

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

125719

TÜRKİYE TÜKÇESİ VE AZERBAYCAN TÜRKÇESİNDE SIFATLARIN ANLAM
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

125719

B. Tahir TAHİROĞLU

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA/2003

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE AZERBAJCAN TÜRKÇESİNDE SIFATLARIN ANLAM
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI**

B. Tahir TAHİROĞLU

DANIŞMAN: Prof. Dr. Şükrü Haluk AKALIN

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Adana/2003

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Şükri Halûk AKALIN
(Danışman)

Üye : Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN

Üye : Yard. Doç. Dr. Hasan BEDİR

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım
25.10/2003

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET**TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE AZERBAYCAN TÜRKÇESİNDE SIFATLARIN ANLAM
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI****B. Tahir TAHİROĞLU****Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı****Danışman : Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN****Ekim, 2003/ X + 684**

Bu çalışmada Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi sıfatlarının anlam açısından karşılaştırılması üzerinde durulmuştur. Bu amaçla iki sözlük kullanılmıştır. Azerbaycan Türkçesi için Azerbaycan Dilinin İzehli Lüğeti adlı 4 ciltlik çalışmanın Türkiye Türkçesine Seyfettin Altaylı'nın yaptığı Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü esas alınmıştır. Türkiye Türkçesi için esas alınan sözlük Türk Dil Kurumu'nca 1998'de yayımlanan Türkçe Sözlük'tür.

Çalışmada madde başlarını Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü'ndeki sıfatlar oluşturmaktadır. Karşılık olarak Türkçe Sözlük'ten verilen sıfatlarla çalışmamız Azerbatcan Türkçesinden Türkiye Türkçesine bir sıfat sözlüğü niteliğini kazanmıştır.

Anlam farklılıklarının madde madde verildiği bölümlerden sonra tablolar halinde verilen sayısal verilerle karşılaştırmanın istatistik yönü oluşturulmuştur. Son bölümde de Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine bir karşılıklar dizini bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler : Sıfat, Anlam, Anlambilim, Azerbaycan Türkçesi, Türkiye Türkçesi

ABSTRACT**A COMPARISON OF MEANING OF ADJECTIVES BETWEEN TURKEY
TURKISH AND AZERBAIJANI TURKISH****B. Tahir TAHİROĞLU****M. Thesis, Turkish Language and Literature Department****Supervisor: Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN****October, 2003/ X+684**

In this thesis we investigated the dimensions of adjectives between Azerbaijan Turkish and Turkey Turkish in the perspective of comparison. Two dictionary was held to compare the adjectives. One dictionary name is Azərbaycan Dilinin İzehli Lügeti translated into Turkey Turkish in the name of Azərbaycan Türkçesi Sözlüğü translated by Seyfettin Altaylı and other is Türkçe Sözlük published by Turkish Language Institue.

The headwords include adjectives of Azerbaijan Turkish. Study has a charecteristic describing the adjectives.

Having described the differences of two lexical field of adjectives, tables were given in order to demonstrate the statistics. Last chapter contains indexes of equaivalents.i

Key words: Adjective, Meaning, Semantics, Azerbaijan Turkish, Turkey Turkish

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesi(TT) ve Azerbaycan Türkçesindeki (AT) sıfatlar, sözlüklerin kapsamları dahilinde incelenmiş ve anlam açısından karşılaştırılmıştır.

Çalışma için alınan sözlükler Türkiye Türkçesi için Türk Dil Kurumunca 1998'de basılan Türkçe Sözlük; Azerbaycan Türkçesi için aslı 4 cilt olan ve Seyfettin Altaylı tarafından Türkiye Türkçesine aktarılan Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü'dür. Bu sözlüğün basım tarihi 1994'tür.

Çalışmamızın amacı Türkiye Türkçesinde ve Azerbaycan Türkçesinde sıfatların anlam yönünden farklılıklarının ve benzerliklerinin gösterilmesi yanında, bilgisayara alınan malzemenin bir sıfat veri tabanı olarak da kullanılabilmesinin sağlanmasıdır. Çalışmada Azerbaycan Türkçesi için sıfatların anlamlarıyla verildiği bölümün yanında, Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine ve Türkiye Türkçesinden Azerbaycan Türkçesine bir karşılıklar dizini yer almaktadır.

Bu tezin oluşmasında değerli hocam Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın'a ve ve diğer çalışma arkadaşlarıma katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

B. Tahir Tahiroğlu
Adana, Ekim-2003

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
KISALTMALAR	x
0.GİRİŞ.....	1
0.1. DİL DİZGESİ.....	3
0.1.1. Dilin Anlam Yönü	5
0.1.2. Çok Anlamlılık	7
1.SIFAT KAVRAMI.....	8
1.1.Genel Olarak Sıfatlar	8
1.2. Niteleme, Nitelik ve Niteleyici.....	9
GENEL KARŞILAŞTIRMA (Azerbaycan Türkçesi-Türkiye Türkçesi).....	11
A.....	12
B.....	35
C.....	60
Ç.....	66
D.....	74
E.....	105
F.....	126
G.....	131
H.....	173
İ.....	192
j.....	212
K.....	213
L.....	228
M.....	233
N.....	258
O.....	266
Ö.....	272
P.....	277
R.....	285
S.....	290

Ş.....	310
T.....	318
U.....	333
Ü.....	338
V.....	343
Y.....	347
Z.....	369
2. A MADDESİNDE SIFATLAR.....	376
2.1. A Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	376
3. B MADDESİNDE SIFATLAR.....	386
3.1. B Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	386
4. C MADDESİNDE SIFATLAR.....	394
4.1. C Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	394
5. Ç MADDESİNDE SIFATLAR.....	397
5.1. Ç Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	397
6. D MADDESİNDE SIFATLAR.....	400
6.1. D Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	400
7. E MADDESİNDE SIFATLAR.....	416
7.1. E Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	416
8. F MADDESİNDE SIFATLAR.....	427
8.1. F Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	427
9. G MADDESİNDE SIFATLAR.....	430
9.1. G Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	430
10. H MADDESİNDE SIFATLAR.....	449
10.1. H Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	449
11. İ MADDESİNDE SIFATLAR.....	454
11.1. İ Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	454
12. J MADDESİNDE SIFATLAR.....	460
13. K MADDESİNDE SIFATLAR.....	461
13.1. K Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	461
14. L MADDESİNDE SIFATLAR.....	472
14.1. L Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	472
15. M MADDESİNDE SIFATLAR.....	473
15.1. M Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	473

16. N MADDESİNDE SIFATLAR.....	484
16.1. N Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	484
17. O MADDESİNDE SIFATLAR.....	487
17.1. O Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	487
18. Ö MADDESİNDE SIFATLAR.....	489
18.1. Ö Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	489
19. P MADDESİNDE SIFATLAR.....	492
19.1. P Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	492
20. R MADDESİNDE SIFATLAR.....	497
20.1. R Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	497
21. S MADDESİNDE SIFATLAR.....	500
21.1. S Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	500
22. Ş MADDESİNDE SIFATLAR.....	514
22.1. Ş Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	514
23. T MADDESİNDE SIFATLAR.....	517
23.1. T Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	517
24. U MADDESİNDE SIFATLAR.....	525
24.1. U Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	525
25. Ü MADDESİNDE SIFATLAR.....	529
25.1. Ü Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	529
26. V MADDESİNDE SIFATLAR.....	532
26.1. V Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	532
27. Y MADDESİNDE SIFATLAR.....	535
27.1. Y Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	535
28. Z MADDESİNDE SIFATLAR.....	546
28.1. Z Maddeisinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	546
29. AZERBAJCAN TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜ'NDE SIFATLARIN GÖRÜNÜMÜ.....	549
30. TÜRKÇE SÖZLÜK'TE SIFATLARIN GÖRÜNÜMÜ.....	554
31. KARŞILIKLAR DİZİNİ.....	559
SONUÇ.....	682
KAYNAKÇA.....	683
ÖZ GEÇMİŞ.....	684

KISALTMALAR

ATS	Azerbaycan Türkçesi Szlg
TS	Türkçe Sözlük
is.	İsim (ATS'de ve TS'de)
s.	Sıfat (TS'de)
mec.	Mecazi anlamda (ATS'de ve TS'de)
sıf.	Sıfat (ATS'de)
zar.	Zarf (ATS'de)
zf.	Zarf (TS'de)

0.GİRİŞ

Dil, kavramların biçim kazandığı bir değerler dizgesidir. Bu dizge (sistem) içinde her birim bir diğer birimle ilişki içindedir. Birimler aralarında kurdukları yapısal ve anlamsal bağlantılarla değerliklerini kurarak insanın vazgeçilmez ihtiyacı, istenci olan anlam iletmeye ve alma, bu yolla bilgiler üretme ve paylaşma döngüsünü oluştururlar.

Dizge içinde her dilde olduğu gibi Türkçede de sözcük türleri içinde sıfatlar, söz varlığının önemli bir bölümünü oluşturur. Bugün yapılan sıklık araştırmaları adlardan sonra en çok kullanılan birimlerin sıfatlar olduğunu göstermektedir. Bu nedenle bu çalışmada, Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde sözlüklerce kaydedilmiş, sözlükbirim durumunda bulunan sıfatlar karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Çalışmaya bilgisayar teknolojisinin bugün ulaştığı son noktada, özellikle yazılı metinlerin işlenmesinde varılan noktada en çok kullanılan OCRteknolojisiyle sözlüklerin bilgisayar ortamına alınmasıyla başlandı. Bu teknolojinin sağladığı çok büyük kolaylıkların yanında kuşkusuz bazı sıkıntı yaratacak durumların olduğunu da söylemek gerekir. Bunların başında Türkçe için bazı karakterlerin sorunlu olarak okunup aktarılması gelmektedir. Kullanılan program tarafından özellikle ğ ve ş karakterleri bazen okunamamakta, bunun yanında “rı” gibi bazı ses birleşimlerinin “n” olarak algılanması da ikincil bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Her iki sözlüğün (TDK Türkçe Sözlük 1998 ve Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü 1994) işlenmek ve sorgulanmak üzere bilgisayar ortamına aktarılması işleminde ikinci ve en çok çaba gerektiren çalışmayı yukarıda sayılan karakter sapmalarının ve metin dışı birtakım anlamsız işaretlerin ve karakterlerin temizlenmesi süreci oluşturmuştur.

Özelleşmiş arama programlarıyla sözlük içinde türün gösterimi için kullanılan kısaltma (Türkçe Sözlük için “s.” Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü için “sıf.”) aranmış, sonuçlar MS Word’de tekrar gözden geçirilip, dizin işlemine başlanmıştır. Bilgisayar ortamına alınan dilsel verinin işlenmesi ve yeniden gözden geçirilebilirliği önemlidir; çünkü, malzemenin işlenebilirliği bir yandan inceleme konusuna yeni bakış açıları getirebilmekte, konu boyutlanmaktadır. Hatta, sosyal bilimler için kullanılan SPSS gibi paket istatistik programlarıyla yoruma istatistik değerlerin katılması da mümkündür.

Günümüz bilgisayar dillerindeki çeşitlilik ve gelişme, nokta çalışmalar için özelleşmiş programların sayısını artırmaktadır. Bunlardan metin analizi yapan programlar ayrı bir grup, sadece dizin oluşturanlar ayrı bir grup, her ikisini yapanlar da başka bir grubu oluşturmaktadır. Yine, sözlükbilimde özel olarak, sözlüklerin oluşturulması için kayıt

tutulmasını sağlayan, girilen veriler üzerinde sorgu oluşturarak gruplandırmalar yapan yazılımlar da gün geçtikçe artmakta, konuyla ilgili olarak “bilgisayarlı sözlükbilim” uygulamaları ve öğretimi de yaygınlaşmaktadır.

Çalışmanın sözlük bölümünde verilen || [TS. Ø] işareti Azerbaycan Türkçesinde madde başı olarak bulunan sözcüğün Türkiye Türkçesinde bulunmadığını göstermektedir. Azerbaycan Türkçesinde bulunan ancak Türkiye Türkçesinde madde başı olarak bulunmayıp yakın karşılığı verilen sözcükler için önce || [TS. Ø] işareti ardından {TS.→} işareti ile sözcüğün yakın karşılığı gösterilmiştir. Sözcüklere karşılık verilirken, sözcüğün bütün anlamları gözden geçirilmiştir. Sözcüğün temel anlamına karşılık bulunmamişsa diğer anlamları uyarınca bir karşılık verilmeye çalışılmıştır. Madde başı olarak aynı ya da ufak ses farklılıklarıyla ayrılan sözcükler || [TS.] işareti içinde bütün anlamlarıyla gösterilmiştir.

Çalışmamızda sadece sıfat olarak kullanılan sözcükler dikkate alındığı gibi hem sıfat hem isim ve hem sıfat hem zarf olarak kullanılan sözcükler de sözlüğe eklenmiştir.

Anlam farklılıklarının belirtildiği bölümde “tam anlam farklılığı” adını verdiğimiz kullanımlar bulunmaktadır. Bu durumda bulunan sözcükler biçimce aynı ya da benzer sözcüklerdir ve anlamları birbirlerinden tamamen farklıdır. Örneğin *Başibütün* sıf. *kon. Dokunulmamış, el değmemiş, noksansız, bütün.* || [TS.başı bütün] s. *Eşi hayatta olan (karı veya koca).* sözcüklerinde iki anlamında çok farklı olduğu görülmektedir.

Türkçe Sözlük ve Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü için yaptığımız bu çalışma, karşılaştırmanın dışında her iki dil malzemesi için ayrı ayrı nokta incelemelerin yapılmasına olanak verecektir.

0.1. DİL DİZGESİ

Dil, en basit şekliyle iletişim sağlayan kodlar dizgesi olarak tanımlanabilir. Yapısalcı görüş açısından dizge (sistem) olarak ele alınan dilde, dizgeyi oluşturan birimlerden en önemlileri kuşkusuz göstergeler yani sözcüklerdir.

XX. yüzyılın başlarında F. de Saussure'ün sonradan diğer bilim dallarını da içine alacak olan yapısalcılığın temellerini attığına, dilin nitelikleri, inceleme yöntemleri üzerinde önemli ilkeler koyduğuna, “gösterge” kavramını yerleştirdiğine tanık oluyoruz. Saussure'den sonra Avrupa dilbilim çevresinde sesbilime dayalı yapısalcılığın çeşitlenmeye başladığı da görülür. Bunun yanında anlambilim çalışmalarında Trier, Ullmann, Greimas ve Lyons gibi bilginlerin önemli katkıları olmuştur (Aksan, 1998: 18).

Dilde gösterge kavramı iki yanı olan bir öge olarak tanımlanagelmiştir. Bir yanında ses, yani fiziksel nitelik; diğer yanında da gösterilen yani imge yer alır. Göstergenin doğadaki bir nesnel varlığın yerini alması, onu temsil etmesi yanında insanın soyut düzlemdeki etkinliğinde de kuşkusuz önemli bir parçasıdır. Kavramın yerini alması, düşünce-dil ekseninde son derece karmaşık işlemlerin yerine getirilmesi bakımından göstergenin önemi büyüktür.

Gösterge değerini dil içindeki diğer birimlerden alır. Göstergenin ögelerini (österen ve gösterilen) birleştiren bağ doğal değildir, buyrultusal ya da nedensizdir ve saymacadır (Vardar; 1998:111-112). Göstergenin nedensizliği ilkesi için kanıt olarak diller arası farklılıklar gösterilebilir. Türkçede “taş” göstergesi İngilizce’de “stone”, biçimini alması gibi farklılıklar nedensizlik ilkesi için kanıt olarak gösterilmektedir. Dil göstergesinin diğer bir özelliği saymaca olmasıdır. Gösterenle gösterilen arasındaki bağ, herhangi bir nedensizlik taşımadığından salt saymaca niteliklidir (Vardar; 1998: 174).

Dil göstergesinin bir diğer özelliği çizgisel olmasıdır. Göstergeler birbirini izlerler ve bu ardışıklıkta meydana gelecek her değişiklik anlam düzleminde değişikliğe neden olur (Kıran; 2001:66).

Dil dizgesi dizimsel ve dizisel düzlemlerden oluşur. Burada dizimsel ögeler belirli bir sıralanışla, kendi aralarındaki gruplanmalarla dilin sözdizim özelliklerini oluştururken, dizisel ögeler sözdizim özelliklerinde yer alacak olan seçimlik ögelerin (gösterge) bulunduğu düzlemi oluşturur.

Dilin kendi içindeki değerler sisteminin yanında, dil dışı etkenlerin rol oynadığı, bu sistemin değişmesinde önemli yeri olan toplumsal etkenler de dilbilim konusu olabilmektedir.

Dil, eski kuşakların aktardığı ve bizim olduğu gibi benimsememiz gereken bir toplumsal üründür (Kıran; 2001:68).

Dilin, bir sistem olarak ele alınması yapısalcı görüşün temelini oluşturur diyebiliriz. Göstergenin temel niteliklerini belirleyen Saussure'den günümüze kadar dil üzerine sayısız araştırma yapılmış, gösterge nitelikli dil artık bağlam nitelikli araştırmalarla salt gösterge eksenli "kendi içinde bir yapı" olmaktan çıkmış, bağlamla beraber düşünülen bir araştırma alanı haline almıştır.

Dilin, zamana ve yere göre değişebilir olması, esnek olması, özellikleri arasında başta gelenlerdir. Diğer belirti ve işaret dizgeleri buldukları bağlama gereksinim duyarlarken, insan dilinde bağlama gerek duymadan yere ve zamana göndermede bulunulabilir. Geleceğe ve geçmişe ilişkin tasarımlar kurulabilir, hayali bir yerden söz edilebilir (Kılıç,2002:26)

İnsan dilinin üretkenliği de önemli özelliklerindedir. Bağlamın, teknolojik gelişmelerin, toplumsal değişmelerin bir dilin söz varlığını etkilediği iyi bilinmektedir. Yeni kavramları yeni sözcüklerle karşılama gereksinimi, dilin üretken yanını ortaya çıkarmaktadır. Dilde sonsuz anlatım olanaklarını yaratan üretkenliğin bir başka boyutu da sınırlı sayıdaki söz varlığı ve birimle sınırsız sayıda birim oluşumuna izin verebilmesidir. Konuşucu-dinleyici daha önce duymadığı bir ifadeyi anlayabileceği gibi, kendisi de daha önce oluşturulmamış bir ifade ya da tümce kurabilir (Kılıç,2002:28).

Kültür taşıyıcılığı da dilin üzerinde çok durulan özelliklerinden biridir. Sözlü kültürün yoğun olduğu dönemlerde sözün kendisi bu işlevi yerine getirirken, yazının icadıyla birlikte yazılı kültürün gösterdiği büyük gelişme(ilk kitap biçimlerinden matbaanın bulunmasına kadar olan süreç ve günümüzde internet) kültürün taşınmasını ve kalıcılığının sağlanmasını artırmış, yeni olanaklar sağlamıştır.

Dil aynı zamanda iletişim sağlayan bir yapı olmaktan öte bir çok işlevi de yerine getirir. "G. Leech (1981:40-57) dilin beş fonksiyonu olduğunu söyler :

- a) Bilgi taşıma
- b) Konuşmacı veya yazıcının duygu ve davranışlarını açıklama (expressive)
- c) Başkalarının davranış ve tutumunu yönlendirme veya etkileme (directive)
- d) Artistik bir etki yaratma (aesthetic).
- e) Sosyal bağları devam ettirme (phatic)." (Erol; 2002: 9).

0.1.1. Dilin Anlam Yönü

Dil sistemi seslerden göstergeye, göstergelerden cümleye ve cümle üstü birimlere uzanan geniş parçalardan oluşur. Konuşucu ve dinleyici için seslerin, sözcüklerin, cümlelerin iletişim ortamında oluşumunu gerekli ama yeter koşul değildir; çünkü sesin ve ses üstü birimlerin oluşturduğu örüntü iletişim ve buna dayana daha pek çok şeyin “anlam”dan bağımsız olarak kesintiye uğradığı bir durum yaratır.

Dil üzerinde ilkçağ düşünürlerinden günümüze kadar birçok araştırma yapıldığını görmekteyiz. Dil ve düşünce, dilin doğayla ilişkisi vs. ilgi çeken konular olmuştur. 19. yüzyıl öncesi düşünürlerinden Leibniz, dilin aklın aynası olduğunu söylerken; Humboldt, dilin bir üretim olduğunu, durgunluk değil hareket barındırdığını belirtmiştir. 19. yüzyılın ilk yarısından başlayarak doğal diller üzerine karşılaştırmalı araştırmaların başlaması, diller arası akrabalık konularını gündeme getirmiştir. Böylece dil çalışmalarında yapısalcılık öncesi dönemde “karşılaştırma” kavramının öne çıktığı görülmektedir.

Konuları üzerinde çok eskiden beri durulduğu halde dilin doğrudan doğruya anlama yönüne eğilen bir bilim dalının ortaya çıkması ancak Alman dilcisi K. REISIG’le olmuştur. REISIG 1826-27 yıllarında “Latin Dilbilimi Üzerine Dersler”ini hazırlarken Yun. “σημασία” “anlam” kelimesinden türettiği Semasiologie adıyla anlambilimi kurmuştur (Aksan,1987:12)

İnsanoğlu ilk sesleri çıkarmaya başladığından bugüne daima bir anlam iletme isteği ile yaşamıştır. İnsan beyninin üst işlevi olarak dilin de altında yatan vazgeçilmez niteliği, tıpkı diğer “anlaşma” sistemlerinde olduğu gibi anlam ve anlamlandırmadır.

“Bir sözcüğün, dilbilimdeki terimiyle bir göstergenin zihinle ve duygu merkezleriyle olan sıkı bağlantısını ortaya koyan önemli kanıtlardan biri, onun, söylendiği ya da okunduğu anda, belli bir kavramın yanı sıra, çeşitli tasarımları canlandırması, birtakım duyguları harekete geçirmesidir. Tek başına, sessiz bir ortamda ve kendini vererek bir romanı okuyan insan bile, orada geçen vişne, portakal, limon gibi sözcükleri okuduğunda, bu meyvelerle ilgili tasarımlar zihninde canlanırken aynı zamanda, yerine göre, kokularını duyabilir; hatta ağzı sulanabilir” (Aksan; 2003: 101).

Doğan Aksan’ın yukarıda verdiğimiz sözleri de bize dilin, dildeki sözcüklerin tek başlarına bile insanı nasıl harekete geçirdiğini, duygulanımını nasıl değiştirdiğini göstermektedir.

Dilin anlam yönü ilkçağ düşünürlerinden günümüze uzanan geniş bir yelpaze içinde incelenmiştir. Anlam “Dildeki bir birimin aktardığı ya da uyandırdığı kavram, tasarım, düşünce; içerik.”(Vardar;1998:20). olarak tanımlanan anlam dilin içerik ve tasarım yönüyle

ilgilidir. Buradan yola çıkarak kişinin duygusal yaşantısı, düşünsel evreni dilde, dilin anlam boyutuyla kendisini bulur.

“Her dilde anlamlama ya da kavramlaştırma adını verdiğimiz anlatım yolu kendine özgü nitelikler taşımakta, bir başka deyişle insanoğlu, her toplumda nesnelere, duygu ve düşünceleri kendince birtakım kavramlara da dayanarak adlandırmaktadır” (Aksan;2003:102).

Bugün, anlam konusu, sözcükte anlamdan, bağlama, matığa ve felsefeye hatta psikolojiye, sosyolojiye kadar uzanan karmaşık bir araştırma ağı içinde işlenmektedir.

Anlamın bir disiplin olarak incelenmesi Reisig ile başlamış, sistematik bir inceleme alanı olarak genişlemeye Bréal ile devam etmiştir. Bréal'den günümüze kadar anlambilimin daha çok anlam değişimleri üzerinde durduğu görülür (Aksan,1987:12).

Son otuz yılda dilbilim üzerine yayımlanan etkili kitaplardan birçoğu anlabilime çok az yer ayırırlar; ya da hiç ayırmazlar. Bunun nedeni birçok dilbilimcinin anlamın, dilbilgisi ve sesbilim ölçüsünde nesnel ve kesin bir biçimde incelenebileceğinden, hiç değilse şimdilik, kuşku duymalarıdır. Ayrıca sesbilim ve dilbilgisi, açıkça, bütünüyle dilbilim kapsamında oldukları halde (çocuğun, dilinin sesbilimsel ve dilbilgisel yapısını öğrenme biçimi ruhbilimci için oldukça ilginç olsa da) genel olarak “anlam sorunu” denilen sorun felsefe, mantık, ruhbilim ve belki insanbilim ve toplumbilim gibi öteki bilim dallarını da eşit derecede ilgilendirmektedir. Özellikle felsefeciler her zaman anlama ilgi duymuşlardır. Çünkü anlam, gerçeğin niteliği, evrensel kavramların durumu, bilgi sorunu ve ‘gerçekliğin’ çözümlenmesi gibi yaşamsal önemde, son derece felsefe konularının zorunlu olarak içindedir (Lyons, 1983:358).

Anlamın durgun olarak ele alınan bölümünde sözcük, kavram, anlam alanları, çok anlamlılık, eş adlılık, alt anlamlılık gibi terimlerle karşılanan konuları görüyoruz. Gelişmeli anlam bilim adı verilen dalında, sözcüğün anlam içeriğinde yaşanan değişimler, anlam daralması, anlam genişlemesi, anlam iyileşmesi vs. gibi konular karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde anlam sorunu dilbilim açısından bakıldığında sözcüğün ya da sözcük üstü yapıların tarihsel olarak değişimi sorununun dışında da ele alınmaya başlandığı görülür. Disiplinler arası bir gelişmenin, ister istemez dil birimlerinin psikoloji ve sosyoloji gibi, hatta bilgisayar bilimlerinin bile ilgi alanı olmasında payı büyüktür. Sözlükbilimde, bugün yaşanan teknolojik gelişmeler (bilgisayar dilleri teknolojilerinin durumu), anlam sıklığına göre sözlük hazırlama (WordNet projeleri) yöntemlerinin geliştirilmesinde büyük pay sahibidir.

0.1.2. Çok Anlamlılık

“Çok anlamlılık bir kelimenin temel anlamını yitirmeden, çeşitli yollardan, temel anlamıyla mutlaka ilişkili olan yeni kavramları anlatır duruma gelmesidir” (Aksan, 1987:78).

“Çok anlamlılık (Alm. *polysemie*, *Mehreedeutig*; Fr. *Polysemie*; İng. *Poly-semantic*, *polysemy*)” Bir kelimedede temel anlamla bağlantılı birden çok Anlamın bulunması; bir kelimenin, anlam genişlemesi yoluyla, asıl anlamı ile olan ilişkisini kaybetmeden yeni anlamlar kazanması : ET. oturmak “oturmak, durmak; ikamet etmek, yurt tutmak; tahta çıkmak”; ET. kün “güneş, gündüz, zaman birimi” (Korkmaz,1992:38).

Çok anlamlılığın tanımında temel unsur başlangıçta göstergenin kavramın ya da nesnenin kendisini yansıtmasıdır. Temel anlam (göndergesel anlam) somut olabileceği gibi soyut da olabilmekte, çeşitli anlam olaylarıyla (mecazlı kullanımlar) somuta yeni somut anlamlar, somuta yeni soyut anlamlar, soyuta somut ya da soyuta soyut yeni anlamlar kazandırılabilir. Sözcük sıklılığının artması da yeni anlamların ortaya çıkmasında önemli bir etkidir. Şiir dilinin söz sanatlarını barındırması da sözcüğün çağrışım alanlarının artmasına, dolayısıyla da çokanlamlılığa neden olabilmektedir.

Çok anlamlılık bütün dillerde görülen bir özelliktir. Ünlü anlambilimci Ullmann, Fransızca sözlük Littré’de, çok kullanılan eylemlerden aller ‘gitmek’ eyleminin 39, mettre ‘koymak’ın 49, prendre ‘almak’ ın 80 anlamının yer aldığını belirtmiştir (Aksan,1998:71). “Ullmann (Word [9], s.229 ve ötesi) örnek olarak hareket canlılığı bulunmayan terimlerin bol, buna karşılık birleşik ögelerin kıt olduğu Fransızcada bu durumun çok anlamlılığın dolaylı bir nedenini teşkil ettiğini belirtmektedir. Bilgine göre bu dil yeni kelimeler türetmektense eskilerine yeni anlamlar eklemekle yetinmektedir.” (Aksan,1987:79).

Ullmann’a göre farklı kullanılışlar çoğaldıkça anlam da farklılaşmalar da artmaktadır. “Ullmann (Grundzüge, s.110) çok anlamlılığın *dilde tutumluluk* (ekonomi) bakımından kaçınılmaz olduğu kanısını da dile getirmektedir. Yoksa, yazara göre her kavramın ayrı bir terimle gösterilmesi olanaksız olurdu.”(Aksan,1987:78).

Anlam çeşitliliğinin oluşmasında anlatımı güçlü kılma isteğinin rolü de kuşkusuz yadsınamaz. Temel anlamın, içinde bulunulan duygu durumunu söyleyen ya da yazan kişi açısından istenen duygunun dile getirmesinde yetersiz kalması, var olan yan anlamların kullanılmasını veya yeni çağrışımlarla farklı bir yan anlam oluşturulmasını sağlamaktadır.

Zamanın çok anlamlı sözcüklerin artmasında da önemli rolünün olduğu bilinmektedir. Türkçe ve genel olarak anlambilimle ilgili çalışmalarıyla tanınan Doğan Aksan'a göre Eski Türkçede de görülen çok anlamlı ögeler, Türkçenin bu döneminin çok daha önceye dayandığını gösteren ölçütlerden biridir. Bu durum işlenmişlik açısından da ölçüt olarak kabul edilmektedir.

1.SIFAT KAVRAMI

1.1.Genel Olarak Sıfatlar

Dilin adlar dizgesi yanında, adları niteleyen ya da belirlenimlerini sağlayan, bir başka deyişle odaklayan sözcükler "sıfatlar" adını almaktadır.

Sıfat (İng. adjective), adın niteliğini belirten ya da onu belirleyen sözcük (örn. *çalışkan çocuk* diziminde yer alan *çalışkan*). Sıfat, ad diziminin zorunlu nitelik taşıyan ögesidir ve bu nedenle de bir yayılım özelliği taşır. Türkçe'de sıfatlar işlev ve anlam açısından niteleme ve belirtme; biçim açısındansa yalın, türemiş ve bileşik sıfatlar olmak üzere çeşitli öbeklere ayrılır (Vardar, 1998:181).

"Sıfat terimi (nomen adiectivum), ilk olarak DIONYSIOS THRAX'ın koyduğu Yunancasından çevrilmiştir. Sıfatların pek çok çeşidi geleneksel dilbilgisinde ayrı ayrı terimlerle anılır. Bunlardan kimi ıslak, tatlı gibi, niteleme görevinde, kimi bu, şu, o gibi gösterme, belirtme görevindedir" (Aksan, 1998:95).

Sıfat sözcüğü, Türkçe Sözlük'te "Bir ismi, nitelik, nicelik, yer, sıra vb. bakımdan niteleyen, belirten kelime"(Türkçe Sözlük, 1998:1960) olarak verilmiştir. Sıfatların adları niteleme işlevlerinin birincil işlev olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanında belirtme ya da belirlenim işlevlerinin de ikincil olduğu görülür.

"Türkçede sıfatlar vasıflandırdıkları veya belirttikleri isimlerin önüne gelirler. [...] Fakat bu kelimeler tek başlarına ortak isimlerden başka bir şey değildirler."(Ergin, 1993:232).

Sıfat olarak kullanılan sözcüklerin kendileri de ad olarak kullanılırlar. Dilin dizim sistemindeki sıra değişikliğiyle adlardan önce gelerek adların ad olma özelliklerine yeni değerler katarlar.

Her ismin sıfat olarak kullanılmamasına sebep bu iki isim çeşidi arasında ince bir fark bulunmasıdır. İsimler nesnelere adı olarak çok cepheli bir ifadeye sahip olan kelimelerdir.

Bir isim karşıladığı varlığın yalnız vasfını değil, bir çok vasıflarını, bir çok cephelerini ifade eder (Ergin, 1993:233).

Varlıkları çeşitli yollarla belirten sıfatlar belirtme sıfatı olarak ele alınır. Belirtme sıfatlarını da görevleri bakımından “1) İm sıfatları, 2) Sayı sıfatları, 3) Belgisiz Sıfatlar, 4) Soru Sıfatları, 5) Belirtme görevinde kullanılan sözcükler, takımlar” olarak 5 grupta toplamıştır. (Gencan 2001:198).

Sıfatlar, adların niteliklerini, ne durumda olduklarını, çoğu kez sayılarını, ölçülerini gösteren, soran ya da belirten sözcüklerdir. Genellikle bir tanım yapılırken ya da bir şeyi anlatırken, tanımladığımız ya da anlattığımız nesnenin özelliklerini, niteliklerini hep sıfatlar yardımıyla ortaya koymaktayız. Sözvarlığı üzerinde kısa süreli bir inceleme bile sıfatların nedenli geniş yer kapladığını, kullanım biçimlerinin ne denli ilginç olduğunu belli eder (Aksan, Atabay, Kutluk, Özel ,1983:68-69)

Sıfatların dilbilgisi kaynaklarında niteleme ve belirtme olarak ikiye ana başlıkta ele alındığı görülmektedir. Ayrıca sıfatlar sözdizimsel olarak her dilsel öge de olduğu gibi çeşitli görevler alırlar. Tamlama kurdukları gibi çeşitli kalıp ögeler de oluşturabilmektedirler. Yüklem görevinde kullanılan sıfatlarda bulunmaktadır. Bunun yanında sıfatların oynak birimler olduğunu da söyleyebiliriz. Aynı dizimde bazı sözcüklerle(adlarla) zorunlu olarak bulunan ögeler yanın da “güzel, iyi, çirkin, hoş” gibi nitelik bildirenlerin seçimlik olduğu söylenebilir. Burada, seçimlik sıfatların kullanımı bağlama bağlı olarak değişebilir.

1.2. Niteleme, Nitelik ve Niteleyici

Niteleme, bir kavrama ad olan sözcüğün türlü özellikleri açısından vurgulanması, odaklanmasıdır. Nitelemede bir nesnede, oluştta, soyutta bulunan niteliğin gösterimi, ortaya çıkarımı vardır.

“Niteleme, bir adı, belli özelliklerini göz önüne alarak, aynı kümede yer alan öteki adlardan ayırmaya ya da bu ad hakkında ek bilgiler vermeye yarar” (Akerson, Ozil, 1998:93).

İyi çocuk çocuğun iyi bir özelliğini anlatır. Bu anlatımda çocuk herhangi bir çocuktur ama, niteliksel olarak “çocuk”tan ayrılır. İyi çocuk örneğinde olduğu gibi *güzel araba*, *bulutsuz gün* gibi tamlamalarda hep bir nitelik açısından bilgi verme vardır. Bu yüzden genel kavramların bilgi donatımının bir kısmı niteleme yoluyla yapılır denilebilir.

“Belirlenimle yakından ilişkili bir işlev alanı da nitelemedir . Niteleme, adları ya da eylemleri niteleme şeklinde karşımıza çıkar” (Akerson, 2000: 106).

“Nitelik, adların *büyük, küçük, dar, geniş, düz, yuvarlak, sert, yumuşak, güzel, çirkin, çalışkan, iyi, kötü, boş, dolu, uzak, yakın* gibi özelliklerden birini, “ak, kara, yeşil, kırmızı” gibi renklerini ya da başka durumlarını gösterebilir” (Aksan ve diğerleri, 1983: 78).

Niteliğin bir karakteristik olduğu da söylenebilir. Bir nesnenin ya da varlığın diğer varlıklardan ayrılan özelliği onun karakteristiği olmaktadır. Burada yine, bir ilk özellik de söz konusudur. Kısaca varlığın nasıl olma durumu niteliktir denilebilir (Cevizci, 2000:241).

Sıfat olarak kullanılan sözcüklerin çoğunun nitelik bildirmesi, insanoğlunda varlıkları, soyutu, kavramı vs. nitelikçe belirtme isteğinin, ediminin dil yetisinde ad verme ve anlamlandırma yetisinden sonra önemli bir sırada bulunduğunu gösteren bir işaret olarak görülebilir.

GENEL KARŞILAŞTIRMA
(Azerbaycan Türkçesi-Türkiye Türkçesi)

A

Abad sıf. Far. 1 - Mamur, imar edilmiş. 2 - mec. Klas. Şen, şad, mutlu [TS. Ø], {TS.→mamur, mutlu, şad, şen}

Abdar sıf. far. 1 - Sulu, taze, latif. 2 - mec. Manalı, tesirli, güzel ifadeli. 3 - mec. Güçlü ve keskin. [TS. Ø], {TS.→anamlı, etkili, lâtif, sulu, taze}

Ab-havalı sıf. Güzel iklimi olan sefalı yer. [TS. Ø]

Abı sıf. Açık mavi renk. [TS. Ø]

Abırlı sıf. 1 - Terbiyeli, utangaç, namuslu. 2 - mec. İtibarlı, hürmetli, nüfuzlu, ciddi. 3 - mec. kon. İyi, münasip. [TS.Ø], {TS.→ciddî, hürmetli, itibarlı, namuslu, nüfuzlu, terbiyeli, utangaç}

Abırsız sıf. Hayasız, utanmaz, edepsiz. [TS. Ø], {TS.→edepsiz, hayasız, utanmaz}

Abstrakt sıf. bak. Mücerred [TS.abstre] s. Soyut, somut karşıtı, mücerret

Aç sıf. 1 - Aç, yemek yeme ihtiyacı olan. aç jarm 1 - Aç. 2 - mec. Yoksul, aç goymağ 1 - Yemek vermemek. 2 - mec. Gelir yolunu kesmek, elindeki mal mülkünden mahrum ederek muhtaç duruma düşürmek, aç gurd mec. Son derece aç, doymak bilme yen, açgözlü, pisboğaz, aç sahlamağ Doyuncaya kadar yemek vermemek, kötü davranmak, acından öldürmek Yiyecek hiçbir şey vermemek, açlıktan öldürmek. acından ölmek a - Son derece yoksul olmak, açlık çekmek, açlık çekerek ölmek, b - mec. Son derece açlık hissetmek, yemek yemek istemek, yemek ihtiyacı duymak.2- mec. Son derece yoksul, fakir, muhtaç. 3 - mec. Açgözlü, doymak bilmeyen. 4 - Kuraklıktan dolayı susamış toprak, ot vs. [TS. aç] s. 1. Yemek yeme ihtiyacı olan veya yemesi gereken, tok karşıtı: "Aç ne yemez, tok ne demez." -Divanü Lügatî't -Türk. 2. s. Yiyecek bulamayan, yoksul kimse: *Açlara yardım elimizi uzatmalıyız. "Ben hem öksüzüm, hem yetimim, hem de tam 23 saattir açım."* -Y. K. Karaosmanoğlu. 3. mec. Gözü doymaz, haris: *Ne aç adam.* 4. mec. Çok istekli, çok hevesli. 5. zf. Karnı doymamış olarak: "Ben aç yattım mı kötü kötü rüyalar görürüm nedense." -O. Kemal, aç açık kalmak yoksulluk içinde, evsiz barsız kalmak, aç acına aç olarak, bir şey yemeden, aç ayı oynamaz tkz. kendisinden iş beklenen kimseden emeğinin karşılığı esirgenmemelidir. aç bırakmak yiyecek vermemek veya kanuni doyurmasına engel olmak, aç doymam, tok acıkmam sanır aç insan elde ettiğinden çoğunu ister, varlıklı insan ise var olanla yetinir gibi görünür, aç doyurmak yoksulları beslemek, aç

gezmeğe tok ölmek yeğdir yoksulluk ölümden de beterdir, aç kalmak 1) karnını doyuramamak: "Fatma'nın yemek çantası olmasaydı, dün aç kalmıştım." -F. R. Atay. 2) yoksulluğa düşmek, aç karnına mide boşken henüz birşey yiyip içmemişken: "Aç karnına sigara içmekle hiç de iyi etmiyorsun" dedi." -N. Cumalı. aç kurt gibi (yemek, fişfişmek veya saldırmak) büyük bir istekle, aç susuz kalmak yoksulluktan yaşayamayacak bir duruma gelmek, yoksul bir duruma düşmek, aç tavuk kendini arpa ambarında sanır insanlar, yokluğunu, yoksulluğunu çektikleri şeyler için olmayacak hayaller, düşler kurar, acından ölmek 1) açlıktan ölmek; 2) çok acıkmak.*aç bilâç, aç gözlü, açgözlülük

Açgöden sıf. kon. Aç gözlü, doymak bilmeyen. [TS. Ø], {TS.→aç gözlü}

Açgöz(lü) sıf. Aç gözlü. || [TS. aç gözlü] s. Mala veya yiyecek içecek şeylere doymak bilmeyen, gözü aç, doymaz, tamahkâr, haris, camgöz: "Bir sürü dedikodudan çekindim, eksik olmasın muhtar pek aç gözlü değilmiş." -A. Gündüz.

Açgürsağ sıf. Aç gözlü || [TS. Ø], {TS.→aç gözlü}

Acı sıf. 1 - Tat alma organında bazı maddelerin bıraktığı yakıcı durum. 2- mec. Meşakkatli, dert ve eziyetle dolu, çetin, felaketsiz. acı çekmek. İstirap, acı çekmek. 3 - is. mec. Ağrı, yorgunluk hissi, başarısızlık, felaket ve pişmanlık neticesinde meydana gelen his. 4 - mec. Kötü, kaba, hoş gitmeyen, acı danışmağ bak. acılamağ 5 - mec. Sonu kötü olan. 6 - Bazı sözlerin önüne gelerek ifade ettikleri mananın etkisini, derecesini, gücünü artırır, acısını almağ (çıxarmağ). 1 - ödeşmek. 2 -Acısını azaltmak, acı göz yaşları Derdin, kederin bir ifadesi, acı gülüş. Ağlarken gülme. || [TS. acı] is. 1. Tat alma organında bazı maddelerin bıraktığı yakıcı durum, tatlı karşıtı: *Acıyı sever.* 2. s. Tadı bu nitelikte olan: "Acı kahvesini yudumluyordu." -T. Buğra. 3. s. mec. Keskin, hoş gitmeyen, şiddetli: *Acı soğuk. Acı çığlık. "Acı poyraz kuvvetle esiyordu."* -O. Kemal. 4. s. Renk" için, koyu: "Sıcak iklimlerde bu mevsim, tek renktedir, sadece acı yeşildir." -R. H. Karay. 5. Ağrı, sızı: *Belli bir yerinde kırık çıkık acısı yoktu.* -M. Yesari. 6. Dışarıdan gelen bir etki ile dış organlarda birdenbire oluşan ve o etkilerin kalkması ile duyulan rahatsızlık, ıstirap: "Omuzlarına kadar vücudun derisini haşlayan bayıltıcı yanma acısı ve dehşeti çok sürmedi." -P. Safa. 7. mec. Kinci, üzücü, incitici, dokunaklı, korkunç: "Acı şeyler Halûk, fakat gerçek." -T. Fikret. "Acı söz insanı dininden çıkarır." -Atasözü. 8. mec. ölüm, yangın, deprem gibi olayların yarattığı üzüntü, keder, elem: "İnsan, ölümün acısını en çok

günün iki uzak sacitinde hissetmektedir." -Y. Z. Ortaç, **acı çekmek** (veya **duymak**) 1) ağrı, sızı duymak: *Ameliyattan sonra çok acı çekti.* 2) üzülmek, üzüntü içinde kalmak: *"Bu faciaya bizzat karışmışım gibi bir acı duyuyordum."* -Y. K. Karaosmanoğlu. **acı gelmek** dokunaklı, kinci, üzücü gelmek: *Bu söz ona çok acı geldi, acı görmüş kötü günler yaşamış, acı patlıcanı kırağı çalmaz şaka kötü durumda olan bir kimseyi yeni kötü durumlar etkilemez, acı söylemek olumsuz bir davranışa karşı gerçeği olduğu gibi söylemek: "Dost acı söyler."* - Atasözü, **acı vermek** üzüntüye sebep olmak, incitmek, (bir şeyin) **acısı çıkmak** olumsuz, kötü sonucu, ortaya çıkmak: *Dünkü yorgunluğun acısı bugün çıktı, acısı içine* (veya **yüreğine**) **çökmek** (veya **işlemek**) 1) bir şeyin acısını pek çok duymak: *"Gurbet acısı kurşun gibi ; içine çökmüştü."* -C. Uçuk. 2) olmadan olacağı düşünerek çok üzülmek, (birinin)-, **acısına dayanmamak** bir kimse bir yakınının ölümünden büyük üzüntü duymak. **acısını almak** 1) acılığını gidermek; 2) sızıyı dindirmek; 3) mec. kederini azaltmak, **acısını bağna basmak** şikâyet meden üzüntüye katlanmak, **acısını mek yapılan yanlış bir işin kötü sonucunu görmek, acısını çıkarmak** 1) (tat için) acılığını yok etmek: *Soğanın acısını çıkarmak.* 2) uğradığı maddi veya manevî zarar karşılayacak bir iş yapmak: *"Belki de zamanında lüzumundan fazla susmuştu da şimdi onun acısını çıkarıyordu."* -H. Taner. 3) öç almak, intikam almak: *Bana yaptıklarının acısını ondan çıkaracağım, acısını görmek* bir yalanının ölümünü görmek. **acı acı, acı ağaç, acı badem, acı bakla, acı bal, acı bahk, acı ceviz, acı çiğdem, acı elma, acı hıyar, acı karpuz, acı kavak, acı kavun, acı kök, acı kurvet, acı marul, acı meyan, acı at, acı sakız, acı söz, acı su, acı tatlı, acı yavşan, acı yitimi, acı yonca*

Acıca sif. 1 - Biraz acılı. 2 - Çok acılı. || [TS. acıca] s. Oldukça acı: *Acıca bir yemek.*

Acıdil(II) sif. Kırıcı, üzücü konuşan. || [TS. Ø], {TS.→kırıcı}

Acımiş sif. Ekşimiş, mayalanmış (hamur vs.) || [TS. Ø]

Acınacag(lı) sif. Merhamet edilecek, meys, mutsuz durumda olan. || [TS. Ø], {TS.→âciz, mutsuz}

Acındırıcı sif. Durumu kötü olan, zavallı. || [TS. Ø], {TS.→zavallı}

Acıdırıcı sif. Acıtan, acı veren, tahriş eden. || [TS. Ø]

Aciteher sif. Tadı biraz acı olan. || [TS. Ø]

Acıtmalı sif. Mayalanmış, içerisine maya katılmış. || [TS. Ø], {TS.→mayalı}

Acıtmalıg sif. Maya olarak kullanılmaya yarayan. || [TS. Ø], {TS.→mayalık}

Aciz sif. ar. 1 - Beceriksiz, zayıf, şaşkın, aciz etmek Başaramaz hâle getirmek, **aciz galmağ**, **aciz olmağ** Güçsüz olmak, gücü bir şeye/yetmemek. 2 - Cesaretsiz, korkak. || [TS. aciz] is. 1. Gücü bir işe yetmez olanın durumu, güçsüzlük: *"Adamın acizine şaşmaktan kendimi alamıyorum."* -R. H. Karay. 2. Beceriksizlik: *"Acizini bilmek de bir meziyettir."* -Ö. Seyfettin. 3. huk. Birinin borcunu vaktinde ödeyememesi durumu, acz içinde olmak gücü yetmemek, becerememek. acze düşmek çaresiz kalmak, elinden birşey gelmemek.

Ac-yalavac is. sif. Aç, yoksul, dilenci, ac-yalavac **ğoymağ** Her şeyden mahrum etmek. || [TS. Ø], {TS.→aç, fakir, yoksul}

Açarlı sif. 1 - Üzerinde anahtar olan. 2 - Canlı dilde bazen "kilitli, kilitle bağlı" manasında kullanılır. || [TS. Ø]

Açıg sif. 1 - Kapalı olmayan. 2 - Örtüsüz, üzeri örtülü olmayan, çatısı, damı olmayan, **açıg havada** Bina, kapalı yer dışında, açık havada, dışarıda. 3 - Hiçbir taraftan sınırlanmayan, geniş. 4 - Serbest, engelsiz, hiçbir şeyle sınırlanmayan. 5 -Bulutsuz, açık, temiz, kapalı olmayan hava. 6 - is. Açıklık, boşluk, boş yer, boş saha, meydan. 7 - Rengi koyu olmayan, açık renkli, zayıf, karışık olmayan. 8 -Sahipsiz, boş, kimse tarafından sahiplenilmeyen, alınmayan yer, vazife, **açıg galmağ**. Boş kalmak, sahiplenmemek. 9 - Korumasız, savunmasız. 10 - Çıplak, örtüsüz. 11 - Gizli olmayan, herkese açık. 12 - Samimiyet ifade eden, samimi. Zarf: Hiçbir şeyi gizlemeden, saklamadan, hiçbir şeyden sakınmadan, **açıg adam**. Güler yüzlü, temiz kalpli, içinde hiçbir kötü niyet taşımayan, **açıg olmağ**. Samimi olmak, düşüncesini saklamamak, **açıg ürekle**. Açık yüreklilikle, samimiyetle, sadakatle, arası **açıg olmağ**. Birbirine yakın olmak, aralarında resmiyet olmamak, birbirine kırgın olmak, küskün olmak, araları iyi olmamak. 13-Gizli olmayan, bilinen, şüphe götürmeyen. 14. mec. Açıkça anlaşılan, mantıklı, ilerici, **açıg el** mec. Cömertlik, **açıg gapı** Misafirperverlik. **açıg gapı siyaseti** bak. **gapı. açıg gözle bah-mağ** (etmek, getmek vs.) Bir maksadı anlayarak, idrak ederek yapmak, **açıg mektub a - Kartpostal, b - Birisine hitaben gazete, dergi vs'de yayımlanan yazı. açıg seçki**. Açık oyla yapılan seçim, **açıg sesyerme**. El kaldıran yapılan seçim. **açıg sifet**. Mutsuz olmayan, şen, şakrak, sevinçli, **açıg tamaşa**. Biletsiz, parasız gösteri, **açıg yara** İyileşmeyen yara. || [TS. açık] s. 1. Açılmış, kapalı olmayan, kapalı karşıtı: *Açıık pencere. "Açıık pencerenin önünde denize karşı saatlerce dertleştik."* -R. N, Güntekin. 2. Engelsiz: *Açıık yol.* 3. Örtüsüz, çıplak: *Açıık baş.* 4. Boş: *Kâğıtta açıık yer kalmadı.* 5. Görevlisi olmayan, boş (iş, görev), münhal: *Açıık kadro.* 6. Aralığı çok: *Açıık adımlarla. Arkadaki at, açıığı kapattı.* 7. İşler

durumda olan: *Açık dükkân*. "Bazı dükkânları açık olan caddeden sola saptılar." -Ö. Seyfettin. 8. Kolay anlaşılır, vazih: *Açık söz*. "Açık konuşma zamanının artık geldiğine kani i-dim." -R. N. Güntekin. 9. Gizliliği olmayan, olduğu gibi görünen: *Bu adamın her işi açıktır*. 10. Her türlü düşüncüyü hoşgörülle karşılayabilen, etkisinde kalabilen: "...her çeşit kafa ve gönülfırtınalarına açık bir adamdı o." -T. Buğra. 11. (renk için) Koyu olmayan: *Açık mavi*. "Açık san saçlı, zayıf bir kadın keman çalıyordu." -Ö. Seyfettin. 12. (kitap, resim, film için) Sevişme sahnelerini bütün çıplaklığıyla anlatan. 13. Kapalı olmayan (hava, iş yeri): "Erken kalktığım açık, bulutsuz sabahlar herkes gibi bana da çocukluğumu hatırlatır." -Ö. Seyfettin. 14. is. Belli bir yerin biraz uzağı: *Tren yolu nehrin açığından geçer*. 15. Denizin kıyıda uzakça olan yeri: "Limanda bilinen gemiler, oysa açıklardadır." -B. Necatigil. 16. zf Doğru olarak, açıkça: *Açık konuşmak*. "İnsan mağlûbiyetini bu kadar açık kabul eder mi?" -M. Yesari. 17. is. Bir ihtiyacın karşılanamaması durumu: *Bütçe açığı*. *Ülkenin doktor açığı*, açık alınla basan ve övünç ile: *Çıktık açık alınla on yılda her savaştan*, (birine) açık bono vermek mec. sınırsız yetki tanımak açık kapamak (bütçe) gider fazlasını para sağlayarak gidermek, açık kapı bırakmak gereğinde, bir konuya yeniden dönebilme imkânı bırakmak, kesip atmamak açık konuşmak gerçeği çekinmeden söylemek. (bir yer, birine) açık olmak (o yerde) kendisi her zaman iyi karşılanmak, açık saçık konuşmak cinsî konularla ilgili sözler söylemek, açık söylemek anlaşılmanın yönünü bırakmadan anlatmak veya çekinmeden söylemek, açık tutmak bir iş yerinin çalışır durumunu sürdürmek, açık vermek 1) gelir, gideri karşılamamak; 2) mec. gizlenmek istenen bir olayı, bir düşüncüyü veya durumu elde olmayarak ortaya koymak, açıklamak, açık yürekle özü sözü bir olarak, hiçbir şey saklamaksızın.,, açığa alma bir görevliyi geçici bir süre işten alma. açığa alınmak görevine son verilmek, açığa almak görevine son vermek, (birini) açığa çıkarmak işinden çıkarmak, (bir durum) açığa çıkmak 1) belli olmak, anlaşılacak: "Yakalanan veya tutuklanan kişinin durumu, soruşturmanın kapsam ve konusunun açığa çıkmasının sakıncalarının gerektirdiği kesin zorunluluk dışında, yakınlarına derhal bildirilir." -Anayasa. 2) işinden çıkarılmak, (bir durum) açığa vurmak 1) belli etmek, ortaya çıkarmak: "Mantıksal bir dille açığa vurduğu bu harika önerinin aksayan bir yanı vardı." -N. Nadi. 2) gizli bir durumu ortaya çıkarmak: "Bazı ihtiyarlar bütün hislerini açığa vuran ikinci bir nevi çocukluğa düşerler." -A. Ş. Hisar, (birinin) açığı çıkmak saklamakla görevli

bulunduğu paranın veya malın eksik olduğu anlaşılacak. açığını kapatmak eksikliğini tamamlamak açıktaki bırakmak iş ve-görev vermemek, yersiz yurtsuz bırakmak veya birkaç kişiye birlikte sağlanan bir iyilikten birini yararlandırmamak, açıktaki kalmak (veya olmak) iş ve görev bulamamak yersiz yurtsuz kalmak veya birkaç kişinin birlikte eriştiği bir iyilikten yararlanamamak açıktan kazanmak emek ve sermaye koymadan kazanç sağlamak. * açık açık, açık ağız, açık ağızlı, açık arturma, açık bilet, açık bono, açık bölge, açık celse, açık ciro, açık çek, açık deniz, açık devre, açık dolaşım sistemi, açık duruşma, açık düşme, açık ekşilime, açık elli, açık ellilik, açık fikirli, açık fikirlilik, açık göz, açık gözlük, açık gözlük, açık hava, açık hava sineması, açık hava tiyatrosu, açık hece, açık hesap, açık imza, açık işletme, açık kahverengi, açık kalp ameliyatı, açık kalpli, açık kalplilik, açık kapı politikası, açık kapı siyaseti, açık kredi, açık Uman, açık maaşı, açık mavi, açık mektup, açık ordugâh, açık oturum, açık oy, açık öğretim, açık önerme, açık pazar, açık pembe, açık polise, açık rejim, açık saçık, açık san, açık sayım, açık seçik, açık senet, açık sözlü, açık sözlülük, açık şehir, açıktan açığa, açık taşıt, açık teşekkür, açık tohumlular, açık tribün, açık yara, açık yeşil, açık yürekli, açık yüreklilik

Açığ-aydın. zar. ve sıf. bak. açığ 12. ve 13 anlamlar. || [TS. Ø], {TS.→müstehecen}

Açığca a-zar. Açık bir şekilde, saklamadan, korkmadan, çekinmeden, b - sıf. Biraz açık, koyu olmayan. || [TS. Ø]

Açığfikirli sıf. Hür düşünen, doğru düşünen, sağlam düşünceli, dünya görüşü sağlam, ilerici olan, ilerici. || [TS. açık fikirli] s. Olayları ve özellikle yenilikleri iyi anlayıp gereği gibi karşılayabilen, düşündüğünü olduğu gibi söyleyebilen (kimse).

Açığgezen sıf. Çarşafsız, çarşafı örtünmeyen. || [TS. Ø]

Açığgöz(lü) sıf. Uyanık, sağlam düşünen, her şeyi olduğu gibi görebilen, kendini aldatmayan, gözü açık. || [TS. açık göz] s. Uyanık davranarak çıkarını sağlayan, imkânlardan kurnazca yararlanmasını bilen: "O aralık açık gözün biri de ayakından çıkan potini almış savuşmuş." -M. Ş. Esendal.

Açığrağ sıf. Daha açık, biraz açık. || [TS. Ø]

Açığrengli sıf. Rengi koyu olmayan. || [TS. Ø]

Açığ-saçığ sıf. ve zar. a - Perişan, dağınık, darmadağın, b - Her tarafı açık olan, müstehecen, adaba aykırı. || [TS. açık saçık] is. ve s. Göreneğe aykırı derecede çıplak veya örtülsüz.

Açığüreklı sıf. Samimi, açık kalpli, temiz kalpli. || [TS. açık yürekli] s. Düşündüğünü olduğu gibi söyleyen, içi temiz, gizli yönü olmayan (kimse), samimi, açık kalpli.

Açılmaz sıf. Açılmayan. || [TS. Ø]

Adağlı is. ve sıf. Nişanlı, sözlü. || [TS. **adaklı**] s. *hlk.* 1. Adağı olan, adak adanmış olan: *Annem oruca üç gün adaklı.* 2. *hlk.* Nişanlı, yavuklu, sözlü.

Adamağılı sıf. Adamakıllı, iyice, aşırı derecede. || [TS. Ø]

Adam-adamyana Kon. A-zar. İnsancasına. B-sıf. Güzel, ahlaklı, iyi, layıkınca. || [TS. Ø], {TS.→**ahlâklı, güzel**}

Adamaldadan sıf. ve is. Yalancı, insanları aldatmakla meşgul olan. || [TS. Ø], {TS.→**yalancı**}

Adamoxşamaz sıf. Çirkin, biçimsiz, acayip (küfür manasında) || [TS. Ø], {TS.→**biçimsiz, çirkin**}

Adamayovuşan sıf. Sıcak kanlı, iyi huylu, iyi niyetli, güzel huylu. || [TS. Ø], {TS.→**sıcakkanlı**}

Adamboyu sıf. Adam yüksekliğinde olan. || [TS. **adam boyu**] *is.* 1. Yaklaşık olarak normal bir adam boyunda. 2. *s.* ve *zf.* insan boyunca: "*İki tarafı adam boyu sık böğürtlenler, yabani erguvanlar, mersinlerle kaplı...*"-N. Cumalı.

Adamcıl sıf. ve is. a - İnsancıl, insan seven, b - özellikle insanlara saldıran, yiyen kurt, ayı, köpek vs. vahşi, yırtıcı || [TS. **adamcıl**] s. İnsandan ürkmeyen, insana alışmış olan, insana sokulan, sıcakkanlı, munis: "*Hem de ne adamcıldır, ne candır bilseniz.*" Y. K. Karaosma noğlu

Adamdangaçan sıf. Örkek, insanlara ısınmayan, topluluğa karışmayan. || [TS. Ø], {TS.→**korkak, ürkek**}

Adamlı sıf. Yardımcısı, arkası, akrabası olan. || [TS. Ø]

Adamsévmez sıf. ve is. İnsanları sevmeyen, hoşlanmayan, insanlardan kaçan. || [TS. Ø], {TS.→**merdümgiriz**}

Adamyana kon. a - zar. İnsancasına. b - sıf. Güzel, iyi, haysiyetli. || [TS. Ø], {TS.→**güzel, haysiyetli, iyi**}

Adamyéyen sıf. İnsan eti yiyen, vahşi, yamyam. || [TS. Ø], {TS.→**yamyam**}

Addımlı sıf. Yürürken geniş adımlar atan, büyük adımları olan. || [TS. Ø]

Adetkerde sıf. ar. ve far. Alışkanlık edinmiş, öğrenmiş, adet etmiş. || [TS. Ø]

Adıbilinmez sıf. Adı belli olmayan, ismini saklayan. || [TS. Ø]

Adi sıf. ar. a - Her zamanki, adet hâline gelmiş, günlük, b - Sade, normal. || [TS. **adi**] s.1. Sıradan, hiçbir özelliği olmayan: "*Sonra redingot devri geldi ve redingot içinden yarı uşak, yarı kapı kulu, riyakâr, adı bir nesil türedi.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 2. *mec.* Aşağılık, bayağı, alçak: "*Bunlar çok adı ve fena insanlardı.*"- R. N. Güntekin.

Adil sıf. ar. Adaletli, adaletin hükmünü yerine getiren, haklı olana hakkını veren. || [TS. **adil**] s. (*a:dil*) *Ar.* 'âdil 1. Adaletle iş gören, adaletten,

haktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli: *Çok adil bir mahkeme.* 2. Hakka uygun, haklı.

Adlı sıf. a - Belirli bir adı olan. b - Meşhur, adlı sanlı, tanınmış. || [TS. **adlı**] s. 1. Adı olan: "*Bence Ahmet Hamdi'nin en büyük şaheseri 'Beş Şehir' adlı ölmez yapıtıdır.*" -H. Taner. 2. Ünlü. adlı adıyla herkesin bilip tanıdığı biçimde: * **adlı sanlı**

Adlı-sanlı sıf. a - Herhangi bir alanda kendi çalışmasıyla isim yapmış, bütün ülkede tanınmış, b - esk. Eskiden varlıklı, zengin tabakaya ait olan || [TS **adlı sanlı.**] s. Ünlü

Adsız sıf. a - Adı olmayan, adı bilinmeyen. b - Şöhreti olmayan, tanınmayan, c - İmzasız, **adsız barmağ** bak. barmağ. || [TS. **adsız**] s. 1. Adı olmayan, isimsiz. 2. *tar.* Türklerde, ailesinden ayrıldığı için artık onun adını taşımak, onun adı ile anılmak hakkını yitirmiş olan ve ancak bir yararlık gösterince ad kazanabilen delikanlı. * **adsız parmak**

Adsız-sansız sıf. Adı sanı, şöhreti olmayan || [TS. Ø], {TS.→**şöhretsiz, ünsüz**}

Aerodinamik sıf. Aerodinamikaya ait olan. || [TS. **aerodinamik**] *is.* 1. Hareket hâlinde olan bir cisim üzerinde havanın yarattığı etkiyi inceleyen bilim. 2. *s.* Aerodinamik bilim alanıyla ilgili. 3. Fizik biliminin gazların hareketini inceleyen dalı

Afetzade sıf. ar. ve far. Bir belaya, felakete uğramış. || [TS. **afetzede**] s. Afete uğramış, afet görmüş.

Afrikalı sıf. Afrika'da yaşayan. || [TS. **Afrikalı**] *is.* ve *s.* 1. Afrika kökenli olan kimse. 2. *s.* Afrikalı oyuncu.

Agah sıf. far. Bilen, haberi olan, haberdar. **agah étmek.** Bildirmek, haber vermek. **agah gılmağ** bak. **agah étmek, agah olmağ** Haberdar olmak, bilmek. || [TS. Ø]

Ağibetli sıf. Başarıyla neticelenen, sonu iyi olan, başarılı. || [TS. Ø], {TS.→**başarılı**}

Ağibetsiz sıf. Sonu kötü olan, neticesi başarısız. || [TS. Ø], {TS.→**başarısız**}

Ağil sıf. ar. Akıllı, tedbirli, uslu. || [TS. **akil**] Akıllı: "*Ne akilim ne divane / Gel gör beni aşk neyledi.*"- Yunus Emre.→ **akilâne**

Ağilâne sıf. ve zar. ar. ve far. Akıllı bir şekilde, akla yatkın, akıl ve idrak ile. || [TS. Ø]

Ağrar sıf. lat. Toprağa, ziraatçılığa ait olan. || [TS. Ø]

Agrobioloji sıf. yun. Ziraat, bitki ve hayvancılıkla ilgilenen biyoloji ilmine ait olan. || [TS. Ø]

Agrokimyevi sıf. Agrokimyaya ait olan. || [TS. Ø]

Agronomik sıf. Ziraatçılık ilmine ait olan. || [TS. Ø]

Agronomluğ a - is. Tarım uzmanının işi. b - sıf. Tarımcılığa, ziraatçılığa ait olan. || [TS. Ø]

Ağrotéxniki sif. yun. Tarımcılıkta bitkileri yetiştirme yollarıyla ilgili, ona ait olan. || [TS. Ø]

Ağ. 1 - Beyaz. 2 - sif. Temiz, üzerine yazı yazılmayan. 3 - is. Göz bebeği üzerinde oluşan beyaz leke, göz hastalığı. 4 - sif. ve is. Gümüş veya beyaz metallar-dan darbedilen para. 5-sif. mec. tar. Komünistlerin karşıtı, komünizme karşı çıkanlar. 6 - is. Açık renkli damalar veya satranç figürleri. 7 - is. Avrupalılar, beyaz ırka mensup olanlar. 8 - sif. mec. kon. Aşırı, mübalağalı, açıktan açığa manasında (ağ yalan : tamamen yalan.) ağ düşmek Beyazlaşmağa başlamak, beyaz benekler oluşmak, ağ elemek Haddini aşmak, aşırılığa kaçmak, ağ gece(ler) Kuzey kutuptaki beyaz geceler, ışıklı geceler, ağ gün mec. Mutluluk, saadet, ağ gün ağlamağ Mutluluk aramak, saadet arzulamak, ağ güne çıxmağ Mutlu olmak, güzel hayat sürmek, kimseye muhtaç olmamak. ağ kömür Sudan elde edilen elektrik enerjisi, ağa ağ, ğaraya gara demek Doğruyu söylemek, hakikati olduğu gibi demek, ağı ğaradan seçmemek İyiyi kötüden ayıramamak, ağma-bozuna bahmamağ İyisine kötüsüne bakmamak, ayıft etmemek, hiçbir şeyi nazarı itibara almamak, nasıl geldiyse öyle yapmak.

|| [TS. ak] is. 1. Kar, süt gibi şeylerin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı. 2. s. Bu renkte olan: "Ablak yüzlü, kısa kesilmiş ak sakallı bir adamdı." -M. Ş. Esendal. 3. s. mec. Temiz namuslu: Alın açık, yüzlü ak. 4. mec. Sıkıntısız, rahat: Ak günler göresin. 5. Beyaz leke: Bir gözünde ak var. 6, Bazı şeylerde beyaz bölüm: Yumurta akı. Gözün akı. ak don kara don geçitte belli olur bk. akı karası geçitte belli olur. (saça, sakala) ak düşmek (saç ve sakal) tek tuk ağarmaya başlamak: "Benim bütün saçlarıma, senin sadece şakaklarına ak düşmüş." -R. H. Karay, ak gün ağartır, kara gün karartır mutlu bir yaşayış kişiyi dinç kılar, mutsuz bir yaşayış ise yıpratır, ak koyunun kara kuzusu da olur iyi bir aileden kötü bir çocuk da çıkabilir, ak köpek kara köpek geçit başında belli olur kimin ne olduğu deney veya sınav sonunda anlaşılır. (sakalın) ak mı kara mı önüne düşünce görürsün şimdiden boşuna düşünme, sonuç belli olduğu zaman anlarsın, ak pak 1) tertemiz; 2) saçlı sakalı ağarmış, ak sakaldan yok sakala gelmek çok yaşlanıp iyice kuvvetten düşmek, akı ak karası kara beyaz tenli, kara gözlü, kara saçlı, akı karası geçitte belli olur bir iddiadaki doğruluğun ancak deney veya sınav sonunda belli olacağını anlatmak için söylenir, akım derken bokum demek kaba sözünü yolunca söyleyememek, düzensiz şeyler söylemek, akla karayı seçmek (bir işi başanncaya değin) çok silonu çekmek, güçlüklerle karşılaşmak: "Yoksa başımdan savmak için akla karayı mı seçeceğim." -R. H.

Karay. "Ben kendi hesabıma bir parça Fransızca öğrenebilmek için akla karayı seçtim." -B. R. Eyuboğlu. (birinin) dediğine kara demek inatçılık ederek karşısındaki ile anlaşmaya yanaşmamak.*ak ağa, akağaç, akamber, ak Arap, akasma, akbaba, akbabagiller, akbakra, akbakk, akbalıkçıl, ak basma, ak basmak, akbaş, ak benek, akbuğday, akburçak, akciğer, akçöpleme, akdan, ak demir, akdiken, akdoğan, akdut, ak gözlü, akgünlük, akhardal, ak kan, ak kan yangısı, akkarınca, akkarıncalar, akkavak, akkefal, akkelebek, akkirpani, akkor, akkuş, akkuyruk, aklevrek, ak madde, akmantar, ak pak, ak pas, aksakal, aksedir, aksogan, aksöğüt, ak su, aksungur, ak sülümen, aktavşan, aktöre, ak yaydı, akyel, ak yem, ak yıldız, akıyvar, akzambak

Ağa is. 1 - Bey, zengin, mal mülk sahibi. 2 - Seyitlere, din adamlarına verilen isim, lakap. Eskiden aydınlara hitap ederken söylenirdi. 3 - Sahip, bir şeyin hakimi, sahibi. 4 - sif. Hakim olan, üstün. || [TS. Ø], {TS.→üstün, varlıklı, varsıl, zengin}

Ağacdoğrayan sif. Kesilen ağaçlardan tahta vs. yapan. || [TS. Ø]

Ağacvarı sif. Ağaca benzer, ağaç gibi. || [TS. Ø]

Ağaçlı sif. 1 - Ağacı olan, ağacı çok olan yer. 2 - Elinde ağaç olan. || [TS. ağaçlı] s. Ağacı olan: "İki yanı ağaçlı yolda dış kapıya kadar uzayıp gidiyordu." -M. C. Kuntay.

Ağaçlığ is. 1 - Ağacı bol olan yer, orman: 2 - sif. Ağacı çok olan. 3 - Sayılara takılarak mesafe bildirir. 4 - is. mah. İri çiçekli ve dikenli bir bitki. || [TS. ağaçlık, -ğı] is. 1. Ağaç öbeği. 2. s. Ağacı bol olan (yer): "Kendilerini saklayabilmek için yan tarafa, ağaçlığa doğru koştular." -M. Ş. Esendal.

Ağacmışarlayan sif. Hızarla ağaç kesen, tahta biçen. || [TS. Ø]

Ağaçalan sif. Beyazımtırak. || [TS. Ø], [TS.→beyazımtırak]

Ağappağ sif. Bembeyaz || [TS. Ø], [TS.→bembeyaz]

Ağaran sif. 1 - Uzaktan bakılınca parlayan şey. 2 - Rengi çabuk solan. || [TS. Ø]

Ağardıcı sif. ve is. 1 - Bir şeyi beyazlatmakla meşgul olan, uğraşan. 2 - Beyazlatıcı. || [TS. Ø]

Ağardılmış sif. 1-Beyaza boyanmış, kireçlenmiş. 2-Soldurulmuş. 3-Sürtülerek parıldatılmış, temizlenmiş, kalaylanmış. || [TS. Ø]

Ağarmış sif. 1 - Aklaşmış, kırılmış. 2 - Bozarmış, solmuş, rengi kaçmış. || [TS. Ø]

Ağayana sif. ve zar. 1 - Amirane, ağa gibi. 2-mec. Çok iyi, ağa gibi hareket etme.3-esk. Alicenap. || [TS. Ø]

Ağbaş 1 - sif. Saçları ağarmış, saçlı beyaz.2-is. esk. Baş sarıklı, imam, din adamı. || [TS. Ø]

Ağbaşı sif. Beyaz saçlı, ihtiyar || [TS. Ø], [TS.→**ihtiyar**]
Ağbext sif. kon. Mutlu, şanslı, mutluluğa ermiş, güzel günlere erişmiş, talihli. || [TS. Ø], [TS.→**mutlu, talihli**]
Ağbeniz sif. 1 - Yüzü, suratı beyaz tenli. 2 - Zayıf, solgun yüzü. || [TS. Ø]
Ağbirçek 1-sif. Saçları beyazlaşmış (kadın). 2-is. mec. Tecrübeli, görmüş geçirmiş yaşlı kadın. Evin ve ailenin hürmet edilen en yaşlı kadını. || [TS. Ø]
Ağbirceklî sif. Saçları beyazlaşmış, ihtiyar. || [TS. Ø], [TS.→**ihtiyar**]
Ağcalı sif. 1 - esk. Zengin, parası çok olan. 2 - Üzerinde para (akçe) olan. || [TS. Ø], {TS.→**varlıklı, varsil, zengin**}
Ağcamatan sif. kon. Beyaz tenli, dolgun güzel kız. || [TS. Ø]
Ağcamaya sif. kon. Beyaz tenli ve güzel (kız, çocuk). || [TS. Ø]
Ağcasız sif. Üzerinde para olmayan. || [TS. Ø]
Ağcavaz(a) sif. mah. Beyaz tenli, zayıf, hasta. || [TS. Ø]
Ağciyer sif. Korkak, cesaretsiz, yüreksiz, aciz. || [TS. Ø], [TS.→**Korkak, cesaretsiz, yüreksiz, aciz**]
Ağçil sif. Rengarenk, siyah beyaz, ablak. || [TS.akçil] s. Rengini atmış, ağarmış, içinde ak renk bulunan: "*Buruşuk, akçil donlu bir bedevî.*" - R. H. Karay.
Ağganadlı sif. Kanatları beyaz olan. || [TS. Ø]
Ağgöz sif. 1 - Korkak, cesaretsiz. 2 - mec. Şiddetli karlı, gece gündüz kar yağın hava. || [TS. Ø], {TS.→**cesaretsiz, korkak**}
Ağgün(lü) sif. kon. mutlu, bahtiyar, mesut.
Ağgünlü olmag. Mutlu olmak, bahtiyar olmak, mesut olmak, güzel ömür sürmek. || [TS. Ø], {TS.→**bahtiyar, mesut, mutlu**}
Ağılçatmaz sif. Anlaşılmaz, akıl almaz, halli zor. || [TS. Ø], {TS.→**anlaşılmaz**}
Ağılı sif. Zehirli. || [TS. Ø], {TS.→**zehirli**}
Ağılkesen sif. İnanılabilir, akla uygun, gerçeğe uygun olan, mümkün olan. || [TS. Ø], {TS.→**mantıklı**}
Ağılkesmez sif. Mantığa uymayan, akla sığmayan, akıl almaz. || [TS. Ø]
Ağıllı sif. 1 - Düşünceli, şuurlu, mec. Tedbirli, kendi işini bilen. 2 - Mantığa uygun, akla uygun. 3 - Mec. Terbiyeli, ahlaklı. || [TS. akıllı] s. . 1. Gerçeği iyi gören ve ona göre davranan. 2. Karşısındakinin düşüncesizliğini belirtmek için söylenen uyarma sözü. 3. (alay yollu) Düşüncesiz, aptal: *Akıllıya bak, bu işten kendisine bir pay çıkarmak istiyor, akıllı düşününceye kadar deli çocuğunu (veya oğlunu) everir kendini akıllı sananlar çok kez akılsız diye tanınanlardan daha az basan gösterir, akıllı geçinmek kendini çok akıllı sanmak, akıllı köprü arayınca deki deli suyu*

geçer atak kişi tehlikeyi göze alarak işe girişir ve çabuk sonuç alır. akıllı olmak gerçeklere uygun davranmak: "*Mesut olmak için akıllı olmak kifayet eder, baht, talih bunlar boş şeydir!*"-M. Ş. Esendal.→ **akıllı uslu**
Ağıllı-başlı sif. 1 - İyi, layıkınca, arzulanan şekilde, güzelce, ahenkli. 2-Çok, hayli, kıymetli. || [TS. Ø]
Ağıllı-kamallı sif. kon. Düşünceli, şuurlu, terbiyeli, temiz ahlaklı. || [TS. Ø], [TS.→**Düşünceli, şuurlu, terbiyeli**]
Ağlumulmaz sif. Son derece sinirlenerek, kendini kaybetmek derecesine ulaşmış. || [TS. Ø]
Ağımsov sif. Beyazımsı, biraz beyaz. || [TS. Ø], [TS.→**Beyazımsı**]
Ağımtıl sif. Beyazımsı, biraz ak, beyaz. . || [TS. Ø], [TS.→**Beyazımsı**]
Ağır sif. 1 - Tartıda çok gelen, kilosuz fazla. 2-Güçlü, şiddetli, tesirli. 3-Çok çetin, çok zor, çok zahmetli, güç /mec. Eziyetli, meşakkatli, mahrumiyetle dolu, kederle do dolu. 4 - mec. Muhkem, sert, derin. 5 -mec. Dayanılmaz, tahammül edilmez. 6 -mec. Sert, çok ciddi, şiddetli, amansız/ mec. Çok ciddi neticeler meydana getirebilen, yahut büyük cezaya sebep olabilen, çok büyük./mec. Neticesi tehlikeli, korkulu, çok ciddi. 7 - Gergin, çetin, rahatsız edici, sıkıntı verici, serber nlmayar; 8 - Yavaş, hızlı olmayan, yavaş yavaş hareket eden, ağır davranan./Ağır ağır ifa edilen, çalınan. 9 - mec. Ağır hava oluşturan, kasvet yaratan, büyüklüğü, çokluğu, sıklığı, koyuluğu, alçaklığı, renginin kötülüğü, süratinin yavaşlığı vs. ile rahatsızlık veren./mec. Çokluk, büyüklük manasında. 10 - mec. Anlaşılması, idrak edilmesi zor olan. 11 - Çok kötü kokan, rahatsız edici, dayanılmaz. 12 - Zor hazmedilen. 13 -Kötü, hoşlanılmayan, kılıksız, çabuk bozulan, huyu kötü. 14- mec. Temkinli, vakur, ciddi, haysiyetli. **Ağır olmag.** Ciddi, vekarlı olmak. 15 - Kalbi kıran, acı, hoşlanılmayan, sıkıntı veren. 16-mec. kon. Hamile, gebe. 17 - Şişman, etli. 18 - mec. Çok pahalı. 19 - mec. Can sıkıcı. 20 - ask. Çok güçlü teçhiz edilmiş, güçlü harp vasıtaları olan. 21 - öz. Bazı fiziki-kimyevi, mineraloji terimlerini ifade eder (ağır yağlar, ağır su vs), ağır el 1 - Kolları güçlü, darbesi güçlü olan. 2 - mec. Uğursuz, ağır eşitmek Hafif sağır olmak, iyi duymamak, ağır gelmek Dokunmak, gönlünü incitmek, kalbi kırmak, ağır oturmak 1 - Pahalıya mal olmak 2 - Kötü neticelenmek. 3 - Ciddi davranmak, ağır başlı hareket etmek, ağır terpenmek Ağır hara-ket etmek, gecikmek, actsle etmemek, zamanı öldürmek, vakti geçirmek Ağır-ağır zar. Yavaş yavaş, usul usul, acele etmeden. || [TS. ağır] s. 1. Tartıda çok çeken, hafif karşıtı: *Kurşun ağır bir madendir. Taş yerinde ağırdır.* 2.mec. Davranışları yavaş olan: *Ağır adam.* 3. Değeri çok olan, gösterişli:

"Ağır kıyafeti ile muhite uymayan Canan'ın yanında, ne kadar rahat ve sadeydi." -M. C. Kuntay. 4. Çapı, boyutları büyük: Ağır top. Ağır tank. Ağır taş. 5. Çetin, güç: Ağır iş. Ağır bir konu. "Denizcilik tarihinin en ağır sorumluluklarından birini üzerine alıyordu." -F. F. Tülbentçi. 6. Tehlikeli, korkulu, vahim: "Viyanada Üniversitesinde hocalığım sırasında amirim olan profesör ağır hasta idi." -H. Taner. 7. Sıkıntı veren, bunaltıcı: Ağır hava. 8. Dokunaklı, insanın gücüne giden, kırıcı: "Kızıştım, Keziban'a söylenecek şöyle ağır bir söz arıyordum." -N. Ataç. 9. Yavaş: "Cüneyt Bey sözlerini tartıyormuş gibi ağır söylüyordu." -E. İ. Benice. 10. Ağırbaşlı, ciddi: "Bu, on dokuz yaşında ufak tefek bir kızdı. Fakat otuz yaşındaki bir insandan daha ağırdı." -H. E. Adıvar. 11. (koku için) Keskin, boğucu: "Bu koku, en hafif rüzgârla burnu kuvvetli bir adama uzaktan kendini hissettirecek kadar ağırdır." -F. R. Atay. 12. (yiyecek için) Sindirimi güç: Ağır bir yemek. 13. Yoğun: "Evin sofasına girer girmez kendisini ağır bir duman karşıladı." -A. Sayar. 14. (uyku için) Uyanılması güç, derin. 15. Kısık, alçak: "Ağaya pek duyurmak istemeyen ağır bir sesle kulağıma eğildi." -O. C. Kaygılı. 16. Güç işiten, sağır: Kulağı ağır. 17. sp. Ağır siklet: Yıllarca ağırdaki güreşti. ağır aksak yürümek (veya gitmek) pek yavaş olarak: Hava ve su kirlenmesine karşı mücadele ağır aksak yürüdü. (bir işi) ağır almak bir işte yavaş davranmak. ağır basmak 1. ağırlığı fazla gelmek 2. mec. bir işte gücü ve etkisi üstün gelmek: "İkinci hafta öfke ve isyan ağır bastı, başladı sövüp saymaya." -Ç. Altan. (biri, bir şey) ağır basmak 1. mec. gücü, etkisi veya özelliği daha üstün ve belirgin olmak: "Yerli halıları gördüm; koyu sıcak kırmızılarla diri maviler ağır bastıyordu." -B. R. Eyuboğlu. 2. mec. bir işte gücü ve etkisi üstün gelmek: "Peki deyişleri de akılları yattığı için değil, korkuları ağır bastığı için oldu." -T. Buğra. (bir kimseyi) ağır basmak bir kimse kâbusa uğramak. ağır durmak ciddi, ağırbaşlı, oturaklı, soğukkanlı hareket etmek: "Devlet adamlarının ileri gelenleri böyle sözlere karışmaz, ağır dururlar." -M. Ş. Esenal. ağır çekmek tartıda ağır gelmek. ağır gelmek 1. gücüne gitmek, onuruna dokunmak: "...bir odacının ağzından bu cevabı almak insana öyle ağır geliyor ki." -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. yapılması güç gelmek. ağır işitmek (veya duymak) kulakları iyi işitmek, kulakları az işitmek. ağır kaçmak şaka gücendirici olmak: Bu şaka biraz ağır kaçtı. ağır ol! 1. ciddi, ağırbaşlı, soğukkanlı, sabırlı ol! 2. acele etme, yavaş ol! ağır oturmak uslu durmak: Ağır otur ki bey (veya molla) desinler. (biri) ağır satmak nazlanmak, gönülsüz davranmak: "Kız kendisini ağır satmakta devam ediyor." -R. H. Karay. ağır

söylemek acı, dokunaklı, sözler söylemek. ağırdan almak 1. bir işi gereken süre içinde bitirmemek: "Görüyorsunuz ki bu soyadı konusunda benim ağırdan alışıma, bir tembellik değil." -M. Ş. Esenal. 2. bir işi gönülsüz, isteksiz yapmak, geciktirmek: "Bu soyadı konusunda benim ağırdan alışıma bir tembellik değil, güç beğenirliktir." -M. Ş. Esenal. ağına gitmek onuruna dokunmak veya gücüne gitmek: "Zamanını, abur cubur işlere harcamak ağırlarına gider." -H. Taner. *ağır ağır, ağır araç, ağır ayak, ağırbaşlı, ağırbaşlılık, ağır canlı, ağır canlılık, ağır ceza, ağır elli, ağır ezgi, ağır hapis, ağır hapis cezası, ağır hastalık, ağır hidrojen, ağır iş, ağırkanlı, ağırkanlılık, ağır kayıp, ağır küre, ağır para cezası, ağır sanayi, ağır siklet, ağır söz, ağır su, ağır top, ağır uyku, ağır vasıta, ağır vasıta ehliyeti, ağır yağ

Ağırayağ sıf. kon. 1 - Gelişi uğur getirmeyen, uğursuz. 2 - Hamile. || [TS. ağır ayak] s. Doğurması yakın (gebe kadın).

Ağırbaşlı sıf. kon. Çok ciddi, vakur, temkinli. || [TS. ağırbaşlı] s. Davranışları ölçülü, olgun (kimse), vakur, ciddi: "Ahmet Naci, ağırbaşlı, çalışkan ve halûk bir gençti." -R. N. Güntekin.

Ağırxasiyyet(li) sıf. 1 - Kötü, hoşlanılmayan, kötü huylu. 2 - mec. Ciddi, temkinli, vekarlı. || [TS. Ø], {TS.→ciddi, temkinli}

Ağırşiden sıf. Sağır || [TS. Ø], [TS.→sağır]

Ağırşanlı sıf. Temkinli, vekarlı, ciddi. || [TS. Ø], [TS.→ Temkinli, vekarlı, ciddi]

Ağırşengin sıf. Ciddi, temkinli. || [TS. Ø], [TS.→ Ciddi, temkinli]

Ağırşetli sıf. kon. Ağır, ciddi, vakur, az konuşan, kendini ciddi göstermeğe çalışan. || [TS. Ø], [TS.→ ciddi, vakur]

Ağırşetli(li) sıf. Ağırbaşlı, haysiyetine fazlaca düşkün, vakur. || [TS. Ø], [TS.→ağırbaşlı]

Ağırşetpenen sıf. Ağır hareket eden, yavaş çalışan, acele etmeyen. || [TS. Ø]

Ağırşetpenişli sıf. Acele etmeyen, ağır hareket eden. || [TS. Ø]

Ağırşeyna sıf. kon. 1 - Münasip, yakışan, liyakatli. 2-Ağırbaşlı ciddi || [TS. Ø], [TS.→münasip, liyakatli]

Ağırşeyanlı sıf. ve is. Uzun zaman hasta olan, hastalığı uzun süren. || [TS. Ø]

Ağırşeyanlı sıf. Ağır yük yüklenmiş, ağır yük taşıyan || [TS. Ø]

Ağırşeyanlı sıf. kon. Korkunç, dehşetli, çok üzücü, suratı asık, heybetli, azman. || [TS. Ø], [TS.→korkunç, dehşetli, heybetli, azman]

Ağırşeyanlı sıf. Ahlaka aykırı, edep dışı, uygunsuz. || [TS. Ø], [TS.→uygunsuz]

Ağırşeyanlı sıf. kon. Başkalarının sözleriyle hareket eden, başkalarına uyan, kendi fikrine göre hareket edemeyen. || [TS. Ø]

Ağız-burunlu sıf. kon. Güzel görüntüslü, zahiri görünüşü güzel durumda olan, terbiyeli. || [TS. Ø]

Ağızdandolma sıf. esk. Ağızdan doldurularak atışa hazır hâle getirilen tüfek, top vs. || [TS. Ø]
Ağızlı sıf. 1 - Ağzı olan. 2 - Kesici tarafı olan (alet vs). 3 - mec. kon. Güzel konuşan, hitabeti iyi, tesirli, güzel konuşma kabiliyeti olan. || mec. kon. Yiğit, atak, sözü dinlenen insan. || [TS. ağzılı] s. Ağzı herhangi bir biçimde olan: Dar ağzılı vazo.

Ağızsız sıf. 1 - Ağzı olmayan, bak. ağzı¹ 2. ve 5. manalar. 2-Ağzı dönmüş, keskinliği kaybolmuş (hançer, kılıç vs.). 3 - mec. kon. Zavallı, mazlum, cesaretsiz, suskun, yumuşak, ağzı var dili yok. || [TS. ağzısız] s. 1. Ağzı olmayan. 2. mec. Yumuşak huylu, sessiz.

Ağlabatan sıf. Akla, mantığa uygun, mümkün olabilen, akla yatan. || [TS. Ø], [TS.→mantıklı]

Ağlasığ(ı)an sıf. Akla uygun, mantıklı. || [TS. Ø], [TS.→mantıklı]

Ağlasıgmaz sıf. Akla sığmayan, uymayan, mantık dışı, mantıksız. || [TS. Ø], [TS.→mantıksız]

Ağlayan sıf. ve is. 1 - Çok ağlayan, her zaman ağlayan, sık sık ağlayan. 2 - mec. Her zaman durumundan şikayet eden daima gerçek durumunu saklayan, kötü göstermeye çalışan. || [TS. Ø]

Ağlayıcı sıf. Ağlayan, ağlamayı iş edinen. || [TS. Ø]

Ağlıksmez sıf. Zihni kapasitesi henüz gelişmemiş. || [TS. Ø]

Ağmatan sıf. kon. Beyaz tenli, güzel ve dolgun kız. || [TS. Ø]

Ağmaya sıf. kon. Beyaz tenli ve toplu (çocuk veya kadın). || [TS. Ø]

Ağnavaz sıf. Beyazlaşmış, solgun, rengi kaçmış || [TS. Ø]

Ağrıkesen, Ağrıkesici sıf. tıp. Ağrıyı, ıstırapı azaltıcı özelliği olan. || [TS. ağrıkesen] is. ve s. tıp Ağrı duyusunu ortadan kaldıran, dindiren (ilâç vb.), analjezik.

Ağrılı sıf. Ağrısı, acısı, sancısı olan, ağrıyan. || [TS. ağrılı] s. Ağrıyan, ağrısı olan: Ağrılı diş

Ağrısız sıf. ve zar. 1 - Ağrımayan, ağrısı olmayan, incitmeyen, eziyetsiz. 2 - mec. Zarara veya kötü neticelere sebep olmayan. || [TS. ağrısız] s. 1. Ağrısı olmayan. 2. zf. Ağrı vermeden: Ağrısız diş çekmek. Ağrısız doğum. 3. mec. Dertsiz, tasasız: "Azıcık aşım, ağrısız başım."-Atasözü. "Ağrısız baş yastık istemez." - Atasözü, ağrısız başına kaşbastı bağlamak kendine gereksiz yere iş çıkarmak.

Ağrısızlaşdırıcı sıf. tıp. Uyuşturucu. || [TS. Ø], [TS.→uyuşturucu]

Ağrısızlaşdırılmış sıf. tıp. Ağrıya karşı hissizleştirilmiş, uyuşturulmuş. || [TS. Ø]

Ağrıyan sıf. Eziyet veren, inciten, rahatsız eden. || [TS. Ø]

Ağsaç(lı) sıf. Saçı beyazlaşmış, ihtiyar. [TS.→ihtiyar]

Ağsağgal sıf. ve is. 1-sakalı beyazlaşmış.//Genellikle ihtiyar, yaşlı. 2-mec. Bir ailenin, kabilenin, cemiyetin en yaşlı ve hürmet edilen adamı. *ağsağgallar şurası (meclisi)* Çeşitli teşkilatlarda olan bazı organların adı (Bizdeki danışma meclisleri). || [TS. Ø]

Ağsifet sıf. Yüzünün rengi beyaz olan. || [TS. Ø]

Ağşın sıf. 1 -Yüzü, suratı beyaz. 2-Zayıf, suratı, yüzü solgun. || [TS.akşın] s. . Kollarında ve gözlerinde, bazen de derisinde doğuştan boya maddesi bulunmadığı için her yanı ak olan (hayvan veya insan) çapar, albino.

Ağtorpağ(lı) sıf. Toprağı kireçli olan || [TS. Ø]

Ağtük(lü) sıf. Tüyleri beyaz olan. || [TS. Ø]

Ağulu sıf. Zehirli. || [TS. Ø], [TS.→zehirli]

Ağürek sıf. Korkak, cesaretsiz, aciz. || [TS. Ø], [TS.→korkak, cesaretsiz,aciz]

Ağüzlü sıf. Yüzünün rengi, teni beyaz olan. || [TS. Ø]

Ağyağız sıf. Yüzünün rengi ak, beyaz olan, beyaz tenli. || [TS. Ø]

Ağyal sıf. 1 - Beyaz yeleli (at). 2 - mec. kon. Beyaz saçlı, ak saçlı (kadın) || [TS. Ø]

Ağyanız sıf. Beyaz tenli, yüzünün rengi beyaz olan. || [TS. Ø]

Ağyarpağı sıf. bot. Yapragının rengi beyaz olan (bitki). || [TS. Ø]

Ağzıaçığı sıf. Aptal, ebleh, akılsız, **ağzıaçığı galmağ** Hayretler içinde kalmak, şaşırarak. || [TS. ağzı

açık] s.1.Şaşkın, alık, bön. 2..zf.Hayranlıkla, bü yülenmiş olarak: "Kızcağız söze başlarken en ağzı açık dinleyen benim büyüğüm Ahmet olurdu."- S. F. Abasıyanık.

Ağzıboş sıf. 1 - Söz saklamayan, sır saklamayan, sözünü tutamayan, güvenilmez.// İradesi zayıf olan, ciddi olmayan, lafı geçmeyen. 2 - Boşboğaz, geveze. || [TS. Ø], {TS.→boşboğaz, geveze}

Ağzıbütöv, Ağzıbütün sıf. Ciddi, sözünün eri, sözünü tutan, dayanıklı, sır saklayan. || [TS. Ø], {TS.→ağzı sıkı, ağzı pek}

Ağzıçırığ sıf. kon. 1 - Ağzının bir tarafı yırtık olan. 2 - Sır saklamayan, sözünü tutmayan, güvenilmez, kaypak. || [TS. Ø], {TS.→ağzı gevşek, kaypak}

Ağzıdağınığ is. ve sıf. kon. Sır saklamayan, laf tutmayan, haber dolaştıran. || [TS. Ø], {TS.→ağzı gevşek, kaypak}

Ağzidualı sıf. ömrünü okumağa ve ibadete adanmış adam. Dindar, mümin. || [TS. Ø], {TS.→dindar, mümin, mütedeyyin}

Ağziyri sif. 1 - Ağzı eyri olan. 2 - mec. Kükün, incinmiş, darılmış. || [TS. Ø], {TS.→dargın, kükün}

Ağzigen sif. Ağzı geniş olan, büyük ağızlı. || [TS. Ø]

Ağzığara is. ve sif. Halk arasında köpek ve genellikle kurda verilen ad. [TS. ağzı kara] s. 1. Kara haber vermektan hoşlanan, şom ağızlı. 2. Bir yerde konuşulanı veya yapılanı duyup görmesi istenil meyen (kimse).

Ağziharfa sif. Geveze, boşboğaz. || [TS. Ø], {TS.→boşboğaz, geveze}

Ağzihedeli sif. kon. Yüksekten atan, birisi üzerinde baskı kurmak amacıyla bağıra çağırma konuşan, korkutmağa çalışan adam. || [TS. Ø]

Ağziherze sif. Geveze, argo konuşan, küfürlü konuşan. || [TS. Ø], {TS.→ağzı bozuk}

Ağzihéyvere sif. kon. Küfürbaz, edepsiz laflar eden, ağzına geleni konuşan. || [TS. Ø]

Ağzikererli sif. kon. Nüfuzlu, sözü geçen hürmet edilen. || [TS. Ø], {TS.→nüfuzlu}

Ağzıköpüklü sif. kon. Azgın, çok kibirli, kasıntı. || [TS. Ø], {TS.→kibirli}

Ağzımıvay sif. kon. Aciz, cesaretsiz, korkak, tembel. || [TS. Ø], {TS.→âciz, cesaretsiz, korkak}

Ağziodlu sif. kon. Çok sinirli, ağır konuşan || [TS. Ø], {TS.→sinirli}

Ağzıpertöv sif. kon. Küfürbaz, geveze. || [TS. Ø], {TS.→geveze}

Ağzıpolad(lı) sif. kon. Sözü geçer, nüfuzlu. || [TS. Ø], {TS.→nüfuzlu}

Ağzıpozug sif. kon. Küfürbaz, edep dışı konuşan. || [TS. ağzı bozuk] s. Sövmeyi alışkanlık edinmiş olan, küfürbaz: "Haşarı oğlan bu ağzı bozuk kadına şöyle karşılık veriyordu."- O. C. Kaygılı.

Ağzıpüste sif. Ağzı çok küçük ve zarif. || [TS. Ø]

Ağzısöyüşlü sif. kon. Küfürbaz, edepsiz || [TS. Ø], {TS.→edepsiz}

Ağziyarı sif. Ağzına kadar dolu olmayan, yarı olan. || [TS. Ø], {TS.→yarım}

Ağziyarıg sif. Dudağının bir tarafı yarı olan. || [TS. Ø]

Ağziyélli sif. kon. Saçma sapan konuşan, yüksekten atan. || [TS. Ø], {TS.→atıcı, boşboğaz}

Ağziyirtig sif. kon. Sır saklamayan, boşboğaz, geveze. || [TS. Ø], {TS.→boşboğaz, geveze}

Ahal sif. far. Yaşlı başlı, yaşını almış. || [TS. Ø]

Axan sif. 1 - Devamlı akan, sürekli akıp giden. 2 - mec. Süzgün, edalı, mest (göz). *axan ulduz* Gök yüzünde kayan yıldız. || [TS. Ø]

Axar 1 - sif. Sürekli akan. 2 - is. Akan bir şeyin yönü, istikameti. 3 - mec. Ahenkli, akıcı, revan. || [TS. Ø]

Axar-baxarlı sif. Her tarafı açık ve güzel manzaralı yer. || [TS. Ø], {TS.→manzaralı}

Axarlı sif. 1 - öz. Hareket ettiği zaman havanın engellemesine daha az maruz kalmak için uygun bir şekilde yapılan. 2 - Durgun olmayan, akacak yeri olan. || [TS. Ø]

Axçasız sif. Üzerinde para olmayan, akçe olmayan. || [TS. Ø], {TS.→parasız}

Ahengdar sif. far. 1 - Sesleri veya renkleri arasında uygunluk, uyum olan. Kulağa, göze hoş gelen, gözleri ve kulakları okşayan, güzel, ahenkli, hoş. 2 - mec. Uygun, muntazam, kurallı, akıcı. || [TS. ahenktar] s. Ahenkli.

Ahengli sif. far. 1 - Sesleri veya renkleri arasında uygunluk olan, kulağa ve göze hoş gelen, gönül açan, hoş. 2 - mec. Uygun, muntazam, akıcı. || [TS. ahenkli] s. 1. Uyumlu, düzenli: "Pürüzsüz, tane tane şarkı söyler gibi ahenkli bir konuşma tarzı vardı."- H. Taner. 2 . Eğlenceli.

Ahengsiz sif. Sesleri veya renkleri arasında uygunluk olmayan, göze ve kulağa hoş gelmeyen, uygunsuz || [TS. Ø], {TS.→düzensiz, uyumsuz}

Aheste sif. ve zar. far. Yavaş, ağır Yavaş, ağır: "Aheste çek kürekleri mehtap uyanmasın."- Y. K. Beyatlı. *aheste aheste

Axıcı sif. 1 - Akmaya elverişli olan, sıvı. 2-mec. Akıcı, ahenkli, düzgün. 3-mec. Bir yerde durmayan, daimi akan, sürekli yer değiştiren, durgun olmayan. || [TS. Ø]

Ahil sif. far. Yaşlı, yaşlanmağa başlayan, yaşını başını alan. || [TS. Ø], {TS.→ihtiyar, yaşlı}

Axıntılı sif. Akan, akıntısı olan, suyun aktığı yeri, gittiği yeri olan, eyik, meyilli. || [TS. akıntılı] s. Akıntısı olan, eğik, meyilli.

Axır is. 1 - Son, nihayet, bir şeyin son noktası, bitişi, sif. Sonuncu. 2 - Nihayet, son, netice. 3 - Sonunda, neticede, bitişde. 4 -mec. ölüm, son nefes. 5 - bak. axı. *ahır çerşenbe* Nevruz (Ergenekon) Bayramı arefesine isabet eden sonuncu çarşamba günü. *axır goymağ* Son vermek, nihayet vermek."ahır ki bak. ahırı ki ("ahırı"da). ahır nefes ölüm. axıra yétirmek (çatdır-mağ) Bitirmek, tamamlamak, sona erdirmek, axıra yétmek (çatmağ) Bitmek, tamamlanmak, sona ermek, axırı bir yana çıxmağ Bir sona ulaşmak, bir netice vermek, bir şeyle neticelenmek, axırı he-yirolmag Neticesi, sonu iyi olmakTmutluluğa ermek, güzel günlere ulaşmak, axırı héyir olsun! Birisine iyilik dilemek, uğur dilemek için söylenen güzel sözler, axırı olmag 1 - Bitmek, tükenmek, sona ermek. 2 - Geleceyi olmak, neticesi, sonu olmak. axırına daş atmağ, axırına çıxmağ 1 - Mahvetmek, yok etmek. 2 -"Bitirmek, hepsini kullanmak, harcamak (boşu boşuna), axırını élemek öldürmek, işini bitirmek, *dünyanın axırı* Dünyanın sonu, kıyamet. || [TS. ahır] s. (a:hir) *Ar. āxir* 1. Son, sonraki, ahır. 2. *zf.* sonra, en sonra, sonunda. * *ahır vakit, ahır zaman*

Axırınca sıf. 1 - Bir şeyin sırasında en sonda olan, en arkadaki, sonuncu. 2 - Yaşça en küçük, son beşik. 3 - Son, bitiş, nihayet. 4- En yeni, en taze, en sonuncu, henüz meydana çıkmış. 5 - En kötü, en ehemmiyetsiz, önemsiz.//Daha az ehemmiyeti, önemi olan, pek önemli || [TS. Ø],{TS.→önemsiz}

Axırsız sıf. 1 - Sonsuz, nihayetsiz, sonu, sınırı olmayan. 2 - Son derece uzun, sürekli, bitmeyen. 3-Neticesiz, akıbetsiz. || [TS. Ø],{TS.→neticesiz, sonsuz}

Ahiresiz sıf. din. Dinsiz, imansız, günahkar. || [TS. Ø],{TS.→dinsiz, günahkâr, imansız}

Axmağ² sıf. Ahmak, serseri, akılsız, budala, kalın kafalı. || [TS.ahmak] s. Aklını gereği gibi kullanamayan, bön, budala, aptal: "*Ahmak misafir ev sahibini ağırlar.*"- Atasözü. **ahmağa yüz, abdala söz vermeye gelmez** Ahmağa gereğinden çok ilgi gösterirseniz sizi sık sık uğraştırır (birini) ahmak yerine koymak Bir kimseye aptalmış, anlamazmış gibi davranmak: "*Beni bir ahmak yerine koyarak bu yığılı babamın rahat rahat uyuduğu bir yatak diye göstermesi...*"- Y. K. Karaosmanoğlu. *ahmakıslatan

Axsağ 1 - sıf. Aksak, topal. 2 - is. En fazla koyunlarda görülen salgın bir hastalık türü, şap. || [TS.aksak] s. 1. Aksayan, hafifçe topallayan. 2. *mec* İyi gitmeyen, iyi işlemeyen. 3.*is.* Türk müziğinde oldukça kıvrak bir usul. 4. *ed.* Eski Yunan ve Lâtin şiir ölçüsünde, sondan bir önceki hecesi kısa olacak yerde uzun olan dize. aksak eşekle yüksek dağa çıkılmaz Eksik araçlarla sağlıklı iş yapılmaz.

Axsar sıf. Aksak, aksayan, topallayan. || [TS. Ø],{TS.→aksak}

Axşamki sıf. Akşam vakti olmuş, akşam meydana gelen. || [TS.akşamki] s. Akşam olan, akşam yapılan: "*Akşamki ziyafeti düşünmemek için Avrupa hatıralarına isteyerek dönüyordu.*"- S. F. Abasıyanık.

Axta 1 - sıf. Erkeklik bezleri çıkarılmış, hayası burulmuş, axta elemek bak. axtalamağ 2 - sıf. Çekirdeği çıkarılmış.//is. Çeki; deği çıkarılmış kurutulmuş kızılçık, kaysı vs. 3 - is. mah. Egerin kaltağı üzerine çekilen deri. || [TS. Ø], {TS.→iğdiş}

Axtalanmış sıf. 1 - Hayaları, yumurtaları çıkarılmış, iğdiş edilmiş. 2 - Çekirdeği çıkarılmış. || [TS. Ø],{TS.→iğdiş}

Ahtarılan sıf. mat. Hesaplama, işlem yoluyla bulunacak sonuç. || [TS. Ø]

Ahu is. far. 1 - Ceylan. 2 - Şairane benzetmelerde insanı celbedici güzelliği tasvir edilen (kız, kadın), ahu gözler İri güzel olan gözler, ahuyi-heta, ahuyi-heten Klasik şiirde güzel ve dilber için kullanılan bir ifadedir, gözleri ahu, gözü ahu sıf. İri ve güzel gözleri olan. || [TS. Ø],{TS.→ahu gözlü}

Ahubahışlı sıf. sair. Güzel gözlü, ceylan gözlü. || [TS. Ø],{TS.→ahu gözlü}

Ahugözlü sıf. şair. iri ve güzel gözleri olan (kadın, kız). || [TS.ahu gözlü] s. Güzel gözleri olan: "*Beni bir gözleri ahuya zebun etti felek.*"- Yavuz Sultan Selim.

Ahuyerişli sıf. şair. Güzel yürüyüşlü. || [TS. Ø]

Ah-vayçı sıf. Ah çeken, şikayet eden, inleyen, sızlayan. || [TS. Ø]

Aid sıf. ar. İlgili olan, ait, ilişik, dönen, ilgisi olan. aid olmağ İlgisi, alakası olmak, ait olmak. || [TS. Ø],{TS.→İlgili}

Ailebaz sıf. ve is. ar. ve far. Öncelikle kendi aile ve akrabalarının menfaatini, çıkarını düşünen adam. || [TS. Ø]

Ailecanlı sıf. Ailesini çok seven, ailesine düşkün. || [TS. Ø]

Aileli sıf. Ailesi olan, çocuk çocuğu, eşi olan, evli. || [TS. Ø],{TS.→evli}

Aileperest sıf. ar. ve far. 1 - Ailesine düşkün. 2 - öncelikle kendinin ve ailesinin menfaatini düşünen. || [TS. Ø]

Ailesiz sıf. Ailesi, eşi, çocuk çocuğu olmayan, evli olmayan. || [TS.ailesiz] s. Ailesi olmayan: "*Cebinde birkaç para ile ailesiz ve dostsuz iş bulana kadar yaşamak mecburiyetinde idi.*"- P. Safa

Ailevî sıf. ar. Aile ile ilgili, aileye ait. *mec.* Sessiz sedasız, başkalarının haberi olmadan, yabancıları karıştırmadan halledilen iş. || [TS. ailevî] s. Aile ile ilgili: "*Ailevî bir lâubalilikle genç adam, köşe koltuğuna kuruldu.*"-P. Safa.

Akademik sıf. 1 - Akademiye ait olan. 2 -Güzel sanatlarda belirli klasik örneklere riayet etmek için geleneksel kanunlar getirerek realizme karşı mücadele eden akım. akademik il Öğrenim yılı. akademik saat Ders saati, akademik teatr Gösteri sanatında örnek gösterilen tiyatro. || [TS.akademik] s. 1. Akademi ile ilgili. 2. Bilimsel niteliği olan: "*Bunların akademik tartışmalarla geçiştirilmeye tahammülleri yoktu.*"- H. Taner.

Akrobatik sıf. Akrobasiye ait olan. || [TS. Ø]

Aktiv¹ lat. 1 - Parti veya başka bir sosyal teşkilatın en faal bölümü. 2-sıf. Faal// Güçlü, etkili, aktiv lüğət (söz) ehtiyatı dil. Konuşanın manasını bilerek daima kullandığı sözler, aktiv seçki hüguğu Seçme hakkı. || [TS.aktif] s. 1. Etkin, canlı, hareketli, çalışkan. 2. Etkili, etken. 3. *is.* Bir ticarethanenin, ortaklığın para ile değerlendirilebilen mal ve haklarının tümü. 4. *gr.* Etken.(bir işte) aktif rol oynamak Etkili olmak. *aktif fiil, aktif metot

Aktüel sıf. Şimdiki zamanda, halen cereyan eden, bahis konusu olan, üzerinde durulan, en vacip olan, halledilmesi gereken. || [TS.aktüel] s. 1. Güncel. 2. *fel.* Edimsel.

Akustik sıf. Akustike ait olan. || [TS. Ø]

Al¹ 1 - sif. Kırmızı, al géymek mec. Bezenmek, süslenmek, kırmızılar giyinmek. 2 -Çok sıcak, yakıcı. 3 - is. esk. Kadınların yüzlerine, dudaklarına sürdükleri kırmızı renkli makyaj malzemesi, allık. || [TS.al (II)] is. 1. Kanın rengi, kızıl, kırmızı. 2. s. Bu renkte olan: *Al bayrak*. *Al çuha*. 3. (at donu için) Dorunun açığı, kızıla çalan. 4. Yüze sürülen pembe düzgün, allık. (loğusayı) al basmak loğusa albastı hastalığına tutulmak al bayrak (veya sancak) Türk bayrağı. al elmaya taş atan çok olur değerli kimselere sataşan çok olur. al giymedim ki alınayım "bu işle hiçbir ilgim olmadığı için söylenen sözleri kendi üzerime almadım" anlamında kullanılır.al (veya kanlı) gömlek gizlenemez gizli tutulması elde olmayan şeyler için söylenir. al kanlara boyanmak yaralanmak, vurularak ölmek; şehit olmak. al kiraz üstüne kar yağmış düşünülmeyen, beklenilmeyen şeylerin de olabileceğini anlatır. alı al, moru mor 1. telâş veya yorgunluktan yüzü kıpkırmızı kesilmiş (olarak); 2. sağlıklı, canlı kanlı: "*Şahsına bakarsan iri yarı, alı adına, moru moruna, dinç, ablak bir insan...*" -R. N. Güntekin. **al kan, al karısı, alyuvar*

Ala¹ 1 - sif. Karışık renkli, benekli, alaca. alabula Alaca renkli, ala gözler Şehla gözler, açık mavi gözler. 2 - is. Tarla sularken su almayan kısım, kuru kalan bölüm. || [TS.ala] is. 1. Karışık renkli, çok renkli, alaca. 2. s. *hık*. Açık kestane renginde olan, elâ (göz). 3. is. *hık*. Kekliğin boynundaki siyah halka. 4. is. Alabalığın kısaltılmış adı.**alabacak, alabalık, alabalıklar, alabaş, alaçam, ala gün, alakarga, alasulu, ala tav, ala tavlı*

Alabağır sif. Korkak, alabağır olmağ f. Korkmak. || [TS.Ø], {TS.→*korkak*}

Alabezek sif. 1 - Rengarenk, alaca, alabezek. || [TS.Ø], [TS. alaca] is. 1. Birkaç rengin karışımından oluşan renk. 2. s. İki veya daha çok renkli. 3. Birkaç renkli iplikten yapılmış dokuma: "*İki top alaca...*" -N. Nâzım. 4. Ağaçta ilk olgunlaşan meyve: *Bu incirin alacasını ben yedim*. 5. Keklik, bildircin gibi kuşları avlamak için kullanılan iki renkli bez. 6. Meyvelere, daha çok üzümüne düşen ben. 7. mec. Kötü huy: "*Hayvanın alacası dışında, insanın alacası içinde.*" -Atasözü, alaca düşmek (meyve) olgunlaşmaya başlamak. * *alaca aş, alacabalıkçıl, alaca buluca, alaca karanlık, alacakarga, alacamenekşe, alacasansar*

Ala-bişmiş sif. Yarı pişmiş, tam pişmemiş. || [TS.Ø], {TS.→*çiğ*}

Ala-bula sif. Alaca, çeşitli renklerden meydana gelen, ala-bula çalmağ Renkleri düzgün olmamak, çeşitli renklerde görünmek. gözleri ala-bula çalmağ 1 - Renkleri ayırt edememek. 2 - Bir şeyden dolayı mest olunca veya

üzüldüğünde kayıtsızca o tarafa bu tarafa bakmak. || [TS.Ø], {TS.→*alaca*}

Ala-bulanık 1 - sif. Yarı bulanık, bir tarafı duru, diğer tarafı bulanık. 2 - zar. Alaca bulaca || [TS.Ø], {TS.→*alaca, bulanık*}

Alaca² sif. Çeşitli renkte, muhtelif beneklerden ve çizgilerden oluşan. || [TS.alaca] is. 1. Birkaç rengin karışımından oluşan renk. 2. s. İki veya daha çok renkli. 3. Birkaç renkli iplikten yapılmış dokuma: "*İki top alaca...*" - N. Nâzım. 4. Ağaçta ilk olgunlaşan meyve. 5. Keklik, bildircin gibi kuşları avlamak için kullanılan iki renkli bez. 6. Meyvelere, daha çok üzümüne düşen ben. 7. mec. Kötü huy: "*Hayvanın alacası dışında, insanın alacası içinde.*" - Atasözü. alaca düşmek (meyve) olgunlaşmaya başlamak. **alaca aş, alacabalıkçıl, alaca buluca, alaca karanlık, alaca karga, alaca menekşe, alaca sansar*

Alacağlı is, ve sif. Başkasından alacağı veya talebi olan. || [TS.alacaklı] s. 1. Birinden alacağı olan, borçlu karşıtı. 2. is. Birinden alacağı olan kimse: "*Gelir desen dar gelir / Günaşırı alacaklılar gelir.*" - O. V. Kanık. alacaklı çıkmak Alacağı vereceğinden çok olmak. alacaklı olmak Birinden alacağı bir şey bulunmak.

Alacalı sif. kon. Karışık renkli, rengarenk. || [TS.alacalı] s. Alaca, rengârenk. *alacalı bulacalı

Ala-çarpaz sif. ve zar. 1 - Birbirini kesen, çarpaz.2 Biol. Çaprazlama çiftleştirilmiş veya tozlaştırılmış (üretim maksadıyla). || [TS.Ø], {TS.→*çarpaz*}

Ala-çiy sif. Yarım pişmiş, tam pişmemiş. || [TS.Ø], {TS.→*çiğ*}

Aladağ sif. kon. Pişirirken yakılmış ekmek || [TS.Ø]

Ala-deymiş sif. Tam olgunlaşmamış, yarım olgunlaşmış (meyve). || [TS.Ø]

Aladodağ sif. mah. Dudakları beyaz vücudu başka renkte olan (at). || [TS.Ø]

Alafirengi sif. fr. Avrupalı usul ve tarzında, alafanga. || [TS.Ø], {TS.→*alafanga*}

Alafranga sif. fr. Frenk üslubunda, Avrupalı usul ve tarzında. || [TS.alafanga] s. 1. Frenklerin töre, âdet ve hayatına uygun, Frenklerle ilgili, alaturka karşıtı. 2. is. ve s. Avrupa uygarlığını benimsemiş, Avrupa eğitimiyle yetişmiş (kimse). 3. Alafranga saat. **alafranga müzik, alafranga saat, alafranga tuvalet*

Alagöz(lü) sif. İri, açık mavi gözlü. || [TS.Ø]

Ala-ğara sif. 1 - Eyri büyrü çizgiler. 2 - mec. El yazısı. || [TS.Ø]

Ala-ğaranlık sif. Yarı karanlık, az karanlık. 2 - Seher vakti, tan yerinin ışıklanmağa başladığı zaman. || [TS.Ø]

Alağarın sif. ve zar. Tam doymayan, doyana kadar yemeyen. || [TS.Ø]

Ala-ğarsağ sıf. kon. İyi pişmemiş (ekmek, et vs.) || [TS. Ø], {TS.→çiğ}

Alağlı sıf. Yabani otları kaplanmış (tarla). || [TS. Ø]

Ala-ğora sıf. Gereğince olgunlaşmamış, yetişmemiş, ham. || [TS. Ø], {TS.→ham}

Alah-bulax sıf. mah. Sözünde durmayan, düşüncesini sık sık değiştiren. || [TS. Ø], {TS.→dönek}

Alaxéy sıf. Yaltaklanan, dalkavukluk eden, çanak yalayan. || [TS. Ø], {TS.→yaltakçı}

Alahı sıf. ar. kon. Ayrı, başka, diğer. || [TS. Ø], {TS.→ayrı, başka, diğer}

Alakéş³ sıf. mah. Karnının alt tarafı alacalı olan hayvan. || [TS. Ø]

Alalı sıf. Benekleri olan, alacalı benekleri olan. || [TS. Ø], {TS.→benekli}

Alamezheb sıf. kon. İtikadı ve ideale sadık olmayan veya belirli bir ideali, ülküsü olmayan. || [TS. Ø], {TS.→amaçsız, idealsiz}

Alanem sıf. ve zar. Biraz nemli, tamamen kurumayan. || [TS. Ø]

Alapeleng(i) sıf. Benekli, çiçekli, üzerinde motifleri olan kumaş, eşarp, mendil vs.// Renkleri birbirine uymayan, alacalı. || [TS. Ø], {TS.→alacalı}

Ala-pörtü sıf. Yarı pişmiş, tam pişmemiş. || [TS. Ø], {TS.→çiğ}

Ala-seyrek sıf. ve zar. Seyrek, dağınık, orada burada olan. || [TS. Ø], {TS.→dağınık, seyrek}

Ala-sütül sıf. 1 - Tam olgunlaşmamış, henüz ham olan. 2 - Tam pişmemiş, yarı pişkin. || [TS. Ø], {TS.→ham}

Alaşığ-dolaşığ sıf. Tam görünmeyen, iyi seçilemeyen, belli olmayan. || [TS. Ø], {TS.→belirsiz}

Ala-tala sıf. Orada burada, ada ada. || [TS. Ø]

Ala-toran sıf. Biraz karanlık, tamamen aydınlık veya karanlık olmayan. || [TS. Ø]

Ala-yetişmiş sıf. Tam olgunlaşmamış, henüz ham (meyve). || [TS. Ø], {TS.→ham}

Albinos sıf. lat. biy. Albinizm hastalığına yakalanmış insan veya hayvan. || [TS. albinos] s. Akşın

Alçacığ sıf. Bir az alçak, fazla yüksek olmayan. || [TS. alçacık] s. Çok alçak: *Alçacık Duvar*

Alçağ sıf. 1 - Yüksekliği az olan, yerden biraz yüksek olan. || Yerden fazla yüksek olmayan. 2 - Kısa, kısa boylu. 3 - Yavaş, usulca. 4 - mec. Kötü, berbat, kalitesiz. 5 - mec. Rezil, şerefsiz, haysiyetsiz, çok kötü, namert. || [TS. alçak, -ğ] s. 1. Yerden uzaklığı az olan, yüksek karşıtı: Alçak iskemle. Alçak tavanlı bir oda. 2. Aşağı, yüksek olmayan (yer): "Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır." -Atasözü. 3. (boy için) Kısa: Alçak boylu bir adam. 4. mec. Bile bile en kötü, en ahlâksızca davranışlarda

bulunan, aşağılık, soysuz, namert, rezil hain: Yurt hizmetinden kaçanlar alçaktır. * *alçak basınç, alçak gerilim, alçak gönüllü, alçak gönüllülük, alçak kabartma, alçak kavuşum, alçak ses*

Alçağboy(lu) sıf. Kısa boylu, boyu uzun olmayan. || [TS. Ø]

Alçağca sıf. Bir az alçak, fazla yüksek olmayan. || [TS. alçakça] s. 1. Oldukça alçak. 2. zf. Alçak, aşağılık kimselere yaraşırmasına.

Alçağcasına zar. ve sıf. Haincesine, rezilcesine, haysiyetsizcesine, şerefsizcesine. || [TS. Ø], {TS.→alçakça}

Alçağtepelı sıf. Alçak tepeleri olan. || [TS. Ø]

Aldadıcı sıf. 1 - Aldatan, yoldan çıkararak, baştan çıkararak, hilebaz, yalancı. 2 - Kolayca aldatabilen, dış görünüşüyle insanın itimadını kazanabilen. || [TS. aldatıcı] s. Aldatma niteliği olan, yanıltıcı, kandırıcı: "*İnsanlar da bu aldatıcı bahara şımarıp açılır, saçılır...*"- H. Taner.

Al-elvan sıf. Rengarenk, çeşitli renklerde. || [TS. Ø], {TS.→rengârenk}

Alemara(y) sıf. ar. ve far. klas. Dünyayı süsleyen, dünyanın süsü olan, güzel, parlak. || [TS. Ø], {TS.→güzel, parlak}

Atem-aşkar sıf. ve zar. ar. ve far. Apaçık, açıkça, herkes tarafından bilinen, herkesin gözünün önünde olan, herkesin bildiği. || [TS. Ø], {TS.→açık, apaçık, aşikâr}

Alemefruz sıf. ar. ve far. klas. Dünyayı ışıklandıran, alemi süsleyen, güzelleştiren. || [TS. Ø]

Alemgir sıf. ar. ve far. klas. 1 - Aleme yayılan, dünyayı bürüten (ses, ün, dedi kodu vs.). 2 - Dünyayı istila eden, cihangir, fatih. || [TS. Ø], {TS.→cihangir, fatih}

Alemşümul sıf. ar. Bütün dünyaya şamil olan, ait olan, dünya için önemi olan. Dünyaya yayılmış. || [TS. âlemşümul] s. Dünya ölçüsünde, evrensel, üniversal.

Alemtab sıf. ar. ve far. klas. Dünyayı ışıklandıran, cihanı aydınlığa garkeden. || [TS. Ø]

Al-ğırmızı sıf. Koyu kırmızı. || [TS. Ø]

Alıcı² sıf. 1 - Yurtıcı, avcı (kuş). 2 - mec. Uyanık, becerikli, gözü açık, zeki. || [TS. Ø]

Alınma 1 - is. Alınmak işi. 2 - is. Satın alınan şey. 3 - sıf. Başka dillerden alınmış. || [TS. Ø]

Alınmaz sıf. Alınması, elde edilmesi mümkün olmayan, mağlup edilmeyen. || [TS. Ø], {TS.→namağlup}

Alışkan² sıf. Bir şeye müptela olmuş, alışkanlık hâline getirmiş, bağımlı. || [TS. alışkan] s.

Alışkın

Alışık² sıf. Alışmış, alışkanlık hâline getirmiş, müptela olmuş, bağımlı olmuş. || [TS. alışık] s.

Herhangi bir duruma alışmış olan: "*Merdivenden gayet zarif ve alışık bir eda ile çıkmaya hazırlandığı belliydi.*"- R. H. Karay.

alışık olmak Alışkanlık durumuna gelmek: "*Kayıkları olmayanlar mahalledeki en alışık oldukları kira sandallarına haber gönderirler.*"- A. Ş. Hisar

Alışmalığ sıf. mah. Kendi aralarında kesip paylaşmak için ayrılan, ortaya konan. || [TS. Ø] **Ali** sıf. ar. 1 - En yüksek, en yüce. 2 - Yüksek, 3 - En ileri, en mükemmel, en iyi. || [TS.âli] s. Yüce, yüksek: "*Bu bizim en büyük, en şanlı, en âli bir günümüz, en mukaddes millî bayramımız.*"- Ö. Seyfettin.

Alicenab sıf. ar. 1 - Başkalarının hatırı için kendi menfaatinden vazgeçen, namuslu, eli açık, temiz, cömert. 2 - esk. Eskiden yüksek rütbeli şahıslara verilen unvan. || [TS.âlicenap] s. esk. 1. Cömert. 2 . Onurlu, şerefli: "*Senin annen mert, doğru ve âlicenap bir kadındır.*"- H. E. Adıvar.

Aligövher sıf. ar. ve far. klas. Yüksek tabakadan olan, asilzade. || [TS. Ø],{TS.→soyulu}

Alim ar. 1 - is. Herhangi bir ilim sahasında ihtisas sahibi olan, bilgin. 2 - sıf. İlim sahibi, bilgili, alimi-biemel şak. Gerekli olan bir şeyi başkalarına tavsiye eden, ama kendisi yapmayan insan. || [TS.âlim] s. ve is. Bilgin.

Alimane sıf. ve zar. far. Alime yakışır şekilde, alimce. || [TS. Ø], {TS.→bilgece}

Alimegam sıf. ar. klas. Yüksek rütbeli, yüksek mevki sahibi. || [TS. Ø]

Alimekan sıf. ar. klas. Yüksek rütbeli, yüksek vazifeli. || [TS. Ø]

Alimenseb sıf. ar. klas. Yüksek vazife sahibi, yüksek makama ulaşmış. || [TS. Ø]

Alinoseb sıf. ar. klas. Yüksek rütbeli, yüksek makam sahibi, toplumda yüksek mevki kazanmış. || [TS. Ø]

Alışan ,**Alışen** sıf. ar. klas. 1 - Yüksek şan şöhret sahibi. 2 - Çok zengin, şaşaalı, tantanalı, debdebeli. || [TS. Ø],{TS.→debdebeli, şanlı, şaşaalı, tantanalı}

Alitehsilli sıf. Yüksek okul, üniversite bitirmiş insan, yüksek tahsilli. || [TS. Ø]

Aliye sıf. ar. klas. Yüksek, yüce. || [TS. Ø],{TS.→yüce, yüksek}

Alkoğollu sıf. Birleşiminde alkol olan, alkollü. || [TS.alköllü] s. 1. Alkolden yapılmış veya içinde alkol bulunan. 2. zf. mec. İçkili **Alkoğolsuz** sıf. Alkolsüz. || [TS. Ø]

Allahsız sıf. ve is. 1 - Allah'a, dini itikatlara inananmayan, dinsiz. 2 - mec. kon. İnsafsız, zalim, gaddar. || [TS. allahsız] s. 1. Tanrı'yı tanımayan, Tanrı'nın varlığına inananmayan, Tanrısız. 2. mec. Acımasız, insafsız, vicdansız.

Allégorik sıf. ve zar. Alegoriye dayanan, alegoriyle ilgili. || [TS.alegorik] s. Alegori ile ilgili: "*O gün Atatürk'te adaleti temsil eden alegorik heykellerin sert ve gamlı durgunluğundan bir şey vardı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Allégro sıf. ve is. ital. muş. 1 - Süratli, hızlı (bir musiki eserinin icra temposuyla ilgili). || [TS. Ø] **Allı** sıf. esk. Al renkli elbise giyinen, kırmızı elbiseli. || [TS.allı] s. Üzerinde al renk bulunan. *allı pullu

Allı-elvanlı sıf. Rengarenkli, allı pullu, göz kamaştırıcı || [TS. Ø],{TS.→allı pullu, rengârenk}.

Allı-güllü sıf. Güzel, göz okşayıcı, süslü, güllü çiçekli. || [TS. Ø],{TS.→göz alıcı, güzel, süslü}

Allı-şallı sıf. mah. Rengarenkli, allı pullu. || [TS. Ø],{TS.→allı pullu, rengârenk}

Almayanag sıf. 1 - Yanakları kırmızı, al yanaklar. 2 - Elmacık kemikleri çıkık. || [TS. Ø]

Almanca 1 - is. Hint-Avrupa dillerinin Cermence kolundan olan dil. 2 - sıf. Bu dil ile yazılmış, bu dille ilgili olan. || [TS.Almanca] is. 1. Hint-Avrupa dillerinin Cermence kolundan, Almanya, Avusturya ile İsviçre'nin bir bölümünde kullanılan dil. 2. Almanların kullandığı dil. 3. s. Bu dile özgü olan.

Almaz is. 1 - Elmas madeni, taşı. 2 - Bu taşla yapılmış alet, cam kesmeğe yarayan alet. 3 - sıf. Elmas taşlarıyla süslenmiş, bu taşla yapılmış. 4 - Sıfık, şeffaflık, parlaklık anlamında. || [TS.elmas] is. Billürleşmiş arı karbon. 2. Mücevher olarak kullanılan, saydam, değerli taş: "*Eline geçen elması eve taşıyor, içi kasalı aynalı dolaba kutu kutu istif ediyormuş.*"- R. H. Karay. 3. Elmastraş. 4. s. Elmas taşlarıyla süslenmiş. **elmas gibi** Çok iyi, çok değerli. **elmasım** Övgü ile seslenme.

Almazı sıf. Elmas gibi şeffaf, duru, temiz. || [TS. Ø]

Almaçığı sıf. Namuslu, doğru, vicdanı temiz, yüz kızartıcı suç işlemeyen. || [TS. Ø],{TS.→doğru, dürüst, namuslu}

Alovgözlü sıf. Gözlerinden alev fişkıran, kızgın, öfkeli, ihtirash. || [TS. Ø],{TS.→ihtirash, öfkeli, sinirli}

Alovlı sıf. 1 - Şiddetle yanan, parlayarak yanan, alev çıkan. 2 - mec. Hararetli, ateşli, ihtirash, coşkun. || Hiddetten kıpkırmızı olmuş. || mec. Yakıcı, kavurucu. || [TS. alevli] s. 1. Alevi olan, alevlenmiş. 2. mec. Şiddetli, hararetli.

Alovsaçan sıf. Ateş püskürten, ateşli, alevli, hararetli, kızgın, öfkeli. || [TS. Ø],{TS.→alevli, ateşli, kızgın, öfkeli, sinirli}

Alt is. 1 - Bir nesnenin yere bakan tarafı, satih üzerine konan kısmı. // Kapalı bir şeyin üst tarafının zıddı. 2 - Evin alt katı // sıf. Alt tarafta olan. 3 - Bir şeyin yüzeyinden aşağı olan taraf. 4 - Bir insanın, hayvanın ayakta durduğu, oturduğu, yattığı yer. 5 - Yakınlık anlamında. 6 - Bir şeyin tesir sahası (kurşun yağmuru altında vs.). 7 - Bir şahsın veya nesnenin içinde bulunduğu durumu veya düştüğü vaziyeti gösterir (himayesi altına almak, tehlike altında kalmak vs.). 8 - sıf. Elbisenin altına giyilen, iç

çamaşırı, *alt-alt(da)*, *üst-üst(de)* Olduğu gibi, tertipsiz, düzensiz, karışık bir hâlde, alt başında Yanında, alt dan Tam olarak tan yeri sökülme, sabah açılma, etraf ışıklanma, *altıda galmağ* Mağlup olmak, yenilmek, *altıdan almağ* Tatlı dille yaklaşarak, bir bilgi öğrenmeye çalışmak, kızgınlığını gidermeğe çalışmak, korkup kaçmamasını sağlamak, işi tatlılıkla halletmeğe çalışmak, *altına almağ* Mağlup etmek, yenmek, *altından çıxmağ* Ödemek, karşılığını vermek, icabına bakmak, *altını çekmek* Pişman olmak, yaptığı işin kötü neticesine muhatap olmak, zararını görmek, *ayağ altına almağ* 1 - Çok dövmek, iyice hırpalamak. 2 - mec. Hor görmek, hakaret etmek, el altından Gizlice, sinsice, nesir altı élemek Yapılması gereken bir şeyi yapmama, yerine getirmeme. || [TS. alt] is. 1 .Bir şeyin yere bakan yanı, üst karşıtı: "*Pantolonlarımızı şiltelerimizin altına seriyoruz, onlar bütün hafta orada ütüleniyor.*"- Z. O. Saba. 2 .Bir nesnenin tabanı: "*Ayağındaki altıları nalçalı koca bahçıvan kunduraları ile ona yetişmesi imkânsızdı.*"- O. C. Kaygılı. 3. Oturulurken uyluk kemiklerinin yere gelen bölümü. 4. Bir şeyin yere yakın bölümü. 5 . (*sıfat*) Birkaç şeyin içinden bize göre uzak olanı. 6 .s. (birkaç şeyden) Yere yakın olan: "*Yeleşinin alt düğmesi iliklenmemiş.*"- H. Taner. 7 . Alt kelimesi "... altında" biçiminde kullanıldığında "bir şeyin etkisinde" anlamını verir: "*Çocuk çocuk akşama kadar güneşin altında anaforçuluğun cezasını çektiler.*"- A. Gündüz 8. s. Alt bir isimle tamlama kelime oluşturduğunda a) önceki ismin kavramına etki veya yer anlamı katar: Ayak altı. b) (sınıflamalarda) ikinci derecede olan 9 .(kaynatma veya pişirmede) Yanan ocak, ocak alevi: "*Fokurdamaya başlayan çaydanlığın altını kapadı.*"- H. Taner. **Altıaçığ** 1 - sıf. Alt tarafı açık olan. 2 - is. mah. Çardak. || [TS. Ø] **Altıavarlı** sıf. Üç çift kürekli kayak. || [TS. Ø] **Altıaylığ** sıf. 1 - Altı ay süren veya sürmüş. 2- Yaşı altı aylık olan. 3-Altı aylıkken doğmuş bebek. || [TS. Ø] **Altıbarmağ** sıf. ve is. 1 - Elinde veya ayağında altı parmağı olan. 2 - Altı parmaklı dirgen, yaba. || [TS. Ø] **Altıbaşı** sıf. Altı tepesi, ucu veya başı olan. || [TS. Ø] **Altıbucağı** sıf. Altı köşesi olan. || [TS. Ø] **Altıcehet** sıf. Altı yönlü, altı tarafı olan. || [TS. Ø] **Altıcerge** sıf. Altı sıralı, altı sıralı dizilmiş, altı sıradan ibaret olan. || [TS. Ø] **Altıdüyme** sıf. kon. Altı düğme arası uzunlukta. (1 düym = 2.54 cm) = 15.24 cm. || [TS. Ø] **Altıgünlük** 1 - sıf. Altı gün süren veya sürmüş. 2 - is. Altı günlük mühlet, zaman. || [TS. Ø]

Altıgatlı sıf. 1 - Altı katlı, altı basamaklı. || [TS. Ø] **Altılığ** 1 - sıf. ölçüsü (eni, boyu, kalınlığı, yüksekliği) altı düğme vs. aralığında olan. 2 - is. Altı numaralı bir şey, üzerinde altı rakamı olan oyun kağıdı. || [TS.altılık] s. Altısı bir arada, altı taneden oluşmuş, altı tane alabilen. **Altımanatlığ** sıf. Altı manat (Azerbaycan para birimi) değerinde olan, altı manata satın alınabilen. || [TS. Ø] **Altımertebe(li)** sıf. Yüksekliği altı kat olan, altı katlı. || [TS. Ø] **Altıncı** sıf. Beşten sonra gelen. || [TS.altıncı] s. Altı sayısının sıra sıfatı, sırada beşinciden sonra gelen. *altıncı duyu, *altıncı his* **Altısaatliğ** sıf. Altı saat süren veya sürmüş. || [TS. Ø] **Altıüzlü** sıf. geo. Altı yüzü olan geometrik cisim || [TS. Ø] **Altıyanlı** sıf. geo. Altı yanı, yüzü olan geometrik cisim. || [TS. Ø] **Altıyaşar** sıf. Altı yaşında olan. || [TS. Ø] **Altıyaşlı** sıf. Yaşı altı olan. || [TS. Ø] **Altımışıncı** sıf. Elli dokuzuncudan sonra gelen sayı. || [TS.altmışıncı] s. Altmış sıfatının sıra bildiren biçimi, sırada elli dokuzuncudan sonra gelen. **Altmışlığ** sıf. Altmış yaşında olan. || [TS.altmışlık] s. 1. İçinde altmış tane bulunan. 2. Altmış yaşında olan veya görünen. **Alude** sıf. far. Müptela, vurulmuş, tutulmuş, alışkın, **alude olmağ** 1 - Tutulmak, müptela olmak, kapılmak. 2 - Vurulmak, hayran olmak. || [TS. Ø], {TS. → alışkın, bağımlı, müptela} **Alüminyumlu** sıf. kim. Birleşiminde alüminyum olan. || [TS. Ø] **Alyanağ(lı)** sıf. Yanakları kırmızı olan. || [TS. Ø] **Amansız** sıf. Acımasız, merhamet etmeyen, taş yürekli, müsamaha göstermeyen, af bilmez, rahat vermeyen, yok edip bitiren, bozan, çok şiddetli. || [TS.amansız] s. Aman vermez, hiç acımayan, cana kıyıcı : "*Osmanlı hâkimiyetinden sonra, Sırplarla Avusturyalılar arasında amansız bir mücadele başlamıştır.*"-F. R. Atay. *amansız hastalık **Aman-zaman** sıf. Yalnız, tek, sahip olunan tek şey, ümit beslenen, ümit bağlanan. || [TS. Ø], {TS. → tek, yalnız} **Aminxan** sıf. ar. ve far. Amin diyen, duada amin diyerek tasdik eden. || [TS. Ø] **Amirane** zar. ve sıf. ar. ve far. Emredercesine, hükmedercesine, amire yakışır bir biçimde. || [TS. Ø] **Amorf** sıf. yun. Düzensiz, biçimsiz. **amorf diller** Kelimelerin şekli kuralları olmayan ve bundan dolayı çeşitli gramer özellikleri yardımcı sözlerle, cümlede kelimelerin sırasına

göre ifade olunan diller (Çince). || [TS.amorf] s. Biçimsiz.

Anaç sif. 1 - Defalarca yavru doğurup veya yetiştirmiş (kart hayvan) // İri, büyük, güçlü, kuvvetli (hayvan). 2 - mec. kon. Bir işte yıllarca çalışarak tecrübe kazanan adam. || [TS.anaç] s. 1. Yavru yetiştirecek duruma gelmiş olan hayvan veya yemiş verecek durumdaki ağaç: "Bir yillanmış ağaca anaç derler, babaç demezler." -B. Felek. "Ayırmak kolay mı denizden tuzu / Bir çırpıda anaç olur mu kuzu?" -F. Halıcı. 2. İri, kart: "Ön sıranın başına oturmuş, iki anaç kız, baş başa konuşuyorlar." - M. Ş. Esendal. 3. mec. Kurnaz, deneyli, bilgili, başına buyruk.

Ana(dan) bir sif. Aynı anneden olan, anneleri aynı olan. || [TS.Ø]

Anadandoğma sif. Doğuştan, yaratılıştan, çıplak. || [TS.Ø], {TS.→çıplak, doğuştan}

Anadangelme sif. 1 - Doğuştan, yaratılıştan, fitri. 2 - mec. kon. Tamamen çıplak, anadangelme olmağ Çırılçıplak olmak. || [TS.Ø], {TS.→çırılçıplak, doğuştan, fitrî}

Analı sif. Annesi olan, annesi sağ olan. || [TS.analı] s. Anası olan. **analı kuzu**, **kınalı kuzu** 1. Annesi sağ olan çocukların mutluluğunu anlatır. 2. Her işi yolunda giden. ***analıkızlı**

Analı-atalı sif. Annesi ve babası sağ olan. || [TS.Ø]

Analitik sif. fr. Analize ait olan, analize has olan, analiz ile ilgili, **analitik diller** Cümlelerde kelimeler arasındaki ilişki, kelimelerin kendi şekilleriyle değil de yardımcı kelimelerle, kelimelerin sıralanmasıyla ifade edilen diller (İngilizce vs.) **analitik hendese mat.** Analitik geometri. || [TS.analitik] s. Çözümlemeli.

Anarxist 1 - sif. Her türlü otoriteye karşı olan,anarşist. 2 - is. Anarşizm taraftarı. || [TS.anarşist] s. 1. Anarşi ile ilgili olan. 2. is. Anarşizm yanlısı olan kimse: "Paris'te bir anarşistin bir polisi öldürmesi..." - A. Ş. Hisar.

Anarxo-sindikalist sif. Milletlerarası işçi sendikası hareketi içinde anarşizme taraftar olan kimse. || [TS.Ø], {TS.→anarşist}

Anasız sif. Annesi olmayan, anasını kaybetmiş, öksüz. || [TS.anasız] s. Anası olmayan: "Anasız çocuklardı, üvey ana cehennemi idi." - T. Buğra

Anatom sif. yun. Anatomi mütehassısı, anatomiyle uğraşan uzman. || [TS.Ø]

Anatomik sif. Anatomi ilmine ait olan. || [TS.Ø]

Anayım, **Anayın** sif. Acaip, tuhaf. || [TS.Ø], {TS.→acayip, tuhaf}

Andlı sif. Yemin ederek bir vazife vs. üstlenmiş, yeminli. || [TS.antlı] s. Ant içmiş veya ant içirilmiş.

Anğutboğaz sif. kon. Çok zayıf, uzun boyunlu, zayıflıktan dolayı boynu incelen. || [TS.Ø], {TS.→çiroz}

Ani sif. Bir anda, çok kısa bir zamanda, göz açıp kapayıncaya kadar. || [TS.anî] s. 1. Bir anda oluveren, apansız: "Anî bir hareketle Çakır'ın omzunu kavradı, öne itti, sonra aynı kuvvetle geri çekip bastırdı." - T. Buğra. 2. zf. Ansızın, birdenbire. ***anî akın**

Anlağlı sif. Düşünceli, şuurlu, akıllı. || [TS.anlaklı] s. Zeki

Anlağısız sif. Düşüncesiz, anlayışsız, akılsız, şursuz. || [TS.Ø], {TS.→akılsız, anlayışsız, ansız, düşüncesiz, şursuz}

Anlamaz sif. Kaba, anlayışsız, nezaketsiz. || [TS.Ø], {TS.→anlayışsız, kaba, nezaketsiz}

Anlaşığı sif. Anlaşılır, açık, herkesin anlayabileceği durumda olan. || [TS.Ø], {TS.→açık}

Anlaşılmaz sif. Belli bir anlamı olmayan, anlamsız./İzah edilemeyen, sebebi bilinmeyen, garip, hayret verici, esrarlı, gizli. || [TS.anlaşılmaz] s. Anlaşılması güç olan, bir anlam verilemeyen, karışık, muğlak: "Eve gelip de onu görünce anlaşılmaz bir üzüntü içinde kaldı." - M. Ş. Esendal.

Anlayan sif. Arif, nezaketli, idrak eden. || [TS.Ø], {TS.→anlayışlı, nezaketli}

Anlı sif. esk. söz. Akıllı, düşünceli, müdrik. || [TS.Ø], {TS.→akıllı, düşünceli, müdrik}

Anonim sif. yun. 1 - Eserlerinde, mektuplarında adını saklayan yazar. 2 - İsimsiz, ismi belli olmayan eser, mektup. Anonim şirket ek. Hisseler üzerinde hisse sahiplerinin adı yazılmayan şirket. || [TS.anonim] s. 1. Adı sanı bilinmeyen: "Ah bir anonim olmak, kalabalık içine karışıp kaybolmak tadına kavuşabilseydik." - F. R. Atay. 2 .Yaratıcısının adı bilinmeyen (eser). 3 .Çok ortaklı. ***anomim ortaklık, anonim şirket**

Anormal sif. yun. Yerleşmiş düzene, yaygın alışkanlıklara, genel kaidelere aykırı olan, tabii olmayan. || [TS.anormal] s. 1. Genel olan örneğe, alışılmışa ve kurala aykırı olan; düzgün olmayan. 2. is. Dengesi bozuk, deli.

Anrı zar. ve sif. kon. 1 - öbür taraf, o tarafa, öbür tarafa. 2 - Ufak tefek şeyler. 3 - İleri geri, yersiz, **anrı-beri çekmek** Süründürmek, o tarafa bu tarafa çekmek, **anrı-beri etmek** 1 - Yerli yerine koymak, yerleştirmek. 2 - Yapmamak, süründürmek. || [TS.Ø]

Ansız sif. ve zar. Birden, aniden, ansızın, beklenmeden, habersiz. || [TS.ansız] s. 1. Anlayışsız, akılsız. 2. zf. Birdenbire, habersiz.

Antarktik sif. Antarktika'ya ait olan, kutbi, güney kutbuyla ilgili. || [TS.antarktik] s. Güney kutupla ilgili, güney kutup yakınında olan. ***antarktik kara**

Antibiotik sif. yun. biyo. tıp. Bazı bitkilerin çıkardıkları veya sentetik olarak elde edilen, mikropların gelişmesini durduran veya onları yok eden bir takım maddelerin ortak adı, antibiyotik. || [TS.Ø]

Antifaşist Yun. ve ital. 1 - Faşizme düşman olan, karşı olan. 2 - sıf. Faşizme karşı yönlendirilmiş, ona karşı mücadele eden. || [TS. Ø]

Antik sıf. lat. Daha çok eski Yunan ve Roma tarih ve medeniyetine ait olan. || [TS.antik] s. İlk Çağdaki uygarlıklarla, özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıkları ile ilgili olan, antika. *antik çağ

Antisemit sıf. Yahudi düşmanı. || [TS.antisemit] s. Yahudilik aleyhtarlığı.

Antisovet sıf. Yun. ve rus. Sovyetler Birliği'ne karşı olan, ona düşman olan. || [TS. Ø]

Antropoloji sıf. Antropolojiye ait olan, ona has olan, onunla ilgili. || [TS. Ø], {TS.→antropolojik}

Apaçık sıf. ve zar. Aşkar, tamamen açık, aydın, her şeyiyle meydana olan, gizli saklı bir şeyi olmayan. || [TS.apaçık] s. Çok açık, çok belirgin: "Apaçık bir yalanla kızı yanından uzaklaştırıyordu."- H. R. Gürpınar.

Apağ sıf. Tamamen beyaz, bembeyaz. [TS.apak] s. Çok ak.

Aparıcı sıf. 1 - Başta yürüten, ileride giden, önde giden.//Esas olan, baş, önemli olan, en mühim. 2 - tekn. Motor tarafından harekete geçirilen ve hareketi mekanizmanın diğer bölümlerine aktaran. 3 - Radyo ve televizyonda programı yürüten, sunan. || [TS. Ø], {TS.→esas}

Apaşkar sıf. Apaçık, tamamen belli. || [TS. Ø], {TS.→apaçık}

Apaydın sıf. Tamamen aydın, açık, belli. || [TS.apaydın] s. Çok aydınlık.

Arağarışdıran sıf. ve is. Fitne fesat türeten, arabozan, münafık. || [TS. Ø], {TS.→ara bozucu, fesatçı, müfsit}

Arağçınlı sıf. Arağçın takmış, giymiş. || [TS. Ø]

Aralıg is. 1 - İki şey arasındaki boşluk, boş saha, iki yerin arası, orta.//sıf. İki veya bir kaç şeyin arasında, ortasında olan. 2-Dar giriş, hol, dar sokak. 3 - bu aralıg Bu zaman, bu esnada, şu anda, şimdi, bir aralıg Bir müddet, bir anlık, geçici olarak, az bir zaman. 4 -aralıgda Ortada, arada, meydana, aralıg adamı 1 - Aracı, vasıta-cı, arabulucu. 2 - Dügünde, mecliste misafirlere hizmet eden adam. 3 - Avare, serseri, yersiz yurtsuz, aralıg garişmağ Karışıklık meydana gelmek, kurallar bozulmak, aralıg sözü Şayia, dedi kodu, söylenti, uydurma söz. aralıg vurmağ Arkadaş ve dostlar arasında nifak yaratmak, karışıklık çıkarmak, bozuşmalarına sebep olmak, aralıgda galmağ 1 - Ortada kalmak, her şeyi kaybetmek. 2 - Ne yapacağını bilmemek, tereddüt içinde kalmak. aralıg atmağ İleri sürmek, ortaya atmak. aralıg gelmek Ortaya çıkmak, meydana çıkmak, aralıg getirmek Ortaya getirmek, meydana atmak, aralıg söz ğatmağ Konuyla

ilgisi olmayan sözlerle aldatmağa, kandırmağa, düşünceyi saptır-, mağa çalışmak, aralıg tökmek Sırrı açmak, ifşa etmek, açıp söylemek, herkese bildirmek. || [TS.aralıg] is. 1. İki şey arasındaki açıklık, mesafe. 2. Sıra, vakit. 3 .Uygun, elverişli durum, fırsat. 4.Evin iki bölümü veya iki oda arasındaki dar geçit, geçenek, koridor. 5.Yılın 31 gün süren son ayı, ilk kânun, kânunuevvel. 6 .Ayakyolu. 7 .s. ve zf. Yarı açık, tam kapanmamış. 8.fiz. Bir sesi bir başka sestem, kalına veya inceye doğru ayıran uzaklık. 9. sp. Toplu beden eğitiminde art arda dizilenleri ayıran açıklık. 10. müz. Portenin paralel çizgileri arasındaki boşluk. 11. (basımcılıkta) Harfler veya satırlar arasındaki açıklık, espas. 12. is. eko. Borsada hisse senetlerinin alım satım emirlerinin verildiği süre. aralıg etmek Aralamak, yarı açmak. aralıg vermek 1. Yeniden başlamak için bir işi kısa süre ile bırakmak. 2. Harfler arasında veya satırlar arasında boşluk bırakmak. *aralıg oyunu Aramlı sıf. 1 - Sabırlı, tahammüllü, temkinli. 2- Ağır, yavaş. || [TS. Ø], {TS.→ağır, sabırlı, temkinli, yavaş}

Aramsız 1 - sıf. Yavaş olmayan, kararsız, rahatsız, sabırsız, tahammülsüz. 2-zar. Sabırsızlıkla. 3 - zar. Ardı arkası kesilmeden, durmaksızın, aralıksız. || [TS. Ø], {TS.→kararsız, rahatsız, sabırsız}

Arasikesilmez sıf. Aralıksız, sürekli, daimi, bir an bile durmayan. || [TS. Ø], {TS.→aralıksız, sürekli}

Aravuran, Aravuruşduran sıf. ve is. Fitne fesat düşüren, karışıklık çıkarıcı. || [TS. Ø], {TS.→ara bozucu, fitne, müfsit}

Arayıcı sıf. ve is. Bir şeyi arayan, soran, bulmağa çalışan. || [TS. Ø]

Arba sıf. Eşit, denk, müsavi. || [TS. Ø], {TS.→denk, eşit, müsavi}

Arbitr sıf. lat. Tartışmalı bir işi veya meseleyi halletmek için aracı olan şahıs. || [TS. Ø]

Ardıcıl 1 - sıf. Belirli bir düşünce ve ideali takip ederek o yolda yürüyen. 2 - zar. Peş peşe, art arda, aralıksız, birbiri ardınca, muntazam bir şekilde. 3 - sıf. Mantıklı, kanuna uygun, mantığa dayanan. || [TS. Ø], {TS.→mantıklı}

Areste sıf. far. esk. Bezenmiş, süslenmiş, süslü, yapılmış, areste olmağ Süsü, bezeği bitmiş olmak, düzeni tertibi hazır olmak. || [TS. Ø], {TS.→bezekli, süslü}

Arğaz sıf. mah. Ne şişman, ne zayıf, orta halli, normal vücut yapısında. || [TS. Ø]

Arğın: yorğun-arğın sıf. Çok yorgun. || [TS.arğın] s.1. Yorgun, zayıf, bitkin: "Bir beyaz taycağız bakımsız, arğın."- Ö. Seyfettin. 2. Beceriksiz.

Arxaik sıf. Yun. dil. Eskimiş söz veya eser, güzel sanatlarda klasik çağ öncesinden kalan, çok eski. || [TS.arkaik] s. 1. Arkaizmle ilgili,

eskimiş (söz veya eser). 2. Güzel sanatlarda klâsik çağ öncesinden kalan.

Arxalı¹ sif. Yardımcısı, himayecisi, taraftarı, hisım akrabası olan. || [TS.arkalı] s. Koruyanı, koruyucusu, dayanağı olan.

Arxalıglı sif. esk. Sırtında arkalık olan, arkalık giyinmiş. || [TS.arkalık] s. Arkalığı, sırt dayayacak yeri olan.

Arxasız sif. Yardımcısı, himaye edeni olmayan. || [TS.arkasız] s. 1. Arkalığı olmayan. 2. *mec.* Koruyanı olmayan, koruyucusu, dayanağı olmayan.

Arxéoloji sif. Arkeolojiye ait olan, onunla ilgili. || [TS.Ø], {TS.→arkeolojik}

Arxgazan sif. Ark, su yolu kazmaya yarayan. || [TS.Ø]

Ari² sif. Temiz, saf, duru, parlak, pak. || [TS.ari(I)] s. 1. Temiz, münezzeh. 2. Yabancı şeylerden arınmış, katışıksız, saf, halis. 3. Günahsız. *arı sili

Ariğ sif. Zayıf, cılız, sıska. || [TS.arık(II)] s. *hlk.* Eti, yağı erimiş, zayıf, cılız, kuru, sıska: "*Arik, zayıf bir buzağı kuyruğunu sallayarak gidiyordu.*"- M. Ş. Esendal

Ariğca sif. Çok zayıf, biraz zayıf, zayıf gibi. || [TS.Ø]

Ariğ-uruğ sif. Zayıf, cılız, sıska. || [TS.Ø], {TS.→arık(II), cılız, sıska, zayıf}

Arınmış sif. Arıtılmış, temizlenmiş, paklanmış. || [TS.Ø], {TS.→arı, pak, temiz}

Ari sif. ar. esk. mah. Çıplak, boş, mahrum, uzak, arınmış. || [TS.arı] s. 1. Çıplak. 2. Özgür, hür: "*Bu görüş her türlü edebî şişirmelerden ari bir görüştür.*"- Y. K. Beyatlı.

Arif sif. ar. Bilen, bilgi sahibi, anlayan.// Aşına, vakıf, haberdar, iyi tanıyan. || [TS.Ø], {TS.→bilgili, haberdar, vâkif(II)}

Arifane zar. ve sif. ar ve far. Nitelik ve gizlilikleri sezip kavrayan, bilgili insana yakışan ve uyan bir şekilde, arif gibi. || [TS.arifane] *zf.* 1. Arif olana yakışacak yolda, biçimde. 2. *s. esk.* Yiyeceği ortaklaşa sağlanan (toplantı).arifane ile Ortaklaşa.

Aristokrat is. ve sif. yun. 1 - Sınıf farkı olan ülkelerde ekonomik, sosyal ve siyasi yönden imtiyazlı tabakadan olan kimse. 2-Aristokrasi taraftarı. || [TS.aristokrat] s. 1. Aristokrasi yanlısı. 2. Soylu: "*Herifin kendisi bir aristokrat, karısı bir Amerikalı milyonerin ve hem de büyük bir firma sahibinin kızı.*"- H. E. Adıvar.

Ariz sif. ar. esk. 1 - Ortaya çıkan, meydana çıkan, zuhur eden. *ariz* olmağ 1 - Ortaya çıkmak, karşıya çıkmak, meydana çıkmak. 2 - Söylemek, rica etmek, arz etmek. 2 - Şikayetçi. 3 - klas. Yanak, yüz. || [TS.Ø], {TS.→şikâyetçi}

Arizeli sif. esk. Engelli, geçilmesi zor olan. || [TS.arızalı] s. 1. Engebeli: "*Ordu arızalı fakat kısa bir yoldan yürüyüşe tekrar başladı.*"- F. F. Tülbentçi. 2. (Araç vb. için) Aksayan,

işlemeyen, bozulmuş. 3. *mec.* Yarım yamalak, idare edecek biçimde: "*Eniştemizin memuriyet hayatı büsbütün duraklayacağı yerde arızalı seyrine devam ediyorsa, bu ancak babasının sayesinde oluyordu.*"- A. Ş. Hisar.

Arktik sif. coğ. Kuzey kutba ait, Arktika'ya ait olan. || [TS.arktik] s. coğ. Kuzey kutupla ilgili, kuzey kutup yakınında olan.

Arlı sif. Utangaç, edepli. || [TS.arlı] s. Namuslu, utangaç, sıkılgan: "*Ağaların yiğittir, arlıdır, oğul!*"- T. Buğra. arlı arından, huysuz huyundan vazgeçmez Herkes kendi karakterine göre davranışta bulunur.

Arlı-abırlı sif. Edepli, terbiyeli. || [TS.Ø], {TS.→arlı, edepli, terbiyeli}

Armudboğaz sif. Boynu uzun ve zayıf. || [TS.Ø]

Armutu sif. Armut şeklinde olan. || [TS.Ø]

Arpalıg 1 - sif. Arpa ile ilgili, arpaya ait. 2 - is. Atların azı dişlerindeki çukurluk. || [TS.Ø]

Arsız sif. Arsız, utanmaz, yüzü pek, hayasız. || [TS.arsız] s. 1. Utanması, sıkılması olmayan, yılışık, yüzüstü (kimse). 2. Aç gözlü davranan (kimse). 3. *mec.* Kolayca üreyebilen (bitki).*arsız arsız

Arsız-abırsız sif. Hayasız, utanmaz. || [TS.Ø], {TS.→hayasız, utanmaz}

Arsız-arsız zar. ve sif. Hayasızcasına, utanmazcasına. || [TS.Ø], {TS.→utanmazca}

Arsızca(sına) zar. ve sif. Hayasızcasına, utanmaksızın, arsız bir şekilde. || [TS.Ø], {TS.→utanmazca}

Arşinliğ sif. Bir arşın uzunluğunda, eninde veya boyunda olan. || [TS.arşinlik] s. Arşin ölçüsünde, arşın kadar.

Artan sif. Gittikçe çoğalan, fazlalaşan, büyüyen, güçlenen, şiddetlenen. || [TS.Ø]

Arterial sif. anat. Atardamara ait, onunla ilgili olan. || [TS.Ø]

Artıg zar. ve sif. 1 - Çok, fazla, hayli, oldukça, çok miktarda.//Daha çok, ziyadesiyle. 2 -Üstün, ileri, yakın, kıymetli, yüksek, *artıg tutmag* Üstün tutmak, daha iyi kabul etmek, değer vermek. 3 - Gereğinden faz-la, lüzumsuz, gereksiz, *artıg bilmek* Gerek görmemek, lüzumsuz kabul etmek. *artıg danışmag* Lüzumsuz sözler sarfet-mek, lüzumsuz konuşmak. 4 - is. Fazlalık. 5 - ed. Bir işin başladığını veya bittiğini bildirir. 6 - ed. Daha, gayrı, bundan fazla. || [TS.artık] s. 1. İçildikten, yenildikten veya kullanıldıktan sonra geriye kalan. 2. *is.* Kalan veya artan bölüm. 3. *is.* Bir şey harcadıktan sonra onun artan bölümü. 4. *s.)* Daha çok, daha fazla: "*Köy delikanlıları güveyin babasını görüp on altından artık boyunduruk parası vermemesini, yoksa güvültü çıkaracaklarını söylediler.*"- M. Ş. Esendal. 5. *zf.* Bundan böyle, sonra, daha, yeter: "*Artık onlar en lüks gazino ve barlara gidiyorlar, gecelerini oralarda geçiriyorlardı.*"-

T. Buğra. *artık değer, artık emek, artık gün, artık yıl

Artıg-eskik 1 sif. ve zar. Fazla, lüzumsuz, yersiz, gereksiz, münasebetsiz. 2 - is. Denk gelmeyen veya lüzumundan çok fazla olan, gereksiz şey. || [TS. Ø], {TS.→fazla, gereksiz, lüzumsuz}

Artıgtamah sif. Aç gözlü, doymaz, her şeye tamah eden. || [TS. Ø], {TS.→aç gözlü, tamahkâr}

Artımlı sif. Çok artan, çok çoğalan, bereketli. || [TS. Ø], {TS.→bereketli}

Artımsız sif. Artmayan, üreyip çoğalmayan, bereketsiz. || [TS. Ø], {TS.→bereketsiz}

Arvadağız(lı) sif. kon. Karısından korkan, karısının sözünden çıkmayan, ağzı sıkı olmayan, aciz, cesaretsiz. || [TS. Ø]

Arvadarası sif. kon. Kadınlar arasında olan veya onlara has olan şey. || [TS. Ø]

Arvadlı sif. 1 - Evli. 2 - Yanında karısı, eşi olan. || [TS. Ø], {TS.→evli}

Arvadsifet sif. Kadınsı, yüzünde kadın ifadesi olan. || [TS. Ø], {TS.→kadınsı}

Arvadüzlü sif. kon. Kadına benzeyen, yüzünde kadın ifadesi olan. || [TS. Ø], {TS.→kadınsı}

Arzukeş sif. far. Yürekten isteyen, bir şeyin hasretini çeken, arzulayan, özleyen. || [TS. Ø], {TS.→arzulu}

Arzulu sif. 1 - İstenilen, arzu edilen. 2 - Kalbinde dileği, arzusu, hasreti olan. || [TS. arzulu] s. İstekli, hevesli.

Arzusuz sif. Hevessiz, isteksiz, gönülsüz. || [TS. Ø], {TS.→gönülsüz, hevessiz, isteksiz}

Asan sif. Kolay, zahmetsiz, zahmetsiz yapılabilen, zahmetsiz elde edilebilen, defedilebilen; hafif. || [TS. Ø], {TS.→hafif, kolay}

Aseptik sif. tıp. Aseptik yolla mikroplardan arınmış, temizlenmiş. || [TS.aseptik] s. Her türlü mikroptan arınmış.

Asfalt is. yun. 1 - Petrolden suni veya tabii yoldan ede edilen siyah renkli, katrana benzer katı bir madde. 2 - sif. Asfaltlanmış. 3 - Asfaltlanmış yol, meydan vs. || [TS.asfalt] is. Siyah renkte şekilsiz bir cins bitüm. 2.Ana maddesi katran olan ve yolların kaplanmasında kullanılan karışım:

"Yazın tozdan, kışın çamurdan geçilmeyen yollar asfalt oluverdi."- H. Taner. 3. s. Asfaltlanmış: "Otomobile bindik ve uzun bir asfalt yol üzerinde koşmaya koyulduk."- A. Haşim.

Asfaltlanmış sif. Asfaltla örtülmüş. || [TS. Ø], {TS.→asfalt}

Asfaltlı sif. 1 - Asfaltla örtülmüş, üzerine asfalt döşenmiş. 2 - Karışımında asfalt olan, asfalt karıştırılmış. || [TS. Ø], {TS.→asfalt}

Aşğırdıcı sif. Aksırtıcı özelliği olan, aksırmaya sebep olan. || [TS. Ø]

Asılı sif. 1 - Asılmış hâlde olan, bir şeye veya yere asılmış olan şeyin hâli. 2 - mec. Bir başkasının iradesine, kararına, davranışına bağlı olan, başkasının yardımına ihtiyacı olan. **asılı olmağ** Bir sebebin neticesi, sonucu olmak, bir sebeple ilgili olmak. || [TS. asılı] s. Asılmış olan.

Asılmış¹ sif. Asılmak işine konu olmuş. || [TS. Ø], {TS.→asılı}

Asılmış² sif. Pişmek için ateşe konmuş. || [TS. Ø]

Asılsız sif. Kendi itibarını düşüren, kasılan, hürmetsizlik eden, necabetsiz. || [TS.asılsız] s. Doğru olmayan, temelsiz, köksüz, dayanaksız (haber).

Asi is. ve sif. ar. 1 - İsyancı, başkaldıran, isyan eden. **asi olmağ** Baş kaldırmak, isyan etmek, itaat etmemek. 2 - din. Günahkar, Allah'ın emirlerini yerine getirmeyen. || [TS. Ø], {TS.→isyancı, isyankâr}

Asi-kifir sif. kon. Her hangi bir sebepten dolayı çok sinirlenmiş, hiddetlenmiş bıkip usanmış, canına tak etmiş, **asi-kifir ötmek** Sinirlendirmek, bıktırmak, **asi-kifir olmağ** Çok sinirlenmek, bıkmak, canına tak etmek. || [TS. Ø], {TS.→bezgin, bıkkın}

Asimani sif. far. 1 - Açık mavi, gök renginde. 2 - Göğe ait, gök yüzüne mensup. 3 mec. Temiz, lekesiz, saf, kutsal. || [TS. Ø], {TS.→göksel, kutsal, lekesiz, saf(II), temiz}

Asimanheraş sif. far. Çok yüksek. || [TS. Ø]

Asma is. 1 - Asmak fiili. 2 - sif. Bir yerden asılan, sarkan, **asma köprü** Üzerinde kurulduğu suyun, derenin, uçurumun vs'-nin kenarındaki ayaklara bağlanan zincir veya çelik halatlar üzerinde yapılmış köprü. 3 - sif. Saklamak masadıyla koparılıp bir tarafa asılan (meyve). 4 - is. Elbise vs. asmak için yapılan kanca vs. || [TS.asma(I)] is. 1. Asmak işi. 2. s. Asılmış, asılı: "Mahallenin bütün çocukları sıra ile bu asma salıncakta sallanyordu."- R. N. Güntekin. *asma kat, asma kilit, asma köprü, asma merdiven

Asmalığ 1 - sif. Asılıp saklanmaya yarayan (üzüm, armut vs). 2 - is. mah. Kaşıkları koymak için ip vs'den örülmüş ağ, sepet. || [TS.asmalık] s. Asma için ayrılmış yer veya toprak.

Astagal sif. kon. Yavaş hareket eden, ağır davranan. || [TS. Ø], {TS.→ağır, yavaş}

Astağaçan sif. Yavaş yürüyen, hızlı gitmeyen. || [TS. Ø], {TS.→yavaş}

Astarlı sif. Astarı olan, astar geçirilmiş. || [TS. Ø]

Astarlığ 1 - sif. Astar için yararlı, astara yarayan. 2 - is. Astarlık kumaş. **Astarsız** sif. Astarı olmayan. || [TS.astarlık] is ve s. Astar olmaya elverişli (kumaş vb.).

Astmalı sif. tıp. Astıma yakalanmış adam. || [TS.astımlı] s. Astımı olan, astım hastalığına tutulmuş olan.

Astronomik sıf. Astronomi ile ilgili, astronomiye ait. || [TS.astronomik] s. 1. Gök bilimiyle ilgili olan. 2. Aşırı, çok yüksek, çok veya aşırı fazla. *astronomik fiyat, astronomik rakam

Asude sıf. ve zar. far. 1 - Rahat, kaygısız, sıkıntısız, asude olmak Rahat olmak, kaygısız, sıkıntısız olmak. 2 - Boş, işsiz. 3- Tehlikesiz, emniyetli, hür, serbest. || [TS.asude] s. Sessiz, rahat, sakın: "Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde."- Y. K. Beyatlı.

Aşağa, Aşağı 1 - is. Altta veya alçakta bulunan, bir şeyin dibine, yere en yakın olan tarafı.// sıf. Eksik, noksan.// is. Altlık, bir şeyin altına konan. 2 - zar. Yere doğru, aşağı doğru. 3 - is. Evin, bir binanın alt katı. 4 - sıf. Orta seviyeye ulaşmayan, normalden az, küçük, kifayetsiz, zayıf. 5 - sıf. Ucuz. aşağı salmağ Ucuzlatmak, fiyatını indirmek. 6 - sıf. Alçak, kötü, faydasız, kıymetsiz, kalitesiz, bir tarafı noksan, özürülü. 7 - sıf. mec. Yoksul, fakir. aşağılar şeklinde, mec. esk. Aşağı sınıflar, aşağı tabakalar. 8 - mec. sıf. Rütbesi yüksek olmayan, küçük rütbeli. 9 - Son, nihayet, bitiş, aşağı baş Evin, meclisin kapıya yakın olan kısmı, aşağı salmağ 1 - Devirmek, düşürmek. 2 - mec. itibarını, nüfuzunu düşürmek, aşağılı-yukarılı Ortalama olarak. || [TS.aşağı] is. 1. Bir şeyin alt bölümü: *Kuyunun aşağısı karanlık*. 2. s. Bir yere göre daha alçak yerde bulunan: *Aşağı mahalle*. "Aşağı katı, sakın ve daha sıcak olduğu için seçtik" -A. Gündüz. 3. Eğimli bir yerin daha alçak olan yeri. 4. mec. Niteliği düşük, kötü, adı: *Aşağı mal*. 5. Bayağı, adı. 6. (-den) Daha küçük, daha az; değer yönünden daha az: *On sekiz yaşından aşağı olanlar giremez*. 7. zf. Aşağıya, yere doğru: *Aşağı inmek*. aşağı bitkiler, aşağı mahalle, aşağı yukarı aşağı almak devirmek, yıkmak. aşağı düşmek düzeyi, miktarı, niteliği alçalmak: "... asıl ve yedek üye sayıları toplamının on beşten aşağı düşmesi nedeniyle yapılacak seçimlerde bu Anayasa'nın kabul ettiği esasa ve sıraya uyulur." -Anayasa. aşağı görmek küçük görmek, beğenmemek, hor görmek. (birinden veya bir şeyden) aşağı kalır yeri (veya yanı) yok nitelikleri bakımından başkalarıyla karşılaştırıldığında eksikliği olmayan, denk olan. (birinden veya bir şeyden) aşağı kalmamak herhangi bir nitelik bakımından ondan geri olmamak: "Karısı kibarlıktan yana ondan aşağı kalmıyordu." -H. Taner. aşağı kurtarmaz 1. bundan daha ucuza olmaz; 2. alay daha aşağı bir durumu kendine lâyık görmez. aşağı tükürsem sakalım, yukarı tükürsem bıyığım iki karşıt ve aynı derecede sakıncalı durum karşısında karar verme zorluğunu anlatır. aşağı yukarı (yürümek) bir baştan bir başa (yürümek). (falan) aşağı (falan) yukarı 1. bir kimsenin adının dilden düşürmediğini, onun pek gözde olduğunu anlatır: "Adı erken yaşta

şaire çıkmıştı. Şair aşağı, şair yukarı." -H. Taner. 2. bir hizmette çok kullanılan kişiye, yakınma olarak kullanılır. aşağıdan almak sert konuşan bir kimseye yumuşak bir dil kullanmak, alttan almak.

Aşgal sıf. mah. Kuzu almak için istifade edilemeyecek kadar zayıf koyun.

Aşgarlı sıf. Birleşiminde başka şeyler, unsurlar olan madde. || [TS. Ø]

Aşgarsız sıf. Katıksız, saf, içinde başka unsurlar taşımayan. || [TS. Ø], {TS. → katıksız}

Aşığboylu sıf. Çok kısa boylu adam. || [TS. Ø]

Aşıgsayağı 1 - is. muz. Aşık musikisi tarzında bestelenmiş küçük müzikli piyes. 2 -sıf. Aşık elbisesine benzeyen, aşıklara mahsus olan. || [TS. Ø]

Aşılavıcı sıf. 1 - Aşıcı, aşı yapan. 2 - Aşı ile ilgili, aşılavan, aşı yapmaya yarar. || [TS. Ø]

Aşılmaz sıf. Çok sarp, çok yüksek, üzerinden geçilmesi mümkün olmayan. || [TS. Ø]

Aşındırıcı sıf. öz. ter. Aşındırıcı özelliği olan. || [TS. Ø]

Aşısız sıf. Aşılınmamış, aşı vurulmamış. || [TS.aşısız] s. 1. Herhangi bir hastalığa karşı aşılınmamış olan (kimse). 2. Kendisine aşı yapılmamış (bitki).

Aşığane sıf. ve zar. ar. ve far. Aşka, sevgiye ait olan; Aşk, sevgi ve muhabbet ifade eden. Aşıklara yakışır bir biçimde, tarzda, üslupta. || [TS.âşıkane] s. Âşığa yaraşır biçimde (olan): "Sende başka âşıkane müsvedde varsa bana ver." - H. R. Gürpınar.

Aşikâr sıf. far. klas. Açık, belli, meydanda. || [TS.aşikâr] s. Açık, apaçık, belli, meydanda olan. aşikâr etmek Açıklamak, belli etmek: "Gizlesem de aşikâr etsem de canımsın benim."- Şeyh Galip. aşikâr olmak Belli olmak, ortaya çıkmak, belirginleşmek.

Aşına sıf. far. 1 - Tanıdık, bildik, kendisiyle görüşülen, yabancı olmayan, aşına olmağ Tanışmak, bilmek, tanımak. 2 - mec. Bilen, haberdar. 3 - Dost, yakın arkadaş. || [TS. aşına] is. 1. Bildik, dost, arkadaş, tanıdık, aşna: "Sanki herkes uzun yolculuktan yeni dönmüş ve aşinalara kavuşmuştu."- T. Buğra. 2. s. Bilinen, tanıdık olan.

Aşkar 1 - sıf. Açık, belli, bilinen, göz önünde olan, malum olan. aşkar etmek Meydana çıkarmak, belli etmek, göstermek, üzerin-deto şeyi kaldırmak, belirtmek, aşkar olmağ Meydana çıkmak, belli olmak, bilinmek, üzerindeki şey kalkmak, belirtilmek, ortaya çıkmak.//zar. Saklanmadan, açık bir şekilde. 2 - is. Hakikat, gerçek. || [TS. Ø], {TS. → aşikâr}

Aşkara sıf. ve zar. Açıktan açığa, açıkça, saklamadan, gizlemeden, aşkara çıkar-mağ Meydana çıkarmak, belli etmek, üzerindeki şeyi kaldırmak, aşkara çımağ Meydana çıkmak, belli olmak, bilinmek, üzerindeki şey kalkmak. || [TS. Ø], {TS. → aşikâr}

Aşlı sıf. İşlenmek için özel suya konmuş ham deri. || [TS. Ø]
Aşlığ sıf. Pilavlık, pilav için uygun. || [TS. Ø], {TS.→**pilâvlık**}
Aşnabaz sıf. Gayrimeşru ilişki kurulan kadın veya erkek. || [TS. Ø]
Aşüfte sıf. far. klas. 1 - Morali bozuk, perişan, aşüfte olmağ Morali bozulmak, keyfi kaçmak, perişan olmak. 2 - Çıldırırcaşma, delicesine vurulmuş, seven, aşık./is. Aşık, meftun, şeyda. || [TS. Ø]
Ata-analı sıf. Babası ve annesi hayatta olan. || [TS. Ø]
Ata-anasız sıf. Baba ve annesi hayatta olmayan, öksüz. || [TS. Ø], {TS.→**öksüz**}
Atabir sıf. Aynı babadan olan kardeşler. || [TS. Ø]
Atadağalma sıf. Miras olarak babadan kalan, babadan intikal eden. || [TS. Ø], {TS.→**baba yadigârı**}
Atalı sıf. Babası hayatta olan. || [TS. Ø], {TS.→**babalı(I)**}
Atasız sıf. Babası olmayan, babandan öksüz olan. || [TS. Ø], {TS.→**öksüz**}
Atasız-anasız sıf. Öksüz, babası annesi hayatta olmayan. || [TS. Ø], {TS.→**öksüz**}
Atıl sıf. kon. Atı, at beslemeği gereğinden çok seven. || [TS. Ø]
Ateşbar sıf. far. Ateş yağdıran, yakan, hararetili. || [TS. Ø], {TS.→**hararetili**}
Ateşfeşan sıf. far. Ateş saçan, ateş püsküren; Çok parlak || [TS. Ø], {TS.→**ateşli, parlak**}
Ateşxar sıf. far. mec. Müstebit, zulmeden, zâlim. || [TS. Ø], {TS.→ **müstebit, zalim**}
Ateşinrühşar sıf. far. Kırmızı, al yanaklı, parlak yüzlü. || [TS. Ø]
Ateşli sıf. 1-Hararetili, kızgın, alevli. ||mec. Çok tesili. 2 mec. Coşkun, ihtiraslı, arzulu. || [TS. **ateşli**] s. 1. Ateşi olan: Ateşli hasta. 2. mec. Coşkun, coşturucu, coşkulu: Ateşli bir tartışma. "Arkadaşım ateşli bir Rumeli delikanlısı idi." -F. R. Atay. 3. mec. Cinsel istekleri güçlü olan ***ateşli ateşli, ateşli silâh**
Ateşnak sıf. far. 1 - Ateşli, hararetili, kızgın. 2 - mec. Çok etkili. || [TS. Ø], {TS.→ **ateşli, hararetili, kızgın**}
Ateşreng sıf. far. Ateş renkli, ateş renginde olan; kırmızı. || [TS. Ø]
Ateşzeban sıf. far. Ateşli konuşan, son derece etkili nutuk atan, konuşan, hitabet gücü yüksek olan; iyi hatip, güzel konuşan. || [TS. Ø]
Atıcı 1 - sıf. İyi silah atan, attığını vuran, mahir nişancı./tar. Nişancı./is. Mesleği atıcılık olan. 2 - is. Pamuk, yün atan kimse, hallaç. || [TS. **atıcı**] s. 1. İyi nişan alan, attığını vuran kimse. 2. s. mec. Yalancı, asılsız şeyler uydurup söyleyen.
Atıl sıf. ar. Tenbel, çalışmayan, hareketsiz, boş durur. || [TS. **atıl**] s. *esk.* 1. Tembel. 2 .İşsiz,

aylak. 3. Etkisiz, işe yaramaz. 4 .*bakınız* süreduran.
Atletik sıf. Atletizme ait olan. || [TS. **atletik**] s. 1. Atletleri ilgilendiren. 2. Vücudu gelişmiş, biçimli, atlet gibi.
Atlı 1 - sıf. Ala binmiş, süvari //Atı olan. 2 - is. Ata binmiş adam. || [TS. **atlı**] s. 1. Atı olan. 2. is. Ata binmiş kimse, süvari: "*Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik / Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik.*"- Y. K. Beyatlı. 3. ask. Binek atı kullanan asker veya asker sınıfı: "*Biraz sonra da atlı jandarma yetişti.*"- M. Ş. Esenal. **atlı kovalarcasına Gereksiz yere acele ederek. *atlıkarınca, atlı karınca, atlı spor**
Atmacalı sıf. Alaycı, müstehzi. || [TS. Ø], {TS.→**alaycı, müstehzi**}
Atomcu is. ve sıf. 1 - Atom sahasında çalışan ilim adamı, uzman. 2 - Atom enerjisi ve bombasının kullanılmasını isteyen. || [TS. **atomcu**] s. 1. Atomculuk yanlısı (kimse). 2. Atomla ilgili.
Atomistik sıf. Atomizme ait olan. || [TS. Ø]
Atsifet sıf. kon. Suratı çok büyük ve uzun olan. || [TS. Ø]
Atüstü² sıf. ve zar. kon. 1 - Dikkatsizce, aceleyle yapılan, nasıl oluyorsa öyle, ciddi olarak yapılmayan, kalitesiz. 2 - Çok acele, bir anlık. || [TS. Ø], {TS.→**kalitesiz, niteliksiz**}
Avam sıf. ar. Cahil, okuma yazma bilmeyen, ayak takımı./Saf yürekli, temiz./is. Geri kalmış, okuma yazma bilmeyen adam || [TS. Ø], {TS.→**cahil**}
Avangard is fr. Öncü grup, öncü birlik // mec. Herhangi sosyal grubu, kitleyi peşice sürükleyen öncü grup.// sıf. öncü. || [TS. **avangart**] s. Öncü.
Avara¹ far. 1 - is. Boş gezen, işsiz güçsüz dolaşan adam.//sıf. İş yapamayan, iş sahibi olmayan, bir işe yaramayan. 2 - sıf. Yersiz yurtsuz, serseri, evsiz barksız, sefil, **avara dolanmağ (gezmeğ)** İşsiz güçsüz dolaşmak, tenbellik ederek hiçbir işle meşgul olmamak, **avara düşmek** Vatanından, yurdundan yuvasından, memleketinden ayrı düşmek, mahrum olmak, **avara étmek** İşinden gücünden etmek, ayırmak; yurdundan yuvasından ayırmak, **avara galmağ** Yerinden yurdundan olmak, her şeyi kaybetmek, **avara goymağ (salmağ)** İşinden gücünden etmek, işine engel olmak, işinden ayırmak; yerinden yurdundan etmek, evinden bir-kından ayırmak, perişan etmek, **avara olmağ** Her şeyi kaybetmek, yerinden yurdundan olmak, **avara-sergerdan** düşmek Vatanından, yurdundan mahrum olmak, perişan olmak, **avara-sergerdan ötmek** İşten glüçten etmek, işinden ayırmak, işine engel olmak; yerinden yurdundan etmek. || [TS. **avare**] s. İşsiz, işsiz güçsüz, başıboş, başıboşluk, aylak. **avare dolaşmak** İşsiz, işsiz güçsüz, başıboş, aylak dolaşmak. **avare etmek**

Bir kimseyi işinden alıkoymak. **avare olmak** İşsiz güçsüz dolaşmak: "*Aşkıyla avare olduğum komşu güzeli.*" - C. S. Tarancı.

Avarlı sif. Küreği olan, kürekle hareket ettirilen. || [TS. Ø]

Avazımış sif. Rengi kaçmış, solmuş. || [TS. Ø], {TS.→soluk}

Avazlı sif. Sesi güzel olan, hoş sesli. || [TS. Ø]

Avazsız sif. Ahenksiz, makamsız. || [TS. Ø], {TS.→ahenksiz}

Avizeli sif. Avizesi, kandili olan. || [TS. Ø]

Avtobiografik sif. Bir şahsın şahsi hayatına ait olan. || [TS. Ø], {TS.→otobiyografik}

Avtomat yun. 1 - sif. İçindeki mekanizma vasıtasıyla kendi kendine çalışan, otomatik. 2 - is. Otomatik çalışan mekanizma. 3- is. Otomatik tüfek. || [TS. Ø], {TS.→otomatik}

Avtomatik sif. 1 - İnsan yardımı olmadan kendi kendine iş yapan, kendi kendine çalışan. 2- mec. irade dışı, refleks hareket, şursuz olarak yapılan hareket. 3-zar. Otomatik olarak || [TS.otomatik] s. 1. Mekanik yollarla hareket ettirilen veya kendi kendini yöneten (alet). 2. (insan için) İrade dışında yapılan (davranış).otomatiğe almak (veya bağlamak) Kendi kendine yeniden düzene sokmak. otomatiğe geçmek Otomatik olarak çalışmaya başlamak. otomatik olarak Kendiliğinden: "*Polis şikâyetçi olunca, savcı otomatik olarak harekete geçer, kamu davası açılır.*"- Ç. Altan. *otomatik sigorta

Avtomatlaşdırılmış sif. otomatikleştirilmiş. || [TS. Ø]

Avtoritéli sif. Nüfuzlu, itibarlı. || [TS. Ø], {TS.→itibarlı, nüfuzlu}

Ayağlı sif. 1 - Ayağı olan. 2 - mec. Çevik, çabuk hareket eden, çalışkan, ayağlı ter-penmek Hızlı hareket etmek, çabuk davranmak. || [TS.ayaklı] s. 1. Ayağı olan. 2. Bir destekle yere dayanan. 3. Ayakla işletilen.

Ayağısız sif. Ayağı olmayan. || [TS.ayaksız] s. Ayağı olmayan.

Ayağyalın sif. 1 - Yalın ayak, ayağında hiçbir şey olmayan, çıplak ayaklı. zar. Ayaklarına hiçbir şey giymediği halde. 2 - sif. mec. Fakir, yoksul, çıplak, ayağyalın galmağ Her şeyini kaybetmek, yoksullaşmak. ayağyalın goymağ Varını yokunu elinden almak, çırılçıplak bırakmak, fakirleştirmek. || [TS. Ø], {TS.→fakir, yoksul}

Ayağyağır sif. 1 - Gelişi uğursuzluk getirdiğine inanılan. 2- Hamile kadın. || [TS. Ø], {TS.→hamile, uğursuz}

Ayağı perdeli sif. Perde ayaklı (Ördek, kaz vs). || [TS. Ø]

Ayağısürüşken sif. Düşük, kötü kadın. || [TS. Ø]

Ayağıyüngül sif. Ayağı uğurlu, gelişi mutluluk ve sevinç getiren. || [TS. Ø], {TS.→uğurlu}

Ayazlı sif. Soğuk. || [TS. Ø], {TS.→soğuk}

Aybeniz sif. Beyaz suratlı, güzel, alımlı. || [TS. Ø], {TS.→alımlı, güzel}

Aydın sif. 1 - Mehtaplı gece, aydınlık gece. 2 - Işıklı, nurlu, ışık saçan.//Parlak. 3 -Bulutsuz, açık, temiz, aydın olmağ Aydınlanmak, açılmak, buluttan, sisten temizlenmek.//mec. Temiz, saf, lekesiz, sessiz. 4 - Hiçbir şüphe götürmeyen, apaçık, belli, malum. 5 - İyi anlaşılabilir, kavranan, duyulan, görünen, aydın etmek Belli etmek, ortaya çıkarmak, açığa çıkarmak, belirginleştirmek, aydın gün mec. Mutluluk, saadet, başarı, aydın güne çımağ Uzun süren bir ıstıraptan, zorluktan sonra mutluluğa ermek, sıkıntıdan kurtulmak. aydın olmağ 1 - Açığa çıkmak, belli olmak, meydana çıkmak. 2 - Görünmek, göz önüne çıkmak, gözün aydın (olsun)! Sevinçli bir durum ortaya çıktığında söylenen tebrik ifadesi, sevincine ortak olduğunu belirten bir ifade. || [TS. aydın] s.1. Işık alan, ışıklı, aydınlık. 2. s. ve is. Kültürlü, okumuş, görgürlü, ileri düşünceli (kimse), münevver: "*Akşam gazetesi, yurt aydınlarıyla konuşarak bizde niçin yazar yetişmediğinin sebeplerini araştırdı.*"- O. V. Kanık. 3. Kolayca anlaşılacak kadar açık (söz veya yazı), vazih.

Aydınlık is. 1 -Ay ışığı, mehtap.//sif. Aydın, ışıklı (gece). 2 - Işık, nur. 3 - Işıklı yer. || [TS.aydınlık] is. 1. Bir yeri aydınlatan güç, ışık: "*Bir elektrik görmediğimizden titrek fener aydınlığına doyamazdık.*"- F. R. Atay. 2 . s. Işık alan. 3. s. mec. Kolay anlaşılacak derecede açık olan, vazih. 4 . s. mec. Kötülükten uzak, temiz, saf. 5 .Bir yapının ortasına gelen oda ve öbür bölümlerin ışık alması için, damın ortasından zemine kadar açılan boşluk. *aydınlıkölçer

Ayğabağ(lı) sif. Güzel, alımlı. || [TS. Ø], {TS.→alımlı, güzel}

Ayıblı sif. Kusurlu, özürsüz, noksanı olan.//is. Kusurlu, özürsüz, noksanı olan şey. || [TS.ayıplı] s. Ayıby, kusuru olan.

Ayıbsız sif. Kusursuz, noksansız, lekesiz, ayıplanacak hiç bir hâli olmayan. || [TS.ayıpsız] s. Ayıby, kusuru olmayan

Ayıgyatan sif. Uykusu ağır olmayan, her hangi bir seste hemen uyanan. || [TS. Ø]

Ayığ-sayığ sif. Uyanık, temkinli, aldanmayan, ihtiyatlı. || [TS. Ø], {TS.→ihtiyatlı, temkinli, uyanık}

Ayırıcı is. ve sif. öz. ter. 1 - Bir şeyi çeşitlerine, gruplarına göre ayıran. 2 - Ayırıcı özelliği, gücü veya görevi olan. || [TS.ayırıcı] s. Ayırma özelliği veya gücü olan.

Aylı sif. Mehtaplı. || [TS.aylı] s. 1. Üzerinde ay biçimi bulunan. 2. Ay ışığı olan, mehtaplı. 3. hlk. Hamile.

Aylık 1 - sif. Ayda bir defa olan, her ay olan, bir ayda yapılan, ayda bir defa çıkan. 2 - sif. Bir ay müddeti olan, bir ay devam eden, bir ayda oluşan, meydana gelen.// Sayılarla birlikte kullanılır "bir, iki, üç..." || [TS.aylık] is. 1.

Birine, görevi karşılığı olarak veya geçimi için her ay ödenen para, maaş: "*Ordu ve hükümet aylıklarımızın bir kısmıyla altın alırdık.*"- F. R. Atay. 2. s. Bir ay içinde olan veya bir ay süren. 3. s. Ayda bir kez yapılan veya çıkan. 4. s. ... aydan beri var olan. 5. zf. Ay olarak, bir ay için: "*Ben uzunca kalacağım için aylık olarak tutmuştum odamı.*"- E. Bener. aylığa geçmek 1. Çalışması karşılığı olarak her ay belirli bir para alınacak bir işe başlamak, maaşa geçmek. 2. Gündelikten veya ücretten kadroya geçmek. aylık almak Bir aylık çalışma karşılığında para almak. aylık bağlamak Emekli olan veya başka sebeplerle çalışmayanlara her ay için belirli bir parayı ödemeyi üstlenmek, maaş bağlamak. aylık vermek Aylık olarak üstlenilen parayı ödemek, maaş vermek.

Aylıççı sıf. Maaşlı, maaşla çalışan. || [TS. Ø], {TS. → aylıklı}

Aylıklı sıf. Maaşlı. || [TS. aylıklı] s. 1. Aylık alan (kimse), maaşlı. 2. Karşılığı aylıkla ödenen. Aylı - ulduzlu sıf. Mehtaplı ve yıldızlı (gece). || [TS. Ø]

Aynabendli sıf. Her tarafı camlı, pencereci olan. || [TS. Ø]

Aynalı¹ sıf. 1 -Aynası, camı olan. 2-Pencereli, penceresi olan. || [TS. aynalı] s. 1. Aynası olan: "*Hemen aynalı dolabını açtı, acele giyinmeye başladı.*"- P. Safa. 2. argo söz) Parlak yüzlü, yakışıklı, güzel. *aynalı sazan

Ayparalı sıf. Üzerinde hilâl olan.//Üzerine hilâl resmi çizilmiş. || [TS. Ø]

Ayrıca 1 - zar. Ayı olarak, tek başına. 2 - sıf. özel, ayrı, yalnız tek. || [TS. Ø], {TS. → ayrıcalı}

Ayrılmaz sıf. 1 - Hiçbir zaman birbirinden ayrılmayan, çok yakın, her zaman beraber, birlikte olan. 2 - Hiçbir zaman birbirinden ayrılamayan, birbirinden ayrılması mümkün olmayan. || [TS. Ø]

Aysız sıf. Karanlık, ay ışığı, mehtap olmayan gece. || [TS. aysız] s. Ay ışığı olmayan (gökyüzü, gece): "*Aysız, bol yıldızlı, çekirge ötüşleriyle dolu bir geceydi.*"- N. Cumalı.

Ayılduzlu sıf. 1 - Üzerinde ay ve yıldız tasviri olan. 2 - Göğsünde, boynunda ayyıldız şeklinde bezeği, takısı olan. || [TS. Ø]

Ayüzlü sıf. Güzel, alımlı, ay yüzlü. || [TS. Ø], {TS. → alımlı, güzel}

Az sıf. 1 - Sayıca çok olmayan.//Çok sürmeyen, çabuk biten, süresiz.//Yetersiz ihtiyaca cevap vermeyen.//"*bir*" sözüyle birlikte kullanıldığında azıcık, az miktarda anlamında. 2 - Seyrek, nadir, arada bir, zaman zaman. 3 - is. Azınlık, ekalliyet. Az aşın düzü deyil bak. Azacığ aşın düzü deyil. az ğala, az ğaldı, az ğalmışdı Az daha, hemen hemen, nerdeyse. bir azdan Azıcık sonra, biraz sonra, az sonra, ne az, ne çok Kararında, tam yeterince tamı tamına. Az - az zir. 1 - Yavaş yavaş, azar azar, tedrici

olarak.//Çok az bir şekilde. 2 - Nadiren, zaman zaman. || [TS. Ø]

Azacığ sıf. ve zar. Çok az, cüzi miktarda, çok az miktarda, azacığ aşın düzü deyil Çok hilekar, karıştırıcı, şeytan insanlar için kullanılır. || [TS. azıcık] s. 1. Çok az, biraz. 2. zf. (süre ve miktar için) Az olarak, biraz: "*Azıcık rahatsız olacaksın ama o kadar olur artık.*"- T. Dursun K. azıcık aşım kaygısız başım Derdim olmasın da başka bir şey istemem.

Azad¹ sıf. far. 1 - Hür, serbest kimseye tabi olmayan. 2 - Engelsiz, serbest, hiçbir şeyle sınırlanmayan.//Zar. Rahat, eziyetsiz, sıkıntısız, ıstırapsız. 3-Boş (zaman). 4-ünl. Askeri kumanda: Rahat, azad edilmek 1 - Kurtarılmak, serbest bırakmak. 2 - Çıkarılmak, atılmak (işten). 3-Terhis edilmek, azad etmek 1 - Kurtarmak, serbest bıraktırmak. 2 - Hürriyetini, İstiklâlini, bağımsızlığını geri vermek. 3 - Bırakmak, müsaade etmek, gitmesine izin vermek.

Azade sıf. far. Her türlü bağılıktan kurtulmuş, hür, serbest, kimseye tabi olmayan. || [TS. azat] s. 1. Serbest bırakma: "*Akşam azadında dayığı yiyen çocuğu tuttum.*"- Ö. Seyfettin. 2.esk. Okullarda paydos. 3. s. Serbest bırakılmış olan. azat etmek 1 Serbest bırakmak, salıvermek. 2. esk. (köle ve cariyeler için) özgürlüğünü geri vermek. azat eylemek Azat etmek.

Azadfikirli sıf. Hür düşünen, serbest düşünceli, özgür düşünen. || [TS. Ø]

Azadhah sıf. far. Hürriyetçi, hürriyet yolunda faaliyet gösteren, özgürlükçü. || [TS. Ø]

Azad(i)hah sıf. far. bak. Azadhah. || [TS. Ø]

Azadlıgseven, Azadlıgsever sıf. Hürriyetsever, istiklâl yolunda mücadele eden. || [TS. Ø]

Azadperver sıf. far. Hürriyeti seven, özgür olmağa çalışan. || [TS. Ø]

Azargezdiren sıf. Hastalığın yayılmasına sebep olan, hastalık taşıyan mikrop taşıyan, yayan. || mec. Devamlı hasta olan, hastalıklı, zayıf. || [TS. Ø] {TS. → hastalıklı, zayıf}

Azarlı sıf. ve is. Hasta, hastalığa yakalanmış. || [TS. Ø], {TS. → hasta}

Azarsız sıf. Zahmetsiz, eziyetsiz, kolay. || [TS. Ø], {TS. → eziyetsiz, kolay, zahmetsiz}

Azca sıf. ve zar. Azıcık, biraz. || [TS. azca] s. Oldukça az.

Azcana "sıf. ve zar. Kon. Çok az, çok az miktarda, cüzi. || [TS. Ø], {TS. → cüz'i}

Azdanışan sıf. Konuşmayı, sohbet etmeyi sevmeyen adam, az konuşan. || [TS. Ø], {TS. → suskun}

Azeri 1 - sıf. Ateşe ve ateşperestliğe ait ve mensup olan. 2 - is. Maalesef şimdi Azerbaycan Türkleri manasında kullanılmaktadır ki, bu kasit yanlışdır. || [TS. Azerî] is. Azerbaycan Cumhuriyeti'nde ve güney Azerbaycan'da (İran'da) yaşayan Türk soylu halk veya bu halktan olan kimse. 2.

s. Azerî halkına özgü olan, Azerî halkı ile ilgili (olan).

Azganlı sıf. tıp. Kanı az, solgun adam. || [TS. Ø], {TS.→kansız}

Azgüclü sıf. Kuvveti az olan, zayıf. || [TS. Ø], {TS.→güçsüz, zayıf}

Azgın sıf. 1- Yolunu kaybetmiş, *azgın düşmek* Yolunu kaybetmek, yurdundan yuvasından ayrılmak.//mec. Yoldan çıkmak, kötü yola düşmek. 2 - mec. Azmış, haşarı, vahşi, yırtıcı, amansız, sert,

şiddetli. // Azmış, haşarı 3 Namussuz, ahlaksız.

|| [TS. azgın] s. 1. Azmış olan: "*Azgın hayvanın yularını kavrayarak başını alabildiğine havaya kaldırdı.*"- H. Taner 2. (ten için) Çabuk iltihaplanan, yarası hemen kapanmayan 3. (çocuk için) Çok yaramaz. 4. Cinsel istekleri aşırı olan. 5. Coşmuş, taşmış. 6. Gözü hiçbir şeyden yılmayan.

Azim sıf. ar. Yola çıkan, bir yere hareket eden. **azim** olmağ klas. Gitmek, yönelmek. || [TS. Ø]

Azişlenen sıf. Az kullanılan, az tatbik edilen, az bilinen. || [TS. Ø]

Azman 1 -sıf. Çok büyük, çok iri, heybetli, azametli. 2 - is. mah. Altı yaşındaki keçi. || [TS.azman] s. 1. Çok gelişmiş. 2 . Azma. 3 . is. Kerestelik tomruk. *azmankaya

Azmış sıf. 1- Yolunu kaybetmiş, gideceği yeri şaşırılmış.//mec. Doğru yoldan çıkmış, sapıtılmış. 2 -mec. Coşmuş, azgın, şırmış. || [TS. Ø], {TS.→azgın}

Azotlu sıf. kim. Birleşiminde azot olan. || [TS.azotlu] s. İçinde azot bulunan.

Aztapılan sıf. Az bulunan, nadir bulunan, elde edilmesi zor olan. || [TS. Ø], {TS.→nadir}

Aztutumlu sıf. Az şey tutan, hacmi küçük, az şey alabilen. || [TS. Ø]

Azuşanlı sıf. Çocukları az olan. || [TS. Ø]

Azürde sıf. far. klas. Eziyet, ıstırap çekmiş. **azürde etmek** İncitmek, kırmak, kederlendirmek, üzme. || [TS. Ø]

Azyarpağ sıf. bot. Yaprakları az veya seyrek olan bitki. || [TS. Ø]

Azyaşlı 1 - sıf. Yaşı az olan, küçük. 2 - is. Küçük çocuk. || [TS. Ø]

B

Babadanğalma sif. 1 - Miras. 2 - mec. Çok eski, geri kalmış, artık kullanılmayan. || [TS. Ø]

Babasilli sif. Basur, mayasıl hastalığına yakalanmış. || [TS. Ø], {TS.→ basurlu}

Babat sif. ve zar. Orta halli, ne çok iyi, ne de çok kötü. || [TS. Ø]

Babet¹ sif. ve zar. far. Orta halli, ne çok iyi, ne de çok kötü. || [TS. Ø]

Bacaran sif. Kabiliyetli, iş yapabilen, eli işe yatkın, bir işi yapabilen. || [TS. Ø], {TS.→kabiliyetli}

Bacarığlı sif. Kabiliyetli, tecrübeli, elinden iş gelen, tuttuğu işte başarı sağlayan, iş yaratan. || [TS. becerikli] s. Becerisi olan, elinden iş gelen, usta, maharetli, mahir: "Halk, onun çok becerikli bir müdür olduğuna inanır." -S. Birsal.

Bacarığsız sif. Beceriksiz, kabiliyetsiz, elinden iş gelmeyen, aciz, tecrübesiz. || [TS. beceriksiz] s. Becerisi olmayan, usta olmayan: "O münasebetsiz ve beceriksiz adam, kısıp bir sesle bütün gizli şeyleri anlattı." -A. Ş. Hisar.

Bacarmaz sif. ve is. Elinden iş gelmeyen, beceriksiz, aciz adam. || [TS. Ø], {TS.→ beceriksiz}

Bacasız sif. Duman çıkmak için yapılan yolu, ışık ve hava deliği olmayan. || [TS. Ø]

Badağçesni sif. mah. Kazığa, çiviye benzer. || [TS. Ø]

Badağlı sif. Ayağı halkalı, ip vs. bağlı (kuş) || [TS. Ø]

Badal sif. Yalancı. || [TS. Ø], {TS.→yalancı}

Badağvarı sif. mah. Kazığa, çiviye benzer, kazık gibi, çivi gibi. || [TS. Ø]

Badamağız sif. Ağzı çok küçük ve güzel olan. || [TS. Ø]

Badambuta sif. ve is. far. Badem nakışlı, lemek için kırık yere geçirilen demir halka. bademe benzer nakışları olan kumaş. || [TS. Ø]

Badamgöz(lü) sif. Badem gözlü || [TS. badem gözlü] s. ve is. Badem içi biçiminde iri göz: "Sarı saçlı, ince kaşlı, çekme burunlu, badem gözlü manken hafifçe gülüyordu." -S. F. Abasıyanık. "*Kör ölür badem gözlü olur, kel ölür sırma saçlı o-lur.*" -Atasözü.

Badamı sif. Bademe benzeyen, badem. || [TS. Ø]

Badamıbuta sif. ve is. Badem nakışlı, bademe benzer nakışları olan. || [TS. Ø]

Badamlı¹ sif. Bademli, içinde badem, olan, bademle hazırlanan. || [TS. bademli] s. İçinde badem bulunan yiyecek.

Badamşekilli sif. Bademe benzeyen, badem gibi. || [TS. Ø]

Badamvarı sif. bak. badamı, badamşekilli || [TS. Ø]

Badenuş sif. ve is. Şarap içen, içki içen, ayyaş. || [TS. Ø], {TS.→ ayyaş, bekrî}

Badeperest sif. is. far. İçkiye düşkün, şaraba düşkün. || [TS. Ø], {TS.→ ayyaş, bekrî}

Badımcanburun sif. kon. Kocaman burunlu, burnu morarmış adam. || [TS. Ø]

Badımcanı sif. Patlıcan renkli, koyu menekşe renkli || [TS. Ø].

Baftalı sif. Bafta ile işlenmiş, onunla bezenmiş. || [TS. Ø]

Baftaşalvarlı sif. ve esk. Eskiden polis ve askerlere verilen ad. || [TS. Ø]

Bağ sif. ar. 1 - Sürekli, kalıcı, yok olmaz, bitip tükenmez, *bağ* etmek Ebedileştirmek, daimi kılmak, *bağ* galmağ Yaşamak, devam etmek, yok olmamak.// *Bağ*dir Kalıcıdır, hâla vardır, devam ediyor, yaşıyor anlamında. 2 - Artan, fazlalık. || [TS. baki] s. (ba:ki; k kalın okunur) Ar. bakî esk. 1. Sürekli, kalıcı, daimî: "Dünyada zaten ne bakiydi?" -Ö. Seyfettin. 2. esk. Bir şeyden artan (miktar), baki kalmak 1) sürekli, kalımlı olmak: "Bakî kalan bu kubbede bir hoş seda imiş." -Bakî. 2) bir şeyden artmak; 3) artakalan, geride kalan, öteki: "Kale kapısından yalnız birini açık bırakarak bakilerini örmeve başlamışlardı." -O. S. Orhon.

Bağ-bağatlı sif. Ağaçları, yeşilliği olan dinlenme yeri, güzel yer. || [TS. Ø], {TS.→ağaçlık}

Bağçalı sif. Bahçesi olan. || [TS. bahçeli] s. Bahçesi olan: Bahçeli ev.

Bağırbadaş is. ve sif. kon. Çok yakın, can || [TS. Ø], {TS.→ cana yakın}

Bağırdelen¹ sif. Korkutan, korkunç, dehşetli. || [TS. Ø], {TS.→dehşetli, korkunç}

Bağırğan sif. Çok bağırın, huysuz//Çok ağlayan. || [TS. Ø], {TS.→huysuz}

Bağırsağsız sif. Bağıracağı olmayan. || [TS. Ø]

Bağırıyaran sif. Korkutan, ürküten, korkunç, dehşetli. || [TS. Ø], {TS.→dehşetli, korkunç}

Bağlı sif. 1 - İp, zincir, kendir vs. ile bağlanmış, iliştilmiş, tutturulmuş.//Sargılı, sarılmış hâlde. 2 - Kilitli, kapalı. 3 - Bağ, kaytanı, lastiği olan. 4 - Her hangi bir harekete engel olan, faaliyet dışı, önünde engel olan, kapalı. 5 - Sona ermiş, bitmiş. 6 -mec. Başkalarının bilmesi sakıncalı olan, gizli. 7 - mec. Alakalı, ilgili. 8 - Aşık, vurulmuş, meftun olmuş. 9 - is. Kağıt, bez vs şeylerin içine konarak bağlanan bohça vs. || [TS. bağlı] s. 1. Bir bağ ile tutturulmuş olan: "Günlerden beri bağlı duran demir, sert bir hırıltıyla denize daldı." -Halikarnas Balıkcısı. 2. Gerçekleşmesi bir şartı gerektiren, tâbi, vabeste: "Ekinlerin gürleşmesi yağmura bağlıdır, Sevincimiz üzüntümüz / Hep sana bağlı." -B. Necatigil. 3. mec. Bir kimseye, bir düşünceye, bir hatıraya saygı veya aşk gibi duygularla bağlanan, tutkun: Çocuklarına bağlı ana. 4. Sınırlanmış, sınırlı: Tüzüğe bağlı bir işlem. 5. Kapatılmış olan, kapalı: Bağlı geçit. 6. Bir kuruluşun yetkisi altında bulunan: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun bağlı

kuruluşlarını ziyaret ettim. Üniversiteye bağlı fakülteler. 7. Bir halk inancına göre, büyü etkisiyle cinsel güçten yoksun edilmiş (erkek). 8. Sadık: "Türkiye Cumhuriyeti Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta be lirlen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir." -Anayasa, bağlı kalmak uymak, tâbi olmak: "Atatürk ilke ve inkılâplarına ve lâik Cumhuriyet ilkesine bağlı kalacağıma ant içerim." -Anayasa, bağlı olmak tâbi bulunmak: "Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir." -Anayasa.* *bağlı kredi, bağlı su.*

Bağlı - **bağatlı** sif. Bağlı bahçeli, bahçeli. || [TS. Ø], {TS.→**bahçeli**}

Bağlı - **bağçalı** sif. Bağlı bahçesi olan. || [TS. Ø], {TS.→**bahçeli**}

Bağrıbadâş is. ve sif. kon. Can dostu, çok yakın, sırdaş, **bağrıbadâş olmağ** Çok yakın olmak, can dostu olmak. || [TS. Ø]

Bağrıgara¹ sif. Kederli, çok üzgün, mahzun, felakete uğramış, perişan. || [TS. Ø], {TS.→**kederli, mükedder, mahzun**}

Baha far. 1 - is. Değer, kıymet, fiyat. 2 - sif. Pahalı, yüksek fiyatla alınan veya satılan. || [TS. Ø], {TS.→**pahalı**}

Bahacıl sif. Malını çok pahalıya satan, pahacı. || [TS. Ø], {TS.→**pahacı**}

Bahaçı sif. bak. bahacıl, || [TS. Ø], {TS.→**pahacı**}

Bahalı sif. 1 - Pahalı. 2 - mec. Çok az, nadir yeşilliği çok olan yer. || [TS. Ø], {TS.→**pahalı**}

Baxan sif. 1 - Nezaret eden, idare eden.// Hizmet eden, bakıcı. 2. Takıldığı sözün istikametine doğru açılan, bakan, nazır (denize, bahçeye, yola bakan vs). || [TS. Ø], {TS.→**bakan**}

Baharlı sif. Her tarafı açık ve hoş manzaralı. || [TS. **baharlı**] s. İçinde karabiber, karanfil, tarçın gibi bahar bulunan.

Baxeber sif. far. ve ar. esk. Haberdar, haberi olan, bilgisi, malumatı olan. **baheber olmağ** Haberdar olmak, bilgi sahibi olmak. || [TS. Ø], {TS.→**haberli**}

Baxımlı sif. 1 - İyi bakılmış, beslenmiş, semizlenmiş, şişmanlatılmış. 2 - Yakışıklı, güzel, alımlı.//Manzaralı, üzerinde çalışılmış, güzelleştirilmiş. || [TS.**bakımlı**] s. İyi bakılmış, üzerinde iyi çalışılmış: "*Avludan atlar geçmeye başladı. Hepsi besili ve bakımlı idi.*"- T. Buğra. "*Bahçesi oldukça büyüktü ve bakımlı görünüyordu.*"- E. Bener.

Baxımsız sif. 1 - Evsiz, sahihsiz, sokakta kalmış, bir bakımı olmayan, zavallı. 2 - İyi bakılmamış, kendi hâline bırakılmış. || [TS.**bakımsız**] s. Özen gösterilmemiş, bakılmamış: "*Kasaba eski zamanlarda kaldırımsız, bakımsızdı.*"- S. F. Abasıyanık.

Baxmalı sif. Görmeğe, seyretmeğe deyer. || [TS. Ø]

Baxyalı sif. Küçük ve sağlam dikişli, sık. || [TS. Ø]

Baskar sif. ar. ve far. Bais olan, sebep olan. || [TS. Ø]

Bakkénbardlı sif. Bakenbard sakalı bırakmış adam. || [TS. Ø]

Bakire sif. ar. 1 - Bozulmamış, henüz el değmemiş, dokunulmamış. 2 - mec. Saf, titiz, lekesiz. 3 - mec. İnsan eli dokunmamış, değmemiş. || [TS. Ø], {TS.→**saf**}

Bakteriyoloji sif. yun. 1 - Bakteriyoloji ilmiyle ilgili. 2 - Hastalık yapan bakteri tatbikiyle ilgili. || [TS. **bakteriyoloji**]

Bala is. 1 - Evlat, çocuk. 2 - Küçük, körpe hayvan, **bala salma** Yavru düşürme, zamanından önce doğurma, **bala verme** Hayvanların yavrulemek kabiliyeti. 3 - Hitap, seslenme. 4 - sif. Küçük, ufak, körpe. || [TS. Ø], {TS.→**körpe**}

Balaca sif. 1 - Hacim, boy ve ölçü bakımından küçük. 2 - Sayıca, miktarca az, cüzi. 3 - Yaşça küçük. 4 - önemsiz, hafif; biraz.//zar. Azıcık. 5 - bir **balaca** Azıcık, biraz. || [TS. Ø], {TS.→**cüz'i**}

Balaca - **balaca** 1 - zar. Yavaş yavaş, azar azar, aheste aheste. 2 - sif. Küçük küçük, ufak ufak. || [TS. Ø]

Balacaboy sif. Kısa boylu, küçük. || [TS. Ø]

Balacanlı sif. Kendi çocuklarını haddinden fazla seven. || [TS. Ø]

Balalı sif. Yanında yavrusu olan. || [TS. Ø]

Baldırıaçığı sif. ve zar. kon. 1 - Bacakları açık, çıplak, eteği kısa.//Çıplak, sefil. 2-mec. Utanmaz, hayasız, rezil. || [TS. Ø], || [TS.**aldırı çıplak**] is. Ayak takımından, işsiz, serseri: "*Tanıdıkları hep sefiller, ümmiler, ipten kazıktan kurtulmuş baldırı çıplaklardı.*"- Ö. Seyfettin.

Balgabağı sif. Bal kabağı gibi, bal kabağı şeklinde. || [TS. Ø]

Balıgbéli sif. mah. Ortası balık sırtına benzeyen (ev, ağaç vs). || [TS. Ø]

Balıglı sif. 1 - İçinde balık olan. 2 - Balıkla hazırlanan yemek. || [TS.**balıklı**] s. Balığı olan.

Balkarca sif. ve zar. Balkarların konuştuğu dil, bu dilde. || [TS. **Balkarca, Malkarca**] is. Malkar Türkçesi.

Balkonlu sif. Balkonlu olan. || [TS. Ø]

Ballı sif. 1 - Bal karıştırılmış. 2 - mec. Bal gibi tatlı. || [TS.**ballı**] s. İçinde bal bulunan.* **ballıbaba, ballıbabagiller, ballı börek, ballıdarı, ballı pasta**

Ballistik sif. Balistikaya ait olan. || [TS. **balistik**] is. Fr *balistique* Ateşli silâhlarda barut gazının basıncı ile fırlayıp hedefe varıncaya kadar merminin havadaki hareketini inceleyen bilim.

Baltagörmez sif. Sık orman, ağaçlık. || [TS. ağaçlık] s. 2 . Ağacı bol olan (yer): "*Kendilerini saklayabilmek için yan tarafa, ağaçlığa doğru koşular.*"- M. Ş. Esendal.

Baltakesmez sif. 1-Çok sert, çok kalın. 2 - mec. Kaba, anlayışsız. || [TS. Ø]

Baltalı sif. Elinde balta olan, balta ile çalışan. || [TS.baltalı] s. 1 .Baltası olan. 2 . (*isim, tarih*) Baltacı.

Bambalaca sif. Çok küçük, küçücük. {TS.→küçücük}

Bambaşğa sif. Tamamen başka, ayrı. || [TS.bambaşğa] s. Büsbütün başka, apayrı, değişik, farklı: "*İş önlüğü ile baş örtüsünü çıkardı mı, bambaşğa bir insan oluyordu.*"- H. Taner.

Bambılı sif. kon. Gayri ciddi, liyakatsiz, şahsiyet olarak hafif, boş.//Avere, gayri ciddi, liyakatsiz adam. || [TS. Ø], {TS.→avare, başıboş, aylak}

Bameze sif. far. 1 - Lezzetli, tatlı, hoş. 2 - Şakacı, konuşmalarında latifeler söyleyip insanı neşelendiren adam, hoş sohbet. || [TS. Ø], {TS.→hoş, latifeci, lezzetli, şakacı, tatlı, }

Bandaglanmış sif. Kısa saklanmak için sapından ipe bağlanmış meyve. || [TS. Ø]

Bandaglıg sif. Kısa saklamağa değer meyve. || [TS. Ø]

Banderollu sif. Üzerine gümrük vergisi verildiğine dair damga vurulan. || [TS.bandrollü] s. Bandrolü bulunan.

Bani sif. ar. 1 - Bir şeyi yapan, kuran.2-is. Teşebbüs eden, sebep olan kimse. || [TS. Ø]

Bantlı sif. Bantlanmış, üzerine bant bağlanmış. || [TS. Ø]

Barbar is. ve sif. fr. 1 - Kaba, vahşi, medenileşmemiş. 2 - mec. Kaba davranıştı, yol yordam bilmeyen. || [TS.barbar] is ve s. 1 .Uygarlaşmamış. 2. Uygarlaşmamış kavim, topluluk: "*Barbar akınlarından beri bu yollarda gördüğüm en asil atlısın.*"- Y. K. Beyatlı. 3 . mec. Kaba ve kırıcı. 4 . Kaba saba, ilkel: "*Bu vaziyeti haber alan köylüler türlü barbar alellerle şehir ahalisini korumak üzere kasabaya yürümüşlerdi.*"- S. F. Abasıyanık.

Barışdırıcı sif. ve is. 1 - Barıştıran, iki düşman arasında yeniden sulh, veya küsütlü iki şahıs arasında yeniden samimiyet ve dostluk zemini yaratan. 2 - Uzlaştırıcı. || [TS. Ø], {TS.→ ara bulucu, uzlaştırıcı}

Barışmaz sif. 1 - Amansız, hiçbir anlaşmaya, sulha meydan bırakmayan. 2-Uzlaştırılmayan, uygun hâle getirilemeyen. || [TS. Ø], {TS.→uzlaşmaz}

Barıtı sif. Barut renginde olan. || [TS. Ø]

Bariz sif. ar. Açık, aşikar, göz önünde, göze çarpan, kabarık. || [TS.bariz] is. Açık, göze çarpan, belirgin: "*Halk arasında da keder ve sevinç diye iki bariz heyecan olduğuna inanmıştı.*"- P. Safa.

Barkeş sif. far. esk. Yük taşıyan, ağır şeyleri kaldıran, taşıyan (klasik şiirde derde, mihnete, manevi ıstıraplara tahammül eden anlamında). || [TS. Ø]

Barlı sif. 1 - Meyveli, yemişli, mahsullü. 2- Verimli, hayırlı, faydalı, semereli. || [TS. Ø], {TS.→faydalı, hayırlı, meyveli, semereli verimli, yemişli }

Barmağhesabı kon. 1 - sif. Parmakla sayılan, hesaplanan, barmağhesabı göstermek Hesap yaparken aldatmak, kandırmak. 2 - is. Hece vezninin konuşma dilindeki adı. || [TS. Ø]

Barmağsız sif. Parmağı veya parmakları olmayan. || [TS. Ø]

Barmağvarı sif. Parmağa benzeyen, parmak gibi. || [TS. Ø]

Barometrik sif. 1 - Barometre ile ölçülen. 2 - Hava basıncına ait ve onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Barsız sif. 1 - Meyvesiz, mahsulsüz. 2 - mec. Semeresiz, hayırsız, faydasız. {TS.→faydasız, hayırsız, meyvesiz}

Barverici sif. Meyve veren, yemiş veren, mahsul veren. || [TS. Ø]

Basefa sif. far. ve ar. Gönül okşayan, hoş, manzaralı, içaçıcı. || [TS. Ø], {TS.→hoş, iç açıcı, manzaralı}

Basevad sif. far. ve ar. esk. Okuma yazma bilen, bilgili, kültürlü. || [TS. Ø], {TS.→bilgili, kültürlü}

Basıcı sif. 1 - Sıkıcı, tazyik eden. || [TS. Ø], {TS.→sıkıcı}

Basıg sif. 1 - Basılmış, sıkılmış hâlde olan, göçük, yassı. 2 - Yük hayvanlarının sırtında ezilmeden dolayı oluşan yara. || [TS.basık] s.1. Basılmış, yassılaştırmış: "*Başına, arkası basık önlü yüksek, çuha püsküllü bir şapka giymiş.*"- M. Ş. Esendal. 2. Çok yüksek olmayan, alçak: "*Arka sokağa bakan, dar, basık tavanlı, ışıksız bir yerdi.*"- P. Safa. "*Basık ve çarpık bir koridordan geçerken en dipteki odaya doğruluyordum.*"- R. N. Güntekin. 3 . Kısık: "*Onun sesi de aynı şekilde basıktı.*"- T. Buğra.

Basılmaz sif. 1 -Yenilmesi, hücum edilmesi zor, mümkün olmayan. 2 - Def edilemeyen karşı konulamayan, ortadan kaldırılması mümkün olmayan. || [TS. Ø]

Basılmış sif. 1 - Prese konmuş, sıkılmış, tazyik altında kalmış. 2 - Yenilmiş. 3 -esk. Neşredilmiş, yayınlanmış. || [TS. Ø]

Basma 1 - is. Basmak fiili. 2 - sif. Üzerine siçesitli nakışlar, renkler vs. basılmış. 3 -sif. esk. Yayınlanmış, matbu. 4 - sif. Sıkılmış, posası çıkarılmış şey.//is. Kerpiç şeklinde kalıplara dökülmüş ve kurutulmuş hayvan tezeği (pisliği). 5 - is. Kurutma kağıdı.//Yazılan yazıdaki mürekkebi kurutmak için üzerine kurutma kağıdı geçirilen araç. 6 - sif. Birbirinin içine geçirilerek bağlanan. 7 - is. mah. Ocak bacası veya duman oyuğunun kenarı. 8 - is. man.

Kömür yapmak için yapılan odun yığı. 9 - is. .nah. Küçük çay ve arklardan geçmek için suya atılan dal budak veya bunlarla yapılan köprü. || [TS.basma] 3. s. Bu kumaştan yapılmış olan: "Üzerine basma bir elbise ile örne bir ceket giymişti."- P. Safa. 5. s. Basılmış, matbu.

Basmaç² is. ve sif. Özbek. tar. Ortaasya'da Rus Bolşevik istilacılarına karşı mücadele eden hürriyetçi, milliyetçi (Komünist işgalinden sonra), Basmacılar hareketine mensup hürriyetçi. || [TS. Ø]

Basmagelib sif. kon. 1 - Dikkat çekici bir özelliği olmayan, gelişigüzel. 2 - öylesine yapılmış, alt alta üst üste, aceleyle yapılmış. || [TS.basmakalıp] is ve s. Özgünlüğü olmayan, değişiklik göstermeyen, bilineni tekrarlayan, harcıalem, klişe: "Sizin gazeteciliğiniz pek basmakalıp oğlum!"- R. H. Karay. "Kimi daha da iyi söylenebilecek basmakalıp fikirleri piyasalaştırdığından dem vurdu."- H. Taner.

Baş is. 12 - sif. Makamca büyük olan, önder, büyük, baş olmağ Bir işte önder olmak, birinci yeri işgal etmek, başda olmağ a - Önder olmak, birinci mevkiyi işgal etmek, b - mec. En önemli yeri işgal etmek, birinci olmak. 13-sif. Başkalarına nisbeten daha önemli, en büyük, başlıca.// En yüksek. 14 - sif. kon. En yüksek, en iyi, en seçme. || [TS. Ø]

Başabatan sif. Mümkün olabilen, inanılabilen, aklın mantığın kabul ettiği. || [TS. Ø], {TS.→mantıklı, mantıksal}

Başabela sif. (alay). Kötü, yaramaz, beceriksiz. || [TS. Ø], {TS.→beceriksiz, kötü, yaramaz}

Başaglı sif. Başaklı, başağı olan. || [TS.başaklı] s. 1. Başağı olan (ekin). 2. Arka ucu başka biçimde olan (ok).

Başagardıcı sif. kon. Eziyet eden, rahatsızlığa sebep olan. || [TS. Ø]

Başbilen sif. kon. Önder, aksakal, müdrük. || [TS. Ø], {TS.→müdrük, şef}

Başcıl sif. Önder, rehberlik eden, esas. || [TS. Ø]

{TS.→esas}

Başdansovdu, Başdansoyma sif. Dikkatsiz, aceleci, gönülsüz. || [TS. Ø], || [TS.baştan savma] s.ve zf. Üstünkörü, özen göstermeden: "Reis baştan savma dinler, söz bitince de müzakerenin açıldığını haber verir."- M. Ş. Esendal.

Başga 1 - sif. Başka, diğer, sair, özge. 2 -Gayri, diğer. 3 - is. Yabancı, özge, başkası. || [TS.başka] s. 1.Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge: "Gök yüzünün başka rengi de varmış."- C. S. Tarancı. "Yıllar sonra olaya başka bir açıdan bakabildim."- H. Taner. 2. Nitelik yönünden alışılmışın dışında bir üstünlüğü olan: "Bütün bunlar beni herkesten başka bir insan yapmıyor."- H. E. Adıvar. .3. Konu edilen,

bilinenden ayrı nesne ve kimse için teklik veya çokluk olarak başkası, başkaları biçiminde kullanılır: "Başkalarının otuz liraya yaptığı bir kostümü siz niye seksen liraya yapıyorsunuz?"- R. N. Güntekin. 4. ((-e durum ekiyle kullanılan fiil)) "Ayrıca üstelik bir yana" anlamlarında -dan / -den başka biçiminde kullanılır.

Başga-başga sif. Birbirine benzemeyen, mamen farklı, çeşitli.//Ayrı ayrı. {TS.→ayrı ayrı}

Başgalaşmış sif. Değişmiş. || [TS. Ø]

Başgicel(le)dici sif. Baş dönmesine sebebiyet veren şey. || [TS. Ø]

Başiaçığı zar ve sif. Şapkasız, kafasında şey olmayan, başında her hangi bir örtü olmayan. || [TS.başı açık] s. Örtü veya şapka ile başı örtülmemiş.

Başiaşağa, Başiaşağı 1 - zar. Başını aşağı eğmiş hâlde. 2 - zar. Tersine dönmüş hâlde, baş tarafı ayak, ayak tarafı baş tarafa dönmüş hâlde. 3-zar. Yukarıdan aşağıya doğru, meyilli, iniş. 4 - zar. Irmağın, derenin vs. akış istikameti. 5-sif. mec. Rahat, sessiz, zavallı. || [TS. Ø], {TS.→rahat, sessiz, zavallı}

Başıbağlı sif. kon. 1 - Ağzı kapalı, örtülü. 2 - Kapora verilmiş, satılmış, ama henüz götürülmemiş. 3 - Kullanılması, dokunulması resmen yasaklanmış. 4 - mec. Evli, eşi, ailesi olan. || [TS.başı bağlı] s. 1. Serbest olmayan. 2. Evli. 3. Nişanlı. 4. Türban takmış olan.

Başibatmış sif. ve is. kon. Küfür, beddua kargıma ifadesi. || [TS. Ø]

Başibelalı sif. Çok bela, eziyet çekmiş, daima ıstaplarla karşı karşıya kalan, talihsiz, bahtsız adam. || [TS. Ø] {TS.→bahtsız, talihsiz}

Başıberk sif. Bindiginde zaptedilmesi çok zor olan at. || [TS. Ø]

Başıboş sif. 1 - Ahmak, serseri, akılsız. 2 - mah. Boşanmış, dul kadın. || [TS.başıboş] s. 1 . Bir şeye veya kimseye bağlı olmyan: "Başıboş yaşayışa alışkın değildir."- H. Taner. 2. Bağlanmamış, serbest bırakılmış: "İstanbul'un başıboş köpekleri rahatça ömür sürmektedirler."- S. Birsal. 3.

(sıfat, zarf, mecaz) Yönetimsiz, baskısız, denetimsiz bir biçimde: "Günün birçok saatlerinde dar sokaklarda başıboş dolaşır, eski Anadolu evlerini seyrededim."- A. H. Tanpınar.

Başbütöv, Başbütün sif. kon. Dokunulmamış, el değmemiş, noksansız, bütün. || [TS.başı bütün] s. Eşi hayatta olan (karı veya koca).

Başıdaşlı sif. ve is. kon. Bedbaht, başı belalı, zavallı, mazlum, biçare. || [TS. Ø], {TS.→bedbaht, biçare, mazlum}

Başıdolu sif. kon. 1 - Akıllı, müdrük. 2 - mec. Sarhoş. || [TS. Ø], {TS.→akıllı, müdrük}

Başıdümük sif. mah. Eğlenceye dalan, kafası bir işle meşgul olan. || [TS. Ø]

Başietli sif. kon. şak. Zengin, parası, malı mülkü bol olan. || [TS. Ø], {TS.→varlıklı, varsıl, zengin, }

Başıgapazlı sıf. is. kon. Her zaman ezilen, aşağılanan, kimsesi olmayan, zavallı, aciz adam. || [TS. Ø], {TS.→zavallı}

Başıgarlı sıf. Zirvesi karla kaplı, başı devamlı karlı olan. || [TS. Ø]

Başığırığı sıf. Kafası traş edilmiş, saçı kesilmiş, kestirilmiş. || [TS. Ø]

Başıgotazlı sıf. Kafasında püskülü olan, başına püskül bağlanan. || [TS. Ø], {TS.→püsküllü}

Başıküllü sıf. kon. Bedbaht, mutsuz, zavallı, mazlum. || [TS. Ø] {TS.→bedbaht, mazlum, mutsuz, zavallı}

Başıörtülü sıf. Başı bir şeyle örtülmüş olan, kapalı. || [TS. Ø], {TS.→kapalı}

Başıpozuğ sıf. Hiçbir kurala uymayan, riayet etmeyen, düzensiz.//Hiçbir kanuna, kurala uymayan adam. || [TS.başıbozuk] s. 3 . Kargaşalı, karışık, içinden çıkılamayan:"*Böyle bir durumda kendi hâline bırakmak ancak başıbozuk bir ekonomi ortamına yol açabilirdi.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Başıuca sıf. Alnı açık, başı dik, hiçbir kusuru kabahati olmayan adam. || [TS. Ø]

Başıyeke sıf. Başından büyük laflar eden, kaba saba konuşan, kaba. || [TS. Ø], {TS.→kaba}

Başkesen sıf. 1 - Cellat, insan kasabı, cani, katil, hunhar, vahşi, yırtıcı. 2 - mec. kon. insafsız, zalim, merhametsiz, bir şeyi çok pahalıya satan. || [TS. Ø], {TS.→acımasız, hunhar, insafsız, katil, katı yüreksiz, merhametsiz, vahşi, yırtıcı, zalim}

Başlı sıf. 1 - Başı, kafası olan. 2 - mec. kon. Akıllı, çok bilgili, müdrik. || [TS.başlı] s. Başlı olan:"*O zaman kırmızı başlı kibritler vardı ya.*"- P. Safa.

Başlıcasıf. En önde bulunan, en esaslı, en seçkin, en önemli 2 - zar. En ziyade, en çok, en evvel, en önce. || [TS. Ø]

Başlıklı sıf. Başında başlık olan, başlık takmış.//Başlıklı elbise. || [TS.başlıklı] s.1 .Başlığı olan:"*Kırmızı önlüklü, siyah başlıklı kadınlar...*"- Ö. Seyfettin. 2. Antetli, anteti olan.

Başmağlı sıf. Ayakkabısı olan, ayakkabı giymiş olan. || [TS. Ø]

Başsız sıf. 1 - Başı olmayan. 2 - mec. Akılsız, serseri .//Zeka derecesi düşük. 3 -Sahipsiz, büyüktüz, rehbersiz, aksakalı,. büyüğü olmayan.//Zar. Öndersiz rehbersiz durum. 4 - Azgın, önüne geçilmez, zaptedilmesi çok zor olan. || [TS.başsız] s. 1. Başı olmayan. 2.mec. Yöneticisi, başkanı olmayan:"*Düşman karşısında ordu, başsız bırakılmaz.*"- F. R. Atay. "*Fakat o gözünü kapayınca başsız kalan konak ...*"- R. N. Güntekin

Başsız-ayagsız sıf. Mantıksız, ilgisiz. || [TS. Ø], {TS.→ ilgisiz, mantıksız}

Batağlı sıf. Balçıklı, çamurlu. || [TS.bataklı] s. Bataklı olan (yer).

Batgın sıf. 1 - Batmış, çökmüş, çukurlaşmış/ Çukur, derin yer. 2 - Kısılmış, kaybolmuş (ses).

3 - mah. Kaybolmuş, hiçbir nişanesi kalmamış şey. **batgına düşmek** Zamanında gelip çıkmamak. 4 - mah. İflas etmiş, her şeyini kaybetmiş. || [TS.batkın] s. Borçlarını ödeyemez duruma düşen, iflâs etmiş (kimse), müflis.

Batığ sıf. 1 - Çukura düşmüş, derine düşmüş, çökmüş. 2 - Zedelenme vs'den dolayı içinde bir tarafı çökmüş, çukurluk meydana gelmiş şey. 3 - Boğuk, kaybolmuş (ses). 4 - Bulaşık, kirli, bir şeye bulaşmış, kirlenmiş. || [TS.batık] s. (gemi için) Batmış.

Batıl sıf. ar. 1 - Yalan, doğru olmayan, hakikate uygun olmayan.//Doğruluğa uymayan şey. **batıl élemek (étmek)** Hiç etmek, berbat etmek, batırmak, hiçe çıkarmak. 2 - Dine göre olmayan, dine aykırı olan. || [TS.batıl] s. 1. Doğru ve haklı olmayan. 2. Çürük, temelsiz.3. Geçersiz: "*Bütün kıymet hükümlerinin batıl ve bütün ölçülerin bozuk olduğunu ispat yolunda birbiriyle müsabaka eden muharrir ve mütefekkirlerin adedi, o devirde, sayılmayacak kadar çoktu.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 4. Asılsız.

Batını sıf. ar. Dahili, iç. || [TS.batını] is.1. Batıniye mezhebinden olan kimse. s. *esk fel.* İçrek.

Batmanlık sıf. Bir batman ağırlığında olan. || [TS. Ø]

Bay¹ sıf. Zengin, bey, büyük, varlıklı. || [TS.bay] s. Parası, malı çok olan, zengin (kimse).

Bayağı sıf. 1 - En sade, çok basit, değeri ve ayrıcalığı olmayan. 2 - Kaba, aşağı, değersiz, liyakatsiz. || [TS.bayağı] s. 1. Aşağılık, pespaye:

"*Bütün hareketleri adı, kaba ve bayağı idi.*"- Ö. Seyfettin. 2. Kibar olmayan, basit adı, sıradan, amiyane, banal: "*Çapkınlığı, çok iğrenç ve bayağı çapkınlık.*"- M. Yesarı. "*Kırmızı fesi kulaklarına kadar geçmiş, bayağı çehreli, yapma tavırlı, sahte öksürüklü bir adam çıktı.*"- R. H. Karay. 3. Her zamanki gibi olan, hiçbir özelliği bulunmayan: "*Kardeşimi birdenbire çok bayağı buldum.*"- P. Safa.

Bayılaştırılmış sıf. Basitleştirilmiş, sadeleştirilmiş, kabalaştırılmış. || [TS. Ø]

Bayat¹ sıf. 1 - Köhne, eskiyip tazeliğini kaybetmiş, kuru, soğuk. 2 - mec. Modadan düşmüş, modası geçmiş. || [TS.bayat] s. 1. Taze olmayan. 2. mec. Güncelliğini, önemini, özelliğini yitirmiş, çok söylenmiş.

Bayıldıcı sıf. Mest edici, baygınlık veren. || [TS.bayıltıcı] s.1. Bayılтан. 2. Bayıltacak gibi etkide bulunan: "*Başı bir sıcak su dumanı gibi ılık, bayıltıcı bir rehavetle saran uykuya kendini vermek...*"- P. Safa.

Bayırşehirli sıf. ve konŞehrin dışında. || [TS. Ø]

Bayrağı sif. Bayrağı olan, elinde bayrak olan.// is. Bayraklı olan insan vs. || [TS.bayraklı] s.1. Bayrağı olan, üzerine bayrak çekilmiş bulunan (yer). 2. bak. eli bayraklı.

Bayramğabağı. sif. ve zar. Bayrama yakın, bayram arefesinde olan. || [TS. Ø]

Bayramlıg 1 - sif. Bayrama ait olan, bayram sebebiyle yapılmış. 2 - Bayram hediyesi, bayram dolayısıyla alınan şeylerden saklanan pay. || [TS.bayramlık] s. 1. Bayramda kullanılan, bayrama özgü olan: "*Bu bayramlık poz ve davranışlar aslında sun'î bir şey olmakla beraber güzel bir şeydi, çünkü güleryüzlü bir davranıştı bu.*"- H. Taner. 2. is. Bayramlarda verilen armağan.

Bazarı sif. Pazarda satılmak için hazırlanan genelde düşük kaliteli şeyler. || [TS. Ø]

Bazarlıg 1 - is. Pazardan alınmış şeyler, **bazarlıg étmek** a - Pazardan ev için gerekli şeyler almak, b - Alış veriş yapmak. 2 - is. etnog. Evlenen kız için alınan elbiseler. **bazarlıg étmek** Düğün için gerekli şeyler almak. 3 - sif. Pazarda satmak için hazırlanan şey. || [TS. Ø]

Bazburudlu sif. kon. Boylu boslu, güzel görünüşlü. || [TS. Ø], {TS.→ **boylu boslu, gösterişli, yakışıklı** }

Béca sif. ve zar. far. 1 - Yersiz, manasız, münasebetsiz. 2 - Boş, abes, beyhude || [TS. Ø], {TS.→**abes, boş, beyhude, manasız, münasebetsiz, yersiz** }

Bed sif. far. 1 - Kötü, harap, berbat, belalı. **bed gelmek, bed getirmek**. Başarısızlığa uğramak, kötü olmak, olaylar tersine gelişmek, iş arzulananndan başka bir çehreye bürünmek, **bed nezer** Bakışları uğursuzluk getiren, kötü bakışlı adam. **bed olmaz** Kötü olmaz, zararı yok, iyi olur, ziyarı yok. **bedine danışmağ** Ardından konuşmak, aleyhinde konuşmak, atmakV/Çirkin, suratsız. 2 - Sinirli, sert, saldırgan, **bed ayağda** Tehlikeli, korkulu anda, iş zora düştüğünde. || [TS. Ø], {TS.→**belalı, berbat, kötü, saldırgan, sert, sinirli** }

Bedavaz sif. far. Çirkin sesli, sesi güzel olmayan. || [TS. Ø]

Bedbatın sif. far. ve ar. Kötü kalpli, kötü niyetli, kinli, başkalarını çekemeyen. || [TS. Ø], {TS.→**ara bozucu, fesat, fesatçı, fitçi, karıştırıcı, kinli, müfsit, münafık** }

Bedbext sif. far. ve ar. Talihsiz, bahtsız, kaderi, talihi kötü olan.//is. Talihsiz adam, **bedbeht étmek** Bedbahtlığa, mutsuzluğa sebep olmak, **bedbeht olmağ** Mutsuz, bedbaht olmak, talihsiz olmak. || [TS.bedbaht] s. Mutsuz, bahtsız, talihsiz:

"*Kocasının akşamcılığından manen ve maddeten bedbahitti.*"- Y. K. Beyatlı.

Bedbin sif. far. Geleceğe inancı olmayan, her şeyi kötü görüp beğenmeyen, kötümser, karamsar, ümitsiz. || [TS.bedbin] s. Kötümser,

karamsar, pesimist: "*Onu tanımasaydım insanlık hakkında bedbin bir fikir taşıyarak hayattan geçecektim.*"- Y. K. Beyatlı

Bedbinhesab sif. far. ve ar. kon. Tamamen haksız, doğru olmayan, insafsız. || [TS. Ø], {TS.→**insafsız, vicdansız** }

Bedbu(y) sif. far. Kötü kokulu, pis kokulu. || [TS. Ø]

Bedbünyad sif. ar. ve far. 1 - Aslı iyi olmayan, kökü kötü olan 2 - mec. Nankör, kıymet bilmeyen || [TS. Ø], {TS.→**nankör** }

Bedcins sif. far. ve ar. Asil olmayan. || [TS. Ø]

Bedefkar is. ve sif. far. ve ar. Cani, katil, suikast yapan, cinayet işleyen. || [TS. Ø], {TS.→**katil, suikastçı** }

Bedehlag sif. far. ve ar. 1 - Ahlaksız, ahlakı bozuk. 2- Kötü huylu, çekilmez. || [TS. Ø], {TS.→**ahlaksız, geçimsiz, huysuz, şirret, terbiyesiz** }

Bedehval sif. far. ve ar. Durumu kötü, vaziyeti iyi olmayan. || [TS. Ø]

Bedemel sif. ve is. far. ve ar. 1 - Kötü işlerle meşgul olan, ahlaksız. 2 - Kötü, rahat durmayan, yüzsüz. || [TS. Ø], {TS.→**arsız, ahlaksız, kötü, sıkılmaz, utanmaz, yüzsüz** }

Bedeneere sif. kon. Dış görünüşü veya vücut yapısı bakımından biçimsiz, kötü, çirkin. || [TS. Ø], {TS.→**çirkin** }

Bedendam sif. far. Vücut yapısı düzgün olmayan, acayip vücutlu. || [TS. Ø], {TS.→**çirkin** }

Bedennüma sif. ar. ve far. Boy, bedene ait. Genelde **bedennüma ayna** (güzgü) şeklinde kullanılır. || [TS. Ø], {TS.→**bedenî, bedensel** }

Bedes(i)l sif. ve is. far. ve ar. esk. Aslı, mayası bozuk, asaletsiz. || [TS. Ø]

Bedevi sif. ar. Çölde çadırı konup göçerek yaşayan, göçer. || [TS. Ø], {TS.→**göçer** }

Bedgu sif. ve is. far. Başkaları hakkında kötü konuşan, laf söyleyen, dedi koducu, küfürbaz. || [TS. Ø], {TS.→**dedikoducu** }

Bedgüman sif. far. Gerçeği bilmeden, tahmin yürüterek bir şey hakkında kötü düşünen, şüphe eden adam. **bedgüman étmek** Şüpheye düşürmek, şüphelendirmek, **bedgüman olmağ** Şüphelenmek, kötü düşünmek, **özünden bedgüman** Kendisini kendi gözünde büyüten, üstün kabul eden. || [TS. Ø]

Bedgedem sif. far. ve ar. Gelişi uğursuzluk getirdiğinde inanılan. || [TS. Ø], {TS.→**menhus, meş'um, meymenetsiz, musibet, uğursuz,** }

Bedğılıg sif. Başkalarıyla iyi geçinmeyen, kötü huylu, geçimsiz. || [TS. Ø], {TS.→**geçimsiz, huysuz, şirret, yaygaracı** }

Bedhab sif. Uykusu ağır. **bedhab étmek** Uykusunu kaçırmak, uykudan uyandırmak, **bedxab olmağ** Uykusu kaçmak. || [TS. Ø], {TS.→**uykusu ağır** }

Bedhağg sıf. far. ve ar. Aldığı borcu vermek istemeyen, borcuna sadık olmayan. || [TS. Ø]
Bedxah sıf. far. Herkesin kötülüğünü isteyen, kimsenin iyiliğini arzu etmeyen.//Kötü insan. || [TS.bedhah] s. esk. Kötülük isteyen, kötü yürekli: "*İstikbalde dahi seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dahilî ve haricî bedhahların olacaktır.*"- Atatürk.
Bedhal sıf. ve ar. Durumu, vaziyeti kötü, vaziyeti ağır. || [TS. Ø]
Bedxasiyyet sıf. far. ve ar. Kötü huylu, geçimsiz. || [TS. Ø], {TS.→geçimsiz, huysuz, şirret, yaygaracı }
Bedxerc sıf. far. ve ar. Müsrif, parasını manasız yere harcayan, savurgan || [TS. Ø], {TS.→müsrif, savurgan, tutumsuz }
Bedheraket sıf. far. ve ar. Kötü huylu, geçimsiz. || [TS. Ø], {TS.→geçimsiz, huysuz, şirret, yaygaracı }
Bedhéybet sıf. far. ve ar. Korkunç görünüşlü, dehşetli, kötü tesir bırakan.//Çirkin, acayip. || [TS. Ø], {TS.→acayip, çirkin, garip, tuhaf }
Bedhéykel sıf. far. ve ar. Çirkin görünüşlü, || [TS. Ø], {TS.→çirkin, }
Bedhu sıf. Kötü huylu, geçimsiz. || [TS. Ø], {TS.→geçimsiz, huysuz, şirret, yaygaracı }
Bedihi sıf. ar.esk. Belli, bilinen, aşık. || [TS.bedihî] s. esk. Besbelli, apaçık.
Bediman sıf. far. ve ar. Kafir, imansız, dinsiz, mezhepsiz. || [TS. Ø], {TS.→dinsiz, imansız, inansız, kafir }
Bedii sıf. ar. 1 - Estetik zevke hitap eden, güzel, ince, göze hoş gelen. 2 - Hayali çizgiler vasıtasıyla tasvir eden. 3 - Güzel sanatlara ve bu sahaya ait olan. || [TS.bedîî] s. esk. Güzellik ölçülerine uyan, gözü gönlü okşayan, beğenilen: "*En zengin, en bedîî sokaklarımıza pis diyoruz.*"- Ö. Seyfettin. 2. esk. fel. Estetik.
Bedirlenmiş sıf. Tam daire şeklini almış, dolgunlaşmış, on dört gecelik, bedirlenmiş ay kimi On dört gecelik ay gibi parlak, temiz, saf, lekesiz. || [TS. Ø]
Bedleker sıf. Çirkin, acayip, kirli, pinti. || [TS. Ø], || [TS. Ø], {TS.→acayip, çirkin, pinti }
Bedlöyün sıf. far. ve ar. Esas manası göze hoş gelmeyen renk demektir, fakat canlı dilde kötü, yaramaz, liyakatsiz manasını taşır. || [TS. Ø], {TS.→kötü, liyakatsiz, yaramaz }
Bedméhr sıf. far. Kötü kalpli, yüreğinde sevgi olmayan. || [TS. Ø]
Bedmest sıf. far. esk. Aşırı derecede sarhoş, kendini bilmez hâlde ağzına ne gelirse söyleyen. || [TS. Ø], {TS.→esrik, mest, sarhoş, sermest }
Bedmezac sıf. far. ve ar. Kötü huylu, geçimsiz. || [TS. Ø], {TS.→geçimsiz, huysuz, şirret, yaygaracı }
Bedmezheb sıf. far. ve ar. Hiçbir dine, mezhebe inanmayan, dinsiz. || [TS. Ø], {TS.→dinsiz, imansız, inansız }

Bednal sıf. far. ve ar. Huysuz, nallamağa müsaade etmeyen (at, katır vs.) || [TS. Ø]
Bednam sıf. far. Kötü isim yapmış adı lekelenmiş, rezil olmuş, **bednam étmek** (élemek) Rezil, kepaze etmek, **bednam olmağ** Rezil, kepaze olmak, adı / çıkmak. || [TS.bednam] s. esk. Kötü ün kazanan, kötülüğü ile dillere düşen.
Bednefs sıf. ar. ve far. 1 - Aç gözlü, 2 - Ağzı kötü kokan. 3 - Kötü sesli || [TS. Ø], {TS.→aç gözlü, doymaz, haris, tamahkâr }
Bednijad sıf. far. Soyu kötü, soysuz, aslı mayası bozuk. || [TS. Ø], {TS.→soysuz }
Bedniyyet sıf. far. ve ar. Niyeti, düşüncesi, fikri kötü, arzusu kötü olan. || [TS. Ø]
Bedreftar sıf. far. Kötü davramışlı, geçimsiz, kaba adam. || [TS. Ø], {TS.→geçimsiz, huysuz, şirret }
Bedreğbet sıf. far. ve ar. Kötü, rağbet görmeyen, istenmeyen. || [TS. Ø]
Beddrenç sıf. far. 1 - Kötü renkli, göze hoş gelmeyen bir rengi olan. 2 - Çirkin, suratsız. || [TS. Ø], {TS.→çirkin, suratsız }
Bedsifet sıf. Kötü görünüşlü, çirkin, suratsız. 2 - Sert, surati asık. || [TS. Ø], {TS.→çirkin, sert, suratsız }
Bedşekl sıf. far. ve ar. Çirkin, biçimsiz, görünüşü güzel olmayan. || [TS. Ø], {TS.→biçimsiz, çirkin, şekilsiz }
Bedşüküm sıf. Uğursuzluk getiren. || [TS. Ø], {TS.→uğursuz, menhus, meş'um }
Bedter far. sıf. ve zar. 1 - Daha kötü, daha berbat, daha pis, daha fena. 2 - Daha çok, daha fazla, daha güçlü, daha şiddetli. || [TS.beter] s. İyice kötü: "*Fakat beş on ay geçmeden ümitsizliği eskisinden beter oldu.*"- Ö. Seyfettin. "*Çöller, Yemen ellerinden beter imiş.*"- A. Gündüz.
Beduğur sıf. ve is. far. Bahtsız, şanssız. || [TS. Ø], {TS.→bahtsız, şanssız, talihsiz }
Bedzat sıf. ve is. far. ve ar. Şahsiyetsiz, alçak, rezil. || [TS. Ø], {TS.→adî, alçak, aşağılık, namert, rezil, soysuz }
Beherli sıf. Meyve veren, mahsul veren, meyve getirmiş, (ağaç vs.) || [TS. Ø], {TS.→mahsuldar, mümbit, semereli, verimli }
Behersiz sıf. 1 - Meyvesiz, ürünsüz. 2 - Hayırsız, kazançsız, semeresiz . || [TS. Ø], {TS.→ hayırsız, kazançsız, meyvesiz, ürünsüz }
Bexil sıf. ar. Başkasının mutluluğunu, başarısını, ilerlemesini istemeyen, buna tahammül edemeyen dargözlü insan, kıskanç, çekemeyen. || [TS. Ø], {TS.→kıskanç }
Béhiştlik sıf. ve is. Hiç günah işlemeyen, bundan dolayı cennete layık insan, cennetlik. || [TS. Ø], {TS.→cennetlik }
Béhli sıf. Satılmış, peyi verilmiş şey. || [TS. Ø]

Behreli sif. Meyveli, mahsullü, semereli, faydalı. || [TS. Ø], {TS.→faydalı, nafi, kazançlı, semereli, verimli, yararlı }

Behresiz sif. Meyvesiz, mahsulsüz, semeresiz, faydasız. || [TS. Ø], {TS.→faydasız, meyvesiz, nafiye, yararsız }

Behreyab sif. far. esk. Fayda sağlayan, mahsul, meyve, semere alan. **behreyab** **İolmağ** esk. Faydalanmak, istifade etmek. || [TS. Ø], {TS.→faydalı, kazançlı, nafi, yararlı }

Behri sif. ar. esk. Denize, gemiciliğe veya askeri donanmaya ait olan. || [TS.bahrî] s. esk. Denize ilgili.

Bextebext sif. far. Tesadüfe bırakılan şans, başarı ümidiyle, şansı denemek için bir şeye müracaat etme. || [TS. Ø]

Bextever sif. far. Mutlu, şanslı, talihli || [TS. Ø], {TS.→bahtlı, mes'ut, Mutlu, ongun, şanslı, talihli }

Bextigara sif. Ömür boyunca çile çeken, sıkıntidan kurtulmayan, bahtsız, kötü talihli. || [TS. Ø], {TS.→bahtsız, bedbaht, mutsuz, şanssız, talihsiz }

Bextiyar sif. ve zar. far. Bahtlı, talihi açık, mutlu. || [TS.bahtiyar] s. Bahtı olan, bahtlı, talihli, mutlu: "*Tam otuz iki sene, müreffeh, bahtiyar bir hayat sürdüm.*"- R. H. Karay.

Bextsiz sif. Talihsiz, mutsuz, bedbaht. || [TS.bahtsız] s. Bahtı kötü olan, mutsuz, talihsiz: "*Bu, korkunç bir çocukluğun, sefil, bahtsız bir çocukluğun devamıdır.*"- S. F. Abasıyanık.

Bektaş is. ve sif. 15. yüzyılda Hacı Bektaş Veli tarafından kurulan tarikat ve bu tarikata mensup adam. || [TS. Ø]

Beladide sif. ar. ve far. esk. Belaya uğramış, başına bela gelmiş, çok eziyet çekmiş. || [TS. Ø]

Belâgetli sif. 1 - Düşüncesini güzel, ve inandırıcı sözlerle ifade edebilen, bu kabiliyete malik adam. 2 -İnandırıcı, güzel ve açıkça ifade edilmiş, söz, meram. || [TS.belâgetli] s. Belâgati olan.

Belakêş sif. ar. ve far. Bela, felaket görmüş geçirmiş, maruz kaldığı musibetle tecrübe sahibi olmuş adam. || [TS. Ø]

Belalı sif. 1 - Eziyet, ıstırap, meşakkat dolu. 2 - Eziyet ve musibete maruz kalmış, ağır günler geçirmiş, bedbaht adam. || [TS.belâlı] s. 1. Yorucu, üzücü, can sıkıcı: "*Bu belâlı işin iyi gitmeye başlamasının daha ucundayız.*"- H. R. Gürpınar. 2. Kavgacı, şirret. 3. is. . (isim) Yolusuz kadınların zorba dostu: "*Belâlıları başından taşkın kadınlarla uğraşacak yaşta değiliz.*"- R. H. Karay.

Béle zar. ve sif. 1 - Böyle, bu türlü, bunun gibi, bu tarz ve üslupta.//Bu kadar, 2 "Hatta" anlamında bağlaç olarak kullanılır. 3 - Bu büyüklükte. 4 - kon. Bu tarafa., bu yana, o

tarafa. 5- "bundan", "bu günden" sözleriyle beraber kullanılır ve "bundan sonra", "bundan bu tarafa", "bundan başlayarak" anlamını ifade eder. 6 - Yalnızca çoğul olarak **béleler(i)** :

Böyle insanlar, böyleleri 7 - béle - béle şeklinde kullanıldığında böyle, bu türlü, bunun gibi anlamını ifade eder. 8 - "ki" bağlacı ile kullanıldığında : Sonuç bildiren cümleleri birbirine bağlar. **béle ha Övgü**, beğenme ifadesi olarak kullanılır, **béleden-béle** Bir taraftan öbür tarafa, bu yandan öbür yana. **éle béle** 1 - Ne iyi ne kötü, orta halde, normal seviyede. 2 - Belirli bir ma-kasada hizmet etmeden, boş kalmadan dolayı yapılan bir şey. || [TS.böyle] s. 1. Bunun gibi, buna benzer: "*Ah Şaban'ın böyle bir çocuğu, böyle bir karısı olsaydı!*"- H. E. Adıvar.

Beled ar. 1 - sif. Bir insanı, işi vs'yi iyi bilme, tanıma, aşına, bilen, tanyan, **beled olmağ** Tanımak, bilmek, aşına olmak. 2 - is. Rehber, yol gösteren. || [TS. Ø], {TS.→âşına, aşna, bildik, tanıdık }

Belekli sif. Kundaklı. || [TS. Ø], {TS.→kundaklı }

Belğemi sif. ar. Tembel, her şeye karşı kayıtsız olan, ağırdavranan. || [TS. Ø], {TS.→mıymıntı, miskin, sümsük, sünepe, tembel, uyuşuk }

Belğemli sif. 1 - Balgamla dolu. 2 - Balgama bulaşmış. || [TS.balgamlı] s. Balgamı olan.

Belğemmizac sif. ar. Ağır, soğuk kanlı. || [TS. Ø], {TS.→ağır, soğukkanlı }

Bélibağlı¹ sif. Beli bağlı, kemerli olan. || [TS. Ø], {TS.→kemerli }

Bélibasığ sif. kon. Sırtını eğerin yara ettiği binek hayvanı. || [TS. Ø]

Bélibükük sif. İhtiyarlamış, beli бүкүlmüş. || [TS.beli бүкүк] s. 1. Beli бүкүlmüş. 2. mec. Güçsüz, zavallı.

Bélieyri sif. 1 - Beli eğilmiş. 2 - mec. İhtiyarlamış, çok yaşlı adam. || [TS. Ø], {TS.→ihtiyar, yaşlı }

Beliğ sif. ar. 1 - Kusursuz konuşan. 2 - Güzel yazılan, tathüslupla ifade edilen. 3 -Buluğ çağına ermiş. || [TS.baliğ] s. Döl verme çağına eren, bulûğ çağına ermiş olan, erin.

Bembeyaz sif. Bembeyaz. || [TS.bembeyaz] s. 1.Çok beyaz veya her yanı beyaz, apak: "*Yanında kapkara yüzlü, bembeyaz dişli bir de zenci vardı.*"- R. H. Karay. 2. zf. (zarf) Pırlı pırlı, apaçık: "*Bütün İzmit bir leylâk demeti gibi, bembeyaz, gözlerinin önüne açıldı.*"- A. İlhan.

Bend² sif. far. Âşık, birine vurulmuş, tutulmuş, bend olmağ Aşık olmak, vurulmak, yürekten sevmek. || [TS. Ø], {TS.→âşık, meftun, sevdalı, tutkun, vurgun }

Bendemli sif. Bendemle bağlanmış. || [TS. Ø]

Bendemük sif. Bağ yapmağa, örmeye yarayan. || [TS. Ø]

Bendli sıf. Bağlı. || [TS. Ø], {TS.→bağlı }
Benekli sıf. Lekeli, pullu. || [TS.benekli] s.
 Ufak lekeleri bulunan: "*Altın benekli, mor renkli
 ipekli blüz giyiyordu.*"- H. E. Adıvar.
Benevşeyi sıf. far. Menekşe renginde. || [TS.
 Ø], {TS.→ menekşe rengi }
Benövşeyi sıf. Menekşe renginde. || [TS. Ø],
 {TS.→ menekşe rengi }
Benzer 1 - sıf. Benzeyen, eş, uygun, tabiat,
 nitelik, görüntüş bakımlardan başkasına
 benzyen. 2 - is. Eş, örnek, karşılaştırılabilir veya
 birbirinin yerini alabilir nesne veya kimse. ||
 [TS.benzer] s. 1. Nitelik, görüntüş ve yapı
 bakımından bir başkasına benzeyen veya ona eş
 olan (şey), müşabih, mümasil: "*Baksana kız,
 paşaya benzer yerim var mı benim?*"- H. Taner.
Bénzindaşıyan sıf. ve is. Benzin taşımak için
 yapılmış olan şey. || [TS. Ø]
Benzintöken sıf. ve is. Arabalara vs. benzin
 dökmek için yapılmış cihaz. || [TS. Ø]
Beraber far. 1 - sıf. Başkasına benzeyen, aynı
 ölçüde, aynı boy ve büyüklükte olan aynı
 seviyede, ölçüde, kabul etmek, eş değer kabul
 etmek, boyu beraberi Kendisiyle aynı boyda. 2 -
 sıf. Diğerleri ile aynı hakka sahip. 3 - zar.
 Birlikte, aynı yerde, yan yana. 4 - is. Eş, benzer,
 beraber tutmağ Başkası ile aynı seviyede
 tutmak, bir kabul etmek, tutmak. 5 - is. Ön,
 karşı. 6 - Bir, aynı şey anlamında. || [TS. Ø]
Beraberterefli sıf. mat. Eşit kenarlı (üçgen,
 dörtgen vs). || [TS. Ø], {TS.→eşkenar }
Beraberüzlü sıf. geo. Yüzeyleri eşit olan. ||
 [TS. Ø]
Beraberyanlı sıf. mat. İkiz kenarı eşit olan. ||
 [TS. Ø]
Beraderane sıf. ve zar. Kardeşçesine, kardeş
 gibi. || [TS. Ø], {TS.→kardeşçe }
Berbad sıf. far. Dağılmış, darmadağın,
 bozulmuş, yıkılmış, yok olmuş, **berbad étmek**
 (ğoymağ) Dağıtmak, bozmak, harap etmek, alt
 üst etmek, mahvetmek, **berbad olmağ**
 Dağılmak, viran olmak, bozulmak, harap olmak,
 alt üst olmak, mahvolmak. evi berbad olmuş
 Kargıma, beddua ifadesi olarak kullanılır.
 || [TS.berbat] s. 1. Kötü: "*Eskisinden daha
 berbat, iyileşmek ne gezer.*"-
 M. Â. Ersoy. "*İstanbul çamurlarının en berbati
 Asmaaltı ve Zindankapı tarafındakilerdi.*"-
 N. Araz. 2. Bozuk: "*Yol berbat; toz toprak
 üstümüze savruluyor.*"- S. M.
 Alus. 3. Çirkin, beğenilmeyen: "*Sanatta politika
 ne kadar berbatsa, politikada sanat da o kadar
 iğrenç olur.*"- B. Felek. 4. Darmadağın,
 bakımsız, perişan, viran: "*Berbat bir han
 odası.*"- Y. Z. Ortaç.
Berdevam sıf. ve zar. far. ve ar. esk. Devamlı,
 sürekli, devam etmekte olan, uzun süren. ||
 [TS.berdevam] s. Sürmekte olan, sürüp
 giden: "*Yüz elli sene evvel türeyen bu âdet hâlâ
 da berdevam.*"- Y. K. Beyatlı. "*İstanbul halkı bu*

teşkilâtı yadırgamakta berdevamdır."- Y. K.
 Karaosmanoğlu.

Bereketli sıf.1 - Bol, verimi ve bereketi
 olan.//Bol mahsullü, verimli, münbit. 2 -kon.
 Bitmek tükenmek bilmeyen. 3 - mec. Mesut,
 başarılı, zengin. || [TS.bereketli] s. Bol,
 verimli:

"*Ey vatanın bağıri yanık bucağı / Hani senin
 bereketli hasadın.*"- M. E. Yurdakul.
 "*Uzaktan düz ve bereketli ovalar görünüyor, uzak
 ve yakın çiftliklerin hayatı seziliyor.*"- Y. K.
 Beyatlı.

Bereketsiz sıf. Bereketi, verimi olmayan.//
 Yeterince olduğu halde hayrı görülmeme. ||
 [TS.bereketsiz] s. Kendinden beklenen yararlığı
 sağlayamayan (şey).

Bergerar sıf. far. ve ar. 1 - esk. Yerleşmiş,
 devamlı karar kılmak, durma. 2 - Sabit kalma,
 önceki durumunda kalma. 3 -Sabit, devamlı,
 daimi, **bergerar étmek** Sabitleştirmek,
 kuvvetlendirmek, kurmak. **bergerar olmağ** 1 -
 Sabitleşmek, hayata geçmek, icra edilmek. 2 -
 Bir yerde karar kılmak, durmak, yerleşmek. ||
 [TS. Ø], {TS.→devamlı, durağan, durgun,
 hareketsiz, sabit}

Berheva sıf. far. ve ar. Havaya gitmiş,
 uçurulmuş, yok olmuş, faydasız, boş. **berheva
 étmek** Mahvetmek, telef etmek, havaya
 uçurmak. || || [TS. Ø]

Berheyat sıf. far. ve ar. Canlı, yaşayan.
berheyat olmağ Yaşamak, sağ salim olmak. ||
 [TS. Ø], {TS.→canlı}

Beri 1 - zar. Bu tarafa, bu yana, buraya.//sif.
 Yakında bulunan, bu tarafta olan. 2 - Bir şeyin
 hadise vs. oluşundan bu tarafa devam ettiğini
 bildirir. || [TS.beri] is. ve s. 1. Konuşanın
 önündeki iki uzaklıktan kendisine daha yakın
 olanı. 2. s. Bu uzaklıkta bulunan: "*Ağaçlardan,
 karanlığın beri tarafına doğru bir nehir akışı
 var.*"- S. F. Abasıyanık.

Berk sıf. 1 - Mayi, gaz ve benzeri cisimlerden
 farklı olarak, kendi şekil ve ölçülerini muhafaza
 eden cisimler. 2 - Sert, katı.// mec. Sert, katı. 3 -
 Vücut olarak sağlam, dayanıklı, güçlü. 4 -
 Süratli, hızlı, çevik. 5 - Ciddi, itibarlı, sebat
 eden. **berk durmağ** inat etmek, bir şeye sebep
 gösterip fikrinden, eyleminden vazgeçmemek. 6
 -Çok kuvvetli, çok büyük, çok şiddetli.// zar.
 Oldukça çok, sınırsız, haddinden
 fazla.//Genellikle bir şeyin şiddetinin derecesini
 bildirir. 7 - Koyu. 8 - kon. Hasis, cimri. 9 - is.
 Ulaşılamayan, çetin yer. **berk ayağda** Zor ve
 çetin anda, tehlikeli anda. **berk ayağa çekmek**
 Sıkıştırmak, ciddi surette denemek, **berkden
 çıxmağ** Tecrübeli olmak, deneyimli olmak,
berke çekmek (salmağ, hoşmağ, gısnamağ)
 Zor duruma düşürmek, sıkıştırmak, bir şeyi
 ısrarla talep etmek, **berke düşmek** Zor duruma
 düşmek, zor durumda kalmak **berke galsa** Zor
 ve çetin anda, tehlikeli **Berk - berk** zar. Süratli,

hızlı, çevik, ciddi, itibarlı, sebat eden. || [TS.berk] s. 1. sert, katı. 2. Sağlam.

Berkidici sif. 1 - Sıkıştırıcı, sağlamlaştırıcı, 2 - is. Sıkıştıran, muhkemlendiren, iyi yapıştıran şey. || [TS. Ø]

Berli - bezekli sif. Çok süslü, itinayla süslenmiş. || [TS. Ø], {TS.→bezekli, süslü}

Bermurad sif. far. ve ar. klas. İsteğine, yimli olmak. **ber-murad etmek** Muradına erdirmek, arzusuna ulaştırmak. || [TS. Ø]

Berpa sif. far. Ayakta, kaim. || [TS. Ø], {TS.→kaim}

Berpaédici sif. Yapan, önceki durumuna getiren. || [TS. Ø]

Berrağ sif. ar Çok parlak, parlayan, bulanık olmayan, durulmuş, bulutsuz, temiz. || [TS.berrak] s. Duru, temiz, aydınlık, açık: "*Günlerden güzel, berrak bir kış günüydü.*"- S. F. Abasıyanık. "*Bu sabah hava berrak / Bu sabah her şey billürdan gibi.*"- C. S. Tarancı.

Berteref sif. far. ve ar. Ortadan çıkmış. **berteref éilmek** Ortadan kaldırılmak. **berteref étmek** Ortadan kaldırmak, **berteref olmağ** Ortadan kalkmak. || [TS. Ø]

Besiretli sif. Kalp gözü ile gören, bir şeyi önceden idrak edebilen, basiret sahibi. || [TS.basiretli] s. Gerçeği görebilen, uzağı görebilen, basireti olan, sağgörüülü.

Besiretsiz sif. Kalp gözü kapalı, gerçeği kavrama gözü ile görmeyen, gafil. || [TS.basiretsiz] s. Gerçekleri görebilmekten uzak, ileri ve uzak görüülü olmayan, sağgörüülü.

Besit sif. ar. Sade, kolay, basit, birleşik olmayan, pürüzsüz. || [TS.basit] s. 1. Yapılması veya anlaşılması kolay olan, karışık olmayan, bayağı: "*Derin hislerden uzak, basit zevklere düşkün, bütün manasıyla alafranga bir adamdı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 2. *mec.* Süssüz, gösterişsiz: "*Üstünde basit ve kapalı bir çarşaf vardı.*"- A. Gündüz. 3. *mec.* Bilgi ve örgüülü sınırlı olan, bayağı, örgüülü: "*Bu, fikirsiz, basit ve masum bir çocuk hafifliği değildi.*"- R. N. Güntekin. 4. *mec.* Her zaman rastlanan, özelliği olmayan, olağan: "*Bu basit takılmalar, her seferinde onları güldürdü.*"- N. Cumalı. 5. Kolay: "*En basit şeyi yazamayacak kadar cahildi.*"- H. Taner.

Besleyici sif. 1 - Terbiye edip, büyüten, yetiştiren, beceren//Manevi yönden gıda veren, moral veren, arka çıkan.//is. Besleyen, bakan, terbiye eden. 2 - Gıdalı, gıda veren. || [TS. Ø]

Beste¹ sif. far. 1 - esk. Bağlanmış, bağlı. 2 - is. muş. Bir şarkı veya manzum tiyatro oyununun makam ve nağmesi. || [TS. Ø]

Beste² sif. Boyu kısa. || [TS. Ø]

Besteboy sif. Kısa boylu. || [TS. Ø], {TS.→kısa}

Besteri sif. far. Yorgan döşek yatan adam, hasta. || [TS. Ø],

Béşaylığ sif. 1 - Beş aylık bir zaman için yapılmış veya beş ay içinde olmuş şey. || [TS. Ø]

Béşbaşı sif. Beş başı veya ucu olan. || [TS. Ø]

Béşce sif. Sadece beş tane. || [TS. Ø]

Béşcergili sif. 1 - Beş sıralı ekilmiş. 2 - Beş sırası olan. || [TS. Ø]

Beşeri sif. ar. insana bağlı ve insanla ilgili. || [TS.beşerî] s. 1. İnsanoğlu ile ilgili. 2. *mec.* Bedensel, bedenle ilgili: "*O kadar fena başım ağrıyordu ki beşeri kısmını hissedemez gibiyim.*"- H. E. Adivar.

Béşfaizli sif. Yüzde beş gelir getiren. || [TS. Ø]

Béşgirvenkelik sif. esk. Beş girvenke ağırlığında (1 girvenke: 400 gr.) terazi taşı. || [TS. Ø]

Béşgöz(lü) sif. Beş gözü, bölümü olan. || [TS. Ø]

Béşgül sif. Beş köşeli, beşgen. || [TS. Ø]

Béşgünlük sif. 1 - Beş gün devam eden, süren veya beş günlük zamana ihtiyacı olan. 2 - *mec.* Az süren, geçici, süreksiz. || [TS. Ø], {TS.→geçici}

Béşgat(lı) sif. 1 - Beş katı olan. 2 - Birbiri üzerinde beş tabakası olan. || [TS. Ø]

Béşğepiklik sif. Değeri beş kapık olan şey.// is. Bir şandık (eskiden kullanılan para birimi, manatın değer olarak küçük birimi) metal para. || [TS. Ø]

Béşxallı sif. Üzerinde beş sinek olan iskambil kağıdı. || [TS. Ø]

Beşikkertme is. etnog. Henüz beşikteyken kız ve erkek çocuğunu nişanlama adeti. 1 - sif. Beş yıl süren, beş yıl müddeti olan.//Beş yıllık zamana göre tertiplenmiş. || [TS. Ø]

Béşillik 1 - sif. Beş yıl süren, beş yıl müddeti olan.//Beş yıllık zamana göre tertiplenmiş. 2 - is. Beş yılda yapılması planlanan. 3-sif. Beş yaşında olan. 4 - sif. Beş yıl ömrü olan, beş yıllık. || [TS. Ø]

Béşleçekli sif. 1 - bot. Beş parçalı yaprağa malik bitki. 2 - Beş parçadan ibaret olan. || [TS. Ø]

Beşmertebe(li) sif. Beş katlı. || [TS. Ø]

Béminlik sif. Beş binden ibaret olan. || [TS. Ø]

Béşotağlı sif. Beş odalı. || [TS. Ø]

Béşsinifli sif. Beş sınıfı olan. || [TS. Ø]

Beşşaş sif. ve zar. ar. klas. Güler yüzlü, şen. || [TS. Ø], {TS.→güler yüzlü, keyifli, neşeli, şen}

Béstonluğ sif. Beş tonluk yük vs.//Ağırlığı beş ton olan. || [TS. Ø]

Beşulduz(lu) sif. Üzerinde beş yıldız resmi olan. || [TS. Ø]

Béşverstlik sif. esk. Beş vrrst ölçeğinde k çizilmiş harita (1 verst: 1.06 km). || [TS. Ø]

Béşyarpağlı sif. bot. Beş yaprağı olan bitki. || [TS. Ø]

Béşyaşar sıf. Beş yaşında olan. || [TS. Ø]
Béşyaşlı sıf. Yaşı beş olan. || [TS. Ø]
Béşyerli sıf. Beş kişilik yeri olan. || [TS. Ø]
Béşyüzlük sıf. Beşyüz manat (ruble) değerinde olan. || [TS. Ø]
Beter sıf. ve zar. far. 1 - Daha kötü, daha ; berbat, çok kötü. 2 - Daha çok, daha fazla, daha kuvvetli, daha şiddetli. . || [TS.beter] s. İyice kötü: "*Fakat beş on ay geçmeden ümitsizliği eskisinden beter oldu.*"- Ö. Seyfettin. "*Çöller, Yemen ellerinden beter imiş.*"- A. Gündüz.
Beton is. fr. 1 - Çimentonun kum, çakıl gibi maddelerle karıştırılıp su katılarak nemlendirilmesiyle elde edilen karışım. 2 - sıf.
Betondan yapılmış. || [TS. Ø]
Betonlanmış sıf. Betonla sağlamlaştırılmış. || [TS. Ø]
Betonlu sıf. Betonla sağlamlaştırılmış, betonla örtülmüş. || [TS. Ø]
Béyinezici sıf. Baş ağrıtan, beyine eziyet eden, inciten, ağır, boğucu. || [TS. Ø], {TS.→ağır, boğucu}
Béyinli sıf. 1 - Beyni olan. 2 - mec. Akıllı, zeki. || [TS.beyinli] s. 1. Beyni olan. 2. mec. Akıllı, düşünceli.
Béyinsiz sıf. 1 - Beyni olmayan. 2 - Akılsız, ahmak, aptal. || [TS.beyinsiz] s. 1. Beyni olmayan. 2. mec. Akılsız, düşüncesiz: "*Beyinsizler hep bir katliam düşünüyorlardı.*"- Ö. Seyfettin.
Beylik esk. 1 - sıf. Beye ait, beye mensup. 2 - is. mec. Hükümlerlik. 3 - sıf. etnog. Damada, düğünü olan gence ait. || [TS.beylik] is. ve s. 2. Devletle ilgili, devlete özgü olan, devlet malı olan, mirî : "*Beylik çeşmeden su içme.*"- Atasözü. 3. s. Herkesin kullandığı, çok bilinen, herkesin bildiği, basmakalıp: "*Aramızdaki konuşmalar, beylik konuşmalar sınırını aşmamıştı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. "*Çaresiz yine güneyde beylik bir tatil köyüne gideceğiz.*"- H. Taner.
Béynelxalğ sıf. ar. 1 - Dış siyasette milletlerarası ilişkilere ait olan. 2 - Beynelmîlel, milletlerarası. || [TS. Ø], {TS.→beynelmîlel, uluslar arası, enternasyonal}
Béynelmîlel is. ar. 1 - tar. Komünist birleşme. 2 - Komünistlerin beynelmîlel marşı, . Komünist Enternasyonal. 3 - sıf. Beynelmîlel, milletlerarası olan, bütün halklar tarafından kabul edilmiş olan.//Sadece bir mellele, halka ait olmayan. || [TS.beynelmîlel] s. Milletler arası, uluslararası, enternasyonal: "*Medeniyetin beynelmîlel, fakat harsın mutlaka milli olduğunu unutmayacağız.*"- O. S. Orhon.
Béynelmîlelçi is. ve sıf. Beynelmîlelcilik taraftarı.
|| [TS.beynelmîlelçi] s. bakınız uluslararası: "*Beynelmîlelci sosyalizm ve sınıf mücadelesi yok oluyor.*"- Ç. Altan.

Béyniboş sıf. kon. Akılsız, ahmak, ebleh. || [TS. Ø], {TS.→ahmak, akılsız, alık, bön, budala, ebleh, sersem}
Béytin sıf. kon. 1 - Boş, meskûn olmayan yer. 2 - Serbest, işsiz, boş. || [TS. Ø], {TS.→boş, işsiz}
Bézar sıf. far. Usanmış, bıkmış, bezmiş. **bézar étmek** Usandırmak, bıktırmak, bezdirmek, **bézar olmağ** Bıkmak, usanmak, bezmek. || [TS.bizar] s. Tedirgin, bezmiş, usanmış, bezginlik getirmiş: "*Kendinden bîzar, dünyadan, insanlardan, her şeyden bîzar, eve döndü.*"- M. Ş. Esenal. **bizar etmek, bîzar olmak*
Bezekli sıf. Bezenmiş, süslenmiş.//Nakışlı, bezekli.//mec. Güzel. || [TS.bezekli] s. Bezeği olan, süslü, süslenmiş.
Bezeksiz sıf. ve zar. Sade, bezeksiz. || [TS. Ø], {TS.→sade}
Bézgin sıf. Bezmiş, bıkmış, usanmış. || [TS.bezgin] s. Yaşama veya iş görme isteğini yitirmiş: "*Mecalsiz, bezgin bir hâlde yatağa girdi.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.
Bézik sıf. Bezmiş, bıkmış, usanmış. {TS.→bezgin}
Bézikdirici sıf. Bıktırıcı, usandırıcı, can sıkıcı. || [TS. Ø], {TS.→bıktırıcı}
Bezzat sıf. ve is. far. ve ar. 1 - Alçak, rezil, hilekar. 2- mec. Piç, haramzade || [TS. Ø], {TS.→alçak, aşağılık, namert, soysuz}
Bıçağlı sıf. Bıçağı olan. || [TS.bıçaklı] s. Bıçağı olan: "*İyi saplansın diye bıçaklı kolumu havaya gerdim.*"- A. Gündüz.
Bığdırıcı sıf. Bıktırıcı, usandırıcı. || [TS.bıktırıcı] s. Bıkmılık verici.
Bığburma sıf. Genç, yetişkin, boylu boslu. || [TS. Ø], {TS.→genç, boylu boslu}
Bığırırık is. ve sıf. kon. 1 - Bıyıkları kesik. 2 - Eskiden mutaassıpların artistlere taktığı aşağılayıcı ad. || [TS. Ø]
Bığlı sıf. Bıyıklı. || [TS.bıyıklı] s. Bıyığı olan, bıyığını tıraş etmemiş olan: "*Sakin yüzü, beyaz bıyıklı, baba bir adamdı.*"- S. F. Abasıyanık.
Bığlı - sağğallı sıf. Bıyık ve sakal bırakmış; yaşlı, yaşça büyük. || [TS. Ø], {TS.→sakallı, yaşlı}
Bığsız sıf. Bıyıksız. || [TS.bıyıksız] s. Bıyığı olmayan, bıyığını tıraş etmiş olan: "*Bıyıksız yüzünde uykusuz gecelerin buruşukları var.*"- P. Safa.
Biabır sıf. far. Hayasız, rezil, ahlaksız, **biabır étmek** (élemek, éylemek) Rezil, kepaze etmek, adını lekelemek, **biabır olmağ** Rezil olmak, adı lekelenmek. || [TS. Ø], {TS.→ ahlaksız, hayasız, sıkılmaz, terbiyesiz, utanmaz, yüzsüz}
Biabırçı sıf. Rezil, kepaze eden, utandıran, adına leke yakan. || [TS. Ø], {TS.→alçak, aşağılık, rezil}

Biaheng sıf. far. Ahenksiz, düzensiz, uygun olmayan. || [TS. Ø], {TS.→ahenksiz, düzensiz, uyumsuz}

Biar sıf. far. ve ar. Utanmaz, hayasız, ahlaksız. || [TS. Ø], {TS.→ahlaksız, hayasız, sıkılmaz, terbiyesiz, utanmaz, yüzsüz}

Biaram sıf. ve zar. far. Kararsız, sabırsız, tahammülsüz, sabırsızlıkla, durmadan. || [TS. Ø], {TS.→ikircikli, ikircimli, işkilli, kararsız, müteredit, tahammülsüz}

Bibak sıf. far. Korkusuz, cesur, hiçbir şeyden çekinmeyen, korkmayan. || [TS. Ø], {TS.→cesaretli, cesur, korkusuz, yürekli}

Bibehre sıf. far. Meyvesiz, mahsulsuz, verimsiz, hayırsız, semeresiz. || [TS. Ø], {TS.→meyvesiz, ürünsüz, verimsiz, yetersiz}

Biberli sıf. İçinde biber olan. || [TS.biberli] s. 1. İçine biber katılmış. 2. Acı.

Bibliografik sıf. Bibliyografyaya ait olan. || [TS bibliyografik.] s. Kaynakla ilgili.

Bic¹ sıf. ve is. 1 - kon. Meşru olmayan ilişkiden "nikahsız anne ve babadan" doğan çocuk, veled - i zina. 2 - Ahlaksız, arsız, hilebaz./ Tedbirli, ihtiyatlı, akıllı, açık vermeyen, biç - biç zar. Şeytanca, çok akıllıca, hilekarlıkla. || [TS.piç] is.1. Anası ile babası arasında evlilik bağı olmadan dünyaya gelen çocuk. 2. mec. Terbiyesiz, arsız çocuk: "*Şimdi bir karış piçler bile zavallıya -Ulan, hödük, bana baksana- diye hitap ediyorlar.*"- Ö. Seyfettin. 3. s. Her şeyin küçüğü, aslına benzemeyeni. 4.bot. Bir ana bitkinin çevresinde yeniden beliren sürgün ve filizler.

Bica sıf. ve zar. far. 1 - Yersiz, manasız, alakasız. 2 - Beyhude, boşuna, anlamsız. bica - bica zar. Boşu boşuna, beyhude, saçma. || [TS. Ø], {TS.→anlamsız, beyhude, boş, faydasız, manasız, nafile, yararsız}

Bicenge(ne) sıf. mah. Hilebaz, fitne. || [TS. Ø], {TS.→ara bozucu, fasık, fesatçı, fitneci, hilebaz, hileci, hilekâr, müfsit}

Biçare sıf. far. 1- Zavallı, fukara, mazlum. 2- Çaresiz, aciz, yarımsız. || [TS.biçare] is.ve s. Çaresiz, zavallı (kimse): "*Ben Yunus-ı biçareyim / Baştan ayağa yareyim.*"- Yunus Emre. "*Keşke bu biçarelere bir tren parası verseydik.*"- R. N. Güntekin.

Biçici 1 - Elbise vs. biçen usta, terzi. 2 - sıf. Elbise kesiminde çalışan. || [TS. Ø]

Biçimli sıf. Dış görünüşü, boyu bosu güzel. || [TS.biçimli] s. 1. Biçimi güzel olan, mevzun: "*Bu kadın biçimli vücuduyla az sonra dikkati çeker.*"- R. H. Karay. zf. Uygun olarak, yakışacak biçimde: "*Biçimli koysan bunlar olmaz.*"- R. H. Karay.

Biçimsiz sıf. 1 - Vücut yapısı uygun olmayan, dış görünüşü düzgün, güzel olmayan, 2 - Kesimi güzel ve uygun olmayan, itinasız (elbise vs.) 3 - Genelde kötü, çirkin, kaba anlamında. || [TS.biçimsiz] s. 1. Kendine özgü

bir biçimi olmayan, biçimi bozuk, şekilsiz. 2. Kötü, hoş olmayan, yakışksız: "*Ancak ansızın kız karşısına çıkınca sözüne bir biçimsiz yerinden başlamış oldu.*"- M. Ş. Esendal. 3. fiz. Kendine özgü billûrlaşmış bir biçimi olmayan (madde), amorf. 4. Yakışksız olarak: "*Küpeşteden bırakılan bir kalas gibi, biçimsiz düştü.*"- S. F. Abasıyanık.

Biçiz sıf. far. Yoksul, fakir, hiçbir şeyi olmayan. || [TS. Ø], {TS.→fakir, fukara, yoksul}

Bidamağ sıf. ve zar. far. ve ar. Keyifsiz, morali bozuk, neşesiz. || [TS. Ø], {TS.→acılı, gamlı, kederli, keyifsiz, mağmum, mahzun, mükedder, neşesiz, üzgün, üzüntülü}

Bidane sıf. Far. Tohumuz, tanesiz. || [TS. Ø]

Bidar sıf. far. klas. 1 - esk. Uyanık, uykudan uyanmış, bidar etmek (ğılmağ) Uyardırmak, uykudan kaldırmak, bidar olmağ Uyanık olmak, uyumamak, uyanık kalmak. || [TS.bidar] s. Uyanık, uyumayan.

Bidelil sıf. Far. ve ar. Delilsiz, isbatı olmayan. || [TS. Ø]

Bidemağ sıf. Far. Keyifsiz, neşesiz, morali bozuk. {TS.→acılı, gamlı, kederli, keyifsiz, mağmum, mahzun, mükedder, neşesiz, üzgün, üzüntülü}

Biderd sıf. far. 1 - Dertsiz, gamsız, kedersiz. 2 - is. Dertsiz olan. || [TS. Ø], {TS.→acısız, dertsiz, gamsız, kedersiz, sıkıntısız, tasasız, üzüntüsüz}

Biderman sıf. far. İlaçsız, çaresiz, iyileşmesi mümkün olmayan. || [TS. Ø], {TS.→çaresiz, ilaçsız, onulmaz}

Bideva sıf. far. ve ar. ilaçsız, çeresiz, iyileşmesi mümkün olmayan. || [TS. Ø], {TS.→çaresiz, ilaçsız, onulmaz}

Bidin sıf. far. Dinsiz, imansız, kafir. || [TS. Ø], {TS.→dinsiz, imansız, inansız, inançsız, itikatsiz, kafir}

Bieğl sıf. far. ve ar. Akılsız, ahmak, deli. || [TS. Ø], {TS.→ahmak, akılsız, bön, budala, çilgin, deli, mecnun, meczub}

Bielac sıf. far- ve ar- Çaresiz, naçar. || [TS.bîlâç] s. İlaçsız, çaresiz, umutsuz : "*Kimbilir saat kaçlara kadar aç ve bîlâç duracağız.*"-S. M. Alus.

Biêlm sıf. far. ve ar. İlimsiz, irfansız, bilgisiz. || [TS. Ø], {TS.→bilgisiz, cahil}

Biemel sıf. far. ve ar. Boşboğaz, kendi söylediğini yapmayan, sözünü tutmayan, başkalarının söylediğini yapmayan. alimi - biemel şak. Gerekli olan şeyleri başkalarına tavsiye edip kendi yapmayan adam. || [TS. Ø], {TS.→boşboğaz, geveze}

Biencam sıf. far. ve ar. Sonuçsuz, faydasız, neticesiz, akıbeti olmayan. || [TS. Ø], {TS.→neticesiz, sonuçsuz}

Biendaze sıf. far. Ölçüsüz, biçimsiz, düzgün bir şekli olmayan. || [TS. Ø], {TS.→ biçimsiz, ölçüsüz, şekilsiz }

Biesil sıf. far. ve ar. Soysuz, aslı necabeti bozuk, alçak, şerefsiz. || [TS. Ø], {TS.→alçak, aşağılık, ahlaksız, haysiyetsiz, onursuz, soysuz }

Bié'tibar sıf. far. ve ar. Güvenilmez, itibarsız, hürmete layık olmayan. || [TS. Ø], {TS.→itibarsız }

Biéyb sıf. far. Kusursuz, noksansız, mükemmel. || [TS. Ø], {TS.→eksiksiz, kusursuz, mükemmel, tam }

Bifayda sıf. far. Faydasız, yararsız. || [TS. Ø], {TS.→faydasız, yararsız }

Bifaide sıf. far. bak. bifayda {TS.→faydasız, yararsız }

Bifer sıf. far. Akılsız, beceriksiz. || [TS. Ø], {TS.→akılsız, beceriksiz }

Bigah sıf. far. Vakitsiz, geç, akşam vakti. || [TS. Ø], {TS.→geç, vakitsiz, zamansız }

Bigal sıf. far. ve ar. esk. Sakin, munis, ağır başlı. || [TS. Ø], {TS.→ağır başlı, ciddî, gururlu, munis, onurlu, sakin, vakur }

Bigane sıf. far. Yabancı, bildik olmayan, tanıdık olmayan, el. || [TS.bigane] s. 1. Yabancı. 2. *mec.esk.* İlgisiz.

Bigem sıf. far. ve ar. Gamsız, dertsiz, kedersiz. || [TS. Ø],], {TS.→acısız, dertsiz, gamsız, kedersiz, sıkıntısız, tasasız, üzüntüsüz }

Bigeran sıf. far. klas. Sonsuz, sınırsız. || [TS. Ø], {TS.→ebedî, sınırsız, sonsuz }

Bigerar sıf. far. 1 - Kararsız, yerinde kalıcı ve durucu olmayan. 2 - Sebatsız, müteredit, deyişken. 3 - Rahatsız, ıstıraplı. 4 - Uzun süren, ardı arkası kesilmeyen. || [TS.bikarar] s. Kararsız, tereddütlü.

Bigerez sıf. far. Gizli, kötü niyeti olmayan, samimi. || [TS. Ø], {TS.→içten, candan, samimî, yürekten }

Bigéyd sıf. far. ve ar. 1 - Kaygısı, düşüncesi, gamı, kederi olmayan, kayıtsız. 2 - Hiçbir şart olmadan. || [TS. Ø], {TS.→gamsız, koşulsuz, sıkıntısız, şartsız, tasasız }

Bigéyret sıf. far. ve ar. Haysiyeti, şerefi, gururu olmayan. || [TS. Ø], {TS.→haysiyetsiz, onursuz, şerefsiz }

Bigünah sıf. far. Günahsız, suçsuz, kabahatsiz. || [TS.bigünah] s. Suçsuz, günahsız.

Bigüsur sıf. far. ve ar. 1 - Kusursuz. 2 - Kesin, şüphesiz. || [TS. Ø], {TS.→kesin, kusursuz, kuşkusuz, şüphesiz }

Bihal zar. ve sıf. far. ve ar. 1 - Takatsiz, yorgun, halsiz. 2 - Baygın, kendini kaybetmiş, bihal olmağ Kendini kaybetmek, bayılmak. || [TS. Ø], {TS.→argin, bitkin, dermansız, mecalsiz, takatsiz, yorgun }

Bihalet zar. ve sıf. ar. ve far. esk. Halsiz, takatsiz, yorgun, zayıf. || [TS. Ø], {TS.→argin, bitkin, dermansız, mecalsiz, takatsiz, yorgun }

Bixeber sıf. ve zar. far. ve ar. Habersiz, bilgisiz. || [TS.bihaber] s. Habersiz, bilgisiz: "*Kimisi maişet derdine düşmüş / Rahattan bihaber.*" - C. S. Tarancı.

Bihedd sıf. far. ve ar. Sınırsız, hadsiz hudutsuz, çok. || [TS. Ø], {TS.→çok, sınırsız, hadsiz hesapsız }

Biheter sıf. far. ve ar. Korkusuz, tehlikesiz, belâsız. || [TS. Ø], {TS.→korkusuz, tehlikesiz }

Biheya sıf. ve is. far. ve ar. Hayasız, utanmaz, rezil. Küfür olarak da söylenir. || [TS. Ø], {TS.→hayasız, utanmaz, rezil, yüzsüz }

Bihésab sıf. far. ve ar. 1 - Haksız, başkasının hakkına riayet etmeyen. 2 - Oldukça fazla, sayısız, sınırsız. 3 - *mec.* Hiçbir şeyden anlamayan, hesap kitap bilmeyen. || [TS. Ø], {TS.→bilgisiz, cahil, haksız, sayısız, sınırsız }

Bihörmet sıf. ve zar. far. ve ar. Hürmetsiz, hürmeti, itibarı olmayan, saygısız, bihörmet etmek Rezil etmek, saygısını, itibarını zedelemek, haysiyetini ayaklar altına almak, alçaltmak. bihörmet olmağ Hürmetten düşmek, saygısını itibarını kaybetmek. || [TS. Ø], {TS.→hürmetsiz, saygısız }

Bihude sıf. ve zar. far. Boşu boşuna, anlam-sız, manasız, faydasız. || [TS.beyhude] s. zf. 1. Boşuna: "*Beyhude kendini öldürteceksin.*" - R. N. Güntekin. "*Eski gülümsemesini beyhude aradım.*" - A. İlhan. 2. s. Yararsız, anlamsız: "*Beyhude münakaşalar olacağını anladı.*" - P. Safa.

Bihuş sıf. far. 1 - Kendini kaybetmiş, baygın. bihuş olmağ Bayılmak, kendini kaybetmek. 2 - Düşüncesi dağınık; hafızası zayıf, kafası dalgın. 3 - *mec.* Hayran, meftun, mest. bihuş olmağ Hayran olmak, mest olmak, kapılmak. **Bihuş** sıf. far. 1 - Kendini kaybetmiş, baygın. bihuş olmağ Bayılmak, kendini kaybetmek. 2 - Düşüncesi dağınık; hafızası zayıf, kafası dalgın. 3 - *mec.* Hayran, meftun, mest. bihuş olmağ Hayran olmak, mest olmak, kapılmak. || [TS. Ø], {TS.→baygın, dalgın, hayran, meftun, mest, tutkun }

Bihuşedici sıf. Mest edici, akli baştan alan, meftun eden. || [TS. Ø]

Bihüner sıf. far. Beceriksiz, hiç bir hüner ve marifeti olmayan, elinden iş gelmez. || [TS. Ø], {TS.→beceriksiz, hünersiz }

Biğrar sıf. far. ve ar. Kararı, sözü üstünde durmayan, döneç. || [TS. Ø], {TS.→döneç, kaypak }

Biiman sıf. far. ve ar. Allah'a ve Peygamber'e inmayan, dinsiz, merhametsiz, insafsız, gaddar. || [TS. Ø], {TS.→acımasız, vicdansız, dinsiz, imansız, insafsız, inansız, kafir, kalpsiz, katı yürekli, merhametsiz, zalim }

Biinsaf sıf. 1 - insafsız, gaddar, zalim, merhametsiz. 2-Vicdansız, şerefsiz || [TS. Ø],

{TS.→vicansız, gaddar, merhametsiz, şerefsiz, zalim }

Biintiha sif. far. ve ar. Sonsuz, oldukça fazla, son derece. || [TS. Ø], {TS.→ebedi, sayısız, sınırsız, sonsuz}

Bikam sif. far. Muradına ermemiş, arzusuna ulaşmamış, istediğine kavuşmamış, mutsuz. || [TS. Ø], {TS.→mutsuz}

Bikar sif. far. 1 - İşsiz, boşgezer. 2 - mec. Ekilmemiş, tohum serpilmemiş, ağaç dikilmemiş boş (arazi). || [TS. Ø], {TS.→işsiz}

Bikéf sif. ve zar. far. ve ar. 1 - Keyifsiz, biraz rahatsız, hasta, bikéf olmağ Keyifsiz olmak, biraz hasta olmak. 2 - Gamlı, kederli, ümitsiz üzgün, karamsar, bikéf olmağ Keyfi yerinde olmamak, üzgün, kederli olmak. || [TS. Ø], {TS.→keyifsiz, neşesiz, hasta}

Bikr sif. ar. Bozulmamış, erkek görmemiş, bakire, el değmemiş, dokunulmamış, saf, temiz, lekesiz. || [TS. Ø], {TS.→lekesiz, saf, temiz}

Bilaaram 1 - sif. Karar bulmayan, rahatsız, sabırsız, kararsız. 2 - zar. Sabırsızlıkla. 3 -zar. Ardı arkası kesilmeden, durmaksızın. || [TS. Ø], {TS.→kararsız, sabırsız}

Bilayığ sif. far. ve ar. 1 - Layık olmayan. 2 - Kabiliyetsiz, beceriksiz, yeteneksiz. || [TS. Ø], {TS.→beceriksiz, kabiliyetsiz, liyakatsiz, yeteneksiz}

Bildirki sif. Geçen yıla ait olan, geçen yıl olmuş. || [TS. Ø]

Bilen sif. Anlayan, idrak eden. || [TS. Ø], {TS.→anlayışlı, düşünceli, ferasetli, iz'anlı, zeki}

Bilende(r) is. ve sif. kon. Bilgili, malumat sahibi. || [TS. Ø], {TS.→bilgili, malûmatlı}

Bileyağet sif. far. ve ar. Liyakatsiz, liyakati olmayan, beceriksiz. || [TS. Ø], {TS.→başarısız, değimsiz, liyakatsiz, yeteneksiz}

Biletsiz sif. ve zar. 1 - Bileti olmayan. 2 -esk. Pasaportsuz, kimliksiz. || [TS. biletsiz] s. Bileti olmayan: "*Bütün kabahat vapura biletsiz olarak binışimde ise, bunun sebebini herkes çoktan öğrenmiş olmak lâzım gelir.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Bilgili sif. Bilgi sahibi olan kimse. || [TS. bilgili] s. 1. Bilgi sahibi olan, malûmatlı, haberli:

"*Ama, iyiler, bilgililer, yetenekliler nerede idi?*"- T. Buğra. 2. zf. Bilerek: "*Her konuda rahat, bilgili konuşurdu kalemi.*"- Y. Z. Ortaç.

Bilici sif. ve is. Anlayan, idrak eden, düşünen. || [TS. bilici] s. Bilen.

Bilikli sif. Bilgili, malumat, ilim sahibi, hazırlıklı. || [TS. Ø], {TS.→bilgili, hazırlıklı, malûmatlı}

Biliksiz sif. Bilgisi olmayan, ilimsiz, hazırlıksız. || [TS. Ø], {TS.→bilgisiz, malûmatsız, hazırlıksız}

Bilinmez sif. Anlaşılmaz, sır dolu, gizli, bilinmesi mümkün olmayan, malum olmayan. || [TS. bilinmez] s. 1. Anlamı gizli ve anlaşılması güç olan, muğlak : "*Öbürü daha ziyade serseri veya maceracı ruhları oyalar, bilinmez ülkelerin ve tehlikelerin kapısıdır.*" R.H. Karay. 2. Belli olmaz, kuşkulu, meçhul : *Ne zaman geleceği bilinmez.*

Bimar sif. Ve is. Far. Hasta, rahatsız. || [TS. Ø], {TS.→hasta, rahatsız}

Bimbiz sif. 1 - Ucu çok ince ve sivri. 2 - Çok dik. || [TS. Ø]

Bimeğam sif. far. ve ar. Yersiz, ilgisiz, alakasız. || [TS. Ø], {TS.→alakasız, ilgisiz, manasız, yersiz}

Bimekan sif. Far. ve ar. Mekansız, yersiz, yurtsuz. || [TS. Ø], {TS.→lâmekân, yersiz, yurtsuz}

Bime'na sif. ve zar. Far. Ve ar. Manasız, anlamsız. || [TS. Ø], {TS.→anlamsız, manasız}

Bimehr sif. far. esk. Sevgisi, muhabbeti, dostluğu olmayan. || [TS. Ø]

Bimerhemet sif. far. ve ar. Merhametsiz, insafsız, zalim, gaddar. || [TS. Ø], {TS.→vicdansız, gaddar, insafsız, merhametsiz, zalim}

Bime'rifet sif. far. ve ar. Edepsiz, ahlaksız. || [TS. Ø], {TS.→ahlaksız, edepsiz, terbiyesiz, sıkılmaz, utanmaz, yüzsüz}

Bimesref sif. far. ar. esk. 1 - Yersiz, boş yere, faydasız. 2 - Lüzumsuz, hiçbir şeye yaramayan. || [TS. Ø], {TS.→beyhude, faydasız, gereksiz, lüzumsuz, yarasız}

Bimeze sif. far. Tatsız, hiçbir tadı olmayan. 2- mec. Boş, manasız, tatsız tuzsuz (söz, sohbet). || [TS. Ø], {TS.→boş, lezzetsiz, tatsız}

Bimezmun sif. far. ve ar. Manasız, anlamsız. || [TS. Ø], {TS.→anlamsız, manasız}

Biminnet sif. far. ve ar. 1 .Minnetsiz. 2-Bedava, parasız. || [TS. Ø], {TS.→bedava, karşılıksız, parasız, ücretsiz}

Bimisl sif. Far. ve ar. Eşsiz, eşi benzeri olmayan. || [TS. Ø], {TS.→benzersiz, eşsiz, tek}

Bimuzd sif. ve zar. Far. Zahmetin, emeğin karşılığı verilmeyen, ücretsiz, bedava. || [TS. Ø], {TS.→bedava, karşılıksız, parasız, ücretsiz}

Bimürvet sif. Kon. İnsafsız, merhametsiz, adaletsiz. || [TS. Ø], {TS.→acımasız, vicdansız, dinsiz, imansız, insafsız, inansız, kafir, kalpsiz, katı yürekli, merhametsiz, zalim}

Bimürüvvet sif. Far. ve ar. Adaletsiz, insafsız, merhametsiz.// Bazen küfür olarak kullanılır. {TS.→acımasız, vicdansız, dinsiz, imansız, insafsız, inansız, kafir, kalpsiz, katı yürekli, merhametsiz, zalim}

Binamus sıf. far. ve ar. Namussuz. || [TS. Ø], {TS.→namussuz}

Bineli sıf. kon. 1 - Bir yere konmuş, çoktan beridir bir yerde oturan, daimi. 2 - mec. Sağlam, esaslı, itibar edilen. || [TS. Ø], {TS.→daimi, gedikli, kalıcı, sürekli, temelli}

Binesib sıf. far. ve ar. Nasipsiz, kısmetsiz, mahrum. **binesib ğoymağ** (étmek) Mahrum etmek, **binesib olmağ** Mahrum olmak. || [TS. Ø], {TS.→kısmetsiz, mahrum, yoksun}

Bineva sıf. far. Zavallı, bedbaht, kısmetsiz. **bineva olmağ** Zavallı olmak, bedbaht olmak, mutsuz olmak, kısmetsiz olmak || [TS. Ø], {TS.→bedbaht, kısmetsiz, zavallı}

Binezir sıf. far. ve ar. Benzersiz, eşi ve benzeri olmayan. || [TS. Ø], {TS.→benzersiz, eşsiz, tek}

Binihayet sıf. far. ve ar. Nihayetsiz, sonsuz, sınırsız, oldukça çok. || [TS. Ø], {TS.→ebedî, sayısız, sınırsız, sonsuz}

Binişan sıf. far. Alametsiz, kayıp, gizli, her hangi bir işareti olmayan. || [TS. Ø], {TS.→gizli, işaretsiz, nişansız}

Biniyaz sıf. far. İhtiyacı olmayan, muhtaç olmayan. || [TS. Ø], {TS.→doygun, müstagni}

Binizam sıf. far. ve ar. Nizamsız, intizamsız, tertipsiz. || [TS. Ø], {TS.→dağınık, düzensiz, gayrimuntazam, gelişigüzel, intizamsız, lâlettayin, özensiz, rastgele, tertipsiz}

Binöğsan sıf. far. ve ar. Eksiksiz, noksansız, özürsüz, kusursuz. || [TS. Ø], {TS.→eksiksiz, kusursuz, noksansız, özürsüz}

Binövrelî sıf. Temeli, esaslı olan. || [TS. Ø], {TS.→dayanaklı, esaslı, temelli}

Binövresizsıf.Esası,temeliolmayan.// Dayanaksız, esaslı. || [TS. Ø], {TS.→asılsız, dayanaksız, esaslı, temelsiz}

Bintli sıf. Sargılı. || [TS. Ø], {TS.→sargılı}

Bioloji sıf. yun. Biyolojiye ait, ona has olan. || [TS. Ø], {TS.→biyolojik, dırimsel, dırım bilimsel}

Biperva sıf. far. 1 - Korku bilmeyen, korkusuz. 2 - Cesur. 3 - Kayıtsız || [TS.biperva] s. esk. 1. Çekinmez, sakınmaz, korkusuz, gözü pek. 2. z. Çekinmeden, korkmadan.

Bir is.1-Sayıların en küçüğü ve ilki.//Miktar olarak tek. 2 - zar. Beraber, birlikte. 3 - sıf. eşit, aynı. 4 - Tek, yalnız, yegane. 5 -Aynı, genel. 6 - Bazı kelimelerin önüne gelerek belirsizlik bildirir (bir adam, bir şey, bir grup vs.). 7 - Fiillerin önünde gereklilik ve ısrar bildirir (bir dur, bir bekle vs.). 8 - "Hiç" anlamında. 9 - Sıfatla isim veya isimle haber arasına gelerek durum ve nitelik bildirir. 10- Vakit ve zaman bildiren isimlerin önünde zaman zarfı oluşturur (bir dakika, bir gün vs.). 11 -Zaman bildiren sözlerle iş veya hareketin tekrarını bildirir. 12-Fiillerin önünde bir hareketin tesirini kuvvetlendirir. 13-Taraf, yan,

kısım gibi sözlerin önünde bölünme anlamı kazandırır. 14-"Ödlü" kelimesiyle beraber iki hadise veya işin süratini ve anılığını, aynı zamanda başladığını bildirir, **bir ağızdan** Hep beraber, koro halinde, **bir alem** Oldukça çok, sınırsız, bir an **Bir saniye**, çok kısa bir zaman, bir **anda** Derhal, göz açıp kapayıncaya kadar, **bir anlıg**, **bir anlığa** Çok az bir müddet zarfında, çok kısa bir zaman için. **bir arada** Beraber, birlikte, **bir ara(lıg)** Bir müddet, bir zaman, bir vakit, **bir az a - azıcık**, az miktarda, kısa, özet olarak, **b - Bir miktar**, çok az bir zaman, **bir azca** Azıcık, az miktarda, azıcık zaman dilimi. **bir azdan** Çok geçmeden, çabuklukla, azıcık sonra, **bir balaca** Azıcık, az miktarda, biraz, **bir barmağ** Biraz, çok küçük, parmak kadar küçük, **bir-birine** deymek Karışıklık çıkmak, heyecan yaranmak, herkes telaşa kapılmak, **bir cür olmağ a - Üzülme**, morali bozulmak, **b -Heyecanlanmak**, sıkılmak, utanır gibi olmak, **bir coh a - Çok**, hayli, çeşitli, **b -Uzun süren**, uzun uzadıya. **bir daha a - Bir sefer** daha, yine de, tekrar, **b -Bundan sonra**, artık, **bir de a - Bir daha**. **b - Bundan sonra**, artık, **c - İlave**, başka, üstelik, **d - Anılık** bildirir; birden bire,beklemeden, **bir dem** Bir dakika, **bir an**. **bir dene** Benzersiz, eşi ve benzeri olmayan, emsalsiz, **bir dünya** Oldukça çok, sınırsız, **bir dürlü a - Bir çeşit**, bir tür. **b -Hiçbir** nedenle, hiçbir vasıtaıyla, **bir el** Bir defa, bir kere, bir devre, **bir etek** Çokça, külliyatlı miktarda, **bir e(y)lemek** Birleştirmek, birbirine uygun hâle getirmek, aynı-leştirmek. **bir geder** Biraz, azıcık, bir miktar, **bir ğisim** Bir parçası, **bir lı** kısmı, birazı, bazıları, **bir ğucağ** Çok, çokça, **bir ğulağ** Biraz, azıcık, **bir gün** Bir defa, bir zaman, günlerin birinde, **bir güne** esk. Bir türlü, bir çeşit, **bir halda ki** Madem ki, eğer böyle ise, durum böyle olduğu hâlde. **bir-iki(ce)** Birkaç, az. **bir ikisi** Birkaçı, birkaç kişisi, **bir kere** Bir defa, bir sefer. **bir kişi** Hiç kimse, kimse, **bir kitab** Çokça, **bir nece** Azıcık, biraz, az miktarda, cüzi. **bir növ a - Bir çeşit**, bir tür, bir vasıtaıyla, **b - Aceleyle**, nasıl geldiyle öyle, itinasız. **c - Garip**, başkalarına benzemeyen, **bir o geder a - O derecede**, **b - O kadar çok**. **bir olmağ** Birleşmek, ittifak yapmak, anlaşmak, **bir ovuc** Çok az, biraz, cüzi miktarda, **bir para a - Bazı**. **b - Biraz**, bir miktar, bazan. **bir parası** Hepsi değil, bir kısmı, bir bölümü, **bir parça**, **bir tike** Biraz, azıcık, az. **bir sayag**, **bir teher a - Bir çeşit**, bir türlü, bir vasıtaıyla, **b - Aceleyle**, nasıl geldiye öyle, özen göstermeden, **c - Garip**, herkese, başkalarına benzemeyen, **bir sıra** Bir miktar, bazı. **bir sözle** Konuşulan konuyu, sohbeti bitirmek için kullanılır; özetle, kısaca, sonuç olarak, **bir sözünü iki elemek** Sözünü dinlememek, itiraz etmek, ricasını yerine getirmemek, **bir sözünü iki elemek** Sözünü dinlemek, itiraz etmemek, ricasını,

arzusunu yerine getirmek, bir şey Bilinmeyen, belirsiz, anlaşılmayan bir durum ve hadise vs. bir teher olmağ a - Üzülmek, morali bozulmak, asabı bozulmak, b - Durumu değişmek, utanır gibi olmak, heyecanlanmak, sıkılmak, c - kon. zar. Ölmek, yok olmak vs. bir ucdan Bir baştan, bir taraftan, bir yandan, bir vaht a - Vaktiyle, bir zamanlar, geçmişte, önceleri, b - Gelecekte, bilinmeyen bir zamanda, bir yerde Beraber, başkasıyla birlikte, bir yığın Çok, külliyatlı miktarda, fazla, bir yol Bir defa, bir kere. ele bir Durumun, hâlin derecesini güçlendirmek için, şiddetlendirmek için kullanır . hec bir İnkâr cümlelerinde inkarı kuvvetlendirmek için kullanılır, bütünü ve parçanın toptan inkarı olumsuzluk bildirir, "hiçbir". || [TS.bir] is. ve s. 1. Sayıların ilki. 2. Bu sayıyı österen rakam 1, I. 3. s. Bu sayı kadar olan: Bir kalem. 4. Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösterir: Bir adam sizi arıyor. 5. Tek: Allah birdir. 6. Birleşik: Hep biriz, ayrılmayız. 7. Eş, aynı, bir boyda: Bu kalemlerin ilasi birdir, hangisini isterseniz alınız. 8. Ortaklaşa olan, müşterek: Bizim kesemiz birdir. 9. is. Değer, önem bakımlarından birbirinden farksız, birbirine eşit, birbirine benzer. 10. Sıfat veya zarf durumunda basma geldiği kelimelere kuvvet, istek veya kesin olmayan anlamlar katar: Bir güzel ki... Bir yağmur, bir yağmur... Bir varsak... Bir tuhaf bakıyor. Bir gidin bakalım. 11. zf. (tekrarlanarak) Bir kez: Bir ona, bir ona, bir bana baktı, sonra... 12. zf. Sadece: Her şey bitti, bir bu kaldı. Öyle zayıfladı ki, bir deri bir kemik kaldı. Bir don bir gömlek dışarı fırladı. 13. Ancak, yalnız: Bunu bir sen yapabilirsin. ...-masıyla, ...-mesi bir olmak aynı anda, çabucak, birden: "Basmasıyla ayağı kayıp güvertenin üstüne kapaklanması bir oldu." - H. Taner, bir (veya sağ) elinin verdiğini öbür (veya sol) elin duymasın yapılan bir iyilik gizli tutulmalı, onunla övülmemelidir bir (veya tek başına)

Biradamlı s. Bir kişilik. || [TS. Ø]

Biradlı s. İsimleri benzer olanlar, adaş. || [TS. Ø]

Biraileli s. Bir ailenin üyeleri gibi, çok yakın. || [TS. Ø]

Birathlı s. Tek at koşulan (araba). || [TS. Ø]

Biratımlı s. Tek atomlu element. || [TS. Ø]

Birayağlı s. Bir ayağı olan, bir ayağı kesik veya kırık olan. || [TS. Ø]

Birbarmağlı s. Tek parmağı olan. || [TS. Ø]

Birbuğumlu s. zool. bot. Bir buğumu olan. || [TS. Ø]

Birbuynuzlu s. zool. Bir boynuzu olan. || [TS. Ø]

Bircergeli s. Bir sıralı, bir sıraya dizilmiş. || [TS. Ø]

Bircildli s. Tek ciltten ibaret olan. || [TS. Ø]

Bircins s. Aynı cinsten olan, hemcins. || [TS. Ø], {TS.→hemcins, müteccenis, soydaş, türdeş}

Bircür(e) s.1-Bir tipte, tarzda, süratte, esasta olan. 2-Başkalarına benzemeyen. || [TS. Ø]

Birçekli s. Saçı, kakülü olan. || [TS. Ø], {TS.→kâküllü, saçlı}

Birçeksiz s. Saçı, kakülü olmayan. || [TS. Ø], {TS.→saçsız}

Birdestekli s. Tek desteği olan, bir tane el tutacak yerine malik olan. || [TS. Ø]

Birdirsekli s. Tek dirseğe malik olan. || [TS. Ø]

Birdorlu s. Bir direkli, tek direkli (gemi). || [TS. Ø]

Birededli s. Bir adetten ibaret olan, tek adetli, rakamlı. || [TS. Ø]

Bireğbet s. far. ve ar. Acayip, çirkin, rağbet görmeyen. || [TS. Ø], {TS.→acayip, çirkin, garip, şaşılasi, tuhaf, yabansı}

Birehm s. far. ve ar. Merhametsiz, zalim, gaddar. || [TS. Ø], {TS.→vicdansız, gaddar, insafsız, merhametsiz, zalim}

Bireli s. Pireli, pire dolmuş. || [TS.pireli] s. 1. Pire bulunan. 2. mec. Her şeyden bir anlam çıkaran, kuşkulu, işkilli, vesveseli.

Birelli 1 - s. Bir eli olmayan, bir eli kesik olan. 2 - zar. Tek eliyle, ancak bir eliyle. **birelli tutmağ** Ehemmiyet vermemek, önemsememek, takmamak. || [TS. Ø]

Birenc s. far. esk. Zahmetsiz, eziyetsiz, kolay. || [TS. Ø], {TS.→emeksiz, eziyetsiz, kolay, zahmetsiz }

Birer s. ve zar. Her birine bir veya her defasında bir **birer-birer** zar. Teker teker. **birer-ikişer** zar. Birer birer, ikişer ikişer. || [TS.birer] s. Bir sayısının üleştirme sayı sıfatı, her birine bir: "**Birer kalp bıraktılar bize kırık / Ömrümüzce göz yaşı döktürecek.**"- C. S. Tarancı.

Birévcikli s. bot. Hem eril, hem de dişi çiçeklere mail olan bitki. || [TS.bir evcikli] s. bot. Mısır, ceviz, fındık gibi erkek ve dişi organları ayrı çiçeklerde, ancak aynı kök üzerinde bulunan (bitki).

Birevli s. Birbirine çok yakın olan, bir ailenin üyeleriymiş gibi yakın ve dost olanlar. || [TS. Ø]

Birfilyalı s. Aynı familyaya mensup olan. || [TS. Ø]

Birfazalı s. fiz. Tek fazlı. || [TS. Ø]

Birfikirli s. Aynı düşünceli, hemfikir. || [TS. Ø], {TS.→hemfikir}

Birgözlü s. 1 - Tek gözlü. 2 - Bir gözü, bir odası, bir geçidi, kemeri olan. || [TS. Ø]

Birgünlük s. 1 - Bir gün devam eden, bir günde yapılabilen, birgünlük zaman isteyen./mec. Çabuk gelip geçen, ömrü çok kısa olan. || [TS. Ø]

Birğat(lı) sıf. 1 - Bir katı, tabakası olan. 2 - Tek katı olan. 3 - Tek eni olan (kumaş). || [TS. Ø]
Birğiymetli sıf. 1 - Fiyatları aynı olan, aynı değerde olan. 2 - Aynı derecede beğenilen, aynı öneme haiz. || [TS. Ø]
Birğollu sıf. 1 - Tek kolu olan. 2 - Sadece bir şubesi olan. 3-Tek desteği, kulpu, tutacak yeri olan. || [TS. Ø]
Birheftelik sıf. Bir haftalık, birt hafta zaman isteyen, bir haftalık zamanda yapılabilen. || [TS. Ø]
Birhécali sıf. dil. Tek heceli, tek hecesi olan. || [TS. Ø], {TS.→tek heceli}
Birhörgüçlü sıf. zool. Bir örgücü olan (deve). || [TS. Ø]
Birhücéyrelî sıf. biyo. Tek hücreli. || [TS. Ø], {TS.→tek hücreli}
Birhetli sıf. Tek hatlı, çizgili. || [TS. Ø]
Birikmiş sıf. Yığılmış, toplanmış, toplanıp kalmış. || [TS. Ø]
Birillik sıf. 1 - Bir yıl devam eden veya yapılabilmesi, olabilmesi için bir yıllık bir zamana ihtiyaç duyulan, bir yıllık müddet isteyen.//bot. Bir yıl içinde tohum verip kuruyan, canlılığını kaybeden. 2 - Bir yaşında olan. || [TS. Ø]
Biriya sıf. far. ve ar. Yalansız, doğru, sadakatli, samimi. || [TS. Ø], {TS.→doğru, riyasız, sadakatli, sadık, samimî, yalansız }
Birkerelik 1-sıf. Yalnız bir defa olan. 2-zar. Kesin, kat'i. || [TS. Ø]
Birküçeli sıf. Aynı sokakta yaşayan. || [TS. Ø]
Birlampalı sıf. Bir lambası olan. || [TS. Ø]
Birleçekli sıf. bot. Bir taç yapraklı || [TS. Ø]
Birlepeli sıf. bot. Tek evcikli, tanesi bütün olan, bölümler halinde olmayan. || [TS. Ø]
Birleşdirici sıf. Birlik sağlayıcı, anlaşma ve uzlaşma sağlayıcı, iki ve daha çok şeyi bir araya getirerek bir hâline gelmelerini sağlayıcı. || [TS.birleştirici] s. 1. Birliği sağlayan. 2. Uzlaşmayı sağlayan. 3. İki veya daha çok nesnenin birleşmesini sağlayan.
Birmanatlı 1 - sıf. Değeri bir manat (ruble) olan. 2 - is. Bir manat değerindeki kağıt veya metal para. || [TS. Ø]
Birmechullu sıf. mat. Bir bilinmeyenli. || [TS. Ø]
Birmehelleli sıf. Aynı mahallede yaşayan. || [TS. Ø]
Birme'nalı sıf. dil. Bir manası olan. || [TS. Ø], {TS.→tek anlamlı}
Birmenzilli sıf. Bir dairesi olan bina. || [TS. Ø]
Birmertebe(li) sıf. Tek katlı. || [TS. Ø]
Birmeslekli sıf. Aynı meslekten olan, meslekleri aynı olan, meslektaş. || [TS. Ø]
Birmotorlu sıf. Tek motoru olan || [TS. Ø]
Birneferlik sıf. Tek kişilik, bir kişiye yetecek kadar, bir kişinin ihtiyacına cevap veren. || [TS. Ø], {TS.→tek kişilik}

Birnövbeli sıf. Bir defada, bir vardiyada, bir nöbet gününde yapılan iş. || [TS. Ø]
Birnüveli sıf. Tek çekirdekli. || [TS. Ø]
Biroxlu sıf. Bir oku olan, bir mili olan. || [TS. Ø]
Birpalatalı sıf. Bir meclisli. || [TS. Ø]
Birperdeli sıf. Bir perdedenibaret olan (oyun). || [TS. Ø]
Birreğemli sıf. mat. Bir rakamlı, tek rakamlı. || [TS. Ø]
Birrenkli sıf. Bir renkli, tek renge boyanmış. || [TS. Ø], {TS.→tek renkli}
Birsaatlı sıf. Bir saat süren, bir saat zaman. || [TS. Ø]
Birsesli sıf. muş. Aynı seste olan, bir sesle icra edilen. || [TS. Ø], {TS.→tek sesli}
Birsimli sıf. Tek telli. || [TS. Ø]
Birtaylı sıf. Tek parçalı, tek taraflı. || [TS. Ø]
Birtebeğeli sıf. Tek tabakalı, tek katlı. || [TS. Ø]
Birterefli sıf. 1 - Bir tarafı olan.//Sadece tek istikamete giden, tek istikamette cereyan eden.//Yalnız bir tarafta olan, meydana gelen. 2 - Bir şahıs tarafından icra edilen, yapılan. 3 - mec. Bir şeyin, olayın sadece tek tarafına münhasır, tek tarafına yöneltilmiş, çok sınırlı. || [TS. Ø]
Birterkibli sıf. Birleşimi tek unsurdan olan, sade. || [TS. Ø]
Birtepli sıf. Aynı tipte olan, tip olarak başkalarına benzeyen, aynı tipte olan. || [TS. Ø]
Birtoxumlu sıf. 1 - Bir çeşit tohum serpilmiş, ekilmiş. 2 - Tek çekirdekli (meyve). || [TS. Ø]
Birtonlu sıf. Bir tonda olan, yeknesak, tek renkli. || [TS. Ø]
Birtonluğ sıf. 1 - Bir ton ağırlığında olan şey. 2 - Bir ton ağırlığında şey alan. || [TS. Ø]
Birtumlu sıf. Bir çeşit tohum ekilmiş, tek çekirdekli. || [TS. Ø]
Biruh sıf. far. ve ar. Ruhsuz, cansız, ölü. || [TS. Ø], {TS.→cansız, ölü, ruhsuz}
Biruni sıf. far. esk. 1 - Dış görünüş, zahiri. 2 - İran evlerinin erkeklere ait kısmı. || [TS. Ø]
Birüz(lü) sıf. mat. Tek yüzeyli. || [TS. Ø]
Birüzvlü sıf. Tek, bir üyeli. || [TS. Ø]
Birveznli sıf. Aynı vezinli. || [TS. Ø]
Biryân sıf. Ateşte kavrulan, kavrulmuş, yanan. || [TS. Ø]
Biryanlı sıf. Tek yanlı, tek yanı, tarafı olan. || [TS. Ø]
Biryaşar sıf. Bir yaşını henüz bitirmemiş, bir yaşında olan. || [TS. Ø]
Biryaşlı sıf. 1 - Bir yaşını doldurmuş. 2 - Aynı yaşta olan, yaşı. || [TS. Ø], {TS.→yaşıt}
Biryérli¹ sıf. ve is. Aynı yerden olan, aynı vatandan, şehirden olan. || [TS. Ø], {TS.→memleketli}
Biryerli² sıf. Bir kişilik yeri olan, tek kişilik. || [TS. Ø], {TS.→tek kişilik}

Biryollu sıf. kon. 1 - Gidiş geliş yolu bir olan. 2 - Bir seferlik, bir defalık, kesin olarak. || [TS. Ø]

Bisabib sıf. far. ve ar. 1 - Sahipsiz, sahibi olmayan. 2 - Bakımsız, himayesiz, kimsesiz. || [TS. Ø], {TS.→bakımsız, himayesiz, sahipsiz}

Bisavad sıf. far. ve ar. Okuma yazma bilmeyen, bilgisiz, beceriksiz. || [TS. Ø], {TS.→beceriksiz, bilgisiz, cahil}

Bisebat sıf. far. ve ar. Kararsız, sebatsız, devamı olmayan, geçici. || [TS. Ø], {TS.→geçici, kararsız, sebatsız}

Biserüpa sıf. ve zar. far. esk. Serseri, başı boş, avare, yersiz yurtsuz, işsiz güçsüz. || [TS. Ø], {TS.→avare, başıboş, serseri}

Bisükun sıf. ve zar. far. ve ar. Rahatsız, hareket eden, durmayan. || [TS. Ø], {TS.→huzursuz, rahatsız, tedirgin}

Bişeref sıf. far. ve ar. Şerefsiz, onursuz, haysiyetsiz. || [TS. Ø], {TS.→haysiyetsiz, onursuz, şerefsiz}

Bişkin sıf. 1 - iyice pişmiş. 2 - mec. Tecrübeli, bilgili, çok tecrübe kazanmış, ustalaşmış.//Yetişmiş, olgun. || [TS.pişkin] s. 1. Gereğince pişmiş. 2. Çabuk pişen, pişegen, pişek. 3. mec. Saygısızca davranarak işini yürüten:

"Hiç istifini bozmayan bir pek pişkin hırsız hâli buldum."- S. F. Abasıyanık. 4. Girgin: "Vasıfı hem arkadaş canlısı bir insan, hem de gayet pişkin bir politikacı olarak tanıyordum."- Y. K. Karaosmanoğlu. 5. . Tecrübesi olan, herhangi bir şeye alışmış olan, olgun: "Anadolu'da yedi yaşında çocuk, yetmiş yaşında İstanbul'lu gibi pişkin, tutumlu ve olgundur."- F. R. Atay. "Onların çoğu şimdi, yaşını başını almış, akıllı uslu, pişkin adamlardır."- R. N. Güntekin.

Bişmiş 1 - sıf. Ateşte, fırında veya kaynayan suyun içinde hazırlanmış, çiğliği, hamlığı gitmiş. 2 - sıf. Ateşin, hararetin tesiriyle sertleşip saksılaşmış. 3 - sıf. mec. Tecrübelenmiş, ustalaşmış, denenmiş.// Yetişmiş. 4 - is. Yemek || [TS. Ø]

Bişübhe sıf. ve zar. far. ve ar. Şüphesiz, kesin, şüphe götürmeyen. || [TS. Ø], {TS.→kesin, kuşkusuz, şüphesiz}

Bişür sıf. far. ve ar. Şuursuz, düşüncesiz, anlayışsız. || [TS. Ø], {TS.→anlayışsız, bilinçsiz, düşüncesiz, şuursuz}

Bitecrübe sıf. far. ve ar. Tecrübesiz, acemi. || [TS. Ø], {TS.→acemi, tecrübesiz}

Biteğsir sıf. ve zar. far. ve ar. Suçsuz, günahsız. || [TS. Ø], {TS.→günahsız, masum, suçsuz}

Bitemenna sıf. ve zar. far. ve ar. Hiçbir şey ummayan, hiçbir gizli maksadı olmayan. || [TS. Ø]

Biterberiye sıf. far. ve ar. Terbiyesiz. || [TS. Ø], {TS.→terbiyesiz}

Birterbiyet sıf. esk. Terbiyesiz. || [TS. Ø], {TS.→terbiyesiz}

Biterefleşdirici sıf. Tarafsız duruma getiren. || [TS. Ø]

Bitib-tükenmez sıf. Son derece çok, bitip tükenmeyen, sonu gelmeyen. || [TS. Ø], {TS.→sonsuz}

Bitişdirici sıf. Yapıştırıcı, birleştirici, birbirine ekleyici (şeyleri) özelliği olan. || [TS. Ø], {TS.→yapıştırıcı}

Bitişik sıf. 1 - Birbirine yapışacak şekilde yaklaşmış, kavuşuk. 2 - Birbirine yapışık, komşu. 3 - Bitişme, kavuşma yeri, şeylerin birbirine bitiştiği yer. || [TS.bitişik] s. 1. Birbirine dokunacak kadar yakınlaşmış veya yan yana olan: "Mutfaktan bir yuvarlak gümüş tepsi içinde, cezveyi, fincanları, bitişik şeker ve kahve hokkasını getirdi."- A. İlhan. 2. is. Yandaki ev, komşu: "Asıl yalya bitişik bir binada idiler."- R. H. Karay. 3.s.Yan, yandaki: "Bitişik odada yatan hasta bakıcı gürültüden uyanarak yanımıza geldi."- R. N. Güntekin.

Bitişmiş sıf. Birbirine eklenmiş, yapışmış. || [TS. Ø]

Bitkin sıf. Bitmiş, sona ermiş, tamamlanmış.//Yetişmiş, olgun, mükemmel. || [TS.bitkin] s. Gücü tükenmiş olan, çok yorgun, aygın: "Kalbinden vurulmuş gibi kendini cansız, bitkin bir vaziyette koltuğa atmıştı."- A. Ş. Hisar.

Bitli sıf. Üstünde bit bulunan.//mec. Kirli, pis. || [TS.bitli] s. 1. Üstünde bit bulunan. 2. mec. Cimri.

Bitmeyen f. sıf. Bitmek, tükenmek bilmeyen, oldukça fazla. || [TS. Ø]

Bitmez sıf. 1 - Bitmeyen, tükenmeyen, sonu gelmeyen, sonsuz. 2 - mec. Oldukça çok, yapılması, icra edilmesi mümkün olma yan. || [TS. Ø], {TS.→sonsuz}

Bitmez-tükenmez sıf. Bitmeyecek derecede, çok, sonsuz, sınırsız, sayısız. || [TS. Ø], {TS.→sayısız, sınırsız, sonsuz}

Bitmiş sıf. Tamamlanmış, sona ermiş şey. || [TS. Ø]

Bitumlu sıf. Terkibinde, bileşiminde butum (katran, petrol vs.) olan. || [TS.bitümlü] s. İçinde bitüm bulunan veya bitümün bütün özelliklerini gösteren.

Bivaris sıf. ve is. far. ve ar. esk. Varisi, mirasçısı, kendi soyunu devan, ettirecek birisi olmayan, kimsesiz. || [TS. Ø], {TS.→kimsesiz}

Bivaxt sıf. ve zar. far. ve ar. 1 - Vaktinden evvel, vakti gelmeden //Çok erken. 2-Yersiz, geç, uygunsuz zamanda. 3 -Mevsiminden evvel veya sonra yetişen. bivaxt horuz kimi banlamağ Yersiz, uygunsuz konuşmak, beklenmeyen bir anda lafa karışıp konuşmak || [TS. Ø], {TS.→mevsimsiz, vaktisiz, yersiz, zamansız}

Bive sıf. far. esk. 1 - Dul kadın, kocası ölmüş veya boşanmış kadın. 2 - Karısından bosanmış veya eşi ölmüş erkek. || [TS. Ø], {TS.→dul}

Bivec sıf. far. ve ar. Gereksiz, lüzumsuz, kıymetsiz, yaramaz, değersiz, hayırsız.// manasız. || [TS. Ø], {TS.→gereksiz, lüzumsuz, yararsız}

Bivefa sıf. far. ve ar. Dostluğu, arkadaşlığı, sadakati sağlam olmayan, sadakatsiz, vefasız.//mec. Geçici, fani, gelip geçici. || [TS.bivefa] s. Sevgisine bağlı olmayan, vefasız. **Bivehm** sıf. far. ve ar. esk. Korkusuz, cesur. || [TS. Ø], {TS.→cesaretli, cesur, korkusuz, yürekli }

Biyabangerd sıf. far. esk. Çölleri dolaşan, avare. || [TS. Ø], {TS.→avare}

Biyarlıg sıf. Zorla ve gönülsüz olarak yapılması gereken, bu işe ait ve mensup olan. || [TS. Ø], {TS.→cebrî, zorlama}

Bizar sıf. far. Usanmış, bıkmış, bezmiş, incinmiş, hoşnut olmayan. || [TS.bizar] s. Tedirgin, bezmiş, usanmış, bezginlik getirmiş: "*Kendinden bizar, dünyadan, insanlardan, her şeyden bizar, eve döndü.*"- M. Ş. Esendal.

Bizeban sıf. far. klas. Dilsiz, konuşamayan. || [TS. Ø], {TS.→dilsiz}

Bizeval sıf. far. ve ar. Yok olmayan, daimi, devamlı, zevalsiz. || [TS. Ø], {TS.→baki, kalıcı, kalımlı, payidar, ölümsüz, zevalsiz }

Boğanağ 1 - is. Boğucu hava, havası ağır olan yer.//sıf. Çok sıcak ve boğucu hava. 2-Tozlu hava, kasırga. || [TS. Ø], {TS.→boğucu}

Boğaz² sıf. Hamile, boğaz olmağ Hamile olmak. || [TS. Ø]

Boğazgulu sıf. Boğazına düşkün, otlakçı, yama olup başkalarından karnını doyurmayı adet edinen. || [TS. Ø], {TS.→boğazlı, iştahlı, otlakçı}

Boğazlı sıf. Boğazlı olan. || [TS.boğazlı] s. 1. Boğazlı olan. 2. Çok yemek yiyen, yemek isteği çok olan, iştahlı: "*Kabızmanlı Mustafa da boğazlı adam. Can boğazdan gelir, diyor, yiyor.*"- M. Ş. Esendal.

Boğucu sıf. 1 - Boğma özelliği olan, solunumu zorlaştırıp, boğacak gibi sıkıntı veren. 2 - Nefes yollarını zehirleyen. || [TS.boğucu] s. 1. Boğma özelliği olan. 2. Solunumu güçleştiren: "*Göğsünde boğucu bir tıkanıklık vardı.*"- P. Safa. 3. Çok sıcak, sıkıntı veren: "*Eski evinin boğucu, dertli havasından kurtulmak için komisyoncu kendini hemen sokağa attı.*"- H. R. Gürpınar.

Boğuş sıf. 1 - Boğulmuş. 2 - Yeraltından gelir gibi net ve açık olmayan, anlaşılır olmayan, zayıf (ses). || [TS.boğuk] s. Kısılmış (ses): "*Zeyno'nun birdenbire boğazından boğuk bir ses çıktı.*"- H. E. Adivar. *boğuk boğuk

Boğulmuş sıf. 1 - Boğulup öldürülmüş, 2 - Havasızlık, duman veya zehirli gazdan zehirlenerek ölmüş 3- Suda batmış, boğulmuş. || [TS. Ø]

Boğunuğ sıf. Yeraltından gelir gibi net ve açık olmayan, anlaşılır olmayan zayıf (ses). ||

[TS.boğunuk] s. 1. Kısık, boğuk. 2. *hlk.* Sıkıntılı, kapalı, donuk.

Bol sıf. Çok, oldukça, fazla. **bol-bol** zar. 1-Çok, çokça, fazla, oldukça fazla. 2-Fazlasıyla. || [TS.bol] s. 1. İçine girecek şeyin boyutlarından daha büyük veya geniş olan, dar karşıtı:

"*Ellerini görünmesin diye mütemadiyen uzun ve bol pelerine sarıyordu.*"- Y. K.

Karaosmanoğlu. "*Bol zamanuma yetişti de ben onu böyle şımarık büyüttüm.*"- P. Safa. 2. (nicelik bakımından) Olağandan veya alışıldandan çok, kıt karşıtı:

"*Demek ki zeytinin bol ve ucuz olduğu bir yerdeymiş.*"- B. Felek. **bol doğramak** (parasını) saçıp savurmak, **bol keseden bol bol**, ölçüsüz, çok: "Biz de bol keseden duygulanıverdik, o atmosfer içinde."-H. Taner.

**bol bol, bol bulamaç, bol kepeç, bol paça*

Bolgarca sıf. ve zar. Bulgar dilinde, Bulgarların yaptıkları biçimde ve tuttıkları yolda olan. Bulgar dilince, Bulgar gibi veya Bulgarlara yararır biçimde ve yolda. || [TS. Ø]

Bollu sıf. Oldukça fazla, çok. || [TS. Ø]

Bombadaşyan sıf. Bombalamaya ait. || [TS. Ø]

Bombardımançı 1-sıf. Bombalamağa ait. 2-Bombardıman uçağı. || [TS. Ø]

Bomboş sıf. ve zar. Tamamen boş, içinde hiçbir şey olmayan. || [TS.bomboş] s. Büsbütün, tamamen boş: "*Güneşin doğacağı tarafa giden yol bomboştur.*"- Ö. Seyfettin.

"*Bomboş uzanan denizin üstünde / Aç bir karabatak dalar çıkar.*"- N. Cumalı.

Bomboz sıf. Koyu gri, boz renkli, **bombozbozarmağ** Tamamen boz renge burunda çoğaltılmak || [TS.bomboz] s. Çok boz.

Boranlı sıf. Kasırgalı, tipili. || [TS. Ø], {TS.→tipili}

Borçlu sıf. ve is. 1 - Borcu olan, başkasından borç almış olan. 2- Borç veren. 3-Bir vazifeyi, görevi yapacak olan, kendi görevi gibi yapacak olan, görevli, borçlu **çıkartmağ** Birine iyilik etmek, minnettar bıfakmak. **borçlu élemek** İyilik etmek, minnettar bırakmak, **borçlu galmağ (olmağ)** Borçlu olmak. || [TS.borçlu] s. 1. Borcu olan, borç almış olan, verecekli, medyun: "*Merhumu borçlu yatırmak istemezmişiz elbet.*"- Y. Z. Ortaç. 2. *mec.* Bir yüküm altında bulunan: "*Hayatımı ona borçluyum doğrusu.*"- A. Ş. Hisar. 3. Bir şeyi birinin yardımıyla elde etmiş olan: "*Aslında, okumasını da ona borçludur.*"- T. Buğra.

(birine) **borçlu bulunmak (veya olmak)** Borçlu duruma düşmek: "*Dehasını, geçirdiği sara nöbetlerinin şokuna borçlu bulunuyordu.*"- H. Taner. **borçlu çıkmak** Görülen hesapta vereceği kalmak: "*Para muamelelerinden borçlu çıkmıştı.*"- Y. K. Beyatlı. **borçlu ölmez**,

benzi sararır Borç kişiyi öldürmez, ancak hasta edecek kadar üzer.

Bordağ 1 - sıf. Beslenmiş, semizletilmiş, şişman (hayvan), **bordağ dövrü** Hayvanların besiyeye alındığı devir, **bordağa bağlamak**, **bordağda saxlamak** Besiyeye almak, yemle besleyip seTnizletmek. 2 - is. Büyükbaş hayvanları başlarından bağlamak için ahırda, tavlada yapılan küçük yer. || [TS. Ø], {TS.→semiz, tavlı}

Borulu sıf. Borusu olan. || [TS.borulu] s.Borusu olan.

Boruşekilli sıf. Boruya benzeyen, boru gibi, görüntüsü boruya benzeyen. || [TS. Ø], {TS.→borumsu}

Boş sıf. ve zar. 1- İçinde hiçbir şey olmayan. **boş el** ile mec. Hiçbir şey elde etmeden, hiçbir şeye sahip olmadan, elinde hiçbir şey olmadığı hâldeV/içinde yükü, yolcusu olmayan.//Kimse tarafından doldurulmamış, boş, sahipsiz.//Doldurulmamış, mermisi olmayan. 2 - Yapılması, halledilmesi zor olmayan, kolay. 3 - mec. kon. Kocasından ayrılmış, kocasıyla ilişkisini kesmiş. 4 - Beyhude, asılsız, aslı olmayan. **boş danışmağ** (söylemek) Yersiz, uygunsuz konuşmak, faydasız konuşmak. **boş yere** a - Boşuna, abes. b - Faydasız, heder, **boşa çıkarmağ** Neticesiz bırakmak, hiç etmek", hiç çıkarmak, **boşa çıkmağ** Boş olmak, hiç olmak, boşuna gitmek, hiçbir netice çıkmamak, **boşa gétmek** bak. **boşa çıkmağ**. **eli boşa çıkmağ** Boş olmak, hiç olmak, boşuna gitmek, hiçbir netice çıkmamak. 5 - Hür, rahat, işsiz, işi olmayan **boş durmağ** (oturmağ)) Hiçbir işle meşgul olmamak, çalışmamak. 6 - Yumuşak, maddenin parçacıklarının birbirine sıkıca yapışmaması durumu.//Sulu, katı olmayan.// Koyu olmayan, zayıf. 7-ölçüsünden büyük.8- Zayıf bağlanmış, gerilmemiş gergin olmayan. 10- mec. Manasız, anlamsız, faydasız, hafif, gayri ciddi. 11 - mec. İradesiz, dayanıksız, ciddiyetsiz. **boş tutmağ** Ciddiyetle eğilmemek, ehemmiyet vermemek, kayıtsızlık etmek. **boş-boş** zar. Manasız, boş, neticesiz.//İşsiz güçsüz, başıboş, hiçbir iş yapmadan.

boş s. 1. İçinde, üstünde hiç kimse ve-ya hiçbir şey bulunmayan: "Yaralı kayma-kamla iki emir eri de boş kalan kompartı-mana rahatça yerleştiler." -A. Gündüz. 2. İşsiz: "On gün boş mu gezdin?" -Ö. Sey-fettin. "Boş oturmak, aylak durmak insanı çabuk çöktür." -H. Taner. 3. mec. Bir işe yaramayan: "Yaşlı başlı insanlar dedi. Birbirimizi boş tesellilerle aldatacak değı-liz." -R. N. Güntekin. 4. mec. Bilgisiz: "Daha meselesiz, daha cahil, daha boş, daha yakışıklıydılar." -S. F. Abasıyanık. 5. Görevlisi olmayan (iş, görev), münhal: Boş kadro. 6. Yapılacak işi olmayan: Bugün sabah boşum, gelebilirsin. 7. mec. Verim-siz: "Karamsar olmamak için ne kadar çırpınsak

boş." -R. H. Karay. 8. mec. An-lamsız: "Babam, kuvvetli bir darbe yemiş gibi şaşkın, boş gözlerle bakakaldı." -O. Kemal, boş (veya boşta) gezmek veya gezinmek işsiz güçsüz dolaşmak: "Şaşkın yolcuları, boş boş gezinenleri gerisin geri-ye evlerine yollamışlar." -O. Pamuk, boş atıp dolu tutmak (vurmak) umutsuz ola-rak girilen bir iş, iyi sonuç vermek, boş başak dik durur bilgisiz olan üstün gö-rünmek için kasılır, boş bırakmak bir yer-de kimse oturmamak, boş kalmak boş bırakmamak 1) (para, yiyecek gibi şey-lerle) yardım etmek; 2) işsiz bırakmamak, boş boş bakmak amaçsız, anlamsız ve bilinçsizce bakmak: "Bağırarak uyandı. Bir zaman boş boş bakıyor. Burası nere-si?" -A. İlhan. "Boş boş baktığımı görünce öfkelenip elindekileri bir köseye attı." -O. Pamuk, boş bulunmak 1) dikkatsiz ve dalgın bulunmak: "Ah, boş bulunmuş, kanmış, aldanmıştı." -ö. Seyfettin. 2) söylenmesi sakıncalı olan bir şeyi söyleyiver-mek. boş çıkmak umduğu gerçekleşme-mek, sonuç vermemek: "Ben birkaç gün-dür arıyorum, birkaç yerlere başvurduğum, boş çıktı." -M. Ş. Esenal. (bir işten) boş çıkmamak bir işten az da olsa, bir ka-zançla çıkmak, boş dönmek hiçbir şey elde edemeden geri gelmek: "Ankara'ya giden hiçbir heyetin geri boş döndüğünü görmedik." -Y. Kemal, boş durmak işsiz kalmak, çalışmamak: "Mustafa Kemal'in hiç boş durduğu yoktu." -F. R. Alay. boş durmamak 1) her zaman bir işle uğraş-mak; 2) birinin yaptığına karşılık olarak bir harekette bulunmak: "Bizden sonra cenaze çıkmış bir eve benzeyen Bekirağa bölüğün-deld arkadaşlar boş durmamışlardı." -H. C. Yalçın, boş düşmek esk. (kadın) şeriat hükümlerine göre kocasından ayrılmak. boş gezenin boş kalfası işsiz güçsüz dola-şan kimse: "Oraya daha çok boş gezenin boş kalfası emekliler, ya da ağırbaşlı orta yaşlılar giderdi." -H. Taner, boş gezmek-ten bedava çalışmak yeğdir çalışmak insanı tembellikten kurtarır, boş gözlerle bakmak anlamsız bakmak, boş kafalı a-kılsız veya bilgisiz: "Diragon lâkaplı Hacı Muslu Efendinin oğlu Dinçer'e gelince yakışıklı delikanlıydı, ama boş kafalıydı." -R. H. Karay, boş kalmak 1) kimse otur-mamak: Ev boş kaldı. 2) işsiz kalmak: "Her senede üç dört ay, bahusus kışın boş kalırız." -S. F. Abasıyanık. boş kile dipsiz ambar bk. dipsiz kile boş ambar, boş ko-nuşmamak gerçekleri söylemek, bilgisine dayanarak anlatmak: "Amiralin sözlerine inanmak lazım, boş konuşmaz." -F. F. Tülbentçi, boş koymak yoksun bırakmak, mahrum etmek, boş ol (veya olsun) esk. erkeğin karısını boşamak için söylediği söz: "Boş ol deyince, karılarının pılı pırtı toplayıp gitmesini hayalliyorlar." -C. U-çuk. (birisi) boş olmak evlilik birliği sona ermek, boşanmak: "Herşeyin

boş olduğunu ve hep abes şeyler içinde yüzdüğümüzü anlatmaya koyuluyordu." -A. Ş. Hisar, boş oturmak hiçbir işi, uğraşı olmamak, boş torba ile at tutulmaz çıkar veya karşılık boşalım gösterilmeden bir kimse bir yere bağlan-maz, boş vermek argo aldirmamak: "Mü-hendislik veya avukatlıkmiş, boş verirdi, Miralay Bey böyle tvır zıvır mesleklere..." -H. Taner, boş yerine vurmak böğürlerine vurmak, boşa almak 1) askıya almak; 2) (motorlu araçlarda) vites kolunu viteden kurtarmak, rölantiye almak, boşa çıkar-mak olumlu bir sonuç alınmasını engelle-mek: "Çocuklar her atılımını boşa çıkarı-yor, onunla alay ediyorlar." -A. Onan. bo-şa çıkmak (umut, düşünce gibi şeyler) sonuç vermemek, gerçekleşmemek: "Ümi-dim boşa çılanca dizlerimin bağı çözülür." -H. R. Gürpınar, boşa gitmek (harcanan emek, para) hiçbir işe yaramamak, olumlu bir sonuca ulaşmamak: "Bir fikrin ger-çekleştirilmesine yaramayan zaferler boşa gider." -Atatürk, boşa koysan dolmaz, doluya koysan almaz içinden çıkılamayan güç bir durum karşısında kalındığında söylenir, boşa vermek boş geçirmek: "Vermeyelim zamanı boşa, durma gayri gel." -F. Halıcı, boşta gezmek işsiz olmak: "Huriye Hanım, kızının bu boşta gezer oğlana vardığı zaman ..." -B. Felek, boşta kalmak işsiz kalmak, boşuna gereksiz, yararsız yere, boş yere, beyhude, nafiye: "Faliş cins bir gazeteci, hiç boşuna vakit geçirmek ister mi?" -Y. K. Karaosmanoğlu. *boşboğaz, boş böğür, boş dönme, boş inanç, boş kâğıdı, boş küme, boş lâf, boş söz, boş yere, boş zaman

Boşaldılmış sif. Boşaltılmış, boş hâle getirilmiş. || [TS. Ø]

Boşbéyin sif. Ahmak, başıboş, serseri, akılsız. || [TS. Ø], {TS.→ahmak, alık, aptal, bön, budala, ebleh}

Boşboğaz sif. Geveze, boş konuşan, aklına eseni yerli yersiz söyleyen. || [TS.boşboğaz] s. 1. Saklanması gereken şeyleri söyleyiveren, sır saklayamayan, geveze: "O kadar boşbo-ğaz çocuk arasında da vakayı bir sır olarak saklamak güçtü."- Y. K. Beyatlı. 2. Yerli yersiz konuşan (kimse): "Boşboğazı ateşe atmışlar, odunum yaş (veya az) demiş."- Atasözü.

Boşbuynuzlu sif. zool. Boynuzunun içi boş olan hayvan. || [TS. Ø]

Boyağlı sif. Boya sürülmüş, renklenmiş. || [TS. Ø], {TS.→boyalı, renkli}

Boyağsız sif. Boya sürülmemiş, boya vurulmamış, renklendirilmemiş. || [TS. Ø], {TS.→boyasız, renksiz}

Boyalı sif. 1- Boya sürülmüş, renklendirilmiş.//Yüzüne boya sürmüş, makyaj yapmış. 2-mec. Görünüştü aldatici, suni. || [TS.boyalı] s. 1. Boya sürülmüş, boyanmış veya

boyaya batırılmış: "Türk evlerinde köşeler ve tavanlar türlü renklerle boyalı oyma tahtalarla süslü idi."- F. R. Atay. 2. Renkli: "Kârgir, sarı boyalı, yeşil pancurlu bir ev görürsünüz."- A. Ş. Hisar. 3. kadın için) Yüzünü çok boyamış olan, makyajlı: "Boyalı kadınlar rüyası bitsin."- S. F. Abasıyanık.

Boyanalı sif. Boyana bitkisi kullanılmış yemek. || [TS. Ø]

Boyanmış sif. 1 - Boyaya daldırılmış, boya sürülmüş, renklendirilmiş. 2 - Makyaj yapılmış || [TS. Ø], {TS.→boyalı}

Boyasız sif. 1 - Boya sürülmemiş, renksiz. || [TS.boyasız] s. 1. Boya sürülmemiş: "Yalnız kapı ile dolabın yüzleri tel ve fil dişi kakma ve boyasızdır."- S. Birsel. 2. Renksiz. 3. kadın için) Yüzünü boyamamış olan, makyajsız: "Şu kadını düzgünsüz, boyasız bir hâlde yakından bir görsem."- O. C. Kaygılı.

Boyayıcı sif. Boyayan, renklendiren, karışımında boya maddesi olan. || [TS.boyayıcı] s. Boyama özelliği olan.

Boy-buxunlu sif. Boylu boslu, vücut yapısı güzel olan. || [TS. Ø], {TS.→boylu boslu, yakışıklı}

Boydaş, sif. Boylan aynı olanlar, akran. || [TS.boydaş] s. 1. Aynı boyda olan. 2. is. Akran.

Boylama sif. mah. Aynı boyda olan. || [TS. Ø]

Boylu¹ sif. Uzun boylu, boylu boslu.//Yüksek || [TS.boylu] s. 1. Boyu olan: "Hatırlayabildiğim kadar, annem orta boylu idi."- Y. K. Beyatlı.

"Kısa boylu, kırmızı yanaklı, şişman bir adamdı."- P. Safa. 2. Boyu benzerlerinden uzun olan: "Sahneye birbirinden enli ve boylu dört taze birbiri ardınca girdi."- H. E. Adıvar. * boylu boslu, boylu boyunca, boylu poslu

Boylu² sif. kon. Hamile {TS.→, gebe, hamile, yüklü}

Boynuburuğ sif. kon. Mazlum, mahzun, zavallı, fukara, öksüz.//zar. Zavallı bir şekilde, fukara, mazlum bir şekilde. || [TS. Ø], {TS.→boynu bükük, fukara, öksüz, mahzun, mazlum, zavallı}

Boynubükük sif. kon. Zavallı, mazlum, öksüz, mahzun. || [TS.boynu bükük] s. Üzgün, kırılmış, kimsesiz, acınacak ve yardım bekler durumda, zavallı: "Umudu kırılınca boynu bükük, ahıra, ineği sağmaya indi."- H. E. Adıvar.

Boynuderili sif. Yakası kürklü. || [TS. Ø]

Boynuxezli sif. Yakası kürklü. || [TS. Ø]

Boynuyoğun sif. ve is. 1 - Boynu normalden kalın olan. 2 - mec. kon. Asalak, istismarcı, alın teri akıtmadan yaşayan. || [TS. Ø], {TS.→asalak, istismarcı}

Boysuz sif. Kısa boylu, boyu uzun olmayan. || [TS.boysuz] s. Boyu benzerleri arasında kısa olan.

Boyunduruğlu sıf. 1 - Koşulmuş, boynuna boyunduruk takılmış. 2 - mec. Esir, mahkum. || [TS. Ø], {TS.→hükümlü, mahkum, tutuklu}

Boyunluğlu sıf. Boynunda sargı olan, boynuna sargı sarılmış. || [TS. Ø]

Boyunsuz sıf. Boynu çok kısa olan. || [TS. Ø]

Boz¹ sıf. 1 - Toprak ve deve tüyü renginde olan, siyah ve beyaz renklerin karışımından oluşan renk. 2 - Dumanlı, sisli, açık olmayan. 3 - Çıplak, bitkisiz. 4 - mec. kon. Utanmaz, nezaketsiz, hayasız, yüzüstü, kaba konuşan, **boz** sifet **göstermek** Nezaketsizlik etmek, edepsizlik etmek, kaba davranmak. || [TS.boz] *is.* 1. Açık toprak rengi. 2. *s.* Bu renkte olan. 3. *s.* Açılmamış, sürülmemiş (toprak). **boz bulanık, boz geven, boz madde, boz yel*

Bozarag sıf. Boz, bozumsu renkte. || [TS. Ø], {TS.→bozca}

Bozaran sıf. 1 - Çabuk solan. 2 - Boz renkli görünen. || [TS. Ø]

Bozarmış sıf. Rengi kaçmış, solmuş. || [TS. Ø], {TS.→bozarık}

Boztövr sıf. esk. Boz renkli, boz renge yakın renkte. || [TS. Ø], {TS.→bozca}

Bozumsov sıf. Boz renge yakın renkte, rengi biraz boz olan. || [TS. Ø], {TS.→bozca}

Bozumtrağ sıf. Boz renge yakın renkte. || [TS. Ø], {TS.→bozca}

Bozumtul sıf. bak **boztövr**, **bozumsov**, **bozumtrağ**. || [TS. Ø], {TS.→bozca}

Böhranlı sıf. Çok karışık, korkulu, ağır durum. || [TS.buhranlı] *s.* Bunalımlı: "*Durum buhranlı ve çok tehlikeliydi.*" - F. R. Atay.

Bölücü sıf. Bölme, bölme işini yapan, taksim eden, ayıran. || [TS.bölücü] *s.* 1. Bölme işini yapan, bölen. 2. *mec.* Bir topluluğu, birliği parçalama, bölme amacıyla olan, fesatçı, münafık: "*Cumhuriyet devrinde benzeri görülmemiş bölücü ve yıkıcı kanlı bir iç savaşın gerçekleşme noktasına yaklaştığı sırada...*" - Anayasa. 3. *is.* Bir siyasî partinin birliğini parçalamayı, bozmayı amaç edinen kimse.

Bölünmez sıf. 1- Kalansız bölünemeyen. 2- Bölünecek olmayan. 3-Parçalanmayan, hisselerine ayıramayan, bütün. || [TS.bölünmez] *s.* Parçalanamaz, ayıramaz: "*Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.*" - Anayasa.

Bölüşdürücü sıf. ve *is.* Taksim eden, bölen, pay eden. || [TS. Ø]

Börklü sıf. Kalpaklı, başında börk olan. || [TS. Ø], {TS.→kalpaklı}

Böyrekli sıf. mah. Yiğit, cesur, yürekli. || [TS. Ø], {TS.→cesaretli, cesur, korkusuz, yürekli}

Böyüçük sıf. Çok büyük, oldukça büyük.//Biraz büyük. || [TS.büyücek] *s.* Biraz büyük, büyüğe yakın: "*Bir dostumuzun teklifiyle İstanbul'da büyücek bir memuriyet almıştık.*" - B. Felek. "*Kaşları rastıklı, gözleri zeytin gibi*

kapkara büyücek mahalle kızının bu iltifatından utanır gibi." - O. C. Kaygılı.

Böyüdücü sıf. Cisimleri büyük gösteren, büyüteç. || [TS. Ø]

Böyüdülmüş sıf. 1 - Büyük hâle getirilmiş 2 - Şişirilmiş, abartılmış. || [TS. Ø], {TS.→abartılı, abartmalı, mübalâğalı}

Böyük sıf. 1-Nitelik ve ölçü olarak iri olan.//Hacim olarak geniş. 2-Bazı isimlerin önüne gelerek güçlendirici anlam kazanır. 3 - Çok güçlü, çok şiddetli. 4 - Yaşça birinden fazla olan.//*is.* Yaşlı, ihtiyar, **böyük** danışmağ a - Yüksekten atmak, b -Böbürlenmek, c - Haddini bilmeden konuşmak, kaba konuşmak, **böyükle böyük, küçükle küçük** Herkesle iyi geçinen, her atmosfere uyabilen, saygılı davranan adam. 5 - Sayı olarak çok, hayli miktarda./ -Kalabalık, izdihamlı, debdebeli, azametli, görkemli. 6 - Fevkalade tarihi ve siyasi önemi olan.//İlim, edebiyat ve sanat eserlerinin fevkalade oluşunu ifade eder. 7 -Dahi, ulu, harikulade zekaya sahip.// Tarihte çok önemli rol oynayan şahsiyetleri anarken isimlerine ilave edilen bir sıfat.//Görkemli, meşhur isim kazanmış olan. 8 - Çok mühim, önemli, elzem. 9 -*is.* kon. Önder, reis, başkan, idareci, yüksek makam sahibi. **Böyük - böyük** 1 - zar. Haddini aşarak konuşmak, büyük laflar etmek. 2 - sıf. Büyüklük ve çokluk, fazlalık bildirir. || [TS.büyük] *s.* ve *is.* 1. (somut nesnelere için) Boyuttan, benzerlerinden daha fazla olan, küçük karşısı: "*Böyük ağaçların altında, gazinoya doğru gidiyoruz.*" -Y. Z. Ortaç. 2. *s.* (soyut kavramlar için) Çok, ortalamayı aşan: "*Böyük bir cevap sıkıntısı geçirdikten sonra itiraf etti.*" -P. Safa. 3. *s.* Niceliği çok olan: "*Benim böyük kalabalıklara karşı ürkekliğim vardır.*" -R. N. Güntekin. 4. *s.*Üstün niteliği olan: Büyük ulus. Büyük başarı. "*Moliere böyük adammış, yeryüzüne gelmiş kişilerin en büyüklerinden biri.*" -N. Ataç. 5. *is.* Yetişkin, belli bir yaşa gelmiş: "*Böyüklerin yanında sesim çıkmazdı.*" -S. F. Abasıyanık. 6. *s.* Önemli: "*Ömrünün tek ve böyük oyunu bitmişti.*" -T. Buğra, böyük abdesti gelmek göden bağırsağını boşaltma gerekliliğini duymak. böyük balık küçük balığı yutar güçlüler, güçsüzleri ezer. böyük başın derdi böyük olur böyük işlerin başında bulunanların karşılaşacağı güçlükler de çoktur: "*Mutlu değildi. Böyük başın derdi de, sıkıntısı da böyük olur.*" -B. Felek, böyük görmek (bilmek veya tutmak) kendini veya başkasını olduğundan üstün saymak, yüceltmek. böyük lâf etmek bk. böyük söz söylemek. böyük lokma ye böyük söyleme başaramayacağın, sonuclandramayacağın bir konuda kesin sözler söyleme, böyük oynamak 1) çok para koyarak kumar oynamak; 2) *mec.* böyük bir tehlikeyi göze alarak bir işe girişmek, böyük (söz)

söylemek yapacağı bir şey hakkında kesin konuşarak övünmek, büyük sözüme tövbe! bir konuda çok kesin konuşulduğunda, tersi bir durumun başa gelmemesi dileğini belirtir: "*Büyük sözüme tövbe, hatır ve hayalime bile getiremem.*" -S. M. Alus. büyük yemin etmek bir şeyi yapmamak konusunda en kutsal şeyler üzerine ant içmek **büyükle büyük, küçükle küçük** olmak her yaş ve durumdaki kişilere karşı dostça, arkadaşça davranmak, **büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öpmek** sevgi ve saygı göstermek: "*Buralara kadar zahmet ettiniz, büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim.*" -H. Taner. **büyükten büyüğe** mirasın önce büyüğe, o ölünce kalanların en büyüğüne geçmesi kuralı, ekber evlât hakkı, **büyükklük satmak** gururlanıp üstünlük taslamak "*Bir eski muallime olan annem, istese de büyüklük satamazdı, elinden gelmezdi.*" -O. Kemal. * **büyük abdest, büyük aile, büyük amiral, büyük ana, büyük anne, büyük atardamar, Büyükaçı, büyük baba, büyükbaş, büyük boy, büyük çember, büyük dalga, büyük defter, büyük elçi, büyük elcilik, büyük hanım, büyük harf, büyük kalori, büyük kan dolaşımı, büyük mağaza, büyük mevlit ayı, büyük önerme, büyük para, büyük peder, büyük sesli uyumu, büyük şehir, büyük tansiyon, büyük terim, büyük tövbe ayı, büyük ünlü uyumu**

Böyükçe sıf. Çok büyük, biraz büyük. || [TS.büyükçe] s. 1. Biraz büyük: "*Aynı kamarayı paylaşacaksınız, büyüktedir, ikinize de yeter.*" -Z. Selimoğlu. 2. mec. Oldukça önemli: "*Büyükçe bir beyin humması geçirmiştin.*" -R. N. Güntekin.

Böyükğar sıf. esk. Biraz büyükçe, irice. || [TS. Ø], {TS.→irice}

Böyüksüz sıf. Rehbersiz, önderi olmayan; hamisiz, arkasız. || [TS. Ø], {TS.→arkasız, hamisiz}

Böyükyaşlı sıf. Yaşca diğerlerinden büyük olan. || [TS. Ø], {TS.→büyük}

Brak sıf. alm. 1 - Kusurlu, zedeli, defolu mal için faydasız kabul etmek. 2 - Kusurlu zedeli. || [TS. Ø], {TS.→bozuk, defolu, kusurlu, özürlü}

Bromlu sıf. kim. Terkibinde brom olan. || [TS. Ø]

Bronxial sıf. anat. Bronşlara ait olan. || [TS. Ø]

Bucağlı sıf. Köşeli, köşesi olan. || [TS. Ø], {TS.→köşeli}

Budağlı sıf. Dalı olan, dallı. || [TS.budaklı] s. Budağı olan: "*Başmubassır budaklı kızcık dalına meraklı idi.*" - F. R. Atay.

Budağısız sıf. Dalsız, dalları kesilmiş. || [TS. Ø]

Budal sıf. mah. Yiğit, cesur. || [TS. Ø], {TS.→cesaretli, cesur, korkusuz, yiğit, yürekli}

Budkaçı is. ve sıf. Budka adlı kulübede mal satan, satıcı. || [TS. Ø]

Buğdayı sıf. Buğday renginde olan, buğday tenli, esmer. || [TS. Ø], {TS.→buğday benizli, esmer}

Buğdayıbeniz sıf. Buğday tenli. || [TS.buğday benizli] is ve s. Açık esmer: "*Bir buğday benizli zülfü dolaşık / Gitme diye beni yolda eğler var.*"- Karacaoğlan. "*Kısaca boylu, buğday benizli, güler yüzlü, konuşkan bir adam.*" - M. Ş. Esendal.

Buğdayısifet sıf. Buğday tenli. || [TS. Ø], {TS.→buğday benizli, esmer}

Buğumlu sıf. Boğumu, mafsalı olan. || [TS.boğumlu] s. Boğumu olan.

Buxovlanmış sıf. 1 - Ayağına pranga, zincir vurulmuş.//Prangalanmış. 2 - mec. Eli kolu bağlanmış. || [TS. Ø], {TS.→prangalı}

Buxovlu sıf. Ayağına pranga, zincir olan.// Prangalı. || [TS. Ø], {TS.→prangalı}

Bulandırıcı sıf. 1 - Bir şeyin saflığını, duruluğunu, parlaklığını bozan, bulandıran. 2 - Mide bulandıran, kusturucu. || [TS.] is. ve s. 1. Bulantı veren. 2. is. mec. Tiksindirici, nefret uyandıran.

Bulanık sıf. Şeffaf, duru, temiz, berrak olmayan (sıvı).//Bozulmuş, bulutlu.//mec. Hiçbir şey ifade etmeyen, tabii hâlini kaybetmiş, açık olmayan, bulutlu, bulanık suda balık tutmağ Fırsattan istifade etmek, birinin zor durumda olmasından istifade ederek maksadına ulaşmak için çalışmak.. || [TS.bulanık] s. . Bulanmış olan, duru olmayan: "*Koltuğuna oturdu, Halic'in bulanık sularına daldı.*" -F. R. Atay. 2. Bulutlu, kapalı: Bulanık hava. 3. Açık seçik görünmeyen, net olmayan: Bulanık görüntü. 4. (bakış) için, Donuk, anlamsız; fersiz: "*Işık vursa bile içine fer düşmeyen bulanık gözlü, küçücük, sıska, yılğın bir köpekti.*" -R. H. Karay. "*Dimdik oturuyor, bulanık ve ıslak gözlerle ona baktıyordu.*" -P. Safa. 5. mec. Niteliği tam anlaşılmayan: "*İzmir-Bursa yolculuğundan dönüşümde ben böyle bulanık bir politika havası içinde bulmuştum.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Bulanıklık sıf. ve is. 1 - Şeffaf, saf, temiz, berrak olmayan, bozulmuş, bulutlu. 2 -Bulanık şeyin hâli. || [TS. Ø], {TS.→bulanık}

Bulaşık sıf. 1 - Bir şeye bulaşmış, batmış, bir şey sürülmüş. 2 - Çamurlu, kirli. 3 - Açık olmayan, donuk. || [TS.bulaşık] is.ve s. 1. Yiyecek veya içecekte kullanılan yıkanmamış mutfak eşyası veya kap kaçak: "*Tava indirilir, tepsilere dökülür, tepsiler güneşe komur, yıkanacak bulaşıklar kıyıya başına götürülür.*" -M. Ş. Esendal. 2. s. Bulaşmış olan: Bulaşık kap. 3. s. mec. Yapışkan, sulu: Bulaşık adam. "*Bu karmakarışık ve bulaşık âlemi kendi hâline bırakırdı.*" -A. Ş. Hisar. 4. mec. İz, etki, kalıntı: "*Daha halayının bulaşığı geçmedi.*" -B. Felek, bulaşık suyu gibi (sulu yiyecek ve içecekler için) kötü hazırlanmış, tadı tuzu

olmayan.**bulaşık adam, bulaşık beâ, bulaşık deniz, bulaşık deterjanı, bulaşık eldiveni, bulaşık gem, bulaşık hane, bulaşık iş, bulaşık makinesi, bulaşık makinesi tuzu, bulaşık suyu, bulaşık tozu*

Bulaşıklı sıf. bak. *bulaşık* || [TS. Ø], {TS.→*bulaşık*}

Bulkaçı is. ve sıf.1 - Bulka adlı ekmek pişiren. 2 - Bu ve diğer ekmekleri satan. || [TS. Ø]

Bulutlu sıf. 1 - Bulutla kaplı. 2 mec. Kederli, gamlı, üzgün. || [TS.*bulutlu*] s. 1. Bulutlarla kaplanmış, bulutlanmış. 2. mec. Üzerinde bulut varmış gibi bulanık görünen. 3. (bellek için) Karışık, net olmayan.

Buludsuz sıf. 1 - Temiz, açık hava. 2 - mec. Şairane benzetmelerde: Açık, saf, lekesiz. || [TS.*bulutsuz*] s. Bulutu bulunmayan, açık, berrak: "*Burası seması bulutsuz, güneşi berrak bir yeşil saha idi.*" -H. C. Yalçın.

Bumbulaşık sıf. Çok kirli, pis. || [TS. Ø], {TS.→*kirli, murdar, mülevves, pis*}

Bumbuz sıf. Çok soğuk, buz gibi soğuk, haddinden fazla soğuk. || [TS.*bumbuz*] s. Çok soğuk.

Buradaki sıf. 1 - Bu yerde olan, bu yerde duran, 2 - zam. Bu yerde olan, yaşayan, bu yere has olan. || [TS. Ø]

Buralı sıf. Burada oturanlardan, bu yerin halkından, yerli. || [TS.*buralı*] s. Bu memleketli, bu yerin halkından: "*Siz buralıya benzemiyorsunuz.*" - P. Safa.

Burazlı sıf. Burazla bağlanmış, burazı olan. || [TS. Ø]

Burma is. 1 - Burmak fiili, çevirme, döndürme, kıvrırma, iğdiş etme. 2 - sıf. Burulmuş, örülmüş şey (saç, bıyık vs.). 3 - sıf. Burgu şeklinde olan. *burma* gazma tekn. Toprağın, petrol kuyularının vs'nin burgulu aletler vasıtasıyla kazılması tekniği. 4 - is. Sap, ot, çalı vs. bağlamak için burularak urgan şekline getirilen yeşillik, bağ. || [TS.*burma*] is.ve s. 1. Burmak işi. 2. Sarıgıburma tatlısının bir adı. 3. Burularak yapılmış bilezik. 4. s. Burulmuş, burularak yapılmış, kıvrılmış: "*Yoksa, ben hiç de aptal, tutsak ruhlı, herhangi maskara herifin burma bıyıklarına hayran olan dişilerden değilim.*" -H. E. Adıvar. 5. Hadım etme, iğdiş etme. 6. hlk. Musluk. 7. hlk. Eğrilmek için bükülmüş yün. 8. hlk. Yaş iken burularak kurutulmuş ot. 9. hlk. Kuru incir.

Burmabıyıklı sıf. Burma bıyıklı. || [TS. Ø]

Burmabuynuz sıf. Boynuzu burgu şeklinde || [TS. Ø]

Burnuyelli sıf. kon. Mağrur, gururlu, kibirli. || [TS. Ø], {TS.→*gururlu, kibirli, mağrur*}

Burovuz 1 - sıf. ve zar. Geri verilme şartıyla alınan geçici olarak kullanmak için alınan. 2 - is. Ödünç alınmış şey. || [TS. Ø]

Burucu sıf. ve is. Dokumacılıkta ve bazı üretim yerlerinde ipliklerin burulması işini yapan kişi. || [TS. Ø]

Buruğ¹ sıf. 1 - Burulmuş, *buruğ düşmek* Dolaşmak, birbirine geçmek, karışmak. *buruğ salmag* Birbirine geçirmek, karıştırmak. 2 - Burulmuş şekilde olan. 3 -İğdiş edilmiş, enenmiş. **Buruğ - buruğ** zar. Burulmuş hâlde olan. || [TS.*buruk*] s. 1. Burulmuş olan. 2. Tadı kekre olan: "*Vişne şerbetinin bu buruk tadı gerçek midir?*" -A. İlhan. 3. mec. Alınarak küskünlük gösteren,gücenmiş(kimse): "*Rahmi'ye karşı o da ötekiler gibi buruktu.*" -T. Buğra. 4. is. Uygun olmayan şartlar sonucu dönerek büyüyen ağacın kerestesi.* *buruk buruk*

Burulğanlı sıf.1 . Fırtınalı, boralı (hava). || [TS. Ø], {TS.→*fırtınalı*}

Burulmuş¹ sıf. 1 - Kıvrılmış, bükülmüş. 2 - Burularak sıkılmış, sıkıştırılmış. 3-Yürürken istikametini değiştirmiş, başka yöne dönmüş. || [TS. Ø], {TS.→*buruk*}

Burulmuş² sıf. İğdiş edilmiş, enenmiş. || [TS. Ø], {TS.→*iğdiş*}

Butalı sıf. Nakışlı, çiçekli, üzerine gül işlenmiş. || [TS. Ø]

Boynuzlu¹ sıf. Boynuzu olan. || [TS.*boynuzlu*] s. 1. Boynuzu olan (hayvan). 2. s. mec.

Karısının veya kadın yakınlarından birinin iffetsizliğine göz yuman (erkek): "*Böyle kocalara her dilde boynuzlu derler.*" H. R. Gürpınar. 3. is. argo Trolleybüs.*boynuzluteke

Boynuzsuz sıf. Boynuzu olmayan. || [TS.*boynuzsuz*] s. Boynuzu olmayan.

Boynuzşekilli sıf. Görünüşü boynuza benzeyen. || [TS. Ø], {TS.→*boynuzsu*}

Boynuzvarı sıf. Görünüşü boynuza benzeyen. {TS.→*boynuzsu*}

Buyruğlu sıf. Emir almış, bir emri yerine getirmekle vazifelendirilmiş. || [TS. Ø]

Buyurucu sıf. Emredici, amirane. || [TS. Ø], {TS.→*buyurgan*}

Buzlanmış sıf. Buza dönmüş, donmuş. || [TS. Ø]

Buzlu sıf. 1 - Üst kısmı donmuş, buzla kaplanmış veya çok buz olan.//çoğ. Kuzey Buz Denizi. 2 - Soğutmak için içine buz konmuş veya buz içinde soğutulmuş. || [TS.*buzlu*] s. 1. Buz tutmuş, buz bağlamış olan. 2. Buz içinde tutularak, içine buz katılarak soğutulmuş: "*Serin bir yerde oturuyor, buzlu şurubunu, buzlu içkisini içiyor.*"- M. Ş. Esenal. 3. Buğulanmış gibi olan, saydam olmayan: "*Kalem odasından buzlu bir cemeânla ayrılmış...*" - R. N. Güntekin. * *buzlu cam*

Büdreğen, Büdrek sıf. Sık sık tökezleyen, düşer gibi olan, dengesini kaybeden || [TS. Ø]

Bükelenmiş sıf. Rulo, tomar yapılmış, boru şeklinde kıvrılmış. || [TS. Ø], {TS.→*bükük, bükümlü*}

Bükük sif. 1 - Bükülmüş, katlanmış, tomar yapılmış. 2-is. Kumaş ve kağıt gibi şeylerin katlanmış yerleri. 3-is. Vücudun bükülebilene, eklem yerleri. || [TS.bükük] s. Bükülmüş, eğilmiş olan:

"Az beli bükük ve gözleri biraz baygın bir ihtiyar."- O. C. Kaygılı.

Bükülmeyen, Bükülmez sif. Bükülemeyen tomar yapılamayan, katlanmayan ./mec. Güçlü, kuvvetli, sağlam. || [TS. Ø], {TS.→güçlü , kuvvetli, sağlam}

Bükülmüş sif. 1 -Belirli bir şekilde katlanmış. 2 - Bir şeye sarınmış, bükülmüş.3-Eğilmiş, katlanmış. || [TS. Ø], {TS.→bükük, bükümlü}

Bükülü sif. 1-Bükülmüş, bükülmek suretiyle yapılmış./Kapatılmış (kitap vs.) 2-Bir şeye sarınmış. 3-is. Bükülmüş, katlanmış şey. bir bükülü İçine belirli miktarda bir şey konarak sarınmış. || [TS.bükülü] s. Bükülmüş olan.

Bulendpervaz sif. esk. 1-Yüksekten uçan. 2-mec. Alicenap, cömert. || [TS. Ø], {TS.→alicenap, bonkör, cömert, eli açık, iyi kalpli, iyi yürekli}

Billüri sif. ar. Billur gibi saf, temiz, lekesiz, parlak./Şeffaf, duru. || [TS.billuri] s. Billûra benzer, billûr gibi: "Bu taze kadın sesleri öyle güzel, billûrî, ilâhî duyulurmuş ki, bunları hep birden dinlemek, deniz kızlarını işitmek kadar tesirli olurmuş."- A. Ş. Hisar.

Billurin sif. ar. Kristalden yapılmış, kristal gibi. || [TS. Ø], {TS.→kristal}

Bülövenmiş sif. 1 - Keskin, bileğlenmiş. 2-Bileğ gibi düz, cilalı, kaygan. || [TS. Ø], {TS.→keskin}

Bülövlü sif. Keskin. || [TS. Ø], {TS.→keskin}

Bürkülü sif. Nefes almayı zorlaştıracak kadar sıcak. || [TS. Ø]

Bürmelenmiş sif.. Tomar yapılmış, bu şekilde bükülmüş. || [TS. Ø]

Bürokratasına sif. Bürokrat gibi, bürokratism vasfında olan, ona has olan. || [TS. Ø], {TS.→bürokratik}

Bürokratik sif. Bürokratiye has olan, onun vasfında olan. || [TS.bürokratik] s. 1. Kurtasiyecilikle ilgili. 2. Kamu yönetimi ile ilgili:

"Bürokratik engelleri ortadan kaldıracak bir yol aradık ve bulduk."- H. Taner.

Bürran sif. far. klas. Keskin. || [TS. Ø], {TS.→keskin}

Bürüncelik sif. Örtünmüş, yüzüne tülbent, peçe örtmüş, bir şeyle örtünmüş. || [TS. Ø], {TS.→peçeli}

Bürünüklü sif. Bir şeyle örtünmüş. {TS.→örtülü}

Bürüşdürücü sif. Büzme özelliği olan, toplama, çekme özelliği olan. || [TS. Ø]

Bürüşmüş sif. Kırış kırış olmuş, buruşmuş. || [TS. Ø], {TS.→buruşuk}

Bürüşük 1 - sif.Buruşmuşhâldeolan. || [TS.buruşuk] is.ve s. Gerginliği, düzgünlüğü kalmamış buruşmuş olan:"Kemiklerine yapışmış derisinde hiçbir buruşuğa tesadüf etmek mümkün değildi."- Y. K. Karaosmanoğlu.

Büryan sif. far. Ateşte kavrulan (kavrulmuş) büryan éylemek (étmek) a - Ateşte yakmak, kavurmak. b - mec. Kebap etmek, yakmak, kavurmak büryan olmağ a - Ateşte yanmak, kavrulmak. || [TS. Ø]

Büsatli sif. Tantanalı, debdebeli. || [TS. Ø], {TS.→debdebeli, görkemli, gösterişli, şaşaalı}

Bütçü is. ve sif. Put yapan, put satan. || [TS. Ø]

Bütöv sif. 1-Bir bütün halinde olan, kesilmemiş, kırılmamış, dağılmamış, parçalanmamış; yekpare, bütün.2-zar. Baştan başa, bütünlükle, tamamen. || [TS. Ø], {TS.→bütün, tam}

Bütün 1 - zam. Herkes. 2 - sif. kon. Kararlı,sağlam. 3 - Bir bütün hâlinde, yekpare hâlde olan. 4 - zar. Hep, tamamen. 5 - zar.

Baştan başa, baştan ayağa kadar. **Bütün** - bütün zar. Bütün hâlde, bütün parçalarla. || [TS.bütün] s. 1. Eksiksiz, tam: *Bir oturuşta tün bir ekmeği yedi.* "Güller bütün güller sabah / Bir ağızdan şarla söyler gibi açıyor her bahçede."-N. Cumalı. 2. Parçalanmamış: Bir bütün ekmek "Elini tuttu. Bütün oyun boyunca da bırakmadı."-S. F. Abasıyanık. 3. Çok sayıdaki varlık ve nesnelerin hepsi, bütünü:

"Bütün gözler bir şey bekliyordu. " -H. C. Yalçın. "Bütün civar köylerde onu sevmeyen yoktu." -Y. K. Karaosmanoğlu. 4. Ufaklık, bozukluk olmayan (para): Bütün para. 5. is.

Birlik, tamlık: "Şiirde bir bütünün lüzumuna inananlar bile mısralar arasında birtakım aralıklar kabul eder." -O. V. Kanık.*bütün bütün, batan bütüne

Büzmeli sif. Büzgülü, büzgüsü olan. || [TS. Ø], {TS.→büzgülü}

Büzücü sif. Bir şeyi büzmeye yarayan. || [TS. Ø]

Büzük sif. 1 - Büzülmüş, kırışık. 2-Büzülmüş, büzülüp toplanmış, küçülmüş, dar, 3 - is. Büzülmüş yer, kırışık yer. || [TS.büzük] s. . 1. Toplanarak büzülmüş. 2. is. kaba Kalın bağırsağın sona erdiği yer, anüs. 3. argo Yüreklilik, cesaret.

Büzüşdürücü sif. Ağızdaki tükürüğü toplayan, büzüştüren. || [TS. Ø]

C

Cadar-Cadar sıf. ve zar. Çatlak çatlak, yarık yarık, her tarafı çatlamış. || [TS. Ø]

Caduger is. ve sıf. far. Büyüculükle uğraşan, sihribaz. || [TS. Ø]

Cağlı sıf. Çitlenmiş, etrafı çitle çevrilmiş. || [TS. Ø]

Cahaşümül sıf. far. ve ar. Cihanı kaplayan, saran, dünya çapında, dünya ölçüsünde. || [TS.cihanşümül] s Evrensel, üniversal: "*Cihanşümül ve insanî sanat gururu herkese aittir.*"- F. R. Atay.

Cah-calallı sıf. 1 - Gösterişli, debdebeli, azametli, muhteşem. 2 - Kıymetli taşlarla süslü, bezekli. || [TS. Ø], {TS.→azametli, görkemli, gösterişli, heybetli, muhteşem, bezekli, süslü }

Cahil sıf. ar. kon. Genç. || [TS.cahil] s. 1. Öğrenim görmemiş, okumamış, bilgisiz: "*Bu maskara sosyete bana cahil diye bakar.*" -H. E. Adivar. 2. Belli bir konuda yeterli bilgisi olmayan: "*Bu doktorun karşısında cahil, aptal oluyorum.*" -M Ş. Esendal. 3. hlk. Deneysiz, genç, toy (delikanlı veya kız): "*Esasta batıl itikatlara inanmış cahil bir kızcağızdı.*" -R. H. Karay, cahil kalmak bilgi edinmemek, bilgisi olmamak: "*Bu konularda yeni kuşağın yanında her zaman cahil kalmaya mahkûmuz.*" -H. Taner.

Cahlıca sıf. Çok genç || [TS. Ø]

Caiz sıf. ar. Yapılmasında bir sakınca bulunmayan; yapılması veya yapılmaması konusunda emir bulunmayıp kişinin isteğine bırakılan, ruhsatlı, izinli, en münasip, en uygun. || [TS.caiz] s. esk. Din, yasa, töre veya başka bakımdan işlenmesinde, yapılmasında sakınca olmayan, yapıp işlenmesine izin verilen, uygun, yerinde sayılan, yakışık olan: "*Akşama kalıp, iskelenin üstü bin bir ayakken gitmek caiz değildi.*"-S. M. Alus.

Calagaltı is. bot. Aşı için alınan, ayrılan bitki ağaç vs.//sıf. Asilik için ayrılmış. || [TS. Ø]

Calaglı sıf. Aşılanmış, aşılı. || [TS. Ø], {TS.→aşılı}

Calallı sıf. Azametli, ihtişamlı, gösterişli, muhteşem. || [TS. Ø], {TS.→azametli, görkemli, gösterişli, heybetli, muhteşem, bezekli, süslü }

Calalış sıf. Bitişik, eklenmiş hâlde olan. || [TS. Ø], {TS.→bitişik}

Calib sıf. ar. Celbeden, kendine çeken, çekici, **calibi dığget** Dikkat çekici, ilginç. || [TS.calip] s.esk. Celp eden, çeken, çekici.

Camaxatanlı sıf. Yatak, yorgan, sandık vs.koymak için duvarında yapılmış girintisi, oyduğu olan. || [TS. Ø]

Camallı sıf. Güzel, alımlı, güzel yüzlü. || [TS. Ø], {TS.→alımlı, cazibeli, güzel}

Camlı sıf. Camı olan, cam takılmış. || [TS.camlı] s.Cam takılmış, cam geçirilmiş, camı olan: "*Verandayı andıran camlı sofa iyice ısınmıştı.*"- R. H. Karay. * *camlı köşk*

Cana-cuna sıf. kon. Boş, anlamsız, değersiz. || [TS. Ø], {TS.→anlamsız, boş, değersiz}

Canalan, Canalıcı sıf. 1 - Cellat, katil. 2-mec. Çok güzel, dilber, insanın aklını başından alan. || [TS. Ø], {TS.→dilber, katil}

Canasiner sıf. ve zar. Hoşlanılan, gönül alan, hoş giden, gönlün istediği gibi. || [TS. Ø]

Canazar sıf. far. Cansız, zayıf, sıska. || [TS. Ø], {TS.→cansız, kaknem, kuru, sıska, zayıf}

Canbexş sıf. far. klas. Canlandırıcı; hayat veren, insanı memnun ve mutlu eden, ferahlık veren. || [TS. Ø]

Canbir sıf. ve zar. Çok yakın, dost, ayrılmaz bir şekilde bağlanan. || [TS. Ø], {TS.→can ciğer, dost}

Canefza sıf. far. klas. Canlandırıcı, ruh veren, can bağışlayan. || [TS. Ø], {TS.→canlandırıcı}

Canfeşan sıf. far. Canını feda eden, canından geçen. || [TS. Ø]

Canfeza sıf. klas. Gönül açan, gönül okşayan, ferahlık veren, mutlu eden. || [TS. Ø], {TS.→hoş}

Canğurtaran, Canğurtarıcı sıf. Tehlikeli, zor durumdan kurtaran, kurtarıcı, dar anda imdada yetişen. || [TS. Ø]

Canıberk sıf. Dayanıklı, sağlam vücuda sahip adam. || [TS. Ø], {TS.→canı pek, dayanıklı, dirençli, güçlü, mukavim}

Canındankéçen sıf. Bir insan veya bir iş için hayatını fedaya hazır olan, ölümü göze alabilen. || [TS. Ø]

Canışirin sıf. Değerli, hürmetli, hatırı sayılır, sevilen. || [TS. Ø], {TS.→değerli,hatırlı, hürmetli, itibarlı, muteber, saygın}

Canıyanan sıf. Biri için şefkat besleyen, derdine ortak olan, ona sevgi ve şefkat gösteren. || [TS. Ø]

Canlandırıcı sıf. Canlandırıcı, hayat veren, can bahşeden. || [TS.canlandırıcı] s. 1. Canlılık veren, canlılık kazandıran. 2. is. Bir canlı resim veya şema filmi için hareketliliği sağlayan tek tek resimleri yapan sanatçı.

canlı sıf. 1 - Diri, sağ, yaşayan, canı olan.// *mec.* Ebedi, daimi, ölmez.//*Kurumamış, solmamış, taze.* 2 - Canlılar alemine mensup olan, organik.//*İnsan ve hayvanlardan ibaret olan.* 4 - İri, büyük, sağlam, kuvvetli. 5 - meç. Faal, coşkulu, çalışkan. 6 -meç. Güçlü, parlak. 7 - Hareketli, çevik, kıvrak, canlı çiçek Henüz

topllanmış kır çiçeği, **canlı dil 1** - Kitap dilinden farklı olarak halkın konuştuğu dil. 2 - Bir halkın anlaşma vasıtası olarak konuştuğu dil. **canlı elâge 1** - İnsanların kendileri tarafından icra edilen sosyal ilişkiler. 2 - Sık, daimi, iyi ilişki, **canlı güvve** İnsan ve hayvan kuvveti, **güçlü**. **canlı inventar** İş gücünden ve sütünden istifade edilen hayvanlar (sığır), **canlı tarih** Tarihi geçmişi, hadiseleri, gerçek varlığı açıkça gösteren şey. || [TS.canlı] s. Canlı olan, diri, yaşayan: "Bütün canlıların kendilerini yarı baygın, uyukulu, hareketsiz bir tembelliğe bıraktıkları saatler başlamıştı." -N. Cumalı. "Yıllar yılı sahilde durup bekliyorum / Bir canlı balık örneği düş oltama gel." -F. Halıcı. 2. **Güçlü, etkili, hareketli, hayat dolu**: "O zamanlar Beyoğlu geceleri Tünel'den Halep çarşısına kadar canlı ve eğlenceliydi ." -A. Ş. Hisar. "Recep çok canlı bir adamdı. " -S. F. Abasıyanık. 3. is. Yaşayıp yer değiştirebilen yaratık, hayvan. ... canlısı düşkün: Para canlısı. Dost canlısı.**canlı canlı, canlı cenaze, canlı model, canlı müzik, canlı özdekçilik, canlı resim, canlı yayın*

Canlıca sıf. Çok güçlü, kuvvetli, canlı, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli}

Cansız sıf. Çok güçlü, kuvvetli, canlı, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli}

Cansız sıf. Çok güçlü, kuvvetli, canlı, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli}

Cansız sıf. Çok güçlü, kuvvetli, canlı, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli}

Cansız sıf. Çok güçlü, kuvvetli, canlı, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli}

Cansız sıf. Çok güçlü, kuvvetli, canlı, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli}

Cansız sıf. Çok güçlü, kuvvetli, canlı, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli}

Cansız sıf. Çok güçlü, kuvvetli, canlı, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli}

Cansız sıf. Çok güçlü, kuvvetli, canlı, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli}

Cansız sıf. Çok güçlü, kuvvetli, canlı, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli}

Cansız sıf. Çok güçlü, kuvvetli, canlı, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli}

Cari sıf. ar. 1 - klas. Cereyan eden, akan, akıcı, **cari étmek** Akıtmak, **cari olmağ a** - Akmak, dökülmek, b - meç. Akmak, dökülmek. 2 - Geçmekte olan. şimdiki, şimdi cereyan eden, meydana gelen, **cari etmek (élemek)** klas. Belirli tarz ve yolla icra etmek, yapmak, resmi şekline bürün-dürmek. **cari olmağ** Yapılmak, icra olunmak, resmi şekline büründürülmek, kanu-nileşmek. || [TS.cari] s. 1. Akan. 2. Olagelen, geçen, yürürlükte olan: Memlekette bu konunun hükmü hâlâ caridir. "*Cari yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik tasarılarında...*" -Anayasa.**cari hesap, cari masraf, cari para, cari ücret.*

cavabdeh sıf ve zar. ar. ve far. Bir iş için mesuliyet taşıyan, cevap vermek mecburiyetinde olan, mesul olan. || [TS. Ø], {TS.→mes'ul, sorumlu}

Cavablı sıf. Cevabı olan, cevabı verilen. || [TS.cevaplı] s. İçinde cevap bulunan, yanıtli: Sualli cevaplı yazı.*cevaplı telgraf

Cavahirli sıf. Cavahirle, kıymetli taşlarla süslenmiş. || [TS. Ø], {TS.→cevherli}

Cavanca sıf. Çok genç. || [TS. Ø]

Cavanlı-göcalı sıf. Herkes, genç ihtiyar beraber. || [TS. Ø]

Cavid sıf. ve zar. far. klas. Ebedi, daimi, ölmez, daimi yaşayan, kalıcı. || [TS. Ø], {TS.→ebedî, daimî, kalıcı, lâyemut, ölmez, ölümsüz}

Caydağ sıf. kon. Uzun, zayıf, uzun boylu. || [TS. Ø], {TS.→uzun, uzun boylu, zayıf}

Caylağ sıf. ince uzun boylu. || [TS. Ø], {TS.→fidan boylu}

Caynağlı sıf. Pençesi olan. || [TS. Ø], {TS.→pençeli}

Cazibedar sıf. far. Çekici, füsunkar, latif, zarif, güzel. || [TS.cazibedar] s Çekiciliği olma, alımlı:"*Epeyce bozulmuş olmakla beraber o sevimli çirkinliği hâlâ cazibedardı.*"- H. C. Yalçın.

Cazibeli sıf. Alımlı, çekici, cezbedici güce malik, herkesin gönlünü çeken. || [TS.cazibeli] s. 1. Çekici, alımlı, albenili:"*Sesi mat, yavaş, tatlı ve cazibeli idi.*"- F. R. Atay. 2. mec. Önemli, ağırlığı olan: "*Zamanın en ciddi, en cazibeli bir meselesini konuşabilmek için oraya kapanmışlar ve kendilerini unutmışlardı.*"- R. N. Güntekin.

Cebri¹ sıf. 1 - Zorla yapılan, mecburen, güçle. 2 - Mecburiyet karşısında, güç karşısında. || [TS.cebrî] s. Zorla yapılan; zor kullanılarak yaptırılan.*cebrî yürüyüş

Cebri² sıf. mat. Cebire ait olan. || [TS. Ø], {TS.→cebirsal}

Cedit(e) sıf. ar. Yeni, taze. || [TS.cedit] s. Yeni

cefakar sıf. ve is. ar. ve far. Eziyet, ıstırap veren, inciten, zulmeden. || [TS.cefakâr] s. 1. Eziyet çeken, cefakeş. 2. Eziyet eden.

Cefakêş sıf. ar. ve far. Cefa çeken, her derde, azaba tahammül eden, mihnete katlanan. || [TS.cefakeş] s. Cefa çeken, sıkıntıya katlanan: "*Bu, cefakeş bir işçi kadının hikâyesiydi.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Cefalı sıf. Eziyet eden, inciten, ıstıraba düşüren. || [TS.cefalı] s. Sıkıntıya, eziyete katlanmış veya katlanan: "*Bedia için hazin ve cefalı bir hayat başladı.*"- P. Safa.

Cefeng sıf. ar. Manasız, boş, değersiz. || [TS. Ø], {TS.→anlamsız, boşı değersiz, manasız, yersiz}

Cefteli sıf. Demir kancası olan. || [TS. Ø], {TS.→kancalı}

Ceftesiz sıf. Arkasında kapamak için demir kancası olmayan. || [TS. Ø], {TS.→kancasız}

Ceftesekilli sıf. Kancaya benzer, kanca gibi. || [TS. Ø]

Cehdli sıf. Çalışkan, çaba sarf eden, gayret gösteren. || [TS. Ø], {TS.→aktif, çalışkan, faal}

Cehennemlik 1 - sıf. Beddua, küfür olarak kullanılır. 2 - Cehennemi andıran, cehennem gibi; korkunç. || [TS.cehennemlik] s.1. .Öldükten sonra yerinin cehennem olacağı sanılan, cehenneme lâyık (kimse): "*Gözlerini açıp kendini büyük bir ateş önünde bulunca cehennemde olduğunu anlayarak, cehennemlik olduğum malûmdu, dedi.*"- A. Ş. Hisar. 2. is. Hamamın ocağı, külhan. 3. Modern ekmek fırınlarında ateşin bulunduğu en sıcak bölüm.

Céhizli sıf. Çeyizi olan, kendisiyle beraber çeyiz götüren, getiren. || [TS.çeyizli] s. Çeyizi olan.

Céhizsiz sıf. Çeyizi olmayan. || [TS.çeyizsiz] s.Çeyizi olmayan.

Cehl is. ar. 1 - Cahillik, cehalet, bilgisizlik. 2- sıf. Çok ters, inatçı, **cehl étmek** (élemek) Terslik etmek, inat etmek, **cehle salmağ** Normal seyreden bir şeyi zora sokmak. || [TS.cahil] s. 1. Öğrenim görmemiş, okumamış, bilgisiz: "*Bu maskara sosyete bana cahil diye bakar.*"- H. E. Adıvar. 2. Belli bir konuda yeterli bilgisi olmayan: "*Bu doktorun karşısında cahil, aptal oluyorum.*"- M. Ş. Esendal. 3. *hık* . (*halk ağzında*) Deneysiz, genç, toy (delikanlı veya kız): "*Esasta batıl itikatlara inanmış cahil bir kızcağızı.*"- R. H. Karay.

Cehlkar sıf. ve is. ar. ve far. Ters, inatçı, dediğinden vazgeçmeyen. || [TS. Ø], {TS.→anut, direngen, inatçı, muannit }

Celbédici sıf. Cazibeli, merak uyandıran, dikkat çeken. || [TS. Ø], {TS.→alımlı, albenili, cazibeli, çekici}

Celd sıf. 1 - zar. Hızlı, süratli, çabuk, derhal. **celd terpenmek** Hızlı hareket etmek, önceden karşılamak. 2 - sıf. Süratli, hızlı, çevik, enerjik. || [TS. Ø], {TS.→acele, acil, evgin, hızlı, ivedi, ivedili, müstacel, seri(II), süratli }

Cemiyetdenğaçan sıf. Toplumdan kaçan, insanlara yaklaşmayan, onlarla ilişki kurmayan. || [TS. Ø], {TS.→merdümgiriz}

Cemiyetezidd sıf. Cemiyete, topluma, toplumun menfaatine zıt olan, aykırı olan, yabancı olan. || [TS. Ø]

Cemlenmiş sıf. Bir yere toplanmış, birbirinin üzerine eklenmiş, toplanmış. || [TS. Ø], {TS.→toplu}

Cencel 1 - sıf. Karışık, davalı, münakaşalı. 2 - Kavgacı, oyun bozan, mızıkçı, iftiracı.// Kavgacı, gürültü, karışıklık, münakaşa, **cencel çıkartmağ** Sebepsiz yere kavgaya çıkarmak, karışıklık yaratmak, **cencel élemek** (salmağ) Kavgaya dövüş çıkarmak. **cencele salmağ** Kavgaya sokmak, kötü, istenmeyen bir işe karıştırmak. || [TS. Ø], {TS.→davalı, karışık, kavgacı, mızıkçı, münakaşalı, ordubozan, oyunbozan}

Cencelçi sıf. Kavgacı, fesat, fitne, karıştırıcı. || [TS. Ø], {TS.→ara bozucu, bölücü, fesatçı, fitneci, karıştırıcı, müfsit, münafık, ordubozan}

Cencelli sıf. Kavgacı gürültülü; çok karışık, münakaşalı, baş ağrısına sebep olan. || [TS. Ø], {TS.→gürültülü, kavgacı}

Cengaver sıf. far. Cesur, mahir savaşçı, savaşlarda pişip tecrübe kazanmış savaşçı. || [TS.cengâver] s.esk. 1. Savaşçı: "*Kimi sipahi ağası gibi mağrurdu, kimi cengâver tavırlı ve sakindi.*"- Y. K. Beyatlı. 2. İyi dövüşen, dövüşçü, savaşkan, vuruşkan.

Cenubi sıf. ar. Güneye mensup, sıcak iklim kuşağına mahsus, güneyde olan. || [TS.cenubî] s. esk. Güneye ilgili, güneye özgü olan, güney.

Cenublu sıf. Güney ülkelerinin birinde doğup yaşayan adam. || [TS.cenuplu] s. Güneyli.

Cergearası sıf. Sıra hâlinde ekilmiş bitkilerin arasında olan. || [TS. Ø]

Cergelerarası sıf. Ekilmiş bitki sıraları arasında olan./Sıra hâlinde ekilmiş bitkiler arasında olan saha. || [TS. Ø]

Cergeli sıf. Düzgün sıralı, sıra ile ekilen. || [TS. Ø], {TS.→dizili, mürettep, sıralı}

Cerrahi sıf. ar. Cerrahla ilgili, cerrahlığa bağlı olan. || [TS.cerrahî] s. 1. Cerrahlıkla ilgili. 2. is. Hekimliğin, ameliyatla tedavi yapan dalı. * *cerrahî müdahale*

Cesametli sıf. Büyük, iri, cüsseli. || [TS.cesametli] s. Kocaman, iri.

Cesaretli sıf. Yürekli, cesareti olan, yiğit, yürekli, atılgan, korkusuz. || [TS.cesaretli] s. Hiçbir şeyden korkusu olmayan, yürekli, yiğit:

"Daha cesaretli bazıları kucaklaşarak birbirlerini öperlerdi."- A. Ş. Hisar.

Cesaretsiz sif. Korkak, çekingen, yüreksiz, kendine güvenmeyen.//zar. Çekinerek, korkarak. || [TS.cesaretsiz] s. 1. Yüreksiz. 2. Çekingen.

Cesedli sif. Vücutça, bedence iri, cüsseli, uzun boylu. || [TS.Ø], {TS.→büyük, cesim, cüsseli, iri, uzun boylu}

Cesim sif. ar. Büyük, iri, cüsseli, azametli. || [TS.cesim] s. esk. Büyük, iri, kocaman: "Arzı baştan başa cesim ormanlar kaplamış."- M. Ş. Esendal.

Cesur sif. Cesaretli, yiğit, gözüpek. || [TS.cesur]

s.ve zf Yürekli, cesaretli (olan): "Erkeklerle karşı ilk tanışmada cesur ve ümit verici davranırdı."- R. H. Karay.

Cevane sif. far. esk. Genç kadın (kız). || [TS.Ø]

Céyranbaxışlı sif. İri, güzel gözlü. || [TS.ceylân bakışlı] s. Süzgün ve tatlı bakışlı: "Elini koynuna sokup, ceylân bakışlı bir çingene kızı resmi çıkardı."- O. C. Kaygılı.

Céyranbasan sif. Hızlı koşan. || [TS.Ø]

Céyrangöz(lü) sif. bak. céyranbaxışlı || [TS.Ø], {TS.→ceylan bakışlı}

Céyrankéçmez sif. Çok dar, geçilmesi zor. || [TS.Ø], {TS.→dar}

Cezbédici sif. Kendine çeken, meftun eden, hayran eden, kendine bağlayan. || [TS.Ø], {TS.→albenili, alımlı, cazibeli, cezbeli}

Cıbbılı, Cıbebbılı sif. kon. Çok küçük, küçücük. || [TS.Ø], {TS.→küçücük}

Cıgğalı sif. Cıgğa adlı başlık takmış kadın. || [TS.Ø]

Cıgğılı sif. Çok küçük, küçücük. {TS.→küçücük}

Cıgğal sif. Oyun bozan, mızıkçı. || [TS.Ø], {TS.→mızıkçı, oyunbozan}

Cıgğalbaz sif. Mızıkçılık etmeği seven, daima mızıkçılık eden, oyun bozan. {TS.→mızıkçı, oyunbozan}

Cılfır sif. kon. Ciddiyetten uzak, sathi düşünen, konuşmasını bilmeyen. || [TS.Ø], {TS.→gayriciddî, lâubalî, ciddiyetsiz, sulu}

Cılxa sif. Halis, katışıksız. || [TS.Ø], {TS.→arı, halis, katışıksız, saf(II)}

Cılız² sif. 1 - Çok zayıf, küçüçük, sıska, cansız. 2 - meç. Boy atmamış, büyümemiş, gelişmemiş. || [TS.cılız] s. 1. Çok zayıf ve güçsüz, eneze, nahif: "Hanın sahibi cılız bir adamdı."- S. F. Abasıyanık. 2. (ışık için) Güçsüz, sönmük.

Cınağlı sif. Geniş omuzlu, iri yapılı. || [TS.Ø], {TS.→cüsseli, gövdeli, iri kıyım}

Cındır sif. Tamamen eskiyip yırtılmış, giyilmez hâle gelmiş elbise.//is. Eskimiş bez parçası, yıpranmış, yırtılmış elbise, cındırından cin

hürkür Üstü başı yırtık, dökük, yıpranmış, yırtılmış elbiseler giymiş insanlar için söylenir. || [TS.Ø], {TS.→pejmürde, pörsük} **Cındırlı** sif. Üstü başı yırtık olan, yıpranmış elbiseler giyen adam. || [TS.Ø], {TS.→pejmürde}

Cıngılı sif. Çok küçük, küçücük. || [TS.Ø], {TS.→küçücük}

Cır sif.1 -Tabiatta kendi kendine biten (ağaç). 2 - meç. İnce, tiz, rahatsız edici-(ses). || [TS.Ø]

Cırıg sif. 1 - Bir veya birçok yerinden yırtılmış, parça parça olmuş.//is. Yırtılmış, sökülmiş yer. 2 - Kapanmış yara yeri. || [TS.Ø], {TS.→sökük, yırtık, yırtılmış}

Cırıg-cırıg sif. Tamamen yırtık, her tarafı yırtık. || [TS.Ø]

Cırılğan sif. Dayanaksız, çabuk yırtılan. || [TS.Ø], {TS.→dayanaksız}

Cırılıtlı sif. Cırılıyla seslenen, cırıldayan, gıcırdayan. || [TS.Ø], {TS.→gıcırıtılı}

Cırım-cırım sif. Tamamen yırtık, her taralı yırtık. || [TS.Ø]

Cırtan is. 1 - Çok küçük boylu, ufak tefek adam.//sif. Çok küçük, cılız, sıska. 2 - mec. Değersiz, liyakatsiz, kıymetsiz adam. || [TS.Ø], {TS.→değimsiz, liyakatsiz, ufacak tefecik, ufak tefek}

Cırtanboylu sif. Boyu çok kısa, küçük, ufak tefek. || [TS.Ø], {TS.→ufak tefek}

Cıvrıg sif. Çok enerjik, çevik, atak. || [TS.Ø], {TS.→atak, cevval, çevik, tetik}

Cıyıg is. 1 - Süt veya suyla pişirilen duru yemek. 2-sif. Duru hâlde olan. || [TS.Ø], {TS.→berrak, duru, temiz}

Cızıg-cızıg.sif. ve zar. Çizilmiş, çizik çizik. || [TS.Ø], {TS.→çizik}

Cızıgılı sif. Çizgili, çizgi çekilmiş, çizgileri olan. || [TS.çizikli] s. Çizikleri olan.

Cibli sif. Cebi veya cepleri olan.//mec. Zengin, varlıklı. || [TS.Ø], {TS.→varlıklı, zengin}

Ciblik is. Cep dikmek için ayrılan kumaş.//sif. Cep dikmeğe yarayan. || [TS.Ø]

Ciddi sif. ve zar. 1 - Ağırbaşlı, oturaklı, temkinli, meseleler karşısında derin düşünen.//Kendi vazifesini, mesuliyetini iyi bilen.//Anlam yönünden önemli, düşündürücü, ağır.//Gerçek, eğlence ve şaka olmayan.//Hakiki, asıl, gerçek, esaslı. 2-

Önemine veya akıbetine göre özel dikkat ve itina edilen.//Büyük, esaslı. 3- Düşünceli, dalgın, endişeli, ıstıraplı.// Ciddiyet, kaygı, telaş, ıstırap endişe ifade eden. || [TS.ciddî] s.1. Şaka olmayan, gerçek: "Kısa zamanda yarı şaka, yarı ciddi tenkit edecek kadar yakınlaşmışlardı."- T. Buğra. 2. Ağırbaşlı: "Ben onu pek ciddi bir genç olarak tanırım."- H. R. Gürpınar. 3. Titizlik gösterilen, önem verilen: "Bu dönemde yazara konu üzerinde vukuf, ciddi incelemeler şart

koşulur."- H. Taner. 4. Tehlikeli, endişe veren, ağır, vahim: "*Hastalığımızın oldukça ciddi olduğuna işaret etmekten kendimizi alamadık.*"- B. Felek. 5. Eğlendirme amacı gütmeyen: "*O ciddi bir tavırla mühim bir şey anlatmaya hazırlanmış gibiydi.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 6. Gülmeyen. 7. zf. Güvenilir biçimde: "*Ciddi görünerek göze girmeye çalışıyormuş.*"- R. H. Karay. 8. Güvenilir, sağlam, önemli: "*Ciddi bir gazetede genç bir muharririn şu sözleri beni hâlâ düşündürüyor.*"- O. S. Orhon. 9. zf. Önem vererek, gerçek olarak. **ciddiye almak** İnanmak, gerçek sanmak, önem vermek: "*İşi ciddiye almış olacak ki, hemen okul müdürüne çıkmış, izin istemiş.*"- E. Bener. *ciddi ciddi

Cift sıf. far. esk. Tek olmayan, iki eşit parçaya bölünebilen. || [TS.çift] s. 1. (nesnelere için) Birbirini tamamlayan iki tekten oluşan: "*İnsan bir çift kundura olsa bile onu kullandıktan sonra iade edemez.*" -P. Safa. 2. Bir erkek ve bir dişiden oluşan iki eş: Bir güvercin çifti. "*Kocası İtalyan, karısı Sırbistanlı olan bu çift ile araları pek iyi idi, ailece de görüşüyorlardı.*" -R. H. Karay. 3. Toprağı sürmek için birlikte koşulan iki hayvan. 4. Küçük maşa veya cımbız: *Kuyumcu çifti. Saatçi çifti çift görmek sarhoş olmak, çift koşmak hayvanları sabana pulluğa koşmak, çift sürmek saban, pulluk kullanarak toprağı ekilebilir duruma getirmek, çifte gitmek tarla sürmeye gitmek. çifte koşmak başka bir işte kullanılan hayvanları sabana, pulluğa koşmak: "Harmanı biz dövelim, öküzleri biz çifte koşalım, tarlayı biz sürelim, siz yukarıda aşık atın."* -S. F. Abasıyanık. **çifti bozmak** çiftçilik yapmaktan vazgeçmek. **çift atış, çift ayaklılar, çift camlı, çift cinsellik, çift çubuk, çift dalma, çift desimetre, çift dikiş, çift direkli, çift dirsek, çift dişliler, çift kanatlılar, çift kapı, çift kişilik, çift kol, çift küme, çift motorlu, çift parmaklılar, çift pencere, çift sayı, çiftteker, çifttekerci, çift vuruş, çift yıldız, çift zamanı*

Cihazgayıran sıf. Çeşitli cihazları yapan, üreten.//is. Çeşitli cihazları yapan şeyin adı. || [TS. Ø]

Cilalı sıf. Cilası olan, cila sürülmüş, parlatılmış. || [TS.cilâlı] s. Cilâsı olan, cilâ sürülmüş, cilâ ile parlatılmış, mücellâ: "*Ev sahibi, cilâlı basma resmi, tablo yerine astı.*"- F. R. Atay. *Cilâlı Taş Devri

Cildlenmiş sıf. Cilt yapılmış, ciltli. || [TS. Ø], {TS.→ciltli}

Cildli sıf. Cilt yapılmış, kapak geçirilmiş. || [TS.ciltli] s. Ciltlenmiş olan.

Cildsiz sıf. Cilt yapılmamış, kapak geçirilmemiş, cilt hâline getirilmemiş. || [TS.ciltsiz] s. Ciltlenmemiş olan.

Cilovlu sıf. Başında dizgini olan, yularlı. || [TS. Ø]

Cilovsuz sıf. Başında dizgini olmayan, yularsız. || [TS. Ø]

Cilveli sıf. Cilvesi olan, cilve yapan, nazlı. || [TS.cilveli] s. Cilvesi olan, cilve yapan, cilvekâr. **Cinayetli** sıf. Ağır suç işleme, kanun ve nizamı bozma maksadını güden, bu niyette olan. || [TS. Ø]

Cingene sıf. Küçük, küçücük. || [TS. Ø], {TS.→küçük, küçücük}

Cingiltili sıf. Çınlamalı, **cingiltili samit** Sert sessiz harf. || [TS. Ø], {TS.→çınlamalı}

Cingöz sıf. Küçük, keskin gözleri olan; Uyanık, cin gibi. || [TS.cingöz] s. Açık göz, hiç aldatılmayan.

Cinli sıf. Deli, çılgın, akli başında olmayan.// Sinirli, asabi. || [TS.cinli] s. 1. İçinde cinlerin olduğuna inanılan: "*Annem bu apartmana cinli, perili diye ayak basmaz.*"- H. E. Adivar. 2. *mec.* Öfkeli, sinirli (kimse).

Cins is. ar. 1 - Hayvanların, bitkilerin vs'nin ayrıldıkları kısımların her biri. Organizmaların çoğunda erkek ve dişiyi ayırt etmeğe yarayan alametlerin toplamı. 2 - Soy olarak kendine geçen belirli alamet ve özelliklere sahip evcil hayvanlar veya diğer hayvanlar grubu.//sıf. İyi cinse mensup, soylu, 3 - Soy, nesil, menşee, beşer cinsi İnsan. 4-Tür, çeşit. || [TS.cins] is ve s. 1. Tür, çeşit: Portakal, turunç cinsinden bir meyvedir. 2. Aralarında ortak özellikler bulunan varlıklar topluluğu: "*Bizim operetlerimiz cinsinden bir sürü halk tiyatroları var.*" -H. Taner. 3. Soy, kök, asıl: "*Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur.*" -M. E. Yurdakul. 4. *argo* Garip, tuhaf. 5. *biy.* Pek çok ortak özellikleri bulunan türler topluluğu. 6. s. Yüksek nitelikte olan: "*Derler ki, cins kediler bu çirkinliği gizlemek için تنها yerlerde ölmeye giderlermiş.*" -P. Safa. **cins cibilliyet, cins cins, cinsilâtif, cins isim, cins ismi*

Cinsi sıf. ar. Cinse ait olan, cinse bağlı olan, cinsi gösteren. || [TS.cinsi] s. Cinsiyetle ilgili, cinsel, eşeysel.

Cinslik is. Damızlık hayvanın niteliği.//sıf. Cinsi ıslah etmek için ayrılmış damızlık || [TS. Ø], {TS.→damızlık}

Cismani sıf. ar. 1 - Cisme ait, maddi. 2-Bedenle, vücutla ilgili olan. 3 - Maddi esaslara dayanan, maddi olan (manevi olan şeylerin zıddı).//Şehevî, insanın nefsiyle bağlı olan. || [TS.cismanî] s. 1. Cisimle, bedenle ilgili. 2. Dinî bir inanışla ilgili düşüncelere bağlı olmayarak, yalnız maddî temellere dayanan, ruhanî karşıtı.

Civeli sıf. İçinde veya birleşiminde civa olan. || [TS.civalı] s. Civası olan.

Civiltili sıf. Cıvıtlı. || [TS.civiltılı] s. Cıvıtlısı olan: "*Odamın karanlığı içinde onun cıvıtlı konuşmasını dinliyordum.*"- S. Ayverdi.

Ciyeriyannmış sıf. ve is. Kargıma, beddua sözü. || [TS. Ø]
Ciyerli sıf. Yürekli, cesaretli, korkusuz. || [TS. Ø], {TS.→cesaretli, cesur, korkusuz, yürekli}
Ciyersuz sıf. far. klas. Yürek yakan, acıklı. || [TS. Ø], {TS.→acıklı, dokunaklı, etkili, içli, koygun, müessir}
Çizgili sıf. Çizgili, üzerinde çizgileri olan. || [TS.çizgili] s. Üzerinde çizgi bulunan: "*Benim mi Allahım bu çizgili yüz / Ya gözler altındaki mor halkalar.*"- C. S. Tarancı. "*Redingot giymemiş olanlar da kara ceket, yelek, çizgili pantolon giymişler.*"- M. Ş. Esendal.
Cod sıf. kon. Kaba, sert, kalın, **cod** su Kireçli sert su. || [TS. Ø], {TS.→kaba, kalın, ser}
Codyunlu sıf. Kaba yünlü, sert yünlü. || [TS. Ø]
Coğrafi sıf. Coğrafyaya ait, coğrafyayla ilgili./Herhangi bir yerin tabii durumu, yapısı veya vaziyeti bakımından değerlendirilen, göz önünde tutulan, **coğrafi muhit** Toplumun maddi hayatının en zaruri ve daimi şartlarından birisi olan tabii durum (iklim, toprak, tabii servetler vs.). || [TS.coğrafi] s. Coğrafya ile ilgili: "*Kasaba coğrafi vaziyeti yüzünden lodosu, poyrazı pek az tutan bir limanda kurulmuştur.*"- S. F. Abasıyanık. *coğrafi durum
Corablı sıf. Ayağında çorabı olan, çorap giymiş. || [TS. Ø]
Coşgun sıf. 1 - Coşmuş, aşırı heyecana kapılmış. 2-Bütün şiddetiyle tezahür eden, çoğalıp kabarmış, dalgalı. 3 - meç. Kızgın, şiddetli, güçlü.//mec. İhtiraslı, kızgın, ateşli, heyecanlı.//meç. Delikanlı. || [TS.coşkun] s. Coşmuş olan: "*Hayır, sular ne kadar coşkun olsa ben giderim.*"- T. Fikret. "*Bu kaldırımlar üstünde geçirdiğin coşkun maziye hayretle ve inanmayarak baktım.*"- P. Safa.
Cumbulu sıf. kon. Çok küçük, küçücük. || [TS. Ø], {TS.→küçücük}
Cunalı sıf. Başında veya yüzünde tülbent olan, tülbent takmış. || [TS. Ø]
Cunuş sıf. Çok küçük, küçücük. || [TS. Ø], {TS.→küçücük}
Cübbeli sıf. Üzerinde cüppe olan, cüppe giymiş. || [TS.cübbeli] s. Cübbe giymiş olan.
Cücegöz sıf. Küçücük gözleri olan. || [TS. Ø]
Cücüyéyen sıf. zool. Böceklerle beslenen hayvan. || [TS. Ø]
Cüda sıf. far. Ayrı, ayrılmış, ayrı düşmüş. || [TS.cüda] s. (yurt, baba ocağı gibi çok sevilen şeylerden) Ayrılmış olan, uzak kalmış olan. **cüda** etmek Ayırmak: "*Canı, cananı bütün varımı alsın da Hüda / Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.*"- M. Â. Ersoy.
Cümleğayğı sıf. ve is. Herkesin derdiyle ilgilenen, sıkıntısına ortak olan. || [TS. Ø]

Cürbecür sıf. Çeşit çeşit, muhtelif, her çeşit, değişik. || [TS. Ø], {TS.→ çeşitli, muhtelif, mütenevvi, türlü}
Cüre² sıf. Çok küçük, boyu uzamamış, sıska. || [TS. Ø], {TS.→kaknem, sıska}
Cüre-cüre sıf. Muhtelif, çeşitli, her çeşit, türlü. || [TS. Ø], {TS.→çeşitli, muhtelif, mütenevvi, türlü}
Cür'etli sıf. Hiçbir şeyden korkmayan, çekinmeyen, cesaretli. || [TS.cür'etli] s. Cür'eti olan.
Cür'etsiz sıf. ve zar. Cesaretsiz, korkak, yüreksiz. || [TS.cür'etsiz] s. Cür'eti olmayan: "*Etrafınızda mahcup, cür'etsiz, beceriksiz dolayır.*"- H. C. Yalçın.
Cüsseli sıf. Boylu boslu, iri yapılı, iri yarı. || [TS.cüsseli] s. İri yapılı, iri gövdeli, iri yarı (insan).
Cütbaş(lı) sıf. 1 - İki başı, ucu olan. 2 - iki kafası olan. 3 - Her iki taraf için, hem o taraf, hem de bu taraf için. **cütbaşlı göhüm** olmağ Kız verip kız almak. 4-meç. İki manalı, iki türlü düşünceye sev-keden, açık olmayan, **cütbaşlı zerere düşmek** Bir iş için iki defa masraf etmek. || [TS. Ø]
Cütbuynuz(lu) sıf. Çift boynuzu olan. || [TS. Ø]
Cütceyirdek(li) sıf. İki çekirdeği olan, iki çekirdekli. || [TS. Ø]
Cüttelekli sıf. Çift telekli, çift teleği olan. || [TS. Ø]
Cüvellağı sıf. Şeytan, dalavereci, fırıldakçı, üçkağıtçı. || [TS. Ø], {TS.→dalavereci}
Cüzamlı sıf. Cüzam hastalığına yakalanmış. || [TS.cüzamlı] s. Cüzam hastalığına tutulmuşolan: "*İnsanlara sürünmemek için bir cüzamlı hâletiruhiyesiyle çekingendi.*"- S. F. Abasıyanık.

Ç

Çadralı sif. Çarşaf örtünmüş, çarşafılı. || [TS. Ø], {TS.→çarşafılı}

Çadrasız sif. Çarşafa örtünmemiş. || [TS. Ø], {TS.→çarşafsız}

Çağ² sif. 1 - Sağlam, sağlıklı, henüz gücünü yitirmemiş. çağ olmak Dinç olmak, sağlıklı olmak. 2 - Dertsiz, kedersiz, mutlu, keyfi yerinde.//kon. Dolgun, etli, şişman. || [TS. Ø], {TS.→dinç, sağlam, sağlıklı, tendürüst, zinde}

Çağırıcı sif. Sesleyen, çağırıcı. || [TS. Ø]

Çahmağlı sif. Çakmağı olan. çahmağlı tü-feng (tapança) Çakmaktaşı ve çelik veya demir parçasıyla vurularak ateşlenen ilkel silah. || [TS. Ø]

Çal sif. 1 - Başka bir renkle karışık gri renk, açık veya koyu gri renk. 2 - Kırışmış, beyazlaşmış (saç), çal düşmek Beyazlamaya başlamak, ak düşmek (saç). 3 - Bitkisi az veya hiç olmayan yer, bozkır || [TS. Ø], {TS.→akçıl, kır}

Çalbaş(lı) sif. Kır saçlı, saçlarına ak düşmüş. || [TS. Ø]

Çalbüğ(lı) sif. Bıyıklarına beyazlık düşmüş, bıyıkları kırışmış. || [TS. Ø]

Çal-boz sif. Hem gri hem de karışık gri renkte olan, gri ve başka bir renk karışımı, griye yakın renkte olan || [TS. Ø], {TS.→boz, gri, kül rengi}

Çalışgan sif. Gayret gösteren, çok çalışan, gayret gösteren, çalışkan. || [TS. çalışkan] s. Gayretli, çalışmayı seven, faal: "Bundan başka saygılı, temiz ve çalışkan bir kızdı."- H. E. Adivar.

Çalmalı sif. 1 - Başında sarık olan. 2 - Küçük eşarp vs'yi başına sarık gibi sarmış olan. || [TS. Ø], {TS.→sarıklı}

Çalovvarı sif. Kepçe şeklinde, kepçeye benzeyen. || [TS. Ø]

Çalpapağ(lı) sif. Gri ve başka bir renk iplikle dokunan başlık takmış. || [TS. Ø]

Çalpaşığı sif. ve zar. Birbirine karışmış, geçmiş, çözülmesi zor, dolaşık || [TS. çapraşık] s.1. Karışık, dolaşık: "Çapraşık akıntılar birden düz yön aldı."- R. E. Ünaydın. 2. mec. Anlaşılması, çözülmesi veya içinden çıkılması güç, karışık, muğlak: "Benimseyemediği çapraşık bir dünyanın bin bir dolabı içinde bunalmış genç bir öğrenciyi hatırlatıyordu."- E. İ. Benice.

Çalsaç(lı) sif. Kır saç(lı), ak düşmüş saç(lı). || [TS. Ø], {TS.→akçıl}

Çalsığgal(lı) sif. Sakalı ağarmış, beyazlaşmış, kır sakal(lı). || [TS. Ø]

Çamırlı sif. Çamurlanmış, çamura bulaşmış. || [TS. çamurlu] s. Çamur bulaşmış, üstünde veya içinde çamur bulunan: "Uzun sarı tüyleri biraz daha çamurlu, bacakları biraz daha berelenmiş."- R. N. Güntekin.

Çanağlı sif. Vücudu sert tabakayla, çanakla örtülü olan. || [TS. Ø]

Çantalı sif. Çantası olan. || [TS. çantalı] s. Çantası olan: "Kompartmana eli çantalı bir tahsildar düştü."- R. Enis.

Çapığ is. 1 - Vücudun herhangi bir yerinde iyileşmiş yara yeri, iz. 2 - Bir şeyin üzerinde olan uzunlamasına oyuk, çizik.//sif. Üzerinde iz olan. || [TS. Ø]

Çardağlı sif. Çardağı olan. || [TS. çardaklı] s. Çardağı olan: "Evlerinin önünde bir erik ağacı, çardaklı bir asma, çan çiçekleri..."- S. F. Abasıyanık.

Çaresiz 1 - zar. Mecburen, kaçınılmaz olarak, ister istemez, çaresiz galmağ Mecbur olmak, çıkış yolu kalmamak. 2 - sif. Çaresi, çıkış yolu olmayan, tedavi edilemeyen, iyileşmez. || [TS. çaresiz] s.1. Çaresi bulunmayan, onulmaz. 2. Çare bulamayan (kimse), biçare: "Viranelerde yemek için ot toplayan kimsesiz kadınlarla konuştu."- Ö. Seyfettin. 3. İster istemez: "Bu olmayınca da işi çaresiz komisyonculuğa dökmüştü."- H. Taner. çaresiz kalmak Çözüm yolu, çıkar yolu bulamamak: "Köyde kim çaresiz kalırsa, kimin işi bozulursa, İstanbul yolunu tutar."- Ö. Seyfettin.

Çargül sif. Dört köşeli. || [TS. Ø]

Çarxovuzlu sif. Büyük havuzu olan. || [TS. Ø]

Çarxvarı sif. Çark şeklinde, daire şeklinde. || [TS. Ø], {TS.→dairevî, dairesel}

Çarıklı sif. Çarık giymiş, ayağında çarık olan || [TS. çarıklı] s. Ayağına çarık giymiş. *çarıklı erkânıharp

Çarıklığ sif. Çarık yapmaya yarayan, çarık yapmada kullanılan. || [TS. çarıklık] s. 1. Çarık yapmaya elverişli. 2. is. Çarık konulacak yer.

Çarpaşığı 1 - sif. Karışık, çapraşık, birbirine girmiş. 2 - is. mec. Anlaşılmaz, düzgün olmayan. || [TS. çapraşık] s.1. Karışık, dolaşık: "Çapraşık akıntılar birden düz yön aldı."- R. E. Ünaydın. 2. mec. Anlaşılması, çözülmesi veya içinden çıkılması güç, karışık, muğlak: "Benimseyemediği çapraşık bir dünyanın bin bir dolabı içinde bunalmış genç bir öğrenciyi hatırlatıyordu."- E. İ. Benice.

Çarpağ sif. ve zar. 1 - Birbirini kesen, haç şeklinde, çapraz. 2 - biyo. Çapraz çiftleşti-rilmiş veya döllendirilmiş (cinsi ıslah et-mek için). 3 - Düğme, ilik. çarpaz vurmağ Birisini yere yıkmak için ayağına çelme takmak. || [TS. çapraz] s.1. Eğik olarak birbiriyle kesişen: "Boynuna çapraz astığı tüfeğini yokladı."- S. Kocagöz. 2. is.sp. Güreşte hasmının koltuk

altından kol geçirip sarma oyunu; bir veya iki kolla yapıldığına göre tek çapraz ve çift çapraz denir.3. *is.hlk.* Kopça, düğme. 4. *is.* Bir tür olta iğnesi. 5. İki taraflı, karşılıklı. **çapraza almak** Çaprazlama olarak davranmak: "*Mitralyözler onu çapraza almış, kızıl iğneleriyle gövdesini delik deşik ediyorlardı.*"- A. İlhan. **çapraza sarmak** Bir iş içinden çıkılmaz duruma gelmek, çaprazlaşmak. **çaprazda sürmek** Çapraza alınan hasmı geriye doğru hızla sürmek.

Çaş 1 - sif. Eğri, şaşı. 2 - Karışık, dolaşık. çaş ğalmağ Ne yapacağını bilmemek. **çaş salmağ** Birbirine karıştırmak, birbirinden ayırt edememek || [TS. Ø], {TS.→çarpık, dolaşık, eğri, karışık, şaşı}

Çaşbaş sif. ve zar- Karışık, dolaşık, şaşkın, şaşırmış, çaşbaş ğalmağ Ne yapacağını bilmemek, ne edeceğini şaşırmak, kesin bir karara varamamak, düşüncesi karışmak, şaşırmak, **çaşbaş ğoymağ** Kafasını karıştırmak, şaşırtmak, kesin bir karara varmasına engel olmak, **çaşbaş olmağ** Ne yapacağını bilmemek, kesin bir karara varamamak, şaşırmak, **çaşbaş salmağ** Birbirinekarıştırmak,birbirindenayırt edememek, şaşırtmak, kafasını karıştırmak. || [TS. Ø], {TS.→dolaşık, karışık, şairmiş, şaşkın}

Çaşgın sif. Şaşkın, şaşırp kalmış, ne yapacağını bilmeyen. || [TS.şaşkın] s. 1. Düşünceleri dağılmış, karışmış, ne yapacağını bilemez duruma gelmiş. 2. Akılsız, sersem, budala. (birini) şaşkına çevirmek Şaşırtıcı olaylar karşısında şaşkın duruma getirmek: "*Bir mektupla kadınlarınız sizi şaşkına çeviriyorlar.*"- M. Ş. Esendal. (biri) şaşkına dönmek Beklenmedik bir durum karşısında şaşkınlaşmak: "*Bunlar da, Mustafa Kemal'i ifratlı hareketlere, yanlış yollara sevk etmek töhmeti altında bunalmış, şaşkına dönmüş idiler.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. *şaşkın şaşkın

Çatağ is. 1 - Birbirini kesen, haç şeklinde, çapraz. 2 - sif. Yapışık, birbirine yapışmış hâlde (meyve vs.). || [TS. Ø]

Çatal sif. 1-İkiye ayrılmış (dal vs.)//Bitişik, yapışık. 2 - İki parmaklı, genellikle ucu ikiye ayrılmış.//is. Yemek yerken kullanılan üç veya dört dişli alet. 3 - iki taraflı, iki uçlu. || [TS.çatal] *is.* 1. İki veya daha çok kola ay-nlan değnek. 2. Yol, ağaç gibi, kollara ay-nlan şeylerin ayrılma yeri. 3. Dallı olan şeylerin her kolu: "*Sağ eliyle çatal sakalının birini bırakıp birini tutuyordu.*" -Ö. Seyfettin. 4. Yemek yerken kullanılan iki, üç veya dört uzun dişli çoğunlukla metal araç: "*Çatalı elinden düştü, ağzı açık kaldı.*" -P. Safa. s. Dirgen. 6. s. Ucu kollara aynlanmış: Çatal dal. Çatal yol. 7. s. İki taraflı: Çatal anahtar. "*Evlerinin önü çatal*

pınarlar / İçerler suyunu beni anarlar." -Halk türküsü. 8. s. İki anlamlı, iki türlü anlaşılabilir: Çatal söz. 9. *is.* Bir tür olta iğnesi, **çatal görmek** net görememek, bir şeyi iki görmek, **çatal matal kaç çatal** üzerine atlanıp sırtına oturulacak gözleri kapalı kişinin, üzerinde oturanın tek veya çatal biçimde kaldırılmış çift parmağının kaç olduğunu bilmesi temeline dayanan bir çeşit birdir bir oyunu. *çatal ağız, çatal aşı, çatal ayak, çatal bel, çatal bıçak takımı, çatal çivi, çatal don, çatal iğne, çatal kargı, çatal kazık, çatal kundak, çatal kıyruk, çatal sakal, çatal ses, çatal ziplan

Çatığ sif. Uçlarından birbirine bitişmiş, kavuşmuş, yapışık, aralıksız. || [TS.çatık] s. Çatılmış olan: "*O çatık kara kaşlı, al yanaklı hanımın kucağına oturmak lâzım gelmişti.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. *çatık çehre, çatık kaş, çatık surat, çatık yüz

Çatığgaş sif. Kaşları birbirine bitişik olan, kaşları arasında boşluk olmayan. || [TS.çatıkkaş] s. Kaşları birbirine çok yakın ve çatık olan (kimse): "*Beni tuttu, karşısına aldı, çatık kaşlarla, kıvılcımlı gözlerle baktı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Çatılı¹ sif. 1 - Yüklenmiş, sırtına yük vurulmuş (hayvan). 2 - Kargılanmış hâlde. || [TS. Ø]

Çatılı² sif. Çatılmış durumda olan (silah vs.). || [TS.çatılı] s. 1. Çatısı olan (yapı): "*Burası uzaktan beyaz çatılı, تنها bir köye benziyordu.*"- Ö. Seyfettin. 2. Çatılmış olan. 3. Başına çatki bağlanmış olan.

Çatlı sif. Çatlamış, çatlağı, yarığı olan. || [TS. Ø]

Çatmağaş(lı) sif. Kaşları birbirine bitişik olan. || [TS. Ø], {TS.→çatık kaş}

Çayetrafi sif. Nehir, ırmak kenarı, ırmak kenarında olan. || [TS. Ø]

Çayğırağı 1 - sif. Irmak sahilinde olan, burada yaşayan. 2 - zar. Irmak kenarı ile, sahili ile. || [TS. Ø]

Çayxor sif. Çok çay içen, çaya düşkün, çay içmeyi seven. || [TS. Ø], {TS.→tiryaki}

Çeçence sif. ve zar Çeçenlerin konuştuğu dilde. || [TS. Ø]

Çeçce sif. ve zar. 1 - Çek dili. 2 - Çek dilinde yazılmış. || [TS. Ø]

Çehrayı sif. Pembe renk. || [TS. Ø], {TS.→pembe}

Çehrayısifet(li) sif. Yüzü pembe renkli olan adam. || [TS. Ø]

Çekicli sif. 1 - Çekiçle çalışan. 2 - öz. Çekiçle donatılmış olan. || [TS. Ø]

Çekik sif. Bir tarafa çekilmiş gibi duran, çekilip gerilmiş gibi olan.//İçeriye doğru çekilmiş, gerilmiş, batık. || [TS.çekik] s.1. Yanlara doğru çekilerek gerilmiş gibi olan. 2. İçeriye doğru

kaçmış, batık: "Zayıf, ince uzun bir vücudu, kuru, çekik esmer bir yüzü var."- P. Safa.

Çekili sif. Üzerinde işlenmiş nakış, tezek olan. || [TS. Ø]

Çekingen sif. Her şeyden çekinen, ürkek, cesaretsiz, tedbirli davranan. || [TS.çekingen] s. Her şeyden çekinme huyu olan, ürkek, sıkılan, muhteriz: "Korkak mı diyeyim, çekingen mi diyeyim, bir tuhaf olmuşlar."- S. F. Abasıyanık.

Çekinmez sif. Hiçbir şeyden çekinmeyen, korkmayan, sakınmayan. || [TS. Ø], {TS.→korkusuz, pervasız}

Çekisiz sif. Ağırlığı olmayan, zayıf. 2 -zar. Terazide tartmadan, ağırlığını belirlemeden. || [TS. Ø], {TS.→zayıf}

Çekmeli sif. Ayağında kundurası olan, ayakkabı giymiş. || [TS.çekmeli] s. 1. Çekmesi veya çekişi olan. 2. Çekmecesi olan.

Çekmelik sif. Ayakkabı yapmak için gereken, ayakkabı yapmak için ayrılmış. || [TS. Ø]

Çelimli sif. Vücut yapısı güzel. || [TS.çelimli] s. Güçlü.

Çelimsiz sif. Zayıf, vücut yapısı itibarıyla ufak tefek, güçsüz. || [TS.çelimsiz] s. Güçsüz, nahif: "Vücutça benden daha çelimsiz nice çocuklar vardı."- Y. K. Karaosmanoğlu. "Pek çelimsiz olduğu için oruç tutamıyor."- B. Felek.

Çelpeşik sif. ve zar. Birbirine karışmış; dolaşık hâlde, karışık, karma karışık. || [TS. Ø], {TS.→dağınık, dolaşık, karışık, karmakarışık}

Çeltikli sif. İçinde çeltik bulunan, kabuğu iyi temizlenmemiş pirinç. || [TS.çeltikli] s. İçinde çeltik olan.

Çemenli sif. Yeşili olan, yeşil saha, çayırli yer. || [TS.çimenli] s. Çimeni olan: "Çimenli, çiçekli bir bahçe ortasında üstü camlı, müstakil bir bina."- Y. K. Beyatlı.

Çem-xemli sif. kon. Nazlı, işveli, cilveli. || [TS. Ø], {TS.→cilveli, edalı, işveli, nazlı}

Çempion is. ve sif. Millî veya milletler arası bir yarışmada en iyi dereceyi kazanan şahsa veya takıma verilen ad. || [TS.şampiyon] is.ve. s. Millî veya milletler arası bir yarışmada ilk dereceyi alan, birinci olan kimse veya takım, böke.

Çenberbiğ(lı) sif. Bıyıklarının ucu çember gibi yukarıya kıvrılmış olan. || [TS. Ø]

Çenberburun(lu) sif. Burnunun ucu yukarı doğru kalkık olan. || [TS. Ø]

Çenberğuyruğlu sif. Kuyruğu çember şeklinde eğri olan. || [TS. Ø]

Çenli sif. Kalın duman kaplamış, sis bürümüş. || [TS. Ø], {TS.→dumanlı, sisli}

Çep is. ve sif. far. 1 - Şaşı (göz). 2 - Sol (sağın aksi), sözü çep gelmek Münakaşa etmek, anlaşmamak. || [TS. Ø], {TS.→sol, şaşı}

Çepbucagli sif. Ters köşeli geometrik cisim. || [TS. Ø]

Çeperlenmiş sif. Çit çekilmiş, siperlik arasına alınmış. || [TS. Ø]

Çeperli sif. Çitli, etrafına çit çekilmiş. || [TS.çeperli] s. Çeperi olan, çeperle çevrili bulunan.

Çepgöz sif. Gözleri şaşı olan. || [TS. Ø], {TS.→şaşı, şehlä}

Çepmil(li) sif. Milleri, çizgileri doğrusuna değil de yanlamasına olan. || [TS. Ø]

Çerçiveli sif. Çerçevesi olan, çerçeveye geçirilmiş. || [TS.çerçeveli] s. Çerçeve geçirilmiş veya çerçeve içine alınmış olan: "Çerçeveli, çerçevesiz bir sürü fotoğraf çıkarıp masasının üstüne serdi."- A. Gündüz.

Çerdeki sif. Çekirdeği olan. || [TS.çekirdekli] s. Çekirdeği olan, içinde çekirdeği bulunan.

Çerdeksiz sif. Çekirdeksiz, çekirdeği olmayan. || [TS.çekirdeksiz] s. Çekirdeği olmayan, içinde çekirdeği bulunmayan.

Çerençi sif. ve is. Boş boş konuşan, çenesi düşük. || [TS. Ø], {TS.→boşboğaz, geveze, lâfazan, lâfçı}

Çerkezce sif. ve zar. Çerkeslerin konuştuğu ve yazdığı dilde. || [TS. Ø]

Çesidleyici is. ve sif. Bir şeyi çeşitlere ayıran işçi. Aynı vazifeyi yapan makina. || [TS. Ø]

Çesidli sif. Çeşiti fazla olan, türlü. || [TS.çeşitli] s.ve zf. Çeşidi çok olan, türlü, mütenevvi: "İyi yemek meraklısı olduğundan onun kahvaltıları, o günkü iştihasına ve zevkine göre daima çok çeşitli ve pek lezzetli olurdu."- A. Ş. Hisar. "Boğaziçi'nin çeşitli yerlerine dair fikirlerini söyledi."- R. H. Karay.

Çesmekli sif. Gözlük takmış, gözlüklü. || [TS. Ø], {TS.→gözlüklü}

Çesmeli sif. Çeşmesi, pınarı olan. || [TS. Ø]

Çesnili sif. Belirli tarzda, üslupta olan. Nakışlı. || [TS.çeşnili] s. Çeşnisi olan: "Melodram çeşnili hikâyeyi aklından çıkarmaya bak!"- R. H. Karay.

Çetin sif. Yapılması, ortadan kaldırılması, halledilmesi, anlaşılması vs. çok dikkat, zahmet ve gerginlik isteyen.//zar. Çok zor yapılan, oluşan.//Çok ağır, tahammül edilmez, çetine düşmek Dara düşmek, içinden çıkılması zor duruma düşmek, çetine salmağ Zor duruma düşürmek, işini daha da zorlaştırmak, dara düşürmek. || [TS.çetin] s. Amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi, çözümlenmesi, işlenmesi güç veya engeli çok olan, müşkül: "Bu karar aileyi bozup dağıtacak şiddetli, çetin bir karar olabilir mi?"- M. Ş. Esenal. "Çetin tartışmalardan sonra, ordu içindeki arkadaşlarımızın da ne düşündüklerini bilelim, dediler."- F. R. Atay.

Çetirli sıf. 1 - Şemsiyesi olan; saçlarını şemsiye gibi kestirip altına döken. 2 - bot. Dalları ve budaklarının olduğu kısmı şemsiyeye benzeyen ağaç. || [TS. Ø]

Çevik sıf. Sağlam, hareketli, çabuk hareket eden, hızlı. || [TS. çevik] s. Kolaylık ve çabuklukla davranan, tetik: "Sofrada Atatürk'ün pek kuvvetli ve çevik birkaç arkadaşı vardı."- F. R. Atay. "Boynu bükük ve alçak gönüllü görünüşüne karşı ne kadar da çevik ve kuvvetliydi."- T. Buğra.

Çevrim sıf. Çevrilmiş, çevrilmiş hâlde olan. || [TS. Ø], {TS. → çevrik}

Çeyirdekli sıf. Çekirdeği olan, çekirdekli. || [TS. çekirdekli] s. Çekirdeği olan, içinde çekirdeği bulunan.

Çeyirdeksiz sıf. Çekirdeksiz, çekirdeği olmayan. [TS. çekirdeksiz] s. Çekirdeği olmayan, içinde çekirdeği bulunmayan.

Çeynenmiş sıf. 1 - Ağızda, dişlerle ezilmiş, kemirilmiş. 2 - mec. Çok tekrar edilerek bayağılaştırılmış. 3 - mec. Ayaklar altına alınarak ezilmiş, ayaklar altına düşürülmüş. || [TS. Ø]

Çığırgan sıf. kon. Çok bağırıp çağıran, bağırıp çağurmayı alışkanlık edinmiş adam. || [TS. çığırtkan] s. 1. Çağırtkan. 2. Bir şeyi yüksek sesle çevreye duyuran: "Haberini böyle fisil fisil anlatmaz, gümbür gümbür yayar çığırtkan dediğin."- T. Oflazoğlu. 3. mec. Çıkarttığı için birini övüp koruyan kimse.

Çığırtmalığ sıf. -Bu adla anılan yemek için yarar, onun için ayrılmış. || [TS. Ø]

Çıxdaşayırın is. ve sıf. Bir şeyin içindeki yabancı maddeleri ve kötülerini ayıklayan. || [TS. Ø]

Çıhığ 1 - is. Kemiklerin eklem yerlerinden oynayıp çıkması, çıkık. 2-sıf. Yerinden çıkmış, yerinden oynamış. //İleri çıkmış, kalkık olan. || [TS. çıkık] s. Yerinden çıkmış (kemik veya organ). 2. Çıkıntısı olan: "Bu adam, elli beş, altmış yaşlarında, boynu biraz yana çarpılmış, çıkık alımlı, çökük yanaklı, kara kuru bir ihtiyardı."- R. N. Güntekin. is. Bir kemik veya organın yerinden çıkmış olması.

Çıxılmaz sıf. 1 - Çıkılması çok zor veya mümkün olmayan (yer). 2 - mec. Ümitsiz, çaresiz, içinden çıkılması mümkün olmayan. || [TS. Ø], {TS. → çaresiz, umutsuz, ümitsiz}

Çıxmaz sıf. ve is. 1 - Çıkışı olmayan, geçilip "bir yere ulaşılamayan (yol vs), çıkmaz. 2 - mec. Bir sonuca ulaşmayan, çözüm yolu olmayan, ümitsiz, çaresiz. || [TS. çıkmaz] s.

Çıl-çılpağ sıf. ve zar. 1 - Çırılçıplak, tamamen çıplak. 2 - mec. Hiç ağaç yetiştirmeyen, tamamen bitkisiz. || [TS. Ø], {TS. → çırılçıplak, corak}

Çılğın sıf. Aklını kaçırmış, delirmiş, delirmiş gibi hareket eden, çılğın. //mec. Kızgın, coşkun, muhteris. //mec. Azgın, azgincasına. || [TS. çılğın] s. 1. Aşırı davranışlarda bulunan, deli, mecnun: "Ömrümde ilk defa saat için çılğın gibi dövüştüm."-

S. F. Abasıyanık. "Çılğın bir atılışla kendini karyolaya attı, yüzükoyun kapandı."- M. Yesarı. Çok büyük, aşırı, olağanüstü: "Onların bu çılğın aşklarına karşı konulacak engel setlerinin hiç hükmü yoktur."- K. Tahir. **çılğına dönmek (veya döndürmek)** Sevinç, öfke, kızgınlık vb. duygular sonucu aşırı ölçüde heyecanlamak (heyecanlandırmak), kendine hâkim olamamak: "Şöyle az buçuk mürekkep yalamış bir insanı böylesine üç nutuk çılğına döndürür."- S. F. Abasıyanık.

Çılpağ sıf. 1 - Üzerinde hiçbir şey olmayan, örtünmemiş, çıplak, üryan. //Açık olan, elbiseyle örtünmemiş. //zar. Çıplak bir şekilde. 2 - Eversiz, terliksiz, üzerine herhangi bir şey konmamış (at vs.). 3 - mec. Bitki-siz. 4 - Yaprığı olmayan yapraklarını dökmüş, yapraksız. 5 - mec. Yoksul, elbiseleri yırtık, perişan. 6 - mec. İlavesiz, yalın hâlde, nasıl varsa öyle. || [TS. çıplak] s. 1. Üstünde bulunması gereken giysi, örtü vb. bulunmayan: "Kız, çıplak tabanlarını bozuk yolda şaplata şaplata köyün içerisine doğru uzaklaştı."-E. E. Talu. 2. (baş için) Saçsız. 3. Üzerinde yeşillik bulunmayan: "Irmağın başında kocaman, çıplak bir tek kavak vardı."-H. E. Adıvar. 4. İçinde, gerekli eşya bulunmayan: "Ankara tepelerinin birinde, boz renkli bir binanın çıplak ve dar bir odasında onunla karşı karşıyayız."-Y. K. Karaosmanoğlu. s. mec.. Yalın, süssüz: Çıplak bir anlatım. 6. mec.. Olduğu gibi, apaçık. 7. is. Çıplak vücut resmi, nü. 8. is. Yoksul kimse: "Askerliğini yapmamış, beş parasız, çıplak bir Cemal'in nesi vardı evlenilecek?"-N. Cumalı. çıplak gözle (bakmak) görmeye yardımcı olacak hiçbir araç kullanmaksızın. *çıplak alev, çıplak at, çıplaklar kampı, çıplak maden, çıplak mülkiyet, çıplak resim, çıplak tohumular, çıplak ücret

Çılpağca sıf. ve zar. Çıplak, üryan, çırılçıplak. 2 - is. zool. Ağızının kenarlarında bıyığı olan yuvarlak başlı bir balık, yayın balığı. || [TS. Ø], {TS. → çıplak, çırılçıplak, üryan}

Çingilli sıf. Çakıl olan, çakıldan ibaret olan (yer). || [TS. Ø], {TS. → çakılı}

Çırmalı sıf. Elbisesinin kolları veya pantolonunun paçaları sıvalı. || [TS. Ø]

Çırt(ı)-pırt(ı) sıf. kon. Boş, anlamsız, hiçbir değeri olmayan (konuşma, söz). || [TS. Ø], {TS. → anlamsız, boş, manasız, yararsız, yersiz}

Çiçekli sıf. Çiçek açmış, çiçeklenmiş// Çiçekleri olan. || [TS.çiçekli] s.Çiçeği veya çiçek resimleri olan: "Gölgelerinde koyunlar otlayan çiçekli badem ağaçlarının altından geçtiler."- Ö. Seyfettin. *çiçekli bitkiler

Çiçekperest sıf. Çiçek seven, çiçeğe düşkün. || [TS. Ø]

Çiçekseven is. ve sıf. Çiçeğe düşkün, çiçeği çok seven. || [TS. Ø]

Çidar sıf. Kayıtlı şartlı (kayıtsız şartsızın karşıtı). || [TS. Ø], {TS.→şartlı}

Çil¹ is. 1 - Deride ekseriyetle yüzde meydana gelen kahverengi veya sarımsak lekeler, benekler. 2 - sıf. Belirli renkte olan hayvanların, ekseriyetle kuşların tüyleri içinde olan başka renkli küçük benekler, lekeler. 3 - Kumaş üzerinde genellikle yuvarlak şekilde olan başka renkli küçük benekler, puanlar. || [TS.çil(II)] is. 1. Çoğunlukla yüzde oluşan kahverengi küçük benekler. 2. Aynada oluşan leke. 3. Köklerdeki kıl gibi ince uzantılar. 4. s. Tüyünde küçük benekler bulunan (hayvan): Çil horoz. s. Yeni ve parlak: "Anneme elli çil altın bıraktılar." -A. Gündüz. *çil çil

Çil-çil sıf. Çilli, çili çok olan, çil bürümüş, kaplamış. || [TS.çil çil] s. Pırıl pırıl, parlak: "Kaptan da çil çil altınları görünce yumuşadı."- F. F. Tülbentçi.

Çilçirağlı sıf. 1 - Avizesi olan, avizeli. 2-Işıklı, aydınlanmış || [TS. Ø], {TS.→ışıklı, nuranî, nurlu, parlak }

Çilli sıf. Yüzünde, derisinde, tüylerinde benekler, lekeler olan. || [TS.çilli] s. Çili olan: "Perdede şimdi yüzü çilli bir çocuk babasına sarılmış, ağlayarak bir şeyler anlatıyordu."- H. Taner.

Çilsifet(li) sıf. Yüzünde çil, benek olan, çilli. || [TS. Ø], {TS.→çilli}

Çimli sıf. Çimi olan, sık otlar bürümüş. || [TS. Ø], {TS.→otlu}

Çince sıf. ve zar. Çin dilinde. || [TS. Ø]

Çin-çin sıf. ve zar. Kat kat, tabaka tabaka, üst üste, intizamla. || [TS. Ø], {TS.→kat kat}

Çinli is. ve sıf. Çin halkından olan. || [TS.Çinli] is. ve s. Çin milletinden veya bu milletin soyundan olan (kimse).

Çirketab sıf. Kir göstermeyen koyu renkli kumaş. || [TS. Ø]

Çirkgötüren sıf. Rengi açık olduğundan çabuk kirlenen kumaş vs. || [TS. Ø]

Çirkgötürmeyen sıf. Rengi koyu olduğu için kiri belli olmayan kumaş v.s || [TS. Ø]

Çirkin sıf. 1 - Güzel olmayan, göze ve kulağa hoş gelmeyen, acayip. 2 - Kirli, pis. 3 -mec. Liyakatsiz, yaramaz, kötü, pis. || [TS.çirkin] s. 1. Göze veya kulağa hoş gelmeyen, güzel karşıtı:

"Kız öyle müstesna bir güzelliğe sahip

olmamakla beraber çirkin de değildi."- H. R. Gürpınar. 2. Yakışık almayan: "Bu boş ve çirkin iddiayı bir kere de onun ağızından işitemek istedim."- Ö. Seyfettin. 3. Karanlık, dalavereli, şüpheli: "Dedikodular artmış, o da bu çirkin işler içinde kalmak istemediğinden çekilmiş."- M. Ş. Esendal. çirkin kaçmak Hoş olmayan bir durum olmak.

Çirkendirici sıf. Kirleten, berbat eden, mahveden. || [TS. Ø]

Çirkli sıf. Temiz olmayan, kirli. || [TS. Ø], {TS.→kirli, murdar, mülevves, pis}

Çirkli-paslı sıf. Yüzü, üzeri kirli, pinti, pislik içinde olan. || [TS. Ø], {TS.→kirli, murdar, pis}

Çiskinli sıf. İnce yağın yağmurlu (hava). || [TS. Ø], {TS.→çiskin}

Çivzeli sıf. Sivilceli, sivilce bürümüş, çıkarmış. || [TS. Ø], {TS.→sivilceli}

Çiy sıf. 1 - Pişmemiş, pişirilmemiş. **ciy kerpiç** Pişirilmemiş ham kerpiç.//İyi kızartılmamış, pişirilmemiş, yarı pişkin. 2 - mec. Yersiz, münasebetsiz, alakasız (söz, davranış). 3 - mec. Kendine gelmemiş, tabii hâlini almamış. 4 - mec. Olgunlaşmamış. || [TS.çiğ] s. 1. Pişmemiş veya az pişmiş: Çiğ et. "Yumurta sepetinden üç yumurta alıp çiğ çiğ onları yutmuş." -S. F. Abasıyanık. "Zaman ağacında tatlı meyvesin / Çiğ meyveyle güzel olur kutlama." -F. Halıcı. 2. mec.. Yersiz ve yakışsız: Çiğ söz. "Bu, benim gibi yaşını başını almış bir adam tarafından pek çiğ bir hareket olurdu." -Y. K. Karaosmanoğlu. 3. Yaşının gerektirdiği görgüye ve olgunluğa erişmiş olmayan: "Fakat Cemal Paşa, çiğ bir politikacı değildi." -F. R. Atay. 4. (renk, ışık için) Gözü rahatsız eden, göze batan: Çiğ bir san. "Koca Mustafapaşa'daki berber Selim'in aynası karşısında çiğ renkleri buna benzeyen çok süslü bir resim asılıydı." -R. H. Karay, (birini) çiğ çiğ yemek mec.. parçalayıp öldürecek derecede birine kızmak: "Bu iri, korkunç adamın kavgaları diri diri, çiğ çiğ tüyleri, kemikleriyle yediği söylendi." -M. Ş. Esendal. çiğ düşmek hoş karşılanmamak, kaba ve yersiz bulunmak: "Onların da belki merhume ve öksüzler hakkında söylenilecek bir fikirleri olurdu. Fakat, şimdilik ne deseler çiğ düşecekti." -R. N. Güntekin. çiğ kaçmak (veya düşmek) yersiz, yakışsız olmak: Onun o sözü pek çiğ kaçtı çiğ süt emmiş bk. insanoglu çiğ süt emmiş, çiğ yemedim ki karnım ağrısın suç işlemedim ki korkayım. çiğden vermek aşk. yiyecek karşılığını para olarak ödemek.*çiğ börek, çiğ iplik, çiğ köfte, çiğ renkçi, çiğ renkçilik, çiğ toprak

Çiyidsepen sıf. Pamuk ekiminde kullanılan ve tohumları tarlaya serpen, saçan. || [TS. Ø]

Çiyindüşük sıf. 1 - Omuzları veya bir omuzu düşük olan. 2 - mec. Dikkatsiz, aciz, aptal. || [TS. Ø], {TS.→aciz, dikkatsiz, aptal}

Çox sıf. ve zar. 1 - Sayı olarak az olmayan, miktarı çok olan.//Az sürmeyen, uzun zaman devam eden, sürekli.//Sık sık, çokça. 2 - Hayli, fazla, çok miktarda. 3 - Sıfat ve zarflardan önce gelerek manalarını kuvvetlendirir. 4 - is. Fazlalık, ekseriyet. 5 -**çoxları, çoxusu** şeklinde: **Çoğu**, ekseri-yetiT büyük kısmı, **ne az, ne çox** Normal derecede, o kadar, tam. || [TS.çok] s. 1. Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı: *Bugün işimiz çok. "Bana matematik çok kolay geldi."* -F. R. Atay. 2. zf. Sayı, güçlük, süre vb. bakımından aşırılık bildirir: *"Sanırım ki anamı daha çok severim."* - M. Ş. Esenal. **çok geçmeden** kısa bir süre sonra: *"Çok geçmeden büyük ağabeyim bu anarşiye son vermek ihtiyacını duydu."* -R. N. Güntekin. (bir şey) **çok gelmek** 1) gereğinden fazla olmak; 2) çekilmez ve katlanılmaz olmak, (bir şeyi birine) **çok görmek** 1) esirgemek: *"Mehmetçiğimiz ayrıca anıtlara lâyıktır. Onun köylere kadar anıtlştırulmasını çok görmem."* - P. Safa. 2) bir kimsenin bir davranışını yadırgamak, biri çok olmak haddini aşarak karşısındakini usandırmak, **çok söylemek** gevezelik etmek, **çok şey!** şaşma anlatır, **çok şükür!** Tanrı'nın verdiği nimetlerden hoşnutluğu anlatır: *"Sonra, çok şükür biz de bu dünyada bir şeyler gördük diyerek rahat rahat ölür."* -B. R. Eyuboğlu. **çok yanlı (veya yönlü)** 1) ikiden çok yanı olan: *"Romanları, denemeleri hep kültürle yüklü ve A. Hamdi'nin kişiselliği kadar çok yanlı, zengindi."* -H. Taner. 2) birçok konuda bilgi ve çalışması olan: *"Çok yanlı kişinin ölümü de kat kat acı oluyor."* -H. Taner, **çoktan (veya çoktandır)** çok zaman önce, çok zamandan beri, öteden beri, uzun süreden beri: *"İçeri girdiklerinde birinci film çoktan başlamış, hatta sonuna bile yaklaşmıştı."* -H. Taner. *"Ol Nereye böyle? Çoktandır yüzünü gördüğümüz yok."* -R. H. Karay, **çoğu gitti, azı kaldı** yapılmakta olan işin en önemli, en güç bölümü bitti, az ve önemsiz bölümü kaldı: *"İkinci defa düğünümüzden bahsettim: -Biraz daha sabret Sara dedi. Çoğu gitti, azı kaldı."* -A. Gündüz, **çoğu zarar, azı karar** "aşırıya kaçmamalı" anlamında kullanılır.* **çok anlamlı, çok anlamlılık, çok a-yaklılar, çokbilmiş, çok çok, çok düdendi, çok eşti, çok fazlı, çokgen, çok gözeli, çok hücreli, çok karılı, çok katlı otopark, çok kısa dalga, çok kocalı, çok ortaklı, çok partili, çok seslendirilmiş, çok sesli, çok sözlü, çok tanrıci, çok tasarım, çok terimli, çok uluslu, çok yanlı, çok yıllık, çok yönlü, çok yüzlü**

Çoxarvadlı sıf. Birden fazla kadınla evlenen, birden fazla eşi olan. || [TS. Ø], {TS.→çok eşli}

Çoxatlı sıf. Birden fazla at koşulmuş, birkaç tarafından çekilen araba. || [TS. Ø]

Çoxatomlu sıf. Birkaç atomu olan, birkaç atomdan ibaret olan. || [TS. Ø]

Çoxbilen sıf. ve is. Hayat tecrübesi, deneyimi, bilgisi çok olan. || [TS. Ø], {TS.→deneyimli, tecrübeli}

Çoxbilmiş sıf. ve is. bak: **çoxbilen** || [TS.çokbilmiş] s.1. Her şeye akli eren, zeki, akıllı: *"Ama bunun lâfını bile etmiyor, çokbilmiş görünmek istemez."* - T. Buğra. 2. Çıkarını bilen, kurnaz.

Çoxbucağlı sıf. ve is. Çok köşesi olan, çokgen. || [TS. Ø]

Çoxbuğumlu sıf. Çok boğumu olan, çok boğumlardan oluşan. || [TS. Ø]

Çoxca sıf. ve zar. Oldukça çok, fazla, bolca, haddinden fazla. || [TS. Ø]

Çoxcehetli sıf. Çok taraflı, çok yönlü. || [TS. Ø]

Çoxcildli sıf. Birden fazla ciltten oluşan || [TS. Ø]

Çoxçalovlu sıf. Çok kepçeli.

Çoxçarpayılı sıf. Çok yataklı (hastahane, otel vs.). || [TS. Ø]

Çoxçiçekli sıf. bot. Çok çiçeği olan bitkiler. || [TS. Ø]

Çox-çox sıf. ve zar. 1 -Oldukça çok, fazla. 2 - Haddinden fazla, tekrar tekrar || [TS. Ø]

Çoxdanışan sıf. Çok konuşmayı seven, çenesi düşük, geveze || [TS. Ø], {TS.→boşboğaz, geveze, lâfçı, lâfazan }

Çoxdankı sıf. Çoktan, önceden, eskiden olmuş, meydana gelmiş. || [TS. Ø]

Çoxdezgahçı sıf. Aynı anda birkaç tezgahta iş yapan. || [TS. Ø]

Çoxdilli sıf. 1 - Çeşitli diller bilen, konuşan adam. 2 - Birkaç dilde tertiplenmiş. || [TS. Ø]

Çoxdişcikli sıf. 1 - Çokça küçük dişleri olan. 2 - zool. Testereye benzeyen küçük dişleri olan (balık vs.). || [TS. Ø]

Çoxdişli sıf. Çok dişi olan. || [TS. Ø]

Çoxerli sıf. Birkaç kocası olan kadın (bazı Afrika kabilelerinde görülür). Poligam kadın. || [TS. Ø], {TS.→çok eşli}

Çoxesrli sıf. Birçok asırda mevcut olan, yüzyıllarca yaşayan. || [TS. Ø]

Çoxevli sıf. bot. Erkek ve dişi organına sahip çiçekleriyle beraber tek cins organa sahip çiçekleri de olan bitki. || [TS. Ø]

Çoxfazalı sıf. elekt. Çok iletkenli. || [TS. Ø]

Çoxfigürlü sıf. Birkaç veya çok fazla figürü olan. || [TS. Ø]

Çoxgüclü sıf. Birkaç beygir gücünde olan (motor, mekanizma vs.). || [TS. Ø]
Çoxgünlü sıf. Günlerce devam eden. || [TS. Ø]
Çoxgütlü sıf. Birkaç kattan oluşan; çok tabakalı, sıralı.//Çok katlı (bina). || [TS. Ø]
Çoxhécali sıf. dil. Birkaç veya çok fazla heceden oluşan, çok heceli. || [TS. Ø]
Çoxhedli sıf. mat. Çok işlemlili cebir denklemi. || [TS. Ø]
Çoxhücéyrelî sıf. biyo. Çok hücreli. || [TS. çok hücreli] s. biy. Yapısında birden çok hücre bulunan (hayvan veya bitki).
Çoxillik sıf. 1 - bot. Birkaç veya daha çok yıl yaşayan (bitki). 2 - Birkaç yıl devam eden. || [TS. çok yıllık] is. ve 1. Yıllarca toprak üstünde ve toprak altında canlılığını sürdürebilen bitki. 2.s. Çiçek açmadan önce birçok yıl yaşayan (bitki).
Çoxişlenen sıf. Çok kullanılan, gündelik ihtiyaçları gidermede lazım olan. || [TS. Ø]
Çoxlampalı sıf. Birkaç veya daha çok elektron lambası olan. || [TS. Ø]
Çoxlaylı sıf. Çok katlı, çok tabakalı. || [TS. Ø]
Çoxlu sıf. Sayı ve miktar olarak fazla, çok. || [TS. Ø], {TS. → çok}
Çoxluca sıf. ve zar. Çok fazla, haddinden fazla, bolca, bol bol. || [TS. Ø], {TS. → bolca, çokça}
Çoxmechullu sıf. mat. Çok bilinmeyenli. || [TS. Ø]
Çoxmeğsedli sıf. Birkaç veya daha çok maksatla kullanılan, çok amaçlı. || [TS. Ø]
Çoxme'nalı sıf. dil. Çok manası olan, birden fazla anlamı olan. || [TS. Ø], {TS. → çok anlamlı}
Çoxmertebelî sıf. birkaç veya çok katlı (bina). || [TS. Ø]
Çoxmilletli sıf. Çok milletten veya halktan oluşan, çok milleti veya çok halkı temsil eden. || [TS. Ø], {TS. → çok uluslu}
Çoxmilyonlu sıf. Sayı olarak milyonlarca olan, milyonları bulan. || [TS. Ø], {TS. → milyonluk}
Çoxminli sıf. Binlerce, sayısı, miktarı binleri bulan. || [TS. Ø], {TS. → binlerce}
Çoxmotorlu sıf. tekn. Birden fazla motoru olan. || [TS. Ø]
Çoxmövzulu sıf. Birkaç veya daha çok konusu olan. || [TS. Ø]
Çoxnövcü sıf. Sporun birkaç dalında uğraşan sporcu. || [TS. Ø]
Çoxnövlü sıf. Birkaç veya daha çok çeşitten, türden oluşan. || [TS. Ø], {TS. → çeşitli, mütenevvi, türlü}
Çoxotağlı sıf. Birkaç veya daha çok odası olan. || [TS. Ø]
Çoxpartiyalı sıf. Birkaç partinin temsilcilerinden oluşmuş, çok partili. || [TS. çok partili] s. Birden fazla partinin katılımı ile yaşanan siyasî hayat.

Çoxpilleli sıf. Birkaç basamaktan oluşan, **çoxpilleli seçki sistemi** Birkaç merhaleli seçim sistemi. || [TS. Ø]
Çoxplanlı sıf. Birkaç sahayı, meseleyi göz önünde tutan, cevap vermeğe çalışan. || [TS. Ø]
Çoxreğimli sıf. Çok rakamlı. || [TS. Ø]
Çoxrengli sıf. 1 - Çeşitli renkli nakışları olan, albatr. 2 - Çeşitli renklerle yayınlayan, basan (baskı makinası).//Birkaç renkli yayınlanmış. || [TS. Ø]
Çoxsaheli sıf. Birkaç veya daha çok sahası olan, birden fazla sahaya münhasır. || [TS. Ø]
Çoxsaylı sıf. Sayısı, miktarı çok olan. || [TS. Ø]
Çoxsenetli sıf. Birkaç sanatı, sanat olayını ihtiva eden. || [TS. Ø]
Çoxsesli sıf. muş. Çoksesli, polifonik. || [TS. çok sesli] s.1. Çok seslilikle ilgili, polifonik. 2. gr. Dilde birçok sesi bildiren (harf), polifonik. 3. Birçok değişik sesin bir araya gelmesiyle yapılan (müzik), polifonik.
Çoxsimli sıf. Çok telli, birkaç teli olan müzik aleti. || [TS. Ø]
Çoxsözlü sıf. Birkaç veya daha çok sözden ibaret olan. || [TS. çok sözlü] s. Tatlı dilli, konuşkan: "Döktüğün dillere bittim, seni çok sözlü seni! / Ayda âlemde bir olsun aramazsın Köse'ni."- M. Â. Ersoy.
Çoxlebeğeli sıf. Birkaç veya daha çok tabakadan oluşan. || [TS. Ø]
Çoxtekerli sıf. Birkaç veya daha çok tekerleği olan. || [TS. Ø]
Çoxtelli sıf. Çok teli olan. || [TS. Ø]
Çoxterefli sıf. 1 - mat. Birkaç yüzlü geometrik şekil. 2 - Birkaç yönde olan. 3 - Bir mesele ile ilgili olarak tarafların hepsi için mecburi olan. 4 - Çok yönlü. || [TS. Ø], {TS. → çok yönlü}
Çoxtilli sıf. Birkaç kesici ağız olan bıçak. || [TS. Ø]
Çoxtirajlı sıf. Büyük tirajlı, büyük tirajla yayınlanan. || [TS. Ø]
Çoxtonlu sıf. Tonlarca ağırlıkta olan. || [TS. Ø]
Çoxuşağlı sıf. Çok çocuklu. || [TS. Ø]
Çoxüzlü sıf. Çok yüzü olan geometrik şekil. || [TS. Ø]
Çoxvağonlu sıf. Çok vagonu olan tren. || [TS. Ø]
Çoxvariantlı sıf. Çok varyantı olan, çeşitli. || [TS. Ø], {TS. → çeşitli, türlü}
Çoxyaşlı sıf. İhtiyar, yaşı ilerlemiş. || [TS. Ø], {TS. → ihtiyar, yaşlı}
Çoxyérli sıf. 1 - Yolcular için çok yeri olan. 2 - Çok insanın yaşaması için elverişli, büyük. || [TS. Ø]
Çoxyéyen sıf. Fazla yiyen, doymak bilmeyen, obur. || [TS. Ø], {TS. → obur}
Çolağ sıf. Bir ayağı kısa veya topal olan (bazan kolu sakat olanlara da denir). || [TS. çolak] s. Eli veya kolu sakat olan: "Hırsızları yakalayan

genç, mavi gözlü, çolak bir polisti."- S. F. Abasıyanık. "*Çolak kolunu omzuma koyup, yüzüme, dostça, acıyarak baktı.*"- H. Taner.

Çolpalı sif. Yabani tavuk, sülün ve bazı kuşların bir veya iki yıllık horozundan pişirilmiş. || [TS. Ø]

Çovğunlu sif. 1 - Rüzgarla yağın karlı, yağmurlu, fırtınalı. 2 - mec. Olaylı, gürültülü, heyecanlı, keşmekeşli. || [TS. Ø], {TS.→fırtınalı, gürültülü, heyecanlı, hadiseli, karlı, olaylı, yağmurlu}

Çökdürücü sif. Çöktüren, çökmesine yardım eden. || [TS. Ø]

Çökük sif. Çökmüş, batmış, çukurlaşmış, eğilmiş, batık. || [TS.çökük] *is. ve s.* Çökmüş, çukurlaşmış, içeri çekilmiş: "*Genç iken de yanakları çökük, kuru bir adamdı.*"- M. Ş. Esendal.

Çölçü sif. 1 - Köylü. 2 - Tarlada çalışan, çalışmaya giden. || [TS. Ø], {TS.→köylü}

Çöllü sif. esk. 1 - Köylü. 2 - mec. Geri kalmış, kültürsüz, okuma yazma bilmeyen. || [TS. Ø], {TS.→köylü, kültürsüz, ümmî}

Çöpegülen sif. Muzip, şakacı. || [TS. Ø], {TS.→lâtifeci, muzip, şakacı, takılğan}

Çöplük sif. Oldukça çok çöp (kaba ot kırıntısı, çöpü vs.) olan (tarla). || [TS. Ø]

Çörekbişiren sif. Ekmek pişiren, ekmek pişirmekle meşgul olan adam. || [TS. Ø]

Çörekdaşyan sif. Ekmek taşımada kullanılan. || [TS. Ø]

Çörekitiren sif. Nankör, başkasının zahmetini, yaptığı iyilikleri unutan. || [TS. Ø], {TS.→nankör}

Çörekkesen *is. ve sif.* Kazanç, kâr getirecek işleri bilerek yapmayan adam, tembel, vurdumduymaz. || [TS. Ø], {TS.→vurdumduymaz}

Çörekli sif. 1 - Refah içinde yaşayan, zengin.//mec. Eli açık, cömert, misafirperver. 2 - kon. Kazancı, geliri iyi durumda olan. || [TS. Ø], {TS.→bonkör, cömert, eli açık, varsıl, zengin}

Çörekvéren sif. kon. Cömert, eli açık. || [TS. Ø], {TS.→bonkör, cömert, eli açık}

Çörekvérmez sif. Cimri, hasis. || [TS. Ø], {TS.→cimri, hasis, kısmık, pinti}

Çörek yapan sif. Ekmek pişirmekle meşgul olan. || [TS. Ø]

Çubugvarı sif. Çubuk gibi ince ve doğru. || [TS. Ø]

Çuxalı sif. Çuha giyinmiş. || [TS.çuhalı] *s.* Çuhası olan: "*Gözümün önünde loş türbelerin dinginliğine, gönül rahatlığıma sinmiş yeşil çuhali sandukalar duruyor.*"- R. N. Güntekin.

Çuxur *is.* 1 - Oyulmuş yer, delik, aşağı çökmüş yer.//sif. Oyulmuş, derin. 2 - Vücudun bazı yerlerinde genelde yüzde, yanakta meydana

gelen küçük batık yerler. 3 -Derin kap. gözleri çuxura düşmek Çok zayıflamak. || [TS.çukur] *is. ve s.1.* Çevresine göre aşağı çökmüş olan (yer): "*Eşek sendeleyip yandaki çukurun içine düştü, kalkamadı.*"- M. Ş. Esendal. 2. Çene ve yanaktaki gamze: "*Ne hoş gülerdi, yanaklarının çukuru ne derli toplu açılırdı.*"- R. H. Karay. *is.* Çene ve yanaktaki gamze: "*Ne hoş gülerdi, yanaklarının çukuru ne derli toplu açılırdı.*"- R. H. Karay. 3. *is. mec.* Sin, mezar: "*Ben, bir ayağı çukurda hasta bir ihtiyarım.*"- M. Yesari. **çukur açmak** Toprağı kazarak çukur yapmak. **çukura düşmek** Kötü ve uygunsuz bir duruma girmek: "*Kendi ayağınız ve büyük aklınızla gidip düştüğünüz çukurdan bize ne?*"- A. Gündüz. **(birinin) çukurunu kazmak** Birinin felâketine yol açacak bir düzen kurmak.

Çuvaşça *is.* Çuvaş Türklerinin konuştuğu dil.//sif. ve zar. Çuvaş Türklerinin konuştuğu dilde. || [TS. Ø]

Çürük sif. 1 - Çürüyüp bozulmuş. 2 - mec. Sağlam bir dayanağı olmayan, sağlam delile dayanmayan; itibar edilmez.//mec. Anlamsız, boş, lüzumsuz, çürüyünü çıkar(t)mağ Bir şeyi gereğinden fazla tekrarlayarak insanı bıktırmak, usandırmak. || [TS.çürük] *s.* 1. Çürümüş olan: "*Yabancı, kirli, çürük dişlerini gösterek gü-lümsüyordu.*" -Ö. Seyfettin. 2. Sağlam ve dayanıklı olmayan: "*Çürükleri barındırmaz yaylaların yaylası.*" -H. Taner. 3. *mec.* Sağlam bir temele veya kanıtlara dayanmayan: *Çürük dava. Çürük iddia.* 4. Gereği gibi işlemez, sakat. *s. is.* Vurma veya sıkıştırma yüzünden vücutta oluşan mor leke: "*Hemen her gece sille tokat adamakıllı dayak yiyor, her yanı çürük içinde.*" -A. İlhan, **çürüğe çıkarmak** bir nesneyi işe yaramayacak durumda olmasından dolayı kullanmamak, **çürük (veya çürüğe) çıkmak** 1) birinin sağlam olmadığı anlaşılmaq. 2) aşk. sağlık durumunun elverişsiz olması yüzünden askerlik ödevinden bağışlanmaq, **çürük tahtaya basmak** *mec.* tedbirsizlik edip sonu tehlikeli olabilecek bir işe girişmek. **çürük boya, çürük çank, çürük gaz, çürük iş, çürük para, çürük sakız*

Çürükçü *is. ve sif.* Bir şeyi gereğinden fazla tekrar ederek insanı bıktıran, usandıran adam. || [TS. Ø]

Çürüntülü sif. Birleşiminde çürümüş şeyler olan, çürümüş şeylerle karışık. || [TS. Ø]

D

Dabanıçatlağ sıf. kon. Pis, kirli, pinti. || [TS. Ø], {TS.→kirli, pinti, pis}

Dabanıgalxıg sıf. kon. Çok dolaşan, gezen. || [TS. Ø]

Dabanıgara sıf. kon. Uğursuz, gelişi uğursuzluk getiren. || [TS. Ø], {TS.→menhus, meş'um, meymenetsiz, musibet, uğursuz}

Dabanlı sıf. 1 - Topuklu. 2 - mec. kon. Ayakları kuvvetli. || [TS.tabanlı] s. Tabanı olan

Dabansız sıf. Topuksuz. || [TS.tabansız] s. 1. Tabanı olmayan 2. mec. Korkak, yüreksiz : "Amma da tabansızmışlar ha...Bir kaçış kaçtılar, hâlâ da kaçıyorlar galiba."-H. R. Gürpınar

Dabbağlıg 1 - is. Ham derileri işleme, sepilme işi. 2-sıf. Sepilemeğe, işlenmeğe yarayan. || [TS. Ø]

Dadamal sıf. kon. Bir şeye (genelde arzu edilmeyen şeye) dadanmış, öğrenmiş, alışmış; alışkanlık hâline getirmiş dadamal olmağ (öğrenmek, düşmek) Alışkanlık hâline getirmek, dadanmak, dadamal öğretmek Dadandırmak, öğretmek, alıştırmak. || [TS. Ø], {TS.→müptelâ}

Dadanağ sıf. kon. Bir şeye (genelde arzu edilmeyen şeye) dadanmış, öğrenmiş, alışmış, dadanağ olmağ Öğrenmiş olmak, yakın olmak, tanımak || [TS. Ø], {TS.→müptelâ}

Dadanağ sıf. kon. bak: dadanağ || [TS. Ø], {TS.→müptelâ}

Dadanmış sıf. Bir şeyin tadını tadarak, lezzetini alarak ona alışmış, tutkunu olmuş. {TS.→müptelâ}

Dadlı 1 - sıf. Lezzetli, güzel tadı olan./mec. Gönül okşayan, iç açan, hoş, latif. 2 - is. Yemeklerden sonra yenen tatlı yemek. || [TS.tatlı] s. 1. Şeker tadında olan: *Tatlı nar. Tatlı elma.* 2. Acı olmayan, içilebilen, yenilebilen: *Tatlı su. Tatlı salatalık.* 3. meç. İnsanı çeken; göze, kulağa hoş gelen, rahatlatan, dinlendiren, sevindiren: "*Mışıl mışıl, çocuk saflığıyla her zaman tatlı bir gündüz uykusunda idi.*" -R. H. Karay. "*Bu acı adam, tatlı ve nüktedandı.*" -Y. Z. Ortaç. 4. is. Şekerle veya şekerli şeylerle yapılan yiyecek: *Baklava, revani, lokma birer tatlıdır.* 5. zf. Sinirlendirmeden, hoşla gidecek bir biçimde, tatlılıkla: *Ne tatlı bakıyordu, tatlı canını sıkırmak gereksiz şeylere üzölmek ve bunlan dert edinmek: Sen neye tatlı canını sıkıntıya sokuyorsun? tatlı dil güler yüz şefkatli, gönül*

alıcı konuşma ve davranış: "*Tatlı diller dökerek meram anlatacaklarını sanırlar.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. **tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır** gönül alıcı, okşayıcı sözlerle karşımızdakinin inadı yenilebilir, tatlı yerinde bırakmak (veya kesmek) bir işi can sıkıcı bir dununa sokmadan sona erdirmek. (bir işi) **tatlı ya bağlamak** kavgalı bir işi gönül hoşluğuyla bitirmek: "*Arkadaşlar, karşıdan karşıya kaç, göz işaretleriyle bu meseleyi tatlıya bağlamamı benden rica ediyorlardı.*" -R. N. Güntekin. "*Hayır kardeşim, istemez diye tatlıya bağladım.*" -O. V. Kanık. * **tatlı belâ. tatlı dil, tatlı dilli** (veya sözlü), **tatlı liman, tatlı sert. tatlı söz. tatlı sözlü, tatlı su, tatlı sülümen, tatlı tatlı**

Dadlı-dadlı 1 - sıf. Tatlı tatlı, lezzetli lezzetli. 2-zar. Tatlı bir şekilde. || [TS. Ø]

Dadlıca sıf. Çok tatlı, çok lezzetli. || [TS.tatlıca] zf. ve s. 1.. Biraz tatlı. az tatlı. 2. mec. İçten, hoş, güzel: "*Hikâyemizi böylece tatlıca anlatışından onu kucaklamak içimden geçiyordu.*" -S. F. Abasıyanık. 3. zf. meç. Hoş, yumuşak bir biçimde; "*Hükümetin kendilerini okşayarak, tatlıca yöneterek, zararlarını hafifletmek yolundaki siyasisi artık geçersiz kalacaktı.*" -H. C. Yalçın.

Dadlı-duzlu sıf. Gönül okşayan, sıcakkanlı, insana çabuk ısınan. || [TS. Ø], {TS.→cana yakın, sempatik, sevimli, sıcak kanlı}

Dadmalı 1 - is. Yenecek veya içilecek şey. 2-sıf. Tatlı, lezzetli. || [TS. Ø], {TS.→lezzetli}

Dadsız sıf. Tatsız, tadı olmayan, lezzetsiz. || [TS.tatsız] s. 1. Tadı iyi olmayan, lezzetsiz. 2. mec. Hoşa gitmeyen, can sıkıcı: "*Her şey, herkes boş, abes, çirkin, münasebetsiz, tatsız görünür.*" -A. Ş. Hisar. "*O akşamki tatsız olaya benim de canım sıkıldı.*" -Ç. Altan. 3. meç. Sohbeti hoş olmayan veya geçimsizlik çıkaran (kimse).***tatsız tuzsuz**

Dadverici sıf. Tat veren, belirli oranda tatlandıran. || [TS. Ø]

Dağgağarın sıf. kon. Karnı büyük, göbekli, göbeği ileri fırlamış adam. || [TS. Ø], {TS.→göbekli}

Dağ² far. 1 - is. Kızgın demiri vücuda basma, dağlama, damgalama, damga vurma, dağ basmağ Kızgın demirle dağlamak. 2 - sıf. Kaynamakta olan, çok kızgın dağ elemek. Kızgın, çok sıcak hâle getirmek, eritmek. dağ olmağ Çok ısınmak, erimek. 3 - is. mec.. Çekilmez dert, gam, keder, kalp yarasıV/Şiddetli tesir, dağ basmağ (bedenine, ciyerine, üreyine vs.) mec.. Çok kötü tesir etmek, yürekte yaralamak, kederlendirmek, dağ goymağ, dağ çekmek bak. dağ basmağ. || [TS. Ø]

Dağal sıf. ve is. kon. Mızıkçı, oyun bozan, kavgacı. || [TS. Ø], {TS.→mızıkçı, oyunbozan}

Dağar² sıf. Kurumlu, gururlu, kibirli. || [TS. Ø], {TS.→gururlu, kibirli, kurumlu(II), mağrur}

Dağ-dağ¹ sıf. Dağ gibi yüksek, çok yüksek. || [TS. Ø]

Dağ-dağ² sıf. 1 - Çok sıcak, kızgın. 2 - mec.. Çok dertli. || [TS. Ø], {TS.→kızgın, mütehevvir}

Dağdibi sıf. Dağın tam aşağı kısmında olan. || [TS. Ø]

Dağdöşü is. Dağın yamacı, ön ve orta kısmı, meyilli kısmı.//sıf. dağın yamacında olan. || [TS. Ø]

Dağeteyi sıf. Dağın düzlükle kavuştuğu meyilli yerinde olan.//is. Dağın eteklerinde olan yerler. || [TS. Ø]

Dağıdıcı sıf. Dağıtan, saçan, dağıtmaya muktedir olan.//Çok zararlı, bozucu, saçıp dağıtan. || [TS. Ø]

Dağıdılmaz sıf. Yıkılmaz, yenilmez, çok sağlam. || [TS. Ø], {TS.→dayanıklı, kavi, mukavim, sağlam}

Dağınış sıf. 1 - Uçuk, yıkık, harabe hâlinde. 2 - Düzensiz, intizamsız, karışık, perişan. 3 - Toplu olmayan, belirsiz, belli olmayan, yaygın, saçılmış hâlde. || [TS.dağınış] s.1. Geniş bir alana yayılmış olan. 2. Bir arada olmayan, birbiriyle bağlantısı olmayan. 3. Düzeni bozuk, karışık: "*Kadın yatağın içinde saçları dağınış, dimdik oturuyordu.*"- P. Safa. 4. Düzensiz, düzenli olmayan, tertipsiz:

"*Bağırarak konuşmaktan hoşlanmaz, dağınış kıyafetle, kocasına bile görünmez bir kadın.*"- M. Ş. Esenal. 5. mec. Düşüncelerini toparlayamayan. *dağınış gözenek, dağınış ışık

Dağ(i)dar sıf. far. klas. Çok kederli, üzüntülü, yüreği yaralı. dağ(i)dar etmek mec.. Gönülünden yaralamak, incitmek, üzme, kederlendirmek. || [TS. Ø], {TS.→acılı, gamlı, kederli, keyifsiz, mağmum, mahzun, mükedder, neşesiz, üzgün, üzüntülü }

Dağlı² sıf. 1 - Kızgın demirle damga vurulmuş, damgalı. 2 - mec.. Yüreği yaralı, dertli, ıstıraplı. || [TS.dağlı(II)] s. Dağlanmış olan: "*Yaralılara su ne ise, yüreği dağlı Müslümanlara da varlığın odur.*"- R. E. Üneydin.

Dağlık¹ 1 - sıf. Dağı çok olan //Dağ üzerinde olan. 2 - is. Dağlık yer. || [TS.dağlık] s. Birçok dağın bulunduğu, dağlarla kaplı (bölge).

Dağüstü sıf. Dağın üzerinde olan, yüksek yerde olan. || [TS. Ø]

Daxili sıf. ar. 1 - İçeriye ait ve mensup olan.//Bir şeyin içinde, iç tarafında olan; içe,

dahile ait olan. 2 - Bir devletin, idarenin, teşkilatın vs'nin kendi içindeki yaşayış ve faaliyetine ait olan. 3 - İnsanın psikolojik faaliyetine ait olan, duygularında meydana gelen, **daxili defter** Bir idareye vs'ye gelen evrakları, belgeleri, parayı vs'y i kaydetmeye yarayan defter, gelen evrak defteri, **daxili hestelikler** tıp. iç hastalıklar, **daxili sekresiya** fizyo. Organizmaların bazı bezlerinin kana ve lenflere kendi maddelerini salgılama kabiliyeti. || [TS.dâhilî] s. İçle ilgili: "*Darülbedayi kısmını ve bu kısmın dâhilî şekil ve manzarasını anlatmalıyım.*"- H. F. Ozansoy. * *dahilî deniz, dâhilî harp, dâhilî nizamname, dâhilî talimatname*

Dahiyane sıf. ar. ve far. Dahicesine, dâhiye has olan, dâhinin yapabileceği. || [TS.dâhiyane] s.ve zf. esk. Dâhiye yakıştır (biçimde), dâhice: "*Size felsefeden hiç hoşlanmadığımı, hele böyle dâhiyanesinden öğrendiğimi arz ederim.*"- S. F. Abasıyanık.

Daimi sıf. ar. 1 - Uzun süreli, uzun müddet için olan, sürekli, geçici olmayan.//Ebedi, yok olmayan, mahvolmayan. 2 - Her zaman için var olan, ebedi, sabit, sağlam, değişmeyen. 3 - Sürekli, ardı arkası kesilmeyen, her zaman devam eden. **Daimi cereyan** elekt. Her zaman aynı yönde nakledilen elektrik, **daimi kapital** iktis. Kapitalin üretim araçlarına çevrilen ve üretim sürecinde değeri sabit kalan hissesi, **daimi kemiyet** mat Değişken kemiyetten farklı olarak, tek değerli sayı. **daimi komissiyalar** Yüksek Sovyet ve Yerli Halk Milletvekilleri Sovyetleri yanında çeşitli sahalar için kurulan komisyonlar, **daimi ordu** (ğoşun) Barış zamanındaki ordu. || [TS.daimî] s. Sürekli, kalıcı, temelli, gedikli: "*Romanyalılar ve Macarlarla harp daimî bir hâl almıştır.*"- F. R. Atay.

Dair sıf. ar. Ait, ilgili, bir şey hakkında olan, bir şeyle ilgili, bir şeyi ilgilendiren. || [TS.dair] s. Bir konu üzerine olan, üzerine, konusunda, ... ile ilgili, üstüne: "*Yarına kadar sarhoşluğu geçer, ben de sarhoş olmadığına dair rapor veririm.*"- A. Gündüz.

Dairevarı sıf. Daire gibi, daireye benzer, daire şeklinde. || [TS. Ø], {TS.→dairesele, dairevî}

Dairevi sıf. ar. Daire şeklinde olan, yuvarlak. || [TS.dairevî] s. dairesele

Dal¹ is. 1 - Vücudun boyundan kalça kemiğine kadar olan bölümü, arka.//Hayvanların sırtı. 2 - Bir şeyin arka kısmı, karşı tarafı, aksi taraf. 3 - sıf. Arka tarafta olan. 4 -mec.. Netice, akıbet, son.//Ardı, gerisi, peşi. 5 - Geri. || [TS. Ø], {TS.→geri}

Dal³ sıf. ar. Arap alfabesinde 10. harf ( )// mec.. Bu harf gibi eğri, bükük, bükülmüş (genelde klasik edebiyatta ve aşık edebiyatında geçer),

(elif) ğeddi (béli) dal olmağ Beli bükülmek, ihtiyarlamak. || [TS. Ø]

Dalaşğan sif. Kavgacı, kavga etmeği çok seven adam. || [TS. Ø], {TS.→kavgacı}

Dalayan sif. Vücuda dokunduğunda acıtan, yakan, kaşındıran (ısırgan otu gibi). || [TS. Ø]

Dalayıcı sif. Dokununca yakan, kaşındıran. || [TS. Ø]

Dalda 1 - sif. Sığınmaya veya saklanmaya yarayan. 2 - is. Korunmaya, sığınmaya yarayan yer, emin yer.//Gizli yer. 3 - is. mec.. Yardımcı, himaye, yakınlar, destek olanlar. || [TS. Ø], {TS.→duldalı}

Daldalanmalı sif. Sığınmaya, saklanmaya yarayan. || [TS. Ø]

Daldalığ 1 - sif. Sığınmaya, saklanmaya yarayan. 2 - is. Gizli, gözden uzak yer, sığınacak, saklanacak yer. || [TS. Ø], {TS.→duldalı}

Daldalayıcı sif. Koruyan, saklayan, himaye eden, sığınmaya, saklanmaya yarayan. || [TS. Ø], {TS.→hami, koruyucu}

Daldéy mah. 1 - sif. Sığınmaya veya saklanmaya yarayan. 2 - is. Korunmaya, sığınmaya yarayan yer, emin yer. || [TS. Ø]

Dalgalı sif. 1 - Dalgası olan, dalgalanan. 2 - Dalga şeklinde görünen, dalgaya benzeyen. || [TS.dalgalı] s. 1. Dalgası olan: *Dalgalı deniz*. 2. Dalga dalga görünen: *Dalgalı kumaş*. 3. (saç için) Kıvrımlı: "*Dalgalı ipek saçlı başı kardeşinin göğsüne sokuldu.*" -C. Uçuk. 4. (renk için) Açıklı koyulu. 5. fiz. Belli dalga boylarını alabilen: Üç dalgalı radyo.**dalgalı akım, dalgalı akım üretici*

Dalgasız sif. Dalga olmayan, sakin || [TS.dalgasız] s. Dalgası olmayan.

Dalgavarı sif. Dalgaya benzeyen, dalga gibi, eğri. || [TS. Ø]

Dalgayabenz sif. bak. dalgavarı. || [TS. Ø]

Dalgayaoxşar sif. bak. dalgavarı. || [TS. Ø]

Dalgın sif. Derin düşünceye dalmış, kendinden geçmiş, kafası bir şeyle meşgul. || [TS.dalgın] s.ve zf. 1. Çevresinde olup bitenleri fark edemeyecek kadar düşüncelere dalmış olan veya dikkatini belirli bir konu üstünde toplayamayan, gafil: "*Dirseğini masaya dayamış, elini kalpağının içine sokmuş, dalgın, tavla seyrediyordu.*"- M. Ş. Esendal. "*Kendi kendine mırıldanır gibiydi, dalgındı.*"- T. Buğra. 2. zf. Kendinden geçmiş. *dalgın dalgın

Dallı sif. Dalları olan. || [TS.dallı] s.1. Dalları olan. 2. Üzerinde dalları, çiçekleri olan (kumaş). **dallı budaklı, dallı güllü*

Dallı - budağlı sif. Dalları budakları çok olan. || [TS.dallı budaklı] s. Karışık bir duruma girmiş olan, çapraşık: "*Onun derdi de dallı budaklı olur.*"- H. Taner.

Dama-dama 1 - sif. Üzerinde damalar veya dama şeklinde çizgileri olan. 2 - Satranç tahtası üzerinde siyah ve beyaz otuz iki taş ile oynanan bir oyun. || [TS. Ø], {TS.→damalı}

Damacığlı sif. Üzerinde küçük damaları olan. || [TS. Ø]

Damağarxası sif. dil. bil. Arka damak sesi. || [TS. Ø]

Damağlı sif. Şakacı, daima neşeli, hoş sohbet, morali yüksek. || [TS.damaklı] s. Damağı olan. *damaklı diş

Damağortası sif. dil. bil. Orta damakta telaffuz edilen, orta damak sesi. || [TS. Ø]

Damağönü sif. dil. bil. Damak önünde telaffuz edilen, ön damak sesi. || [TS. Ø]

Damağsız sif. kon. Keyifsiz, küskün, neşesiz. || [TS.damağsız] s.1. Damağı olmayan. 2. mec. Tat alma duyusu zayıflamış olan veya bu duyuyu tamamen yitirmiş olan (kimse). 3. Sivri uçlu balıkçı iğnesi.

Damalı sif. Üzerinde damalar olan. || [TS.damalı] s. Üstünde kareler bulunan: "*Damalı bir eteklik, açık mavi kapalı bir yün kazak giymişti.*"- N. Cumalı.

Damaraltı sif. anat. Damarın altında olan. || [TS. Ø]

Damarcığlı sif. Küçük damarları çok olan. || [TS. Ø]

Damar-damar sif. Damarlar, çizgiler şeklinde. || [TS.damar damar] s.ve zf. 1. Çok damarlı. 2. Katmanlı.

Damaraoxşar sif. Damara benzeyen, damar gibi, damar şeklinde olan. || [TS. Ø]

Damarıboş sif. kon. İradesiz, sebatsız, çabuk aldanan, çabuk yoldan çıkan, tesir altında kalan. || [TS. Ø], {TS.→iradesiz, sebatsız}

Damarıgırıg sif. kon. bak. damarıboş. || [TS. Ø]

Damarlı sif. 1 - Çok damarı olan. 2 - Hastalık, zayıflık, ihtiyarlık vs. neticesinde derinin üzerinde damarların görünmesi. 3 - mec.. kon. Namuslu, gayretli, iradeli, sözünün eri. || [TS.damarlı] s. Damarı olan, damarı gözle görülecek kadar kabarmış olan.

Damarsız sif. kon. 1 - Damarı olmayan, 2- mec. İradesiz, sözünün üstünde durmayan. || [TS.damarsız] s.1. Damarı olmayan. 2. mec. Damarı bozuk.

Damarüstü sif. anat. Damarın üstünde olan; damarı örten (deri vs.). || [TS. Ø]

Damazlığ sif. Döl almak için beslenen erkek veya dişi hayvan. **Damazlığ stansiyası** Damızlık hayvan üretilen kuruluş, yer, merkez, **damazlığı kesilmek** Nesli, soyu kesilmek, **damazlığın kesilsin** Kargıma, beddua ifadesi. || [TS.damazlık] s. 1. Yalnız dölü alınmak için yetiştirilen yüksek nitelikli (hayvan veya bitki):

"Çifliğime damızlık bir boğa yahut arabama at almyorum ki."- H. C. Yalçın. 2. is. hlk. Maya.

Dambat sıf. mah. Kendini beğenen, kasıntı. || [TS. Ø], {TS.→kasıntı, kurumlu(II), mağrur}

Damcıvarı sıf. Damla gibi, damlaya benzeyen, damla şeklinde olan. || [TS. Ø]

Damdandüşme sıf. Kon. Tesadüfi, yersiz, manasız, anlamsız. || [TS. Ø], {TS.→anlamsız, boş, manasız, tesadüfi, uygunsuz, yersiz}

Damgalanmış sıf. 1 - Damga vurulmuş, işaretlenmiş./Mühürlenmiş. 2-mec. Lekelenmiş, rezil edilmiş, gerçek olmayan bir nitelik yüklenmiş. || [TS. Ø], {TS.→damgalı, lekeli, mühürlü}

Damgalı sıf. 1 - Damgası olan. 2 - mec. Lekeli, kusurlu, üzerinde leke olan. || [TS.damgalı] s.1. Damgası olan, damgalanmış olan. 2. mec. (kendisine) Yüz kızartıcı bir suç yüklenmiş olan.

Damgasız sıf. 1 - Damgası olmayan, damga vurulmamış. 2 - mec.. Lekesiz, temiz. || [TS.damgasız] s. Damgalanmamış, damgası olmayan.

Dânâ sıf. far. klas. Alim, bilgin, bilgili. || [TS. Ø], {TS.→alim, âlim, bilgin, bilici, bilgili}

Danğa¹ sıf. ve is. kon. İnatçı, ters, kaba, laf dinlemeyen. || [TS. Ø], {TS.→anut, dik başlı, dik kafalı, direngen, inatçı, kaba, muannit, ters}

Danğaz sıf. kon. Kaba, laf dinlemeyen, inatçı, dik kafalı. || [TS. Ø], {TS.→anut, dik başlı, dik kafalı, direngen, inatçı, kaba, muannit, ters}

Danğır sıf. kon. Çok çıplak, kel./kafası kel, saçı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→çıplak, çorak, dazlak, kel}

Danışğan sıf. Konuşmayı seven, hoşsohbet; güzel konuşan. || [TS. Ø], {TS.→hoşsohbet}

Danlağlı sıf. Kınanmış, tenkit edilmiş, azarlanmış; çok tenkit edilen, azarlanan. || [TS. Ø]

Danlanc sıf. Çok azarlanan, tenkit edilen, kınanan, tenkit edilmeği alışkanlık hâline getirmiş. || [TS. Ø]

Dar¹ sıf. 1 - Ensiz, geniş olmayan, dar demir yolu Yakın yerler için yapılan ve yöresel önem taşıyan demir yolu. 2 - Sıkı, sıkıcı, gergin, bol olmayan. 3 - Küçük, ufak. 4 -mec.. Sınırlı, tek taraflı, kapsamı geniş olmayan. 5 - mec.. Çok az, çok sınırlı, kafi gelmeyen, münasip olmayan. Dar ayda Çetin anda, dar günde, zor durumda kalındığında, dar étmek Meşakkatli etmek, tahammül edilmesi zor duruma getirmek, zorlaştırmak, dar gün Hayatın çok çetin, çok ağır, buhranlı, mahrumiyetlerle dolu anı. dar kesilmek Tahammül edilmez durum almak, dar olmağ bak. dar kesilmek, dara düşmek 1 - Maddi yönden zor duruma düşmek, sıkıntı

çekmek, yoksullaşmak. 2 - Çetin durumda kalmak, zor duruma düşmek, işi çok zora düşmek', çetinlikle karşılaşmak, dara gışnamağ Sıkıştırmak, çetin ve zor durumda bırakmak, dara salmağ bak. dara gışnamağ. darda galmağ (olmağ) Çetin vaziyete düşmek, zorluk çekmek, muhtaç durumda olmak, dardan çıxmağ Çetin ve zor vaziyetten kurtulmak, mahrumiyetten kurtulmak. || [TS.dar] s. 1. İçine alacağı şeye oranla ölçüleri yetersiz olan, geniş ve bol karşıtı: Dar elbise. Dar ev. 2. Genişliği az veya yetersiz olan, ensiz: "Sahilleri kucaklayan tatlı meltemler, bu mahallenin dar sokaklarından geçmiyordu." -S. Derviş. 3. mec. (yaratıcı yetiler için) Yetersiz: Dar düşünce. Hayali dar. 4. Az, elverişsiz, sınırlı: Bu dar gelirle hiçbir şey yapılamaz. Dar zaman. 5. Yeterli paranın olmamasından doğan sıkıntı: "Dar bir gün gelmiş birinden üç beş kuruş almışım, ne çıkar!" -M. Ş. Esendal. 6. zf. Güçlülük, ucu ucuna, ancak: "En sonra, pek çok sıkılan çocukların zoru ile, akşam altı postasına dar yetiştiler." -M. Ş. Esendal. (kendini) dar atmak güçlülük ve ivedi olarak bir yere sığınmak; kaçmak: "Zavallı ihtiyarlar, sabah oldu mu bir yangından kaçır gibi, kendilerini evden dar atıyorlar, gece yarısına kadar kahvede oturuyorlar, kavga ediyorlar, uyukluyor-lardı." -R. N. Güntekin. dar darına güçlülük ve son anda; güc hâl ile, uç uca. dar gelmek sıkıntı ve huzursuzluk vermek: "Acaba bu içinde yaşadığımız hava neden bu kadar dar geliyor?" -Y. K. Beyatlı. dar kaçmak istemediği bir çevreden kendini dışarı atmak dara boğmak birinin güc durumundan yararlanmak, dara düşmek para sıkıntısına düşmek: "Madam onu çocuğu gibi seviyordu. Dara düştüğü günlerde hizmetini hiç aksatmadan, para mara istemedi." -T. Buğra, dara gelmek 1) aceleye gelmek; 2) mecbur olmak, dara getirmek aceleye getirmek, darda bulunmak para sıkıntısı içinde bulunmak, darda kalmak 1) paraca sıkıntı içine girmek; 2) zor duruma düşmek: "Lala da pek darda kaldığı zaman kabahati Gülsüm 'ün üstüne yıkıyor." -R. N. Güntekin. *dar aç, dar aralık, dar boğaz, dar gelimli, dar görüşlü, dar hat, dar kafalı, dar ünlü, dara dar, darı darına

Darağbatmaz sıf. Kalın, sık, birbirine geçmiş saç vs. || [TS. Ø], {TS.→kalın, sık}

Darağlı sıf. Tarağı olan, saçında veya belinde tarağa benzeyen takısı olan. || [TS.taraklı] s.1. Tarağı olan: "O bizim köylülerin cebi ipek mendilli, aynalı, taraklı dışarılıklarından."- N. Cumalı. 2. Başında tarak bulunan (kuş veya kadın). 3. Yol yol nakışlı. 4. Tarağı geniş olan (ayak).

Darağlıg sıf. 1 - Tarak yapmaya yarayan. 2 - Taranmak için ayrılan. 3 - Bir seferde taraktan geçirilecek, taranacak kadar olan. || [TS. Ø]

Darağvarı sıf. Tarağa benzeyen, tarak gibi. || [TS. Ø], {TS.→taraksı}

Daram sıf. Çok dar. || [TS. Ø], {TS.→daracık, dasdaracık}

Daranıg sıf. Taranmış. || [TS. Ø]

Daranmış sıf. 1 - Tarakla taranmış, düzeltilmiş, düzene konmuş. 2 - Tarakla temizlenmiş. || [TS. Ø]

Darbadanın sıf. Çok dağınık, karmakarışık. || [TS. Ø], {TS.→darmadağın}

Darca sıf. Çok dar, çok kısıtlı. || [TS.darca] s.ve zf. Biraz dar, pek geniş olmayan, dar olarak.

Darçını sıf. Tarçın renginde, kahve rengine yakın renkte olan. || [TS.tarçını] s. Sarı ile kahverengi arası renkte olan.

Darçınlı sıf. içinde tarçın olan veya tarçınla hazırlanmış. || [TS. Ø]

Dar-düdük sıf. Çok dar, beden ölçüsünden çok küçük olan. || [TS. Ø], {TS.→dar, daracık}

Dardüşünceli sıf. Hayati meseleleri derinlemesine idrak edemeyen, düşüncesi çok bayağı, basit olan. || [TS. Ø]

Darfikirli sıf. Hayati meseleleri derinlemesine idrak edemeyen, düşüncesi, fikri bayağı olan. || [TS. Ø]

Dargöz(lü) sıf. Başkasını çekemeyen, hasis. || [TS. Ø], {TS.→hasis, kıskanç}

Dargursag(lı) sıf. kon. Sabırsız, tahammülsüz, fırsatçı, çabuk sinirlenen, kendine hakim olamayan. || [TS. Ø], {TS.→firsatçı, sabırsız, tahammülsüz}

Darğın sıf. 1 - Kuskün, perişan, dertli, kederli. 2 - Hiddetli, sinirli, kızgın. || [TS.darğın] s.1. Darılmış olan, kuskün: "*Hasan Ağa büyük oğlu ile dargındı.*"- S. F. Abasıyanık. 2. Soğuk, ilgisiz: "*Annem, bahçe kapısında beni iki dargın kelime ile karşıladı.*"- Y. Z. Ortaç. **darğın durmak** Kuskün durumunda olmak: "*Bu olaydan sonra benimle aylarca dargın durdu.*"- R. N. Güntekin.

Darxetli sıf. Raylarının arası dar olan (demir yolunda). || [TS. Ø]

Darixdırıcı sıf. Can sıkıcı, yeknesak, tekdüze, cazibesi olmayan, monoton. || [TS. Ø], {TS.→monoton, muttarit, tekdüze}

Darışgal sıf. 1 - Çok dar. 2 - Sahası çok küçük olan. 3 - Sahası geniş olmayan, tek taraflı, sınırlı. || [TS. Ø], {TS.→sınırlı}

Darmadağın sıf. Çok karışık ve dağınık. **darmadağındağıtmağ(étmek)** 1 - Büsbütündağıtmak, mahvetmek. 2- Tamamen mağlup etmek, yenmek. 3-mec. Alt üst etmek, hiç etmek,

dağıtmak, yoketmek, **darmadağınédilmek**1

Büsbütün dağıtılmak, mahvedilmek. 2 - mağlup

edilmek. 3 - mec.. Alt üst edilmek, yok edilmek, **darmadağın olmağ (dağılmağ)** 1 - Tamamen mahvolmak, alt üst olmak. 2 - Kesin olarak mağlup olmak, yenilmek. || [TS.darmadağın] s. Çok dağınık ve karışık, tarumar. **darmadağın etmek** 1) Dağıtmak, karıştırmak. 2) *mec.* Dayak atıp iyice dövmek: "*Köy kahvesinden yetişen birkaç delikanlı bu haşarları darmadağın etmişti.*"- O. C. Kaygılı. **darmadağın olmak** 1) Dağınık ve karışık duruma gelmek: "*Gözlerinin sürmesi akmış, saçları darmadağın olmuştu.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 2) Dövlmek. 3) Kötü bir biçimde dövlmek.

Darteher sıf. Biraz dar. || [TS. Ø]

Dartılı sıf. Gerilmiş hâlde olan. || [TS. Ø], {TS.→gerili}

Dartılmış sıf. 1 - Tutularak çekilmiş, gerilmiş. 2 - *mec.* Kabarmış, kibirle dimdik ayakta durmuş. || [TS. Ø], {TS.→tartılı}

Dartınc sıf. Çok gerilmiş. || [TS. Ø]

Darürekli sıf. Sadece kendi menfaatini düşünen, egoist, bencil. || [TS. Ø], {TS.→bencil, egoist, hodbin, hodkâm}

Darvazalı sıf. Büyük kapısı olan. || [TS. Ø]

Daryarpağ(lı) sıf. bot. Ensiz yaprağı olan (bitki). || [TS. Ø]

Daşaxor sıf. Taşlık, çakıllık. || [TS. Ø], {TS.→taşlık}

Daş - gaşlı sıf. Kıymetli taşlarla süslü. || [TS. Ø]

Daşgelbli sıf. Merhametsiz, sert, gaddar, acımasız. || [TS.taş kalpli] s. Acımasız, merhametsiz, taş yürekli: "*Niçin diye sormadım, çünkü o, benim kadar taş kalpli değildi.*"- O. Kemal.

Daşğın 1 - is. Irmağın veya denizin kabara-rak etrafını sular altında bırakması, sel. 2 - sıf. Yatağından çıkan, etrafını sular altında bırakan, taşmış hâlde olan. 3 - sıf. *mec.* Coşkun, güçlü, ihtiraslı. || [TS.taşkın] s. 1. Taşmış bir durumda olan. 2. *mec.* Aşırı: "*Bu yüz neşeli değil, taşkın denecek kadar mutlu idi.*"- T. Buğra. 3. is. Su baskını, seylâp, feyezân.

Daşığ sıf. mah. Taşınacak olan yük vs. || [TS. Ø]

Daşıyıcı is. ve sıf. 1 - Bir şeyi başka bir yere taşıyan, nakleden araç, cihaz, makina vs. 2 - Uzaya veya uzaklara fırlatılan roketlerde özel cihazlarla vs. donatılmış parçaları belirli bir mesafeye kadar götürerek orada bırakan aparat. || [TS.taşıyıcı] is. ve s.1. Taşıma işini yapan (kimse veya şey). 2. Ücretle yük taşıyarak geçinen kimse, yükçü, hamal. 3. *ıv* Kendisi hastalığa yakalanmaksızın o hastalığın sebebi olan mikrobu taşıyan (kimse veya hayvan), portör.

Daş - kesekli sıf. Taş ve kesek çok olan yer vs. || [TS. Ø], {TS.→taşlık}

Daşkesen is. ve sıf. öz. Bina yapmak için kullanılacak taşları belirli bir ölçüde kesen alet vs. || [TS. Ø]

Daşlı sıf. 1 - Taşı olan, içinde çok taş ve taş parçaları olan. 2 - Taş döşenmiş, taşla örtülmüş, kaplanmış || [TS.taşlı] s. 1. tahıl, bakliyat vb.için) İçinde taş olan, taş karışmış olan: "Yağsız köpüklü ayranlar içmiş, taşlı bulgur pilâvı yemişler."- S. F. Abasıyanık. 2. Üzerinde taş bulunan: "İri taşlı tespihinin parmakları arasında arada bir şıkırdaması..."- R. N. Güntekin.3. Üzerinde süs taşı bulunan.

Daşmalığ sıf. aşç. Pirincin suyu süzülmeden pişirilen pilav için yararlı. || [TS. Ø]

Daşürekli sıf. Hiç acıması olmayan, katı yürekli (kimse). || [TS.taş yürekli] s. Katı yürekli, hiç acıması olmayan, acımasız, taş kalpli: "Ben o eski taş yürekli Zehra değilim artık, durup dururken yerli yersiz ağlıyorum."- A. İlhan. "Ana leyleklerin hepsi böyle taş yürekli mi olurlar?"- H. Taner.

Davacı sıf. Kavgacı, hiç yüzünden kavga çıkaran, kavgadan hoşlanan. || [TS. Ø], {TS.→kavgacı}

Davaçı² - sıf. Kavgacı. 2 - is. Birisi ile davalı işi olan. || [TS. Ø], {TS.→davalı}

Davakar sıf. ar ve far. Hiç yoktan şeyler için kavga eden, kavgacı. || [TS. Ø], {TS.→kavgacı}

Davalı sıf. 1 - Kavgaya sebep olabilen, münakaşalı. 2 - küskün. || [TS.davalı] is ve s. 1. Kendisinden bir şey dava edilen kimse, müddeialehy. 2. Dava konusu olan (şey). 3. Davası olan.

Davamlı sıf. 1 - Her türlü zorluğa, meşakkate, mahrumiyete, eziyete tahammül edebilen, dayanıklı. **Davamlı olmağ** Tahammül etmek; sebat göstermek. 2 - Güçlülükle yırtılan, dayanıklı, çok sağlam. 3 - Güvenilir, sebat gösteren, dayanıklı. 4 - Sürekli, ardı arkası kesilmeyen. || [TS.devamlı] s.ve zf. 1. Sürekli, bitmeyen, kesintiye uğramayan (bir biçimde): "Devamlı memnuniyetini bildiriyor, şen, şakrak görünmeye çabalıyordu."- R. H. Karay. 2. s. İşine düzgün giden.

Davamsız sıf. 1 - Dayanaksız, muhkem, sağlam olmayan. //Zayıf, tahammülsüz. 2 -Çabuk yırtılan, eskiyen, bozulan. 3 - Çok sürmeyen, çabucak biten, sürekliliği olmayan. || [TS.devamsız] s. 1. Devam etmeyen, süreksiz. 2. İşine düzgün devam etmeyen.

Davarlı sıf. Davarı olan. || [TS. Ø]

Davasız¹ sıf. ve zar. Kavgasız, gürültüsüz, sakin. || [TS. Ø]

Davasız² sıf. İlaçsız, çaresiz, çaresi olmayan, tedavisi olmayan. || [TS.devasız] s.1. İyileştirilemeyen, ilacı bulunamayan. 2. Çaresiz.

Dava(sız) - savaşsız sıf. ve zar. Kavgasız, gürültüsüz, sakin. || [TS. Ø]

Davranışlı sıf. Davranışı, tavırları güzel olan, iyi olan. || [TS. Ø]

Davudi sıf. ar. Hz. Davut Peygamberin sesini andıran kalın ses. || [TS.davudî] s. Kalın, tok ve gür (ses): "Bak, hafif davudi sesi, gözlerini baygın baygın süzüşü aklımdan hâlâ gitmez."- A. İlhan.

Dayağlı sıf. 1 - Desteği olan. 2 - mec. Himayecisi, yardımcısı olan. || [TS.dayaklı] s. Dayağı olan: "Yapılan şakalar bazen dayaklı kavgalara meydan açacak derecede canlanıp kızıştır."- R. N. Güntekin.

Dayağlığ sıf. Destek vermeğe elverişli. || [TS.dayaklık] is.ve s. 1. Destek olarak kullanılan şey. 2. s. mec. Dayağı hak eden.

Dayağsız sıf. 1 - Desteği olmayan. 2 - mec.. Himaye edeni, arkası, yardımcısı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→dayanaklı}

Dayandırıcı sıf. İlerlemesine engel olan, durduran, kesen (akıntıyı vs.). || [TS. Ø]

Dayandırılmaz sıf. Durdurulması mümkün olmayan, önüne geçilemeyen, engel olunamayan. || [TS. Ø]

Dayanığlı sıf. 1 - Tahammüllü, sağlam, metanetli, güçlü. 2 - Sabit, deyişmeğen, bozulmayan, sıkı, güçlü. || [TS.dayanıklı] s.1. Dayanabilen, sağlam, güçlü, mukavim, zorlu. 2. mec. Metanetli, metin, mütehammil: "Anadolu çocukları ne dayanıklı adamlardır."- F. R. Atay.

Dayanıksız sıf. 1 - Dayanaksız, sağlam olmayan, zor karşısında çözümlüp yıkılan. 2 - Sabit olmayan, geçici, sürekli olmayan. || [TS.dayanıksız] s. Dayanmayan, sağlam olmayan, güçsüz, metanetsiz.

Dayanmaz sıf. Durmayan, ardı arkası kesilmeyen, ara vermeyen. || [TS. Ø]

Dayaz 1 - sıf. Derinliği olmayan, sığ. 2 - is. İrmak, deniz, göl vs'de suyun derin olmayan yeri. 3 - sıf. mec.. Derin olmayan, sathi, ciddi olmayan. || [TS. Ø], {TS.→sığ, sathî, yüzeysel}

Dayazca sıf. Azıcık sığılığı fazla olmayan. || [TS. Ø]

Dayazfikirli sıf. Derin düşünmeyen, enine boyuna düşünmeyen, yüzeysel düşünen. || [TS. Ø]

Dayazlanmış sıf. Derinliği azaltılmış, sığ hâle getirilmiş. || [TS. Ø]

Dayazlaşmış sıf. Sığ hâle gelmiş derinliği kaybolmuş. || [TS. Ø]

Dayçalı sıf. Yanında tayı olan at, yavrusu olan at. || [TS. Ø]

Dayılı sıf. 1 - Dayısı olan. 2 - mec.. kon. Taraftarı, himayecisi olan (genelde menfi manada). || [TS. Ø]

Daylağlı sıf. Yanında yavrusu olan. || [TS. Ø]
Daz sıf. 1 - Hastalık, ihtiyarlık vs. sebeplerden dolayı saçı dökülmüş adam, kel./is. Başta saç çıkmayan yer. 2 - Otsuz, bitkisiz, çıplak toprak parçası./Yapraksız. || [TS.daz] s.1. Saçı dökülmüş (baş), dazlak. 2. *hık*. Çıplak (toprak).
Dazbaş sıf. Kafasında saçı olmayan, kafası kel. || [TS. Ø], {TS.→dazlak, kel}
Dazlaşmış sıf. Saçları dökülmüş, kelleşmiş. || [TS. Ø], {TS.→dazlak, kel}
Debdebeli sıf. 1 - ihtişamlı, gösterişli, azametli. 2-mec.. Dış görünüş olarak çok güzel, göz kamaştırıcı. || [TS.debdebeli] s. Görkemli, gösterişli: "*Mustafa bu debdebeli hayata ilk defa giriyordu.*"- A. Gündüz.
Deberegöz sıf. Gözü dışarı doğru fırlamış olan, çıkık olan. || [TS. Ø], {TS.→pörtlek}
Debilgeli sıf. Başında miğfer olan, metal başlık takmış. || [TS. Ø]
Débitli sıf. öz. ter. Belirli bir debisi olan. || [TS. Ø]
Decel sıf. 1 - Yaramaz, rahat durmayan. 2 - Genç hayvanlar. || [TS. Ø], {TS.→yaramaz}
Dedeli sıf. Babası olan, öksüz olmayan. || [TS. Ø], {TS.→babalı(I)}
Dedesiz sıf. ve is. Babasız. || [TS. Ø], {TS.→babasız}
Dédi - ğoduçu sıf. Laf dolandıran, dedikodu yapan. || [TS.dedikoducu] s. Çok dedikodu yapan, dillek.
Dedikçe sıf. ve zar. Oldukça, hayli çok, son, derece. || [TS. Ø], {TS.→hayli}
Déduktiv sıf. lat. man. Genel prensiplerden, düşüncelerden yola çıkarak özel neticeye ulaşma tezine dayanan. || [TS. Ø]
Defineli sıf. Definesi olan, hazinesi olan; çok zengin yeraltı servetleri olan. || [TS. Ø]
Défisitli sıf. Gideri gelirinden çok olan, zarar veren, zarara uğratan. || [TS. Ø], {TS.→tahripkâr, yıkıcı, zararlı}
Défisitsiz sıf. Gider ve gelir arasında açığı olmayan, zararı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→zararsız}
Dégénérativ sıf. lat. biyo. Dejenere olduğunu gösteren işaretler, belirtiler. || [TS. Ø]
Değig sıf. ar. 1 - Dosdoğru, doğru, inceden inceye, düzgün./Noktası noktasına, inceden inceye. **Değig élmeler** Matematiđe dayanan ilimler. 2 - İnceden inceye araştıran, inceliklerine kadar varan, ulaşan, işinde son derece doğru, nizamlı, intizamlı, dikkatli. || [TS.dakik] s.1. Düzenli işleyen. 2.mec. Zamanı kullanmada çok dikkatli olan, her şeyi zamanında yapmaya özen gösteren.
Değigelik sıf. Bir dakika müddetinde olan. || [TS. Ø]
Değigşünas sıf. ve is. ar. ve far. Çok ince şeyleri bile yakalayabilen, anlayabilen insan. ||

[TS. Ø], {TS.→anlayışlı, ferasetli, izanlı, zeki}
Değdeğeci sıf. ve is. kon. Vesveseli, kuruntulu insan. || [TS. Ø], {TS.→evhamlı, kuruntulu, mütevehhim, vesveseli}
Değdeğeli sıf. Sebepsiz olarak korkan ve telaş eden, vesveseli. || [TS. Ø], {TS.→evhamlı, kuruntulu, mütevehhim, vesveseli}
Dehneli sıf. Ağzında dehne, gem olan. || [TS. Ø]
Dehrebürün sıf. Burnunun ucu yukarı kalkık olan. || [TS. Ø]
Dehrelili sıf. Elinde dehre olan. || [TS. Ø]
Dehreşekilli sıf. Görünüşü dehre adlı alete benzeyen, onun gibi olan. || [TS. Ø]
Dehşetamiz sıf. ar. ve far. Korkunç, dehşet yaratan, dehşet doğuran. || [TS. Ø], {TS.→dehşetli, korkunç, müthiş}
Dehşetengiz sıf. ar. ve far. bak. Dehşetamiz. {TS.→dehşetli, korkunç, müthiş}
Dehşetli sıf. 1 - Korkunç, ürkütücü, korku ve ürküntü verici./İnsanı dehşete düşüren, dehşet duygusu uyandıran. 2 - Çok kötü. 3 - Çok güçlü, şiddetli, tahammül edilmez. || [TS.dehşetli] s.1. Korku veya ürküntü veren: "*Dehşetli bir kâbusa tutulmuşların kıvrandıran ıstıbabını duyuyorum.*"- A. Gündüz. 2. Çok aşırı bir biçimde: "*Hava dehşetli sıcaktı. Asfaltlara güneş yağıyordu.*"- A. İlhan. 3. zf. Çok fazla, son derece: "*Altımdaki beygir, efendisinin bu savaşıma karşı dehşetli hıysuzlanıyor.*"- O. C. Kaygılı.
Dehşetnak sıf. ar. ve far. Korkunç, dehşet yaratan, dehşet doğuran. || [TS. Ø], {TS.→dehşetli, korkunç, müthiş}
Dékorativ sıf. fr. Süs için yapılmış, süs için yarayan. **Dékorativ bitkiler** Sadece süs için ekilen ağaç, bitki vs. || [TS.dekoratif] s.1. Dekor olarak kullanılan, süslemeye yarayan, süsleyici, tezyinî. 2. Göstermelik: "*Rüştü ancak dekoratif bir maksatla evlenir.*"- P. Safa.
Deleduz is. Dalavereci, hilebaz, firıldakçı./ sıf. Dalavereci, hilebaz./Küfür olarak da kullanılır. || [TS. Ø], {TS.→dalavereci, hilebaz, hileci}
Deleğarın sıf. ve is. kon. Doymak bilmeyen, çok yiyen, doymaz adam. || [TS. Ø]
Delegéy sıf. kon. 1 - Düzensiz, döküntü, pinti. 2 - Evinde oturmayıp oraya buraya gidip sohbet etmeği seven adam. || [TS. Ø], {TS.→dağınık, düzensiz, gayrimuntazam, intizamsız, tertipsiz}
Delengevaz sıf. kon. Oldukça uzun boylu, iri kemikli, biçimsiz. || [TS. Ø], {TS.→iri kıyım}
Deli 1 - sıf. Akıl ve şuurunu yerinde olmayan, çilgin, divane, mecnun, meczup./İsim olarak da kullanılır. **Deli étmek** (élemek, ğılmağ) a -

Aklını başından almak, aklını ve surunu kaybetmesine sebep olmak, mecnun etmek, b - mec.. Sinirlendirmek.O hiddetlendirmek, kendini kaybetmesine sebep olmak. **Deli** olmağ a - Akıl ve şuurunu kaybetmek, b - mec.. Kendini kaybetmek, kızmak, hiddetlenmek, coşmak, azmak. 2 - is. Serseri, ahmak, akılsız, davranış ve hareketlerini bilmeyen, ne yaptığını bilmeyen adam. 3 - sıf. mec.. Azgın, coşkun, hiddetli, şiddetli, karşı konulmaz. 4 - is. mec.. **Delisi** şeklinde - bir şeye çok düşkün, müptela, alışkın, gereğinden fazla sevgi ve istek, heves duyan adam; vurgun. 5 - sıf. mec.. Folklorıda: Delicesine yiğit, kahraman.//İsim anlamında (genelde çoğul). 6 - sıf. mec.. Ürkek, yerinde durmayan, hareketli. **Deli şeytan dēyir**.... Bir işi yaparken tereddüt bildirir. **Deli**.... Bazı birleşik bitki adlarının birinci kısmıdır (**Delibeng, deliböyürtken**). || [TS.deli] s.1. Aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun. 2. *mec.* Davranışları aşın ve taşkın olan (kimse), çılgın: "*Ben delinin biriyim, ateşe girerim.*" -F. R. Atay. 3. *mec.* Aşın derecede düşkün: Kitap delisi. Oyun delisi. Sinema delisi. 4. Coşkun, azgın: Deli ırmak. "*Bu deli öjkeyi kime veya nelere, bir namlu gibi, çevireceğini bilemiyordu.*" -T. Buğra, **deli bayrağı açmak** şık olmak, **deli çıkmak** 1) çıldırmak; 2) *mec.* çok sinirlenmek, **deli dana(lar) gibi dönmek** ne yapacağını bilemeyerek, şaşkınca davranmak, (bir kimse veya bir şey için) **deli divane olmak** mutlu olmak, bir kimseyi, bir şeyi aşın derecede sevmek: "*Sıla kokusunu alan erler deli divane olmuşlar, türkü söylemeye başlamışlardı.*" -B. R. Eyuboğlu. **deli etmek** çılgına çevirmek, **deli gibi deliye** yaraşır davranışta, delicesine: "*Saide'nin çekmesini, dolaplarını, dikiş kutusuna kadar her şeyini deli gibi araştırdı.*" -M. Ş. Esendal. "*İki genç, deli gibi birbirlerini seviyorlardı.*" -R. N. Güntekin. **deli kızın çeyizi gibi** bir arada sergilenen ve birbirine yakışmayan eşya için söylenir, (bir şey için veya bir şeye) **deli olmak** tkz. 1) çok sevmek: Deli oluyordu çocuklara, onlarsız edemiyordu. 2) çok sinirlenmek, **deli olmak işten değil güç** durumlarda çaresizliği anlatır, **deli pösteki sayar gibi** çok karışık, çok ayrımlı, sıkıcı bir işle uğraşma, **deli Raziye gibi** delice davranışlarda bulunan kız veya kadın, **deli saraylı (gibi)** acayip biçimde giyinenler, takıp takıştranlar için söylenir: "*Teğmenin, teyzem dediği, altmışlık, altmış beşlik, suratı hâlâ düzgünlü, kirpikleri hâlâ sürmeli, deli saraylı gibi bir kadıncağızımış.*" -H. Taner, **delinin eline değnek vermek** kötülük yapabilecek bir kimsenin davranışlarını kolaylaştırmak. **deliye dönmek** 1) çok sevinmek: "*Haber aldığı gün âdeta deliye dönmüş.*" -H. F. Ozansoy. 2) çok

üzülmek: "*En bildiği derste bile kopya çeker, çekmezse hasta olur, deliye döner.*" -H. Taner, **deliye her gün bayram** her fırsattan yararlanarak bayrammış gibi davrananlara ve her şeyi eğlenceli yönden alanlara alay yollu söylenir.**deli alacası, deli bal, deli baha, delibaş, deli bozuK, deli dana hastalığı, deli deli, deli divane, deli dolu, deli fişek, deli gömleği, deli güllâbicisi, deli ırmak, deli orman, deli otu, deli saçması*

Delibaş sıf. Azgın, deli gibi.//Delikanlı. || [TS. Ø], {TS.→azgın}

Delice 1 - sıf. Deli gibi. 2 - zar. mec.. Çok şiddetli, son derece, haddinden fazla. 3 - zool. Koyun beyrinde oluşan bir kurt. || [TS.delice] s. 1. Davranışları aşın, deli gibi olan: "Bu defterin içine ne delice saadetler yazmıştı." -Ö. Seyfettin. 2. *zf* Delicesine. 3. is. bot. Buğdaygillerden, genellikle buğday tarlalarında yetişen, tohumu zehirli, yabancı bir bitki (Lolium temulentum). 4. Aşılınmamış zeytin ağacı, yabancı ağaç. 5. hlk. Atmaca, şahin.* *delice doğan*

Deli - divane sıf. Akıl ve şuurunu yerinde olmayan, çılgın, divane, bir şeye çok düşkün, müptela, alışkın, gereğinden fazla sevgi ve istek, heves duyan adam; vurgun. **Deli - divane etmek** a - Aklını başından almak, b - mec.. Sinirlendirmek, hiddetlendirmek, kendini kaybetmesine sebep ol-"mak **Deli - divane** olmağ a - Akıl ve şuurunu kaybetmek, b - mec.. Kendini kaybetmek, kızmak, hiddetlenmek, coşmak, azmak. || [TS.deli divane] s. ve is. Çılgın, aşın deli: "*Ben bir deli divaneyim / Aklım dayar olmaz bana.*" -Yunus Emreden' **deli divane (âşık) olmak** aşırı derecede sevmek: "*Bütün yaratıklar birbirlerine deli divane âşık oldular.*" -Halikarnas Balıkcısı.

Deli - dolu sıf. kon. Konuşmasını, hareketlerini bilmeyen. || [TS.deli dolu] s. İlerisini gerisini düşünmeden davranan, rastgele konuşan, patavatsız: "*Karışık bir iş vesselam. / Deli dolu yazar kalem. / Yazdığı da ne? Bir sürü ipe sapa gelmez kelâm.*" -O. V. Kanık. "*Bazı deli dolu sözlerine, çocuk sözleri gibi sevinerek gülüşüyoruz.*" -R. N. Güntekin.

Delihanlı 1 - is. Ergenlik çağına ermiş genç. 2 - sıf. Yiğit, cesur.//Coşkun, kızgın, azgın, delidolu. || [TS. Ø]

Delixek sıf. ve is. kon. 1 - Delilere mahsus davranışlarda bulunan. 2 - Gülünç hareketler yapan ve laflar eden. || [TS. Ø], {TS.→delice}

Delik is. 1 - Derin dar çukur.//Boşluk, boş yer. 2 - sıf. Yırtık, delinmiş, yırtılmış. 3 - Bir şeyin yuvarlak şekilde olan iç kısmı (kulak, burun gibi). **Delik-delik** sıf. Çok delikli, her tarafı delinmiş hâlde olan. **Delik -delik etmek** Her

tarafını delmek. **Delik -delik olmağ** Her tarafı delinmek. || [TS. Ø], {TS.→yırtık}

Delik-déşik 1 -sıf. Çok delikli, her tarafı delikli olan. 2 - çoğ. Delikler. || [TS.delik deşik] s.Her yanı deliklerle dolu. **delik deşik etmek 1)** (bir canlının vücudunda) bir araçla birçok yaralar, kesikler açmak; 2) bir şeyin her yanında delikler açmak: "*Üst üste attığı kurşunlarla hedefin içini delik deşik etmeye başlamıştı.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. **delik deşik olmak 1)** (bir canlının vücudunda) bir araçla birçok yaralar, kesikler oluşmak; 2) bir şeyin her yanı delinmek.

Delik - déşikli sıf. Delikleri çok olan, baştan başa delik olan. || [TS. Ø], {TS.→delik deşik}

Delikli sıf. Deliği, delikleri olan. **Delikli sümük anat.** Leğen kemiği. || [TS.delikli] s. 1. Deliği veya delikleri olan: "*Sokaklarda delikli Mihaliç peynirinden nane suyuna kadar ne görse alıyordu.*" -R. N. Güntekin. 2. is. hlk. Kevgir. 3. anat. Deliklerle kaplı esnek doku şeritlerine verilen ad. 4. Bir tür olta iğnesi, **delikli boncuk (veya taş) yerde kalmaz az çok işe yarayan her şeyin isteklisi bulunur.**

Delilli sıf. Delili olan, isbatlı. || [TS. Ø], {TS.→ispatlı}

Delilsiz sıf. Delili olmayan, esassız, isbatsız. || [TS. Ø], {TS.→asılsız, esassız, köksüz, temelsiz}

Delisov sıf. Delişmen; davranışları belli olmayan, kestirilmeyen.//Kızgm, hiçbir şeyden çekinmeyen, korkmayan, çok cesur. || [TS. Ø], {TS.→çılgınca, delice, delimsirek, delişmen}

Delisoy sıf. bak. **Delisov.** || [TS. Ø], {TS.→çılgınca, delice, delimsirek, delişmen}

Deliteher sıf. bak. **Delisov.** || [TS. Ø], {TS.→çılgınca, delice, delimsirek, delişmen}

Delme 1 - is. Delmek fiili. 2 - is. Duvarda açılmış küçük niş. 3 - is. Bere, çit, bahçe duvarı vs'de açılmış oyuk. 4 - sıf. Delinerek yapılmış, delinmiş. || [TS.delme] is. 1. Delmek işi. 2. hlk. Yelek. 3. s. Delinerek yapılmış.

Delme - déşik is. çoğ. Kendi kendine açılmış veya suni olarak meydana getirilmiş büyüklü küçüklü oyuklar, delikler.//sıf.- Delikli şey. || [TS. Ø], {TS.→delik deşik, delikli}

Delmegöz(lü) sıf. Şiş göz(lü). || [TS. Ø]

Demberegöz sıf. Gözleri yuvasından fırlamış, çıkık. || [TS. Ø], {TS.→pörtlek}

Demdemekî sıf. Hareketi, sözü, düşüncesi üzerinde sabit durmayan, fikrini, sözünü, hareketini durmadan değişen.//is. Böyle adam. || [TS. Ø], {TS.→dönek, kaypak}

Dem-desgahlı sıf. Tantanalı, şaşaalı, gösterişli. || [TS. Ø], {TS.→görkemli, gösterişli, ihtişamlı, şaşaalı, tantanalı}

Démeli¹ sıf. Söylenmesi, bildirilmesi gereken, deyilecek şey. || [TS. Ø]

Demgil sıf. kon. Ben, benli. **Demgil xesteliyi** Bitkilerin gövde, dal ve yapraklarında oluşan benek hastalığı. || [TS. Ø], {TS.→benli(I)}

Demirbend sıf. Demirle sıkıştırılmış, bağlanmış. || [TS. Ø]

Demir - béton is. öz. 1 - Betonla çeliğin kullanıldığı çok sağlam inşaat materyali. 2-sıf. Bu materyalle yapılmış. || [TS. Ø]

Demirboz sıf. Demir ve gri renginde olan. || [TS. Ø], {TS.→demirî}

Demirdonlu sıf. tar. Demirden zırh giyinmiş, demir zırhlı. || [TS. Ø]

Demirebenzer sıf. Demire benzeyen, demir renginde olan. || [TS. Ø]

Demiri sıf. Demir renginde olan, demir renkli. || [TS.demirî] s.esk. Demir mavisî, gri.

Demirkesen is. ve sıf. Demir testeresi, demir kesmeğe yarayan alet. || [TS. Ø]

Demirli sıf. kim. Birleşiminde demir olan. || [TS.demirli] s. 1. İçinde metal veya karışım

durumunda demir bulunan. 2. Demir parmaklık veya demir bir parça takılmış olan: "*Önüne bakmadığı için ucu demirli kunduraları köprü*

dubalarının çivilerine takılıp tökezliyor."- B. Felek. 3. den. Demir atmış (gemi). 4. mec.

Bağlanıp kalmış: "*Ali Bey İstanbul'da demirli bir hayat temposuna bağlı kalan tek insan gibi görünüyordu.*"- H. E. Adıvar. *demirli beton

Demiryayan sıf. tekn. Demiri yassı hâle getiren//Demirin yassılama işinde çalışan usta. || [TS. Ø]

Demiryonan sıf. tekn. Demiri yontarak belirli bir ölçüye getiren. || [TS. Ø]

Demlenmiş sıf. 1 - Deme bırakılmış; yenecek kıvama gelmiş. 2 - mec. Keyiflenmiş, neşelenmiş. || [TS. Ø], {TS.→demli}

Demli sıf. 1 - Dem için kısık ateşe konmuş, dem için bırakılmış. 2 - Kömürün korundan çıkan zehirli gazla dolmuş, bu gazla zehirlenmiş, boğucu. 3 - mec.. kon. Şen, neşeli, gönül açan. 4 - mec.. Keyifli, sarhoş. || [TS.demli] s.

Demlenmiş, rengini, kokusunu, tadını bulmuş (çay).

Demli - desgahlı sıf. Tantanalı, şaşaalı, gösterişli, göz kamaştırıcı. || [TS. Ø], {TS.→görkemli, gösterişli, ihtişamlı, şaşaalı, tantanalı}

Démokratik sıf. yun. 1 - Demokrasiye uygun olan, demokrasiye uygun olarak kurulmuş, demokrasiyi icra eden, onun prensiplerine uyan. 2 - Halk, sade vatandaş tabakasına has olan, sade. || [TS.demokratik] s. Demokrasiye uygun:

"*Türkiye Cumhuriyeti demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.*"- Anayasa.

Démokratikleştirilmiş sıf. Demokratik hâle getirilmiş, demokrasiye uygun hâle getirilmiş. || [TS. Ø]

Demrovlı sıf. Derisinde bu hastalık olan, bu hastalığa yakalanmış. || [TS. Ø]

Demsiz sıf. Demini almamış, demlenip kıvamına gelmemiş. || [TS. Ø]

Dendeneli sıf. Üzerinde küçük küçük, girintili çıkıntılı bezekleri olan. || [TS. Ø]

Denecikli sıf. Küçük taneleri olan. || [TS.tanecikli] s. 1. Küçücük tanelerden oluşmuş. 2. Yüzeyi taneciklerle kaplı gibi görünen.

Dene - dene sıf. Taneler hâlinde. || [TS. Ø]

Deneli sıf. 1 - Tanesi, tohumu olan. 2 -Taneleri ayrı ayrı seçilen. || [TS.taneli] s. 1. Tanelerden oluşmuş. 2. Herhangi bir biçimde tanesi olan, ufak taneli: "*İri taneli büyük ve siyah binlik dergâh tespihini çekmeye başladığı zaman...*" - A. Ş. Hisar.

Denemuzd sıf. ikt. Maaşı, emeğinin karşılığı üretilen malların sayısına göre olan. || [TS. Ø]

Denever sıf. 1 - Taneleri olan, taneli, taneler hâlinde olan. 2 - Taneleri birbirinden farklı olan, ayrılan, birbirine karışmayan. || [TS. Ø], {TS.→tanecikli, taneli}

Dengil sıf. kon. Benli, ben şeklinde. || [TS. Ø], {TS.→benli}

Dengil - dengil sıf. kon. Benleri çok olan, benli, benleri olan. || [TS. Ø], {TS.→benli}

Dengil - dungul sıf. kon. Seyrek şekilde, aralıklı. || [TS. Ø], {TS.→aralıklı, seyrek}

Dengurudan sıf. ve is. öz. ter. Tohumları, taneleri kurutan, kurutmaya yarayan. || [TS. Ø]

Dengülüş sıf. kon. Hafif, gayri ciddi. || [TS. Ø], {TS.→ciddiyetsiz, gayriciddî, hafif, lâubalî}

Denxırdalayan sıf. ve is. tekn. Tohumları, taneleri öğüterek parçalayan, küçük parçalar hâline getiren, bulgur gibi küçük parçalar haline getiren. || [TS. Ø]

Deni sıf. ar. Alçak, rezil. || [TS.deni] s.esk. Alçak, kötü, kişiliksiz (kimse).

Denizarıdan sıf. ve is. tekn. Denizin sığ yerlerini kazarak derinleştiren gemi. || [TS. Ø]

Denizaşırı sıf. Denizin öbür yakasında, öbür tarafında olan. || [TS.denizaşırı] s. Denizlerin ötesinde bulunan.

Denizğırağı sıf. Deniz kenarında olan, deniz sahiline yakın olan. || [TS. Ø]

Denizkenarı sıf. bak. Denizğırağı || [TS. Ø]

Denli sıf. Taneleri çok ve iyi. Denli bitkiler Ürünü tane olan bitkiler (buğday, arpa vs.). || [TS. Ø], {TS.→taneli}

Denlik is. 1 - Tane, erzak saklanan kap, ambar. 2 - Değirmende tane dökülen yer, sandık. 3 - Kursak. 4 - sıf. Ekilmek için ayrılan; tohumluk. || [TS. Ø], {TS.→tohumluk}

Densiz sıf. Tanesi olmayan veya az olan. || [TS. Ø]

Dentemizleyen sıf. tekn. Taneler içindeki taşları, yabancı şeyleri, küçük ve yaramaz olanları ayıran. || [TS. Ø]

Dentemizleyici sıf. tekn. bak. **Dentemizleyen**. || [TS. Ø]

Denyeyen sıf. zool. Tane ile beslenen kuşlar. || [TS. Ø]

Deramedli sıf. esk. Kârlı, geliri iyi olan, yararlı. || [TS. Ø], {TS.→kârlı, kazançlı, yararlı}

Derbeder sıf. far. Kapı kapı gezen, serseri, yurtsuz yuvasız, yurdundan yuvasından ayrı düşmüş.//Zar. Anlamında. **Derbeder düşmek (olmağ)** Kapı kapı gezmek, evsiz barsız kalmak, yurdundan yuvasından olmak. **Derbeder düşün! (olsun)** Beddua, kargıma ifadesi. **Derbeder étmek a - Yurdundan yuvasından etmek, evsiz barsız bırakmak, b - Dağıtmak, darmadağın etmek. Derbeder olmağ (düşmek)** Kapı kapı gezmek, evsiz barsız kalmak, yurdundan yuvasından olmak. || [TS.derbeder] s. Yaşayışı ve davranışı düzensiz (kimse):

"Benim gibi derbeder bir biçareye tokat atmaktan kolay ne olur?" - R. N. Güntekin.

Derdecer sıf. Hastalıklı, dertli, zayıf. **Derde-cer olmağ** Derde düşmek, hastalığa yakalanmak. || [TS. Ø], {TS.→dertli, hastalıklı, mariz, zayıf}

Derdeserli sıf. Çok derdi, düşüncesi, kaygısı olan; başı belalı, dertli. || [TS. Ø], {TS.→dertli, düşünceli, kaygılı, müteessir, tasalı, üzüntülü}

Derdest is. far. Elde etme, tutma, yakalama.// sıf. Elde bulunan, yapılmakta veya görülmekte olan. **Derdest étmek** Yakalamak, tutmak, ele geçirmek. || [TS. Ø]

Derd-ezablı sıf. Azaplı, sıkıntılı, azap ve eziyetle dolu. || [TS. Ø], {TS.→ eziyetli, meşakkatli, sıkıntılı}

Derd-ğemli sıf. Gamlı, kederli. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, hüznünlü, kaygılı, kederli, müteessir, tasalı, üzüntülü}

Derdstgüsseli sıf. Gamlı, kederli. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, hüznünlü, kaygılı, kederli, müteessir, tasalı, üzüntülü}

Derdimend is. ve sıf. far. klas. 1 - Derdi, kederi olan. 2 - Başkası için kaygılanan.// mec. şak. Hâlden anlayan. || [TS. Ø], {TS.→dertli, kederli}

Derdlendirici sıf. Dertlenmeğe, ıstırap çekmeğe sebep olan, derdi, sıkıntıyı artıran, çoğaltan. || [TS. Ø], {TS.→güç, sıkıntılı}

Derdli sıf. 1 - Derdi, kederi olan.// Hüznünlendiren;hazin,kederli, elemli, yanıklı.//is. Anlamında. 2-Hastalığı olan, illeti olan, hasta. || [TS.dertli] s. Derdi olan:

"Dertli hâlden ne bile / Yüreği sağ olan kişi."- Yunus Emre.

Dermend is. ve sif. far. klas. 1 - Derdi, kederi olan. 2 - Başkası için kaygılanan.// mec.. şak. Hâlden anlayan. || [TS. Ø], {TS.→dertli, kederli}

Derdnak sif. ve zar. far. 1 - klas. Dertli, kederli, ıstıraplı, elemli. 2 - Hasta, hastalıklı. || [TS. Ø], {TS.→acılı, dertli, elemli, hasta, hastalıklı, ıstıraplı, kederli}

Dersiz sif. Hiçbir derdi, gamı, kederi, kaygısı olmayan. || [TS.dersiz] s. Derdi olmayan. dertsiz başını derde sokmak Bir derdi yokken gereksiz yere üzüntü veren bir işe girişmek.

Dersiz - ğemsiz sif. Derdi, gamı, kederi, kaygısı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→dertsiz, kaygısız, tasasız}

Dervéreci sif. Dertlenmeğe, ıstı rap çekmeğe sebep olan, derdi, sıkıntıyı artıran, çoğaltan. || [TS. Ø], {TS.→güç, meşakkatli, sıkıntılı}

Dereceli sif. 1 - Derecesi olan, derece almış, dereceye sahip olan. 2 - Derecelere bölünmüş. || [TS.dereceli] s. 1. Derecesi olan: "Balkonda orta dereceli memurlar, zabıter, kadınlar..."- M. Ş. Esendal. 2. Derecelere ayrılmış, kademeli.

Derecesiz sif. Derecesi olmayan. || [TS.derecesiz] s. 1. Derecesi olmayan. 2. Çok fazla.

Dereli - tepeli sif. Deresi ve tepesi çok olan, düzlük olmayan. || [TS. Ø]

Derelik is. ve sif. Dere olan yer, saha. || [TS. Ø]

Dere - tepeli sif. Deresi tepesi çok olan yer. || [TS. Ø]

Deribiçen is. sif. Deriden ayakkabılık elbiselik vs. kesen usta. || [TS. Ø]

Deriboyayan is. ve sif. Derileri boyayan usta. || [TS. Ø]

Derili sif. Derisi olan //Deriden yapılan, üstü deri ile kaplı. || [TS.derili] s. Derisi olan, deri ile kaplanmış olan.

Derilik sif. Kürk yapmaya yarayan, derisi için beslenen. || [TS. Ø]

Derin sif. 1 - Yüzden aşağıya doğru uzaklığı fazla olan, yüzeyi ile dibi arasındaki mesafesi çok olan, sığın zıddı.//Derinde olan.//Derinden çıkan.//is. Derin yer.//is. Belirli derinlikte olan.//Benzerlerine nisbe-ten derinliği fazla olan.//Çok derinde olan, çok derine dalan.//Çukur, çukurda olan.// Derinden geçen (çıkan, akan, duyulan.// içeri doğru derinliği hayli olan, hayli içeriye girmiş olan. 2 - Çok uzaklara giden, çok uzaklarda olan, gözle görülebilen, sınırsız.//mec. Sonsuz, uçsuz bucaksız.// Uzak, uzakta olan. 3 - mec.. Çok anlamlı, mükemmel, ciddi, esash; çok akıllı, çok düşünülmesi gereken.//Çok bilgili, derin dünya

görüşlü. 4 - mec.. Çok güçlü, çok tesirli, çok yüksek mertebeye ulaşmış. 5-mec.. Tam, hiçbir şeyle bozulmayan durum. **Derin(e) getmek** Aşırıya kaçmak. || [TS.derin] s. 1. Dibi yüzeyinden veya ağızdan uzak olan: *Derin bir kıyu. "Genç kız onun kırık dişli ağzının içindeki derin karanlığa bakıyor."* -Ö. Seyfettin. 2. Yüzeyden içeri inen. 3. Kendi türünde çok gelişmiş, en ileri durumda olan: *Derin bir bilgin.* 4. Yoğun: *"Bu büyük köşkü derin bir sessizlik kapladı."* -M. Ş. Esendal. *"Fatma derin bir şaşkınlık içinde idi."* -M. Yesari. 5. Uzun süren: *"Bir iki derin nefesten sonra teneffüsünün ritmi düzeldi."* -P. Safa. 6. mec. Ayrıntıya önem verilerek hazırlanan: *"Üzerindeki tesirleri ölçmek için derin tetkikler yapmak lâzımdır."* -F. R. Atay. 7. mec. Çok içten gelen: *Derin saygılar. Derin bir sevgi.* 8. is. mec. Dip: *"Körfezdeki dalgın suya bir bak göreceksin / Geçmiş gecelerden biri durmakta derinde."* -Y. K. Beyatlı.**derin derin, derin dondurucu, derin soğutma, derin soğutucu, derin uyku, derinden derine*

Derin-derin 1 - sif. Çok derin. 2 - zar. Derinden. || [TS. Ø]

Derindüşünceli sif. Güçlü bir muhakemeye mâlik, çok akıllı, basiretli. || [TS. Ø], {TS.→akıllı, basiretli}

Derinfikirli sif. Güçlü bir muhakemeye mâlik, çok akıllı, basiretli, çok yönlü düşünen. || [TS. Ø], {TS.→akıllı, basiretli}

Derinlikölçen sif. öz. ter. Derinliği ölçmeğe yarayan. || [TS. Ø]

Derisiğara sif. ve is. 1 - Derisinin rengi siyah olan. 2 - zenci. || [TS. Ø]

Derkédilmez sif. Anlaşılamayan, zor, karışık. || [TS. Ø], {TS.→anlaşılmaz, çapraşık, karışık, muğlak}

Dermañçileyen sif. öz. ter. Kimyevi preparatları püskürten cihaz. || [TS. Ø],

Dermañçileyici sif. öz. ter. bak. **Dermañçileyen.** || [TS. Ø]

Dermanlayıcı sif. İlaçlama için yarayan, ilaçlama işleriyle uğraşan. || [TS. Ø]

Dermanlı sif. İlaçlı, birleşiminde ilaç olan. || [TS. Ø], {TS.→ilaçlı}

Dermansız sif. Çaresiz, iyileşmesi mümkün olmayan, tedavisi mümkün olmayan. || [TS.dermansız] s. Gücü kalmamış, bitkin.

Derme 1 - is. Koparma. 2 - sif. Koparılmış, teker teker toplanmış. 3 - sif. Nakışlı. || [TS. Ø], {TS.→nakışlı}

Derme-derme sif. Nakışlı, bezekli. || [TS. Ø], {TS.→bezekli, nakışlı, süslü}

Derrakeli sif. Akıllı, mantıklı, kavrama kabiliyeti olan. || [TS. Ø], {TS.→akıllı, kavrayışlı}

Derrakesiz sıf. akli, şuuru, düşüncesi olmayan; şuursuz, düşüncesiz. || [TS. Ø], {TS.→**bilinçsiz**, **düşüncesiz**, **şuursuz**}

Dersarası sıf. Derslerin arasında olan, teneffüste olan. || [TS. Ø]

Dersdenkenar sıf. Derslerden uzak, dersten sonra, dersin dışında. || [TS. Ø], {TS.→**ders dışı**}

Dersli sıf. kon. Kültürlü, bilgili, tahsilli, okumuş. || [TS. Ø], {TS.→**bilgili**, **kültürlü**, **okumuş**}

Derssiz sıf. kon. İlimden fenden haberdar olmayan, okumayan, tahsilsiz, bilgisiz, kültürsüz. || [TS. Ø], {TS.→**bilgisiz**, **cahil**, **kültürsüz**}

Deruni sıf. far Yüreğe, kalbe, dahili aleme, iç aleme mensup olan, ait olan./Yürekten, içten gelen, samimi. || [TS. **deruni**] s. İçle ilgili, içten: "*Seven insanda fizikî güzelliklerin deruni taraflarını gören gözler olurmuş.*"- S. F. Abasiyanık.

Dervişane sıf. far. Derviş gibi, dervişe has; dervişe layık olan, fakir, yoksul. || [TS. Ø], {TS.→**fakir**, **fukara**}

Derzbağlayan sıf. tekn. Biçilmiş tahıl bağlar, demetler halinde bağlayan. || [TS. Ø]

Derzdaşıyan sıf. Bağlanmış tahıl demetlerini bir yerden başka bir yere taşıyan. || [TS. Ø]

Derzlik sıf. Demet, bağ yapmaya yarayan, bağ yapmak için hazırlanmış tahıl vs. || [TS. Ø]

Derzyıgan sıf. tekn. Bağlanmış demetleri, bağları toplayan. || [TS. Ø]

Desgahlı sıf. Görkemli, tantanalı, şaşaalı, ihtişamlı, göz kamaştırıcı. || [TS. Ø], {TS.→**görkemli**, **gösterişli**, **ihtişamlı**, **şaşaalı**, **tantanalı**}

Désptik sıf. yun. Müstebit, zulmeden, insafsız. || [TS. **desptik**] s. Despotça

Destdiraz sıf. far. esk. 1 - Her şeye karışan. 2- mec. Zalim, zulmeden. || [TS. Ø], {TS.→**gaddar**, **kıyıcı(I)**, **zalim**}

Destebaz sıf. far. Kendi taraftarı olan adamlarla grup meydana getirip kendi düşüncesini kabul ettirmeğe, işini yapmaya çalışan adam (menfi anlamda). || [TS. Ø], {TS.→**hizipçi**}

Destecin sıf. far. Seçme, birer birer koparılan ve demetler hâlinde toplanan. || [TS. Ø], {TS.→**seçme**}

Destekli sıf. Tutulacak yeri, sapı, kulpu, kabzası olan. || [TS. **destekli**] s. Desteklenmiş, destek konulmuş.* **destekli bütçe**

Desteklik sıf. Meyve ağacının dallarının kırılmaması için altına vurulacak destek, dayak için yarayan. || [TS. Ø]

Desteksiz sıf. Tutulacak yeri, kısmı, sapı, kulpu, kabzası olmayan. || [TS. **desteksiz**] s. Desteği olmayan, desteklenmemiş. **desteksiz atmak** Mübalâğalı konuşmak, yalan söylemek.

Desteli sıf. Tutulacak yeri, kısmı, kulpu, sapı, kabzası olan. || [TS. Ø], {TS.→**kulplu**, **saplı**}

Destemazlı sıf. din. Abdestli, abdest almış. || [TS. Ø], {TS.→**abdestli**}

Destres sıf. far. İsteddiğini elde etme, başarma, eli yetişen, muvaffak olan. **Destres olmağ** Elde etmek, eli ulaşmak, muvaffak olmak. || [TS. Ø], {TS.→**başarılı**, **muvaffakiyetli**}

Déşici sıf. 1 - Delici, delen, delik açabilen. 2 - mec. Delici, keskin sivri uçlu. || [TS. Ø], {TS.→**delici**}

Déşik-déşik sıf. Çok deliği olan. **Deşik-déşik élemek** Delik delik etmek, çok delik açmak, her tarafını delmek. **Déşik-déşik olmağ** Çok delik açılmak, yırtık yırtık, delik delik olmak. || [TS. Ø], {TS.→**deşik**}

Déşili sıf. Deliği olan, delinmiş. || [TS. Ø], {TS.→**delik**}

Deşilmiş sıf. Delinmiş. {TS.→**delik**}

Devegötürmez sıf. kon. Çok ağır, çok büyük, büyük hacimli. || [TS. Ø], {TS.→**ağır**, **büyük**, **hacimli**}

Develi 1 - is. Deveye binmiş adam. 2 - sıf. Devesi olan. || [TS. Ø]

Deveregöz sıf. Gözleri öne fırlanmış, gözleri dışa doğru çıkık olan. || [TS. Ø], {TS.→**pörtlek**}

De'vetedici sıf. Çağırان, davet eden. || [TS. Ø]

De'vetli sıf. Bir yere (misafirliğe vs.) davet edilen, çağırılmış. || [TS. Ø]

Deveyunu sıf. 1 - Deve yünü renginde olan. || [TS. Ø]

Dévik sıf. mah. Bir iş yaptığı zaman sağa sola bakmayı alışkanlık hâline getirmiş (adam). || [TS. Ø]

Deyanetli sıf. Sebatlı, sözünün eri, bel bağlanabilen, itimad edilebilen. || [TS. Ø], {TS.→**direşken**, **güvenilir**, **sebatkâr**, **sebatlı**}

Deyanetsiz sıf. Sebat göstermeyen, sözünü tutmayan, sözünün eri olmayan. || [TS. Ø], {TS.→**sebatsız**}

Deyenekli sıf. 1 - Elinde değnek olan. 2 -mec.. Güçlü, arkası kuvvetli, taraftarı çok. || [TS. Ø], {TS.→**arkalı**, **güçlü**}

Déyen - gülen sıf. Şen, şakrak, mutlu, şakacı. || [TS. Ø], {TS.→**canlı**, **hayat dolu**, **keyifli**, **mutlu**, **neşeli**, **şakacı**, **şakrak**, **şen**}

Deyer is. 1 - Kıymet, bedel, paha. 2 - iktis. Üretimde harcanan emeğin karşılığı. 3-mec. Kıymet, önem, liyakat. 4 - sıf. Layık. || [TS. Ø]

Deyerli sıf. 1 -Kıymetli, pahalı; kaliteli. 2-mec. Kıymetli, liyakatli, önemli, çok faydalı, gerekli. || [TS. **değerli**] s. Değeri olan veya değeri yüksek olan, kıymetli: "*Hiç olmazsa susmanın ne kadar değerli olduğunu anlamışlardır.*"- M. Ş. Esendal. ***değerli kâğıt**

Deyersiz sıf. 1 - Hiçbir kıymeti olmayan. 2 - Liyakatsiz, önemsiz, faydasız, yararsız. ||

[TS.değersiz] s. Değeri olmayan veya değeri çok az olan, önemsiz, kıymetsiz, naçiz.

Déyici 1 - sif. Söyleyen, konuşan. 2 - is. mec..Laf dolaştıran, ara karıştıran, şeytanlık eden. || [TS. Ø], {TS.→dedikoducu, geveze, lâfçı}

Déyilen sif. Söylenen, söz veya yazıyla ifade edilen. || [TS. Ø]

Déyinen sif. Çok konuşan, her şeye konuşan. || [TS. Ø], {TS.→geveze}

Déyingen sif. bak. Deyinen. || [TS. Ø], {TS.→geveze}

Déyintili sif. Herhangi bir şeyden dolayı kalbi kırılmış, incinmiş, küsmüş, rahatsız olmuş. || [TS. Ø], {TS.→dargın, gücenik, küs, küskün, muğber}

Deyirmanhg sif. 1 - Değirmende öğütülmek için ayrılmış. 2 - Değirmen bulunan yer. || [TS.değirmenlik] s. 1. Değirmende öğütülmek için ayrılmış (tahıl). 2. Bir değirmen taşıma işletecek güçte (akarsu).

Deyirmi sif. 1 - Daire şeklinde olan; yuvarlak, dairevi. 2 - Yuvarlak. || [TS.değirmi] s.1. Yuvarlak: "Bir iki tane değirmi, büyücek yufka açmıştı."- N. Nâzım. "Sabahleyin doldurduğu cüzdanı, odanın ortasındaki değirmi masanın üzerinde idi."- E. E. Talu. 2. (kumaş için) Eni boyuna eşit olan. 3. is.hlk.Yemeni, yazma, baş örtüsü, mendil.

Deyirmice sif. Biraz yuvarlak. || [TS. Ø]

Deyirmisifet sif. Yuvarlak yüzlü, suratlı. || [TS. Ø]

Deyirmisov sif. Biraz yuvarlak; dairevi. || [TS. Ø], {TS.→dairevi, dairesel}

Deyişdirilmez sif. Değiştirilmeyen, değiştirilmesi mümkün olmayan. || [TS. Ø], {TS.→değişmez}

Deyişekli sif. değişen, yerine başkası olan. || [TS. Ø]

Deyişeklik sif. iç çamaşırı yapmak için kullanılabilir olan, yarayan. || [TS. Ø]

Deyişen sif. Aynı tempoda, hâlde kalmayan, karar kılmayan; değişken, sabit hâlde olmayan, bir hâlden başka bir hâle geçen. Deyişen cereyan fiz. Hareket halinde iken kendi güç ve istikametini değiştiren elektrik akımı. Deyişen hareket fiz. Hareketin, cismin hızının belirli bir zaman diliminde değişen çeşidi. Deyişen kemiyet (mat.) Çeşitli değerler alabilen miktar. Deyişen yıldızlar astr. Kendi parlaklığını değiştiren yıldızlar. || [TS. Ø], {TS.→değişken}

Deyişilmeyen sif. mat. Sabit, değişmez. || [TS. Ø], {TS.→değişmez, durağan, sabit}

Deyişilmez sif. Değiştirilemeyen, başka şekle (hâle) getirilmesi mümkün olmayan; olduğu gibi

kalan; sabit, daimi. || [TS. Ø], {TS.→daimî, değişmez, durağan, sabit}

Deyişken sif. Çok değişen, sık sık değişen, değişmesi mümkün olan, sabit olmayan. || [TS.değişken] s.1. Değişme özelliği gösteren,

çok değişen, değişebilir, kararsız, değişici, mütehavvil: "Sağlık bakımından canına okuyan kentler de, değişken rüzgârlara açık kentler oluyor."- H. Taner. 2. is. mat. Değişik sayı değerleri alabilen nicelik.

Deymedüşer sif. Alınan, her şeye alınan, küsen, inciye. || [TS. Ø], {TS.→alınan, kırılan}

Deymemiş sif. Yetişmemiş, henüz olgunlaşmamış. || [TS. Ø], {TS.→olmamış}

Deymiş sif. Olgunlaşmış, yetişmiş. || [TS. Ø], {TS.→olgun, yetişmiş}

Dezgahgayıran sif. ve is. Çeşitli tezgahlar yapan adam. || [TS. Ø]

Dezgahlı sif. Tezgahı olan, tezgah üzerine oturtulan. || [TS. Ø]

Diğgan(a)ciğ sif. kon. Biraz, azıcık, çok az. || [TS. Ø], {TS.→azıcık, biraz, birazcık}

Diğdiği sif. ve is. kon. Çok alınan adam. || [TS.diğdiği] s. Konuşurken "r" leri "g" gibi söyleyen (kimse).

Dilgır kon. 1 - sif. Tüyleri dökülmüş, tüyleri dökken deri hastalığına yakalanmış. 2 - is. ve sif. Boş avare, işsiz güçsüz, yoksul.// sif. al. Hiçbir şeye yaramayan, rahat, gamsız. || [TS. Ø], {TS.→avare, boş, fakir, gamsız, işsiz, işsiz güçsüz, rahat, yoksul}

Dınbız sif. kon. Haddinden fazla büyük, kocaman. || [TS. Ø], {TS.→büyük, iri, koca, kocaman}

Dıngılı sif. kon. Çok küçük, ufacak, küçücük. || [TS. Ø], {TS.→küçük, küçücük, ufak}

Dırnağarası sif. kon. Verilen unvana layık olmayan, sahte, gerçek olmayan, gayri ciddi. || [TS. Ø], {TS.→gayri ciddi, sahte}

Dırnağlı sif. 1 - Tırnağı olan. 2 - mec.kon. Becerikli, çalışkan, hünerli, kabiliyetli.// mec.. Tuttuğunu bırakmayan, pençesine geçirdiğini bırakmayan. || [TS.tırnaklı] s. Tırnağı olan: "Kurban edilecek hayvanların iki tırnaklı olması lazımdır."- B. Felek.

Dırnağısız sif. Tırnağı veya tırnakları olmayan, tırnakları düşmüş. || [TS. Ø]

Dırnağşekilli sif. Tırnak şeklinde olan, tırnağa benzeyen. || [TS. Ø], {TS.→tırnakşekilli}

Dırnağaoşar sif. bak. Dırnağşekilli. || [TS. Ø], {TS.→tırnakşekilli}

Dızgax¹ sif. mah. Korkak. || [TS. Ø], {TS.→cesaretsiz, korkak, yüreksiz}

Diabétli sif. ve is. tıp. Şeker hastalığı olan adam. || [TS. Ø]

Diafrağmalı sif. öz. Diyaframı olan. || [TS. Ø]

Diagnostik sıf. yun. tıp. Teşhisle ilgili olan, hastalığın özelliğini bildiren. || [TS. Ø]
Dialéktal sıf. yun. Lehçeye ait olan. || [TS. Ø]
Dialéktoloji sıf. yun. dil. Lehçe ve şivelere ait olan. || [TS. Ø]
Dialoji sıf. yun. Karşılıklı konuşma (diyalog) şeklinde olan. || [TS. Ø]
Diamétral sıf. lat. Çap çizgisi ile ortadan bölen veya bölünen. || [TS. Ø]
Diamétrli sıf. Çapı belirli bir ölçüde olan. || [TS. Ø]
Diapazonlu sıf. Belirli bir ölçüsü, diyapazonu olan. || [TS. Ø], {TS.→ölçülü}
Diatonik sıf. yun. muş. Ard arda gelen makamların bir perdesinden diğerine geçen veya yerleşen. || [TS. Ø]
Diba is. ve sıf. far. klas. Gümüş işlemeli çiçekleri olan ipek kumaş. || [TS. Ø]
Dibçekvarı sıf. Saksı gibi, saksıya benzer. || [TS. Ø]
Dibdençixma sıf. Dalsız, budaksız sürgün, çubuk. || [TS. Ø]
Dibdendüşme sıf. Kavun, karpuz gibi bitkilerin sürgününde köke yakın oluşan meyve, ürün. || [TS. Ø]
Dibiyastı sıf. Dip kısmı yassı olan. || [TS. Ø]
Dibli sıf. Dip kısmı olan. || [TS.dipli] s. Dibi olan: "Bu kavanoz dipli dünyadaki bütün falcıların ustası o imiş."- O. C. Kaygılı.
Dibsiz sıf. 1 -Alt kısmı olmayan fiçı vs. 2-mec. Dibi çok uzaklarda olan, çok derin olan. 3. Sonsuz, sonu olmayan, sınırsız, uçsuz bucaksız || [TS.dipsiz] s. Dibi olmayan. dipsiz kile boş ambar Para, mal tutmayanın durumunu veya bir iş için boş yere uğraşıldığını anlatır: "Politika ne nankör bir meslek, ne dipsiz kile, boş ambar imiş."- R. H. Karay. dipsiz testi Eline geçen para veya malı hesapsızca, boş yere harcayan.
Didaktik sıf. yun. öğretici, bilgi verici. || [TS.didaktik] s. 1. Öğretici. 2. is. Öğretim yöntemlerini ele alan bilim, öğretim bilgisi.
Didergin sıf. Yurdundan, yuvasından, vatanından uzaklarda dolaşan, yaşayan; derbeder. **Didergin düşmek (olmağ)** Vatanından, yurdundan mahrum olarak başka yerlerde dolaşmak, derbeder olmak. **Didergin salmağ** Derbeder etmek, yurdundan yuvasından mahrum bırakmak. || [TS. Ø], {TS.→derbeder}
Didik sıf. Didilmiş, iplik iplik ayrılmış olan. || [TS. Ø], {TS.→didik didik}
Didik-didik sıf. didilmiş, didiklenmiş, iplik iplik ayrılmış, parça parça koparılmış halde olan. **Didik-didik edilmiş** Parça parça edilmiş, çok küçük parçalara ayrılmış, tel tel edilmiş. **Didik-didik étmek (élemek)** Didiklenmiş hale getirmek, koparıp parçalamak, parça parça

etmek. || [TS.didik didik]
s. 1. Didiklenmiş biçimde: "Topraklar bile ateş ve demir sağnaklarıyla didik didik karışmıştı."- H. C. Yalçın. 2. zf. Ayrıntılı olarak: "Her hazır yargıyı yeniden didik didik inceleyeceğiz."- H. Taner. **didik didik etmek (veya olmak)** Didiklemek, (didiklenmek): "Bu emel bana bu üç yıllık ömrümü didik didik edip kâğıt üzerine koymamı zorluyor."- H. E. Adıvar.
Didiklenmiş sıf. Küçük küçük parçalara ayrılmış, didik didik edilmiş. || [TS. Ø], {TS.→didik didik}
Didim-didim sıf. didilmiş, didiklenmiş, iplik iplik ayrılmış. **Didim-didim didmek (étmek, élemek)** Didik didik etmek, parça parça etmek, iplik iplik etmek, didip dağıtmak, yıpratmak./mec. Parça parça etmek, yıpratmak. || [TS. Ø], {TS.→didik didik}
Diffuz sıf. lat. dil. Açık olmayan, dakik olmayan. || [TS. Ø]
Diftéritli sıf. tıp. Difteri hastalığına yakalanmış. || [TS.difterili] s. Difteriye yakalanmış olan.
Diftongvarı sıf. dil. Diftonga benzeyen, onu hatırlatan, diftong mahiyetinde olan. || [TS. Ø]
Diger sıf. far. Başka, öbür, öteki, ayrı, özge. || [TS.diger] s. Başka, özge, öteki, öbür: "Diger misafirlerimle meşgul olamadım."- Ö. Seyfettin. "Sahibi öküzü bir boynuzundan çekiyor, alıcısı diğer boynuzundan..."- R. H. Karay. *diğerkâm
Digergun sıf. far. klas. Değişmiş, başkalaşmış, başka hâlde. **Digergun éylemek (étmek)** Değiştirmek, bozmak, perişan etmek. **Digergun olmağ** Değişmek, perişan olmak. || [TS. Ø]
Diğgeteil sıf. Son derece dikkatli. || [TS. Ø], {TS.→dikkatli, titiz}
Diğgetelayiğ sıf. Dikkat edilmeğe değer olan, layık olan, merak uyandıran, dikkat çeken. || [TS. Ø], {TS.→albenilli}
Diğgetesayan sıf. bak. **Diğgetolayığ.** || [TS. Ø]
Diğgetli sıf. 1 - Her işinde dakik ve hassas olan, hata ve yanlışlık yapmamaya özen gösteren adam. 2 - Dikkat edilerek, özen gösterilerek yapılmış, itinayla yapılmış. 3 - Özen gösteren, hassas davranan. 4 -Temkinli, ihtiyatlı. || [TS.dikkatli] s.1. Dikkat eden, özen gösteren (kimse). 2. Titiz, araştırmacı, sorgulayıcı: "Bir yabancıнын dikkatli bakışından ürkerek susacağından korkmuştu."- R. H. Karay.
Diğgetsiz sıf. 1 -Dikkatini, düşüncesini bir noktaya toplayamayan; dalgın. 2 - İşine özen göstermeyen, iyi ve hatasız iş yapmak kaygısı taşımayan adam. 3 - İtinasız, dikkatsiz yapılmış. 4 - Dalgın. || [TS.dikkatsiz] s. İşinde dikkatli davranmayan, dalgın, savruk, özensiz: "İnsan tanımayan dalgın, dikkatsiz biletiçi de kötüdür."- R. H. Karay.

Dik 1 - sıf. Aşağıdan yukarıya doğru düz vaziyette duran. 2 - sıf. Çok yüksek; sarp. 3 - zar. Aşağıdan yukarıya; dikine, amudi. **Dik atılmağ** (ğalxmağ, durmağ) Korku veya herhangi bir sebeple dehşetle ayağa kalkmak, yerinden sıçramak. **Dik durmağ** Belini eğmeden dümdüz durmak. 4 - is. Tepe, yüksek yer, tepelik. 5 - sıf. Doğru, tam. **Dik bahmağ** a - Gözlerini birinin gözlerine dikerek dikkatle bakmak, sert bir bakışla bakmak, b - Gururla, cesaretle bakmak. **Dik - dik: Dik - dik baxmağ** bak. **Dik baxmağ.** Gözünün içine veya Gözüne **dik baha** bilmemek Birine karşı suçu, günahı olmak, mahcup olmak. **Gözünün içine veya Üzüne dik baxmağ** mec.. Birine karşı hiçbir suçu, günahı, kusuru, utanılacak herhangi bir şeyi olmamak. || [TS.dik] s. 1. Yatay bir düzleme göre yer çekimi doğrultusunda bulunan, eğik olmayan: "Sağlam yapılı, dik duruşlu bir gençti o yıllarda." -N. Cumalı. 2. Eğimi dike yakın olan: "Dik bir dereye indiler." -Ö. Seyfettin. 3. Yatık durmayan, sert: **Dik saç.** 4. (ses için) Sert, kalın, tok: "Sesi dik ve küstahtı, söylediklerini aşağı salonda bekleyen komşular işittiler." -A. İlhan. 5. (bakış için) Sert. 6. (söz için) Ters, aksi. 7. (davranış için) Kaba, yersiz: "Kaba denilecek kadar ani ve dik bir davranışla halasını bıraktı ve kalktı." -H. E. Adıvar. 8. mat. Birbirine dikey olan doğrulardan oluşmuş: **Dik açt. Dikdörtgen.** **Dik yamuk, dik dik** bakmak çok sert bir biçimde, sert sert; öfkeli öfkeli bakmak: "Hiçbir şey söylemeden dik dik baktı." S. F. Abasıyanık. "Asıl onların kafası kırılmaldır, diye yüzüne dik dik bakınca Halet Efendi korkudan aklını kaçırmış." -A. Ş. Hisar. *dik açt, dik âlâsı, dik başlı, dik biçme, dikdörtgen, dikgen, dik kafalı, dik kıyruk, dik rüzgâr, dik silindir, dik üçgen, dik yamuk **Dikbaş** sıf. ve is. Çok gururlu, mağrur, dik kafalı./Mağrur, boyun eğmeyen, laf kabul etmeyen. || [TS.dik başlı] s.1. İnatçı, bildiğinden dönmeyen, büyüklüğünün sözünü dinlemeyen, boyun eğmez. 2. Kurumlu: "Dik başlı ve sözünü esirgemeyen bir insan olduğundan yükselmemişti." -Y. K. Beyatlı. **Dikbiğ** sıf. Bıyıkları yukarı kıvrılmış. || [TS. Ø] **Dikburun** sıf. 1 - Burnunun ucu yukarı kalkık olan. 2 - Burun tarafı yukarı kalkık (ayakkabı vs.). || [TS. Ø] **Dikdaban** sıf. Topuğu yüksek (ayakkabı vs.). || [TS. Ø] **Dikgulağ** sıf. Kulakları dik, kalkık vaziyette duran. || [TS. Ø] **Dikili** sıf. Dik hâlde olan, dik duran. **Dikili ağacı** yoxdur Hiçbir şeyi yoktur, hiçbir şeye sahip değil anlamında. || [TS.dikili] s.1. **dikili** s. **Dikilmiş** olan. **dikili ağacı** olmamak malı mülkü olmamak, yoksul olmak.***dikilitaş**

Dikli sıf. Çıkıntısı, kamburu olan; çıkıntılı. || [TS. Ø], {TS.→çıkıntılı} **Dikyarpağ(lı)** sıf. Yaprakları dik duran. || [TS. Ø]

Dilaltı sıf. anat. Dilin altında olan. || [TS.dil altı] s. Genellikle kalp hastalıklarında ilâcın hızlı ve kesin etkisini sağlamak için dilin altına konup emilen ilâç.

Dilara sıf. far. Dilber, sevgili, yürek yakan, gönül açan. || [TS. Ø], {TS.→dilber, güzel, sevgili}

Dilaram sıf. far. Dilber, sevgili, gönül açan, yürek yakan. || [TS. Ø], {TS.→dilber}

Dilarxası sıf. dil. Dilin arka kısmı ile arka damağın birbirine dokunması neticesinde oluşan ses. || [TS. Ø]

Dilaver sıf. far. 1 - Cesur, yiğit, yürekli, mert./is. Cesur, yiğit, mert. 2 - Güzel konuşabilen, güzel nutuk atabilen, bir şeyi mahirane anlatabilen. || [TS. Ø], {TS.→cesaretli, cesur, yiğit, yürekli}

Dilaviz sıf. far. klas. Gönül okşayan, yüreğe yatan, kalbi okşayan, ruhu okşayan. || [TS. Ø]

Dilayrı sıf. Ayrı dilde konuşan, başka milletten olan. || [TS. Ø]

Dilazar sıf. far. İnsafsız, merhametsiz, şefkatsiz, acımasız, gönül inciten. || [TS. Ø], {TS.→acımasız, duygusuz, insafsız, merhametsiz, vicdansız, zalim}

Dilbaz sıf. far. klas. Gönül açan, dilber, güzel. || [TS. Ø], {TS.→dilber, güzel, sevgili}

Dilber sıf. ve is. far. Güzel, sevgili, canan. || [TS.dilber] s. Alımlı, güzel (kadın): "Ala gözlü nazlı dilber / Koma beni el yerine." -Karacaoğlan.***dilberdudağı**

Dilbeste sıf. far. klas. Gönülü bağlı, aşık, vurgun. || [TS. Ø], {TS.→aşık, meclûp, meftun, sevdalı, tutkun, vurgun}

Dilbilen sıf. ve is. Düşünceli, tecrübeli, yol yordam bilen./Bir şeyi hemen anlayan, çabuk kavrayan, işaretten anlayan. || [TS. Ø], {TS.→deneyimli, düşünceli, kavrayışlı, tecrübeli}

Dilbilmez sıf. ve is. Laf anlamayan, bir şeyi çok geç kavrayan, kafası kalın. || [TS. Ø], {TS.→anlayışsız, ferasetsiz, gabi, kalın kafalı}

Dilbir sıf. ve zar. Lafı, sözü, düşüncesi, sırrı bir olan; hemfikir, beraber hareket eden. **Dilbir elemek (étmek), dilbir olmağ** Anlaşmak, mutabakata varmak, sözü lafı bir olmak, hemfikir olmak. || [TS. Ø], {TS.→hemfikir, oydaş}

Dilcavabı zar. ve sıf. Şifahi, sözlü. || [TS. Ø], {TS.→sözlü, şifahî}

Dilcikvarı sıf. Küçük dile benzeyen. || [TS. Ø]

Dildade sıf. ve is. far. klas. Birine gönlünü kaptırılmış, vurulmuş, aşık olmuş; meftun, aşık//Sevgili. || [TS. Ø], {TS.→âşık, meclûp, meftun, sevdalı, tutkun, vurgun}

Dildar sıf. far. Güzel, sevgili, canan || [TS. Ø], {TS.→güzel, sevgili}

Dilefkar sıf. ve is. far. klas. Gönlü yaralı, yüreği yanık; dertli, düşünceli. || [TS. Ø], {TS.→dertli, düşünceli, kaygılı, müteessir, tasalı, üzüntülü}

Dilefruz sıf. far. klas. Gönül açan, sevindiren, sevimli, hoş. || [TS. Ø], {TS.→hoş, sevimli, şirin, tatlı}

Dilekli sıf. Dileği olan, talebi, isteği, arzusu olan; arzulu. || [TS. Ø], {TS.→arzulu, hevesli, istekli}

Dileksiz sıf. Hiçbir dileği, arzusu, isteği, talebi olmayan. || [TS. Ø], {TS.→hevesiz, isteksiz}

Dilfikar sıf. ve is. far. klas. Gönlü yaralı, yüreği yanık; dertli, düşünceli. || [TS. Ø], {TS.→dertli, düşünceli, kaygılı, sıkıntılı, üzüntülü}

Dilfirib sıf. ve is. far. klas. Kendine bağlayan, vurgun eden, baş döndüren, can alıcı, füsunkar. || [TS. Ø], {TS.→can alıcı}

Dilğanan is. ve sıf. Düşünceli, tecrübeli, yol ahkam bilen//Bir şeyi çabuk anlayan. || [TS. Ø], {TS.→anlayışlı, deneyimli, düşünceli, kavrayışlı, zeki}

Dilgir sıf. far. esk. Gönlü incinmiş, kalbi kırık, incinmiş. || [TS. Ø], {TS.→kalbi kırık}

Dilgülşa sıf. far. klas. Gönül açan, ferahlandırıcı, sefali, şen. || [TS. Ø], {TS.→gönül okşayıcı, şen}

Dilxeste sıf. far. klas. Gönlü incinmiş, kalbi kırık, gamlı, kederli. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, kalbi kırık, kederli, mükedder, üzüntülü}

Dilxor sıf. ve zar. far. Çok kızgın, asabı bozulmuş, gamlı, kederli, meyas. **Dilxor étmek** Hiddetlendirmek, kızdırmak, asabını bozmak, meyas etmek, kederlendirmek. **Dilxor olmağ** Çok sinirlenmek, hiddetlenmek, kederlenmek, meyas olmak. || [TS. Ø], {TS.→asabî, gamlı, kederli, meyas, sinirli, üzgün}

Dilxoş sıf. far. Gönlü şen, memnun, ferahlı, rahatlamış. || [TS. Ø], {TS.→kıvançlı, memnun, mutlu, şen}

Dilxun sıf. far. klas. Gönlü yaralı, kalbi kırık, çok kederli, çok dertli. **Dilxun étmek (ğılmağ)** Kalbini yaralamak, çok kederlendirmek, çok dertlendirmek. || [TS. Ø], {TS.→dertli, kalbi kırık, kederli}

Diliacı sıf. Konuşurken herkesi kıran, inciten, iğneleyen. || [TS. Ø], {TS.→dilli zifir, iğneleyici}

Diliboz sıf. kon. Kaba sözler sarfeden, kaba adam. || [TS. Ø], {TS.→kaba}

Diligüsa sıf. bak. Diligödek. || [TS. Ø]

Diligödek sıf. Birinin bildiği bir kusuru, suçu veya sırrı olmasından dolayı onun yanında hâl ve hareketlerinde devamlı tedirgin olan, korkakça hareket eden; konuşmaya, bir şey söylemeğe veya itiraz etmeğe hakkı olmayan. || [TS. Ø]

Dilik sıf. Dil şeklinde olan, dil şeklinde kesilmiş//is. Bu şekilde olan şey. || [TS. Ø]

Dilik - dilik sıf. 1 - Kenarları kertik kertik olan. 2 - Parça parça. **Dilik - dilik étmek** Parça parça etmek. **Dilik-dilik olmağ** Parçalanmak, parça parça olmak. **Dilik-dilik olasan (olsun)!** Beddua, kargıma ifadesi. || [TS. Ø]

Dilikesik sıf. bak. Diligödek. || [TS. Ø]

Dilikli sıf. Kertikli. || [TS. Ø], {TS.→kertikli}

dilim-dilim zar. ve sıf. Dilimler hâlinde, dilimler şeklinde//Uzun diller şeklinde yukarı kalkan, yükselen (alev): **Dilim - dilim olmağ** Kargıma, beddua ifadesi// Çizgiler, hatlar şeklinde olan. **Dilim -dilim olmağ** Parça parça olmak, dilimlenmek. || [TS. Ø]

Dilimli sıf. Dilimi olan, dilim dilim olan. || [TS. Ø]

Dilişirin sıf. 1 - Sevimli, sıcak kanlı. 2 - Konuştuğu zaman bazı sesleri başka şekilde telaffuz eden (mesala: 's'yi "ş", k'yi "c" şeklinde.) || [TS. Ø], {TS.→hoş, sevimli, şirin, tatlı}

Dilüzun sıf. Yaptığı işte, hareketlerinde herhangi bir kusuru, suçu olmadığını bildiği, için, başarılı olduğu için cesaretle konuşmaya, tartışmaya, fikrini savunmaya katılan, buna hakkı olduğunu bilen. || [TS. Ø]

Dilkeş sıf. far. klas. 1 - Gönül açan, iç açan, kalbi sevindiren. 2 - Azerbaycan klasik muğamlarından birinin adı. || [TS. Ø], {TS.→gönül okşayıcı, hoş}

Dilli sıf. Ağzında dili olan//Konuşabilen, konuşmaya muktedir olan. 2 - mec.. Konuşmada mahir ve cesareti i. //Çok konuşan. 3 - Dili olan. || [TS.dilli] s.1. Konuşkan, sürekli ve tatlı konuşan: "*Daha çok küçük dört yaşında bile yok. Öyle dilli ki kimseye, lâf bırakmıyordu.*" - O. Rifat. 2. Dedikoducu, ileri geri konuşan: "*Benim işim yok senin o dilli kardeşlerinin arasında.*" - N. Cumalı. *dilli düdük

Dilli - ağızlı sıf. Tatlı dille konuşan, hoş konuşan, nezaketli; Konuşmada mahir ve cesur olan. || [TS. Ø], {TS.→tath dilli}

Dilli - dilaver sıf. Konuşmada mahir ve cesur olan. || [TS. Ø], {TS.→konuşucu}

Dilli - fé'li sıf. 1 - Konuşmada mahir ve cesur. 2 - Güzel konuşmayı becerebilen ve çalışkan. || [TS. Ø], {TS.→konuşucu}

Dilortası sıf. dil. Dilin orta kısmı ile telaffuz edilen ses. || [TS. Ø]

Dilönü sıf. dil. Dilin ön kısmı ile telaffuz edilen. || [TS. Ø]

Dilpesend sıf. far. klas. Hoşlanılan, gönüle yatkın. || [TS. Ø], {TS.→gönül okşayıcı, hoş}

Dilrûba sıf. ve is. far. Gönül celbeden, cazibeli, hoşlanılan, meftun eden.// Dilrûba, güzel, canan. || [TS. Ø], {TS.→alımlı, cazibeli, sevgili}

Dilsiz sıf. ve is. 1 - Dili olmayan, dilsiz.//mec. Sessiz, cansız. 2 - mec.. Zavallı, aciz, sükut, mazlum. || [TS.dilsiz] s.1. Konuşma engelli, ahraz. 2. mec. Ses çıkarmayan, sessiz olan (kimse).

Dilsiz - ağızsız sıf. ve is. Zavallı, aciz, sükut, mazlum.//zar. Sessizce, konuşmadan, susarak. || [TS. Ø], {TS.→aciz, mazlum, zavallı}

Dilsuz sıf. far. klas. 1 - Çok tesirli, kalbe tesir eden. 2 - Kalbi yanan, hassas, şefkatli, acıyan. || [TS. Ø], {TS.→acıyıcı, dokunaklı, etkili, hassas, müessir, müşfik, şefkatli, tesirli}

Dilşad sıf. far. klas. Gönül şen, gönül ferah. **Dilşad éylemek (étmek)** Gönülünü hoş etmek, sevindirmek, ferahlandırmak. **Dil-şad olmağ** Gönül hoş olmak, sevinmek. || [TS. Ø], {TS.→kıvançlı, memnun, mutlu, şen}

Dilşikeste sıf. far. klas. Kalbi kırık, gönül incinmiş, bedbaht, çaresiz, zavallı. || [TS. Ø], {TS.→bedbaht, çaresiz, kalbi kırık, zavallı}

Dilteng sıf. far. esk. Kalbi kırılmış, gönül incinmiş, kederli, gamlı, meyus. **Dilteng étmek** Gönülünü kırmak, kederlendirmek, bıktırmak. **Dilteng olmağ** İçi sıkılmak, kederlenmek, gamlanmak, asabı bozulmak. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, kalbi kırık, kederli, meyus, üzgün}

Dilucu¹ sıf. dil. Dil ucunun hareketiyle çıkarı» meydana gelen. || [TS. Ø]

Dilvarı sıf. Dil gibi, dil şeklinde. || [TS. Ø]

Dimdik zar. sıf. ve is. 1 - Çok dik, tamamen dik. 2 - Dosdoğru, ayakta durmuş hâlde. 3 - Gaga. || [TS.dimdik] s. ve zf. 1. Çok dik (olarak). 2. Sağlıklı, zinde: "*Müsteşar dimdik, sert adımlar atıyor.*" -P. Safa. 3. Sıkıntılarını karşılayacak durumda olan, baş eğmeyen, metin: "*Onun nasıl hiç sarsılmadan dimdik durduğunu gördüm.*" -Y. Z. Ortaç. 4. (bakış için) Dikkatli, ısrarlı. 5. Sağa sola sapmadan, dosdoğru: "*Çevik adımlarla dimdik yürüyen, uzun boylu, yakışıklı, varlıklı bir adam.*" -R. H. Karay. 6. Kaskatı, çok sertleşmiş olarak, **dimdik ayakta durmak** yıkılmamak, **dimdik durmak** 1) tam dik durumda olmak: "*Pencerenin önünde, sırtı odaya dönük olarak dimdik durdu.*" -T. Buğra. 2) mec. tutumunu değiştirmemek, yılmamak.

Dimdikburun sıf. Gaga burun. || [TS. Ø], {TS.→gaga burun}

Dimdikli sıf. 1 - Gagası olan. 2 - Gagaya benzer ağız veya kapağı olan. || [TS. Ø], {TS.→gaga burun, gagalı}

Dimdiri sıf. Çok çevik, canlı, çok hareketli. || [TS. Ø], {TS.→canlı, çevik, dipdiri, diri, güçlü, hareketli}

Dinamik sıf. yun. 1 - Dinamizme ait olan; hareketle, gücün tesiri ile ilgili olan. 2-Hareketi, tesiri, dahili gücü olan, devamlı harekette olan.

|| [TS.dinamik] is. fiz. 1. Mekanığın kuvvet, hareket, enerji arasındaki ilişkilerini inceleyen dalı, devim bilimi. 2. s. fel. Devimsel. 3. mec. Canlı, etkin, hareketli: "*Önce bir şey kotarmak, sonra bunun üzerine konuşulanlara kulak vermek, düzeltmek, daha olumlu, daha dinamik, daha sağlıklı bir yoldur kanısındayım.*" -H. Taner.*dinamik analiz

Dinamikalı sıf. Dinamiği, hareketi, iç gücü, kuvveti olan. || [TS. Ø], {TS.→hareketli}

Dinamitli sıf. Dinamiti olan. || [TS. Ø]

Dinc sıf. 1 - Başkasını rahatsız etmeyen, eziyet etmeyen, rahat, sükut. **Dinc burax-mamağ** Rahatsız etmek, rahat bırakmamak, devamlı rahatsız etmek. **Dinc dur-mağ** Başkalarını rahatsız etmemek.// Sükut durmak, sakin hareket etmek, sükut davranmak, yaramazlık yapmamak. **Dinc durmamağ (oturmamağ)** Başkalarını rahatsız etmek, sataşmak. **Dinc göymağ** Toprağın verimini artırmak için bir müddet dinlenmeğe bırakmak. **Dince göyulmağ** Verimini artırmak maksadıyla bir müddet ekilmemek (toprak). **Dincini almağ** İstirahat etmek, dinlenmek. 2 - Barışsever, sükut. 3 - Barış ve huzur içinde geçen, emniyetin hüküm sürmesi. || [TS.dinç] s. Gücü ve sağlık durumu yerinde, canlı, zinde, tendürüst, tüvana: "*Kısa kesilmiş çember sakallı, iri ağızlı, yetmişlik, dinç bir ihtiyar.*" - M. Ş. Esendal.

Dinc - dinmez sıf. Başkasını rahatsız etmeyen, eziyet etmeyen, rahat, sükut, sakin. || [TS. Ø], {TS.→sakin}

Dinceldici sıf. Dinlendirici, sakinleştirici. || [TS. Ø], {TS.→dinlendirici}

Dincelmez sıf. Durup dinlenmek nedir bilmeyen, rahat durmayan, devamlı hareket eden, çalışan. || [TS. Ø], {TS.→çalışkan}

Dingiliş sıf. ve is. kon. Hareket ve tavırlarında, konuşmasında ciddiyetsizlik; hafiflik. || [TS. Ø], {TS.→delişmen, hafif, hoppa}

Dini sıf. ar. Dinle ilgili olan, dine ait olan. || [TS.dinî] s. Dinle ilgili, din üzerine, dinsel: "*Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.*" - Anayasa.

Dinmez sıf. Konuşmayan, az konuşan; sessiz. 2 - zar. Konuşmadan, sessizce, hiçbir laf söylemeden, itiraz etmeden. || [TS. Ø], {TS.→sessiz, suskun, sükutî}

Dinperest sıf. ve is. ar. ve far. Dine hizmet ve yardım eden. || [TS. Ø]

Dinperver sıf. ar. ve far. Dine hizmet ve yardım eden. || [TS. Ø]

Dinsiz is. ve sıf. 1 - Hiçbir dine inanmayan; ateist. 2-mec.. zar. Gaddar, merhametsiz, insafsız. || [TS.dinsiz] s. 1. Dinî inancı olmayan. 2. mec. Acımasız. **dinsizin** hakkında imansız gelir Acımasız olan kişiyi, kendisinden daha acımasız biri yola getirir.

Dipdiri sıf. 1 - Çok canlı, kıvrak, çok sıhhatli. 2 - İyice pişmemiş, biraz sert. || [TS.dipdiri] s. Çok diri: "*Bu basbayağı etiyle, kemiğiyle, kanyla, canıyla dipdiri, evet pek dinç bir kadındı.*"- H. R. Gürpınar. "*Poyraz mı? O ne kadar güzel, insanı dipdiri yapıyor.*"- T. Buğra. "*Doktorlar boğazdaki şişi çıkardıkları gibi kadın dipdiri ayağa kalkacaktı.*"- R. N. Güntekin.

Diplomatik sıf. fr. 1 - Diplomasıyla ait olan, onunla ilgili olan, diplomasıya hizmet eden. 2 - mec.. Çok hassas düşünülerek yapılmış, ustalıklı meydana getirilmiş; Diplomata has olan. || [TS.diplomatik] s. Diploması ile ilgili: "*O diplomatik toplantıların Viyana'da başlıca simalarındandı.*"- H. E. Adıvar. *diplomatik dil

Diplomlu sıf. Diploması olan, diploma almış. || [TS. Ø], {TS.→diplomalı}

Diplomsuz sıf. Diploması olmayan, diplomasız. || [TS. Ø], {TS.→diplomasız}

Direşan sıf. far. klas. Parlakan, ışık saçan, parlak. **Direşan olmağ** Parlamak, nur, ışık saçmak. || [TS. Ø], {TS.→parlak}

Direkçeli sıf. Küçük direği olan. || [TS. Ø]

Direkli sıf. Direği olan, direk beslenmiş, direk vurulmuş. || [TS.direkli] s. Direği olan: "*Altı direkli çadırın etrafı firdolayı açtı.*"- R. H. Karay.

Direklik sıf. Direk yapılmaya yarar. || [TS.direklik] s. Direk yapmaya elverişli (ağaç).

Direksiz sıf. Direği olmayan, direk desteklenmemiş. || [TS. Ø]

Direktif fr. 1 - is. Bir işi yapmak için yüksek bir organ tarafından alt organlara verilen emir, talimat vs. 2 - sıf. Emir, talimat. || [TS. Ø]

Diri sıf. 1 - Canlı, yaşayan //Kafası kesilmemiş, henüz canlı. **Diri étmek** Diriltmek, yaşatmak, ebedileştirmek. **Diri ğalmağ** Yaşamak, ölmek, var olmak. 2 - İyi pişmemiş; çiy. 3 - Sert, deriyi tahriş eden (kumaş). 4 - mec.. Kuvvetli, çevik, kıvrak, becerikli.//Canlı, güçlü.//Canlı, düzgün ifadeli. || [TS.diri] s. ve is. 1. Yasamakta olan, yaşayan, canlı, ölü karşıtı: "*Senin ölüün değil, bana dirin lâzım.*"-Ö. Seyfettin. 2. Güçlü, zinde: *Diri bir adam.* 3. Solmamış pörsümemiş: *Diri çiçek. Diri yaprak.* 4. Gereği kadar pişmemiş: *Pirinçler biraz diri kalmış.*diri diri, diri örtü*

Diribaş sıf. Çevik, becerikli, kıvrak. || [TS. Ø], {TS.→atik, becerikli, canlı, çevik, maharetli, usta, zinde}

Diribaşlı sıf. Çevik, kıvrak, zinde, becerikli. || [TS. Ø], {TS.→atik, becerikli, canlı, çevik, maharetli, usta, zinde}

Dirigözlü sıf. 1 - Canlı, diri, yaşayan. 2 -Gözleri keskin, zinde. 3 - zar. Canlı canlı, canlı hâlde. || [TS. Ø], {TS.→canlı, diri, gözü keskin, zinde}

Dirildici sıf. Dirilten, can veren, ruh veren, hayat veren. || [TS.diriltici] s. Canlılık verici niteliği bulunan.

Dirsekli sıf. 1 - Dirseği olan, dirsekler şeklinde olan. 2 - mec.. kon. Güçlü, kuvvetli, kudretli, nüfuzlu. || [TS. Ø], {TS.→erklî, güçlü, kudretli, kuvvetli, nüfuzlu}

Dirsekşekilli sıf. Dirseğe benzeyen, dirsek şeklinde olan, dirsek gibi bükük olan. || [TS. Ø]

Dirsekvarı sıf. bak. Dirsekşekilli. || [TS. Ø]

Disharmonik sıf. Armonisiz, ahenksiz. || [TS. Ø], {TS.→dizgesiz, düzensiz, sistemsiz, uyumsuz}

Diskli sıf. Diski olan, elinde disk olan. || [TS. Ø]

Dişarası sıf. dil. Dilin dişlere dokunmasıyla çıkan sesler. || [TS. Ø]

Dişarxası sıf. 1 - Dişlerin arka kısmına yapışık veya yakın olan. 2 - dil. Arka dişlerde telaffuz olunan sesler. || [TS. Ø]

Dişbatan sıf. Zayıf noktası olan, fazla sert olmayan, yumuşak olan. || [TS. Ø], {TS.→yumuşak, zayıf}

Dişbatmaz sıf. Sağlam, yenilmez, güç yetmeyecek kadar kuvvetli. || [TS. Ø], {TS.→dayanıklı, dirençli, güçlü, mukavim, sağlam}

Dişcikli sıf. Üzerinde dişcik olan (alet, motor, çark). || [TS. Ø]

Dişdan sıf. kon. 1 - Dişi düşmüş. 2 - Dişleri irice olan. || [TS. Ø]

Dişdek ²¹ - is. Bir ısırmada koparılan miktar. 2 - is. Dişleme sonunda kalan iz. 3 - sıf. Isırılmış, dişle koparılmış. **Dişdek-dişdek** zar. Her tarafı ısırılmış, dişlenmiş durumda olan. || [TS. Ø]

Diş - diş sıf. Üzerinde çıkıntılar, dişler, kertikler olan. **Diş - diş olmağ** Dilim dilim olmak, dilimlenmek, üzerinde çokça çıkıntı oluşmak, kertikli bir hâle gelmek. || [TS.diş diş] s. 1. Çıkıntıları olan. 2. zf. Çıkıntılı bir biçimde.

Dişbenzer sıf. Şekil itibarıyla diş benzeyen. || [TS. Ø]

Dişedeyer sıf. Yenebilen, yenecek şey. || [TS. Ø]

Dişek-dişek sıf. Oyuk oyuk, dişli hâlde. **Dişek - dişek etmek** Bir şeyin üzerini aletle oyuk oyuk etmek. || [TS. Ø], {TS.→oyuk, oyuklu}

Dişekli sıf. 1 - Üzerinde, kenarında çıkıntılar, oyuklar olan. 2 - Girintili çıkıntılı. 3 -kenarları diş şeklinde olan. || [TS. Ø], {TS.→çıkıntılı, girintili, girintili çıkıntılı, oyuk, oyuklu}

Dişi sıf. ve is. 1 - Canlılarda erkeğe karşı olan cins, doğuran, yumurtlayan cins.//Kadın anlamında. 2 - kon. Aletlerin bazılarında takılır (dişi rende vs.). 3 - Ağaç ve odunların yumuşak çeşidi. 4 - kon. Çıban ve ona benzer yaraların iyileştirilmesi çok zor çeşidi, habis ur. || [TS.dişi] is. ve s. anat. 1. Yumurta oluşturan veya yavru doğuran (birey). 2. is. Hayvan ve bitkilerin, erkeği tarafından döllenerek biçimde oluşmuş cinsi: Dişi kedi. 3. is. Kadın. 4. Kadına özgü. 5. is. Girintili ve çıkıntılı olmak üzere bir çift oluşturan nesnelere girintilisi: *Dişi klişe*. *Dişi kalıp*. 6. nsz (maden için) Yumuşak, kolay işlenen. 7. mec. Şuh, işveli, çekici.**dişi bakır, dişi demir, dişi klişe, dişi organ*

Dişicikli sıf. bot. Dişi organı olan çiçek. || [TS. Ø]

Dişiciksiz sıf. bot. Dişi organı olmayan çiçek. || [TS. Ø]

Dişlek 1 - is. Dişlenmiş, ısırılmış koparılmış bir parça. **Dişlek vurmağ** (götürmek) Dişlemek, ısırarak, dişle koparmak. 2 - is. Dişin yeri, bıraktığı iz. 3 - sıf. Dişlenmiş, dişle koparılmış, ısırıldıktan sonra üzerinde kalan diş yeri. **Dişlek - dişlek** zar. Her tarafı dişlenmiş hâlde. || [TS.dişlek] s. 1. Dişleri dışarıya doğru çıkık olan (kimse):

"Kız, hafifçe dişlektir, gülünce belli olur."- R. H. Karay. 2. mec. Sözü geçiren; istediğini yaptırabilen (kimse): "*Hacı Resul'e gelince, Çatalkaya'nın ve başka köylerin en dişlek kodamanıydı.*"- Halikarnas Balıkcısı.

Dişlemlik sıf. Sayılarla beraber kullanılır. ....defa dişlemek, dişleyip koparmak için yeterli olan, yetecek kadar olan. || [TS. Ø]

Dişlenmiş sıf. 1 - Üzerinde diş izleri olan, görünen. 2 - Dişle koparılmış, dişle kırılıp koparılmış. || [TS. Ø]

Dişli sıf. 1 - Dişi, dişleri olan; dişler hâlinde olan. 2 - mec.. kon. Nüfuzlu, sözü geçen. || [TS.dişli] s. 1. Dişleri olan: *Dişli çark*. 2. mec. Sözü geçiren, istediğini yaptırabilen güçlü (kimse): "*Tekel Bakanı gibi dişli, partinin ön sıralarında yeri olan bir bakanın kendi söyleyeceklerini önemsemeyeceğini bilirler.*" - N. Cumalı. 3. is. Dişleri olan çark. 4. Kaya balığı. 5. Ayakkabıcıların sayayı kalıba çekmek için kullandıkları kerpeten gibi bir araç. **dişli tırnaklı** saldırgan olan, sözünü geçiren.

Dişsiz sıf. 1 -Ağzında dişi, dişleri olmayan. 2 - mec.. kon. iradesiz, nüfuzsuz, sözü geçmeyen, zayıf. || [TS.dişsiz] s. Dişi olmayan.

Divane is. ve sıf. far. Deli, alık. **Divane étmek** Deli etmek, aklını başından almak. ||

[TS.divane] s. 1. Deli, kaçı, budala. 2. mec. Bir şeye çok düşkün olan. **divane olmak** bk. deli divane olmak, (bir şeyin) divanesi olmak bir şeye çok düşkün olmak, divaneye dönmek çok üzülmek.

Divani² sıf. far. esk. 1 - Hükümete, hükümet idaresine ait olan. 2 - Divan-ı hümâyunda (yüksek meclis) ferman ve emirlerin yazılmasında kullanılan güzel ve karışık bir yazı. || [TS. Ø], {TS.→idarî, yönetsel}

Divarlı sıf. Duvarı olan, duvarla etrafı çevrilmiş. || [TS. Ø]

Divarlıg sıf. Duvar için uygun, münasip olan. || [TS. Ø]

Divgövde(li) sıf. Gövdesi çok büyük olan, cesametli. || [TS. Ø], {TS.→cesametli, cüsseli, iri kıyım, kocaman }

Divgılıg sıf. Dev huylu, kötü huylu, geçimsiz. || [TS. Ø], {TS.→geçimsiz, huysuz, şirret}

Diyrceklî sıf. Küçük tekerleği veya tekerlekleri olan. || [TS. Ø], {TS.→tekerlekli}

Dizaltı sıf. Dizin alt tarafında olan. || [TS. Ø]

Dizelli sıf. Dizel motoru olan, dizel motorla çalışan, hareket eden. || [TS. Ø]

Dizentériyalı sıf. Dizanteri hastalığına yakalanmış, kanlı ishale yakalanmış. || [TS.dizanterili] s.tıp Dizanteriye yakalanmış olan (kimse).

Dodağlama sıf. Ağzına kadar dolu. || [TS. Ø], {TS.→dolmuş, dolu, meşbu}

Dodağlanan sıf. dil. Dudaklar vasıtasıyla telaffuz edilen. || [TS. Ø]

Dodağlanmayan sıf. dil. Dudaklar vasıtasıyla telaffuz edilmeyen. || [TS. Ø]

Dodağlı sıf. Dudağı, dudakları olan. || [TS. Ø]

Dodağvarı sıf. insan dudağına benzeyen. || [TS. Ø]

Dodağabenzer sıf. bak. **Dodağvarı**. || [TS. Ø]

Dodağaoşar sıf. bak. **Dodağvarı**. || [TS. Ø]

Dodağısallağ sıf. Alt dudağı sarkık hâlde olan. || [TS. Ø]

Dodağıyoğun sıf. Kalın dudaklı, dudakları kalın olan. || [TS. Ø]

Doğgazlı sıf. Sade, küçük kapısı olan. || [TS. Ø]

Doğguzaylıg sıf. Dokuz ay devam eden, süren, dokuz ayda meydana gelen, oluşan, dokuz ay ömrü olan. || [TS. Ø]

Doğguzluğ sıf. Dokuz birimden oluşan; dokuz noktası olan, 9 rakamıyla işaret edilen.

Doğguzluğ goymağ (gélmek) Hile yapmak, oyun oynamak, aldatmak. || [TS. Ø]

Doğguzmertebe(li) sıf. Dokuz katlı, dokuz katı olan. || [TS. Ø]

Doğguzyaşlı sıf. Dokuz yaşında, dokuz yıllık olan. || [TS. Ø]

Doğmatik sıf. yun. 1 - Dogmaya ait olan, dogma mahiyetinde olan. 2 - Mücerret, soyut. || [TS.dogmatik] s.fel. 1. Deney bilgisini, deneye

dayanan kanıtları hiçe sayarak, kanılarını inanç öğretilerinden çıkararak (düşünce biçimi). 2. is. Felsefe ve din dogmalarının bilimsel (mantıksal) ve sıralı bir yolla ortaya konuluşu.* *dogmatik felsefe*

Doğan sıf. Doğuran, yavru veren, kısır olmayan. || [TS. Ø]

Doğar sıf. Yavru almak için beslenen. || [TS. Ø]

Doğma is. 1 - Doğurmak fiili. 2 - sıf. Aynı anne ve babadan olan, onların evladı olan.//Üvey olmayan. 3 - sıf. Doğduğu, meydana geldiği, hayata göz açtığı (yer vs.). 4-sıf. En yakın, en sevimli, en çok sevilen || [TS.doğma] is. 1. Doğmak durumu. 2. s. Doğmuş: *'Vücut, sıtma nöbeti gibi sıcakla soğuşun karışmasından doğma garip ürpertilerle titriyordu.'* -R. N. Güntekin. 3. Dünyaya gelme: *Fatma'dan doğma.*doğma büyüme*

Doğmaca sıf. Aynı baba ve annenin evladı olan. || [TS. Ø]

Doğrama 1 - is. Doğramak fiili. 2 - is. Ekmek doğranmış süt, yoğurt veya ayranla hazırlanan yemek. 3 - sıf. Aynı boyda, aynı ölçüde, eşit kesilmiş, doğranmış.//is. Küçük küçük, aynı boyda kesilmiş tahta vs. || [TS. Ø]

Doğramacılığ sıf. Doğramac yemeği için gerekli olan. || [TS. Ø]

Doğranmış sıf. Parça parça edilmiş, kesilmiş, lime lime edilmiş. || [TS. Ø], {TS.→lime lime}

Doğru¹ sıf. 1 - Düz, eğri olmayan, gerçek, yalan olmayan. Daha doğrusu Aslında, gerçekten, hakikatte. 2 - Temiz, saf, namuslu, temiz yürekli, sadakatli, gerçekçi.// -is. Doğru adam, saf kalpli, temiz yürekli adam. 3 - Hakiki, gerçek, gerçeğe uygun, uydurma olmayan.//is.Doğru, düzgün, gerçek, hakiki söz vs.//Haklı, adil. 4 -Hatasız, yanlışsız, düzgün. || [TS.doğru] s. 1. Bir ucundan öbür ucuna kadar yönü değişmeyen, eğri ve çarpık karşıtı: Doğru yol. *"Yol aşalım mutluluğa doğru, gel / Yorumlayalım bu aşkı doğru gel."* -F. Halıcı. 2. Gerçek, yalan olmayan: *Doğru cevap. Doğru haber.* 3. Akla, mantığa uygun: *"Bunları sana şimdiden söylemek daha doğrudur."* -A. Gündüz. *"Fakat suçlu da olsam bana bu kadar çullanmak doğru mu?"* -R. N. Güntekin. 4. Yasa, yöntem ve ahlâka bağlı, dürüst, namuslu. 5. Gerçeğe veya kurala uygun: Doğru hesap. Doğru bir anlatım. *"Her gönülde bir arslan yatar, derler, doğrudur."* -M. Ş. Esenal. 6. is. Gerçek, hakikat: *İşin doğrusunu anlayamadık. "Söyleyin doğrusunu, siz insanoğlumun ahlâklı olabileceğine inanmıyorsunuz."* -N. Ataç. 7. is. mat. İki nokta arasındaki en kısa çizgi: İki noktadan yalnız bir doğru geçebilir. 8. zf. Yanlışsız, eksiksiz: *Adam doğru söyledi. Çocuk doğru okudu.* 9. zf. Hiçbir yöne sapmadan,

dosdoğru, doğruca. 10. e. Karşı yönünce: *"Otabüs, ağaçlıklı bir dereye doğru ağır ağır bayırdan iniyor."* -R. N.Güntekin. *"Yüzü sapsarı bir kadın iskeleye doğru yürüdü."* -S. F. Abasıyamk. 11. zf.(zaman anlatan kelimelerden sonra) Yakın, yakınlarında: *Ellisine doğru. "Şafağa doğru otomobil sesi duyuldu."* -F. R. Atay. doğru bulmak uygun görmek, onamak: *"İstediğin kadar söyle, dinler ve dinliyorsa demek ki doğru buluyor."* -M. Ş. Esenal. *Onun yaptıklarını doğru buluyor musunuz? doğru çıkmak gerçek olduğu anlaşılacak: "Çocuğun dediği doğru çıktı. Ana kız otel den gittiler."* -M. Ş. Esenal. doğru doğrudosdoğru en doğrusu şudur ki: *Doğu doğru dosdoğru, bu işi yapan odur. Doğru durmak* 1) dik durmak; 2) uslu durmak. doğruoturmakusluoturmamak,doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar doğru olmakla birlikte başkalarının işine gelmeyensözlerisöyleyenlerinsevilmediğini anlatır.*doğru aç, doğru alam, doğru dürüst, doğru parçası, doğru yol

Doğrucul sıf. Yalan sevmeyen, her zaman doğru konuşan, doğruluğu seven, doğrusunu söyleyen; hakikatçi, doğruluk taraftarı. //Gerçek, hakiki; uydurma, sahte olmayan. || [TS. Ø], {TS.→gerçek, hakiki}

Doğruçu sıf. bak. Doğrucul. || [TS. Ø]

Doğru - **dürüst** sıf. ve zar. Düzgün, gerçek, hakiki. || [TS.doğru dürüst] s.ve zf. Tam olarak, eksiksiz olarak, istenildiği gibi, kusursuz, yanlışsız: *"Bütün işletmelerde en çok sıkıntısı çekilen şey işini doğru dürüst yapmasını bilen elemandır."* - A. İlhan. *"Uzun boylu garp müziğini doğru dürüst tadamıyoruz."* - B. R. Eyuboğlu.

Doğrusu sıf. Aslında, aslına bakılırsa, Daha doğrusu Doğrusunu söylesek, gerçeği söylemek gerekirse. || [TS. Ø]

Doğruyabenzer sıf. Gerçeğe yakın olan, inanılabilen. || [TS. Ø], {TS.→gerçekçi, realist}

Doğruyaoxşar sıf. bak. Doğruyabenzer. || [TS. Ø], {TS.→gerçekçi, realist}

Doğumğabağı sıf. Doğum yaklaştığı zaman; doğum öncesi. || [TS. Ø]

Doğurgan sıf. Çok doğuran, doğurgan, iyi döl veren. || [TS.doğurgan] s. 1. Çok doğuran. 2. mec. Çok eser veren, velût: *"Yaşam doğurgandır, değişir, yaşayanlardan getirdiği değişikliklere ayak uydurmalarını bekler."* - N. Cumalı.

Doğuşğabağı sıf. Doğum yaklaştığı zaman; doğum öncesi. || [TS. Ø]

Doksanyaşlı sıf. Doksan yaşında olan, yaşı doksan olan. || [TS. Ø], {TS.→doksanlık}

Dolabçı sıf. kon. Düzenbaz, fırıldakçı, hilebaz. || [TS. Ø], {TS.→*dessas, düzenbaz, düzenci, hilebaz, hileci*}

Dolablı sıf. Dolabı olan. || [TS. Ø]

Dolağlı sıf. Ayağına sargı sarmış. || [TS. Ø]

Dolam is. Bir şeye sarılan şeyin her defalık sargısı.//Bir şeye sarılan şeyin her seferlik sarılmış miktarı **Dolam - dolam** sıf. Helezonvari, eğriler şeklinde. **Dolam-dolam** olmağ Kıvrılmak, büküm büküm olmak. || [TS. Ø], {TS.→*dolambaçlı, helezonî, sarmal, yilankavi*}

Dolama¹ 1 - is. Sarmak fiili. 2 - sıf. Doğru olmayan; Düz bir çizgi şeklinde gitmeyen, o tarafa bu tarafa burulan, dolambaçlı, eğri.//is. Dönemec., dönülecek yer. 3 - sıf. Burgu şeklinde olan, burulmuş hâlde, görünümde **Dolama - dolama** sıf. Eğri büğrü, eğriliği çok olan, sık sık o tarafa bu tarafa yönelen, bükülen, dolambaçlı. || [TS. Ø], {TS.→*çarpık, dolambaçlı, eğri*}

Dolam - dolaşık sıf. ve zar. Birbirine geçmiş hâlde, anlaşılmaz, karışık, karmakarışık. || [TS. Ø], {TS.→*çapraşık, dağınık, dolaşık, düzensiz, karışık, karmakarışık*}

Dolanbac 1 - sıf. Çok karışık, eğri büğrü, karmakarışık.//Doğru olmayan, eğri. 2 - is. mec.. İçinden çıkılması zor olan durum, vaziyet, çetinlik. {TS.→*çapraşık, dağınık, dolaşık, düzensiz, karışık, karmakarışık*}

Dolanbaçlı sıf. Eğri büğrü, döne döne bükülmüş, dolambaçlı. || [TS.*dolambaçlı*] s.1. Dolambacı olan: "... *dolambaçlı, tozlu yol üzerinde hızlı hızlı yürümekteydi.*"- N. Nâzım. "*Sedyyle apartmanın dar, dolambaçlı merdivenlerinden çıkarmaya çalışıyorlar.*"- M. Ş. Esenal. 2. *mec.* İçinden zor çıkılır, çapraşık: "... *müessesesinin epeyce karışık ve dolambaçlı işleri içinde bunalmış kalmış.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Dolaş² sıf. kon. Dolaşık, karmakarışık. **Dolaş - dolaş**: **Dolaş - dolaş** olmağ Birbirine geçmek, karışmak, dolaşmak. || [TS. Ø], {TS.→*dolaşık, karmaşık*}

Dolaşık sıf. 1 - Dolaşmış hâlde olan, karışık, birbirine geçmiş, birbirine dolaşmış, birbirinin içine geçmiş. 2 - Doğru gitmeyerek dönüp dolaşan, dolambaçlı.//*mec.* Zorluklarla, engellerle dolu; zor. 3-Anlaşılmayan, açık olmayan, karışık. 4 - Çok zor, açık olmayan, belli olmayan, halledilmesi zor olan.//is. Açık olmayan, aydın olmayan durum, karışık durum, çetin vaziyet, iş vs. **Dolaşık düşmek** Dolaşmak, karışmak, birbirine geçmek. **Dolaşık salmağ** Dolaştırmak, karıştırmak, karışmış bir şeyi birbirinden ayıramamak. Dolaşığa düşmek Zor duruma düşmek. || [TS.*dolaşık*] s. 1. (saç, ip vb. için) Karışık: "*Bir buğday benizli zülfü dolaşık /*

Gitme diye beni yolda eğler var." -Karaçoğlan. "*Biraz dolaşık adımlarla sallana saltana uzaklaştı.*" -P. Safa. 2. Dolaşarak giden (yol): "*Yolumuz gayet dolaşık, yilankavi bir şeydi.*" - Y. K. Karaosmanoğlu. "*Tozlu ve dolaşık yollar üzerinde saatlerce taban tepmiş.*" -A. Haşım. 3. Kolay çözülmeyecek veya içinden çıkılmayacak derecede karışık: "*Birtakım dolaşık işleri yüzünden istifasını verip çekildi.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. 4. *mec.* Amacı doğrudan doğruya değil de, dolayısıyla sezdiren: "*Dolaşık ve tutuk bir dille, yarı anlaşılır yarı anlaşılmaz cümleler mırıldanmaya başladı.*" -P. Safa.

Dolaşıklı sıf. 1 - Eğri büğrü, dolaşık, karışık durumu olan. 2 - Çok zor, açık olmayan, belli olmayan halledilmesi zor olan. || [TS. Ø], {TS.→*dolaşık, eğri büğrü, karışık*}

Dolayı 1 - sıf. Dümdüz olmayan, düz bir çizgi gibi gitmeyen, o tarafa bu tarafa bükülen, dolambaçlı//Dönemec., dönülen yer. 2-.....göre.....sebebi ile.....üzünden: Buna, ona göre; o sebepten; onun, bunun yüzünden. **Dolayı yolla** *mec.* Doğrudan doğruya değil, başka yollarla, başka vasıtalarla, başkası vasıtasıyla. Dolayısı ile 1 - bak. **Dolayı yolla**. 2 - Yüzünden, sebebiyle, neticesinde. || [TS. Ø], {TS.→*eğri, eğri büğrü, dolambaçlı*}

Doldurucu sıf. öz. ter. Bir şeyi doldurmak için gereken, yarayan. || [TS. Ø]

Dolgun sıf. 1 - Tıknaz, etlice, orta halli şişman. 2 - Dolmuş, şişmiş hâlde. 3 - Ağzına kadar doldurulmuş; Dolu. 4 - Gür, kuvvetli, güçlü. 5 - Gerekli seviyeye ulaşmış, kemale ermiş, yetişmiş, olgunlaşmış.// Hazırlıklı, tecrübeli. 6 - *mec.* Anlamli, derin, manaca zengin. 7 - Tam, çok, çokça. 8 - *mec.* Çok üzgün, hüznün ve kederin son derecesine gelen yürek, gözyaşı dökmek için küçük bir sebebi yeterli bulan ağlamaya hazır yaşla dolmuş göz. || [TS.*dolgun*] s. 1. Dolarak biçimi yuvarlaklaşmış: *Dolgun yastık*. 2. s. Şişmana yakın, balık etinde: "*Dolgun karnını güçlkle taşıyan genç bir kadın gelip oturdu.*" -B. Felek. 3. (para için) Çok: "*İlk işi babasını memnun etmek için, ona dolgun bir maaşa geçtiğini yazmak olmuş.*" -A. Ş. Hisar. 4. *mec.* Öfke, kızgınlık, kırgınlık gibi duygularla dolu: "*Müftüye karşı adamakıllı dolgundu.*" -R. N. Güntekin. s. *mec.* Birbirine uyan, uyum gösteren: "*Atasözleri, çoğu zaman dolgun kafiyelelere yaslanıyorlar.*" -B. R. Eyuboğlu.

Dolgunsifet(li) sıf. Dolgun yüzlü, şişman yüzlü. || [TS. Ø]

Dolgunvücut(lu) sıf. Tıknaz, etlice, orta halli şişman. || [TS. Ø], {TS.→*dolgunca, şişmanca, tıknaz*}

Dolmalığ sıf. Sarma pişirmek için gerekli olan, yarayan. || [TS.dolmalık] s. Dolma yapmaya yarar.

Dolmuş sıf. 1 - Dolu hâle gelmiş, içinde boş yer kalmamış. 2 - mec.. Dolukmuş. || [TS.dolmuş] s. 1. Boş yeri kalmamış, meşbu. 2. is. Teker teker yolcu alıp dolunca yola çıkan kayak, motor, otomobil gibi küçük taşıt: "*En iyisi ben buradan bir dolmuşa binip eve gideyim.*" -Ç. Altan. **dolmuş yapmak** 1) teker teker yolcu alıp dolunca yola çıkan taşıtla yolcu taşımak; 2) birkaç kişi ortaklaşa bir taşıt tutmak.**dolmuş durağı, dolmuş uçak*

Dolu¹ sıf. 1 - İçerisi boş olmayan, ağzına kadar doldurulmuş, dolmuş. 2 - Bir şeyin çokluğunu, bolluğunu bildirir. 3 - mec.. Bir şeyin güçlü, kuvvetli tezahürünü bildirir. 4 - Dolgun, biraz şişman, tıknaz, etli. 5 -Barut, kurşun vs. konarak atışa hazır hâle getirilmiş. 6 - Taneleri çok, öz suyu bol olan. 7 - zar. Derinden. **Dolu - dolu** zar. Ağzına kadar dolu durumda, hâlde. || [TS.dolu(II)] s. 1. İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, boş karşıtı: *Su ile dolu bir şişe.* 2. Bir yerde sayıca çok: *Dağda kekkik dolu.* 3. Boş yeri yok, her yeri tutulmuş: "*Bu kuru kalabalığı görenler vagonu dolu sanarak başka yere gidecekler.*" -R. N. Güntekin. "*Haftaya pazartesiyeye kadar bütün uçaklar dolu.*" -A. İlhan. 4. Boş vakit olmayan, meşgul: *Bugün doluyum.* 5. (iş, uğraş, olay vb. için) Çok olan. 6. (top, tüfek gibi ateşli silâhlar için) İçinde atılacak mermisi bulunan: *Tabanca doludur, dikkat edin.* 7. is. İçki doldurulmuş bardak. 8. mec. Bir duygunun güçlü etkisinde olan. 9. (tornacılıkta) Delik açılmamış, (gereç). **doluya koydum almadı, boşa koydum dolmadı** içinden çıkılmayan güç bir durum karşısında söylenir. **dolu dizgin, dolu serpme*

Dolubeden(li) sıf. Dolgun, tıknaz, etli. || [TS. Ø], {TS.→dolgun, tıknaz, etli}

Doluca sıf. Ağzına kadar dolu, tam dolu. || [TS. Ø]

Dolusifet(li) sıf. Dolgun suratlı, dolgun yüzlü. || [TS. Ø]

Doluyanag(lı) sıf. Dolgun yanaklı. || [TS. Ø]

Domba sıf. Şiş, şişkin; Genelde "göz" sözü ile kullanılır ve gözleri yuvasından fırlamış anlamını taşır. || [TS. Ø], {TS.→kabarık, şiş, şişkin}

Dombagöz(lü) sıf. Gözleri şişkin, gözleri normalden fazla büyük, gözleri yuvasından fırlamış. || [TS. Ø], {TS.→pörtlek}

Dombalangöz(lü) sıf. Gözleri şişkin, gözleri normalden fazla büyük, yuvasından fırlamış. {TS.→pörtlek}

Domuşuğ sıf. 1 - Dizleri üzerinde hafifçe çökmüş insan. 2 - Büzüşmüş, dona kalmış.

Domuşuğ durmağ Yarım çökmek. || [TS. Ø], {TS.→büzüşük}

Dondurma¹ 1 - is. Dondurmak fiili. 2 - sıf. Dondurulmuş veya buza konmuş, buzda saklanmış, buz hâline getirilmiş. 3 - is. Havanın don olduğu zamanı, ayaz, soğuk hava, dondurucu hava. **Dondurma şumu** İlk bahar tahıl ekmek için sonbahar işlenip karın altında bırakılan tarla, yapılan bu işlem. || [TS. Ø]

Dondurucu sıf. 1 - Dondurucu, donmuş hâle getiren. 2 - Son derece soğuk. || [TS.dondurucu] s. 1. Donmaya yol açan, donduran. 2. Çok soğuk, çok üşüten.

Dondurulmuş sıf. Buz hâline getirilmiş, katıştırılmış. || [TS.dondurulmuş] s. 1. Buz durumuna getirilmiş. 2. Soğukta korunmuş, soğuktan katılmış.

Donğa 1 - sıf. Sırtında kamburu olan adam. 2 - is. İnsan veya bir hayvanın vücudunun arka tarafında veya başka bir yerinde olan çıkıntı, şişlik. || [TS. Ø], {TS.→kambur}

Donğabél sıf. Kambur adam. || [TS. Ø], {TS.→kambur}

Donğalı sıf. Kamburu olan. || [TS. Ø], {TS.→kambur}

Donğar sıf. 1 - Sırtında kambur olan, kamburlu. 2 - İnsan veya hayvanın vücudunun arka tarafında veya başka bir yerinde olan çıkıntı, şişlik. || [TS. Ø], {TS.→kambur}

Donğarbél sıf. Kambur, sırtında kamburu olan. || [TS. Ø], {TS.→kambur}

Donğarburun(lu) sıf. Burnunun üstünde kambur olan, çıkıntı olan. || [TS. Ø]

Donğarlı sıf. Kamburu olan. || [TS. Ø], {TS.→kambur}

Donğaz sıf. kon. Zayıf, kemikleri dışarı fırlamış. || [TS. Ø], {TS.→cılız, enez, eneze, nahif, zayıf}

Donlu sıf. Üzerinde elbisesi olan, bir kıyafeti olan./mec. Canlı teşbihlerde örtülü, giyinmiş anlamında. || [TS.donlu] s. Donu olan: "*Beyaz donlu çocukların yol kenarında selâma duruşları, beni içlendiriyordu.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Donluğ¹ 1 - sıf. Elbiselik. 2 - is. Elbiselik kumaş./Elbise. || [TS. Ø], {TS.→elbiselik}

Donmuş sıf. 1 - Buz hâline gelmiş, buzlaşmış./Katı hâle gelmiş, soğuğun tesirine maruz kalmış. 2 - Soğuğun tesiriyle katılmış, kesifleşmiş, katı hâle gelmiş. || [TS. Ø], {TS.→dondurulmuş}

Donoşçu is. ve sıf. İspiyonculuk etmekle uğraşan adam, haberci. || [TS. Ø]

Donsuz sıf. Üzerinde elisesi. olmayan, elbise giyinmemiş. || [TS. Ø], {TS.→elbisesiz}

Donuğ sıf. 1 - Donmuş, buzlaşmış, buz tutmuş./Çok üşümüş. 2 - Üzeri donmuş gibi, dumanlı, bulutlu; berrak olmayan, şeffaf

olmayan, buzlu. 3 - mec.. Hissiz, duygusuz, ölgün, kuru. 4 - mec. Hareketsiz, ilerlemesiz, statik, durgun bir vaziyette kalan. || [TS.donuk] s. 1. Parlaklığı olmayan, mat: *Donuk bir yer. "Donuk yıldızlar gökte titreşir."* -N. Cumalı. 2. (göz için) Canlılığı olmayan, fersiz: *"Bakarsınız donuk bakışlı, alık suratlı bir adam onların elinde bir dâhi çehresi alivermiş."* -H. Taner. 3. mec. Canlılığı az olan, durgun, uyuşuk: *Donuk bir adam. Donuk bir anlatış.*donuk donuk*

Dopdoğru sıf. ve zar. 1 - Tam düzgün, dosdoğru. 2 - Baştan başa, dümdüz, vasıtasız, dolaysız. || [TS. Ø], {TS.→dosdoğru}

Dopdolu sıf. Tamamen dolu, ağzına kadar dolu. || [TS.dopdolu] s. Büsübtün dolu.

Dosdoğru sıf. ve zar. bak. **Dopdoğru.** || [TS.dosdoğru] s. 1. Çok doğru. 2. zf. Sağa sola sapmadan: *"Dosdoğru dayımın karşısına geçerek bağurdım."* - P. Safa. *"Aldığı işaret üzerine dosdoğru vergi kâtabinin yanına gidip..."* - E. E. Talu.

Dost is. far. 1 - Birisi ile dostluk bağı olan adam, yakın arkadaş/Birinin iyiliğini, mutluluğunu isteyen, onu yürekten seven adam. **Dost olmağ** Aralarında dostluk münasebeti, bağı olmak, oluşturmak, arkadaş olmak, yakınlaşmak. **Dost tutmağ** Kendine dost saymak, sevmek, çok hoşlanmak. 2 - sıf. Dostluğa dayanan, birbirine karşı iyi olan.//Taraftar, müdafaacı.// Seven, isteyen, arzulayan. 3 - Genellikle dost ve yakın birine seslenme şekli. || [TS.dost] is. ve s. 1. Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi görüşülen (kimse), düşman karşıtı: *"En candan dostunu bile yanında istemez."* -R. N. Güntekin. *"Dostlar beni hatırlasın."* -Âşık Veysel. *"Gönüller yasamalı her duygudan azade / Dosta sunacağınız sevgi en tatlı bade."* -F. Halıcı. 2. s. İyi geçinen, aralarında iyi ilişki bulunan: *"Yüzleri tatlı, dilleri tatlı, dost insanlardı bunlar."* -T. Buğra. 3. is. Erkek ve kadının evlilik dışı ilişki kurduğu kimse: *"Bir dostu vardı, belâli, çapkın bir delikanlı."* -H. R. Gürpınar. 4. Bazı hayvanların sahibine gösterdiği sevgi için kullanılır: *Köpek insan dostudur.* 5. Bir şeye düşkün olan, aşırı ilgi duyan kimse: *Kitap dostu, dost ağlatır, düşman güldürür (veya dost sözü acıdır) dost olan kimsenin söylediği söz, acı da olsa, insanın iyiliği içindir, dost başa, düşman ayağa bakar temiz giyininip kuşanmanın gerekliliğini anlatır, dost edinmek dost kazanmak: "Yolda iki dost edinip on gün birisinin, on gün ötekinin erzak torbasından karnını doyurdu."* -F. R. Atay. **dost** kara günde belli olur gerçek dostlar ancak üzüntülü, sıkıntılı günlerde insanı yalnız bırakmamakla belli olur. **dost** olmak yakınlık kurmak, ahbab olmak: *"Otelde tanıdıkları*

ğinde en çok sevdiği Edibe Hanım, kendi kendine bulup dost olduğu bir genç hanım." - M. Ş. Esenal. **dost** tutmak (erkek veya kadın) evlilik dışı ilişki kurmak, dosta düşmana karşı dostalara üzüntü vermemek, düşmanları da sevindirmemek için, ele güne karşı, dostlar alışı verişte görsün (diye) gösteriş olsun, iş görüyor densin (diye), dostlar başına iyi bir şeyi dostalan için de dilemek amacıyla kullanılır: *"Doğrusu böyle bir düğün dostlar başımaydı. Arkadaşları arasında, günlerden beri, hep bunun lâfi ediliyordu."* -R. Çalapala. **dostlar** başından irak kötü bir durumun ağırlığını belirtmek için kullanılır, **dostlar** şehit, **biz** gazi tehlikeli işleri başkalarına bırakıp kendileri sonuçtan yararlanmak için bir kenara çekilenlerin bencilliğini alay yollu anlatır, **dostun** attığı taş baş yarmaz **dostun** acı sözlünden veya sert davranışından insana kötülük gelmez. **dost düşman, dost kazığı*

Dostca(sına) zar ve sıf. Dost gibi, dosta yakışır bir tarz ve şekilde. || [TS.dostça] s. 1. Dosta yakışır (biçimde): *"Gerçekten dostça bir sohbet oldu, epeyce uzun sürdü."* - A. İlhan. 2. Dost gibi:

Dost-doğma sıf. Aynı anne ve babadan olma hâli. || [TS. Ø]

Dostperest sıf. far. 1 - Dostunu seven, dostluğa sadık olan. 2 - Çalıştığı yerin ve idarenin zararına olarak dost ve arkadaşlarına menfaat sağlayan, onların menfaatini gözetken. || [TS. Ø]

Dostyana zar. ve sıf. Dost gibi, dosta yakışır bir tarz ve şekilde. || [TS. Ø], {TS.→dostça}

Doteleb sıf. 1 - Talep eden, isteyen, almaya, elde etmeye çok heveslenen, onu arzulayan. 2 - Cesaretle ileri atlayan, korkmayan; Kavgaya, münakaşaya hazırmış gibi kendini gösteren ve buna hazır olan. || [TS. Ø], {TS.→hevesli, istekli}

Dovlalı sıf. Keklik ve turaç avlamak için göz alıcı renkli kumaşlarla yapılan şeyi bürünmüş avcı. || [TS. Ø]

Dovşandodağ¹ sıf. kon. Dudağının ortası yarık olan. || [TS. Ø]

Dovşantepel sıf. kon. Alnında ince benek olan at. || [TS. Ø]

Dovteleb sıf. 1 - Talep eden, isteyen, almaya, elde etmeye karşı şiddetli hevesi, arzusu olan. 2 - Cesaretle ortaya atılan, korkmayan; kendini mücadeleye, kavgaya, münakaşaya hazırlayan. || [TS. Ø], {TS.→hevesli, istekli}

Doydurucu sıf. Yeterli derecede gıdalı, doyurucu; doyuran. || [TS. Ø], {TS.→doyurucu}

Doymamış sıf. 1 - Doyana kadar yemek yememiş, açlığı ortadan kalkmamış; yarı aç. 2 - kim. Kendi içinde kafi derecede başka bir maddeyi eritmemiş, başka bir maddeyi

emmemiş; Birleşiminde istenen ölçüde başka bir madde olmayan. || [TS. Ø], {TS.→aç}

Doymaz sif. Doymak bilmeyen, haddinden fazla yemek yiyen; aç gözlü. || [TS.doymaz] s. Doymak bilmeyen, aç gözlü: "*Hani vatandaşlarımız da güç, ele avuca sığmaz, kanmaz, doymaz insanlar olsa bari!*"- F. R. Atay.

Doymuş sif. 1 - Açlığı ortadan kalkmış, yemeğe olan ihtiyacı giderilmiş, tok hâle gelmiş. 2 - kim. Kendi içinde başka bir maddeyi yeterli ölçüde eritmiş, emmiş. || [TS.doymuş] s. 1. Bir şey yiyerek tok dununa gelmiş. 2. *mec.* İsteği kalmamış, isteği giderilmiş, tatmin olmuş. 3. *fiz.* ve *kim.* Doyma durumuna gelmiş (gaz, sıvı veya elektromıknatis), meşbu.

Doymulu sif. Doyurucu, gıdalı. || [TS.doyumlu] s. Doyumu bulunan: "*Gazetecilikten hocalığa, siyasetçilikten romancılığa kadar doymulu bir hayat yaşamıştı.*"- Ç. Altan.

Dölek sif. Damızlık. (Her kelek adam, her dölek iti aldadabilmez. Ata sözü.) || [TS.dölek] s. 1. Ağır başlı, uslu, ağır davranışlı: "*Oysaki Fatih'in dölek bir kişi olduğu belli, uzun uzun hazırlamış İstanbul'un alınmasını, düşünmüş, hesaplamış da öyle girişmiş o işe.*"- N. Ataç. 2. *hlk.* Düz, engebesiz (toprak parçası).

Döllük sif. İyi cins hayvan yetiştirmek için ayrılan, beslenen hayvan; cins hayvan. || [TS. Ø], {TS.→damızlık}

Dölsüz sif. Biyo. Döl vermeyen, yavrusu olmayan; maya tutmayan. || [TS. Ø], {TS.→kısır}

Dönek sif. Sözüne sadık olmayan, ahdinden dönen; sebat göstermeyen, itimat edilmeyen, vefasız. || [TS.dönek] s. İnanç ve düşüncesini sık sık değiştiren, sözüne güvenilmeyen, kaypak.

Döngeli sif. Büklümlü, virajlı olan. || [TS. Ø], {TS.→virajlı}

Dönme is. 1 - Dönmek fiili. 2 - sif. Cinsini, neslini değiştirmiş, neslinin özelliğini kaybetmiş; dönmüş./Dinini, mezhebini, idealini değiştirmiş. || [TS.dönme] is. 1. Dönmek işi. 2. *mat.* Biçimi değişmeyen bir şeklin ekseni çevresindeki hareketi. 3. s. Başka bir dinde iken Müslüman olan, mühtedi. **dönme dolap, dönme ekseni*

Dönmez sif. Azimli, tahammüllü, kararlı. || [TS. Ø], {TS.→azimli, kararlı}

Dönük sif. Sözünde, ahdinde durmayan, idealinde sebat göstermeyen; Dönek, itimat edilmez, vefasız. **Dönük çıxmağ** Döneklik göstermek, vefasızlık göstermek. || [TS.dönük] s. 1. Dönmüş, çevrilmiş: "*Ayağa kalkmıştı. Arkası bana dönüktü.*"- S. F. Abasıyanık. 2. *mec.* Yönelmiş.

Dördadamlı sif. Dört kişilik, dört kişiye yetecek kadar./Dört kişiden ibaret olan. || [TS. Ø]

Dördatlı sif. Dört at koşulmuş, iki çift at koşulmuş araba vs. || [TS. Ø]

Dördavarlı sif. Dört küreği olan (sandal vs.). || [TS. Ø]

Dördayağı¹ 1 - sif. Dört ayağı olan. 2 - is. Dört ayağı üzerinde dolaşan; hayvan. 3 - Dört nala bir şekilde. || [TS. Ø]

Dördaylı sif. 1 - Dört ay önce doğmuş. 2 - Dört ayda yapılacak, dört ay müddetinde olan, dört ay devam eden. || [TS. Ø]

Dördbarmağ(lı) sif. Dört parmağı olan. || [TS. Ø]

Dördbaş(lı) sif. Dört başı, dört kafası olan. || [TS. Ø]

Dördbölgülü sif. Dört kısımdan, bölümden, gözden ibaret olan. || [TS. Ø]

Dördbölüşlü sif. bak. Dördbölgülü. || [TS. Ø]

Dördböyrek sif. kon. Yiğit, cesur, yürekli, korku nedir bilmeyen. || [TS. Ø], {TS.→cesaretli, cesur, korkusuz, yiğit}

Dördbucağı sif. Dört köşesi olan, dörtgen. || [TS. Ø]

Dördcergeli sif. Dört sırası olan, dörtlü, dört sıralı. || [TS. Ø]

Dördcildlik sif. Dört ciltten ibaret olan, dört ciltlik. || [TS. Ø]

Dördçarxlı sif. Dört tekerleği, çarkı olan || [TS. Ø]

Dörddefeli sif. Dört sefer tekrar eden. || [TS. Ø]

Dörddeğişlik sif. Dört dakika devam eden, dört dakika süren. || [TS. Ø]

Dörddüyme sif. 4 x 2,54 cm ölçüsünde veya kalınlığında olan. || [TS. Ø]

Dörddüymeli sif. Dört düğmesi olan, dört düğme ile kapatılan. || [TS. Ø]

Dördelementli sif. kim. Bileşiminde dört element olan. || [TS. Ø]

Dördelli 1 - zar. Çabucak, aceleyle, hızlı bir şekilde. **Dördelli yapışmağ (tutmağ)** Sıkı sıkıya tutmak, elinden bırakmamak. 2 -sif. müz. Dört elle çalınan. || [TS. Ø], {TS.→acele, ivedi}

Dördgöz -sif. Dört bölümlü, dört parçalı, dört gözlü (ev, dükkan, pencere vs.). 1 2 - is. *mec.* şak. Gözlük takan, gözlüklü (adam) **Dördgöz etmek** İkaz etmek, uyandırmak, dikkatli olmasını sağlamak. **Dördgöz olmağ** Uyanık olmak, dikkatli olmak; beklemek, dikkatle beklemek, şiddetle arzu etmek. || [TS. Ø]

Dördgözlü 1 - bak. Dördgöz 2 - sif. Dikkatli, uyanık. 3 - sif. Dört bölümden, parçadan, kısımdan, odadan ibaret olan. || [TS. Ø], {TS.→dikkatli, müteyakkız, uyanık}

Dördgüşe(li) sıf. Dört köşesi olan, dörtgen şeklinde; dörtgen. || [TS. Ø]
Dördgül sıf. Dört kenarı da birbirine eşit olan dörtgen, kare. || [TS. Ø], {TS.→kare, murabba}
Dördgünlük sıf. Dört gün devam eden, süren, meydana gelmesi, oluşması için dört güne ihtiyaç duyulan.//Dört gün için gereken. || [TS. Ø]
Dördgünlük sıf. Dört katı olan; dört katlı. || [TS. Ø]
Dördgüselmeli sıf. zool. Dört solungacı olan. || [TS. Ø]
Dördgüçlü sıf. Dört ayağı olan. || [TS. Ø]
Dördgramlık sıf. Ağırlığı 4 gram olan. || [TS. Ø]
Dördgülplü sıf. Dört kulpu, tutulacak dört yeri olan. || [TS. Ø]
Dördhécali sıf. dil. Dört heceden oluşan. || [TS. Ø]
Dördhedli sıf. mat. Dört işlemlî. || [TS. Ø]
Dördhisseli sıf. Dört kısımdan, hisseden oluşan. || [TS. Ø]
Dördillik sıf. Dört yıl müddeti olan, dört yıl devam eden. || [TS. Ø]
Dördkünc(lü) sıf. Dört köşesi olan, dörtgen, dörtgen şeklinde olan. || [TS. Ø]
Dördlitreli(k) sıf. Dört litre alan, hacmi dört litrelik olan. || [TS. Ø]
Dördlük sıf. 1 - Dört birimlik ölçüsü olan. 2 - Dört rakamı ile işaret edilen, dört numaralı, üzerinde dört işareti olan. || [TS. Ø]
Dördmertebe(fi) sıf. Dört katlı, dört katı olan. || [TS. Ø]
Dördmısralı sıf. Dört mısradan oluşan. || [TS. Ø]
Dördmotorlu sıf. Dört motoru olan. || [TS. Ø]
Dördneferlik sıf. Dört kişi için olan, dört kişiye yetecek kadar.//Dört kişiden oluşan. || [TS. Ø]
Dördoxlu sıf. İki çift oku olan vagon vs. || [TS. Ø]
Dördperdeli sıf. Dört perdelik bölümden ibaret olan. || [TS. Ø]
Dördpilleli sıf. Dört basamağı olan. || [TS. Ø]
Dördpudluğ sıf. Dört pud ağırlığında olan veya dört pud alan (bir pud: 16,4 kg). || [TS. Ø]
Dördregemli sıf. Dört rakamdan oluşan. || [TS. Ø]
Dördrengli sıf. Dört renkte olan, dört renkli yayınlanmış, dört renkle yapılmış. || [TS. Ø]
Dördsaatlık sıf. Dört saat devam eden, süren, dört saatlik zamana ihtiyaç duyan. || [TS. Ø]
Dördsesli sıf. Dört sesle ifa edilen, dört ses için yazılmış. || [TS. Ø]
Dördsethli sıf. Dört yüzeyi olan, dört yüzeyli. || [TS. Ø]
Dördsimli sıf. Dört telli. || [TS. Ø]
Dördsinifli sıf. Dört sınıfı olan. || [TS. Ø]

Dördtağlı sıf. Dört kubbeli, dört parçalı. || [TS. Ø]
Dördtaktlı sıf. muş. Dört ritimli. || [TS. Ø]
Dördtarlalı sıf. Dört tarladan ibaret ekin, dördüne de aynı ekilen ekin. || [TS. Ø]
Dördtekerli sıf. Dört tekerleği olan; dört çarkı olan. || [TS. Ø]
Dördtélli sıf. Dört teli olan çalgı aleti. || [TS. Ø]
Dördterefli sıf. 1 - Dört tarafta yerleştirilmiş. 2 - Dört tarafın da katılmasıyla oluşan, dört taraf için de mecburi olan. || [TS. Ø]
Dördtonluğ sıf. Dört ton ağırlığında olan. || [TS. Ø]
Dördüzlü sıf. mat. Dört yüzü olan geometrik şekil. || [TS.dört yüzlü] s. 1. Dört yüzü olan çok yüzlü. 2. Tabanı üçgen olan piramit.
Dödyanlı sıf. Dört yüzeyi olan. || [TS. Ø]
Dördyaşar sıf. Dört yaşında. || [TS. Ø]
Dördyaşlı sıf. bak. **Dördyaşar**. || [TS. Ø]
Dördyérli sıf. Uyumak veya üzerinde oturmak için dört yeri olan. || [TS. Ø]
Dördyüzillik sıf. Dört yüz yıl yaşında olan, üzerinden dört yüz yıl geçmiş. || [TS. Ø]
Döşaltı sıf. Göğsünün altında, alt tarafında olan. || [TS. Ø]
Döşdeymiş sıf. kon. Kudurmuş, kızmış, yaralanmış. || [TS. Ø], {TS.→azgın, kızgın, kuduruk, yaralı}
Döşekağılığ sıf. Yatak çarşafı yapmaya yararlı, çarşaflık. || [TS. Ø], {TS.→çarşaflık}
Döşeklik sıf. Döşek (yatak) yapmak için yarayan, gereken. || [TS. Ø]
Döşeküzülük sıf. Yatak için çarşaflık. || [TS. Ø]
Döşeli sıf. Döşenmiş, halı döşenmiş, düzenli, dayalı döşeli. || [TS.döşeli] s.1. Döşenmiş olan, mefruş: "*Bu genç adamın oturduğu daire basit, fakat rahat döşeli üç odadır.*"- H. E. Adıvar. 2. bak. dayalı döşeli.
Döşemeli¹ sıf. Döşemesi olan, üzeri bir şeyle kaplanmış. || [TS.döşemeli] s.Döşemesi olan: "*Sade ve dağmık döşemeli bir yere girdik.*"- P. Safa.
Döşemeli² sıf. aşç. Altına konan kuru üzüm, hurma vs'li pilav. || [TS. Ø]
Döşemelik¹ sıf. Döşeme için gerekli malzeme. || [TS.döşemelik] is.ve s. 1. Yapılarda tabana döşemek için kullanılan (gereç). s. 2. Kanepe, koltuk gibi eşyanın kaplanmasına elverişli (kumaş).
Döşemelik² sıf. Pilavın altına konmak için gerekli malzeme. || [TS. Ø]
Döşenecekli sıf. Döşenmiş, halı kilim vs. serilmiş. || [TS. Ø], {TS.→döşeli, mefruş, serili}
Döşenekli sıf. Döşenmiş, halı kilim vs. serilmiş. || [TS. Ø], {TS.→döşeli, mefruş, serili}

Döşenmiş sıf. 1 - Serilmiş, yayılmış, yere uzanmış, boylu boyunca yatmış. 2-örtülmüş. || [TS. Ø], || [TS.döşeli, serili, örtülü] s.

Döşeyatan sıf. Hoşlanılan, gönüle göre olan, cazibeli, hoş. || [TS. Ø], {TS.→albenili, alımlı, cazibeli, hoş}

Döşlü sıf. 1 - İri göğüslü, geniş göğüslü. 2 - mec.. kon. Yiğit, cesur, korkusuz, sert. || [TS. Ø], {TS.→cesaretli, cesur, yiğit, yürekli}

Döşlülük sıf. Önlük giyinmiş. || [TS. Ø], {TS.→önlüklü}

Döşüaçığı sıf. ve zar. Göğsü açık, bağı açık. || [TS. Ø]

Döşügara sıf. Göğsü, göğüs tarafı siyah olan. || [TS. Ø]

Döşüodlu sıf. İçinde söylenecek çok şeyi olan, yüreği dolu olan. || [TS. Ø], {TS.→dolu}

Döşüyastı sıf. Göğsü yassı olan, iyi gelişmemiş. || [TS. Ø]

Döşüzeif sıf. Ciğerleri zayıf, ciğerleri sağlam, sağlıklı olmayan. || [TS. Ø]

Dövleti sıf. ar. Devlete ait, devlete mahsus.// Devlet için, devletin düşüncesi bakımından önemi olan.//Devlet tarafından yapılan. || [TS. Ø]

Dövlətli sıf. Büyük servete, mal mülke sahip, çok zengin. || [TS.devletli] s.esk.1. Mutluluk ve refah içinde olan (kimse). 2. *is.tar.* Osmanlı İmparatorluğunda paşa, vezir gibi devlet adamlarına verilen unvan.

Dövletmend sıf. ar. ve far. esk. Varlıklı, zengin, mal mülk sahibi. || [TS. Ø], {TS.→varlıklı, varıl, zengin}

Dövletperest sıf. ar. ve far. Serveti, zenginliği seven, zenginleşmek için büyük istek duyan. || [TS. Ø]

Dövletsiz sıf. Zenginliği, serveti olmayan. || [TS. Ø]

Dövreyici sıf. Muhasara eden, etrafını çeviren, saran. || [TS. Ø]

Dövrelî sıf. Çevresi geniş, etrafı geniş. || [TS. Ø]

Dövreme sıf. Daire şeklinde; dairevi. || [TS. Ø], {TS.→dairevî, dairese}

Dövresifet sıf. Yuvarlak yüzlü, suratlı. || [TS. Ø]

Dövri sıf. ar. 1 - Dairevi şekilde olan, belirli bir eksen üzerinde dönme karakterinde olan. 2 - Belirli zamanlarda çıkan (yayın).3 - Zaman zaman tekrar eden, belirli zamanlarda meydana gelen; belirli bir zaman sonra olan. || [TS.dairevî] s.Dairese

Döyenek 1 - is. Çok sürtünmeden, dokunmadan, bir şeye temas etmeden veya darbeye maruz kalmadan dolayı deride meydana gelen sertlik, kalınlık, nasır. **Döyenek olmağ** Nasır oluşmak, sertlik meydana gelmek. 2 - sıf. üzerinde çok yürünmeden, gezilmeden dolayı sertleşmiş

toprak. **Do-yeneyini basmağ** (tapdalamağ, **ayağla-mağ**) Birisini en çok rahatsız eden, en çok ağrıtan, inciten, en çok dokunan şey için kullanılır, (nasırına basmak). || [TS. Ø]

Döyenekli sıf. Nasırlı, sertleşmiş bir tarafı olan. || [TS. Ø], {TS.→nasırlı}

Döyükmüş sıf. Şaşırmış, kendini kaybetmiş, şaşırıp kalmış. || [TS. Ø], {TS.→şaşkın}

Döyülmüş sıf. 1 - Eziyet edilmek için herhangi bir şeyle vurulmuş, ezilmiş.//Mağlup edilmiş. 2 - Başaktan ayrılmış. 3 -Öğütülmüş, un haline getirilmiş. 4 -Kıyma hâline getirilmiş. || [TS. Ø], {TS.→ezilmiş}

Döyüşçü 1 - is. Asker. 2 - sıf. Kavga için ayrılan, hazırlanan. **Arxa döyüşçüleri** mec.. Savaş esnasında geri cephede çalışan adamlar. || [TS. Ø]

Döyüşen sıf. Kavga eden, iyi dövüşen, kavga eden. || [TS. Ø], {TS.→dövüşken}

Döyüşgabağı sıf. Dövüş başlamadan önce, kavgadan önce. || [TS. Ø]

Döyüşken sıf. 1 - İyi kavga eden, dövüşen. 2 - mec.. Mücadeleci, cesur, korku bilmeyen. || [TS.dövüşken] s. İyi dövüşen veya dövüşmeyi seven: "*Eski dövüşken gür sesli erkek Osmanoğulları tanınamıyordu.*"- Y. K. Beyatlı.

Dözülmez sıf. Tahammül etmesi zor olan, mümkün olmayan. || [TS. Ø], {TS.→tahammülfersa}

Dözümlü sıf. Tahammül edebilen; sabırlı, dayanıklı, metanetli. || [TS. Ø], {TS.→dayanıklı, metanetli, metin(II), sabırlı}

Dözümsüz sıf. Tahammülü olmayan; sabırsız, tahammülsüz, metanetsiz. || [TS. Ø], {TS.→dayanıksız, metanetsiz, sabırsız, tahammülsüz}

Dramatik sıf. yun. 1 - Drama ait, drama mahsus. 2 - Dramatizm ile dolu; gergin, sarsıcı, üzücü; facialı, üzüntü dolu. 3-mus. Ton yönünden güçlü. || [TS.dramatik] s. 1. Sahne oyununa özgü olan: "*Bu oyunun dramatik çatisını ben koyacaktım.*"- H. Taner. 2. *mec.* Coşku veren, duyguları kamçılایan. 3. *mec.* Acıklı.

Dramatikleştirilmiş sıf. Dramatizmi, gerginliği şiddetlendirilmiş; dramatik hâle getirilmiş. || [TS. Ø]

Dramaturji sıf. yun. Drama sanatına ait olan || [TS. Ø]

Dramlaşdırılmış sıf. Dram hâline getirilmiş. || [TS. Ø]

Dualist is. ve sıf. fel. Düalizm felsefesi taraftarı. || [TS.düalist] *is.* ve *s.fel* 1. İkici, ikicilik yanlısı. 2. İkiciliğe ilişkin.

Dublikat is. ve sıf. lat. Esas belgenin sureti, kopyası. || [TS. Ø]

Dudalı sif. İsli, isle kaplanmış, örtülmüş. || [TS. Ø], {TS.→isli}

Dul 1-sif. Kocasının ölümlünden sonra kocaya varmamış kadın; eşinin ölümlünden sonra evlenmemiş erkek. **Dul** ğalmağ Kocası veya karısını kaybetmek. **Dul** ğoymağ Birinin karısını veya kocasını öldürmek. 2-is. Dul erkek veya kadın. || [TS.dul] is.ve s. Eşi ölmüş veya eşinden boşanmış (kadın veya erkek): "*Hem de sevdiğim kadın yirmi sekiz yaşında idi ve duldu.*"- P. Safa. "*Bebek'teki evinde bir dul kız kardeşiyle yalnız yaşar.*"- R. N. Güntekin. **dul kalmak** kadın veya erkek için) eşi ölmek: "*Hatice Hanım pek genç dul kalmış zengin bir hanımcağızdı.*"- Ö. Seyfettin.

Dulciğaz sif. Zavallı dul anlamında bir hitap şekli, dul. || [TS. Ø]

Dulluca sif. Ufak tefek ve dul. || [TS. Ø]

Dumanlı sif. 1 - Dumanla kaplı, duman bürümüş, //Tütsülü, tütsü ile dolmuş. 2 -mec.. Karışık, açık olmayan, koyu.//mec. üstü kapalı, belirsiz, anlaşılmaz. 3 - mec.. Kederli, üzüntülü. || [TS.dumanlı] s. 1. Duman olan, duman çıkarıcı. 2. Sisli, sisle örtülü: "*Kurt dumanlı havayı sever.*"- Atasözü. 3. mec. Sıkıntılı, bulanık; esrik, sarhoş: "*Karışık rüyalarda görülen manzaralar gibi dumanlı bir sahne.*"- A. Gündüz.

Dumanlı-çişkinli sif. Çok koyu, duman ve sis bürümüş. || [TS. Ø]

Dumansız sif. Açık, saf, temiz, berrak. || [TS.dumansız] s.Dumanı olmayan, duman çıkarmayan.

Dumduru sif. 1 - Çok duru, saf, berrak.// Tertemiz, saf, açık. 2 - Çok akıcı, çok sulu (yemek). || [TS. Ø], {TS.→dupduru}

Dupduru sif. Çok berrak, açık. || [TS.dupduru] s. Çok duru.

Durbin far. 1 - is. Gözle görülebilen maddeleri olduğundan büyük gösteren mercekleri ile uzaktaki şeyleri yakın gösterme özelliği olan optik alet, dürbün. 2 - sif. klas. İleri görüşlü. || [TS. Ø], {TS.→uzak görüşlü}

Durbinli sif. Dürbünlü, elinde dürbün olan. || [TS.dürbünlü] s.Dürbünü olan: "... kalabalıktan kimse kalmamış: *Dürbünlü çocuklar da görünmüyor.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Durğun sif. 1 - Hareketsiz, sessiz.//Durgun bakış, göz. 2 - Akmayan, bir yerde duran, hareketsiz. || [TS.durğun] s. 1. Kıvılcımsız ve canlılık göstermeyen, dingin, sakin: "*Deniz masmavi, hava durgun, her taraf ılıktı.*"-R. H. Karay. 2. mec. Neşesiz, keyifsiz, sessiz, canlı olmayan: "*Öteki durgun bir Anadolu köylüsü idi.*"-F. R. Atay. "*Kibritin alevinde yüzüne baktım; beyaz, durgundu.*"-N. Cumalı. 3. mec. Canlı olmayan, sönük, hareketsiz: "*Harp hemen*

tesirini gösterdi. Piyasa durgun."-Ö. Seyfettin. "*Eylül sonunun bu kapanık ve serin gününde bahçenin bütün ağaçları durgun ve karanlık.*" - A. Haşim.* **durgun şişkinlik**

Durnaboğaz(lı) sif. Uzun boynu olan, uzun boyunlu. || [TS. Ø]

Durnagöz(lü) sif. şair. 1 - Güzel, berrak gözleri olan. 2 - mec.. Temiz, saf, dupduru anlamında. || [TS. Ø], {TS.→dupduru, saf, temiz}

Duru sif. 1 - Sıvı hâlinde olan, su gibi akıcı.// Gereğinden fazla sulu, suyu çok olan, sulu. 2 - Saf, temiz, şeffaf, berrak.//mec. Berrak, saf, temiz.//Açık (hava, gök yüzü). 3 - mec.. Temiz, saf, zarar ve masraf çıktıktan sonra kalan 4 - **Durusundan** şeklinde: kon. En iyisinden, en iyi tarafından, en temizinden. **Duru yerinden** En iyi yerinden, en temizinden, en iyisinden. **Duruya çıkar(t)mağ** Sağlama çıkartmak, temize çıkarmak, kendisi için ileri sürülen iddiaları çürütmek, temize çıkmak. **Kéfi duru olmağ** Neşelenmek, kederi dağılmak, durumu iyileşmek, düşüncesi dağılmak, gönlü şenlenmek. || [TS.duru] s. 1. Bulanıklığı olmayan, temiz, berrak: **Duru su**. 2. (ten) Pürüzsüz: "*Bu, duru beyaz tenli ve kıpkızıl dudaklı bir körpe Rus kızydı.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. "*Duru beyaz yanaklarda ürkek bir pembelik kaçacak yer aradı.*" -T. Buğra. 3. mec. (dil, üslup için) Arınmış, karışık olmayan. **Durulaştırılmış** sif. Duru hâle getirilmiş. || [TS. Ø]

Duruldücü sif. Durulaştırıcı, saflaştırıcı, beraklaştırıcı. || [TS. Ø]

Duruldulmuş sif. Duru hâle getirilmiş. || [TS. Ø], {TS.→arı, duru, saf, temiz}

Durumlu sif. Gıdalı, kuvvetli, doyurucu.// Tahammüllü, dayanıklı. || [TS. Ø], {TS.→besinli, dayanıklı, doyurucu, gıdalı, kuvvetli}

Durumsuz sif. Dayanaksız, tahammülsüz, güçsüz. || [TS. Ø], {TS.→dayanaksız, güçsüz, tahammülsüz}

Duvağlı sif. Yüzünde duvak olan, yüzü duvaklı. || [TS.duvaklı] s.1. Baş ve yüzü duvakla örtülü. 2. *hık*. Doğduğunda, başında zar olan (bebek), perdeli.

Duvağlıg sif. Duvak yapmaya yarayan. || [TS. Ø]

Duvağısız sif. Yüzünde duvağı olmayan//zar. Duvaksız, duvak örtmeden, yüzü açık bir şekilde. || [TS.duvaksız] s. Duvağı olmayan.

Duygulu sif. Duygusu çok olan, kolay uygulanan, ince duygulu, hemen ve iyi hisseden, duyan. || [TS.duygulu] s. Duygusu, duyarlığı çok olan, kolay uygulanan, içli, hassas: "*Bizi kapıda yumuşak, içli, duygulu bir kadın karşıladı.*"- H. Taner.

Duygusuz sıf. 1 - Duygusu olmayan, hiçbir şey hissetmeyen, duymayan veya duygusu, hissi körelmiş.//Aşırı derecede yorgunluk veya halsizlikten dolayı bayılacak dereceye gelmiş insan. 2 - mec.. Hayata, olaylara, dünyaya kayıtsız olan, onları idrak etmeyen, hiçbir şeyden etkilenmeyen. || [TS.duygusuz] s.1. Duygusu, duyarlılığı olmayan, hissiz:"*Alığa döndüm, bir çuval pamuk kadar duygusuzum.*"- A. Gündüz. 2. Katı yürekli, umursamaz, hissiz:"*Sakin, hatta donuk, bütün durumlarda duygusuz görünür o...*"- T. Buğra.

Duyug sıf. 1 - Duygu hissi çok iyi gelişmiş, çabuk hisseden, uyanık. 2 - Haber. **Duyug düşmek.** Duymak, haber almak, haberdar olmak. **Duyug salmağ** Uyandırmak, haberdar etmek, haber vermek. **Duyug vérmek** bak. **Duyug salmağ.** || [TS. Ø], {TS.→tetik, uyanık}

Duyugsuz sıf. 1 - Duyma yeteneği olmayan. 2 - zar. Habersiz, haberi olmadan. || [TS. Ø]

Duyulmaz sıf. ve zar. Duyulmayan, hissedilmez durumu olan; sezilemeyen. || [TS. Ø]

Duzgıran is. öz. ter. Tuz madenlerinde kaya tuzlarını çıkararak işçi.//sıf. Kaya tuzlarını kıran motorlu araç. || [TS. Ø]

Duzlandırılmış sıf. Tuzlu hâle getirilmiş, bileşimindeki mineral tuzun miktarı artırılmış. || [TS. Ø]

Duzlanmış sıf. 1 - Tuz dökülmüş, serpilmiş, saçılmış. 2 - Bozulmasını önlemek ve uzun müddet saklamak için tuza yatırılmış, tuzlanmış. || [TS. Ø]

Duzlu sıf. 1 - Bileşiminde tuz olan, çok tuz olan. 2 - Gerektiği kadar veya gereğinden fazla tuz serpilmiş.//Tuza, tuzlu suya yatırılmış, tuz emdirilmiş, yedirilmiş. 3 - mec.. Hoş, gönül okşayan, sevimli, tatlı, sıcak kanı ı.//mec.. Çok tatlı, eğlendirici, ilginç, celbedici. || [TS.tuzlu] s.1. Tuzu olan:
"*Dudaklarımda Boğaz havasının tuzlu lezzetiyle uyandım.*"- Y. Z. Ortaç. 2. Yapılışında tuz bulunan şeyler için, tuzu çok olan. 3. mec. Çok pahalı. **tuzluya mal olmak** (oturmak veya patlamak) Çok para vererek satın almak, çok pahalı gelmek:
"*Bu eğlenti bize biraz tuzluya mal oldu.*"- E. E.Talu. "...kendisine tuzluya patlamıştı."- Halikarnas Balıkcısı. **tuzlu balgam, tuzlukek*

Duzluca sıf. 1 - Çok tuzlu. 2 - mec.. Tatlı, iyi, hoş giden. || [TS. Ø], {TS.→iyi, tatlı}

Duzséven sıf. Tuzlu topraklarda daha iyi yetişen bitkiler. || [TS. Ø]

Duzsuz sıf. 1 - Tuzu olmayan, tuz katılmamış veya az katılmış. 2 - mec.. kon. Bayağı, hoş gitmeyen, sevimsiz.//Cazibesiz, anlamsız. || [TS.tuzsuz] s.1. Tuzu olmayan veya tuzu az olan. 2. mec. Tatsız şakalar yapan (kimse).

Dübedüz sıf. Dümdüz, hiçbir eğriliği olmayan. || [TS. Ø], {TS.→dümdüz}

Düçar sıf. far. Müptela, alışmış, tutkun, yakalanmış. **Düçar étmek** Karşılaştırmak, karşı karşıya getirmek, uğratmak, maruz bırakmak. **Düçar olmağ** a - Alışkın olmak, müptela olmak, tutulmak, b - Rastlamak, karşı karşıya gelmek, tesadüf etmek. || [TS.duçar] s. Uğramış, yakalanmış, tutulmuş. **duçar olmak** Uğramak, tutulmak.

Düdeme sıf. ve is. 1 - İki cinsin birleşmesi sonucu türeyen (katır); melez. 2 - İki tarafı da kesen, iri (bıçak). || [TS. Ø]

Düdükçalan sıf. ve is. 1 - Düdük çalan çalgıcı .-2 - mec.. kon. Yalan vaadlerle insanları kandıran, bunu kendine meslek edinmiş adam. || [TS. Ø], {TS.→yalancı}

Düdükçü sıf. ve is. bak. Düdükçalan. || [TS. Ø]

Dühalı sıf. Olağanüstü akıl ve zekaya, kabiliyete sahip olan. || [TS. Ø]

Dümbüride sıf. far. esk. Kuyruğu kesik, kuyruğu olmayan. || [TS. Ø]

Dümdüz sıf. Tamamen düz, hiçbir eğriliği olmayan.//zar. Hiçbir eğrisi olmayan.//Dik, diklemesine. || [TS.dümdüz] s.1. Çok düz:
"*Mühendislerin keşfine göre, taş ocağı olarak işletilirse yirmi senede dümdüz olabilir.*"- Y. K. Beyatlı. 2. mec. Kendi hâlinde, uysal (kimse), basit: "*Yirmi iki senelik dümdüz bir hayat.*"- A. Gündüz. 3. Bilgisi, görgüsü çok dar bir sınır içinde kalan (kimse).

Dümğara sıf. Simsiyah, tamamen siyah. || [TS. Ø], {TS.→kapkara, simsiyah}

Dünenki sıf. Dün olmuş, bir gün önce olmuş şey.//Yakın veya uzak geçmişte cereyan etmiş, olup bitmiş. || [TS. Ø], {TS.→dünkü}

Dünkü sıf. bak. **Dünenki.** || [TS.dünkü] s.1. Bugünden bir önceki günle ilgili. 2. Yakın geçmişteki: "*Dünkü kaplan, bir kül kedisi yumuşaklığı ile göğsüme yaslandı.*"- A. Gündüz. 3. mec. Acemi, yeni, toy: "*Daha dünkü damatla böyle çabucak yüz göz olup rezaleti ayyuka çikarmak olur mu hiç?*"- H. R. Gürpınar. *dünkü çocuk

Dünyagörmüş sıf. Hayat tecrübesi oldukça fazla olan, mücadelelerden, zorluklardan başarıyla sıyrılmış; tecrübeli, müdrük. || [TS. Ø], {TS.→deneyimli, müdrük, tecrübeli}

Dünyevi sıf. ar. Dünyaya ait olan, dünyayla ilgili; dingile herhangi bir ilgisi olmayan. || [TS.dünyevî] s. Dünya ile ilgili, dünya işlerine ilişkin, uhrevî karşıtı.

Düpedüz, Düppedüz sıf. Tam, düz, herhangi bir eğriliği olmayan. || [TS.düpedüz] zf.1. Çok düz ve doğru bir biçimde, dümdüz olarak. 2. mec. Başka bir amaç gütmenden, açıktan açığa, açıkçası, gerçekten: "*Artık seçmeye bile sabrım kalmadı, düpedüz bir adama yanaşıp*

sorduğum olmuştur."- S. F. Abasıyanık. "Daha başkaları vardı ki, bunlar düpedüz korkuyorlardı."- T. Buğra. 3. s. Yalın, basit, süssüz, sade: "Bir lâkırdıyı düpedüz söylemek dururken, daha çok beğenilsin diye dolambaçlı yollardan söylediniz mi, çok kere manasız manasız şeyler meydana çıkıyor."- O. V. Kanık. **Dürefşan** sıf. ar. ve far. klas. şair. İnci saçan. || [TS. Ø]

Dürek sıf. far. Çeşitli cinslerden meydana gelmiş; melez. || [TS. Ø]

Dürensiz sıf. far. esk. 1 - İki çeşit rengi olan; iki renkli. 2 - mec.. İki yüzlü, riyakar. || [TS. Ø], {TS.→ikiyüzlü, riyakâr}

Dürgeli sıf. Tomarlanmış, destelenmiş, sarılmış hâlde olan. || [TS. Ø], {TS.→dürülü}

Dürlü - dürlü sıf. Çeşit çeşit, muhtelif, her çeşit. || [TS.türlü] s.1. Çok çeşitli özellikleri olan, çeşit çeşit, muhtelif. 2. is. Çeşit veya çeşitleri toplayan daha geniş bir bölüm. 3. zf. Herhangi bir yolda, herhangi bir biçimde: "Klasik şiirin yıkıldığından beri, şiiri, bin kişi bin türlü tarif ediyor."- Y. K. Beyatlı. 4. is. Çeşitli sebzelerle pişirilen etli yemek.

Dürüst sıf. far. 1 - Doğru, sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan adam.// Doğru, sadık.//Vicdanı temiz, doğruluktan taraf olan. 2 - zar. İyi, istenen evsafa, gerektiği gibi, dakik, hatasız. **Dürüst** étmek (élemek) Çalışır hâle getirmek, yapmak, onarmak. || [TS.dürüst] s.1. Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru, onurlu: "... zaman zaman dürüst, mert, açık yürekli dostlar bulunur."- N. Cumalı. 2. mec. Doğru, yanlışsız: "İyi giyinmek her zaman dürüst bir zevk ifade etmez."- H. E. Adıvar. *dürüst oyun

Düşberelik sıf. Mantı yapmaya yarar, onun için gerekli olan. || [TS. Ø]

Düşerli sıf. Uğurlu, faydalı, hayırlı, iyi etkisi olan. || [TS. Ø], {TS.→faydalı, hayırlı, uğurlu}

Düşkün sıf. 1 - Mutluluğunu, refahını, huzurunu yitirmiş, zavallı, bedbaht.//Ümitsiz, kederli, üzgün. 2 - Zayıf, takatsiz, hasta.// İhtiyar. 3 - is. Müptela, alışkın, tutulmuş.// Bir şeyin gereğinden fazla tutkunu, müptelası olan, alışkın.//Vurgun, tutkun, aşık. 4 - Manevi yönden kaybetmiş, rezil, alçak. 5 - Yoksullaşmış, fakirleşmiş, yoksul.// Zavallı, kimsesiz, yalnız. || [TS.düşkün] s. 1. Bir şeye kendini aşın vermiş olan çok bağlı, meraklı, müptelâ: "Onlar kadar birbirine düşkün, birbirine uymuş bir cifti daha ömrümde görmedim desem yeri vardır." -H. E. Adıvar. "Bastomu elinde şişmanca bir efendi, ihtiyar bir bekâr, bir sinema düşkünü." -M. Ş. Esendal. 2. mec. Eski değer ve onurunu yitirmiş: *Düşkün kadın*. 3. Büyük geçim sıkıntısına düşmüş: "Eski

arkadaşının düşkün bulunduğu hâlden anlaşıyordu." -R. H. Karay. 4. Yoksulluk sebebiyle mutluluk ve refahını yitirmiş: "Zavallı, arabasını satmış, düşkün bir hâldeydi." -Y. K. Beyatlı. 5. Yaşlılık, hastalık gibi sebeplerle çalışma gücünü yitirmiş, (bir şeye) düşkün olmak çok önem, değer vermek: "Şiire milletçe düşkün oluşumuzun sebeplerini araştırırken kaşfiye merakımıza takıldım." -B. R. Eyuboğlu. (bir şey) düşkünün tutkun, çok önem, değer veren: Sigara düşkünü.**düşkünler evi, düşkünler yurdu*

Düşkünleşmiş sıf. Düşkün hâle gelmiş. || [TS. Ø]

Düşme 1 - is. Düşmek fiili. 2 - sıf. Tesadüfi, beklenmeden, tesadüfi olarak ele geçen. || [TS. Ø], {TS.→tesadüfi}

Düşmeli sıf. Misafir olmaya, kalmaya, konaklamaya, kamp yapmaya yararlı, münasip olan. || [TS. Ø]

Düşmenane zar. ve sıf. Düşmancasma, düşman gibi. || [TS. Ø], {TS.→düşmenca}

Düşük sıf. 1 - Zamanından önce doğmuş, yarım.//is. Zamanından önce doğan çocuk. 2 - Aşağıya sarkmış, düşmüş. 3 -mec.. Alçak, rezil, kusurlu, biçimsiz. || [TS.düşük] s. ve is.- 1. Aşağı doğru düşmüş, aşağı sarkmış: *Düşük mide. Düşük omuz.* 2. Az: *Düşük faiz. Düşük fiyat.* 3. Değeri azalmış: *Düşük para.* 4. İktidardan düşmüş veya düşürülmüş. 5. Belli dil kurallarına uymayan: *Düşük cümle.* 6. mec. Eski değer ve onurunu yitirmiş olan: "Dolmuşu bindiğine göre orta hâili, belki de daha düşük olacak." -R. H. Karay. 7. is. Yaşayabilecek duruma gelmeden doğan yavru, ceninisakıt, sakıt, sıkıt (II). **düşük** yapmak çocuk düşürmek.

Düşümlü sıf. Uygun olan, münasip, yakışan. || [TS. Ø], {TS.→münasip, uygun, yerinde}

Düşümsüz sıf. Uygunsuz, münasip olmayan, yakışmayan. || [TS. Ø], {TS.→münasebetsiz, uygunsuz, yakışıksız}

Düşünceli sıf. 1-Akıllı, şuurlu, anlayışlı, marifetli.//zar. Dalgın, düşünceli. 2-Dalgın, düşünceye dalmış, kaygılı. || [TS.düşünceli] s.1. Düşüncesi olan. 2. mec. Kaygılı, tasalı: "Kadın biraz düşünceli, biraz mahzun görünüyor."- M. Ş. Esendal. 3. Düşünerek davranan, anlayışlı.

Düşüncesiz sıf. 1 - Düşüncesi, şuuru olmayan; şuursuz, idraksiz, anlayışı kıt. 2-Akılsız, akla uygun olmayan, akla zıt olan. || [TS.düşüncesiz] s.1. Düşüncesi olmayan. 2. mec. Tasasız, kaygısız. 3. Düşünmeden davranan, anlayışsız.

Düşünülmüş sıf. Önceden tasarlanmış, hakkında zihin yorulmuş. || [TS. Ø]

Düşvar sıf. far. klas. Çetin, zor, müşkül. **Düşvar olmak.** Zor olmak, müşkül olmak, çetin olmak. || [TS. Ø], {TS.→çetin, müşkül, zor}

Düyelekbaz sıf. kon. 1 - Kavgacı, dövüşmeği seven. 2 - Fırıldakçı, dalavereci. || [TS. Ø], {TS.→dalavereci, hilebaz, hileci, hilekâr, kavgacı}

Düymeçeli sıf. Tomurcuğu olan, tomurcuklu. || [TS. Ø]

Düymeli sıf. 1 - Düğmesi olan, düğme ile kavuşturulan, iliklenen. 2-Tomurcuklanmış, tomurcuk olmuş. 3 -Ucu düğme şeklinde olan (çivi vs). || [TS.düğmeli] s.1. Düğmesi olan: "*Yukarıya kadar düğmeli bir botu vardı.*"- H. F. Ozansoy. 2. Düğme ile tutturulan.

Düymeyarım sıf. Uzunluğu bir buçuk düym (1 düym = 2,54 cm) olan. || [TS. Ø]

Düyüçülük is. 1 - Pirinç yetiştiren adamın işi, meşgalesi. 2 - sıf. Pirinç yetiştirmekle uğraşan. || [TS. Ø]

Düyün - **düyün** sıf. Çok düğümü olan.//zar. Çokça düğümlenmiş hâlde. || [TS.düğüm düğüm] s. Üzerinde düğümler olan.

Düyünlü sıf. 1 - Düğümü veya düğümleri olan. 2 - Bir kumaşın veya bezin vs'nin içine konarak düğümlenmiş. 3 - mec.. Karışık, zor, çetrefilli, içinden çıkılmaz hâlde. 4-mec.. Dertli, kalbi dağlı. || [TS.düğümlü] s.1. Düğümlenmiş olan. 2. Budaklı: "*Yüksek çınarların yamru yumru düğümlü dalları henüz yapraklarla örtülmemiştir.*"- Ö. Seyfettin. 3. mec. Sorunlu, karışık.

Düyütemizleyen sıf. Pirincin üzerindeki kabuğu temizleyip pirinci ayıran (Fabrika vs.). || [TS. Ø]

Düz 1-sıf. İnişi, yokuşu, çukuru, tepesi olmayan. 2- is. Doğru ve düz yer, inişi, yokuşu olmayan ysr. 3 - sıf. Eğrisi, dönemeci olmayan, düz bir yönde giden, uzanan, duran. 4 - zar. Dik, eğilmeden, dosdoğru. 5 - zar. Hiçbir tarafa dönmeden; doğrudan doğruya.//mec. Sessizce, rahat, sakin. 6 - zar. Doğruca, sağa sola sapmadan, dümdüz. 7 - ed. Kendinden sonra gelen kelimeye dakiklik anlamını verir, tam anlamında. 8 - sıf. Dürüst, namuslu, vicdanlı, hilesi hurdası olmayan. 9 - zar. Düzgün, doğru.//sıf. Temiz, vicdanlı, sadakatli. **Düz olmağ** Doğru olmak, samimi olmak, sadakatli olmak. **Düz bağırsağ** anat. Bağırsak kanalının son bölümü, bitiş kısmı. **Düz bucağ** Dik açı. **Düz gelmek** Uygun olmak, münasip olmak. **Düz gelmemek** Münasip olmamak, anlaşamamak, geçinememek, aralarında uygunluk olmamak. **Düz gétmemek, düz getirmemek** (iş vs.) Başarısızlığa uğramak, şansı yaver gitmemek, başarılı olamamak. **Düz mütenasib** mat. İki matematik oranının eşitliği. **Düz olmağ** Münasip olmak, uygun olmak, muvafik olmak.

Düzde (düzlerde) **ğalmağ** Kimsesiz, arkadaşsız, yardımsız kalmak, sırdaş bulamamak **Düzü eyri görmek** bir şeyi kasti olarak yanlış izah etmek, iyi olan bir şeyi kötülemek. **Düzün ortasındağ** Kimsesiz, arkadaşsız, yardımsız kalmak, sırdaş bulamamak. || [TS.düz(I)] s. 1. Yatay durumda olan, eğik ve dik olmayan: *Düz tahta.* 2. Kıvrımlı olmayan, doğru: *Düz çizgi.* 3. Yüzeyinde girinti çıkıntı olmayan, müstevî. 4. Kısa ökçeli, ökçesiz (ayakkabı). 5. Yayvan, alını derin olmayan: *Düz kayık. Düz tabak.* 6. Kıvrıcık veya dalgalı olmayan (saç). 7. Yalın, sade, süssüz: *Düz bir anlatım.* 8. Çizgisiz, desensiz ve tek renkli: *Düz bir kumaş.* 9. is. Engebesiz olan yer, düzlük, ova: "*Kardaş gitmem Diyarbakır düzüne / Kızlar peri olsa bakmam yüzüne.*" -Halk türküsü, **düz duvara tırmanmak** çok yaramaz çocuklar için kullanılır **düze inmek** eşkıyalıktan vazgeçmek: "*Düğün evinin avlusuna girerken yeni düze inmiş efeler gibi nara attı.*" -Ö. Seyfettin. **düzayak, düz baskı, düz kanatlılar, düztaban, düz tümleç, düz ünlü, düzyazı*

Düzbucağlı sıf. Açısı, açıları dik olan. || [TS. Ø]

Düzcüzlüğü sıf. Doğru bir çizgiyle giden (uzanan, yerleşen). || [TS. Ø]

Düzekli sıf. Bezekli, süslü, güzel, alımlı. || [TS. Ø], {TS.→albenili, alımlı, bezekli, güzel, süslü}

Düzelden sıf. Tanzim eden, düzene koyan, nizam veren. || [TS. Ø], {TS.→düzeltici}

Düzeldici sıf. bak. **Düzelden.** || [TS.düzeltici] s.1. Düzeltme işini yapan. 2.is. Düzeltmen, musahhah. **düzeltici jimnastik*

Düzeldilmez sıf. Islah edilemeyen, yola getirilemeyen, iyileştirilemeyen. || [TS. Ø]

Düzğamet(li) sıf. Boy boşu gösterişli, fidan gibi. || [TS. Ø], {TS.→boylu boslu, fidan boylu, yakışıklı}

Düzğelbli sıf. Temiz kalpli, samimi. || [TS. Ø], {TS.→candan, içten, samimi, yürekten}

Düzeltme is. Düzeltmek fiili.//sıf. Başkasından (birim, söz vs.) yapılmış.//Uydurma, yalan. || [TS. Ø], {TS.→asılsız, düzme, uydurma, yalan}

Düz-emelli zar. ve sıf. iyi, gereken şekilde, istenen hâlde. || [TS. Ø]

Düzgün sıf. Doğru, düz, düz hâle getirilmiş, düzeltilmiş.//mec. Dürüst, namuslu, vicdanlı, hilesi hurdası olmayan.//zar. Yolunda, tıkrında, normal şeklinde. || [TS.düzgün] s. 1. Doğru ve pürüzsüz, muntazam: *Düzgün tahta. Düzgün yol.* 2. Eksiksiz ve yerli yerinde, kusursuz, insicamlı, rabitalı, muntazam: *Düzgün bir yazı. Düzgün bir anlatım. "Belli ki hâlleri vakitleri çok düzgün değil."* -M. Ş. Esendal. 3. Kurala

uygun olarak, kusursuz bir biçimde: *Düzgün konuşuyor.* 4. mat. Kenar veya ayrıtları ile açılan birbirine eşit olan (biçim): *Düzgün çok yüzlü.* 5. is. Kadınların, teni pürüzsüz göstermesi, renk vermesi için yüzlerine sürdükleri yan sıvı veya boyalı krem, fondöten.

Düzhetli sıf. Doğru bir istikamette giden, uzanan, yerleşen. || [TS. Ø]

Düzülü sıf. 1 - Dizilmiş hâlde. 2 - Belirli bir düzenle, tertiple dizilmiş, sıralanmış. || [TS. Ø], {TS.→dizili, mürettep, sıralı}

Düzürekli sıf. Temiz kalpli, samimi, saf yürekli, doğru. || [TS. Ø], {TS.→candan, içten, samimi, yürekten}

Düzvuran sıf. 1 - iyi nişancı, attığını vuran. 2 - iyi atan, düzgün vuran (tüfek vs). || [TS. Ø], {TS.→nişancı}

E

Ebeçi sıf. mah. bak. **Ebe**². || [TS. Ø]
Ebedi sıf. ve zar. ar. 1 - Daimi, ölümsüz, sonsuz.//Ölümsüz, her zaman yaşayan./ Sonsuz, mutlak. 2 - Hiçbir zaman, asla, kafiye. || [TS.ebedî] s. Sonsuz, ölümsüz, bengi: "*Bu mezarda iki harp ve aile kahramanı ebedi uykusuna dalmıştı.*"- A. Gündüz. "*Geçtik hepimiz dört nala cennet kapısından / Gördük ebedi; cedleri bir anda yakından!*"- Y. K. Beyatlı.
Ebes sıf. ar. 1 - Faydasız, boş iş, saçma, beyhude.//zar. Faydasız, boş olarak. **Ebes yere a** - Boş yere; gereksizcesine, faydasızcasına. b - Dayanaksız, sebepsiz ciddi bir sebep olmadan 2 - Ebesdir şeklinde: Faydasızdır, boştur, hayrı yoktur, bir neticeye ulaşamaz anlamında. **Ebes - ebes** zar. Boş yere, boşuna. || [TS. Ø], {TS.→boş, faydasız, yararsız}
Ebleğ sıf. ar. Alacalı, alaca. || [TS. Ø], {TS.→alaca, alacalı, rengârenk}
Ebleh sıf. ve is. 1 - Akılsız, budala, ahmak. 2 - Küfür olarak kullanılır. || [TS.ebleh] s. Akılsız, budala, alık.
Ebreş sıf. 1 - Benli, benekli. 2 - Elde beslenmiş. || [TS.abraş] is.1. Alaca benekli. 2. (bitki yapraklarında) Klorofil azlığından dolayı açık renkte lekeleri olan. 3. *hık*. Çilli, çopur yüzlü, açık renk gözlü, çapar. Deseni ve atkısı bozuk halı. 4. Çarpık, eğri, düzgün olmayan. 5. Ters, kaba, görgüsüz.
Ebyez sıf. ar. klas. Beyaz, ak. || [TS. Ø], {TS.→ak, beyaz}
Ecaib sıf. ar. 1 - Çok garip, görülmemiş, şaşkınlık ve hayret uyandıran.//Garip şey, hayrete düşüren şey. 2 - Emsalsiz, görülmemiş, harikulade, hayran bırakan. || [TS.acayip] s.1. Sağduyuya, göreneğe, olağana aykırı, şaşılacak, şaşmaya değer, garip, tuhaf, yadırganan, yabansı: "*Dişlerinin arasından ıslık gibi acayip sesler çıkarmaya başladılar.*"- R. N. Güntekin. 2. *ünl*. Şaşma anlatır. acayibine gitmek Yadırganamak, tuhafına gitmek. acayip olmak Yadırganacak bir duruma girmek.
Ecaib-ğeraib sıf. Çok garip, görülmemiş, şaşkınlık uyandıran. || [TS. Ø], {TS.→acayip, garip, şaşılması}
É'cazkar sıf. ar. ve far. Harikulade, mucizeler yaratan, hayrette bırakan, çok garip. || [TS. Ø], {TS.→harikulâde, olağanüstü}
Eceb sıf. ar. 1 - klas. Hayret verici, garip. 2- Güllünç, eğlendirici, çok garip. 3 - Çok iyi, çok

güzel. 4 - kon. Hayret bildirir: Acaba anlamında. 5 - kon. Tasdik bildirir: Evet, hıı anlamında. 6 - kon. Telaffuza göre hayret, memnuniyetsizlik, bazan istihza, alay bildirir. **Eceb élemek** kon. İyi etmek, yapmak. Eceb ki iyi ki, iyi oldu. Eceb oldu İyi oldu, öyle de gerekliydi. Ne eceb? a - Hayret, soru bildirir, b - Hayret edilecek bir durum yoktur, buna hayret etmeyin, şaşılacak bir şey değil anlamında. **Sizden (senden, ondan vs.) ne eceb?** Hayret, soru anlamında. || [TS. Ø]

Ecebece sıf. kon. Hayret verici, garip, güllünç, eğlendirici, çok garip, telaffuza göre hayret, memnuniyetsizlik, bazan istihza bildirir. || [TS. Ø], {TS.→acayip, garip, şaşılması}

Ecele ar. 1 - is. Acele etme, bir işi alel acele yapmaya çalışma, sabırsızlık gösterme. Ecele étmek Acele etmek çabucak bir şeyi yapmaya çalışmak. 2 - zar. ve sıf. Acele, çabucak, hızlı. Ecele ile Süratle, aceleyle, çabucak. || [TS.acele] s.1. Çabuk davranma zorunluluğu, ivedi, ivenessizlik: "*Acele işim var.*"- Ö. Seyfettin. "*Acele işe şeytan karışır.*"- Atasözü. 2. zf. Vakit geçirmeden, tez olarak: "*Acele bir karar vermek ihtiyacımdayım.*"- P. Safa. . acele etmek 1) çabuk davranmak, ivmek: "*Aman, acele etmeli, vakit geçiyor.*" -S. F. Abasıyanık. 2) telâş etmek, sabırsızlanmak: "*Acele etme, konuşuruz, sırası var.*" -R. N. Güntekin. acele işe şeytan karışır düşünüp ivedi olarak yapılan işten iyi sonuç beklenmemesi gerektiğini anlatır, aceleye gelmek çabuk yapıldığı için gereken özen gösterilmemiş olmak, aceleye getirmek zaman darlığından yararlanarak birini aldatmak veya bir işi üstünkörü yapmak: *Satıcı aceleye getirerek elmanın çürüklerini vermiş.*acele acele*

Eceleli sıf. Acele bir şekilde, acil olarak. || [TS. Ø]

Ecemi sıf. ar. esk. 1 - Arap olmayan halklardan birine mensup adam. 2 - İranlı, Fars. 3 - mec. Yabancı. || [TS.acemi] s.1. Bir işin yabancısı olan, eli işe alışmamış, bir işi beceremeyen: "*Acemi nalbant gâvur eşeğinde ilerlememiş: "Polis tramvaya yol vermeli, kozunu acemi şoförle paylaşmalı idi.*"- H. Taner. 3. Bir yerin, bir şeyin yabancısı: "*Anlaşılan sen İstanbul'un acemisi olmalısın.*"- O. C. Kaygılı. 4. tar. Saraya yeni alınmış cariyelere verilen ad.**acemi ağası, acemi çaylak, acemi er, acemi ocağı, acemi oğlanı*

Eceri sıf. Yeni, yepyeni, hiç giyilmemiş, kullanılmamış (elbise vs.). || [TS. Ø], {TS.→acar, yeni}

Ecerli sıf. bak. Eceri. || [TS. Ø], {TS.→acar, yeni}

Ecib(e) sıf. ar. bak. Ecaib. || [TS. Ø], {TS.→acayıp}

Eclaf sıf. ve is. ar. Alçak, rezil. || [TS. Ø], {TS.→alçak, aşağılık, rezil, soysuz}

Ecnebi is. ve sıf. ar. 1 - Başka bir ülkeye, halka, millete mensup olan. 2 - Başka bir ülkenin vatandaşı, tebaası olan. || [TS.ecnebi] s.1. Başka devlet uyruğunda olan (kimse), yabancı: "*Bu iki ecnebi hanım da nahiyeye varır varmaz yatağı ve aşu hazır bulsunlar.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 2. is. (sıfat tamlamalarında) Başka devlet: "*Tercüman'ı bitirinceye kadar, dört silâhlı ecnebi askeriyle dönüp geldi.*"- A. Gündüz.

Edabaz is. ar. ve far. Kendine has olmayan davranışlarda bulunan, garip hareketler yaparak insanların gülmesini sağlayan, bu tür hareketleri yapmayı seven adam, komiklikler yapan adam.//sıf. Komiklikler yapan. || [TS. Ø]

Edabazcasına sıf. ve zar. Tabii olmayan davranışlarda bulunan adam gibi, bu hareketleri yapan adama has bir tarzda. || [TS. Ø]

Edaletli sıf. Adil, adaletle, vicdanla hareket eden, hakça, hakikate, insafa, vicdana uygun olarak hareket eden.//Adalete, hakikate, insafa dayanan. Edaletli müharibeler istiklâl yolunda yapılan savaşlar, hürriyet savaşları. || [TS.adaletli] s. 1. Adaletle uygun düşen veya adaletli olan, adil: "*Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alır.*"- Anayasa.

Edaletperver sıf. ar. ve far. Adaleti seven, adaletle, hakka riayet eden. || [TS. Ø]

Edaletsiz sıf. Adaletle, hakka ve hukuka riayet etmeyen, adalet duygusunu yitirmiş.//Adaletle, insafa ve hakka aykırı olan. || [TS.adaletsiz] s.1. Adaletle aykırı düşen veya adaleti olmayan.

Edalı sıf. 1 - Edası olan.//Sadelikten, normal tavırdan mahrum.//Kibirli, büyüklük taslayan. 2 - İşveli, nazlı, hoş davranışlı, tavırlı. || [TS.edalı] s.1. Herhangi bir biçim ve görünüşlü olan. 2. Tavırları hoş olan; nazlı, işveli.

Edasız sıf. 1 - Edası olmayan, sade davranan. 2 - Nazsız, işvesiz, sade. || [TS. Ø]

Edavetli sıf. Yüreğinde düşmanlık besleyen, kin besleyen, düşmanlık eden, düşmancasına hareket eden; Düşman. || [TS. Ø], {TS.→düşman, düşmanca}

Edavetsiz sıf. Hiçbir kini, düşmanlığı olmayan; Kinsiz. || [TS. Ø], {TS.→kinsiz}

Edeb-erkanlı sıf. Edepli, terbiyeli, nezaketli. || [TS. Ø], {TS.→edepli, müeddep, terbiyeli, uslu}

Edebi sıf. ar. Edebiyata ait olan. Edebi dil Bir dilin gramer, anlam, telaffuz vs. yönden belirli normlara malik olan kullanılış şekli. Edebi işçi Gazete, dergi vs'de dil ve üslup üzerinde çalışan,

onları neşre hazırlayan. Edebi öğurluğ Bir başkasının eserini kendi adına yayınlama.//Edebiyatla bağlı, edebiyatla ilgili olan. || [TS.edebî] s. Edebiyatla ilgili, edebiyata ilişkin: "*Gazete idaresinde biriken edebî mecmuaların yapraklarını karıştırıyorum.*"- A. Haşim. **edebî eser, edebî sanat, edebî sanatlar*

Edepli sıf. 1 - Terbiyeli, cemiyet içinde güzel davranış örnekleri gösteren, ahlaklı. 2 -Nezaket kurallarına uygun. || [TS.edepli] s. Uslu, ince, terbiyeli, müeddep, uygun: "*İstanbul'daki patronun edepli bulmadığı yazı bıydu.*"- Ç. Altan. *edepli edepli

Edepli - erkanlı sıf. Terbiyeli, nezaketli. || [TS. Ø], {TS.→edepli, terbiyeli, nezaketli}

Edepsiz sıf. 1 - Edepsiz, terbiyeden mahrum, iyi terbiye almamış.//zar. Edepsiz durumda.//is. Edepsiz, terbiyesiz. 2-Edep ve nezaket kurallarına uymayan, uygunsuz. || [TS.edepsiz] s.1. Utanılacak işleri hiç sıkılmadan yapan, utanmaz, sıkılmaz, terbiyesiz. 2. is. Sakınılacak kötü (kimse), şirret: "*Sen şimdi yukarı çıkar, bu edepsizi defedersin.*"- R. N. Güntekin. *edepsiz edepsiz

Ededi sıf. ar. mat. Sayılarla ifade edilen. Ededi mal(lar) Ağırlık ve hacme göre değil de adedine göre sayılan mallar. || [TS.ededî] s. Adetçe, sayıca.

Ededsiz sıf. Sayısız, çok. || [TS. Ø], {TS.→çok, pek çok, sayısız}

Edelli - bedelli sıf. kon. İyi, mükemmel, ciddi, tam. || [TS. Ø], {TS.→ciddî, eksiksiz, mükemmel, tam, tamam}

Edeseli sıf. Mercekli. || [TS. Ø], {TS.→mercekli}

Edibane sıf. ar. ve far. klas. Yazar gibi.// Edebi dilde, edebi tarzda, edebi üslupta. || [TS.edibane] s.ve *zf.esk.* 1. Terbiyeli, nazik. 2. Edebiyatçıya yakışır biçimde.

Edilmiş sıf. Yerine getirilmiş, yapılmış. || [TS. Ø]

Edna sıf. ve is. ar. klas. 1 - Alçak, rezil, adi.2 - esk. Eskiden avam tabakadan, aşağı tabakadan olanlara verilen ad. || [TS.edna] s.Çok aşağı, en alt düzeyde: "*İlmin âlâsı da olur, ednası da!*"-H. R. Gürpınar

Edviyyatlı sıf. Çeşitli baharat karıştırılmış, baharatlı. || [TS. Ø], {TS.→baharatlı}

Edviyyeli sıf. Baharatlı. || [TS. Ø], {TS.→baharatlı}

Efel sıf. kon. Bir iş yapamayan, hiçbir şey beceremeyen, atalet içinde olan. || [TS. Ø]

Éfféktli sıf. 1 - Tesirli, kuvvetli tesir, tesir eden. 2 - Gereken sonucu verert, neticelenen, istenen neticeyi veren. || [TS. Ø], {TS.→etkili, müessir, tesirli}

Éfirli sıf. Bileşiminde eter olan. || [TS. Ø]

Eflatuni sıf. Sadece manevi karakter taşıyan, şehvet dışı.//Pratik gaye taşımayan, soyut. || [TS.eflatunî] s.1. Eflâton renginde olan. 2. Plâtonik: "*Kadını gayet ihtiyar bir adama nikâh ederler ve bu mecburî izdivaç tabiatıyla gayet eflâtunî kalır.*"- Ö. Seyfettin.

Efsaneli sıf. Efsanelerle dolu, efsanelerden ibaret olan. || [TS.efsaneli] s. Efsanesi olan: "*Tel, insan azmanı bir şeyhe ait iri, siyah, bin bir taneli, efsaneli bir tespihe benziyor.*"- R. H. Karay.

Efsanevi sıf. far. 1 - Efsane mahiyetinde olan, masal gibi olan, efsaneye ait olan; mitolojik. 2 - mec. Fevkalade, olağanüstü, eşi benzeri görülmemiş.//mec. Masalarda olduğu gibi; hayali. || [TS.efsanevî] s. Efsanelerde geçen, kendisi için efsaneler düzülen veya efsaneyi andırır nitelikte olan (kimse, hayvan, yer): "*O günün benim için en büyük nimeti o efsanevi başı yakından görmem olmuştur.*"- A. Haşim.

Efsunlu sıf. Büyülü. || [TS.afsunlu] s. Büyülü, sihirli, füsunkâr.

Efsan sıf. far. Serpen, saçan, dağıtan.Efsan étmek Serpmek, saçmak, dağıtmak, dökmek. || [TS. Ø]

Efvédilmez sıf. Bağışlanması mümkün olmayan, affedilemeyen, affedilmesi mümkün olmayan. || [TS. Ø]

Efyunlu sıf. içinde afyon, uyuşturucu olan. || [TS.afyonlu] s.1. İçinde afyon bulunan.2. Afyon yutmuş. 3. mec. Dalgın, uyuşmuş, uyusuk (kimse).

Efzel sıf. ar. klas. Daha fazla, daha kıymetli, daha üstün tutulan. || [TS. Ø]

Eğdes sıf. ar. klas. En kutsal, en mukaddes. || [TS. Ø]

Eğideli sıf. inançlı, herhangi bir ideali, inancı olan, bir şeye yürekte inanan, itikadı sağlam olan./belirli bir dünya görüşünü, ideali, inancı yayan. || [TS. Ø], {TS.→*dindar, imanlı, inançlı, itikatlı, mutekit, mümin, mütedeyyin*}

Eğidesiz sıf. İnançsız, idealsiz, itikadsız. || [TS. Ø], {TS.→*imansız, inançsız, itikatsız*}

Eğilli sıf. ar. Akıllı. || [TS.akıllı] s. 1. Gerçeği iyi gören ve ona göre davranan. 2. Karşısındakinin düşüncesizliğini belirtmek için söylenen uyarma sözü. 3. (alay yollu) Düşüncesiz, aptal. Akıllı düşününceye kadar deli çocuğunu (veya oğlunu)everir Kendini akıllı sananlar çok kez akılsız diye tanınanlardan daha az başarı gösterir. Akıllı geçinmek kendini çok akıllı sanmak akıllı köprü arayıcaya dek deli suyu geçer Atak kişi tehlikeyi göze alarak işe girer ve çabuk sonuç alır. Akıllı olmak Gerçeklere uygun davranmak: "*Mesut olmak için akıllı olmak*

kifayet eder, baht, talih bunlar boş şeydir!"-M. Ş. Esendal

Eğilli - başlı sıf. 1 - iyi, gerektiği şekilde, layıkınca, istenen şekilde. 2 - Çok, hayli, kıymetli. || [TS. Ø], {TS.→*çok, hayli, iyi, kıymetli*}

Eğilsiz sıf. 1 - Akıllı olmayan, düşüncesiz, şuursuz; ahmak, budala.//mec. Tedbirsiz, kendi menfaatini bilmeyen, ahmak. 2-Akla dayanmayan, akla zıt olan, aykırı olan. || [TS.akılsız] s. Akıllı, gerçeği görüp ona göre davranmaya elverişli olmayan, anlayışı kıt: "*Sen hükümeti yönetenleri hep bilgisiz, akılsız mı sanarsın?*"-N. Cumalı

Eğli sıf. ar. Akla dayanan, akla mensup, akılla yapılan, akılla olan; zihne dayanan. || [TS.aklî] s. Akılla ilgili, akla dayanan, akılsal: "*Aklî muvazenesi pek sağlam bulunmadığı için serbest bırakıldı.*"- S. F. Abasıyanık.

Eğrebalı sıf. Akrabası, yakınları çok olan. || [TS. Ø]

Eğrabasız sıf. Akrabasız, yakınları olmayan. || [TS. Ø]

Eğrebli sıf. Akrepli, akrebi çok olan yer. || [TS. Ø]

Eğsa sıf. ar. esk. Uzakta, çok uzak olan. Eğsayı-Şarğ Uzak Doğu || [TS. Ø]

Eğleb sıf. ar. esk. Çok, en çok, ekseriyet. || [TS. Ø], {TS.→*çok, pek çok*}

Ehateédici sıf. Her tarafı kaplayan, saran. || [TS. Ø], {TS.→*kapsamlı, şümüllü*}

Ehateli sıf. Geniş, kapsamlı, muhtevalı. || [TS.ihatalı] s.1. Alanı geniş. 2.mec. Kavrayışlı, anlayışlı.

Ehemmiyetli sıf. Ehemmiyeti olan, önemli; mühim. || [TS.ehemmiyeti] s. Önemli, mühim: "*Tekaütük, hayatta düğünler, doğumlar, ölümler cinsinden ehemmiyetli bir gündür.*"- R. N. Güntekin.

Ehemmiyetsiz sıf. Önemi olmayan, değersiz, kıymetsiz, göze çarpmayan, dikkatten kaçan. || [TS.ehemmiyetsiz] s. Önemsiz: "*Ama en ufak, en ehemmiyetsiz şeyi derin derin düşünür.*"- Ö. Seyfettin.

Éhkamperest sıf. ar. ve far. Her şeyi hüküm gibi kabul eden, dogmacı. || [TS. Ø], {TS.→*dogmacı*}

Exlağı sıf. ar. Ahlaka ait olan. || [TS.ahlâkî] s. Ahlâka uygun, ahlâkla ilgili: "*Bütün vaktim babamın verdiği ahlâki kitapları okumakla geçer.*"- Ö. Seyfettin.*ahlâki vazife

Exlağlı sıf. Ahlaklı, ahlak kurallarına riayet eden; iffetli, terbiyeli.temiz karakterli. || [TS.ahlâklî] s. Ahlâk kurallarına bağlı, bunlara uygun davranan (kimse).

Exlağsız sıf. ar. 1 - Ahlakı kötü, manevi yönden kötü olan, düşük olan. 2 - Ahlak kurallarına aykırı olan; edepsiz, terbiyesiz. || [TS.ahlâksız]

s.1. Ahlâk kurallarına uymayan. 2. *mec.* Dürüst davranmayan, kötü huylu, terbiyesiz: "*O ahlâksız insanların arasında bu çocuk nasıl rahat eder.*"- P. Safa.

Ehli sınıf. ar. 1 - Ehlileştirilmiş; ehlileşmiş, evcil. 2 - Görüp geçirmiş, iyi kötü günler geçirmiş, anlayan. || [TS.ehlî] s.Evcil

Ehlileştirilmiş sınıf. Ehli hâle getirilmiş. || [TS. Ø], {TS.→ehli, evcil}

Ehlileşmiş sınıf. Ehli olmuş, alışmış. || [TS. Ø], {TS.→alışkın}

Ehmer sınıf. ar. klas. Kırmızı. Hilal ehmer Kızılay Teşkilatı'nın eski adı. || [TS. Ø], {TS.→al, kırmızı, kızıl}

Éhramvarı sınıf. Ehrama benzeyen, piramidal. || [TS. Ø], {TS.→piramitsi}

Éhtiramlı sınıf. 1 - Hürmet gösteren, saygı gösteren, nazik. 2 - Hürmet, saygı sahibi. || [TS. Ø], {TS.→hürmetli, nazik, saygılı}

Éhtiramsız sınıf. Saygısız, hürmet ve nezaket kurallarını hiçe sayan, nezaketsiz, saygısız, edepsiz. || [TS. Ø], {TS.→edepsiz, hürmetsiz, saygısız, terbiyesiz}

Éhtirash sınıf. 1 - Heyecanlı, hareketli, ihtirashlı.//Bir şeye delicesine istek ve arzu duyan. 2 - Muhteris, haris, ihtirashla dolu, şiddetli arzuya dolu. || [TS.ihtirash] s.1. Aşırı istekli. 2. Tutkulu:

"*Çocukluğumun en derin, en sürekli, en ihtirashlı sevgisini bana telkin eden bu üvey annemdi.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Éhtirassız sınıf. ve zar. Hevessiz, şevksiz, isteksiz. || [TS. Ø], {TS.→hevessiz, isteksiz, şevksiz}

Éhtişamlı sınıf. Azametli, gösterişli, çok muhteşem, debdebeli. || [TS.ihtişamlı] s. İhtişamı

olan: "*Daha yüksek, daha ihtişamlı konaklar olduğu söyleniyordu.*"- Ö. Seyfettin.

Éhtiyatkar sınıf. ar. ve far. İhtiyatlı hareket eden, gelecek için tedbirli olan. || [TS.ihtiyatkâr] s. Sakıngan, ihtiyatlı: "*Daha ihtiyatkâr olan gazete sahiplerinde biraz tereddüt vardı.*"-F. R. Atay

Éhtiyatlı sınıf. 1 - Tavır ve hareketlerinde ihtiyatlı olan, ortaya çıkabilecek her ihtimale karşı gerekli tedbirleri alan.//zar. Yavaşça, ihtiyatla. Ehtiyatlı olmağ Beklenen her ihtimale karşı tedbirli olmak, bir işi gerektiği gibi yapmak, zarar verecek bir durum için hazırlıklı olmak. 2 - İhtiyatlı, gelecek için tedbir alan. || [TS.ihtiyatlı] s. Herhangi bir konuda ileriye düşünerek ölçülü davranan, önlem alan, sakıngan, ihtiyatkâr: "*Odaya girince ihtiyatlı hareket ederek parasını yatağın altına koydu.*"- S. F. Abasıyanık. **İhtiyatlı bulunmak** Beklenmedik sonuçlara karşı hazırlıklı olmak **ihtiyatlı davranmak** Uyanık olmak, düşünerek

davranmak: "*Benim soyulmaya değer bir şeyim olduğu kimsenin aklına gelmezdi, ama yine de ihtiyatlı davranmak lâzımdı.*"-H. E. Adivar.

Éhtiyatsız sınıf. 1 - Tedbir almayan, bir işin önünü arkasını düşünmeden, tedbirsiz hareket eden. 2 - Hiçbir tedbiri olmayan, hazırlık yapmayan. || [TS.ihtiyatsız] s. İhtiyatlı davranmayan: "*Hayvanların içinde en ihtiyatsız ve en ibret almazı insandır.*"- R. H. Karay.

Ehvalı sınıf. kon. 1 - Güzel huylu, hoş tabiatlı, neşeli, hoş sohbet. 2 - Zengin, malı mülkü yerinde. 3 - Yaşlı, saygılı. || [TS. Ø], {TS.→hoşsohbet, saygılı, tatlı dilli, varlıklı, varslı, yaşlı, zengin}

Eke sınıf. Büyük, iri, kocaman. || [TS. Ø], {TS.→büyük, iri, koca, kocaman}

Eke - bike sınıf. kon. Yaşlı, tecrübeli; görüp geçirmiş. || [TS. Ø], {TS.→deneyimli, tecrübeli}

Eke sınıf. ve is. Büyük, iri; yaşlı, tecrübeli. || [TS. Ø], {TS.→deneyimli, büyük, iri, tecrübeli, yaşlı}

Ekili sınıf. Ekilmiş. || [TS.ekili] s. Ekilmiş olan, mezru.

Ekilmiş sınıf. Sürülerek, işlenerek tohum serpilmiş veya ağaç fidanı, yahut sebze fidesi dikilmiş. || [TS. Ø], {TS.→ekili, mezru}

Ekimli sınıf. Ekilmek için faydalı, bereketli, elverişli, münbit. || [TS. Ø], {TS.→bitek, münbit, verimli}

Ekinğabağı sınıf. Ekimden önce olan, ekinden önce tarlanın işlenmesi vs. işler. || [TS. Ø]

Ekiz 1 - sınıf. Anadan çift doğan. 2 - is. İkiz doğan çocukların her biri.//*mec. zar.* Beraber, birlikte, aynı zamanda. || [TS.ikiz] s.1. Bir doğumda dünyaya gelen iki (kardeş). 2. *bot.* Aynı çiçekte oluşmuş birbirine yapışık iki meyve. 3. Birbirine tamamen benzeyen, eş: "*Rıza boş arsaları, ikiz pembe villâları, havuzlu bahçeyi geçti.*"- H. Taner. **İkiz doğurmak** Herhangi bir işte çok sıkıntı çekmek **ikiz anlam, ikizkenar, ikiz ünlü, ikiz ünsüz*

Ékiz sınıf. Bir anadan aynı anda doğmuş çocuklar.//*is.* Aynı anda bir anneden doğan çocukların her biri. || [TS.ikiz] s.1. Bir doğumda dünyaya gelen iki (kardeş). 2. *bot.* Aynı çiçekte oluşmuş birbirine yapışık iki meyve. 3. Birbirine tamamen benzeyen, eş: "*Rıza boş arsaları, ikiz pembe villâları, havuzlu bahçeyi geçti.*"- H. Taner. **İkiz doğurmak** Herhangi bir işte çok sıkıntı çekmek **ikiz anlam, ikizkenar, ikiz ünlü, ikiz ünsüz*

Ékléktik is. ve sınıf. yun. Birbirine zıt olan fikir ve görüşlerin herhangi bir prensipten uzak bir şekilde mekaniki olarak birleştirilmesini savunan adam.//Eklektizmden oluşan. || [TS.eklektik] s.*fel.* Seçmecilik yanlısı, seçmeci.

Ekme 1 - is. Ekmek fiili. 2 - sıf. Ekilmiş, ekilen. || [TS. Ø], {TS.→**ekili, mezru**}

Ekoloji sıf. yun. Ekolojik, biyolojinin hayvan ve bitki organizmalarının muhitle olan karşılıklı münasebetlerinden bahseden koluna ait olan. || [TS. Ø]

Ékranlanmış sıf. tek. önüne ekran konmuş. || [TS. Ø]

Ékranlandırılmış sıf. Sinema fotoğrafı hâline getirilmiş, sinemada gösterilecek hâle getirilmiş. || [TS. Ø]

Ékranlı sıf. tek. 1 - Ekranı olan, ekran takılmış. 2 - Dış tesirlerden koruyucusu olan. || [TS. Ø]

Ekrem sıf. ar. klas. Kerametli, cömert, alicenap. || [TS. Ø], {TS.→**âlicenap, cömert**}

Eksere sıf. ar. En çok, en ziyade, genellikle, çoğunluk.//**Ekseri** Çoğu, ekseriyeti, fazlası. || [TS.ekseri] s. En çok, en çoğu, çoğu kez: "*Ekseri kocaya varmamış kızlarda olduğu gibi Gülsen'de de tatsız bir bedbahtlık vardır.*"-R. N. Güntekin

Eksédirici 1 - is. öz. Işık, ısı veya elektromanyetik dalgaları yansıtma kullanılan cihaz. 2 - sıf. Yansıtıcı, sesi yansıtmak için kullanılan. || [TS. Ø]

Eksingilabçı 1 - sıf. Komünizme karşı mücadele yürüten, komünizme karşı olan. 2- Komünizme karşı yürütülen mücadeleye katılan, ona taraftar olan. || [TS. Ø], {TS.→**antikomünist**}

Eksingilabi sıf. Komünizm aleyhine olan, ona zıt olan, düşman olan. || [TS. Ø], {TS.→**antikomünist**}

Ékspériméntal sıf. lat. 1 - Tecrübe, deneme için ayrılmış, tayin edilmiş, seçilmiş şey: 2 - İlmi deneye dayanan. || [TS. Ø], {TS.→**deneysel**}

Ékspréssiv sıf. lat. Anlamalı, etkili. || [TS. Ø], {TS.→**anlamalı, etkileyici, etkili, tesirli**}

Éksséntrik¹ sıf. fr. tiyat. 1 - Şiddetli ses, zıt görüşler, normal olmayan ve çok komik usuller arasında olan. 2 - Çok garip, normal olmayan. || [TS.eksantrik] s.1. Dış merkezli, merkez dışı (olan). 2. mec. Ayrık: "*Romantik olmaktan ziyade eksantrik hâlleri beni harap etmeye başladı.*"-A. Gündüz.

Éksténsiv sıf. lat. Nitelik olarak değil de miktar olarak (nicelik) artan, genişleyen. || [TS. Ø], {TS.→**geniş, yoğun**}

Ékstérn sıf. ve is. lat. Bir okulu öğrenci olarak okumadan, dışarıdan hazırlanarak imtihana girip bitiren. || [TS. Ø]

Ékstérritorial sıf. lat. huk. Dokunulmaz. || [TS. Ø], {TS.→**dokunulmaz**}

Ékvatorial sıf. lat. Ekvatora ait olan, onunla ilgili, ekvatora yakın, ekvator bölgelerine has olan. || [TS. Ø], {TS.→**ekvatorial**}

Ékvivalént lat. 1 - is. ikt. Başka bir malın değerini temsil eden mal. 2 - sıf. Aynı değerli, aynı güçte olan. || [TS. Ø], {TS.→**eş değerli**}

Ékzémalı sıf. Egzama hastalığına yakalanmış, egzaması olan. || [TS.egzamalı] s.Egzaması olan.

Ékzotérmik sıf. yun. kim. Sıcaklık veren, sıcaklık verilmesiyle ilgili olan. || [TS.ekzotermik] s. Isı veren.

Ékzotik sıf. 1 - Avrupa ülkelerine has olmayan, onlar için normal olmayan. 2 - mec. Genellikle acaip, yabancı. || [TS.egzotik] s. Uzak, yabancı ülkelerle ilgili, bu ülkelerden getirilmiş, yabancı: "*Halit Fahri, ilk egzotik şairimizdi bizim.*"- Y. Z. Ortaç. ***egzotik çorba E'la** sıf. şfj, 1 - En yüksek, en iyi, en güzel.// Öğrencilerin bilgisine verilen en yüksek not "pekiyi".//zar. En iyi bir şekilde. 2 -klas. Daha yüksek//Nitelik itibarıyla en iyi. || [TS.âlâ] s. İyi, pek iyi: "*Beni Konya Lezzet Lokantasına götürdü, âlâ bir öğle yemeği çekt.*"- H. E. Adivar. **âlâyivâlâ** ile bütün gösterişi il: "*Âlâyı vâlâ ile hususî otomobiline bindi.*"

Elacı sıf. İlacı, çaresi olan, iyileşebilen iyileştirilebilen, tedavisi mümkün olan. || [TS.ilâçlı] s.1. İçinde ilâç bulunan. 2. İlâçlanmış.

Elacpezir sıf. ar. ve far. İlacı, çaresi olan, tedavisi mümkün olan. || [TS. Ø]

Elacsız 1 - sıf. İlaçsız, çaresiz, tedavisi mümkün olmayan. 2 - zar. Çaresiz, imkansız. || [TS.ilaçsız] s.1. İlâcı olmayan. 2. İlâçlanmamış.

E'laçı sıf. ve is. 1 - Bütün derslerinde "pekiyi".alan. 2 - Kendi vazifesini, işini en iyi şekilde yapan. || [TS. Ø]

Elağedar sıf. ar. ve far. 1 - Alakası, ilgisi, ilişkisi olan; bağlı.//Aidiyeti olan. 2 -Hissesi, payı olan.....**eleğedar olarağ** ....neticesinde,.....göre .....dolayısıyla, ...bağlı olarak, ...uygun olarak. || [TS.alâkadar] s. İlgili, ilgili bulunulan. **alâkadar etmek** İlgilendirmek, **alâkadar olmak** İlgilenmek.

Elağeli sıf. 1 - Alakası olan, birbiri ile bağlı, ilişkili. 2 - Birbirine bağlı, birbiriyle ilişkili. || [TS.alâkalı] s. İlgili.

Elağesiz sıf. 1- Aralarında alaka, ilgi, bağlılık, münasebet olmayan. 2- Merak etmeyen, alaka göstermeyen, önem vermeyen, kayıtsız. || [TS.alâkasız] s. İlgisiz, ilgisi olmayan.

E'lahezret sıf. ve is. ar. esk. Padişahların ve eşlerinin rütbesi, lakabı. || [TS. Ø]

Elahidde ar. 1 - sıf. Ayrı, başka. 2 - zar. özel, ayrı olarak. 3 - sıf. özel, ayrıca. || [TS. Ø], {TS.→**ayrıcalı, müstesna, özel**}

Elaltı 1 - sıf. ve is. El altında çalışan, hizmet eden, küçük işleri yapan, yardımcı. 2 -zar.

Gizlice, kimsenin haberi olmadan.3 - is. mec. Başkasının emri veya önderliği ile çalışan, iş yapan adam; yardımcı. 4 - is. Kağıt ve diğer oyunlarda, oynayan adamdan sonraki adam. || [TS. Ø]

E'la-me'reke sıf. ar. En iyi, en yüksek, en güzel. || [TS. Ø]

Elametdar sıf. ar. ve far. Önemine göre görkemli, çok büyük ehemmiyeti olan. || [TS. Ø]

Élastik sıf. yun. Toplanıp çekilen, esneyen, esnek. || [TS.elâstik] s.Elastiki

Élastiki sıf. Esnek, esneyen. || [TS.elâstikî] s.Esnek

Elave ar. 1 - sıf. Fazlalık, ilave.

Elave étmek İlave etmek, üstüne koymak, artırmak.// Üstelik olarak söylemek veya yazmak.Elave olarak İlave olarak,

üstelik olarak, ilave şeklinde. Elave olunmağ üave olunmak, çoğaltılmak, artırılmak. 2 - is. Kitaba, ayrı ayrı bölümlere, yazıya vs'ye eklenen kısım, bahis vs. 3 - is. Gazete ve dergi abonelerine ek olarak yollanan neşriyat. 4 -... başka,... ayn. Bundan elave Bundan başka, üstelik olarak. 5 - özel terminolojide: Artma, çoğalma, bir maddenin, bileşimin, çözeltinin vs'nin üzerine ilave edilen madde. || [TS. Ø]

Elavesiz sıf. ilavesi olmayan, ilavesiz, eksiz. || [TS. Ø]

Elbağı sıf. ar. Artan, kalan. || [TS. Ø]

Elbeseli sıf. ar. esk. Elbiseli, elbise giymiş. || [TS.elbiseli] s.Elbisesi olan, giyinik.

Elbeyaxa 1 - is. Şiddetli kavga, dövüş; savaş.

Elbeyaxa olmağ Şiddetli kavga etmek, vuruşmak, çarpışmak; mücadele etmek. 2 - sıf. Şiddetli, amansız. Elbeyaxa vuruş(ma) Silahsız olarak veya ateşli silahlar kullanmadan yapılan kavga, dövüş. Elbeyaxa vuruşmağ Birbirinden yapışarak şiddetli bir şekilde kavga etmek. || [TS. Ø], {TS.→amansız, şiddetli, zorlu}

Elbir 1 - zar. Birbirine yardım ederek; birlikte, beraber, birleşerek.//Ortak, birlikte. Elbir olmağ Beraber hareket etmek, arkadaş olmak, bir gaye için birleşmek. 2 - sıf. Çok yakın, beraber çalışan Elbir - dilbir bak. Elbir. || [TS. Ø]

Elcecik sıf. Çok az, küçük bir el kadar. || [TS. Ø], {TS.→küçücük}

Elçatan sıf. 1 - Yüksek olmayan, el ulaşabilen, alçak. 2 - Uzak olmayan, yakın. 3 -Elde edilebilen, münasip, ele geçebilen. || [TS. Ø], {TS.→münasip, uygun}

Elçatmaz sıf. 1 - Yüksek, elin ulaşamayacağı kadar yüksekte.//mec. Ulaşması elde etmesi, ele geçirmesi mümkün olmayan. 2 - Uzak, gidip gelmesi zor olan. 3 -Sağlam, alınması, ele geçirilmesi, girilmesi mümkün olmayan veya zor olan. || [TS. Ø]

Eldeğayırma sıf. 1 - El ile yapılmış, elde üretilmiş. 2 - mec. Bilgisi, becerisi, hazırlığı olmayan, kendi işini doğru dürüst bilmeyen; kayıtsız. || [TS. Ø], {TS.→beceriksiz, kayıtsız}

Eldeğayırılma sıf. - Elde yapılma, el ile yapılma, üretilme. || [TS. Ø]

Eldeki sıf. Elde olan, ortada olan, mevcut olan, nakit. || [TS. Ø], {TS.→mevcut}

Eldeymemiş sıf. Dokunulmamış. || [TS. Ø], {TS.→bakir}

Eldeyemez sıf. Yüksek, elin ulaşamayacağı kadar yüksekte. || [TS. Ø], {TS.→yüksek}

Éle sıf. ve zar. 1 - O şekilde, o biçim, o tarzda.//O derecede, o şekilde. 2 - Ancak, sadece, yalnız anlamında. 3 - kon. O tarafa, o yana, o semte. 4 - çoğ. Éleler(i) öyleleri, öyle adamlar, şahıslar. 5 - Edat olarak ait olduğu kelimenin anlamını keskinleştirir, dakikleştirir. 6 - De edatı ile kullanıldığında: a - O şekilde, o tarzda, o biçim, b - O halde, bunun gibi. 7 - Ki edatı ile kullanıldığında: O zaman ki, nasıl ki, o zaman anlamlarında bir mana kazandırır. Éle - béle a - Boşuna, gereksiz yere. b -Maksatsız, gayesiz, öylesine, c - Ne iyi ne kötü, normal. Éle-bélece Kımıldamadan, durumunu değişmeden, nasıl olmuşsa öyle. Éle bil (ki) Sanki. Éle bilmek Zannetmek, ümit etmek, sanmak. Éle geldi ki, Éle gelir ki Zannetmek, düşünmek, ümit etmek anlamında. Éle ise O zaman, böyle olduğunda, böyle olduğu zaman, böyle ise, bu durumda. || [TS.öyle] s.1. Onun gibi olan, ona benzer: "Ben öyle bir şey demedim."- R. H. Karay. "Ne öyle doğmak, ne böyle yaşamak isterdim."- F. R. Atay. "Dün akşam beni aramadın, öyle mi?"- N. Cumalı. 2. zf. O yolda, o biçimde, o tarzda: "...öyle tembel tembel salınışları, birdenbire öyle bir duruşları, arkalarına bir bakışları var ki, insanı çileden çıkarıyor."- Y. K. Karaosmanoğlu. "Harap mezarlığın öyle bir hâli vardır ki, insanı ister istemez mahzun eder."- M. Ş. Esenal. 3. zf. O denli, o kadar, o derece: "Bu günlerde biraz üzüntü içindeysen de, kasavetlenmeyesin öyle."- O. C. Kaygılı. 4. ün. İçinde "ne", "nasıl" gibi sorular bulunan cümlelerin sonuna geldiğinde, o cümlede anlatılan şeyin hoş karşılanmadığını veya ona şaşıldığını anlatır. (birine) öyle gelmek Sanmak, zannetmek: "Bana öyle gelirdi ki, çocuklar yalnız kışın büyürler."- S. F. Abasıyanık. "Öyle geliyordu ki, terzi komşumuz gibi her akşam içeceğim."- N. Cumalı. öyle olsun Peki, pek âlâ. öyle veya böyle Ne olursa olsun, her hâlde, bu durumda: "Öyle veya böyle, bir amatör, bir heveskâr işte."- T. Buğra. öyle (veya öyle yağma) yok! "öyle bir şey olmaz, öyle bir şey

yapılmamalı" anlamında kullanılır. öyle ya Kuşkusuz, tabii, elbette. öyleyse O hâlde.

Elebaxan is. ve sif. Muhtaç, başkalarının yardımı ile hayatını devam ettiren. || [TS. Ø]

Elegelen sif. Elde edilebilen, elde edilmiş. || [TS. Ø]

Elekçi sif. Elek yapan ve satan usta. **Elekçinin** ğıl véreni istih. Aslında hiçbir ciddi işle uğraşmayarak, kendini bir işin yapılmasında rolü olan, yardım eden birisi gibi göstermeğe çalışan adam. || [TS. Ø]

Elekéçmez sif. Elde edilemeyen, elde edilmesi, ele geçirilmesi çok zor, mümkün olmayan, bulunmayan, bulunması zor olan. || [TS. Ø]

Elekli sif. Eleği olan. || [TS. Ø]

Éléktrikli sif. fiz. Elektrik enerjisi yüklü olan. || [TS.elektrikli] s. 1. Elektrığı olan, elektrik enerjisiyle yüklü olan, elektrikle işleyen: "*Bir sinemanın elektrikli ilânı yanıp söniyordu.*"- C. Uçuk. 2. mec. Sinirli ve gergin bir duruma gelmiş olan. **elektrikli basaç, elektrikli daktilo, eletrikli ısıtıcı, elektrikli sandalye, elektrikli tren*

Éléktrodinamik sif. yun. fiz. Fiziğin elektrik akımlarının mekaniğini İnceleyen dalına ait olan. || [TS.elektrodinamik] is. 1. Elektrik akımlarının dinamik hareketini konu edinen fizik dalı 2. s. Bu dalla ilgili olan.

Éléktrokimyevi sif. Elektrokimyadan faydalanma İle ilgili olan. || [TS. Ø]

Éléktrolitik sif. kim. Elektrolizle ilgili olan. || [TS. Ø]

Éléktromagnit is. 1 - İçinden elektrik akımı geçen ve manyetikleştirici özelliği olan teller sarılmış cihaz, 2 - sif. Elektromanyetizmle ilgili olan || [TS.elektromanyetik] s. Elektromanyetiği bulunan veya bununla ilgisi olan. **elektromanyetik dalgalar, elektromanyetik güç*

Éléktroméxaniki sif. Elektrik ve mekanik etkiye dayanan. || [TS. Ø]

Éléktrométrik sif. fiz. Elektrik enerjisi vasıtasıyla ölçme metotları ve yollarına ait olan. || [TS. Ø]

Éléktromontaj tekn. 1 - is. Elektrik enerjisi kullanabilmek için gereken şeylerin monte edilmesi. 2 - sif. Elektromontaja ait olan. || [TS. Ø]

Élektron¹ yun. 1 - is. Maddenin eksi (-) yüklü en küçük zerresi. 2 -sif. Elektronla ilgili olan. || [TS. Ø]

Éléktron² yun. 1 - is. Çok sağlam ve plastik gibi elastiki olan aliminyumla magnium eriğiği. 2 - sif. Elektronla yapılmış, elektronlu. || [TS. Ø]

Éléktrotéxniki sif. Elektrik enerjisinin tabikiyle ilgili olan. || [TS. Ø]

Elemdar sif. ar. ve far. Bayraktar, bayrak taşıyan. || [TS. Ø]

Éléméntar sif. 1 - Başlangıç, bir şeyin esasına ait olan. 2 - En sade, basit, ilkel. 3 - En elzem, en gerekli olan, esas. 4 - kim. Bir şeyin elementlerinin en küçük parçalarını ve aralarındaki nisbetin belirtilmesiyle ilgili olan. || [TS. Ø], {TS.→**basit, esas, ilkel, sade, temel**}

Elemli sif. Gamlı, kederli, ıstıraplı. || [TS.elemli] s. Üzüntülü, kederli: "*Çektiği elemli aşkla mesut olmasa da bunları sevdiği şüphesizdir.*"- A. Ş. Hisar.

Elemnak sif. ar. ve far. Elemli, kederli. || [TS. Ø], {TS.→**elemli, kederli, üzgün**}

Eléyhdar sif. ar. ve far. Aleyhine, zıddına, aksine olan; düşman. || [TS.aleyhtar] s.karşı olan, karşıtçı

Eliaçığ sif. Cömert, başkalarına yürekten yardım eden. || [TS.eli açık] is.ve s. Parasını ve malını esirgemeyen, cömert, bonkör: "*Eli pek açık ve eğlenceye biraz fazla düşkündü.*"- S. Ali.

Eliağır sif. 1 - Güçlü, kuvvetli. 2 - mec. Bir işe uğursuzluk getiren. || [TS.eli ağır] s.1. Yavaş iş gören 2. Vurunca çok acıtan (kimse).

Eliaşağı sif. Yoksullaşmış, fakirleşmiş, maddi yönden zorluk çeken. || [TS. Ø], {TS.→**fakir, yoksul**}

Elibağlı sif. 1 -Elleri bağlı hâlde olan. 2-mec. Her türlü hareket ve teşebbüs hareketinden mahrum olan. || [TS. Ø]

Eliberk sif. Hasis, cimri, fazla para harcamayan. || [TS. Ø], {TS.→**cimri, hasis, kısmık, pinti**}

Eliboş 1 - sif. Yoksul, hiçbir şeyi olmayan; fakir//Elinde hiçbir şey olmayan. 2-zar. Elinde hiçbir şey olmadığı hâlde, kendisiyle hiçbir şey götürmeden.//mec. silahsız.//Hiçbir av ele geçiremeden. 3-zar. jşsiz, boş gezen. **Eli boş** gezmek İşsiz güçsüz dolaşmak. || [TS.eli boş] s. İşi olmayan, boş gezen

Elieyri sif. Hırsız, doğru olmayan, temiz olmayan.//is. Hırsız. || [TS. Ø]

Eliğabarlı 1 - sif. Genelde el emeği ile uğraşan, çalışıp hayatını kazanan adam. 2 - is. mec. İşçi, çiftçi. || [TS. Ø]

Eliğamçılı sif. 1 - Elinde kamçı olan. 2 - mec. Zalim, gaddar, zulmeden. || [TS. Ø], {TS.→**gaddar, katı yürekli, merhametsiz, zalim**}

Eliğandallı sif. Ellerine kelepçe, pranga vurulmuş.//Tutsak, esir. || [TS. Ø], {TS.→**tutsak**}

Eliğanlı sif. ve İs. Katil, canı, cinayet işlemiş. || [TS. Ø], {TS.→**katil**}

Eligetiren sif. Kumar oyununda vs'de devamlı olarak kazanan, şanslı yaver giden. || [TS. Ø], {TS.→şanslı, talihli}

Eligödek sif. kon. Eline para geçmeyen; yoksul, fakir. || [TS. Ø], {TS.→fakir, yoksul}

Eliisti sif. Usta atıcı, attığım vuran. || [TS. Ø], {TS.→atıcı, nişancı}

Eliiti sif. Eli çabuk; hareketli, atılğan, atik || [TS. Ø], {TS.→eli çabuk, atılğan, atik(I)}

Elil is. ve sif. Hastalık veya ihtiyarlıktan dolayı çalışma yeteneğini kaybetmiş; sakat. || [TS.alil] s.Hastalıklı, sakat: "*Bu insanlarla ciddi bir mücadeleye girişmek, bana sokakta alil bir dilneciye hakaret etmek kadar ayıp görünüyordu.*" -R. N. Güntekin

Elindengelen sif. Becerikli. || [TS. Ø], {TS.→becerikli}

Elirışmez sif. 1 - Yüksek, ulaşılması zor,// mec. Ulaşılması, elde edilmesi mümkün olmayan. 2 - Uzak, gidip gelmesi zor olan. 3 - Sağlam, alınması, işgal edilmesi, girilmesi mümkün olmayan veya zor olan. || [TS. Ø]

Elisulu sif. Becerikli, maharetli. || [TS. Ø], {TS.→becerikli, maharetli}

Eliuşağlı sif. Kucağında bebek olan, bebeği olan. || [TS. Ø]

Eliuzun sif. kon. 1 - Başkalarının malına göz diken, onları eline geçirmeğe çalışan;Hırsızlığa meyli olan, hırsız. 2 - Başkalarını inciten, rahatsız eden. 3 -Sofrada her tabakta olan yemeğe el uzatıp nezaketsizlik gösteren. || [TS.eli uzun] s. Fırsat buldukça öte beri aşırın, hırsız.

Eliyuxa sif. kon. Parası az olan; fakir. || [TS. Ø], {TS.→fakir, yoksul}

Eliyüngül sif. Katılmasıyla uğur getiren, başarı, mutluluk getiren || [TS. Ø], {TS.→uğurlu}

Ellame is. ve sif. ar. 1 - Çok bilen, her ilimden haberdar olan. 2 - mec. Sahte alim. 3 - mec. Hilekar, sahtekar. || [TS.allâme] s. Derin ve çok bilgisi olan, çok bilgili: "*Tarihî zihniyet taşımak için tarihçi olmak şart değildir. İlmî düşünebilmek için allâme olmak şart olmadığı gibi.*" - S. Eyuboğlu. allâme kesilmek Her şeyi bilir görünmek.

Elleme³ sif. Yaramaz, rahat durmayan, söz dinlemeyen (çocuk). || [TS. Ø], {TS.→yaramaz}

Ellem-ğellem sif. kon. Doğru olmayan, gayri ciddi, güvenilmeyen hilekar, dalavereci, sözünü tutmayan. || [TS. Ø], {TS.→ciddiyetsiz, dalavereci, gayri ciddi, hilebaz, hileci, hilekâr, lâubalî}

Elii² sif. 1 - Eli olan. 2 - mec. Kolu kuvvetli, güçlü. 3 - mec. Becerikli, yetenekli, eli çabuk, hızlı || [TS.elli(II)] s. Eli olan: "*Bu kocaman elli, muhteşem babadan bile korkmuyordu.*" - S. F. Abasiyanık.

Élli sif. 1 -Vatanı, yurdu, ili olan. 2-Aynı yerden olan, bir yerde yaşayanlardan her biri. Ağır élli Akrabası çok olan, kabilesi, nesli büyük olan. || [TS. Ø]

Elli -ayağlı 1 - sif. Çok hareketli, çok zinde, çok becerikli, yetenekli. 2-zar. Bütün,büsbütün, tam. || [TS. Ø], {TS.→becerikli, bütün, tam, yetenekli, zinde}

Elliğramlığ 1 - İs. Elli gram ağırlığında olan ağırlık ölçüsü. 2 - sif. Elli gram ağırlığında olan, elli gramlık. || [TS. Ø]

Éllik 1 - sif. Bir yerde yaşayan herkese, bütün topluma ait otan, halka ait olan. 2 - zar. Herkesçe, bütün halkla beraber || [TS. Ø], {TS.→içtimai, sosyal, toplumsal}

Ellilik is. 1 - Elli manatlık (rublelik) kağıt para. 2 - sif. Kıymeti, değeri 50 manat olan.3 - sif. Ağırlığı, hacmi, ölçüsü vs. elli birimden ibaret olan. || [TS. Ø]

Élliptik sif. 1 - Elips gibi, elipse benzeyen, elips şeklinde. 2 - dil. Cümlede kolay anlaşılın kelimenin kullanılmasına dayanan. || [TS.eliptik] s. Elips ile ilgili, elips biçiminde olan.

Élmi sif. ar, 1 - İlme ait, ilim-e ilgili.//ilmin herhangi bir sahasında çalışan, herhangi bir meselesiyle uğraşan, onu halletmeğe, çözmeğe çalışan. 2 - İlmi prensiplere dayanan, ilmi gaye taşıyan. || [TS.ilmî] s. Bilimsel.*ilmî ahlâk

Élmi-fantastik sif. İlmi esaslara dayanan fantaziye ait olan. || [TS. Ø], {TS.→bilim kurgusal}

Élmi- kütleli sif. İlim ve tekniğin başarılarını geniş okuyucu kitlesine götürüp sade bir dil ile anlatan. || [TS. Ø]

Élmi - nezeri sif. Hem ilmi hem de nazari olan. || [TS. Ø]

Élmi - populyar sif. bak. Élmi - kütleli. || [TS. Ø]

Élmi - téxniki sif. Teknik ilimler sahasına ait olan. || [TS. Ø]

Élmi-tetbiği sif. Hem ilmi, hem de tatbiki önemi olan, hem ilim, hem de pratikle tatbik olunabilen. || [TS. Ø]

Élmi sif. Tahsil görmüş, tahsilli, okumuş, aydın. || [TS. Ø], {TS.→aydın,okumuş, tahsilli}

Élmsiz sif. Okumamış, tahsilsiz, bilgisiz; cahil. || [TS. Ø], {TS.→bilgisiz, cahil}

Elsiz sif. 1-Eli veya elleri olmayan. 2 - Beceriksiz, aciz, zavallı. || [TS. Ø], {TS.→aciz, beceriksiz, zavallı}

Elsiz - ayagsız sif. ve is. Beceriksiz, aciz, zavallı, yardıma muhtaç. || [TS. Ø], {TS.→aciz, beceriksiz, zavallı}

Élsiz-obasız sif. Meskeni, kalacağı bir yeri, yuvası, yurdu olmayan. || [TS. Ø], {TS.→yersiz}

Elvan sıf. ar. Çeşitli renkte olan, rengarenk. || [TS.elvan] s.1. Renkler. 2. s. Türli renklere olan: "*Çok aradım bulamadım dengimi / Elvan çiçeklerden aldım rengimi.*"- Halk türküsü. *elvan elvan

Elverişli sıf. 1 - Yararlı, uygun, münasip. 2- Hayırlı, faydalı, geliri iyi olan. || [TS.elverişli] s. Uygun, işe yarayan, müsait: "*Halim'e içinde bulunduğu zor ve ezici durumdan kurtulmak için, bundan daha elverişli bir fırsat çıkmazdı.*"- A. İlhan.

Elverişsiz sıf. Elverişli, faydalı olmayan, işe yaramayan. || [TS.elverişsiz] s. Uygun olmayan, uygun gelmeyen: "*En elverişsiz noktada idi, ama ister istemez döndü.*"- T. Buğra.

Elyétmez sıf. bak. Elçatmaz. || [TS. Ø]

Elzem sıf. ar. klas. Çok gerekli, pek lâzım, daha lâzım, en lüzumlu. Elzemdir Gereklidir, lâzımdır. || [TS.elzem] s. Çok gerekli, vazgeçilmez: "...sizde oksijen tüpü vardı sanırım, krizin yenilenmesi hâlinde el altında bulundurulması elzem..."- A. İlhan.

E'malédici sıf. İmal eden, hazırlayan, üreten. || [TS. Ø], {TS.→üretici}

Emanetçi sıf. 1 - Emanet veren adam// Bankaya para yatıran adam. 2 - Emarel saklayan. || [TS. Ø]

Emaneti sıf. 1 - Emanet olarak verilen. 2-bak. Amanatabend. || [TS. Ø]

Émbrioloji sıf. yun. Biyolojinin embriyona ilgili dalına, embriyolojiye ait olan. || [TS. Ø]

Émbrional sıf. yun. biyo. Embriona ait olan.// Embriyon hâlinde olan. || [TS. Ø]

Emekli sıf. 1 - Memesi, göğsü olan; Memeli. 2-mah. Henüz sağılmamış (İnek vs.). || [TS. Ø], {TS.→memeli}

Emekçi sıf. Çalışarak geçimini sağlayan, kendi emeği ile hayatını devam ettiren. || [TS.emekçi] s.1. Emek karşılığı geçimini sağlayan kimse: "*Çocukluğundan başlayarak emekçilerle, sokaktakilerle düşüp kalkmıştı.*"- H. Taner. 2. Herhangi bir üretim aracına sahip olmayan, geçimini emeği karşılığında sağlayan işçi: "*Bildiği veya öğrendiği, asıl çalışmalarını emekçilerin arasında değil, orduda yapmayı sevdikleri idi.*"- T. Buğra.

Emekdar sıf. 1 - Büyük hizmetleri olan, hizmet eden. 2-res. İlim, sanat, edebiyat, spor vs. sahasında kendini gösterenlere devlet tarafından verilen fahri unvan. || [TS.emektar] s.1. Bir görevde uzun süre kalıp o işe emeği geçmiş olan (kimse): "*Raşit çocuk, emektar hizmetçimiz ve süt annemin oğluydu.*"- R. N. Güntekin. 2. mec. Çok kullanılmış, eski: "*Emektar makinenin tozlarını silip masaya yerleşmeye karar verdim.*"- Ç. Altan.

Emekperver sıf. Emek sarfetmeği, çalışmayı seven, çalışkan. || [TS. Ø], {TS.→çalışkan, faal}

Emekséven sıf. bak. Emekperver. || [TS. Ø], {TS.→çalışkan, faal}

Emekséver sıf. bak. Emekséven || [TS. Ø], {TS.→çalışkan, faal}

Emelbaz sıf. ar. ve far. kon. Tedbirli, hilekar, hile ve dalavere ile iş yapan, sahtekar. || [TS. Ø], {TS.→dalavereci, düzmeci, hilebaz, hileci, hilekâr, sahteci, sahtekâr}

Emelisaléh sıf. kon. Doğru, dürüst, mümin, doğru hareket eden (bazan kinaye veya şaka olarak söylenir). || [TS. Ø], {TS.→doğru, dürüst}

Emelli sıf. ve zar. İyi, güzel, layık, liyakatli.// Makbul, geçerli, memnun edici. || [TS. Ø], {TS.→geçerli, güzel, iyi, makbul}

Emelli - başlı sıf. ve zar. Oldukça iyi, isteğe cevap veren, mükemmel, noksansız, tam, ciddi, bütün//Esaslı bir şekilde, gereğince, istenildiği gibi.//Mükemmel surette, oldukça, tam, İstendiği ölçüde. || [TS. Ø], {TS.→bütün, ciddî,eksiksiz, kusursuz, mükemmel, tam}

Emellice sıf. ve zar. bak. Emelli - başlı. || [TS. Ø], {TS.→bütün, ciddî,eksiksiz, kusursuz, mükemmel, tam}

Emelsiz sıf. Sözüünü tutmayan, vaadini yeri ne getirmeyen, bir şeye inandığı hâlde onun gereğini yapmayan.//Dinin hükümlerine sözde inanıp, icraatını yapmayan, onlara uymayan. || [TS. Ø], {TS.→dönek, kaypak}

Emezek sıf. 1 - Annesinin sütünü emmemek veya emememek neticesinde zayıflayan, cılız, halsiz olan. 2 - mec. Korkak, beceriksiz, elinden hiçbir iş gelmeyen, aciz. || [TS. Ø], {TS.→aciz, beceriksiz, korkak}

Emici sıf. 1 - Emen, emme işi yapan, emme özelliği olan. 2 - Emme özelliği ile, özel organlar vasıtasıyla içeriye çeken, emen (suyu vs.). Emici tél Bitkilerin kökünde olan ince, kılcak emici kökler. || [TS.emici] s. Emme işini yapan. *emici kullar, emici tüyler

Emik sıf. Çok emmeden dolayı zedelenmiş, bozulmuş. || [TS. Ø]

Emin sıf. ar. 1 - Korkusuz, itimat edilen, rahat, sakin. 2-Tamamen rahat, inanan, güvenen (birine). Emin étmek İnandırmak, rahatlatmak. Emin olmağTamamen inanmak, inanıp rahat etmek, emin olmak 3.: İnanılacak, inanılabilen doğru itimat edilen. || [TS.emin] s. 1. İnanılır, güvenilir: "*Gizli kitapları ve notları yok etmemiş, yahut daha emin bir yere kaldırmamıştım.*"- R. N. Güntekin. 2. Sakıncasız, emniyetli, tehlikesiz: "*Dağlar hiçbir zaman emin değildir.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 3. Şüphesi olmayan: "*İyi işler göreceğine, pek yakın bir zamanda varlık göstereceğine*

eminim."- R. N. Güntekin. "Pek büyük bir serveti olduğundan emin idiler."- H. Z. Uşaklıgil. 4. tar. Osmanlı imparatorluğunda bazı devlet görevlerindeki sorumlu kişilere verilen ad. **emin** olmak İnanmak, güvenmek: "*Emin olun ki, evli kadınların yüzde sekseni sizinle dert ortağıdır.*"- P. Safa. "*Onları kimsenin görmediğine emin olunca pervasız konuşmaya başladılar.*"- M. Yesarı.

Emin - arxayın sıf. ve zar. Sessizce, rahatça, emin bir şekilde. || [TS. Ø]

Emioğlu sıf. 1 - Amcanın oğlu. 2 - Kendinden yaşlı olan amca çocuğu veya başka bir adama seslenme şekli. || [TS. Ø]

Emir sıf. ar. 1 - Bir kabilenin veya ülkenin başkanı, hakimi. 2 - tar. Bazı Doğu ülkelerinde devleti idare eden yüksek makam sahibi şahsiyetlere verilen resmi makam, unvan. || [TS. Ø]

Emiraxur sıf. tar. Eskiden padişahın veya hanın atlarına bakan adamların başı, baş mehter. || [TS. Ø]

Emiri sıf. 1 - Emire ait, emire mahsus olan. 2 - mec. En iyi, en güzel anlamında. Emiri papağ esk. Deriden yapılan yüksek bir kalpak. || [TS. Ø]

Émission sıf. lat. mal. Devlet tarafından para, senet, tahvil çıkarılması ve piyasaya sürülmesi işine ait. || [TS. Ø]

Emlik is. Henüz ot yemeğe başlamış ve aynı zamanda annesinin sütünü de emen kuzu, keçi yavrusu. // sıf. Yeni otlamaya başlamış kuzu ve keçi yavrusu. **Emlik** kimi Beslenmiş kuzu gibi, çok genç, güzel, alımlı. || [TS. Ø]

Emmamelı 1 - sıf. Sarık takmış, başında sarık olan. 2 - is. Din adamı, seyit (Hz. Ali'nin soyundan geldiğine İnanılan kimselere denir) vs. || [TS. Ø], {TS.→sarıklı}

Emniyetli sıf. Güvenli, korkusuz, emin, sakin. || [TS.emniyetli] s. İnanılır, güvenilir: "*Orada emniyetli bir adamımız koyunu alır, bizim namımıza keser, dağıtır.*"- B. Felek.

Emniyetsiz sıf. 1 - Emniyet ve asayiş olmayan, güvensiz; korkulu ve tehlikeli olan. 2 - İtimat edilemeyen, inanılması güç olan, güven duyulmayan. || [TS.emniyetsiz] s. İnanılmaz, güvenilmez.

Émosional sıf. fr. 1 - Heyecanlı, duygulu, hisli. 2 - Çabuk hislenen, heyecanlanan, üzülen, müteessir olan, kendine hakim olamayan. || [TS. Ø], {TS.→duygusal, duygulu, heyecanlı, hissi}

Émpirik sıf. yun. 1 - Ampirizm mahiyetinde olan. 2 - Ampirizme, yalnızca tecrübeye dayanan. || [TS.ampirik] s. Bir kurama değil de yalnızca deneye, gözleme dayanan: "*Bunu sadece eğitim uzmanları değil, çocuk yetiştiren*

ana babalar da ampirik olarak bilirler."- H. Taner.

Emteelik sıf. ikt. Değiş tokuşla satılacak olan mal; satılık. || [TS. Ø], {TS.→satılık}

Emudi sıf. ar. Amudi, direk gibi yukarıdan aşağıya, düz ve dik olarak. || [TS.amudı] s. esk. Dikey, dikine, dik.

Emzikli sıf. 1 - Bebeği olan, doğurmuş kadın. 2 - Emzik takılmış. || [TS.emzikli] s.1. Emziği olan. 2. Memede çocuğu olan (kadın): "*Vapurı dolduran emzikli annelerin yüzlerine dikkatle bakarak saadetlerine imrendi.*"- P. Safa.

Enberbar sıf. ar. ve far. klas. Anber saçan, koku saçan. || [TS. Ø], {TS.→kokulu, rayihalı}

Enberbu sıf. ar. ve far. 1 - klas. Anber, kokulu, anber gibi kokulu, 2 - Beyaz, parlak ve iri taneli pirinç çeşidi. || [TS. Ø], {TS.→kokulu, rayihalı}

Enberefşan sıf. ar. ve far. Anber saçan, koku yayan; anber kokan. || [TS. Ø], {TS.→kokulu, rayihalı}

Enberi sıf. ar. Anber gibi, kokulu, güzel kokulu. || [TS. Ø], {TS.→kokulu, rayihalı}

Enberin sıf. ar. ve far. klas. Anber gibi kokulu, koku saçan. || [TS. Ø], {TS.→kokulu, rayihalı}

Encirli sıf. 1 - İncir ağaçları olan (yer, saha) 2 - içinde incir olan. || [TS. Ø]

Endamlı sıf. 1 - Boy boslu, güzel vücutlu, vücudu mütenasip. 2 - Biraz dolgun, yapılı. || [TS.endamlı] s. Boylu, boyu bosu yerinde: "*Endamlı, balık etinde bir taze.*"- A. İlhan.

Endamsız sıf. Vücudu bicimsiz, güzellikten uzak. || [TS.endamsız] s. Boyu bosu yerinde olmayan, kısa, çelimsiz: "*Çoğu bodur, endamsız, kemikli yüzlü ve sönük gözlü olduklarından...*"- R. H. Karay.

Endazeli sıf. Biçimli, düzgün, mütenasip, her yönden yerli yerinde. || [TS. Ø], {TS.→biçimli, düzgün, mütenasip, mütevazin, oranlı, orantılı, ölçülü}

Endazesiz sıf. 1 - Bicimsiz, ölçüsüz, mütenasip olmayan. 2 - Hesapsız, sayısız. || [TS.endazesiz] s. Ölçüsüz.

Endek - döndek sıf. Kaypak, döneç, verdiği sözü tutmayan. || [TS. Ø], {TS.→döneç, kaypak}

Éndémik sıf. yun. öz. ter. Belirli bir yere has olan, bir bölgeye mahsus olan. || [TS.endemik] s. Sadece orada yetişen.

Ender - dönder sıf. Alt üst, karmakarışık. **Ender -dönder** élemek kon. Alt üst etmek, aramak, araştırmak, bakmak. || [TS. Ø], {TS.→alt üst, dağınık, karmakarışık}

Enderun far. 1 - sıf. esk. İç, içeri. 2 - is, Parlaların evinde aile ve kadınlara ait bölüm. 3 - is.

Genelde oda anlamında. || [TS. Ø], {TS.→iç, içeri}

Enderuni sıf. far. İç, içeri, dahil. || [TS. Ø], {TS.→dahili, iç, içeri}

Éndirici sıf. tek. Bir ağırlığı, yükü, bir nesneyi vs. aşağıya indiren. || [TS. Ø]

Éndirimli sıf. İnişli, inişli olan yer. || [TS.indirimli] s.Fiyatında değer düşürmü yapılmış, tenzilâtli, iskontolu

Endişeli sıf. Düşüncesi, içinde derdi, endişesi olan; dertli, kaygılı, ıstıraplı. || [TS.endişeli] s. Tasalı, kaygılı; kuşkulu, korkulu: "*O zamanlar ezberi tam kıvırıp kıvıramayacağımızdan endişeli, kalp çarpıntılarını içinde sıranın bize gelmemesi için dua ederdik.*" - Ç. Altan.

Endişesiz sıf. Endişesi, düşüncesi, kaygısı, ıstırapı, korkulacak bir şeyi olmayan; kaygısız, dertsiz, sakin, rahat. || [TS.endişesiz] s. Tasasız, kaygısız, kuşkusu olmayan, korkusuz; düşüncesiz

En'eneçi sıf. ar. Genelde artık zamanı geçmiş, zamanın ve yeni şartların unutturmağa başladığı adetleri devam ettiren, onlara uyan. || [TS.an'aneci] s. Ananeye bağlı olan, gelenekçi.

En'eneperest sıf. bak. En'eneçi. || [TS. Ø], {TS.→an'aneci}

En'enevi sıf. ar. An'ane şekline gelmiş, o sıfatı kazanmış, an'ane mahiyetinde olan geleneksel.//An'aneye göre yapılan.// An'aneye dayanan, an'aneden gelen; Dedelerden gelen, nesilden nesile geçip gelen. || [TS.an'anevi] s.esk. Geleneğe dayanan, geleneksel.

Énergétik sıf. yun. Enerji üretimi ve kullanılmasıyla ilgili olan. || [TS. Ø]

Enfüsi sıf. ar. esk. Zihne ait, sübjektif, nefiste meydana gelen. || [TS.enfüsi] s. Nesnelerin gerçeğine değil, ferdin düşünce ve duygularına dayanan, öznel.

Engelli sıf. Zorluğu, çetinliği, hatası olan. || [TS.engelli] s.1. Engeli olan, mânialı. 2. Sakat. *engelli koşu

Engelsiz sıf. Engeli, manisi olmayan, kolay yapılan, hatasız. || [TS.engelsiz] s. Engeli olmayan, mâniasız.

Engel-üzar sıf. mah. Çok zor yapılan, büyük zorluklarla. || [TS. Ø], {TS.→güç, meşakkatli, sıkıntılı, yorucu, zahmetli}

Engiboş sıf. ve is. kon. Çok konuşan, geveze, çenesi düşük. || [TS. Ø], {TS.→geveze, lâfazan, lâfçı}

Engin sıf. 1 - Geniş, açık, uçsuz bucaksız. 2 - Genişlik, açıklık. || [TS.engin] s.1. Ucu bucağı görünmeyecek kadar geniş, çok geniş, vâsi: "*Bu deniz de sabahın sisi içinde engin, sınırsız bir deniz gibi görünür.*" - H. Taner. "*Engin olur bizim elin ovası / Yüksek olur yaylaların havası.*" - Halk türküsü. 2. is. Denizin kıyıdan çok uzaklarda bulunan geniş

bölümü; açık deniz: "*Enginden dönen deniz kuşları sessiz kanatlarıyla başımın üstünde dolaşıyorlar.*" - R. N. Güntekin.

Enik sıf. Yırtıcı, sert hayvan yavrusu. || [TS. Ø]

Énişli sıf. İnişli, İnişi olan. || [TS.inişli] s. İnişli olan, bayır aşağı. **inişli çıkışlı, inişli yokuşlu*

Éniş - yoxuş is. İniş ve yokuş yer.//sıf. İniş ve yokuş olan.//zar. İniş ve yokuş şeklinde. || [TS. Ø], {TS.→inişli yokuşku}

Éniş - yoxuşlu sıf. 1 - İniş ve yokuşu olan. 2 - mec. İstıraplı, eziyetli; meşakkatlerle, ıstıraplarla dolu. . || [TS. Ø], {TS.→inişli yokuşku} ||

Énişli - yoxuşlu sıf. bak. Eniş - yoxuşlu. [TS.inişli yokuşlu] s.İnişli çıkışlı

Énli sıf. Geniş, genişliği fazla olan. || [TS.enli] s. Eni büyük olan, geniş: "*Kenarları gençliğinde işlediği enli dantellerle çevrili patiska örtülü minderlerde oturuyordu.*" - C. Uçuk.

Énliagız(lı) sıf. Ağzı enli, geniş olan, büyük ağızlı. || [TS. Ø]

Énliburun(lu) sıf. Burun kısmı enli, geniş olan. || [TS. Ø]

Énllice sıf. Genişçe, enli. || [TS. Ø], {TS.→enli}

Énlidöş(lü) sıf. Göğsü geniş olan. || [TS. Ø]

Énliğaş(lı) sıf. 1 - Kaşları gür, geniş olan. 2 - Kaşı büyük olan. || [TS. Ø]

Énlikenar sıf. Kenarı enli, geniş olan. || [TS. Ø]

Enlikli sıf. Makyajlı, yüzüne allık sürmüş (kadın). || [TS. Ø], {TS.→makyajlı}

Enlikli - kirşanlı sıf. Makyaj yapmış, makyajlı. || [TS. Ø], {TS.→makyajlı}

Énlükürek(li) sıf. Geniş omuzlu, omuzları geniş olan. || [TS. Ø]

Énlisifet(li) sıf. Geniş suratlı, dolgun suratlı. || [TS. Ø]

Énliüz(lü) sıf. bak. Énlisifet(li). || [TS. Ø]

Énliyarpağ(lı) sıf. Yaprakları enli, geniş oJao (bitki, ağaç). || [TS. Ø]

Énsiklopédik sıf. fr. 1 - Ansiklopedi şeklinde olan. 2- İlmin birçok sahalarına ait olan; her şeyi içine alan. || [TS.ansiklopedik] s.1.

Ansiklopedi ile ilgili. 2.mec. Her konuda biraz bilgi sahibi olan.**ansiklopedik sözlük*

Énsiz sıf. Eni olmayan, genişliği fazla olmayan, ensiz, dar. || [TS.ensiz] s. Eni küçük olan, dar: "*Bu ensiz tahta köprü altında ince dere.*" - E. B. Koryürek.

Entiğ sıf. ar. Değerli, kıymetli, nadir bulunan, çok güzel, görülmemiş, herkesin dikkatini celbeden. || [TS.antik] s. İlk Çağdaki uygarlıklarla, özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıkları ile ilgili olan, antika.*antik çağ

Entiğe sıf. 1 - bak Entiğ.//Çok güzel, göz okşayan, alımlı. 2 - Garip, acayip. || [TS.antika] is.1. Eski çağlardan kalma eser

veya tarihî değeri olan eski eşya: "Sofadaki antika yerli saat, ihtiyar göğsü hurlaya hurlaya ağır ölçülü vuruşlarla gece yarısını çaldı."- H. R. Gürpınar. 2. s. Mec. Genele, olağana, geleneğe aykırı, acayip, tuhaf: "Hâsılı antika bir herif."- Ö. Seyfettin. 3. Mendil, örtü, yatak çarşafı gibi bezlerin kenarlarına paralel ipliklerden bir bölümü çekilip dikey olanların ikisi, üçü bir arada tire ile sarılarak yapılan diş diş süs, sıçan dişi, ajur. 4. s. Antik. Antikasını bilmek En iyisini bilmek.

Entiğefürüş sıf. ar. ve far. Çok güzel ve değerli, tarihi önemi olan, antika şeyleri alıp satan adam. || [TS. Ø], {TS.→antikacı}

Entomoloji sıf. yun. Böcekler konusuna (zoolojiye) ait olan. || [TS. Ø]

Enver sıf. ar. klas. Çok nurlu, çok ışıklı, çok parlak. || [TS. Ø]

Épidémik sıf. yun. tıp. Bulaşıcı hastalık şeklinde olan; bulaşıcı. || [TS. Ø], {TS.→bulaşıcı}

Épigrafi sıf. yun. Epigrafiye ait olan, epigraf konusu üzerinde çalışan ilmi sahaya ait. || [TS. Ø]

Épik sıf. - yun. edeb. Destana ait, destan karakterli. || [TS.epik] s. Destana ilişkin, destana özgü, destanla ilgili, destansı (eser).

Épiléptik sıf. yun. Sara hastası. || [TS.epileptik] s.Sara hastalığı ile ilgili.

Épistolyar sıf. lat. edeb. 1 - Mektup şeklinde yazılmış eser. 2 - Bir yazarın, şairin yazdığı mektupların tamamı. || [TS. Ø]

Epizodik sıf. yun. 1 - Sistematik karakter taşımayan, tesadüften ibaret olan. 2-Epizotlar şeklinde olan, devamlı olmayan. || [TS. Ø]

Époléttli sıf. Apoletti, omuzlarında apolet olan. || [TS. Ø]

Eprimiş sıf. 1 - Çürüyüp dökülmüş, didik didik olmuş, bozulmuş. 2 - mec. Çok yorulmuş, takatten düşmüş, yorgun. || [TS. Ø], {TS.→pörsük, yorgun}

Er 1 - is. Kadının kanuni kocası. **Ere gétmek** Kocaya varmak, nikahlanmak, evlenmek. **Ere vérmek** Kocaya vermek, kendi kızını, kardeşini vs. kocaya vermek, birisiyle evlenmesine rıza göstermek. 2 - sıf. ve is. Sözüne güvenilen, mert; kahraman, yiğit. **Er oğlu er** Yiğit, kahraman. || [TS. Ø], {TS.→mert, yiğit}

Erbab sıf. ar. esk. Ağa, sayın, cenap, saygın birinin lakabı./kon. Bazan şaka veya dalga geçmek maksadıyla söylenir. || [TS. Ø]

Ercanlı sıf. Kocasını çok seven ve ona ihtimam gösteren, hizmet eden kadın. || [TS. Ø]

Erebce 1 - sıf. ve zar. Arapların tutum ve durumlarına uygun, bunlarla ilgili; Arap dilinde. 2- is. Arap dili. || [TS.Arapça] is.1. Samî dilleri ailesine giren ve Arap ülkelerinde kullanılan dil. 2. s. Bu dile özgü olan: *Arapça kitap*

Erebi sıf. ar. Arapça, Arap dilinde. || [TS.Arabî] is.ve s.1.Araplarla ilgili, Araplara özgü olan. 2. is. Arapça

Ereğac sıf. ve zar. kon. Çabuk olgunlaşan, yetişen; Erken ekilen. || [TS. Ø]

Eremik sıf. 1 - Doğurmayan, uzun müddet kısır kalan, 2 - mec. Doğurmayan. 3 -Mahsul, meyve vermeyen. 4 - mec. Faydasız, neticesiz, yararsız. || [TS. Ø], {TS.→faydasız, neticesiz, sonuçsuz, ürünsüz}

Erezen sıf. kon. Geç olgunlaşan, yetişen; geç ekilen. || [TS. Ø]

Ergen sıf. Buluğa ermiş lakin henüz evlenmemiş. **Ergen olmağ** Evlenme çağına ermek, yetişmek. || [TS.ergen] s.1. Ergenlik çağında olan. 2. Henüz evlenmemiş, bekâr. **Ergene karı boşamak kolay** Bir işin içinde olamayanların o işteki güçlükleri küçümsediklerini anlatır. **ergen olmak** Evlenecek çağa girmek.

Erğevani sıf. far. Erguvan çiçeği renginde, kırmızı ve parlak. || [TS.erguvanî] is.1. Eflâtunla kırmızı arası renk. 2. s. Bu renkte olan.

Ergin sıf. Eriyip sıvı hâline gelmiş, eritilmiş. || [TS.ergin] s.1. Olmuş, yetişmiş, kemale ermiş: *Ergin yemiş. Ergin ekin.*2. Haklarını kendi kullanmak için yasanın gösterdiği yaşa gelmiş olan (kimse), reşit: "oğlunun bilgin, ergin, akıllı, uslu olmasını istiyordu."-N. Araz.

Erikli sıf. 1 - Kayısı ağaçları olan yer, saha. 2 - İçinde kayısı olan. || [TS. Ø]

Erincek sıf. Tembel, üşenen, çalışmaya yanaşmayan. || [TS.erincek] is.ve s. *hlk.* Tembel, üşenen.

Eringen sıf. bak. Erincek. || [TS. Ø], {TS.→erincek}

Erinik sıf. 1 - Üşenen, tembel 2 - Erimiş, eriyip sıvı hâline gelmiş. || [TS. Ø], {TS.→üşengeç}

Erinmez sıf. Erinmeyen, tembellik etmeyen, üşenmeyen. || [TS. Ø]

Erinmiş sıf. 1 - Eritilerek saf (aşırılmış; eritilmiş hâlde. 2 - Eritilmiş || [TS. Ø]

Erişlik sıf. dok. Ariş için gereken, arişlik için yararlı. || [TS. Ø]

Erişteli sıf. İçinde erişte olan, erişte karıştırılmış. || [TS. Ø]

Eriştelik sıf. Erişte kesmek için hazırlanan, erişte için yararlı. || [TS. Ø]

Eriyici sıf. 1 - Sıvı vs. içinde eriyebilen, çözülebilen. 2 - Kolaylıkla eriyen, çözülen. || [TS. Ø]

Erkanlı sıf. kon. Edepli, terbiyeli, ahlâklı, ciddi. || [TS. Ø], {TS.→ahlâklı, ciddî, edepli, terbiyeli}

Erkansız sıf. 1 - Dinsiz, imansız. 2 - Küfür, beddua olarak kullanılır. || [TS. Ø], {TS.→dinsiz, imansız}

Erkek sıf. 1 - İnsan ve hayvanın İki cinsinden dölleyici özelliği olanı, doğurtmak nitelik ve gücü olanı.//is. Erkek koyun, koç. 2-Erkek anlamında (insan). 3 - mec. Erkek gibi sağlam, dayanıklı, güçlü. 4-mec. Kaba, nezaketsiz anlamında. **Erkek Tükezban** Erkek tabiatlı, erkek gibi davranan kadın, erkek Fatma. || [TS.erkek] is.1. İnsan, hayvan ve bitkilerin dişiyi dölleyecek cinsten olanı. 2. *biy.* Sperma oluşturan organizma. 3. Yetişkin adam, kadın karşıtı: "*Erkekler gelince buraya, karılar işte böyle kaçar.*"- O. C. Kaygılı. 4. Koca. 5. *s. mec.* Sözüne güvenilir, mert. 6. *s.* Girintili ve çıkıntılı olmak üzere bir çift oluşturan nesnelere çıkıntılı olanı. 7. Sert, kolay bükülmez. **erkek Fatma** Erkek gibi davranışları olan kadınlar için kullanılır. **erkek gibi** Erkeğe yakışır biçimde, erkeğe benzer. **erkek olmak** 1. Kadıncı cinsiyet değiştirmek. 2. Erkeğe yakışır davranışlarda bulunur duruma gelmek.**erkek anhtar, erkek bakır, erkek demir, erkek erkeğe, erkek fiş, erkek organ, erkek terzi, erkekler hamamı*

Erkekçe sıf. ve zar. Erkek gibi, mertcesine, cesurca, cesurane. || [TS.erkekçe] s. Erkek gibi, erkeğe yakışır (biçimde), yiğitçe, mertçe: "*Ölürken başucundaydı; sağ kalırsa gidip babasını göreceğine, vuruşurken erkekçe şehit olduğunu anlatacağına söz vermişti.*"- A. İlhan.

Erköyün sıf. Haddinden fazla ihtimam gösterilme, nazlı büyütülme, bundan dolayı kibirli olma hâli, şımarık. || [TS. Ø], {TS.→şımarık}

Erli sıf. Kocasısı olan.//is. Kocasısı olan kadın. || [TS. Ø]

Erlik is. 1 - Kocanın kendi eşine olan davranışı, vazifesi, hakkı. 2 - Mertlik, yiğitlik, namusluluk. 3 - sıf. Kocaya varma, evlenme yaşı gelmiş (kız). || [TS. Ø]

Ermenice sıf. ve zar. Ermeni diliyle ilgili, Ermeni dilinde. || [TS. Ø]

Erotik sıf. Yun. Cinsi münasebetle ilgili, açık saçık, şehvi duygularla dolu. || [TS.erotik] s. 1. Aşkla ilgili olan, aşkı anlatan, kösnül, erosal, şehvî, şehvanî. 2. Cinsel aşkla, cinsiyetle ilişkisi olan, kösnül, erosal.

Érsiz sıf. Kocasısı olmayan kadın, dul kadın. || [TS.ersiz] s.Kocasısız.

Esalı sıf. Elinde sopa, değnek, baston olan. || [TS. Ø], {TS.→bastonlu, sopalı}

Esas is. ar. 1 -Temel, özül.//mec. Bir şeyin temeli, temelini teşkil eden şey; kök.//Asıl, hakikat. 2 - sıf. Temel. 3 - Bir hareketin davranışın doğruluğunu, gerçekliğini izah eden, bir temele dayayan, doğruluğunu isbat eden sebep, delil, isbat. 4 - **Esaslar** şeklinde: Prensipler (bir fikirde). 5 - gram. Sözü, kelimenin kökü. 6-kim. Asitlerle birleşince oksit

meydana getiren tuz. 7 -mat. Geometrik bir cismin yüksekliğine dik olan tarafı. **Esas é'tibarile** Esasen, başlıca, esas itibarıyla. **Esas ganun** Anayasa. **Esas kapital** ikt. Sermayenin üretim vasıtalarına harcanan kısmı. **Esası göyülme** a-Tesis edilmek, temeli atılmak, b - Başlanmak. **Esas götürmek** (almak, tutmak) Bir temel gibi, esas gibi kabul etmek, almak. **Esasına geçer** Tamamen, büsbütün, temelden.....esasında durmak, ... esasını teşkil etmek Bir şeyin kaynağı, onun meydana gelmesinin asıl sebebi olmak. **Esasını göymek** a-Temelini atmak, b - Kurmak, tesis etmek. || [TS.esas] is.1. Bir şeyin özünü oluşturan ana öge, temel. 2. (bir iş veya sözde) Doğru biçim. 3. *s.* Ana, temel olarak alınan, başlıca, asal, esasî. **esasa bağlamak** Belirli bir kurala dayandırmak. **esası olmamak** Gerçek olmamak, yalan olmak. **esas vaziyete geçmek** Hazır ol durumunu almak: "*Kaldırımın önünde esas vaziyete geçip, kasketini çıkardı.*"- O. Kemal.**esas duruş, esas vaziyet*

Esası sıf. ar. esk. Temel. || [TS.esasî] s. Esasla ilgili, asıl ve temel olanla ilgili, asal, bazal.

Esaslı sıf. 1 - Sağlam dayanıklı, temeli, dayanağı olan; köklü, sağlam. 2 -Yeterli derecede dayanağı olan, ciddi, tutarlı, inandırıcı. 3 - Doğru, gerçek, hakiki; aslı, esaslı olan. 4 - Ciddi, önemli, prensip üzerine kurulu. **Esaslı suretde** Ciddi olarak, esaslı bir şekilde, bir temele dayalı olarak. 5 - Çok yönlü olarak, İnceden inceye. **Esaslı kapital** göyuluşü ikt. En önemli inşaatları yapmak için serbest bırakılan, harcanan para **Esaslı te'mir** Binanın (motorun, cihazın vs.) önemli parçalarının mükemmel bir şekilde tamiri. **Esaslı tikinti** Ziraat ve çiftçilikle ilgili olan fonların genişlemesine yardımcı olan sanayi kuruluşlarının ve onlara ait binaların inşası, yapımı. || [TS.esaslı] s.1. Köklü, geniş ölçüde etkili, güzel, doğru: "...*gövdesini kuş tüyü yastıkların içine daha esaslı bir tarzda yerleştirdi.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 2. *zf.* Köklü, etkili, güzel bir biçimde, doğru olarak.

Esassız sıf. 1 - Temelsiz, dayanaksız. 2 -Hiçbir delile, isbata, hakikate dayanmayan; inandırıcı olmayan, yalan. || [TS.esassız] s.1. Sağlam bir temele dayanmayan, köksüz, asılsız. 2. Doğru olmayan, yalan: "*Bazen bir toplum, olduğu gibi esassız, çok abartılmış, yanlış rivayetlere kapılıp gidiyordu.*"- B. Felek.

Esatiri sıf. ar. Esatire, efsanelere, mitolojiye ait olan; mitolojik, efsanevi. || [TS.esatirî] s. Esatirle ilgili, esatire ait: "*Çamlıca tepesinden bakınca, İstanbul, esatiri ve başdöndürücü bir güzellikle karşımızda yatar.*"- A. Ş. Hisar.

Esbahlı sıf. Silahlı, pusatlı, silahlanmış. || [TS. Ø], {TS.→silahlı}

Esebi s. ar. 1 - Sinirleri son derece hassas olduğu için ufak şeylere kızan, hemen etkilenen adam.//Sinir hastası. 2-İçten heyecan ve ıstırap ifade eden, sinirlilik ifade eden. 3-Sinirlendirici, sinirlenmeye, heyecanlanmaya sebep olan; rahatsızlık ve ıstırapla dolu. || [TS.asabî] s.1. Sinirli: "*Bu sebepsiz ağrılar gibi onun herşeyi asabî mizacının belirtisi idi.*"- T. Buğra. 2. Sinirle ilgili, sinirsel.

Esebileştirici s. ar. Sinirlendirici. || [TS. Ø], {TS.→sinirlendirici}

Esebimezac s. ar. esk. Sinirli tabiatlı, mizaçlı. || [TS. Ø], {TS.→asabî, sinirli}

Esen s. ar. kad. Sağ, sıhhatte, sağlam. || [TS.esen] s.Hiçbir hastalığı, vücutça hiçbir eksigi olmayan, sağlıklı, sıhhatli, salim: *Şen ve esen kalınız.*

Eserbexş s. ar. ve far. esk. Tesirli, etki eden. || [TS. Ø], {TS.→etkili, müessir, tesirli}

Eserli s. ar. Tesirli, etki eden, etkisi olan; iz bırakan. || [TS. Ø], {TS.→etkili, müessir, tesirli}

Ezersiz s. ar. 1 - Etkisiz, hiçbir tesiri olmayan, etki etmeyen, hiçbir iz bırakmayan. 2 - Hiçbir buluşu, eseri olmayan, eser İcat etmeyen, bırakmayan. || [TS. Ø], {TS.→etkisiz, tesirsiz}

Esgercesine s. ar. Askere yakışır bir şekilde, asker gibi, kendini askere benzeterek. || [TS. Ø]

Esgeri¹ s. ar. Askere, askerliğe, orduya ait. || [TS. askerî] s. Askerlikle ilgili, askere özgü. *askerî ambargo, askerî ateşe, askerî inzibat, askerî kaput, askerî rüştiye

Esgervarı s. ar. Askere, asker gibi kendini göstererek. || [TS. Ø]

Esil s. ar. 1 - Soylu, asaletli, asil. 2 - Esas, temel, asil. || [TS.asil] s.1. Soylu: "*Hepsi de iyi yüzlü asil tavırlı aile çocuklarıydı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Yüksek duygu ile yapılan. *asilzade

Esilli s. ar. 1 - Soylu, nesli, soyu belli olan, asil. 2 - Sahte olmayan, gerçek, doğru. || [TS. Ø], {TS.→asil, doğru, gerçek, hakikî}

Esilsiz s. ar. 1 -Aslı, esas, temeli olmayan, gerçek olmayan; sahte, uydurma//Hiçbir şeye dayandırılmayan. 2-Soysuz, aslı necabeti olmayan. || [TS.asılsız] s. Doğru olmayan, temelsiz, köksüz, dayanaksız (haber).

Eski¹ s. ar. 1 - Eskimiş, köhne, ortaya çıkışı veya var oluşundan beri çok zaman geçmiş olan.//Köhnemiş, yıpranmış, harap duruma gelmiş. 2 - Kadim, eski devirlere ait olan. 3 - Çoktan beri devam eden, otan, köhne. 4- Tecrübeli, yaşlı.//İhtiyar. **Eski ğapı, eski daban bak. Eski hamam, eski tas. Eski hamam, eski tas** Hiçbir şey değişmemiş, her şey eski halindedir, her şey yerli yerinde kalmıştır anlamında. || [TS.eski] s. 1. Çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan: "*Ey*

benim eski duygularım, eski düşüncelerim. Neden böyle uzaksınız benden?"- N. Ataç. 2. Çok kullanmaktan yıpranmış, harap olmuş: "*Ben babamın eskilerinden uydurma şeylerle giyiniyordum.*"- H. Z. Uşaklıgil. 3. Bir önceki, sabık: "*Anlatışına bakılırsa, eski kâtime, şimdi fevkalâde şık giyiniyormuş.*"- H. Taner. 4. Geçerli olmayan: "*Bugün mekteplerimiz artık o eski mektepler değildir.*"- R. N. Güntekin. 5. Herhangi bir meslekte uzun süreden beri çalışmış olan. 6. Geçmiş çağlardaki: "*Kendimi eski zamanların eski bir gecesinde gayet geç bir saatte sokakta dolaşıyorum sanıyordum.*"- R. N. Güntekin. 7. is. tamlanan olarak kullanılınca alaylı olarak) Herhangi bir görevden düştüğü veya durumunu yitirdiği için bir kimsenin eski saygınlığının kalmadığını bildirir. 8. Mesleğinde uzmanlaşmış, tecrübesi olan. 9. Geçmiş dönemlerde yaşayan (kimse): "*Kısa hikâyemize eskilerin çok kullandığı bir üslup ile başlayabiliriz.*"- N. Araz. "*Eskiler arasında beni en çok Fuzulî duygulandırır.*"- S. Birsal. **eski ağza yeni taam** Turfanda bir şey yenilirken söylenen söz. **eski çamlar bardak oldu** Devir değişti, eski tutumların değeri kalmadı. **eski defterleri karıştırmak (veya yoklamak)** Eski olayları, bir yarar umarak veya başka bir amaçla yeniden ele almak. **eski göz ağrısı** Eski sevgili, ilk göz ağrısı: "*Niye buraya bu kadar kılıksız, üstelik de bir karış sakallı geldim. Bak eski göz ağrılarına rastlayacakmışız.*"- H. Taner. **eski hamam eski tas** Hiçbir şeyi değişmemiş, eski durumunda kalmış: "*Bereket versin, işi kuru gürlütüden ileri gitmediği, her şeyin eski hamam eski tas kaldığı çabuk anlaşıldı.*"- K. Tahir. **eski hayratı da berbat etmek** Bir işi daha iyi bir duruma sokmaya çalışırken büsbütün bozmak. **eski köye yeni âdet** Yarırganan bir yenilik yapmaya kalkışanlar için söylenir. **eskiler** 1. Eski çağ insanları, eski kuşaklar, bizden önce yaşayanlar. 2. Eski eşya. **eskisi gibi** Önceden olduğu gibi: "*Gene eskisi gibi bir şey bilmeden, hissetmeden hareket ediniz.*"- A. Gündüz. **eskisi kadar (veya gibi)** Eskiden olduğu gibi, eskiden olduğu ölçüde: "*Doğal güzellikler artık eskisi gibi turist çekmiyor.*"- N. Cumalı. **eskisi olmayanın acarı olmaz** Yeni bir şey edinince eskisini hemen elden çıkarmamalıdır. ***Eski Çağ, Eski Dünya, eski eserler, eski harfler, eski kafalı, eski kafalılık, eski kurt, eski püskü, eski toprak, eski tüfek, eski yazı**

Eskik s. ar. 1 - Bütün, tam olmayan, noksan, yetmeyen. **Eskik çekmek** Normal tartıdan az tartmak, tartıda hile yapmak. **Eskik çıkarmağ** Belirli olan miktardan daha az hesap etmek, çıkarmak. **Eskik çıkmağ** Belirli ölçüden miktardan veya tahmin edilenden daha az

çıkmak, daha az olduğu ortaya çıkmak. Eskik déyil Daimi olarak vardır, her zaman mevcuttur, bulunur. Eskik étmek (élemek) a - Azaltmak, b - Kesmek, ara vermek, devam ettirmemek. Eskik gelmek bak. Eskik çıрмаğ. Eskik olma, eskik olmayasan (ol mayasınız vs.) Sağlık, afiyet, sıhhatte olma arzusu bildiren bir ifade. Eskik olmamağ Her zaman varolmak, eksik olmamak, her zaman bulunmak. Eskiyni doldurmağ (tamamlamağ) Yetmeyen kısmı, hisseyi ilave ederek doldurmak, tamamlamak. Başından eskik olmamağ bak. Eskik olmamağ. Héç eskik olmasın Mer zaman var olsun, hiç yok olmasın. 2-Noksanı, kusuru olan, yetismeyen yetmeyen, yarım.//Alçaklık, köttülük, eksiklik getiren şey. 3 - Başkasından az, küçük kısa, alçak. 4 - Kıymetsiz, değersiz. 5 - is. Eksik gelen miktar.//Yetmeyen şey, ihtiyaç duyulan şey. || [TS.eksik] İs. 1. İhtiyaç duyulan (şey), noksan: "Aklı sıra bu eksikliğini biraz olsun doldurmaya çalışıyor."- H. Taner. 2. s. Bir bölümü olmayan, natamam. 3. s. Mükemmel olmayan, kusurlu, muallel, sakat. 4. s. Az: "Arada can sıkıntısından doğma kavgalar da hiç eksik değil..."- R. N. Güntekin. eksik çıkmak Tartı veya ölçünün tam olmadığı görölmek. eksik doğmak Vaktinden önce veya organları gelişmeden doğmak. eksik etmemek Her zaman bulundurmak, sürdürmek: "Sağ gözünden, güneş vurduka sağa sola yansıyan tek gözülüğünü eksik etmezdi."- A. İlhan. eksik gedik kapamak Gerekli olan ufak tefek ihtiyaçları karşılamak. eksik gelmek Yetismemek, yetmemek. eksik olma "var ol, sağ ol" gibi hoşnutluk anlatır. eksik olmamak Her vakit ve her fırsatta bulunmak: "Köyde Nevin'i sevenler de eksik değildi."- S. F. Abasıyanık. "Bir ufak sac mangal, kış yaz önünden eksik olmaz."- M. Ş. Esendal. eksik olmasın "sağ olsun, var olsun" anlamında birine karşı hoşnutluk bildirir. eksik olsun 1. "gereği yok" anlamında kullanılır. 2. Ölsün!. Eskik-eskik zar. Alçakcasına, rezilcesine, kötü adamlar gibi.//sıf. İnsanı alçaltan. || [TS. Ø] Eskimiş sıf. Köhnemiş. || [TS. Ø], {TS.→köhne} Esl is, ar. 1 - Esas, temel, dayanak.//Kök, mahiyet. 2 - Kaynak, çıkış noktası başlangıç.//mec. Hakikat, doğruluk, gerçeklik. 3 - Bir eserin kopyası çıkarılmamış veya tercüme edilmemiş ilk şekli, hâli, orjinal şekli.//sıf. Orjinal. 4-sıf. Hakiki, doğru, gerçek. Eslime baxsan (baxdığda, ğalanda) Aslında, aslına bakılırsa, gerçekte, gerçeği söylemek gerekirse, hakikatte ise anlamında.//Başlıca. asıl, en önemli.//Hakikaten, gerçekten. 5-Nesil, soy sop, menşe. 6-sıf. En eski, ilk, ilk önceki. 7-sıf. Temiz, saf, hiçbir karışığı olmayan, has. 8-Tam,

tamamen, aynı, 9 - Eslinde şeklinde ; a - Esasında, temelinde, b-Başlangıçta en önce. c- Hakikatte, aslına bakılırsa. || [TS.asıl] s. 1. Bir şeyin kendisi, örnek, kopya karşıtı. 2. Kök, köken, kaynak. 3. Gerçeklik, esas, hakikat. 4. Soy, nesep: "İnsan dedi, aslımı unutmamalıdır."- S. F. Abasıyanık. 5.Gerçek: "Genç kızın bıraktığı mektup asıl sebebi meydana çıkarmıştı."- R. N. Güntekin. 6. Bir şeyin temelini oluşturan, ana. 7. Aranılan nitelikleri en çok kendinde toplamış olan. 8. s. ve. zf. (a'sıl) Başlıca, başta gelen, gerçek olarak. 9. Bir görevde sürekli bulunan, yedek karşıtı. (bir işin) aslı astarı İç yüzü, gerçek şekli. aslı astarı (veya aslı faslı) olmamak Yalan, asılsız olmak. aslı çıkmak Gerçek olduğu anlaşılacak, gerçek olduğu ortaya çıkmak. aslı faslı yok Yalan, uydurma. *asıl nüsha, asıl sayılar, asıl vurgu Esleheli sıf. Silahlı, silahlanmış. || [TS. Ø], {TS.→silahlı} Esmeceli sıf. Titreme hastalığına yakalanmış, titremesi olan. || [TS. Ø] Esmer sıf. ar. Koyu buğday rengi, siyah çalan buğday rengi. || [TS.esmer] is.1. Siyaha çalan buğday rengi. 2. s.ve is. Teni ve saçları karaya çalan, koyu buğday rengi olan (kimse), yağız: "Üzülüyor, ama üzüntüsü, kızının esmer güzeli olmasına..."- S. F. Abasıyanık. 3. (hava) Kurşunî renk: "Sazlı köyü ayaklandığı zaman gökyüzü daha esmerdi."- T. Buğra. Esnek 1 - sıf. Herhangi bir etkiyle kaybettiği şeklini tekrar kazanabilen, elastiki. 2-Esname. 3 - anat. Ağız boşluğundan gırtlığa açılan delik. || [TS.esnek] s. ve is.1. Bir dış gücün etkisi altında uzamak, kısalmak, eğrilmek gibi biçim değişikliklerine uğradıktan sonra, etkinin kalkmasıyla eski biçimini alabilme özelliğinde olan, elâstikî. 2. mec. Değişik yorumlara elverişli. Esrarengiz sıf. ar. ve far. Sırlı, esrarlı, sırlarla dolu; anlaşılması zor. || [TS.esrarengiz] s. Gizlerle, sırlarla örtülü, esrarlı: "Balonun salonlarında şimdi esrarengiz bir hava dolaştı."- A. Gündüz. Esrarlı sıf. Sırlı, esrarla örtülü. || [TS.esrarlı(I)] s. Gizli yönleri bulunan, ne olduğu anlaşılabilen, akıl erdirilemeyen, esrarengiz: "Gözlerimi açtığı zaman, geceleyin bana esrarlı, korkunç görünen herşeyi olduğu gibi, kuruntusuz seyrettim."- R. H. Karay. "Aldırmadı, aynı esrarlı ve bir parça alaycı inatla devam etti."- R. N. Güntekin. Esrîde sıf. ar. ve far. Eski, yaşlı, kadim, asır görmüş, asırlık. || [TS. Ø], {TS.→eski, yaşlı, yüzyıllık} Esri sıf. Çağdaş, asra, zamana uygun çağa ait. || [TS.asrî] s.Modern, çağcıl.

Esriksif.1 - Şişmanlayıpbüyümüş.2-Kızgın, öfkeli, azgın. || [TS.esrik] s. Esrimiş, sarhoş, mest, sermest.

Esrimiş sif. Sinirlenmiş, kızmış. || [TS. Ø]

Esrlük sif. Asırlık, bir asır süren, yaşayan. || [TS. Ø], {TS.→yüzyıllık}

Éstétik sif. yun. Güzelliğe, estetiğe has olan, onunla ilgili olan. || [TS.estetik] s. 1. Sanatsal yaratının genel yasalıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bediiyat: "Boğaziçi'nin, Sarayburnu yarımadasını, tarihi üslup ve estetiklerini korumak için çok iyi hazırlanmış projeler var."

-H. Taner. 2. s. Güzellik duygusu ile ilgili olan veya güzellik duygusuna uygun olan: *Estetik duygu. Estetik bir yapı.* 3. is. *fel.* Güzelliği ve güzelliğin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerini konu olarak ele alan felsefe kolu, güzel duyu: *Mantık, gerçeğe ermek için akla nasıl kılavuzluk ediyorsa, estetik de güzeli bulmak için duyguya öyle yol gösterir.* 4. s. *tıp* Kusurlu bir organı düzeltmek veya güzelleştirmek amacıyla uygulanan (yöntemler): *Estetik cerrahi.*

Éstonca sif. ve zar. Eston diline ait, Eston dilinde. || [TS. Ø]

Eşedd sif. ar. Şiddetli güçlü, son derece (çok). || [TS. Ø]

Éşğbaz sif. ar. ve far. Kadına düşkün, çapkın, Çapkınlık yapmayı seven adam. || [TS. Ø], {TS.→çapkın}

Éşğli sif. Hararetli, heyecanlı, ihtirash. || [TS. Ø], {TS.→hararetli, heyecanlı, ihtirash, tutkulu}

Éşidilmez sif. ve zar. İhtilmesi, duyulması mümkün olmayan, duyulmayan. || [TS. Ø]

Éşim - éşim sif. Büklüm büklüm, burulmuş hâlde, kıvrım kıvrım. || [TS. Ø], {TS.→büklüm büklüm, kıvrım kıvrım}

Eşkbaz sif. far. klas. Göz yaşı akıtan, çok ağlayan. **Eşkbaz olmağ** klas. Göz yaşı dökmek, çok ağlamak. || [TS. Ø]

Éşme¹ is. ve sif. 1 - Eşmek fiili. 2 - Büklülmüş, burulmuş, eşilip hazırlanmış halde. || [TS. Ø], {TS.→büklülü}

Éşme-éşme sif. Büklüm büklüm, kıvrım kıvrım, burulmuş hâlde. || [TS. Ø], {TS.→büklüm büklüm, kıvrım kıvrım}

Eşref sif. ar. esk. En şerefli, daha şerefli, çok aziz, pek muhterem. || [TS.eşref] s. Çok onurlu, çok şerefli.*eşrefsaati

Eşrefili sif. Süs için eşrefi adlı altın para takılmış. || [TS. Ø]

Éşsiz sif. 1 - Yalnız kalmış, hanımı vefat etmiş veya boşanmış; arkadaşsız, dertsiz, kimsesiz. 2 - Eşsiz, benzersiz, benzeri olmayan, eşi olmayan. || [TS.eşsiz] s. 1. Eşi benzeri olmayan veya eşi benzeri görülmemiş olan: "Güzelliğince

hayran olduğum bu eşsiz şehre karşı, onun bir insanı olmak borcumu bir derece yerine getirip sevinmişim."- H. Taner. 2. Eş bulmamış, eşinden ayrılmış veya yanında eşi olmayan.

Éşşekli sif. Eşeği olan. || [TS. Ø]

Etaletli sif. 1 - Hareketsiz, durgun tembel. 2 - fiz. Hareket hâlinde olan cismin, dış etki olmadan hareketini, duran cismin de durgunluğunu muhafaza etmesi hadisesi. || [TS. Ø], {TS.→durgun, hareketsiz}

Etbaz sif. kon. Akılsız, serseri, ahmak, bir şeyi geç kavrayan. || [TS. Ø], {TS.→anlayışsız, budala, et kafalı, gabi, iz'ansız}

Etekdolusu sif. Oldukça çok, haddinden fazla. || [TS.etek dolusu] s. Pek çok, bol bol, alabildiğince fazla.

Etekli sif. 1 - Eteği geniş ve uzun olan. 2 - Eteği, etekleri olan. || [TS. Ø]

Eteneli sif. Etenesi olan (memeli hayvanlar). || [TS.eteneli] s.Etenesi olan.

Etenesiz sif. Etenesi olmayan (memeli hayvanlar). || [TS.etenesiz] s.Etenesi olmayan: *Etenesiz memeli.*

Etiacı sif. Konuşması, hareketi ve davranışlarıyla başkalarını İnciten, kıran, üzen; tatlı dilli olmayan. || [TS. Ø], {TS.→görgüsüz, kaba, kırıcı}

Etiacığ sif. esk. kon. Göğsü, kolları, bacakları açık kadın veya kız. || [TS. Ø]

É'tibarlı sif. 1 - Değer verilmeğe layık olan, nüfuzu olan, sadakatli, vefalı, inanılabilecek olan.//Şüphe doğurmadan, hakiki, dürüst doğru. 2 - Hürmeti, saygısı olan, nüfuzlu, isim yapmış. 3 - Kanuni olarak gücü, tesiri olan. 4-Sağlam, dayanıklı. || [TS.itibarlı] s. 1. İtibarı, değeri olan, saygın. 2. Kredisi olan. 3. Gözde olan, önemli sayılan: "Köşedeki itibarlı masalardan birine karşılıklı oturduk."- Ç. Altan.

É'tibarsız sif. 1 - Sadakati olmayan, itimad edilmeyen. **É'tibarsız çımağ** Verdiği sözü, vaadi tutmamak, vefasızlık göstermek. 2 - İtimada, güvenilmeğe, inanılmaya ta-yık olmayan. 3-Sözü geçmeyen. İtibarı, nüfuzu olmayan, şeref ve haysiyeti olmayan. 4 - Kanuni olarak değerini, gücünü kaybetmiş. 5 - Sağlam olmayan, tahammülsüz. || [TS.itibarsız] s. İtibarı, değeri olmayan.

Etiğ(e) sif. ar. Eski, kadim. **Asari - etiğe** esk. a - Eski devirlere ait kültürel eserler, arkeolojik eserler, b - mec. Zamanı, devri geçmiş şey, yaşanılan devir için garip olan. || [TS. Ø], {TS.→eski}

É'tiğadlı sif. Bir şeye itikadı, inancı olan, sağlam inancı, ideali olan, inançlı. || [TS.itikatlı] s. İtikadı olan, inançlı, imanlı.

É'tiğadsız sif. İnançsız tüküsüz, idealsiz, hiçbir şeye inanmayan. || [TS.itikatsız] s. İtikadı

olmayan inançsız, imansız: "*Sevim, görünüşte benden daha itikatsizdir.*"- R. N. Güntekin.

É'timadkar sınıf. İnanırcı, ümit verici, güvenli. || [TS. Ø], {TS.→ güvenli, inanırcı}

É'timadlı sınıf. İnanılan, itimat edilen, sadakatli. || [TS. Ø], {TS.→ sadakatli, sadık}

É'timadverici sınıf. İnanırcı, ümit verici, güvenilir. || [TS. Ø], {TS.→ güvenilir, inanırcı}

Etirli sınıf. 1 - Koku yayan, saçan.//Güzel kokulu, güzel kokusu olan. 2 - Güzel koku sürülmüş. || [TS.ıtırılı] s. Güzel kokulu, muattar, ıtrı.

Etlı sınıf. 1 - Şişman, dolgun.//İyi, bol etli olan. 2 - Üzeri, etrafı etle kaplanmış, dolgun. 3 - Etle hazırlanmış, içinde et olan. 4 -mec. kon. Zengin, varlıklı || [TS.etli] s.1. İçinde et bulunan. 2. Eti çok olan. 3. Dolgun, kalın: "...aşağıya sarkan kalın, etli, ıslak dudakları vardı."- Y. K. Karaosmanoğlu. 4. (meyveler için) Yenecek kısmı çok olan. **etliye sütlüye karışmamak** Toplum içindeki çeşitli hareketlerden uzak durmak, hiçbir şeyle ilgilenmemek: "*Etlıye sütlüye karışmamak ve hiçbir ideal için hiçbir mücadeleye katılmamak onun mizacıdır.*"- P. Safa

Etlı - canlı sınıf. Şişman, dolgun, zinde. || [TS.etli canlı] s. Dolgun vücutlu, sağlıklı, güçlü: "*İshak Bey'in nazarında etli canlı her kadın hemen hemen birdi, makbuldü.*"- R. H. Karay.

Etlı-ganlı sınıf. Dolgun, zinde. || [TS. Ø], {TS.→ dinç, diri, dolgun, sağlam, zinde}

Etlık sınıf. Etinden faydalanmak için beslenen. || [TS. Ø]

Etlık - piylik sınıf. Et ve yağ veren, etinden ve yağından faydalanmak için beslenen. || [TS. Ø]

Etlık - südlük sınıf. Etinden ve sütünden faydalanmak için beslenen. || [TS. Ø]

Étnoğrafık sınıf. yun. Etnografyaya, budunbilime ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Etraf is. ar. 1 - Taraflar, yönler. 2 - Dört taraf, yöre, çevre. Etrafını almağ (tutmağ, sanmağ, exate étmek) Çevirmek, muhasara etmek, çevrelemek, etrafını sarmak. 3 -Yanlar. 4 - Yakında olan yerler. 5 - sınıf. Yakın, bir şeyin yakınında olan. 6-Etrafında şeklinde ....hususunda..... dair. || [TS. Ø], {TS.→ yakın}

Etraflı sınıf. Teferruatlı, tafsilatlı, geniş, ayrıntılı şek i ide.//zar. Teferruatlı bir şekilde, tafsilatlı bir şekilde. || [TS.etraflı] s. Ayrıntılı, eksiksiz, kapsayıcı.

Etrengi sınıf. Et renginde olan. || [TS. Ø]

Etsiz sınıf. 1 -Zayıf, cılız. 2- Etsiz pişirilmiş, içinde et olmayan. || [TS.etsiz] s.1. Eti olmayan. 2. Kuru, sıksa, zayıf: "*Onları bir başka küreden inmiş etsiz, kemiksiz, şeffaf birtakım varlıklar zannedeceksiniz.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Etürperden sınıf. Çok kötü tesir eden, dehşet uyandıran, çok etkileyici. || [TS.Ø], {TS.→dehşetli}

Etürperdici sınıf. bak. Etürperden. || [TS. Ø], {TS.→dehşetli}

Etyéyen sınıf. Etle beslenen, etobur. || [TS. Ø]

Etyémez sınıf. Et yemeyen, kesilmiş hayvan eti yemeyen. || [TS. Ø]

Évarası sınıf. Açık ve geniş bir ölçüde değil de, sadece belirli evler arasında, kalan, sınırlı olan, yapılan, sınırlı ölçüde yürütülen. || [TS. Ø]

Évcil sınıf. Evcil, eve, insana alışmış, ehli. || [TS.evcil] s.1. Eve ve insana alışmış, kendisinden yararlanabilen (hayvan), ehli, yabancı karşıtı: "*Ham ağaçları evcile çeviririm, aşı yapmayı bilirim, budamayı bilirim.*"- N. Araz. 2. Yerli ,yerel. *evcil hayvan

Évdar sınıf. 1 - Hiçbir idarede veya kuruluştta çalışmayıp kendi ev işleriyle uğraşan. 2 - Evli, çocukları, ailesi olan. 3 - Ailesini, aile hayatını, yaşantısını seven, ailesine düşkün.//Ailesini geçindiren, evine, ailesine iyi bakan. || [TS. Ø], {TS.→evli}

Événce sınıf. ve zar. Even diline ait, Even dilinde. || [TS. Ø]

Événkce sınıf. ve zar. Evenk (Tungus/Tunguz) diline ait, Evenk dilinde. || [TS. Ø]

Evezçi sınıf. ve is. 1 - Aynı zamanda birkaç yerde çalışan, birkaç vazife yürüten şahıs. 2 - İntikamcı, intikam atmaya çalışan adam. || [TS. Ø], {TS.→intikamcı}

Evezolunmaz sınıf. Hiçbir şeyle, hiçbir şahısla karşılaşmayan, eşi bulunamayan, eşi ve benzeri olmayan, çok değerli. || [TS. Ø], {TS.→benzersiz, eşsiz}

Évfémistik sınıf. yun. dil. Kaba veya ağır bir söz yerine aynı anlamı veren daha hafif bir ifade mahiyetinde olan. || [TS. Ø]

Évli sınıf. Evli, eşi olan (kocası olan). || [TS.evli] s.1. Evlenmiş bulunan (kadın veya erkek): "*İlk tanıştığı adamlara derhâl evli olup olmadıklarını sorar.*"- R. H. Karay. 2. Herhangi bir sayıda ev bulunan (yer). 3. Evi olan. **evli evine, köylü köyüne** Artık dağılım, herkes evine, işine gitsin.*evli barklı

Évli-éşikli 1-sınıf. Ailesi, evi barklı olan. 2 - çoğ. Bütün aile, ailece birlikte. || [TS. Ø], {TS.→evli, evli barklı}

Évlik 1 - sınıf. Eve ait, eve mahsus, aile ile ilgili; ailece. 2 - esk. Kadın, eş anlamında. 3- Rakamlarla evlerin miktarını bildirir. || [TS. Ø], {TS.→ailevî}

Évsiz sınıf. 1 - Evi olmayan.//is. Evsiz adam. 2 - Ailesi olmayan. || [TS.evsiz] s. Evi olmayan: "*Zavallı evsizler ne zaman başlarının üstünde bir dama kavuşacaklar, diye her ağızdan bir nakarat...*"- H. E. Adıvar.*evsiz barsız

Évsiz-éşiksiz sif. Evi ailesi olmayan, evi barkı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→evsiz}

Evvelki sif. 1 - Yer, sıra, zaman, sayı vs. yönünden birinci. 2 - Bundan önceki, bundan evvel olmuş, geçmişte olan. 3 - is. Geçmişle, daha önce olan, geçmişe ait. || [TS.evvelki] s.1. Önce olan, önceki: "*Feyziye'nin en parlak devri hürriyetten evvelki devre tesadüf eder.*"- R. H. Karay. 2. İki önceki: "*Evvelki günkü at hadisesinden hiçbirine bahsetmemiştir.*"- H. Taner.

Ey sif. İyi, güzel, hoş anlamında. || [TS. Ø]

Eyan sif. ar. Gözle görünen, açık aşikarda olan, göz önünde olan. **Eyan étmek** (élemek) Bildirmek, açıklamak. **Eyan olmağ** Belli olmak, aşikar olmak, ortaya çıkmak, belirlemek, bilinmek. || [TS. Ø], {TS.→ayan beyan}

Eyani sif. ar. 1 - Açık, aşikar, gözle görünen, - göz önünde olan, inandırıcı./zar. Açık bir şekilde, gözle görünür bir biçimde, inandırıcı bir şekilde. 2 - ped. Okullarda uygulamalı eğitim sistemi ve buna hizmet eden. **Eyani tehsil** Uygulamalı öğretim. || [TS. Ø], {TS.→açık, aşikâr, belli, malûm}

Éybecer sif. 1 - Dış görünüş olarak kusurlu, bir tarafı noksan olan, çirkin; suratsız./is. Kusuru olan, çirkin olan./Vücudunun bir tarafı noksan olan. 2 - mec. Tahrif edilmiş, bozulmuş, biçimsiz, iğrenç, anlamsız, anormal//. Hoşlanılmayan, nefrethissi uyandıran, çok kötü, çirkin. || [TS. Ø], {TS.→anlamsız, anormal, biçimsiz, çirkin, suratsız}

Eydemli sif. Bir yerinde eğrilik olan. || [TS. Ø]

Éyhamlı sif. Üstü kapalı, iki anlamlı. || [TS. Ø], {TS.→üstü kapalı}

Éyi sif. esk. İyi, güzel./zar. İyi, güzel bir şekilde. || [TS. iyi] s.1. İstenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan, kötü karşıtı: "*İyi insan sözünün üstüne gelir.*"- Atasözü. "*Bir aralık iyi fal bildiğimi haremde duyurdum.*"- F. R. Atay. 2. Bol, yararlı, kazançlı. 3. Uğurlu, hayırlı, iyilik getiren. 4. Esen, sağlıklı. 5. Yerinde, uygun. 6. Yeterli, yetecek miktarda olan: "*Annemin simasını şimdi iyi hatırlayamıyorum.*"- Y. K. Beyatlı. 7. zf. İstenilen, beğenilen, yerinde, yararlı, uygun bir biçimde: "*Bunun çocukları iyi çıktıkları için, ölünceye kadar babalarına bakmışlar.*"- M. Ş. Esenal. **iyi etmek** 1. İyileştirmek, hastalıktan kurtarmak. 2. Uygun, yerinde bir davranışta bulunmak: "*Saçma sapan şeylerle kafamı şişirmesen iyi edersin.*"- R. H. Karay. 3. argo Soymak, parasını, malını almak. **iyi gelmek** 1. Yaramak. 2. (giyecek için) üstüne olmak, uygun olmak. 3. Uğurlu gelmek. **iyi gitmek** 1. (bir iş) yolunda olmak. 2. Yakışmak. **iyi gözle bakmamak** Hakkında iyi düşünmemek. **iyi hoş (ama)** Bir görüşe karşıt bir düşünceyi söylerken

kullanılır. **iyi iş (doğrusu)** Beğenilmeyen bir olay, bir durum karşısında şaşkınlığı anlatır. **iyi ki** Güzel bir rastlantı olarak, ne mutlu: "*İyi ki, o günkü acı ile ölmemişiz.*"- F. R. Atay. **iyi olmak** 1. Hastalıktan kurtulmak, iyileşmek. 2. Yerinde olmak. 3. Uygun gelmek. **iyi saatte olsunlar** Cin ve perilerden söz edilirken kullanılır: "*Yuvarlak, şen yüzlü, zaman zaman ince ve alaylı ışıldayan bir tanesi iyi saatte olsunlar ile temasta olduğu zaman şaşılacak kara gözlü, orta yaşlı bir kadın.*"- H. E. Adıvar. **iyisi** En doğru olanı. **iyisi mi** Yapılacak en doğru, en uygun olan iş: "*İyisi mi, yüz vermemeli ve hatta danslara iştirak etmesine müsaade etmemeli, demiş.*"- R. N. Güntekin. **(biri için) iyi söylemek** Övmek. **iyi (veya temiz) iş altı ayda çıkar** Doğru dürüst yapılması istenen iş uzun zaman ister. **iyiye çekmek** Bir düşünce veya olayı olumlu yönüyle değerlendirmek. **iyiye iyi, kötüye kötü demek** Hatır için söz söylememek, dürüst olmak.

Éyibli sif. Kusuru olan, kusurlu, bir tarafı noksan olan. || [TS. ayıplı] s. Ayıbı, kusuru olan.

Éyibsiz sif. Hiçbir kusuru, noksan bir tarafı olmayan, kusursuz. || [TS. ayıpsız] s. Ayıbı, kusuru olmayan.

Eyirici 1 - sif. öz. İplik vs. eğiren. 2 - İplik eğiren usta. || [TS. Ø]

Eyirilmiş sif. Eğirilerek iplik hâline getirilmiş. || [TS. Ø]

Eyirmeölçen sif. öz. İpliğin, dikiş ipliğinin vs'nin bükülme derecesini ölçen araç. || [TS. Ø]

Eyirtirme 1 - is. Eğirtmek fiili. 2 - sif. Eğitilmiş. || [TS. Ø]

Eyirtme 1 -is. Eğirtmek fiili. 2-sif. Eğitilmiş, iplik hâline getirilmiş. || [TS. Ø]

Eyiş - üyüş sif. Eğri büğrü, çarpık, düzgün olmayan. **Eyiş - üyüş olmağ** kon. Eğilip bükülmek, eğri hâle gelmek. || [TS. Ø], {TS.→çarpık çarpuk, eğri büğrü}

Eylenceli sif. 1 - Eğlenmek, hoş vakit geçirmek için yerleri, vasıtaları olan. 2 - Eğlendiren, gönül açan, hoş vakit geçiren, güldürücü. || [TS. eğlenceli] s. Eğlendiren, hoşça giden: "*Eğlenceli bir şehirde, seninle yaşamak istiyorum.*"- S. F. Abasıyanık.

Eylendirici sif. Eğlendiren, eğlencelik olan. || [TS. eğlendirici] s. Eğlendirme niteliği olan, eğlendiren.

Éymeagız sif. kon. Ağzı büyük, kocaman ağızlı. || [TS. Ø]

Eymeli sif. kon. Eğri, eğri olan, eğilmiş. || [TS. Ø], {TS.→eğri}

Éymelik sif. esk. Tulum, deri torba yapımı için yarayan (deri) || [TS. Ø]

Éymen sıf. ve zar. ar. klas. Korkusuz, tehlikesiz, rahat, emin, güvenli. || [TS. Ø], {TS.→emin, güvenli, tehlikesiz}

Éyneklı sıf. Gözlüklü, gözlük takmış. || [TS. Ø], {TS.→gözlüklü}

Éyni sıf. ar. Tam benzer, birbirine tamamen benzeyen bir tür; Eşi, benzeri, tam kendisi gibi.

Éyni ile a-Tamamen aynı, tam olduğu gibi, tam benzer, b - Harfi harfine, noktası noktasına, aslında olduğu gibi, aslı gibi. **Éyni zamanda (vaxtda)** a - Aynı anda, aynı zamanda, b - Ayrıca, bununla beraber. || [TS.aynı] s. 1. Başkası değil, yine o. 2. is. Ayırt edilemeyecek kadar benzeri özdeşi, tıpkısı. 3. Değişmeyen, aralarında ayırım olmayan: "*Yirmi sene hep aynı renkler içinde dönüp dolaştık.*" - B. R. Eyuboğlu. **aynı ağzı kullanmak** Aynı şeyi söylemek, aynı düşünceyi ileri sürmek. **aynı kapıya çıkmak** Sonuç bakımından fark etmemek, aynı sonuca varmak. **aynı potada erimek** Benzer konuları ve sorunları birlikte düşünmek veya değerlendirmek. **aynı telden çalmak** Aynı şeyi söylemek. **aynı yolun yolcusu** 1. Kötü sonları birbirine benzer olan: "*O haspa da aynı yolun yolcusu, elbet birbirlerini kollayacaklar.*" - A. İlhan. 2. Kaderleri, düşünceleri birbirine benzer olan. **aynusefa, aynı zamanda*

Éyniadlı sıf. Başkası ile aynı ismi taşıyan, aynı adı olan, adaş. || [TS. Ø]

Éynibiçimli sıf. Aynı tür, aynı biçimde olan. || [TS. Ø], {TS.→eş biçimli}

Éynicinsli sıf. Aynı cinse mensup olan, aynı cinsten olan. || [TS. Ø]

Éyniğiymetli sıf. Aynı değerde, başkasıyla aynı değerde olan, aynı değeri taşıyan. || [TS. Ø], {TS.→eş değerli}

Éynixasiyyetli sıf. Başkası ile aynı huya, alışkanlığa sahip olma, aynı mizaçlı, tabiatlı, karakterli. || [TS. Ø]

Éynime'nalı sıf. Aynı anlamda olan, anlamları bir olan, başkası ile aynı anlamı taşıyan. || [TS. Ø], {TS.→eş anlamlı}

Éyniyaşlı sıf. Aynı yaşta olan, yaşdaş, yaşıt. || [TS. Ø], {TS.→yaşıt}

Eyremli sıf. Eğri, eğri büğrü. || [TS. Ø], {TS.→eğri, eğri büğrü}

Eyri sıf. 1 - Doğru olmayan, doğru bir çizgi oluşturmayan. //Çarp ı k duran, doğruluğu bozulmuş, bir tarafa eğilmiş.//zar. Eğri bir şekilde. **Eyri baxmağ** a-Gözünün yan tarafıyla bakmak, şaşı bakmak, b - mec. Kötü niyetle, kızgın veya kinti, hiddetli bir şekilde bakmak. 2 - İşte ve sözde güvenilir olmayan, yalancı, sahtekar, düzenbaz. **Eyri danışmağ** Doğru konuşmamak, sa-mimi konuşmamak, hile yapmak, dalaverecilik yapmak. **Eyri gétmek** a - Dalaverecilik, sahtekarlık, hilekarlık yolunu tutmak, doğru yolda yürümek, b-Aldatmak,

vefasızlık etmek. **Eyri görmek** Kötü gözle görmek, hoşlanmayacağı bir tarzda görmek. **Eyri güzü a** - Doğru göstermeyen ayna, hatalı gösteren ayna. b - mec. Bir şeyin tahrif olunmuş yansıması. / /Doğru olmayan şey. **Eyri iş** Dalavere, hile, şeytanlık. 3 - is. mat. Eğri çizgi. // Herhangi bir sürecin gidişatını gösteren grafik tasvir. **Eyri göz** Nazarının kötü olduğuna inanılan adamın gözü. **Eyri (gözle) baxmağ** Memnuniyetsiz, hoşnutsuz, asabi veya şüpheli gözle, nazarla bakmak. **Eyri-eyri bahmağ bak.** **Eyri (gözle) baxmağ.** **Eyri oturağ (oturub), düz danışağ** Birbirimize kızsak da, birbirimizi kırsa k da, hakikati olduğu gibi söyleyelim. || [TS.eğri] s.1. Doğru, düz olmayan, bir noktasında yön değiştiren, çarpık, eğri. 2. Yay gibi kavislenmiş, eğmeçli, mukavves. 3. Yatay veya düşey olmayan, bütünüyle bir yana eğilmiş bulunan, eğik, mail. 4. zf. Yanlış: "*Gazeteciilik bu oğlum, eğri, doğru yazılıp çıkmalı.*" - M. Ş. Esenal. 5. is. Bir olayın şiddetindeki azalış ve çoğalışları gösteren çizgi. 6. is. ve s. mat. Doğru olmayan (çizgi, yüzey), münhani. **eğri bakmak** kötü düşünce ile bakmak **eğri gemi doğru sefer** kullanılan araç yetersiz ama yapılan iş isteğe uygun **eğri oturup doğru konuşalım** birisine karşı tutumumuz ne olursa olsun doğruyu söylemeliyiz **eğrisi doğrusuna gelmek** olmayacak gibi görünen bir iş, bir girişim, rastlantı sonucu olumlu bitmek **eğriye eğri doğruya doğru** gerçek neyse aynen belirtilmelidir.

Eyriayağ sıf. Ayakları eğri olan. || [TS. Ø]

Eyriboyun sıf. Boynu eğri olan. || [TS. Ø]

Eyriböyür sıf. Vücudu eğri olan, bicimsiz olan. || [TS. Ø]

Eyri - bulamaç sıf. mah. Eğri büğrü, çok eğri. || [TS. Ø], {TS.→eğri bürü}

Eyriburun sıf. Burnu eğri olan. || [TS. Ø]

Eyribuynuz sıf. Boynuzlan eğri olan. || [TS. Ø]

Eyri - büyrü sıf. bak. **Eyri - üyrü.** || [TS. Ø], {TS.→eğri büğrü}

Eyriçe sıf. Biraz eğri, azıcık eğri veya çok eğri olan. || [TS.eğrice(I)] s. Az eğri olan.

Eyricizgili sıf. Çizgileri eğri olan. || [TS. Ø]

Eyriçiğin sıf. Omuzu eğri olan. || [TS. Ø]

Eyridimdik sıf. Gagası eğri olan. || [TS. Ø]

Eyri - dolambac sıf. Eğri büğrü, dolambaçlı, düz bir çizgi şeklinde olmayan. || [TS. Ø], {TS.→dolambaçlı, eğri büğrü}

Eyriğiç sıf. Bacakları eğri olan, çarpık bacaklı. || [TS. Ø]

Eyriğiç sıf. bak. **Eyriğiç.** || [TS. Ø]

Eyrihetli sıf. mat. Eğri çizgilerle oluşan, meydana gelen. || [TS. Ø]

Eyriği sıf. Eğrisi, eğri tarafı veya yeri olan. || [TS. Ø]

Eyrim¹ 1 - is. Dönemec. 2-sıf. Eğri yeri, dönemeci olan. **Eyrim** lalever bot. İri yapraklı bir yıllık bir bitki. || [TS. Ø]
Eyrim² sıf. mah. Zayıf, sıska. || [TS. Ø], {TS.→çelimsiz, sıska, zayıf}
Eyrim - üyrü sıf. bak. **Eyri - üyrü**. {TS.→eğri büğrü}
Eyrim - üyrüm sıf. bak. **Eyri - üyrü**. {TS.→eğri büğrü}
Eyri-oğru sıf. çoğ. Hırsızlar, çapulcular, hilebazlar, sahtekarlar. || [TS. Ø]
Eyripence sıf. Ayakları eğri olan. || [TS. Ø]
Eyrisiz sıf. Eğri tarafı, yönü, yeri olmayan. || [TS. Ø], {TS.→düz}
Eyri - üyrü sıf. 1 - Birçok yerinden eğilmiş, doğru bir tarafı olmayan.//Doğru olmayan, doğru bir yönde gitmeyen, dönemeci çok olan. 2 - Doğru olmayan, doğruluğu bozulmuş, çarpık. 3 - Yanlış, kusurlu, hatalı. **Eyri - üyrü** baxmağ Memnuniyetsiz, hoşnutsuz, asabi veya şüpheli gözle, nazarla bakmak. || [TS. Ø], {TS.→eğri büğrü}
Éyş-İşretli sıf. Keyif çekilen, yiyilip içilen, ayş işreti olan. || [TS. Ø]
Éyvanlı sıf. Balkonlu, balkonu olan. || [TS. Ø]
Éyvansız sıf. Balkonsuz, balkonu olmayan. || [TS. Ø]
Eyyar sıf. ve is. ar. Hilebaz, dolandırıcı, kurnaz, ayyar.// Hırsız. || [TS. Ø], {TS.→dolandırıcı, hırsız, hilebaz}
Eyzen sıf. ve zar. ar. Tam, tamamen, baştan başa, hepsi. || [TS. Ø], {TS.→tam}
Ezab - eziyetli sıf. Eziyetli, ıstıraplı, kederli, üzüntü verici. || [TS. Ø], {TS.→eziyetli, ıstıraplı, kederli, üzgünlü}
Ezablı sıf. Çok eziyetli, ıstıraplı, zor; azap ve eziyetle dolu, meşakkatle dolu. || [TS. Ø], {TS.→eziyetli, ıstıraplı, kederli, üzgünlü}
Ezablı - işgenceli sıf. bak. **Ezablı**. || [TS. Ø], {TS.→eziyetli, ıstıraplı, kederli, üzgünlü}
Ezabsız sıf. Azapsız, ıstırapsız, işkencesiz, kolay. || [TS. Ø], {TS.→ıstırapsız, kolay}
Ezabvêrici sıf. Bedeni veya ruhi yönden ıstırap veren, rahatsız eden, üzen. || [TS. Ø], {TS.→eziyetli, ıstıraplı, kederli, üzgünlü}
Ezazil ar. 1 - is. Şeytan. 2 - sıf. mec. Zalim, gaddar, acımasız, insafsız. || [TS. Ø], {TS.→gaddar, katı yürekli, merhametsiz, zalim}
Ezberçi 1 - sıf. Dersi öğrensini öğrenmesin harfi harfine ezberleyen. 2 - is. Çok okumuş, ama okuduğunu hiçbir tenkit süzgecinden geçirmeden öylece benimsemiş, kabullenmiş adam için söylenir. || [TS. ezberçi] s. Dersini veya herhangi bir konuyu anlayarak değil de, kelime kelime hafızasında tutan (kimse).

Ezel ar. 1 - is. Başlangıcı olmayan, başı öncesi olmama. 2 - zar. Evvel, ileri, evvelce, önce.//sıf. İlk, birinci. **Ezel** başdan (günden) Çok önceden, başlangıçtan, evvelden. 3 - **Ezeller** şeklinde: Öncelerde, geçmişte, Önceler. || [TS. Ø], {TS.→birinci, ilk}
Ezeleli sıf. Adaleli, kasları gelişmiş olan. || [TS. Ø], {TS.→adaleli, kaslı}
Ezelesiz sıf. Kasları gelişmemiş, adaleleri zayıf olan. || [TS. Ø], {TS.→adalesiz, kassız}
Ezeli sıf. ar. Zaman bakımından başlangıcı olmayan, başlangıcı bilinmeyen. || [TS. ezeli] s. 1. Başlangıcı olmayan, öncersiz: "Bu, Türk'ün ezeli meziyeti olan misilsiz bir vefakârlıktı"-F. F. Tülbentçi. 2. mec. Eski: "Ali onun ezeli rakibidir. "Bu kitap ezeli bir imkânsızlığı anlatıyor."-P.Safa.
Ezelki sıf. Geçmişte olan, önceki, evvelki. || [TS. Ø], {TS.→evvelki}
E'zem sıf. ar. esk. Büyük, en büyük, ulu, Âzam. || [TS. Ø], {TS.→büyük, ulu}
Ezemetli sıf. Büyük, muhteşem, gösterişli, azametli, ulu.//Debdebeli, muhteşem. || [TS. azametli] s. 1. Ulu, çok büyük 2. Gururlu. 3. Görkemli, heybetli. 4. Debdebeli. 5. Çalınalı, kurumlu: "Hatta biraz da azametli, kibirli muamelesi bana epeyce garip görünmüştü doğrusu."- Y. K. Karaosmanoğlu.
Ezgin-üzgün sıf. ve zar. Çok ezgin, takatsiz, yorgun, bitkin. || [TS. Ø], {TS.→ezgin}
Ezici sıf. 1 - Çok ağır, çok zor, sarsıcı, mahvedici. 2 - Manevi olarak şiddetli etki eden, inciten. || [TS. ezici] s. 1. Ezmek işini yapan. 2. mec. Üstün, yok eden, ağır basan. 3. Yıpratıcı, bunaltıcı, sıkıntılı: "Hep ağır, ezici, sıkıntılı şeyler düşündükleri belliydi."- S. F. Abasıyanık.
Ezik sıf. 1 - Ezilmiş. 2 - Üstü bozulmuş, tazeliği gitmiş, ezilmiş. 3 - Çökük, batık, (is. Ezik yer. 4 - is. tıp. Vücudun herhangi bir yerinde dokuların zedelenmesi ve kan damarlarının darbe yemesi neticesinde oluşan zede yeri. **Ezik-ezik** zar. 1 - Tamamen ezilmiş hâlde. **Ezik-ezik** élemek (étmek) a-Tamamen ezmek, her tarafını ezmek, b - Kırmak, parça parça etmek. **Ezik-ezik** olmağ a - Tamamen ezilmek, b • Kırılmak, parça parça olmak. 2 - kon. Kırta kırta, nazlana nazlana, kendini utanır gibi göstere göstere. || [TS. ezik] s. 1. Ezilmiş veya yassılmış. 2. mec. Olaylar ve hayat şartları karşısında güçsüz ve sıkıntılı duruma düşmüş olan, üzüntülü: "Hiç de ezik bulmaz kızını; hep güvenmiştir ona."- T. Buğra. 3. is. Bere, çürük.*ezik büzük
Ezik-üzük sıf. 1 -Çok ezilmiş. 2- Yeniliği, parlaklığı gitmiş, kırışmış, ezilmiş. 3- Kırık, eğri büğrü. || [TS. Ø], {TS.→ezik büzük}

Ezîm sîf. ar. klas. 1 - Büyük.//Çok. 2 - ulu, büyük, yüksek. || [TS. Ø], {TS.→büyük, ulu, yüksek}

Ezîmüŝŝan sîf. ar. klas. Mevkisi, makamı, rütbesi yüksek. || [TS. Ø]

Ezinik sîf. 1 - Ezik, ezilmiş hâlde. 2 - Yorgun, bitkin, ezgin. 3 - Merhamet dileyen, yalvaran, zavallı. || [TS. Ø], {TS.→ezgin, ezik}

Eziyyetli sîf. Çok zor. meşakkatli, zor, ıstıraplım/Çok zor ve yorucu; takatten kesici. || [TS.eziyyetli] s. 1. Eziyet çekerek yapılan. 2. *hlk.* Eziyet veren, eziyet çektiren, üzgülü.

Eziyyetsiz 1 - sîf. Kolayca, ıstırapsız, zahmetsiz, meşakkatsiz, zorluk çekmeden elde edilen. 2-zar. Eziyet vermeden, azap vermeden, incitmeden. 3 - sîf. Hiç kimseye eziyeti, zararı dokunmadan, zararsız; sakin, rahat. || [TS.eziyyetsiz] s. Eziyet çekmeden yapılan, sıkıntısız, üzgüsüz.

Eziz sîf. ar. 1-Sevilen, kıymetli, değerli, muhterem.//Şef kati i, seven. **Eziz olmağ** Değer verilmek, hürmet edilmek. **Eziz tutmağ** a-Çok sevmek hürmet etmek, değer vermek, b - Hürmet göstermek.// Nazlı, değerli, en sevimli.//En kıymetli, en değerli, en sevilen.//Yakın, çok sevilen, çok yakı n.//E n saygıdeğer, mukaddes, mübarek. 2 - En çok sevilen, en çok talep edilen.//Az bulunduğu, zor bulunduğu için çok kıymetli olan, kabul edilen. **Eziz olmağ** Az bulunduğu, zor bulunduğu için kıymetli, değerli olmak, kutsal bir şey gibi kabul edilmek. 4 - **Ezizim** şeklinde: a-Sevgiyle seslenme, b - bak. **Eziziyem**.// **Eziziyem**: Manilerin başında söylenen söz. **Eziz başın için** Birini inandırmak için yemin ifadesi olarak kullanılır. **Eziz olasan** Teşekkür ifadesi. || [TS.aziz] s. 1. Sevgide üstün tutulan, muazzez. 2. *is.* Ermiş, eren.

Eziz-erköyün sîf. Nazlı büyütülmüş, nazlı. || [TS. Ø], {TS.→nazlı}

Eziz-girami sîf. ar. ve far. Çok değerli, çok sevilen, çok nazlı. || [TS. Ø]

Eziz-xelef sîf. 1 - Çok nazlı, nazlı büyütülmüş. 2 - kon. En çok sevilen, çok değer verilen, en çok ihtimam gösterilen. || [TS. Ø]

Ezmkar sîf. ar ve far. Azimli, kararlı. || [TS. Ø], {TS.→azimli, kararlı}

Ezimli sîf. Azimli, kararlı, kararından niyetinden dönmeyen. || [TS.azimli] s. Kararında, tutumunda direnen, kararlı: "*Simsiyah kısa bıyıkları, zeki parlak gözlerle aydınlanan azimli çehresini bütün bütün karartıyordu.*"- H. C. Yalçın.

Ezvelki sîf. Evvelce olan, önceki. || [TS. Ø], {TS.→evvelki}

F

Facieli sınıf. Facia ile dolu; Dehşetli, facia ile neticelenen; Feci, dehşetli.//İnsanı dehşete düşüren, dehşetli, müthiş, çok şiddetli, çok feci. || [TS.facialı] s. Faciası olan, facia gibi karşılanan: "*Şimdi karşısında bulunduğu vaziyet o kadar facialıydı ki, böyle hafif teessürlerle geçştirilmesine imkân bulamıyordum.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Fağır is. ve sınıf. ar. 1 - Aciz, zavallı, mazlum; sükut, sessiz. 2 - Fakir, yoksul, miskin. || [TS.fakir] is. 1. Geçimini güçlülükle sağlayan, yoksul, fakara: "*Zengin, orta hâlli, fakir, herkes bu sazlı yerlere devam ve bu âlemlere iştirak ederdi.*"- A. Ş. Hisar. "*En fakir köyler taştandır ve üstü kiremittir.*"- F. R. Atay. 2. s. Zavallı: "*Hey gidi kahpe felek; gençliklerine doymadan gitti fakirler.*"- H. Taner. 3. s. (nesnelere için) Olması gerekenden az: "*Seni fakir, soluk bir dekor içinde görmek istemem.*"- M. Yesari. 4. s. mec. esk. Alçak gönüllülük için birinci kişi zamiri görevinde kullanılırdı: "*Fakir dün ziyaretinize geldimse de bulamadım.*"- Şemseddin Sami. 5. s. Hindistan'da yokluğa eziyete kendini alıştırmış derviş. fakir düşmek Yoksullaşmak. fakir tavuğu tek tek yumurtlar Destekçisi olmayan, dayanağı olmayan kimsenin işleri yavaş yürür.

Faizli sınıf. Faiz, gelir getiren. || [TS.fazizli] s. (Para için) Faizi olan, faizle işlem gören.

Faizsiz sınıf. Faiz alınmayan, faizli olmayan, faiz olarak gelir getirmeyen. || [TS.fazisiz] s. (para için) Faizi olmayan.

Faktik sınıf. lat. Gerçek, hakiki, hakikate dayanan. Faktik nikah huk. Kanunun belirlediği düzene göre kıyılmamış nikah. || [TS.Ø], {TS.→gerçek, hakikî}

Fakultativ sınıf. fr. Kendi arzusuyla seçilen, mecburi olmayan. || [TS.Ø]

Familiyalı sınıf. Soy adı olan, soy adı taşıyan. || [TS.Ø]

Fanatik sınıf. lat. Fanatizm niteliğinde olan, bağnaz, tutucu, mutaassıp. || [TS.fanatik] s. Bir kimseye veya bir şeye aşırı düşkünlük ve tutkuyla bağlı olan (kimse), mutaassıp, bağnaz: "*Kendine fanatik tutkunluk duyan insana göre, dünyanın ekseni kendisidir.*"- H. Taner.

Fani sınıf. ar. Daimi olmayan, geçici, sonu olmayan; geçici, kalıcı olmayan. || [TS.fâni] s. Ölümlü, gelip geçici, kalımsız: "*Her fâni güneşten, çimden nasibini alıyor.*"- Y. Z. Ortaç. "*Fâni bir iz bırakmış, burda yatmışsa kimler / Aygün baygın maniler, açık saçık resimler.*"- F.

N. Çamlıbel. "*Gani gönüllü ol, gani / Bu âlemde her kul fâni.*"- F. Halıcı. *fâni dünya

Fantastik sınıf. yun. 1 - Hayali, hayale dayanan. 2 - Acaip, garip, efsanevi, cezbedici. || [TS.fantastik] s. 1. Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayali. 2. is. ed. XVIII. yüzyıldan başlayarak Fransa'da gelişen bir edebî tür.

Farağat sınıf. ve zar. ar. 1 - Sükut, sessiz// Farağa! Hareketsiz, doğru, sükut, sessizce kıpırdamadan durulması için verilen askeri emir ifadesi. 2-Sessiz, sakin.// Rahat, sakin. Farağat étmek (élemek) Her şeyi yerli yerine koymak, rahatlamak. Farağat oturmağ Rahat durmak, hareket etmek, kimseye karışmamak, kötü şeylerden vazgeçmek. || [TS.Ø], {TS.→sessiz}

Faraş sınıf. ve zar. Vaktinden, mevsiminden önce ekilen.//Zamanından, mevsiminden önce doğan (ev hayvanları).//Erken olgunlaşan, büyüyen Faraş gelmek - Zamanından önce kendini göstermek, havalar ısınmak (aslında ilkbahar için kullanılır), b - Süratle büyüme, gelişme, beklenen zamandan önce büyüme. || [TS.Ø]

Farmakoloji sınıf. Eczacılığa, farmakolojiye ait olan. || [TS.Ø]

Farsca sınıf. ve zar. Fars dilinde, farsca olan. || [TS.Ø]

Fasileli sınıf. ve zar. Ara ile olan, ara verilen, arası kesilen. || [TS.fasılalı] s. Aralı, aralıklı, kesintili: "*Tren seyrek ve fasıllı ağaçların arasından geçiyordu.*"- Ö. Seyfettin.

Fasilesiz sınıf. ve zar. Durmadan devam eden, ara verilmeden süren, ardı arkası kesilmeden, daimi, aralıksız. || [TS.fasılsız] s. Arasız, aralıksız, durmadan, ara vermeden, kesintisiz, biteviye: "*Biraz durursa yere yıkılacağını sanarak, fasılsız yürüyordu.*"- P. Safa. "*Ben ise 1936'dan beri fasılsız hep sıcak iklimlerde yaşayıp dolaştığımdan altı senedir kara hasretim.*"- R. H. Karay. "*Not edilecek kadar güzel ve fasılsız esprilerle, hayâllerle söylüyordu.*"- P. Safa.

Fasonlu sınıf. 1 - Belirli bir modele göre hazırlanmış, yapılmış. 2 - mec. Fiyakalı, forslu, şık. || [TS.Ø], {TS.→cakalı, fiyakalı, gösterişli}

Faş sınıf. ar. Meydana çıkan, ifşa olunan, ortaya çıkan, herkese malum olan. Faş etmek Gizli birisi, bir şeyi, sırrı başkalarına söylemek, bildirmek, yaymak, meydana çıkarmak. Faş olmağ Meydana çıkmak, herkese malum olmak, sırrı çözülmek. || [TS.faş] s. Açığa vurulmuş, ortaya dökülmüş*faşı faşır

Fatalist lat. sınıf. Fatalizmi benimseyen, kadere inanan, kaderci. || [TS.fatalist] is. ve s. Yazgıcı, kaderci

Faydalı sınıf. Faydası, hayrı olan, kâr getiren. [TS.faydalı] s. Yararlı: "*Seninle dostluğumuzu,*

artık hayırlı ve faydalı buluyor."- H. Taner. faydalı olmak Yararlı olmak, yarar sağlamak: "*Ben şurada karınca kaderince daha faydalı olmaya çalışıyorum.*"-H. Taner.

Faydasız sınıf. ve zar. Hiçbir faydası, yararı, kârı olmayan, hayırsız, yararsız. || [TS.faydasız] s. Yararsız: "*Bir aralık evden savuşmak da aklına geldi ama faydasız buldu.*"- M. Ş. Esendal.

Fazil sınıf. ar. Fazilet sahibi, faziletli. || [TS.fazıl] s. esk. Faziletli, erdemli (kimse):

Feal ar. 1 - sınıf. Çalışkan, hareketli, her zaman faaliyet gösteren, çok iş yapan, çok çalışan //zar. Faal bir şekilde, aktif olarak. 2 is. Herhangi bir yerin en çalışkan, iş yapan adamı, üyesi || [TS.faal] s. 1. Çok çalışan, çalışkan, canlı, hareketli, aktif: "*Medenî milletler arasında faal bir unsur olabileceğimizi ispat etmemiz lâzımdır.*"- F. R. Atay.2. İşler durumunda olan. 3. Etkin.

Fealiyetli sınıf. Çalışkan, aktif, faaliyet gösteren. || [TS. Ø], {TS.→aktif, çalışkan, faal, hareketli}

Feallyetsiz sınıf. Faaliyet göstermeyen, çalışmayan; hareketsiz, pasif. || [TS. Ø], {TS.→duragan, durgun, edilgin, hareketsiz, pasif}

Feci sınıf. ar. Çok acıklı, çok kötü, elim, hazin, tesirli. || [TS.feci] s. Acıklı, çok acıklı, yürekler acısı, trajik: "*Yeryüzü, nasıl bu umumî harp kadar feci bir felâket görmediyse...*"- R. E. Ünaydın. "*İkimiz de feci bir akibete doğru yuvarlanıyoruz.*"- A. Gündüz.

Fedai is. ar. Bir gaye uğruna canını vermeğe hazır kimse.//sıf. Canını vermeğe hazır olan kimse.//mec. Fedai. || [TS. Ø]

Fedakar sınıf. ar. ve far. 1 - Bir ideal, bir gaye uğruna kendi menfaatini hiçe sayan, onu feda eden şahıs, kendini feda etmekten çekinmeyen.//Kendi gayesini hayata geçirmek için çalışan her türlü fedakarlığa hazır olan kimse. 2-Fedakarlık ifade eden; fedakarcasına. || [TS.fedakâr] s.

Özverili: "*Senin genç, temiz ve fedakâr ruhunu bu felâketten esirgemek isterim.*"- H. C. Yalçın.

Fédérativ 1 -sınıf. Federalizme bağlı. 2-Federasyon şeklinde olan; federal. || [TS.federatif] s. Federalizme bağlı veya uygun olan.

Fegir İs ve sınıf. ar. Aciz, zavallı, mazlum;sükut, sessiz.//Fakir, yoksul, miskin. || [TS. Ø], {TS.→fakir}

Fegirane ar. ve far. 1 - zar. klas. Fukara gibi, zavallı bir şekilde, acizcesine. 2 - sınıf. Fakir, yoksul, miskin. || [TS. Ø], {TS.→fakir, miskin, yoksul}

Fehmli sınıf. Akıllı, idraki güçlü, zeki, anlama yeteneği güçlü || [TS. Ø],

{TS.→anlayışlı, ferasetli, iz'anlı, kavrayışlı, zeki}

Fehmsiz sınıf. Akılsız, idraki zayıf, kafası kalın. || [TS. Ø], {TS.→akılsız, gabi, kalın kafalı}

Fexri sınıf. ar. Herhangi bir hizmete, başarıya göre gurur İşareti olarak verilen unvan.// Hürmet, saygı ifadesi olarak gösterilen hürmet, saygı ifadesi olarak yapılan şey. 2 - Hürmetli, gururlu, şerefli, şeref kazandıran, gururlandıran.

|| [TS.fahrî] s. 1. Saygı için verilen veya övünç için kabul edilen (başkanlık, üyelik, doktora gibi unvan), onursal. 2. Gönüllü, karşılıksız: "*Bilmem hangi bir esnaf cemiyetinin fahrî kâtibi imiş.*"- A. Ş. Hisar. "... siyasi partilerde fahrî olarak bile herhangi bir görev alamazlar."- Anayasa. *fahri konsolos

Felaketli sınıf. Felaket doğuran, üzücü duruma sebep olan, bela, musibet getiren. || [TS.felaketli] s. Felâket getiren: "*İki felâketli muharebe arasındaki...*"- A. H. Tanpınar.

Felaketzede sınıf. ve is. ar. ve far. Felakete uğramış; Bedbaht, bela ile karşılaşan, maruz kalan. || [TS.felaketzede] s. Felâkete uğramış: "*Felâketzede bir birader için bu saadet kâfidir.*"- R. N. Güntekin.

Fé'li sınıf. ar. 1 - Gerçekten yapılan, hakikaten olan, lafla değil de fiili olarak yapılan. 2-gram. içinde fiili olan veya fiilden yapılmış. || [TS.fiili] s. Eylemli, edimsel, gerçekten yapılan (iş) : "*Fiili hizmet "piyasalarda filli veya nalaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.*" -Anayasa. *fiili hizmet, fiili hizmet zammı

Felsefi sınıf. yun. 1 - Felsefeye ait olan, felsefe ile ilgili olan. 2 - Manaca derin bir ideali, dünya görüşünü vs'yi ifade eden; hikmetli. 3 - mec. Mücerret, soyut, nazari, hikmetli. 4 - kon. Bir konuya düşündür gibi akılla yaklaşan, nüfuz etmeğe çalışan. || [TS.felsefi] s. Felsefe ile ilgili olan, felsefeye ilişkin: "*Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerden ayırım gözetmeksizin karın önünde eşittir.*"- Anayasa.

Fendbaz is. ve sınıf. far. Hilekar, fırıldakçı, dalavereci. || [TS. Ø], {TS.→dalavereci, hilebaz, hilekâr}

Fénoloji sınıf. Mevsimlere bağlı olarak bitki ve hayvanlardaki değişiklikleri inceleyen ilim dalıyla ilgilenen. || [TS. Ø]

Féodal is. lat. 1 - Feodalizm devrinde hakim sınıfın temsilcisi; derebeyi. 2 - Feodala, derebeyliğe ait olan, feodalizme ait olan. 3 - Feodalizm prensiplerine dayanan. 4 -sıf. Derebeyliğe, feorfala, feodalizme has olan. || [TS.feodal] s. Derebeylikle ilgili : "*Bütün istedikleri, amaçladıkları toplumun yarı feodal düzenini sürdürmekte.*"-N. Cumalı.

Ferari is. ar. Askerlik yapmamak gayesiyle gizlice firar eden, askeri birliğinden kaçan asker.//sıf. Firar eden.//mec. Vatandaşlık borcunu veya sosyal vazifelerini yerine getirmekten imtina eden, yapmayan adam || [TS.firari] s. Kaçak, kaçkın, kaçmış olan (kimse).

Ferasetli sıf. Akıllı, zeki, bir şeyi hemen anlayan, idrak eden, kavrayan; keskin zekalı, uyanık. || [TS.ferasetli] s. Anlayışlı.

Ferasetsiz sıf. Kafası kalın, bir şeyi hemen anlamayan, idrak etmeyen, beceriksiz. || [TS.ferasetsiz] s. Anlayışsız.

Ferdi sıf. ar. 1 - Şahsi, yalnız bir şahsa ait olan. 2 - Genele ait olmayan; şahsa ait olan, şahsi. 3- Ayır ayrı şahıslar tarafından icra edilen, yapılan. 4 - Ayır ayrı her bir şahsa ait olan, özel. || [TS.ferdî] s. esk. Bireysel, kişisel, fertle ilgili: "İzdiraplarınızın maddî ve ferdi kısımlarını azaltmak kolay."- P. Safa.

Ferdiyetçi sıf. Ferdiyet, ferdilik taraftarı.// Şahsi menfaatini toplum menfaatinden önde tutan, öncelikle kendi menfaatini düşünen adam. || [TS.ferdiyetçi] s. Bireyci

Ferehlendirici sıf. Sevindirici, ferah getiren, neşelendiren, gönül açan. || [TS. Ø], {TS.→ferahlatici, sevindirici}

Ferehli sıf. 1 - Sevindirici, neşelendirici, ferahlık veren. 2 - Şen, geniş, hoş; ferah, sevinç, neşe ifade eden. || [TS. Ø], {TS.→ferah(I), ferahlatici, geniş, hoş, iç açıcı, sevindirici, şen}

Ferehsiz sıf. Gamlı, kederli, neşesiz; ferah, sevinç, neşe getirmeyen. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, kederli, neşesiz}

Ferğli sıf. Aralarında fark olan, değişik, farklı, belirli özelliği ile diğerlerinden ayrılan, aralarında benzerlik olmayan. || [TS.farklı] s. Farklı olan, aralarında fark bulunan, değişik, ayrımlı: "Vücut ve yüz hatları, giyiniş ve yürüme tarzı çok mu farklı?"- R. H. Karay.

Ferğsiz sıf. ve zar. 1 - Fark gözetmeden, ayırmadan, kayıtsızca. 2 - Ferğsizdir şeklinde; Farkı yoktur, ehemmiyeti yoktur, Önemli değil, ayındır. || [TS.farksız] s. Farkı olmayan: "Kâğıt para ile altın arasındaki kıymetin hemen hemen farksız denebileceği bir tarihte..."- H. F. Ozansoy.

Ferli sıf. 1 - Uygun, yararlı, münasip, edepti, iyi. 2-Becerikli, kabiliyetli, akıllı. || [TS.ferli] s. Parlak (göz, ışık).

Ferli-başlı sıf. 1 - İyi, gerekli şekilde, güzel, yakışır biçimde. 2-Çok, hayli, kıymetli. || [TS. Ø], {TS.→güzel, hayli, iyi, kıymetli, uygun}

Fersiz sıf. Beceriksiz, bir iş yapamayan, kabiliyetsiz. || [TS.fersiz] s. Donuk, cansız, (göz, ışık, yüz): "Eski yalıların birçoklarının görünüşlerinde ihtiyarların o durgun, dalgın,

fersiz ve ölgün yüzlerindeki manalar peyda olmuştur."- A. Ş. Hisar.

Fesadçı sıf. Fesat çıkararak, fitne düşüren, nifak çıkararak. || [TS.fesatçı] s. Ara bozucu, karışıklık çıkararak, ordubozan, müfsit, fasik: "Fesatçı ve fırsatçı olduğu kadar korkak bir adamdı."- F. R. Atay.

Fesahetli sıf. Açık, güzel, düzgün, akıcı. || [TS. Ø], {TS.→açık, düzgün}

Fesih sıf. ar. Açık, güzel, temiz, düzgün, selis (telaffuz, konuşma). || [TS.fasih] s. esk 1. (anlatış için) Açık ve düzgün: "Sözleri daha fasih çıkarmak için dudaklarına takılıyordu."- P. Safa. 2. esk.Açık ve düzgün konuşma yeteneği olan.

Fetirsifet sıf. İri, şişman ve yuvarlak suratlı. || [TS. Ø]

Fettan sıf. ar. 1 - Fenalık yapan, fitneci. 2 - Mec. Gönül okşayan, cazibeli. || [TS.fettan] s. 1. Fitneli, karıştırıcı. 2. mec. Gönül ayartıcı, cilveli: "Bunun için değil mi ki senin kadın tanıdıklarının hepsi fettandırlar."- P. Safa.

Fevvareli sıf. Fıskiyesi olan, fıskiyeli. || [TS. Ø]

Féyzli sıf. Feyiz veren, refah veren, nimet veren, sevinç getiren. || [TS.feyzli] s. Çok ürün veren, verimli.

Feziletli sıf. Erdemli, faziletli, fazilet sahibi; yüksek manevi meziyetlere sahip olan. || [TS.faziletli] s. Erdemli: "Köyün öbür erkekleri gibi Şaban da Zeyno'nun faziletli bir kadın olduğunu sezmişti."- H. E. Adıvar.

Fılığ sıf. ar. Kabuğu soyulmuş, kabuğu olduğu gibi çıkarılmış. || [TS. Ø]

Fındığburun sıf. Küçük, yuvarlak ve biraz da yukarı doğru kalkık burnu olan. || [TS. Ø]

Fırığ sıf. ve zar. Engel, kötü, fena, berbat şey (genelde "iş" kelimesiyle beraber kullanılır). || [TS. Ø], {TS.→berbat, fena, kötü}

Fırılacağı is. Düzenbaz, dalavereci, hilekar.// sıf. Düzenbaz. || [TS. Ø], {TS.→dalavereci, düzenbaz, düzenci, hilebaz, hileci, hilekâr}

Fırıldırıcı sıf. ve is. Bir şeyi kendi ekseni etrafında döndüren, hareket ettiren. || [TS. Ø]

Fırılı sıf. 1 - Üzerinde şişliği olan, kabarığı olan. 2 - Hörgüçlü. || [TS. Ø], {TS.→hörgüçlü}

Fırtıglı sıf. 1 - Sümükle dolu, sümügü akan, burnu akan. 2 - Sümüğe bulaşmış, sümüklü. || [TS. Ø], {TS.→sümüklü}

Fırtınalı sıf. 1- Fırtınası olan kasırgalı, coşkun. 2 - mec. Keşmekeşli, mücadeleli, kavgalı buhranlı, olaylarla dolu/mec. Coşkun. || [TS.fırtınalı] s. 1. Çok rüzgârlı: "Karlı, fırtınalı gecelerde bu selviler inilder, haykırır."- M. Ş.

Esandal. 2. mec. Çok tartışmalı, çekişmeli, gürültülü, karışık: "O kadar fırtınalı bir maziden sonra istikbalde söneceğinize inanmaktan uzagım."- Y. K. Beyatlı.

Figürlü sıf. 1 - Kenarları, çevresi doğru olmayan, girintili çıkıntılı olan.//Üzerinde nakış olan 2 - Figür vasıtasıyla ifade edilen, gösterilen, **Figürlü üzme spor.** Suda grup hâlinde yapılan jimnastik hareketleri. 3-Satrançta büyük figürlerle yapılan. || [TS.figürlü] s. Figürü olan.

Fikirli sıf. Dalgın, düşünceli, kafası bir şeyle meşgul, düşünceye dalmış.//zar. Düşünceli bir şekilde, dalgın hâlde, dalgın dalgın. || [TS.fikirli] s. Herhangi bir konu üzerinde düşüncesi olan, akıllı, düşünceli: "*Sen aşiretin en fikirlisi olasan da bu düğümü çözmesin?*"- K. Bilbaşar.

Fikirsiz sıf. Hiçbir düşüncesi, sıkıntısı, derdi, kaygısı olmayan.//Akli kendinde olmayan; kendini kaybetmiş.//zar. Düşünmeden, muhakeme etmeden. || [TS.fikirsiz] s. Herhangi bir konu üzerinde düşünemeyen, görüşü olmayan, düşüncesiz.

Fikri sıf. ar. Düşünceye, akla, fikre ait olan, akıl, düşünce ile ilgili olan; akli, zihni. || [TS.fikri] s. Düşünce ile ilgili.

Fikriacığ sıf. Hür düşünen, doğru düşünen, sağlam düşünceli, ileri görüşlü. || [TS. Ø], {TS.→açık fikirli}

Filatélist sıf. fr. Pul koleksiyoncusu. || [TS. Ø]

Fildékos is. ve sıf. İnce pamuk ipliği ve bu iplikten dokunmuş şey, İskoçya ipliği, fildekoz. || [TS.fildekoz] is. 1. Bir çeşit pamuk ipliği. 2. s. İskoçya ipliği denilen ve sağlam pamuk ipliğinden dokunmuş: "*Ayağında beyaz, yeni ütülü bir pantolon, üstünde bir fildekoz var.*"-P. Safa.

Filizli sıf. Filiz yatakları olan, filiz, cevher çıkarılan.//Bileşiminde filiz olan. || [TS.filizli] s. Filizi olan.

Filizyuyan sıf. öz. Filizi, cevheri su ile yıkayıp temizleyen. || [TS. Ø]

Filoloji sıf. Bir halkın dili, edebiyatı ve onunla ilgili şeylere ait olan //Bir halkın dili, edebiyatı ve onunla ilgili şeyleri inceleme ve araştırma yollarına ait olan. || [TS. Ø], {TS.→filolojik}

Filosofane sıf. yun. ve far. 1 - Filozof gibi, hayat ve hadiseler karşısında akıl ve mantıkla hareket etme.//Derin düşünceye dalmış gibi görünen. 2 - bak. Felsefi. || [TS. Ø], {TS.→filozofça}

Fince sıf. ve zar. Fin dilinde, fince yazılmaş. || [TS. Ø]

Firavan sıf. ve zar. far. Çok, bol, zengin, varlıklı. || [TS. Ø], {TS.→varlıklı, zengin}

Firengce sıf. ve zar. Fransızca, Fransız dilinde. || [TS.frenkçe] is. 1. Frenk ve özellikle Fransız dili: "*Yine aynı endişe ile bazı kelimelerin daima Frenkçelerini kullanır.*"- R. N. Güntekin. 2. s. Frenklerin biçiminde ve Frenklere özgü olan. 3. s. Avrupalı gibi.

Firuzeyi sıf. far. Firuze renginde olan; gök, mavi. || [TS. Ø]

Fitneçi is. ve sıf. Fitne fesat çıkarıcı, ara bozan, insanlar arasına bozgunculuk düşüren; provakatör. || [TS.fitneci] s. Fitne çıkarıcı, karıştırıcı, ara bozucu.

Fitneli is. 1 - Fitne çıkarıcı. 2 - meç. sıf. Fitneye fesada sebep olan, fitne çıkarıcı. || [TS. Ø], {TS.→ara bozucu, fesatçı, fitneci, müfsit}

Fiziki sıf. 1 - Fiziğe ait olan. 2 - Fizığın ilgilendiği olaylara ait olan. 3 - İnsan organizmasına ait olan. 4 - Adele, damar faaliyetlerine ait olan; zihne ait olmayan. **Fiziki coğrafiya** Yer yüzünün durumunu, iklimini, bitki ve hayvanlar alemini kapsayan bilim dalı. **Fiziki kimya** Maddenin fiziki özellikleriyle kimyevi yapısı arasındaki ilişki ile, kimyevi olayların fiziki sebeplerini araştıran bilim dalı, fizikokimya. || [TS.fiziki] s. Fiziksel: "*İstiyorum ki, binlerce yıldızcık parlasın, göz alıcı bir fiziki hâdise vuku bulsun!*"- R. H. Karay.

Fizioloji sıf. yun. 1 - Fizyolojiye ait olan. 2 - Şehevi, cismani. 3 - Canlı organizmalarla ilgili bazı bilim dallarının isimlerine takılır. || [TS. Ø], {TS.→fizyolojik}

Fiziotéropévtik sıf. Fizyoterapiye ait olan, fizyoterapiyle ilgili. || [TS. Ø]

Fonetik sıf. 1 - Fonetikaya, ses bilgisine ait olan. 2 - İnsanın ses yapısına ait olan. || [TS.fonetik] is. 1. Ses bilgisi. 2. s. Sesleri bütün özellikleri, ayrıntılarıyla gösteren, sesçil.

Fonoloji sıf. Dillerdeki sesleri, seslerin oluşumunu, birleşme ve değişmelerini inceleyen dilbilim koluna ait. || [TS. Ø]

Fonometrik sıf. yun. Ses gücünü ölçme ile ilgili, bu sahaya ait. **Fonometrik cihaz** Sesin gücünü ölçmek için kullanılan cihaz, fonometre. || [TS. Ø]

Formal sıf. 1 - Resmi, kanuni. 2 - Sadece şekli olan, dış görünüş için olan, gerçek durumu yansıtmayan, resmi olan. 3 - dil. Gramer yapısına ait olan. **Formal mentiğ** Düşüncenin basit kanunları ve şekilleriyle ilgili bilim dalı. || [TS. Ø], {TS.→kanunî(I), resmî, yasal}

Formalı sıf. Belirli bir tipte yapılmış, belirli bir yapılışı, şekli olan, tek tip.//Böyle bir elbise giyinmiş, resmi elbise giymiş. || [TS. Ø]

Formasız sıf. 1 - Belirli bir şekli, biçimi olmayan. 2 - Üniforması olmayan. || [TS. Ø]

Forslu sıf. Çalmlı, havalı, kibirli. || [TS.forslu] s. 1. Üzerine fors çekilmiş (gemi, otomobil). 2. mec. Sözü geçer, güçlü.

Fosforlu sıf. Bileşiminde fosfor olan. || [TS.fosforlu] s. 1. Birleşiminde fosfor olan. 2. mec. Işıklı, parlak: "*Beyoğlu, karanlık içinde fosforlu bir kaya gibi pırıl pırıl yanıyordu.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 3. argo Gösterişli, çok

boyalı: "Denizden yansıyan gizli aydınlık, yüzünün yuvarlak hatlarını fosforlu bir parıltıyla yaldızlıyor."- A. İlhan.

Fotogénik s.f. yun. Fotoğrafi iyi çıkan, güzel görünen, fotojenik. || [TS.fotojenik] s. fiz.1. Işığın bazı cisimler üzerine yaptığı kimyasal etki ile ilgili veya bu etkileri yaratma özelliği taşıyan. 2. Fotoğraf kâğıdını çok etkileyen. 3. mec.Fotoğrafta veya sinema filminde güzel bir etki bırakan (yüz, duruş).

Fotoğrafik s.f. 1 - Fotoğrafçılığa ait olan. 2- Fotoğraf makinasıyla çekilen. 3-Gerçekte olduğu gibi.//Objektifcesine, tabiiyesine. || [TS. Ø]

Fotokimyevi s.f. yun. ve ar. 1 - Fotokimyaya ait olan, onunla ilgili olan. 2 -Fotoğrafçılıkta kullanılan kimyevi maddelere ait olan. || [TS. Ø]

Fotolitografik s.f. yun. Taş baskıya ait olan. || [TS. Ø]

Fotomékaniki s.f. Röprodüksiyon ile ilgili olan "fotomekanik ite İlgili olan, ona ait olan. || [TS. Ø]

Fotométrik s.f. yun. Optik cihazların, ışığın gücünü, ışık Kaynaklarının parlaklığını vs. ölçmekle ilgili sahaya ait, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Fövğ'el'ade s.f. ar. 1 - Normal olmayan, görülmemiş, duyulmamış, olağanüstü, alışılmıştan farklı//Başkalarına benzemeyen; müstesna.//Son derece güçlü, kuvvetli. 2-Acil, özel olarak belirlenmiş, kabul edilmiş.//Ülkenin hayatında meydana gelen olağanüstü durumdan dolayı meydana gelen, onunla ilgili olan. Olağanüstü durum, örfi idare. Olağanüstü durumdan dolayı hükümete olağanüstü yetkiler veren kanunlar. || [TS.fevkalâde] s. 1. Alışılmış olandan ayrı, olağanüstü, beklenm dik, görülmedik, işitilmedik: "Çok güzel bir kadın, kumral, orta boylu ama çok mütenasip, fevkalâde endamlı."- R. H. Karay. 2. zf. Aşırı, çok fazla: "Hayır, hayır, olmaz; bu bıyık fevkalâde çirkin!"- S. F. Abasıyanık. "Eski kâtibe, şimdi fevkalâde şık giyiniyormuş."- H. Taner. 3. ün. Çok iyi, çok üstün, çok güzel. *fevkalâde hal

Fövğ'elbeşeri s.f. ar. Normal insanın imkanlarını geçen; olağanüstü şey. || [TS. Ø], {TS.→fevkalâde, olağanüstü}

Fövğ'eltebii s.f. ar. 1 - Mistik inanışa göre normal yolla izah edilemeyen, tabiatın kanunlarına uymayan, tabii olmayan, 2-mec. Normal ölçüden farklı; acaip, garip. || [TS. Ø], {TS.→acayıp, garip, tuhaf}

Fraklı s.f. Frak giyinmiş, üzerinde frak olan. || [TS.fraklı] s. Fraklı olan: "İki kişilik bir sedirin üstünde siyah fraklı adamın karşısında oturuyor."- H. E. Adivar.

Fransızca zar. ve s.f. Fransız dilinde, Fransızca yazılmış. || [TS.fransızca] is. 1. Hint-Avrupa dillerinden , Fransa ve Fransız uygarlığını benimsemiş ülkelerde kullanılan dil.2. s. Bu dile özgü olan : *Fransızca kitap*

Frénçli s.f. Mont giymiş, üzerinde askeri mont olan. || [TS. Ø]

Funksional s.f. lat. 1 - Fonksiyonel, fonksiyonla ilgili. 2 - Bir şeyin yapısıyla değil de faaliyetiyle ilgili olan. **Funksional sistém** İşçilerin veya işçi grubunun herhangi bir faaliyetinin ayrı ayrı fonksiyonlara göre düzenlenmesi, ayrılması. || [TS.fonksiyonel] s.

1. Fonksiyonla ilgili; fonksiyonları inceleyen, işlevsel. 2. kim. Bir kimyasal fonksiyon ile ilgili. **Furğonlu s.f.** Üstü kapalı gövdesi olan. || [TS. Ø]

Futurist is. lat. 1 - Fütürizm taraftarı. 2 - s.f. Fütürizm ile aşılınmış. || [TS. Ø]

Futuristik s.f. Fütürizm ile aşılınmış; fütürizmin edebi yollarını kullanan. || [TS. Ø]

Füsunkar s.f. far. Büyüleyici, meftun edici, hayran edici, efsanevi. || [TS.füsunkâr] s. Sihirli, büyülü, afsunlu.

Füzul is. ve s.f. ar. çoğ. Çok konuşan, geveze, çenesi düşük. || [TS. Ø], {TS.→geveze, lâfçı, lâfazan}

G

Gaba sıf. 1 -Kaba, sert, rahatsız edici. 2- Kültürsüz, edepsiz, nezaketsiz; kural, terbiye dışı. || [TS.kaba] s. 1. Özensiz, gelişigüzel yapılmış, zevksiz, sakil: "*Cebinden kaba fil dişi saplı bir de çakı çıkardı.*"- Ö. Seyfettin. 2. Taneleri iri: "*Çiğ renkler, iri, kaba yazılar dolduruyor sokakları.*"- N. Cumalı. 3. Terbiyesi, görgüsü kıt, nezaketsiz: "*Kaba, hantal, şivesiz, bir sürü adamlar kafesinin önüne toplanırlar.*"- R. H. Karay. 4. *mec.* Terbiyeye, inceliğe aykırı, çirkin, kötü: "*Çocuklardan biri ağzından çok fena, çok kaba bir şey kaçırdı.*"- O. C. Kaygılı. 5. Hafif olduğu hâlde kalın veya hacimli: "*Kaba bir yün döşekle temiz bir şilte, yastık yorgan buldum.*"- H. R. Gürpınar. 6. Kuyruk sokumunun her iki yanındaki şişkin yer. **kabasını almak** 1. Biçim verilecek bir maddenin gereksiz bölümlerini gidermek. 2. Bir yeri veya bir şeyi gelişigüzel, üstünkörü temizlemek. * kababurun, *kabadayı, kaba düzen, kaba et, kaba kâğıt, kabakulak, kaba kurgu, kaba kuşluk, kaba kuvvet, kaba saba, kaba sakal, kaba sıva, kaba sofı, kaba şiş, kabataslak, kaba Türkçesi, kaba yapı, kaba yel* **Ğabağ**² 1-zar. Ön, İleri, evvel. 2- sıf. Evvelki, Önceki, geçmiş. 3 - is. Bir şeyin ön kısmı, tarafı, yüz kısmı.//sıf. İleride, önde olan; ön.//İleride, önde yürüyen. 4-Ğabağında şeklinde: Önünde, karşısında, ilerisinde. 5-zar. İleri. 6 - is. Ön taraf, karşı taraf, ileri taraf. //Karşı. 7 - Yüz, surat. **Ğabağa düşmek** a - Rehberlik etmek, yol göstermek, b - Öne düşmek, Önderlik etmek, bir işe birinci olarak başlamak, teşebbüsçü olmak, .bir işte birinci olmak, herkesi geçmek, **Ğabağa gelen** Aksakal,, ileri gelen, sözü geçen, hürmet edilen. **Ğabağa gétmek** İlerlemek, büyümek, gelişmek, inkişaf etmek, çoğalmak, **Ğabağa kéçmek** Başa .geçmek, birinci olmak, öne geçmek. **Ğabağı açılmag** a -Yüzü gülmek, yüzünde sevinç belirtileri görünmek, b-Akın hâlinde, izdiham şeklinde gelenfc hareket eden kitle hakkında söylenir. **Ğabağına ağaç uzatmağ** Önüne geçmek, engel olmak, bırakmamak, engel çıkarmak, ayak bağı olmak. **Ğabağına çekmek** Kendine çok yaklaştırmak. **Ğabağ(m)a çıxmağ** a - Karşılama; uzak yoldan geleni karşılamaya gitmek, b - Tesadüf etmek, rastlamak. 3 - Yolunu kesmek, önünü kesmek. **Ğabağına ğatmağ** Sürmek, önüne katıp götürmek, kovarak götürmek. **Ğabağına kéçmek** a-Engel olmak, mani olmak, önüne geçmek, b - Yol göstermek, rehberli^ etmek. **Ğabağına kötük itelemek** bak. **Gabağı-** na

ağaç uzatmağ. **Ğabağından ğaçmağ** Korkmak, çekinmek, korkaklık etmek, önünden kaçmak. **Ğabağından yemeyen** Haddinden fazla dik kafalı, haddini aşan, azgın, ne konuştuğunu bilmeyen. **Ğabağı-nı almağ** a-Bir olayın olmasına engel olmak, mani olmak, zamanında tedbir almak, olayın çıkmasına mücadele etmemek, b - önünü kesmek, yolunu kesmek. **Ğabağıni boğmağ** bak, **Ğabağıni almağ** 1. manâda. **Ğabağıni-gérisini düşünmek** Yapılacak bir iş için etraflıca düşünmek, uyanık hareket etmek, kârını zararını hesaplamak. **Ğabağıni kesmek** a - Engel olmak, mani olmak, önünü kesmek, b- Soymak gayesiyle yolunu kesmek. **Ğabağıni tutmağ** bak. **Ğabağıni kesmek.** **Özünü ğabağa vérmek** Teşebbüsçü olmak, kendini öne vermek, birinci olmak (bir işin yapılmasında), öncülük etmek. **Ğabag-ğabağa zar.** Karşı karşıya, yüz yüze, birbirinin önünde. **Ğabağ-ğabağa gelmek** Karşılaşmak, yüz yüze gelmek. **Ğabağ-gabağa ğoymağ** Karşılaştırmak, birbiriyle tutuşturmak.

|| [TS. Ø], {TS.→evvelki, geçmiş}

Ğabağcıl sıf. 1 - En şuurlu, en gözü açık, en uyanık; çalışmada, yarışmada, mücadelede herkesten faal olan, //is. En şuurlu, en uyanık, en çalışkan. 2 - Kendi gelişmesine göre diğerlerinden daha yüksek seviyede olan, en gelişmiş, en ileride olan. || [TS. Ø]

Ğabağgören sıf. Geleceği gören, basiretli, aydın düşünceli, ileri görüşlü; İlerleme taraftarı.

|| [TS. Ø], {TS.→basiretli}

Ğabar-ğabar sıf. Her tarafı nasırlanmış, nasır tutmuş. || [TS. Ø], {TS.→nasırlı}

Ğabarcığ sıf. Üzerinde kabarcıklar olan, kabarcıklarla örtülü. || [TS. Ø], {TS.→kabarcıklı}

Ğabardin is. fr. 1 - Palto ve elbise dikmek için iyi kaliteli yün kumaş. 2-sıf. Bu kumaştan yapılmış. || [TS. Ø]

Ğabarığ sıf. 1 - Kabarmış, şişkin hâlde, sathı, yüzeyi düz olmayan. 2 - sıf. ve zar. *mec.* Göze çarpacak şekilde olan, çok belirgin. || [TS.kabarık] s. 1. Kabarmış olan. 2. Çıkıntısı olan, tümsekli. 3. *mec.* Şişinmiş olan: "*Kabarık göğsündeki, parlak kıvılcımlı tüyleri, altından bir zırh gibiydi.*"- Ö. Seyfettin.*kabarık deniz

Ğabarığlı sıf. Kabarık şekilde olan; kabarık. || [TS. Ø], {TS.→kabarık}

Ğabarlı sıf. Nasırlı, nasırlarla örtülü. **Ğabarlı eller** meç. İşçiler anlamında. || [TS. Ø], {TS.→nasırlı}

Ğabartma 1 - is. Kabartmak fiili. 2-sıf. Çıkıntılı, kabarık.//Kabartma resim, bezekler. 3 - is. Yassı zemin üzerinde hafif kabarık şeklindeki tasvir. || [TS.kabartma] is. 1. Kabartmak işi. 2. Bir biçimin veya bir süslemenin düz yüzey üzerindeki çıkıntısı. 3.

Kil, alçı, taş gibi işlenebilir gereçleri girintili çıkıntılı yüzeyler durumunda biçimlendirerek yapılmış olan eser, rölyef: "*Bir sanatkâr eliyle alçıdan yapılmış, bembeyaz, tertemiz bir kabartma.*"- P. Safa. 4. s. Kabartılarak yapılmış olan. *kabartma tozu

Ğabartmalı sıf. Kabartmaları, kabartma şeklinde süsü, bezeyi olan. || [TS.kabartmalı] s. Kabartılarak yapılmış olan.

Ğabayunlu sıf. Yünü kaba olan, yünü ince, zarif olmayan. || [TS. Ø]

Ğabiğlı sıf. Kabuklu, kabukla Örtülü olan, kabuğu olan (meyve vs.)//Üzeri boynuz tabakasıyla, sert tabakayla örtülü olan (yengeç, İstakoz vs.). || [TS.kabuklu] s. Kabuğu olan. *kabuklu bit

Ğabiğsız sıf. Kabuğu olmayan (meyve vs.)// üstünde kabuğu olmayan, kabukla örtülü olmayan. || [TS.kabuksuz] s. Kabuğu olmayan. **kabuksuz yumurtlatmak** Bir işi ivedilikle yaptırıp eksik kalmasına yol açmak.

Ğabırğaalıtı sıf. anat. Kaburgaların altında olan. || [TS. Ø]

Ğabırğaarası sıf. anat. Kaburgaların arasında olan. || [TS. Ø]

Ğabırğalı sıf. 1- Kaburgası olan. 2- Kaburga gibi çıkıntıları olan. 3- Şişman, dolgun, büyük, sağlam yapılı || [TS. Ø]

Ğabil sıf. ar. 1 - Kabiliyetli, becerikli, zeki, her şeyi çabucak kavrayan //Becerikli, marifetli, mahir. 2-Mümkün, mümkün olan. 3-Yararlı, faydalı, iyi. || [TS.kabil(I)] s. Olabilir, mümkün: "*Ben onu bir göreyim, dedi, kabil mi?*"- P. Safa. **kabil değil İmkânsız, imkânı yok:** "*Şu sırta kadar çıkmazsak kabil değil, faciayı tamamıyla göremezsiniz, diyor.*"- F. R. Atay.

Ğabiliyetli sıf. 1 - Kabiliyeti, becerisi, yeteneği olan; yetenekli, zeki. 2-Liyakatli, değerli, uygun, lâıyk. || [TS.kabiliyetli] s. Yetenekli.

Ğabiliyetsiz sıf. Kabiliyeti, becerisi, mahareti olmayan, kabiliyetsiz. || [TS.kabiliyetsiz] s. Yeteneksiz: "*Yorgun, tahammülsüz, aşkı taşımaya kabiliyetsiz bir hâldeyim.*"- H. C. Yalçın.

Ğaçığ is. 1 - Çarlık devrinde hükümetin zulmüne ve adaletsizliğine tahammül edemeyerek hapisten veya sürgünden kaçan adam. 2 - Bir suç işleyerek hükümet veya hapisten kaçarak dağ veya ormanlarda yaşayan, soygunculukla, çapulculukla geçinen adam. 3 - Herhangi bir sebepten dolayı başını alıp gitmeğe mecbur olan adam. **Ğaçığ düşmek** Çeşitli sebeplerden dolayı evinden, ailesinden, yurdundan yuvasından ayrı düşmeğe mecbur olmak. 4-sıf. Sürüden kaçan, sürüyle beraber dolaşmayan (koyun vs.) //Hızlı koşan, zapt edilmesi zor olan (at vs.). 5-Sıf. Gümrük

vermeden gizli yollarla getirilen. || [TS.kaçak] is. 1. Bağlı bulunduğu yerden veya yasadan kaçan, uzaklaşan kimse: "*Vapurda bir de kaçak Rus ailesi var.*"- A. Gündüz. 2. s. Yasaca yapılması yasak olan veya yapılması için gerekli izin alınmayan. 3. s. Yasaca belirtilmiş gerekli gümrük ve vergileri ödenmeden bir yere sokulan veya bir yerden çıkarılan: "*Öyle olduğu hâlde kaçak sigaramla hâli unutmaya çalışıyordum.*"- S. F. Abasıyanık. 4. Bir kaptan, bir borudan gaz, sıvı veya bir telden akım kaçması. 5. zf. Yasalara, kurallara uymayarak, gizlice: "*Bütün harp müddetince babası ile İsviçre'de kaçak yaşadı.*"- A. Gündüz. 6. is. Gizlice kaçırılmış olan mal veya madde: "*Şu âlâ kaçaktan birer sigara sarar mısınız?*"- S. M. Alus. **kaçak güreşmek** Asıl konuya girmeksizin başka şeylerden söz etmek veya politikada sık sık düşünce değiştirip esas amacını gizlemek.

Ğaçığan sıf. 1 - Çok süratli, hızlı koşan, yürüyüşü süratli olan (at vs.). 2-mec Çalıştığı yeri sık sık değiştiren adam. 3 - İnsandan ürken, insana yaklaşmayan. || [TS. Ø]

Ğaçan sıf. Çok süratli, hızlı koşan. || [TS. Ø]

Ğaçılmaz sıf. Kaçılması mümkün olmayan, mutlak karşılaşılacak olan. || [TS. Ø]

Ğadalı sıf. Belalı, dertli, musibetli, başından bela, dert eksilmeyen. || [TS. Ø], {TS.→dertli}

Ğadır sıf. ar. 1 - Kudretli, güç kuvvet sahibi, büyük gücü olan //Becereri, yapan; gücü, kudreti, kuvveti yeterli olan. **Ğadır olmağ** Becermek, bir şeyi yapmaya gücü kuvveti olmak. 2-din. Yararı, Tanrı. **Ğadiri-mütleğ** Tanrı. || [TS.kadir(II)] s. 1. Güçlü, gücü yeter, erkli. 2. "Her şeye gücü yeter" anlamında Tanrı'nın sıfatlarından biri. **kadir olmak** Güçlü olmak, gücü olmak, gücü yetmek: "*Senin ne habasetlere kadir olduğunu ben bilirim.*"- R. N. Güntekin.

Ğafalı sıf. Kafalı, kafası olan. || [TS.kafalı] s. 1. Kafası olan.2. Kafası herhangi bir biçimde olan. 3. *mec.* Bilgili, kavrayışlı ve anlayışlı.

Ğafasız sıf. Kafasız, kafası olmayan. || [TS.kafasız] s. 1. Kafası olmayan. 2. *mec.* Düşünüşü, anlayışı ve kavrayışı kıt olan, anlayışsız, kavrayışsız.

Ğafgazlı sıf. ve is. Kafkas halklarından birine mensup olan; Kafkas halkı. || [TS. Ø], {TS.→kafkasyalı}

Ğafil sıf. ar. 1 - Ne yapacağını ve başına gelecekleri düşünmeyip tedbir almayan, ihtiyatsız, hazırlıksız; gaflette olan; dikkatsiz, her şeyden habersiz//Gafil, ihtiyatsız. **Ğafil olmağ** İhtiyatsız, dikkatsiz, habersiz olmak, ihmal etmek, fırsatı boşa harcamak. 2 - Ansızın, beklenmeden, birdenbire. || [TS.gafil] s. *esk.* Çevresindeki gerçekleri görmeyen, sezmeyen,

bilgisiz, dalgın (kimse), aymaz: "Ben gafil bir kız değilim."- A. Gündüz. "Gafil, bil ki yalnız şimdinin değeri var."- Y. K. Karaosmanoğlu. (birini) gafil avlamak Umulmadık, beklenmedik bir zamanda yakalamak, zor duruma düşürmek: "Nasıl sinsice yaklaşmıştı, düşmanlarını nasıl gafil avlamıştı?"- C. Meriç. gafil avlanmak Beklenmedik bir sırada yakalanmak, habersiz ve hazırlıksız bir anda bir olayla karşılaşmak, zor duruma düşürülmek: "Atatürk bizden ayrılınca öbür sınıflara da girmiş. Fakat onlar bizim gibi önceden hazırlanmadıklarından gafil avlanmışlar."- H. Taner.

Ėafiyeli sif. Kafiyeli, kafiyesi olan. || [TS.kafiyeli] s. ed. Kafiyeli olma durumu, uyaklı, mukaffa.

Ėafiyeperdaz sif. ve is. ar. ve far. Kafiyeye yapan, uyduran şair. || [TS. Ø]

Ėafiyesiz sif. Kafiyesi olmayan, kafiyesiz. || [TS.kafiyesiz] s. ed. Şiirde kafiyeye kuralına uymayan, uyaksız.

ĖaĖauzca sif. ve zar. Gagavuz Türkçesi, Gagavuz Türkçesi'nde yazılmış. || [TS. Ø]

Ėahgir¹ sif. Sık sık yürüyüşünü değişen, sabit bir yürüyüşü olmayan. || [TS. Ø]

Ėahlı sif. Büzmeli elbise, büzmesi olan. || [TS. Ø]

Ėaxsımış sif. Bayatlayıp kokuşmuş, tadı acı olmuş. || [TS. Ø], {TS.→kokuşuk, müteaffin}

Ėaib sif. ar. 1 - Olmayan, hazır bulunmayan. henüz hazır olmayan, gelmeyen, Ėaib olmağ Yok olmak, gözden kaybolmak. 2 - gram. Üçüncü şahıs, kendinden bahsedilen şahıs. || [TS.gaip] s. 1. Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan, nerede olduğu bilinmeyen. 2. esk. gr. Üçüncü kişi. 3. is. Görünmez âlem. **gaipten haber vermek** kendisinde manevî güç olduğuna inanılan kimse) gelecekte neler olacağından veya bilinmeyen âlemden haber vermek.

Ėail sif. ar. esk. İnanan, razı olan, boyun eğen, inanmış, aklı yatmış, kabul etmiş. **Ėail olmağ** Razı olmak, boyun eymek, kabul etmek. || [TS. Ø]

Ėaim sif. ar. klas. Sağlam, dayanıklı, muhkem, sabit. **Ėaim olmağ a - Sabit olmak, sabitleşmek, b-Yerini tutmak.** || [TS.kaim] s. esk. 1. (başka bir şeyin yerine) Geçen. 2. Ayakta duran, var olan. 3. (Tanrı için) Her zaman var olan. **kaim olmak** Yerine geçmek.

Ėalabend sif. ar. ve far. esk. Sadece şehir içinde dolaşmasına izin verilen, dışarı çıkmasına müsaade edilmeyen mahkum, suçlu, kalebend. || [TS. Ø]

ĖalaĖlanmış sif. Kümelenmiş, üst üste toplanmış. || [TS. Ø]

Ėalaylanmış sif. Kalaylanmış, üzeri kalayla parlatılmış. || [TS. Ø], {TS.→kalaylı}

Ėalaylı sif. 1 - Kalayla beyazlatılmış, parlatılmış, üzeri kalaylatılmış. 2 - mec. Dış taraftan parlatılmış, dış görünüşü güzel; Dış görünüşü gibi olmayan, aldatici. || [TS.kalaylı] s. 1 Kalaylanmış (kap): "Bir salepçinin kalaylı güğümü tütüyordu."- S. F. Abasıyanık. "Sabahleyin güneşe bırakılmış kalaylı bir tas su gibi şıkır şıkır, ışık içinde keyifliyim."- R. H. Karay. 2. İçinde kalay bulunan. 3 mec. Gösterişi ve süsü yapay olan.

Ėaldırıcı 1 - sif. Kaldıran, ağırlık kaldıran, kaldırmak fiilini yapan. 2 - is. AĞırlık kaldıran mekanizma, cihaz. || [TS. Ø]

Ėalereyalı sif. Galerisi olan. || [TS. Ø]

ĖalhaĖ sif. Kalkık, kalkmış hâlde, dik. || [TS. Ø], {TS.→kalkık}

Ėalxanabenzer sif. Şekil itibarıyla kalkana benzeyen, kalkan gibi olan. || [TS. Ø]

Ėalxanaoxşar sif. bak. Ėalxanabenzer. || [TS. Ø]

ĖalxanĖulaĖ sif. İri kulaklı, kulakları büyük olan. || [TS. Ø]

Ėalxanlı sif. Kalkanla teçhiz edilmiş, kalkanlı. || [TS. Ø]

Ėalxanşekilli sif. Kalkana benzeyen, kalkan gibi. || [TS. Ø]

Ėalxanvarı sif. Kalkana benzer, kalkan gibi.

Ėalxanvarı veziler anat. İnsan ve omurgalı hayvanların bünyesinde olan ve alınan maddeleri bünyeye yararlı hâlde getirmede yardımcı olan İç salgı bezleri. || [TS. Ø]

ĖalxıĖ sif. Kalkık, kalkmış hâlde olan, dik. || [TS.kalkık] s. 1. Düzeyine göre yüksekte olan: *Masanın bir tarafı kalkık*. 2. Kabararak yerinden ayrılmış: *Kaplamanın ortası kalkık*. 3. Dik durumda, ucu yukarı doğru olan: "Ve eniştemiz yine kaşlarını, omuzlarını yukarıya kalkık ve başını önüne eğik tutmaya koyuluyordu."-A. Ş. Hisar.

ĖalıĖlı sif. mat. Bölmede kalanın olması. || [TS. Ø]

ĖalıĖsız sif. mat. Bölme işleminde kalan çıkmayan, tam bölünen. || [TS. Ø]

Ėalın sif. 1 - Gövdesi çok yer kaplayan, kaim. 2 - Birbirine çok yakın ağaçlardan, dallardan budaklardan ibaret olan; sık//Kesif, yoğun, şeffaf olmayan. 3- mec. kon. Kaba, nazik olmayan. || [TS.kalın(D)] s. 1. cisimlerde) Uzunluk ve genişlik dışında üçüncü boyutu çok olan, ince karşıtı: "Alt katta her tarafın pencereleri kalın, sık demir parmaklıklarla örtülüydü."- H. R. Gürpınar. 2. Enli ve gür: "Sermet iri siyah gözlerini kalın kaşlarıyla beraber kaldırdı."- Ö. Seyfettin. 3. Düzlem biçimindeki şeylerde, iki yüz arasındaki uzaklık kendi cinsindekilere göre çok olan. 4. Yoğun,

akıcılığı az olan. 5. Etili, dolgun: "*Dudakları kalın, yüzü ergenlik içinde...*"- M. Ş. Esenal. 6. (ses için) Pes: "*Aileyi geçindiren babaya bu kalın sesli, kalın kaşlı, yumuşak bakışlı adama saygı ile, biraz da korku ile bağlanmışsınız.*"- H. Taner. **kalın bağırsak, kalın kafa, kalın ses, kalın ünlü, kalın yağ*

Galınbiğli sif. Bıyıklan kalın olan. || [TS. Ø]

Galınca sif. Çok kalın, kalınca.//Kalın || [TS.kalınca] s. Kalına yakın: "*Elini ayağını kalınca bir iple sıkı sıkıya bağladılar.*"- H. R. Gürpınar. "*Ellerinin parmakları hem uzun hem kalınca idi.*"- S. F. Abasıyanık.

Galındodağ sif. Dudakları kalın olan. || [TS. Ø]

Galıngabiğ sif. Kabuğu kalın olan, kalın. || [TS. Ø]

Galıngafalı sif. Kalın kafalı, hiçbir şey anlamayan, geç idrak eden, anlayışı kıt (şahıs). || [TS.kalın kafalı] s. *mec.* Geç veya güç anlayan, gabi: "*A, sen de ne kalın kafalı herifsin.*"- H. R. Gürpınar.

Galıngaş sif. Kalın kaşlı, kaşları kalın olan. || [TS. Ø]

Galın-ğayım sif. Sağlam yapılı, dolgun, dayanıklı. || [TS. Ø], {TS.→dayanıklı, dirençli, güçlü, mukavim}

Galınhölçen sif. Öz. Çeşitli şeylerin kalınlığını ölçmede kullanılan cihaz. || [TS. Ø]

Galıntük(lü) sif. Tüyleri, saçları sık, gür olan. || [TS. Ø]

Galib is. ve sif. Galebe çalan, muzaffer plan, yenen (yenmiş, galebe çalmış). **Galib gelmek** (olmağ, çıрмаğ) a - Üstün gelmek, galebe çalmak, galip gelmek, b-Yarıştta birinci olmak, c - meç. Tesir etmek, takatten düşürmek yormak. || [TS.galip] is. ve s. Bir yarışma, karşılaşma, çatışma vb. sonunda yenen, üstün gelen, başarı kazanan: "*Bunlar galipler tarafından haksızca esir edilmiş vatandaşlardı.*"- A. Gündüz. **galip gelmek** Yenmek, üstün gelmek.

Galibiyetli sif. Her zaman galip gelen, yenilmez, muzaffer. || [TS. Ø], {TS.→muzaffer, utkulu}

Gallac sif. kon. Eli açık, alicenap, yardımsever. || [TS. Ø], {TS.→cömert, eli açık, yardımsever}

Galı sif. Kavga gürültü çıkaran, gürültücü, kavgacı.//Değişken, kararsız, ne yapacağı bilinmeyen. || [TS. Ø], {TS.→değişken, kararsız, kavgacı}

Galmağalçı sif. Devamlı kavga gürültü çıkaran, bağırıp çağırın, şirret. || [TS. Ø], {TS.→geçimsiz, huysuz, şirret}

Galmağallı sif. Kavgalı, gürültülü. || [TS. Ø], {TS.→gürültülü, kavgalı}

Galpaglı sif. Başında kalpak olan, kalpaklı. || [TS.kalpaklı] s. Kalpak giymiş: "*Kendisini basık kalpaklı bir adam karşıladı.*"- R. H. Karay. "*O üç kişinin yanı başındaki masaya kalpaklı, poturlu bir adam geldi.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Galstuklu sif. Kravatlı, kravat takmış. || [TS. Ø], {TS.→kravatlı}

Galtağcı is. ve sif. Kaltak yapan usta, kaltak yapan. || [TS. Ø]

Galvanik sif. fiz. Galvanizme ait olan. || [TS. Ø]

Galvanométrik sif. Galvanometreye ait olan. || [TS. Ø]

Ğamaşığı sif. Kamaşmış hâlde olan (göz ve diş.) || [TS. Ø]

Ğametli sif. Boylu boslu, güzel vücutlu. || [TS. Ø], {TS.→boylu boslu}

Ğanacağlı sif. Anlayışlı, düşünceli, terbiyeli, ahlaklı. || [TS. Ø], {TS.→ahlaklı, anlayışlı, düşünceli, terbiyeli}

Ğanacağsız sif. Anlayışsız, kaba, düşüncesiz, terbiyesiz, edepsiz. || [TS. Ø], {TS.→anlayışsız, düşüncesiz, edepsiz, kaba, terbiyesiz}

Ğanadlanmış sif. Kanat tüyleri çıkmış, uçacak hâle gelmiş//Canlı teşbihlerde kullanılır. || [TS. Ø]

Ğanadlı sif. 1 - Kanadı ol a n, kanat tüyleri çıkmış. 2-mec. Çok süratli uçan, hızlı uçan. || [TS.kanatlı] s. Kanadı olan: "*Senelerden beri leylek görmüyorum. Hatta bu kanatlı yaz seyyahlarının son senelerde İstanbul'a rağbetleri az.*"- A. Haşim.

Ğanadsız sif. 1 - Kanadı olmayan, kanadı kırılmış veya kanadı çıkmamış. 2 - mec. Yaratıcı güçten, hayalden mahrum. || [TS.kanatsız] s. Kanadı olmayan.

Ğanbir sif. Aynı kandan, aynı soydan, nesilden olan. || [TS. Ø], {TS.→soydaş}

Ğancığ sif. ve is. Merkez, katır, köpek ve kurdun dişisi. || [TS.kancığ] s. 1. (hayvanlarda) Dişi. 2. *mec.* Dönek, güvenilmez: "*Havanın da insanlar gibi erkeği, kancığı vardır.*"- B. Felek. 3. *is. hlk.* Kadın.

Ğandalı sif. Et ve ayakları prangalı, zincirli. || [TS. Ø], {TS.→prangalı, zincirli}

Ğandayandırıcı sif. Kan akmasını durduran, kan kesici. || [TS. Ø]

Ğané sif. ar. inanmış, kanmış, kanaat sahibi olmuş, elinde olan şeyle yetinen. **Ğané etmek** Razi etmek, inandırmak. **Ğané olmağ** Kifayetlenmek, razı olmak, inanmak. || [TS. Ø], {TS.→kani}

Ğanéédici sif. Razi eden, inandıran, kifayetlendiren, tatmin eden. || [TS. Ø], {TS.→inandırıcı, mukni}

Ġanġallı sıf. Ġangal bitkisinin çok bittiği saha, bu bitkinin çok olduğu alan. || [TS. Ø]
Ġangaraldan sıf. Moral bozan, sinirlendiren. || [TS. Ø], {TS.→sinirlendirici}
Ġangaraldıcı sıf. bak. Ġangaraldan {TS.→sinirlendirici}
Ġangırmızı sıf. Kan gibi kıpkırmızı, kırmızı renkli. || [TS.kankırmızı] s.ve zf. 1. Çok kırmızı. 2. *mec.* üstün, yaman: "*İhtiyarlığına tesadüf eden bu son nesil kan kırmızı çıkmış, ötekilere rahmet okutmuştu.*"- R. N. Güntekin.
Ġangrenli sıf. tıp. Kangren olmuş. || [TS.kangrenli] s. Kangreni olan: "*Ayağın bilhassa parmak nahiyeleri kangrenli uzuvlara has morumtrak bir büzülme arz ediyorlardı.*"- H. Taner.
Ġangurudan is. 1 - bot. Kan kesici olarak halk tababetinde kullanılan bir bitki. 2-sıf. Akan kanı durduran, kesen. || [TS. Ø]
Ġaniacı sıf. kon. Sevimsiz, acı dilli, iğneleyici konuşan, her şeyin zıddını yapan. || [TS. Ø], {TS.→sevimsiz}
Ġaniacığ sıf. Solgun, rengi kaçmış. || [TS. Ø], {TS.→renksiz, solgun, soluk(II)}
Ġaniğ sıf. 1 - Kana susamış, kan dökmekten zevk alan.//is. Sert, azgın, kötü, kuduz gibi saldırgan köpek. 2 - Haris, alışkın, müptela.
Ġaniğ etmek Alıştırmak, dadandırmak. **Ġaniğ olmağ** Alışmak, dadanmak, müptelası olmak.
Ġaniğ salmağ Memnun etmek, teskin etmek. || [TS. Ø]
Ġanisti sıf. Sıcak kanlı, samimi, insanlarla iyi münasabet kuran. || [TS. Ø], {TS.→cana yakın, içten, samimî, sempatik, sevimli, sıcak kanlı}
Ġanılmaz sıf. Anlaşılamayan, zor. || [TS. Ø], {TS.→anlaşılmaz, zor}
Ġanisoyuğ sıf. Soğuk, kimseye yaklaşmayan, samimi olmayan; asık suratlı. || [TS. Ø], {TS.→asık suratlı, asosyal, soğuk}
Ġanişirin sıf. Sıcak kanlı, sempatik, sevimli, herkesle güzel münasebet kuran. {TS.→cana yakın, içten, samimî, sempatik, sevimli, sıcak kanlı}
Ġaniçen sıf. Zalim, gaddar, vahşi merhametsiz.//Tufeyli, asalak, insanları istismar eden.// is. Zalim, gaddar. || [TS. Ø], {TS.→acımasız, asalak, gaddar, katı yürekli, merhametsiz, tufeyli}
Ġaniçici sıf. bak. Ġaniçen. || [TS. Ø], || [TS. Ø], {TS.→acımasız, asalak, gaddar, katı yürekli, merhametsiz, tufeyli}
Ġankesen sıf. bak. Ġankesici. || [TS. Ø]
Ġankesici sıf. Kanı durduran, akan kanın durmasını sağlayan. || [TS. Ø]
Ġanlı sıf. 1 - Kan bulaşmış, üzerine kan sürülmüş. 2 - Kanla dolu, kanla karışık, İçinde kan olan. 3 - Çok kan akmasına, çok insan ölmesine, kurbanlar verilmesine sebep olan

//*mec.* öldürücü. 4-Vahşilikleri ile, insan öldürmekle ismi lekelenmiş, vahşi, yırtıcı. 5-is. Katil.// Düşman, kan düşmanı. 6-Az pişmiş, kanlı, yarı pişkin, 7-*mec.* kon. Gayrefli, kendi halkının, vatanının, milletinin derdiyle yanan onlar için kıvranan. **Ġanlı bazar günü** tar. 1905 yılında Ocak ayının 9'unda Petersburg'da göstericilerin Çar askerleri tarafından kurşun yağmuruna tutulduğu gün. **Ġanlı göz yaşları** Yanıklı yanıklı ağlama, kanlı göz yaşları akıtma. **Ġanlı-ğanlı** zar. Düşmancasına, hiddetle. || [TS.kanlı] s. 1. Kan bulaşmış: "*Kanlı eğeyi mi saklamışlardı, başka bir delil mi?*"- R. H. Karay. 2. Kanı olan. 3. Kan dökülmesine sebep olan: "*Bu savaş çok kanlı olacak, beyler.*"- T. Buğra. "*Kırk elli kilometre ötedeki kanlı ve amansız kavganın aksisedası onların kalbinde hafif bir ihtizaz bile husule getirmedir.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 4. İsteyerek kan dökmüş olan (kimse), hunriz, katil. 5. Kanlanmış olan. 6. tıp Kanı yoğun olan, demevi. 7. Kan davasında taraf olan: "*Oğlumun kanlısı Abbas kâfiri değil, oğlumun kanlısı Esme'dir.*"- Y. Kemal. (birinin) kanlısı olmak Birinin katili olmak: "*Ananın kanlısı olmak, ölünceye kadar ateşten gömlek giymektir.*"- Y. Kemal. kanlı yaş(lar) dökmek Büyük üzüntüyle ağlamak. **kanlı basur, kanlı bıçaklı, kanlı canlı, kanlı katil*
Ġanlı-ğadalı sıf. Belalı, korkulu, kan dökülmesine sebep olabilecek kadar kötü. || [TS. Ø], {TS.→belâlı, korkulu}
Ġanmaz sıf. Anlayışsız, kaba, düşüncesiz; edepsiz, terbiyesiz. || [TS. Ø], {TS.→anlayışsız, düşüncesiz, edepsiz, kaba, terbiyesiz}
Ġanovuzu sıf. Koyu, her tarafı renkli. || [TS. Ø], {TS.→koyu, rengârenk, renk renk}
Ġansız 1 - sıf. Kanı az olan, zayıf, cansız, sıska.//Rengi soluk, benzi kaçmış. 2 - zar. Kan akmadan, kurban verilmeden, insan ölmeden. 3 - *mec.* Merhametsiz, gaddar, acı maşız.//Gayretsiz, şerefsiz, vicdansız. || [TS.kansız] s. 1. Kanı olmayan. 2. Kan dökmeden yapılan. 3. tıp Kanı az olan, çok kan kaybetmiş olan, anemik. 4. *mec.* Duygusuz ve korkak. *kansız cansız
Ġansoran sıf. Tufeyli, asalak; herkesi istismar eden, başkalarını kullanan; zalim, kan döken, merhametsiz. || [TS. Ø], {TS.→asalak, gaddar, istismarcı, merhametsiz, tufeyli}
Ġantargalı sıf. Dizginli, ağzına gem vurulmuş. || [TS. Ø]
Ġantargasız sıf. Gemsiz, dizginsiz. || [TS. Ø], {TS.→dizginsiz}
Ġanunauygun sıf. Kanuna uygun, kanuna aykırı olmayan; kanuna tabi olan, tabiat kanunları neticesinde meydana gelen. || [TS.

Ø], {TS.→kanunî(I), legal, meşru, yasal, yasalı}

Kanuni sif. Kanuna uygun, kanuna dayanan, yasal, kanuni. || [TS.kanunî(I)] s. huk. Yasaya uygun, yasal, yasalı.

Kanunperest sif. ve is. ar. ve far. Kanuna uyan, kanunsuz İş yapmayan, kanunlara riayet eden. || [TS. Ø]

Kanunsuz sif. Kanuna aykırı, kanunsuz, gayri kanuni. || [TS.kanunsuz] s.1. Yasası olmayan, yasadışı: "Yeni kanunu anlamak, dinlemek için önce kanunsuz olmak lâzımdır."- S. F. Abasıyanık. 2. Yasaya aykırı: "Kanunsuz bir grev barikatında ilk kurşun senin alınca çarpar."- Ç. Altan.

Kanunverici sif. Kanun yapan, kanun yapmaya yetkili olan. || [TS. Ø]

Kapağan sif. Isıran, dişleyen. || [TS. Ø], {TS.→ısıricı}

Kapağlı sif. Kapağı olan, kapakla örtülü, kapakla kapatılmış. || [TS.kapaklı] s. 1. Kapağı olan. 2. bkz. gizli kapaklı.

Kapağısız sif. Kapaksız, kapağı olmayan, üzeri kapanmayan. || [TS.kapaksız] s. 1. Kapağı olmayan. 2. hlk. Görgüsüz, terbiyesiz.

Kapalı sif. 1 - Kapanmış, örtülü; Kapısı veya kapağı kapalı. 2 - Kapalı, üzeri örtülü. 3 - Kullanılmayan, önüne engel konmuş, istifade edilmeyen. 4 - Uçları, kenarları birleştirilmiş. 5 - mec. Yabancıların girmesine, katılmasına, kullanılmasına, yararlanmasına izin verilmeyen; gizli. 6-Toplumdan ayrılmış, tecrit olunmuş; sadece kendi menfaati ile uğraşan, onun peşince koşan.//İçine kapanık, toplumdan kaçan, sırrını kimseye söylemeyen. || [TS.kapalı] s.1. Kapanmış olan, açılmamış, mestur. 2. Geçilmez durumda olan. 3. (iş yeri için) Çalışma süresi sona ermiş. 4. Baş örtülü (kadın). 5. Açık ve kesin söz kullanmadan söylenen, müphem. 6. Gizli, saklı. 7. mec. Dışa dönük yapıda olmayan: "Kapalı ruhlular, ağır başlı, güç heyecana gelir insanlardır."- R. H. Karay. 8. (giyecek için) Açık olmayan: "Damalı bir eteklik, açık mavi, kapalı bir yün kazak giymişti."- N. Cumalı. 9. (hava için) Bulutlu, karanlık: "Ankara'nın soğuk, kapalı havalı günlerinden biriydi."- Y. K. Karaosmanoğlu. kapalı geçmek (bir konuda) önemli noktaya değinmemek: "Duruşmaların ...kapalı yapılmasına ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde karar verilebilir."- Anayasa. kapalı olmak 1. İş yapmamak. 2. İlgisiz kalmak: "Nedim'i beğenmeyenler bu şenlikli dünyaya kapalı olanlardır."- S. Birsel. kapalı yetişmek Toplum hayatına girmeden, karışmadan yetişmek. *kapalı bölge, kapalı çarşı, kapalı devre, kapalı duruşma, kapalı gişe, kapalı hava,

kapalı hece, kapalı kalp ameliyatı, kapalı kutu, kapalı oturum, kapalı rejim, kapalı tohumlular, kapalı tribün, kapalı yer korkusu, kapalı yüzme havuzu

Kapan² sif. Dişleyen, ısırın, ısırğan. || [TS. Ø], {TS.→ısıricı}

Kapayıcı sif. ve is. 1 - Kapayan, örten. 2 - Grupta, sırada en sonda giden şahıs. || [TS. Ø]

Kapğara sif. Çok siyah, simsiyah. **Kapğara ğaralmağ** Simsiyah olmak. || [TS.kapğara] s.1. Her yanı kara: "Dağlar küll rengi bir aydınlığın içinde kapğara yükseliyorlardı."- T. Buğra. 2. Kömür gibi kara, simsiyah: "Gözleri zeytin gibi kapğara mahalle kıızı..."- O. C. Kaygılı.

Kapğaranlık sif. Çok karanlık, zifiri karanlık. || [TS. kapğaranlık] s. Çok karanlık: "Bir de ne görüyordum: Daracık, kapğaranlık delik gibi bir yer."- Y. K. Karaosmanoğlu.

Kapıbir sif. Çok yakın, evleri karşı karşıya, bir adım ötede. || [TS. Ø]

Kapısız sif. Kapısı olmayan. || [TS. kapısız] s. 1. Kapısı olmayan. 2. mec. Bir işi olmayan.

Ğara¹ 1 - sif. Bütün renklerin en koyusu, siyah //Bu renkte olan //Çok koyu u//Canlı teşbihlerde karanlık, koyuluk anlamında kullanılır.//Derisinin rengi siyah olan, zenci.//is.

Ğaralar şeklinde: Siyahlar, zenciler, siyah ırka mensup olanlar. 2 - is. Ğaralar şeklinde: Satranç oyununda koyu renkli figürler. 3 - sif. Kirli, pasaklı, koyu bir şeyle boyanmış veya normal rengine nisbeten daha koyu. 4 - is. Yazı, harf. 5 - is. Bir yazının müsveddesi, karalaması, ğarasını tökmek (yazmağ) İlk metnin müsveddesini yazmak. 6 - sif. meç. Kasvetli, ağır, kötü, keder, gam meydana getiren, korku yaratan.//mec. Sefalet içinde olan, mutsuz, sevinçsiz, talihsiz, bedbaht.//mec. Eziyetli, meşakkatli, çok ağır, kötü. 7 - sif. meç. Suç işleyen, kötü, fitne yaratan, menfur, gerici. 8 - is. Yas, matem. Ğara bayram Bir şahsın ölümünden sonra, rastlayan İlk bayram. Ğara ğeymek, Ğara bağlamağ Yaslı olmak, yas tutmak. Ğara xeber Ölüm haberi, seferde olan birinin ölüm haberi. Ğara kâğız ölüm haberi getiren, bildiren mektup. 9 - Takıldığı kelimelere menfilik, men-husluk, uğursuzluk, meş'umluk anlamı kazandırır. 10-sif. esk. Toplumun yüksek tabakasına mensup olmayan, sömürülen, istismar edilen. 11-sif. Eski Rusya'da devlete ait olan, devletin tekelinde olan, özel mülkiyeti olmayan. 12 - sif. esk. İhtisası olmayan, ağır işlerde çalışan; bayağı. 13 - İs. Önemsizlik, değersizlik, hiçlik anlamında. 14-is. Bazı bitki ve hayvan adlarına takılır (kara erik, kara biber vs.). Ğara basmağ Korkulu rüya görmek veya gözüne korkulu şeyler görünmek, kabus tjasmak, korkulu şeyler aklına

gelmek. **Ğara bayrağ çekmek (açmağ)** Yas, matem işareti olarak siyah bayrak asmak veya taşımak. **Ğara ğarışğa** kimi Haddinden fazla, sayılamayacak kadar çok. **Ğara ğızıl meç.** Petrol. **Ğara ğüruh** Mürteci ğüruh, aşırı derecede irticaya datmış, soyguncu bir teşkilat ve bjinun üyeleri. **Ğara pul** Bakır para. **Ğara su a -İçilmeyen,** sert su. b - kon. Gözün görme yeteneğini kaybetmesi ile neticelenen göz hastalığı, c - Elmas ve pırlantanın siyahımsı ışık saçan çeşidi. **Ğara vérmek a -** Kendini belli etmek, göze çarptırmak, kendini hissettirmek. b - Kendini çalışır gibi göstermek. **Ğara yaxmağ** iftira etmek, lekelemek. **Ğara yuxu olmağ a-** Derin uykuya dalmak, uyanmamak, b-Ölmek. || [TS.kara] is. 1. En koyu renk, siyah, ak, beyaz karşıtı. 2. s. Bu renkte olan: "*Kara gözlüm eskârlanma gül gayri / İbibikler öter ötmaz ordayım.*"- B. S. Erdoğan. 3. Esmer. 4. Çoğu kez tür belirtmeye yarar. 5. (meczaz) Kötü, uğursuz, sıkıntılı: "*Gazeteler hep kara haber verirler.*"- B. Felek. 6. (meczaz) Yüz kızartıcı durum, leke. **kara çalmak** Birine iftira etmek: "*Allah için güzel kapışıyoruz, birbirimize kara çalmakta üstümüze yok!*"- H. Taner. **kara kara düşünmek** Çok üzüntülü olmak, düşünceye dalmak: "*Bu Vassaf Bey hususunda pek o kadar da kara kara düşünmeyelim.*"- H. R. Gürpınar. "*Önünde bir rakı şişesi, kafayı çekip kara kara düşünüyor.*"- H. Taner. (aralarından) **kara kedi geçmek** Birbirinden soğumak, aralarına soğukluk girmek. **karalar bağlamak (veya giymek)** Yas tutmak. **kara sürmek bakınız** **Kara çalmak.** **karaağaç, karaağaçgiller, kara ağızlı, karaardıç, karaasma, karabacak, kara baht, kara bahtlı, karabakal, karabaldır, karabalık, karaballık, karabaş, karabatak, karabatakgiller, karabiber, karabibergiller, kara borsa, kara borsacı, kara borsacılık, kara boya, karabuğday, karabuğdaygiller, kara bulut, karaburçak, kara cahil, karacığer, kara cümle, karaçalı, karaçalılık, karaçam, karaçavuş, karaçayır, kara damaklı, karadul, karadut, kara düzen, kara elmas, kara et, karafatma, kara fırın, karagevrek, karagöz, Karagöz, kara gün, kara gün , dostu, kara haber, karahalile, karahindiba, karahumma, karaiğne, karakabarcık, karakafes, kara kalem, kara kaplı kitap, karakarga, kara kaş, karakaş, karakavak, karakavuk, karakavza, karakeçi, karakehribar, karakeme, karakulçık, kara kış, kara koca, kara kovan, karakucak, karakulak, kara kullukçu, kara kuru, kara kustumuk, karakuş, kara kutu, kara kuvvet, karalâhana, karaleylek, kara liste, kara maşa, kara mizah, kara para, kara pazar, karasakız, kara sarı, kara sevda, kara sevdalı, karasığır, karasinek, karataban, kara tahta, karatavuk, karatavukgiller, kara*

tren, kara turp, kara yağız, karayaka, karayandık, karayanık, kara yas, kara yazı, karayılan, kara yüz, kara yüzlü

Ğaraayağ sıf. Vücudu başka renk, ayakları ise siyah olan. || [TS. Ø]

Ğarabext sıf. Bahtsız, talihsiz, bedbaht. || [TS. Ø], {TS.→bahtsız, bedbaht, talihsiz}

Ğarabeniz sıf. Esmer tenli. || [TS. Ø], {TS.→esmer}

Ğarabiğ(lı) sıf. Bıyıkları siyah. || [TS. Ø]

Ğaraboğaz¹ sıf. kon. Son derece mutaassıp, tutucu. || [TS. Ø]

Ğarabuğdayı sıf. Yanık buğday tenli, esmer. || [TS. Ø]

Ğaraca¹ sıf. 1 - Siyaha çalan renkte, koyu renkli. 2-mec. Kıymetsiz, değersiz anlamında. || [TS.karaca] s. Rengi karaya yakın olan, esmer.**karaca darısı, karaca kuruca, karacaot*

Ğaracalı sıf. içinde siyah taneli zararlı ottohumu olan. || [TS. Ø]

Ğaradaban sıf. kon. Uğursuz. || [TS. Ø], {TS.→meymenetsiz, menhus, meş'um, uğursuz}

Ğaradalag sıf. Rengi siyahlaşmış, takatten kesilmiş. **Ğaradalag étmek** 1 - Peşine düşüp kovalayarak takatini kesmek, rengi bundandolayıkararmak.2 - Korkutup bağrını yarmak, ödünü patlatmak. || [TS. Ø], {TS.→dermansız, bitkin, mecalsiz, takatsiz}

Ğaraderili sıf. ve is. 1 - Derisinin rengi siyah olan. 2-Zenci. || [TS. Ø]

Ğaradırnağ(lı) sıf. Tırnaklarının rengi siyah olan. || [TS. Ø]

Ğaradinmez sıf. Her zaman suskun olan, konuşmayan.//is. Suskun. || [TS. Ø], {TS.→suskun, sükûti}

Ğaradöşlü sıf. Göğsü siyah olan. || [TS. Ø]

Ğaraduvağ sıf. esk. Beddua, kargıma bildiren bir söz. || [TS. Ø]

Ğaragile 1 - sıf. Taneleri, salkımı siyah olan (üzüm vs.). 2 - is. Salkımlı siyah veya kırmızı ekşi meyvesi olan bir bitki ve meyvesi. 3 - sıf. kon. Siyah göz anlamında.//Azerbaycan halk türkülerinden birinin adı. || [TS. Ø]

Ğaragöz(lü) sıf. Gözleri siyah.//is. Kara gözlü kız. || [TS. Ø]

Ğargün(lü) sıf. Bedbaht, zavallı, talihsiz, başı belalı.//is. Bedbaht, zavallı adam. || [TS. Ø], {TS.→bedbaht, talihsiz, zavallı}

Ğargalpağca zar. ve sıf. Karakalpak Türkçesinde; Karakalpak Tümces'iyle yazılmış. || [TS. Ø]

Ğarağış(lı) sıf. Kaşları siyah olan. || [TS. Ø]

Ğarağışırığı sıf. ve is. Hiçbir ciddi sebep yokken ortalığı karıştıran, bağırıp çağıran, ortalığı birbirine katan. || [TS. Ø]

Ğara - ğura is. 1 - Karabasan, kabus. 2 - sıf. mec. Kasvetli, ağır, kötü, keder, gam meydana

getiren, korku yaratan.//mec. Sefalet içinde olan, mutsuz, sevinçsiz, talihsiz, bedbaht//Eziyetli, meşakkatli, çok kötü. || [TS. Ø], {TS.→eziyetli, kasvetli, meşakkatli, sıkıntılı, üzgünlü}

Ėaraxetli sif. Kısa kesilmiş sakalı olan. || [TS. Ø]

Ėaramtıl sif. Siyahımsı. || [TS. Ø], {TS.→siyahımsı}

Ėaranal sif. ve zar. Nalsız, nallanmamış (at). || [TS. Ø]

Ėarangu is. ve sif. Karanlık sözünün kadim, eski şekli. || [TS. Ø]

ĖaranguĖuluĖ is. ve sif. bak. Garangu. || [TS. Ø]

ĖaranlıĖ 1 - is. Işık olmayan yer ve ya kısım; böyle yerin hâit; koyu karanlık. ĖaranlıĖ düşmek (çökmek, ĖovuşmaĖ) Akşam olmak, hava kararmak. ĖaranlıĖ étmek (élemek) Gölgelemek, görünmez hâle getirmek. 2 - sif. Işıktan mahrum, ışığı olmayan; ışiksiz, koyu karanlık. 3 - sif. nec. Belli olmayan açık olmayan, anlaşılmayan.//mec. Şüpheli, şüphe uyandıran. 4 - is. meç. Cehalet, gerilik, kültürsüzlük.//sif. Cahil, kültürsüz, ĖaranlıĖ Ėuyuya daş atmağ Kesin bir şey bilmeyerek ihtimalle uğraşmak, tahmin etmek, ümit etmek. || [TS.karanlık] s. 1. Işığı olmayan, bütünü veya bir parçası ışıktan yoksun olan. 2. is. Işık olmama durumu: "Biz, karanlığın içinde ilerliyoruz."- H. Taner. 3. s.mec. Gereğince anlaşılıp bilinemeyen, ne olacağı, sonu belli olmayan (durum): "Bu kadar karışık ve karanlık bir mevzuda neye istinaden, hangi... teşhis konulabilir?"- A. Ş. Hisar. 4. s. mec. Yasalara, töreye uygun olmayan; karışık: "Bu karanlık işlerin hesabını sorarlar."- M. Ş. Esendal. 5. is. mec. Üzüntü, sıkıntı, perişanlık: "Demiştim ya; bütün memleketi bir yas karanlığı kaplamıştı."- Y. K. Karaosmanoğlu. karanlığa gömülmek 1 .Koyu karanlık içinde kalmak. 2 .Büyük sıkıntı ve keder içinde kalmak: "Türkiye'nin güneşi battı, karanlığa gömüldük."- B. Felek. karanlığa kalmak Varılacak yere varmadan akşam olmak. karanlığı deşmek (veya yırtmak) 1 . Karanlıkta görmeye çalışmak, aydınlığa çıkmak için çaba harcamak: "Bir müddet bütün kuvvetimizi gözlerimizde toplayarak ve karanlıkları deşerek sessiz sessiz bakışuyorduk."- Y. K. Karaosmanoğlu. "Gözleriyle sokakların karanlıklarını yırtmaya uğraşarak sinirli bir telâş içinde çurpuyordu."- H. R. Gürpınar. 2 . (mecaz) Büyük sıkıntı ve üzüntüden kurtulmak için çabalamak. karanlık basmak (veya çökmek) (hava) kararmak: "Akşamdı, ortalığa hafif bir karanlık çökmüşü."- R. N. Güntekin. "Tekrar ana yola geldiğim zaman karanlık basmıştı."- S. F. Abasıyanık. karanlık etmek Bir şeyin önünde durarak görünmesine engel olmak. karanlık

kesilmek Birdenbire ortalık kararmak: "Gece kandili birdenbire sönmüş, oda zifiri karanlık kesilmişti."- Ö. Seyfettin. karanlıkta Ėöz kırpmağ Bir şeyi anlatmak isterken karşısındakinin anlayamayacağı bir işaretle bulunmak veya bir söz söylemek. *karanlık oda

Ėarasaç(lı) sif. Siyah saç(lı). || [TS. Ø]

ĖarasagĖal sif. 1 - Orta yaşlı. 2 - Sakalı siyah - olan. || [TS. Ø]

ĖarasayaĖ sif. Siyah renge çalan, biraz siyah, siyahımsı. || [TS. Ø], {TS.→siyahımsı}

Ėarasız sif. Üzerine, yanına konan çeşnisi olmayan pilav. || [TS. Ø]

Ėarasov sif. 1 - Siyahımsı. 2 - mah. Kara toprak. || [TS. Ø]

Ėarashın sif. Esmer, buğday tenli. || [TS. Ø], {TS.→esmer}

Ėaratexer sif. Siyahımsı. || [TS. Ø], {TS.→siyahımsı}

Ėaratel(li) sif. Saçlarının rengi siyah olan, siyah saçlı. || [TS. Ø]

ĖaratorpaĖ sif. Rengi siyah ve humuslu toprak || [TS. Ø]

Ėaraürekli sif. Kötü kalpli, başkalarının yükselmesini iyiliğini istemeyen. || [TS. Ø], {TS.→hasis}

ĖarayaĖız sif. Esmer, buğday tenli. || [TS. kara yağız] s. Sağlıklı, gürbüz, güçlü: "Bu atlar gibi kara yağız, sıhhatli adamın ne derdi olabilirdi?"- S. F. Abasıyanık. "Elli yaşlarında göbeksiz, kara yağız bir adamdı."- S. F. Abasıyanık.

Ėarayaxa sif. kon. İsteğinden vazgeçmeyen, yakaladığını bırakmayan, zamk gibi yapışan. || [TS. Ø]

ĖarayanıĖ sif. Siyah benizli, esmer. || [TS. Ø], {TS.→esmer}

Ėarayanız sif. Esmer. || [TS. Ø], {TS.→esmer}

ĖarayataĖ sif. kon. Her zaman hasta olan, hasta yatağından çıkmayan. || [TS. Ø], {TS.→yatalak}

Ėarayeher sif. mah. EĞerlenmemiş, eğersiz (at). || [TS. Ø]

ĖarayorĖa şif. Yürüyüşü pek iyi olmayan, güzel rahvan yürümeyen, bazan yürüyüşünü şaşırın at. || [TS. Ø]

Ėardaşcasına zar. ve sif. Kardeş gibi, en yakın bir dost gibi, samimi olarak. || [TS. Ø], {TS.→dostça, kardeşçe}

ĖarĖaburun sif. kon. Gaga burunlu, burnu gaga gibi eğri olan. || [TS.gaga burun] s. Burnu uzun ve aşağıya doğru kıvrık olan (kimse).

Ėarılaşmış sif. İhtiyarlamış, kocamış. || [TS. Ø], {TS.→ihtiyar, yaşlı}

Ėarımış sıf. 1 - İhtiyarlamış. 2 - mec. İhtiyarlayıp tecrübe kazanmış. || [TS. Ø], {TS.→ihtiyar, yaşlı}

Ėarınayağlı sıf. zool. Karından bacaklılar sınıfına ait olan. || [TS. Ø]

Ėarınğulu sıf. ve is. Midesine düşkün, sadece yemeğİ düşünen; çok yiyen, doymak bilmeyen. || [TS. Ø], {TS.→obur}

Ėarınlı sıf. 1 - Karnı büyük, şişman, göbekli. 2 - kon. Çok yiyen, midesine düşkün. 3 -mec. Kısa boylu ve şişman. || [TS. karınlı] s. Karnı büyük ve çıkıntılı olan: "*Hani hatırlıyor musun, şişman karınlı, amiyane tavırlı bir adamdan, harp zengini bir Yahudi'den bahsetmişim?*"- H. C. Yalçın.

Ėarışdıran sıf. ve is. bak. Ėarışdırıcı || [TS. Ø], {TS.→karıştıricı}

Ėarışdırıcı is. ve sıf. 1 - Bir şeyi karıştırmaya yarayan alet. 2 - mec. Fitne, fesat, ortalığı birbirine katan. || [TS. karıştıricı] is. tek. 1. İki veya daha çok maddeyi birbiri içinde dağıtmaya, karıştırmaya yarayan araçların genel adı, mikser. 2. Çeşitli besin maddelerini karıştırma veya çarpma işinde kullanılan araç veya âlet, mikser. 3. s. mec. Ortalığı birbirine katan, fitneci, müfsit.

Ėarış - Ėuruş zar. ve sıf. Birbirine karışmış hâlde, karmakarışık. || [TS. Ø], {TS.→karmakarışık}

Ėarışğ sıf. 1 - Çeşitli şeylerden veya türlerden ibaret olan, tek cinsten olmayan.// Başka bir şeye karışmış. 2 - is. İki cinsten olan, iki soydan meydana gelmiş, melez. 3 - is. Bir şeye karıştırılmış şey, bir şeyin içinde olan başka bir şey. 4 - zar. Birlikte, beraber. 5 - Birbirine geçmiş, karmakarışık, tertipsiz, düzensiz. 6 - Anlaşılmayan bir durumda olan, belirsiz. || [TS. karışık] s. 1. Aynı nitelikteki şeylerden oluşmuş. 2. Karışmış olan, düzensiz, dağınık, intizamsız.3. Saf olmayan. 4. Halk inancına göre cin ve perilerle ilişkisi olan.5. Çalkantı, kargaşa, gerginlik içinde olan: "*Bana ne, bu bir yığın ne olduğunu anlamadığım, karışık dolambaçlı işten!*"- N. Cumalı. 6 . Anlaşılması güç olan, açık seçik olmayan: "*Tuhaf şey! Hakikatten karışık bir kadın.*"- P. Safa.

Ėarışğ - dolaşğ sıf. Çok karışık, anlaşılması zor, çetrefilli. || [TS. Ø], {TS.→çetrefilli, karışık}

Ėarışğlı sıf. Karışık olan, başka bir şeyle karışmış olan, saf ve temiz olmayan. || [TS. Ø], {TS.→karışık}

Ėarışğsız sıf. Başka bir şeyle karıştırılmayan, hiçbir karışığı olmayan, saf, temiz. || [TS. Ø], {TS.→katıksız, saf, temiz}

Ėarlı sıf. 1 - Karla örtülmüş, karla örtülü, karlı. 2 - Karla birlikte olan, karla yağan. ||

[TS.karlı] s. 1 . Üstünde kar bulunan. 2. Kar yağan.

Ėarlı - boranlı sıf. Devamlı kartı ve fırtınalı, havası sert olan. || [TS. Ø], {TS.→tipili}

Ėarma - Ėarışğ sıf. ve zar. 1 - Birbiri üzerinde, karmakarışık, nasıl geldiyse öyle atılmış, dökülmüş, boşaltılmış; tertipsiz, düzensiz. 2- Anlaşılması zor olan, belirsiz. 3- Hercümerç, intizamsız. || [TS.karmakarışık] s. 1. Dağınık, düzensiz, çok karışık: "*taranmamış, karmakarışık kumral saçları kocaman bir ağzı, fevkalâde muntazam ve güzel dişleri vardı.*"-S. F. Abasıyanık. 2. mec. Huzursuz, kararsız, karmaşık: "*Başımın içinde bir sis ve hep ona bağılı karmakarışık hayaller var.*"-P. Safa. "*İçİ karmakarışık, çocukluk yıllarından bir sürü çağrışım, birbirine zincirleniyor.*"-A. İlhan.

Ėarmağbuynuz sıf. Boynuzları çengel gibi olan. || [TS. Ø]

Ėarmağlı sıf. Çengelli, ucunda çengeli olan. || [TS. Ø], {TS.→çengelli}

Ėarmağvarı sıf. Çengele benzeyen, çengel gibi eğri. || [TS. Ø], {TS.→çengelsi}

Ėarnıaçığ sıf. ve is. kon. Çıplak, fakir, yoksul (bazen aşağılamak anlamında kullanılır). || [TS. Ø], {TS.→çıplak, fakir, yoksul}

Ėarnışışık sıf. ve İS. Şişman, dolgun, Koca göbekli. || [TS. Ø], {TS.→dolgun, şişko, şişman}

Ėarnıyoğun sıf. ve is. Şişman, koca göbekli. || [TS. Ø], {TS.→şişko, şişman}

Ėarov sıf. Tavuk körlüğü hastalığı olan. || [TS. Ø]

Ėarpızçı is. ve sıf. Karpuz satan. || [TS. Ø]

Ėarpızı sıf. 1 - Karpuz renginde olan. 2 - Karpuz şeklinde, karpuz gibi yuvarlak; göbekli. || [TS. Ø]

Ėarşı 1 - is. Bir şeyin veya yerin karşısında bulunan yer veya şey, mukabil taraf; ön. 2 - sıf. Karşı karşıya olan iki şeyden birinin karşısında olan. Ėarşı gelmek Rastlamak, karşılaşmak. 3- _Zıt, muhalif, aleyhine, zıddına, aksine. Ėarşı çıрмаğ Karşı çıkmak, aleyhine olmak, mücadele etmek. Ėarşı durmağ Mukavemet etmek, dayanmak. Ėarşı getmek Aksine gitmek, aleyhine gitmek, zıddına gitmek. Ėarşı Ėoy-mağ Bir şeye karşılık koymak, karşı gelmek. 4 - Hakkında, konusunda. 5 -Mücadele etmek için, engel olmak için. 6(- Bir olayın yaklaştığını bildirir. Ėarşısını almağ Bir işe, olaya, hastalığın çıkmasına engel olmak. Ėarşısını kesmek Yolunu kesmek, önüne çıkmak, gitmesine, akmasına engel olmak. Ėarşı - Ėarşıya zar. Karşı karşıya, yüz yüze, karşılıklı olarak. Ėarşı - Ėarşıya gelmek a - Karşı karşıya gelmek, karşılaşmak, tesadüf etmek, rastlamak, b -Çarpışmak, birbirine

dokunmak. 3 -Birbirine ztt olmak, birbirini çekememek. || [TS.karşı] is.1. Bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi: "Karşımdaki kitap rafında eserlerim sırayla duruyor."- H. E. Adıvar. 2. Yol, deniz, ırmak vb. nin öbür kıyısı veya yanı: "Karşiki kıyıda yün denklere çıkararak gemiye haykırdık, işaretler ettik."- R. H. Karay. 3. Ön, kat, huzur: "İkisi birden müdürün karşısına çıkarlar."- Y. Z. Ortaç. 4 . s. Bulunan yere göre önde, ileride olan. 5. s. Karşıt, zıt, muhalif. 6. ed. Yüzünü bir şeye doğru çevirerek. 7 .Karşılık olarak, mukabil: "Bir ölüm haberine karşı ben, içimde bin ezinti, bin çöküntü duydum."- A. Ş. Hisar.8. İçin, hakkında: "Edebiyata karşı ilk alâka sizde nasıl ve ne zaman başladı?"- S. F. Abasıyanık. 9.(zaman anlatan kelimelere) Doğru, sularında: "Bir sabaha karşı yine çakal sesleriyle uyanmıştım."- S. F. Abasıyanık. karşı çıkmak 1. Dışardan gelenleri karşılamaya gitmek: "Edirne'nin üç şerefelisi de kandillerden kaftanı ile ona karşı çıkmış."- R. E. Üneydin. 2 .Bir düşünceye katılmamak, cephe almak. (birine) karşı durmak Direnmek, dayanmak, boyun eğmemek. (birine) karşı gelmek Boyun eğmemek, baş kaldırmak: "Acaba böyle bir meraka uymak perilere karşı gelmek midir?"- H. R. Gürpınar. karşı karşıya gelmek Birden karşılaşmak: "Nihayet bir defa, gene dereden köye doğru giderken karşı karşıya gelmeyeyim mi?"- Y. K. Karaosmanoğlu. karşı koymak Direnmek, dayanmak, boyun eğmemek: "Yabancıların bu kötü kasdına yalnız azmimizle karşı koyduk."- R. E. Üneydin. karşı olmak Birine veya bir düşünceye katılmamak, karşıt olmak. (birini) karşısına almak Birinin düşünce ve tutumuna katılmadığını belli etmek. (birinin) karşısına geçmek 1 .Karşı düşünceye katılmak. 2 .Karşı partiye, gruba gitmek. **Çarşıdaki** sıf. 1 - Bir şeyin tam önündeki; ön tarafında olan, ilerideki. 2 - ilerideki, beklenen. || [TS. Ø] **Çarşıglı** sıf. 1 - İki tarafa da ait olan, birbirine gösterilen, bir birine karşı düşen. 2 - İleri sürülen, talep edilen bir şeye veya teklife cevap olan. 3 - Karşı karşıya gelen, karşılaşan. 4- Cevaplı. || [TS.karşılıklı] s. 1. İki kişi veya iki topluluğun arasında geçen ve karşılaşılan harekete eş değer bir hareketle beliren, mütekebil: *Karşılıklı yardım. Karşılıklı saygı. "Karşılıklı cumbaları âdeta birbirine dokunan dar bir sokakta, yan yana yürüyorduk."* -R. N. Güntekin. 2. Birbirine karşı bulunan: *Karşılıklı kapılar. "Salıncağın üzerinde karşılıklı ayakta duran kızlar, fıldır fıldır dönüyorlardı."* -O. C. Kaygılı. 3. zf. Birbirlerine karşılık olarak: "*Çevredeki halk ise iki olmuş, bir kısmı satana, öbürü alana*

yardım ediyor; karşılıklı bağlaşıyorlar." -R. H. Karay. 4. zf. Birbiriyle ilgili olarak.**karşılıklı yapraklar*

Çarşısız sıf. Engel olunamayan, durdurulması mümkün olmayan. || [TS. Ø]

Çart¹ sıf. 1 - Kocamış, ihtiyar, yaşlı. 2 - mec. Gaddar, insafsız. 3 - mah. Gevrek, çabuk kırılan, dayanıksız. || [TS.kart] s. Gençliği ve körpeliği kalmamış: "*Kart tavuk. " Bu kart hatunun, bu içi dışı pörsük kadının hâlâ piyasa yeri araması beni çıldırtıyor."*-H. E. Adıvar.

Çart³ sıf. Zamanı geçmiş, tazeliğini kaybetmiş. {TS.→kart}

Çartalburun(lu) sıf. Gaga burunlu. || [TS. Ø], {TS.→gaga burun}

Çartallı sıf. Kartal olan, üzerinde Kartallar uçan, kartal yuvaları olan. || [TS.kartallı] s. 1. Kartalı olan. 2. Üzerinde kartal resmi bulunan: *Kartallı bayrak * kartallı eğretti otu*

Çartıtmış sıf. 1 - İhtiyarlamış. 2 - mec. Tazeliğini, canlılığını kaybetmiş. || [TS. Ø], {TS.→ihtiyar, yaşlı}

Çartlaşmış sıf. İhtiyarlamış, kartlaşmış. || [TS. Ø]

Çartmağlı sıf. Kabuk bağlamış, kabuklu. || [TS. Ø], {TS.→kabuklu}

Çarzağlı sıf. Üzerinde yeşil kabuğu olan. || [TS. Ø],

Çasırğalı sıf. Kasırgalı,tufanlı, boralı.//mec. Gürültülü, coşkulu. || [TS. Ø], {TS.→boralı}

Çasnağlanmış sıf. Kabuk bağlamış (yara). || [TS. Ø],

Çasnağlı sıf. Üzerinde kabuk olan, kabuk tutmuş. || [TS. Ø]

Çaşğa is. 1 - Genelde hayvanların, özellikle at, inek, öküz gibi hayvanların alnındaki beyaz benek.//sıf. Alnında beyaz beneği olan. 2-mec. Alnın tam ortası. || [TS. Ø]

Çaşgabağlı sıf. Hiddetli, sinirli, asık suratlı.// mec. Çok kasvetli (hava). || [TS. Ø], {TS.→hiddetli, kızgın, öfkeli, sinirli}

Çaşlı sıf. Kaşı olan, kıymetli taştan kaşı olan. || [TS.kaşlı] s. Herhangi bir nitelikte kaşı olan:

Çatık kaşlı adam. İnce kaşlı kadın *kaşlı gözleri

Çatanğaz sıf. 1 - Kaba, tırmalayan, sert, zor bükülen. 2 - Kirlilikten sertleşmiş (elbise vs.). || [TS. Ø], {TS.→kaba}

Çatarı sıf. ve zar. Katarla, sırayla, yanyana sıralanmış hâlde. || [TS. Ø]

Çatarlı sıf. 1 - Katarı, sırası, dizimi olan. 2-zar. Göğsünde veya belinde mermi kemeri, kütüklük takmış hâlde. || [TS. Ø]

Çat - çarış sıf. Karmakarışık, tertipsiz, düzensiz//Hercümerc. || [TS. Ø],

{TS.→düzensiz, karmakarışık, tertipsiz}

Çat-çarışğ sıf. bak. Çat-çarış. || [TS. Ø], {TS.→düzensiz, karmakarışık, tertipsiz}

Ġatı sıf. 1 - Sıvı olmayan, yumuşak olmayan. 2 - Sık, kesif, yoğun. 3 - meç. Çok şiddetli, çok kuvvetli, çok güçlü. 4 - meç. Gaddar, merhametsiz, acımasız. || [TS.katı(I)] s. 1. Sert, yumuşak karşıtı: "Bu hâl, onu ilk defa giyilen katı gömlek gibi sıkıyordu." -F. R. Atay. 2. *mec.* Hoşgörüsüz, acımasız, merhametsiz, zalim: *Katı yürekli. Katı davranış.* 3. *mec.* Düşünce ve davranışlarında belli ilkelere sıkı sıkıya bağlı olan. 4. *fiz.* Sıvıların ve gazların tersine, içinde bulunduğu kabın veya üstünde bulunduğu yerin biçimini almayan, sulp. 5. *zf. esk.* Çok, aşın derecede: "Susadım ol dem harareten katı / Sundular bir cam dolusu şerbeti." -Süleyman Çelebi. *katı kalpli, katı söz, kata yağ, kata yumurta, katı yürekli

Ġatıaçılmamış sıf. Yepyeni (elbise, kumaş). || [TS. Ø], {TS.→gıcır gıcır, yepyeni}

Ġatıġlı sıf. Yoğurt dökülmüş, ilave edilmiş, sürülmüş, yoğurtla yenen. || [TS.katıklı] s. İçinde katık bulunan *katıklı aş

Ġatılaşmış sıf. Katılaşmış, katı hâle gelmiş, yoğunlaşmış. || [TS. Ø]

Ġatılı sıf. Karışığı olan, içinde başka bir karışım olan, saf olmayan. || [TS. Ø]

Ġatılmış sıf. İlave edilmiş, dahil edilmiş, karıştırılmış. || [TS. Ø]

Ġatil is. ve sıf. ar İnsan öldüren, canı, katil. || [TS.katil(I)] is. 1. İnsan öldüren kimse, canı: "Cinayet mahallinde bıraktığı kâğıtlar sayesinde katilin kim olduğu anlaşılmıştır." -S.F. Abasıyanık. 2. s. Öldürücü, ölüme sebep olan: *Katil kurşun.*

Ġatlama 1 - is. Katlamak fiili. 2 - is. Yağda pişirilen katmerli ekmek. 3 - sıf. Katlanan, açılıp kapanan. 4-sıf. Büzgülü. || [TS. Ø], {TS.→büzgülü, katlı}

Ġatlanmamış sıf. meç. Yepyeni, hiç kullanılmamış, giyilmemiş (elbise, para vs.). || [TS. Ø], {TS.→gıcır gıcır, yepyeni}

Ġatlanmaz sıf. Bükülmez, eğilmez vasıfta olan. || [TS. Ø]

Ġatlanmış sıf. Bükülmüş, katlanmış, kat kat hâle getirilmiş. || [TS. Ø], {TS.→bükülü, katlı}

Ġatma - ġarışığ sıf. Karmakarışık, tertipsiz, düzensiz. || [TS. Ø], {TS.→düzensiz, karmakarışık, tertipsiz}

Ġatranlanmış sıf. Katranlanmış, katran sürülmüş. || [TS. Ø], {TS.→katranlı}

Ġatranlı sıf. 1 - Katran sürülmüş, katranlanmış. 2 - Katran karıştırılmış. || [TS.katranlı] s. 1. Üzerine katran sürülmüş olan. 2. İçine katran karışmış veya karıştırılmış olan. 3. Birleşiminde katran olan.

Ġavaralı sıf. mah. Boylu boslu, görkemli. || [TS. Ø], {TS.→boylu boslu, görkemli, gösterişli}

Ġavranılmaz sıf. Anlaşılamayan, idrak edilemeyen, kavranılamayan. || [TS. Ø], {TS.→anlaşılmaz, kavranılmaz}

Ġavrayışlı sıf. Kavrayışı olan; kolay anlaşılabilen, idrak edilebilen; geniş. || [TS.kavrayışlı] s. Kolayca anlama, algılama yetisi olan.

Ġay, Gey. mah. sıf. Hissiz, duygusuz. || [TS. Ø], {TS.→duygusuz, hissiz}

Ġayçıgörmemiş sıf. kon. Makasla kesilmemiş, kullanılmamış, tam şekliyle kalmış. || [TS. Ø]

Ġaydalı sıf. Düzene, nizama, yola uygun; Tertipli, düzenli, muntazam, iyi düzenlenmiş, düzgün. || [TS. Ø], {TS.→düzenli, düzgün, muntazam, tertipli}

Ġaydasız sıf. Düzensiz, tertipsiz. || [TS. Ø], {TS.→düzensiz, tertipsiz}

Ġayesiz sıf. Amaçsız, gayesiz, gayesi olmayan. || [TS.gayesiz] s. Amacı olmayan.

Ġayğibilmez sıf. Kaygısız, dertsiz, kedersiz; Mesut, bahtiyar. || [TS. Ø], {TS.→bahtiyar, dertsiz, kaygısız, kedersiz, mes'ut, mutlu}

Ġayġikeş sıf. Birisi için ilgi duyan, kaygı gösteren. || [TS. Ø]

Ġayġısız sıf. 1 - Düşüncesi, kederi olmayan, hiçbir şey için kaygı göstermeyen. 2-Gamsız, kedersiz, dertsiz. 3-kimsesiz, himayesiz, yalnız. || [TS.kaygısız] s. Kaygısı olmayan, kaygı duymayan, aldırmaz: "Bu güler yüzlü adam ben değilim/Yalandır kaygısız olduğum yalan-C.S. Tarancı.

Ġayıdan sıf. öz. ter. Yansıyan, geri dönen. || [TS. Ø]

Ġayım sıf. esk. 1 - Şiddetli, yüksek, tiz. 2-Muhkem, sağlam, tutarlı. 3 - Cimri, hasis. **Ġayım gedom** olsun Yeni gelen gelin için güzel arzuyu bildiren İfade. **Dırnaġı ġayım** olsun Yeni doğan hayvan için sahibine hadiseden duyduğu memnuniyeti bildiren İfade. **Ġayım-ġayım** zar. mah. Muhkem bir şekilde, sıkıca. || [TS. Ø], {TS.→şiddetli, tiz, yüksek}

Ġayıрма 1 - Yapma. 2 - sıf. Sahte, uydurma./sun'i. ....ġayıрма Bazı isimlere takılarak ismin İfade ettiği şeyin üretimi ile birleşik kelimeler yapılır {Maşingayıрма: Araba, motor yapma. Gemigayıрма: Gemi yapma vs.). || [TS. Ø], {TS.→düzme, düzmece, sahte, uydurma}

Ġayışbaldır sıf. ve is. kon. 1 - Zayıf ve bacakları ince ancak çok kuvvetli olan, yapıştığı şeyi bırakmayan adam. 2 -Efsanelerde İnsan veya hayvana yapıştığı zaman ondan koparılmayan gerçekte var olmayan yaratık. || [TS. Ø]

Ġayıtmaz sıf. 1 - Sağlam, muhkem. 2 -Dönmesi mümkün olmayan, gidip dönülmeyen;

tehlikeli. || [TS. Ø], {TS.→sağlam, muhkem, tehlikeli}

Ğaynadılmış sif. Kaynama noktasına kadar ulaştırılmış, kaynayana kadar ısıtılmış.// Kaynayan suda pişirilmiş, haşlanmış. || [TS. Ø]

Ğaynağ sif. öz.Kaynak yapılmış, kaynağı olan, kaynakla birleştirilmiş. || [TS. Ø]

Ğaynanmış sif. Kaynama noktasına ulaştırılmış, kaynayana kadar ısıtılmış.// Kaynayan suda pişirilmiş, haşlanmış. || [TS. Ø]

Ğaynar sif. 1 - Kaynayan, kaynama noktasında olan; yakıcı, yüksek hararetili; dağlama noktasında olan.//Çok sıcak, hararetili, yakıcı. 2-mec. Ateşli, canlı, ihtiraslı. 3-meç. Ateşli, coşkun, kaynayan. 4-Kaynayan, fişkiran, kaynayıp çıkan. ğaynar - ğaynar zar. Kaynama hâlinde, çok sıcak hâlde, sıcak sıcak. || [TS.kaynar] s.1. Kaynamakta olan: "Bir kaynar su kazanından dışarı fırlar gibi, kendini caddenin serin havasına attı."-P. Safa. 2. Çok sıcak. 3. is. hlk. Kaynak, pınar.

Ğaynatma 1 - is. Kaynatmak fiili. 2 - sif. Kaynakla birleştirilmiş, kaynak yapılmış. || [TS. Ø]

Ğaysağlanmış sif. Üzeri kabuk bağlamış, kabuklanmış. || [TS. Ø]

Ğaysağlı sif. Üzeri kabuklu. || [TS. Ø]

Ğaysavalığ sif. Gaysava pişirmeğe yarayan. || [TS. Ø]

Ğaytanlı sif. Kaytanı olan, kaytanla bağlanan, bağlanmış. || [TS.kaytanlı] s. Kaytanı olan, kaytanla dikilmiş: "Sonunda, koynundan kaytanlı bir muska çıkardı."-H. R. Gürpınar.

Ğaytarılmaz sif. 1 - Döndürülemeyen, geri döndürülemeyen, getirilemeyen. 2-Geri almamak şartıyla verilen. || [TS. Ø]

Ğazağ¹ sif. Kazakların kullandığı tipte, tarzda. || [TS. Ø]

Ğazaxca sif. ve is. Kazak Türkçesinde. || [TS. Ø]

Ğazamatı sif. esk. Ceza evine ait, hapishaneyeye mahsus. || [TS. Ø]

Ğazanaoxşar sif. Şekil ve görünüş itibarıyla kazana benzeyen; kazan gibi. || [TS. Ø]

Ğazançlı sif. Kârlı, faydalı, menfaatli. || [TS.kazançlı] s. 1. Kazanmış olan. 2. kazanç getiren, kazanç sağlayan: *Kazançlı bir iş.*

Ğazançsız sif. Kazancı, geliri, kârı olmayan; faydasız, kârsız. || [TS.kazançsız] s. Kazancı olmayan.

Ğazanılmış sif. Elde edilmiş. || [TS. Ø]

Ğazantemizleyen is. ve sif. öz. ter. Fabrika ve sanayi kuruluşlarında buhar kazanlarını temizleyen adam. || [TS. Ø]

Ğazanvarı sif. Şekil ve görünüş olarak kazana benzeyen; Kazan gibi. || [TS. Ø]

Ğazıcı sif. ve is. 1 - Kazma işini yapan. 2 - Hak eden, nakış, yazı, oyuk vs. yapan. || [TS.kazıcı] s. Kazı veya oyma işi yapan.

Ğazığ sif. Kazılmış, çukur. Ğazığ-Ğazığ 1 - Kazılmış hâlde. 2 - Oyuk oyuk. || [TS. Ø], {TS.→oyuk}

Ğazi² sif. ve is. ar. esk. Gazi, düşmana karşı savaşıp galip gelen (özellikle din uğruna). || [TS.gazi] s. 1.(İslâmlıkta) Düşmanla savaşan veya

savaş yapmış (kimse): "Gaz/ Baba, etrafında binlerce gazi ile bir tepede yatar." -Y. K.Beyatlı. 2. Olağanüstü yararlıklar göstererek düşmanı yenen komutanlara veya şehirlere devlet tarafından verilen onur unvanı: *Gazi Mustafa Kemal. Gazi An tep.* 3. Savaşta sağ ve zafer kazanmış olarak dönen (kimse): "Şimdi İstanbul taklarının yeşil taşları altından gaziler geçiyor." -A. Gündüz. "Devlet... malûl ve gazileri korur..." -Anayasa, gazi olmak savaşta, ölmeden dönmek.

Ğazlı sif. 1 - İçinde gaz olan.//Gaz emdirilmiş, gaz bırakılmış, ilave edilmiş; köpük-lenen. 2-mec. kon. Gururlu, kibirli, böbürlenlen, burnu havalı. || [TS.gazlı] s. Gazı olan veya gaz bulaşmış olan. *gazlı bez

Ğazma¹ 1 - is. Kazmak fiili. 2 - sif. Oyulmuş, hak olunmuş. 3 - sif. Kuyu açmaya mahsus, ait; petrol vs. kuyusu kazan. 4 - is. Petrol vs. çıkarmak için kazılan kuyu. 5 - is. Toprak kazmaya yarayan saplı alet. || [TS.kazma] is. 1. Kazmak işi. 2. Toprağı kazıp kaldırmak, düzeltmek gibi işlerde kullanılan ağaç saplı demir araç: "Bu yolun o tarihte bitmesi için ne kadar paraya, ameleye, kazma ve küreğe ihtiyacınız vardır?"-F. R. Atay. 3. s. kazılarak yapılmış: *Kazma yazı. *kazma dış.*

Ğazmağlı sif. Dibi tutmuş. || [TS. Ø]

Ğaz(o)génératorlu sif. öz. Katı veya sıv< yakıtı kızgın gaz hâline getiren cihazı olan. || [TS. Ø]

Ğazsızlaştırılmış sif. 1 - öz. . Gazsız hâle getirilmiş, gazı alınmış. 2-ask. Gazdan temizlenmiş, zararsız hâle getirilmiş. || [TS. Ø]

Ğebahetli sif. Kabahati olan, kusuru olan, suçlu. || [TS.kabahatli] s. Kabahati olan, kusurlu, suçlu, töhmetli: "Biz o zaman bu sözleri en kötü bir biçimde manalandırarak hanımı kabahatli bulmuştuk."-H. R. Gürpınar.

Ğebahetsiz sif. Kabahati, suçu, kusuru olmayan. || [TS.kabahatsiz] s. Kabahati olmayan, kusursuz, suçsuz.

Ğebalı sif. esk. Üzerinde cüppe olan. || [TS. Ø], {TS.→cübbeli}

Ğebih sif. ar. esk. 1 - Çirkin, suratsız, güzel olmayan. 2-Kabahatli, liyakatsiz, kötü, yakışsız. || [TS. Ø], {TS.→çirkin, kabahatli, kötü, liyakatsiz, suratsız}

Ġebil ar. sıf. Tür, çeşit, cins, soy //Gibi. || [TS. Ø]
Ġebulédici sıf. Radyo (elektromagnetik) dalgalarını alan alıcı. || [TS. Ø]
Ġebzeli sıf. Kabzası olan. || [TS. Ø]
Ġéceki sıf. Gece meydana gelmiş, gece olmuş. || [TS.geceki] s. Gece olan, gece yapılan.
Ġecereli sıf. mah. Üzerine gecere örtülmüş. || [TS. Ø]
Ġéceriyen sıf. öz. Erimesi zor olan, zor eriyen. || [TS. Ø]
Ġécýétişen sıf. Diğerlerinden daha geç olgunlaşan. || [TS. Ø]
Ġéçergi sıf. 1 - Geçici, sürekli olmayan, kalıcı olmayan. 2 - is. Yolcu. || [TS. Ø], {TS.→geçici, muvakkat, palyatif}
Ġeddenmiş sıf. kon. Yontulmuş, kesilmiş, biçilmiş. || [TS. Ø], {TS.→yontuk}
Ġedd-ġametli sıf. Boy boslu, boyu boşu yerinde. || [TS. Ø], {TS.→boyu boslu}
Ġedehnuş sıf. ar. ve far. klas. İçki içen, şarap içen. Ġedehnuş olmağ İçki içmek, şarap içmek. || [TS. Ø], {TS.→şarapçı}
Ġedehvarı sıf. bot. Görünüş olarak kadehe benzeyen (çiçek vs.). || [TS. Ø]
Ġedemli sıf. Ayağı uğurlu, hayırlı. || [TS.kademli] s. Uğurlu
Ġedemsiz sıf. Ayağı uğursuz; uğursuz. || [TS.kademsiz] s. Uğursuz: "Amma da kademsizmişsiniz, ayağınızı havzaya atar atmaz göçük oldu."-R. Enis.
Ġédergi sıf. Mutlaka gidecek olan, kalamayan. || [TS. Ø]
Ġedersiz sıf. kon. Sayısız, oldukça çok, sayılamayacak kadar. || [TS. Ø], {TS.→pek çok, sayısız}
Ġedim sıf. ar. 1 - Çok eski zamanlara ait olan.//Çok eski. 2-mec. Eski, tecrübeli, çok yaşlı. || [TS. Ø], {TS.→deneyimli, eski, tecrübeli}
Ġedimi sıf. Eski, çok eskiden beri mevcut olan. || [TS.kadimi] s. Sürekli
Ġedirbilen sıf. Bir insanın veya bir şeyin kıymetini, önemini anlayan, kavrayan; İyilikten anlayan. || [TS. Ø], {TS.→kadirbilir}
Ġedirbilmez sıf. İnsana değer vermeyen, insanın kadrini bilmeyen; iyilikten anlamayan. || [TS.kadirbilmez] s. Değerden anlamayan, değerbilmez
Ġedirdan sıf. ar. ve far. esk. bak. Ġedirbilen. || [TS. Ø], {TS.→kadirbilir}
Ġedli - ġametli sıf. Boy boslu, uzun boylu. || [TS. Ø], {TS.→boyu boslu}
Ġedteze sıf- kon. Çok yeni, hiç kullanılmamış. || [TS. Ø], {TS.→gıcır gıcır, yepyeni}
Ġefeseli sıf. Kitap vs. koymak için raflar şeklinde yapılmış eşyayı

olan.// Parmaklıklılı. || [TS. Ø], {TS.→parmaklıklılı}
Ġefil sıf. ve zar. ar. Aniden, beklemeden, ansızın. || [TS.gafil] s. Çevresindeki gerçekleri görmeyen, sezmeyen, bilgisiz, dalgın (kimse): "Ben gafil bir kız değilim."-A. Gündüz. "Gafil, bil ki yalnız şimdinin değeri var."-Y. K. Karaosmanoğlu. *gafilâne
Ġeherli sıf. Asabi, sinirli, gazaplı, hiddetli. || [TS.kahırlı] s. Çok üzüntüsü veya acısı olan: "Hâllerinde öyle bir kahırlı, kederli eda vardır, bütün bugünün feci hikâyesini söyler."-H. Z. Uşaklıgil.
Ġehreman is. far. 1 - Yiğitlik gösteren, cesur kimse, kahraman; yiğit.//sıf. Yiğit, cesur, korkusuz. 2 - Devrini sosyal çevresinin esas özelliklerini kendinde aksettiren şahıs. 3 - Edebi bir eserde yer tutan kişi. Ġehreman ana Sovyetler Birliği'nde en az on çocuk doğurup büyütmiş analara verilen unvan. Sosyalist emeyi ġehremanı Sovyetler Birliği'nde üretim, ilim ve kültür sahasında en büyük başarı kazanan şahıslara verilen yüksek paye, unvan. Sovét İttifağı Ġehremanı Sovyetler Birliği'nde müstesna kahramanlık gösteren şahıslara verilen yüksek paye, unvan. || [TS.kahraman] s. 1. Savaşta veya tehlikeli bir durumda yararlık gösteren kimse, alp, yiğit: "Hareketlerini kahramanların edalarıyla asaletleştiriyor."-A. Ş. Hisar. 2. Bir olayda önemli yeri olan kimse: "Son golün kahramanının yüzü, öpülmekten tükürük içinde kalmıştı."-H. Taner. 3. Olağanüstü yararlıklar göstererek düşmanı yenen komutanlara veya şehirlere devlet tarafından verilen onur unvanı: *Kahraman Maraş*. 4. ed. Roman, hikâye, tiyatro ve benzeri edebiyat türlerinde en önemli kişi: "Piyenin kahramanı azgın bir herif, boyuna baldızına saldırıyor."-Ç. Altan.
Ġehveyi sıf. Kahverengi, kavrulmuş kahveyi andıran renk. || [TS. Ø], {TS.→kahverengi}
Ġelb² sıf. 1 - Sahte, suni, yapma. 2 -Başkasının ilerlemesini istemeyen, riyakar, kıskanç, samimiyetsiz, kötü, yaramaz. 3-Tembel, çalışmaya ısınmayan. || [TS. Ø], {TS.→sahte, sun'î, yapma, yapay}
Ġelbaçan sıf. Hoş, güzel, gönül açan. || [TS. Ø], {TS.→güzel, hoş}
Ġelbi sıf. man. Yüksek.//is. Yüksek yer. || [TS. Ø], {TS.→yüksek}
Ġelbidaş sıf. Taş yürekli, merhametsiz, gaddar, İnsafsız. || [TS. Ø], {TS.→acımasız, gaddar, insafsız, merhametsiz, taş kalpli, taş yürekli}
Ġelbigara sıf. ve is. Her şeye, herkese şüphe ile bakan, kimsenin mutluluğunu, refahını istemeyen, her şeyde bir kötülük arayan, şüpheli; kötü kalpli. || [TS. Ø], {TS.→kuşkucu, septik, şüpheli}

Ğelbiğırığ sıf. Gönlü bir şeyden incinmiş, kalbi kırık, küskün. || [TS. Ø], {TS.→kalbi kırık, üzgün}

Ğelbinazık sıf. Yufka yürekli, merhametli, şefkatli, çabuk etkilenen. || [TS. Ø], {TS.→merhametli, şefkatli, yufka yürekli}

Ğelbisınığ sıf. İncinmiş, küsmüş, kalbi kırılmış. || [TS. Ø], {TS.→kalbi kırık, küskün}

Geldi - géder sıf. ve is. Daimi olmayan, sabit olmayan, geçici, kalıcı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→geçici, muvakkat, palyatif}

Geldi - gédergi sıf. ve is. bak. **Geldi - géder**. || [TS. Ø], {TS.→geçici, muvakkat, palyatif}

Ğelebend sıf. ar. ve far. esk. Sadece şehir içinde dolaşmaya, şehir dışına çıkmasına izin verilmeyen mahkum. || [TS. Ø]

Gelecek 1 - sıf. Gelmesi beklenen zaman, şimdi değil de sonra olacak; beklenen. 2 - is. Henüz gelmeyen lakin gelmesi beklenen zaman. 3 - is. Bir şeyin şimdiki değil de sonraki hâli, durumu, talih. 4-Gelecekte şeklinde zar: Bir şeyin, olayın sonra, gelecek herhangi bir zamanda olacağını gösterir. **Gelecek zaman** gram. Bir hareketin içinde bulunulan zamandan sonra olacağını bildiren fiil zamanı. || [TS.gelecek] s.

1. *Zaman* balonundan, ileride olması, gerçekleşmesi beklenen: "Kız, gelecek baharda yine geleceklelerini müjdeledi." -O. C. Kaygılı. 2. is. Daha

gelmemiş, yaşanacak zaman, istikbal, ati: "Ailede başkan odur, kararları o alır, hepimizin geleceğinin sorumlusu ve güvence si odur." -H. Taner. "Karakteri ve zekâsi gelecek için insana umut ışığı veriyordu." -H. E. Adıvar. geleceği varsa, göreceği de var kötülük yapmaya kalkışacak olan, bunun karşılığını elbette görür. *gelecek bilimi, gelecek zaman

Ğelemğaş(lı) sıf. Kaşları kalemle yapılmış gibi ince ve güzel olan, kalemle yapılmış gibi ince kaş. || [TS.kalem kaşlı] s. İnce ve düzgün kaşlı.

Ğeleme sıf. far. Buhara derisinden yapılmış bir başlık. || [TS. Ø]

Ğelemkar is. ar. ve far. 1 - Kumaş vs. üzerine ince süsler yapan usta. 2 - Kenarları işlemeli ve ortası çiçekli kumaş.//sıf. Kenarları süslü ve ortası çiçekli.//mec. şair. Kalem gibi doğru ve İnce. || [TS. Ø]

Ğelemlenmiş sıf. 1 - Aşı yapılmış (ağaç). 2-Dal ve budakları kesilmiş (ağaç). || [TS. Ø]

Gelen 1 -sıf. Bundan sonraki, gelecek, beklenen, sıradaki.//bir işi devam ettiren, nesli devam ettiren; nesil. 2- is. Misafir. || [TS. Ø], {TS.→gelecek}

Ğelenderane sıf. ve zar. Derviş gibi, sersericesine. || [TS. Ø], {TS.→kalenderce}

Geleser sıf. mah. Gelirli, verimi, ürünü bol olan. || [TS. Ø], {TS.→verimli}

Ğelevilli sıf. kim. Bileşiminde kalevi, alkali olan. || [TS. Ø], {TS.→alkalik}

Ğelibli sıf. Kalıba çekilmiş, koyulmuş, vurulmuş. || [TS.kalıplı] s.1. Kalıplanmış olan: "Hüseyin Efendi, ütülü pantolonu, kalıplı fesi,yeni kravatu, temiz gömleği ve olgun konuşması ile sahiden efendiydi." -Y. Z. Ortaç. 2. mec. Düzgün, biçimli. *kalıplı kıyafetti

Gelimli sıf. Çok ürün veren, gelirli, kazançlı, bol. || [TS. Ø], {TS.→bol, kazançlı, verimli}

Gelinlik 1 - is. Gelin olma hâli. 2 - sıf. Geline ait, geline mahsus, gelin için. || [TS.gelinlik] s.

1. Gelin olma durumu: "Düğünümde bulunmazsan gelinliğim içime sinmeyecek, diyor." -R. N. Güntekin. 2.

Gelin giysisi: "Çalgısı köçeği, rakısı yemeği, gelinliği ile otomobil paralarını hep oğlan evi ödeyecekti." -N. Cumalı. 3. s.

Gelin giysisi yapmaya uygun (kumaş). 4. s. Gelin olma çağma gelmiş (kız): "Büyümüşsün ya, tam gelinlik kız olmuştun." -M. Ş.

Esental. 5. s. Gelin için hazırlanmış, gelinlik etmek (veya tutmak) (gelin) kocasının yakınları yanında bir süre başını ört inek.

*gelinlik çağı

Gelirli sıf. iyi geliri, kazancı olan, gelir getiren. || [TS. Ø], {TS.→kazançlı}

Gelirsiz sıf. Geliri, kazancı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→kazançsız}

Gelişigözel sıf. ve zar. Dikkat sarf edilmeden, rastgele, düzensiz bir şekilde. || [TS.gelişigözel] s.

ve zf. Herhangi bir, özensiz, itinasız, baştan savma, rastgele, lalettayın: "Eski dansları mektepte, yenilerini de bir iki arkadaşının evinde gelişigözel öğrendiğini anlattı." -P. Safa.

Ğeliz sıf. ar. 1 - Katı; sıvı olmayan. 2- Anlaşılması zor olan, çok zor olan, karmaşık. 3 - Kesif, sık. 4 - Koyu, keskin. || [TS.galiz] s.

Kaba ve çirkin, iğrenç.

Ğelpelenen sıf. Çabuk parçalara ayrılan, parçalanan, parça parça olan. || [TS. Ø]

Ğelpelenmiş sıf. Bir şeye dokunup veya takılıp bir parçası kopmuş, yırtılmış. || [TS. Ø]

Ğelpeli sıf. Koparılmış hâlde, yırtılmış hâlde, parçası kopmuş. || [TS. Ø]

Ğelsemeli sıf. zool. Solungaçlı. || [TS. Ø]

Ğelyan boğaz sıf. kon. Uzun boyunlu. || [TS. Ø]

Ğemalud sıf. ar. ve far. kias. Kederli, gamlı, hüznü; gam, keder, hüznü getiren. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, hüznü, kederli}

Ğemaver sıf. ar. ve far. klas. Gam getiren, can sıkıcı. || [TS. Ø], {TS.→can sıkıcı}

Ğemdide sıf. ve is. ar. ve far. klas. Gam çekmiş, dert görmüş. || [TS. Ø]

Ėemeli sıf. Kamalı, kaması olan, kama ile teçhiz olunmuş. || [TS.kamalı] s. Kaması olan: *Kamalı top.*

Ėemer ar. 1 - is. şair. Ay //meç. Klasik şiirde güzel yüz anlamı: da. 2 - sıf. Açık siyah renk. || [TS. Ø]

Ėemerçöhre sıf. ar. ve far. klas. Ay cehreli, güzel yüzlü. || [TS. Ø]

Ėemersuret(lü) sıf. Ay yüzlü, güzel. || [TS. Ø], {TS.→güzel}

Ėemerüz(lü) sıf. klas. şair. Ay yüzlü, güzel. || [TS. Ø], {TS.→güzel}

Ėemfeza sıf. ar. ve far. klas. Dert ve gam getiren yer, gam evi. || [TS. Ø], {TS.→gamlı}

Ėemgin sıf. ar. ve far. 1 - Kederli, gamlı, perişan, meyus.//zar. Kederli, dertli bir şekilde.

Ėemgin olmağ Kederlenmek, gamlanmak, perişan olmak, meyus olmak. 2 - Gam doğuran, keder getiren, hüznü doğuran, hazin; can sıkıcı, kederlendirici. **Ėemgin - Ėemgin** zar. Gamlı, kederli bir şekilde, hazin hazin. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, kederli, meyus, perişan}

Ėemxar sıf. ar. ve far. klas. Biri için kaygılanan, onun derdi için kederlenen, gamına ortak olan. || [TS. Ø]

Ėemirik sıf. 1 - Kemirilmiş hâlde olan, dişlenmiş, dişle parçalanmış. 2 - Yontulmuş hâlde, kırık dökük. || [TS. Ø], {TS.→kırık dökük}

Ėemirilmiş sıf. Dişlerle sıkılıp parçalanmış, yaralanmış. || [TS. Ø]

Ėemirtlenmiş sıf. Kemirilmiş, dişlenmiş. || [TS. Ø]

Ėemnak sıf. 1 - Gamlı, kederli, dertli, perişan. 2 - Gam doğuran, kederlendiren, hüznü lendiren. **Ėemnak etmek** Gamlandırmak, kederlendirmek. **Ėemnak olmağ** Gamlanmak, kederlenmek, hüznülenmek. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, kederli, meyus, perişan}

Ėemsiz sıf. Hiçbir gamı, kederi, derdi, kaygısı ol mayan //zar. Gamsız, dertsiz, kedersiz bir şekilde. || [TS.gamsız] s. 1. Üzüntüsü olmayan: "*Sesi taze, pürüzsüz ve gamsızdı.*" -C. Uçuk. 2.mec. Olayları kendine dert etmeden geçiştiren, aldırış etmeyen, tasasız: "*Zavallı anneciğın çok şen, güler yüzlü, gamsız bir kadındı.*" -M. Yesari.

Ėemzede sıf. ar. ve far. klas. Gamlı, kederli, dertli; mutsuz, bedbaht, zavallı. || [TS. Ø], {TS.→bedbaht, dertli, kederli, mutsuz, zavallı}

Ėemzekar sıf. ar. ve far. Nazlı işveli, cilveli. || [TS. Ø], {TS.→cilvekar, cilveli, işveli, nazlı}

Ėemzeli sıf. İşveli, nazlı, cilveli. [TS. Ø], {TS.→cilvekar, cilveli, işveli, nazlı}

Ėén¹ 1 - sıf. Geniş, eni çok olan. 2 - zar. Uzak, mesafeli. 3-sıf. ve zar. Oldukça geniş, enli, dar olmayan, vücudu sıkmayan. 4 - is. kon. Küskün

olma, aratan iyi olmama, soğuk olma. **Ėén dünya** Büyük, geniş, uçsuz bucaksız yer vs. **Ėén dünya (başına)** dar olmağ Büyük felaketle karşılaşmak, son derece perişan olmak, kederlenmek. **Ėén yerini dar etmek** Engel olmak, rahatsız etmek, hareketine, gelişmesine engel olmak. **Ėén Ėén Rahat**, sakin, güzel gün, hayat. **Ėénden-Ėéne** Uzaktan uzağa. **Üreyini Ėén saxlamağ** Rahatsızlık duymamak, sakin olmak, rahat olmak. || [TS. Ø], {TS.→enli, geniş}

Ėenaetbexş sıf. ve zar. ar. ve far. Kifayetlendiren, inandıran, ikna eden. || [TS. Ø], {TS.→inandırıcı, mukni}

Ėenaetçil sıf. 1 - Her şeye kanaat eden, azla yetinen. 2-Semereli, faydalı. || [TS. Ø], {TS.→faydalı, kanaatkâr, semereli, yetinden}

Ėenaetçi sıf. ve is. Kanaat eden, israf etmeyen, israftan kaçınan; azla yetinen. || [TS. Ø], {TS.→kanaatkâr, yetinden}

Ėenaetkar sıf. ar. ve far. Her şeyi kanaatle kullanan, azla yetinen, israf etmeyen. || [TS.kanaatkâr] s. Azla yetinen, elindeki ile yetinen, kanık, kanaatli, yetingen.

Ėenaetlendirici sıf. Kifayetlendirici, inandırıcı, ikna edici. || [TS. Ø], {TS.→inandırıcı, mukni}

Ėenaetli sıf. 1 - Kifayet eden, ikna eden. 2-Kifayetlenen; azla yetinen. || [TS.kanaatli] s. Elindeki ile yetinen, kanık, yetingen.

Ėenaetsiz sıf. Kanaat etmeyen; müsrif. || [TS. Ø], {TS.→müsrif, savurgan, tutumsuz}

Ėén-bol sıf. 1-Çok geniş, çok büyük, rahat. 2 - Geniş, eni fazla olan. 3 - mec. Güzel, rahat, sıkıntısız, refah içinde. || [TS. Ø], {TS.→geniş, güzel, rahat, sıkıntısız}

Ėenc sıf. 1 - Genç, yeni yetme, henüz olgunluğa erişmemiş.//is. Genç, yeni yetme delikanlı. 2-Genç (ağaç vs.). 3 - Yeni meydana gelmiş, fazla tecrübesi olmayan//Herhangi bir sahada yeni faaliyete başlamış. || [TS.genç] s. 1. Yaşı ilerlememiş olan ihtiyar karşıtı: *Genç adam.*

"*Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin, müspet ilmin ışığında yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır.*" -

Anayasa. "*Genç kızı bir gece pencerede görmüştü.*" -H. Taner. 2. (bitki, hayvan için) Gelişmesini tamamlamamış olan: *Genç ağaç.*

Genç at. 3. Gençlikteki özelliklerini koruyan, dinç. 4. Zihin bakımından yeterince gelişmemiş, toy. 5. mec. Yeni gelişmekte olan, kısa bir geçmişi olan: "*Atatürk'ün tabutu arkasından ağlayan on beş milyon Türk'ün yaşadığı, genç Türkiye muthuydu.*" -B. Felek. * *genç irisi*

Ėendabi sıf. ar. ve far. Şerbetli, tatlı. || [TS. Ø], {TS.→şerbetli, tatlı}

Ġendilli sıf. Kandilleri olan, kandillerle süslenmiş. || [TS.kandilli] s. 1. Kandili olan. *argo* Çok sarhoş. **kandilli küfür, kandilli selâm, kandilli temenna*

Ġéndöşlü sıf. Geniş göğüslü. || [TS. Ø]

Geneli sıf. Kenesi olan, kene bürümüş. || [TS. Ø]

Généralorlu sıf. Jeneratörü olan. || [TS. Ø]

Geneşikli sıf. kon. Nasihatla, karşılıklı konuşmayla, danışmayla halledilen, elde edilen. || [TS. Ø]

Génétik sıf.lat. 1- Menşeye, soya ait olan, bir şeyin menşeyini, gelişimini araştıran. 2-Genetik İlimine ait olan, genetikle ilgili. || [TS. Ø]

Ġeni sıf.ar.esk. Zengin, varlıklı. || [TS.gani] s. 1. Zengin, varlıklı: "*Sen bir gani sultansın canlar içinde cansın.*" -Yunus Emre. 2. Bol.

**gani gani, gani gönüllü*

Ġenirsiz sıf. kon. Eşsiz, benzersiz. || [TS. Ø], {TS.→*benzersiz, eşsiz*}

Géniş sıf. 1-Eni çok olan, dar olmayan. 2-Saha, alan olarak büyük.// mec. Uçsuz bucaksız, sonsuz. 3- Büyük, iri, kocaman (adım). 4- mec. Hacmi, gücü, kudreti, ölçüsü büyük. // Herkes için olan. 6- mec. Hür, serbest, hiçbir şeyle sınırlandırılmayan. 7-mec. Derin, esaslı, mükemmel, etraflı. **Géniş-géniş** 1 - zar. Geniş, geniş bir şekilde. 2- sıf. Geniş. || [TS.geniş] s. 1.Eni çok olan, enli, vasi, dar karşıtı: *Geniş kapı. Geniş yol. "Geniş, bomboş bir taşlığın serin, rutubetli küf kokusu duyuldu."* -P. Safa. 2. İçine alması gerekenden daha çoğunu alabilen, dar karşıtı: "*Bu ağaç, bir geniş bostan duvarının dış tarafında idi.*" -O. C. Kaygılı. 3. mec. Kapsamı büyük, dar sınırlar içinde kalmayan, yaygın: *Geniş anlamlı.* 4. mec. Kolay kolay tasalanmayan, hoşgörülü, rahat: *Geniş yürekli kimse. "Besbelli geniş, olabildiğince umursamaz görünmek istiyordu."* -A. İlhan. 5. mec. Çok: *Geniş iş alanları sağlandı. geniş bir nefes almak sıkıntılı bir durumdan kurtulmak, ferahlığa kavuşmak. geniş karşılamak hoşgörü ile değerlendirmek: "Bu vahim skandalı, bu mahdut dışarlık çocuğu niçin bu kadar geniş karşılıyordu?"* -R. N. Güntekin. **geniş aç, geniş gönüllü, geniş görüşlü, geniş görüşlülük, geniş mezhepli, geniş ufuklu, geniş ünlü, geniş yürekli, geniş zaman*

Génişalınlı sıf. Alnı geniş olan. || [TS. Ø]

Génişçe sıf. Biraz geniş, az geniş.// Çok geniş, oldukça geniş. || [TS.genişçe] s. Biraz geniş: "*Babam bu güvercinlere, gaz sandıklarından genişçe bir yuva yaptı.*" -M. Ş. Esendal. *genişçe konuşmak uzun uzun, bol bol konuşmak, söyleşmek, sohbet etmek: "Buluştuk, görüştük, daha da genişçe konuşmak için beni evine, akşam yemeğine götürdü."* -M. Ş. Esendal.

Génişékranlı sıf.Ekranı geniş olan. // Geniş ekran için olan. || [TS. Ø]

Génişelbli sıf. Yüreği, kalbi geniş olan; Açık yürekli, cömert, samimi. || [TS. Ø], {TS.→*açık yürekli, cömert, içten, samimî*}

Génişhecimli sıf. Hacmi geniş olan; büyük hacimli. || [TS. Ø]

Génişlendirici sıf.öz. Enine büyüten, genişleten. || [TS. Ø]

Génişürekli sıf. Yüreği, kalbi geniş olan; açık yürekli, samimi, cömert. || [TS. Ø], {TS.→*açık yürekli, cömert, içten, samimî*}

Génişürek(li) sıf. Omuzları geniş olan. || [TS. Ø]

Génişüman(lı) 1- sıf. Elbisenin altından geniş ve uzun don giymiş (kadın). 2- İs. Elbisenin altından giyilen geniş ve uzun on (kadın giyimi). // meç. Avam, kültürsüz, cahil. || [TS. Ø], {TS.→*cahil, kültürsüz*}

Géofiziki sıf. Jeofizikle, yer fiziği ile ilgili olan, jeofiziğe ait olan. || [TS. Ø]

Géokimyevi sıf. yun. ve ar. Jeokimyaya ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Géoloji sıf.yun. Jeolojiye ait olan, onunla ilgili olan.// Yer yuvarlağının tarihine, yer kabuğuna ait olan. || [TS. Ø]

Géomorfoloji sıf. Yerbiçimbilimle ilgili olan, jeomorfolojiye ait olan. || [TS. Ø]

Ġerarli sıf. Sabit, sebatlı, sözünün eri, kararından dönmeyen, kararlı, sürekli, yolunda devam etmekte ısrarlı. || [TS.kararlı] s. 1. Kararında direnen, kararını değiştirmeyen, kesin karar vermiş olan: "*Eskiden çok kararlı iken şimdi gevşemiş gibi idi.*" -M. Ş. Esendal. 2. Düzenli, dengeli, ölçülü, istikrarlı. **kararlı dalga, kararlı denge*

Ġerarsız sıf. 1- Kararı olmayan, değişken, bir yerde karar kılmayan; sabırsız, tahammülsüz. 2- Sebatsız, süreksiz, mütereddit, değişken. 3- Rahatsız, ıstıraplı, 4- Sürekli, devam eden, uzun süren. || [TS.kararsız] s. 1. Kararı olmayan, karar vermekte güçlük çeken, bir kararda durmayan; duruksun, mütereddit: *Kararsız adam.* 2. Düzensiz, istikrarsız: *Kararsız hava.* *kararsız denge

Ġerbi sıf. ar. Batıya ait ve mensup olan. || [TS.garbî] s. Batı yönünde olan, batı ile ilgili, batıya özgü olan; batı.

Gérçek 1- zar, Hakikat, doğru. **Gérçek** olmağ, **Gérçeye** çıxmağ Hakikat olmak, gerçekleşmek, doğru çıkmak. 2- sıf Hakikat, doğru. || [TS.gerçek] s. 1.Bir durum, bir nesne veya bir nitelik olarak var olan, varlığı inkâr edilemeyen, olgu durumunda olan, hakikî: *Kâğıt paranın saymaca değeri varsa da gerçek değeri yoktur. "Gerçekle ve gerçeğin kurallarıyla bağdaşmayan ancak bu adamdı."* -T. Buğra. 2. Aslına uygun nitelikler taşıyan, sahici: *Gerçek*

elmas. Gerçek hikâye. 3. Temel, başlıca, asıl: "Bir kişinin ahlâklı olması için, o benim dediğim gerçek ahlâka erişebilmesi için bir iç âlemi olmalıdır." -N. Ataç. 4. Doğadaki gibi olan, doğayı olduğu gibi yansıtan: *Bu peyzajdaki çiçekler son derece gerçek.* 5. is. Gerçek durum, gerçeklik, realite: "Her hâlde o gün imparatorluğun ölümü apaçık bir gerçektir." -H. E. Adıvar. "Bir gerçek içinde yaşıyoruz, duvarlarımız yıkıp aşamadığımız bir gerçek içinde." -N. Ataç. 6. is. Yalan olmayan, doğru olan şey: *Gerçekler inkâr edilemez. "Bu lâflarda gerçek payı ne kadar çoksa, duygu payı da ondan az değildir."* -B. Felek. 7. fel. Düşünlülen, tasarımılanan, imgelenen şeylere karşıt olarak var olan. **gerçek dışı, gerçek kişi, gerçek mantarlar, gerçek sayı, gerçeküstü*

Gerdekli sif. Gerdeği olan; perdeli. || [TS. Ø], {TS.→perdeli}

Gerdenbendli sif. Gerdanlığı olan, gerdanlık takmış; boyun bağı olan. || [TS. Ø]

Gerdenli sif. Güzel, alımlı boynu olan. // Geniş göğüslü. || [TS. Ø]

Gerdensiz sif. Kısa ve biçimsiz boyunlu. || [TS. Ø]

Gerekli sif. Lüzumlu, gerekli, gerek olan, zaruri, önemli, önemi haiz. || [TS.gerekli] s. Yapılması, olması veya bulunması uygun olan, yerinde olan, lüzumlu, vacip: "Bize gerekli olan şey, adamakıllı bir harita, bir de kılavuz." -H. E. Adıvar. **gerekli görmek** yapılması icap etmek: "Başbakan, gerekli görürse... Türkiye Büyük Millet Meclisinden güven isteyebilir." -Anayasa. **gerekli kılmak** icap ettirmek.

Gerekmez zar. 1- İstemez, gerek değil, lazım değil. **Gerekmez ki...** İstemez ki...; lazımdır, gerektir. 2- sif. Gerek olmayan, lazım olmayan. || [TS. Ø], {TS.→gereksiz}

Gereksiz sif. Gerek olmayan, lazım olmayan, faydasız, lüzumsuz. || [TS.gereksiz] s. Gereği olmayan, yararsız, lüzumsuz: "Ona danışmayı gereksiz görerek Sevim'e yöneldi." -N. Cumalı.

Ġerezkar sif.ar. ve far. Düşmanlığı, kötü niyeti, kötü maksadı olan. || [TS.garazkâr] s. esk. Garaz bağlayan: "Halet Efendi akıllı, iktidarlı, cerbezeli, gururlu, insafsız, garazkâr bir adamdı." -A. Ş. Hisar.

Ġerezli sif. Garazı, düşmanlığı, gizli bir maksadı olan. || [TS.garazlı] s. Düşmanlık besleyen, kin güden, garazı olan: "Güzellik ilâhesi değildiler ama bu garazlı çirkinleştirmeler çok ileri gidiyordu." -H. Taner.

Ġerezsiz sif. Garazı, gizli maksadı, kötü niyeti, düşmanlığı olmayan; samimi. || [TS.garazsız] s. Düşmanlık beslemeyen, garazı olmayan.

*garazsız ivazsız

Gergin sif. 1- Gerilmiş hâlde olan; gerilmiş, çekilmiş.// meç. Gergin hâlde olan. 2- Büyük ve

sürekli iş, büyük zahmet ve enerji gerektiren şey. // zar. Gergin bir şekilde. 3- Zor, şiddetli; halledilmesi gereken. 4- meç. Çetin, sıkıntılı, zor, ciddi, zorlukla geçen. Gergin olmağ Durumu kötleşmek, vaziyeti bozulmak. || [TS.gergin] s. 1. Gerilmiş durumda olan: *Gergin tel. Gergin kırıç.* 2. (cilt için) Buruşuğu, kırışığı olmayan: "Siyah jarse elbisesi içinde, hâlâ diri, gergin vücuduyla güzel ve ihtişamlıydı." -P. Safa. 3. meç. Bozulacak duruma gelmiş olan (ilişki): *Arkadaşımın kocasıyla arası gergin.* 4. meç. Huzursuz, sinirli.

Gerginlikli sif. fiz. Gerginliği olan. || [TS. Ø]

Ġerib sif. Gurbette olan, gurbette yaşayan, yabancı, yurdundan ayrılmış. 2- Yabancı, tanıdık olmayan. 3- is. Yabancı adam, başka taraftan gelen. 4- Kimsesiz, zavallı, çaresiz. 5- bak. **Ġeribe.** 6-mec. Hazin, hüznü verici. || [TS.garip] s. 1. Kimsesiz, zavallı. 2. Yabancı, gurbette yaşayan, elgin. 3. Yadırganan, anlaşılmamış, gizli yönleri olan, yabansı, tuhaf:

Garip bir olay. "Şu caddelerin de, insanlar gibi garip bir talihi oluyor dostlarım." -H. Taner.

"Yağmur, ortalığa garip bir kış serinliği getirmişti." -A. İlhan. 4. meç. Dokunaklı, hüznü veren: "Bir yabancı için dünyanın neresinde olursa olsun büyük şehir böyle garip bir yalnızlık duygusu veriyor." -H. E. Adıvar. 5. ünl. Şaşılacak bir şey karşısında söylenir:

"Demek Bekir böyle utangaç bir çocukmuş. Garip!" -A. İlhan. **garip bulmak** yadırgayarak karşılamak, tuhaf ve anlaşılmaz olarak nitelemek: "Sizin gibi modern bir sosyete adamının böyle düşünmesini garip buluyorum."

-M. Yesari. "Gösterişi seven, rütbeye, nişana kıymet verdiği anlaşılabilir bir dışarlık gencinin bununla övünmemesini garip buluyordu." -R. N. Güntekin. **garip kuşun yuvasını Allah yapar** garip ve kimsesiz kişiye Tanrı yardım eder.**garibine gitmek** yadırgamak, şaşırmak: "Frankfurt caddelerinde en çok garibime giden insan, dilencisi olmuştur." -A. Haşim. *garip garip

Ġeribe sif. ar. 1- Duyulmamış, ender görülen, yadırganacak şey, normal olmayan, çok ilginç. 2- Son derece, oldukça kendine bağlayacak, meftun edecek derecede. 3- Ġeribedir şeklinde: Çok ilginçtir, dikkat çekicidir, hayret vericidir anlamında. || [TS. Ø], {TS.→acayip, ilginç, tuhaf}

Ġeribnevaz sif.ar.ve far. Garipleri koruyan, kollayan, onlara yardım eden adam, garibnevaz. || [TS. Ø]

Gerzekli sif. Üzerinde yeşil kabuğu olan (findık, ceviz). || [TS. Ø]

Ġesebevarı sif. Kasaba gibi, kasabaya benzer. || [TS. Ø]

Geşeng sıf. far. Görünüş olarak çok güzel, alımlı, süslü, insanda güzel duygular uyandıran. // Güzel, zarif, ince, alımlı. // Çok güzel. // zar. Güzel bir şekilde. || [TS. Ø], {TS.→alımlı, güzel, ince, zarif}

Geşengece sıf. Çok güzel, çok iyi. || [TS. Ø]

Ėtetđici sıf. 1- Kesici, keskin şeyin hâli. 2- Bitirici, sonuncu. || [TS. Ø], {TS.→kesici}

Ėti sıf. ve zar.ar. 1- Kesin, reddedilmesi mümkün olmayan; sağlam. 2- Son, sonuncu. 3- Tamamen, sağlam bir şekilde. // Tereddüstsüz, sağlam. 4- En etkili, en şiddetli, en güçlü. || [TS.kat'ı] s. Kesin.

Ėtirici is. esk. 1- Malını dolaştırarak satan, seyyar satıcı, işportacı. 2- sıf, öz. Nakleden, akıtıp getiren. || [TS. Ø]

Ėtiyyetli sıf. Yaptığı işte, verdiği sözde sağlam olan, azimli, sebatlı, sağlam; sözünden dönmeyen, cesur. || [TS. Ø], {TS.→azimli, cesur, kararlı, sağlam, sebatlı}

Ėtiyyetsiz sıf. İşinde veya sözünde sağlam olmayan, döneke; sebatsız, cesaretsiz, zayıf iradeli. || [TS. Ø], {TS.→cesaretsiz, döneke, sebatsız}

Ėvi sıf, ar. Kuvvetli, güçlü, sağlam. || [TS.kavi] s. esk. 1. Dayanıklı, güçlü, zorlu: "*Türkler dünyanın en cesur, en asil, en kavi bir milleti idi.*" -Ö. Seyfettin. 2. Sıkı: *Kavi tutun merdiveni.*

Geyan sıf. mah. 1- Yarı karanlık, tam ışık olmayan. 2- İki renkte olan. || [TS. Ø]

Ėybetcil sıf. Dedikodu yapmayı, başkalarının ardından konuşmayı seven adam. || [TS. Ø], {TS.→dedikoducu}

Ėydkêş sıf. ar. ve far. Kaygılanan, bir şey veya şahıs için meraklanan, iyi kalpli. || [TS. Ø], {TS.→iyi kalpli}

Ėydli sıf. Kaygılı, kaygısı olan, her şey için kaygılanan. || [TS.kayıtlı] s.1.Kaydı yapılmış, kayda geçirilmiş olan: "*İkili, on bir Arap atının kayıtlı olduğu bir koşuya konmuştu.*" -N. Cumalı. 2. mec. Şarta bağlı.

Ėydsiz sıf. 1- Herhangi bir kaygısı, düşüncesi, derdi, gamı olmayan; lakayt. 2- bak. Ėydsiz-şertsiz. || [TS.kayıtsız] s. 1.Kaydı yapılmamış, deftere veya yazıya geçirilmemiş olan. 2. mec. Bir şarta bağlı olmayan. 3. Aldırmaz, ilgisiz, umursamaz, lâkayt: "*Sert, çabuk unutan kayıtsız bir asker durumu alacaktı.*" -H. E. Adivar. **kayıtsız** kalmak önem vermemek, umursamamak: "Halk, nice silik insanların en yüksek mertebelere çıkmasına kayıtsız kalır." - Y. K. Beyatlı. **kayıtsız** olmak 1. kayıt edilmemiş veya yazıya geçirilmemiş olmak 2. ilgisiz, umursamaz, önem vermeyen durumda bulunmak: "*Ev sahipleri misafirlerini tanıştırmakta pek kayıtsız olduklarından ben*

kendimi kızı tanıttım." -M. Ş. Esendal. ***kayıtsız şartsız**

Ėyimli sıf, 1- Üzerinde giyim eşyası olan, elbisesi olan. // Elbiseli. 2- mec. Üzeri bir şeyle örtülü, örtülü. || [TS.giyimli] s. Giyinmiş, giyinik: "... *sevimli ve gösterişsiz olmakla beraber temiz giyimli idi.*" -A. Ş. Hisar. ***giyimli kuşamlı**

Ėyim- kécimli sıf. iyi, güzel giyinmiş, şık giyinmiş; Giyimli kuşamlı. || [TS. Ø], {TS.→giyimli kuşamlı}

Ėyininib-kécinmiş sıf. Güzel, şık giyinmiş, giyinip süslenmiş. || [TS. Ø], {TS.→giyimli kuşamlı}

Ėyiniş sıf. Elbise giyinmiş, elbiseli. || [TS. Ø], {TS.→elbiseli, giyinik}

Ėymeli sıf. Giyilecek elbise, giyilmeğe değer. || [TS. Ø]

Ėyretkêş sıf. ve is. ar. ve far. Gayretli, çalışkan, vatan, aile, millet için çalışkan. || [TS.gayretkêş] s.1. Çalışkan. 2. Yan tutan, kayıran: "*Gayretkêş bir polise kızdı.*" -N. Cumalı.

Ėyretli sıf. Kendi vatanının, halkının, yakınlarının gayretini çeken, onlar için samimi duygular besleyen. || [TS.gayretli] s.Çalışkan, çaba gösteren.

Ėyretmend sıf. ar. ve far. esk. bak. Ėyretli. || [TS. Ø], {TS.→gayretli}

Ėyretperest sıf. ar. ve far. bak. Ėyretli. || [TS. Ø], {TS.→gayretli}

Ėyretsiz sıf. Gayreti olmayan, hamiyetsiz, haysiyetsiz. || [TS.gayretsiz] s. Çalışmayan, çaba göstermeyen.

Ėyri 1- sıf. Başka 2- sıf. Yabana, özge, başka // sıf. Uzak, işe, meseleye ait olmayan. 3- is. Başkası. || [TS. Ø], {TS.→başka, özge}

Ėyri- adi sıf. ar. Normal olmayan; fevkalade, görülmemiş. // Garip, hayret verici. || [TS. Ø], {TS.→fevkalâde, garip, görülmemiş, olağanüstü}

Ėyri-bedii sıf. ar. Güzel, estetik olmayan. || [TS. Ø], {TS.→çirkin}

Ėyri- béle sıf. kon. Başka türlü, başka şekilde. || [TS. Ø]

Ėyri-beraber sıf. ve zar. Aynı eşitlikte olmayan, aynı eşitlikte gitmeyen. || [TS. Ø]

Ėyri- caiz sıf. ar. esk. Caiz olmayan, izin verilmeyen, yasak olan. || [TS. Ø], {TS.→yasak}

Ėyri-ciddi sıf. Ciddiyetsiz, ciddi olmayan || [TS.gayriciddi] s. Ciddi olmayan, lâubalî, ciddiyetsiz.

Ėyri-edebi sıf. ar. Edebi olmayan, kaba. || [TS. Ø], {TS.→kaba}

Ėyri-exlagi sıf. ar. Ahlak kurallarına aykırı olan, ahlak kanunlarına uymayan. || [TS.gayriahlâkî] s. Ahlâka aykırı, ahlâksızca.

Ġeyri-esgeri sıf. ar. Askeri olmayan. || [TS. Ø]
Ġeyri-élmi sıf. ar. İlmi olmayan, ilme aykırı olan. || [TS.gayriilmî] s. Bilime aykırı, bilime uymaz, bilim dışı.
Ġeyri-feal sıf. ar. Faal olmayan, pasif. || [TS. Ø], {TS.→edilgin, pasif}
Ġeyri-ğabil sıf. ar. 1-Mümkün olmayan, icra edilemeyen, yapılamayan. 2- Bir iş yapma becerisi olmayan; kabiliyetsiz, yeteneksiz. || [TS.gayrikabil] s. Olamaz, olamayacak, çözümlü olmayan. *gayrikabiliitiraz, gayrikabilikiyas, gayrikabilisişifa, gayrikabilitahmin, gayrikabilitelâfi
Ġeyri-ğanuni sıf. ve zar.ar. Kanunsuz, kanuna uymayan, kanuna zıt olan. || [TS.gayrikanunî] s. Yasaya uygun olmayan, yasa dışı.
Ġeyri-ğenaetbeş sıf. ve zar. ar. Yeterli olmayan; kifayetsiz, kötü. || [TS. Ø], {TS.→kifayetsiz, yetersiz}
Ġeyri-ğeti sıf. ve zar. ar. Kat'i, kesin olmayan. || [TS. Ø]
Ġeyri-heğiği sıf. ar. Gerçek olmayan; sahte. // Yalancı, samimi olmayan. || [TS. Ø], {TS.→yalancı}
Ġeyri-herbi sıf. ar. Askeri olmayan. || [TS. Ø]
Ġeyri-heyati sıf.ar.Hayata geçirilmesi mümkün olmayan, gerçek olmayan, lazım olmayan. || [TS. Ø]
Ġeyri-ictimai sıf. ar. Sosyal, İctimai olmayan. || [TS. Ø]
Ġeyri-ixtiyari sıf. ar. İrade dışı, istek dışı. || [TS. Ø]
Ġeyri-insani sıf. ar. İnsan gücü, insan becerisi dışında olan, fevkalâde. || [TS.gayriinsanî] s. İnsanlık dışı.
Ġeyri-iradi sıf. ar. İrade dışı, istek dışı.// zar. İradesiz olarak, iradeyle ilgisi olmadan; bilmeyerek, istemeden. || [TS.gayriiradî] s. İstençsiz, irade dışı.
Ġeyri-kafi sıf. ar. Kafi gelmeyen, yetmeyen. // Kötü. || [TS.gayrikâfi] s.Yetersiz, yetmez.
Ġeyri-kamil sıf. ar. Mükemmel olmayan, olgun olmayan, bitmemiş, olgunlaşmamış, kusurlu. || [TS. Ø], {TS.→kusurlu}
Ġeyri-layiğ sıf. ar. Layık olmayan, münasip olmayan, liyakatsiz. || [TS.gayrilâyık] s. Yakışmaz, yakışıksız.
Ġeyri-léğal sıf. ar. ve fr. Legal olmayan, gizli çalışmaya mecbur olan, kanuna aykırı olan. || [TS. Ø], {TS.→gayrikanunî}
Ġeyri-maddi sıf. ar. fels. Maddi olmayan; manevi. || [TS. Ø], {TS.→manevî, tinsel}
Ġeyri-mecburi sıf. ar. Mecburi olmayan, gönüllü. || [TS. Ø], {TS.→gönüllü}
Ġeyri-meğbul sıf. ar. Kabul edilmeyen, beğenilmeyen, faydasız.//Kötü. || [TS. Ø], {TS.→faydasız, kötü}

Ġeyri-mehdud sıf. ar. 1- Sınırsız, uçsuz bucaksız, sonsuz. 2- Hiçbir şeyle sınırlandırılmayan. || [TS.gayrimahdut] s. Sınırsız, sonsuz, uçsuz.
Ġeyri-mehsuldar sıf. ar. 1- Verimsiz, mahsul vermeyen. 2- dil.bil. Sözlere ve eklerle yeni kelimeler meydana getirmeyen veya çok az kelime türeten, oluşturan. || [TS. Ø], {TS.→verimsiz}
Ġeyri-me'lum sıf. ar. Belli olmayan, tanınmayan. || [TS.gayrimalûm] s. Bilinmeyen, bilinmez, bilinmedik.
Ġeyri-memnun sıf. ar. Memnun olmayan, razı olmayan, hoşnut olmayan. || [TS.gayrimemnun] s. Memnun olmayan, kızgın, hoşnutsuz, küskün, kırgın, sızlanan: "tebriz'de gayrimemnunların sayıları günden güne artıyordu.-F. F. Tülbentçi.
Ġeyri-mentiği sıf. Mantığa zıt olan, mantıksız; devam etmeyen. || [TS. Ø], {TS.→mantıksız}
Ġeyri-meskun sıf. ar. Meskun olmayan, kimse yaşamayan. || [TS.gayrimeskûn] s. boş, ıssız, şenliksiz.
Ġeyri-mö'teber sıf. ar, Muteber olmayan, değeri olmayan, kıymetsiz olan. || [TS. Ø], {TS.→değersiz, kıymetsiz, naçiz, önemsiz}
Ġeyri-müeyyen sıf. ar. Belli olmayan, belirtilmemiş. // Tam belirgin olmayan, kesin olmayan, bilinmeyen. || [TS.gayrimuayyen] s. Belirsiz.
Ġeyri-mükemmel sıf. ar. Mükemmel olmayan, tamamlanmamış; yarım, bitmemiş. || [TS. Ø], {TS.→eksik, yarım}
Ġeyri-mümkün sıf. ar. Mümkün olmayan, imkansız, yapılamayan. || [TS.gayrimümkün] s. Olmaz, imkânsız
Ġeyri-münbit sıf. Verimli, münbit olmayan. || [TS.gayrimümbit] s. Çorak, verimsiz.
Ġeyri-müntezem sıf. ar. Tertipsiz, düzensiz, muntazam olmayan. || [TS.gayrimuntazam] s. Düzensiz, dağınık, gelişigüzel.
Ġeyri-müteherrrik sıf. ar. Bir yerden başka bir yere götürülemeyen, hareketsiz. || [TS. Ø], {TS.→hareketsiz}
Ġeyri-mütenahi sıf. esk. Sonsuz, nihayetsiz. || [TS. Ø], {TS.→sonsuz}
Ġeyri-mütenasib sıf. ar. Mütenasip olmayan; birbiriyle uymayan, başka başka olan. || [TS. Ø], {TS.→uygunsuz, yakışıksız}
Ġeyri-müteşekkil sıf. ar. Teşekkül etmemiş, meydana gelmemiş. || [TS. Ø]
Ġeyri-müvafiğ sıf. ar. Uygun olmayan, münasip olmayan, gayeye uymayan. || [TS. Ø], {TS.→uygunsuz, yakışıksız}
Ġeyri-nizami sıf.ar. Düzensiz.//zar. Düzensiz bir şekilde. || [TS.gayrinizamî] s. Düzenli olmayan, düzensiz.

Ġeyri-nizamilliksıf.ar.Düzensizordunun hâli. || [TS. Ø]
Ġeyri-normal sıf.ar.ve lat. Normal olmayan. || [TS. Ø], {TS.→**anormal, gayritabii**}
Ġeyri-real sıf.ar. ve lat. Gerçek olmayan, uygulanamayan. || [TS. Ø]
Ġeyri-resmî sıf.ar. Resmî olmayan, resmi yönden önemi olmayan. || [TS. Ø]
Ġeyri-sabit sıf.ar. Sabit olmayan, kararsız, sağlam olmayan. || [TS. Ø], {TS.→**kararsız**}
Ġeyri-semimi sıf.ar. Samimi olmayan, art niyetli, iki yüzlü, riyakar. || [TS. Ø], {TS.→**riyakâr**}
Ġeyri-simmétrik sıf. Simetrik olmayan, mütenasip olmayan. || [TS. Ø], {TS.→**asimetrik, bakışsız**}
Ġeyri-tebii sıf.ar. 1-Tabii olmayan, normal olmayan. 2-Suni. || [TS.**gayritabii**] s. 1. Doğa dışı, doğaya aykırı: "*Ne gatri tabii, garip, mânâlı, mühtehzi gülüyordu.*-P. Safa. 2. olağan dışı, Acayip.
Ġeyri-tenġidi sıf.ar. Tenkide dayanmayan. || [TS. Ø]
Ġeyri-üzvi sıf.ar. Hayvan ve bitki alemine ait olmayan; cansız. //Bitki veya hayvan alemine mensup olmayan maddelerden ibaret olan.
Ġeyri-üzvi kimya Cansız, inorganik kimya. || [TS. Ø], {TS.→**cansız**}
Ġeyri-şeffaf sıf.ar. Şeffaf olmayan, saydam olmayan. || [TS. Ø], {TS.→**donuk, mat(II)**}
Ġeyri-şüuri zar.ve sıf.ar. Düşünmeden, şuursuz olarak, bilmeden; gayri ihtiyari, irade dışı. || [TS.**gayrişuuri**] s. Bilinç dışı olana veya bilinç dışı olarak, yaptığını bilmeyerek.
Ġéyzli sıf.ve zar. Hiddetli, sinirli, gazaplı, hiddet veya şiddetli hoşnutsuzluk ifade eden. || [TS. Ø], {TS.→**hiddetli, kızgın, öfkeli, sinirli**}
Ġezazede sıf.ar.ve far. Kazaya uğramış, kaza dolayısıyla zarar görmüş. || [TS.**kazazede**] *is. ve s.* Kazaya uğramış, kaza geçirmiş olan (kimse): "... *şu dakikada o gafil kazazedelerden biriydi.*" -Y. K. Karaosmanoġlu.
Ġezebli sıf.ve zar. Hiddetli, öfkeli, sinirli. || [TS.**gazaplı**] s. Öfkeli, kızgın, hiddetli.
Ġezelçi sıf. ve is. Gazel türü şiir yazar. || [TS. Ø]
Ġezelxan sıf.ar.ve far. esk. Gazel okuyan, gazel söyleyen.//mec. Şarkıcı. || [TS. Ø]
Gezenti sıf. Devamlı olarak bir yerden başka bir yere hareket eden, göçen. || [TS. Ø], {TS.→**göçebe, göçer**}
Gezergi sıf. Başka yerlerde dolaşarak çalışan, dolaşarak kendine iş bulan; seyyar. || [TS. Ø], {TS.→**seyyar**}
Gezeyen sıf. 1- Gezmeyi çok seven, evde çok oturmeyen (kadın). 2- mec. Ahlak yönünden zayıf (kadın), düşük kadın. || [TS.**gezeġen**] s.ve *is. hlk.* Çok gezen (kimse).

Gezici sıf. Hareket eden, seyyar, bir yerde durmayan; dolaşan. || [TS.**gezici**] s. 1.Gezerek iş gören, gezginci, seyyar: *Gezici esnaf.* 2. Halk topluluklarına eğitim ve öğretim amacıyla götürülen (hizmet): *Gezici kütüphane.* *gezici topluluk
Ġezilli sıf. Kılılı. || [TS. Ø], {TS.→**kılılı**}
Ġicġirmiş sıf. Sıcak vs. sebeplerden dolayı ekşimiş, bozulmuş. || [TS. Ø], {TS.→**bozuk**}
Ġicġlandırıcı sıf. Gıcıklayan, tahriş eden. || [TS. Ø]
Ġicġlayıcı sıf. Gıcık etkisi yapan, tahriş eden. || [TS. Ø]
Ġicavarı sıf. Dal, budak, bacak şeklinde. || [TS. Ø]
Ġicsız sıf. Bacaksız; bacağı veya bacakları olmayan. || [TS. Ø], {TS.→**bacaksız**}
Ġıdıġlı sıf. Gıdıklanan, gıdıklanmaġa karşı çok hassas olan. || [TS. Ø]
Ġıfılbend 1- sıf. Kaġlam kilitlenmiş, kilitle sağlam kilitlenmiş. 2- *is.edeb.*Aşık edebiyatında muamma tarzı. || [TS. Ø]
Ġıfıllanmış sıf. Kilitle kilitlenmiş. // Kapatılmış. || [TS. Ø], {TS.→**kilitli**}
Ġıfıllı sıf. Kapalı, kilitle kilitlenmiş. || [TS. Ø], {TS.→**kapalı, kilitli**}
Ġıfvarı sıf. Koni biçiminde. || [TS. Ø], {TS.→**konik**}
Ġġilcimli sıf. Kıvılcımlı, kıvılcım saçan, çıkarıcı. // *mec.* Ateş saçan, coşkun, ihtiraslı, ateşli || [TS.**kıvılcımlı**] s. Kıvılcımı olan, kıvılcım saçan: "*Kabarık göġsündeki parlak kıvılcımlı tüyleri, altından bir zırh gibiydi.*" -Ö. Seyfettin.
Ġġilcimsaçan sıf. bak. Ġġilcimli. || [TS. Ø], {TS.→**kıvılcımlı**}
Ġġırdaġlı sıf. Kıkırdaklı, kıkırdaklı olan. || [TS.**kıkırdaklı**] s. Yapısında kıkırdak bulunan.
Ġġıltılı sıf. Şarıltı sesi. || [TS. Ø]
Ġılboyun sıf. Boynu çok ince, çok zayıf. || [TS. Ø]
Ġılçıġlı sıf. Kılçıġı olan. || [TS.**kılçıklı**] s. 1. Kılçıġı olan: "Kaşık adası bilek kalınlığında, mor kılçıklı, yarım metre uzunluġunda zarganalarla doludur." -S. F. Abasıyanık. 2. *mec.* Pürüzlü, çapraşık, karışık: *Bu iş pek kılçıklı, içinden nasıl çıkılır?*
Ġılçıġsız sıf. Kılçıġı olmayan. || [TS.**kılçıksız**] s. Kılçıġı olmayan: *Kılçıksız balık. Kılçıksız fasulye.*
Ġıldıġsız sıf.mah. inançsız, itikadsız. || [TS. Ø], {TS.→**imansız, inançsız, itikatsiz**}
Ġılıġlı sıf. Güzel huylu, herkesle iyi geçinen.....ġılıġlı Bazı kelimelere takılarak o kelimelerin ifade ettiġi anlamda huy, meziyet bildiren birleşik sıfat yapılı, (**ar-vadġılıġlı**; Kadın kılıklı, **ilanġılıġlı**: Yılan huylu vs.). || [TS.**kılıklı**] s. 1. Herhangi bir kılıkta olan:

Dilenci kılıklı bir adam. 2. hlk. Güzel, temiz. 3. (birinin) huyunda olan, davranışlarını taklit eden. **kılıklı kıyafetli*

Çılığsız sif. Güzel huylu olmayan, kötü huylu, kimseyle iyi geçinmeyen. || [TS.kılıksız] s. Giyimi düzgün olmayan, sünepe, süfli: "*Mintanı en çok yamalı, donu en çok parça parça, püskülsüz eski yemeni sarılı fesi en yağlı ve en kılıksız çocuk oydu.*" -H. E. Adivar. "*Niye bu gün buraya bu kadar kılıksız, üstelik de bir karış sakalla geldim?*" -H. Taner.

Çılıncı sif. esk. Kılıç şeklinde olan, deriden yapılan uzun başlık, kalpak. || [TS. Ø]

Çılınçlı sif. 1- Kılıçla teçhiz olunmuş, kılıç kuşanmış, belinde veya elinde kılıç olan. 2- Ağzında dışarı doğru çıkmış dişleri olan (yaban domuzu). || [TS.kılıçlı] s. 1. Kılıç taşıyan: "*Seni gelin edeceğiz, kılıçlı bir subayın koluna gireceksin.*" -H. E. Adivar. 2. Kılıcı olan. 3. Üzerinde kılıç motifi olan: "*Memleketimde bir de kılıçlı liyâkat madalyası kazandım.*" -F. R. Atay.

Çılınçvarı sif. Görünüş olarak kılıca benzeyen şey. || [TS. Ø]

Çılınçyarpağ sif. bot. Yaprığı geniş ve uzun, kılıç şeklinde olan. || [TS. Ø]

Çıllı sif. 1- Kılları olan, sert tüyleri olan, vücudunu tüy örtmüş. // Kaba koyun derisinden yapılmış. 2- meç. esk. Kaba, anlayışsız, edepsiz. || [TS.kıllı] s. Kılı olan, kıl ile kaplı.

Çıdırğa mah. 1- is. bot. Kurak yerlerde biten ince, uzun, dikenli bir ot. 2- sif. Birbirine yapışmış, dolaşmış. 3-sif. Haddinden fazla sert, kuru. || [TS. Ø], {TS.→kuru}

Çıdırğayı sif. mah.Derli toplu, düzenli, tertipli. **Çıdırğayı yerimek** Tertipli, düzenli yürümek, muntazam adımlarla güzel yürümek, kırta kırta yürümek. || [TS. Ø], {TS.→derli toplu, düzenli, tertipli}

Çınlı sif. Kını olan. || [TS.kınlı] s.1.Kını olan, bir kınla sarılı olan. 2. bot. Kını çok gelişerek bağlı bulunduğu sapı az veya çok saran yaprak.

Çınvarı sif. Kına benzeyen, kın gibi. || [TS. Ø]

Çıpgızıl sif. Kıpkırmızı, koyu kırmızı. || [TS.kıpkızıl] s. 1. Her yanı kızıl veya çok kızıl. 2. mec. Aşırı, koyu.

Çıpgırmızı sif. 1- Koyu kırmızı, kan rengine kırmızı. **Çıpgırmızı kesilmek** Utancından yüzü kızarmak. **Çıpgırmızı olmağ** (ğızarmağ) Utançtan veya kızgınlıktan, heyecandan yüzü kızarmak. 2-mec. kon. Açıkça, yüz yüze, tamamen. 3-zar.Hayasızcasına, utanırcasına. || [TS.kıpkırmızı] s. 1. Her yanı kırmızı veya çok parlak kırmızı: "*Annemin kıpkırmızı gözleri, bana rüya görmediğimi söylediler.*" -Y. Z. Ortaç. kıpkırmızı kesilmek (veya olmak) (yüz için) herhangi bir sebeple çok kızarmak: "*Kız utancından kıpkırmızı kesilmiş.*" -Ö. Seyfettin.

"*Orhan'ın pembe esmer yüzü kıpkırmızı olmuştur.*" -T. Buğra.

Çıpiğ sif. Yarı kapalı, tam açık olmayan (göz). || [TS. Ø]

Çırağ is. 1- Bir şeyin kenarı, sınırı, son noktası, yan tarafı, yanı. **Özünü çırağa vèrmek** Kenara çekilmek, bir tarafa çekilmek- // Kenar. 2- Sahil, kıyı, kenar. 3- sif. Yabancı, başkası, özge. || [TS. Ø]

Çırağlı 1- sif. Kenarı olan. 2- is. mah. Su kenarında, sahilinde yaşayan adam. || [TS. Ø], {TS.→kenarlı}

Çırçın-çırçın zar. ve sif. Kırışıklar hâlinde süs, kırış kırış, büzgülü. || [TS. Ø], {TS.→kırış kırış}

Çırçınlı sif. Büzgülü nakışlı, büzgülü. || [TS. Ø], {TS.→büzgülü}

Çırğıburun(lu) sif. Gaga burunlu. || [TS. Ø], {TS.→gaga burun}

Çırğızca sif. ve zar. Kırgız Türkçesi. || [TS. Ø]

Çırx 1- sif. Otuz dokuzdan sonraki sayı, 40 ile işaret edilen rakamın adı. 2-bir şahsın ölümünün kırkinci günü. **Çırx bağla(t)mağ** Adet olarak ölen şahsın ölümünün kırkinci günü ihsan verip yas tutmayı bitirmek. **Çırx saxlamag** (tutmağ) Adet olarak ölen şahsın yakınlarının kırk gün yas tutması. **Çırx vèrmek** Adet olarak ölen bir şahıs için ölümünün kırkinci günü ihsan vermek. **Çırhı çıxmağ** Adet olarak Ölen bir şahıs için tutulan yasin kırk günden sonra bitmesi. **Çırx kötük** kon. Kış bittikten sonra devam eden soğuk hava. **Çırxında yorğalamag** Çok yaşlı olduğu hâlde gençlik sevdasına kapılmak, yaşına başına uymayan davranışlarda bulunmak. || [TS.kırk] is. 1. Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı, 40, XL. 2. s. Dört kere on, otuz dokuzdan bir artık. 3. mec. Pek çok: *Kırk kere gitti geldi kırk basmakkırk gün dolmadan, doğum yapmış annenin ve bebeğin dışarı çıkarılmasının tehlikeli olacağını geleneksel olarak kabul etmek: "Yeni doğmuş iki çocuğu da kırk basar diye yan yana getirmezler."* -R. H. Karay. kırk (veya bin) **dereden su getirmek** birini kandırmak için birçok sebep ileri sürmek kırk bir (buçuk) **maşallah** (ciddî veya alaylı) "nazar değmesin" anlamında kullanılır kırk bir kere **maşallah!** pek çok, binlerce kez nazar değmesin! kırk evin kedisi birçok eve girip çıkan (kimse) kırk kapının ipini çekmek bir çok yere uğramak. kırk para esk. 1.bir kuruş; 2. mec. (para için) çok az. kırk tarakta bezi olmak bir çok işi veya ilişkisi olmak. kırk yıl kıran olmuş, eceli gelen ölmüş ecel gelmedikçe ölünmeyeceği inancını anlatır. kırk yılda bir çok seyrek olarak. kırk yılın başı (veya başında) çok uzun süre içinde bir kez. kırk yıllık yani, olur mu kâni eskimiş bir alışkanlık kolay kolay

değişmez. kırkı çıkmak (loğusa, yeni doğan bebek veya ölü için) doğumdan veya ölümden sonra kırk gün geçmek. kırkıktan sonra azmak yaşlandıktan sonra yaşına uymayan davranışlarda bulunmak. kırkıktan sonra saz çalmak yaşlandıktan sonra uzun ve güç bir işe girişmek. kırkıktan sonra at olup da kuyruk mu sallayacak "vakti geçmiş, artık işe yaramayacak durumda olmak" anlamında kullanılan bir söz. kırkları karışmış olmak (çocuklar için) aynı kırk günlük süre içinde doğmuş olmak. **Kırkağaç kavunu, kırkambar, kırk basması, kırkbayır, kırk bir buçuk, kırk budak, kırkgeçit, kırk hamamı, kırk ikindi, kırk merak, kırkmerdiven, kırk merdiveni, kırk para, kırk yıl*

Ğırxdamar sıf. kon. 1- Dayanıklı, tahammüllü "(adam). 2- Katları, katmanları çok olan (toprak). || [TS. Ø], {TS.→dayanıklı}

Ğırxdilli sıf. kon. Herkese mavi boncuk paylayan, söz veren, vaat eden, herkesi aldatan; yalancı, İki yüzlü. || [TS. Ø], {TS.→iki yüzlü, riyakâr, yalancı}

Ğırxıg is.sıf. Kırkılmış, kırkık hâlde. || [TS. Ø]

Ğırxılı sıf. Kırkılmış durumda. || [TS. Ø]

Ğırxılıg 1 - sıf. Kırkılmak için yararlı, kırkılacak durumda olan, kırkılmak için ayrılmış, kırkıлма zamanı gelmiş. 2- Koyunları kırkmak için kullanılan makas || [TS. Ø].

Ğırxılmış sıf. Tüyeri, saçları ustura, jilet, makas vs. ile kökünden kesilmiş; makaslanmış. || [TS. Ø]

Ğırxıncı sıf. Kırktan sonra gelen sayı sıfatı. || [TS.kırkıncı] s. Kırk sayısının sıra sıfatı, sırada otuz dokuzuncudan sonra gelen.

Ğırcı sıf. 1- Öldürücü, mahvedici. 2- Düşman gemi ve uçakları ile mücadele etmekle görevlenen. // is. Savaş uçağı. || [TS.kırıcı] s. 1.Kırmak işini yapan. 2. *mec.* Kaba, sert, çevresindekileri inciten: *Kırıcı bir davranış.* 3. is. Senet, tahvil, bono ve süresi gelmemiş alacaklarla ilgili alış veriş veya işler yapan kimse veya kuruluş. 4. *mec.* Bir şeyin gerektiği gibi gelişmesini, oluşmasını önleyici, engelleyici: *Grev kırıcı.* 5. *fiz.* Kırınım oluşturan: *Kırıcı ortam.*

Ğırıg sıf. 1- Kırılmış, kesilmiş, kırık. 2- ilişkisiz, herhangi bir bağı olmayan. 3- Kırık, kırılmış. // Yaramaz, değersiz, kınk. 4- is. Kırılmış, parçalanmış şeyin küçük bir parçası. // Çöp; kırıntı. 5- "Bir" kelimesi ile **Bir ğırıg**: Bir lokma, bir parça, biraz. 6- meç. İncilmiş, kırılmış, küskün. || [TS.kırık] s. ve is.1. Kırılmış olan: *Kırık sandalye.* "Kırık pencereden ay, ışığını donduran bir soğuklukla odaya akıyor." -H. E. Adıvar. 2. Melez: *Kırık tazı.* 3. Tam nota göre düşük olan (not): *Üç dersten kırığı var. Kırık not.* 4. *mec.* Gücenmiş,

üzgün: "Eşlerde, çocuklarda o üzgün, kırık bakış." -B. Necatigil. 5. is. Kırılmış bir şeyden ayrılan parça: *Cam kırığı.* 6. is. Kemiğin bir etki ile kırılması: *Kolunda kırık yok, ama çıkık var.* 7. is. Bir şeyin kırılan yeri: *Bunun kırığı neresinde?* 8. is. Kırılmış bir şeyin parçası: *Cam kırığı. Ekmek kırığı.* 9. is. Tavla oyununda oyun dışı bırakılan pul. kırığı olmak dönem sonu alınan karnede ders notu zayıf bulunmak. kırık plâk gibi Durmaksızın, aynı tonda tekrarlayarak. **kırık çizgi, kırık dökük*

Ğırıg-ğırıg sıf. ve zar. Parça parça, küçük küçük. || [TS. Ø]

Ğırıg-ğurağ sıf. Kınk parçalardan ibaret olan. || [TS. Ø]

Ğırıg-ğuruğ sıf. kon. Dağılmış, sökülmiş, kırık, berbat durumda olan. || [TS. Ø], {TS.→kırık, sökülük}

Ğırıg-sökük kon 1- sıf. Bağlantısız, dağınık. 2- sıf. Dağılmış, sökülmiş, kırık. 3- is. Kırıntı, atık madde. || [TS. Ø], {TS.→bağlantısız, dağınık, kırık, sökülük}

Ğırıg-tökük sıf. bak. **Ğırıg-sökük** 1 ve 2. manalar. || [TS.kırık dökük] is. ve s. 1. Eski, sağlam olmayan, çürük, değersiz (şey): Kırık dökük bir kanep. "Yeşil kaya parçalarının üstüne doğru uzanan dalların birinden kırık dökük bir kandil sarkıyor." -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Düzgün olmayan, parça parça (söz): "Yalan yanlış bildikleri de kırık dökük birkaç cümleden ileri geçmezdi." -H. R. Gürpınar. "Kırık dökük sözler kalır aklımda / -Görüşelim siz şimdi neredesiniz?" -B. Necatigil.

Ğırılmaz sıf. Sağlam, muhkem; ebedi. || [TS. Ø], {TS.→ebedi, muhkem, sağlam}

Ğırılmış sıf. 1- Kesilmiş, koparılmış, kopmuş, kopup düşmüş. 2- Kırılmış, parçalanmış, parça parça olmuş. 3- kon. Beddua, küfür olarak kullanılır. || [TS. Ø], {TS.→kırık}

Ğırım-ğırıtı(ğ) sıf. kon. Kırıntı, döküntü, çöpe atılan şeyler. || [TS. Ø], {TS.→döküntü}

Ğırmılı sıf. Niyetli, bir şeye niyetlendiği tavrından belli olan. || [TS. Ø], {TS.→niyetli}

Ğırıg-ğırıg sıf. ve zar. Kırışığı çok olan, kınşık hâkte olan, her tarafı kınşık durumda olan. || [TS.kırış kırış] s. ve *zf.* Kırışıkları olan, çok kırışık; kırışık bir biçimde: "Gazeteye, gözleri tiksintiyle kısılmış olarak, yüzü kırış kırış bakıyordu." -T. Buğra.

Ğırıgış 1- is. Kınşık 2- sıf. Kırışmış, buruşmuş. || [TS.kırışık] s. 1. Kırışmış olan: "Söz tiyatroya gelince, bu yaşlı sanatkarın kırışık yüzü birdenbire canlandı." -P. Safa. 2. is. Deride esnekliğin kaybolmasından oluşan kıvrım. 3. is. Kırışmış yer, kırışıklık.

Ğırıgışlı sıf. Kırışığı olan, kırışık hâlde olan. || [TS.kırışıklı] s. Kırışığı olan.

Ğırışmış sıf. Kırışık hâle gelmiş, kırış kırış olmuş, buruşmuş. || [TS. Ø], {TS.→buruşuk}

Ğırışsifet sıf. Yüzünde kırışıklar olan. || [TS. Ø]

Ğırlı sıf. Ziftli, zift kaplanmış, ziftle örtülmüş. || [TS. Ø]

Ğırma¹ is. 1- Kırmak fiili. 2- Av tüfeği fişeklerine konan saçma. **Ğırma tüfengi** Saçma atmak için kullanılan tüfek, av tüfeği. 3- sıf. Saçma gibi olan, küçük küçük. 4- man. Küçük pelit ağacı. 5- man. Bazı ev hayvanlarının ağzında meydana gelen kabarcıklar, sivilce şeklinde olan hastalık. || [TS.kırma] is. 1. Kırmak işi. 2. Kumaşı katlayarak yapılan giysi süsü, pli. 3. Kırılmış veya dövülmüş tahıl: *Buğday kırması*.4. Basılı kâğıtları forma durumuna getirmek için belli yerlerinden bükme ve katlama işi. 5. s. Ortasından kırılarak doldurulan (çifte veya tüfek): "*Mustafa, kırma tüfeğe bir kurşun sürdü.*" -Y. Kemal. 6. s. ve is. (hayvan için) Soyu karışmış, azma, melez, metis: *Arap kırması bir at*. 7. mec. Yabancı etkilerle özgün niteliğini yitirmiş olan.

Ğırmabiğ(ı)sıf. Bıyığı makasla kısaltılmış. || [TS. Ø]

Ğıtma(n)çlı sıf. Elinde kırbaç olan, kırbaçlı. || [TS. Ø]

Ğırmasađđal sıf. Sakalı makasla kısaltılmış. || [TS. Ø]

Ğırmızı sıf. 1- Kan rengi; al. 2- mec. Güzellik, parlaklık, aydınlık, ferah, gönül açıklığı doğuran. 3- bak. **Ğızıl** 3. anlamda. **Ğırmızı ğvardiya** 1917-18 yıllarında kurulan ve komünizme karşı olanlarla savaşan ve Kızıl Ordu'nun temelini oluşturan ordu. **Ğırmızılar Komünistler**, komünist ordular. 4-mec. Nezaketsizce açık olan; açık konuşan, lafi yüze karşı söyleyen. // Tamamen açık, kabacasına.

Ğırmızı ağaç Kıymetli mobilya maddesi olarak kullanılan, Özellikle tropik ağaçların oduncuğu.

Ğırmızı guşe Siyasi ve kültürel eserler, kitaplar, plâketlerin vs. konuğu, onlarla süslenmiş oda, yer. **Ğırmızı lövhe** Üretimde çalışkanlığı ve yaptığı işten dolayı birine mükafat olarak isminin özel olarak hazırlanarak yazıldığı levha.

Ğırmızı yumurta bayramı Hristyanların paskalya bayramının halk arasındaki adı. || [TS.kırmızı] is. 1. Al, kızıl. 2. s. Bu renkte olan: "*Siyah zülüflü, kırmızı dudaklı, altın ve mercan gerdanlı kadınlar.*" -A. Haşim.**kırmızı dipli mumla davet etmek** birine bir yere gelmesi için çok yalvarmak, ısrar etmek. **kırmızıbiber, kırmızı çizgi, kırmızı çürük, kırmızı et, kırmızı fener, kırmızı gömlek, kırmızı kart, kırmızı lâhana, kırmızı oy, kırmızıturp*

Ğırmızıbayrağlı sıf. Kırmızı bayrak mükafatı alan adam. || [TS. Ø]

Ğırmızibirçek sıf. esk. Saçları kınalı, saçına kına yakmış. || [TS. Ø]

Ğırmızıca 1- sıf. Biraz kırmızı, az kırmızı. 2- zar. meç. Utanmadan, yüzüzcesine, hayasızcasına; aşık aşıkar, açıkça. || [TS. Ø]

Ğırmıziderili 1- sıf. Derisinin rengi kırmızı olan. 2- is. **Ğırmıziderililer** şeklinde: Kuzey ve Güney Amerika'da vücutlarını kırmızı boya ile boyadıkları için Avrupalılar tarafından böyle isimlendirilen topluluklar, Kızılderialiler. || [TS. Ø]

Ğırmızığabiğ sıf. Kabuğu kırmızı renkte olan. || [TS. Ø]

Ğırmızığöz sıf. 1- Kırmızı gözlü, gözleri kızarmış. // Gözleri kanlanmış, kanla dolmuş. 2- mec. şak. kon. Kırmızı, al || [TS. Ø]

Ğırmızılı sıf. Kırmızılı, kırmızı karşılığı olan. // Kırmızı elbise giyinmiş. || [TS. Ø]

Ğırmızımtil sıf. Kırmızıya çalan, kırmızımış, kırmızımtrak. || [TS. Ø], {TS.→kırmızımış}

Ğırmızımtrağ sıf. bak. **Ğırmızımtil**. || [TS.kırmızımtrak] is. ve s. Kırmızımış.

Ğırmızıpéyser sıf. Boyununun arkası kırmızı olan. || [TS. Ø]

Ğırmızısađđal sıf. Sakalı kırmızı olan, sakalı kınalı. // is. Sakalına kına yakan adam; dindar. || [TS. Ø], {TS.→dindar}

Ğırmızısifet sıf. Suratının rengi kırmızı olan. || [TS. Ø]

Ğırmızıtepe sıf. Tepesi, üst kısmı kırmızı olan (başlık). || [TS. Ø]

Ğırmızıyanag sıf. Yanakları kırmızı olan, kırmızı yanaklı. || [TS. Ø]

Ğırpığ sıf. Kenarları, uçları vs. kırılmış, kesilmış, koparılmış hâle olan. || [TS.kırpık] is. ve s. 1. Kırılmış olan. 2. Bölük pörçük.

Ğırtmığ sıf. kon. Kenarlarının tüyü gitmiş, dökülmüş. || [TS. Ø]

Ğısa sıf. 1- Boyu, uzunluğu normalden az olan. 2-Zamanı, müddeti az süren, uzun sürmeyen. 2- Uzak olmayan, yakın. 4- Tafsilsiz, özet. **Ğısa dalga** rad. 10 metreden 150 metreye kadar uzunlukta olan radyo dalgası. **Ğısa keçmek** Bir şeyin üzerinde çok durmamak, hemen geçmek. **Ğısa kesmek** Uzatmamak, özet olarak konuşmak. **Sözün ğıساسı** Özet olarak, kısacası. || [TS.kısa] s.1. Boyu, uzunluğu az olan, uzun karşıtı: *Kısa boylu adam. Kısa etek*. 2. Az süren, uzun olmayan: "*Türk milleti en kısa zaman içinde yeni harflerle okumaya, yazmaya başladı.*" -E. İ. Benice. 3. Ayrıntısı çok olmayan: *Kısa bilgi. Kısa yazı*. 4. zf. Kısaca, kısaltarak: *Kısa konuştu*. 5. is. Kısa olan şey: *Uzun lâfin kısası. kısa günün kârı* "hiç olmamaktansa bu kadarı da iyidir" anlamında kullanılır. *kısa kesmek* sözü uzatmamak: "*Ahmet Kerim annesiyle kısa kesmek istediği konuşmalarını hep kapıdan çıkarken ayak*

üstünde yapardı." -Y. K. Karaosmanoğlu. kısa tutmak 1. bir şeyi gerektiği kadar uzun yapmamak: *Gömleğin kollarını kısa tutmuşlar.*

2. bir konuyu geniş ve ayrıntılı bir biçimde vermemek: *Başkan açılış konuşmasını kısa tuttu. *kısa çizgi, kısa dalga, kısa devre, kısa far, kısa görüşlü, kısa kafalı, kısa kısa, kısa mesafe, kısa ömürlü, kısa ünlü, kısa vadeli, kısa yoldan*

Ğısaayağ sıf. Ayağı kısa olan, kısa ayaklı. || [TS. Ø]

Ğısaboğaz(lı) sıf. Boğazı kısa olan, kısa boğazlı. || [TS. Ø]

Ğısa-boy(lu)sıf. Boyu uzun olmayan, kısa boylu. || [TS. Ø]

Ğısa-boyun(lu) sıf. Boynu kısa olan. || [TS. Ø]

Ğısa-buynuz (lu)sıf. Buynuzlan kısa, ksa buynuzlu. || [TS. Ø]

Ğısaca sıf. 1 - Biraz kısa, çok uzun olmayan. 2- Özet olarak, kısaca; kısa, özet. // zar. Kısa bir şekilde. || [TS.kısaca] s. 1. Oldukça kısa, biraz kısa: *"Mutfakta kısaca boylu, kısıkça sesli, başı yazma yemeni, sırtı örme hırkalı ihtiyarca bir hanımla karşılaştık."* -M. Ş. Esendal. 2. zf. Kısa olarak, özetle: *"O hafta çocukluk kardeşi ile iki defa daha kısaca görüşebildi."* -O. C. Kaygılı. kısacası kısa söylemek gerekirse: *"Bir kimse, doktor, avukat, yargıç, kunduracı, kısacası ne iş görürse görsün, gerekli sanat eğitiminden yoksunsa, gördüğü işin önemini kavrayamaz."* -N. Cumalı.

Ğısacığ sıf. 1- Çok kısa. 2- Çok kısa, özet (konuşma, yazı vs.) || [TS.kısacık] is. ve s. 1. Çok kısa: *"Kısacık haberi yutarcasına okumuş."* -A. İlhan.

Ğısadalğalı sıf. rad. Kısa dalga alıcısı ve vericisi olan. || [TS. Ø]

Ğısağol(lu) sıf. Kısa kollu. || [TS. Ø]

Ğısağundağlı sıf. Kundağı kısa olan. || [TS. Ø]

Ğısağuyruğ(lu) sıf. Kuyruğu uzun olmayan, kısa kuyruklu. || [TS. Ø]

Ğısaldılmış sıf. Kısa hâle getirilmiş. || [TS. Ø]

Ğısalıflı sıf. Lifleri kısa olan (pamuk). || [TS. Ø]

Ğısalmış sıf. Kısa hâle gelmiş, kısalmış, azalmış. || [TS. Ø]

Ğısametrajlı sıf. Uzunluk olarak normal filmlerden kısa olan. || [TS. Ø]

Ğısamüddetli sıf. Kısa müddetli; kısa zamanda olan, meydana gelen, kısa süren, çok sürmeyen. || [TS. Ø]

Ğısarağ sıf. Biraz kısa, kısa. || [TS.kısarak] s. *hık.1.* Biraz kısa, kısaca: *"Kısarak boylu, kara kuru Nadir Hanımın yerinde şimdi şişman denilecek kadar etlenmiş bir hanım var."* -M. Ş. Esendal. 2. zf. Kısa süreli: *"Giyinip kuşanmak, nişanları takmak, süslenmek de başkaları*

görsün diyedir. Bunun için karşılama törenleri kısarak olur." -M. Ş. Esendal.

Ğısa-saçlı sıf. Saçları kısa, kısa saçlı. || [TS. Ø]

Ğısayunlu sıf. Yünleri kısa olan. || [TS. Ø]

Ğısğaçlı sıf. Kıskaçlı olan. || [TS. Ø]

Ğısğanan sıf. Kıskaç. || [TS. Ø], {TS.→kıskaç}

Ğısğane sıf. 1- Çok kiskanana, kıskaç olan. 2- Çekemeyen, haset eden, gıpta eden. 3-Hasis, cimri, bir şeyi başkasından esirgeyen, açgözlü. || [TS.kıskaç] s. ve is. Kiskanma huyunda olan: *"İlk tanıştığımız günlerde ben kıskaç ve fenaydım."* -P. Safa.

Ğıs-ğivrağ zar. Çabucak ve çözülp kurtulamıyacak şekilde, sağlam, muhkem bir şekilde.//sıf. Hafif, vücuda oturan, harekete engel olmayan (elbise vs.). || [TS. Ø]

Ğısıcı 1- sıf. Kısın, sıkın, kapan. 2- is. Öz. ter. Sıkıcı alet. || [TS. Ø]

Ğısığ sıf. 1- Kısılmış, sıkılmış, küçülmüş; kısalmış, kısaltılmış. 2- Boğuk, tutuk, hırıltılı (ses). || [TS.kısığ] s.1. Kısılmış olan. 2. (ses için) Boğuk, güçlükle çıkan: *"Sonra kısık fakat ateşli, tutkun bir kadın sesi korkuyla, hiddetle haykırdı."* -H. E. Adıvar. 3. (göz kapakları için) Hafifçe aralanmış, yumulmuş olan. 4. is. coğr. Bir kıvrımı keserek iki yandaki çukurlukları birleştiren, dar ve boğaz biçimindeki koyak, dar boğaz, klüz.

Ğısılmış sıf. Sığınmış, bir yere sığınmış, saklanmış. || [TS. Ø]

Ğısır sıf. Döl vermeyen, doğurmayan, üremeyen, çoğalmayan. || [TS.kısır] s.1. (insan ve hayvan için) Üreme imkânı olmayan, döl vermeyen. 2. (toprak için) Ürün vermeyen: *Kısır toprak.3. mec. Verimsiz, yararsız, sonuçsuz: Kısır çalışma. Kısır tartışma. 4. biy. İçinde hiçbir üreme olayı geçmeyen (canlı hücre, çekirdek vb.). *kısır döngü*

Ğısıremen sıf. Kısır kalmış, döl tutmamış annesini tekrar emen (hayvan). || [TS. Ø]

Ğısnağ 1- is. Çok zor girilen yer. 2- sıf. Acele ile, acilen. **Ğısnağa salmağ** Acele etmek, sıkıştırmak. || [TS. Ø]

Ğısrağ sıf. Doğurmayan, kısır, döl vermeyen. || [TS. Ø], {TS.→kısır}

Ğışgırığcı sıf. Her zaman bağırp çağırın, gürültü şamata çıkarın. || [TS. Ø], {TS.→şamatacı, yaygaracı}

Ğışlığ sıf. Kışa ait, kış için ayrılan veya kış mevsiminde yetecek kadar, kışlık. || [TS.kışlık] s.1.Kışa özgü, kış için: *Kışlık giysi.Kışlık biber, patlıcan, kabak.2.is. Kışın oturlan yapı: "Sıcak yaz aylarını geçirmek için deniz kenarlarına, kırlara, tepelere kaçanlar, şimdi birer birer kışlıklarına dönüyorlar."* -A. Haşim.

Ğıt sıf. Bulunmayan, yok denecek derecede az, gerekenden az, kıt. **Ğıt olmağ** Bulunmamak,

çok az olmak. || [TS.kıt] s. 1. İhtiyaca yetmeyecek kadar az, bol karşıtı: *Bu yıl ürün kıt.* "O devirde bizim gibi henüz askere gitmemiş şöförler çok kıttı." -A. Gündüz. 2. (duygu, söz vb. için) Az: "Sözü kıt bir adamdı." -Halikarnas Balıkcısı. *kıt kanaat, *kıtı kıtına*

Ğıvrıcığ sif. Kıvrıcık, küçük küçük kıvrılmış hâlde olan. || [TS.kıvrıcık] s. 1. Küçük küçük kıvrımları olan: "Altı yaşlarında sarı, kıvrıcık saçlı bir kız çocuğu, tepine tepine ağlıyordu." -R. N. Güntekin. "Kalın, yağlı ensesi gayet kısa, seyrek ve kıvrıcık sakal, esmer renk, geniş omuzlarla âdeta bir pehlivan." -M. Ş. Esendal. 2. is. Daha çok Trakya ve Marmara'da yetiştirilen, beyaz tüylü, ince kuyruklu bir tür koyun. 3. is. Bu koyunun eti. 4. s. Kıvrıcık salata. *kıvrıcık koyun, *kıvrıcık salata*

Ğıvrıcığsaç(lı) sif. Saçları kıvrım kıvrım olan. || [TS. Ø]

Ğıvrıcığtel(li) sif. Saçları kıvrım kıvrım olan. || [TS. Ø]

Ğıvrıcığtüklü sif. Tüpleri kıvrıcık şeklinde olan. || [TS. Ø]

Ğıvrığ sif. 1- Sağlam, sıhhatli, sağlıklı.//Çevik, hareketli, zinde. 2- Hafif, vücuda oturan, harekete engel olmayan (elbise, ayakkabı vs.). || [TS.kıvrak] s. 1.Canlı, hareketli, atik: "*Lâstik ayakkabularının üstünde kıvrak ve çevikti.*" -H. Taner. 2. Akıcı, işlek: *Kıvrak bir zekâsı var. Kıvrak bir anlatım.* 3. is. *hlk.* Yerli dokuması kara bezden yapılmış köylü kadın yeldirmesi. 4. is. *hlk.* İnce tülbent veya ipekli baş örtüsü. 5. *hlk.* Aceleci. 6. s. *hlk.* Güzel, şık, yakışıklı: "*Herhâlde böyle tertipli, kıvrak, pırıl pırıl, hanım hanımcık olurdu.*" -H. Taner. *kıvrak kıvrak

Ğıvrığ sif. Kıvrılmış hâlde olan, burulmuş halde. || [TS.kıvrık] is. ve s. Eğrilip bükülmüş; yuvarlak bir biçim verilmiş: "*Sarı, uçları az kıvrık bıyıkları vardı.*" -Y. Z. Ortaç.

Ğıvrılmış sif. Kıvrım hâlinde; kıvrılmış şekilde. || [TS. Ø], {TS.→kıvrık}

Ğıvrım 1- sif. Kıvrım, kıvrılan, bükülen kısım./Spiral şeklinde olan; buruk. 2- is. Bir şeyin eğilip bükülen yeri, kıvrım yeri. || [TS. Ø]

Ğıvrım-ğıvrım zar. ve sif. Kıvrım kıvrım, çok kıvrımlı. || [TS.kıvrım kıvrım] s. Kıvrımları olan, dalgalanmış bir yüzey veya dalgalı bir çizgi biçiminde olan: *Saçları kıvrım kıvrım. Kıvrım kıvrım yollar. kıvrım kıvrım kıvrınmak* 1. çok acı çekerek kıvrınmak; 2. yalvarma veya sıkıntı gibi bir sebeple çok kıvrınmak.

Ğıvrımlı sif. Kıvrımları olan.// Eğri büğrü, buruk hâlde. || [TS.kıvrımlı] s. Kıvrımı olan.

Ğıvrımsağgal sif. Kıvrıcık sakallı. || [TS. Ø]

Ğıyğac 1- sif. Eğri, yan, şaşı. 2- Eğri, yanlamasına katlanmış kumaş vs; üçgen

şeklinde baş örtüsü. || [TS. Ø], {TS.→eğri, şaşı, yan}

Ğıyğacı sif. Eğri, yanlamasına, şaşı. **Ğıyğacı bahmağ** a- Gözünün ucuyla bakmak, yanlamasına bakmak b- Süzğün süzğün bakmak. . || [TS. Ø], {TS.→eğri, şaşı, yan}

Ğıyığ¹ sif. Gözleri kısık, kısalmış hâlde. || [TS. Ø]

Ğıyığöz(lü) sif. Gözleri kısık, çekik. || [TS. Ø]

Ğıyılı sif. mah. Kaytanı, ipliği olan. || [TS. Ø], {TS.→kaytanlı}

Ğızardılmış sif. 1- Kırmızı hâle gelinceye kadar ısıtılmış. 2- Şiddetli ateşin üzerinde kı-zanncaaya kadar pişirilmiş; kavrulmuş. 3- Kırmızı renge boyanmış. 4- meç. Çok utatv ditilmiş, mahcup edilmiş. || [TS. Ø]

Ğızarmış sif. 1- Aşın ısınmadan dolayı kırmızı hâle gelmiş, kıpkırmızı olmuş, koflaşmış. 2- Ateşin üzerinde kızanncaaya kadar pişmiş, kavrulmuş. 3- Kırmızı renge bürünmüş. 4- Olgunlaşmış (meyve). || [TS. Ø], {TS.→kızarık}

Ğızdırıcı sif. Bir şeyi ısıtmaya yarayan; ısıtıcı.//is. Isıtıcı cihaz vs. || [TS. Ø]

Ğızdırılmış sif. Kızgın hâle getirilmiş, ısıtılmış. || [TS. Ø]

Ğızdırmalı 1- sif. Sıtma hastalığına yakalanmış, sıtmalı.//is. Sıtmalı hasta adam. 2- zar. Ateş (vücut) yükselmiş hâlde, hararet içinde. || [TS. Ø], {TS.→sıtmalı}

Ğızgın sif. 1- Çok sıcak, kızgın hâlde, yüksek hararetli; yakıcı. 2- mec. Coşkun, hararetli, heyecanlı, alevli, ateşli, ihtiraslı.//meç. Heyecanlı, derin hisleri ifade eden. 3- mec. Çok gergin, güçlü, şiddetli. // meç. En güçlü, en çok, en büyük, şiddetli. || [TS.kızgın] s.1. Çok ısınmış, ısıtılmış veya kızdırılmış: "*Bir gün gene kızgın kuma bağdaş kurmuş, düşünürken bir Arap erinin sesini duydu.*" -F. R. Atay. "*Kızgın bir demire dökülen damla iz bırakmaz, buhar olur.*" -C. Meriç. 2. mec. Kızmış olan, öfkeli, mütehevvir: *Kızgın bakış.* "*Hani Allah sizi inandırсын, bu kadar kızgın olmasaydım, korkardım.*" -S. F. Abasıyanık. 3. mec. Kızışık, zorlu, sert, şiddetli. 4. Eş arayan (hayvan): *Kızgın bir boğa.* *kızgın bulut

Ğızıl 1- is. Altın. **Ğızıl bahasına** Çok pahalıya. **Ğızıl suyuna çekmek** Altın olmayan metalleri altın suyuna batırarak altın rengini kazandırmak. **Ğızıla tutmağ** Altınla süslemek.//sif. Altın çerçeveye takılmış, altınla süslenmiş.//is. Altından yapılmış şeyler; altın para. 2- sif. Al, kırmızı. 3- sif. meç. Sosyalizm ile ilgiji, Sovyet Sosyalist İdaresi ile ilg[i]. **Ğızıl esger** tar. Kızıl ordu askeri. **Ğızıl ordu** Sovyet Ordusu'nun 1918 yılından 1946 yılına kadar olan adı. 4-sif. Altın renginde olan, parlak sarı, altın gibi ışık saçan.

5- sif. mec. Çok kıymetli, çok değerli, çok güzel, çok iyi. Ğızıl eller On parmağında on marifet olan, becerikli, maharetli. Ğızıl sözler Çok akıllı, faydalı sözler, nasihatler. 6-bak. Ğırmızı 4. mana. 7- sif. kon. Hiçbir şeyden çekinmeyen, yüzüz, utanmaz. Ğızıl yumurta bayramı Hristiyanların paskalya bayramının halk arasındaki adı. || [TS.kızıl] *is.1. Parlak kırmızı renk. 2. s. Bu renkte olan: "Sular sarardı... Yüzün perde perde solmakta / Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta." -A. Haşim. "Gaz lâmbasının kızıl ışığıyla aydınlanmış pencerede dolaşan gölgelerden bir şeyler sezmeğe çalışarak koşuyorum." -Y. Z. Ortaç. 3. s. mec. Aşırı derecede olan: Kızıl deli. "Softalar arasında kızıl bir kavga kopmuştu." -F. R. Atay. 4. mec. Komünist. 5. tıp Daha çok küçük yaşlarda görülen, bulaşıcı, yüksek ateşli, kırmızı renkte geniş lekeler döktüren, kuluçka dönemi üç dört gün süren tehlikeli hastalık. 6. *hlk. Altın. *kızılağaç, Kızılbaş, kızıl boya, kızılçam, Kızılderili, Kızılma, kızıl ısı, kızıl iblis, kızılkanat, kızılkantaron, kızılkantarongiller, kızıl kıyamet, kızılkök, kızılkurt, kızılkuyruk, kızıl ötesi, kızıl su yosunları, kızılşap, kızilyaprak, kızıl yara, kızıl yel, kızilyörük**

Ğızılıbayrağlı sif. Kızıl Bayrak mükafatı alan, taşıyan adam. || [TS. Ø]

Ğızılıbendli sif. Bağ astından olan, altın bağı. || [TS. Ø]

Ğızılıboz sif. Kırmızımsı boz (gri) renkli. || [TS. Ø]

Ğızılca 1- sif.tıp. Deride kızıl renkte döküntüye sebep olan bulaşıcı ve ateşli salgın hastalık, kızıl hastalığı. 2- sif. Kırmızımsı renkle. || [TS.kızılca] *s. 1. Kızıla çalar, az kızıl. 2. is. Kızıla çalan bir çeşit buğday. 3. s. Aşırı derecede, kızıl. *kızılcağışı, kızılca kıyamet*

Ğızılcalı sif. tıp. Kızıl hastalığına yakalanmış. || [TS. Ø]

Ğızıldış(li) sif. Dişi veya dişleri altından olan, altın dişli. || [TS. Ø]

Ğızıl-ğırmızı sif. 1- Parlak altın renginde olan, parlak sarı, altın gibi parlayan. 2- mec. Nezaketsizcesine açık; lafını açık açık söyleyen, lafi yüze vuran, dobra dobra. || [TS. Ø]

Ğızılxallı sif. Üzerinde kırmızı benekleri olan, kırmızı beneklerle kaplı. || [TS. Ø]

Ğızılı sif. Altın renginde olan, parlak san renkli. || [TS. Ø]

Ğızılı sif. Altın kaplanmış altınla süslenmiş. || [TS. Ø]

Ğızılıduzlu sif. Üzerinde kızıl yıldız madalyası olan. || [TS. Ø]

Ğızışgan sif. Azgın, kudurmuş, aşırı hareket eden. || [TS. Ø], {TS.→azgın}

Ğızışmış sif. 1- Isınmış. 2- meç. Kızışmış, sinirlenmiş. || [TS. Ø], {TS.→hiddetli, kızgın, öfkeli, sinirli}

Ğızmar sif. Çok kızgın, yakıcı, çok sıcak./ /is. Çok sıcak hava. || [TS. Ø], {TS.→yakıcı}

Ğızmış sif. 1- Ateşin üzerinde kalarak çok ısınmış, yakıcı derecede ısınmış. 2-mec. kendini kaybetmiş, hiddetlenmiş, öfkelenmiş, kızışmış. || [TS. Ø], {TS.→kızgın}

Ğibteküş sif.ar. ve far. Gıpta eden, imrenen. || [TS. Ø]

Ğic sif. 1- Ahmak, serseri, akılsız. Ğic étmek (élemek) meç. Bıktırmak, usandırmak, şaşırmasına sebep olmak, aklını karıştırmak. 2-mec. Yersiz, anlamsız. || [TS. Ø], {TS.→ahmak, akılsız, serseri}

Ğicbeser sif. Serseri, ahmak, akılsız. || [TS. Ø], {TS.→ahmak, akılsız, serseri}

Ğicbéyin sif. Akılsız, serseri, ahmak. || [TS. Ø], {TS.→ahmak, akılsız, serseri}

Ğicellendirici sif. Baş döndüren şey. || [TS. Ø]

Ğıdalandırıcı sif. Gıdalı, besleyici, vücut için yararlı. || [TS. Ø], {TS.→gıdalı}

Ğıdalı sif. Besleyici, gıdası olan. || [TS.gıdalı] *s. Besini olan, besinli.*

Ğıdasız sif. Gıdası olmayan, besleyici özelliği olmayan, yararsız. || [TS.gıdasız] *s. Besini olmayan, yeterli besin alamayan, besinsiz.*

Ğidi sif. Kötlü, yaramaz. Ğidi veya Ğidi-ğidi dünya Faydasız dünya, hayırsız dünya. || [TS. Ø], {TS.→kötlü, yaramaz}

Ğigant sif. yun. Çok büyük, çok iri, azman. || [TS. Ø], {TS.→azman, iri, kocaman}

Ğigiyénik sif. 1- Sağlığa ait, hijyen ile ilgili olan. 2- Hijyen kurallarına uygun olan. || [TS.hijyenik] *s. tıp. Sağlık koruma ile ilgili, sağlık bilgisine uygun, sağlığa yararlı.*

Ğılafılı sif. Kınılı, kını olan. || [TS. Ø], {TS.→kınılı}

Ğilekke sif.ve zar. Ğileklerin konuştuğu dilde (Farsçanın batı grubuna aittir). || [TS. Ø]

Ğiléyli sif. ve zar. Şikayetçi, razı olmayan, hoşnut olmayan. || [TS. Ø], {TS.→şikâyetçi}

Ğilğarışdıran sif. öz., inşaat yaparken kili sulandırıp karıştıran alet. || [TS. Ø]

Ğilli sif. Karışımında kil olan, kil karıştırılmış. || [TS.killi] *s. İçinde kil bulunan: Killi kütle. Killi şist.*

Ğilliceli sif. jeol. Bileşiminde çok kil olan. || [TS. Ø]

Ğilü galçı sif. ve is. Kavga gürlütlü çıkarıcı, kavgacı. || [TS. Ø], {TS.→kavgacı}

Ğimnastik sif Jimnastiğe ait olan, jimnastikle ilgili. || [TS. Ø]

Ğinéoloji sif. yun. Kadın doğum hastalıklarıyla ilgili olan, ona ait olan. || [TS. Ø]

Ğipgirde sif. Yusuvarlak. || [TS. Ø], {TS.→yusuvarlak}

Gipsli sıf. Bileşiminde kireç taşı olan. || [TS. Ø]
Girami sıf. far.klas. Sevgi duyulan, sevilen, saygı duyulan. || [TS. Ø]
Girdablı sıf. 1- Girdabı olan. 2- mec. Ağır, zor, tehlikeli, ıstıraplı. || [TS. Ø], {TS.→ağır, ıstıraplı, tehlikeli, zor}
Girde sıf. 1- Daire şeklinde, yuvarlak. 2- Yumru, yuvarlak. 3- Kısa boylu şişman adam. || [TS. Ø], {TS.→müdevver, yuvarlak}
Girdece sıf. Çok yuvarlak. || [TS. Ø]
Girdedişli sıf. tek. Yuvarlak dişli, dişleri daire şeklinde olan. || [TS. Ø]
Girdegöz(lü) sıf. Gözleri yuvarlak olan. || [TS. Ø]
Girdenek sıf. Yuvarlak, yumru. || [TS. Ø], {TS.→yumru, yuvarlak}
Girdesifet(li) sıf. Yuvarlak yüzlü. || [TS. Ø]
Girdeüz(lü) sıf. bak. Girdesifet(li). || [TS. Ø]
Giriftar sıf.far. Vurgun, tutkun, müptela.
Giriftar étmek Maruz kılmak, müptela etmek, vurgun etmek. **Giriftar olmağ** Tutulmak, vurulmak, maruz kalmak, müptela olmak, //éşğe sözü ile: Aşık olmak, vurulmak. || [TS.giriftar] s. esk. Tutulmuş, yakalanmış. giriftar olmak yakalanmak, tutuklanmak: *Amansız bir derde giriftar olmuş.*
Girinti-çixıntı sıf. Yüzeyin düz olmaması, yüzeyde yüksekliklerde çukurluklar olması. || [TS. Ø]
Girinti(li)-çixıntılı sıf. Girintisi ve çixıntısı olan, yüzeyi veya kenarları düz olmayan, dik ve çukur olan. || [TS.girintili çixıntılı] s. Düz veya düzgün olmayıp girinti ve çixıntıları olan.
Girli sıf.1- Güçlü,Kuvvetli.2-mah. Çok, çokça. || [TS. Ø], {TS.→güçlü, kuvvetli}
Girsiz sıf. kon. Güçsüz, kuvvetsiz, gücü olmayan, zayıf. || [TS. Ø], {TS.→güçsüz, kuvvetsiz, zayıf}
Girvenkelik sıf. esk. 1- 400 gram ağırlığında olan. 2- Tartılan, ölçülen bir şeyin ağırlığının, hacminin kaç girvenge ettiğini bildirir. 3- is. 400 gram ağırlığında tartı taşı. || [TS. Ø]
Giryan sıf.ve zar. far. klas. Ağlayan, sızlayan, devamlı ağlayan. **Giryan étmek** (élemek) Ağlatmak, sızlatmak, gözünü yaşlı bırakmak. **Giryan olmağ** Ağlamak, göz yaşını dökmek. || [TS. Ø]
Gisim is. ar.1- Bütün bir şeyin ayrı ayrı parçası, kısım. 2- Tür, çeşit. **Gisim-gisimsif.ar.**Çeşit çeşit, kısım kısım, çeşitli. || [TS. Ø], {TS.→çeşit, çeşitli, türlü}
Gişalı sıf.anat. Perdeli, zar ile kaplı. || [TS. Ø], {TS.→perdeli}
Giyabi sıf.ar. İşle ilgili bir şahsın kendisi olmadığı hâlde yapılan, meydana gelen. 2- Derslere muntazaman girmeden, mektupla vs. ile yapılan tahsil. || [TS.giyabı] s. 1. (bir kimse)

Bulunmadığı sırada yapılan. verilen: *Giyabi hüküm.* 2. Uzaktan, görüşmeden (olan): *"Birbirine benzer yaşayanlar arasındaki giyabi dostluk alâkasını içimizde taşıyoruz."*-P. Safa. **giyabî hüküm, giyabî tutuklama*
Giyabiçi is.ve sıf. Dersleri muntazam takip etmeyen, derslere girmeyen, dışarıdan okulu bitirmeğe çalışan talebe. || [TS. Ø]
Giyamçı is. isyancı, isyan eden adam.// sıf. İsyancı. || [TS. Ø], {TS.→isyancı}
Giymeli sıf. Kıymalı, kıyma etle hazırlanmış. || [TS.kıymalı] s.(yemek için) İçinde kıyma bulunan. **kıymalı börek, kıymalı ispanak, kıymalı makarna, kıymalı pide, kıymalı yumurta*
Giymelik sıf. Kıymalık. || [TS.kıymalık] s. Kıyma yapmaya elverişli: *Kıymalık et.*
Giymetli sıf. 1- Kıymeti, değeri yüksek olan; pahalı.//Üzerinde değeri yazılı olan, fiyat etiketi olan. 2-mec. Çok gerekli, mühim, çok değerli. 3- mec. Üstün, iyi, değerli, hoş. aziz. || [TS.kıymetli] s. Değerli: *"Kıymetli şeylerin muhafazası güçleşti."*-B. Felek. **kıymetli evrak*
Giymetsiz sıf. 1- Hiçbir değeri, kıymeti olmayan; değersiz. 2-mec. Hiçbir ehemmiyeti olmayan. || [TS.kıymetsiz] s.Değersiz
Giymetsünas sıf.ve ar. Kadir kıymet bilen, değerden anlayan. || [TS. Ø], {TS.→değerbilir, kadirbilir, kadirşinas}
Giziltili sıf. Ağrılı, acılı, sızılıtlı, sancılı. || [TS. Ø], {TS.→acılı, ağrılı, sancılı}
Gizledilmiş sıf. Gizli yere konmuş, saklanmış. || [TS. Ø], {TS.→gizlenmiş}
Gizli 1- sıf. Başkası veya başkaları için sır olan, onlardan saklanan//Saklı, gizli. **Gizli ğalmağ** Kimse bilmemek, bildirilmemek, **Gizli saxlamağ** Kimseye söylememek, bildirmemek.//Kendini açığa çıkarmayan, gizli hareket eden.// Başkalarına bildirilmeyen, içte sır olarak saklanan. //Birisini için sır olan.//Gizli ilişki, görüşme.//Kimsenin bilmediği veya çok az adamın bildiği. 2-Legal olmayan. 3- Açık faaliyet etmeyen; gizli. 4- zar. Gizli olarak, başkalarının haberi olmadan. **Gizli seçkiler** Gizli oy verme yolu ile yapılan seçirn. **Gizli sésverme** Gizli oy kullanma, **Gizli-gizli** zar. Gizli olarak başkalarının haberi olmadan. || [TS.gizli] s. 1. Görünmez, belli olmaz bir durumda olan: *Gizli kapı. Gizli çekmece.* 2. Başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan, mahrem, mestur: *"İki komutan arasında o gün gizli bir anlaşma yapıldığı söylentisi çıkmıştı."*-H. Taner. *"Duvarın ardındaki bu gizli konuşma Hasan için ne bulunmaz, ne güzel bir fırsattı."*-O. C. Kaygılı. 3. Niteliği anlaşılmayan, bilinmeyen: *Gizli kuvvetler.* 4. zf. Saklı olarak, saklayarak: *"Mektubu senden gizli posta kutusuna attım."*-M. Yesari. **gizli din taşımak** din veya inancını kimseye

bildirmemek. (bir şeyi) gizli tutmak başkalarına duyurmamak, saklamak. *gizli celse, gizli cemiyet, gizli dernek, gizli dil, gizli din, gizli duruşma, gizli gizli, gizli kapaklı, gizli oturum, gizli oy, gizli polis, gizli sıtma, gizli şeker, gizli yama

Gizlin sif. Başkası veya başkaları için sır olan //zar. Gizli bir şekilde, gizli olarak. **Gizlin-gizlin** zar.bak. **gizli-gizli**. || [TS. Ø]

Gnoséoloji sif. fel. idrak nazarisine ait olan. || [TS. Ø]

Göburlü sif. Kılıfı olan, kılıfa konmuş. || [TS. Ø], {TS.→kılıflı}

Goca 1- sif. Yaşlı, ihtiyar. 2- is. ihtiyarlamış, yaşı geçmiş. // Evin en yaşlı, en büyük, tecrübeli üyesi, ak sakalı. 3- sif. meç. Eski, kadim, çok yaşlı. 4- is. Erkek, koca, eş. || [TS.koca(II)] s. 1. Büyük, geniş, iri: "Koca salonda bir avuç insan kayboimusuk." -Y. Z. Ortaç. "Elinde koca bir paketle döndü." -M. Ş. Esendal. 2. Kocaman: Koca kafa. 3. Yaşlı ihtiyar. 4. mec. Büyük ulu. *koca bebek, kocakarı, koca kuşluk, kocaoğlan

Gocafendi sif. ihtiyar, yaşlı için elverişli, yaşlıya yararayan, münasip olan. || [TS. Ø]

Gocalmış sif. 1- İhtiyarlamış; ihtiyar. 2- Eskimiş, yıpranmış, gücünü yitirmiş. || [TS. Ø]

Gocaman sif. 1- Yaşlı, tecrübeli; uzun süreli hizmeti ve çalışmaları neticesi herkesin hürmetini kazanmış emektar.// İhtiyar, yaşlı. 2- mec. Azametli, büyük, cüsseli. || [TS.kocaman] s. 1. Çok iri, büyük, koca: "Şu kocaman iri kadehten taşan bira nedir?" -R. H. Karay. "Evlerin kapılarında kocaman yeşil bronz tokmaklar vardı." -S. F. Abasıyanık. 2. Yaşça büyük olan.

Gocayana sif. ihtiyar, yaşlı için elverişli, yararlı, ihtiyara uygun, münasip olan. || [TS. Ø]

Goçağ sif. Yiğit, cesur, korkusuz, mert.// Çalışkan, becerikli, konuşmasını beceren. || [TS.koçak] is. ve s. 1.(erkek için) Yürekli, yiğit, kabadayı. 2. Eli açık, cömert.

Goçbuynuzu sif. ve zar. Koç boynuzu gibi burulmuş hâlde olan. || [TS. Ø]

Göxulu sif. Belirli bir kokusu olan, kokulu. || [TS.kokulu] s.1. Kokusu olan: "Perilerin kızgınlığını yatıştırmak için ceplerinde bir çok kokulu otlar, tohumlar, üzerlikler taşıyordum." -H. R. Gürpınar. 2. Güzel kokan: Kokulu sabun. *kokulu çayır otu, kokulu kiraz, kokulu sabun

Göhumcanlı sif. Kendi akrabalarım çok seven, yakınlarını çok seven, onlar için meraklanan adam. || [TS. Ø]

Göhumlu sif. Akrabaları olan. || [TS. Ø]

Göxumuş sif. Kokmuş, kokuşmuş. || [TS. Ø], {TS.→kokuşuk, müteaffin}

Göxusuz sif. Hiçbir kokusu olmayan, kokusuz || [TS.kokusuz] s. Kokusu olmayan.

Ğolac is. Açık ve gergin hâldeki kolların parmak uçları arasında kalan mesafe (halk arasında sayılarla birlikte uzunluk ölçüsü olarak kullanılır).// sif. Uzun anlamında. || [TS. Ø], {TS.→uzun}

Ğolac-ğolac sif. Uzun uzun. || [TS. Ø]

Ğolay sif. 1-Zor olmayan,zahmetsiz, sân. 2-Münasip, uygun, rahat. 3- Hafif. || [TS.kolay] s. 1.Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen, emeksiz, zahmetsiz, güç ve zor karşısı: Kolay iş. Kolay ders. 2. zf. Kolayca, sıkıntısız bir biçimde, basit: "Cebimde mevcut paradan bu kadar bir şey buna tahsis etmek pek kolaydı." -H. Z. Uşaklıgil. "Yolu bulmak kolay oldu." -Halikarnas Balıkcısı. 3. is. Kolaylık: İşin kolayını buldum. kolay değil elbette, tabii ki. kolay gele! (veya gelsin!) bir iş yapmakta olanlara söylenen iyi dilek sözü. kolayı var çaresi var. (bir işin) kolayına bakmak (veya kolayına kaçmak) bir işi yapmak için kolay ve kestirme yolu seçmek. (herhangi bir biçim) kolayına gelmek bir işin herhangi bir biçimde yapılmasını daha kolay bulmak.kolayını aramak bir şeyi yapmak, çözmek için gerekli kolay ve kestirme yöntemi araştırmak: "Yanlışını düzeltmek için bir kolayını aramaya başladı." -M. Ş. Esendal. kolayını bulmak kolaylıkla yapabilmeyi sağlamak veya yapma yolunu bulmak: "Bu Şadi ne yapar yapar, İstanbul'daki bütün yabancı konsoloslukların kokteyline, yemeğine kendini davet ettirmenin bir kolayını bulur." -H. Taner.

Ğolayca sif. 1- Çok kolay, zahmetsiz. 2-Uygun, münasip, rahat. || [TS.kolayca] s. 1. Oldukça kolay olan. 2. zf. (kola'yca) Kolaylıkla, sıkıntı çekmeden: Evi kolayca bulduk.

Ğolbağlı sif. Bileğinde bilezik olan, bilezikli. || [TS. Ø], {TS.→bilezikli}

Ğol-budağlı sif. Büyük dalları, budakları olan. || [TS. Ø]

Ğollu sif. Kolları olan. || [TS.kollu] s. 1. Kolu olan: Kollu sandalye. 2. Herhangi bir biçimde kolu olan.

Ğollu-budağlı sif. Dallı budaklı, çok dallan olan. || [TS. Ø]

Ğollu-ğanadlı sif. bak. Ğol-budağlı. || [TS. Ø]

Ğolsuz sif. 1- Kolu olmayan. 2- Bir kolu olmayan (kesik). || [TS.kolsuz] s. 1. Kolu olmayan: "Etrafımda hastalar, topallar, kolsuzlar görmüştüm." -A. Haşim. 2.(giysi için) Kol geçirilmemiş olan.

Ğolsuz-ğanadsız sif. Aciz, her imkandan mahrum; bir iş yapmak için imkanı, becerisi olmayan. || [TS. Ø], {TS.→aciz, zavallı}

Ğoltuğlu sif. Koltuğu yaslamak için özel yeri olan şey. || [TS.koltuklu] s.Kol dayayacak yeri olan: Koltuklu sandalye.

Ğolubağlı zar. ve sıf. Kolları bağlı; kollan bağlı durumda, şekilde. || [TS. Ø]
Ğoluçirmekli sıf.ve zar.Kollarını sıvamış hâlde. || [TS. Ø]
Ğolüğüvvetli sıf. Güçlü, kuvvetli, sağlam. || [TS. Ø], {TS.→güçlü, kuvvetli, sağlam}
Ğolukesik sıf. Bir kolu kesik, bir kolu olmayan, tek kollu. || [TS. Ø]
Ğoluzorlu sıf. ve is. 1- Yoksulları, fakirleri ezen, onlara zulmeden adam; zorba. 2-Güçlü. || [TS. Ø], {TS.→müstebit, zorba}
Ğonağcıl sıf. Misafirperver. || [TS. Ø], {TS.→konuksever, mükrim}
Ğonağ-ğaralı sıf. kon. Daimi olarak misafiri olan, misafiri eksik olmayan. || [TS. Ø]
Ğonağperest sıf.Misafirperver, konuksever. || [TS. Ø], {TS.→konuksever, mükrim}
Ğonağperver sıf Misafirperver, konuksever. || [TS. Ø], {TS.→konuksever, mükrim}
Ğonagseven sıf.Misafirperver, konuksever. || [TS. Ø], {TS.→konuksever, mükrim}
Ğonağsevmez sıf. Misafir kabul etmeyen, misafir sevmeyen. || [TS. Ø]
Ğonbul is. ve sıf. Şişman, toplu, semiz. || [TS. Ø], {TS.→semiz, şişman, toplu}
Ğondarma 1- Kendinden uydurma, sonradan ilave etme. 2- sıf. Uydurma, sahte, suni, aslı olmayan.//is. olarak aynı anlamda. 3- sıf. Monte etme, monte edilen. || [TS. Ø], {TS.→sahte, sun'î, uydurma, yapay}
Ğonşu is. 1- Ev, işleri, arazi, köy vs. bakımından yakın olan, yakınında yaşayan adam, komşu. 2- sıf. Komşu olan. || [TS.komşu] s. 1. Konutları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları ad: "*Komşu köşkte liseden yeni çıkmış bir çocuktan mektep kitabını getirttim.*" -F. R. Atay. 2. s. Sınır ortaklığı bulunan, mücavir: *Komşu ülke.* "*Komşu bahçeler arasında da pek kullanılmayan yan kapılar vardı.*" -Ç. Altan. (bir yeri) komşu kapısına çevirmek yakın olmadığı ve sık sık uğranılması gerekmediği hâlde bir yere çok sık gitmek. komşu komşunun külüne (veya tütününe) muhtaçtır komşular birbirlerine en küçük şey için bile muhtaçtırlar. komşuda pişer, bize de düşer insanların, çevresindekilerin kazancından yararlanma umudunu anlatır. komşunun tavuğu komşuya kaz (karısı kız) görünür başka bir kimsenin malı bize olduğundan daha değerli görünür. *komşu açığı, komşu hatırı, komşu kapısı
Ğonur sıf. Açık kestane renginde olan, açık kahve rengi. || [TS. Ø]
Ğonurgöz(lü) sıf.Kahverengi gözleri olan. || [TS. Ø]
Ğonurumtul sıf. Biraz açık kahve rengi, kestane rengi. || [TS. Ø], {TS.→kestane}

Ğopcul sıf. Yalancı, abartılı, mübalağalı konuşan. || [TS. Ø], {TS.→yalancı}
Ğopçu sıf. Bir şeyi gereğinden fazla abartılı anlatmaya, kendi yaptıklarını mübalağalı anlatmayı adet edinmiş kimse. || [TS. Ø], {TS.→abartımacı, mübalağacı}
Ğopuğ 1- sıf. Kopmuş, kırılmış, yırtılmış, kesilmiş, kesik. 2- is. Bir şeyin kırılmış, kopmuş, yırtılmış, zedelenmiş veya kırılıp düşmüş yeri. || [TS.kopuk] s. 1. Kopmuş: *Kopuk düğme.* 2. mec. Toplum kurallarına aldırmayan erkek, işsiz, güçsüz, serseri: "*Birkaç gün sonra da bu işi yapanın Edirne'de bir jandarmayı öldürüp kaçan Pazarcıklı Murat adında bir kopuk olduğu söylendi.*" -M. Ş. Esenal. "*Siz daha elinizin altındaki iki üç kopuğa söz geçiremiyoruz.*" -A. İlhan.
Ğorxacağ sıf.mah.bak. **Ğorxağ.** || [TS. Ø], {TS.→korkak}
Ğorxağ sıf. 1- Cesaretsiz, korkak, yüreksiz. // is. Korkak adam. 2- meç. kon. Kısa, biraz kısa veya küçük. || [TS.korkak] s. Çok çabuk ve olmayacak şeylerden korkan (kimse, hayvan): "*Kulağının korkak boşluğunu delen ses, seher kuşunun değil, bülbülün sesi idi.*" -F. R. Atay. korkak bezirgan ne kâr eder ne zarar (veya ziyan) iş yapmaya korkan tüccar, kendisini zarardan korumuş olur, ama kazanç da sağlayamaz.
Ğorxmaz sıf. Hiçbir şeyden korkmayan, çekinmeyen; cesur, yürekli, yiğit. || [TS. Ø], {TS.→cesur, yiğit, yürekli}
Ğorxubilmez sıf. Hiçbir şeyden korkmayan, çekinmeyen; yürekli. || [TS. Ø], {TS.→cesur, yürekli}
Ğorxulu sıf, 1- Korkunç, korku hissi doğuran, "korkutan, dehşetli. 2- Tehlikeli, belalı. // Kötü netice veren, ölümle neticelenebilen. || [TS.korkulu] s. 1. Korku veren, korkutan: "*Bu gördüğü korkulu düşlerin, geçirdiği kabusların nedeni, ortada idi.*" -H. Taner. "*Gördüğü korkulu rüyalara ve bunların tabirlerine inanırdı.*" -A. Ş. Hisar. 2. Kendisinden kötülük gelebilen, tehlikeli: *Bu korkulu işe girişmeyin.* "*Hâlinde şerir, korkulu bir adam olduğu görünüyordu.*" -M. Ş. Esenal. korkulu rüya (veya düşün) görmektense uyanık yatmak evlâdır (veya yeğdir) tehlikeli bir işe girişmektense o işin sağlayacağı kazançtan vazgeçmek daha iyidir: "*O, çok kere, korkulu rüya görmektense uyanık yatmak evlâdır, diye sabaha kadar uyumamağa çalışır.*" -A. Ş. Hisar.
Ğorxunc sıf. 1- Dehşet doğuran, korkuya düşüren, dehşetli, korkunç. // Çok güçlü, çok şiddetli. 2- Bakılınca insanı dehşete düşüren, korku hissi yaratan, korkunç görüntülü. 3- Korkulu, tehlikeli. || [TS.korkunç] is. ve s. 1. Çok korkulu, korku veren, dehşete düşüren,

müthiş: "Bizi buraya getiren arabacı yolda birtakım korkunç şeyler söyledi." -H. R. Gürpınar. "O kadar ki yılanın gözlerinden daha çirkin, daha korkunç diyeceğim." -M. Ş. Esendal. 2. (herhangi bir özelliğiyle) şaşkınlık veren. 3. Çok aşırı, pek çok, güçlü, şiddetli: *Sinema korkunç kalabalıktı. "Kendini korkunç bir pehlivan sanırmış ki, adımı Çelikkol koymuş."* -M. Ş. Esendal.

Ğorxusuz sıf. ve zar, 1- Korkusu olmayan, korkmayan, cesur, yiğit. 2- Hiçbir korkulacak, zarar verecek tarafı olmayan; tehlikesiz, zararsız. || [TS.korkusuz] s. 1. Korkusu olmayan, yürekli, pervasız. 2. Korku vermeyen, tehlikesiz.

Ğorlu sıf. 1- İçinde kor olan, kor ateşi olan. 2- mec. Henüz iyileşmemiş, ağrısı, sızısı olan. || [TS. Ø], {TS.→ateşli}

Ğoruğ-ğaytağsız sıf. ve zar. Haddi hududu bilmeyen, konuşmasını, hareketini bilmeyen; edepsiz, nezaketsiz. || [TS. Ø], {TS.→edepsiz, nezaketsiz}

Ğoruyucu sıf. Bir şeyden koruyan, muhafaza eden, mani olan, engel olan. // is. Koruyan mekanizma, cihaz. || [TS.koruyucu] is. ve s. 1. Korumak işini yapan, gözetici, hami. 2. is. Koruyan kimse, muhafız. 3. s. Asalağı dış ortamda yok eden, onun konakçıya ulaşmasına engel olan (ilâç veya işlem). **koruyucu hekimlik, koruyucu ünsüz*

Ğoşa 1- sıf. Çift, iki tane, bir çift. // Yan yana duran. 2- zar. ikisi yan yana; beraber, birlikte. 3- iki. *ğoşa-ğoşa* zar. Çift çift, ikişer ikişer. || [TS. Ø], {TS.→çift}

Ğoşaatlı sıf. Bir çift at koşulmuş, iki atlı. || [TS. Ø]

Ğoşabuynuz(lu) sıf. Çift boynuzlu, çift boynuzu olan. || [TS. Ø]

Ğoşacibli sıf. Çifte cebi olan. || [TS. Ø]

Ğoşadırnağlı sıf. zool. Çift tırnaklı. || [TS. Ø]

Ğoşadodağ sıf. Üst dudağı yarık olan (deve, tavşan vs..). || [TS. Ø]

Ğoşaganad(lı) sıf. 1- Çift kanadı olan, çift kanatlı. 2- İki taraftan ibaret olan. || [TS. Ø]

Ğoşagören sıf.kon.Şaşı, bir şeyi iki gören. || [TS. Ø], {TS.→şaşı}

Ğoşasesli sıf. dil. Yan yana iki sesi olan, çift sesli. || [TS. Ø]

Ğoşma¹ 1- is. Koşmak fiili. 2- sıf. Koşulan, kendi hareket kabiliyeti olmayan, başka bir güç tarafından çekilen. 3- sıf. Birbirine bağlanan, birleştirilen. || [TS. Ø]

Ğoşulan sıf. Kendisi hareket edemeyen, başkasına takılan; motorsuz. || [TS. Ø]

Ğotazlanmış sıf. Püskül gibi olmuş; açmış, çiçeklenmiş. || [TS. Ø]

Ğotazlı sıf. Püsküllü, püskülü olan, püskülle süslenmiş. || [TS. Ø], {TS.→püsküllü}

Ğotik sıf.fr. Gotika üslubunda olan, gotikaya has olan. **Ğotik xürufat**, **Ğotik herfler**, **Ğotik yazı** kırık çizgili yazılar, kırık çizgili harflerden oluşan yazı. || [TS.gotik] s. Gotlarla ilgili. **gotik harfler, gotik sanat*

Ğotmanvuran sıf. Küme şeklinde toplayan (otu vs.), küme yapan. || [TS. Ø]

Ğotur 1- is. Hayvanlarda ve bazan da insanlarda görülen bir deri hastalığı, uyuz. 2- sıf. Bu hastalığa yakalanmış. // Küfür anlamında. || [TS. Ø]

Ğovğaçı sıf. Kavgacı, kavga çıkarmayı seven. || [TS.kavgacı] s. ve is. 1. Kavga etmeyi seven, kavga çıkarıcı (kimse): "*İyi adam olmakla beraber aksi ve kavgacıdır.*" -R. N. Güntekin. 2. mec. Bir amaç uğruna çaba harcayan, mücadele veren (kimse).

Ğovğalı sıf. 1- Kavgalı, münakaşalı, gürültülü. 2- Belalı. || [TS.kavgalı] s. 1. Kavgayla yapılan veya içine kavga karışan: *Kavgalı bir toplantı.* 2. Birisiyle kavga ederek darılmış olan, dargın.

Ğovrağ sıf. bak. **Ğıvrağ**. || [TS. Ø], {TS.→kıvrak}

Ğovrulmuş sıf. Ateşin üzerinde kızartılarak pişirilmiş, kavurmak suretiyle hazırlanmış, kavurmak fiili yapılmış. || [TS. Ø], {TS.→kavruk}

Ğovrumgözlü sıf. Gözleri kahve renginde olan, kahve renkli gözlü. || [TS. Ø]

Ğovuğlu sıf. Kabarcığı olan, kabarcıklı. || [TS. Ø], {TS.→kabarcıklı}

Ğovurmaçı is. Genelde et ve hayvanların iç organlarını pişirip satan adam. //sıf, Kavurmacılıkla uğraşan adam. || [TS. Ø]

Ğovurmaçılığ is. Kavurmacının işi mesleği. // sıf. Kavurmacılıkla uğraşan adam. || [TS. Ø]

Ğovurmalı sıf. Yanında kavurma olan, kavurma ile beraber yenen yemek. || [TS.kavurmalı] s. İçinde kavurma bulunan.

Ğovurmalığ sıf. Kavurma yapmaya uygun, kavurma pişirmeğe yarayan. || [TS.kavurmalık] s. ve is. 1.Kavurma yapmaya elverişli yiyecek. 2. s. Kavurma için ayrılmış.

Ğovuşdurucu sıf. Birleştirici, bitıştırıcı. || [TS. Ø], {TS.→birleştirici}

Ğovuşuğ sıf. Bitişik, birbirine bağlı, ardanda mesafe olmayan; bütün. || [TS. Ø], {TS.→bitişik, bütün}

Ğoyma 1- is. Koymak fiili. 2- sıf. Sonradan konmuş; suni. || [TS. Ø], {TS.→sun¹, yapay}

Ğoyumçu sıf. Kuyumcu, kıymetli taş ve madenlerden süs eşyası yapan ve satan kimse. || [TS. Ø]

Ğozavarı sıf. Koza gibi, kozaya benzeyen. || [TS. Ø]

Gözbel sif. 1- Göğüs veya sırt kemiklerinin eğilmesi neticesinde sırtı kamburlaşan; kambur. // is. Kambur. 2- Bükülmüş, eğri, bir tarafı çıkıntılı. || [TS. Ø], {TS.→kambur}

Göbekli sif.kon. İri göbekli; şişman. || [TS.göbekli] s. 1. Karnı yağlanıp şişmanlamış: "*Orta boylu, geniş göğüslü ve hafif göbekliydi.*" -Ç. Altan. 2. (marul, lâhana için) Yaprakları büyüyüp sıklaşmış.

Göbelekbaş sif. Kafası mantara benzeyen, yassı kafalı. || [TS. Ø]

Göbelekşekilli sif. Mantar şeklinde olan. || [TS. Ø]

Göbelekvarı sif. Mantar şeklinde olan. || [TS. Ø]

Gödecik sif. Boyca çok kısa, kısacık; kısa boylu. || [TS. Ø], {TS.→kısacık}

Gödek sif. Kısa; uzun olmayan, uzak olmayan, özet. || [TS. Ø], {TS.→kısa}

Gödekce 1- zar. Kısaca, uzun olmayan, özet. // sif. Kısaca, uzun olmayan. 2- is. Vücudu saran kısa ve sıcak tutan elbise. || [TS. Ø], {TS.→kısaca}

Gödekceli sif. Gödekce adlanan elbise giymiş, üzerinde gödekçe olan. || [TS. Ø]

Gödekcilik is. ve sif. Gödekce dikmek için elverişli, uygun, gerekli. || [TS. Ø]

Gödekayağ(lı) sif. Ayağı kısa olan; kısa ayaklı. || [TS. Ø]

Gödekbarmağlı sif. Parmağı veya parmakları kısa olan. || [TS. Ø]

Gödekboğaz(lı) sif. Boğazı kısa olan; kısa boğazlı. || [TS. Ø]

Gödekboylu sif. Kısa boylu, boyu kısa olan. || [TS. Ø]

Gödekboyun{lu} sif. Boyunu kısa olan; kısa boyun(lu). || [TS. Ø]

Gödekdeste(li) sif. Kısa saplı. || [TS. Ø]

Gödekçiç(lı) sif. Ayakları, bacakları kısa olan, kısa bacaklı. || [TS. Ø]

Gödekçöl{lu} sif. Kısa kol(lu); kolu kısa olan. || [TS. Ø]

Gödekçuyruğ(lu) sif. Kuyruğu kısa olan; kısa kuyruk(lu). || [TS. Ø]

Gödeksaç(lı) sif. Saçları kısa olan, kısa kesilmiş. || [TS. Ø]

Gödeksap(lı) sif. Kısa saplı, sapı kısa olan. || [TS. Ø]

Gödekyun(lu) sif. Yünü kısa olan. || [TS. Ø]

Gödenğulu sif. ve is. Midesine düşkün, midesine kul olan, çok yemek yiyen; doymak nedir bilmeyen. || [TS. Ø], {TS.→obur}

Göderek sif. Biraz kısa, kısacık. || [TS. Ø], {TS.→kısacık}

Gölmeçeli sif. Küçük göl, su birikintisi olan. || [TS. Ø]

Gömgöy¹ sif. Masmavi, koyu mavi. || [TS. Ø], {TS.→masmavi}

Gömgöy² 1- sif. Koyu yeşil, yemyeşil; her tarafı yeşil. 2-zar. Soğuktan, hiddetten morarmış hâlde. 3- İs. Darbe vs. neticesinde vücudun herhangi bir yerinde oluşan morartı. **Gömgöy göyermek** Mosmor olmak, mor lekeler oluşmak. || [TS. Ø], {TS.→yemyeşil}

Gömrüklü sif. Üzerine gümrük vergisi konmuş, gümrük alınan. || [TS.gömrüklü] s.1. Gümrük vergisi ödenmesi gerekli olan: *Gömrüklü mal.* 2. Gümrük vergisi ödenmiş olan.

Gömrüksüz sif. Üzerine gümrük vergisi konmamış, gümrüksüz. || [TS.gömrüksüz] s.1. Gümrük vergisi ödenmesi gerekmeyen: *Buzdolabı, çamaşır makinesi, artık akla ne gelirse, bunları gümrüksüz olarak yurda sokabilirmişim* 2. Gümrük vergisi ödenmemiş, kaçak.

Gönçe is. far. Henüz açılmamış gül, tomurcuk, gonca. // sif. Açılmamış, konca hâlinde olan. // Canlı benzetmelerde konca. // Al, gül renkli. // klas. Güzelin ağzı, dudakları veya kendisi koncaya benzetilir. || [TS. Ø]

Gönçedehan sif. ve is. far. klas. Ağzı konca gibi küçük ve güzel. || [TS. Ø]

Gönçedehen sif. ve is, fark. klas. bak. **Gönçedehan.** || [TS. Ø]

Gönçedodağ(lı) sif. Dudakları konca gibi güzel ve zarif. || [TS. Ø]

Gönçeleb sif. far. Dudakları konca gibi zarif ve güzel. || [TS. Ø]

Gönçeli sif. Konca açmış, çiçeklenmiş. || [TS. Ø]

Gönlük sif. İşlemek için yararlı deri. || [TS. Ø]

Gönsoyan sif. 1- Kesilmiş hayvanın derisini soyan kasap. 2- kon. Malları çok pahalıya satan adam. 3-mec. Zalim, gaddar. || [TS. Ø]

Gönüğalın sif. 1- Derisi kalın. 2- mec. Hiçbir şeyden etkilenmeyen; kaba adam. || [TS. Ø]

Göresi sif. Yapılacak, yapılması gereken. **Göresi gözü olmamağ** Nefret etmek, görmek istememek. || [TS. Ø]

Görkemli sif. 1- Gösterişli, muhteşem. // Güzel, alımlı. 2- Müsbet özelliklerine göre diğerlerinden ayrılan, seçilen; alımlı. 3-Büyük hizmetleri olan; tanınmış, meşhur. 4- Ehemmiyetli, Önemli. 5- Her taraftan görünen, herkesin gördüğü şey. 6- Görülmeğe değer, dikkate değer, İlginç, merakı celbeden. || [TS.görkemli] s. *hlk.*1. Göz alıcı ve gösterişli, haşmetli, muhteşem, anısal: "*Şirazlılar, Sadi ile Hafız'ın anısına görkemli birer anıtkabir yapmışlardı.*" -N. Cumalı. 2. İri yapılı, iyice serpilmiş.

Görkemsiz sif. 1- Dış görünüşü güzel olmayan. 2- Dikkat çekmeyen, göze çarpmayan. || [TS. Ø]

Görmeli sıf. 1- Yapılması gereken, yapılması zaruri, elzem olan. 2-mec. Görmeğe, bakmağa değer, dikkate layık, en iyi, || [TS. Ø]

Görüklü sıf. Güzel, görülmeğe değer. || [TS.görüklü] s. *hlk.* Güzel, gösterişli: "Üstünde, içeri doğru, büyük ve görüklü bir yarım ay bükülür." -S. Birsal.

Görümlü sıf. İyi görünen, göze çarpan. || [TS. Ø]

Görünmez sıf. 1- Görülmemiş, şimdiye kadar hiç olmamış, rastlanmamış; garip, acayip, hayret uyandıran. 2- Görünmeyen, açıkta olmayan, gizli. **Görünmez olmağ** Gözden kaybolmak, artık görünmemek. || [TS.görünmez] s.

Görünmeyen, beklenmeyen. **görünmez olmak** gözden kaybolmak. *görünmez kaza

Görünümlü sıf. Herhangi bir görünümü, gösterişi, görkemi olan, göze çarpan. || [TS. Ø], {TS.→*görkemli, gösterişli*}

Götüre sıf. ikt. Üretilmiş şeyin miktarına göre emeğin karşılığını verme usulü, götürü usulü. || [TS. Ø]

Götürümlü sıf. Sabırlı, tahammüllü, dayanıklı. || [TS.götürümlü] s. Götürümü çok olan, sabırlı, mütehammil.

Gövdeli sıf. 1- Büyük vücutlu, iri, büyük; gövdesi çok büyümüş. 2- mec. Şişman, dolgun, iri vücutlu. || [TS.gövdeli] s. İri yapılı.

Gövdesiz sıf. Vücuttan ayrılmış, bedeni olmayan, gövdesi olmayan. || [TS.gövdesiz] s. *bot.*1. Gövdesi olmayan. 2. Görünürde gövdesi olmayan.

Gövmi sıf.ar. Kavme mensup olan, bir halka ait olan. || [TS.kavmî] s. Kavimle ilgili, etnik.

Gövsi sıf. ar. Kavis, yay şeklinde olan. || [TS. Ø], {TS.→*kavisli*}

Gövşekilli sıf. Kavis şeklinde olan. || [TS. Ø], {TS.→*kavisli*}

Gövsvarı sıf. Kavis şeklinde olan, yaya benzeyen. || [TS. Ø]

Gövşek 1- sıf. Yediği yemi gevşeyerek ikinci midede hazmeden. 2- İs. Hayvanlarda ağız.

Gövşek çalmağ (vurmağ) Geviş getirmek. || [TS.gevşek] s. 1.Sıkı veya gergin olmayan, gevşemiş olan: "Bizim dost, gevşek kravatıyla, çözükle yakasını şöyle bir okşadı." -Ç. Altan. 2. *mec.* İlgisiz, kayıtsız: *Gevşek davranış.* "Bu konuda gevşek davranırsanız periler diyarına akla gelmeyecek sevimsiz bir yoldan gitmek de var." -B. R. Eyuboğlu. 3. *mec.* Cansız, hareketsiz, iradesiz. **gevşek ağızlı, gevşek vurgu*

Gövşeyen sıf. zool. 1- Geviş getiren. 2- **Gövşeyenler:** Yedikleri yemi geviş getirerek hazmeden hayvanlar grubu. || [TS. Ø]

Göy² sıf. 1- Gök, sema renginde; mavi. **Göy renk** Bu renkte (mavi) olan. 2- Darbe, sert bir şekilde bir şeye dokunma vs. neticesinde

vücudun herhangi bir tarafında oluşan morluk. || [TS.gök] *is.* 1. İçinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk, uzay, feza. 2. Yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, sema: "Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü / Alıştığımız bir şeydi yaşamak." -C. S. Tarancı. "Süngülerini, çelikten birer parmak gibi, göğe kaldırmışlar." -R. E. Üneydin. 3. s. Gökyüzünün, denizin rengi, mavi veya yeşile çalan mavi. 4. s. *hlk.* Olgunlaşmamış: "Uzun süren bir kışın karları, soğukları altından fıskıran gök ekinler..." -A. Kabaklı. * **gök delinmek** birdenbire çok ve hızlı yağmur yağmak. **göğe merdiven dayamış** çok uzun boylu. (birini veya bir şeyi) **göklere çıkarmak** aşırı derecede övmek: "Hele futbolcuları göklere çıkarmak, golleri ballandıra ballandıra anlatmak ölçsüzlük ve basitliktir." -H. Taner. **göklere çıkmak** pek çok yükselmek. **gökte ararken yerde bulmak** çok güçlülükle ele geçirebileceğini sandığı şeyi veya kimseyi birdenbire bulmak: "Merhaba dostum / Seni gökte ararken / Yerde buldum." -B. Necatigil. **gökten zembille mi indi** 1. Tanrı'nın özel olarak gönderdiği, saygınlık görmesini istediği bir kişi mi? 2. uğraşmadan, didinmeden, kendiliğinden mi türedi? "Biz Anadolu'nun ortasına gökten zembille mi indik?" -O. S. Orhon. **gök ada, gök adası, gök atlası, gök bilimci, gök bilimi, gök bilimsel, gök cismi, gök doğan, gök ekseni, gök eşleği, gök evi, gök fiziği, gök gözlü, gök gürlemesi, gök gürültüsü, gök güvercin, gökkandil, gök kır, gök kubbe, gök kumu, gök kuşağı, gök kutbu, gökkuzgun, gök küresi, gök taşı, gök yakut, gökyolu, gökyüzü**

Göy³ 1- sıf. Yeşil renk. 2- sıf. Olgunlaşmamış, ham. 3- *is.* Yeşillik (ağaçlar, otlar, bitkiler.) || [TS. Ø], {TS.→*yeşil*}

Göy⁴ sıf. kon. Cimri, hasis. || [TS. Ø], {TS.→*cimri, hasis*}

Göyala sıf. Ela (göz). || [TS. Ø], {TS.→*elâ*}

Göyçek sıf. Güzel, alımlı. // *is.* Alımlı, güzel. // Güzel, hoşlanılan. // *zar.* Güzel bir şekilde. || [TS.gökçek] s. Güzel, sevimli (insan): "Gökçektin kız; daha bir gökçek oldun." -T. Buğra.

Göyçekce sıf. Çok güzel, oldukça güzel. || [TS. Ø]

Göy-demir sıf. Koyu kül renginde olan, gri renkli tüyleri arasında beyaz benekler olan at. || [TS. Ø]

Göydedüşme sıf. Tesadüfi, tesadüfen ele geçen. || [TS. Ø], {TS.→*tesadüfi*}

Göydedüşmüş sıf. bak. **Göydedüşme** || [TS. Ø], {TS.→*tesadüfi*}

Göyemi sıf. Erik renginde, koyu mavi, mor. || [TS. Ø], {TS.→*mor*}

Göyercini sıf. Güvercin renginde olan, koyu gri renkli. || [TS. Ø]
Göyermiş¹ sıf. Mor renk almış, morarmış. || [TS. Ø]
Göyermiş² sıf. Yeşillenmiş, yeşermiş, bitmiş. || [TS. Ø]
Göyertî² sıf. Darbe veya şiddetli bir şekilde bir şeye dokunma vs. neticesinde vücudun herhangi bir yerinde meydana gelen morluk. || [TS. Ø]
Göyertili sıf. 1- Yeşillik ekilmiş, yeşilliği olan; yeşil. 2- İçinde yeşillik olan. || [TS. Ø], {TS.→yeşil}
Göyertisan is. ve sıf. Yeşillik satan, sebze. || [TS. Ø]
Göyertisiz sıf. Yeşillik bitmeyen, yeşilliği olmayan. || [TS. Ø]
Göyğöz sıf. 1- Gözleri mavi olan; mavi gözlü. 2-mec. Çok cimri, hasis adam. || [TS. Ø]
Göyğözlü sıf. Gözleri mavi olan, mavi gözlü. || [TS. Ø]
Göylü sıf. Yeşillik, sebze ekilmiş yer, alan. || [TS. Ø]
Göyneden sıf. Sızlatıcı, acı verici özelliği olan; yakıcı, kaşındırıcı, gıcık verici. || [TS. Ø], {TS.→yakıcı}
Göynedici sıf. bak. Göyneden. || [TS. Ø], {TS.→yakıcı}
Göysatan is.ve sıf. Yeşillik satan adam, sebze. || [TS. Ø]
Göyümsov sıf. Mavimsi, maviye çalan renkte. || [TS. Ø], {TS.→mavimsi}
Göyümtrağ sıf. bak. Göyümsov. || [TS. Ø], {TS.→mavimsi}
Göyümtül sıf.bat. Göyümsov. || [TS. Ø], {TS.→mavimsi}
Göy-yaşıl sıf. Gökte maviyle yeşil arasında olan renk. || [TS. Ø]
Göyzemin sıf. Fonu mavi renkte olan kumaş. || [TS. Ø]
Gözcük sıf. Küçük göz. 2- İçeri veya dışarı bakmak için kapıya açılan küçük delik. 3- Tomurcuk. 4- Göze benzeyen tomurcuk vs. || [TS. Ø]
Gözcüklü sıf. Küçük deliği, göz yeri, tomurcuğu olan. || [TS. Ø]
Gözçixaran sıf. Göze şiddetli etki eden, rahatsızlık veren, gözü acıtan. || [TS. Ø]
Gözeçarpan sıf. Göze çarpan, dikkati çeken, iyi özellikleri ile diğerlerinden ayrılan, seçilen. || [TS. Ø], {TS.→göz alıcı}
Gözedeleyen sıf. bak. Gözeçarpan. . || [TS. Ø], {TS.→göz alıcı}
Gözedeylemez sıf. Dikkati çekmeyen, göze çarpmayan. || [TS. Ø]
Gözegelimli 1- is, Göze hoş görünen, güzel. 2- sıf. Göze çarpan, dikkati çeken, diğerlerinden ayrılan. || [TS. Ø], {TS.→göz alıcı, güzel}

Gözegelmeli sıf. Çok güzel, çok iyi. || [TS. Ø], {TS.→güzel, iyi}
Gözegörünmez sıf. 1- Gözle görülmeyen; saklanmış, gizlenmiş, görünmeyen. 2- Gerçekte mevcut olmayan, hayali güç. || [TS. Ø], {TS.→hayalî, sanal }
Gözekli sıf. Gözeği olan, dokunma şeklinde yaması olan, yamalı. || [TS. Ø], {TS.→yamalı}
Gözel sıf. 1- Yüz hatları, vücudunun uygunluğu, kaş ve gözleri kusursuz olan, güzel. // **Gözelim** şeklinde: Güzele hitap şekli. **Gözetler gözeli** Harikulade güzelliğe sahip kadın, çok güzel kız. **Dünya gözeli** Çok güzel kadın (çoğunlukla alay ifadesi veya şaka olarak kullanılır). 2- Göze hoş gelen, gözü okşayan, alımlı. // insanın ruhunu okşayan, gönlü açan. 3- Maharetli, kendi sanatının ustası. 4- Her şeyiyle güzel özellikleri olan, her yönden iyi olan. 5- Elverişli, faydalı, iyi. 6- zar. Güzel, harikulade. **Çox güzel** Çok iyi, iyi oldu, memnunum anlamında. || [TS.güzel] s.1. Biçimindeki uyum ve ölçülerindeki denge ile hoş giderek hayranlık uyandıran: *Güzel kız. Güzel çiçek. Yalının en güzel odası bizimdi.* 2. İyi; hoş: "*Güzel şey canım, milletvekili olmak!*" -Ç. Altan. 3. Beklenene uygun düşen ve başarı düşüncesi uyandıran: *Güzel bir fırsat.* 4. Soyluluk ve ahlâkî üstünlük düşüncesi uyandıran: *Güzel duygular. Güzel hareketler.* 5. Görgü kurallarına uygun olan. 6. (hava için) Sakin, hoş: *Güzel bir gece.* 7. Okşayıcı, aldatici, kandırıcı: *Güzel vaatler.* 8. Pek iyi, doğru: *Güzel güzel amma!* 9. zf. Hoşa giden, beğenilen, iyi, doğru bir biçimde: *Güzel komuştu.* 10. is. Güzel kız veya kadın. 11. is. Güzellik kraliçesi: *Türkiye güzeli. güzel olmak güzelleşmek: "Güzel ne güzel olmuştun / Görülmeyi görülmeyi."* -Âşık Veysel. **güzelim** 1. değer verilen, sevilen: "*Yüzüne bakmazmış o güzelim ağır eşyanın.*" -P. Safa. *O sevgi dolu güzelim gecemizin tüm izleri mahkemede yetti de arttı bile.* 2. teklifsiz bir seslenme olarak kullanılır. **güzelavrat otu, güzel duyu, güzel duyusal, güzel güzel, güzelhatun çiçeği, güzel sanatlar, güzel yazı sanatı*
Gözelve sıf. Çok güzel, çok iyi. //zar. Güzel bir şekilde. || [TS.güzelve] s. 1. Güzele yakın, güzel gibi: "Kızı, belki anasından biraz güzelce." -M. Ş. Esenal. "Öyle güzelce bir kadınla tatlı bir sertüven yaşama olasılığı kolayca kenara itilebilecek bir şey değildi." -E. Bener. 2. zf. (*güze'lce*) İyice, adamakıllı: "*Kadın, keçiyi sağmış, çardağın suyunu çekmiş, etrafını güzelce süpürmüştü.*" -N. Cumalı.
Gözel-gözel sıf. Güzel, hoş, göze hoş gelen (genelde çoğul olarak kullanılır). || [TS. Ø]

Gözel-göyçek sif. Yüz hatları, vücudunun uygunluğu, mütenasipliği, kaş ve gözleri kusursuz olan. || [TS. Ø]

Gözeşirin sif. Göze hoş gelen; sıcak kanlı, sevimli. || [TS. Ø], {TS.→sevimli, sıcakkanlı, şirin}

Gözgamaşdıran sif. 1- Çok parlak, bakılamayacak derecede ışıklı, gür ışıklı, parlak. 2- mec. Çok etki eden, meftun eden. || [TS. Ø], {TS.→parlak}

Gözgamaşdırıcı sif. bak. Gözgamaşdıran. || [TS. Ø], {TS.→parlak}

Göz-göz sif. ve zar. 1- Çokça gözleri, delikleri olan; delik delik. Göz-göz étmek Delik delik etmek. Göz-göz olmağ Delik delik olmak, üzerinde delikler meydana gelmek. 2- Üzerinde daire şeklinde gülleri, nakışları olan. || [TS. Ø], {TS.→delikli, delik deşik}

Gözlenen sif. Olacağı, meydana geleceği önceden tahmin edilen, beklenen. || [TS. Ø]

Gözlenilen sif. Olacağı, meydana geleceği önceden tahmin edilen, beklenen, tesadüfi olmayan, // Hasreti çekilen. || [TS. Ø]

Gözlenilmeyen sif. Beklenmeden olan, meydana gelen, önceden tahmin edilmeyen. || [TS. Ø]

Gözlenilmez sif.bak. Gözlenilmeyen. || [TS. Ø]

Gözlenmeyen sif. Beklenmeden olan, meydana gelen, önceden tahmin edilmeyen. || [TS. Ø], {TS.→anı}

Gözlenmez sif.bak. Gözlenilmeyen. || [TS. Ø]

Gözlü sif. Gözü olan, gören. ....gözlü a-Rakamlara takılarak bir şeyin kaç bölümden, gözden ibaret olduğunu bildirir, b- Bölümleri olan, rafları olan. || [TS.gözlü] s. 1. Herhangi bir biçimde veya renkte gözü olan: *İri gözlü. Yeşil gözlü.* 2. Bölmesi veya gözleri olan: *Bu masa üç gözlüdür.* 3. Deliği olan: *Sık gözlü kalbur.*

Gözlüklü sif. 1- Gözünde gözlük olan, gözlük takan. 2- Bölmeli, bölümleri olan. 3- Havayı değiştirmek için özel gözü olan. || [TS.gözlüklü] s. Gözlük takmış olan, gözlük kullanan: *"Posta müvezzilerinden gözlüklü olanı, ta uzaktaki masadan lâfa karıştı."* -H. Taner. *gözlüklü yılan

Gözlüksüz 1- sif. Gözlüğü olmayan, gözlük takmayan. 2- zar. Gözlük olmadan, gözlük takmadan. || [TS.gözlüksüz] s. Gözlüğü olmayan, gözlük takmamış olan.

Gözsüz sif. Gözü kör, âmâ, gözü görmeyen, //is.kör. || [TS.gözsüz] s. 1.Gözü olmayan: *Gözsüz masa.* 2. Görmez, âmâ, kör.

Gözüac sif. Doymak bilmeyen, haris, tamahkar, açgözlü. || [TS. Ø], {TS.→aç gözlü, doymaz, haris, tamahkâr}

Gözüaçığ sif. Uyanık, her şeyi görebilen, kendini aldatmaya izin vermeyen, gözüaçık. || [TS.gözü açık] s. Uyanık, becerikli.

Gözübağlı sif. ve zar. 1- Gözleri bağlanmış, kapatılmış hâlde (olan). 2-mec. Hiçbir şeyden haberi olmayan, bilgi, akıl, kültür yönünden geri kalmış adam. || [TS.gözü bağlı] s. 1. Aymaz, gafil. 2. Sorup soruşturmaksızın, bakıp anlamadan: *"... tereddüde düşmeksizin hemen bu çağrıya koşacaktı ve belki de bu yaratığın ileri süreceği daha başka şartları da gözü bağlı kabul edecekti."* -Y. K. Karaosmanoğlu.

Gözübağlıca sif.ve zar. Gözleri bağlı hâlde, gözlerini kapayarak; gözleri kapalı. || [TS. Ø]

Gözüdar sif. Çekemeyen, hasis, kiskanç. || [TS. Ø], || [TS.hasis, kiskanç] s.

Gözüdoymaz sif. Hiçbir şeyden gözü doymayan, tamahkar, açgözlü. || [TS. Ø], {TS.→aç gözlü, doymaz, tamahkâr}

Gözügıpiğ sif. 1- Gözleri tam açılmayan, gözleri yarı kapalı olan. // Sık sık gözlerini açıp kapayan, gözlerini sık sık kırpan. 2-mec. Her şeyden korkan, ürken; korkak, cesaretsiz, ürkek. || [TS. Ø], {TS.→cesaretsiz, çekingen, ürkek}

Gözügırpığ sif. bak. Gözüğüpiğ. || [TS. Ø], {TS.→cesaretsiz, çekingen, ürkek}

Gözüiti sif. 1- Gözleri keskin, en küçük şeyleri bile görebilen. 2- mec. Uyanık, dikkatli. || [TS. Ø], {TS.→gözü keskin, dikkatli, uyanık}

Gözükölgeli sif. ve zar. Bir kusuru, kabahati başkası tarafından bilinen, bunlar dolayısıyla fazla konuşamayan. || [TS. Ø]

Gözütöx sif. Hiçbir şeyde gözü olmayan, aza kanaat eden, gözü tok. || [TS.gözü tok] s. Paraya, mala düşkünlük göstermeyen, aç gözlülük etmeyen: *"Gözü tok, kendi hâlinde bir kızmış."* -H. Taner.

Gözüyaşlı sif. Gözleri yaşarmış, ağlamış, gözlerinden yaş akan.// zar. Her zaman ağlayan adam. || [TS. Ø]

Gözüyumuğ sif.ve zar. bak. Gözüyumulu. || [TS. Ø]

Gözüyumulu sif. ve zar. 1- Gözleri kapalı, yumulu.2-mec.Körükörüne,düşünmeden,her şeydenhabersiz.3-mec.Hiçbirzorlukçekmeden, çok kolay, kolaylıkla. || [TS. Ø], {TS.→gözü kapalı}

Gözüyazardan sif. Gözden yaş akmasına sebep olan, gözü yaşartan. || [TS. Ø]

Gözüyazardıcı sif. bak. Gözüyazardan. || [TS. Ø]

Gözüyorucu sif. Renklerinin uygunsuzluğu, yeknesaklığıvs'dendolayı gözü yoran, çok bakılması sakıncalı olan. || [TS. Ø]

Grafik sif. Grafiğe ait olan; grafik olarak tasvir edilen. || [TS. Ø]

Grammatik sıf. Gramere ait olan, onunla ilgili olan, ona dayanan. || [TS. Ø], {TS.→grammatikal}

Grimlenmiş sıf. Yüzüne makyaj yapılmış. || [TS. Ø], {TS.→makyajlı}

Grimli sıf. Yüzünde makyaj olan, makyaj yapılmış. || [TS. Ø], {TS.→makyajlı}

Gripli sıf. ve is. Grip hastalığına yakalanmış (adam). || [TS.gripli] is. ve s. Grip hastalığına yakalanmış kimse: "*Belki onu aletâde bir gripli sanıyordu, aceleye lüzum görmüyordu.*" -P. Safa.

Grossméystér is. ve sıf. Satranç ustalarına verilen en yüksek unvan ve bu unvanı almış satranç ustası. || [TS. Ø]

Gruplaşdırılmış sıf. Grup grup yapılmış, sınıflandırılmış, grup grup edilmiş; tasnif edilmiş. || [TS. Ø], {TS.→grup grup}

Gubarlı sıf. Dertli, kederli, gamlı. || [TS. Ø], {TS.→dertli, gamlı, kederli}

Gudronlanmış sıf.öz. Ziftle örtülmüş, kaplanmış, ziftlenmiş. || [TS. Ø]

Gudronlu sıf. Ziftli, bileşiminde zift olan. || [TS. Ø]

Gudurğan sıf. Azgın, haddini aşmış. || [TS.kudurğan] s. Azgın.

Gudurmuş 1- sıf. 1- Kuduz hastalığına yakalanmış, kuduz olmuş. 2- mec. Azgın, coşkun, çizgisini aşmış (adam). || [TS. Ø], {TS.→kuduz, azgın, coşkun}

Guduz sıf. 1- Kuduz hastalığına yakalanmış; kudurmuş. 2- mec. Azgın, zalim, gaddar, kızgın./mec. Şiddetli, engel olunması mümkün olmayan, sınırsız, aşırı. || [TS.kuduz] is. 1. Köpek, kedi, tilki gibi bazı memeli hayvanlardan insana geçen, genellikle çırpınma, sudan korkma, inme ile beliren, ölümle sonuçlanan hastalık. 2. s. mec. Azmış: "*Ama dokunsalar ağlayacağı veya kuduz köpek gibi sağa sola saldıracığı belliydi.*" -T. Buğra. 3. s. Kuduz hastalığına yakalanmış (hayvan). * *kuduz böceği, kuduz böcekleri, kuduz otu*

Gulağaltı 1- sıf. anat. Kulağın alt kısmında veya yan taraflarında olan kısım. 2- is. Uyurken kulağın altına konan küçük yastık. || [TS. Ø]

Gulağbatıran sıf. Kulakları sağır edecek, bir insanın duymamasına sebep olacak kadar yüksek ses, gürültü. || [TS. Ø]

Gulağbatırıcı sıf. bak. Gulağbatıran. || [TS. Ø]

Gulağlı sıf. Kulakları olan, kulakları korumak için yanlarda fazlalıklı başlık, kulaklığı olan başlık. 2- Kulağa takmak, geçirmek için çengeli olan. || [TS.kulaklı] s. 1.Kulağı herhangi bir biçimde olan: *Küçük kulaklı*. 2. Kulağa benzer çıkıntısı olan. 3. is. Sapının ucunda kulak biçiminde iki geniş çatalı bulunan bir çeşit

yatağan. 4. is. İki tarafında tutulacak yeri olan yayvan tencere, kazan. *kulaklı somun

Gulağsız sıf. 1- Kulağı, kulakları olmayan veya kesilmiş (köpek vs.). 2- Kulaklığı olmayan (başlık vs.). || [TS.kulaksız] s. Kulak keçesi olmayan.

Ğuldurcasına sıf. ve zar. Eşkıya, haydut gibi, onlara has olan bir şekilde, tarzda. || [TS. Ø]

Ğulluğbaz sıf.ve is. Hizmeti zamanında yerine getiren, hizmet etmediği seven, vazifesini zamanında yerine getiren. || [TS. Ø]

Ğulplu sıf. Kulpu olan, kulplu. || [TS.kulplu] s. 1.Kulpu olan, kulpu bulunan: *Kulplu bardak*. *Kulplu altın*. *kulplu beygir

Ğulunlu sıf. Yanında yavrusu olan at. || [TS. Ø]

Ğumbaraatan is. ve sıf. Savaşta düşman üzerine top mermisi, humbara atan top veya asker. 2- spor. Gülle atmada uzman olan sporcu. || [TS. Ø]

Ğumbrinli sıf. Bileşiminde beyazlatıcı Özelliği olan kumbrin maddesi olan. || [TS. Ø]

Ğumlu sıf. 1- İçinde, bileşiminde kum olan, karışımında kum olan. 2- Kumu çok olan, kumla kaplı olan. || [TS.kumlu] s. 1. İçinde kum bulunan: *Kumlu toprak*. 2. mec. Çok ufak ve sık benekli: *Kumlu kumaş*.

Ğumluğ 1- sıf. Kumla kaplı olan, kumsal. 2- is. Kumsal alan, kumu çok olan alan, kumla kaplı yer. || [TS.kumluk] s. 1. Kumu çok olan: *Kumluk arazi*. 2. is. Kumsal. 3. Kumluk yer: "*Çocuklar kumlukta oynarken, o, arabalarının tekerleği dibinde çömeliyor oturur.*" -R. N. Güntekin.

Ğumral sıf. Açık kestane rengine olan, kumral. || [TS.kumral] is. 1. saç, bıyık, sakal için) Koyu sarı veya açık kestane rengi: "*Uzun kumral saçlarından bu şaşı göze bile bir sevimlilik gelir.*" -S. F. Abasıyanık. 2. s. Bu renkte olan (kimse veya şey): "*Şimdiye kadar hiç böyle kırmızıya çalan kumral kadın görmemişti.*" -S. F. Abasıyanık.

Ğumralsaçlı sıf. Saçı kumral rengine olan. || [TS. Ø]

Ğumrovlı sıf. Boynunda vs. çan olan, çan takılmış. || [TS. Ø]

Ğumsal 1- is. Kumluk alan, kumla kaplı olandenizsahili,kumsal.2 -sıf. Kumla karışık olan. || [TS.kumsal] is. 1.Su kıyılarında oluşan kumlu yer, plaj: "*Kumsal boyunca deli gibi koşuyorlardı.*" -S. F. Abasıyanık. 2. s. Kumlu: *Kumsal toprak*.

Ğumsovuransıf.veis.öz.İnşaatlarda kumu, toprağı savuran makina. || [TS. Ø]

Ğumuğca sıf. ve zar. Kumuk Türkçesi'nde. || [TS. Ø]

Ğunclu sıf. Boğazlı, konçlu. || [TS.konçlu] s. Koncu olan.

Ġundaġlı¹ sif. Kundaġa sarılmış, kundakta olan (bebek). // Sarılmış, sargılı. || [TS.kundaklı] s. Kundaġı olan, kundaġa sarılmış olan.

Ġundaġlı² sif. Kundaġı olan (tüfek). || [TS. Ø]

Ġundaġlıġsıf. Kundaġayarayan, yararlı. || [TS. Ø]

Ġundaġsız¹ sif. Kundaġa sarılmamış, beze sarılmamış, kundaksız. || [TS.kundaksız] s. Kundaġı olmayan.

Ġundaġsız² sif. Kundaġı olmayan tüfek vs. || [TS. Ø]

Ġupġuru sif. Tamamen kurumuş, çok kuru. || [TS.kupkuru] s.1.Çok kuru: "Aġaçlar çıplak, demir gibi kaskatı ve kupkuru." -P. Safa. 2. mec. Belirgin, net: "Kazanç, her yerde kupkuru, dümdüz, apaçık menfaattir." -F. R. Atay. **kupkuru etmek** çok kurutmak. **kupkuru kesilmek** çok kurumak: "...aġzım kupkuru kesildi." -Y. K. Karaosmanoġlu.

Gur sif. 1- Güçlü, kuvvetli, gür, şiddetli. // Şiddetli. // Kızgın, aşırı, şiddetli. 2-Bol ve kuvvetli, güçlü, coşkun. 3-Güçlü, ürperti verici. 4- Kaim, sık. 5-Kalabalık, izdiham, hareketli alan, gürültülü. **Gur-gur** zar. 1- Gürültüyle, güçlü bir şekilde akan suyun çıkardığı ses. 2- Alevlenerek, şiddetle. **Gur-gur guruldamaġ** meç. Şöhreti her tarafa yayılmak, meşhur olmak, tanınmak. || [TS.gür] s. 1.Bol ve güçlü olarak çıkan veya fişkıran: "Kabadayı tavrı, gür sesi, eski Osmanlı devrinden olduğunu hatırlatırdı." -Y. K. Beyatlı. "Gür, kumral saçlarının çerçevelediği narin yüzü kıpkırmızı idi." -Ö. Seyfettin. 2. Bol, verimli, feyyaz: "Oralarda deve dikenleri ve çalı süpürgeleri gür, yeşil, pembe bitmişti." -S. F. Abasıyanık. * **gür gür**

Ġuraġ¹ sif.ve zar. Yaġmursuz, kurak, rutubetsiz, nemsiz, sulak olmayan. || [TS.kurak] is. ve s.1. (hava, mevsim, yıl için) Yaġışsız: *Kurak bir yıl geçiriyoruz.* 2. (toprak için) Nem tutmayan, çabuk kuruyuveren, çorak: *Kurak tarla. "Bulunduġu topraġın ve yerin sulak, kurak, sıcak ve soġuk olmasına göre gelişir."* -B. Felek.

Ġuraġlı sif. Bir tarafında fazlalığı olan. || [TS. Ø]

Ġuraġlıġadavamlı sif. Kuraklıġa karşı tahammüllü, dayanıklı olan, fazla su veya nem istemeyen. || [TS. Ø]

Ġurama¹ sif. Küçük küçük ve renkli kumaşlardan yapılmış. || [TS. Ø]

Ġuramalıġ sif.kon. Birbirine eklenerek bir-şeyler yapma için yararlı. || [TS. Ø]

Ġuran¹ sif. Kurma işiyle uğraşan; kendinden bir şeyler yapan. || [TS. Ø]

Ġurařdırıcı is.öz. 1- Montajcı, parçaları birbirine ekleme uzmanı, ustası. 2- sif. Montaj

eden, ekleme, yapma, kurma işi ile uğraşan. || [TS. Ø]

Ġurařdırılmıř sif. 1- Eklenerek yapılmış. 2- meç. Uydurulmuş. || [TS. Ø]

Ġurařdırma is. 1- Montaj yapma. 2- sif. Eklenen, birbirine eklenen. 3- is. Meç. Asılsız söz, haber vs. || [TS. Ø], {TS.→ekli}

Ġurařıġ sif. Birbirine eklenmiş. || [TS. Ø], {TS.→ekli}

Ġurbaġagöz sif.kon.Gözleri öne doġru çıkık olan. || [TS. Ø], {TS.→pörtlek}

Ġurbanlıġ sif. 1- Kurban edilmek için ayrılmış, saklanmış. 2- Kendini veya başkasını kurban etme, canından geçme. || [TS.kurbanlık] is. ve s. Kurban edilmek için ayrılmış, kurban edilmeye uygun: *Kurbanlık koyun.* *kurbanlık koyun

Ġurdabenzer sif. Görünüş olarak kurda (solucana) benzeyen. || [TS. Ø]

Ġurdaoxřar sif. Görünüş olarak kurda (solucana) benzeyen. || [TS. Ø]

Ġurdġovan sif.tıp, insan veya hayvan baġırsaklarındaki kurtları düştüren ilaç, vs. || [TS. Ø]

Ġurdġovucu sif. bak. Ġurdġovan. || [TS. Ø]

Ġurdlu sif. 1- Kurtlanmış, bozulmuş, kurt düşmüş. 2- mec. Kıskaç, kinli, haset. || [TS.kurtlu] s.1. İçinde kurt bulunan, kurtlanmış: *Kurtlu kiraz. Kurtlu baklanın kör alıcısı olurmuş. "Bunlar düşmüş, buruşmuş, iyi deġil, kurtludurlar."* -S. F. Abasıyanık. 2. mec. Yerinde rahat duramayan, sürekli kıpırdanan (kimse).

Ġurġuşunlu sif. Bileşiminde kurşun olan, kurşunlu. || [TS.kurşunlu] s. 1. İçinde kurşun bulunan: *Kurşunlu antimon.* 2. Kurşunlanmış olan. 3. Kubbesi kurşunla örtülü: *Kurşunlu Cami.*

Ġurlayıcı sif. Gürültüden, gürültü sesi çıkararak. || [TS. Ø]

Ġurma 1- is. Kurmak fiili. 2- sif. Kurulan, yaylı, zemberekli. || [TS.kurma] is. 1. Kurmak işi. 2. s. Kurularak, parçaları birleştirilerek oluşturulan, prefabrike: *Kurma ev.*

Ġurnaz sif. Hilekar, açıkġöz, kolayca kandırılması mümkün olmayan, zeyrek. || [TS.kurnaz] s. Kolay kanmayan, başkalarını kandırmasını ve ufak tefek oyunlarla amacına erişmesini beceren, açıkġöz: "Nedim kurnaz, benden iki gün evvel izin aldı." -A. Gündüz. "Bu yazıhanenin içinde orta boylu, kurnaz yüzlü, tıknaz bir adam otururdu." -S. F. Abasıyanık.

Ġurs ar. 1- is. Yassı, daire şeklinde şey, yuvarlak şey; disk. 2- sif. Hacim olarak küçük fakat aġırlık olarak fazla olan. || [TS. Ø]

Ġurşaç(lı) sif. Saçı gür olan, gür saçlı. || [TS. Ø]

Ġursađlı sıf. 1- Kursağı olan. 2- meć. kon, Yüreklı, cesur, korkusuz. || [TS.kursaklı] s. 1. Kursağı olan: *Kursaklı düdüğ*. 2. *hlk.* Guatr hastalığı olan (kimse).

Gurses(li) sıf. Sesi gür olan, gür sesli, güçlü, gür ses çıkaran. || [TS. Ø]

Gurşad sıf. Sağanak hâlinde yağan. // is. Sağanak yağmur. || [TS. Ø]

Ġurşadılanmıř sıf. Kuşak, ćember takılmıř, gećirilmıř. || [TS. Ø]

Ġurşadılı sıf. 1- Belinde kuşadı, kemeri olan, beline kuşak takmış. 2- Kuşak, ćember takılmış, gećirilmıř. || [TS.kuşaklı] s. Kuşadı olan: "*Kıpkızıl ve gırtlaktan aşadı kuşaklı gömlek, tuhaf bir kasket ve elde silâh!*" -A. Gündüz.

Ġurşadılıđ sıf. Kuşak, kemer yapmaya yarayan. || [TS. Ø]

Ġurşuni sıf. Kurşun renginde, açık kül renginde. || [TS.kurşunî] s. 1.Koyu kül rengi, kurşun rengi. 2. s. Bu renkte olan: "*Kurşunî cübbe giyen kadınlar sokak sokak dolaşıyor, hastalara koşuyorlar.*"- Y. K. Beyatlı. "*Herkesin gözünde koyu, kurşunî, nihayetsiz bir yas dumanı vardı.*"- H. E. Adıvar.

Ġurtaracađ is. 1- Bir şeyin bitiş yeri, sonu, nihayeti. // sıf. Son, nihayet. 2- Netice, akibet, son. || [TS. Ø], {TS.→son}

Ġurtarmaz sıf. Bitmez tükenmez, bitmeyen, sonu olmayan, sonu görünmeyen. || [TS. Ø], {TS.→sonsuz}

Ġuru¹ sıf. 1- Yař, nemli, ıslak olmayan. // Kurumuř, ölgünleşmiş. // Öz suyu olmayan. 2- Rutubetsiz, nemsiz. 3-Sertleřmiř; eski, bayat. 4- Susuz, suyu gitmiş. 5- Bitkisiz, çıplak, yeşilliği olmayan. 6- Yađmur yağmayan, sıcak, kurak; rutubetsiz, nemsiz. 7-Zayıf, cılız, ćok zayıf. 8- Döřemesiz, çıplak, üzerinde hićbir řey olmayan. 9- Sade, katıksız, yavan. 10- Sıvı salgısı olmayan (öksürük vs.) 11- meć. Boř, etkisiz, sonuçsuz, ciddiyetten uzak. 12- Heyecansız, can sıkıcı, tatsız, süssüz. 13- mec. Sođuk, sert, duygusuz, lakayt. 14- meć. Asılsız, aslı astarı olmayan. 15.- Yalnız, ancak, sadece anlamında. **Ġuru ayaz** Yağışsız sert soğuk. **Ġuru bař** Sadece kendisi. **Ġuru el** Fakir, yoksul durum. **Ġuru ğuruya** Bořu boşuna. **Ġuru soyuğ** Ayaz. **Ġuru yérde ğalmağ** Varını yokunu kaybetmek, fakirleşmek. **Ġuru yérde ğoymağ** Varını yokunu elinden almak. **Ġurudan yémek** Hazır şeyleri, elindekileri tüketmek, **ğuru-ğuru** zar. Bořu boşuna, ortada hićbir řey olmadığđ hâde. ||

[TS.kuru] s. 1. Suyu, nemi olmayan, yař ve nemli karşıtı: *Kuru odun. "Yanakları kuruydu, fakat gözleri tamamıyla siyah yaştı."* -H. E. Adıvar. 2. Yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan: *Kuru ćöl. Kuru tepeler.* 3. Daha sonra kullanılmak için kurutulmuş, taze ve yeşil karşıtı: *Kuru üzüm. Kuru balık. "Evlerin*

önlerine kuru meře dallarıyla örtülü ćardaklar yapmışlar." -R. H. Karay. 4. (bitki için) Canlılığını yitirmiş: "*ćićek açmaz kuru bir ađaç, ötmeyi unutmış bir kuř mu oldum?*" -H. E. Adıvar. 5. Arık, sıska, lâgar, kaknem: "*Kara, kuru, kibirli, kazık gibi bir kadın!*" -H. E. Adıvar. 6. Salgısı olmayan: *Kuru öksürük. Kuru egzama.* 7. Döřenmemiř, çıplak: *Kuru tahtaya oturma!* 8. Katıksız, yanında başka řey olmayan (yiyecek): *Kuru ekmek. Kuru ćayla karın doyar mı?* 9. Etkisi ve sonucu olmayan: *Kuru vaatler. "Şahsına topluluğun isteğini emanet edenler boş bir riya, kuru bir şeref olsun diye lâf etmediler."* -R. E. Ünaydın. 10. Bazı deyimlerde "yoksunluk, yoksulluk, yalnızlık" bildirir: *Kuru hasır üzerinde kalmak. Kuru başına (veya canına) kalmak.* 11. mec. Heyecanı, tadı olmayan, tekdüze: *Kuru, zevksiz bir hayat.* 12. mec. Akıcı olmayan; duygudan yoksun: *Kuru bir anlatım.* 13. is. Kuru olan řey: "*Kurunun yanında yař da yanar.*" -Atasözü. 14. Kuru fasulye yemeğinin kısa söylenişi. **kuru başına kalmak** hayatında veya yanında kimsesi kalmamak, kimsesiz, yalnız kalmak. **kuru gürültüye pabuć bırakmamak** bir durum karşısında telâşsız, korkusuz, dilediğince davranmak. **kuru hasır (veya kilim) üstünde kalmak** aç, parasız, evsiz kalmak. **kuru tahtada kalmak** eşyası elinden gitmek, çıplak evde oturma durumunda kalmak. **kuruda kalmak** deniz alćaldığđnda (gemi) karaya oturmak. **kuru ćay, kuru ćeřme, kuru dere, kuru duvar, kuru ekmek, kuru erik, kuru fasulye, kuru filtre, kuru gürültü, kuru hava, kuru iftira, kuru incir, kuru kařa, kuru kahve, kuru kahveci, kuru kahvecilik, kuru kalabalık, kuru kayısı, kuru kemik, kuru köfte, kuru kuruya, kuru kuyu, kuru meyve, kuru öksürük, kuru pasta, kuru pil, kuru sebze, kuru sıkı, kuru soğan, kuru soğuk, kuru söz, kuru tarım, kuru temizleme, kuru temizleyici, kuru üzüm, kuru yemiş, kuru yemiřći, kuru yük, kuru yük gemisi, kuru ziraat*

Ġuruca sıf. ćok kuru veya az kuru. || [TS. Ø] **Ġurucu** 1- is. Kuran, yapan, inřa eden, tesis eden. 2- sıf. Yaratıcı, meydana getirici, ortaya çıkarıcı. || [TS.kurucu] s. 1. Bir kurumun, bir iřin kurulmasını sağlayan, müessis. 2. is. Bir kuruluşu oluşturan kimse: *Gazetenin kurucusu.* **Ġurudulmuř** sıf. Kuru hâle getirilmış. || [TS. Ø]

Guruldıyıcısıf.Gürültüyapan,gü-rüldeyici, gürleyen. **Guruldıyıcı ğaz** kim. Hidrojenle oksijenkarışımındanmeydanagelen patlayıcı || [TS. Ø], {TS.→gürültücü}

Ġurultayğabađı sıf. Parti kurultayının yaklaşması ile ilgili olarak, yaklaşan parti kurultayı şerefine olan. || [TS. Ø]

Gurultulu sıf. 1- Gürültülü, gürültüsü olan, gürültü çıkaran **Gurultulu algış(lar)** Uzun süren, sürekli alkış (lar). 2- Sesi gürültüsü çok olan yer, gidiş gelişi çok olan, izdihamlı yer. 3- mec. Haddinden fazla şamatalı, debdebeli, gösterişli, tantanalı. || [TS.gürültülü] s. 1. Gürültüsü olan: *Gürültülü bir konuşma. "Dışarıdaki sofadan kalınlı inceli, gürültülü sesler işitildi."* -P. Safa. 2. Karışık olaylarla dolu: *Gürültülü bir yaşayış. *gürültülü patırtıl*
Ğurulu sıf. Kurulmuş, teşkil edilmiş, tertiplenmiş, hazır. || [TS.kurulu] s. Kurulmuş olan, yerleşmiş, oturmuş. *kurulu düzen
Ğurumlu sıf. Kurum bağlamış, kurumla kaplanmış, işle örtülmüş. // İslî. || [TS.kurumlu(I)] s. Kurum (II) tutmuş olan.
Ğurumsağ sıf. ve is.kon. Namussuz, deyyus, pezevenk.// Bazan şaka ile söylenir. || [TS. Ø], {TS.→namussuz}
Ğurumuş sıf. Kuru hâle gelmiş, kurumuş, suyu, rutubeti gitmiş. || [TS. Ø]
Ğusdurma 1- İS. Kusturmak fiili. 2- sıf. Kusturucu özelliği olan şey. || [TS. Ø]
Ğusdurucu sıf. Kusturan. || [TS.kusturucu] s. 1. Kusturan, kasmaya yol açan. 2. is. Kısa süre içinde kasmaya sebep olan ilaç.

Ğuşbaşı sıf. Kuş başı büyüklüğünde (yağan kar), iri parçalar hâlinde. || [TS.kuşbaşı] s. Küçük bir kuşun başı büyüklüğünde olan (parça).

Ğuşgalxmaz sıf. Çok yüksek yer. || [TS. Ø]
Ğuşğonmayan sıf. bak. *Ğuşgalxmaz*. || [TS. Ø]

Ğuşğonmaz¹ sıf. Çok yüksek yer. || [TS. Ø]
Ğuşşrek sıf. ve is. kon. Korkak, cesaretsiz, yüreksiz. || [TS. Ø], {TS.→cesaretsiz, korkak, yüreksiz}

Ğutlu sıf.ve zar. Mutlu, saadetli, mutluluk getiren, uğurlu. || [TS.kutlu] s. Uğur getirdiğine inanılan, uğurlu, ongun, mübarek: *"İşte akşam oldu, bizim artık her yer / Doldur kutlu ellerinle kadehimi."* - A. M. Dıranas. *kutlu olsun* "uğurlu olsun, bolluk ve iyilik getirsin" anlamında bir kutlama sözü.

Ğutulu sıf. Kutusu olan. || [TS.kutulu] s. Kutusu olan. *kutulu telefon

Ğuyruğaltı 1- is. Koşum hayvanlarının kuyruklarının altından geçirilen urgan ve organa takılan, kuyruk altına gelen kayış veya keçeden yapılan kısım. 2- sıf. Kuyruğun altında olan, kuyruk altına takılan. || [TS. Ø]

Ğuyruğbulayan sıf.ve is.kon.1- Yaltak. 2- Köpek. || [TS. Ø]

Ğuyruğlu sıf. 1- Kuyruğu olan. 2- mec. Arkasındakuyruk gibisarkan parçası, bölümü vs. olan. *Ğuyruğlu yıldız* esk. Kuyruklu Yıldız. || [TS.kuyruklu] s. 1. Kuyruğu olan. 2. is. *hık*.

Akrep: *"Sandığın üstündeki ikinci yatağı kucaklayıp kaldırdığı sırada bir kuyruklu, yatağın altından fırladı, sandığın gerisine doğru hızla kaçtı."* -N. Cumalı. **kuyruklu kelebek, kuyruklu kurbağa, kuyruklu piyano, kuyruklu yalan, kuyruklu yıldız*

Ğuyruğsuz sıf. 1- Kuyruğu olmayan, kuyruğu kesik. 2- is. **Ğuyruğsuzlar** şeklinde: Büyüdüğü zaman kuyruğunu düşüren hayvanlar grubu. || [TS.kuruksuz] s. Kuyruğu olmayan.

Ğuzucuğ sıf. Küçük kuzu.// Okşama ifadesi. || [TS. Ø]

Ğuzulu sıf. Yanında kuzusu olan, yavrusunu emziren (koyun). || [TS.kuzulu] s. 1. (koyun için) Kuzusu olan. 2. (meyve ve sebze için) Kendisine bitişik olarak aynı cinsten küçük tanesi olan.

Ğübbeli sıf. Damı kubbe şeklinde olan; kubbesi olan. || [TS.kubbeli] s. 1. Kubbesi olan: *Kubbeli hamam*. 2. Kubbe biçiminde olan.

**kubbeli delik, kubbeli fırın*

Ğübbeşekilli sıf. 1- Kubbeye benzer, kubbe gibi, yarım küre şeklinde olan. 2- Üzerinde kubbesi olan. || [TS. Ø]

Ğübbevarı sıf. bak. *Ğübbeşekilli*. || [TS. Ø]

Ğübreli sıf. Gübresi olan, gübrenilmiş, gübre atılmış. || [TS.gübreli] s. Gübrenilmiş olan: *Ğübreli toprak*.

Ğübresepen sıf. Toprağa gübre atan, gübreleyen. // is. Gübreleyen. || [TS. Ø]

Ğücendirici sıf.öz. 1- Elektrik enerjisinin gücünü veya şiddetini artırmaya yarayan cihaz. 2- Bir şeyin gücünü, etkisini artırmak için kullanılan özel madde, preparat. || [TS. Ø]

Ğüclü sıf. 1- Gücü olan, fiziki gücü, kuvveti çok olan, fiziki yönden çok gelişmiş; kuvvetli. // is. Kuvvetli, güçlü. 2- Dayanıklı, muhkem, sağlam, metanetli. 3- İyi silahlanmış geniş müdafaa ve hücum imkanına sahip olan. 4- Büyük nüfuzu olan; kudretli. 5- Şiddetli, kuvvetli. // Büyük, derin. 6- Yetenekli, bilgili, becerikli, hazırlıklı. // Çok bilgili, malumat sahibi. 7- Sağlam, şiddetli, muhkem. 8- Büyük üretim imkanlarına ve gücüne malik olan. 9- Büyük etkiye sahip olan; çok tesirli. 10- Uzaklardan duyulan, çok şiddetli (ses). 11- iyi, bol ürün veren; bereketli münbit. || [TS.güçlü] s.1.Gücü olan: *"Hele kendini güçlü hissederse, tetik ol, basbayağı saldırganlaşır."* -A. İlhan. 2. mec. Etkisi, önemi büyük olan, forslu. 3. mec. Nitelikleri ile etki yaratan, etkili: *"Kitabında ne kadar güçlü ve üslup sahibi bir yazar olduğunu belgeler."* -H. Taner. 4. Şiddeti çok olan. *güçlü kuvvetli

Ğücsüz sıf. 1- Fiziki gücü olmayan veya az olan, fiziki yönden iyi gelişmemiş; kuvvetsiz.// is. Gücsüz, kuvvetsiz adam. 2- Zayıf, kuvvetsiz. || [TS.gücsüz] s. Gücü olmayan, âciz. *gücsüz*

düşmek gücü yetmemek: "*Silâhlarından birini elinden bırakmış, güçsüz düşmüştür.*" -N. Cumalı.

Güdaz sıf. far. Yok eden, yakan, tüketen. **Güdaza gélmek** Boşu boşuna mahvolmak, yok olmak, felakete uğramak, bedbaht, mutsuz olmak. **Güdaza vérmek** Birinin mahvına, yok olmasına, felakete uğramasına sebep olmak. || [TS. Ø], {TS.→tüketici, yoğaltıcı}

Güddeli sıf. anat. Guddesi, bezesi olan. || [TS. Ø], {TS.→bezeli}

Güde sıf.kon. Kısa, uzak olmayan, tafsilatsız, özet. || [TS. Ø], {TS.→kısa}

Güdeboy(lu) sıf. Kısa boylu, boyu uzun olmayan, kısa || [TS. Ø]

Güdretili sıf. Çok kuvvetli, çok güçlü. || [TS.kudretli] s. 1. Gücü olan, güçlü: "İnsan değilmiyiz, kudretliyi çekemez, düşmüş olanı, bize benzediği için severiz." -H. Taner. 2. Başarılı, üstün: "*Celâl Bey'in kudretli çalışması onu dünyanın her tarafında tanıtmıştır.*" -E. İ. Benice.

Güdretsiz sıf. Kuvvetsiz, iktidarsız, nüfuzsuz, güçsüz; zayıf, aciz. || [TS.kudretsiz] s. Gücü olmayan, argın, takatsiz.

Güdsi sıf.ar. Mukaddes, kutsal. || [TS.kutsî] s. Kutsal: "*Falih Rifki, Türk gazeteciliğini bir vatan hizmeti telâkki etmiş ve kutsi bir vazife gibi ifa ediyor.*" - Y. K. Beyatlı.

Gülbeden(li) sıf. ve is. Klasik Azerbaycan şiirinde güzelin sıfatlarından biri. || [TS. Ø]

Gülbeniz(li) sıf. Güzelin sıfatlarından biri, gül yüzlü. || [TS. Ø]

Gülcamal(lı) sıf.far. Güzelin sıfatlarından biri, gül yüzlü. || [TS. Ø]

Gülçöhre sıf. far. Güzelin sıfatlarından biri, gül yüzlü. || [TS. Ø]

Güldürücü sıf. Güldüren, gülmeye sebep olan. || [TS.güldürücü] s. Gülmeyi sağlayan, gülmeye yol açan, komik.

Gülebetin 1- is. Altın veya gümüşten yahut onlara benzetilen metallere yapılan iplik, sırma. 2- sıf. Sırma ile işlenmiş, süslenmiş. 3- sıf. mec. Sarı, altın sarısı renkte. || [TS. Ø], {TS.→sarı, sırmalı}

Gülebetinli sıf. Sırmalı, sırma ile işlenmiş. || [TS. Ø], {TS.→sırmalı}

Gülendam(lı) sıf. ve is. Klasik Azerbaycan şiirinde güzelin sıfatlarından biri. || [TS. Ø]

Güler sıf. Neşeli, güler yüzlü, şen. || [TS. Ø], {TS.→neşeli, şen}

Güleryüz(lü) sıf. Güler yüzlü, neşeli, mutlu. || [TS.güler yüzlü] s. Yakınlık gösteren, içten davranan.

Güleş² sıf. Güler yüzlü, şen, mutlu. || [TS. Ø], {TS.→güler yüzlü, mutlu, şen}

Güleşğabağ(lı) sıf. Güler yüzlü, neşeli, mutlu. || [TS. Ø], {TS.→güler yüzlü, mutlu, şen}

Güleşsifet(li) sıf. Güler yüzlü, şen, mutlu. || [TS. Ø], {TS.→güler yüzlü, mutlu, şen}

Güleyen is. ve sıf. Çok gülen, gülmeği seven (adam), olur olmaz şeylere gülen. || [TS.güleğen] s. *hık*. Güler yüzlü, çok gülen (kimse).

Gül-gül sıf. Üzerinde gül, çiçek resimleri olan; çiçekli. || [TS. Ø]

Gülgün sıf.far. şair. Gül renkli, gül gibi, al. || [TS. Ø]

Gülleli sıf. Kulesi olan, kuleli. || [TS. Ø]

Güllevarı sıf. Kule gibi, kuleye benzer, kule biçiminde. || [TS. Ø]

Güllü sıf. 1- Çiçek, gül biten, gül yetiştirilen yer, saha. 2- Çiçek açmış, güllü olan; çiçekli. 3- Üzerinde gül biçiminde nakışlar, süsler olan. **Güllü mehmer** İnce İpek kumaş üzerinde büyük çiçekli süsleri olan ve kadın elbisesi yapmak için kullanılan kumaş. || [TS.güllü] s. Güllü olan.

Güllü-çiçekli sıf. 1- Çokça gül, çiçek bitmiş saha. 2- Üzerinde gül ve çiçek şeklinde bezekleri olan. || [TS. Ø]

Güllü-gülşenli sıf. bak. Güllü-çiçekli. || [TS. Ø]

Güllü-naxışlı sıf. Üzerinde gül şeklinde süsü, nakışı olan. || [TS. Ø]

Gülmeli sıf. Gülme hissi doğuran, gülünç, gülmeğe sebep olan. || [TS. Ø], {TS.→güldürücü, komik}

Gülmeşeker sıf. far. şak. al. Tatlı, hoş, hoşlanılan. || [TS. Ø], {TS.→hoş, tatlı}

Gülöyşe sıf. Mayhoş (nar çeşidi). || [TS. Ø], {TS.→mayhoş}

Gülperest is.ve sıf.far. Gül, çiçek yetiştirmeği, çiçekleri, gülü seven adam. || [TS. Ø]

Gülreng sıf.far. klas. Açık-kırmızı renkli, pembe renkli, gül rengine olan. || [TS. Ø], {TS.→gül rengi}

Gülruş sıf.far.klas. Gül yüzlü. || [TS. Ø]

Gülruşsar sıf. bak. Gülruş. || [TS. Ø]

Gülşad sıf. Gönül açan, hoşlanılan, güzel manzaralı. **Gülşad olmağ** İmar edilmek, şenlenmek. || [TS. Ø]

Gülü sıf. 1- Pembe renkli, açık gül renkli. 2- Gül şeklinde nakışlan olan. || [TS. Ø], {TS.→gül rengi}

Gülümser sıf. Gülümseyen, gülen, tebessümlü. || [TS.gülümser] s. Hafifçe gülümseyen, sevimli.

Gülünç sıf. ve zar. 1- Gülmeğe sebep olan, gülünecek hâlde olan, gülünç. // mec. Anlamsız, gayri ciddi, ciddiyetten uzak. 2- İstihzaya, alaya eğlenmeğe sebep olan. // Herkesin gülmesi için hedef olan. || [TS.gülünç] s. Alayı üzerine çeken, eğlence konusu olan, güldürücü, tuhaf, komik: "*Necdet, vaziyetini yalnız acıklı değil, biraz da gülünç buluyordu.*" -Y. K.

Karaoşmanoğlu. "Yüksek sesle doğruluktan bahsetmeye kalkmak gülünç bir şey olurdu." -R. N. Güntekin.

Gülüzlü sıf. Güzelin sıfatlarından biri. || [TS. Ø]

Gülizar sıf. far. ve ar. klas. bak **Gülüzlü**. || [TS. Ø]

Gülyanağ(lı) is. ve sıf. şair. Güzelin sıfatlarından biri. || [TS. Ø]

Gümrah¹ sıf. Kıvrak, sağlam, güçlü, kuvvetli.// Çevik, canlı, hareketli. || [TS.gümrah] s. su, saç, ses gibi bir yerden çıkan şeyler için) Bol, sık, çok, gür: "Uzun zamandır ıssız, bakımsız kaldığı için o gümrah yeşillikler bölgesinde yılanlar türediği biliniyordu." - R. E. Ünaydın.

Gümrah² sıf. far. esk. Doğru yoldan çıkmış, yolunu şaşırılmış. || [TS. Ø], {TS.→sapkın}

Gümüş is. 1- Kolay işlenebilen, paslanmayan, parlak beyaz renkte kıymetli bir maden. **Gümüş suyuna çekmek** Değersiz metalleri gümüş suyuna daldırmak, gümüş renginde boyamak.

Gümüş tutmağ Gümüşle kaplamak, gümüşle süslemek. // sıf. Gümüşle işlenmiş, kaplanmış.

2- is. Gümüşten yapılmış şeyler; gümüş para.

Gümüş kağız Sigara, çay gibi şeylerin paketleniği metal renkli kağıt. 3- sıf. Gümüş renginde olan. || [TS.gümüş] is. 1. Atom sayısı 47, atom ağırlığı 107.88, yoğunluğu 10.5 olan, 960° C ye doğru sıvı durumuna geçen, parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen element. Kısaltması Ag. 2. s. Bu elementten yapılmış: "Boynundan asılmış gümüş bir köstek taşırdı." -Y. K. Beyatlı.

gümüş sağ olsun, altın gidekosun eldeki şey, elde edilmesi güç olan daha değerli bir şeyden üstün tutulmalı. ***gümüş balığı, gümüş grisi, gümüş rengi, gümüş servi, gümüş yağmurcun**

Gümüşdeste sıf. Kabzası gümüşten olan, gümüş kabzalı. || [TS. Ø]

Gümüşlü sıf. 1- Gümüşle süslenmiş, gümüş kaplanmış. 2- Bileşiminde gümüş olan. || [TS.gümüşlü] s. Gümüşü olan, gümüşle kaplanmış veya süslenmiş olan.

Gümüşü sıf. Gümüş renginde olan, gümüş gibi parlayan. || [TS.gümüşü] s. Gümüş renginde olan.***gümüşü akasya**

Günahkar is.ve sıf. 1- Suçlu, günah işleyen, günah işlemiş. 2- Dini ve ahlâki değerleri çiğneyen adam. 3- Sebep olan. || [TS.günahkâr] s. Günah işlemiş, günahlı.

Günahlı sıf. Günahı olan, suçlu, kusurlu. || [TS.günahlı] s. Günahı olan.

Günahsız sıf. 1- Suçsuz, suçu olmayan. 2- Masum. || [TS.günahsız] s. Günahı veya suçu olmayan: "Silâhçı Tahsin günahsız gitti, fakat sonra, onu gönderenlerin ebedî günahları, tarihin ebedî sayfalarına geçti." -A. Gündüz.

Günbedli sıf. Kumbetli, kubbeli, damı kubbe şeklinde olan. || [TS. Ø]

Günbezli sıf. bak. **Günbedli**.

Gündelik 1- sıf. Her gün olan, hergünkü. // Her gün çıkan. 2- sıf. Bir günlük, bir gün için gereken. 3- is. İnceleme, araştırma, tecrübe, seyahat vs. zamanında her gün görüşlerin, düşüncelerin yazıldığı defter, günlük defter. 4- is. Öğrencilerin aldığı notların tutulduğu, yazıldığı defter, not defteri. || [TS.gündelik] s. 1. Her günkü, yevmi: "Her evde olduğu gibi, gündelik yaşantısı boyunca kimse bunları fark etmezdi." -A. İlhan. "İki üç saat önce bayağı gündelik kıyafetleri varken neden bayramlık esvabını giymişti." -O. C. Kaygılı. 2. Her gün yayımlanan, her gün çıkan: "Birkaç ay sonra Türkiye'de ilk gündelik spor gazetesini çıkarıyordu." -H. Taner. 3. is. Gün hesabıyla veya her gün ödenen para, yevmiye: "Hayat pahalılığı artıkça işçi gündeliklerine yeni zam istekleri gelecek." -F. R. Atay. **gündeliğe gitmek** günlük işler yaparak gelir sağlamak: "Bahçelerde çalışır, gündeliğe gider, sarnıç, dam aktarır, kuyu kazar." -S. F. Abasıyanık.

Gündüzkü sıf. Gündüz olan, meydana gelen. || [TS. Ø]

Günemuzd sıf. 1- Her iş günü için ödenen. 2- Geçici olarak günlük çalışan, yevmiye ile çalışan. || [TS. Ø]

Günemuzdçu sıf. Yevmiye ile çalışan. || [TS. Ø]

Güneşli sıf. 1- Güneş ışığı ile aydınlanmış, ışıklı. 2- Işıklı, güneş ışığı gören. 3- mec. Mutlu, sevinçli, nurlu. || [TS.güneşli] s.1. Güneş ışınlarıyla aydınlanmış: **Güneşli yer**. 2. (hava için) Açık, aydınlık.

Güneşsiz sıf. 1- Güneş görmeyen, ışık olmayan. 2- Güneş olmayan, karanlık, kapalı. || [TS.güneşsiz] s.1.Güneş ışınlarıyla aydınlanmayan, güneş ışınlarını almayan: **Güneşsiz yer**. 2. (hava için) Kapalı, bulutlu: **Güneşsiz hava**.

Günéy is. 1- Dört ana yönden, önünü doğuya dönen bir şahsa göre sağda kalan yön, cenup.// sıf. Güney. 2-Güneş ışığı alan taraf, güneşli yer. 3-Dağın, tepenin güneş ışığı almasından dolayı iyi ürün verdiği tarafı, yamacı. || [TS.güney] is. 1. Solunu doğuya, sağını batıya veren kimsenin tam karşısına düşen yön, dört ana yönden biri, cenup, kuzey karşıtı: **Konya, Ankara'nın güneyindedir**. 2. s. Bu yönde olan, bu yönle ilgili, cenubî. 3. is. Güneş gören yer. 4. is. Lodos. ***Güneybalığı, güney noktası**

Güngörmez sıf. 1- Hiçbir zaman güneş ışığı almayan. 2- mec. Kimsenin görmediği; gizli, saklı kalmış. || [TS.güngörmez] s. Hiç güneş ışığı almayan (yer).

Günlü sıf. bak. Güneşli. || [TS.günlü] s. 1. Tarihli. 2. Belli bir zamanla sınırlı.

Günlük is. 1- Rakamlardan sonra gelerek bir işin kaç günde yapıldığını veya yapılacağını vs. bildirir. 2- sıf. Hergün olan, tezahür eden. 3- Şapkanın güneşliği, tereği. 4- Şemsiye, gölgelik. 5- Güneş ışıklarının aydınlatığı yer. 6- Hayat, ömür, geçim, yaşayış. || [TS.günlük] s. 1. O günkü, o günle ilgili. 2. Üzerinden gün geçmiş veya geçecek: *On günlük çocuk. Sekiz günlük gezi.* 3. Her gün yapılan, her gün yayımlanan, her gün çıkan: *Günlük gazete.* 4. is. Günü gününe tutulan hatıra, günce, muhtıra. 5. ed. Günü gününe tutulan anı yazısı veya bu yazıları içine alan eser, günce. **günlük defter, günlük güneşlik günlük güneşlik sıcak, yağışsız ve güzel hava: "Mayıs'ın ilk haftasını günlük güneşlik bir Londra'da geçirdi."* -N. Cumalı. *günlük güneşlik görünmek* · mec. sıkıntısız, sorunsuz, huzur ortamında bulunmak: *"Etrafımda herşey bana günlük güneşlik görünüyordu."* -R. N. Güntekin.

Günlüklü sıf. Güneşliği olan. || [TS. Ø]

Günsüz sıf. bak. Güneşsiz. || [TS. Ø], {TS.→güneşsiz}

Günüğara sıf. Bedbaht, mutsuz, zavallı; hayatı, geçimi çok kötü olan. || [TS. Ø], {TS.→bedbaht, mutsuz, zavallı}

Günyaşar sıf. 1- zool. Bir gün ömrü olan, bir gün yaşayan böcek, haşere. 2-mec. Kısa ömürlü. || [TS. Ø], {TS.→kısa ömürlü}

Gürbet is. ar. 1- Gurbet, yabancı ülkede, yabancı bir yerde bulunma, vatanından uzak bir diyarda olma; gariplik. 2- Yabancı yer, vatandan uzak yer, yabancı ülke. 3- sıf. Vatanından uzak, yabancı, yad. || [TS. Ø], {TS.→yabancı, yad(I)}

Gürbetkêş sıf.ar. ve far. Gurbet çeken, ömrünü gurbette geçiren. || [TS. Ø]

Gürbetzede sıf. ve is. ar. ve far. Gurbete düşmüş, vatanından ayrılmış, gurbette ömür geçiren; Gariplikten bıkmış, usanmış. || [TS. Ø]

Gürcüce sıf. ve zar. Gürcü dilinde. || [TS. Ø]

Gürreli sıf. Mağrur, kibirli, çalım satan. || [TS. Ø], {TS.→gururlu, kibirli, mağrur}

Gürurlu sıf. 1- Mağrur, kibirli, kendini üstün gören. // mec. Azametli, muhteşem, görkemli. 2- Kibirli, çalımli, başkalarına küçültücü nazarla bakan. || [TS.gururlu] s. 1.Kendi kişiliğine önem veren, onurlu, mağrur. 2. Kurumlu, çalımli.

Güsseli sıf. Dertli, kederli, gamlı, hüznü, mahzun. || [TS. Ø], {TS.→dertli, hüznü, kederli, mahzun}

Güssesiz sıf. Kaygısız, dertsiz, kedersiz. || [TS. Ø], {TS.→dertsiz, kaygısız, tasasız}

Güsurlu sıf. 1- Bir eksigi, kusuru, özür, noksanı olan. // Bitmemiş, yarım. 2-Günahlı, suçlu, kusurlu. || [TS.kusurlu] s. Kusuru olan.

Güsuruz sıf. ve zar. Hiçbir kusuru, noksanı, özürü olmayan, mükemmel. || [TS.kusursuz] s. Kusuru olmayan, mükemmel: *Kusursuz güzel. Kusursuz bir yazı. "Kusursuz dost arayan dostsuz kalır."* -Atasözü. *"Kadının kendi şiir, hem kusursuz bir şiir."* -A. Gündüz.

Güvveli sıf. bak. Güvvetli. || [TS. Ø], {TS.→kuvvetli}

Güvvetlendiricisif.Öz.Güçlendiren, kuvvetlendiren, güçlendirici. ||

[TS.kuvvetlendirici] s. 1.Gücü artıran, güçlendirici. 2. is. (fotoğrafçılıkta) Negatiflerin güçlendirilmesini sağlayan banyo.

Güvvetli sıf. 1- Büyük bir fiziki güce sahip olan; çok güçlü, kuvvetli, sağlam yapılı. 2- Büyük bir hareket kuvvetine sahip olan. 3- Çok güçlü; iyi silahlanmış, teçhiz edilmiş; büyük müdafaa ve hücum imkanına malik olan. 4, Büyük bir nüfuza ve kudrete malik olan. 5- mec. Etkili, inandırıcı, tutarlı, esaslı, çok önemli. 6- Çok becerikli, maharetli, yetenekli, kendi işini çok iyi bilen. 6- Bileşiminde gıdalı maddeler olan. || [TS.kuvvetli] s. 1. Gücü çok olan, zorlu, şiddetli: *"Güneşin en yüksek rüzgârın en kuvvetli olduğu an kavga azıyor."* -H. E. Adıvar. 2. Sağlam, dayanıklı olan: *"Beyaz şayaklar giymiş, kuvvetli gurbüz yüzü, ensesi güneşten yanmış sporcu."* -Ö. Seyfettin. 3. Görevini iyi yapan, keskin: *Kuvvetli gözleri var.* 4. Çok etkileyici, inandırıcı, önemli: *"En kuvvetli inatlar ve zulmetler bile artık mukavemet edemiyor."* -Ö. Seyfettin. 5. Saygın, nüfuzlu. 6. Üstün. 7. Etkili: *"Kuvvetli bir kahvaltı edeyim diye tel dolaba geldim."* -P. Safa. *"İkinci gün sıtmadan şüphelendik, kuvvetli dozda kinin verdik."* -R. N. Güntekin.

Güvvetsiz sıf. 1- Gücü, kuvveti olmayan; güçsüz, kuvvetsiz. // Beceriksiz, aciz. 2- Etkisiz.// İçinde gıdalı maddeleri çok az olan veya olmayan; gıdasız. || [TS.kuvvetsiz] s. 1. Gücü, kuvveti olmayan, güçsüz. 2. Etkisiz: *Kuvvetsiz bir ilâç.*

Güzeranlı sıf. 1- Hayatı, yaşayışı iyi olan.// Zengin, varlıklı, güzel geçinen. 2- Yaşayışı, hayatı şöyle veya böyle olan. || [TS. Ø], {TS.→varlıklı, zengin}

Güzeransız sıf. Geçimi, yaşayışı, hayatı iyi olmayan, zor geçinen. || [TS. Ø], {TS.→sefil, yoksul}

Güzeştli sıf. indirimli, indirimle satılan, nispeten ucuz. || [TS. Ø], {TS.→indirimli, tenzilâtlı}

Güzgüülü sıf. Aynalı, aynası olan, üzerine ayna takılmış. || [TS. Ø], {TS.→aynalı}

Güzide sıf. far. Seçkin, seçilmiş, bir şeyin en iyisi. || [TS.güzide] s. 1. Seçkin, seçilmiş, seçme: "Selânik'in en varlıklı, en güzide ailelerinden sayılıyor." -A. İlhan. 2. is. Aydın, okumuş, seçkin (kimse): "Bir milletin güzidesiyle halkı arasında bu derece tezat doğru mudur?" -O. S. Orhon.

H

Haça is. ve sıf. Ağacın açığı şeklinde ayrılmış gövdesi veya dalı, çatal. // Genelde çatal şeklinde olan. // mec. Üstü kapalı, iki yönlü. || [TS. Ø], {TS.→çatal}

Haçbaş(lı) sıf. Baş tarafı çatal şeklinde olan, çatallaşmış hâlde olan. || [TS. Ø]

Haçabuynuz(lu) sıf. Çatal boynuzlu, boynuzları çatallı olan. || [TS. Ø]

Haçadırnağ(lı) sıf. Tırnağı çatallı olan, çift tırnaklı. || [TS. Ø]

Haçadil(lı) sıf. Dili çatallı olan, dilinin ucu yarık olan. (yılan vs.). || [TS. Ø]

Haçağuyruğ(lu) sıf. Kuyruğu çatal şeklinde olan. || [TS. Ø]

Haçalı sıf. iki yönlü, çatallı. || [TS. Ø], {TS.→çatallı}

Haçasagğal(lı) sıf. Sakalı çatal şeklinde olan. || [TS. Ø]

Xaçlı sıf. 1- Haçı olan, haç takmış. 2-is.tar. Haçlı Seferlerine katılanlara verilen ad. || [TS.haçlı] s. Haçı olan.

Xaçvarı sıf. Haç şeklinde olan. || [TS. Ø]

Hafizeli sıf. Güçlü hafızası olan, hafızalı. || [TS.hafızalı] s. Hafızası olan.

Hafizesiz sıf. Hafızası zayıf olan, hafızasız. || [TS.hafizasız] s. Hafızası olmayan.

Hağğ¹ ar. 1- sıf. Doğru, hakiki, düzgün, gerçek. // Adalet, doğruluk, insaf. 2- is. Hak, salahiyet, yetki. 3- is. Yaptığı iş karşılığında birine verilecek olan para, karşılık vs. // Üyesi olduğu bir teşkilata veya bir şeyi kullanabilmek için verilecek para, karşılık, 4- **Barede (haresinde)**, **xüsusda (xüsusunda)** vs. şeklinde: Konusunda, hakkında. 5- İs. Yetki, hak, salahiyet. **Hağğ oldu İyi oldu, güzel oldu. Hağğ vérmek a-** Onaylamak, tasdik etmek, doğru kabul etmek, haklı bulmak, b- Haklı olduğunu onaylamak, tasdik etmek. **Hağğına yétmek (çatmağ)** Cezasını atmak, cezasını bulmak. || [TS.hak(I)] is. 1. Adalet: *Haktan ayrılmamalı.* 2. Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç. 3. Dava veya iddiada gerçeğe uygunluk, doğruluk: *Bu davada hak görmüyorum.* 4. Geçmiş ve harcanmış emek: *Ana hakkı ödenmez. "Üstelik adli tatil olduğu için hak sahipleri beklerler."* -B. Felek. 5. Pay: *Makas hakkı. Komşu hakkı.* 6. Emek karşılığı ücret. 7. s. Doğru, gerçek: *"Karacaoğlan der ki sözüm hakır."* -Karacaoğlan.hak ediş, hakkıhiyar, hakkıhuzur, hakkısükût, hak kuşu, hakperest, haksever, hakşinas, haktanır, hak yolu hak etmek 1. bir emek karşılığı hakkı olan

şeyi elde etmek, hak kazanmak: "Mutlu, başarılı, kendine güvenmeyi hak etmiş birisi." - T. Buğra. 2. lâyık olduğu (kötü) karşılığı almak; 3. bir başarı dolayısıyla ödüllendirilmek. hak kazanmak emeğin karşılığını alabilecek duruma gelmek: *İki yıl sonra emekliliğe hak kazanacak. (birine) hak vermek* birinin düşüncesini, davasını, iddiasını doğru bulmak: *"Onun hakkında söylediğin şeyler için sana pek çok hak verdim."* -M. Ş. Esendal. hak yemek başkalarının hakkını vermemek. hak yerini bulur (veya hak yerde kalmaz) haksızlık er geç ortaya çıkar. hakkı geçmek 1. birinin payından başkası almış olmak; 2. birinde veya bir şeyde emeği olmak: *"Hemen hanım teyzemin elini öpmeye gideyim dedim... Az hakkı mı geçmiştir bana?"* -H. R. Gürpınar. hakkı için kutsal şeyleri anlatan kelimelerden sonra getirilerek ant içmek için söylenir: *Tanrı hakkı için. Dinim hakkı için.* hakkı olmak 1. payı, alacağı, hissesi olmak; 2. sözünde, düşüncesinde, iddiasında haklı olmak.hakkı ödenmez onun iyiliklerine, emeklerine karşılık olarak ne yapılırsa azdır. hakkı var doğru düşünüyor, doğru söylüyor, doğru davranıyor: *"Annemin hakkı var. "Hakkınız var; dağ, çöl ve deniz hasreti dinmez hasretlerdenmiş."* -R. H. Karay. hakkından gelmek 1. zor bir işi başarı ile sona erdirmek: *"Büyük kızı kocaya kaçtığı zaman küçükleri on iki dönüm tarlanın hakkından gelecek kadar yetişkindiler."* -N. Cumalı. 2. yenmek, ölç almak veya cezasını vermek: *"Anlaşılan Cemal Paşanın bu işe yarar bir adamı yok, bize bıraksın, haklarından gelelim dediler."* -F. R. Atay. hakkını aramak hakkı olduğuna inandığı şeyi elde etmeye çalışmak. hakkını helâl etmek (veya etmemek) hakkını, emeğini bağışlamak (bağışlamamak): *"Bu bahtiyar hanımcağzı sordular, iyi biliriz dedik, hakkımızı helâl ettik."* -M. Ş. Esendal. hakkını vermek1. gereğini bütün olarak yerine getirmek: *Bu yemeğin hakkını vermişsin.* 2. birinin çalışmasının karşılığını gereğince değerlendirmek: *O öğretmen, öğrencilerin her zaman hakkını verir. (birinin) hakkını yemek* birinin hakkı olan şeyi vermemek: *"Hem benden haber bekleyen okuyucularımın hakkını yiyor, öteki genç okuyucularımın kalbini kırıyorum."* - O. V. Kanık.

Hağlı sıf. Doğru düşünen, söyleyen, hareket eden, hata yapmayan.// Doğru, yerinde, hakikate dayanan, **Hağlı çıkarmağ** Haklı çıkarmak, doğrulamak, teyid etmek. **Hağlı çıkmağ** Haklı çıkmak, bir münakaşada, fikir yürütmede, istekte vs. doğru olduğu meydana çıkmak. || [TS.haklı] s. 1. Hakka uygun, doğru, yerinde: *"Fakat aşta ne hak, ne haklı, ne haksız, ne de bir hakikat vardır."* -M. Ş. Esendal. 2. Davası,

iddiası, düşüncesi veya davranışı doğru ve adalete uygun olan (kimse): *İkisinden hangisinin haklı olduğu anlaşılamadı. haklı bulmak* davasını, iddiasını, düşüncesini, davranışını doğru bulmak, yerinde görmek: *Müdür onu haklı buldu. haklı çıkmak* davasının, iddiasının, düşüncesinin veya davranışının doğru olduğu anlaşılacak: *Bu tartışmada o haklı çıktı. haklı olmak* davası, iddiası, davranışı, düşüncesi adalete uygun olmak: *"Birden döndüm ve tahminimde haklı olduğumu anladım."* -R. H. Karay.

Hağsêver is. Hakkı, adaleti, doğruluğu seven adam.//sıf. Doğru adam. || [TS.haksever] s. ve is. Doğru bildiği şeyden ayrılmayan (kimse), hakperest.

Hağsız sıf. ve zar. 1- Hakka ve insafa uymayan; adaletsiz.// Boşuna, beyhude, boşu boşuna. **Hağsız yere** Boş yere, boşu boşuna, hiçbir şey gerekmeden. 2- Hiçbir hakkı, hukuku olmayan.

|| [TS.haksız] s. ve is. 1. Hak ve adalete uygun olmayan. 2. Davası, iddiası, davranışı, düşüncesi doğru ve yerinde olmayan (kimse): *Arkadaşınız bu işte haksızdır. haksız bulmak* bir iddiayı, düşünceyi, davranışı doğru ve yerinde bulmamak. *haksız yere

Hağvêrmez sıf. Başkasının hakkına tecavüz eden, istismar eden. || [TS. Ø]

Xain sıf.ar. 1- Vatanına, milletine ihanet eden, satılmış; döneç.//mec. itimat edilmeyen, vefasız, bel bağlanamayan.// is. İhanet eden, satılmış.

Xain baxmağ a-Kötü gözle bakmak, saf kalple bakmamak, kötü niyetle bakmak, b- bak. **Xain çıxmağ.** Vatanına, milletine, dostuna, akrabasına, arkadaşına döneçlik etmek, onları satmak. 2- mec. Yapılan iyiliğe karşı nankörlük eden; hain, kötü kalpli, nankör. || [TS.hain] s.

ve is.1. Hıyanet eden (kimse): *"Bu anlayışsızlığa ve bu vatan hainlerine vah vahlanır, acır gibiydiler."* -T. Buğra. 2. Zarar vermekten, üzmetten veya kötülük yapmaktan hoşlanan (kimse): *Ne hain adam bu. "Siz galip olduğumuz için cesur ve hain görünüyorsunuz."*

-A. Gündüz. 3. Bazen sitemli bir seslenme olarak kullanılır: *Hain, biz seninle böyle mi konuşmuştuk?* 4. Kötü bir niyet taşıyan. *hain hain

Xakasca sıf. ve zar. Hakas Türkçesinde. || [TS. Ø]

Xaki sıf.far. Toprak rengi, yeşile çalar sarı renkli. || [TS.hâkî] is. 1. Yeşile çalar toprak rengi. 2.s. Bu renkte olan: *"Arkadan hâkî esvaplı, ikişer olmuş rüştiye çocukları bağrışarak kaynaşıyorlardı."* - Ö. Seyfettin.

Halal sıf.ar. 1- İslam inanışına göre yenilmesi, içilmesi, kullanılması veya kendine mal edilmesine izin verilen. / / esk. Nikahlı; kanuni.// is.esk. Nikahlı kadın. 2-mec.

Zahmetle, temiz emekle, kanuni yoldan kazanılmış, elde edilmiş, //mec. Helal şey kazanmak, elde etmek için çekilen, harcanan. 3- **Halaldır** şeklinde: Bir şeyi gönüllü, karşılıksız olarak birine verdiğinde söylenir. **Halal étmek** esk. Borcunu veya bir zaman yaptığı kötülüğü unutmak, affetmek. **Halal xoşun(uz) olsun!** Bir şeyi karşılıksız olarak, gönüllü verdikte söylenir. **Halal(in) olsun!** Bir şeyi gönüllü olarak veya karşılıksız olarak verdikte söylenir. **Halal süd emmiş** Namuslu, doğru, temiz vicdanlı. || [TS.helâl] s. 1.Dinin kurallarına aykırı olmayan, dince yasaklanmamış olan, **haram** karşıtı: *"Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl."* -M. A. Ersoy. 2. is. mec. Nikâhlı eş. 3. s. ve zf. Kurallara, geleneklere uygun (olarak): *Helâl kazanılmış para helâl etmek* Tanrı'yı tanık tutarak (bir şeyi) bağışlamak: *Alacağımı sana helâl ediyorum, anandan emdiğin süt gibi helâl olsun. helâl olsun* bir hizmet veya özverinin istenilerek yapıldığını, bundan pişman olunmadığını göstermek için kullanılır: *"Yol güzel, tarlalar cömert / Helâl olsun yol parası."* -B. R. Eyuboğlu. **helâl süt emmiş** doğruluktan ayrılmayan: *"Ben helâl süt emmiş adamım, ağabey."* -H. Taner. **helâlühöş** olsunyapılmış bir iyilikten, yardımdan söz edilirken buna pişman olunmadığını anlatmak için söylenir. * *helâlzade*

Halalca sıf. 1- Zahmetle, temiz emekle kazanılmış, elde edilmiş. 2- bak. **Halal** 1. anlamda. || [TS. Ø], {TS.→helâl}

Xalatlığ sıf. 1- Halat denen elbise için uygun olan. 2- Bu elbise için dikilecek kumaşın miktarı. || [TS. Ø]

Xaldar sıf. far. Benli, beni olan (hayvanlar). || [TS. Ø], {TS.→benli(I)}

Halğa is. 1- Çember, daire şeklinde olan metal vs. şey, kuşak. // Kilit yerine veya kilidi takmak için kapıya, pencereye takılan halka şeklinde alet.// Süs veya evlilik, nişanlılık sembolü olarak parmağa takılan yüzük, alyans.// Spor.

Atletizm müsabakalarında kullanılan alet. // Genelde halkaya, çembere benzeyen her şey. 2- Zinciri meydana getiren daire şeklinde olan kısımların her biri. 3- Bu şekilde olan her şey.

Halğa vurmağ Daire şeklinde oturmak, yuvarlak yapıp oturmak. // Etrafını saran, çeviren, kaplayan şey; muhasara. **Halğaya** almağ Etrafını çevirmek, kuşatmak. 4- Bak. **He-değ.** **halğa-halğa** sıf.Halkalar şeklinde, boğum boğum. || [TS. Ø], {TS.→boğum boğum}

Halğaşekilli sıf. Halka şeklinde olan. || [TS. Ø]

Halğavarı sıf. Halka, çember şeklinde olan. || [TS. Ø]

Xal-xal sıf. Benli, benlerle kaplı, beneklerle süslü, üzerinde benekler olan. **Xal-xal olmağ** a-Parça parça olmak, parçalanmak, b- üzerinde

benler oluşmak, benlerle kaplanmak. || [TS. Ø], {TS.→benli}

Xali sıf.ar. 1- Kimse olmayan, boş tenha. 2- Sahipsiz, kimsesiz, boş, İşgal edilmemiş, sahiplenmemiş.....**Xali** **ğalmağ** Habersizolmak,haberi olmamak, **Xali olmağ** Boş olmak, sahiplenmemiş olmak. **Xali olmamağ** Uzak olmamak, yakası kurtulmamak. || [TS.hali] s. esk. Boş, ıssız, tenha.

Xalis sıf.far. 1- Saf, hiçbir karışımı olmayan, sahte olmayan; saf, temiz.// Düzgün, temiz. 2- Asıl, gerçek, hakiki. 3-mec. Masum, namuslu, bakir, temiz. 4- mec. Samimi, doğru, saf. || [TS.halis] s. Katışık olmayan, katışiksiz, saf: "*İşte halis çay buna derler.*" -S. F. Abasıyanık. **halis muhlis, halisüddem*

Hallı sıf. ve is. 1- İçkili, keyifli, az sarhoş. 2- Dolgun vücutlu. 3- kon. Güzel tabiatlı, davranışlı. **Hallı halına göre** Gücüne, becerisine, parasına göre, gücü nispetinde. || [TS. Ø], {TS.→çakırkeyf, içkili, keyifli}

Xallıca sıf. okş. Küçük benekleri olan, benli, benek benek. || [TS. Ø], {TS.→benekli, benli}

Halsiz sıf. Zayıf, halsiz, takatsiz, dermansız, yorgun. **Halsiz düşmek** Takatsiz, dermansız olmak. || [TS.hâlsiz] s. Hâli, gücü olmayan, bitkin, dermansız, takatsiz: "*Süzüle süzüle bakan gözleriyle fazla yorgun, hâlsiz cevap verdi.*" -P. Safa.

Xalsız sıf. ar. 1- Beni olmayan. 2- Lekesiz. || [TS. Ø], {TS.→lekesiz}

Xaltalı sıf. Tasmalı. || [TS. Ø]

Xam sıf. 1- Ehil olmayan, ehlileşmemiş, insana alışmamış. 2- Ekilmemiş, İşlenmemiş, dokunulmamış (tarla)// Aynı anlamda otlak, çayırılık. 3- İşlenmemiş, tabii hâlde. 4- işlenmemiş (deri). 5- Pişmemiş, çiğ. 6- kon. Olgunlaşmamış; ham meyve. 7- mec. Tecrübesiz, hazırlıksız, antrenmansız. **Xam düşmek** Bir işin sonucunu önceden düşünmediği, tahmin etmediği için yanılmak, hata yapmak. **Xam ele salmağ**, **Xam salmağ** Karşısındaki şahsı tecrübesiz, deneyimsiz, beceriksiz kabul ederek kullanmaya çalışmak, **Xam xeyal** icra edilmeyen, yapılmayan, sadece hayal unsuru olarak kalan iş, arzu, istek. **Xam xeyal élemek (olmağ)** Yanlış hayale kapılmak, yanlış düşünmek. || [TS.ham] s. 1.meyve için) Yenecek kadar olgun olmayan: *Ham elma*. 2. İşlenmemiş (madde): *Ham petrol*. 3. İdmansız: *Ham vücutla ancak bu kadar koşabilirim*. 4. mec. Gerçekleşme kolaylığı veya imkânı olmayan: *Ham hayal*. *Ham teklif*. 5. mec. Kaba, toplum kurallarını bilmeyen, incelmemiş: *Ne ham adam!* **ham besi suyu, ham ervah, ham gaz, ham hayal, ham hum, ham madde, ham pay*

Xam-xam 1- sıf. Pişmeden, çiğ çiğ. 2-zar. Hiçbir şeyden anlamayan adam gibi. || [TS. Ø]

Hamarca sıf. Oldukça düz yüzey, pürüzsüz yüzey. || [TS. Ø], {TS.→pürüzsüz}

Hamarlayıcı sıf. Bir şeyin yüzeyini düz hâle getirmek, pürüzlerini yok etmek için kullanılan şey. || [TS. Ø]

Hamarlüleli sıf. Yivsiz namlu. || [TS. Ø]

Xamıtğış sıf. kon. Ayakları eğri olan, eğri ayaklı. || [TS. Ø]

Xamıtlı sıf. Boynunda hamut olan. || [TS. Ø]

Hamile sıf. ve is. ar. Gebe, yüklü; hamile durumunda olan. || [TS.hamile] is. ve s. Gebe, yüklü, aylı: "*Şu arkamdaki hamile kadına bir yer arıyorum.*" -B. Felek.

Xana-xana sıf. 1- Damarlar hâlinde, damalı. 2- Odalar hâlinde. || [TS. Ø], {TS.→damalı}

Xanalı sıf. Damalı, damalara bölünmüş. . || [TS. Ø], {TS.→damalı}

Xanexerab sıf. far. klas. Bedbaht, mutsuz, zavallı, ocağı sönmüş. **Xanexerab étmek** Bedbaht, mutsuz etmek, ocağını söndürmek. || [TS. Ø], {TS.→bedbaht, mutsuz, zavallı}

Xanenişin sıf.far. Evden dışarı çıkmayan, gününü eve kapanıp geçiren, toplum arasına çıkmayan. **Xanenişin étmek** Ceza olarak birinin evden dışarı çıkmasına, toplum arasına katılmasına izin vermemek, veya herhangi bir sebepten dolayı toplum içine çıkamamasına sebep olmak. **Xanenişin olmağ** Herhangi bir sebepten dolayı gününü evde geçirmek, dışarı çıkmamak, dış dünya ile ilişkisini kesmek. || [TS. Ø]

Xanimanlı sıf. Yurdu, meskeni, evi barkı olan. || [TS. Ø]

Xanimansızsıf.Yurdu,meskeni,evi barkı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→evsiz, yurtsuz}

Hankı sıf. 1- Birden fazla şeyden birini belirtecek karşılık almak maksadıyla kullanılan soru sıfatı. 2- Ayırt edici, belirtici sıfat olarak kullanılır. 3- Bir şahsın, bir şeyin durumu, Özelliği hakkında soru sıfatı olarak kullanılır. 4- Bir şeyin oluşma zamanı, sürekliliği ile ilgili soru sıfatı olarak kullanılır. 5- "Her biri", "herhangi", "herhangi bir" anlamında kullanılır. 6-Belirsizlik bildirir. **Hansı** ki Yan cümlecisi esas cümleye bağlayan bağlaç. || [TS.hangi] s. 1.İki veya daha çok şeyden bir tanesini belirtecek bir cevap istemek için kullanılan soru sıfatı: *Hangi adam? Hangi yıl?* 2. Fiili dilek veya şart birleşik zamanında olan cümlelerde, nesnenin veya cümlelerin belirten durumunda olduğunda nesnedeki kavramı genelleştirir: *Hangi kitabı açsanız, bulursunuz.* "*Zamanla nasıl değişiyor insan / Hangi resmime baksam ben değilim.*" -C. S. Tarancı. "*Hangi memlekete gitssek, resmi makamlar kadar halkın da rağbetini gördük.*" -F. R. Atay. **hangi** akla **hizmet ediyor?** ne gibi bir düşünce ile böyle olmayacak, mantıksız bir iş yapıyor? **hangi**

biri? çok olanlardan hangisi: *Hangi birini sayayım?*

hangi dağda kurt öldü? kendisinden beklenmedik bir davranış karşısında şaşma ve sitem anlatır: *Hangi dağda kurt öldü de sen beni aradın? hangi peygambere kulluk edeceğini şaşırarak kimin sözünü yerine getireceğini bilemeyerek şaşkınlık içinde kalmak. hangi rüzgâr attı?* bir yere uzun süre uğramamışken beklenmedik bir zamanda gelenlere sitem yollu söylenir. **hangi taş pekse (katıysa), başını ona vur** kendi kusuru yüzünden zor bir duruma düşen veya başkalarından yardım isteyen bir kimseye öfkelenildiğinde söylenir. **hangi taşı kaldırsan, altından çıkar** 1. her işten anlar veya anladığı iddiasında bulunur; 2. her işe karışır.

Xaotik sınıf. Karmakarışık, düzensiz, intizamsız. || [TS. Ø], {TS. → düzensiz, karmakarışık}

Hap-gopçusıf. Birşeyigereğinden fazla şişirerek konuşan, mübalâğacı. || [TS. Ø], {TS. → abartmacı, mübalâğacı}

Xar² sınıf. Rezil, kepaze olmuş, zelil, mahcup. **Xar étmek (élemek, ğılmağ)** Rezil etmek, itibarını sarsmak, alçaltmak, başını aşağı etmek. **Xar olmağ** Rezil olmak, alçalmak, kepaze olmak, itibarı sarsılmak. || [TS. Ø], {TS. → kepaze, rezil, zelil}

Xar³ sınıf. Yumuşak, fazla sert olmayan. || [TS. Ø], {TS. → yumuşak}

Xarab sınıf.ar. 1- Kötü, harap. 2- Kötü ağır.

Xarab olmağ a- Git gide kötüleşmek, korkulacak bir duruma gelmek (hasta), b- Kırılmak, dağılmak, berbat olmak, c- Kötü yöne yönelmek, kötüleşmek (maneviyat). 3- Önceki - durumunu, vaziyetini kaybetmek, kötü bir hâle gelmek. 4- Bazı isimlerin yanına getirilerek ismin anlamını taşıyan fiil veya çeşitli ifadeler yapılır (üreyini xarab étmek: Kalbini bozmak). || [TS.harap] s. 1. Bayındırlığı kalmamış, yıkılacak duruma gelmiş, yıkkın, viran: *"Duvarları yıkılmış, çatuları yanmış, harap bir köyün hizasına gelince yaver atından atladi."* -Ö. Seyfettin. 2. Bitkin, yorgun, perişan: *"Kiraz yemekten insanlar harap, perişan olurdu."* -R. H. Karay. 3. esk. Çok sarhoş. **harap etmek** harap duruma getirmek: *"Ona zamanın harap edemeyeceği bir abide yapmak istedi."* -H. E. Adıvar. **harap olmak** harap duruma gelmek, haraplaşmak, perişan olmak: *"Parkın eski güzelliği kalmadı; ne kadar harap oldu."* -Y. K. Karaosmanoğlu.

Xarabédicisıf. Harapeden, dağıtan, viran eden. || [TS. Ø], {TS. → tahripkâr, yıkıcı}

Xaraktér sınıf.yun. Seciyevi, bir şeye veya şahsa has olan özellik. || [TS. Ø]

Xaraktérik sınıf. bak. Xaraktér. || [TS. Ø]

Xaraktérli sınıf. Belirli bir karaktere sahip olan, ayırıcı özelliklere malik olan. || [TS.karakterli]

s. 1. Herhangi bir karakteri olan. 2. Karakteri sağlam olan.

Xaraktérsiz sınıf. Sağlam karakteri, ayırıcı, seciyevi hiçbir özelliği olmayan, çok çabuk etki altında kalan, iradesi zayıf. || [TS.karaktérsiz] s. Karakteri kötü olan: *"Halbuki oğlu hodkâm, müsrif, tembel, karaktérsiz bir serseriydi."* -Ö. Seyfettin.

Haralı sınıf. Birinin nereli, nerede doğduğunu, vatanını, yurdunu öğrenmek için kullanılır. || [TS. Ø], {TS. → nereli}

Haramxor sınıf. ve is.ar. ve far. Başkasının malına, parasına vs. göz diken, el uzatan. || [TS. Ø]

Xardallı sınıf. Bileşiminde hardal olan. || [TS.hardallı] s. Hardalı olan.

Harın sınıf. 1- iyi beslenmeden dolayı azgınlaşmış. 2-mec. Azgın, kendini beğenmiş, kibirli. || [TS. Ø], {TS. → azgın, kibirli}

Xarici sınıf.ar. 1- Dışa ait, zahiri. // Bir şeyin dışında, dış tarafında olan. 2-Yabancı bir devletle olan ilişkilere ait. // Bir devletin sınırları dışında olan. // Dış ülkeden gelmiş veya getirilmiş. // Başka devlete, ülkeye mensup olan, ait olan. // is. Yabancı, yabancı bir ülkenin vatandaşı. // is.esk. İslam dünyasında müslüman olmayanlara verilen ad; ecnebi. || [TS.haricî] s. Dışla ilgili, dıştan olan.

Xariğeli sınıf. Mucizeli, görülmemiş, harikulade, harikalarla dolu. || [TS. Ø], {TS. → mucizeli, harikulâde, olağanüstü}

Xariğül'ade sınıf.ar. 1- Eşi ve benzeri olmayan, fevkalade, olağanüstü, şaşırtıcı. 2- Normal olmayan, fevkalade. || [TS.harikulâde] s. 1.Eşi görülmemiş, şaşkınlık yaratıcı, olağanüstü: *Sakarya zaferi, harikulâde bir kahramanlık destanıdır. "Elimde büyük bir şairin harikulâde kitabı var."* -A. Haşim. 2. ün. Çok güzel: *Film nasıldı? -Harikulâde!*

Xarlanmış sınıf. Şekere dönmüş, şekeri artmış, şekerleyerek sertleşmiş. || [TS. Ø]

Xas¹ sınıf. ar. 1- Sadece bir insana veya bir şeye ait olan, onun için ayırıcı olan, yalnızca bir şahısta veya eşyada olan. 2- Saf, temiz, katıksız. 3-tar. Hükümdarın şahsen kendisine ait olan. 4-esk. klas. Asil, necip, soylu. || [TS.has] s. 1.Özgü, mahsus: *"Anadolu'nun yüksek yaylalarına has, sessiz, pussuz, boz renkli gecelerden biriydi."* -R. N. Güntekin. 2. Katıksız, en iyi cinsten; saf: *Has gümüş.* 3. mec. İyi nitelikleri kendinde toplamış olan (kişi). 4. is. tar. Osmanlı Devletinde yüz bin akçeyi aşan dirlik. 5. Hükümdara özgü olan: *Has ahır. Has bahçe. *has un*

Xasa sınıf.ar. Güzel pişmiş, kızarmış. || [TS. Ø]

Xas-xalis sınıf. ar. esk. Asil, soylu. || [TS. Ø], {TS. → asil, soylu}

Hasil ar. 1- sıf. kim. Ortaya çıkan, meydana gelen, türeyen. **Hasil etmek** a-Almak, elde etmek, b- Üretmek. **Hasil olmağ** a- Sonuç olarak ortaya çıkmak, elde edilmek, b- Türemek, meydana gelmek, kendini göstermek, c-İcra olmak, hayata geçmek, d- Bitmek, olgunlaşmak. **Hasile çatmağ** Boy boşa ulaşmak. **Hasile gelmek** a-Bitmek, olgunlaşmak, oluşmak, b- Hazırlanmak, hazır olmak, c- Yetiştirilmek, hazırlanmak. **Hasili-kelam** esk. Söztün kıyası, Özet olarak. **Genaet hasil etmek** Kesin karar vermek, neticeye ulaşmak. **Ne hasil klas.** Ne faydası var? Sonu yoktur anlamında. 2- esk. Tahıl, meyve, sebze gibi toprakta yetiştirilen şeyler. 3- is.mat. Çarpma işleminde ulaşılan netice. || [TS.hâsıl] s. Olan, ortaya çıkan; görünen. **hâsıl olmak** ortaya çıkmak, türemek: "... ta derinlerden gelen hoş, belirsiz bir aydınlık hâsıl olmuştu." -R. H. Karay. "Beklediği havanın hâsıl olmadığını görerek yine sopasını sakladı." -R. N. Güntekin.

Xasiyyetce sıf. Özelliğine göre, tabiatına göre, tabiatça, yaratılış olarak. || [TS. Ø]

Xasseli sıf. Özelliği, hususiyeti olan. || [TS. Ø]

Xaşal sıf.kon. İri göbekli, şişman. || [TS. Ø], {TS.→şişko, şişman}

Xaşalğarın sıf.kon. Büyük göbekli, şişman. || [TS. Ø], {TS.→şişko, şişman}

Haşiyeli sıf. Haşiyesi olan. || [TS. Ø]

Xata-balalı sıf. 1- Tehlikeli, korkulu. 2- mec. Zor, meşakkatli, eziyetli, belalı. || [TS. Ø], {TS.→belâli, eziyetli, korkulu, meşakkatli, tehlikeli, zor}

Xatakar sıf.ar. ve far. Beklenmeden bela çıkararak, korkulu durum yaratan, belalı, zararlı, hain.// mec. Korkulu, tehlikeli. || [TS. Ø], {TS.→belâli, korkulu, tehlikeli}

Xatakün sıf. ve is.zar. ve far. Beklenmeden bela çıkararak, korkulu durum yaratan, belalı, zararlı, hain. || [TS. Ø], {TS.→belâli, hain, zararlı}

Xatasız sıf. ve zar. 1- Tehlikesiz, belasız. 2- Suçsuz, günahsız, kusursuz. || [TS.hatasız] s. Hatası olmayan, yanlışlığı bulunmayan: *Hatasız bir ödev.*

Xatircem sıf. ve zar.ar. Emin, rahat, sakin; **Xatircem etmek** Emin etmek, sakinleştirmek. **Xatircem olmağ** Sakin, rahat olmak, emin olmak. || [TS. Ø], {TS.→emin, rahat, sakin}

Hatirgören is.ve sıf. 1- Merhamet eden, acıyan, saygı gösteren. 2- Tavassut, torpil koyan. || [TS. Ø], {TS.→acıyıcı, merhametli}

Havadar² sıf.ar. ve far. esk. Temiz havalı, havası sık sık değişen, yenilenen, her zaman temiz olan. || [TS.havadar] s. Havası bol, temiz olan (yer), yeleden, yeleş.

Havalı sıf. ve zar. 1- Azgınlaşmış, çizgiyi aşmış; aklını kaybetmiş gibi; azgın. **Havalı kimi**

Aklını kaybetmiş gibi, deli gibi. // **Azgın.** 2- Güzel havası olan; insanı dindiren, sefali. || [TS.havalı] s. 1.Herhangi bir nitelikte havası olan: "O murdar kokulu, ağır havalı yere..." -H. E. Adıvar. 2. İyi, temiz hava alan, havadar. 3. mec. Bir işi gereğince benimsemeyen, önemsemeyen. 4. mec. Göz alıcı, çekici, albenisi olan: *Havalı bir elbise. Havalı kız.* 5. tek. Sıkıştırılmış hava ile çalışan (alet vb.). **havalı direksiyon, havalı fren*

Havasız sıf.ve zar. Havası kötü olan, temiz olmayan; boğucu. || [TS. Ø]

Havayı ar. 1- zar. Çalışmadan, zahmet çekmeden, zahmetsiz. 2- zar. Boşuna, abes yere. 3- sıf. Boş, faydasız, değersiz, anlamsız, asılsız. 4- zar. Parasız, bedava, karşılıksız. || [TS. Ø], {TS.→anlamsız, asılsız, boş, değersiz, faydasız, kolayca, zahmetsiz}

Havayıyeyen is. Çalışmayarak başkalarının sırtından geçinen, tufeyli.// sıf. Tufeyli. || [TS. Ø], {TS.→asalak, tufeyli}

Havi sıf. ar. Saran, kavrayan, ihtiva eden, içine alan, ait olan. || [TS.havi] s. İçinde bulunduran, kapsayan. **havi olmak** içinde bulundurmak, içine almak, kapsamak, içermek.

Xay is. ve sıf. Denizde, gölde, ırmakta, tam durgunluk, süt liman, sakin hava, rüzgarsız hava. || [TS. Ø]

Hay-küyçü sıf. Hiçbir ciddi sebep olmadan gürültükoparan,karışıklıkçıkararak, korkuya kapılan. || [TS. Ø]

Hay-küylü sıf. Bağırıp çağırma, gürültü olan yer, gürültülü. || [TS. Ø], {TS.→gürültülü}

Hazır sıf. ve zar. ar. 1-Bir işi yapmak için gereken her şeyi hazır olan, amade. 2- Bir işi yapmaya razı olan, heveslenen, temayül gösteren, olmasını isteyen. 3- Hazır hâle getirilmiş; kullanılmaya, istifade edilmeğe hazır hâle getirilmiş. // Dikilmiş veya hazırlanmış hâlde satılan, hazır hâlde satılan (elbise vs.)// Önceden düşünülmüş, hazırlanmış (cevap, söz vs.)// Hazırlanmış, yetiştirilmiş, öğretilmiş. 4- Şahsen orada olan, hakkında konuşulduğu yerde olan. 5-Madem ki, tam yerinde. 6- **hazırda** şeklinde: zar. Şimdi, hemen, şu anda. **Hazıra gönmağ** Başkaları tarafından yapılmış, hazırlanmış bir şeye ortak olmak. **Hazıra nazir** Başkalarının emeği ile meydana getirilmiş, oluşturulmuş bir şeye ortak olmak isteyen adam için kullanılır. **Hazıra (hazırına) nezir olmağ** bak. **Hazıra gönmağ.** **Hazır ol!** aşk. Hazır olmak için verilen komut, emir (askerlikte). || [TS.hazır] s. 1. Bir iş yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan, anık, amade, müheyya: *Ben hazırım, isterseniz gidelim.* 2. Belli bir işe yarayacak, kullanılacak bir duruma getirilmiş: *Yemek hazır, buyurun.* 3. Belirli bir biçimde yapılmış olarak satılan, alıcı bekleyen,

ısmarlama karşıtı: *Hazır elbise. Hazır ayakkabı.*
 4. zf. Başına getirildiği fiilin bir fırsat sayıldığını anlatır: *Hazır yağmur kesilmişken çıkalım. Hazır gidiyorsun, onu da götür. "Hazır çıkmışken yağ ile pirinç alayım."* -R. N. Güntekin (bir yerde) hazır bulunmak (veya olmak) 1. bir yerde var olmak, kendi bulunmak; 2. bir şeyi hemen yapabilecek durumda olmak. (bir şeyi) hazır etmek hemen kullanabilecek duruma getirmek. hazır mezarın ölüsü şaka her hizmeti başkalarından bekleyen tembeller için söylenir. hazır olmak hazır durumda bulunmak: *"Gürültü etmeden hastayı masaya kaldırın, aletler hazır olunca bana haber verin."* -M. Ş. Esendal. hazıra dağlar dayanmaz sürekli harcama, en büyük birikimleri bile eritir. hazıra konmak başkasının emeğiyle ortaya çıkmış bir şeyden yararlanmak: *"Uygar ve konforlu bir ülkenin bütün nimetlerinden hazıra konup bol bol faydalaniyorsun."* -H. Taner. *"Hazıra konmak istemeyen şair, yeni söyleyişler aramak zorundadır."* -O. Veli. hazırda yararlanılabilecek bir durumda, el altında. hazırdan yemek yenisini kazanmaksızın elindekini harcamak: *"Hep hazırdan yiyor, içiyor, her gün Fatma Hanımın bin türlü bahanelerle parasını çekiyordu."* -Ö. Seyfettin. * hazırcevap, hazır çorba, hazır değer, hazır giyim, hazır kahve, hazır kıta, hazırlop, hazır ol, hazır ol duruşu, hazır para, hazır yemek, hazır yiyici
 Hazırcavab sıf.ar. ve far. Sorulan soruya hemen ve düzgün cevap verme kabiliyeti olan kimse. || [TS.hazırcevap] s. Gerekteğinde çabuk, yerinde cevaplar bulup veren.
 Hazırkı sıf. Şimdi, şu anda, şimdiki. || [TS. Ø], {TS.→şimdiki}
 Hazırlıklı sıf. Hazırlanmış olan, çalışmış olan. || [TS.hazırlıklı] s. Bir şey için önceden hazırlanmış olan: *Hazırlıklı bir konuşma.* hazırlıklı olmak (veya bulunmak) hazırlanmış olmak.
 Hazırlıksız sıf. 1- Çalışmayan, hazırlığı olmayan. // zar. Önceden hazırlanmadan, çalışmadan. 2- Önceden hazırlığı yapılmayan, hazırlanmamış. || [TS.hazırlıksız] s. Bir şey için önceden hazırlanmamış olan. hazırlıksız olmak (veya bulunmak) hazırlanmamış olmak
 Xeberdar sıf.ar. ve far. 1- Bir işten, olaydan haberi olan, bilgi sahibi olan. Xeberdar etmek (élemek) Bilgi vermek, durumu bildirmek. Xeberdar olmağ Bir olay, şey hakkında bilgisi olmak, bilmek. 2- Emir şeklinde: Xeberdar! ihtiyatlı olmaya çağırış. || [TS.haberdar] s. ve is. Haberli, bilgili: *Olup bitenden haberdardır. haberdar etmek haber vermek, bildirmek: "Kararımızdan Nedret'in arkadaşlarını da haberdar etmeliyiz."* -M. Yesari. haberdar

olmak bilgi edinmek, haber almak: *"İbrahim Hocamın da işten haberdar olduğumu iddia edenler oldu."* -M. Ş. Esendal.

Xeberdarédici sıf. Olacak veya olabilecek bir şeyi, işi birine bildirmek, birini uyandırmak, uyararak için yapılan {işaret vs.}. || [TS. Ø]

Xebis sıf.ar. Başkalarının kötülüğünü isteyen, hain, alçak. || [TS.habis] s. esk. 1.Kötü, alçak, soysuz (kimse). 2. (bazı hastalıklar veya urlar için) Kötücül: *"Bir sinek vardır, sokarsa habis çiban yapar, tedavisi zordur."* -R. H. Karay.

Xecaletli sıf. Birinin yaptığı iyiliğin karşılığını vermediği, veya vaadini yerine getiremediği için mahcup olma, utanma, kendini suçlu hissetme, Xecaletli étmek Utandırmak, başını aşağı etmek. Xecaletli galmağ Birinin yaptığı iyiliğe karşı bir şey yapmadığı için mahcubiyet hissetmek, verdiği vaadi yerine getiremediği için utanmak. || [TS. Ø]

Xecil sıf. ar.klas. Mahcup. Xecil étmek (élemek) Mahcup etmek, utandırmak, başını aşağı etmek. Xecil olmağ Utanmak, sıkılmak. || [TS. Ø], {TS.→mahcup}

Hecmi sıf.ar. Hacim bakımından, hacim yönünden. || [TS. Ø]

Hecmli sıf. Hacim olarak büyük, iri olan; büyük. || [TS.hacimli] s. Hacmi olan, oylumlu.

Hecvci is. ve sıf. Hiciv yazan, hicivci. || [TS. Ø]

Hedeleyici sıf. Korkutan, tehdit eden, korkutucu, ürkütücü. || [TS. Ø], {TS.→korkutucu}

Heder sıf.ar. Boşu boşuna, hiçbir sonucu olmayan; anlamsız, faydasız. Heder(e) gétmek Hiçbir sonuç vermemek, faydası olmamak, boş yere sarfedilmek, harcanmak. || [TS. Ø], {TS.→anlamsız, faydasız}

Xedim sıf.ar. 1- İğdiş edilmiş, hadım edilmiş, Xedim élemek iğdiş etmek, cinsiyet bezini çıkarmak. 2- Hizmetçi. || [TS. Ø], {TS.→iğdiş}

Hedsiz sıf. Sınırsız, sonsuz, sayısız, haddinden fazla. || [TS. Ø], {TS.→sınırsız, sayısız, sonsuz}

Hedsiz-hésabsız sıf.bak. Hedsiz. || [TS.hadsiz hesapsız] s. Sayılamayacak derecede çok: *"Uykuda gözünün önüne hedsiz hesapsız münasebetsizlikler gelir."* -R. N. Güntekin.

Hedsiz-hüduzsuz sıf. Sınırı, haddi hududu olmayan, uçsuz bucaksız, nihayetsiz, sonsuz. || [TS. Ø], {TS.→nihayetsiz, sonsuz, uçsuz bucaksız}

Hedyan is. ar. Terbiyesiz, edepsiz sözler; küfür. // sıf. Terbiyesiz, ağız bozuk. || [TS. Ø], {TS.→ağız bozuk, terbiyesiz}

Xefif sıf. ar. 1- Hafif, yumuşak. 2- Zarif, ince.// Zayıf, hafif. Xefif élemek (étmek) Azaltmak, zayıflatmak || [TS.hafif] s. 1.Tartıda ağırlığı az gelen, yeğni, ağır karşıtı. 2. Güç veya yorucu

olmayan, kolay: *Hafif bir iş*. 3. Ağır başlı olmayan, ciddi olmayan, hoppa: *Hafif bir kadın*. 4. (yiyecek için) Miktarı az, sindirimi kolay: *Hafif şekerli. Hafif bir kahvaltı. "Onlar da akşam yemeğini pek hafif yerlerdi."* -S. F. Abasıyanık. 5. Kalınlığı veya yoğunluğu az olan: *Hafif duman. "Dışarıda yanan lâmbanın aydınlığıyla burası hafif bir karanlık içindeydi."* -M. Ş. Esendal. 6. Etkisi az olan: *Hafif bir içki*. 7. Zorlu olmayan: *Hafif bir baş ağrısı. Hafif bir sarsıntı. "Belki yarası o kadar hafif değildi."* -H. E. Adıvar. 8. Önemli olmayan: *Hafif bir ceza*. 9. (uyku için) Çabuk uyanılan: *Uykusu çok hafiftir*. 10. Çok dik olmayan (sırt, yokuş): *"Hafif bir meyilden indik."* -H. R. Gürpınar. 11. Gücü az olan, belli belirsiz: *Hafif bir ses. "Kaskatı kesilmiş vücudu, suyun hafif akıntısına uyararak yavaş yavaş uzaklaştı."* -R. N. Güntekin. 12. Sıkıntısız, ferah. 13. Belli belirsiz: *Kendimi bugün çok hafif hissediyorum. hafif hafif, hafif hapis cezası, hafifmeşrep, hafif sanayi, hafif sıklet, hafif tertip, hafif uyku, hafif yollu hafif atlatmak kötü bir durumdan çok az bir zararla kurtulmak. hafif gelmek* 1. ağırlığı fazla olmamak: *"Çok hafif geldiği için dövene ağır bir taş oturtmuşlardı."* -R. Enis. 2. *mec.* önemsiz görmek, değer verilmemek. *hafif giyinmek* az ve ince giyinmek: *Bu soğukta çok hafif giyinmişsin. hafife almak* küçümsemek, önemsememek: *"Sağdıyumuza, yanlışlıkla doğruyu ayırt etme yeteneğinizi hafife almaktadır."* -H. Taner.

Heftelik is. Rakamlardan sonra gelerek işin kaç hafta devam ettiğini veya edeceğini gösterir.// sıf. Haftada bir kere çıkan, yayınlanan.// Bir haftalık zaman dilimi göz önünde bulundurulmuş, bar haftada elde edilen, üretilen. || [TS.haftalık] is. ve s. 1. Haftada bir kez yapılan veya yayımlanan: *Haftalık rapor. Haftalık görüşme. Haftalık toplantı*. 2. Herhangi bir hafta süren: *İki haftalık bir çalışma*. 3. is. Haftada bir ödenen para.

Heğiği sıf.ar. 1- Gerçek, doğru, hakikate, gerçeğe uygun olan; *real*.// Sahte, suni, yapma olmayan. // Doğru, sahipsiz, açık. 2- Gerçek anlamda ne gerekiyorsa öyle. 3- öz. İlmi yönden belirlenmiş olayın esasına uygun olan. **Heğiği devlet hüğü müşeviri** Sovyetler Birliği'nde yüksek savcı. **Heğiği (herbi) xidmet** Orduda askeri hizmet. **Heğiği üzv** Bazı İlmi kuruluşların veya cemiyetlerin vs. üyesi. || [TS.hakikî] s. 1. Gerçek: *"Hayatta en hakikî mürşit ilimdir."* -Atatürk. *"Bu, artık sis değil, hakiki bir buluttu."* -S. F. Abasıyanık. 2. Niteliği değişmemiş, aslına uygun olan, gerçek olan.

Heğir sıf. ve zar.ar. 1- Kıymeti, hürmeti, itibarı olmayan, hakir; alçak. 2- klas. Alçak gönüllülükle kendini başkasının önünde

küçültme, bir hiç gibi gösterme, kendine önem vermeme anlamında. 3- Fakir, yoksul, zelil. || [TS. Ø], {TS.→alçak, fakir, yoksul}

Heğirane zar. ve sıf.ar.ve far. 1- Hakire yakışır bir tarzda, hakirce, değersizce, alçak gönüllülükle. 2- Hakaretle, alçaltıcı nazarla. || [TS. Ø]

Hékayeyazan is. ve sıf. Hikayeci, hikaye yazar. || [TS. Ø]

Hekimane sıf. ve zar.ar. ve far. 1- Hikmetli, akıllı, müdrik gibi, derin bilgiyle. 2- esk. Alime, filozofa yakışır bir tarzda; filozofçasına, alimcesine. || [TS.hakimane] s. Bilgece.

Xekov is. ve sıf. Ekinin ilk toprak suyu ile kalmış hâli, ilk toprak suyu ile yeşermiş, ekinin susuz hâli, **Xekov ğalmağ** *mec.* Alıştığı bir şeyden uzun zaman ayrı kaldığı için onu çok arzulamak, istemek. || [TS. Ø]

Xelbirvarı sıf. Kalbur gibi, kalbura benzer. || [TS. Ø]

Hele-hele sıf.kon. Herhangi, her bir.// zar. Hemen, kolaylıkla.// zar. Boşu boşuna, sebepsiz yere. || [TS. Ø], {TS.→herhangi, herhangi bir}

Xeeldar sıf.ar. ve far. Bir olay vs. neticesinde zarar görmüş, bozulmuş, mahvolmuş; kusurlu, özürsüz. **Xeeldar étmek (élemek)** Bozmak, mahvetmek. **Xeeldar olmağ** Yıkılmak, mahvolmak, harab olmak. || [TS.haleldar] s. Bozukluğu olan. **haleldar olmak** bozulmak, sarsılmak.

Helem-helem sıf. kon. Herhangi, her bir. // zar. Hemen, kolaylıkla, //zar. Boşu boşuna, sebepsiz yere. || [TS. Ø], {TS.→herhangi, herhangi bir}

Xeletlik 1- Evde veya işte giyilen yakası düğmeliveyaiplekapatılanelbise için uygun olan. 2- sıf. Hediye, pay olarak, hediye olarak verilmiş veya verilmek üzere ayrılmış. || [TS. Ø], {TS.→hediyelik}

Xelgi sıf. Halka ait, halka mahsus, halka bağlı; halkın arzu ve isteklerini, manevi dünyasını ifade eden, halkın ruhunda olan. || [TS. Ø]

Helim¹ sıf.ar. 1- Karakter, yaratılış olarak yumuşak (kimse).// Sükut, sakin (hayvan). 2- Kulağa hoş gelen, gönül açan (ses). || [TS.halim] s. *esk.* (insanlar için) Yumuşak huylu. *halim selim

Hell² ar. 1- is. öz. Bir cismin veya sıvının suda veya başka bir sıvı içinde eriyerek onunla birleşmesi, onun içinde erimesi. **Hell étmek** Katı veya sıvı bir maddeyi suda veya başka bir sıvı içinde eritmek. 2- sıf. Çok iyi olgunlaşmış veya pişmiş; yumuşak. || [TS. Ø], {TS.→yumuşak}

Hellédici¹ sıf. Bir şeyin gelişmesine, geleceğinin iyi olmasına yardım eden. // Esas,

temel, en önemli, başlıca. || [TS. Ø], {TS.→esas, temel}

Hellédici² s.öz. Başka bir maddeyi içinde çözen, eriten.// is. Başka bir maddeyi kendi içinde eriten, çözen madde. || [TS. Ø], {TS.→eritici}

Hellem-ğellem s.öz.kon. 1- Dalavereci, fırıldakçı, hilekar. 2- Karışık, zor. || [TS. Ø], {TS.→dalavereci, düzenbaz, düzenci, hileci, hilekâr, karışık, zor}

Hellohunmaz¹ s.öz. Çözülmesi, hallolunması, halledilmesi zor olan, çetin olan mesele. || [TS. Ø]

Hellohunmaz² s.öz. Bir başka maddenin içinde erimeyen, çözülmeyen. || [TS. Ø]

Helmeşik s.öz. Halita şeklinde olan, tortu, fazla sıvı olmayan. || [TS. Ø]

Xelvet ar. 1- is. Tenha, gizli yer, kimsenin olmadığı yer. 2- s.öz. İnsansız, boş, gidip gelen olmayan. 3- zar. Gizlice, kimse bilmeden.//s.öz. Gizli, mahrem. || [TS. Ø], {TS.→gizli}

Xelveti s.öz. ve zar. 1- Gizlice, gizli olarak. 2- ıssız, kimsesiz yer. || [TS. Ø], {TS.→gizli, ıssız}

Hemaheng s.öz. ve zar. far. Birbirine uyan, uygun olan (sesler, renkler vs.). **Hemaheng olmağ** Birbirine uygun olmak, münasip olmak, uymak. || [TS. Ø], {TS.→ahenkli}

Hemavaz s.öz. ve zar. far. Sesleri birbirine uygun olan. Hemavaz olmağ Karşılıklı olarak şarkı söylemek (insanlar), Ötmek (kuşlar). || [TS. Ø]

Hembab s.öz. far. kon. Birbirine uygun, münasip, eş.// mec. Sevgili. || [TS. Ø], {TS.→sevgili}

Hemçeki s.öz. Aynı ağırlıkta olan, eşit ağırlığı olan. || [TS. Ø]

Hemdem s.öz.far. Dost, arkadaş.// mec. Dost, arkadaş. || [TS. Ø], {TS.→dost}

Hemders s.öz. far. ve ar. Aynı sınıfta veya yerde okuyan. || [TS. Ø]

Hemdîn s.öz. far. ve ar. Aynı dine mensup şahıslardan her biri. || [TS. Ø]

Hemeğide s.öz.ve zar. far. ve ar. Aynı ülküye, fikre, düşünceye sahip şahıslardan her biri. || [TS. Ø]

Hemen zar. far. 1- Derhal, anında, vakit kaybetmeden, gecikmeden. 2- s.öz. Aynı, aynı, tıpkısı, eşi. || [TS.hemen] *zf.* 1. Hiç vakit geçirmeden, gecikmeden, çabucak. 2. *s.* Aşağı yukarı; yalnız, sadece: *"Ben hemen o sıralarda gelmiştim. "Hayır, yalnız ben değilim onu beğenmeyen, sevmeyen, hemen kimse beğenmiyor o şairi, sevmiyor."* -N. Ataç. *hemen hemen

Hemesr s.öz. far. ve ar. Muasır, çağdaş, aynı asırda, devirde yaşayan. || [TS. Ø], {TS.→çağdaş, muasır}

Hemfikir is. ve s.öz. far. ve ar. Aynı düşüncede, fikirde olan, aynı görüşleri paylaşan. || [TS.hemfikir] *s.* Aynı düşüncede, aynı görüşte olan, oydaş.

Hemhal s.öz. ar. ve far. Aynı durumda olan, halleri, durumları birbirine benzeyen. || [TS.hemhâl] *s. esk.* Aynı durumda olan: *"Bu hususta birçok İsveçreliyi kendimle hemhâl bulmuşumdur."* -Y. K. Karaosmanoğlu. **hemhâl olmak** bütünleşmek, birliktelik özelliği göstermek: *"Çiçeklerle hemhâl olmuş, güya yumuşayarak çadırlar gibi yamru yumru kalmış duvarlar."* -A. Ş. Hisar.

Hemxana s.öz.far. Aynı evde yaşayanlardan her biri. || [TS. Ø]

Hemxasiyet s.öz. ve is. far. ve ar. Aynı karakterde, huyda olan. || [TS. Ø]

Hemhüdüd s.öz. far. ve ar. Aynı sınırı paylaşan, sınırdas olan; yan yana, bitişik yapışık olan. || [TS.hemhudut] *s.* Sınırdas

Hemhüğüğ s.öz. far. ve ar. Aynı hakka sahip olan. || [TS. Ø]

Hemin s.öz.ar. Kendisinin farksız, benzeri, aynı. || [TS. Ø], {TS.→aynı, benzer}

Xemirağız s.öz. Ağzı sıkı olmayan, sır saklamayan, zayıf iradeli, sözü geçmeyen, gayri ciddi. || [TS. Ø]

Xemiraşılığ s.öz. Hamuraşı yemeği pişirilmeğe yarar. || [TS. Ø]

Xemirli s.öz. Hamura bulaşmış, batmış. || [TS. Ø]

Xemiryayan is. ve s.öz. Hazırlanmış hamuru yayan özel makina, alet. || [TS. Ø]

Hemişecavan s.öz. 1- Yapraklarını dökmeyen, daimi yeşil kalan. 2- kon. Gençliğini kaybetmeyen; yaşlanmayan. || [TS. Ø]

Hemişeki s.öz. ve zar. 1- Devamlı olan; her zamanki, normal. 2- **Hemişekinden** şeklinde: Normal hâlde, her zaman olduğu gibi. 3- **"Kimi"** sözü ile birlikte: Her zamanki gibi, her zaman olduğu gibi anlamında. || [TS. Ø], {TS.→daimî, kalıcı, normal, sürekli}

Hemişeyaşıl s.öz.bot. Yapraklarını dökmeyen, her zaman yeşil kalan. || [TS. Ø]

Hemiyyetli s.öz. Hamiyet sahibi gayretli, namuslu, vatanperver, milletini seven, milliyetçi. || [TS.Hamiyetli] *s.* Hamiyeti olan.

Hemmeclis s.öz. ve is. far. ve ar. Aynı mecliste olan, aynı toplulukta olan, oturan. || [TS. Ø]

Hemmehelle s.öz. ve is. far. ve ar. Aynı mahallede oturan, yaşayan, doğan, aynı mahalleli. || [TS. Ø]

Hemme'na s.öz. far. ve ar. Aynı manalı, anlamlı. || [TS. Ø], {TS.→anlamdaş, eş anlamlı, müteradif}

Hemreli s.öz. Mayalanmış, mayalı. || [TS. Ø], {TS.→mayalı}

Hemreng sıf. ve is. far. 1- Aynı renkte olan, aynı rekli. 2- mec. Uygun, münasip, muvafik. **Hemreng olmağ** uygun olmak, münasip olmak, uymak. || [TS. Ø], {TS.→renktaş}

Xemresiz sıf. Mayasız, maya katılmamış. || [TS. Ø], {TS.→mayasız}

Hemre'y sıf. ve is. far, ve ar. Aynı düşüncede, fikirde olan; hemfikir. **Hemre'y olmağ** Aynı fikri, düşünceyi taşımak, hemfikir olmak. || [TS. Ø], {TS.→hemfikir}

Hemsaz sıf. ve is. far. Birbirine uyan, münasip olan, uygun düşen. **Hemsaz olmağ** Uygun düşmek, uymak. || [TS. Ø], {TS.→münasip, uygun, yerinde}

Hemsenet is. ve sıf. far. ve ar. Sanatları, uğraşları aynı olan, iş arkadaşı. || [TS. Ø]

Hemsin sıf. ve is.far. ve ar. Yaşıt, aynı yaşta olan. || [TS. Ø], {TS.→yaşıt}

Hemsinif sıf. ve is. far. ve ar. 1- Okulda aynı sınıfta okuyan, sınıf arkadaşı. 2- Aynı sosyal sınıfa mensup olan. || [TS. Ø]

Hemsir is. ve sıf. far. ve ar. Sırdaş. || [TS. Ø]

Hemsüfre is. ve sıf.far. ve ar.Aynı sofrada yemek yiyenlerin her biri. || [TS. Ø]

Hemşehherli is. ve sıf. Aynı şehirde doğmuş, yaşamış veya yaşayan, hemşehri. || [TS. Ø]

Hemtayfa is. ve sıf. far. ve ar. Aynı kabileye mensup insanların her biri. || [TS. Ø]

Hemvaxt sıf. far. ve ar. Aynı vakitte ofan, aynı zaman diliminde meydana gelen. || [TS. Ø]

Hemveten(li) sıf. ve is. far. ve ar. Vatanları aynı olan, vatandaş, yurttaş. || [TS. Ø]

Hemyaşlıg sıf. Yaştaş, aynı yaşta olanların her biri. || [TS. Ø]

Hemyaşlılg sıf. bak. Hemyaşlıg. || [TS. Ø]

Xencervarı sıf. Hançer gibi, hançere benzeyen. || [TS. Ø]

Xendan sıf. far. klas. 1- Gülen, güler yüzlü, neşeli, şen. **Xendan etmek** Neşelendirmek, sevindirmek, güldürmek, gönlünü açmak. **Xendan olmağ** Neşesinden, sevincinden yüzü gülmek, ferahlamak, neşelenmek, sevinmek. 2- mec. Tarn olarak açmış gül. **Xendan olmağ** mec. Tamamen açılmak. || [TS.handan] s. Şen, neşeli

Hendesî sıf.ar. 1- Geometriye, geometri bilimine ait olan. 2- Çizgileri noktalardan ve simetrik figürlerden oluşan. || [TS.hendesî] s. Geometrik

Henekçi sıf. Şakacı, şakayı seven kimse. || [TS. Ø], {TS.→lâtifeci, şakacı}

Her sıf. far. 1- Bir topluluğun alınan her ferdi, bir grubu meydana getiren şeylerden her biri. **Her adam** Her şahıs, herkes, bütün insanlar. **Her an** Her zaman, daimi, devamlı olarak. **Her bir** Bir topluluğun alınan her ferdi, bir grubu meydana getiren şeylerden her biri. **Her biri** Toplu hâlde olan insanlardan veya şeylerden

beheri. **Her cehetden** (cehetce) Tamamen, her yönden. **Her cür** Muhtelif, çeşitli, her tür. **Her degige** Her zaman, devamlı olarak, her dakika. **Her gün** Daima, her gün. **Her kes** (kim) a-Herkes, her şahıs, bütün insanlar, b- Bilinmeyen birisi, kim olursa olsun. **Her lehze** Her an, her zaman, devamlı olarak. **Her ne** Her şey, ne varsa. **Her nefer** Her şahıs, herkes. **Her saat** Her zaman, daimi olarak, her saat. **Her şey** Ne varsa, herkes, tamamen, **Her teref** Her yan, etraftaki yerler, her taraf. **Her vaxt** Her zaman, daima. **Her yan** Her taraf, etraf. **Her zaman** Daima, her vakit. 2- Aynı cins kelimelerden önce gelerek onları ayırır. **Her addımda** (addımbaşı) Sık sık, devamlı. **Her ağızdan bir avaz** (ses) gelir (çıkır) Bir işte tek sesliliğin olmadığını bildirir, her kafadan bir ses çıkıyor anlamında. **Her bir éhtimala ğarşı** ihtiyaten, her ihtimale karşı. **Her bir kelamı** (sözü) ğızıldır Çok akıllı, güzel sözler söyleyen. **Her biri bir oğula deyer** Çok değerlidir, eşi ve benzeri yoktur anlamında. **Her halda** a- Büyük bir ihtimale; her şeye rağmen, ne olursa olsun, b- Mutlaka, hangi durumda olursa olsun. **Her hansı bir Belirsizlik** bildirir, rastgele, tesadüfen, bir, biri. **Her İşe** (şeye) ğulp ğoyur Çalışmaya engel omuyor anlamında. **Her gördüyünden göz kiresi istemek** Gördüğü, rastladığı kimseden bir şey almayınca vazgeçmemek. **Her kol dibinden çıkan** Başkasını hiçe sayan, takmayan bir ifade, her yerinden kalkan anlamında. **Her ne ğeder** (olsa) Ne olursa olsun, her ne kadar. **Her ne ise** Sohbeti, konuşmayı bitirmek İçin kullanılan bir ifade. **Her ne olur(sa) olsun** Mutlaka, ne olursa olsun. **Her néce çalsa(lar), éle** (élece) de oynamağ Kendine ait sağlam fikri, düşüncesi olmayan, başkasının lafı ile hareket eden. **Her şeyden evvel** İlk önce, ilk olarak. **Her şeyi söz élemek** Her şeye konuşmak, her şeye bir anlam vermek. **Her tükü bir ğızıl zar.** Methetme İfadesi, övgü İfadesi. **Her vechle** Her vasıta ile, her nasıl olursa olsun, her durumda. **Her yérinden duran;** **Her yéten** (çatan); **Her yoldan** (küçeden) öten (kéçen) Başkalarına önem vermeyen, takmayan hir ifade. **Her yolla** Nasıl olurca olsun, bütün vasıtalarla. || [TS.her] s. Tekil isimlere tamlayan görevinde getirilerek birer birer olarak, "...-in hepsi" anlamını verir: *Her insan. Her gün. Her ikisi. "Bir hafta, her gece çalışmak suretiyle hikâyesini bitirdi."* -H. E. Adivar. *her biri, her daim, her gün, her hâlde, her yerdelik, her zaman her aşın kaşığı* her şeye karışan, her şeye burnunu sokan. *her boyaya girip çıkmak* çeşitli işlerde kısa süre de olsa çalışmış olmak. *her boyayı boyadı bir fıstıkî yeşil (mi) kaldı?* yapılması gereken bir şey varken, önemsiz, zorunlu olmayan şeylerle

ilgilenildiğinde söylenir. **her dem taze (olmak)** 1. yaşlı olduğu hâlde genç görünenler için söylenir; 2. yıl boyunca yeşil yapraklı olan (bitki). **her derde deva** · *mec.* birçok şeye çare olan. **her firavunun bir Musa'sı çıkar** her zalimden insanı kurtaracak bir kurtarıcı çıkar. **her gördüğü sakallıyı babası sanmak** · *şaka* görünüşe aldanmak. **her gün papaz pilâv yemez** *bk.* papaz her gün pilâv yemez. **her horoz kendi çöplüğünde öter** herkes ancak kendi çevresinde bir değer taşır ve sözünü orada geçirebilir. **her ihtimale karşı** her türlü olasılığı düşünerek. **her işin (her şeyin) başı sağlık** insanın yapacağı her şey vücut sağlığına bağlıdır: "*Amenna, her işin başı sağlık, ama böyle giderse Allah hemen sonunu hayırlara tebdil etsin.*" -M. Ş. Esenal. **her kafadan bir ses çıkmak** bir konu üzerinde herkes rastgele konuşmak. **her koyun kendi bacağından asılır** herkes kendi davranışlarından sorumludur, herkes kendi hatasının cezasını kendi çeker. **her kuşun eti yenmez** herkes zorbalığa boyun eğmez, buna karşı gelecekler de çıkar. **her nasılsa beklenmeyen bir durumu belirtmek için kullanılır.** **her ne hâl ise uzatmayalım, geçelim:** *Her ne hâl ise, bir çare bulunur.* **her ne ise (veya her neyse)** 1. ne olursa olsun, ne kadar ise, tutarı ne ise; 2. konuyu kapatalım, olan olmuş, uzatmayalım: "*Her ne ise, daha bütün bunlar, şimdilik ortada yoktu.*" -S. F. Abasıyanık. **her nedense sebebi bilinmez:** *Her nedense kendini yanındaki adama iş yapıyor göstermek için. "Her nedense diğerleri kadar olsun kuvvetli bir tesir bırakmadı."* -Y. K. Beyatlı. **her ne kadar başına getirildiği şartlı cümledeki yargının doğru veya doğal görüldüğünü, fakat bunun yeterli olmadığını anlatır:** *Her ne kadar geniş ise de, biraz alçak.* **her ne pahasına olursa olsun** *bk.* ne pahasına olursa olsun. **her şeyin yenisi, dostun eskisi** dostluk eskidikçe güç ve değer kazanır. **her tarakta bezi olmak** *bk.* kırk tarakta bezi olmak. **her telden çalmak** her çeşit işi yapabilir durumda olmak veya birçok konuda bilgisi olmak. **her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır** herkesin kendine özgü bir çalışma yöntemi, bir iş yapma biçimi vardır. **her yiğidin gönlünde bir aslan yatar** herkesin kendine göre yüksek bir emeli vardır. **her yokuşun bir inişi, her inişin bir yokuşu vardır** hayat boyunca yükselme ve düşme gibi durumlar kesin değildir, bunlar birbirinin ardından gelebilir. **Xerabati** *sıf. ve is.* 1- Vaktini meyhanelerde geçiren, eüne geçen parayı içkiye, eğlenceye yatıran adam; ayyaş. 2- *mec.* Parasının ve malının kadrini bilmeyen adam. || [TS. Ø], {TS.→ayyaş, bekri, içkici}

Heraretli *sıf.* 1- Yakıcı. 2- Sıcaklığı, harareti olan. 3- *mec.* Kızgın, ateşli, alevli, ihtiraslı, coşkun. || [TS.hararetli] *s.* 1. Isısı, sıcaklığı fazla olan. 2. *mec.* Coşkun, ateşli, canlı: "*Hararetli bir pazarlık başladı.*" -M. Ş. Esenal. **hararetli hararetli*

Heraylıg *sıf.* Her ay alınan, verilen, her ay yapılan, yapılması gereken. || [TS. Ø], {TS.→aylık}

Herbi *sıf. ar.* 1- Savaşa, harbe ait olan, savaşla ilgili olan.// Savaş ihtiyaçları için gereken. 2- Orduya ait olan, orduda hizmetle ilgili olan; askeri. 3- Orduda hizmet eden adamla ilgili olan; askeri.// Askere ait; askeri. 4- Orduda hizmet eden; asker. **Herbi kommünizm** *tar.* 1918-1920 yıllarında Sovyet hükümetinin iktisadi siyaseti. || [TS. Ø], {TS.→askeri}

Hercayi *sıf.far.* 1- Serseri, başıboş, hiçbir iş yapmayan, avare.// *zar.* Serseri bir şekilde, başıboş bir şekilde. 2- Anlamsız, manasız, boş, kıymetsiz. || [TS. Ø], {TS.→avare, başıboş, serseri}

Hercehetli *sıf.* Bir şeyin bütün yönlerini içine alan, kavrayan; etraflı, her yönüyle. || [TS. Ø], {TS.→etraflı}

Herdemxeyal *sıf. ve is. far. ve ar.* Sabit düşüncesi olmayan, sık sık düşüncesini değiştiren. || [TS. Ø], {TS.→dönek}

Herekesiz *sıf. dil.* Harekesi olmayan. || [TS.harekesiz] *s.* Hareke konulmamış.

Hareketédici *sıf.* Hareket eden, çalışan, hareket hâlinde olan. || [TS. Ø], {TS.→devingen, hareketli}

Hareketli *sıf.* 1- Hareket eden, çalışan. 2- *mec.* Çok hareket eden, karar bulmayan; canlı, kıvrak. || [TS.hareketli] *s.* 1. Hareketi olan, yer değiştirebilen, devingen, müteharrik. 2. Canlılık gösteren, canlı, kıvrak: *Hareketli bir çocuk. "Bu perdenin hareketli sahneleri hep akşamları oynadığı için..."* -H. E. Adıvar.

Hareketötürücü *sıf.öz.* Hareketi bir taraftan başka bir tarafa nakleden. || [TS. Ø]

Hareketsiz *sıf.* 1- Hareket etmeyen, kıvılcıdamayan. 2- Çok ağır hareket eden. || [TS.hareketsiz] *s.* Hareket etmeyen, yerinden kıvılcıdamayan, durgun, durağan: "*Başını kaldırmaksızın hep aynı durumda sessiz ve hareketsiz.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Hareketverici *sıf.* 1- Yöneltilici, istikamet verici; asıl. 2- *tekn.* Hareket ettiren, hareketi idare eden. || [TS. Ø], {TS.→idareci}

Herfi *sıf. ar.* Harfi harfine. **Herfi tercüme** Bir cümledeki kelimeleri olduğu gibi bir dilden başka bir dile çevirmeden ibaret tercüme, mota mot tercüme. || [TS. Ø]

Hergünkü sıf. Her gün olan; her gün yapılan, gündelik. || [TS. Ø], {TS.→günlük, gündelik, yevmî}

Xerifsıf.ar. İhtiyarlıktandolayıklı zayıflamış, hafızasını kaybetmiş, bu-namış. || [TS. Ø], {TS.→bunak, matuh}

Herilki sıf. Her yıl olan, her sene meydana gelen, tekrarlanan. || [TS. Ø], {TS.→yıllık}

Heris sıf. ve zar. ar. Hırslı, ihtiraslı, açgözlü, tamahkâr. **Heris olmağ** ihtirasla sevmek; çok sevmek. || [TS.haris] s. İstekli, aç gözlü, bir şeyi çok fazla isteyen, hırslı.

Herleme 1- is. Dairevi şekilde hareket ettirme, döndürme. 2- zar. Dairevi şekilde döndürerek.// **sıf.** Dairevi, yuvarlak. || [TS. Ø], {TS.→dairesele, dairevi, yuvarlak}

Herze ar. 1- is. Anlamsız söz, boş laf, hezeyan, küfür. 2- sıf. Anlamsız, boş. 3-sıf. Boşboğaz, ağzı bozuk. **Herze yere** Boş yere, boşuna, anlamsız. || [TS. Ø], {TS.→anlamsız, boş}

Herzegu sıf. ve is.ar. ve far. Boşboğazlık eden; boşboğaz. || [TS. Ø], {TS.→boşboğaz, geveze}

Herzekar sıf. ve is. bak. Herzegu. || [TS. Ø], {TS.→boşboğaz, geveze}

Hesabagelmez sıf. Hesaplaması, sayılması mümkün olmayan, çok, haddinden fazla. || [TS. Ø], {TS.→çok, hadsiz hesapsız}

Hesabcıl sıf. Her şeyi hesaplamayı bilen, hesaplamayı iyi beceren kimse. || [TS. Ø]

Hesabi sıf. ve zar.ar.kon. Doğru, haklı, akla uygun. || [TS.hesabi] s. Hesabını iyi bilen, eli sıkı, hesaplı

Hesablama is. 1- Hesaplamak fiili. // sıf. Hesaplayıcı. || [TS. Ø]

Hesabsız sıf. Haddinden fazla, çok, sayılamayacak kadar çok. || [TS.hesapsız] 1. s. Hesabı tutulmayan. 2. Sayılamayacak kadar çok olan: *Şimdiye kadar hesapsız vaatlerde bulundu, ama hiçbirini tutmadı.* 3. Önceden iyi düşünülmemiş, sonu belli olmayan: *Hesapsız bir işe girişti.* 4. Ölçüsüz, tutumsuz, savruk, müsrif. *hesapsız kitapsız*

Xesis sıf. Cimri, pinti, elinde olduğu hâlde kimseye yardım etmeyen, vermeyen. || [TS.hasis] s. 1. Cimri, pinti, kısmık: *"Hasis kadın tozu dumana katar, kıyameti koparır."* -P. Safa. 2. *mec.* Bayağı, insanı küçülten, alçak: *Hasis menfaatler*

Hesretkeş sıf. ve is.ar. ve far. Hasret çeken, bir şeyi özleyen. || [TS. Ø], {TS.→hasretli, özlemlî}

Hesretli sıf. 1- İçinde hasreti, arzusu, isteği olan. 2- Hasret ifade eden. || [TS.hasretli] s. Hasreti olan, özlemlî: *"İstanbul'un binlerce yüreği böyle bir inmenin hasretlisiydi."* -F. R. Atay.

Hessas sıf. ar. 1- Çok çabuk duyan, anlayan, kavrayan.// Çok çabuk etkilenen, üzülen,

müteessir olan.// *mec.* Yufka yürekli, şefkatli. 2- En ufak hareketi, dokunuşu hisseden. 3- öz. En küçük bir dış etkiyi bile yansıtabilen. || [TS.hassas] s. 1. Duyum ve duyguları algılayan: *"Halıda kaybolan ayak seslerini evvelâ Peregrini'nin hassas kulakları sezdi."* -H. E. Adıvar. 2. Çabuk duygulanan, duygun, duyar, duyarlı, içli, alingan: *"İri yarı bir adam olmakla beraber pek hassastı."* -A. Gündüz. 3. Çabuk etkilenen: *Hassas fotoğraf camı. "Düşmanın en hassas ve mühim noktası orası idi."* -Atatürk. 4. Yapımı ve bakımı özen isteyen, aksamadan çok doğru çalışan, kesin ölçüler gerektiren işlerde kullanılan (alet): *Hassas terazi. hassas olmak* duyarlı bulunmak, çabuk duygulanmak.

Xeste sıf. far. 1- Sağlığı yerinde olmayan, sıhhati bozuk olan; hasta. **Xeste düşmek, xeste yatmağ** Hastalanmak, has-talayıp yatağa düşmek. **Xeste olmağ** Hasta yatmak, hastalanmak. **Xeste salmağ** Hastalanmasına sebep olmak. 2-*mec.* Şairane teşbihlerde dertli, ıstıraplı. 3- *mec.* Zayıf, sönük, cılız, ölgün. 4- *mec.* Bir şeye haddinden fazla düşkün olan, vurulan, müptela olan. 5- *mec.* klas. Zavallı, aciz, güçsüz. || [TS.hasta] s. ve is. 1. Sağlığı bozuk olan, esenliği yerinde olmayan (kimse, hayvan): *"Annem o evin önü sofalı bir odasında hasta yatıyordu."* -Y. K. Beyatlı. 2. *tkz.* Zihinsel yetenekleri bozulmuş olan. 3. *argo* Parasız, züğürt. *hasta bakıcı, hastahane hasta etmek* hasta olmasına yol açmak. *hasta ol benim için, öleyim senin için* kişi kendisi için bir fedakârlıkta bulunan kimseye karşı sırası gelince daha büyük fedakârlıkta bulunur. *hasta olmak (veya düşmek) hastalanmak.* (bir şeyin) *hastası olmak* bir şeye çok düşkün olmak.

Xestehal sıf. far. ve ar. Biraz hasta, rahatsız, keyifsiz, halsiz.// *mec.* Halsiz, ölgün, zayıf. || [TS. Ø], {TS.→hâlsiz, keyifsiz, takatsiz}

Xestehanalı sıf. Hastahanesi olan. || [TS. Ø]

Xestelikli sıf. Hastalıklı, hastalığı olan, sıhhati bozuk olan, mariz. || [TS.hastahlıklı] s. Vücut direnci az olan, çabuk hastalanan, mariz: *"Memleketine gitmeye can atan bu hastalıklı, cılız Memo'nun meteliği yoktu."* -S. F. Abasıyanık.

Xestemezac sıf.ar.Hasta mizaçlı, çabuk hastalayan, sık sık hastalık geçiren, hastalıktan kurtulmayan. || [TS. Ø]

Heşemetli sıf. Azametli, ulu, ihtişamlı || [TS.haşmetli] s.. 1. Görkemli: *"Engin Hint ormanlarının haşmetli sessizliği beni takip ediyordu."* -H. E. Adıvar. 2. Hükümdarlara verilen unvan.

Heşeratyeyen sıf. Böceklerle beslenen. || [TS. Ø], {TS.→böcekçil}

Xeşin sıf.ar. Sert, katı, kırıcı, kaba. || [TS.haşin] s. Sert, kırıcı, gönül kırıcı olan: *"Bu*

ağlamayacak kadar keskin, sert, haşin çocuk yüzü birdenbire bir yağmur gibi ağlamaya başladı." -S. F. Abasıyanık.

Xeterli sınıf. Çok tehlikeli, korkunç, tehlikelerle dolu, belalı//Zararlı. || [TS. Ø], {TS.→**korkunç, tehlikeli, zararlı**}

Xetersiz sınıf. Tehlikesiz, belasız, korkulacak durumu olmayan.// Zararsız. || [TS. Ø], {TS.→**tehlikesiz, zararsız**}

Xetirli sınıf. Sayılan, hürmet edilen, sevilen, nüfuzlu. || [TS.hatırlı] s. Hatırı sayılan, etkili, saygın: "*Çok hatırlı adammış, belki sana yardımı dokunur.*" -Y. Z. Ortaç.

Xetvarı sınıf. Çizgi gibi, çizgi şeklinde. || [TS. Ø], {TS.→**çizgisel**}

Hevediş(li) sınıf. Dişleri aralıklı ve büyük olan. || [TS. Ø]

Heveskar is. ve sınıf. ar. ve far. 1- Bir işe, şeye karşı hevesi olan, bir şeyi seven. 2- Hoşlandığı bir işle o mesleğin erbabı, işin sahibi gibi değil de amatör bir insan gibi ilgilenen.// Kafi derecede hazırlanmadan bir işle meşgul olan kimse. || [TS.heveskâr] s. esk. Hevesli, amatör: "*Resme başlayan bir heveskârın yapacağı şeyler.*" -S. F. Abasıyanık.

Heveslendirici sınıf. Heves uyatan, heveslendiren, heveslendirme özelliği olan. || [TS. Ø]

Hevesli sınıf. Bir şeye, işe karşı hevesi olan. || [TS.hevesli] s. 1. Bir şeye veya bir işe istek duyan veya merak sarmış olan, istekli. 2. Bir sanatı meslek edinmeksizin yalnız zevk için yapan kimse, özengen, amatör. **heveslisi** çok istekli: "*Geniş yüzlü, beyaz dişli, kısa burunlu, konuşma heveslisi bir çocuktü.*" -F. R. Atay.

Hevessiz sınıf. Hevesi olmayan, isteksiz; gönülsüz. || [TS.hevessiz] s. Hevesi olmayan, istek duymayan.

Xeyalçi sınıf. ve is. Hayale, düşüncelere dalmayı seven; hayalperest.// Dalgın. || [TS.hayalci] s.1. Bir şeyi gerçekleştirmiş gibi kabul edip zihninde tasarlayan kimse: *Beş yıllık plân hayalci olmadığımızı göstermektedir.* 2. Karagöz oynatan kimse, hayalî. 3. s. Hayale kapılan, hayal kuran, hayalperest: "*Bizim kız biraz hayalci, biraz romantik, biraz çokça duygun olsaydı belki başka şeyler de öğrenecekti.*" -M. Ş. Esendal.

Heyalî sınıf. Namuslu, edepli, utangaç. || [TS.hayâlî] s. Utangaç, sıkılğan: "*Bu kâtibin son derece mahçup, namuslu, hayâlî olmasını istiyorsanız, imtihan edeceksiniz, değil mi?*" -Ö. Seyfettin.

Xeyalî sınıf. 1- Aslında gerçek olmayan; göz önünde canlandırılan, tasavvur edilen hayalde canlandırılan şey. 2- mat. Tasavvur edilen, hayale getirilen, uydurulan. || [TS.hayâlî] s. 1. Hayal niteliğinde veya hayal ürünü olan, sanal.

2. is. Karagöz oynatan kimse, hayalci, karagözcü.*hayalî ihracat

Xeyalperest sınıf. ve is.ar. ve far. Hayalci, fazla hayal kuran, hayâle düşkün kimse, gerçekçi olmayan. || [TS.hayalperest] is. ve s. Sürekli hayal kuran, hep hayal peşinde koşan (kimse), düşçü: "*Hiç tecrübesi olmayan, yaşı küçük, fazla hayalperest bir çocuğa bunlar nasıl anlatılabilir?*" -P. Safa.

Xeyalperver sınıf. ar. ve far. Hayalci. || [TS. Ø], {TS.→**hayalci, hayalperest**}

Xeyanetçi sınıf. ve is. ihanet eden, hain. || [TS. Ø], {TS.→**hain**}

Xeyanetkar sınıf. ar. ve far. ihanet eden, hain çıkan; Hain. || [TS. Ø], {TS.→**hain**}

Heyasız sınıf. Utanmaz, arlanmaz, edepsiz, arsız. // is. Aynı anlamda. **Heyasız(casına)** zar. Arsız, edepsiz, utanmaz bir şekilde. || [TS.hayasız] s. Utanması olmayan, sıkılmayan: "*Rezil! Seninle konuşmak abes zaten ... Hayâsız ...*" -P. Safa.

Heyatbexş sınıf. ar. ve far. Hayat veren, canlandırıcı. || [TS. Ø], {TS.→**canlandırıcı**}

Heyatî sınıf. ar. 1- Hayatla, dirilikle ilgili olan.// Gerçek hayatı, gerçeği yansıtan, hakikate yakın olan, gerçeğe uygun olan, hayattan alınmış; inandırıcı. 2- mec. Zaruri, vacip, çok önemli, gerekli. || [TS.hayatî] s. 1. Hayatla ilgili. 2. mec. Büyük önem taşıyan, önemli: "*Sanat ve kültürü canlandıracak önlemleri almayı hayatî bir ödev sayıyorlar.*" - H. Taner.

Heyatperest sınıf. ar. ve far. Hayatı seven, ondan zevk alan; neşeli. || [TS. Ø], {TS.→**canlı, hayat dolu, neşeli, şen**}

Heyatséven sınıf. Hayatı seven, ondan zevk alan; şen şakrak. || [TS. Ø], {TS.→**hayat dolu, şen, şen şakrak**}

Heyatséver sınıf. bak. Heyatseven. || [TS. Ø], {TS.→**hayat dolu, şen, şen şakrak**}

Heyatvérici sınıf. Hayat veren, canlandırıcı. || [TS. Ø], {TS.→**canlandırıcı**}

Héybetli sınıf. Korku, saygı ve hayranlık uyandıran bir görünüşe sahip olan, haşmetli. || [TS.heybetli] s. 1. Görünüşü korku ve saygı uyandıran: *Heybetli adam.* 2. Büyük, ulu, azametli: "*Biz onların yorgun ve durgun bile olsa, düzgün ve heybetli hâllerini görüyorduk.*" - A. Ş. Hisar.

Heyecanlı sınıf. 1- Heyacan geçiren, duyan, asabi, coşkun. // Heyacan, telaş, ıstırap. || [TS.heyecanlı] s. 1. Çabuk, kolay heyecanlanan (kimse), müteheyyiç. 2. Heyecan veren. 3. Heyecanla yapılan: "*Politikacıların gürültülü, heyecanlı tartışmalarından nefret ederdi.*" -H. Taner.

Heyetarası sınıf. Birkaç bahçenin arasında olan. || [TS. Ø]

Heyetyanı sıf. Şahsi üretim sahasının yanında olan. **Heyetyanı sahe** Şahsa ait toprak, arazi. || [TS. Ø]

Xéyirzah sıf. ar ve far. Herkes için güzel duygular besleyen, herkesin iyiliğini isteyen, başkalarına yardım eden, iyiliği için çalışan. || [TS.hayırhah] s. esk. İyilik dileyen, iyilik isteyen, iyicil, hayırsever.

Xéyirli sıf. Hayırlı, hayrı olan, iyiliği ve faydası görülen, kutlu, mübarek.// Faydalı, elverişli.// Sağlığa faydalı olan.// Bereketli, bol. || [TS.hayırlı] s. 1. Yararı, hayrı olan: "*Dualarında hep hayırlı, dindar evlât isterdi.*" - Ö. Seyfettin. 2. Uğurlu, iyi, güzel: *Hayırlı yolculuklar. "Hayırlı bir işe yardımda bulunmuş oluyorsunuz."* -R. H. Karay. **hayırlı** (veya **hayırlısı**) olsun iyisi, hayırlı olanı olsun. **hayırlısı** ile hayırlı olanı dilemek için söylenir.

Xéyirsiz sıf. Hayırsız, faydasız, hiçbir hayrı olmayan. || [TS.hayırsız] s. 1.Yararı olmayan, hayrı olmayan: *Hayırsız evlât.* 2. Sevgi ve bağlılığını yitiren, vefasız: "*Ne olduğu bilinmeyen hayırsız bir nişanlıyı beklermiş.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Xéyirsöylemez sıf. Ağzını hayra açmayan, kötü kötü şeylerden bahseden, konuşan. || [TS. Ø], {TS.→şom ağzılı}

Xéyilağ sıf. far.kon. "Hayli" sözünün konuşma dilinde kullanılan şekli, hayli, oldukça, fazla. || [TS. Ø], {TS.→hayli}

Xéyli sıf. ve zar. far. Çok miktarda, fazlaca, epey, oldukça çok.// Oldukça, son derece. Bir **héyli a-** Uzun uza-dıya, bir hayli, b- Çok, oldukça fazla. || [TS.hayli] s. 1.Epey, oldukça çok: "*Akşamları Zeyno, çeşme başında hayli zor bir duruma düşüyordu.*" -H. E. Adıvar. 2. zf. Oldukça: *Hayli yoruldum.*

Xéylice sıf. ve zar. Oldukça çok, fazla, külliyatlı miktarda.// Normalden çok, biraz fazla. || [TS. Ø]

Héyranédici sıf. Hayran bırakan, şaşırtan, şaşırtıcı. || [TS. Ø], {TS.→şaşırtıcı}

Héyretamiz sıf. ar. ve far. Hayret uyandıran, şaşırtan, garip, şaşırtıcı, hayret verici. || [TS. Ø], {TS.→garip, şaşırtıcı, tuhaf}

Héyretengiz sıf. ar. ve far. bak. Héyreta miz. || [TS. Ø], {TS.→garip, şaşırtıcı, tuhaf}

Héyretli sıf. Hayret uyandıran, garip, beklenmeyen; şaşkına çeviren. || [TS. Ø], {TS.→garip, şaşırtıcı, tuhaf}

Xéyriyye sıf. ar. Hayır işi, muhtaç olanlara yardım etmeği göz önünde bulunduran, gaye edinen. || [TS. Ø]

Heysiyetli sıf. Haysiyetli, kıymeti, gururu olan; şerefli, saygıdeğer. || [TS.haysiyetli] s. 1.Değeri, saygınlığı olan. 2. Onurlu.

Heysiyetsiz sıf. İtibarsız, kıymetsiz, haysiyetsiz, haysiyeti olmayan; şerefsiz,

alçak. || [TS.haysiyetsiz] s. 1.Değeri, saygınlığı olmayan. 2. Onursuz.

Xéysiz sıf. Güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz. || [TS. Ø], {TS.→güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz}

Héyvancasına sıf. ve zar. Hayvan gibi, vahşicesine, kabacasına, hayvancasına. || [TS. Ø], {TS.→hayvanca, kabaca, vahşice}

Héyvani sıf. ar. 1- Hayvandan alınan, üretilen, tabii. 2- Hayvana (hayvanlara) ait, has olan; refleksi.// mec. Şehevi. || [TS.hayvanî] s. 1. Hayvanla ilgili, hayvansal. 2. Hayvanca: "*Hele birlikte öleceği kimseleri düşündükçe bu hayvanî isyanı büsbütün şiddetleniyor, âdeta azgın bir hâl alıyordu.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Héyvansifet sıf. İnsana has sıfatlarını kaybetmiş, hayvanlaşmış; vahşi, kaba, yontulmamış. || [TS. Ø], {TS.→kaba, vahşi, yabanî}

Héyvere sıf. ve is. 1- Kaba, terbiyesiz, edepsiz, ağzı bozuk, ahlâksız. 2- İri, kaba vücutlu, biçimsiz. 3- zar. Başboş, avare bir şekilde, sefil, perişan. || [TS. Ø], {TS.→avare, ağzı bozuk, ahlâksız, biçimsiz, kaba, perişan, sefil, terbiyesiz}

Xezelli sıf. Hazan yaprağı dökülmüş, sarı yapraklarla örtülü, kaplı, hazan yaprağı çok olan yer. || [TS. Ø]

Hezin sıf.ar. Hüzün getiren, hüzün, keder doğuran, hüzünlü, kederli, acıklı. // Hüzün, keder ifade eden. **hezin-hezin** zar. Hazin, kederli bir şekilde, gamlı bir şekilde, yanıklı yanıklı. || [TS.hazın] s. Acıklı, üzüntü veren, dokunaklı, hüzünlü: "*Başlangıcı hazindir, sessiz bir facia, yaşsız bir gönül ağlamasıdır.*" -H. E. Adıvar. "*Herşey dayanılmayacak kadar hazindi.*" -A. İlhan.

Xezli sıf. Yünlü, tüylü, kürklü, yakasında kürk olan. || [TS. Ø], {TS.→tüylü, yünlü}

Xezlik is. ve sıf. Kürk yapmaya yarar. || [TS. Ø]

Xılxa sıf. ve is. Giymeğe veya kullanmağa yaramayan, yıpranmış; eski, yırtık. || [TS. Ø], {TS.→yırtık}

Xıltağı sıf. Boynunda kayışı, halkası olan. || [TS. Ø]

Xıltağı sıf. Dibine tortusu çökmüş, dibi tortulu. || [TS. Ø], {TS.→tortulu}

Xınalı sıf. 1- Kına yakılmış, kınalanmış. 2- Kınaya bulaşmış, kınalı. || [TS.kınalı] s. 1. Kına ile boyanmış olan. 2. Kınanın renginde veya kızıl renkte olan: "*Bıyıklarının ortası, belli ki, tütün zifirinden kınalı bir renk almıştı.*" -R. H. Karay. 3. is. Yapıncak. **kınalı keklik, kınalı yapıncak*

Xınayı sıf. Kına renginde olan, kına rengine yakın, benzer. || [TS. Ø], {TS.→kınalı}

Xıncaxıncı sıf. Ağzına kadar dolu, çok kalabalık, dopdolu. || [TS.hıncaxıncı] s. Ve zf.

Ağzına kadar, tıka basa dolu (olarak), dopdolu: "*Kaldıkları otelin karşısındaki kahve her gece hıncahınç dolu.*" -N. Cumalı.

Xırçın sif. Çok inatçı, ters, aksi, huysuz, çabuk kızıp sinirlenen, kırıcı davranışlarda bulunan. || [TS.hırçın] s. 1.Belirli bir sebebi olmadan sinirlenip huysuzluk eden (kimse). 2. (ses için) Tiz, öfkeli.

Xırda sif. 1- Hacim olarak küçük, ufak.// Küçük, kısa adam. 2- Yaş itibarıyla küçük. 3- mec. Önemsiz, dikkat çekmeyen, ikinci dereceli, tâli. 4-Maddi imkanı az olan, ekonomik olarak zayıf. 5- Sosyal yönden veya mevki olarak yüksek bir yerde olmayan. 6- Küçük, az, cüzi. 7- is. Bozuk para, metal para. || [TS. Ø]

Xırdaboy(lu) sif. Boyu küçük, kısa olan. || [TS. Ø]

Xırdaboyuz(lu) sif. Küçük boynuzlu, boynuzları küçük olan. || [TS. Ø]

Xırdaca sif. 1- Çok küçük veya biraz küçük; küçükçe. 2- Yaş olarak küçük, ufak. 3- Cılız, zayıf, dikkati çekmeyen. 4- mec. Çok ince, zarif, ince. || [TS. Ø], {TS.→cılız, ufak, ince, zayıf, zarif }

Xırdaca-xırdaca 1- zar. Yavaş yavaş, azar azar, usul usul. aheste aheste, yavaşça. 2- sif. Küçük küçük, ufak ufak (miktar olarak çokluk bildirir). || [TS. Ø], {TS.→ufak ufak }

Xırdaçısıf.Küçük,önemsizşeylere gerekenden çok önem veren, aşırı ehemmiyet veren. || [TS. Ø]

Xırdadenelisif. Taneleriufakolan, küçük taneli. || [TS. Ø]

Xırdadenever(li) sif. bak.Xırdadeneli || [TS. Ø]

Xırdadiş(li)sif. Dişleriküçükolan, küçük dişli. || [TS. Ø]

Xırdagövde(li)sif.Gövdesi,vücudu küçük olan, ufak tefek. || [TS. Ø], {TS.→ufak tefek }

Xırdagül(lü)sif.Gülleri,çiçekleri küçük olan, küçük çiçekli; küçük nakışlı, süslü. || [TS. Ø]

Xırda-xırdal-zar. Ahesteaheste, yavaş yavaş, ağır ağır, yavaşça. 2- sif. Küçük küçük, ufak ufak (miktar olarak çokluk bildirir). || [TS. Ø], {TS.→ufak ufak }

Xırda-xuruş 1- is. Her türlü küçük şeyler, hırdavat. 2- sif. Küçük, önemsiz, ehemmiyetsiz. || [TS. Ø], {TS.→ehemmiyetsiz, küçük, önemsiz }

Xırdalayıcı is. ve sif. Bir şeyi küçük küçük parçalara ayıran, parçalayan, doğrayan makina, alet. || [TS. Ø], {TS.→parçalayıcı }

Xırdaméyve(li) sif. Meyveleri küçük olan (vişne, kiraz vs.) || [TS. Ø].

Xırda-para sif. 1- Küçük, ufak tefek şeyler. 2- mec. Önemsiz, küçük. || [TS. Ø], {TS.→küçük, önemsiz }

Xırdasünbül(lü) sif. Başakları küçük olan, küçük başaklı. || [TS. Ø]

Xırdayarpağ(lı) sif. bot. Yaprakları küçük olan, küçük yapraklı. || [TS. Ø]

Xır-xır 1- sif. Sesi hırıltı şeklinde çıkan. 2-is. Hırıltılı ses, hırıltı. || [TS. Ø], {TS.→hırıltılı }

Xırılıtlı sif. Hırıltı ile, boğuk, anlaşılmaz bir şekilde. || [TS.hırıltılı] s. Hırıltı çıkaran, hırıltısı olan: "*Kapıda, çiğ boyalı bir kadın başı resmini göstererek hırıltılı bir kahkaha attı.*" -P. Safa.

Xırlı¹ sif. Namlusunda yiv olan, yivli. || [TS. Ø], {TS.→yivli }

Xırlı² sif. 1- mah. Zengin, parası, mal varlığı çok olan. 2- Esaslı, yerli yerinde, tam zamanında. || [TS. Ø], {TS.→esaslı, varlıklı, varsil, yerinde, zengin }

Xırsız² sif. Yivi olmayan, yivsiz. || [TS. Ø]

Xışılıtlı sif. Hışılıtlı sesi çıkaran, meydana getiren. || [TS.hışılıtlı] s. (ses için) Hışılıtlı olan.

Xışlanmış sif. Kara sabanla sürülmüş, işlenmiş. || [TS. Ø]

Xidmeti sif. Resmi işle, vazife ile ilgili olan. || [TS. Ø]

Xidmetséven sif. 1- Çok emek, bakım, itina isteyen. 2- mec. Kendi işine gereğinden fazla dikkat gösteren, fakat çok resmi davranan. || [TS. Ø], {TS.→itinalı, özenli }

Hidroavlik sif. yun. 1- Sıvıların denge ve hareketiyle ilgili kanunlara ait olan. 2-Sıvıların tazyiki, baskısı ile çalışan, hareket eden. || [TS. Ø]

Hidroakustik sif. Ses dalgalarının su altında yayılmasıyla ilgili olan. || [TS. Ø]

Hidrokinamik sif. yun. Hidrokinamik ile ilgili olan, ona ait olan. || [TS.hidrokinamik] is. 1. Sıvıya batırılmış katı cisimler üzerinde, onların hareketiyle ilgili olarak sıvıların gösterdiği direnci ve sıvıların hareketini inceleyen bilim dalı. 2. s. Bu bilimle ilgili.

Hidrografik sif. yun. 1- Hidrografiye ait olan. 2- Su havzalarının tasvirine ait olan. **Hidrografik gemi** Denizde ve göllerde suları incelemek için kullanılan gemi. || [TS. Ø]

Hidroloji sif.yun. Suyun dünyadaki sahaları ve hareketiyle ilgili bilim dalına ait olan. || [TS. Ø]

Hikkeli sif. Kibirli, kendini beğenen, büyüklük satan. || [TS. Ø], {TS.→kibirli }

Hikmetamiz sif.ar.ve far.Hikmetli, müdrikane, müdrikçe. || [TS. Ø], {TS.→bilgece, hikmetli }

Hikmetlisif. Hikmetihtivaeden,fi-lozofcasına, felsefi düşüncelerle dolu; müdrik. || [TS.hikmetli] s. Bilgece.

Hilali sif. Hilâl, birkaç günlük ay şeklinde olan. || [TS.hilâlî] s. Hilâl biçiminde.

Xilasédici sif. Kurtarıcı, kurtaran. || [TS. Ø], {TS.→halâskâr, kurtarıcı }

Xilasétme sıf. bak. **Xilasédici**. || [TS. Ø], {TS.→**halâskâr, kurtarıcı**}

Hilli sıf. İçine hil tohumunun dövülmüş tozundan atılmış, baharatlı. || [TS. Ø], {TS.→**baharatlı**}

Himayeçi sıf. Himaye eden, koruyan; kol kanat geren. || [TS. Ø], {TS.→**hami, koruyucu**}

Himayedar is. ve sıf. ar. ve far. Himaye eden, koruyan; kol kanat geren. || [TS. Ø], {TS.→**hami, koruyucu**}

Himayeedici sıf. Koruyan, himaye eden; kol kanat geren. || [TS. Ø], {TS.→**hami, koruyucu**}

Himayekar sıf. ve is.ar. ve far. Zayıfları, küçükleri, güçsüzleri, kimsesizleri koruyan, onlara yardım eden, acizlere yardım etmeği seven. || [TS. Ø], {TS.→**hami, koruyucu**}

Himayesiz sıf. Koruyan, arka çıkana, himaye edeni olmayan, kimsesiz. || [TS. **himayesiz**] s. Korumasız.

Xingallğ sıf. Mantı için hazırlanan mantı pişirmeğe yarayan. || [TS. Ø]

Hiperbolik sıf. yun. mat. Hiperbol şeklinde olan, hiperbole ait. || [TS. **hiperbolik**] s. Hiperbol biçiminde olan, hiperbol ile ilgili.

Hiper-tonik sıf. yun.tıp Tansiyonun yükselmesine ait olan, onunla ilgili olan.

Hiper-tonik xestelik Atar damarda kan basıncının artması neticesi oluşan hastalık. || [TS. Ø]

Hiper-tonik is. ve sıf. yun.tıp. Tansiyonu olan adam, yüksek, tansiyon hastalığına yakalanmış. || [TS. Ø]

Hirslî sıf. 1- Hiddetli, öfkeli, sinirli.// zar. Sinirli sinirli, öfkeli, bir şekilde.// Hiddet, gazap ifade eden; gazaplı, öfkeli. 2- mec. Şiddetli, aşırı, coşkulu. **Hirslî- hirslî** zar. Öfkeli, sinirli bir şekilde. || [TS. **hirslî**] s. 1. Doymak bilmeyen, aşırı istekli, tutkulu, haris. 2. Öfkeli, kızgın: "*Daima hırslı, hırçın, sinirli, hislerine düşkün eniştemiz ...*" -A. Ş. Hisar.

Hisli sıf. 1- İş yapan, iyi yanmayarak iş bırakan; tütsülenen. 2- İş bürümüş, isten kararmış, isle kaplanmış. || [TS. **isli**] is. ve s. 1. İsi olan, islenmiş, is bulaşmış: "*İsli bir petrol lâmbasının ışığında gazetenin provalarını tashih ederdi.*" - R. N. Güntekin. "*Alevlerin ortasında, dibi isli bir kazan.*" -H. Taner. 2. zf. İş verecek biçimde. *isli küf

Hisli-paslı sıf. kon. is toz basmış, isli; kirli. || [TS. Ø], {TS.→**kirli, tozlu**}

Hisli-tozlu sıf. kon. bak. **Hisli-paslı**. || [TS. Ø], {TS.→**kirli, tozlu**}

Hissi sıf. ar. Hisse, duyguya ait, hisle ilgili.// His, duygu organları vasıtasıyla meydana gelen, oluşan. / / mec. Şehvi, cismani, seksi. || [TS. **hissî**] s. Duygusal: "*Aşk, her şeyden evvel hissî bir alışkanlıktır.*" - Y. K. Karaosmanoğlu.

Hissiz sıf. 1- Hissetmek yeteneğinden yoksun, hiçbir şey hissetmeyen, duygusunu kaybetmiş. // Uyuşuk, uyuşmuş. 2- mec. Hayata, olaylara kayıtsız olan, onları anlamayan, hiçbir şeyden etkilenmeyen; duygusuz. || [TS. **hissiz**] s. Duygusuz: "*Gösterdiği arkadaşlığa, bağlılığa karşı hissiz kalamazdı, onun boynuna sarıldı.*" - M. Yesarı.

Histoloji sıf. yun. Doku bilimine ait olan. || [TS. Ø]

Xiyabanlı sıf. Her iki tarafı ağaçlı, iki tarafında da ağaçlı yolu olan. || [TS. Ø]

Hiylebaz sıf. ar. ve far. Hilekar, dalavereci, hileci, hile yapan. || [TS. Ø], {TS.→**dalavereci, hilebaz, hileci, hilekâr**}

Hiyleger sıf. ar. ve far. 1- Hileci, hile yapan.// mec. Aynı anlamda bazı hayvanlar için kullanılır. || [TS. Ø], {TS.→**hilebaz, hileci**}

Hiylesiz sıf. ve zar. Hilesi olmayan, hile karışmamış olan, saf ve temiz, halis. || [TS. **hilesiz**] s. 1. Hile yapmayan, düzen bilmeyen. 2. Hilesi olmayan, içine hile karışmamış.

Klorlu sıf. Klorlu, bileşiminde klor olan. || [TS. **klorlu**] s. Birleşiminde klor bulunan: *Klorlu su*.

Xoflu sıf. ve zar. 1- Korku, telaş içinde, şüphe içinde; şüpheli. 2- Dehşetli, korkulu, ürpertili.

Xoflu-xoflu zar. Korka korka, telaş ve heyecan içinde. || [TS. Ø], {TS.→**dehşetli, korkulu, şüpheli**}

Hollandca sıf. ve zar. Hollanda dilinde, flamanca. || [TS. Ø]

Xonsa sıf. İki cinsiyetli canlı **Xonsa** étmek İğdiş etmek. || [TS. **hünsa**] s. *esk. biy.* Er dişi.

Hopdurmayan sıf. Nemi, suyu emmeyen, su geçmeyen, geçirmeyen. || [TS. Ø]

Hopdurucu sıf. Emme kabiliyeti olan, canına sindiren, emen. || [TS. Ø], {TS.→**emici**}

Xor² sıf. far. Değersiz, önemsiz, bayağı, hakir, düşkün, aşağı. **Xor baxmağ** Değer vermemek, önemsememek, aşağılayıcı nazarla bakmak. [TS. **hor**] s. Değersiz, önemi olmayan, aşağı. **hor bakmak** (veya **görmek**) değersiz saymak, değer vermemek: "*Para kazanamadığın için para kazananları hor görüp, alaya alarak, kendini avutuyor olmalısın.*" -H. Taner. (birini) **hor görmek** bir kimseye değersiz gözüyle bakmak. **hor kullanmak** dikkat etmeyerek hoyratça kullanmak. (birini) **hor tutmak** birine karşı küçümseyici, incitici davranışlarda bulunmak. **hora geçmek** · *hık.* beğenilmek, hoş gitmek, makbule geçmek, kendisine verilen kimsenin çok işine yaramak.

Xoralı sıf. Cerahatli, iltihaplı, irinli yara bürümüş. || [TS. Ø], {TS.→**cerahatli, iltihaplı, irinli, yangılı**}

Xoréografik sif. Kareografiye ait olan, kareografiyle ilgili. || [TS. Ø]
Hormonal sif.yun. fizyol. Bileşiminde hormon olan, hormondan ibaret olan. || [TS. Ø]
Xort sif. Kendini kaybetmiş hâlde, baygın. **Xort düşmek** Kendini kaybedip yere serilmek, bayılmak. || [TS. Ø], {TS.→baygın}
Xortumlu sif. 1- Hortumu olan. 2-kon. Külotlu pantolonlu. || [TS.hortumlu] s. Hortumu olan. *hortumlu böcekler
Xoruzgöz sif. Yeni yetme, genç; hareketli, çevik. || [TS. Ø], {TS.→atik(I), çevik, genç, hareketli}
Xoruzguyruğu sif. Kırmızı, kıpkırmızı. || [TS. Ø], {TS.→kıpkırmızı, kırmızı}
Xoruzpipiyi sif. Kıpkırmızı, kırmızı. || [TS. Ø], {TS.→kıpkırmızı, kırmızı}
Xoruzpipiyi sif. Kıpkırmızı, kırmızı.. || [TS. Ø], {TS.→kıpkırmızı, kırmızı}
Xorvat is. Hırvatistan ahalisinden kimse || [TS. Ø].
Xorvatca sif. ve zar. Hırvat dilinde. || [TS. Ø]
Xoş sif. far. 1- Duygu okşayan, zevk veren, ilgi uyandıran, beğenilen, iyi, güzel. // Ruh okşayan, iç açan, neşe veren.// Sevimli, gönül okşayan.// Güzel, iyi, müreffeh, mutlu. 2- Xoşa şeklinde klas. bak. Xoş halına! 3-Xoşdur şeklinde: İyidir, güzeldir. 4-Xoşla şeklinde: zar. Gönüllü olarak, kimsenin etkisi olmadan, gönül rızası ile, isteyerek. Xoş geldin a- Bir kimse İle görüşünce veya ayrılınca söylenen ifade, b- Çık git, defol, gidebilirsin anlamında. Hoş gelibsen (gel-misen); Hoş gelib, sefa getirmisen Eve, bulunan yere gelen birisini karşılarken sevgi ve saygıyla söylenen bir ifade. Xoş gelmek Beğenmek, Xoş gördük! Selam, merhaba, hoş geldin anlamında. Xoş halına! Ne mutlu (bazan alay ifadesi olarak da kullanılır). Xoş kéçmek Çok iyi geçmek, şen, rahat geçmek. Xoşa gelmek Beğenilmek, yüreğe sinmek. Xoşuna (xoşa) gelmek Beğenmek, gönlünce olmak. || [TS.hoş] s. 1. Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren: Hoş bir ses. 2. bağ. Bununla birlikte: Hoş, gelmese de olur ya. "Hoş, benim de evlenmeye pek niyetim yok ya." -H. E. Adıvar. 3. zf. Beğenilen, duyguları okşayan bir biçimde. hoşbeş, hoşgörü, hoşkuran, hoşsohbet hoş bulduk "hoş geldiniz" sözüne verilen karşılık. hoş geldiniz gelene söylenen esenleme sözü. hoş görmek (veya karşılamak) gücenilecek veya karşılık verilecek bir davranışı hoşgörü ile karşılamak, anlayışla karşılamak, kusur saymamak: "Arkadaşlarının birçok yolsuzluklarını, uygunsuzluklarını hoş görmeye mecburdur." -R. N. Güntekin. (birini) hoş tutmak birine iyi ve sevecenlikle davranmak. hoşa gitmek beğenilmek, bir kişiden veya bir şeyden hoşlanmak. (birinin) hoşuna gitmek

biri beğenmek: "En fazla hoşuma giden, bilhassa ordu gençliği içinde sezinlediğim yenileşme ve kalkınma hareketi." -F. R. Atay. "İhtiyar adam, bu şaka çok hoşuna gitmiş gibi güldü." -S. F. Abasıyanık.

Xoşagédén sif. Beğenilen, insanda iyi etki yapan, gönül açan, gönüle göre olan. || [TS. Ø], {TS.→albenili, güzel, hoş, tatlı}

Xoşagelen sif. bak. Hoşagédén. || [TS. Ø], {TS.→albenili, güzel, hoş, tatlı}

Xoşagelim(li) sif. Göze hoş görünen, güzel yüzlü, sıcak kanlı.// Güzel, alımlı, iyi. || [TS. Ø], {TS.→albenili, alımlı, çekici, güzel, hoş}

Xoşagelmeyen sif. Beğenilmeyen, istenmeyen, arzu edilmeyen. || [TS. Ø], {TS.→çirkin, kötü}

Xoşagelmez sif. bak. Xoşagelmeyen || [TS. Ø], {TS.→çirkin, kötü}

Xoşagétmez sif. ve zar. Hoşlanılmayan, arzu edilmeyen, içe sinmeyen; kötü, çirkin. || [TS. Ø], {TS.→çirkin, kötü}

Xoşaheng sif. far. Aralarında güzel, -uygun ahenk olan, uygunluk olan, uyumlu. || [TS. Ø], {TS.→ahenkli, mevzun, uyumlu}

Xoşavaz(lı) sif. far. Güzel sesli, hoş sesli. || [TS. Ø]

Xoşbext sif. far. Şanslı, talihli, bahtı uyanmış, yaver gitmiş, refah ve sevinç içinde yaşayan. // Şansı yaver giden, başarılı.// Mesut, bahtiyar, saadet li. Xoşbeht étmek Mutluluğa, "saadete ulaştırmak, (xoşbext ol (olsun, olsunlar) Mutluluk, saadet arzusu bildiren ifade. Xoşbext olmağ Muradına ermek, arzusu gerçekleşmek, mesut ve bahtiyar olmak. Allah xoşbext élesin! Saadet, mutluluk dileme arzusu. 2- Güzel, uğurlu, iyi. || [TS. Ø], {TS.→bahtlı, başarılı, şanslı, talihli}

Xoşbeniz sif. bak. Xoşsifet(li). || [TS. Ø]

Xoşbu(y) sif.far. klas. Hoş kokulu, koku saçan, rayihalı. || [TS. Ø], {TS.→rayihalı}

Xoşçekim(li) sif. Hoş içimli, neşe veren, tat veren (tütün vs.). || [TS. Ø]

Xoşdil(li) sif. Tatlı dilli, hoş, insanlarla güzel dille konuşan, güzel tesir bırakan. || [TS. Ø], {TS.→tatlı dilli}

Xoşexlağ(lı) sif. Güzel ahlâklı, temiz ahlâklı, güzel huylu. || [TS. Ø], {TS.→ahlâklı}

Xoşexval(lı) sif. far. ve ar. Güzel huylu, hoş tabiatlı, yumuşak karakterli. || [TS. Ø], {TS.→mülâyim}

Xoşemel sif. Temiz ahlâklı. || [TS. Ø], {TS.→ahlâklı}

Xoşfikir(li) sif. far. ve ar. İyi niyetli, maksadı güzel olan; içinde kin ve garaz olmayan, kalbi temiz. || [TS. Ø]

Xoşğamet(li) sif. far. ve ar. Boylu boslu, mütenasip vücutlu, boyu boşu yerinde, selvi boylu. || [TS. Ø], {TS.→boylu boslu}

Xoşgedem(li) sıf. far. ve ar. Gelişi uğur getiren, mutluluğa, sevince sebep olan. || [TS. Ø], {TS.→**meymenetli, uğurlu**}

Xoşgılığ sıf. Güzel huylu, herkesle iyi geçinen. || [TS. Ø]

Xoşgöftar sıf. far. Tatlı dilli, hoşsohbet. || [TS. Ø], {TS.→**hoşsohbet, tatlı dilli**}

Xoşgün(lü) sıf. far. Geçimi, yaşayışı güzel olan, iyi hayat süren. || [TS. Ø], {TS.→**gönençli, müreffeh**}

Xoşgüzeran(lı) sıf. far. bak. Xoşgün (lü). || [TS. Ø], {TS.→**gönençli, müreffeh**}

Xoşxal sıf. far. ve ar. Durumu, hâli iyi olan, hoş olan; şen, memnun, mutlu. // zar. Sevgiyle, yumuşak, mülayim bir şekilde. **Xoşxal étmek** (élemek, ğılmağ) Gönlünü hoş etmek, memnun etmek, neşelendirmek. **Xoşxal olmağ** İçi açılmak, neşelenmek, sevinmek. || [TS. Ø], {TS.→**gönençli, mutlu, müreffeh, şen**}

Xoşxasiyyet(li) sıf.far. ve ar. Güzel huylu, temiz huylu, mülayim, herkesle iyi geçinen. || [TS. Ø], {TS.→**mülayim**}

Xoşhasseli sıf.far. ve ar. Korkusuz, tehlikesiz, belası. || [TS. Ø], {TS.→**korkusuz, tehlikesiz**}

Xoşxatir sıf.far. ve ar. Hoşnut, memnun. **Xoşhatir olmağ** Hoşnut olmak, memnun olmak, kalpten sevinmek. || [TS. Ø], {TS.→**hoşnut, memnun**}

Xoşxet sıf. far. ve ar. Güzel yazısı olan, güzel yazı yazan. || [TS. Ø]

Xoşkelam sıf. far. ve ar. Tatlı dilli, güzel sohbetli, hoşsohbet. || [TS. Ø], {TS.→**hoşsohbet, tatlı dilli**}

Xoşlanmalı sıf. Sevinilecek, hoşlanılacak, neşelenilecek; mutlu, müreffeh. || [TS. Ø], {TS.→**müreffeh, mutlu**}

Xoşlehce sıf. far. ve ar. klas. Tatlı dilli, güzel konuşan, hoşsohbet... || [TS. Ø], {TS.→**hoşsohbet, tatlı dilli**}

Xoşliğasıf.far.vear.klas.Güzel yüzlü, güzel, sıcak kanlı. || [TS. Ø], {TS.→**candan, güzel, sıcakkanlı, sempatik, sevimli**}

Xoşmezacsıf.far.vear.1 -Güzel, alımlı, sıcak kanlı. 2- mec. Güler yüzlü, herkese iyi davranan. || [TS. Ø], {TS.→**alımlı, cazibeli, çekici, güler yüzlü, sıcakkanlı**}

Xoşnevis sıf. far. esk. Güzel yazı yazan, hattat. || [TS. Ø]

Xoşniyyet(li)sıf.far.vear.Niyeti, maksadı, meramı güzel olan; içinde kin ve garaz olmayan. || [TS. Ø]

Xoşnud sıf. ve zar. far. Memnun, hoşnut, razı. **Xoşnud étmek** Memnun etmek, razı etmek. **Xoşnud olmağ** Memnun olmak, razı olmak. || [TS. hoşnut] s. Bir davranış, bir durum veya bir kimseden memnun olan, yakınması olmayan: "*Benimle konuştuklarından hoşnut kalmış gibi görünerek gittiler.*" -F. R. Atay. hoşnut etmek

memnun etmek. **hoşnut** olmak memnun olmak, yakınmamak, şikâyetçi olmamak.

Xoşreftar(lı) sıf.far. Güzel huylu, insanlarla İyi alaka kuran, iyi davranan, mülayim. || [TS. Ø], {TS.→**mülayim**}

Xoşreng(li) sıf. far. Güzel renkli, rengi güzel olan. || [TS. Ø]

Xoşses(li) sıf. far. Güzel sesli, sesi güzel olan. || [TS. Ø]

Xoşsifet(li) sıf. far. ve ar. 1- Güzel, alımlı, sıcak kanlı. 2- mec. Güler yüzlü, herkese güler yüzle davranan; sıcak kanlı, samimi. || [TS. Ø], {TS.→**alımlı, güzel, sempatik, samimî, sevimli, sıcakkanlı**}

Xoşu sıf. ve is. 1- Nazlı, işveli. 2- Hafifmeşrep, serbest tavırlı, ahlâk kurallarına aldırmayan. || [TS. Ø], {TS.→**işveli, nazlı**}

Xoşüz(lü) sıf. 1- Güzel yüzlü, güzel, alımlı. 2- **Xoşüzle** şeklinde: zar. Güler yüzle, samimiyetle. || [TS. Ø], {TS.→**alımlı, güzel**}

Xoşzahir(li) sıf. far. ve ar. Dış görünüşü güzel, göz okşayan, dışarıdan gözle görünen. || [TS. Ø], {TS.→**güzel, hoş**}

Xovlu sıf. Tüylü, üzerinde tüyü olan (halı, kadife vs.). || [TS. havlı] s. 1. Havlı olan. 2. is. havlu.

Xovsuz sıf. Üzerinde tüyü olmayan. || [TS. Ø], {TS.→**tüysüz**}

Hovuzlu sıf. Havuzu olan. || [TS. havuzlu] s. Havuzu olan: "*Boş arsaları, ikiz pembe villaları, havuzlu bahçeyi geçti.*" - H. Taner.

Hozeki sıf. ve is. Tertipli ve düzenli iş yapmayan, bir iş yaparken etrafını dağıtan, kıran, sakar. || [TS. Ø], {TS.→**düzensiz, sakar, tertipsiz**}

Höcet ar. 1- is. Sözüden, niyetinden, emelinden, huyundan vazgeçmeme; inat, inatçılık, terslik. **Höcet étmek** İnadından vazgeçmemek, inat ederek münakaşa etmek, terslik etmek.// Münakaşa, çekişme, kavga. 2- sıf. İnatçı, kavgacı, ters. **Höceti kesmek** Aradaki münakaşayı, kavgayı kesmek, halletmek || [TS. Ø], {TS.→**anut, direngen, inatçı, muannit, ters**}.

Höcetçi sıf. Yersiz münakaşa etmeği seven adam; İnatçı adam, terslik eden. || [TS. Ø], {TS.→**inatçı**}

Hökmlü sıf. 1- Amirane, emredercesine, emredici. 2- Nüfuzu, hükmü, etkisi olan. || [TS. hükümlü] s. Ceza hükmü verilmiş olan, mahkûm.

Hörme 1- is. Örmek fiili. 2- sıf. örerek yapılmış, örülmüş. 3- Örülmüş her şey. || [TS. örme] s. 1. Örmek işi. 2. s. Örülerek yapılmış: "*Üstüne açık kahverengi yün örme bir ceket giymişti.*" -P. Safa. "*Bu eşya, en fena örme bezden en güzel ipek kumaşlara kadar değişir.*" -F. R. Atay. *örme kepenek

Hörmetcil sıf. İnsanlara hürmet eden, saygı gösteren, saygılı, hürmetkar. || [TS. Ø], {TS.→**hürmetkâr, hürmetli, saygılı**}

Hörmetçi sıf. bak. **Hörmetcil.** || [TS. Ø], {TS.→**hürmetkâr, hürmetli, saygılı**}

Hörmetkar sıf. ve zar. ar. ve far. 1-Hürmet, saygı ifade eden, hürmetli, saygılı. 2- Saygılı, hürmet eden. || [TS.**hürmetkâr**] s. Hürmetli.

Hörmetli sıf. Hürmeti, saygısı olan, hürmete, saygıya layık olan; muhterem, saygıdeğer. || [TS.**hürmetli**] s.1. Saygılı. 2. *alay* Oldukça büyük okkalı: "*Direk gibi bir boynu, hürmetli bir göğsü vardı.*" -H. Taner.

Hörmetsiz sıf. 1- Nezaketsiz, saygısız, kaba, terbiyesiz. 2- Hürmeti, itibarı, nüfuzu, saygısı olmayan. || [TS.**hürmetsiz**] s. Saygısız: "*O çıkış da sayfiyeye gider gibi, o kadar hürmetsizce, o kadar çabuk olmuş ki...*" -Y. K. Beyatlı.

Hörük İs. 1- Örülmüş kadın, kız saçı; örgü. **Hörük** étmek Örmek, örgü hâline getirmek.// sıf. Örülmüş, örgü şeklinde olan. 2- Otlukta hayvanın uzaklara gitmeden belirli bir yerde otlaması için ayağından bağlanan uzun ip. 3- Örülmüş her şey. || [TS. Ø]

Hörüklenmiş sıf. Ayağına uzun ip bağlanarak bir yere bağlanmış. || [TS. Ø]

Hörüklü sıf. 1- Örgüsü olan, saçı örgülü 2- Uzaklara gitmeden otlaması için ayağından uzun ipe bağlı olan. || [TS. Ø], {TS.→**örgülü**}

Hörülmüş sıf. 1- İnşa edilmiş, yapılmış (duvar vs.). 2- Örülerek yapılmış. 3-Ayağından uzun ipe bir yere bağlanmış. || [TS. Ø]

Hövselelisif. Sabırlı, dayanıklı, tahammüllü. || [TS. Ø], {TS.→**dayanıklı, sabırlı, tahammüllü**}

Hövselesiz sıf. Havsalasız, sabırsız, tahammülsüz; bir şeyden çabuk sıkılan. || [TS. Ø], {TS.→**sabırsız, tahammülsüz**}

Höyüş sıf. Biraz nemli, nem, nem kapmış. || [TS. Ø]

Hristian is. yun. 1- Hristiyan dinine mensup adam. 2- sıf. Hristiyan dini. || [TS.**Hristiyan**] öz. is. 1. İsa Peygamber'in dininden olan kimse, İsevî, Nasranî. 2. s. Hristiyanlarla ilgili, Hristiyanlara özgü olan (şey): *Hristiyan âlemi. Hristiyan âdeti.*

Hristianlaşdırılmışsıf.Hristiyan dini kabul ettirilmiş, hristiyan edilmiş. || [TS. Ø]

Hristianlaşmış sıf. Hristiyan dinini kabul etmiş, dönüp hristiyan olmuş. || [TS. Ø]

Xromlu sıf. kim. tekn. ter. Bileşiminde krom olan, krom karışımı. || [TS.**kromlu**] s. Birleşiminde krom bulunan.

Xronik sıf. yun Uzun süren, çok devam eden, kronik; daimi. || [TS.**kronik**] is. 1. Olayların birbiri ardınca sıra ile yazıldığı tarih, vekayiname. 2. s. Süreğen: *Kronik bir hastalık.*

3. s. *mec.* Uzun süredir bir çözüm getirilmemiş: *Kronik işsizlik.*

Xronikal sıf. Günlük olaylara hasredilmiş, günlük sosyal özelliği olan. || [TS. Ø], {TS.→**gündelik, günlük**}

Xroniki sıf. bak. **Hronik.** || [TS. Ø], {TS.→**kronik, müzmin**}

Xub sıf. ve zar. far. klas. 1- iyi, güzel, hoş. 2- is. *mec.* Güzel, dilber, 3- "İyi", "güzel", "razıyım" anlamında. || [TS. Ø], {TS.→**dilber, güzel, hoş, iyi**}

Xubru sıf. far. klas. Güzel yüzlü, alımlı. || [TS. Ø], {TS.→**alımlı, güzel**}

Xudbin sıf. far. Sadece kendini düşünen, bencil, egoist. || [TS.**hodbin**] s. *esk.* Bencil, egoist.

Xudmani sıf. ve zar. far. 1- Gizli, mahrem bir şekilde, başkalarının olmadığı durumda. 2- Sadece itimat edilen, güvenilen kimselerden oluşan, ibaret olan.// Gizli. 3- Bir aileye ait, küçük. || [TS. Ø], {TS.→**gizli, mahrem**}

Xudpesend sıf. far. Kendini çok beğenen, kibirli, gururlu.// is. Mağrur, kibirli. || [TS. Ø], {TS.→**gururlu, kibirli, kurumlu(II), mağrur**}

Xulıgan is. ve sıf. ing. Yaramaz, kötü davranışlı, ahlak ve kanun tanımayan adam, serseri. || [TS. Ø]

Humanistcesine sıf. İnsancasına. || [TS. Ø]

Humanitar sıf. lat. Sosyal karakterli. **Humanitar émler** Sosyal bilimler (tarih, edebiyat, felsefe, filoloji vs.). || [TS. Ø], {TS.→**insancıl**}

Xumar sıf. ar. 1- Süzgün, baygın (göz, bakış). 2- Mestlik, sarhoşluk. **Xumar olmağ** Sarhoş, mest olmak, neşelenmek. || [TS. Ø]

Xumargöz(lü)sıf.Süzgün,baygın bakışlı; süzgün gözlü. || [TS. Ø]

Xunxar sıf. far. Kan içen, zalim; cellat; vahşi, yırtıcı.// *mec.* Güzele işaret. || [TS.**hunhar**] s. *esk.* Kana susamış, kan dökücü.

Xurdu-hemir sıf. ar. ve far. Ezilmiş, hürdağ olmuş, ezik hâlde. || [TS. Ø], {TS.→**ezilmiş**}

Xurmayı sıf. Hurma renginde, açık kahverengi. || [TS. Ø], {TS.→**kahverengi**}

Xurmayısac(lı) sıf. Saçları açık kahverengi olan. || [TS. Ø]

Xurşidveş sıf. far, klas. Güneş gibi güzel, güneş yüzlü, çok güzel, alımlı. || [TS. Ø], {TS.→**alımlı, güzel**}

Huşlu sıf. Akli başında olan; düşünceli, hafızası, idraki yerinde. || [TS. Ø], {TS.→**aklı başında**}

Huşlu-başlı sıf. Hafızası güçlü. || [TS. Ø]

Huşsuz sıf. ve zar. 1- Akli, hafızası zayıf olan, aklında hiçbir şey kalmayan; unutkan, düşüncesi dağınık. 2- Kendini kaybetmiş, baygın, bayılmış. || [TS. Ø], {TS.→**baygın, unutkan**}

Huşyar sıf. ve is. far. klas. Akıllı, düşünceli, şuurlu.// Uyanık, dikkatli. **Huşyar** olmağ Uyanık olmak, dikkatli olmak. || [TS. Ø], {TS.→akıllı, bilinçli, düşünceli, şuurlu}

Hüçýrearası sıf. biyo. Hücre ile çekirdek arasında olan. || [TS. Ø]

Hüçýredahili sıf. bak. Hüçýrearası. || [TS. Ø]

Hücumçu 1- sıf. aşk. Hücum için olan, hücum eden. 2- is. spor. Hücum bölgesinde oynayan sporcu (futbolda vs. forvet oyuncusu). || [TS.hücumcu] s. Hücum eden, saldıran: "Onun çıkardığı Yarım Ay'da yine pıriltılı, hücumcu yazıları ile güçlü bir kalem savaşçısı kesildi."- H. Taner.

Hüduzsuz sıf. Sınırsız, ölçüsüz, haddi hududu olmayan, sonsuz, uçsuz bucaksız. || [TS.hudutsuz] s. Sınırsız

Hünerli sıf. ve is. 1- Becerikli, maharetli, kabiliyetli, gayretli. 2- Yiğit, cesur, cüretli. || [TS.hünerli] s. 1. Hüneri olan (kimse). 2. Hünerle yapılan (şey).

Hünermend sıf. ar. ve far. klas. bak. Hünerli. || [TS. Ø], {TS.→hünerli}

Hünersiz sıf. Hüneri, becerisi, kabiliyeti, gayreti olmayan. || [TS.hünersiz] s. 1. Hüneri olmayan (kimse) 2. Hünerle yapılmayan, hüner istemeyen (şey).

Hünerver sıf. ve is. ar. ve far. 1- Mahir, kabiliyetli, yetenekli, kudretli, üstad. 2- Yiğit, cesur, korku bilmeyen. || [TS. Ø], {TS.→becerikli, cesur, kabiliyetli, kudretli, mahir, muktedir}

Hünöyür is. ve sıf. Akrabası, yardımcısı, arkası çok; akraba, yardım. || [TS. Ø]

Hüreyen sıf. Zevzek, boşu boşuna ürüyen (köpek). || [TS. Ø]

Hürkek sıf. Çabuk korkuya kapılan, çok ürken, çekingen. || [TS.ürkek] s. 1. Çok ürken: "Burasını yaramaz çocukların kapatıldığı ceza hücreleri sandığım için ürkerem geri çekiliyorum." -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Çekingen: "Pencerelerden birinin önünde ürkek ve telaşlı durdu; hâlinde darılmış gibi bir şey vardı." -A. H. Tanpınar. "Kız, benzi uçmuş, yarı ürkek, yarı yalvarışlı gülümseyordu ona." -T. Buğra.

Hürrem sıf. ve zar. far. klas. Şen, neşeli, gamdan, kederden uzak, sevinç, ferah, mutluluk içinde olan. || [TS. Ø], {TS.→ferah, mutlu, neşeli, şen}

Hürriyetperest sıf. ar. ve far. Hürriyetçi, hürriyeti seven. || [TS. Ø]

Hürriyetperver sıf. ar. ve far. bak, Hürriyetperest. || [TS. Ø]

Xüsusi sıf.ar. 1- Özel, bir şeye, bir işe, bir yere veya şahsa ait olan. 2- Şahsi mülkiyetle, ferdi teşebbüsle ve bunların ortaya çıkardığı sosyal iktisadi ilişkilerle ilgili olan.// Topluma, devlete, cemiyete vs. değil de şahsa ait olan.// Ayrı ayrı

şahıslar tarafından icra edilen, devlet hizmetinin dışında olan. 3- Diğerlerinden ayrılan, başkalarından seçilen, kendine has özellikleri olan,// Belirli bir şahsa, şeye, olaya ait olan. 4- Ancak özel şahıslar veya gayeler için olan. 5- Ayrı ayrı, tesadüfi, tesadüfen alınmış. 6-İlim, sanat, teknik vs'nin herhangi bir sahasına ait olan. 7-Daha büyük, daha güçlü, daha önemli.Xüsusi muxbir Bir gazete veya dergiye ait özel muhabir. || [TS.hususî] s. 1. .Özel: "Yürümek arzusundan başka bir hususî niyetim yoktu."- S. F. Abasıyanık. 2. zf.Özel olarak, özel bir biçimde: "Annemle babam dört gün içinde üç defa hususî konuştular."- A. Gündüz.

Xüsusesmiş sıf.gram. Ses tonu ile cümlelerin diğer öğelerinden ayrı bir farklılık kazanmış. || [TS. Ø]

Hüznaver sıf.ar. ve far. Gamlı, kederli, üzüntülü. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, kederli, üzüntülü}

Xoşsima(lı) sıf. far. ve ar. Güzel yüzlü, alımlı; güzel görkemli, güzel, sıcak kanlı. || [TS. Ø], {TS.→alımlı, görkemli, güzel, sevimli, sempatik, sıcakkanlı}

Xoşsohbet sıf. far. ve ar. Güzel konuşan, hoş sohbet, tatlı dilli. || [TS.hoşsohbet] s.Güzel ve tatlı konuşan (kimse).

Xoşsuret(li) sıf. far. ve ar. Güzel yüzlü, alımlı, güzel görkemli; sıcak kanlı.[TS. Ø], {TS.→alımlı, görkemli, güzel, sevimli, sempatik, sıcakkanlı}

Xoştalé sıf.far. ve ar. Bahtı, talihi iyi olan, güzel kısmetli; başarılı. || [TS. Ø], {TS.→bahtlı, başarılı, kısmetli, talihli}

Xoşteb sıf. far. ve ar. İthamı, yeteneği güzel olan, yetenekli. || [TS. Ø], {TS.→kabiliyetli, yetenekli}

Xoştebiet(li)sıf.far,vear.Güzel huylu, hoş tabiatlı. || [TS. Ø]

Xoştinet(li) sıf. far. ve ar. klas. bak. **Xoştebiet(li)**. || [TS. Ø]

İ

İbadetkar is. ve sıf. ar. ve far. İbadet eden, secde eden, tapınan. || [TS. Ø]

İbaret sıf. ar. 1- Meydana gelen, olup müteşekkil, tertip olunmuş. 2- **ibarettir** şeklinde: Meydana gelmiştir, 1 Oluşturmuş, müteşekkildir. **İbaret olmağ** a- ..... meydana gelmek, müteşekkilolma. b- ihtivaetmek, ... anlamın meydana getirmek. 3- klas. Gösterişli, tumturaklı söz, ifade. || [TS. **ibaret**] s .Oluşan, meydana gelen: "*Gene hep beraber, bir iki parçadan ibaret bulaşıklarını yıkamaya oturdular.*" -N. Cumalı. **ibaret olmak** (veya kalmak) 1. -dan /-den oluşmak, meydana gelmek: "*Büyük önderin bize verdiği mükâfat bundan ibaret değildi.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. "*Konuşmamız sap derken saman demek kabilinden hiçten şeylerden ibaret kalmıştı.*" -R. H. Karay. 2. ancak bu kadar olmak.

İblisane sıf. ve zar. ar. ve far. İblise, şeytana yakışır tarz ve üslupta, şeytancasına. || [TS. Ø]

İbretli sıf. İbret olabilen, ders, örnek olan, olunacak. || [TS. Ø], {TS. → **ibretamiz**}

İbretvéricisi sıf. ar. İbretli, ibret, örnek olan. || [TS. Ø], {TS. → **ibretamiz**}

İbtida is. ar. Başlangıç, ilk, evvel. // sıf. ilk, birinci. // zar. Önce, evvelce, en evvel. **İbtida étmek** (ğulmağ) Başlamak. || [TS. Ø], {TS. → **ilk, birinci**}

İbtidai sıf. ar. 1- Başlangıca ait, en önce olan; ilk. 2- Henüz mükemmel olmamış, gelişmemiş. 3- Başlangıç, ilk, derece olarak daha düşük. 4- İnsanlık tarihinin en eski devrine ait olan, ilkel. 5- Şimdiki devir için eskimiş olan, primitif. || [TS. **iptidai**] s. esk. 1. İlkel. 2. İlkokul: "*Haşarı bir iptidai talebesinden akıllı, uslu bir hafız çıkmıştı.*" - R. N. Güntekin. ***iptidai mektep**

İcazeli sıf. izinli, izin verilmiş, bir şeyi yapmak için gereken izni olan. || [TS. Ø], {TS. → **izinli, mezun**}

İcbarı sıf. Mecburi. // istemeyerek, zorla, cebren. || [TS. Ø], {TS. → **kaçınılmaz, mecburî, zorunlu**}

İcrasız sıf. ve zar. Yerine getirilmemiş, yapılmamış, hayata geçirilmemiş. || [TS. Ø]

İctimai sıf. ar. 1- Cemiyetle ilgili, toplulukla ilgili, sosyal. // Cemiyette insanların hayata ve birbirleriyle ilişkileri ile ilgili olan, cemiyette vuku bulan, toplumun hayatına ait olan. // Cemiyetin sınıflara, gruplara bölünmesiyle ilgili olan. 2- Toplumun siyasi, kültürel, dayanışma vs. ihtiyaçlarını karşılamak için gönüllü hizmetle ilgili olan. 3- Herkese ait olan, genel,

umumi. || [TS. **ictimai**] s. esk. Toplumla ilgili, toplumsal, sosyal.

İctimaileştirilmiş sıf. Ferdilikten, şahsılıktan çıkarılmış, toplumun malı edilmiş. || [TS. Ø]

İç is. 1- Bir şeyin içerisi, iç kısmı, dahili. // Bir şeyin ortası, arası. // Kapalı, örtülü veya oyuk olan şeylerin boşluğu. 2- İnsan ve hayvanların göğüs

ve karın boşluğunda olan organlar. **İç gövürması** Cızbız, bağırsak vs. Kızartması. **İç yağı** Bağırsakları

örten yağ tabakası. 3- Çekirdek, öz, tane (kabuklu meyvelerde, fındık, ceviz vs.). 4- mec. Bir şeyin iç ve gizli, görünmeyen yönü. 5- **İçden, içinden** şeklinde zar: Gönülden, yürekten, samimi olarak. 6- **İçinde** şeklinde: zar. a- İçinde, içerisinde, b- zarfında, müddetinde, içerisinde, c- içerisinde,

arasında sırasında, d- Bir şeyin çokluğunu, fazlalığını veya hangi durumda meydana geldiğini bildirir (ateşi içinde sayıklamak vs.). 7- sıf. içerideki, dahili, **İç ğala** Eski şehirlerde, şehre hâkim bir tepeye yapılan, büyük tehlike anında son sığınılacak kısım. **İç üzü** Bir kimsenin hiç kimsenin bilmediği özelliği, iç siması. // Bir şeyin gerçek mahiyeti, özelliği, gözle görünmeyen tarafı, hâli. **İçi ğan ağlamağ** Durumunu kimseye bildirmeyerek, açmayarak son derece heyecan ve ıstırap içinde olmak, **İçi gétmek** Çok arzu etmek, istemek, can atmak, bir şeyin hasretinde olmak, **İçi gülmek** İçten memnun olmak, içten

sevinmek, kimseye hissettirmeden sevinmek. **İçi içini kesmek** Arzusunu, isteğini yerine getiremediği için çok üzülme, 9 heyecan ve ıstırap içinde olmak. **İçi içini yémek** bak. **İçi içini kesmek. İçi üzülme** Açlıktan içi geçmek, takatten düşmek. **İçinden gövürulmağ** (ğırıl-ğırıla ğalmağ) Hiddetini, öfkesini veya başka bir duygusunu dışa açmadığı için çok azap ve ıstırap geçirmek, üzülme. **İçine ğurd düşmek** Çok kederlenmek, şüpheli düşüncelere dalmak. **İçini arıtlamağ** Öksüre re k boğazını temizlemek, konuşmaya hazırlanmak. **İçini çekmek** a- Derinden nefes almak, iç geçirmek, b- Heyecanını, ıstırabını, üzüntüsünü, hayretini, şaşkınlığını derin bir nefes alarak bildirmek, c- Hiçkırarak ağlamak. **İçini dağlamağ** Çok dokunmak, çok üzme. **İçini gemirmek** Hiddetlenmek, dert, gam, keder içinde kavrulmak. **İçini yémek** a- Hiddetlenmek, dert, gam, keder içinde kavrulmak. || [TS. **iç**] is. 1. Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dahil, dış karşıtı: "*Deniz gecenin içinde, gece denizin içindedir.*" -Ç. Altan. 2. Oyuk olan veya oyuk sayılabilen şeylerin boşluğu: "*İlkyaz sabahının aydınlığı kaplamıştı odanın içini.*" -N. Cumalı.

3. is. Cisimlerin yüzeyleri arasında kalan her nokta: *Tahtanın içi çürümüş*. 4. is. (toplu bir durumda bulunan) Kimse veya nesnelerin arasında bulunan kimse veya nesne: *Elmaların içinde iyisi de var, kötüsü de. "Ama hepiniz, hepiniz / HEPİNİZ geçim derdinde / Bir ben miyim keyif ehli içinizde?"* -O. V. Kanık. 5. is. Ten ile dış giysiler arası: *"Boynumda kalın yün atkı, içimde çift kat fanilâ, gene de titiyorum."* -E. Bener. 6. is. Kabuğu olan veya dışı kabuk durumunda bulunan yiyeceklerde kabuğun sardığı bölüm: *Ekmek içi. Ceviz içi*. 7. is. Pirinç, soğan ve baharatla hazırlanan, dolmalarda kullanılan karışım. 8. is. Mide, bağırsak, karın: *İç i bulanmak. İç i sürmek*. 9. is. Akıl, gönül, irade gibi insanın manevî varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri: *"İçimizdeki sevinçleri, kederleri paylaşacak insan nerde?"* -S. F. Abasıyanık. 10. is. Bir ülkede, şehirde, toplulukta vb.de olan veya yapılan: *Yurt iç i ulaşım. Şehir iç i haberleşme. Aile iç i ilişkiler*. 11. s. (somut kavramlarda) İki veya ikiden çok şeyde merkeze daha yakın olan: *İç kapı. İç kale. "İç kapının perdesi yanlara doğru açıldı."* -P. Safa. 12. s. İnsanın manevî varlığıyla ilgili olan: *İç dünyamız*. 13. mec. Muhteva. 14. Değişik yemeklerde kullanılmak üzere et ile sebzelerin ince kıyımının karıştırılması ve yoğrulmasıyla meydana getirilen karışım. iç açmak gönüle ferahlık vermek, gönülü ferahlatmak. * iç açıcı, iç ağa, iç asalak, iç bakla, iç barış, iç başkalaşım, iç bölge, iç bulantısı, içbükey, iç bükün, iç cep, iç cümle, iç çamaşırı, iç çokgen, iç denge, iç deniz, iç deri, iç donu, iç dünya, içe bakış, içe dönük, iç ek, içe kapanık, iç evlilik, içe yöneliklik, iç gezegen, iç göbek, içgüdü, içgüdüsel, iç güveyi, iç güveyi, iç güveysi, iç harp, iç hastalıkları, iç hastalıkları uzmanı, iç hat, iç ısıtıcı, iç içe, içi dar, içi geniş, içtepi, içi tez, için için, iç işleri, iç kapak, iç kulak, iç lâstik, içler acısı, iç merkez, iç mimar, iç mimarî, iç mimarlık, iç odun, iç oğlanı, iç pazar, iç pilâv, iç plâzma, iç politika, iç salgı, iç salgı bezi, iç salgı bilimi, iç savaş, iç ses, iç ses düşmesi, iç su, içten evlilik, içten içe, içten pazarlıklı, iç tepi, iç ters aç, iç turizm, iç tümce, iç türeme, iç tüzük, içyağı, iç yarıçap, iç yüz, iç zar

İç bağlamak bk. iç tutmak. iç çekmek üzüntüyle göğüs geçirmek; hıçkırıkla ağlamak, ahlamak: *"Hafif hafif iç çekmeler, tek hıçkırıklar, konser hâlinde ağlamalar."* -H. E. Adivar. iç etmek · argo eline geçen bir şeyi sahibine bildirmeyerek kendine mal etmek: *"Hem parayı iç et, üstüne bir de söv, ha?"* -O. Hançerlioğlu. iç geçirmek derin soluk alarak üzüntüsünü belli etmek, içini çekmek. iç gücüklemek 1. istek uyandırmak; 2.

huylandırmak. iç tutmak (veya iç bağlamak) yemişin iç i oluşmak: *"Oysaki cevizlerin iç i tuttuğuna bakılırsa yaz geçiyordu."* -N. Cumalı. iç i açılmak güzel bir şey karşısında sıkıntısı dağılmak, ferahlamak: *"Köşk geniş, ben kalabalığı severim, bahusus etrafımda sizin gibi gençler olursa büsbütün içim açılır."* -Y. K. Karaosmanoğlu. *"Artık bu çehrenin karşısına geç... Bak, bak, için açılınsın."* -R. N. Güntekin. iç i alaylı, dışı kalaylı dış görünüşü iyi, ancak iç i bozuk (kimse). iç i almamak 1. midesi kabul etmemek; 2. » sakıncalı gördüğünden veya beğenmediğinden, bir işi yapmak istememek. iç i bayılmak 1. çok acıkmak; 2. çok şekerli veya yağlı yiyecek ağır gelmek. iç i beni yakar, dışı eli (veya seni) yakar dış görünüşü ile başkalarının hoşuna giden bir şey veya durumun gerçekten kötü yönleri olduğunu belirtmek için kullanılır. iç i bulanmak kusacak gibi olmak: *"Tabanları, dizleri sızlar gibi oldu. Bir de iç i bulandı, kusacak gibi oldu."* -B. Felek. iç i burkulmak (veya iç i sızlanmak) bir şeye çok üzülmek. iç i cız etmek ansızın iç i sızlamak: *"Otuz sayfa okurum diye umduğum koca bir günün sonunda zar zor üç sayfa okuyabildiğimi anımsayınca içim cız etti."* -N. Cumalı. iç i çekmek istek duymak: *"Arsız bir tabiatım var. Ne görsem içim çeker."* -R. N. Güntekin. iç i çifit çarşısı her işte aklından türlü kötülükler geçiren. iç i daralmak sıkılmak, bunalmak: *"Hayvan aklıma geldikçe içim daralıyor dayı."* -N. Kurşunlu. iç i dayanmamak bk. iç i götürmemek. iç i dışı bir düşündüğünü açıkça söyleyen, gizli bir düşüncesi olmayan, iki yüzlü olmayan, özü sözü bir. iç i dışına çıkmak 1. kusmaktan çok rahatsız olmak; 2. bir taşıtta, kötü yol sebebiyle çok sarsılıp kusmak: *"Cip hazır dedi. İnşallah süspansiyonu iyidir, yoksa yollarda içimiz dışımıza çıkacak."* -R. Erduran. iç i erimek kaygı duymak, çok üzülmek. iç i ezilmek 1. üzülmek, yüreği burkulmak: *"Şimdi içine bir pişmanlık çökmüştü, iç i ezilmişti."* -H. Taner. 2. mec. sıkıntı ve heyecan içine düşmek: *"Ay içim eziliyor kızım... Uzatma çabuk söyle."* -H. R. Gürpınar. iç i geçmek 1. istemeden kısa bir süre uyuyuvermek: *"Hanife kadın hastalandı, şimdi o gelinceye kadar işlerini ben yapıyorum, çamaşır yıkadım da yorulmuşum, şöyle içim geçmiş."* -R. H. Karay. 2. hlk. bir işe yaramaz duruma gelmek; 3. yaşlılıktan, güçsüzlükten isteksiz olmak, hiçbir şeye ilgi duymamak; 4. kavun, karpuz vb. yenmeyecek biçimde iç i bozulmuş olmak. iç i gitmek 1. iç i sürmek; 2. bir şeyi yapmayı veya elde etmeyi çok istemek: *"Gençtim, güzeldim, düzgüne, راستیغا, janjanlı çoraba benim de içim gidiyordu."* -A. Gündüz. iç i götürmemek 1. (acıklı bir durum karşısında) dayanmamak; 2.

kıskanmak, çekememek; 3. vicdanına sığdıramamak. **İÇİ HOP** etmek birdenbire heyecanlanmak: "*Güler'i gördüm ve içim hop etti.*" -A. Gündüz. **İÇİ ISINMAK** hoşlanmak, sevmek: "*Uzun yıllar içim ısınmadı ona.*" -Y. Z. Ortaç. **İÇİ İÇİNE GEÇMEK** tedirgin olmak. **İÇİ İÇİNE SİĞMAMAK** telâş, sabırsızlık, coşkunluk göstermekten kendini alamamak: "*Nazmiye'den çok İhsan'ın içi içine sığmıyor, birazdan başlarına geleceklere tasarlayarak kahroluyordu.*" -O. Kemal. **İÇİ İÇİNİ YEMEK** istediğini yapamamak yüzünden üzülmek; dert etmek: "*Bir an önce varalım diye içim içimi yiyor.*" -A. İlhan. **(BİR ŞEYİ) İÇİ KABUL ETMEMEK** (bir şeyden) midesi bulanmak. **İÇİ KALKMAK** (veya kabarmak) 1. iğrenerek bulantı duymak 2. taşkın bir ağlama duygusu içinde bulunmak; 3. duygulanmak, heyecanlanmak. **İÇİ KAN AĞLAMAK** çok üzüntü duymak: "*Demir Raif Efendinin karısını dinlerken içim kan ağlıyordu.*" -Y. K. Beyatlı. "*Tayları çekip konağa götürürken içi kan ağlıyor, yüreği kopuyordu.*" -Y. Kemal. **İÇİ KAPANMAK** sıkılmak, bunalmak. **İÇİ KARARMAK** 1. sıkılmak, bunalmak; hiçbir şeyden tat alamaz olmak: "*Hani bazı kadınlar vardır, hödük koca ile düşe kalka eblehleşir, içleri kararır, ispinoz gibi susar otururlar.*" -H. Taner. 2. umutsuzluğa düşmek. **İÇİ (VEYA MİDESİ) KAZINMAK** (veya kıyılmak) açlıktan midesinde eziklik duymak. **İÇİ PARALANMAK** (veya parçalanmak) birine acıyarak çok üzülmek: "*Yusuf için her fedakârlığa razı idim. Fakat buna imkân göremiyordum. İçim parçalandı.*" -R. N. Güntekin. **İÇİ PİR PİR ETMEK** bk. içi vık vık etmek. **İÇİ RAHAT ETMEK** kaygı duyulacak bir konu bulamadığını öğrenerek ferahlamak: "*Vehbi Dede itiraz etmezse içi rahat edecek.*" -H. E. Adıvar. **İÇİ SIKILMAK** bunalmak: "*Sekiz saattir trendeyim. Tren boş ve neşesiz. İçim sıkılıyor.*" -A. Haşim. **İÇİ SIZLAMAK** bir şey veya kişi için çok üzülmek. **İÇİ SÜRMEK** ishal olmak. **İÇİ TİTREMİK** (veya titrememek) 1. özen göstermek; 2. çok üşümek; 3. duygulanmak: "*Bir delikanlı Orhan'ın şiirlerini okumuşçasına içi titremeden, gözü yaşarmadan insana, ağaca, kuşa, taşta, toprağa bakamaz olur.*" -S. F. Abasıyanık. **İÇİ VİK VİK** (fık fık veya pır pır) etmek sabırsızca, tedirgin davranmak. **İÇİ YAĞ BAĞLAMAK** bk. yüreği yağ bağlamak. **İÇİ YANMAK** 1. çok susamak; 2. büyük bir acı vb. sebebiyle çok üzülmek: "*Sanki ağlayan ve en çok içi yanan o değildi.*" -T. Buğra. **İÇİNDE DUYMAK** hissetmek, varlığını algılamak: "*Donmak üzere olan insanların tatlılığını içinde duymaya başladım.*" -S. F. Abasıyanık. **İÇİNDE KAYBOLMAK** 1. göze çarpmak: "*Fakat götürdükleri eşya da, kendileri de koca köşkün*

İçinde kayboldular." -R. N. Güntekin. 2. (giysi için) çok büyük gelmek. **İÇİNDE YÜZMEK** olumlu veya olumsuz bir durumun aşırı derecesinde bulunmak: *Para içinde yüzmek. Sefalet içinde yüzmek.* **(BİR İŞİN) İÇİNDEN ÇIKMAK** karışık bir işin güçlüklerini yenebilmek, üstesinden gelmek: "*Pek cazip bir iş fakat çok paraya, çok vasıtaya ihtiyaç var. Bakalım bunun içinden nasıl çıkabileceğim?*" -Y. K. Karaosmanoğlu. **İÇİNDEN GEÇİRMEK** bir şeyi yapmayı düşünmek. **İÇİNDEN GEÇMEK** düşünmek, aklından geçmek: "*İçinden geçip de bir türlü açığa vuramadığı sözleri, şimdi ezberlenmiş bir nutuk veya bir dua hâlinde söylüyordu.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. **İÇİNDEN GELMEK** (veya gelmemek) bir şeyi yapmak için içten bir istek duymak (veya duymamak): "*İçinden öyle geldiği için, başka türlüsüne tenezzül etmediği için öyle yapıyordu.*" -H. Taner. **(BİRİNE) İÇİNDEN GÜLMEK** sezdirmeden eğlenmek. **İÇİNDEN KAN GİTMEK** bk. içi kan ağlamak. **İÇİNDEN KONUŞMAK** (veya demek) · kimsenin duymayacağı kadar yavaş sesle konuşmak: "*Cabi Efendi hepsine içinden -yarın siz onun mermer tezgâhını görürsünüz- derken dışından doğru, doğru diye başını salladı.*" -Ö. Seyfettin. **İÇİNDEN BİR ŞEYLER KOPMAK** ruhundaki güzellikler yitmek, iç acısı duymak: "*İdris Bey atına binip, köyden ayrılırken içlerinden bir şeyler koptu.*" -Y. Kemal. **İÇİNDEN OKUMAK** 1. ses çıkarmadan okumak; 2. argo sessiz bir biçimde sövmek. **İÇİNDEN PAZARLIKLILIK** (veya içten pazarlıklılık) · sinsisi: "*Onun sinsisi, içinden pazarlıklılık, hatta hilekâr bir adam olduğunu daima düşünürdüm.*" -A. İlhan. **İÇİNE ALMAK** kapsamak. **İÇİNE ATEŞ ATMAK** aşırı acı, sıkıntı veya üzüntü verecek davranışta bulunmak: "*Nazmiye'nin içine avuçla ateş atıp evden içeri giriyor, ama başını kaldırıp pencereye bakmıyordu.*" -O. Kemal. **İÇİNDEN YANMAK** çok istemek, sabırsızlık göstermek: "*Yanımızdan bir ayak evvel kaçmak için içinden yanıyor.*" -H. E. Adıvar. **İÇİNE ATEŞ DÜŞMEK** büyük bir acı ve üzüntünün etkisi altına girmek. **İÇİNE ATMAK** 1. sıkıntısını kimseye belli etmemek; 2. yapılan bir kötülüğe karşı sesini çıkarmamakla birlikte, bunu unutmamak. **İÇİNE BAYGİNLİKLER ÇÖKMEK** sıkıntı, fenalık basmak: "*Şevki, ekmek öpüp çocukları üzerine yemin ettikçe onun içine baygınlıklar çöküyordu.*" -M. Ş. Esendal. **İÇİNE ÇEKİLMİK** bk. kabuğuna çekilmek. **İÇİNE ÇEKMEK** 1. soluk almak; 2. mec. bilincine varmak, anlamak: "*Bu barut kokulu alçaklık ve zorbalık havasını uzun uzun, derin derin içine çekti.*" -Y. K. araosmanoğlu. **İÇİNE DERT OLMAK** bir şeyi yapmamaktan dolayı üzülmek. **İÇİNE DOĞMAK** hiçbir belirtiye dayanmadan, bir işin olacağını veya olduğunu önceden sezinlemek, malûm

olmak: "Bunu git hocadan sor, elbette benden, senden önce o cennetlik kişinin içine doğmuştur." -R. H. Karay. içine dokunmak dertlendirmek, üzme. içine etmek bk. içine sıçmak. içine hüznün çökmek kederlenmek, hüznülenmek: *Eski bayramlar gibi olmuyor, hüznün çöküyor içimize. içine işlemek duygulanmak, etkilenmek, dokunmak: "Kızın pembe beyaz yanakları, simsiyah kaş gözünü içine işlemiştir."* -O. Kemal. içine kapanmak (veya içine çekilmek) çevresindeki kişilerle ilgi kurmamak, duygularını kimseye açmamak: "O sene çok içine çekilmiş, daima boş vakti kütüphanede geçen ağır bir talebe vaziyetini almıştı." -H. E. Adivar. içine kurt düşmek kendisine zararı dokunacak bir durum meydana geleceğinden kuşkulunmak: "Kız geçen cuma, pazardan geç geldiğinden beri, esasen içine kurt düşmüştü." -H. E. Adivar. içine oturmak çok etkilemek, çok üzme. (bir şeyin) içine sıçmak kaba bozup berbat etmek, içine etmek. içine sinmek (veya sinmemek) 1. isteğince olduğu için huzur ve mutluluk duymak (duymamak): "Uykusundan esneye gerine çıkar, içine sinmiş rüyalarından hafif hafif sıyrılırdı." -A. Ş. Hisar. 2. içi rahat etmek (etmemek): "Düğünümde bulunmazsan gelinliğim içime sinmeyecek." -R. N. Güntekin. (birini) içine sokacağı gelmek birini çok sevmek. içine tükürmek bir şeyi bozup berbat etmek: "Ne zaman ki sen ve senin gibiler ilk dönüme pey sürdünüz, bizler de dalaverenin içine tükürdük." -T. Buğra. içini açmak derdini anlatmak, içini dökmek: "Rabia elinden gittikten dört beş ay sonra imama verdiği söze rağmen yavaş yavaş komşulara içini açmak istedi." -H. E. Adivar. içini bayıltmak (veya kıymak) 1.(tatlı) ağır gelip artık yiyememek; 2. mec. çok konuşarak veya ağır davranarak birini usandırmak; 3. yoğun olarak hissetmek: "Bu bahçede insanın içini bayıltan hanımeli, gül ve salkım kokuları binbir ot kokusuna karışıyordu." -H. E. Adivar. içini boşaltmak sıkıntı ve derdini söylemek; öfkesini açığa vurmak. içini çekmek (iç çekmek veya iç geçirmek) üzüntüyle veya özlemlerle derin soluk almak: "O solgun benizli genç, yeşil gözlü bir kıza bakıp içini çeker ve birtakım tatlı hayallere dalar." -Y. K. Karaosmanoğlu. içini çürütmek ruhunu karartmak, bezdirmek, yıldırma: "Bazı alâmetler büsbütün içimi çürüttü." -R. N. Güntekin. içini dökmek 1. derdini anlatmak, iç dünyasındaki duygu ve düşüncelerini bir bir anlatmak: "Rakım güldü, bu manastır kaçını eski gâvura içini dökmekten lezzet alıyordu." -H. E. Adivar. 2. ferahlamak, rahatlamak: "Bu yazıyı niçin yazıyorum? Biraz içimi dökmek, bir parçacık olsun ferahlamak istiyorum." -O. V. Kanık. içini ezme

üzüntüsünü, sıkıntısını duymak: "Şimdi duyduğum suçluluğa karışan özlem içimi eziliyor." -E. Bener. içini karartmak bunalıma veya sıkıntıya sokmak, endişeye düşürmek: "Annesini yanına aldığı günlerdeki mutsuzluğum hâlâ içimi karartıyor." -E. Bener. içini kemirmek bir üzüntüden rahatsızlık duymak, tedirgin olmak. içini kurt yemek (veya kemirmek) sürekli bir kaygı içinde bulunmak. içini parçalamak (veya parça parça etmek) çok üzülmek, aşırı derecede sıkılıp harap olmak: "İçini parça parça etmekle beraber Azize'nin feryadı ona tabii gelmeye başlamıştı." -H. E. Adivar. (birinin) içini okumak birinin gizli, saklı düşüncelerini anlamak: "Çökük gözlerinin arkasında insanın içini ezberden okuyan bir hayat sezişi var." -H. E. Adivar. (birinin) içini sarmak sürekli düşünmek, hep onunla meşgul olmak: "Saat dokuza yaklaşırken onun içini bir bayram sevinci sarardı." -H. Taner. içini sıkmak sıkıntı vermek: "Her hâlde vaziyetleri öyle elektrikli bir şekilde girince oğlan, hemen ona istikbalinden bahsetmeye başlar. Fakat bu lâkırdı Rabia'nın içini sıkar." -H. E. Adivar. içini yakmak çok üzülmek: "Fakat küçüklerin bahçede ağlamaları o kadar içimi yaktı ki kendi kendime hiç kocaya varmamaya yemin ettiğimi hatırlıyorum." -H. E. Adivar. içini yemek çok üzülmek: "Ahmet Kerim, o gün bu kaygı ile içini yedi durdu." -Y. K. Karaosmanoğlu. içinin ateşi küllemek acısı, hüznü, kederi son bulmamak, sürmek: "İçimin ateşi hiç küllemedi... Yıllar geçtikçe daha alevleniyor... Evlât acısı bu..." -H. R. Gürpınar. içinin (veya yüreğinin) yağı erimek telâş veya kaygı ile üzülmek: "İçimizin yağı eridiği hâlde umursamadığımızı göstermek için kendimizi cendereye soktuğumuz yıllar..." -H. Taner. içler (veya yürekler) acısı (durum, olay vb.) çok acıklı, çok üzücü.

İçici sıf. içkiye düşkün, içki müptelası. || [TS. Ø], {TS.→ayyaş, içkici}

İçkici sıf. Alkollü içkileri çok içen, içki müptelası, ayyaş. || [TS. içkici] is. 1. İçki yapan veya satan kimse. 2 s. İçkiye düşkün kimse, içici: "Sayacı Abdullah içkici bir adamdı ama evine de düşkündü." -R. Enis.

İçkili sıf. İçki içilen, içki olan. || [TS. içkili] s. 1. İçki içmiş olan: İçkili durumda otomobil kullanılmaz. 2. İçki içilen: "Köylülerle beraber içkili belediye bahçesinin içinden saz dinledim." -S. F. Abasıyanık. 3. zf. İçki içmiş olarak. *içkili lokanta

İçkisiz sıf. Alkollü içkiler olmayan, içilmeyen. || [TS. içkisiz] s. 1. İçki içmemiş olan. 2. İçki içilmeyen: İçkisiz eğlence yeri. 3. zf. İçki içmemiş olarak.

İçli sıf. Astarlı, astarı olan. || [TS. içli] s. 1. taneli sebze veya kuru yemişler için) İçi dolu. 2. *mec.* Kolay duygulanıp incinen, duygulu, hassas, hisli: "*Annem evlâtlarının bu kayıtsızlığına karşı içli bir hâlde günden güne fazla üzülüyor ve bitiyordu.*" -Y. K. Beyatlı. 3. *mec.* Duygulandıran, etkili: "*Denize uzanan demir iskelenin ucuna gidip içli şiirler okurduk birbirimize.*" -H. Taner.* *içli dışlı, içli köfte*

İçmeli sıf. İçmeğe yararlı; lezzetli.// Tatlı. || [TS. Ø], {TS.→lezzetli, tatlı}

İçsiz sıf. içi olmayan, içi boş; tanesiz. || [TS. Ø], {TS.→boş}

İdaredar sıf. Evi iyi geçindiren, kanaatkar, israf etmeyen. || [TS. Ø]

İdarelenen sıf. Hareketi, işi idare edilebilen. || [TS. Ø]

İdareli sıf. 1- idare edeni, başkanı olan. 2- Evi iyi geçindiren, kanaatkar. || [TS. idareli] s. 1. İdare etmesini bilen, iyi yöneten: *İdareli bir müdür.* 2. Tutumlu: *İdareli bir kadın. "Satıktıkları küpenin parasını çok idareli kullanıyorlardı."* - P. Safa. 3. Tutuma elverişli, ekonomik: *İdareli bir gaz ocağı.*

İdareolunan sıf. Hareketi, yaptığı işi kontrol altında tutulabilen, idare olunan. || [TS. Ø]

İdaresiz sıf. 1- Başkanı, önderi, idare edeni olmayan. 2- Müsrif, fazla masraf eden, kanaatkar olmayan. || [TS. idaresiz] s. 1. İdare etmesini bilmeyen, gevşek, beceriksiz (kimse). 2. Tutumsuz.

İdbar ar. 1- sıf. Çirkin, suratsız, acayip. 2- is. klas. Bahtsızlık, talihsizlik, şanssızlık, uğursuzluk, talihi dönüklük. || [TS. Ø], {TS.→acayip, çirkin, suratsız}

İddialı sıf. Kendisi hakkında büyüklük kompleksi taşıyan, kibirli, gururlu, kendine çok güvenen. || [TS. iddialı] s. 1. Bir iddiası olan: *İddialı bir söz.* 2. Kendine çok güvenen.

İddiasız sıf. 1- Hiç bir iddiası, talebi olmayan. 2- Sade, alçak gönüllü, tevazu sahibi. || [TS. iddiasız] s. Bir iddiası olmayan; alçak gönüllü, mütevazi: "*... sessiz, iddiasız, dört duvar arasında bir memur hayatı sürüyordu.*" - Y. Z. Ortaç.

İdeâlize sıf. fr. İdeâl hâlde olan. **İdeâlize etmek** Bir şeyi gerçekte olduğundan daha iyi bir şekilde tasvir etmek, göstermek; methetmek, ideal bir şey gibi göstermeğe çalışmak. || [TS. Ø], {TS.→ideal}

İdeografik sıf. dil. Düşünceleri işaretli ifade bilgisi ve sanatına ait olan, ona dayanan. || [TS. Ø]

İdeoloji sıf. Mefkure ile ilgili olan, ona ait olan. || [TS. Ø], {TS.→ideolojik}

İdeyalı sıf. Bir ideali, mefkuresi olan, bunlar için mücadele eden, idealini yayan.// İdealler

uğrunda mücadele eden, yaşayışını onlara göre tanzim eden. || [TS. Ø]

İdeyasız sıf. ideali olmayan; prensipsiz, ülküsüz. || [TS. idealsız] s. İdeali olmayan: "*İdealsız bir millet cansız düşer.*" -F. R. Atay.

İdillik sıf. 1- edeb. Kır hayatını konu edinen şiir veya yazıda olduğu gibi. 2- Sakin, kaygısız, rahat. || [TS. Ø], {TS.→kaygısız, rahat, sakin}

İdiomatik sıf. Deyim karakterinde olan, deyimde ait olan. || [TS. Ø]

İdmançı is. ve sıf. Sporculuk, sporla uğraşma. || [TS. Ø], {TS.→sporcu}

İdraklı sıf. Akıllı, şuurlu, düşünceli, fe-himli. || [TS. Ø], {TS.→akıllı, bilinçli, düşünceli, kavrayışlı, şuurlu}

İdraksiz sıf. idraki, düşüncesi, şuuru olmayan, düşüncesiz, şuursuz. || [TS. idraksiz] s. Anlayışsız, ahmak: "*Balkona çıkar, aşağıda idraksiz, bir nehir gürültüsüyle akıp giden ahaliye daldım.*" -Ö. Seyfettin.

İfadedeli sıf. Güzel ve açık ifade eden.// iç durumu, duyguları vs. yansıtan. || [TS. Ø], {TS.→açık, sade, yalın(II)}

İfadesiz sıf. İfade olarak zayıf, etkisiz. // Hiçbir şey ifade etmeyen, yansıtmayan. || [TS. Ø], {TS.→etkisiz}

İffetli sıf. İffet sahibi, İffetini koruyan, namuslu; temiz, saf. || [TS. iffetli] s. İffetini koruyan, sili, afif: "*Onun ne iffetli, ne dürüst, ne edepli bir aile babası olduğunu kendisi bilmezse, kim bilebilirdi?*" -S. Ayverdi. "*Tatlı, güzel, iffetli ve kültürlü idi.*" -T. Buğra.

İffetsiz sıf. Namussuz, ahlaksız, arsız, ahlâk ve namusça düşkün. || [TS. iffetsiz] s. İffetini korumayan, silisiz.

İfrat is. ar. Bir şeyin son haddi, sınırı, bir şeyi son noktasına dayandırma, sınırı geçme.// sıf. Kesin, inat, tuttuğundan dönmeyen.// sıf. Çok, fazla. **İfrat etmek (élemek)** Sınırı geçmek, haddi aşmak, mübalağa etmek. **İfrata varmak** bak. **İfrat etmek.** || [TS. Ø], {TS.→aşırı, çok, fazla, taşkın}

İfrazédirci sıf. fizyol. Organizmanın bazı şeyleri salgılamasına, dışarı atmasına sebep olan şey. || [TS. Ø]

İfrite is. ve sıf. ar. din. Çok çirkin, suratsız.// Karıştırıcı, fitne, fesat kadın.// Küfür anlamında. || [TS. Ø], {TS.→çirkin, fitneci, karıştırıcı, suratsız}

İfşaédici sıf. Açıklayan, meydana çıkaran, ifşa eden, açıp gösteren. || [TS. Ø]

İftade sıf. far. klas. Düşkün, müptela, alışmış. || [TS. Ø], {TS.→düşkün, müptelâ, tutkun}

İgid sıf. Bir işte, kavgada yiğitlik, kahramanlık, mertlik gösteren; cesur, yiğit.// is. Cesur, yiğit. || [TS. yiğit] s. 1. Güçlü ve yürekli, kahraman alp. 2. is. Delikanlı, genç erkek: "*Yiğide ölüm geçine / Al beni zülfün ucuna / Sallanayım tel*

yerine." -Karacaoğlan. 3. s. mec. Gözü pek, düşüncelerini açıkça söylemekten çekinmeyen (kimse): *O yiğit adamdır, gerçeği söylemekten çekinmez. *yiğitbaşı*

İgidölmüş sıf. ve is. kon. Beddua ifadesi olarak kullanılır. || [TS. Ø]

İgidyana zar. ve sıf. Yiğitlikle, yiğit gibi. || [TS. Ø], {TS.→yiğitçe}

İğrarsız sıf. Sözüde durmayan, ahdine vefa etmeyen, kararsız. || [TS. Ø], {TS.→kararsız, mütereddit}

İğtidarlı sıf. 1- İktidarı olan, gücü yeten; güçlü, kuvvetli. 2- Becerikli, kabiliyetli, kuvvetli. || [TS. Ø], {TS.→becerikli, güçlü, kabiliyetli, kuvvetli}

İğtidarsız sıf. İktidarı olmayan, gücü yetmeyen; güçsüz, kuvvetsiz.// Beceriksiz. || [TS.İktidarsız] s. 1.Gücü, yeteneği olmayan, beceriksiz, yetersiz: "*Selim bu vak'ayı anlatmaya iktidarsız görünüyordu.*" -P. Safa. 2. s. ve is. Cins gücü olmayan (erkek).

İğtisadi sıf. İktisatla ilgili, iktisada ait.// iktisat biliminin öğrenilmesiyle, tedrisiyle ilgili olan. Yeni İğtisadi siyaset ikt. Geçit devrinde komünist diktatörlüğün uygulandığı yeni devir. || [TS.İktisadî] s. Ekonomik: "*İktisadi düşünceler hâlâ devlet adamlarımızın resmi beyanlarında yer bulmaktadır.*" - Y. K. Karaosmanoğlu.

İğtişahlı sıf. Karışık, hercümerç. || [TS. Ø], {TS.→alt üst, allak bullak, hercümerç, karışık, karmakarışık}

İxlaskar sıf. ar. ve far. Sadakatli, sadık, samimi. || [TS. Ø], {TS.→sadakatli, sadık, samimî}

İxlaskeş sıf. ar. ve far. esk. Sadakatli, sadık. || [TS. Ø], {TS.→sadakatli, sadık}

İxtilaflı sıf. Münakaşalı, ihtilafı olan, ihtilaf konusu olan. || [TS. Ø], {TS.→münakaşalı, tartışmalı}

İxtilafsız 1- sıf. Münakaşasız, ihtilaf olmama durumu. 2- zar. Ayrılık, ihtilaf, fikir ayrılığı, münakaşa olmama durumu, hâli, ihtilafa konu olmadan.

İxtilatçı sıf. Sohbet etmeği seven, mu-habbeti seven kimse. || [TS. Ø]

İxtisalaştırılmış sıf. Yalnızca belirli bir sahaya hizmet etmek için uygun hâle getirilmiş, hazırlanmış yapılmış. || [TS. Ø]

İxtisahlı sıf. Uzman, ihtisas yapmış. // Özel bilgi, hazırlık isteyen, gerektiren. || [TS. Ø]

İxtisassız sıf. İhtisası, uzmanlığı olmayan, özel bir eğitimden geçmeyen. || [TS. Ø]

İhtiyar² sıf. ar. İhtiyar, yaşlı; pir. İhtiyar olmak Yaşlanmak, ihtiyarlamak.// mec. Çok yaşlı, dünya görmüş, tecrübeli. || [TS.İhtiyar(I)] s. 1.Yaşlı, kocamış olan (kimse): "*İhtiyar öksürüyor; öksürdüğü de boğazından çürük bir ses çıkıyor.*" -M. Ş. Esenal. 2. is. tkz. Baba

veya anne. ihtiyar etmek yaşlandırmak, kocaltmak. ihtiyar olmak yaşlanmak: "*Geçti sevdalarla ömrüm, ihtiyar oldum bugün ...*" -A. Rasim. *ihtiyar heyeti, ihtiyar meclisi İhtiyari sıf. ar. İnsanın kendi arzusu ile olan, meydana gelen; mecburi olmayan, isteğe bağlı olan. || [TS.İhtiyarî] s. İsteğe bağlı, seçmeli olan, seçimlik.

İhtiyarsız 1- zar. Kendi elinde olmadan, kendisi istemeden; irade dışı, arzu, istek dışı. 2- sıf. Haksız, yetkisiz, salahiyesiz. || [TS.İhtiyarsız] s. 1.Seçmesiz, irade dışı. 2. zf. Düşünmeksizin, elde olmadan: "*Eğer onların hakiki benliklerine, derin surlarına vakıf olmasaydık ihtiyarsız bağıracaktık: - Ey gençlik! Ne gıpta edilecek bir varlıksın!*" -A. Gündüz.

İki 1- is. Birden sonra gelen sayının adı.// Miktar olarak iki bildirir. 2-sıf. kon. Birkaç, çok az anlamında. 3- is. Talebelerin 5 üzerinden aldığı notu bildiren sayı. İki ayağını bir başmağa tepmek Terslik etmek, inatlaşmak, ısrarla istemek, talep etmek, sıkıştırmak. İki bedende bir ürek Birbirini çok seven (genç kız ve erkek). İki cüt bir tek Çok az. İki daşın arasında Çok kısa bir zamanda, münasip olmayan bir anda. İki gözü En sevdiği. İki gözünü bir deşikden çıkartmağ Kör etmek. İki güleşenin biri yıxılar mec. Mücadele eden, yarışan iki taraftan birinin yenileceğini bildiren bir ifade. İki gönül bir olmağ Birleşmek, sevişmek, birbirlerini sevmek. İki yanına göz gezdirmek Etrafa bakınmak, her tarafa bakmak. İkide bir Yarım, bir bütünün yarısı, İkidebirde Sık sık. İki-den-birden Hiç (bir şeyin, olayın olmadığını bildirir). İki- iki zar. 1- Her birine veya her defasında ikişer. 2- ikisi yan yana, ikisi beraber, birlikte. || [TS.iki] is.1. Birden sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 2, II. 2. s. Birden bir artık: "*Bir sokak başında kavga eden iki çocuğu ayırdı.*" - H. Taner. iki ahab çavuş her yerde hep birlikte görülen, birbirinden ayrılmayan iki arkadaş için şaka yollu söylenir. iki arada bir derede (kalmak) sıkışık, zor şartlar altında (kalmak). iki arada kalmak birbirine karşıt iki kişi arasında ne yapacağını bilemeyerek şaşırarak. iki ateş arasında (kalmak) zor bir durumda karar verememek. iki ayağını bir pabuca sokmak birini bir işi hemen yapması için çok sıkıştırmak: "*Nerelerdesiniz, İhsan Bey? Hem sabah sabah iki ayağımı bir pabuca sokuyorsunuz, hem ortalarda görünmüyorsunuz.*" -A. İlhan. (bir şey) iki baştan olmak bir şey, her iki tarafın aynı şeyi istemesiyle, iyi niyetiyle gerçekleştirilebilmek: *İyi geçim iki baştan olur. iki cambaz bir ipte oynamaz kurnazlıkta eşit olan iki kimse birbirlerini aldatamaz. iki cami arasında*

kalmış beynamaz (veya bınamaz) iki yoldan hangisini tutacağını şaşırılmış kimseler için kullanılır. **iki çıplak bir hamama yakışır** iki yoksul kimsenin birbiriyle evlenmesinin uygun olmayacağını anlatmak için kullanılır. **iki çift lâf (lâkırdı veya söz) etmek** birkaç söz söylemek: "*O, keyfini etsin; karşılaştığı bir ahbapla iki çift lâkırdı etsin de, siz ne olursanız olun.*" -N. Ataç. ***iki anlamlı, iki ayaklı, iki başlı, iki bir, iki buçukluk, iki büklüm, iki canlı, iki cihan, iki cihanda, iki cinslikli, iki çenekliler, iki çenetli, iki çifte, iki dilli, iki düzlemli, iki eşeyli, iki evcikli, iki fazlı, iki geçeli, iki kanatlılar, iki katlı, iki nokta, iki ölçü, iki paralık, iki parmaklı, iki şekilli, iki tek, iki telli, iki terimli, iki yaşayışlı, iki yüzlü, iki yüzlülük** **iki dirhem bir çekirdek** çok güzel ve özenli giyinmiş: "*İki dirhem bir çekirdek kadınların başlarında şemsiye, ellerinde de yelpaze.*" -S. Birsal. **iki el bir baş için** ancak kendi geçimini sağlayabilenler, başkalarına yardım edecek bir durumda değildir. **iki eli böğründe kalmak** çaresiz kalıp ne yapacağını bilememek. **iki eli kanda (veya kızıl kanda) olsa** elindeki iş ne kadar önemli olursa olsun: "*Eğer gece vakti hekim lâzım olursa, sen benim pencerenin altına gel, bir nara bas, iki elim kızıl kanda olsa yetişirim.*" -H. Taner. **iki eli şakaklarında düşünmek** derin derin düşünmek. **iki eli (birinin) yakasında olmak** kıyamette ondan davacı olmak: "*Babanın kanını yerde korsan, öteki dünyada iki elim yakanda, diye kıskırtmıştı.*" -O. Kemal. **iki eli yanına gelmek** ölerek Tanrı katına çıkacağı için yalan söylemek: "*Amcasının evinde Allah hakkı için söylüyorum, iki elim yanına gelecek, cami vardı.*" -S. Ertem. **iki gönül bir olunca samanlık seyran olur** birbirini sevenler için zenginlik önemli değildir: "*Tutardık bir göz oda, yerleşirdik, bitti, gitti. İki gönül bir olduktan sonra, samanlık seyran olurdu.*" -O. Kemal. **iki gözü iki çeşme ağlamak** sürekli veya çok ağlamak: "*Sen gittin de aylarca yas tuttu, iki gözü iki çeşme ağladı.*" -Y. Kemal. "*Ne kadar teselli etse kâr etmiyor, kadın iki gözü iki çeşme boyuna ağlıyordu.*" -O. Kemal. **iki gözüm (iki gözümün nuru) okşayıcı** bir sesleniş olarak kullanılır. **iki hırtı, bir pırtı aşırı yoksulluğu** anlatır: "*Getirdiğimiz iki hırtı, bir pırtıyla bu ev döşenmez.*" -H. R. Gürpınar. **iki kaptan bir gemiyi batırır** bir iş, iki taraftan gelen buyruklarla yürütülemez. **iki karpuzu bir koltuğa sığdırmak** aynı anda iki işi veya görevi yapmak: "*Bu doktrinin meyvesi, iki karpuzu bir koltuğa sığdırmak, yani Maliye ve Gümrük Bakanlıklarını birden üstlenmektir. iki kat olmak iki büklüm olmak: "Ali, birdenbire zayıflamak, birdenbire saçlarını ağarmış*

görmek, birdenbire belinde müthiş bir ağrı ile iki kat oluvermek, hemen yüz yaşına girmiş kadar ihtiyarlamak istiyordu." -S. F. Abasıyanık. **iki kere iki dört eder** gerçekliğinden şüphe edilmeyecek kadar açık. **iki kulak bir dil için çok dinleyip az söylemeli.** **iki lâfı bir araya getirememek** düşündüğünü doğru dürüst ifade edememek. **iki lâkırdıyı bir araya getirmek bk.** **iki lâfı bir araya getirememek:** "*Kız bir türlü iki lâkırdıyı bir araya getirip kendini müdafaa edemediği için lalanın başı derde girmemiş oluyordu.*" -R. N. Güntekin. **iki lâkırdı etmek** iki çift lâf etmek: "*Genç olduk, ihtiyar olduk, şu adama sor bakalım, bir gün, bir saatçik olsun oturup benimle iki lâkırdı etmiş midir?*" -M. Ş. Esendal. **(birini) iki paralık etmek** değerini, onurunu düşürmek: "*Talebeliğin şerefini iki paralık etmişti gene.*" -R. Ilgaz. **(biri) iki paralık olmak** değerini, onurunu yitirmek: "*Herifi enseleyemezsem diye, aklı başından gidiyordu. Mahalledeki on beş yıllık bekçilik haysiyeti iki paralık olacaktı.*" -S. Kocagöz. **iki rahmetten (veya iyilikten) biri** (çok acı çeken ağır hastalar için) iyileşme veya ölüm. **iki satır lâf etmek (veya konuşmak)** dostça biraz söyleşmek. **iki seksen uzanmak** · *alay* bir çarpma, vurma sonucu boylu boyunca serilmek. **iki söz bir pazar uzun boylu pazarlık etmeden.** **iki sözü (veya lâkırdıyı) bir araya getirememek** düşündüğünü düzgün bir biçimde anlatamamak, **iki lâfı bir araya getirememek.** **iki şıktan biri** iki seçenekten, iki çözüm yolundan biri. **iki tek atmak** iki kadeh içki içmek: "*Elâlem huzurunda fütur etmeden, akıllarına estiği zaman gelir, iki tek atarlar.*" -S. F. Abasıyanık. **iki terimli k.** **iki terimli. iki ucu boklu değnek** · *kaba* ne yönden bakılırsa bakılsın çözülmesi çok güç iş veya durum. **iki ucunu bir araya getirememek** gelikle gideri denkleştirememek, işleri düzene koyamamak. **iki yakası bir araya gelmemek** · geçim sıkıntısından bir türlü kurtulamamak, borçtan kurtulamamak. **ki yakasını bir araya getirmek** maddî sıkıntıdan kurtulup rahata ermek: "*Burada kızlar çok pahalıdır. Evlenen adam kolay kolay iki yakasını bir araya getiremez. Kızın bütün sülâlesine hatırı sayılır hediyeler sunmak şarttır.*" -B. R. Eyuboğlu. **ikide bir (veya ikide birde)** ara sıra, sık sık: "*Ellerindeki mendilleri ikide bir yüzlerine götürmelerinden ağladıkları anlaşılıyordu.*" -R. N. Güntekin. "*İkide bir içerden birisi çıkıp ona takılıyordu.*" -T. Buğra. **ikisi bir kapıya çıkmak** aynı sonuca varmak, aynı sonucu doğurmak. **ikisini bir kazana koysalar** kaynamazlar aralarındaki anlaşmazlık o kadar büyüktür ki onları uzlaştırma çaresi bulunamaz.

İkiadamlıg sıf. İki kişilik olan, İki kişi yerleşen. || [TS. Ø]
İkiadlı sıf. İki isim taşıyan, iki ismi olan. || [TS. Ø]
İkiagızlı sıf. İki tarafı da kesici olan, iki tarafı da kesen. || [TS. Ø]
İkiaklı sıf. iki perdeden ibaret olan, iki perdeli (piyes, sinema vs.). || [TS. Ø]
İkiarvadlı sıf. esk. İki karısı olan.// İki kadınlı. || [TS. Ø]
İkiatlı sıf. Çift at koşulmuş. || [TS. Ø]
İkiatomlu sıf. kim. iki atomu olan. || [TS. Ø]
İkitavarlı sıf. Çift kürekli (sandale). || [TS. Ø]
İktayağlı sıf. 1- İki ayağı olan. 2-mec. kon. İnsan anlamında. || [TS.iki ayaklı] s. İki ayağı olan (hayvan veya eşya).
İkiaylıg sıf. 1- İki ay süren veya sürmüş. 2- İki yaşında olan. || [TS. Ø]
İkibaşlı sıf. 1- İki başı (ucu, bitişi, sonu) olan. 2- İki başı olan (hayvan vs.) 3- Her iki tarafa, hem o tarafa, hem de bu tarafa. **İkibaşlı gıhım olmağ** Kız alıp vermek, iki taraflı hısımlık olmak. 4- meç, İki anlamlı, iki türlü anlaşılabilen, kesin olmayan. **İkibaşlı ğartal** Çar Rusyasının devlet amblemi. **İki başlı zerere düşmek** Bir şey için iki defa masrafa düşmek, masraf etmek. || [TS.iki başlı] s. İki başlı olan.
İkibendli sıf. edeb. İki kıtadan ibaret olan. || [TS. Ø]
İkiboğazlı sıf. İki boğazı olan (kap vs.). || [TS. Ø]
İkibucagli sıf. İki açısı olan. || [TS. Ø]
İkibuynuz(lu) sıf. iki boynuzu olan. || [TS. Ø]
İkicanlı sıf. Hamile. **İkicanlı olmağ** Hamile olmak. || [TS.iki canlı] s. *hlk.* Gebe, yüklü, hamile: "*Bugüne kadar dişimi sıkıp sustum. Yine de bir şey söylemeyecektim ama iki canlı olduğumu anladım.*" -H. R. Gürpınar.
İkicergeli sıf. İki sıralı, iki sıra halinde, iki sıradan ibaret. **İkicergeli ğarmon** iki sıralı dizilmiş dilleri olan garmon. || [TS. Ø]
İkteildli sıf. iki ciltli, iki ciltten ibaret olan. || [TS. Ø]
İkicildlik 1- sıf. iki ciltli. 2- is. iki ciltlik kitap. || [TS. Ø]
İkicinsiyetli sıf. biyo. İki cinsiyeti olan, iki cinsiyet taşıyan.// bot. Erkek ve dişi organları taşıyan çiçek.//zool. Hem erkek hem dişi organları olan hayvan. || [TS. Ø]
İkiçarxlı sıf. İki çarkı, iki tekerleği olan. || [TS. Ø]
İkiçeyirdekli sıf. İki çekirdeği olan. ikicin zar. kon. İki sıra. || [TS. Ø]
İkidayağlı sıf. iki dayanağı, iki ayağı olan, dayandığı iki yeri olan. || [TS. Ø]
İkidesteli sıf. İki kulpu, tutacağı, kolu olan. || [TS. Ø]

İkidırnağlı zool. sıf. Çift tırnağı olan. || [TS. Ø]
İkidibli sıf. İki dibi olan (kap vs.). || [TS. Ø]
İkidilli sıf. 1- İki dili olan, iki dili konuşan halk. 2- İki dilde tertiplenmiş, yazılmış. 3- mec. Samimi olmayan, aldatıcı. || [TS.iki dilli] s. İki ayrı dilde olan: *İki dilli sözlükler.*
İkidişli sıf. İki dişi olan. || [TS. Ø]
İkidivarlı sıf. İki duvarı olan. || [TS. Ø]
İkidorlu sıf. İki direkli (gemi). || [TS. Ø]
İkidüyme(li) sıf. 1-3,8 cm uzunluğunda olan. 2- İki düğmesi olan. || [TS. Ø]
İkiéléktrodlü sıf. fiz. Her iki ucunda elektrot olan. || [TS. Ø]
İkiélémentli sıf. Bileşimi iki elementten oluşan, İki elementten meydana gelen. || [TS. Ø]
İkierli sıf. İki kocalı. || [TS. Ø]
İkiesrlik sıf. iki asırlık, iki yüzyıllık. || [TS. Ø]
İkiévcikli İs.bot. İki evcikli bitkiler familyasının adı.// sıf. Erkek ve dişi çiçekleri ayrı ayrı fertlerde (ağaçlarda vs.) olan bitkiler. || [TS.iki evcikli] s. *bot.* Erkek ve dişi çiçekleri ayrı ayrı bitkilerde bulunan (bitki).
İkiévlil sıf.kon. esk. İki evi, karısı, ailesi olan. || [TS. Ø]
İkifamilyalı sıf. İki soyadı olan, iki soyad taşıyan. || [TS. Ø]
İkifazalı sıf. fiz. iki bobinli, iki bobini olan. || [TS. Ø]
İkifikirlisif. Belirli birdüşüncesi olmayan, sık sık düşüncesini, fikrini değiştiren, kararsız. || [TS. Ø], {TS.→kararsız, mütereddit}
İkiğanadlı sıf. İki kanadı, bir çift kanadı olan, iki kanatlı. || [TS. Ø]
İkiğat 1- sıf. Birbirine uygun veya aynı olan iki bölümden ibaret olan. 2-zar. İki sefer fazla olan, iki kat fazla olan. **İkiğat étmek** Bir şeyi birbirine uygun bir şekilde katlamak, bükmek. **İkiğat olmağ** (eyilmek, bükülmek) a- Eğilerek selam vermek. b- Yaltaklık etmek, baş eğmek, alçaklık etmek, birinin hakimiyetini - kabul etmek, c- Bükülmek, eğilmek, belini eğmek. || [TS. Ø]
İkiğathı sıf. 1- İki kattan ibaret olan. 2-İki mertebeli, iki katlı, iki katı olan (bina vs.). || [TS.iki katlı] s. Üst üste iki katı olan.
İkiğavahlı sıf. Toprağı işleyen iki demiri olan pulluk. || [TS. Ø]
İkiğışli sıf. 1- İki ayağı olan. 2- mec. kon. İnsan. || [TS. Ø], {TS.→iki ayaklı}
İkiğiyetli sıf. mat. İki rakamlı {sayı}. || [TS. Ø]
İkiğollu sıf. İki kolu olan. || [TS. Ø]
İkiğövdeli sıf. îekn. ter. İki gövdesi olan. || [TS. Ø]
İkiğöyertili sıf. İki güverteli (gemi). || [TS. Ø]
İkiğözlü sıf. İki gözü olan, iki kısmı olan (masa vs.). || [TS. Ø]

İkiğulplu sıf. İki kulpu olan. || [TS. Ø]
İkigünlük sıf. 1- İki güne ihtiyaç hisseden.// İki gün süren, devam eden.// İki gün yeten, iki gün için kafi gelen. 2- İki günlük (çocuk vs.). || [TS. Ø]
İkigüvenli sıf. İki hörgüçlü. || [TS. Ø]
İkigüzgümlü sıf. iki aynası olan. || [TS. Ø]
İkihaça(lı) sıf. ve zar. İki kısma ayrılan, iki dallı. **İkihaça(lı) olmağ** İki kola ayrılmak, ikiye ayrılmak. || [TS. Ø]
İkihécalı sıf. dil. İki heceden oluşan, meydana gelen, iki heceli. || [TS. Ø]
İkihedli sıf. mat. İki işlemlili. || [TS. Ø]
İkiheftelik sıf. İki hafta süren, devam eden, iki haftalık. || [TS. Ø]
İkihisseli sıf. İki bölümlü, iki bölümden ibaret olan. || [TS. Ø]
ikihürgüçlü sıf. iki hörgücü olan (deve). || [TS. Ø]
İkixetli sıf. İki çizgili, iki çizgisi olan, çift çizgileri olan. || [TS. Ø]
İkiillik sıf. 1- İki yıl devam eden veya devam etmiş. 2- Yaşı iki olan, iki yaşında. 3- bot. Tam gelişmesi (yeşermeğe başlamasından tohumlarının yetişmesine kadar) iki gelişme devrinde olan ve tohumları yetiştikten sonra ölen. || [TS. Ø]
İkikaméralı sıf.tekn.ter. İki kamerası olan, iki bölümü olan. || [TS. Ø]
İkikanallı sıf. rad. İki kanalı olan, iki kanallı (televizyon). || [TS. Ø]
İkikilogramlıg 1- sıf. Ağırlığı iki kilogram olan. 2- is. İki kilogramlık kantar veya terazide kullanılan ölçü taşı. || [TS. Ø]
İkikilométrlik sıf. 1- Uzunluğu iki kilometre olan, iki kilometrelik mesafe. 2- coğ. Her santimetresi iki kilometrelik bir mesafeyi gösteren (harita). || [TS. Ø]
İkikonuşlu sıf. İki konisi olan. || [TS. Ø]
İkilampalı sıf. iki lambası olan, iki lambâli ile çalışan. || [TS. Ø]
İkilaylı sıf. 1- İki tabakalı, iki katlı. 2- iki taraflı (kapı). || [TS. Ø], {TS. →iki katlı}
İkileçekli sıf.bot. İki taçlı (çiçek). || [TS. Ø]
İkilepeli sıf.bot.İkilapası olan, tohumu iki lapalı olan (bitki). || [TS. Ø]
İkilik 1- sıf. iki rakamı ile işaretlenen, numaralanan, ölçülen vs. 2- is. İkili oyun kağıdı. 3- is. İki fikirlilik, bir konuda oluşmuş zıt iki düşünce. 4- is. İki taraflılık, iki tarafa olan temayül. || [TS.İkilik] s. 1. İkisi bir arada, iki taneden oluşmuş, iki tane alabilen: *İkilik cezve*. 2. is. Görüş veya düşünce için, ikiye bölünmüş olma durumu: *"Kasabanın tarihi, bir bakıma ikiliklerinin tarihiydi."* -N. Cumalı. 3. İki değişik kullanımı veya uygulaması olma durumu. 4. *müz.* Birlik notanın ikide biri

uzunluğunda nota. 5. *esk.* İki kuruşluk gümüş akçe.
İkilüle(li) sıf. İki namlusu olan, çifte (silah). || [TS. Ø]
İkimanatlıg sıf. iki manat (ruble) değerinde, fiyatında olan. || [TS. Ø]
İkimehsullu sıf. Yılda iki defa ürün veren. || [TS. Ø]
İkime'nalı sıf. 1- dil. İki anlamlı, iki anlam taşıyan. 2- Üstü kapalı, manalı, iki anlam çıkarılan. || [TS. Ø], {TS. →iki anlamlı}
İkimenzilli sıf. iki dairesi, iki dairesi olan bina. || [TS. Ø]
İkimertebe(li) sıf. İki katlı olan, iki katlı. || [TS. Ø]
İkimétrlik sıf. İki metre uzunluğunda olan, iki metrelik. || [TS. Ø]
İkimil(li) sıf. İki formalı (defter vs.). || [TS. Ø]
İkimotorlu sıf. İki motoru olan, çift motorlu. || [TS. Ø]
İkinci sıf. 1- Birinciden sonra gelen. 2-Kalite olarak düşük, daha az değerli. 3- En mühim, en önemli kabul edilmeyen, tâli. // Asıl olmayan, ikinci parti. 4- Birincinin yerine geçen, onu karşılayan. || [TS.İkinci] s. 1. İki sayısının sıra sıfatı. 2. Sırada önem bakımından birinciden sonra gelen: *"Tevfik'in alçak gönüllü, hep ikinci plânda kalma olgunluğundaki pişekârlığı Dumbüllü'ye sanatını en iyi değerlendirme olanağını sağlardı."* -H. Taner. 3. *mec.* Yeni, bir başka. 4. *is.* Birinciden sonra gelen kimse veya nesne: *"İhtiyarın iki çocuğundan birini öldürdüler... İkincisini de öldürmeye kalktılar."* -R. N. Güntekin. 5. Değer ve kalitece birinciden sonra gelen: *"Evde pişirip yedikleri çikolatanın kalitesi ikinci idi."* -S. F. Abasıyanık. **İkinci gelmek** bir yarışmada birinciden sonraki dereceyi almak.*İkinci çağ, ikinci ferik, ikinci yarı, ikinci zaman, ikinci zar*
İkincisiz sıf. İkincisi olmayan, karşılıksız, eşsiz, eşi olmayan. || [TS. Ø], {TS. →eşsiz, karşılıksız}
İkineferlik sıf. İki kişilik, İki kişi sığabilen. || [TS. Ø]
İkinövbeli sıf. İki seferde yapılan, iki bölümlü. || [TS. Ø]
İkioxlu sıf. öz. İki oku olan, iki milli. || [TS. Ø]
İkiotağlı sıf. İki odalı. || [TS. Ø]
İkiölçülü sıf. öz. İki ölçü ile belirlenen. || [TS. Ø]
İkiövretili sıf. esk. İki karılı, iki zevceli. || [TS. Ø]
İkipalatalı sıf. İki temsil organından teşekkül etmiş meclis, yasama meclisi. || [TS. Ø]
İkipartiyalı sıf. İki partisi olan. **İki-partiyalı sistem** İki partili sistem. || [TS. Ø]
İkipencereli sıf. İki penceresi olan. || [TS. Ø]

İkiperdeli sıf. İki bölümden oluşan, iki perdeden oluşan (piyes). || [TS. Ø]
İkiperli sıf. İki kanatlı. || [TS. Ø]
İkipilleli sıf. İki basamaklı. || [TS. Ø]
İkiplanlı sıf. İki planı, iki tarafı olan; iki planda yerleştirilmiş. || [TS. Ø]
İkipudluğ sıf. esk. İki pud ağırlığında olan (32 kg.)// iki pud alan. || [TS. Ø]
İkireğemli sıf. mat. İki rakamlı. || [TS. Ø]
İkireng(li) sıf. İki rengi olan, iki renge boyanmış; iki renkli görünen. || [TS. Ø]
İkisaatlığ sıf. İki saat devam eden, süren veya sürmüş, sürecek; iki sa-atta olabilecek. || [TS. Ø]
İkisaplı sıf. İki kulplu, sapı olan. || [TS. Ø]
İkisesli sıf. muş. İki sesle icra edilen, iki sesle söylenen. || [TS. Ø]
İkisetirlik sıf. İki satırlık, iki satırdan oluşan. || [TS. Ø]
İkisilindirli sıf. öz. Çift silindirli, iki silindiri olan. || [TS. Ø]
İkisinifli sıf. esk. İki sınıfı olan, iki sınıflı (okul). || [TS. Ø]
İkişekilli sıf. İki şekilli, iki türlü. || [TS.iki şekilli] s. kim. Birbirinden farklı iki biçimde billürleşen.
İkişer sıf. Her seferinde ikisi bir arada bulunan, çiftler çiftler. || [TS.ikişer] s. İki sayısının üleştirme sıfatı, her defasında ikisi bir arada olan, her birine iki: "*Bu, ikişer katlı ve yan yana iki binadır.*" -A. Ş. Hisar. ikişer olmak ikişer ikişer sıraya dizilmek.ikişer ikişer
İkitağlı sıf. iki tarafı olan, iki taraflı (pencere, kapı vs.). || [TS. Ø]
İkitaxta¹ sıf. esk. Çift enli (kumaş). || [TS. Ø]
İkitaxta² sıf. İki basamaklı (merdiven). || [TS. Ø]
İkitaklı sıf. muş. İki ritimli (müzik parçası). || [TS. Ø]
İkitarlı sıf. İki tarlası olan her yıl bir tarafı nadasa bırakılıp yarısı ekilen ve böylece iki tarlalı hâle gelen. || [TS. Ø]
İkitaylı sıf. İki taraflı, iki tarafı olan. || [TS. Ø]
İkitebeğeli sıf. İki katlı, iki tabakası olan. || [TS. Ø], {TS.→iki katlı}
İkiterkerli sıf. İki tekerlekli, iki tekerleği olan. || [TS. Ø]
İkitélli sıf. İki teli olan (çalgı aleti). || [TS. Ø]
İkiterefli sıf. 1- iki tarafı olan. 2- iki yönde giden, iki taraftan ortaya çıkan, kendini gösteren. // İki tarafa da hareket eden, faaliyet gösteren, çalışan. 3- İki tarafın da rızası ile olan. 4- İki tarafa, iki yana, yöne. 5-İki başlangıcı ve sonu olan.// Hem o tarafa hem de bu tarafa. || [TS. Ø]
İkiterkibli sıf. İki bileşimli, bileşiminde iki şey olan. || [TS. Ø]

İkitonluğ sıf. 1- İki ton ağırlığında olan. 2- İki ton ağırlığında yük vs. alan. || [TS. Ø]
İki-üç sıf. Birkaç, iki veya üç. || [TS. Ø]
İkiüzlü¹ sıf. 1- Yüzü ile astarının rengi, nakışı vs. bir olan, aynı olan, İki yüzü de aynı olan. 2- tekni, ter. İki taraflı, iki satırlı, yüzü. || [TS.ikiyüzlü] s. 1.Özü sözü bir olmayan, riyakâr, mürâf: "*Kocasının zayıf bir adam olduğunu bilmez miydi, bildirdi, şimdi bir de ikiyüzlü olduğunu gözleriyle görüyordu.*" -A. İlhan. 2. İki yanı da kullanılabilen: *İkiyüzlü kumaş.*
İkiüzlü² sıf. Riyakar, ikiyüzlü, iki tarafı da idare etmeğe çalışan. || [TS.ikiyüzlü] s. 1.Özü sözü bir olmayan, riyakâr, mürâf: "*Kocasının zayıf bir adam olduğunu bilmez miydi, bildirdi, şimdi bir de ikiyüzlü olduğunu gözleriyle görüyordu.*" -A. İlhan. 2. İki yanı da kullanılabilen: *ikiyüzlü kumaş.*
İkivaléntli sıf. kim. Kimyevi bir elementin kaç atom veya atom grubuyla birleşebileceğini gösteren iki miktarlı. || [TS. Ø]
İkvédrelik sıf. İki kova tutan. || [TS. Ø]
İkivérstlik sıf. 1- İki verst (2.12 km) uzunluğunda olan. 2- İki verst ölçekli. || [TS. Ø]
İkiyanlı sıf. İki yanı, tarafı olan. || [TS. Ø]
İkiyaruslu sıf. İki katlı (tiyatro salonu). || [TS. Ø]
İkiyaşar sıf. İki yaşında olan. || [TS. Ø]
İkiyaşlı sıf. bak. İkiyaşar. || [TS. Ø]
İkiyérlî sıf. İki kişilik. || [TS. Ø]
İkizirveli sıf. İki zirvesi (tepesi) olan. || [TS. Ø]
İlaxır¹ sıf.ar.Vesaire,vebunlar gibi anlamında. || [TS. Ø]
İlahî sıf.ar.din.1-Allah'aait. Allah'amahsus,Allah'lailgili,Allah tarafından verilmiş. 2- is.Allah.// mec. Maddî, cismi olmayan, ruhi, manevi.// mec. Temiz, saf, pak. 3- mec. Emsalsiz, benzersiz, harikulade, benzeri olmayan, eşsiz, insanın aklını başından alan, meftun eden. || [TS.ilâhî] s. 1. Tanrı'ya özgü, tanrısal: "*Bakınız ki, yalnız Allah'tan olan ve ilâhî olan ümidiniz ölmesin!*"- R. E. Ünaydın. 2. mec. Çok güzel, mükemmel: "*Minarecilikte biz gerçekten ilâhî bir hûner göstermişizdir.*"- R. H. Karay. 3. is.Tanrı'yı övmek, ona dua etmek için yazılıp makamla okunan nazım: "*Bütün gün genç kızlar ilâhiler söylemişlerdi.*"- Ç. Altan.
İlan-çayanlı sıf. Yılan ve akrep gibi hayvanlar çok olan saha, yer. || [TS. Ø]
İlan-ğurbağa is. 1- çoğ. Çeşitli sürüngen hayvanlar. 2- sıf. kon. mec. Kötü yazılmış, okunması mümkün olmayan yazı. || [TS. Ø], {TS.→kargacık burgacık}
İlanlı sıf. Yılanı çok olan. || [TS. Ø]
İlansayağı sıf. Yılan gibi, yılan benzeyen; yılan gibi eğri büğrü. || [TS. Ø]

İlanvarı sıf. Yılan gibi, yılana benzeri yılan gibi eğri büğrü. || [TS. Ø]
İlanyolu sıf. Kıvrılıp giden, eğri büğrü, dolambaçlı yol. || [TS. Ø]
İldırımlı sıf. 1- Çoğunlukla yıldırım çakan alan, saha. 2- mec. Benzetmelerde parlayan, ışık saçan, ihtirash anlamında. || [TS.yıldırımlı] s. (hava için) Yıldırım oluşturan, yıldırım düşen: "Üzerimize çöken şimşekli, yıldırımlı havanın bana verdiği helecayı yeniden duyuyorum."- Y. K. Karaosmanoğlu.
İlğarlı sıf. Sözünün eri, ahdinden dönmeyen, ahbine sadık; vefalı. || [TS. Ø], {TS.→sadık, vefalı}
İlğarsız sıf. Sözünde durmayan, ahdini bozan; vefasız. || [TS. Ø], {TS.→vefasız}
İlgeklı sıf. 1- İlikli, iliği olan. 2- Halka şeklinde düğümlenmiş. || [TS. Ø], {TS.→ilikli}
İlgeşkellikli sıf. İlige benzeyen, ilik gibi. || [TS. Ø]
İlgekvarı sıf. bak. İlgeşkellikli. || [TS. Ø]
İlhamlı sıf. Coşkun, ihtirashlı, şevkli. || [TS. Ø], {TS.→coşkun, ihtirashlı, şevkli}
İlhamvêrici sıf. İlham veren, şevklendiren, heveslendiren. || [TS. Ø]
İlîğ sıf. 1- Az sıcak, ne soğuk ne de sıcak, ılık. 2- Tam pişmemiş, yarı sıvı hâlinde pişmiş (yumurta), rafadan. 3- mec. şair. Hararetli, okşayıcı, hoş, sevgiyle dolu. || [TS.ılık] s. Soğukla sıcak arası, ne soğuk ne de sıcak: "İlik parlak bir güneş her tarafı ısıtıyordu."- Ö. Seyfettin. "Su kenarına kaçmış, akşama kadar ilik sudan çıkmamışım."- S. F. Abasıyanık. *ilik ilik
İlîğteher sıf. Azıcık sıcak, ılık hâlde olan. || [TS. Ø], {TS.→ılık}
İlikli sıf. İçinde ilik olan (kemik). || [TS.ilikli] s. 1. İliği olan. 2. İliklenmiş: "Küçük küçük kırmızı çiçekli gömleğinin yalnız boğazına tesadüf eden düğmesi ilikli, ötekiler açıktı."- S. F. Abasıyanık.
İliksiz sıf. İçinde ilik olmayan (kemik).İliği (I, II) olmayan.
İlişik 1- sıf. Düğümlenmiş, ilişmiş, bir yere takılmış şeyin hâli. 2- mec. Dolaşık, karışık. 3- is. İlğ, alâka, münasebet. 4- is. Engel. İlişkiye düşmek Engele çarpmak, kötü bir işe bulaşmak, takılmak. || [TS.ilişik] s. 1.İliştirilmiş, eklenmiş, bağlanmış, merbut: *Dilekçeye ilişik olarak sunulan belge...* 2. Bir şeyle ilgili, ilişkin, ait: "Listelere ilişik açıklama, sabaha karşı aldığı bir telgraf kadar şaşırtıcıydı."-N. Cumalı. 3. is. İlgi, bağlılık, ilişki, münasebet: "Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişiği kesilir..." -Anayasa. 4. Eklenmiş olan bölüm: *Ayrıntılar ilişikte yazılıdır. ilişiği kalmamak ilgisi, bağlılığı olmamak: Onunla hiçbir ilişiğim kalmadı. ilişiğini kesmek hiçbir*

ilgisi kalmamak, bağlantılarını koparmak: "Memlekette, satılmış, ilişiğini kesmiş gibi idi." - E. E. Talu.
İlişikli sıf. Karışık şeyin hâli.// Engelli, karışık. || [TS.ilişikli] s. İlişiği olan, ilişkin.
İlişiksiz sıf. 1- İlişiği olmayan, 2- mec. Engelsiz, kolay. || [TS.ilişiksiz] s. İlişiği olmayan.
İlişken sıf. İlişen, takılan; el ayağa, elbiseye yapışan, takılan. || [TS. Ø], {TS.→ilişkenli}
İlk sıf. 1- Birinci, zaman, mekân, mevki bakımından önce gelen, başta olan. İlk bahar ilkbahar mevsimi. // Evvel, başlangıç. 2-, Başlıca, esas, en önemli. 3- İlk şeklinde: Annenin ilk çocuğu. İlk baxışda (nezerde) a- Evvelce, b- Bakar bakmaz, görür görmez. İlk baxışdan Derhal, yüzüne bakar bakmaz. İlk defa Birinci defa, ilk sefer. İlk elde Her şeyden önce, derhal. İlk önce En önce, evvelce. İlk söz Giriş, giriş sözü, önsöz, mukaddime. || [TS.ilk] s. 1.Zaman, sıra, yer ve önem bakımından ötekilerden önce gelen, son karşıtı: "Gözlerini açınca ilk işi saatine bakmak oldu." -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. is. Herhangi bir şeyin en önde olanı, önce geleni: "İnsanı insan yapan duyguların ilkidir aşk." -N. Cumalı. 3. zf. Birinci olarak, en başta: İlk hatırladığım olay.. ilk adım, ilk ağızda, ilkbahar, İlk Çağ, ilk dördün, ilk elden, ilk gösteri, ilkgüz, ilk kânun, ilkokul, ilköğretim, ilköğretim, ilk önce, ilk örnek, ilk sezi, ilk teşrin, ilk ve son, ilk yardım, ilk yardım hastahanesi, ilk yarı, ilkyaz ilk göz ağrısı 1. ilk doğan evlât; 2. ilk sevilen, âşık olunan kimse: "Sen ilk aşkı, ilk göz ağrımın / Dünyalara değişmem seni." -O. V. Kanık. ilk plânda önce, en önde: "Bu çatı altı penceresinden ilk plânda bir Yahudi evinin taraçası görünüyordu." -H. R. Gürpınar. 2. başlangıçta.
İlkçe sıf. ve zar. En birinci, en önce: herkesten önce. || [TS. Ø], {TS.→birinci}
İlkin 1- zar. ilk olarak, ilk defa, birinci defa. 2- sıf. ilk, birinci. || [TS. Ø], {TS.→birinci, ilk}
İlkinçi sıf. Birinci. || [TS. Ø], {TS.→birinci}
İlletli sıf. 1- Hastalıklı, hasta.//Fiziki kusuru, noksanı olan. 2- Bir sebebi olan. || [TS.illetli] s.1. Hastalığı olan. 2. mec. İkide bir aksaklık gösteren.
İlletsiz sıf. Sebepsiz. || [TS. Ø], {TS.→nedensiz, sebepsiz}
İllik sıf. 1- Bir yıl süren, bir sene devam eden veya etmiş.// Bir yıl için planlanmış.// Yılda bir sefer çıkan, yılda bir defa olan, meydana gelen. 2- Bir yaşında. || [TS.yıllık] s.1.Yapımından veya doğumundan başlayarak üzerinden bir yıl geçmiş olan: *Yıllık kuzu. On yıllık ağaç. "O gün yıllık hesapları getirmişlerdi."* -F. R. Atay. 2. Bir yıl için, senelik; senevi: *Evi yıllık tuttular.* 3.

Yılda bir yapılan: *Kuruluşun yıllık toplantısı*. 4. Bir yılda verilen ücret: *Bu evin yıllık bir milyonu liradır*. 5. is. Yılda bir çıkan ve o yılın olgularını anlatan kitap; bülten, dergi gibi eser, salname. yıllığına bir yıl süresince, *yıllık ortalama*

İllüstrativ sınıf. lat. Açık, belli, ayani. || [TS. Ø], {TS. → açık, aşikâr, belli(II), malûm}

İlmekli sınıf. İmlik atılmış, ilmiği olan. || [TS.ilmikli] s. 1. Kolay çözümler biçimde düğümlenmiş. 2. Herhangi bir sayıda düğümlü, ilmiği olan.

İltifatkar sınıf. ar. ve far. bak. İltifatlı. || [TS. Ø], {TS. → iltifatlı}

İltifatlı sınıf. 1- İltifatla yapılan, edilen. 2- iltifat eden, güzel alaka gösteren, gü-leryüzlü. lütufkar. || [TS.iltifatlı] s. Yüze gülen, gönül alan: *İltifatlı bakışlar. "Naciye Hanım bu iltifatlı karşılığa aynı hararetle mukabele etmedi."* -P. Safa.

İltifatsız sınıf. İltifatı olmayan, iltifat göstermeyen, etmeyen, güler yüz göstermeme, yüz vermeme. || [TS. Ø]

İmanlı sınıf. imanı olan, inanç sahibi, dindar.// insafılı. || [TS.imanlı] s. 1. İmanı olan, inançlı, mutekit. 2. *mec.* İnsafılı, vicdanlı.

İmansız sınıf. 1- Dinsiz, itikadsız, kafir, imanı olmayan, inançsız.// is. Aynı anlamda. 2- *mec.* Merhametsiz, gaddar. || [TS.imansız] s. 1. İmanı olmayan, inançsız, inansız. 2. *mec.* İnsafsız, acımasız. **İmansız gitmek** Tanrı'ya inanmadan ölmek. *İmansız peynir

İmdadsız sınıf. Yardımsız. İmdadsız **ğalmağ** Yardımsız kalmak, tek kalmak, kimseye ulaşmamak. || [TS. Ø]

İmirçe sınıf. mah. "İgit" (yiğit) sözüyle beraber kullanılır: Büyük, boylu boslu, güçlü anlamında. || [TS. Ø], {TS. → boylu boslu, güçlü}

İmirçemiş sınıf. kon. Ağırlaşmış, bozulmuş, ekşimiş, kokuşmuş. || [TS. Ø], {TS. → bozuk, kokuşuk, kokmuş, müteaffin}

İmkanlı sınıf. İmkânı olan, gücü, iktidarı olan. || [TS. Ø]

İmkansız sınıf. 1- İmkânı olmayan. 2- **İmkansızdır** şeklinde: Mümkün değil, olamaz, çok zordur. **İmkansız olmağ** Mümkün olmamak. || [TS.imkânsız] s. İmkânı olmayan, olma veya gerçekleşme durumu bulunmayan.

İmmanét sınıf. lat. Bir şeyin, bir olayın kendi tabiatına has olan, ondan oluşan; dahili. || [TS. Ø], {TS. → dâhilî}

İmpérialist sınıf. fr. 1- Emperyalizm taraftarı, taraftarlığı. 2- Emperyalist monopoller, tekeller. || [TS.emperyalist] is. ve s. Emperyalizm yanlısı olan (kimse): *"16 Mart 1915 günü İstanbul'u işgale başlayan emperyalist kuvvetlerin şehirde yaptıkları vahşeti..."* - H. Taner.

İmprovizator sınıf. İrticalen şiir söyleyip güzel nutuk atma kabiliyeti olan kimse. || [TS. Ø]

İmsik sınıf. Kokuyu çabuk farkedene, hissedene, koku alma duygusu kuvvetli. || [TS. Ø]

İmtahanédici sınıf. 1- İmtihan eden, sınav yapan. 2- *mec.* Deneyen, yoklayan. || [TS. Ø]

İmtahanğabağı sınıf. İmtihan öncesi, imtihan, sınav önünde olan. || [TS. Ø]

İmtiyazlı sınıf. 1- İmtiyazlı olan, istisnai hakları olan. 2- Bir iş için özel ve başkalarına verilmemek üzere ruhsatı olan. 3- İndirimli. || [TS.İmtiyazlı] s. Ayrıcalığı olan, ayrıcalık tanınan, ayrıcalıklı: *"Türklerin arasında eskiden de, şimdi de imtiyazlı bir sınıf yoktur."* -Ö. Seyfettin. *"Mutfakta tek imtiyazlı kadın baklava hazırlayan Satı nine..."* -H. E. Adivar.

İmtiyazsız sınıf. Hiçbir imtiyazı olmayan, İstisna hakkı olmayan. || [TS.İmtiyazsız] s. Ayrıcalığı olmayan, ayrıcalık tanınmayan, ayrıcalıksız.

İmzalı sınıf. imzası olan, imza edilmiş. || [TS.İmzalı] s. 1. İmza edilmiş: *"Sözü, bugünkü imzalı senetlerden daha sağlam olan eski Türk ticarlarının sözü..."* -H. E. Adivar. 2. (yazı, eser için) Yazarı belirtilmiş.

İmzasız sınıf. Altında imza olmayan, imza atılmamış. || [TS.İmzasız] s. 1. İmza edilmemiş. 2. (nsz) Yazan belirtilmemiş: *"İmzasız mektupların işe yaradığını görerek işi azıtacak diye çekindi."* -M. Ş. Esendal.

İnadçıl sınıf. İnatçı, ters kimse. || [TS. Ø], {TS. → anut, inatçı, ters}

İnadçı sınıf. İnatçı, ters, dediğinden dönmeyen. || [TS.İnatçı] s. Direngen, ayak direyici: *"Her zamanki inatçı ve kinci küçük yüz bu akşam yorgun ve kesikti."* -H. E. Adivar.

İnadédici sınıf. bak. İnadçıl. || [TS. Ø], {TS. → anut, inatçı, ters}

İnadkar sınıf. ar. ve far. Ters, inatçı, dediğinden dönmeyen, inat eden. || [TS. Ø], {TS. → anut, inatçı, ters}

İnadlı sınıf. 1- Ters, inatçı, dediğinden dönmeyen. 2- Azimli, sebatlı. || [TS. Ø], {TS. → anut, azimli, inatçı, sebatkâr, sebatlı}

İnamlı sınıf. İnancı olan, azimli, ernin. || [TS. Ø], {TS. → azimli, inançlı, kararlı, sebatkâr, sebatlı}

İnamsız sınıf. İnancı olmayan, inanmayan, itibar etmeyen. || [TS. Ø], {TS. → inançsız}

İnandırıcı sınıf. ve zar. inandıran, ikna eden, esaslı, isbatlı, tutarlı. || [TS.İnandırıcı] s. İnandıran, inandırma özelliği olan, mukni: *"Ama ne kadar özden, ne kadar inandırıcı idi bilerseniz."* -Y. Z. Ortaç.

İnamlacağ sınıf. İnlanılacak, inanılabilen, doğru olarak kabul edilebilecek, edilebilen; itimat edilebilen. || [TS. Ø], {TS. → güvenilir}

İnanılmaz sıf. İnanılması mümkün olmayan, itimat edilmeyen, akla sığmayan. || [TS.inanılmaz] s. 1. İnanılması çok güç veya imkânsız olan. 2. Az rastlanan, olağanüstü: "*Pencereden ancak birkaç metre yüksekte olduğu hâlde manzara inanılmaz derecede değişiyordu.*" -R. N. Güntekin.

İnanılmış sıf. İtimat, itibar edilen, itimada layık, denenmiş. || [TS. Ø], {TS.→güvenilir, itimatlı}

İnanmalı sıf.inanılacak, itimat edilecek, bel bağlanacak, sadakatli. **İnanmalı** olmak İnanmaya, İtibar etmeğe, bel bağlamaya mecbur olmak.. || [TS. Ø], {TS.→güvenilir, itimatlı, sadakatli }

İnanmaz sıf. Hiçbir şeye inanmayan, inandırılmayan. || [TS. Ø], {TS.→inançsız, inansız}

İnce sıf. 1- Zarif, güzel, kalının zıddı, kalınlığı çok az olan.// Zarif. // Çok küçük, çok ufak, güçlülükle farkedilen. 2-mec. Mülâyim, hassas, rikkatli, ince.3-mec.

Üstükapalı,hemenhissedilmeyen, gizli. 4- mec. Çok hassas bütün incelikleri kavrayan, idrak eden,dakik. || [TS.ince] s. 1. Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve uzun olan, kalınlığı az olan, kalın karşıtı: "*Sarışın, kuru, ince bir kadımdı.*" - Y. K. Beyatlı. 2. s. Taneleri ufak, iri karşıtı. 3. s. Küçük ayıntıları çok olan, aşırı özen gerektiren, kaba karşıtı. 4. (sıvılar için) Akışkanlığı çok olan, yoğun ve koyu olmayan. 5. mec.Düşünce, duygu veya davranış bakımından insanın sevgi ve saygısını kazanan, zarif, kaba karşıtı. 6. s.(ses için) Tiz, pes karşıtı:"*İnce bir çocuk sesinin hırçınlaştığı, ağıladığı işitildi.*" - R. N. Güntekin. 7 s. Hafif, gücü az: "*Hiçbir hareket bu gülüş kadar belirsiz ve ince değildir.*" - S. F. Abasıyanık.8. s. mec.

İyiden iyiye, eni konu ayrıntılı: "*Benim hasta olduğum günlerde her şey uzun uzun düşünülmüş, ince hesaplarla hazırlanmıştı.*" - R. N. Güntekin. **ince eleyip (veya eğerip) sık dokumak** Bir şeyi en küçük ayrıntılarına kadar araştırmak, gözden veya elden geçirmek: "*Annesinin bu meseleyi nasıl ince eleyip sık dokuyacağını biliyordu.*" - O. Kemal. "*Bu kadar ince eleyip sık dokumak bana fazla gayretkeşlik gibi geliyor.*" - H. Taner. **ince ağırı, ince ayırım, ince bağırsak, inceden inceye ince donanma, ince gül yağı, ince hastalık, ince ince ince iş, ince kesim, ince saz, ince ses ince siva, ince tutkal, ince ünlü, ince yağ ince yapılı, ince zar**

İnce-ince sıf. ve zar. Zarif, ince güzel, alımlı. // Küçük, ufak. || [TS. Ø], {TS.→küçük, ufak}

İncebel(li) sıf. Beli ince olan. || [TS. Ø]

İncevara sıf.mah. İyi ki, ne hoş tesadüf. || [TS. Ø]

İncik sıf. İncimış, küsmüş, rencide edilmiş, kalbi kırılmış. **İncik** olmak İncimek, küsmek,

kalbi kırılmak. **İncik salmağ** incitmek, küstürmek, kalbini kırmak. || [TS. Ø], {TS.→gücenik, küskün, rencide}

İnekli sıf. İneği olan. || [TS. Ø]

İneksağan sıf. inekleri sağan ve onlara bakan kimse, sağıcı. || [TS. Ø]

İneksiz sıf. ineği olmayan, inek beslemeyen. || [TS. Ø]

İnfeksion sıf. fat. Enfeksiyonun meydana getirdiği, bulaşıcı. || [TS. Ø], {TS.→bulaşıcı}

İngilabbaz sıf. ve is.ar. ve far. kin. Kendini ihtilâlici gibi gösteren, ihtilâlden kendi menfaati için yararlanan. || [TS. Ø]

İngilabi sıf. 1- ihtilâle ait, onunla ilgili, o mahiyette olan. 2- ihilâlici fikirleri ifade eden.// İhtilâl gayesi taşıyan. || [TS. Ø]

İngilabileşdirici sıf. İhtilâl mahiyeti, ruhu, düşüncesi veren. || [TS. Ø]

İngilizce 1- sıf. ve zar. İngiliz dilinde. 2- is. İngiliz dili. || [TS.İngilizce] **is.** 1. Hint-Avrupa dil ailesinden, İngiltere'de, biraz farklı biçimiyle A.B.D., Kanada, Avustralya ve İngiliz uygarlığını benimsemiş olan ülkelerde kullanılan dil. 2. s. Bu dile özgü olan.

İnhisarçı 1- sıf. Üretimin herhangi bir dalında tekel hakkından yararlanan. 2- İs. Tekelci olan kapitalist, zengin. || [TS.inhisarçı] **is.** ve s.Tekelci: "*Bu büyüklü küçüklü insanların birbirlerine düşkünlüğü, tek taraflı inhisarçı bir sevgi ve alâka değildi.*" -S. Ayverdi.

İniltili sıf. İnilti ile dolu, iniltisi olan, inleyen. || [TS.iniltili] s. İnleme sesiyle yüklü, inlemeli.

İnişilki sıf. Önceki yıl, evvelki yıl olan, meydana gelen. || [TS. Ø]

İnkaredici sıf. İnkâr eden, reddeden, kabul ve tasdik etmeyen. || [TS. Ø]

İnkaredilmez sıf. İnkâr edilemeyen, reddedilemeyen, inandırıcı, doğru, gerçek. || [TS. Ø], {TS.→doğru, gerçek, inandırıcı}

İnkısafsız sıf. Olduğu gibi kalan, artmayan, ilerlemeyen, olgunlaşmayan. || [TS. Ø], {TS.→ilkel, iptidai}

İnnabı¹ sıf. İnnab renginde, kırmızı. || [TS. Ø], {TS.→kırmızı}

İnsafılı sıf. insafı olan, İnsafla, vicdanla hareket eden, davranan. || [TS.insafılı] s. İnsafı olan, acıyarak, hakkını vererek davranan, vicdanlı, imanlı: "*Basitlik, alelâdelik derken belki de biraz insafılı davranıyorum.*" -O. V. Kanık.

İnsafsız sıf. 1- İnsafılı olmayan, gaddar, zalim, merhametsiz. 2- Vicdansız, şerefsiz.// is. Aynı anlamda. || [TS.insafsız] s. İnsafı olmayan, vicdansız, imansız: "*Dünyanın en insafsız elleri sanki beni kırbaçlarla, sopalarla dövdüler.*" -H. C. Yalçın.

İnsanabenz sıf. İnsana benzeyen, insanı hatırlatan. **İnsanabenz** maymunlar zool. Goril, orangutan ve şempanzenin mensup

olduğu maymunlar grubu. || [TS. Ø], {TS.→antropoit, insansı}
 İnsancasına zar ve sıf. İnsana yakışan bir tarzda, insana layık, insan gibi. || [TS. Ø], {TS.→insanca, insanî}
 İnsani sıf.ar. İnsana has olan, insana mahsus olan; beşeri. || [TS.insanî] s. İnsana, insanlığa yakışan, insanca: "Öteden beriden konuşabilirler, hatta birbirlerinin hâline insani bir alâka gösterebilirlerdi."- R. N. Güntekin
 İnsaniyetperver sıf. ar. ve far. bak. İnsanperver. || [TS.Ø], {TS.→insancıl}
 İnsaniyetsiz sıf. İnsanlığı olmayan, vicdansız, merhametsiz, mü-rüvvetsiz, insafsız. || [TS.insaniyetsiz] s. İnsanlığı olmayan, mürüvvetsiz.
 İnsanperver sıf.ar. ve far. İnsanları seven, insanlara merhamet duyan; insancıl, hümanist. || [TS. Ø], {TS.→insancıl, hümanist}
 İnsanpervercesine zar. ve sıf. bak. İnsancasına. || [TS. Ø]
 İnsanséven sıf. ar. bak. İnsanperver. . || [TS.Ø], {TS.→insancıl}
 İnsanséver sıf. ar. İnsanperver. || [TS.Ø], {TS.→insancıl}
 İnsansévmez sıf. Toplumdan, insanlardan kaçan, insanlara karşı sevgi duymayan. || [TS. Ø], {TS.→merdümgiriz}
 İnsansız sıf. insan olmayan, insan yaşamayan; ıssız. || [TS. Ø], {TS.→ıssız}
 İnstinktiv sıf. içgüdüye ait olan, insiyaktan meydana gelen. || [TS. Ø], {TS.→içgüdüsel}
 Instruméntal sıf. lat. Çeşitli müzik aletleri ile icra edilmek gayesiyle bestelenmiş, enstrümental. || [TS. Ø]
 İntégral sıf. lat. mat. Sonsuz derecede küçük parçaların bütünü olarak alınan tam sayı, integral. || [TS. Ø]
 İntehasız sıf. Sonsuz, nihayetsiz, sonu olmayan. || [TS. Ø], {TS.→ebedî, nihayetsiz, sonsuz}
 İnténsiv sıf. lat. 1- Gergin, güçlü, faal, kızgın, süratli. 2- Daha büyük, daha çok verim getiren, daha verimli, İnténsiv kend teserrüfatı Kullanılan toprak sahasının her parçasına büyük masraf ve emek vermek gayesiyle kurulmuş tarım üretim sistemi. || [TS. Ø], {TS.→faal, gergin, güçlü, süratli, yoğun}
 İntérnasional sıf. fr. 1- Beynelmillel, milletlerarası, uluslararası. 2- Enternasyonal Marşı. || [TS.Ø], {TS.→uluslararası}
 İntim sıf. fr. 1- İçten gelen, samimi. 2-Gizli. || [TS. Ø], {TS.→içten, samimî}
 İntizamlı sıf. Tertipli, düzenli, kurallara uyan. || [TS.intizamlı] s. Düzgün, düzenli: "Hem de asker gibi, dik ve intizamlı yürüyordu."-R. H. Karay.

İntizamsız sıf. 1- Kurallara, düzene uymayan, riayet etmeyen. 2- Kanunsuz, nizamsız, karmakarışık. || [TS.intizamsız] s. Düzensiz, düzeni olmayan, karışık: "Genç kız, teşekkür etmek için ne yapacağını şaşırıyor, intizamsız minnettarlık kelimeleri söylüyor." -P. Safa. "Abdurrahman intizamsız fasıllarla hapsiriyordu."-Ö. Seyfettin.
 İntizarlı sıf. şair. Endişeli, hasret çeken. || [TS. Ø], {TS.→endişeli, kaygılı}
 İnválid is. ve sıf. lat. Hastalık veya ihtiyarlık neticesi çalışma kabiliyetini kaybetme; kırık. || [TS. Ø]
 İnzibati sıf. 1- Tertip ve düzene, nizama ait olan, nizam ve intizamla ilgili kanunlara uygun olan. İnzibati yolla huk. İcra organlarının i emri ile. 2- İdare sistemine ait olan. İnzibati hüğüğ İç işleri sahasında devletin çalışmalarını kanun ve nizamları belirleyen hukuk normları, ölçüleri. || [TS.inzibatî] s. Sıkı düzeni sağlayıcı, düzene bağlayıcı, insan davranışlarını sınırlayıcı, düzenleyici, baskı altına alıcı.
 İonlaşdırıcı sıf. fiz. İyon meydana getiren, İyonun meydana gelmesine sebep olan. || [TS. Ø]
 İonlu sıf. fiz. İyonu olan. || [TS. Ø]
 İpek 1- is. İpek böceği denilen ve dut yaprağı ile beslenen kurdun ördüğü koza çözümlenerek elde edilen, kumaş dokumakta kullanılan parlak ve ince tel, lif, elyaf. 2- sıf. ipekten yapılmış. İpek kimi a- Çok ince, parlak, yumuşak, b- mec. Yumuşak huylu, mülayim. || [TS.ipek] is. 1. İpek böceği kozaları çözümlenerek çıkarılan ve dokumacılıkta kullanılan çok ince, esnek ve parlak tel: "Hamam takımları hep sırma ve ipek işlemeli imiş." -S. Birsal. 2. s. Bu telden yapılmış: İpek gömlek. İpek çorap. ipek gibi 1. çok ince, parlak ve yumuşak; 2. güzel, iyi huylu. *ipek ağacı, ipek böceği, ipek böceği kelebeği, ipek böcekçiliği, ipek çiçeği, ipek mat
 İpekaçan sıf. İpeği açan, temizleyen, ayıran. || [TS. Ø]
 İpekçi 1- is. İpekçilik uzmanı. 2- ipek satan, ipek tüccarı. 3- sıf. İpek böceği yetiştiren. || [TS. Ø]
 İpekeyiren sıf. İpek kozalarını açan, temizleyen, ayıran. || [TS. Ø]
 İpekli sıf. içinde ipek karışımı olan, ipek olan. || [TS.ipekli] s. ve is. İpekten yapılmış veya içinde ipek bulunan (kumaş): "İpekli bir kumaş yırtar gibi suları yararak, rıhtıma doğru geliyordu." -H. E. Adıvar.
 İpektoxuyan sıf. İpekten kumaş dokuyan. || [TS. Ø]
 İpeyatmaz sıf. ve is. Hiçbir kurala, usûle, nizama uymayan, nasihat dinlemeyen, söz dinlemeyen. || [TS. Ø]

İplik is. 1- Pamuk liflerinden hazırlanan sağlam, dayanıklı şey, iplik. 2- s. Pamuk ipliğinden dokunmuş, hazırlanmış. **İplik kimi dolaşmağ** Birbirine geçmek, karışmak, karmakarışık olmak. || [TS. Ø]

İplikli s.ıf. Saf yün olmayan, içinde iplik karışımı olan, pamuklu. || [TS. Ø]

İpsiz s.ıf. 1- İple bağlanmamış, açık bırakılmış. 2- mec. kon. Kaba davranışlı yontulmamış. || [TS.ipsiz] s. 1. İpi olmayan. 2. mec. Haylaz, serseri, hayta. *ipsiz sapsiz

İpvarı s.ıf. İpe benzer, ip gibi. || [TS. Ø], {TS.→*ipsi*}

İradcıl s.ıf. Her şeyde kusur bulmayı, aramayı adet edinmiş kimse. || [TS. Ø]

İradçı s.ıf. Her şeyde kusur arayan, kusur bulmaya çalışan. || [TS. Ø]

İradeli s.ıf. Sağlam İradeye, karaktere sahip olan kimse. || [TS.ıradeli] s. İradeye dayanan, iradi: "*Gözleri siyah kirpikleri içinde canlı ve iradeli koyu kurşunî ışıklarla yanyordu.*" -H. E. Adıvar.

İradesiz s.ıf. İradesi olmayan, iradesi zayıf olan. || [TS.ıradesiz] s. İrade dışı, gayriiradî: "*O, artık bu adamın elinde iradesiz, cansız bir şey gibiydi.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

İradî s.ıf. İradeye ait, irade ile ilgili olan. || [TS.ıradî] s. İradeli, istençli.

İradsız s.ıf. Hiçbir kusuru, özürü olmayan, kusursuz. || [TS. Ø], {TS.→*kusursuz, özürsüz*}

İrağ zar. Uzak, uzakta. **İrağ, İrağ candan, İrağ olsun Uzak olsun,** Allah göstermesin (korku ve ürküntü veren, İstenmeyen bir olay, bir şey karşısında ifade edilir). **İrağ düşmek** Uzak düşmek, ayrılmak, uzakta olmak. **İrağ élemek** Uzaklaştırmak. **İrağ olmağ** Uzak olmak, uzak düşmek. // s.ıf. Uzak. || [TS.ırak] s. Uzak: "*Bu çorak ve irak yolların somunda medenî ... bir şehir bulunamaz.*" -R. H. Karay. "*Sesin iraktan gelir, yürek deler.*" -M. Ş. Esendal.

İrelîki s.ıf. Evvelki, önceki. || [TS. Ø], {TS.→*evvelki*}

İreş s.ıf. mah. Kart, büyük. || [TS. Ø], {TS.→*kart(I)*}

İrgenci s.ıf. İğrenç. || [TS.ığrenç] s. İğrenme duygusu uyandıran, tiksindiren, müstekreh: "*Yazık, güzelleşmek istiyorsunuz, hâlbuki iğrenç kılıklara giriyorsunuz.*" -P. Safa.

İrğî s.ıf. Irka ait olan. || [TS.ırkî] s. Irkla ilgili.

İri s.ıf. 1- Hacim, ölçü ve cüsse olarak büyük; hacimli, cüsseli. 2- Sayı itibarıyla çokluk, fazlalık. **İri addım** Geniş, büyük adım. İri bloklar. // öz. Bina yapımında kullanılan büyük hacimli beton taşlar. **İri kapital a-** Büyük kapitalist kuruluşların sahipleri, b- Çok büyük miktarda para. **İri meblağ** Büyük para, büyük meblağ. **İri mülkedar (senayéçi, tacir vs.)** Büyük ölçüde özel mülkiyete sahip olan zengin

kimse. **İri pul** Üzerindeki rakama göre büyük değerli para. || [TS.iri] s. Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan: "*Onun getirdiği kızarmış eti, şarabı, iri ve sulu elmaları acele yuttu.*" -Ö. Seyfettin. **iri iri** büyük, çok iri. **iribaş, iri kıyım, iri lâf, iri yarı, irili ufaklı*

İribaş(lı) s.ıf. Kafası büyük olan. || [TS. Ø]

İribedenli s.ıf. Vücudu büyük olan, cüsseli. || [TS. Ø], {TS.→*cüsseli*}

İrburun(lu) s.ıf. Burnu büyük olan. || [TS. Ø]

İrbuynuzlu s.ıf. Boynuzları büyük olan. || [TS. Ø]

İrice s.ıf. Çok iri veya nisbeten iri, büyük. || [TS.irice] s. İriye yakın, biraz iri (kimse veya şey): "*İrice vücudunu meydanın ortasında görerek beraberce yürüdük.*" -S. F. Abasıyanık.

İriçicek(li) s.ıf. Çiçekleri iri, büyük olan. || [TS. Ø]

İridenelîs.ıf. İritanelî, taneleri iri, büyük olan. || [TS. Ø]

İridenli s.ıf. Tohumları, taneleri büyük olan, iri olan. || [TS. Ø]

İridırnağlı s.ıf. Tırnakları iri olan. || [TS. Ø]

İridiş(li) s.ıf. Dişleri iri büyük olan. || [TS. Ø]

İrigövdeli s.ıf. Gövdesi büyük olan, iri cüsseli. || [TS. Ø], {TS.→*iri kıyım*}

İrigöz(lü) s.ıf. Gözleri iri, büyük olan. || [TS. Ø]

İri-xırda s.ıf. Her çeşit, her türlü, çeşitli boyda, çeşitli büyüklükte. || [TS. Ø]

İrikalibreli s.ıf. Öz. Kalibresi normalden büyük olan. || [TS. Ø]

İrikök(lü) s.ıf. Kökleri, kökü iri olan, büyük olan. || [TS. Ø]

İrili-xırdalı s.ıf. 1- Büyüklü küçüklü, her yaştan, büyük ve küçük. 2- Hem büyük hem küçük, irili ufaklı. || [TS. Ø], {TS.→*irili ufaklı*}

İrinledici s.ıf. İrin meydana gelmesine sebep olan, irin, cerahat yapan. || [TS. Ø]

İrinli s.ıf. İrin, cerahat toplamış, ce rahatli, iltihaplı. || [TS.irinli] s. İrin toplamış, cerahatli.

İrinvéren s.ıf. Cerahatli, irinli, iltihaplı. || [TS. Ø], {TS.→*cerahatli, iltihaplı, irinli*}

İrisifet(li) s.ıf. iri yüzlü, suratlı. || [TS. Ø]

İrişilmez s.ıf. Ulaşması, erişilmesi mümkün olmayan. || [TS. Ø]

İriyanağ(lı) s.ıf. Yanakları iri olan. || [TS. Ø]

İriyaprağ(lı) s.ıf. Yaprakları iri, büyük olan. || [TS. Ø]

İrrasional s.ıf. lat. 1- fels. Akla, mantığa uymayan, mantıkça İzah edilemeyen. 2- mat. Ne tam, ne de kesirlerle İfade edilemeyen, tam sayılarla Ölçülemeyen. || [TS. Ø], {TS.→*akıl dışı, gayriaklı*}

İrsî s.ıf. ar. 1- Miras olarak kalan, miras yoluyla geçen. 2- Miras olarak baba ve anadan kalan. ||

[TS.irsî] s. Kalıtımla geçen, soydan kalma, soydan geçme, kalıtsal.

İrsiz s. Yılışık, sıkılmaz, utanmaz (arsıza yakın bir mânaya sahiptir.) || [TS.arsız]s. ve is. 1. Utanması, sıkılması olmayan, yılışık, yüzüstü (kimse): *Arsız çocuk. Arsızın biri.* 2. Aç gözlü davranan (kimse). 3. *mec.* Kolayca üreyebilen (bitki). *arsız arsız

İrtibatsız s. İlişkisiz, rabitasız, birbirine uymayan, birbiri ile bağlı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→bağlantısız, ilişkisiz, rabitasız}

İrzsizsif.Namussuz,şerefsiz,hasiyetsiz. || [TS. Ø], {TS.→haysiyetsiz, namussuz, şerefsiz}

İsbatlı s. kon. 1- Delilli, şahitli, ispatlı. 2- Yararlı, görkemli. **İsbatlı** olmağ Yaramak, yararlı olmak. || [TS.ispatlı] s. Tanıtlanmış *ispatlı şahitli

İsbatsız s. kon. Yararsız, görkemsiz. || [TS. Ø], {TS.→gösterişsiz, yararsız}

İsbireli s. Sivilceli. || [TS. Ø], {TS.→sivilceli}

İsevi is. ve s. ar. esK. Hz. İsa'nın dinine mensup kimse, hristiyan. || [TS. Ø], {TS.→Hristiyan}

İsinikli s. Çabuk ısınan, çabuk alışan, öğrenen, bağlanan. || [TS. Ø]

İsitmeli s. 1- Sıtma hastalığına yakalanmış. 2- Sıtma hastalığı yayılmış (yerler). || [TS.sıtmalı] s. 1.Sıtmaya tutulmuş (kimse): *"Bunların ikisi güzelce idi, ama pek zayıf ve sıtmalı idiler."* -Ö. Seyfettin. 2. Sıtmanın salgın denecek kadar çok görüldüğü (yer).

İsladılmış s. Islak hâle getirilmiş.// Su veya başka bir sıvı emdirilmiş. || [TS. Ø], {TS.→ıslak}

İslağ s. Yaş, ıslak, sulu, nemli. // Suda kalıp yumuşak hâle gelmiş. || [TS.ıslak] s.Suya batırılmış veya üzerine su dökülmüş olan: *"İkisi de gözlerinin ıslak, kalplerinin hüznü olduğunu anlamışlardı."* - H. E. Adıvar. *"Hastanın soğuk terle ıslak alınına avucunu koyarak durdu."* - P. Safa. *ıslak karga, ıslak sıçan, ıslak zemin

İslahédici s. İyileştiren, iyi duruma getiren, yenileyen. || [TS. Ø], {TS.→ıslahatçı}

İslaholunmaz s. İslah edilmesi, iyileştirilmesi çok zor olan, mümkün olmayan. || [TS. Ø]

İslahpezir s. ar. ve far. İslah edilebilen, iyileştirilmesi mümkün olan. || [TS. Ø]

İslandca s. ve zar. İzlanda dilinde. || [TS. Ø]

İslanmış s. Islak hâle gelmiş. **İslanmış** cüce kimi Her tarafı ıslanmış, su içinde kalmış kimse. || [TS. Ø], {TS.→ıslak}

İsmetli s. Namuslu, ahlâklı, temiz, masum. || [TS.ismetli] s. 1. Ahlâk kurallarına bağlı, ismet sahibi: *"Onun lepiska saçlarını en ismetli kadın başında taşıyabilirdi."* -M. C. Kuntay. 2. Dürüst olan.

İsmetsiz s. Namussuz, ahlâksız, şerefsiz, hayasız. || [TS.ismetsiz] s. 1. Ahlâk kurallarına aykırı davranan. 2. Dürüst olmayan.

İspanca s. ve zar. İspanyol dilinde, ispanyolca. || [TS. Ø]

İsrafçıl s. İsrâf eden, fazla har cayan. || [TS. Ø], {TS.→müsrif, savurgan, tutumsuz}

İsrağagünkü s. Evvelki gün olmuş, meydana gelmiş. || [TS. Ø]

İssiz s. Hiçbir kimsenin yaşamadığı yer, boş yer, ıssız. || [TS.ıssız] s. 1. Kimse bulunmayan veya az kimse bulunan, تنها: *"Arayıcıdan kurtulmak ister gibi, bu sessiz ve ıssız dağ başına çekilmek istemişti."* -S. Ayverdi. *"Köşkün bütün odaları ıssız."* -P. Safa. 2. *mec.* Yalnız, kimsesi olmayan. ıssız kalmak ıssızlaşmak, tenhalaşmak: *"Yavru gitmiş, ıssız kalmış otağı."* -Bayburtlu Zihni.

İssızca s. İssiz, boş. || [TS. Ø], {TS.→boş, ıssız}

İsté'dadlı s. Yetenekli.// Her şeyi çabuk kavrayan, algılayan. || [TS.istidatlı] s.İstidadı olan: *"İnsanların büyük talihi yaşamaktan zevk almayan son derece istidatlı bir ruha sahip olarak bu dünyaya gelmeleridir."* -Ş. Rado.

İsté'dadsız s. Yeteneği olmayan, yeteneksiz. || [TS.istidatsız] s. İstidadı olmayan.

İsté'falı s. İstifa etmiş, işinden ayrılmış. || [TS. Ø]

İstéhkamlı s. Müdafa edilmek için istihkamları olan. || [TS. Ø]

İstéhzalı s. Alay bildiren, alay ifade eden. || [TS.istihzalı] s. İstihzası olan: *"Babam istihzalı bir tavır alır, kıs kıs gülerdi."* -A. Ş. Hisar.

İstemeli s. Sevilmeye layık olan, sevilecek kadar, sevimli, güler yüzlü. || [TS. Ø], {TS.→güler yüzlü, sevimli}

İstérik s. İsteri halleri gösteren. || [TS.isterik] s. İsteriye tutulmuş olan, histerik: *"Ama içten gelme ferah bir gülüşle değil de, sinirli, isterik bir gülüşle güldü."* - H. Taner.

İstériyalı s. İsteri hastalığına yakalanmış. || [TS. Ø], {TS.→isterik}

İsti 1- s. İstilmiş, harareti artırılmış. 2- Hastalık anında vücutta meydana gelen hararet, sıcaklık. 3- s. Sıcaklık veren, yakıcı, kızgın.// İlman İklimi olan.// is. Çok ısınmış hava; sıcaklık. 4- s. Vücudu soğuktan koruyan; yünden yapılan şeyler. 5- s. *mec.* Hararethli, okşayıcı, sevimli, samimi. **İsti basmağ** Herhangi bir iş laf, olay vs'den dolayı çok etkilenip bünyesini sıcaklık buru düğünü hissetmek. **İsti çalmağ bak.** İsti basmağ. **İsti-soyuğ dadmağ** (görmek, bilmek vs.) Zor duruma düşmek. **İsti vurmağ** Sıcak çarpmak. **İsti yer Sakin,** rahat, kazancı bol, gelirlir iş,

vazife anlamında. || [TS. Ø], {TS.→kızgın, sıcak}

İstice sıf. 1- Sıcak, gerektiği kadar sıcak. 2- mec. Rahat, elverişli, yararlı. || [TS. Ø], {TS.→elverişli, rahat, yararlı}

İstifadeli sıf. Faydalı, yararlı. || [TS. Ø], {TS.→faydalı, yararlı}

İstifadelik sıf. Kullanılmak, yararlanmak için olan, gereken. || [TS. Ø]

İstifadesiz sıf. ve zar. Yararsız, faydasız, kullanılmayan. || [TS. Ø], {TS.→faydasız, yararsız}

İstiğametlendirici sıf. 1- Yönlendirici. 2- mec. Yol gösterici, önder, teşkilatçı. || [TS. Ø]

İstiğametli sıf. 1- İstikameti olan, belirli bir yöne doğru gelişen. 2- mec. Belirli bir gaye uğrunda yürümek. || [TS. Ø], {TS.→amaçlı, yönlü}

İstiğametsiz sıf. Belirli bir yönü, istikameti olmayan, gideceği yönü belirlenmemiş. || [TS. Ø], {TS.→yönsüz}

İstiğametverici sıf. 1- Yönlendiren, istikamet veren. 2- mec. Yol gösteren, rehber, teşkilatçı. || [TS. Ø]

İstiğanlı sıf. 1- Kanı sıcak olanlar. 2- mec. Çok hoş, sevimli, güler yüzlü, samimi. || [TS. Ø], {TS.→güler yüzlü, samimî, sevimli, sıcakkanlı}

İstiğbalçı is. ve sıf. Gelen şahsın veya şahısların karşısına çıkan, onları karşılayan kimse. || [TS. Ø], {TS.→karşılayıcı}

İstiğlaliyetperver sıf. ar. ve far. Kendi vatanının, kendi halkının bağımsızlığını seven, isteyen kimse, bu yolda mücadele eden kimse. || [TS. Ø], {TS.→vatansever, yurtsever}

İstiliktedredici sıf. fiz. Sıcaklık üretme özelliğine, kabiliyetine malik olan. || [TS. Ø], {TS.→ısıveren}

İstiotlanmış sıf. Kara biber ekilmiş, baharatlanmış. || [TS. Ø], {TS.→baharatlı}

İstiotlu sıf. Kara biberli, içinde biber olan. || [TS. Ø]

İstirahetçil sıf. Her zarnan dinlenmeyi, rahat yaşamağı alışkanlık edinmiş kimse, çalışmayı sevmeyen kimse. || [TS. Ø], {TS.→atıl}

İstirahetli sıf. Rahat, eziyetsiz, ısı-tırapsız. || [TS. Ø], {TS.→eziyetsiz, ıstırapsız, rahat}

İstisnasız sıf. İstisna etmeden, hiç birini dışarıda bırakmadan, ayırmadan; tamamı, hepsi. || [TS. istisnasız] s. İstisnası olmadan, ayrıksız, ayrıcasız, bilâistisna: "*Istisnasız herkese gösterdiği bu içten gelme nezaketin bir gün eksildiği, gölgelendiği görülmezdi.*" -H. Taner

İsvécreli sıf. ve is. İsviçreli. || [TS. İsviçreli] is. ve s. İsviçre halkından olan (kimse).

İşareli sıf. 1- Diğerlerinden ayrılmak, seçilmek için işaret konmuş, işareti olan. 2- mec. Üstü

kapalı, kinayeli. || [TS. işaretili] s. İşareti olan, işaretle belirlenmiş olan.

İşaresiz sıf. İşareti olmayan, işaretilenmemiş. || [TS. işaresiz] s. İşareti olmayan.

İşbacaran sıf. Becerikli, kabiliyetli, yetenekli, tecrübeli, iş yapabilen. || [TS. Ø], {TS.→becerikli, kabiliyetli, tecrübeli, yetenekli}

İşbilen sıf. bak. İşbacaran. || [TS. Ø], {TS.→becerikli, kabiliyetli, tecrübeli, yetenekli}

İşçil sıf. Çalışmayı seven, çalışkan. || [TS. Ø], {TS.→çalışkan}

İşgelen sıf. Faydalı, yararlı, gerekli. || [TS. Ø], {TS.→gerekli, faydalı, yararlı}

İşeyarar(lı) sıf. Yararlı, gerekli, faydalı. || [TS. Ø], {TS.→gerekli, faydalı, yararlı}

İşeyarayan sıf. bak. işeyarar(lı). || [TS.] s. || [TS. işe yarar] s. Becerikli, elverişli, işe uygun.

İşgenceli sıf. İşkenceli, azaplı, eziyetli, tahammül edilmesi zor olan, ıstıraplarla dolu. || [TS. Ø], {TS.→azaplı, eziyetli, ıstıraplı}

İşgilbaz sıf. mah. Hilekar, fırıldakçı, dalavereci, sahtekar. || [TS. Ø], {TS.→dalavereci, hileci, hilekâr, sahtekâr}

İşgilli¹ is. sıf. mah. İşgil adlı ağaçla bağlanmış, koşulmuş. || [TS. Ø]

İşgilli² sıf. Engelli olan, zor, şüpheli. || [TS. Ø], {TS.→şüpheli, zor}

İşgüzar sıf. 1- Becerikli, iş tecrübesi olan kimse. // Çalışkan, çalışmayı seven, atılımcı. 2- İş için önemi olan, faydası olan; ciddi. || [TS. işgüzar] s. 1. Eli işe yatkın, becerikli. 2. Gereği yokken, daha çok kendini göstermek için işe karışan.

İşgilandırıcı sıf. Etrafı ışıklandıran, aydınlatan, ışık saçan. || [TS. Ø]

İşığlı sıf. 1- Kuvvetli ışık yayan, ışık saçan, parlayan. 2- İçi ışıklandırılmış, ışıkla dolu, iyi ışık aian. 3- Şeffaf, parlak, temiz. 4- mec. Mutlu, mesut bahtiyar. // mec. İyi, güzel, temiz. 5- mec. Açık, parlak (düşünce, akıl). **İşığlı dünya Yaşadığımız dünya, alem.** || [TS. ışıklı] s. 1. Işığlı olan, aydınlık, ışıklandırılmış, nurlu, nuranî. 2. mec. Neşe veren, sevinç yaratan, mutlu: "*Kara kara düşünürken, senin ışıklı mektubun geldi, değerli kızım.*" -H. Taner.

İşığsaçan sıf. 1- Işık yayan, etrafı aydınlatan. 2- mec. Nur saçan, aydınlatan. || [TS. Ø], {TS.→aydınlatici}

İşığseven sıf. bot. Güneşli, açık yerleri seven bitki. || [TS. Ø]

İşıksız sıf. 1- Işığlı olmayan veya iyi ışık almayan yer. // zar. Işıksız, karanlıkta, lamba yakmadan. 2- mec. Cahil, geri, kültürsüz. || [TS. ışiksiz] s. Işığlı olmayan, karanlık.

İşığverici 1- sıf. Işık saçan. 2- Aydınlatma cihazı. || [TS. Ø], {TS.→aydınlatici}

İşğadavamlı sıf. İşğe karşı dayanıklı, ışığın etkisiyle değişmeyen, ışıktan korkmayan. || [TS. Ø]

İşğahessas sıf. İşğe karşı hassas olan, ışıktan etkilenen. || [TS. Ø]

İşil-ışıl sıf. İşil işil, parlak, aydınlık. **İşil-ışıl** **İşildamağ (parlamağ, parıldamağ)** İşil işil parlamak, parıldamak, göz kamaştırmak. ||

[TS.ışıl işil] s. 1. Titrek ve parlak bir ışık saçarak: "Olta, iğnelere takılmış balıkların gümüş çırpınılarıyla denizden işil işil çıkıyor."

-Y. Z. Ortaç. "Sözün kısıtı, Türkiyemiz büsbüyük ve işil işil bir ülke." -S. Birsal. 2. s. Parıltılı, ışıltılı: *İşil işil gözler.* "Sağurların sessizlikten kurtulmak için gösterdikleri çaba gözlerinde işil işil yandı." -A. Kutlu. işil işil bakmak sevinçten gözleri parıl parıl olmak.

İşıltılı sıf. İşildayan, parıldayan. || [TS.ışıltılı] s. Işıltısı olan, ışıltı yapan.

İşke sıf. mah. İnce, zayıf. || [TS. Ø], {TS.→ince, zayıf}

İşlek¹ sıf. 1- Çalışmayı seven, çok çalışan, vaktini boşa geçirmeyen; çalışkan.// işçi, amele. 2- Çok kullanılan, hareketli. 3- İş yapmak için gereken, üretimde kullanılan. 4- tek.n.ter. Çalışan, hareket eden veya hareket ettiren, çalıştıran.// Bozuk olmayan, çalışır durumda. || [TS.işlek] s. 1. Çok işleyen, canlı, hareketli. 2. Özenmeden, çabuk yazıldığı hâlde okunaklı ve güzel olan (yazı): "İşlek, açık bir yazı. Bir kadın elinden çıkma." -T. Dursun K. işlek ek

İşlemeli sıf. Üzerinde iğne vs. ile oya, nakış vs. yapılmış, nakışlı, süslü. || [TS.işlemeli] s. Üstünde işlemler bulunan: "Çekiştikleri şey işlemeli bir kitap açacağı." -T. Buğra.

İşlenmiş sıf. 1- Çok kullanılmış, çalıştırılarak eskitilmiş, yıpratılmış. 2- Üzerine nakış, süs yapılmış, oyulmuş. 3- Mükemmelleştirilmiş, üzerinde çalışılıp istenen seviyeye getirilmiş. || [TS. Ø]

İşlerbaşı sıf. Asıl sebep, asıl suçlu, işi yapan kimse. || [TS. Ø]

İşletmeli sıf. Kullanılacak, yararlanılacak, faydalanılacak şey. || [TS. Ø]

İşli sıf. 1- İşli olan, çalışan. 2- mec. İçinde gizli sözü, maksadı olan. || [TS.işli] s. Üzeri nakışlı: "Sırma işli bir peştamal." -Y. Z. Ortaç.

İşli-güclü sıf. Becerikli, her iş yapabilen, çalışmayı seven. || [TS.Ø], {TS.→becerikli, çalışkan}

İşli-pêşeli sıf. bak. İşli-güclü. || [TS.Ø], {TS.→becerikli, çalışkan}

İşretli sıf. Eğlenceli, eğlenmek için kurulmuş, yapılmış. || [TS. Ø], {TS.→eğlenceli}

İşseven sıf. Çalışmayı seven, çalışkan. || [TS. Ø], {TS.→çalışkan}

İşsiz sıf. 1- İşli, iş yeri, maaşı olmayan. 2- Boş, işsiz, hiçbir işle

meşgul olmayan. 3-zar. Hareketsiz. || [TS.işsiz] s. İşli olmayan: "Ben kendimi faydalı bir adam farz ettiğim hâlde, sen kendini niçin işsiz ve tufeyli sayıyorsun?" -K. Tahir. *işsiz güçsüz

İşsiz-gücsüz sıf. Boş, işsiz, hiçbir işle meşgul olmayan. || [TS.işsiz güçsüz] s. Yapacak hiçbir işi olmayan veya iş tutmayan. işsiz güçsüz kalmak bulunduğu iş yerinden ayrılarak geçimini sağlayacak durumda bulunmamak: "Burada işsiz güçsüz kaldığımız için kendinizi büsbütün kedere kaptırmışsınız." -R. H. Karay.

İşsiz-pêşesiz sıf. bak. İşsiz-gücsüz. || [TS. Ø], {TS.→işsiz güçsüz}

İştah(a)açan sıf. iştah açan, iş || [TS. Ø] tahlandırıcı, yemek yemek hevesi, duygusu uyandıran.

İştah(a)getiren sıf. bak İştah(a)açar. || [TS. Ø]

İştah(a)getirici sıf. bak iştah(a)açan. || [TS. Ø]

İştah(a)lı sıf. İştahlı, iştahlı olan, arzulu, istekli. || [TS.iştahlı] s. 1. İştahlı olan, boğazlı. 2. mec. İstekli, arzulu. 3. zf. İsteyerek: "Arap atı olan iştahlı biner / Aşireti olan yaylağa konar." -Karacaoğlan.

İştah(a)sız sıf. İştahsız, iştahı olmayan, arzusuz, isteksiz, hevessiz. || [TS.iştahsız] s. 1. Yemek yeme isteği olmayan, boğazsız: "Hizmet erim sefertasıyla akşam yemeğini getirdi. İştahsızım. Yemeğin tadı tuzu yok." -E. Bener. 2. mec. İsteksiz.

İşvebaz sıf. ar. ve far. Cilve yapan, nazlanan, eda yapan, cilveli. || [TS. Ø], {TS.→cilvekâr, cilveli, işveli}

İşvekar sıf. ar. ve far. İşveli, nazlı, süzgün bakışları ile erkekleri meftun eden, kendine bağlayan. || [TS. Ø], {TS.→cilvekâr, cilveli, işveli}

İşveli sıf. Cilveli, nazlı, gamzeli, şuh. || [TS.işveli] s. Nazlı, cilveli, edalı: "Utangaç ve arzulu, tedirgin ve işveli, yorganı hızla açarak kaydı altına." -Ç. Altan.

İtaetkar sıf. ar ve far. İtaat eden, emre uyan, söz dinleyen. || [TS.itaatkâr] s. Söz dinler, itaat eder, itaatli.

İtaetli sıf. İtaat eden, baş eğin, laf dinleyen. || [TS.itaatli] s. Söz dinler, buyruğa uyar, itaatkâr.

İtaetsiz sıf. Baş eğmeyen, laf dinlemeyen, itaat etmeyen, âsi, dikbaşlı. || [TS.itaatsiz] s. Söz dinlemez, buyruk dinlemez, kendi başına buyruk olan (kimse).

İtalyanca sıf. ve zar. İtalyan dilinde. || [TS. Ø]

İtgılığ sıf. kon. Kötü huylu, geçimsiz. || [TS. Ø], {TS.→huysuz, geçimsiz, şirret}

İti sıf. 1- Keskin, çok keskin.//Ucu sivri, delici. 2- sıf. Gittikçe sivrileşen. 3-zar. ve sıf. Çok süratli, çok çabuk, çabucak, hemen.// Süratle

akan. 4-sıf. mec. Keskin, çok etkili.// Çok şiddetli. 5- sıf. mec. Çabuk kavrayan, hemen anlayan, akıllı. || [TS. Ø], {TS.→çabuk, keskin, süratli, şiddetli}

İtiaxan sıf. Süratli akan. || [TS. Ø]

İtibaxışlı sıf. Keskin bakışlı, bakışlarından azimli, sebatlı olduğu anlaşılan. || [TS. Ø], {TS.→azimli, kararlı, sebatlı}

İtburun sıf. Sivri burunlu. || [TS. Ø]

İtibuynuz(lu) sıf. Boynuzlan sivri olan. || [TS. Ø]

İtidırnağlı sıf. Tırnakları sivri olan. || [TS. Ø]

İtigeden sıf. Süratli giden, çok hızlı giden. || [TS. Ø]

İtigören sıf. Keskin gözlü. || [TS. Ø]

İtigöz(lü) sıf. 1- Keskin gözlü, en küçük şeyleri görebilen. 2- mec. Uyanık, dikkatli, hassas. || [TS. Ø], {TS.→dikkatli, hassas, uyanık}

İtikli sıf. Bir şey kaybetmiş, önemli bir şey kaybetmiş. || [TS. Ø]

İtilelek sıf. Telekleri keskin olan, keskin telekli. || [TS. Ø]

İtileyici sıf. Keskin hale getirici, bileyici. || [TS. Ø]

İtiuc(lu) sıf. Keskin uçlu, ucu keskin. || [TS. Ø]

İtiyarpag(lı) sıf. Ucu sivri yaprak(lı). || [TS. Ø]

İtkin sıf. Kaybolmuş; habersiz kaybolan, ortadan kaybolan, yok olan. İtkin düşmek a-Habersiz olarak ortadan kaybolmak, yok olmak, b-Yok olmak, ortadan kaybolmak. İtkin getmek Habersiz olarak ortadan kaybolmak, yok olmak. İtkin olmağ Yok olmak, kaybolmak. || [TS. Ø], {TS.→kayıp, yitik}

İtmil sıf. mah. Sivri. || [TS. Ø], {TS.→sivri}

İtoynadan sıf. kon. Şakacı, başkalarına sataşmayı seven kimse. || [TS. Ø], {TS.→lâtifeci, şakacı}

İttifağarası sıf. İttifaklar arasında olan. || [TS. Ø]

İttifağlararası sıf. İttifaklar arasında olan. || [TS. Ø]

İtthamkar sıf.ar. ve far. Suçlayan, suç isnad eden. || [TS. Ø]

İtyatmaz sıf. Çok kötü, çok pis, insana yakışmayan, kirlî. || [TS. Ø], {TS.→kirlî, pis}

İtyemez sıf. Çok tatsız, lezzetsiz şey. || [TS. Ø], {TS.→lezzetsiz, tatsız}

İycil sıf. av. Kokuyu hemen kavrayan, hisseden, hissedip av peşine düşen (köpek). || [TS. Ø]

İydeli sıf. iğde ağaçları olan. || [TS. Ø]

İyimiş¹ sıf. Kokmuş, kokuşmuş, kötü koku yayan. || [TS. Ø], {TS.→bozuk, kokuşuk, kokmuş, müteaffin}

İyirmi sıf. Yirmi, ondokuzdan sonra gelen sayı. İyirmi-iyirmi zar. Yirmişer yirmişer, her seferinde yirmi tane olarak.

İyirmibeşlik 1- is. Yirmibeş manatlık (rublelik) kağıt para. 2- sıf. Yirmibeş numaralı. 3- sıf.

Yirmibeş adet tutan. || [TS.yirmi] s. ve is.1. On dokuzdan sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren işaret, 20, XX. 2. s. İki kere on; on dokuzdan bir artık olan (sayı). *yirmi beşlik, yirmi yaş dişi

İyirmice sıf. Yirmi kadar, sadece yirmi tane. || [TS. Ø]

İyirmigepiklik 1- sıf. Yirmi kapık değerinde olan. 2- is. Yirmi kapıklık madeni para. || [TS. Ø]

İyirmigünlük sıf. Yirmi günlük, yirmi gün süren veya sürmüş. || [TS. Ø]

İyirmillik sıf. 1- Yirmi yıl sürmüş. 2-Yirmi yılın dolmasıyla ilgili olan. || [TS. Ø]

İyirmilik sıf. 1- esk. İki onluktan İbarete para. 2- Yirmi numaralı. || [TS.yirmilik] is. 1. Yirmi lira değerinde kağıt para. 2. s. İçinde yirmi tane bulunan: Yirmilik çikolata paketi. 3. esk. Yarım kuruş değerinde para, yirmi para.

İyirmimertebe(li) sıf. Yirmi katlı, yirmi kati olan. || [TS. Ø]

İylenmiş sıf. Kokmuş, bozulmuş, kokuşmuş. || [TS. Ø], {TS.→bozuk, kokuşuk, kokmuş, müteaffin}

İyli sıf. Kokulu, belirli bir kokusu olan. || [TS. Ø], {TS.→kokulu}

İynediş sıf. ince, keskin dişleri olan. || [TS. Ø]

İyneşekilli sıf. İğne gibi. || [TS. Ø]

İynevarı sıf. bak. İyneşekilli. || [TS. Ø]

İyneyarpag(lı) sıf. Yaprakları iğne şeklinde olan. || [TS. Ø]

İyrençsıf.1-Nefrethissidoğuran, çirkin, iğrenme hissi veren. 2-mec. Rezil, alçak, menfur.. || [TS.iğrenç] s. İğrenme duygusu uyandıran, tiksindiren, müstekreh: "Yazık, güzelleşmek istiyorsunuz, hâlbuki iğrenç kılıklara giriyorsunuz." -P. Safa.

İysiz sıf. Kokusuz. || [TS. Ø], {TS.→kokusuz}

İyşekilli sıf. bak. İyvarı. || [TS. Ø]

İyvarı sıf. İğe benzer, iğ gibi, iğe benzeyen.

İzafe sıf.ar. Fazla, ilave. || [TS. Ø], {TS.→fazla}

İzafi sıf.ar. Fazla, ilave, ekleme, katma. izafi deyer ikt. işçinin işgücü ile emeği arasındaki fazia değer, artık değer. || [TS.izafi] s. Bağlı, bağıntılı, görelî, görecelî, nispi rölâtif.

İzahédici sıf. Aydınlatan, izah eden, açıklayan. || [TS. Ø], {TS.→açıklayıcı}

İzahédilmez sıf. İzah edilmeyen, açıklanamayan, sırlı, muammalı, garip. || [TS. Ø], {TS.→garip, muammalı, sırlı}

İzahlı sıf. Sözleri izah eden, anlamlarını bildiren. || [TS.izahlı] s. Açıklamalı.

İzahsız sıf. İzahı, açıklaması olmayan. || [TS. Ø]

İzci is. ve sıf. İz sürücü.// Bir şeyin peşine düşüp arayan. || [TS. Ø]

İzdihamlı sıf. Kalabalık, çok insan olan yer, aşırı kalabalık yer. || [TS. Ø], {TS.→mahşerî}

İzinli sıf. 1- Ruhsatlı, desturlu, müsaadeli. 2- İzin verilen, desturlu, müsaadeli. || [TS.izinli] s. İzin alarak belli bir süre için bir yerden ayrılmış, mezun: "*İlk bakışta bana izinli çıkmış bir hastabakıcı gibi göründü.*"- R. N. Güntekin.

İzinsiz sıf. Ruhsatsız, müsaadesiz, destursuz. || [TS.izinsiz] s.1. Ceza olarak hafta sonu veya tatil günü çıkmasına izin verilmeyen (asker veya yatılı öğrenci): "*Hemen her cumartesi, ya izinsiz kalıyorsun, ya arkadaş toplantısına gidiyorsun.*" -E. Bener. 2. is. Bu cezanın adı: *Dersine çalışmadığı için çocuğa iki izinsiz vermişler.*3. zf. İzin almadan: *İzinsiz dışarı çıkılmaz.*

İzli sıf. Üzerinde iz olan. || [TS. Ø]

İzole sıf. fr. Yalıtılmış. İzole etmek Yalıtılmak, tecrit etmek, bir elektrik telinin üzerini çeşitli şeylerle kaplayarak dış temastan korumak, ayırmak. || [TS.izole] s. Yalıtılmış, tecrit edilmiş. **izole etmek** 1. yalıtılmak; 2. *mec.* yalnız bırakmak. *izole bant

İzoleédici sıf. tekn. ter. Ayıran, yalıtıcı, tecrit eden, izolatör. || [TS. Ø], {TS.→izolatör, yalıtıcı, yalıtkan}

İzolasiyalı sıf. tekn. ter. Yalıtıcı maddesi olan. || [TS. Ø]

İzsiz1-sıf. iziolmayan; hiçbir alâmeti, nişanesiolmayan, bir eseri kalmamış. 2- zar. Hiçbir iz bırakmadan, kendinden sonra hiçbir eser bırakmadan. || [TS. Ø], {TS.→işaretsiz}

İzsiz-sorağısız sıf. İzi olmayan, hiçbir izi olmayan. || [TS. Ø]

İzsiz-tozsuz sıf. bak. İzsiz-sorağısız. || [TS. Ø]

İztirablı sıf. Eziyetli, azaplı, ıstıraplı, ıstırap veren, ıstıraplı olan. || [TS.ıstıraplı] s. İstırap veren, acılı, sıkıntılı.

İzzetli sıf. Şerefli, hürmetli, aziz, haysiyet sahibi. || [TS. Ø], {TS.→aziz, hürmetli haysiyetli, şerefli}

j

Jilétli sıf. 1-Yelekli, yelegi olan. 2-Yelek giymiş, üzerinde yelek olan. || [TS. Ø]

Jmıxdograyan sıf. ve is. Kúspeyi dograyıp ufalayan makine. || [TS. Ø]

K

Kabablı sıf. Kebapla yenen, içinde, yanında kebaplı olan yemek. || [TS.kebablı] s. Kebaplı olan, içine kebab konulmuş olan.

Kabablıg sıf. Kebap pişirilecek, pişirilen. || [TS.kebablık] s. Kebap yapmaya elverişli, kebab yapılmak için ayrılmış: *Kebablık et.*

Kabardince sıf. ve zar. Kabardin dilinde. || [TS. Ø]

Kafélli sıf. Çini ile kaplı. || [TS. Ø], {TS.→çinilli}

Kafer sıf. ar. klas. bak. Kâfir. || [TS. Ø], {TS.→kâfir}

Kafir sıf. ar. 1. İslam dinine inanmayan, müslüman olmayan. **Kafir olmağ** Müslümanlığı bırakıp başka bir dine geçmek. // Eskiden ilerici fikre mensup kimselere softaların, verdiği ad, 2. kon. Canavar ve yılan gibi hayvanlar için kullanılan ifade. || [TS.kâfir]s. ve is. 1. Tanrı'nın varlığını inkâr eden (kimse). 2. *hlk.* Genellikle Müslüman olmayanlara verilen ad: "*Kâfirin güçsüz noktaları, köprüleri, kaleleri öğreniliyordu.*" -N. Araz. 3. *mec.* Acımasız, zalim. 4. *mec.* Sevilen birine takılma, sitem yolu kullanılır: *Seni kâfir seni! "Kâfir; edalı edalı uzaktan el etti..."* -A. İlhan. *kâfiristan

Kaftanlı sıf. esk. Kaftan giyinmiş, üzerinde kaftan olan. || [TS. Ø]

Kafurî sıf. ar. Kâfura ait olan, içinde kâfur olan. || [TS. Ø]

Kağız is. 1. Üzerine yazı yazılan, resim yapılan ve diğer gayeler için kullanılan ağaçtan vs. üretilen özel materyal, yaprak, kırtas, varaka, kağıt. **Dvar kağızı** Duvar kağıdı. **Papiros (cığara) kağızı** Tütün sarmak için kullanılan ince, yumuşak kağıt, sigara kağıdı. **Suçeken (suğurulayan) kağız** Islak zeminleri kurutmak için kullanılan kağıt. **Sumbata kağızı** Zımpara kağıdı. **Şirli kağız.** Elişi kağıdı. 2- Mektup. 3- Resmî mahiyeti olan her türlü yazılı vesika. // Belirli bir konu ile ilgili resmî kağıt. // Bir şeyi kesin olarak yapacağını bildiren kağıt. // Yazılı bilgi, malumat, bildirim. 4 **Kağızlar** şeklinde: Kıymetli kağıtlar. 5-İskambil kağıdı. 6- sıf. Kağıttan yapılmış. **Kağız pul** Kağıt para. || [TS.kağıt] is. 1. Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, basmaya, bir şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak: *Yazı kağıdı. Duvar kağıdı. Sigara kağıdı.* 2. Yazılı kağıt yaprağı, pusula, tezkere: *Oğlundan kağıt gelmiş, yanına çağırıyormuş. "Belediye kâtibine bir kağıt götürmüştü, dönerken kasabın çırağına*

rastgeldi." -M. Ş. Esendal. 3. Yazılı sınav kağıdı. 4. İskambil kağıdı. 5. *hlk.* Kağıt para. 6. s. Kağıttan yapılmış: "*Gece hafif rüzgârlarla sallanan kağıt fenerlerin aydınlığında dans edilir.*" -A. Haşim. 7. Belge ve doküman: "... *hâkim kararı olmadıkça... kimsenin üstü, özel kağıtları ve eşyası aranamaz.*" -Anayasa. 8. Menkul kıymetler borsasında işlem gören tahvil, hisse senedi gibi malî değeri olan senet. **kağıt ağacı, kağıt balığı, kağıt dutu, kağıt helvacı, kağıt helvası, kağıt kebapı, kağıt oyunu, kağıt torba kağıt açmak* iskambil kağıtlarını oyunculara dağıttıktan sonra koz olacak kağıdın yüzünü çevirmek. (birinin yüzü) kağıt gibi (olmak) kanı çekilip benzi solmak: "*Babuş da uyanmış ve yatağın içine oturmuş. Korkudan onun da yüzü kağıt gibi.*" -P. Safa. **kağıt oynamak** iskambil kağıtlarını kullanarak çeşitli oyunlar oynamak: "*Birkaç soba etrafında çay içiyorlar, tavla ve kağıt oynamıyorlar.*" -R. N. Güntekin. (bir iş) kağıt üzerinde (üstünde) kalmak yapılması düşünülmüş olduğu hâlde yapılmamak. kağıt kaleme sarılmak hemen yazmaya başlamak: "*Partinin kurulacağını duyunca kağıda kaleme sarılmış, korkunç bir telgraf yazmıştı.*" -Y. Z. Ortaç. kağıda dökmek yazıya geçirmek.

Kağızı sıf. İnce kabuklu. || [TS. Ø]

Kağızlanmış sıf. Üzeri kağıtla kaplanmış. || [TS. Ø], {TS.→kağıtlı}

Kağızlı sıf. Elinde resmî vesikası, kağıdı olan. || [TS. Ø], {TS.→vesikasız}

Kağızsız 1- sıf. Elinde resmî kağıdı, vesikası olmayan. 2- zar. Resmî vesikası, kağıdı olmadan, makbuzsuz. || [TS. Ø], {TS.→vesikasız}

Kaxal sıf. ar. kon. Tembél, vurdumduymaz. || [TS. Ø], {TS.→aldırmaz, kayıtsız, lâkayt, vurdumduymaz}

Kahil sıf. ar. bak. Kahil. || [TS. Ø]

Kahin sıf. ar. Eski İsraililerde ve Mısırlılarda gaipten haber verme, gelecekle ilgili şeyleri bilme iddiasında bulunan ruhani, kehanet eden. || [TS. Ø]

Kal sıf. ve is. 1-Olgunlaşmamış, ham. 2-mec. Henüz yetişmemiş, gelişmemiş. 3-mec. Kısık, boğuk (ses). 4- meç, kon. Kalın kafalı, bir şeyi geç kavrayan. Yuxudan kal oyanmağ Yeteri kadar uyku uyuyamamak, uykudan erken uyanmak. || [TS. Ø], {TS.→ham}

Kalafağzı sıf. şak. Büyük ağız olan, büyük ağızlı. || [TS. Ø]

Kalan sıf. kon. Zengin, cepleri dolu, varlıklı. || [TS. Ø], {TS.→varlıklı, varsıl, zengin}

Kalibrleşmiş sıf. tekn. ter. Kalibresi ölçülmüş, kontrol edilmiş. || [TS. Ø]

Kalibrleyici sınıf. öz. Ölçü aletlerinin derecelenmiş kısımlarını kontrol eden kimse. || [TS. Ø]
Kalibrli sınıf. öz. Belirli kalibresi, ölçüsü olan. || [TS. Ø]
Kaliumlu sınıf. kim. Karışımında galyum o-lan. || [TS. Ø]
Kallaşmış sınıf. Kısılmış, boğuk hâle gelmiş (ses). || [TS. Ø], {TS.→boğuk, kısık}
Kalmıkça sınıf. ve zar. Kalmuk Türkçesi'nde. || [TS. Ø]
Kaloriyalı sınıf. Kalorisi çok olan. || [TS. Ø]
Kamallı sınıf. Kemal, akıl, idrak sahibi. || [TS. Ø], {TS.→akıllı, anlayışlı, iz'anlı, kavrayışlı, zeki}
Kamalsız sınıf. Akıllı, idraki olmayan, akli yönden olgunlaşmamış. || [TS. Ø], {TS.→akılsız, anlayışsız, idraksiz, iz'ansız, kavrayışsız}
Kamağış(lı) sınıf. şair. Kaşları yay gibi olan. || [TS. Ø]
Kameralı sınıf. tekn. ter. İçinde kamerası olan. . || [TS. Ø]
Kamil sınıf. ar. 1-Noksansız, kusursuz, tam, mükemmel. 2-Olgunlaşmış, yetişmiş, kamilleşmiş. || [TS.kâmil] s. Yetkin, erişkin, eksiksiz, ağırbaşlı, mükemmel.
Kamilce sınıf. Mükemmel, kusursuz, tam. || [TS. Ø], {TS.→kusursuz, mükemmel, tam}
Kamran sınıf. far. klas. Arzusuna, muradına, maksadına ermiş, mutlu, bahtiyar, mesut.
Kamran étmek (éylemek) Muradına, arzusuna, maksadına, gayesine ulaştırmak, mutlu etmek.
Kamran olmağ Muradına, maksadına, gayesine ulaşmak, mutlu olmak. || [TS. Ø], {TS.→bahtiyar, mesut, mutlu, sevinçli}
Kamsız 1-sınıf. Maksadına ulaşmamış, arzusuna ermemiş. 2-zar. Arzusuna, gayesine ermeden. || [TS. Ø]
Kanalizasyalı sınıf. Kanalizasyonu olan. || [TS. Ø]
Kanalizasyasız sınıf. Kanalizasyonu olmayan || [TS. Ø]
Kapsullu¹ sınıf. Kapsüle konmuş. || [TS. Ø]
Kapsullu²sınıf. Kapsülü olan. || [TS. Ø]
Kar¹ sınıf. İştme kabiliyetini yitirmiş, sağır, is. Sağır. // mec. Kayıtsız, hiçbir şeyi duymak istemeyen kimse, kar samit dil. Kalın ünsüz harf. || [TS. Ø], {TS.→kayıtsız, sağır}
Karagelen sınıf. İşe yarayan; yardımcı, faydası olan, gerekli. || [TS. Ø], {TS.→faydalı, gerekli, yararlı}
Karatlıg sınıf. Sayılara takılarak kıratın miktarını bildirir. || [TS. Ø]
Karbonlu sınıf. Bileşiminde karbon olan, karbon karıştırılmış. || [TS.karbonlu] s.Birleşiminde karbon bulunan.
Kardioloji sınıf. tıp. Kalbe ait olan. // Kalp hastalıklarının tedavisi ile ilgili olan. || [TS. Ø]

Karıxdırıcı sınıf. Şaşırtıcı. || [TS. Ø], {TS.→şaşırtıcı}
Karikaturalı sınıf. Karikatürü olan, karikatürü yapılmış. || [TS. Ø]
Karkün sınıf. far. esk. 1-Çalışkan, çalışan, iş yapan becerikli. 2-Başkasına yardım eden. || [TS. Ø], {TS.→çalışkan}
Karsaz sınıf. far. esk. İş yapan, iş beceren, becerikli, çalışkan. || [TS. Ø], {TS.→becerikli, çalışkan}
Karsız sınıf. Faydasız, gereksiz, değersiz, işe yaramaz. || [TS.kârsız] s.Kârı olmayan, kazançsız.
Kartoğrafik sınıf. 1-Haritacılığa ait olan. 2-Coğrafi haritaların hazırlanmasıyla ilgili olan. || [TS. Ø]
Karvanğovan sınıf. Çok şiddetli rüzgar, kasırga. || [TS. Ø]
Kasad ar. 1-sınıf. Ticarete, alış verişte durgunluk, müşterisinin bulunmadığı hâl.
Kasad étmek (élemek) Müşteriden, a-lıcdan mahrum etmek; satılmasına, a-lınmasma, yayılmasına engel olmak. **Kasad olmağ** Müşterisi, alıcısı olmamak, bulunmamak, kıtlaşmak. 2-is. Kıt(-lık), bir şeyin az bulunması. || [TS. Ø]
Kasavarı sınıf. Kâse sekinde, kâseye benzeyen. || [TS. Ø]
Kasıb sınıf. ar. 1-Hiçbir şeyi olmayan, fakir, yoksul **Kasıb düşmek** Yoksullaşmak, fakirleşmek. 2-Yoksul gibi. 3-mec. şak. Zayıf kusurlu, sakat. || [TS. Ø], {TS.→fakir, yoksul}
Kasıbfendi sınıf. Fakire yarayan, fakir için münasip, elverişli olan. || [TS. Ø]
Kasılı sınıf. Çini ile kaplanmış, süslenmiş. || [TS. Ø], {TS.→çinili}
Kataraktalı sınıf. tıp. Katarakt hastalığı olan. || [TS. Ø]
Kategoriyalı sınıf. Herhangi bir kategoriye, sınıfa ait olan, bir sınıflı, kategorisi olan. || [TS. Ø], {TS.→sınıflı}
Katodlu sınıf. Katodu olan. || [TS. Ø]
Kauçuklu sınıf. Birleşiminde kauçuk olan. || [TS.kauçuklu] s.Kauçukla kaplanmış veya birleşiminde kauçuk olan (nesne).
Kaustik sınıf. kim. Yakıcı, çözücü madde.
Kaustik soda Sabun üretiminde, dokuma işlerinde kullanılan kimyevi madde. || [TS. Ø]
Kavérnalı sınıf. tıp. Dokuların bozulması sebebiyle organizmasında boşluk meydana gelmiş canlı. || [TS. Ø]
Kebinli sınıf. Nikahı olan, nikahlı. || [TS. Ø], {TS.→nikâhlı}
Kebinsiz sınıf. Nikahı olmayan, nikahsız, resmi nikahı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→nikâhsız}
Kebir sınıf. ar. klas. Büyük. || [TS.] s. esk. 1. Büyük, ulu. 2. Yaşça büyük, yaşlı.

Kec¹ sınıf. far. 1-Eğri. **Kec baxmağ** Yan batmak, kötü niyetle bakmak, kötü gözle bakmak, itimatsızlık göstermek. 2-Ters, inat, aksi. **Kec başlamağ** Tersliğe başlamak, inat etmek. **Kec danışmağ** Ters konuşmak. || [TS. Ø], {TS. →eğri}

Kecbin sınıf. far. esk. 1-Şaşı gözlü. 2-mec. Kötü gözle bakan, her şeye kötü gözle bakan, iyi kalpli olmayan. || [TS. Ø], {TS. →şaşı}

Kecğabırğa sınıf. ve is. Ters, inatçı. || [TS. Ø], {TS. →anüt, inatçı, ters}

Kecmedar sınıf. far. ve ar. klas. Birinin istek ve arzusunun aksine hareket eden; ters. || [TS. Ø], {TS. →aksi, ters}

Kecpapağ sınıf. 1- Şapkasını yan takan. 2-mec. Havalı, kibirli. || [TS. Ø], {TS. →havalı, kibirli}

Kecreftar sınıf. far. Kötü huylu, davranışlı. // mec. Uğursuz, ters. || [TS. Ø], {TS. →kötü, uğursuz, ters}

Kéçe 1-is. Islatılarak dövülmek suretiyle yün veya kıldan elde edilen kalın ve kaba materyal. **Keçe atmağ (basmağ)** Yünle keçe hazırlamak. // Bunun gibi şeyden yapılmış. 2. mec. sınıf. Taranmamış, birbirine geçmiş, birbirine yapışmış (saç). || [TS. Ø]

Kéçel sınıf. 1-Saçların dökülmesine sebep olan bir mantarın yol açtığı hastalığa yakalanmış ve saçları dökülmüş kimse. // is. Kel. 2-Saçsız kafanın durumu, görüntüsü. 3-mec. Ot bitmeyen yer, çıplak saha. || [TS. Ø], {TS. →dazlak, kel}

Kéçelbaş sınıf. Kafası kel olan kimse, kel kafalı. || [TS. Ø], {TS. →dazlak, kel}

Kéçelleşmiş sınıf. Kelleşmiş, kel hâle gelmiş, saçları dökülmüş. // mec. Çıplaklaşmış. || [TS. Ø], {TS. →çıplak, dazlak, kel}

Kéçen sınıf. 1-Geçip giden. 2-sınıf. Bundan önceki, sonuncu, geçip giden. 3-sınıf. Geçmiş, geçip gitmiş, zamanında olmuş, vuku bulmuş. // Geçen, geçmiş olay. **Kéçen yeri olmamağ** Hiç taviz verilmeyeceğini bildirir. || [TS. Ø], {TS. →geçmiş}

Kéçepapağ(lı) sınıf. Kafasında keçenden yapılmış kalpak, başlık olan. || [TS. Ø]

Kéçeri sınıf. Geçici, muvakkat. || [TS. Ø], {TS. →geçici, muvakkat, palyatif}

Kéçiyayağ sınıf. kon. Ayakları keçi ayağına benzeyen, keçi ayağı gibi ince olan. || [TS. Ø]

Kéçici sınıf. 1-Herhangi bir yarışmada vs. yeni birinci gelenlere verilen şey. 2-Ge-çici, muvakkat. 3-Birkaç yıl devam eden, geçen yıldan kalan, gelecek yıla kalan. 4-Bulaşıcı, geçici. || [TS.geçici] s.1. Çok sürmeyen: "*Bunu evvelâ gençliğe mahsus geçici bir heves zannettim.*" -P. Safa. 2. Kısa ve belli bir süre için olan, geçegen, muvakkat, palyatif: "*Eğer yazmaktan para ve ün gibi iki geçici kıymet ve zevk elde edemezsem acaba yazı yazar mıydım?*" -H. E. Adıvar. 3. Bulaşan, bulaşıcı. 4.

Yaya, yoldan veya karşıdan karşıya geçen, yolcu: "*Onları sokakta gördüğümüz zaman adı bir geçiciden farklı bulmazsınız, sanırsınız ki bir yazıcı ticarethanesine gidiyor.*" -C. Şehabettin. *geçici madde, geçici plâka, geçici teminat **Kéçidli sınıf.** Geçidi olan, geçmek için yolu olan. || [TS. Ø]

Kéçilmez sınıf. 1-Geçmesi, hareket etmesi, gitmesi, atlaması mümkün olmayan veya çok zor olan yer. // Herhangi bir sebepten dolayı geçilmesi, atlanması zorlaşmış. 2-mec. Son derece iyi, güzel gönül okşayıcı, celbedici şey 3. mec. Affedilmez, bağışlanması mümkün olmayan şey. || [TS. Ø]

Kéçirimli sınıf. fiz. İletken olan, iletkenlik durumu olan. || [TS.geçirimli] s. jeo. Geçirgen.

Kéçisağğal(lı) sınıf. Uzun ve seyrek sakallı. || [TS. Ø]

Kéçmiş¹ 1-sınıf. Geçen, geçmiş. // Bundan önce olmuş, önceki. // Bundan Önceki, bu işi bundan önce yapan kimse, sabık; önceki rolünü, önemini, durumunu kaybetmiş. 2-is. Geçip gitmiş zaman, geçmiş hayat, olaylar. 3-zar. Belirli bir zaman geçtikten sonra olmuş, meydana gelmiş. 4-Keçmişler şeklinde: is. Geçmiş zaman, devir. **Kéçmiş ola!** Artık Önemi yoktur, geçmiş olsun! **Kéçmiş zaman gram.** Bir işin, bir olayın geçmişte olduğunu bildirir, geçmiş zaman || [TS.geçmiş] s. 1. Geçmek işini yapmış. 2. Zaman bakımından geride kalmış: *Geçmiş olaylar. "Bu eski sesler içinde geçmiş zamanlar uyuyor, uyanıyor, geriniyor, yaşıyor gibidir."* -A. Ş. Hisar. 3. Çürümeye yüz tutmuş.

4. is. Bu güne göre geride kalmış olan zaman, mazi: "*Onlar bu davranışlarıyla geçmişte sadece huzursuzluk yarattı.*" -N. Cumalı. 5. Arkada kalan hayat, mazi: "*Perde perde örtülü olan eski bir geçmişten kulaklarına garip bir fısıltı gelmişti.*" -O. C. Kaygılı. 6. Kişinin ölmüş yakınları: "*Senin de yedi göbek geçmişine rahmet okusun ha?*" -M. Ş. Esendal. **geçmişî kandilli, geçmişî kınalı, geçmiş zaman, geçmiş zaman görünümü, geçmiş zaman sıfat-fili** geçmiş ola "o fırsat bir daha ele geçmez" anlamında kullanılır. geçmiş olsun hastalık, kaza geçirenlere beklenmedik büyük bir olumsuz durumdan kurtulanlara veya hapishaneye girenlere söylenen iyi dilek sözü. geçmişe mazi, yenmişe kuzu derler geçmişte kalan olayların üzerinde durulmasından hiçbir yarar beklenmez. (biriyle) geçmişî olmak 1. aralarında eskiye dayanan dostluk, arkadaşlık olmak 2. aralarında kırgınlığa yol açacak bir durum geçmiş bulunmak 3. bir durumun, daha önce geçmiş bir evresi bulunmak. (birinin) geçmişleri birinin ölmüş anası, babası ve yakınları. (birinin) geçmişlerini karıştırmak birinin ölmüşlerini yermek veya onlara sövmek.

Kéçmiş² s. Sönmüş, söndürülmüş, sönük. || [TS. Ø], {TS.→sönük}

Kederaver s. ar. ve far. klas. Kederlendi-rici, gam getirici, hüznün verici. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, üzüntülü}

Kederengiz s. ar. ve far. klas. bak. Kederaver. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, üzüntülü}

Kederlendirici s. Keder, hüznün verici, gam getirici. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, üzüntülü}

Kederli s. Gamlı, hüznü, tasalı, dertli. // Keder getiren, hüznün veren; kederle dolu || [TS. kederli] s. Acılı, üzüntülü, mükedder: "Solgun, güzel ve kederli yüzünü buruşturarak anlatmaya başladı." - Ö. Seyfettin.

Kedersiz s. Kederi, gamı, hüznü, olmayan, dertsiz, kaygısız, mesut. || [TS. kedersiz] s. Acısız, üzüntüsüz.

Kéfi is. ve s. 1-Vaktini keyif sürmekle, içip eğlenmekle geçiren kimse. 2-mec. Konuşması ve hareketleri ile başkalarını neşelendiren kimse. || [TS. Ø], {TS.→ehlikeyf}

Kefenli s. 1-Kefeni olan; kefenlenmiş. 2-esk. Kefen giymiş. || [TS. Ø]

Kefensiz s. Kefeni olmayan, kefenlenmemiş. || [TS. kefensiz] s. 1. Kefene sarılmamış: "Bastiğin yerleri toprak diyerek geçme tanı / Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı." - M. Â. Ersoy. 2. zf. Kefene sarılmadan.

Kefgirli s. Sarkaçlı, sarkacı olan. || [TS. Ø]

Kefli s. Köpüklü, üzerinde köpüğü olan. || [TS. Ø], {TS.→köpüklü}

Kéfli s. 1-İçki içerek keyiflenmiş; sarhoş. 2-Konuşması ve hareketleri ile başkalarının moralini düzelter, neşelendiren kimse. || [TS. keyifli] s. Keyfi yerinde, neşeli. *keyifli keyifli

Kefremli s. Astarı olan, astarlı (yatak, yorgan, minder vs.). || [TS. Ø]

Kéfsiz s. 1-Keyifsiz, kırgın, hafif hasta. **Kéfsiz** olmağ Hafif hastalanmak, kendini kırgın hissetmek. 2-mec. Kederli, gamlı, morali bozuk. || [TS. keyifsiz] s. 1. Sağlığı pek yerinde olmayan, rahatsız. 2. Neşesiz

Keher s. Açık kestane renginde at. || [TS. Ø]

Kehrebalı s. Kehribarı olan, kehribar ile süslenmiş. || [TS. Ø]

Kehrizli s. Yer altı su kanalı olan. || [TS. Ø]

Keke s. Kekeme. || [TS. keke] s. hlk. Kekeme.

Kekilbaş s. kon. Kafasında kakülü olan, kaküllü. || [TS. Ø], {TS.→kâküllü}

Kekilbaz is. ve s. far. Kakül bırakmayı seven kimse. || [TS. Ø]

Kekilli s. 1-Kafasında kakülü olan. 2-Kakül bırakmış. || [TS. Ø], {TS.→kâküllü}

Kelağayılı s. Kelağayı denen baş örtüsü olan, takmış. || [TS. Ø]

Kelekbaz s. 1-Hileci, fırıldakçı, oyunbaz 2-Şakacı, komik kimse. || [TS.

Ø], {TS.→düzenbaz, düzenci, hileci, hilekâr, oyunbaz}

Kele-kötür s. 1 -Yüzeyi, sathı düz olmayan; girintili çıkıntılı, 2,Kaba, gösterişsiz, biçimsiz. // Düzgün olmayan, eğri büğrü, biçimsiz. 3-mec. Kaba, incelikten mahrum. 4-mec. İstiraplı, azaplı, ıstırap dolu, zor, eziyetli. || [TS. Ø], {TS.→biçimsiz, eğri büğrü, girintili çıkıntılı, gösterişsiz}

Keleksiz 1-s. Hilesiz, oyunsuz. 2-zar. O- yun kurmadan, hile yapmadan. || [TS. Ø]

Kelemdolmalığ s. ve is. Lahana sarması için kullanılan büyük yapraklı lahana. || [TS. Ø]

Kellahı s. ve zar. kon. Başına buyruk, hür, serbest, kendi istediği gibi. || [TS. Ø], {TS.→hür, özgür, serbest}

Kelle is. far. 1-Kafa baş. Kelle vurmağ Kafası ile vurmağ. // Kafanın ortası, tepe kısmı. 2-Eti çürüyüp dökülmüş kafa tası. Kelle gutusu Kafa tası. 3-(Pişirilmiş) kelle, kafa, 4-Bir şeyin en üst, yukarı kısmı, 5-mec. kon. Akıl, şuur, idrak. 6-Koni veya yuvarlak biçimde üretilen şey. 7-sıf. Başta olan, kenar uç. 8-mec. kon. Kaba, kimseye boyun eymeyen biri için kullanılır. 9-Tepe, üst. Kelle-kelleye gelmek (durmağ) Karşı karşıya gelmek, dövüşmek, kavga etmek.// Mücadele etmek Kelleni ağartmağ Ölmek. Kelleni yastığa atmağ (ğoymağ) Yatmak, uykuya dalmak, uyumak. Kelleni yere ğoymağ (atmağ) 1-Yatmak, uyumak, uykuya dalmak. 2-mec. Ölmek. Gözü (-gözleri) kelleye çıxmağ a-Çok sinirlenmek, hiddetlenmek. b-Hayretten dona kalmak, hayretten gözleri fal taşı gibi açılmak. || [TS. Ø]

Kellegöz s. 1-Masallarda adı geçen tepegöz. 2-mec. Sinirli, asabi. || [TS. Ø], {TS.→tepegöz}

Kelleli s. kon. şak. Kafalı, akıllı. || [TS. Ø], {TS.→akıllı, anlayışlı, kafalı}

Kelmelik s. Sayılarla kullanılarak sözün miktarını bildirir. || [TS. Ø]

Keltenli s. mah. Büyük kesekleri olan. || [TS. Ø]

Kem¹ s. ve zar. far. 1-Az. Kem étmek (ğılmağ) esk. Azaltmak, eksiltmek, eksik etmek. Kem gelmek Eksik olmak, yetmemek, eksik gelmek. Kem olmağ Azalmak, yetmemek, eksik olmak. 2-Az, kifayetsiz, yetmeyen.// Alçak, rezil, yaramaz, kötü. 3-mec. Pis, kaba, hoşlanmayan. 4.Eksik. Kem baxmağ Kötü gözle bakmak, pis pis bakmak, yan gözle bakmak. Kem tutmağ Takmamak, kaale almamak. Ğemin kem "Önemli değil, düşünme, düzeler" veya "şahsından-dır" anlamında. || [TS. kem] s.1. Noksan, eksik: Kem akçe. 2. Kötü, fena: Kem söz. kem gözle bakmak 1. kötü niyetle bakmak; 2. nazar değdiren bir bakışla bakmak: "Eh yakışıklı da delikanlı. Bir tanesi kem gözle baktıysa tamam." -H. Taner.

kem söz kem akçe sahibinindir kötü söz söyleyenindir.

Kemağıl sif. far. ve ar. Akıllı az, zeka seviyesi düşük, ebleh, alık, budala. || [TS. Ø], {TS. → akılsız, alık(I), budala, ebleh}

Kembaha sif. far. esk. Ucuz, kıymetsiz, değersiz. || [TS. Ø], {TS. → değersiz, kıymetsiz, ucuz}

Kembext sif. far. Bahtsız, şanssız. || [TS. Ø], {TS. → bahtsız, şanssız, talihsiz}

Kemcür'et sif. far. ve ar. Cesaretsiz, cür-etsiz, korkak. // is. Korkak. || [TS. Ø], {TS. → cesaretsiz, cür'etsiz, korkak}

Kemçene sif. mah. Alt çenesi kısa olan. || [TS. Ø]

Kemçik 1-is. Yetmeyen kısım, parça, şey. 2-sif. Tam olmayan, yarım. || [TS. Ø], {TS. → yarım}

Kemberbeste sif. ve zar. far. esk. Emre a-mede, hizmete hazır, **Kemberbeste dur-mağ** esk. Emre amade olmak. || [TS. Ø], {TS. → amade}

Kemerli¹ sif. 1-Beline kemer, kayış vs. bağlamış. // Beline kemer dikilmiş, kemeri olan. 2-Belinde kuşak vs. olan. || [TS. kemerli] s. 1. Üzerinde kemeri olan veya kemer takılmış olan: *Kemerli bir giysi.* 2. Kemer biçiminde olan: *"Orhan'ın kemerli kapıdan içeriye koşu koşu girdiğini görmedi."* -T. Buğra. 3. mec. Kavisli olan: *Kemerli burun.*

Kemerli² sif. zool. Kemerli olan (solucan) || [TS. Ø], {TS. → kemerli}

Kemerli³ sif. Üzerinde kemer gibi çıkıntısı olan. || [TS. Ø], {TS. → kemerli}

Kemé'tibar sif. far ve ar. klas. İtikadı, inancı olmayan. || [TS. Ø], {TS. → inançsız, itikatsız}

Kemé'tiğad sif. far. ve ar. klas. İtikadı, i-nancı olmayan.. || [TS. Ø], {TS. → inançsız, itikatsız}

Kemé'tina sif. far. ve ar. Dikkatsiz, itinasız. || [TS. Ø], {TS. → dikkatsiz, itinasız}

Kemfürset sif. far. ve ar. Kötü huylu, asabi, hiddetli, havsalsız. || [TS. Ø], {TS. → asabi, hiddetli}

Kemhörek sif. far. esk. Az yiyen azıcık yemekle doyan. || [TS. Ø]

Kemhövsele sif. far. ve ar. Havsalası olmayan, sabırsız, çabuk kızan. **Kemhövsele** olmağ Havsalsızlık sabırsızlık göstermek. || [TS. Ø], {TS. → sabırsız}

Kemiltifat sif. far ve ar. İltifatsız, hürmetsiz. || [TS. Ø], {TS. → hürmetsiz, saygısız}

Kemine sif. far. klas. Miskin, aciz, zavallı. || [TS. Ø], {TS. → âciz, miskin, zavallı}

Kemişteha sif. far. ve ar. İştahı az olan iştahsız. || [TS. Ø], {TS. → boğazsız, iştahsız}

Kemiyettece sif. ve zar. Kemiyete göre, sayıca, miktarca. || [TS. Ø]

Kem-kesir is. far ve ar. Yetmeyen taraf, yön, cihet, kusur. //sif. Yetmeyen.

Kem-kesirli sif. Noksanlı, kusuru olan. || [TS. Ø], {TS. → kusurlu}

Kemmaya sif. far ve ar. 1-esk-Parası az, yoksul, fakir. 2-mec. Akıldan noksan, ahmak, ebleh. || [TS. Ø], {TS. → fakir, yoksul, ahmak, akılsız, ebleh}

Kemreng sif. far. Rengi az, açık, renksiz. || [TS. Ø], {TS. → açık, renksiz}

Kemsavad sif. far ve ar Bilgisi, kültürü az, okuma yazması iyi olmayan. || [TS. Ø]

Kemsikli sif. Boynunda ipi, halkası olan. || [TS. Ø]

Kemşirin sif. far. Az tatlı, normalden az tadı olan. || [TS. Ø]

Kemşüür sif. far ve ar. Şuuru, idraki az olan, şuursuz, idraksiz. || [TS. Ø], {TS. → bilinçsiz, idraksiz, şuursuz}

Kemtalé sif. far. ve ar. Talihsiz, şanssız. || [TS. Ø], {TS. → şanssız, talihsiz}

Kemter(in) sif. far. klas. Alçak, rezil; zavallı, miskin. || [TS. Ø], {TS. → alçak, miskin, rezil, zavallı}

Kemyék sif. ve is. far. 1-Asıl miktardan az, eksik, biraz noksan. 2-Hicri takvimde 29 gün süren ay. || [TS. Ø], {TS. → az, eksik}

Kenar is. far. 1-Bir şeyin etrafını, çevresini, sınırını teşkil eden kısım veya çizgi, kıyı sınır, çevre, muhit, yan. 2-sif. Yabancı, özge, başka. 3-is. Başka yer; dış. 4 is. Etraf, yan. 5-sif. ve zar. Merkezden uzak, kenar. 6-zar. **Kenarda** şeklinde; Uzakta. 7-is, Korkuluk. **Kenar(a)** atmağ a-Bir tarafa fırlatmak, atmak, b-mec. Unutmak, aklından çıkarmak, alakayı kesmek.

Kenar(a) düşmek Uzak düşmek, uzak olmak, alakası alakası kesilmek. **Kenar étmek** (élemek) a-Uzaklaştırmak, reddetmek. b-Kovmak, çıkarmak. c-Atmak, uzaklaştırmak.

Kenar gezmek (dolanmağ) Alakayı kesmek, yakınlık göstermemek, uzak durmak. **Kenar olmağ** Uzaklaşmak, araya mesafe koymak.

Kenara çekilmek Uzaklaşmak, bir tarafa çekilmek. **Kenara çekmek** Bir tarafa çekmek, bir tarafa götürmek, kenara çekmek. **Kenara**

çıkmağ a-Asıl meseleden uzaklaşmak. b-Azıcık uzaklaşmak, biraz mesafe almak. **Kenara**

tullamağ bak. **Kenara atmağ.** **Kenarda**

ğalmağ a-Karışmamak, müdahale etmemek, b-mec. Unutulmak, akıldan çıkmak. **Kenarda**

durmağ Karışmamak, müdahale etmemek **Kenarda** (kenara) ğalsın bir tarafta

(yanda) kalsın. **Kenarda** dursun bak. **Kenarda** (kenara) ğalsın. **Kenardan** baxan Olaya

seyirci kalan; Olayı gören, seyirci. || [TS. kenar]

is. 1. Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı: *Yakın kenarı. Uçurumun kenarında.* "O

sırada karşı taraftaki kadın elinde pirinç taşı olduğu hâlde taraçanın kenarına kadar geldi." - O. V. Kanık. "Yerde kenarı бүkүlmüş bir

seccade vardı." -F. R. Atay. 2. Bir şeyi çevreleyen çizgi: *Kumaşın kenarı*. 3. Pervaz, çizgi, antika, baskı gibi çevre süsleri: *Bu mendilin kenarı ötekinden daha sade*. 4. *mat*. Bir biçimi sınırlayan çizgilerden her biri: *Bir üçgenin kenarları*. 5. *s*. Merkezden uzak olan, kuytu, ıssız, sapa, tenha: *Kenar bir yer*. "Ağır, ihtiyar misafirler kenarda bir odadan çıktılar." - M. Ş. Esendal. *kenar bobini, kenarda köşede, kenarın dilberi, kenar mahalle, kenarortay, kenar semt, kenar suyu kenar gezme* bir şeyden uzaklaşmış olmak: "Kenar gezme dolan yar gel içeri / Bize mihman olan yar gel içeri." - Halk türküsü. **kenara atmak** bir şeyin üstünde durmamak, önemsememek. **kenara çekilmek** - *mec*. artık hiçbir şeye karışmamak. **kenarda kalmak** kendine yakışan yeri tutamayarak önemsiz bir duruma düşmek. **kenarı bastırmak** bir kumaşın kenarlarını kıvrıp elle veya makine ile dikmek: *Hâlâ, elinde bir bohça yapmak istediği bez parçasının kenarını bastırıyordu*. **Kenareli sıf**. Kenarında yazısı olan; çerçevesi olan. || [TS.kenarlı] *s*. 1. Herhangi bir biçimde kenarı olan: "Kadınlar ise beyaz elbiseler, geniş kenarlı hasır şapkalar giymişlerdi." - H. Taner. 2. Kenarı süslü, kenarı işlenmiş. **Kenarsız sıf**. Nihayetsiz, sonsuz, uçsuz bucaksız. || [TS.kenarsız] *s*. Kenarı olmayan. **Kendarası sıf**. Köylerin arasında olan, yapılan. || [TS. Ø] **Kendirğayış sıf**. Sağlam, dayanıklı, muhkem, **Kendirğayış** kimi Sıkı sıkıya. **Kendirğayış olmağ** Sıkı sıkıya yapışıp bırakmamak, tutup bırakmamak. || [TS. Ø], {TS.→dayanıklı, muhkem, sağlam} **Kendsayağı sıf**. ve zar. Köy tipinde, köy şeklinde, köyde olduğu gibi || [TS. Ø] **Kendyanı sıf**. Köyün yakınlarında olan. || [TS. Ø] **Kenek sıf**. 1-İçindeki meyvesi kabuğundan çok zor ayrılan. 2-*mec*. Zorlukla meydana gelen, yapılan. 3-*mec*. Elinden iyilik gelmeyen, güçle bir iş yapan; ters, inat. || [TS. Ø], {TS.→anut, inatçı, ters} **Kepekli sıf**. 1-Kepeği olan, elenmemiş. // Bol kepeği olan. 2-Saçında ve tüylerinin dibinde kepek olan. 3-Gevrek, dayanıksız. || [TS.kepekli] *s*. 1. İçinde kepeği olan: *Kepekli un. Kepekli ekmek*. 2. Üzerinde kepek oluşmuş olan: *Kepekli saçlar*. 3. (elma için) Un gibi, susuz ve tatsız. **Kepekenvarı sıf**. Kelebek şeklinde, biçiminde, görünüş itibarıyla kelebeğe benzeyen. || [TS. Ø] **Képkalı sıf**. Başında yumuşak şapkası olan. || [TS. Ø] **Kerahetli sıf**. İğrendirici, nefret doğuran. || [TS. Ø], {TS.→iğrenç, müstekreh}

Kerametli sıf. 1-Keramet sahibi, kerameti olan; merhametli, hayırsever. 2-esk. Mucizeli. || [TS.kerametli] *s*. Doğüstü güce sahip: "Meğerse bana öğretilen o kısa ve sade cümlelerin ne sihirli, ne kerametli, ne müthiş tesiri varmış." -R. H. Karay. **Kerçe sıf**. 1-Kulakları çok kısa. 2-Kafası tıraş edilmiş. || [TS. Ø] **Kerdiyar mah**. 1-is. Arpa ile buğdayın karışımı. 2-sıf. Dağınık, karışık. || [TS. Ø], {TS.→dağınık, karışık} **Kere² sıf**. 1-Kulakları çok kısa. 2-kin. Kafası tıraş edilmiş (kimse). || [TS. Ø] **Keremli sıf**. Merhametli, lütf sahibi, insafılı. || [TS. Ø], {TS.→insafılı, merhametli, vicdanlı} **Keremsiz sıf**. Merhametsiz, insafsız. || [TS. Ø], {TS.→acımasız, insafsız, kalpsiz, merhametsiz} **Kerim sıf**. ar. Kerem sahibi, büyük, ulu cömert, merhametli, alicenap, lütfü ve ihsanı bol. || [TS.kerim] *s*. 1. Soylu, asil. 2. Eli açık, cömert. 3. *is*. Allah'ın adlarından biri. **Kerpicarası sıf**. Duvar örerken kerpiçlerin arasında olan (boşluk vs.) || [TS. Ø] **Kerpiçgurudan sıf**. kerpiçlerin kurutulması için yapılmış bina, yer vs. || [TS. Ø] **Kerpiçi sıf**. 1-Pişirilmiş kerpiç renginde olan. 2-Kerpiç şeklinde olan, dama şeklinde olan. || [TS. Ø] **Kerpickesen sıf**. Killi topraktan kalıpla kerpiç kesen kimse. || [TS. Ø] **Kerpicli sıf**. Kerpiçle yapılmış bina, kerpiç döşenmiş yer. || [TS. Ø], {TS.→kerpiç} **Kerti sıf**. mah. Bayat, eski. || [TS. Ø], {TS.→bayat, eski} **Kesafetli sıf**. Kirli. || [TS. Ø], {TS.→kirli} **Kesaletli sıf**. Ölgün, durgun, hareketsiz, kederli, soğuk. || [TS. Ø], {TS.→durgun, hareketsiz, kederli, ölgün, soğuk, üzgün} **Kese 1-sıf**. En yakın, en kısa. **Kese gelmek** Kısa, kestirme yolla gelmek. 2-zar. Kısa, Özet, **Kese élemek** Kısaltmak, Özetlemek. || [TS.kese(II)] *s*. *hık*. Kısa, kestirme (yol). **Kesekli sıf**. Keseği çok olan, kesikle dolu || [TS.kesekli] *s*. Parça parça kabarmış olan (toprak).. **Keserli sıf**. 1-Keskin. 2-Keskin nişancı. 3-*mec*. Etkili, keskin, inandırıcı. **Keserli nefes** Ayağı uğurlu olan, konuşması iyilik getiren kimse. || [TS. Ø], {TS.→etkili, inandırıcı, keskin, nişancı, } **Kesici sıf**. 1-Kesici her şey Kesici dişler Ağzın ön tarafında olan ve yiyecekleri kesen dişler. 2-*mec*. Şiddetli, çok etkili. || [TS.kesici] *s*. 1.Kesmek işini yapan, kesen: *Yol kesici*. 2. *is*. Kasaplık hayvanları kesen kimse. 3. *is*. Kesme işinde kullanılan araç. *kesici diş

Kesif sıf. ar. 1-Katı, yoğun, koyu, sık, tok. 2-Boğuk, ağır, nefes almayı zorlaştıran ağır ve kötü kokan. 3-Temiz olmayan, pinti. || [TS.kesif] s. 1. Yoğun. 2. Saydam olmayan. 3. Sık, kalın.

Kesik 1-sıf. Kesilmiş hâlde olan, keskin bir şeyle kesilip yaralanmış, çizilmiş hâlde olan. 2-sıf. Kesilip alınmış, atılmış. 3-sıf. Kesilip kısaltılmış. 4-is. Yarık, kesilmiş, dikilmeyip açık bırakılmış yer. 5-is. Bir şeyin yaralayabilecek, kesebilecek kırığı, parçası, kısmı. // Kırık, parça, kesilmiş parça. 6-sıf. Kırık, kesik kesik, uzun süre devam etmeyen. 7-is. Öz. Boru vs. şeylerin kesilmiş yeri. 8-is. tar. Çar Rusyası'nda 1861 yılında ortadan kaldırılan tahkim-cilik kanunundan sonra köylülere verilen küçük toprak parçası. 9-sıf. mec. kon. Sahipsiz kimsesiz. || [TS.kesik] s. 1. Kesilmiş olan: *Kesik parmak*. "Biri saçları kesik, gözleri ayırık, dişleri dökük, fakat çok dinç ve güzel bir nineydi." -H. E. Adıvar. 2. Kesilerek bozulmuş olan: *Kesik süt*. 3. Çiğ süttten yapılan yağsız peynir, çökelek, ekşimik. 4. Kısa. 5. is. Gazete, dergi vb.den kesilmiş yazı, kupür: "*İçinde bir gazete keşiği var.*" -F. R. Atay. 6. is. Kesilmiş olan yer: *Parmağındaki kesikler*. 7. is. hlk. Tarla, bağ ve bahçe çevresine açılan hendek. **kesik hava, kesik kelime, kesik kon, kesik kesik, kesik piramit, kesik prizma*

Kesikli sıf. Kesilmiş yeri olan, kesilmiş. || [TS.kesikli] s. 1. Kesikleri olan. 2. fiz. Aralıklarla süren, duraklamalar yapan (elektrik akımı): *Kesikli akım*.

Kesiksaç(lı) sıf. Saçları kesik, kısa saçlı. || [TS. Ø]

Kesili sıf. Keşiği olan; kesilmiş. || [TS. Ø]

Kesirli sıf. 1-Yetmeyen, noksan tarafı olan. // Kusurlu, eksik. 2-Zararlı. || [TS. Ø], {TS.→*eksik, kusurlu, zararlı*}

Kesirsiz sıf. Kusuru olmayan; noksansız, eksiksiz, kusursuz. || [TS. Ø], {TS.→*eksiksiz, kusursuz, noksansız*}

Keskin sıf. 1-Kesici, iyi kesen. 2-mec. Şiddetli, güçlü, etkili. 3-Çok güçlü şiddetli. 4-Duyu organlarına güçlü etki eden.// Hızlı, şiddetli geçen, daimi olmayan (hastalıklar), 5-mec. Açık aydın, oldukça iyi göze çarpan, görünen. // Birdenbire ortaya çıkan, çok büyük, ciddi. 6-Gergin, ağır (durum). 7-Kaba, nezaketsiz, incelikten mahrum. // mec. Sert, etkili, şiddetli. 8-mec. Derin etki eden, etkileyen, sert (bakış). 9-Mec. Çok gelişmiş, çok ince, çok hassas; keskin (kulak, göz hafıza vs.)// mec. Akıl, zeka, idrak. 10 mec. Tereddütsüz, tartışmasız, kesin, şüpheyi meydan bırakmayan. || [TS.keskin] s. 1. Çok kesici, iyi kesen: *Keskin bıçak*. "*Sonunda keskin bir taşı testere gibi kullanarak ipi incelte incelte kopardı.*" -H. R. Gürpınar. 2.

mec. Etkili, sert: "Nihayet güneş doğdu, sis ve duman içinde çölin sabahlarında esen serin ve keskin rüzgârla üşüdük." -F. R. Atay. "*Bir karış kar, keskin ayazı, تنها sokaklarıyla berrak bir kış sabahı.*" -A.Gündüz. 3. *mec. Görevini iyi yapan: Keskin nişancı*. 4. (ses için) Tiz: "*Bir kadın sesiydi bu. İnce ve keskin, dikkati hemen kapandı ve bırakmayan bir ses.*" -P. Safa. 5. *mec. Acı, üzüntü veren: "En yakın dostlarına bile, kusurlarını keskin bir dille yüzlerine vurmuş."* -H. Taner. *keskin sirke küpüne (veya kabına) zarar öfkeli, sert kimsenin zararı kendisinedir. keskin zekâ keramete kıç attırır · tkz. zeki kimse, bir işin nereye varacağını keramet sahibi kimseden daha iyi bilir.*

Kesme 1-Kesmek fiili. **Kesme** elifba Eğitim gayesiyle çeşitli şekillerde kesilmek için hazırlanmış eğitim aracı. **Kesme** yol (cığır) Kestirme yol, yakın yol, en kısa yol. 2-sıf. Kesik, kesilmiş. || [TS. Ø], {TS.→*kesik*}

Kesretli sıf. Çok, bol, fazla; sayısız. || [TS. Ø], {TS.→*bol, çok, fazla, sayısız*}

Kesri sıf. bak. Kesrli. || [TS. Ø], {TS.→*kesirli*}

Kesrli sıf. mat. Kesiri olan, kesir şeklinde olan, tam olmayan. } || [TS.kesirli] s. Kesir niteliğinde olan (sayı). *kesirli sayı

Keşşisifet sıf. Keşiş gibi sakalı uzun; görünüş olarak keşişe benzeyen. || [TS. Ø]

Keşkeli sıf. mah. üzerinde keşke denen ince kabuğu, tabakası olan. || [TS. Ø]

Ketmençi sıf. Çapa ile çalışan kimse. || [TS. Ø]

Ketum sıf. ar. Ağzı sıkı, sır saklayan. || [TS.ketum] s. Sır saklayan, ağzı sıkı, ağzı pek:

"*Ne kadar da ketumdur, katlandığı acıları sergilemeyi hiç sevmez.*" - A. İlhan. **ketum** olmak Sır saklamak, ağzı sıkı olmak: "*Sefirlerin az konuşması, ketum olması şarttır derler ya, lâf!*" - H. Taner.

Kéy sıf. Duygusuz, hissiz; cansız gibi. **Kéy** **Kéy** zar. Uyuşuk hâlde, hissiz duygusuz hâlde. || [TS. Ø], {TS.→*duygusuz, hissiz*}

Kéyfiyetce sıf. Keyfiyetine (niteliğine) göre farklılık arzeden. || [TS. Ø]

Kéyfiyetli sıf. Belirli bir kaliteye, niteliğe malik olan. 2-Kalitece yüksek olan. || [TS. Ø], {TS.→*kaliteli, nitelikli, vasıflı*}

Kéyfiyetsiz sıf. Kalitesi kötü olan; kötü, alçak. || [TS. Ø], {TS.→*Kalitesiz, niteliksiz*}

Kéyimiş sıf. 1-Hareket kabiliyetini kaybetmiş, uyuşmuş, hissizleşmiş. 2-mec. Donup kalmış, hissizleşmiş. || [TS. Ø], {TS.→*donuk, uyuşuk*}

Kibirli sıf. Gururlu, kibirli olan. || [TS.kibirli] s. Kendini büyük gören, büyüklenen: "*Kara, kuru, kibirli, kazık gibi bir kadın!*" -H. E. Adıvar.

Kilidli sıf. Kilitli, kapalı, kilitle kapanmış. || [TS.kilidli] s. 1. Kilidi olan: Kilitli bir bavul almak istiyorum. 2. Kilitlenmiş: Saniyorum,

kapı içerden kilitli, açılmıyor. "Bazen üst üste konulmuş bu kilitli sandıklar arasından bir tanesini, zamanı gelince, sahibi gelir, açardı." - A. Ş. Hisar.

Kilkebaş sıf. kon. Saçları daimi olarak karmakarışık olan kimse. || [TS. Ø]

Kilkeli sıf. Karmakarışık saçları veya (saçında, yünde, iplikte) kırpıntıları olan. || [TS. Ø]

Kilkesaç sıf. Saçları karışık, düğümlü. || [TS. Ø]

Kilkeşik sıf. Karmakarışık, birbirine geçmiş. || [TS. Ø], {TS. → karışık, karmakarışık}

Kimsesiz sıf. 1-Kimsesi olmayan, yalnız. 2-İnsan yaşamayan ıssız yer. || [TS.kimsesiz] s. ve is. 1. Anası babası, yakını, koruyucusu olmayan (kimse): "Ocağın kimsesiz çocukları okuttuğumu da biliyordum." -F. R. Atay. 2. Hiç kimse bulunmayan, boş: *Kimsesiz topraklar. "Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında / Yürüyorum arkama bakmadan yürüyorum."* -N. F. Kısakürek.

Kimyevi sıf. ar. 1-Kimyaya ait olan, ona has olan. 2-Üretimde kimya usullerinin tabiki ve bu yollarla maddeler hazırlanması, üretilmesi ile ilgilenen. 3-Sanayide kimyaya ait yollarla hazırlanan maddelerin askeri gayelerle tabiki ile ilgili olan. || [TS.kimyevi] s. Kimyasal.

Kinayeli sıf. 1- Üstü kapalı, dolaylı. 2- Alaylı, istihzalı || [TS.kinayeli] s. İçinde kinaye bulunan (söz): "Mebrure bu kinayeli sözlerle kendisine uzanan mektubu aldı." -P. Safa. "Bir de şu var ki katilin ben olduğumu kinayeli kinayeli söyledi." -S. F. Abasıyanık.

Kindar sıf. far. Kinci, kin besleyen. || [TS.kindar] s. Kinci, kinli: "Sert, sivri, kindar bir bakış." -R. H. Karay.

Kinétik sıf. yun. 1 -Kinetikle ilgili. 2-Harekete ait olan, hareketle ilgili. **Kinétik enerji** Hareket enerjisi, cismin hareketinden oluşan enerji. || [TS.kinetik] s. 1. Hareketle ilgili, hareket sebebiyle oluşan. 2. is. tek. Hareket olaylarını inceleyen bilim dalı. 3. kim. Kimyasal tepkimelerin hızlarını inceleyen bilim dalı. *kinetik enerji

Kinli sıf. Kin güden, kin tutan, kini olan. || [TS.kinli] s. Öç almak isteyen, kin tutan.

Kinsiz sıf. Kini olmayan, içinde kin tutmayan. || [TS.kinsiz] s. Kini olmayan, kin taşımayan.

Kipkec 1-is. Bir mekanizmanın hareket eden kısımlarının etrafında açık kalan yerleri sıkıca kapayan sıvı veya gazın çıkmasına engel olan şey, conta. 2-sıf. mah. Orta hâlli, normal, ne geniş ne dar. || [TS. Ø], {TS. → orta hâlli}

Kirayeli sıf. Kiralanmış, kiraya verilmiş, kirali. || [TS. Ø], {TS. → kirali}

Kirayelik sıf. Kiraya verilecek olan; kiraya verilmek üzere yapılmış. || [TS.kiralık] is. ve s. Kiraya verilecek olan. *kiralık adam, kiralık ev,*

kiralık kadın, kiralık kasa, kiralık katil, kiralık kız

Kirdarlı sıf. kon. 1-Çalışkan, tahammüllü. 2-Benzer, aynı. || [TS. Ø], {TS. → aynı, benzer, çalışkan, dayanıklı}

Kirdarsız sıf. 1-Beceriksiz, kabiliyetsiz, a-ciz. 2-Havsalasız, sabırsız. || [TS. Ø], {TS. → âciz, anlayışsız, beceriksiz, kabiliyetsiz, sabırsız}

Kireçli sıf. Birleşiminde kireç olan, kireçli. || [TS.kireçli] s. 1. Birleşiminde kireç olan veya kireci çok olan: Kireçli su. "Bir söylenişe göre, arazi tamamıyla kireçli olduğu için ağaçlar serpilme gücünden mahrum kalıyormuş." -A. Rasim. 2. Kirece sürülmüş, kireç bulaşmış: *Kireçli duvarlar.*

Kireli sıf. Kira ile tutulmuş, kiraya verilmiş.. || [TS.kirali] s. Kiralanmış olan.

Kiremitli sıf. Kiremitle kaplanmış. || [TS.kiremitli] s. Kiremiti olan

Kirimiş sıf. Sessiz. Kirimiş-kirimiş zar. Sessiz sessiz. || [TS. Ø], {TS. → sessiz}

Kirkit² sıf. Kabuğu çok sert olmayan (ceviz, fındık, badem vs.). || [TS. Ø]

Kirlenmiş sıf. Kirli hâle gelmiş, kir tutmuş. || [TS. Ø], {TS. → kirli}

Kirli sıf. Kir tutmuş, kirlenmiş olan. || [TS.kirli] s. 1. Leke, toz vb. ile kaplı, pis, murdar, mülevves: "Perdeci çapaklı gözlerini kirli yumruklarıyla oğuşturarak cevap verdi." -P. Safa. 2. (kadın için) Aybaşı durumunda bulunan. 3. mec. Toplumun değer yargılarına aykırı olan: *Kirli iş. "Bu isim bana bir zamanlar İstanbul'un en kirli âlemlerinde yuvalanmış bir simayı hatırlattı."* -H. Z. Uşaklıgil. (birinin) kirli çamaşırlarını ortaya dökmek (birinin) ayıp, kusur veya suçlarını açıklamak, söylemek.

kirliye atmak yıkanmak için bir kenara koymak, bir yerde biriktirmek. *kirli çamaşır, kirli çıkı, kirli çıkın, kirlihanım peyniri, kirli kan, kirli sar

Kirpiksiz sıf. Kirpiği olmayan veya çok seyrek olan. || [TS. Ø]

Kirslı sıf. Yarası iyileştikten sonra etrafında sert şişliği olan. || [TS. Ø]

Kirşanlı sıf. Pudralı, pudra sürmüş. || [TS. Ø], {TS. → pudralı}

Kiseli sıf. Kesesi olan (hayvan). || [TS.keseli] s. Kesesi olan *keseli kurt

Kişisiz zar. ve sıf. Kocasız, yalnız. || [TS. Ø], {TS. → dul, kocasız, yalnız}

Kişivarı sıf. Erkeğe benzer şekilde, erkek gibi. || [TS. Ø], {TS. → erkeksi}

Kişmiri sıf. Bu kumaştan yapılmış. || [TS. Ø]

Kitabçı is. 1-Kitap seven, kitaba düşkün. 2-Kitap satan kimse. 3-sıf. Kitap alış veriş ile uğraşan kimse. || [TS. Ø]

Kitaberest sıf. ve is. ar. ve far. Kitabı çok seven, kitap düşkünlü.

Kitreli sınıf. Kitresi olan. || [TS. Ø]
Klassik sınıf. lat. 1-Klasik bir sanatçı tarafından meydana getirilmiş, Örnek olabilecek değerde. // Meydana getirildiği ve yaşadığı zamandan uzun müddet geçmesine rağmen kendi kıymetini kaybetmeyen (eser veya şahıs). // Tipik, karakteristik. 2-Kadim Yunanlılara ve Romalılara ait olan. 3-Çok güzel, numunevi. **Klassik güzellik** vs. Kadim Yunanlılarda ve Romalılarda güzellik idealini yansıtan. 4-Antik dil ve edebiyatın eğitimi ile ilgili olan **Klassik gimnaziya** Komünist ihtilalinden önce Rusya'da antik dillerin ve edebiyatların eğitiminin mecburi olduğu orta dereceli okul. || [TS.klâsik] s. 1. Eski Yunan ve Roma çağı dili ve sanatı ile ilgili olan: *İlyada klâsik bir eserdir. "Klâsik eserlerin oynandığı bir milli tiyatroları yok."* - H. Taner. 2. XVII.yüzyıl Fransız dili, sanatı ve yazarları ile ilgili olan: *Racine bir Fransız klâsik yazarıdır.* 3. Üzerinde çok zaman geçtiği hâlde değerini yitirmeyen, türünde örnek olarak görülen (eser veya sanatçı): *Leylâ ile Mecnun klâsik Türk eserlerinden biridir.* 4. Sanatta kuralcı. 5. Alışılmış olan, yenilik getirmeyen, geleneksel: *Klâsik yöntem. "Klâsik şiirin yıkıldığından beri, şiiri, bin kişi bin türlü tarif ediyor."* -Y. K. Karaosmanoğlu. 6. is. Eski Yunan, Roma veya XVII. yüzyıl Fransız sanatıyla ilgili sanatçı veya eser: *Yunan klâsiklen. Fransız klâsikleri.*
Klaviaturalı sınıf. Klavyesi olan. || [TS.klâvyeli] s. Klâvyesi olan.
Klavişli sınıf. Klavyesi, dili olan. || [TS. Ø]
Kobud sınıf. Kaba. || [TS. Ø],{TS.→kaba}
Kobudyunlu sınıf. Kaba yünlü. || [TS. Ø]
Koşuşlu sınıf. Kovuk meydana gelmiş, kovuklu. || [TS. Ø]
Kokainli sınıf. Kokaini olan, terkinde kokain maddesi olan. || [TS. Ø]
Kokardalı sınıf. Kokart takılmış, kokartlı. || [TS.kokartlı] s. ve is.Kokardı olan (kimse): *FİFA kokartlı hakem.*
Kola sınıf. Kısa boynuzlu; kısa boynuz. || [TS. Ø]
Kolabuynuz(lu) sınıf. Boynuzu kısa olan, boynuzu kısa. || [TS. Ø]
Kolahüren sınıf. kon. Boşu boşuna havlayan köpek. || [TS. Ø]
Kolbasalığ is. sınıf. Sucuğa yararlı, sucuk yapımı için ayrılmış. || [TS. Ø]
Kolxozlararası sınıf. Birkaç kolhoza ait olan, birkaç kolhozun meydana getirdiği. || [TS. Ø]
Kolitli sınıf. Kalın bağırsak iltihabı olan. || [TS. Ø]
Kol-koslu sınıf. Kaba otlu, kaba kot bürümüş, basmış. || [TS. Ø]
Kolléjial sınıf. lat. Kollektif, bir grup tarafından hayata geçirilen. || [TS. Ø],{TS.→kolektif}

Koléktorlu sınıf. tekn. ter. Kolektörü, akümalatörü olan. || [TS. Ø]
Kolloidal sınıf. yun. kim. Kolloide has olan kolloid özelliklerine malik olan. || [TS. Ø]
Kollu sınıf. Kaba ot basmış, bürümüş. || [TS.kollu] s. 1. Kolu olan: *Kollu sandalye.* 2. Herhangi bir biçimde kolu olan.
Kollu-koslu sınıf. Kaba otlu alan, kaba ot bürümüş. || [TS. Ø]
Koloritli sınıf. Kolohti olan. || [TS. Ø]
Kolpan sınıf. mah. Dallı budaklı, çok küçük dalları olan. || [TS. Ø]
Kolşekilli sınıf. Kaba ot şeklinde olan, ona benzeyen. || [TS. Ø]
Kombinezonlu sınıf. İş elbisesi, tulum giymiş. || [TS. Ø]
Komik sınıf. lat. 1- Komediye has olan komedi ile ilgili olan. 2- Komik, güldürücü. || [TS.komik] s. 1. Gülme duygusu uyandıran, güldürücü, gülünç: *"Komik yapılu bir tiyatro mareşaline benziyor."* -A. Gündüz. 2. is. Güldürülerde oynayan oyuncu: *"Perde kapanınca komiğin başarısı uzun uzun alkışlandı."* -N. Cumalı.
Kommunal sınıf. fr. Şehir üretimine ait olan. || [TS. Ø]
Kompléksli sınıf. Toplu hâlde, kompleks şeklinde olan. || [TS.kompleksli] s. Kompleksi olan: *"Kompleksli olan insan bu aşağılık duygusunu örtmek için inadına yüksekte atar."* -H. Taner.
Kompléktleşdirici sınıf. ve is. Birleştirme, bütünleştirme işiyle uğraşan işçi. || [TS. Ø]
Kompléktli sınıf. ve zar. Tam, bütün hâlde. || [TS. Ø],{TS.→bütün, tam}
Kompléksiz sınıf. Tam, bütün hâlde olmayan. || [TS. Ø],{TS.→eksik, yarım}
Kompréssorlu sınıf. tekn. ter. Kompresörü olan, kompresörle çalışan. || [TS. Ø]
Kompromisli sınıf. Karşılıklı tavize dayanan, bu yol ile. || [TS. Ø]
Konduktorlu sınıf. Kondüktörü olan. || [TS. Ø]
Konduktorsuz sınıf. Kondüktörü olmayan. || [TS. Ø]
Konkrét sınıf. lat. Tam, kesin, açık, belirgin, gerçek, mevcut olan. || [TS. Ø],{TS.→açık, belirgin, gerçek, kesin, tam, somut}
Konsérvleşdirici is. ve sınıf. Mikroplardan temiz hâle getirici, konserve hâline getiren. || [TS. Ø]
Konspirativ sınıf. lat. Gizli. || [TS. Ø],{TS.→gizli, saklı}
Konstitüsüyaçı is. ve sınıf. Anayasa taraftarı. || [TS. Ø],{TS.→anayasacı}
Konstitüsüyalı sınıf. Anayasası olan, anayasaya dayanan. Konstitüsüyalı monarhiya Meşrutî monarşi, padişahın yetkilerinin a-nayasa ile sınırlandırıldığı devlet şekli. || [TS. Ø]
Kontinéntal sınıf. lat. Kıta İçin karakteristik olan.
Kontinéntal iklim çoğ Çok deyişken, yazlan

sıcak, kışları isse çok soğuk olan iklim, karasal iklim. || [TS. Ø]
Kontrolsuz sıf. ve zar. Üzerinde kontrol olmayan (olmadan). || [TS. Ø]
Kontuziyalı sıf. Eziği olan kimse. || [TS. Ø]
Konusaoşşar sıf. Koni biçiminde olan. || [TS. Ø], {TS. → konik}
Konusşekilli sıf. Koni biçiminde.. || [TS. Ø], {TS. → konik}
Konusvarı sıf. Koni biçiminde.. || [TS. Ø], {TS. → konik}
Konvêyêrli sıf. Bantlı, bant tatbik edilmiş. || [TS. Ø]
Koppuş sıf. Şişman, tombul. || [TS. Ø], {TS. → şişman, tombul}
Kor sıf. 1- Görme yeteneğini kaybetmiş, görme hissi olmayan, görme melekesi olmayan, gözü görmeyen. **Kor étmek (élemek)** Gözlerini oydurmak, çıkarttırmak. **Kor olmağ** Görme kabiliyetini kaybetmek. 2- is. Kör insan. // Gözü iyi görmeyen, zayıf gören. 3- mec. Etrafında olan olaylardan habersiz olan, onları görmeyen, idrak etmeyen anlamayan, hissetmeyen. // Mec. Anlamaz, cahil, kaba. 4-mec. Katı, kesif, koyu. // mec. Açık olmayan, belli olmayan, İyi seçilmeyen. 5- Takıldığı kelimelere kötü anlam kazandırır: **Kor talé-Kör talih**, **kor güvveler-Kötü kuvvetler**, şer kuvvetler. 6-mec. Çıkış yeri olmayan, arkası kesik olan. **Kor çay çoğ.** Hiçbir suya ulaşmadan yarı yolda kuruyan ırmak. // Penceresi olmayan, penceresiz. 7- Karanlıkta dumanlı havada sadece bazı araçların yardımı ile yapılan. **Kor bağırsağ** anat. Kalın bağırsağın ince bağırsakla birleştiği kısımda bulunan kapalı uzantı, apandisit. **Kor çiban** Başı olmayan çiban. **Kor düyün a-Açılması zor olan duyum**, b- mec. Halledilemsi çok zor olan mesele. **Kor étmek** Yok etmek, mahvetmek, hiç etmek. **Kor ğalmağ** E-ğitimden yoksun olmak, mahrum olmak, dünyadan habersiz olmak. **Kor ğuruş (ğepik)** Bir kapik olsa bile. **Kor ğuyu** Suyu olmayan, suyu kurumuş kuyu. **Kor hōcet** Ters, inatçı kimse. **Kor ilan** zool. Böceklerle beslenen, yılan benzeyen sürüngen. **Kor nefis İhtiraslı nefis, Önlenemeyen nefis.** **Kor ocağ** Çocuksuz ev, ocak **Kor olmağ** Gözlen kapanmak, görme yeteneğini kaybetmek. **Kor olsun!** Beddua, kargıma, nefret ifadesi olarak kullanılır. **Kor öküç** kimi Hiçbir iş yapmayan, çalışmayan **Kor siçan** zool. Yer altında yaşayan kemirici; köstebek. **Kor şeytan**-insanlara kötülük ettiğine İnanılan güç. **Kor şeytan deyir ki...**, **Kor şeytan ne deyir...** Bir işi yapmada tereddüt bildirir. **Kor topal** Kusurlarıyla birlikte. **Kor tut-duğun(u)** buraxmaz Ters, inatçı kimse için kullanılır. **Kor yapalağ a-Baykuş**, b-mec. Kötülük sembolü olarak kullanılır. **Le'net sene**, **kor şeytan!** İstenmeyen

bir hareketten kaçınmak isterken söylenen ifade. **Yurdu kor olmağ (ğalmağ)** Öldükten sonra nesli kalmamak, yurduna sahip çıkacak evladı kalmamak. || [TS.kör]s. ve is. 1. Görme duygusu olmayan, görmez: **Kör göz.** "**Körü körüne duygululuk sanatçıyı da, körün değneğiyle yolunu araması gibi zavallı duruma düşürür.**" -N. Cumalı. 2. Keskinliği yeterli olmayan: **Kör bıçak. Kör makas.** 3. Az aydınlık veren: "**Sahanlığın üstünde bir kör kandil yanıyordu.**" -H. R. Gürpınar. 4. mec. Arkası tıklalı olan veya işlek olmayan: **Kör hat. Kör sokak. Kör yer.** 5. mec. Olguları sezme ve kavrama yetisi, dikkati olmayan. 6. mec. Duyarlığını yitirmiş: "**Muhitimiz bize karşı her an kör, sağır ve şursuzdur.**" -A. Ş. Hisar. 7. Bu kelime bazı deyimlerde kötuleyici bir sıfat gibi kullanılır: **Kör talih. Kör şeytan.** "**Vakıa bu kör siyaset yüzünden Türklük Rumeli'den çıktı.**" -Y. K. Beyatlı. **kör olası (veya kör olasıca, olsun)** bir ilenme sözü olarak kullanılır: "**Kör olası sanatın ne ölçüsü var, ne de tartısı.**" -O. V. Kanık. "**Ne kör olası hastalıklımış o öyle!**" -S. Eyuboğlu. **kör değneğini beller gibi** hep aynı biçimde davranıp hiçbir yenilik veya değişiklik yapmayı düşünmeyenlerin tutumunu niteler: "**Evde, kör değneğini bellemiş gibi, sabahları, biraz kızarmış ekmek, tereyağı ve reçelle çay içtiğimiz hâlde, bunlar, eniştemizin köşkünde bir öğle yemeği miktarına çıkar.**" -A. Ş. Hisar. **kör düğüm kördüğüm. kör kör parmağım gözüne** 1. çok belli, göze batacak kadar ortada: **Meğerse iş kör kör parmağım gözüne imiş!** 2. "**Orada da bazı kimseler sanat denince, ille kuru, basit, yalın kat, kör kör parmağım gözüne bir üslubu anlıyorlar.**" -H. Taner. **kör kurttan bile vazgeçmemek** en küçük varlığı bile hor görmeden korumak. **kör oğlu bk.** Köroğlu. **kör ölür badem gözülü olur, kel ölür sırma saçlı olur** bir kimse veya bir şey yok olunca değer kazanır: **Neden, kör ölür badem gözülü olur, denildiğini, o körolası dünyada Tahtalıköy'e gelince çok iyi anladım. kör satıcının kör alıcısı olur** "herkes dengiyle iş yapar" anlamında kullanılır. **kör şeytandan bulmak** ilenme sözü olarak kullanılır. **körle yatan şaşı kalker değersiz, kötü kimselerle ilişki kuranlar kötü huylar edinirler. körler mahallesinde ayna satmak** bir şeyi ona hiç ihtiyaç duymayacak olan çevreye götürmek. **körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz istenilen şey fazlasıyla elde edildi. körün taşı rastlantı sonucu birine zarar veren, hesapta olmayan iş. körünü kırmak · hlk.** hevesini almak. **körünü öldürmek · hlk.** gururunu kırmak, güçsüzlüğünü kabul etmek. ***kör ağaç, kör alan, kör bağırsak, kör boğaz, kör çapa, kör dövüşü, kör duman, kördüğüm, körebe, kör fare, kör faregiller, kör**

hat, kör kadı, kör kandil, kör kaya, kör köstebek, kör kurşun, kör kuyu, körkütük, kör nişancı, kör nişancılık, kör nokta, kör ocak, olsun), kör sıçan, kör şans, kör şeytan, kör talih, kör tapa, kör topal, kör uçuş, körü körüne, kör yılan, kör yilangiller

Korafehm sıf. Hafızası zayıf olan, bir şeyi geç anlayan, idraksiz. || [TS. Ø], {TS.→idraksiz}

Korazéhin sıf. Hafızası zayıf, idraksiz, bir şeyi geç anlayan. || [TS. Ø], {TS.→idraksiz}

Korbucag(lı) sıf. ve is. Geniş açılı üçgen. || [TS. Ø]

Korbuz sıf. kon. Büyük cüsseli, yaşından büyük gösteren; güçlü kocaman gövdeli. || [TS. Ø], {TS.→cüsseli}

Korgöz sıf. 1 - Gözü görmeyen, kör. 2- mec. Gafil, gaflette olan, herşeyden habersiz. || [TS. Ø], {TS.→âmâ, gafil, görmez, kör}

Kor-kobud sıf. kon. Biraz veya çok kaba; yakışksız. || [TS. Ø], {TS.→yakışksız}

Koroğluhengi sıf. Koroğlu'nun bıyıkları gibi uzun ve yukarı bükülmüş hâlde (bıyık). || [TS. Ø]

Koroğlusayağı sıf. bak. Koroğluhengi. || [TS. Ø]

Kortebii sıf. 1- İnsanın iradesi ile ilgili olmayan, refleks olarak irade dışı olan, kendi kendine oluşan, tabiat güçleri ile meydana gelen. 2- Doğru düzgün siyasi önderlikten mahrum olarak; nizamsız. || [TS. Ø], {TS.→doğüstü, düzensiz, nizamsız, tabiatüstü}

Koruş sıf. ve is. kon. 1- Gözleri iyi görmeyen, gözü zayıf gören. 2- mah. Kör, keskin olmayan. || [TS. Ø], {TS.→âmâ, görmez, kör}

Kosa sıf. 1- Yüzünde tüy bitmeyen, seyrek tüylü, köse. 2- bak. Kosa-kosa. || [TS.köse] s. 1. Bıyığı, sakalı çıkmayan (erkek): "*Köse kâtip, gözlerini kırıştırarak dinlemeye başlamıştı.*" - K. Tahir. 2. Köse buğday. köseyle alay edenin top sakalı kara gerek başkasının eksikleriyle eğlenen kimsenin kendisi kusursuz olmalıdır.**köse buğday, köse sakal*

Kosasağgal sıf. ve is. Yüzünde seyrek tüy olan veya hiç olmayan. || [TS. Ø], {TS.→köse}

Kosmetik sıf. yun. Kozmetiğe ait olan, ona gerekli olan. || [TS. Ø]

Kostyumlug sıf. 1 - Kostüm dikilmeye yarar. 2- Kostüm dikilecek kumaşın miktarı. || [TS.kostümlük] s. Kostüm yapmaya elverişli: *Kostümlük kumaş.*

Kotancığı sıf. Kotancığı olan. || [TS. Ø]

Kotlélik sıf. Kotlet için yarayan. || [TS. Ø]

Kotmul sıf. mah. Çok kullanılmadan dolayı kısalmış, kütleleşmiş (süpürge). || [TS. Ø]

Köbeli sıf. Süslü, etrafı süslenmiş. || [TS. Ø], {TS.→bezekli, süslü}

Köçebe sıf. Bir yerde karar kılmayıp daimi olarak yurdunu değiştiren; göçeri. || [TS.göçebe] is. 1.Değişik şartlara bağlı olarak belli bir yöre içinde çadır, hayvan ve öteki araçlarla yer değiştiren, yerleşik olmayan (kimse veya topluluk), göçer: "*Karakaçanları, sürüleriyle dağ dağ dolaşan göçebe çobanlarıdır.*" -A. Haşim. 2. s. zool. (bazı hayvanlar için) Mevsimlere göre ülke veya yer değiştiren.

Köçeri sıf. 1- Bir yerde karar kılıp yaşamayan, göçer, daimi olarak bir yerden başka bir yere göç eden kimse. // is. Göçer hayat süren kimse. 2- Göçenler ve onların hayatıyla ilgili olan. 3- Göçmen kuşlar. // İklim, yem vs. şartlardan dolayı yerini değiştiren (balık, hayvan vs.). 4- mec. Bir yerde karar kılmayan, sık sık yerini değiştiren. || [TS.göçeri] s. Sürekli yer değiştiren, göç etmekten hoşlanan.

Köçerçi sıf. mah. bak. Köçeri. || [TS. Ø], {TS.→göçeri}

Köhlen sıf. Besili at, küheylan. || [TS. Ø]

Köhne sıf. far. 1- Uzun müddet kullanmadan dolayı yıpranmış, eskimiş, bozulmuş. // Çoktan beri kalan. 2- Bundan önce olan, evvelki, geçmiş. 3- Eskiden kalma, çoktan beri kullanılan, şimdiye kadar devam eden, geçmişe ait olan, zamanı geçmiş. 4- Kadim, geçmiş devre ait, eski. 5- Tecrübeli, görmüş geçirmiş, pişmiş. // Yaşlı, ihtiyar, yaşça daha büyük. 6. Eski, en öncesinden. 7- Gerici, zamana uymayan. **Köhne hamam köhne tas bak Eski hamam eski tas (Eski¹)de. Köhneden vurub tezeden çih-mağ Hem eskiden hem yeniden, her şeyden konuşmak.** || [TS.köhne] s. 1. Eskiyip yıpranmış, bakımsız kalmış: "*Annemin, çocukluğundan beri yanından ayırmadığı, köhne ciltli, küçük bir mushafı vardı.*" -Y. K. Beyatlı. 2. mec. İçinde yaşanan zamana göre geride kalmış, eskimiş, çağ dışı: *Köhne bir düşünce.*

Köhne-kürüş sıf. Çok eski, kullanılamayacak kadar yıpranmış, eski; yırtık, yırtılmış. || [TS. Ø], {TS.→eski, pörsük, yırtık}

Köhnemiş sıf. 1- Çok kullanılmadan dolayı harap olmuş; yıpranmış. 2- Çok beklemeden dolayı bozulmuş, tazeliğini kaybetmiş. 3- Devre, zamana çağa uygun olmayan; modası geçmiş, artık kullanılmayan. || [TS. Ø], {TS.→çağ dışı, köhne}

Köhnesayağ sıf. ve zar. Eski tarzda, eskiden olduğu gibi. || [TS. Ø]

Kök² sıf. 1- Etili, semiz, şişman, tombul. 2-mec. kon. Kendinden sonra gelen kelimenin gücünü, anlamını etkisini güçlendirir. || [TS. Ø], {TS.→etli, semiz, şişman, tombul}

Kökdoğrayan sıf. Bitki köklerini doğramak için kullanılan, alet. || [TS. Ø]

Kökeldici sıf. Şişmanlığa sebep olan, şişmanlatan. || [TS. Ø]

Köklenmiş sıf. Akortlanmış. || [TS. Ø], {TS.→akortlu}

Köklü sıf. 1- Toprak altında kökleri olan. // Kökü üzerinde olan, kökü ile birlikte. 2-mec. Büyük, sağlam, muhkem. 3- mec. Çok akrabası olan, kabilesi büyük olan. || [TS.köklü] s. 1.Kökü olan. 2. *mec.* Kökleşmiş, iyi yerleşmiş, kalıcı olan, esaslı. 3. *mec.* Soylu, soyu soppu belli, iyi tanınan. *köklü aile

Köklü-budağlı sıf. 1- Büyük, gelişmiş, kalın, dallı budaklı. 2- *mec.* Çok akrabası olan, büyük kabile. || [TS. Ø], {TS.→dallı budaklı}

Köklü-kömecli sıf. 1- İri, büyük ve kalın dalları olan. 2-mec. Çok akrabası olan. || [TS. Ø]

Köklü-gövdeli sıf. Büyük dalları, budakları olan. || [TS. Ø]

Köksüdülu sıf. 1- Etili, büyük, iri, göğüslü. 2- bak **Köksüdülosu.** || [TS. Ø], {TS.→büyük, etli, göğüslü, iri}

Köksüz sıf. Kökü olmayan. || [TS.köksüz] s. 1. Kökü olmayan. 2. *mec.* Temeli, dayanağı veya gerçekliği olmayan.

Kökümsov sıf. bot. Gövdesi toprağın altında olan, yumru köklü bitki. || [TS. Ø]

Kökyuyan sıf. Yumru köklü bitkilerin kökünü yıkamak için kullanılan araç. || [TS. Ø]

Kölgeleyici sıf. ve is. Gölge yapmak için kullanılan. || [TS. Ø]

Kölgeli sıf. 1- Gölge düşüren, gölgesi olan. 2- Gölge düşmüş, gölge altında olan; gölge. 3- *mec.* Şüpheli, karanlık. 4- *mec.* Gam, keder ifade eden; kederli, gamlı. || [TS.gölgeli] s. 1. Gölge altında olan. 2. *mec.* Nitelik ve ayrıntıları iyice bilinmeyen. *gölgeli resim

Kölgeséven sıf. Gölgelik yerlerde iyi yetişen, güneşli yerleri sevmeyen bitki. || [TS. Ø]

Kölgesiz sıf. Gölgesi olmayan, gölge etmeyen. || [TS.gölgesiz] s. Gölgesi olmayan.

Kömbe 1- sıf. İri, yuvarlak, kalın ekmek. 2-is. Tandırda ekmek pişirirken tandırın duvarına yapıştırılan, fakat akıp kül üzerine düşen hamurun pişmesiyle oluşan ekmek. 3-sıf. Çirkin, yakışsız, tombul, şişko. || [TS. Ø], {TS.→çirkin, tombul, yakışsız}

Kömbedodağ sıf. Kalın dudaklı dudakları çirkin ve kalın olan. || [TS. Ø]

Kömekdar sıf. ve is. esk. Yardımcı. || [TS. Ø], {TS.→yardımcı}

Kömeksiz 1- sıf. Kimseden yardım görmeyen, yardım edeni olmayan; aciz. // Yalnız, kimsesiz, himayesiz. 2- zar. Hiçbir yardım olmadan, kimsenin yardımı olmadan. || [TS. Ø], {TS.→âciz, güçsüz}

Kömürçıkaran sıf. ve is. Kömür ocağında kömür çıkaran işçi. || [TS. Ø]

Kömürğazıyan sıf. ve is. Kömür ocağında kömür çıkaran işçi. || [TS. Ø]

Kömürlü sıf. Kömürü olan, üzerine kömür tozu konmuş. || [TS.kömürlü] s. 1. Birleşiminde kömür olan. 2. Yakıt olarak kömür kullanan: *Kömürlü lokomotif. Kömürlü kalorifer.*

Kömürsorana sıf. ve is. Hidrolik vasıtasıyla kömür çıkaran araç, motor. || [TS. Ø]

Kömürtemizleyen sıf. ve is. Kömürü temizlemek için kullanılan, kömür temizlenmesinde kullanılan motorlu araç vs. || [TS. Ø]

Kömüryükleyen sıf. Çıkarılan kömürleri vagona vs. yükleyen araç. || [TS. Ø]

Köndelen sıf. Enine // Yan tarafa, yanlamasına, yan. || [TS. Ø], {TS.→yan}

Könlüaçığı sıf. Neşeli, güler yüzlü. || [TS. Ø], {TS.→güler yüzlü, neşeli, şen}

Könlüğara sıf. ve is. Her şeyden, herkesten şüphelenen, şüpheli, kimsenin mutluluğunu isemeyen, her şeyde kötülük a-ayan; kötü kalpli. || [TS. Ø], {TS.→kuşkucu, septik, şüpheli}

Könlüğırığı sıf. ve zar. Gönlü bir şeyden dolayı incinmiş, kalbi kırılmış; küskün, kalbi kırık. || [TS. Ø], {TS.→kalbi, kırık, küskün}

Könlüsınığı sıf. ve zar. bak. **Könlüğırığı.** || [TS. Ø], {TS.→kalbi, kırık, küskün}

Köntöy sıf. 1- Kaba, nezaketsiz, edepsiz, münasebetsiz. 2- Kaba, biçimsiz. **Köntöy-köntöy** zar. Kabacasına neza-ketsizcesine. || [TS. Ø], {TS.→edepsiz, kaba, münasebetsiz, nezaketsiz}

Könülaçan sıf. İç açan, mutluluk, ferahlık veren; neşelendiren, zevk veren, tatlılık veren. || [TS. Ø], {TS.→iç açıcı}

Könüllü sıf. 1- Kendi rızası ile, kendi isteği ile. // is. Bir işi kendi isteği, arzusu üzerine alan kimse. 2-tabiatlı,.... kalpiyaratılıştı. 3- Toplumun yardımı ile oluşturulup çalışan bazı sosyal kuruluşların isiminin bir kısmı. || [TS.gönüllü] s. 1. Ağır veya tehlikeli bir işi yapmayı hiçbir yükümü yokken isteyerek üstlenen: "*Yabancı dil bildiği için de, Kore'ye gönüllü olarak göndermeye kalkmışlardı.*" -Ç. Altan. 2. Çok istekli: *O bu işin gönüllüsü.* "*Henüz nizamiye ve gönüllü taburların neferleri dağılmamıştı.*" -Ö. Seyfettin. 3. is. Seven kimse veya sevgili: *Bu kızın gönüllüsü.* *gönüllü gönülsüz

Könülséven sıf. Sevimli, arzulanana, istenen. || [TS. Ø], {TS.→sempatik, sevimli}

Könülsüz sıf. ve zar. İstemeden, istemeyerek, arzusuz, hevesiz. **Könülsüz tike** İstemeyen, arzu edilmeyen, hoş gitmeyen şey, kimse. || [TS.gönülsüz] s. ve *zf.* Gönlü olmayan, isteksiz, istemeyerek: "*Gönülsüz namaz göğe ağmaz.*" - Atasözü.

Köpbece 1- sıf. Şişko, tombul. 2- is. mah. Yumurta karıştırılmış hamurla pişirilen

ekmek. || [TS. Ø], {TS. → şişko, şişman, tombul}

Köpeklî sıf. Köpeği olan, köpek besleyen. || [TS. köpeklî] s. Köpeği olan.

Köpeş sıf. Şişkin, hava ile dolup hacmi büyümüş. || [TS. Ø], {TS. → şişkin}

Köpüklü sıf. Köpüğü olan, köpük meydana getiren, köpüklenen, köpükle kaplı. || [TS. köpüklü] s. Köpüğü olan, köpüklenen: "Köpüklü denizin üstünde serseri martılar uçuşuyor." -Ö. Seyfettin. "Yağsız köpüklü ayranlar içmiş, bulgur pilâvı yemişler." -S. F. Abasıyanık.

Köpüksüz sıf. Köpüğü olmayan, köpük yapmayan veya az köpüren. || [TS. köpüksüz] s. Köpüğü olmayan, köpüklenmemiş: *Köpüksüz ayran.*

Körpe sıf. 1- Yeni olmuş, doğmuş, süt e-men. // Yeni doğmuş yavru. // is. Henüz süt emen çocuk, bebek. **Körpeler évi** (Üç yaşına kadar) küçük çocuklara bakılan müessese. 2- mec. Taze, yeni. 3- Çocuk görünümünde, çok genç, henüz yetişkin olmamış. || [TS. körpe] s. 1. (bitki için) Dalından yeni koparılmış, tazeliği üstünde, daha büyümemiş, kart karşıtı: *Körpe fidan. Körpe hiyar.* 2. (insan için) Yeni yetişmekte olan: "Köşedeki masada körpe, ötekinde olgun birer hoş kadın..." -R. H. Karay. "Sait, öykülerine tutkun bu körpe karikatürçünün konuşmasından pek memnun kalmıştır." -S. Birsal. 3. (hayvan için) Büyümemiş: *Körpe kuzu.* "Kaplan ve yılan, körpe ceylanların hayaliyle gözlerini kapadılar." -H. E. Adivar. 4. mec. Genç, hoş, güzel, yeni yetişmiş, henüz bozulmamış, yıpranmamış: *Körpe dimağlar.* "Bir vakitler, Mahmur'un körpe rayihasıyla doldurduğu odalar şimdi boş ve sahipsiz." -H. Taner.

Körpece sıf. Çok küçük. || [TS. Ø], {TS. → körpecik}

Körpeli sıf. Körpesi, küçük çocuğu, bebeği olan. || [TS. Ø]

Körpülü¹ sıf. Üzerinde köprü olan, köprü yapılmış. || [TS. köprülü] s. 1. Köprüsü olan. 2. *min.* İki bölümü bir köprü ile birbirine bağlanmış (yapı): *Körpülü konak*

Körpülü² sıf. Köprüsü olan, ucunda halkası olan (kemer). || [TS. Ø]

Körüklü sıf. Körüğü olan, körük takılmış. || [TS. körüklü] s. Körüğü olan: *Körüklü fotoğraf makinesi.* "Karşı geçidin ağzında körüklü bir fayton arabası görüldü." -R. N. Güntekin.

Kösövlü sıf. Elinde yanmış odun parçası olan. || [TS. Ø]

Köşebend sıf. esk. Ensiz deri bağcıkla (köşe) bağlanan.

Kötük İs. 1- Ağacın yerden iri dallarına kadar olan kısmı. 2- Ağacın kalın yerinden kesilen bir parça. 3- Bir şey kullanıldıktan sonra atılan

kısmı (sigaret kötüyü: Sigara izmariti). // Makbuz vs. kesildikten sonra kalan kısmı, koçanı. // Kitabın, defterin vs. dikildiği yer, dikiş yeri. 4. mec. Yaşlı kimse, yaşça en büyük olan, ihtiyar anlamında. 5- Ağacın toprağın altında kalan kök kısmı. **Kötük dış Kırılmış,** çürümüş dışın etin içinde kalan kısmı. // mec. Temel, kök, asıl olan. 6. sıf. Şişman, tombul. || [TS. kötük] s. 1. Kalın ağaç gövdesi: "Etrafıma gölge salmayan, yemiş vermeyen hangi kötük baltadan kurtulur?" -H. E. Adivar. 2. Kesilmiş ağaç gövdesi: "Kenara iri zeytin kütükleri istif edilmişti." -R. H. Karay. 3. Kesimden sonra ağaç gövdesinin toprakta kalan bölümü: "Çamlıkları yarıyoruz, ağaçların kütüklerinden atıyoruz, ne bir köy, ne bir ses var." -M. Ş. Esendal. 4. Asma fidanı: "Kütüklerin üstündeki koruklara otlar tırmanan bahçeyi bir daha geçiyoruz." -F. R. Atay. 5. Resmî kayıt defteri, ana defter. 6. s. mec. Görgüsüz, kaba (kimse): "Biraz sonra bizim kütük kanepenin üstüne oturmuş, ayaklarıyla yerdeki yaprakları eziyordu." -H. E. Adivar. **kütük gibi** 1. çok şişmiş; 2. çok sarhoş. **kütüğe geçirmek** ana deftere yazmak.

Kövden sıf. esk. Akılsız, aptal, serseri. || [TS. Ø], {TS. → akılsız, aptal, serseri}

Kövrek sıf. 1- Gevrek, çabuk ufalanan, çabuk kırılan. 2- mec. Zayıf, titrek, yumuşak, hazin, ağlamaklı. 3- mec. Çabuk etkilenen, müteessir olan; yufka yürekli. **Kövrek olmağ** Her şeyden etkilenmek. || [TS. gevrek] s. ve is. 1. Kolayca kırılıp ufalanan: *Bazı taşlar çok gevrek olur.* 2. (gülüş için) Şen, neşeli: "Faik'in şişkin ağzından gevrek bir kahkaha boşaldı." -P. Safa. 3. is. Ağzın içinde kolayca parçalanıp dağılacak biçimde hazırlanmış bir tür çörek. **gevrek gevrek gülmek** kendine güvendiğini veya karşısındakini hafifsediğini anlatır: "Diğer dükkânların satılmayan mallarını ben sanki ne yapayım diye gevrek gevrek gülere kendi kendine hak verirdi." -A. Ş. Hisar.

Kövşenli sıf. Üzeri sapla kaplanan. || [TS. Ø]

Köyneklî sıf. Gömlek giymiş, üzerinde gömlek olan. || [TS. Ø], {TS. → gömlekli}

Köyneklîk sıf. 1- Gömleklîk, gömlek yapmaya yarar. 2- is. Gömleklîk kumaş. 3- Sayılarla birlikte kullanılarak bir, iki vs. gömleğe yetecek kadar olan kumaşın miktarını bildirir. || [TS. Ø], {TS. → gömleklîk}

Kranlı sıf. Kaldırıcı mekanizması, vinç mekanizması, olan. || [TS. Ø]

Kremli sıf. Kreması olan, kremalı. || [TS. Ø]

Kristallik sıf. Kristal şeklinde olan, kristalden ibaret olan, kristale ait olan. || [TS. Ø]

Kristalşekilli sıf. Kristale benzeyen, kristal şeklinde olan. || [TS. Ø]

Kubmétrlik sıf. Metreküple ölçülen. || [TS. Ø]

Kubşekilli sıf. Kûpe benzeyen, kûp şeklinde olan. || [TS. Ø], {TS.→kûbik}

Kurortoloji sıf. Kaplıca ve böyle yerlere ait olan. || [TS. Ø]

Kut-kut zar. ve sıf. Yığın hâlinde, küme hâlinde. || [TS. Ø], {TS.→kûme}

Kûbar ar. sıf. ve İs. 1- Aristokrat, asilzade. 2- esk. Kibar, nazik davranış. 3- Kendini toplumdân ayıran, başkalarına hor bakan; gururlu, kibirli kimse. || [TS. Ø], {TS.→aristokrat, gururlui kibirli, soylu}

Küçesüpüren sıf. ve is. Sokakları süpüren çöpçü. || [TS. Ø]

Küdüretli sıf. 1- Gamlı, kederli, dertli. 2-Kin besleyen, kin güden. || [TS. Ø], {TS.→dertli, gamlı, kederli, kinci, kindar, kinli}

Küftelik sıf. Köfte yapmaya, pişirmeye yarar. || [TS.köftelik] s. ve is. Köfte yapmaya elverişli (kıyma).

Kükrek sıf. Coşkun, kükreyen, aşır taşan, ele avuca sığmayan. || [TS. Ø], {TS.→coşkun}

Kükülük sıf. Kükü yemeği yapmaya yarar. || [TS. Ø]

Kükürdlü sıf. Birleşiminde kükürt olan, kükürdü olan. || [TS.kükürtlü] s. İçinde kükürt bulunan: *Kükürtlü ılıca. Kükürtlü sabun.*

Küle sıf. mah. Kuyruksuz, kuyruğu olmayan. || [TS. Ø], {TS.→kuyruksuz}

Küleçalan sıf. Küle benzeyen, kül renginde olan. || [TS. Ø], {TS.→kül rengi}

Küleçalar sıf. bak. Küleçalan. || [TS. Ø], {TS.→kül rengi}

Küleklî sıf. Rüzgarlı, rüzgar esen. || [TS. Ø], {TS.→rüzgârlı}

Küleklî-ğarlı sıf. Hem rüzgar esen hem de kar yağın (hava, gün). || [TS. Ø], {TS.→tipili}

Küleklî-tufanlı sıf. Rüzgarlı tufanlı. || [TS. Ø], {TS.→fırtınalı}

Küleklî-yağışlı sıf. Hem rüzgarlı hem yağmurlu. || [TS. Ø]

Külektutan sıf. Her zaman rüzgar alan, rüzgarlı. || [TS. Ø], {TS.→rüzgârlı}

Küleşli sıf. 1- Kaba samanlı, saplı. 2- Kaba samanla, tahıl saplarıyla örtülmüş, doldurulmuş. || [TS. Ø]

Külfetarası sıf. Aile içinde meydana gelen, aile arasında, ailede olan. || [TS. Ø], {TS.→ailevî}

Külfetli sıf. Ailesi, eşi ve çocukları olan. || [TS.külfetli] s. 1. Sıkıcı, zor, yorucu, özen isteyen. 2. Büyük masraf gerektiren: "*Gece sokağa çıkmaktan korktuğum için değil, bizim tarafta sokağa çıkmak külfetli oluyor da ondan.*"-B. Felek.

Külfetsiz sıf. Ailesi, çoluk çocuğu, eşi olmayan. || [TS.külfetsiz] s. 1. Sıkıntısız, kolay, özen istemeyen: "*Evinde külfetsiz ve içten bir konukseverlikle de ben karşılaştım.*"-H. Taner. 2. Az masrafla yapılan: "*Beni, gene evindeki*

gibi, sevimli ve külfetsiz karşılamıştı."-F. R. Atay.

Küllü sıf. ar. Sayısız derecede, sayılamayacak kadar çok. || [TS.küllü] s. 1. Bütüne ve genele ilişkin. 2. *meç.* Tümel

Küllü sıf. 1- Küle bulaşmış, batmış, içinde kül olan. 2- Birleşiminde kül olan. || [TS.küllü] s. İçinde veya üzerinde kül bulunan. *küllü su

Külrengi sıf. Kül renginde olan, boz. || [TS.kül rengi] is. 1. Odunun yanmasıyla oluşan, külün akla kara arasındaki rengi, gri: "*Dağlar kül rengi bir aydınlığın içinde kapkara yükseliyorlardı.*"-T. Buğra. "*Yaldızlı parmaklık demirdendi. Ama kül rengine boyanmıştı.*"-S. F. Abasıyanık. 2. s. Bu renkte olan.

Kültemizleyen sıf. Külü temizlemeye yarayan. || [TS. Ø]

Külü sıf. 1- Boz, kül renginde. 2- Kül rengine yakın renkte. || [TS. Ø], {TS.→kül rengi}

Kümbedli sıf. Damı kubbe, kümbet şeklinde olan. || [TS. Ø]

Kümbezli sıf. bak. Kümbedli. || [TS. Ø]

Künclü sıf. Köşesi olan, köşeli. || [TS. Ø], {TS.→köşeli}

Küncüdlü sıf. Susamlı, içinde susam olan. || [TS. Ø]

Kündeli sıf. Ayağına, boynuna pranga vurulmuş. || [TS. Ø], {TS.→prangalı}

Künfeyekün sıf. Alt üst. **Künfeyekün étdirmek** Alt üst ettirmek, darmadağın ettirmek. **Künfeyekün étmek** Alt üst etmek, darmadağın etmek. **Künfeyekün olmağ** Alt üst, darmadağın olmak; mahvolmak, dağılmak. || [TS. Ø], {TS.→alt üst}

Kür¹ sıf. 1- Yaygaracı, yüksekten ağlayan çocuk. 2- Dedliğini yürüten, inatçı, şamatacı, yaygaracı. 3- Tembel, beceriksiz, aciz, elinden hiçbir iş gelmeyen. || [TS. Ø], {TS.→âciz, beceriksiz, şamatacı, yaygaracı}

Kür² sıf. Pak, temiz (su). || [TS. Ø], {TS.→pak, saf(II), temiz}

Küreklî¹ sıf. Geniş omuzlu. || [TS. Ø]

Küreklî² sıf. Elinde kürek olan. || [TS. Ø]

Küreklîlik is. ve sıf. Kürek yapmaya yarar (ağaç vs.). || [TS. Ø]

Küren sıf. Saçı, tüyleri sarı-kırmızı renkte olan // is. Bu renkte saçlı, tüyü olan insan, at vs. || [TS. Ø]

Kürenvarı sıf. Sarı-kırmızı renkte, bu renge benzer renkte. || [TS. Ø]

Küreşekilli sıf. Küre şeklinde olan, kürevari. || [TS. Ø], {TS.→küremsi}

Kürevarı sıf. ar. Küre şeklinde, küreye benzer. || [TS. Ø], {TS.→küremsi}

Kürevî sıf. ar. Küre şeklinde, küreye benzer. || [TS.kürevî] s. Küresel, toparlak.

Kürklü sıf. Üzerinde kürk olan, kürk giyinmiş. || [TS.kürklü] s. 1. Kürkü olan, kürk

giymiş. 2. Kürkle süslenmiş: "*Hizmetçi kadın gri pardösüsünü, içleri kürklü eldivenlerini, şapkasını getirip verdi.*" -S. F. Abasıyanık. 3. Postu kürk olarak kullanılan (hayvan).

Kürt sınıf. Kuşların yavrulama, kuluçkaya yatma devrindeki hâli, durumu **Kürt düşmek (yatmağ)** Kuluçkaya yatmak. **Kürt toyuğ** mec. Evden dışarıya çıkmayan, tembel kimse. **Kürt toyuğ kimi yerimek** Yaylana yaylana ve ağır ağır yürümek. || [TS. Ø]

Kürülü sınıf. Yumurtası, havyarı olan. || [TS. Ø]

Küsen sınıf. bak. Küseyen. || [TS. Ø]

Küseyen sınıf. Çabuk küsen, her şeye gücenen. || [TS. Ø]

Küskün 1- sınıf, Küsmüş, gücenmiş, darıl-mış. 2-bak. **Küsdümağacı.** **Küskün-küskün** zar. Küsmüş, gücenmiş, darılmış hâlde. ||

[TS.küskün] s. 1. Küsmüş olan, gücenik, muğber: "*Hamdune Hanım, aksi, küskün bir kadındı.*" -Ö. Seyfettin. "*Biraz evvel daha kızgın, daha küskün bir tavırla dışarı çıktı.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. *hlk.* Gelişmemiş, küçük kalmış. 3. *is. bot.* Küstüm otu. *küskün küskün

Küstax sınıf. far. klas. Saygısız ve laubali hareket eden, arsız, edepsiz, pervasız, hayasız. ||

[TS.küstah] *is. ve s.* Sıra, saygı tanımadan davranan (kimse): "*Babasının koltuğuna küstah bir tarzda oturmuş, bacaklarını, yatar gibi uzatmış ve laubali şeyler söylüyor.*" -R. N. Güntekin.

Küsülü sınıf. Küsmüş incinmiş, gücenmiş. **Küsülü** kimi Birbirine küsmüş, darılmış gibi. || [TS. Ø], {TS.→küskün}

Kütbaş sınıf. Akılsız, kalın kafalı. || [TS. Ø], {TS.→akılsız, alık, kalın kafalı}

Kütbeyin sınıf. bak. Kütbaş. || [TS. Ø], {TS.→akılsız, alık, kalın kafalı}

Kütbucağ(lı) sınıf. mat. 90° dereceden büyük olan açı. || [TS. Ø]

Kütleli sınıf. Kültesi olan. || [TS. Ø]

Kütleli sınıf. ar. 1- Geniş halk kitlelerinin katılımı ile olan. // Çok insan tarafından yapılan. // Topluma, kitleye has olan. 2-Kitle için çok, fazla miktarda olan. 3-Geniş kitle için yapılan, halk için yapılan. // Geniş kitle için olan. || [TS. Ø], {TS.→içtimaî, sosyal, toplumsal}

Küycül sınıf. bak. Küyçü. || [TS. Ø]

Küyçü sınıf. 1- Bağırıp çağıran, gürültü çıkaran, yaygaracı, haberi haddinden fazla şişiren. 2-Yalancı. || [TS. Ø], {TS.→yalancı, yaygaracı}

Küylü sınıf. Karışık sesli. **Küylü** samit dil. Sert sesli. || [TS. Ø]

Küyültülü sınıf. Gürültülü, yüksek sesli. || [TS. Ø], {TS.→gürültülü}

Küzül sınıf. Pulluk veya sabanla çizilmiş, hisselerine ayrılmış. || [TS. Ø]

L

Laciverdi far. Koyu mavi renkli. || [TS.laciverdi] s. Lâcivert renkli, lâciverde çalan.

Laelac sıf. ve zar. ar. Çaresiz, mecburiyet karışısında olan. Laelac ğalmağ (olmağ) Çaresiz kalmak, Çıkılması zor durumda kalmak, mecburiyet karşısında olmak. || [TS. Ø], {TS.→bîçare, çaresiz}

Lafetli sıf. Peşine yük arabası takılmış. || [TS. Ø]

Lağéyd ar. 1- sıf. Hiçbir şeye önem vermeyen, kayıtsız, ilgisiz, aldırmayan. 2-zar. Soğuk, merak göstermeyen, nemelazımcı. Lağéyd ğalmağ Önemsememek, aldırmamak, soğuk davranmak. || [TS. Ø], {TS.→aldırmaz, ilgisiz, kayıtsız, lâkayt}

Lağ-lağ sıf. ve zar. 1-Boş anlamsız konuşma. Lağ-lağ danışmağ Boş boş, anlamsız konuşmak. 2- bak. Lağlağıl. || [TS. Ø]

Lağlağçı sıf. bak. Lağlağıl. || [TS. Ø]

Lağlağ¹ sıf. Çok konuşan, boşboğaz, geveze; ağzına ve aklına geleni konuşan. || [TS. Ø], {TS.→boşboğaz, lâfçı, lâfazan, geveze}

Lax¹ sıf. 1- Çürüyüp kötü koku yayan, kokuşmuş, harap olmuş, bozulmuş. 2- mec. Anlamsız, boş düzgün olmayan. Lah çık-mağ Neticesiz olmak, boşa çıkmak. || [TS. Ø], {TS.→bozuk, kokuşuk, müteaffin}

Lax² sıf. Yerine sağlam oturmayan, oynayan, boş. // Ölçüsünden büyük olan (a-yakkabı vs.). || [TS. Ø]

Laxlamış sıf. Yerinden oynamış, deprenmiş. || [TS. Ø]

Lahta¹ is. ve stf. Pıhtı, kan pıhtısı. // Kesilmiş ağacın kütüğünden, kökünden çıkan sürgünler. Laxta-laxta sıf. Pıhtılar hâlinde, parça parça. || [TS. Ø]

Lahta² sıf. kon. Etlî butlu, şişman. || [TS. Ø], {TS.→etli butlu, şişman}

Lax-tax sıf. kon. Sessiz, boş, kimsesiz, insanın olmadığı. || [TS. Ø], {TS.→boş, ıssız, kimsesiz}

Lahuti sıf. ar. klas. şair. İlâhi. || [TS.lâhutî] s. İlâhî, Tanrısâl: "Musiki mucizesinin en coşkun, en lâhutî, en temiz örneklerini veren bestekâr."- S. Ayverdi.

Lakca sıf. ve zar. Lak Türklerinin konuştuğu dil. || [TS. Ø]

Laklı sıf. Lak sürülmüş, lakla kaplanmış, lakeli. || [TS. Ø]

Lal sıf. 1- Dilsiz, konuşamayan. // is. Dilsiz. Lal durmağ Susmak, susup kalmak, konuşmamak.

Lal élemek mec. Susturmak, konuşurmamak, konuşmasını yasaklamak. **Lal elifbası** Dilsizlerin parmakları vasi ft asiye a işaretler yapmalarından oluşan konuşma şekli. **Lal olmağ** Konuşma yeteneğini kaybetmek, konuşmamak. // Susmak, sesini kesmek, dili tutulmak. **Lal olasan! (olsun!)** Beddua, kargıma ifadesi. 2- mec. Aheste, sakın, sessiz. **Lal xerite** Eğitim aracı olarak kullanılan yazısız coğrafi harita, **Lal sehne** Tiyatroda, sinemada sessiz sahne. || [TS.lâl] s. Dili tutulmuş, konuşamaz hâle gelmiş, dilsiz. **lâl etmek** Konuşamaz duruma sokmak: "Bazı ihtiyar âlimlerimizin lisana vukuflarına hayran oldum, mantıklarıyla bizi lâl ettiler."- Y. K. Beyatlı. *lâüebkem

Lalapiti(k) sıf. Tam dilsiz olmayan, ancak kelimelerin tam telaffuz edemeyen. || [TS. Ø]

Lal-dinmez 1- zar. Konuşmadan, sessizce, ses çıkarmadan. // Konuşmadan, kayıtsız şartsız. 2- sıf. Az konuşan, konuşmayı sevmeyen, çoğunlukla sessiz oturan. || [TS. Ø], {TS.→sessiz, suskun, sükûti}

Laledodağ sıf. şair. Dudakları lale gibi kırmızı olan. || [TS. Ø]

Lalegun sıf. far. klas. Lale renginde, lale renkli, lale gibi kırmızı. Lalegun olmağ klas. Kana boyanmak, her tarafı kan olmak, kanla dolmak. || [TS. Ø]

Laleli sıf. Lale bitmiş, lale ekilmiş, lalesi olan. || [TS.laleli] s. 1. Lâle bulunan veya yetiştirilen (yer).2. Üzerinde lâle deseni veya motifi bulunan.

Lalereğ sıf. far. şair. Lale renginde, lale renkli, kırmızı. || [TS. Ø]

Laleruh sıf. klas. Yanakları lale gibi kırmızı, al yanaklı. || [TS. Ø]

Laleyanağ sıf. şair. Yanakları, yüzü lale gibi kırmızı, al yanaklı, kırmızı yanaklı. || [TS. Ø]

Lalığ sıf. Haddinden fazla olgunlaşmış, zamanı geçmiş, içi boşalmış, yumuşak hâl almış (armut, erik, kızılıcık vs.) || [TS. Ø]

Lalığ-malığ sıf. kon. Dilsiz ağızsız, lafını, düşüncesini doğru düzgün anlatamayan. || [TS. Ø]

Lal-kar 1- sıf. Sağır ve dilsiz. 2- zar. Sağır ve dilsiz gibi konuşmadan, hiçbir şey söylemeden. 3- zar. Hareketsiz, sakın. || [TS. Ø], {TS.→dilsiz}

Lam¹ sıf. ve zar. Aheste, sakın, sessiz. || [TS. Ø], {TS.→aheste, sakın, sessiz}

Lamekan sıf. ar. klas. Mekansız, yeri mekanı olmayan. || [TS.lâmekân] s. 1. Mekânı olmayan, mekânsız (Allah'ın sıfatlarından).

2. Yersiz yurtsuz, belli bir adresi olmayan.

*lâmekân takımı

Lemezheb sıf. ar. Mezhepsiz, dinsiz, Allahsız. // Küfür olarak kullanılır. Lemazheb olmağ dini

terk etmek, dini itikadlara inanmamak, onlarla alay etmek, onların varlığı ile ilgili olarak şüpheye düşmek. || [TS. Ø], {TS.→allahsız, dinsiz}

Lapar-lapar sif. 1- Parça parça; benek benek. 2- Rüzgarsız bir havada iri taneler hâlinde yağın kar, lapa, lapa. || [TS. Ø]

Ları sif. Uzun ayaklı ve boyunlu tavuk ve horoz cinsi. || [TS. Ø]

Las ses tak. 1- Tavuğu yakalamak için çıkarılan ses. 2- sif. mec. Beceriksiz, e-linden bir iş gelmeyen. 3- is. mah. Ot biçerken yere dökülen biçilmiş ot yığını. || [TS. Ø], {TS.→beceriksiz}

Latayır sif. ve zar. kon. Edepsiz, ahlaksız (konuşma). || [TS. Ø], {TS.→ahlâksız, edepsiz}

Latınca sif. ve zar. Latin dilinde, latince. || [TS. Ø]

Latişça sif. ve zar. Letonya dilinde. || [TS. Ø]

Lat-lüt sif. kon. 1- Çıplak, elbisesiz. 2- mec. Hiçbir şeyi olmayan, yoksul fakir. **Lat-lüt ğalmağ** Her şeyi kaybetmek, fakirleşmek, yoksullaşmak. || [TS. Ø], {TS.→çıplak, elbisesiz}

Laubali sif. ar. Saygısız, kayıtsız, pervasız, korku ve çekinmesi olmayan. || [TS.lâubali] s. 1. Saygısız, çekinmesi olmayan: "O ilk gönderdiği lâubali ve kaba haberi yumuşatmış."- S. Ayverdi. 2. Senli benli, teklifsiz: "Gelenlerden biri gülerek lâubali bir tavırla ona yaklaştı."- Y. K. Karaosmanoğlu. 3. zf Aşırı samimî, teklifsizce. lâubali olmak Aşırı samimî veya teklifsizce davranmak: "Bütün işkencelerime eziyetlerime rağmen yine benimle lâubali oluyordu."- S. F. Abasıyanık.

Lavaşgulağ sif. Kulakları büyük, büyük kulaklı. || [TS. Ø], {TS.→kepçe kulak}

Lay¹ 1 - is. Yatay durumda birbirinin üstünde olan cismin sıralarından her biri; kat.// Kat kat görünen, sık (bulut, duman, sis vs.) 2- sif. Bütün hâlde, yamasız, tam. 3- "Kimi", "teki" kelimelerinden önce gelir ve sıfat anlamını taşır: Boylu boslu, cüsseli, uzun boylu. 4- Sayılardan sonra "cerge", "sıra" anlamında kullanılır. **Lay bağlamağ** Birbirinin üstüne gelecek bir şekilde toplanmak, yığılmak, kümelenmek. **Lay-lay** zar. Kat kat, lakaba lakaba. // sif. Katlar, tabaklar hâlinde olan. || [TS. Ø], {TS.→bütün, tam}

Layarası sif. Katların, tabakaların arasında olan. || [TS. Ø]

Laybalay² sif. ve zar. Her iki tarafı, bölümü. || [TS. Ø]

Layemut sif. ar. klas. Ölümsüz. || [TS.lâyemut] s. Ölümsüz, ölmez.

Layığ sif. ar. 1- Münasip, layık. **Layığ bilmek (görmek)** Münasip bilmek (görmek). **Layığ görülmek** Bir şeye layık olduğu kabul edilmek. 2- **Layığle** şeklinde:-zar. Münasip bir şekilde,

layıkınca. || [TS.lâyık] s. Nitelikleri, özû, hareketleri, davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan; bir kimseye uygun olan, yaraşan: "Sevilmeğe o herkesten fazla lâyıktır."- P. Safa. **lâyığını bulmak** 1. Dengini, yaraşır eşini bulmak. 2. Hak ettiği cezayı bulmak: "İster misin, Tayfun'un da gözüne ilişsin; lâyığını bulmuş diye sevin sin."- S. M. Alus. **lâyık görmek** Yakıştırmak, uygun görmek: "Ben işte oyum, şimdi söylemeye lâyık görmediğiniz Dikmen Yıldızı..."- A. Gündüz. **lâyık olmak** 1. Hak kazanmış olmak: "Bu itimada ne kadar az lâyık olduklarının farkına ancak yıllar sonra varabilmişimdir."- Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Uygun olmak.

Layıği sif. Münasip, iyi, layıklı. || [TS. Ø], {TS.→iyi, münasip, uygun}

Layığli sif. Münasip, iyi, layık olduğu şekilde. || [TS. Ø], {TS.→münasip, uygun}

Layığsız sif. Layık olmayan, münasip olmayan; yakışmayan, liyakatsiz || [TS. Ø], {TS.→değimsiz, liyakatsiz}

Laylı sif. Katlardan, tabakalardan oluşan, kat kat, tabaka tabaka. || [TS. Ø], {TS.→kat kat}

Lazım sif. ar. 1- Mutlak gerekli olan, lüzumlu olan, gerekli, gereken, varlığına ihtiyaç duyulan; vacip, zaruri. **Lazım bilmek (görmek)** Yerine getirilmesini vacip bilmek, zaruri kabul etmek. **Lazım gelmek** Vacip olmak; zaruri olmak, mecburi olmak, ihtiyaç olmak. **Lazım olmağ** Gerek olmak işe yaramak. 2- Lazımdır şeklinde: Gereklidir, vaciptir. **Lazım şekli** gram. Gereklilik kipi. || [TS.lâzım] s. 1. Gerek, gerekli: "Yaşamak lâzım, iyi yaşamak lâzım, rahat yaşamak lâzım."- P. Safa. "Yaratıcı hamleler yapmak isteyen bir millet için mutlaka bir şeye inanmak lâzım."- O. S. Orhon. 2. esk. gr. Geçişsiz (fiil). **lâzım gelmek (veya olmak)** Gerekmek: "Onu düzeltmek, yerine yerleştirmek için orada beş, on dakika durmak lâzım gelmişti."- O. C. Kaygılı.

Lazımı sif. 1- Yerine getirilmesi vacip ve gerekli olan; zaruri. 2- Münasip, uygun, arzulandığı gibi. 3- Lazım olan, gereken, istenen. || [TS. Ø], {TS.→gerekli, mecburî, zarurî, zorunlu}

Lazımsız sif. Lazım olmayan, gereksiz, lüzumsuz. // Fazla, izafi, lüzumsuz, faydasız. || [TS. Ø], {TS.→gereksiz, lüzumsuz}

Lec sif. ar. Ters, inatçı. **Lec düşmek** Düşman olmak, geçinememek. **Lec salmağ** İki kişi arasında düşmanca hava yaratmak. || [TS. Ø], {TS.→anut, inatçı, muannit, ters}

Leçek-leçek sif. Taç yapraklarından ibaret, taç yaprakları hâlinde. || [TS. Ø]

Leçekli sıf. 1- Başında örtük olan, başına baş örtüsü bağlamış. 2- bot. Taç yaprakları olan. || [TS. Ø], {TS.→örtülü}

Leçer is. ve sıf. kon. Arsız, hayasız, ahlaksız anlamında küfür ifadesi (kadınlar için). || [TS. Ø], {TS.→ahlâksız, arsız, hayâsız}

Leğebli sıf. Lakabı olan, lakap taşıyan. || [TS.lâkaplı] s. Herhangi bir lâkabi olan; lâkap takılmış olan.

Léhimleyici sıf. Lehimleyen, lehimlemek için gereken. || [TS. Ø]

Léhimli sıf. Lehim yapılmış, lehimle tutturulmuş. || [TS.lehimli] s. Lehimle tutturulmuş.

Léhmeğarin sıf. kon. Önüne geleni yiyen, çok yiyen, yemekten doymayan. || [TS. Ø], {TS.→obur}

Léhmeli sıf. Balçıklı. || [TS. Ø], {TS.→balçıklı}

Lekeaparan sıf. ve is. Leke temizleyen, leke çıkarıcı kimyevi madde. || [TS. Ø], {TS.→temizleyici}

Lekedar sıf. ve is. esk. mec. Lekeleyici, alçaltıcı şeyi olan. **Lekedar edilmiş** Lekelenmiş, rezil edilmiş, alçaltılmış. **Lekedar étmek** bak. Lekelemek 2. anlamda. || [TS. Ø], {TS.→lekeli}

Leke-leke sıf. ve zar. Çok lekeli olan, lekelenmiş, lekeli. || [TS. Ø], {TS.→lekeli}

Lekelenmiş sıf. 1- Üzerine leke düşmüş, leke leke olmuş. 2- mec. Rezil, kepaze olmuş, adı kötüye çıkmış. || [TS. Ø], {TS.→alçak, kepaze, lekeli, rezil}

Lekeli sıf. 1- Lekesi olan, üzerine leke düşmüş. 2- Gözünün beyazında siyah veya kırmızı leke meydana gelmiş. 3- mec. Adı kötülenmiş, lekelenmiş. || [TS.lekeli] s. 1. Herhangi bir sebeple üzerinde leke olmuş, lekeli olan: "*Armutların en fenası, en kavruk, en lekeli ve en hamı bile asildir.*"- R. H. Karay. 2. mec. Kötü tanınmış, lekelenmiş.

Lekersiz sıf. Çirkin, suratsız. || [TS. Ø], {TS.→çirkin, suratsız}

Lekesiz sıf. 1- Temiz, saf, açık, aydın. 2-mec. Şerefli, namuslu, adı temiz, alni açık. || [TS.lekesiz] s. 1. Lekesi olmayan, tertemiz: "*Akşam, lekesiz, saf, iyi bir yüz gibi akşam.*"- Y. K. Beyatlı. "*Ayşe'nin güneşli yanık ayakları, lekesiz pembe halıya gömülüydü.*"- C. Uçuk. 2.mec. Namuslu.

Léksik sıf. dil. Yun. Sözbilimine ait olan. || [TS. Ø]

Lekte sıf. kon. esk. Hayasız, rezil, kepaze (kadınlar için kullanılır). || [TS. Ø], {TS.→alçak, hayâsız, kepaze, rezil}

Leekli sıf. 1- Uzun tüyleri, telekleri olan. 2- Tüy, telek takılmış, telekle süslenmiş. **Leekli**

buludlar çoğ. Çok yükseklerde olan beyaz bulutlar. || [TS. Ø], {TS.→tüylü}

Lelekesiz sıf. Henüz uzun tüyleri, telekleri çıkmamış veya telekleri dökülmüş. || [TS. Ø]

Lelekvarı sıf. Teleğe benzeyen, telek gibi. || [TS. Ø]

Lelöyün sıf. kon. Aç gözlü, hasret. **Lelöyün gétmek** Bir şeyi çok arzulamak, hasretini çekmek. || [TS. Ø], {TS.→aç gözlü, hasretli, özlemlî}

Lemeli sıf. Rafli, rafı olan. || [TS. Ø]

Lempeli sıf. mah. Tavanı olan, tavanlı. || [TS. Ø]

Lems sıf. ar. Ezgin, halsiz, yorgun. **Lems étmek (élemek)** Hissetmek, duymak. **Lems olmağ** Halsiz olmak ezginleşmek, uyuşmak. || [TS. Ø], {TS.→ezgin, hâlsiz, yorgun}

Lendehor sıf. kon. Kaba, çok büyük, zorba. // **Ahenksiz, biçimsiz, nizamsız,** || [TS. Ø], {TS.→ahenksiz, biçimsiz, büyük, kaba, müstebit, zorba}

Leng far. sıf. 1- Ağır, yavaş; tembel dav-ranan. **Leng olmağ** Kasten ağır hareket etmek, gecikmek, bekleyip gecikmek, ilişip kalmak. **Lenge düşmek** Gecikmek, takılıp kalmak. **Lenge salmağ** Geciktirmek, gecikmesine sebep olmak. 2- Aksak, topal. || [TS. Ø], {TS.→tembelce}

Lengerli sıf. kon. bak. **Lengeryérişli.** || [TS. Ø]

Lengeryérişli sıf. kon. Yalpalaya yalpalaya, badi badi (ördek gibi) yürüyen. || [TS. Ø]

Lengidici sıf. Geciktiren, gecikmesine sebep olan. || [TS. Ø]

Léniçi is. ve sıf. Lenin'e ve leninizm'e taraftar ve onlara sadık olan. || [TS.leninci] is. ve s.Leninciliği benimsemiş veya Lenincilik yanlısı kimse.

Léntebenzer sıf. Bant şeklinde, banta benzeyen. || [TS. Ø]

Lenteran sıf. ve zar. ar. esk. kon. Edebe aykırı olan, ağıza geldiği gibi kötü, terbiyesiz (söz, laf). || [TS. Ø]

Léntli sıf. Bantlı, bantı olan, bant takılmış. || [TS. Ø]

Léntvarı sıf. Bant şeklinde, banta benzeyen, bant gibi şerit gibi. || [TS. Ø]

Lepeli¹ sıf. Dalgalı, dalgası olan. || [TS. Ø], {TS.→dalgalı}

Lepeli² sıf. Lapası olan, iki parça hâlinde tohumu, meyvesi olan. || [TS. Ø]

Lepesiz¹ sıf. Dalgasız, dalgası olmayan. || [TS. Ø], {TS.→dalgasız}

Lepesiz² sıf. Lapası olmayan, lapa şeklinde tohumu, meyvesi olmayan. || [TS. Ø]

Lepiren sıf. mah. Küçük yuvarlak taş kadar; küçücük, bir avuç büyüklükte. || [TS. Ø], {TS.→küçücük}

Lerzan sıf. ve zar. far. Mas. Titreyen, titrek.
 Lerzan étmek (ğılmağ) titretmek, estirmek.
 Lerzan olmağ Esmek, titremek, hareket etmek, sarsılmak. || [TS.lerzan] s. Titrek: "*Uzak fenerler, ateş böcekleri gibi, lerzan ve donuk bir ziya neşrediyordu.*"- Ö. Seyfettin.
 Léşsöken sıf. "Aç gözlü, "doymak nedir bilmeyen" anlamında. || [TS.Ø],{TS.→aç gözlü, doymaz, tamahkâr}
 Leşyéyen sıf. Hayvan Ölülerini, leşlerini yiyerek hayatını devam ettiren. || [TS.Ø],{TS.→leşçil}
 Let far. kon. 1- sıf. Et gibi, uyşuk, hareket etmeğe takati olmayan, ölgün. 2- is. Hayvanların gelişmesine engel olan işkembe hastalığı. || [TS.Ø],{TS.→ölgün, uyşuk}
 Letafetli sıf. Zarif, ince, hoş, ruhu okşayan. || [TS.Ø],{TS.→hoş, ince, zarif}
 Letif sıf. ar. 7- Yumuşak, mülayim, hoş. 2-İnce, zarif, nazik, alımlı. || [TS.lâtif] s. Yumuşak, hoş, ince bir güzelliği olan: "*Bu lâtif yere rüzgâr nüfuz edemez, güneğin kızgın ateşi orayı yakamazdı.*"- H. E. Adıvar.
 Letife² sıf. ve is. ar. klas. Güzel, ince, zarif, nazik, alımlı (kız ve kadın). || [TS.Ø],{TS.→alımlı, güzel, ince, nazik, zarif}
 Levend is. ve sıf. kon. İtal. Ahlaksız, kendi cinsiyle sapık ilişkide bulunan pasif erkek (küfür olarak kullanılır). || [TS.Ø]
 Leyağətli sıf. 1- Liyakatli olan, layık. // Hümete layık. 2- Kabiliyetli, becerikli, yetenekli. || [TS.liyakatli] s. Liyakati olan, başarılı, yetenekli, değerli: "*Ciddî bir gazetede liyakatli, genç bir muharririn şu sözleri beni hâlâ düşündürüyor.*"- O. S. Orhon.
 Léylac sıf. ve is. kon. esk. Meşhur kumarbaz, kumarda ün kazanmış kimse. || [TS.Ø]
 Léylacı sıf. Eğri, yan, şaşı. || [TS.Ø],{TS.→eğri, şaşı, yan}
 Léyli sıf. ar. klas. 1- Geceye ait, gece olan. 2- Yatılı okul. || [TS.leyli] s. 1. Yatılı: "*Orada Amerikan mektebine leylî verdi.*"- P. Safa. 2. esk. Geceye özgü: "*Kadınlar orada güzel, ince, saf, leylidir.*"- A. Haşim. *leyli meccanî
 Leziz sıf. Lezzetli, tatlı. || [TS.leziz] s. 1. Tadı güzel, lezzetli. 2. mec. Hoş, güzel, zevkli, lâtif: "*Bunun öte tarafında hayalî, leziz bir âlem mevcuttur.*"- M. Ş. Esendal.
 Lezzetli sıf. 1- Lezzetli, tatlı, tadı güzel. 2-mec. Hoş, latif. 3- mec. İç açan, zevk veren, tatlı. || [TS.lezzetli] s. 1. Tadı güzel: "*Bizim yazıcı için bundan daha iyi, bundan daha lezzetli bir ilâç olamaz.*"- A. Rasim. 2.Zevkli, haz dolu: "*Bu gayretli millet önünde, bu gayretli millet için yaşamak ve gülmek, ne lezzetli bir sonuçtur.*"- H. E. Adıvar.
 Lezzetsiz sıf. Lezzeti, tadı olmayan, tatsız. || [TS.lezzetsiz] s. Tadı güzel olmayan, tatsız.

Lıxcım sıf. ve zar. man. Ağzına kadar dolu, hıncalı. || [TS.Ø],{TS.→hıncalı}
 Lırt sıf. 1- Çok olgunlaşıp zamanı geçmiş ve tuluk gibi olmuş. 2- mec. Et gibi, Ölü gibi. || [TS.Ø]
 Lırtğarm sıf. kon. Büyük ve sarkık göbek. || [TS.Ø]
 Libaslı sıf. Elbiseli, giyinik hâlde. || [TS.Ø],{TS.→elbiseli, giyinik}
 Libassız sıf. ve zar. Elbisesiz. || [TS.Ø],{TS.→elbisesiz}
 Libéralcasına sıf. ve zar. Liberale has bir tarzda, liberal gibi. {TS.→}
 Lifayıran sıf. Pamuk, ipek böceği kozalarının vs. liflerini ayıran. {TS.→}
 Lifeli sıf. Bağ yeri olan, bağ, lastik takılacak kısmı dikilmiş. {TS.→}
 Lifli sıf. Liflerden ibaret olan, lifi olan. || [TS.lifli] s. Lifi olan.
 Liliput is. ing. Cüce boylu insan. // sıf. Çok kısa, cüce. // mec. Çok küçük hacimli şey. || [TS.Ø],{TS.→cüce}
 Lillenmiş sıf. Renkli suya daldırılmış, boyanmış. || [TS.Ø],{TS.→boyalı}
 Lilli¹ sıf. Bulanık, balçıklı, çamurlu. || [TS.Ø],{TS.→balçıklı, bulanık, çamurlu}
 Lilli² sıf. Boyalı, boyanmış. || [TS.Ø],{TS.→boyalı}
 Limfatik sıf. lat. Stoplazmaya ait olan. || [TS.Ø]
 Linc sıf. 1- aşç. İyi demlenmeyip birbirine yapışan pirinç pilavı. 2- kon. Güneş, yorgunluk vs'den dolayı bitkin bir duruma düşme. || [TS.Ø]
 Linoléumlu sıf. Linolyumla kaplanmış, örtülmüş. || [TS.Ø]
 Linzalı sıf. Lens takılmış, lensli. || [TS.Ø]
 Lirik is. ve sıf. 1- Duygulu, coşkun ve ses ahengi güçlü şiir. 2- Bu tarzda şiirler yazan şair. 3- Lirik özelliği olan. 4- Lirikizm ile dolu, duygulu ve heyecanlı. 5-mus. Hazin, mülayim, zarif, hoş (ses). Lirik ric'et Edebi eserin konusunun, devamlılığını kesen his ve heyecan dolu geri dönüş. || [TS.lirik] s. 1. Coşkun, ilhamla dolu: "*Hiçbir millet Fuzulî ve Nedim avarında iki büyük lirik şair gösteremez.*"- Y. K. Beyatlı. 2. ed. Eski Yunan edebiyatında lir eşliğinde söylenen (şiir). 3. is.ed. Çok etkili, coşkun, genellikle kişisel duyguları dile getiren edebiyat. *lirik şiir
 Litérli sıf. Harf işaretli olan (kart, loca). || [TS.Ø]
 Litrik is. kon. Bir litre tutan kap. // sıf. Bir litre kadar sıvı alan. || [TS.Ø]
 Litvaca sıf. ve zar. Litvanya dilinde. || [TS.Ø]
 Lobyalı sıf. Fasulyeli, fasulye ile pişirilmiş. || [TS.Ø]
 Lodkaaban sıf. kon. bak. Dikdaban. || [TS.Ø]

Lopabıg(lı) sıf. Pos bıyık(lı), kalın bıyık(lı). || [TS. Ø], {TS.→pos bıyıklı}

Lopagöden(li) sıf. kon. Yuvarlak, iri göbekli, karınlı. || [TS. Ø], {TS.→göbekli}

Lort sıf. Şişman, göbekli. || [TS. Ø], {TS.→göbekli, şişman}

Lortğarın(lı) sıf. mah. Kazandığını midesine harcayan, boğazına düşkün. || [TS. Ø], {TS.→boğazlı, iştahlı}

Lortgöden(li) sıf. mah. bak. Lortğarın(lı). . || [TS. Ø], {TS.→boğazlı, iştahlı}

Loru¹ sıf. En basit, en sade (dil, konuşma, söz). || [TS. Ø], {TS.→basit, sade}

Loş¹ sıf. ve zar. mah. 1- Ölgün, ezgin, kılmıdayamaz hâlde. 2- Sıkı bağlanmamış. || [TS. Ø], {TS.→ezgin, ölgün}

Lotu sıf. ve is. ar. 1- Fırıldakla, düzenbazlıkla, gayri meşru yollarla geçimini sağlayan kimse. // Ciddiyetsiz, fırıldakçı, da-laverici. 2- Keyifli hayat süren, devamlı sarhoş kimse. 3- kon. Gayrimeşru koca; dost. || [TS. Ø], {TS.→ciddiyetsiz, dalavereci}

Lotu-bambılı sıf. ve is. kon. Fırıldakla, düzenbazlıkla, gayri meşru yollarla geçimini sağlayan kimse. || [TS. Ø]

Lovğa sıf. Kendini beğenmiş, kibirli, başkalarına hor bakan. // Kendini öven, metheden. Lovğa-Lovğa zar. Kibirle, kasılarak. // Kendini överek. || [TS. Ø], {TS.→kibirli, kurumlu(II), mağrur}

Lovlu sıf. ve zar. Dertli, belalı. // Heyecanlı, telaşlı. // Çok acele bir şekilde, telaş içinde. || [TS. Ø], {TS.→belalı, dertli, heyecanlı, telaşlı}

Löhren sıf. mah. Verimli, münbit. || [TS. Ø], {TS.→bitek, münbit, verimli}

Lökdodağ(lı) sıf. Dudakları kalın ve sarkık olan. || [TS. Ø]

Lövberli sıf. Çapası olan, demirli. || [TS. Ø], {TS.→çapalı, demirli}

Lövheli sıf. Çeşitli maksatlar için kullanılan düz sathlı elastiki metal vs. levhası o-lan. || [TS. Ø]

Lövheşekilli sıf. Levhaya benzeyen. || [TS. Ø]

Löyünlü sıf. kon. Görkemli, görüntüsü güzel. || [TS. Ø], {TS.→gösterişli, görkemli}

Löyünsüz sıf. kon. Görkemsiz, biçimsiz, görüntüsü güzel olmayan. || [TS. Ø], {TS.→biçimsiz, görkemsiz}

Lumulu sıf. Limonlu. || [TS.limonlu] s. İçine limon sıkılmış veya limon doğranmış.

Lüğablı sıf. İçine salya karışmış, salyalı. || [TS. Ø]

Lüğevi sıf. ar. Sözlüğe ait olan. || [TS. Ø]

Lül² sıf. kon. Baştan başa, tamamen, çoğunlukla. || [TS. Ø]

Lüle is. 1- Ateşli silahlarda namlu. 2- Boru şeklinde durulmuş, yuvarlanmış şey. // Halkalar şeklinde durulmuş şey. 3- anat. Kolda, bacadaki olan boru şeklindeki kemikler. 4-Dövülmüş,

kıyılmış etle pişirilen şiş kebabı. Lüle-lüle zar. sıf. Boruya benzer, boru gibi, borular şeklinde. || [TS. Ø], {TS.→borumsu}

Lülenenmiş sıf. Boru şekline getirilmiş. || [TS. Ø]

Lüme(k) sıf. Kuyruğu olmayan veya kısa olan. || [TS. Ø]

Lümlüt sıf. Tamamen çıplak, çırılçıplak, soyunmuş, elbisesiz, üryan. || [TS. Ø], {TS.→çırılçıplak, elbisesiz, üryan}

Lüt sıf. 1- Elbisesini tamamen çıkarmış; çıplak, üryan. **Lüt olmağ** Soyunmak, bütün elbiselerini çıkarmak. 2- meç, A-ğaçsız, bitkisiz, çıplak. // Yaprakları, dökülmüş. 3- mec. Yoksul, fakir, hiçbirşeyi olmayan. **Lüt goymağ** Varını yoğunu elinden almak, soymak. || [TS. Ø], {TS.→çıplak, çırılçıplak, üryan}

Lüt-anadangelme sıf. ve zar. Tamamen çıplak, üryan. || [TS. Ø], {TS.→çırılçıplak, üryan}

Lüt-etce sıf. kon. 1- Çıplak. 2- mec. Küçük, körpe. || [TS. Ø], {TS.→çıplak, körpe, küçük}

Lütfkar sıf. ar. ve far. Merhametli, hayırsever; insanlara iyilik eden. || [TS.lütufkâr] s. İyiliksever, kibar: "*Lütufkâr bir genç kızla beraber olmadığı için otomobile binemez.*"- P. Safa.

M

Maaşlı sıf. 1- Maaş alan, maaşı olan. 2-mec. Maaşı çok olan, iyi para verilen. || [TS.maaşlı] s. Aylıklı: "*Biri bir koca görür rüyasında / Yüz lira maaşlı kibar bir adam.*"- O. V. Kanık.

Macalsız sıf. İmkani, fırsatı, vakti olmayan. || [TS.mecalsız] s. Güçsüz, kuvvetsiz, dermansız, takatsiz: "*Kendimi öyle yalnız, öyle mecalsiz, öyle bitkin hissediyorum ki...*"- S. F. Abasıyanık. **mecalsiz düşmek** Güçsüzleşmek, takati kalmamak: "*Bir aralık kadının mecalsiz düştüğünü fark ettiler.*"- R. H. Karay.

Macarca sıf. ve zar. Macar dilinde. || [TS. Ø]

Maceracı sıf. ve is. Macerayı, serüveni seven, macera arayan. || [TS.maceracı] s. İlginç ve tehlikeli olayları göze alan, maceraperest: "*Bizim gibi maceracı insanlarda ne gibi meziyetler bulunduğunu anlamak herkesin kârı değildir.*"- R. H. Karay.

Madar sıf. ar. En sevimli, en kıymetli, ümit kapısı (evlat). || [TS. Ø]

Maddî sıf. ar. 1- Tabii hâlde mevcut olan; fiziki, cismani. // Maddeye ait olan. 2-Paraya, mala, mülke ait olan. **Maddî sübut huk.** Suçla ilgili olan ve kim tarafından işlendiğine imkan sağlayan şey(ler). || [TS.maddî] s. 1.Madde ile ilgili, maddesel, manevî karşıtı: "*Devletin temel amaç ve görevleri... insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.*"- Anayasa.

2. Maddeden oluşan. 3. Nesnelere ilgili olan. 4. *mec.* Paraya, mala çok önem veren (kimse).

Maeda sıf. ar, esk. Başka, ayrı. || [TS. Ø], {TS.→ayrı, başka}

Mağmatik sıf. Magmadan ibaret olan. // **Magma** hâlinde olan, eriyik. || [TS. Ø], {TS.→magmasal}

Mağnitli sıf. mıknatıslı, manyetik özelliğe sahip olan. || [TS. Ø], {TS.→mıknatıslı}

Mahal² sıf. ar. Zor, güç meydana gelen, mümkün olmayan, imkansız. **Mahal ol-mağ** Zor meydana gelmek. || [TS. Ø], {TS.→güç, imkânsız, zor}

Mahir sıf. ar. Maharetli, becerikli, yetenekli, işini iyi yapan, usta. || [TS.mahir] s. Becerikli: "*Erkek aldatmakta çok mahirsin.*"- H. R. Gürpınar. 2.Uzman, işini iyi bilen, usta: "*Harp fenninin bütün inceliklerini bilen mahir bir kumandandı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Mahliğa is. ve sıf. far. ve ar. klas. Ay yüzlü, güzel, mehlike. || [TS. Ø], {TS.→güzel}

Mahmızlı sıf. Mahmuzu olan, mahmuz takılmış. || [TS.mahmuzlu] s. Mahmuzu olan.

Mahru is. ve sıf. far. klas. Ay yüzlü (güzelin sıfatlarından biri). || [TS. Ø]

Mahtablı sıf. Aylı, ısılı, aydınlık (gece). || [TS.mehtaplı] s. Mehtabı olan: "*Nihayet mehtaplı ılık ağustos akşamında atıma atlardım.*"- H. E. Adıvar.

Mail sıf. ar. 1- Bir tarafa eğik, meyilli. 2-Bir şeye veya kimseye meyli olan, isteği, hevesi olan. **Mail olmağ** Bir şeye hevesi, meyli olmak; gönlü istemek, sevmek, bağlanmak. // **Meyletmek** 3- Vurgun, seven, aşık. **Mail olmağ** Vurulmak, , sevmek, 4- Renk bildiren sıfatlardan sonra gelerek benzer, varyant, yakın anlamında kullanılır. || [TS.mail] s. 1.Eğilimi olan. 2 . Eğilmiş olan, eğik, eğinik, yalman. 3. Benzeyen, andıran. **mail olmak** Hayran kalmak, vurulmak: "*Şu kışlanın kapısına / Mail oldum yapısına*"- H. Türküsü "*Tayfur Beye mail oluverdin, buna sözümüz yok.*"- S. M. Alus. *mailiinhidam

Maili sıf. ar. Bir tarafa meyleden; eğri, eğilmiş, meyilli. || [TS. Ø], {TS.→eğri, meyilli}

Malaaltı sıf. Sıvanın altından vurulan şey (duvara). || [TS. Ø]

Malalı sıf. Sıva yapılmış, sıvalı. || [TS. Ø], {TS.→sıvalı(I)}

Malamal sıf. ve zar. far. Dolu, dopdolu, ağzına kadar. || [TS. Ø], {TS.→dolu(II), dopdolu}

Malaşerik sıf. Malda veya servette hissesi, payı olan. || [TS. Ø], {TS.→hisseli, paylı}

Malay sıf. ve is. esk. Genç civan, yeni yetme. || [TS. Ø], {TS.→genç, körpe}

Malbaş sıf. kon. Ahmak, aptal, kalın kafalı. // Bazen küfür olarak kullanılır. || [TS. Ø], {TS.→ahmak, alık, aptal, budala, kalın kafalı}

Malcanlı sıf. 1- Malının kadrini bilen, malını koruyan, ona itina eden. 2- Malına düşkün. || [TS. Ø]

Mal-ğaralı sıf. Hayvan besleyen, hayvanları olan kimse. || [TS. Ø]

Malxulyacı sıf. Kara sevda çeken çok dertli, kederli, bunalımlı. || [TS. Ø], {TS.→bunalımlı, kara sevdalı, kederli, melânkolik}

Maliyetsiz sıf. kon. Hiçbir değeri, kıymeti olmayan, değersiz. || [TS.maliyetsiz] s. Maliyeti olmayan, değersiz.

Mallı¹ sıf. Hayvan besleyen, hayvanları olan. || [TS. Ø]

Mallı² sıf. Zengin, varlıklı. || [TS. Ø], {TS.→varlıklı, varsıl, zengin}

Malperest sıf. ve is. ar. ve far. Mala mülke, paraya karşı ihtirası olan, muhteris, paraya tapan. || [TS. Ø], {TS.→muhteris}

Malsız¹ sıf. Hayvanı olmayan, evinde hayvan beslemeyen (büyük baş hayvan). || [TS. Ø]

Malsız² sıf. Zengin olmayan; yoksul, fakir. || [TS. Ø], {TS.→fakir, yoksul}

Malyariyalı sıf. Sıtmalı, sıtma hastalığına yakalanmış. || [TS. Ø], {TS.→sıtmalı}

Mamırlı sıf. 1- Yosunla kaplanmış, üzerini yosun örtmüş. 2- mec. kon. Tüyleneşmiş, kullanmış. || [TS. Ø], {TS.→tüylü, yosunlu}

Mandallı sıf. mah. Mandalı, sürgüsü olan. // Arkasına mandal, sürgü takılmış. || [TS.mandallı] s. 1. Üzerinde mandal bulunan. 2. Mandalla kapatılmış olan (kapı, pencere). 3. Mandalla ipe tutturulmuş.

Mandatlı sıf. Elinde belgesi olan, belgeli. || [TS. Ø], {TS.→belgeli}

Manéeli sıf. Engeli, zorluğu olan; zor. || [TS. Ø], {TS.→zor, zorlu}

Manéesiz sıf. ve zar. Engeli olmayan, zorluğu olmayan, zor olmayan kolay(lıkla). || [TS. Ø], {TS.→engelsiz, kolay}

Manikürlü sıf. Manikür yapılmış, manikürü olan. || [TS.manikürlü] s. Manikürü yapılmış, manikürü olan: "*Manikürlü parmaklarıyla kırmızı turnaklı ayak parmaklarını tutuyordu.*"- Ç. Altan.

Manjéti sıf. 1- Kol ağzı olan. 2- Halkası olan, halka ile tutturulmuş. || [TS. Ø], {TS.→halkalı}

Marağlı sıf. 1- Merak uyaran, ilgi çeken, merakı sebep olan. 2- Merak ifade eden. // is. Meraklı, hevesi olan kimse. || [TS.meraklı] s. 1. Her şeyi anlamak ve bilmek isteyen, mütecessis: "*Büyük kapının önünde binlerce meraklı birikmişti.*"- H. Taner. 2. is. Bir şeye çok düşkün olan, sürekli onunla uğraşan kimse: "*Sedef ve gümüş kakmalı bıçaklara, revolverlere meraklıydı.*"- Y. K. Beyatlı. 3. Titiz: "*Rakım Bey yaşlı, ak saçlı, temizlik meraklısı, temizlik mütehasısı bir adamdı.*"- A. Ş. Hisar. 4. hlk. Kaygılı. 5. is. Bir şeye düşkün olan kimse. 6. is. Kendisini ilgilendirmeyen bir konuda bilgi sahibi olmaya çalışan kimse.

Marağsız sıf. 1- Meraklı, hevesi olmayan, hevesiz, merak etmeyen, dikkatsiz. 2- Merak doğurmayan, heves uyandırmayan. || [TS.meraksız] s. 1. Anlamak, öğrenmek isteğini duymayan. 2. Kaygısız, aldırıışsız.

Maralbaxışlı sıf. şair. İri süzgülü ve güzel gözlü. || [TS. Ø]

Markalı sıf. 1- Pul yapıştirilmiş. 2- Üzerinde fabrika vs. markası olan. || [TS.markalı] s. Markası olan.

Markasız sıf. 1- Pulsuz, üzerinde pul olmayan. 2- Üzerinde fabrika vs. markası olmayan. || [TS.markasız] s. Markası olmayan.

Marksist-Léninçi sıf. Marksizm ve Lenintzme ait olan, bu yolu kullanan. || [TS. Ø], {TS.→Marksist}

Masaüstü sıf. 1- Masa örtüsü, masanın üstüne konmaya yarar. 2- mec. Her zaman kullanılan, el altında olan. || [TS. Ø]

Maseva sıf. ar. esk. Gayri, başka. || [TS. Ø]

Maşgarabaz sıf. ve is. ar. ve far. Dalga geçmeyi, güldürücü hareketler yapmayı seven kimse. || [TS. Ø], {TS.→lâtifeci, şakacı}

Maskalı sıf. Yüzünde maske olan, maske takmış. || [TS.maskeli] s. 1. Maskesi olan, maskelenmiş. 2. mec. Davranış ve tutumunda gerçek kişiliğini saklayan. *maskeli balo

Maşınlı sıf. Makinası olan; makinalar, mekanizmalar tatbik edilen. || [TS. Ø], {TS.→makineli}

Matan sıf. ve is. kon. Şişman, beyaz tenli ve güzel (genelde kadın cinsi). || [TS. Ø]

Matemengiz sıf. ar. ve far. Klas. Matemî hatırlatan, hüzün ve keder doğuran. || [TS. Ø], {TS.→matemli}

Matemgah sıf. ar. ve far. klas. Matem tutulan yer; yas tutulan yer. || [TS. Ø]

Matemli sıf. 1- Yaşlı, 2- mec. Matemî andıran; gamlı, kederli, hüzünlü. || [TS.matemli] s. Yaşlı.

Matemzede sıf. ar. ve far. klas. Yaşlı, matemli, felaketzede, felakete uğramış. || [TS. Ø], {TS.→felâketzede, matemli, yaşlı}

Mavi sıf. ar. Güneş tayfında morla yeşil arasında yer alan üç ana renkten biri, gök rengi. || [TS.mavi] is. ve s. 1. Yeşil ile menekşe rengi arasında bir renk; bulutsuz gökyüzünün rengi. 2. s. Bu renkte olan. **mavi boncuk dağıtmak** Birçok kişiye birden sevgi göstermek ve söz konusu kişileri, bu sevginin yalnız kendisine verildiğine inandırmak. **mavi boncuk kimde?** (birçoklarına ayrı ayrı "en çok sevdiğim sensin" diyen kimsenin) şimdi en çok sevdiği kim?. **maviboncuk, mavihastalık, mavikantaron, maviküf*

Mavigöz sıf. Gözleri mavi renkte olan. || [TS. Ø]

Mavimsov sıf. Azıcık mavi olan, maviye çalan. || [TS. Ø], {TS.→mavimsi}

Mavimtrağ sıf. bak. Mavimsov. || [TS.] s. ve is. Maviyi andıran.

Mayabaş sıf. ve zar. Ticaret veya kumarda ne kârı, ne de zararı olma, elindeki paranın olduğu gibi kalması durumunu bil diren söz. || [TS. Ø]

Mayalı sıf. 1- Maya katılmış, mayalanmış. 2- Ticaret veya üretimle uğraşmak için parası olan. // Genelde paralı, zengin. || [TS.mayalı] s. 1. İçine maya karıştırılmış. 2. Maya ile ekşiyip kabarmış. 3. is. Daire şeklinde açılan mayalanmış hamurun, sac veya fırında pişirilmesiyle elde edilen ekmek.

Mayalığ sıf. Maya için yarar. || [TS.mayalık] s. 1. Maya olarak kullanılmak için ayrılmış, maya olmaya yarar. 2. is. hlk. Damızlık hayvan.

Mayasız sıf. 1- Maya katılmamış, mayası olmayan. 2- Elinde mayası (parası) olmayan. || [TS.mayasız] s. İçinde maya bulunmayan.

Mayğabağı sıf. Mayıs bayramı öncesinde, arafesinde. || [TS. Ø]
Mayıf sıf. Kırık, kusurlu, felçli. || [TS. Ø], {TS. → felçli, inmeli, kırık, kusurlu, meflûç}
Maymağ sıf. Ahmak, ebleh, akılsız, beceriksiz, aciz, zavallı. || [TS. Ø], {TS. → âciz, ahmak, akılsız, alık, beceriksiz, zavallı}
Mazğallı sıf. Mazgalı olan. || [TS.]mazgallı s. Mazgalları olan.
Mazlı sıf. Maz denilen katı madde sürülmüş, boyanmış. || [TS. Ø]
Mazutlu sıf. Mazot sürülmüş, mazotu olan. || [TS. Ø]
Mébéli sıf. Mobilyalı, mobilyası olan. || [TS. Ø], {TS. → mobilyalı}
Mecazî sıf. ar. edeb. Mecaz yoluyla, asıl anlamında değil benzerliği, ilişkisi olan mânada. || [TS. mecazî] s. Mecazla ilgili, mecaz niteliğinde olan.
Mecbur sıf. ar. Zorla bir işe yöneltilen, cebirle yükümlü bulunan; çaresiz. **Mecbur etmek** Zorla bir işi yaptırmak. **Mecbur ğalmağ** bak **Mecbur olmağ**. **Mecbur olmağ** Çaresiz kalarak bir işi yapmak zorunda kalmak. || [TS. mecbur] s. 1. Herhangi bir konuda yükümlü, bir şeyi yapmak zorunda olan: "*Biz toprağımızdan düşmanı atmağa mecburuz.*"- R. E. Ünaydın. 2. esk. Bağlı, düşkün, tutkun. **mecbur etmek** Zorlamak. **mecbur kalmak** (veya olmak) Herhangi bir şeyi yapmak zorunda bulunmak. **birini** mecbur tutmak Zorlamak, yükümlü saymak, mecbur etmek: "*Memleketin büyük menfaati, beni bu yolda harekete mecbur tutuyordu.*"- Atatürk.
Mecburi sıf. ar. Mecbur olarak, istek dışında, zaruretten ötürü, zorunlu. || [TS. mecburî] s. Kaçınılmaz, zorunlu. *mecburî hizmet
Meccani sıf. ve zar. ar. Bedava, parasız. || [TS. Ø]
Mechul sıf. ar. 1- Bilinmeyen, malûm olmayan, hakkında bilgi edinilmeyen. 2-mat. Bilinmeyen aranan. **Mechul fé'l gram** işi, hareketi yapanın bilinmediği fiil, edilgen fiil. || [TS. mechul] s. 1. Bilinmeyen, bilinmedik: "*Artık demir almak günü gelmişse zamandan / Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.*"- Y. K. Beyatlı. "*Genç ve meçhul kadın kucagındaki bebeği uyandırmamak için büyük bir dikkatle oturdu.*"- A. Gündüz. 2. gr. Edilgen (fiil).
Mechullu sıf. mat. Bilinmeyenli. || [TS. Ø]
Mecnun sıf. ve is. ar. 1- Deli, divane. **Mecnun etmek** Deli etmek, divane etmek **Mecnun olmağ** Deli olmak, divane olmak. 2- mec. Aşık, vurgun, delicesine seven. || [TS. mecnun] s. 1. Sevdadan ötürü kendini kaybetmiş. 2. Çılgın, deli. **mecnun olmak** 1. Sevda sebebiyle kendini kaybetmek. 2. mec. Delirmek, çıldırmak:

"*Alelade, herkesteki gibi, beş on kurşluk bir maldı, buna kıymet verebilmek için insan mecnun olmalı.*"- R. H. Karay.

Mecnunane sıf. ve zar. ar. ve far. Delicesine, aklını kaybetmiş gibi, mecnun gibi. || [TS. mecnunane] s. 1. Çılgın gibi, çılgınca olan: "*O anda zihnimden mecnunane bir fikir geçiverdi...*"- S. F. Abasıyanık. 2. zf. Çılgın bir biçimde.

Mecusi sıf. ar. Ateşperest dini mensubu, Zerdüşti dini mensubu. || [TS. Mecusî] is. ve s. Mecus dininden olan kimse, Zerdüşti.

Medaxilli sıf. Gelirli, verimli. || [TS. Ø], {TS. → verimli}

Medaxilsiz sıf. Verimsiz, geliri olmayan veya geliri az olan. || [TS. Ø], {TS. → verimsiz}

Médallı sıf. Madalyalı, madalya almış. || [TS. Ø], {TS. → madalyalı}

Meddah sıf. ve is. Mübalağa ile bir şeyi öven veya onunla ilgili bilgi veren. || [TS. Ø]

Me'dealtı sıf. anat. Midenin altında olan. || [TS. Ø]

Mededçi sıf. ve is. 1- Yardım eden, yardımcı olan. 2- Bir işte belirli bir şey karşılığında birisine yardımcı olan kimse. || [TS. Ø], {TS. → yardımcı}

Me'denarası sıf. Maden arazisi içinde veya madenler arasında olan. || [TS. Ø]

Medeni sıf. ar. 1- Kültür yönünden çok ilerlemiş, kültürlü. // Toplumda davranış yönünden addaba uygun, kurallara göre hareket eden kimse, görgü kurallarını iyi bilen kimse; terbiyeli. 2- Kültürle ilgili olan, kültüre ait olan. 3- Ekilen, üretilen. || [TS. medenî] s. Kentleşmiş, kırsallıktan kurtulmuş, uygar: "*Orada medenî bir insan gibi yaşamak, hâsılı oraya yerleşmek istiyordu.*"- Y. K. Beyatlı. **Medenî Kanun, medenî nikâh*

Medeni-kütlevi sıf. Kütlelerin kültürel arzusuna hizmet eden, halkın kültürünü artırmak gayesiyle yapılan. || [TS. Ø]

Medeniyyetli sıf. ar. Kültür yönünden çok ilerlemiş, kültürlü. || [TS. Ø], {TS. → kültürlü}

Mefkureli sıf. ar. Belirli bir ülküsü, gayesi, ideali olan. || [TS. Ø], {TS. → amaçlı, gayeli}

Mefkuresiz sıf. Belirli bir gayesi, ülküsü, ideali olmayan. || [TS. Ø], {TS. → amaçsız, gayesiz, idealsiz}

Mefkurevi sıf. ar. Mefkure, ideal, ülkü, gaye ile ilgili. || [TS. Ø], {TS. → ülküsel}

Meftun sıf. ar. Vurgun, kendini unutacak kadar seven, aşık **Meftun etmek** Kendini sevdirmek, kendine bağlanmak. // Kendine hayran bırakmak. **Meftun olmağ** Kendini unutacak kadar vurulmak, sevmek. // Hayran olmak, hayran kalmak. || [TS. meftun] s. Tutkun, gönül vermiş, vurulmuş: "*Şehriban'a hayran, meftun mecnunca bağlı idim.*"- R. H. Karay. **meftun**

etmek Kendine bağlamak. **birine)** meftun olmak Tutulmak, gönül vermek, vurulmak.

Meftunédici sif. Güzelliği ile meftun eden; hayran eden. || [TS. Ø]

Meğbul sif. ar. 1- Kabul olunan, beğenilen, iyi **Meğbul bilmek (görmek)** Daha münasip, elverişli bilerek kabul etmek; beğenmek, hoşlanmak. **Meğbul étmek-Kabul etmek,** beğenmek. **Meğbul olmağ** Kabul edilmek, olunmak, makbule geçmek, beğenilmek. 2- Öğrencinin bilgisine verilen yeterli not. || [TS.makbul] s. 1. Kabul edilen. 2. Beğenilen, hoş karşılanan: "*Kahvenin dibekte dövüleni her zaman daha makbul ve içimi şöhratliydi.*"- S. Ayverdi. 3. Geçer, geçerli. **makbule geçmek** Çok beğenilmek, hoş gitmek, işe yaramak: "*O vakit o kış kıyamette / Ne kadar makbule geçer tatlı.*"- B. Necatigil.**makbul olmak** Beğenilmek: "*Neden kemanın çok çalınmış makbul oluyor?*"- H. Taner

Meğbun sif. ar. Meğmun || [TS. Ø]

Meğdur(e) sif. ar. 1- Haksızlığa uğramış. 2- Aldatılmış, ihanete uğramış. || [TS.mağdur] s. Haksızlığa uğramış, kıygın: "*Efendiler, asırlardır şarkta mağdur ve mazlum olan milletimiz...*"- Atatürk. **mağdur etmek** Zarara uğratmak. **mağdur olmak** Zarara uğramak.

Meğlub sif. ar. Yenilmiş olma, yenilme, yenilgi, boyun eyme. **Meğlub etmek** Yenmek, galip gelmek. **Meğlub olmağ** Yenilmek, galip gelmeme. || [TS.mağlup] s. Yenilen, yenik düşen. **mağlûp etmek** Yenmek: "*Zavallı milletimizi esir etmek isteyen düşmanları behemehal mağlûp edeceğimize dair olan emniyet ve itimadım bir dakika olsun sarsılmamıştır.*"- Atatürk. **mağlûp olmak** 1. Yenilmek: "*Gelen imdat kuvvetinden vaktiyle haber alamıyor, mağlûp oluyoruz.*"- O. S. Orhon. 2. *mec.* İsteğine karşı durmamak, gerçekleşmemesi gereken bir şey için iradesizlik gösterip direnememek ve yapılmasını kabul etmek: "*Bu hevesine mağlûp olmasına bıçak sırtı kaldı.*"- R. N. Güntekin.

Meğlubédilmez sif. Yenilgi nedir bilmeyen, yenilmez, mağlub edilmez durumda olan, çok güçlü, hep galip gelen. || [TS. Ø]

Meğmun sif. ar. 1- Aldanmış, zarar görmüş, kaybetmiş, mahrum olmuş **Meğmun étmek (élemek)** Zarara uğratmak, aldatmak, beklediği şeyden mahrum etmek. **Meğmun olmağ** Aldatmak, zarara uğramak, kaybetmek, beklediği şeyden mahrum olmak. 2- Aciz, çaresiz, elinden hiç bir iş gelmeyen. **Meğmun étmek (élemek)** Aciz etmek, mahrum etmek, elinden almak. // Hiçbir şeyi olmayan, her şeyden mahrum. || [TS. Ø]

Meğrur sif. ar. 1- Gururlu, vekarlı; kendi liyakatini, üstünlüğünü hisseden. // *mec.*

Azametli, muhteşem, gurur verici. // *zar.* Azametle, haşmetle, 2- Başkalarına hor bakan, kibirli, övünge. **Meğrur-meğrur** *zar.* 1- Mağrur bir tarzda, gururla, vekarla. 2- Kibirle, gururla. || [TS.mağrur] s. 1. Kurumlu, gururlu: "*İdris bir imparator gibi mağrurdu.*"- S. F. Abasıyanık. 2. Gurur belirten.

Meğrurane sif. ar. ve *far.* 1- Mağrur bir tarzda, vekarla. 2- Mağrur, kibirle, övünge. || [TS. Ø]

Mehdud sif. ar. 1- Sınırlanmış, sınır çizilmiş, sınırlı. **Mehdud étmek** Sınır koymak, sınırlamak. 2- Küçük, önemsiz, az, cüzi. 3- *mec.* Bilgisi, dünya görüşü dar. || [TS.mahdud] s. 1. Çevrilmiş, sınırlanmış. 2. Sayısı belli olan, sayılı, az: "*Hükümetler mahdud bir zaman içinde yaşar.*"- O. S. Orhon. 3. *mec.* Dar, basit: "*Heyhat, dedi, siz de mahdud fikirli bir muharrirmişsiniz!*"- Ö. Seyfettin.

Mehdudlaşdırıcı sif. bak. Mehdudlayıcı. || [TS. Ø]

Mehdudlayıcı sif. ar. Sınırlayan, belirli sınırdan, ölçüden dışarı çıkmaya mücadele etmeyen; sınırlayıcı. || [TS. Ø]

Mehebbetli sif. Seven, aşık olan, bağlanan, sevgisi olan. || [TS. Ø], {TS.→aşık}

Mehebbetsiz sif. Sevgisi, muhabbeti olmayan. || [TS. Ø], {TS.→sevgisiz}

Mehecceerli sif. Korkuluğu, parmaklığı olan. || [TS. Ø], {TS.→parmaklıklılı}

Mehelli sif. Sadece bir yere, mahalleye ait olan, genel halk karakteri taşımayan, mahalli. **Mehelli komite** esk. Mahalli komite, teşkilat, yerli komite. || [TS.mahalli] s. Yöresel, yerel. *mahalli idare, mahalli seçim

Mexfi sif. ve *zar.* ar. 1- Gizli, gizlice. **Mexfi ğalmağ** Gizli tutulmak, başkası tarafından bilinmemek, gizli kalmak, açıklanmamak. **Mexfi saxlamağ (tutmağ)** Gizli tutmak, başkasına söylememek. 2- Geniş bir şekilde yayılmasına izin verilmeyen, gizli kalması gereken, gizli tutulan. || [TS.mahfi] s. Gizli, saklanmış: "*Bu hatıra kalbin mahfi bir köşesinde saklanır.*"- H. C. Yalçın.

Mehfuz sif. ar. 1- Saklanmış, korunmuş, gözetilmiş. 2- Hafızada saklanan, zihinde tutulan. || [TS.mahfuz] s. Saklanmış, korunmuş, korunan, saklı.

Mehkemelik sif. Mahkemeye ait olan, mahkeme aracılığı ile halledilmesi gereken. || [TS.mahkemelik] s. Mahkemede yargılanması, çözümlenmesi gereken. **mahkemelik olmak (biri başkasıyla)** İstemediği hâlde dava konusu olmak.

Mehkum sif. ar. 1- Mahkeme tarafından kendisine hüküm verilmiş kimse, cezalandırılmış şahıs, hükümlü. **Mehkum étmek** Cezalandırmak, mahkum etmek, hüküm

vermek. **Mehkum olmağ** Mahkeme tarafından belirli bir ceza almak. 2- mec. İtaat altında olan, hakimiyet altında olan, bağlı olan; hukuku olmayan, tâbi. **Mehkum etmek** itaat altına almak, tâbi etmek. **Mehkum olmağ** Tâbi edilmek, itaat altına alınmak. 3- Ölümü, mahvolması veya İflas etmesi kesin olan. || [TS.mahkûm] s. 1. Hüküm giymiş, hükümlü. 2. mec. Zorunda olan, mecbur. 3. Kötü bir sonuca varması kaçınılmaz olan. 4. is. Hüküm giymiş kimse. **mahkûm etmek** Hüküm giydirmek: "*On beş yıl hapse mahkûm ettiler.*"- A. İlhan. 2.Kötü bir duruma sürüklemek: "*Herkes kadını mahkûm etmeye çalıştı.*"- S. F. Abasıyanık. 3. Mecbur etmek.

Méhli cif. Hafif rüzgarlı. || [TS. Ø]

Mehlullu sıf, Başka bir madde ile karıştırılmış hâlde olan madde. || [TS. Ø]

Méhmannaşar sıf. far. Misafir kabul etmeğİ seven kimse. || [TS. Ø], {TS.→konuksever}

Mexmeri sıf. ar. Kadife gibi, kadifeye benzeyen; zarif, yumuşak. **Mexmeri benövşe** is. bol. Bir çeşit menekşe. **Mexmeri çay** Koyu çay, hoş kokulu koyu çay. || [TS. Ø], {TS.→kadifemsi, yumuşak, zarif}

Mexmerli sıf. 1- Kadife ile kaplı, üzerine kadife örtülmüş, kaplanmış. 2- bak. Mexmeri. || [TS. Ø], {TS.→kadife}

Mehrem sıf. ve is. ar. 1-Çok yakın sayılan, yakın dost kabul edilen, mahrem; sırdaş. **Mehrem olmağ** Yakın olmak, dost olmak, sırdaş olmak. 2- Yakın akraba olmaları dolayısıyla evlenmeleri dini yönden yasak edilen, evlenmeleri haram olan (kadın, kız, erkek), **Mehrem etmek** Evlendirmek. **Mehrem olmağ** Yakın olmak, evlenmek. 3- Gizli. || [TS.mahrem] s. 1.Yakın akrabadan olduğı için nikâh düşmeyen. 2.Başkalarına söylenmeyen, gizli: "*Müdür, dosyadan başka bir rapor çıkardı.Kenarında kırmızı bir damga: Mahrem.*"- R. H. Karay. 3. (isim) Sırdaş: "*Az vakitte mahremlerimden biri oldu.*"- H. R. Gürpınar.

Méhriban sıf. far. Çok güzel münasebet besleyen, samimi, şefkatli, muhabbetli, merhametli. // Muhabbet, şefkat, samimi duygular ifade eden; samimi, hoş. || [TS. Ø], {TS.→hoş, merhametli, samimî, sefkatli}

Méhrsiz sıf. Sevgisi, muhabbeti olmayan sevgisiz. || [TS. Ø], {TS.→sevgisiz}

Mehrum sıf. ar. Nasibi, hissesi, payı olmayan; kısmetsiz,nasipsiz. **Mehrum etmek** (ğılmağ) Bir şeyi elinden almak, bir şeyi elde etmesine engel olmak. **Mehrum olmağ** Nasipsiz olmak, elinden kaçırmak, sahip olmamak. || [TS.mahrum] s. Yoksun: "*Esef olunur ki memleket, ilmî ehliyeti haiz, üstün insanlardan mahrumdu.*"- S. Ayverdi. mahrum etmek

Yoksun bırakmak. (bir şeyden) mahrum olmak Yoksun kalmak: "*Servet, ondan mahrum olanların ahlâklarını bozmakta büyük bir amil değıl midir?*"- H. R. Gürpınar.

Mehsuldar sıf. ar. ve far. 1- Çok ürün veren; münbit, bereketli. 2- Çok ürün veren; gelirlİ, hayırlı. 3- Kıymetli şeyler meydana getiren, üreten. 4- mec. Çok eser yazan, eseri çok olan. 5- dil. Yeni kelimeler üretme imkanı veren. **Mehsuldar güvveler** ikt.Ürünler elde etmek için kullanılan araçlar ve onları kullanan insanlar. || [TS.mahsuldar] s. esk. Bitek, verimli: "*İstediyiniz kadar cennet köyler, sevişen insanlar, mahsuldar topraklar tahayyül edebiliriz.*"- S. F. Abasıyanık.

Mehsullu sıf. bak. **Mehsuldar** 1. ve 2. manalar. || [TS. Ø], {TS.→mahsuldar}

Mehsulsuz sıf. Ürünü olmayan, ürünsüz. // Münbit olmayan, ürün vermeyen; bereketsiz. || [TS. Ø], {TS.→bereketsiz, ürünsüz}

Mehsur sıf. ar. 1- Kuşatılmış, çevrilmiş, etrafı örülmüş. 2- Sınırlandırılmış. 3- Belirlenmiş. || [TS.mahsur] s. Kuşatılmış, sarılmış, çevrilmiş.mahsur kalmak Kuşatılmak, sarılmak, çevrilmek.

Mexsus sıf. ar. 1- Sadece birisine ait olan. // Has olan. 2- zar. Özel olarak, ayrıca. || [TS.mahsus] s. 1. Özgü: "*Her sanata mahsus âletler vardır. Bize de böyle bir şeyler lâzım...*"- H. R. Gürpınar. 2. Biri veya bir şey için ayrılmış, münhasır: "*Vatan bizim kılıcımızın ekmeğidir. Daima kendimize mahsus, kendimize münhasır biliriz.*"- N. Kemal. 3. zf. Özel olarak, bilhassa. 4. zf. Bilerek, isteyerek: "...kapıyı mahsus açık bırakmıştı."- A. İlhan. 5. zf. Şaka olarak, şakadan.6 . zf. Özel: "*Kayseri'nin sayın valisine mahsus selâm ederim.*"- B. R. Eyuboğlu.

Mexsusî ar. sıf. ve zar. 1- Sadece bir şeye veya şahsa ait olan, hususî olan; Özel. 2- Ayrı olarak, Özel olarak, ayrıca. || [TS. Ø], {TS.→hususî, özel}

Mehvêdici sıf. Mahveden, yok eden, ortadan kaldıran; mahvetmeğİ maktadır olan. || [TS. Ø]

Mahvêdilmez sıf. Mahvedilmesi, ortadan kaldırılması mümkün olmayan, yok edilmeyen. || [TS. Ø]

Mehzun sıf. ar. Hüzünlü, dertli, kederli, üzgün. **Mehzun etmek** Kederlendirmek, üzmek. **Mehzun olmağ** Gamlanmak, kederlenmek. || [TS.mahzun] s. Üzgün, üzüntülü: "*Kızlar mahzun bir sessizlik içinde parça parça dökülüyordu.*"- R. N. Güntekin. **mahzun etmek** Üzüntü vermek: "*Harap mezarlığın öyle bir hâli vardır ki, insanı ister istemez mahzun eder.*"- M. Ş. Esenal. **mahzun olmak** Üzgün durumda olmak, boynu bükülmek. *mahzuane, mahzun mahzun

Mehzunane sıf. ar. far. Hüzünlü, kederli, gamlı, dertli. // zar. Mahzun mahzun: Kederle, hüzünle. || [TS. Ø], {TS.→dertli, gamlı, hüzünlü, kederli}

Mekansız sıf. Mekanı, yeri yurdu olmayan; yersiz yurtsuz. || [TS. Ø], {TS.→yersiz, yurtsuz}

Mekrli sıf. Hileli, aldatici, hilekar. || [TS. Ø], {TS.→aldatici, hileci, hilekâr, hileli}

Mekruh sıf. ar. 1- Nefret doğuran; iğrenç menfur, çirkin, 2- Şer'i olarak haram edilmemekle birlikte, ancak zaruri hâller de caiz olan ve normal hâllerde yenmesi istenmeyen şey. || [TS.mekruh] s. 1. İğrenç, tiksindirici. 2. İslâm dininde, dince yasaklanmadığı hâlde yapılmaması istenen.

Mektebdenkenar sıf. Okulda olmayan, ondan uzakta olan, okul dışı hayatta yapılan şey. || [TS. Ø]

Mektebeğeder sıf. Çocuğun okula başlamasına kadar geçen devre ait olan. || [TS. Ø]

Mekteblerarası sıf. Birkaç okul arasında olan, birkaç okula ait olan. || [TS. Ø]

Mektebli sıf. Okulda okuyan, talebe, öğrenci. || [TS.mektepli] is. ve s. 1. Okula giden (kimse), öğrenci. 2. Okulda yetişmiş olan, alaylı karşısı: "*Kazada mektepli dışçı olmadığı için onu vilâyete götürdüm.*" - R. N. Güntekin.

Mektebyam sıf. Okulun yanında olan, okula yakın olan. || [TS. Ø]

Mektebyaşlı sıf. Okula gitme yaşına ulaşmış, okul çağında olan. || [TS. Ø]

Melahetli sıf. Güzel, latif, tatlı, hoş; cazibeli. || [TS. Ø], {TS.→albenili, alımlı, cazibeli, lâtif, güzel, hoş, tatlı}

Melallı sıf. Gamlı, kederli, hazin. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, hazin, kederli}

Melefeli sıf. Çarşafı. || [TS. Ø], {TS.→çarşafı}

Meleksima(lı) sıf. ar. bak. Meleküzlü. || [TS. Ø]

Meleksuretili sıf. bak. Meleküzlü || [TS. Ø]

Meleküzlü sıf. şair Yüzü meleğe benzeyen melek gibi güzel. || [TS. Ø]

Meler ¹⁻ sıf. Ağlayan, gözleri yaşlı, gözleri yaşla dolu. 2- is. kon. Ev hayvanı. Anası meler galmağ bak Ana. Anasını meler goyrnağ bak Ana. || [TS. Ø]

Meleş sıf. Ekşi, mayhoş. || [TS. Ø], {TS.→ekşi, mayhoş}

Melez sıf. ar. 1- Çeşitli ırklardan türemiş. 2- İki cinsin birleşmesinden türemiş, karışık olan. || [TS. Ø]

Melih sıf. ar. Güzel, hoşlanılan, sevimli, tatlı. || [TS. Ø], {TS.→güzel, hoş, sevimli, tatlı}

Meliorativ sıf. lat. Toprak ıslahına ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Mélodik sıf. yun. 1- Melodiye ait olan, onunla ilgili olan. 2- Ahenkli, kulağa hoş gelen. || [TS.melodik] s. Melodi ile ilgili, ezgili.

Mélodramatik sıf. 1- Melodrama ait olan, melodrama has olan. 2- Haddinden fazla gergin, mübalağalı melodramda olduğu gibi. || [TS. Ø]

Melul sıf. ve azr. ar. Gamlı, mahzun, kederli; bezgin, usanmış. **Melul étmek** Usandırmak, bıktırmak, meyus etmek, **Melul olmağ** Bıkmak, usanmak meyus olmak. || [TS.melûl] s. 1. Üzgün. 2. Boynu bükük, zavallı, yoksul: "*Garipler köyü az çok çıplak ve kayalık bir yar ortasında sıkışmış, ıssız ve melûl duruyor.*" - M. Ş. Esendal. **melûl melûl bakmak** Boynu bükük, üzgün bir biçimde durmak, bakmak.

Me'lum sıf. ar. 1- Bilinen, belirli, açık, herkes tarafından bilinen, bilinmez olmayan. **Me'lum étmek (élemek)** a-Görün-mek, belli olmak, bilinmek b-Haber vermek, bildirmek, **Me'lum olmağ** Bilinmek, açıklanmak, herkes tarafından bilinmek. 2- mat. Bilinen. **Me'lum fe'l gram.** işi yapanın bilindiği öznesi belli fiil türü. || [TS.malûm] s. 1. Bilinen, belli. 2. is. Bilinen konu, iş vb. 3. zf. Evet, belli, biliniyor, kuşkusuz. 4. gr. Etken (fiil). **malûm değil** Olup olmayacağı kesinlikle bilinmeyen konular için kullanılır. (birine) **malûm olmak** İçine doğmak: "*Ona da malûm oldu haber / Koşup geldi odama.*" - B. Necatigil. **malûmu ilâm etmek** Bilinen ve açık olan bir şeyi söylemeye, açıklamaya kalkmak. **malûm ya!** Bilinen şey: "*Bana gücenmeyiniz hanımefendi, malûm ya, elçiye zeval yoktur.*" - H. R. Gürpınar.

Me'lumatlı sıf. 1 - Bilgisi olan; çok şey bilen, kültürlü, geniş görüşlü. 2- Haberi olan, haberdar. || [TS.malûmatlı] s. Bilgili: "*Namuslu, çalışkan ve oldukça malûmatlı bir adamdı.*" - R. N. Güntekin.

Mellumatsız sıf. 1- Bilgisi olmaya, dar görüşlü; bilgisiz 2- Haberi olmayan, habersiz. || [TS.malûmatsız] s. Bilgisiz.

Mel'un sıf. ve is.ar. Asıl anlamı "lanetlenmiş, Allah'ın rahmetinden mahrum, dinden çıkmış" olmasına rağmen Azerbaycan Türkçesi'nde küfür, beddua anlamında kullanılır. || [TS.mel'un] s. 1. Tanrı tarafından lanetlenmiş olan, lânetli. . *mec.* Nefretle karşılanan, kötü. 3. is. Lânetlenmiş kimse: "*Kendisini Müslüman adıyla takdim eden bu kır saçlı mel'unu da tanıdım.*" - A. Gündüz.

Memaniyetli sıf. ve zar. Engeli olan. || [TS. Ø], {TS.→engelli}

Memanietsiz sıf. ve zar. Engelle karşılaşmadan, hiçbir engele rastlamadan. || [TS. Ø], {TS.→engelsiz}

Memecikli sıf. Üzerinde küçük meme şeklinde torbacığı olan salgi bezi. || [TS. Ø]

Memeli sınıf. Memesi olan. Memeli hayvanlar Omurgalı hayvanların bir sınıfı. || [TS.memeli] s. 1. Memesi olan. 2. Herhangi bir biçimde memesi olan: "*Birden bire uzun boylu, diri memeli bir hatun askerinin önüne çıktı.*"- S. F. Abasıyanık.

Memnun sınıf. ar. 1- Rızalı olan, hoşnut, şad, sevinçli //zar. Hoşnut; sevinçli. Memnun etmek Sevindirmek, rızalı etmek. Memnun ğalmağ Rızalı olmak, hoşnut olmak. Memnun olmağ Rızalı olmak, sevinmek, şad olmak. || [TS.memnun] s. Herhangi bir olaydan veya durumdan ötürü sevinç duyan, kıvançlı, mutlu: "*Halk, oyunun bittiğini anlayarak memnun, sessizce tiyatroyu boşalttılar.*"- M. Ş. Esenal. memnun etmek 1. (bir kimseyi) sevindirmek, kıvanç vermek: "*Eski arkadaş kaybetmemek hepsini memnun ediyor.*"- R. N. Güntekin. 2. Yüklüce para veya bol bahşış vermek: "*Birader hafif bir yükümüz var, Aksaray'a götürürsen seni memnun ederiz.*"- H. R. Gürpınar. memnun olmak Sevinmek, sevinç duymak, kıvanmak: "*Hâlimden memnun olduğun yüzünden anlaşılıyor.*"- S. F. Abasıyanık. *memnun memnun

Me'mul sınıf. ar. Yapılmış, hazırlanmış, imal edilmiş. || [TS.mamul] s. Yapılmış, işlenmiş, imal edilmiş (eşya, yiyecek).

Me'mur¹. esk. 1- is. Devlet idarelerinde (genelde adliye ve emniyet idaresinde vs.) çalışan kimse. 2- sınıf. Belirli bir işi yapmak için emir veya sipariş almış kimse. || [TS.memur] s. 1. Devlet hizmetinde aylıkla çalışan kimse, görevli: "*Kasabaya gelen her yeni memur ilk olarak beni tanır.*"- T. Buğra. 2. s. Bir işle görevlendirilmiş olan, yükümlü: "*Sen de kaçmamasına dikkat edeceksin. Muhafazasına memursun.*"- R. H. Karay. memur etmek Görevlendirmek.

Me'nalı sınıf. 1- Anlamı olan, belirli bir anlama malik olan. 2- Büyük anlamı olan; akla uygun, yeterince önemli anlam ifade eden. 3- mec. Gizli anlamı olan, bir şeyi çağrıştıran, işaret eden; üstü kapalı. Me'nalı-me'nalı zar. Bir anlam, şey, gaye ifade ederek. || [TS.manalı] s. 1. Anlamlı. 2. mec. Gizli anlamı olan, manidar. *manalı manalı

Me'nalılık sınıf. 1- Anlamı olmayan, hiçbir anlam taşımayan. 2- Anlam yönünden ehemmiyetsiz, önemsiz. 3- mec. Akla uymayan, yersiz, boş, yakışmayan; a-bes beyhude, 4-Mec. Hiçbir anlam ifade etmeyen. || [TS.Ø], {TS.→anlamsız, manasız}

Me'nevi sınıf. ar. insanın iç dünyası, ruhu ile ilgili olan. ruhi; cismi olmayan, maddi olmayan. || [TS.manevî] s. Görülmeyen, duyularla sezilebilen, soyut, tinsel. *manevî evlât, manevî ilim, manevî tazminat, manevî zarar

Menfaatberdar sınıf. ar. ve far. esk. bak. Menfaatdar. Menfaatberdar olmağ Gelir elde etmek, faydalanmak. || [TS.Ø], {TS.→çıkarıcı, menfaatçi}

Menfaatdar sınıf. ar. ve far. Maddi yönden hayrı, faydası olan; faydalanan, kazanç sağlayan, gelir elde eden. || [TS.Ø], {TS.→çıkarıcı, menfaatçi}

Menfaatli sınıf. Faydalı, gelir sağlayan, kazançlı, karlı. || [TS.Ø], {TS.→kârlı, kazançlı}

Menfaatperest is. ve sınıf. ar. ve far. Şahsi menfaatini kollayan, menfaatperest, menfaatçi, maddiyatçı. || [TS.menfaatperest] s. Çıkarıcı.

Menfeetsiz sınıf. Hiçbir menfaati, hayrı, faydası olmayan; hayırsız, faydasız. || [TS.Ø], {TS.→faydasız, hayırsız, yararsız}

Menfi sınıf. ar. 1- Müsbet olmayan, olumsuz, 2- Beklenen neticenin tersine olan, müsbet neticelenmeyen. // Kötü, fena. 3-mat. Sıfırdan az, eksi. 4- fiz. Atomun elektronlarının negatif yükü. || [TS.menfi] s. 1. Olumsuz: "*Hayatım üzerine yaptığı bu menfi tesirden kurtulamayacak mıyım?*"- A. Gündüz. 2. Her şeyi olumsuz ve kötü yanlarıyla ele alan: "*Ortaya konanda kusur ararsanız, kusur bulursanız, o zaman menfi adamsınız, yıkıcı adamsınız.*"- N. Ataç. 3. esk. Sürgün edilmiş. 4. mat. Negatif. 5. gr. Olumsuz.

Menfur sınıf. ar. Nefret doğuran, hoşlanılmayan, kötü, iğrenç, tiksindiren. || [TS.menfur] s. Nefret edilen, iğrenç, tiksindirici.

Mengeneli sınıf. Mengenesi olan, mengene. takılmış. || [TS.Ø]

Menğul sınıf. ar. 1- Bir yerden başka bir yere taşınmış. 2- Ağızdan ağıza söylenip yayılmış (söz, haber vs.) 3- Hikaye edilmiş, nakledilmiş. || [TS.menkul] is. esk. 1. Bir yerden başka bir yere taşınmış olan. 2. esk. Ağızdan ağıza geçerek gelmiş, söylenegelmiş: "*Kerameti kendinden menkul şeyhler gibi bu armağanlar onların eksik olan kabiliyetlerinin bir çeşit icazeti oluyor.*"-H. Taner. 3. is. ve s. huk. Bir yerden bir yere taşınabilen (mal), taşınır. *menkul kıymetler

Menhus sınıf. ar. Uğursuz, kötü, şom, meş'um. // Kötü, alçak, rezil. || [TS.menhus] s. esk. Uğursuz: "*Odanın içinde yine o menhus koku, o cehennem mazinin kokusu vardı.*"-A. Gündüz.

Menkuhe is. ve sınıf. ar. esk. Nikahlı kadın, nikahlı eş. || [TS.Ø], {TS.→nikâhlı}

Menliksiz sınıf. Kişiliksiz, şahsiyetsiz, şerefsiz; benliği olmayan. || [TS.Ø], {TS.→kişiliksiz, şahsiyetsiz, şerefsiz}

Mensub sınıf. ar. Mensubiyeti, alakası, ilgisi, aidiyeti olan, ait olan. Mensub olmağ Bir şahsa veya bir şeye ait olmak, ilgisi, aidiyeti olmak. || [TS.mensup] is. ve s. 1. Bir yerle veya bir kimseyle bağlantısı olan, ilişkili, -den olan, -e

bağlı (kimse): "Bu cemiyetin mevcudiyeti ve faaliyeti ordu mensuplarının asabiyetini tahrik ediyordu." -Atatürk. mensup olmak bir şey veya kimseyle bağıntısı olmak: "Bizde devlet ve devlete mensup olanlar imtiyazlıdır." -B. Felek. "Fakat mensup olduğu içtimai sınıf, musiki ile hayatını kazanmayı ayıp saydığı için işsizliğe mahkum olmuştu." -H. E. Adivar.

Mensur sıf. ar. Nesirle yazılmış, manzum olmayan. Mensur şe'r Nesir şeklinde yazılmış şiir. || [TS.mensur] s. esk. Düz yazı biçiminde olan, manzum olmayan: "Manzum teliflerim ve mensur tercümelerimle Türk sahnesine ettiğim hizmetin hakikaten bir değeri var mı?" -H. F. Ozansoy. *mensur şiir

Menşeli sıf. Belirli bir menşesi, çıktığı, türediği yeri olan. || [TS.menşeli] s. Kökeni olan, kökenli.

Mentiği sıf. ar. 1- Mantık kanunlarına uyan, onlara dayanan, mantıka uygun. // Mantık kanunlarına dayanarak belirlenen, ortaya çıkarılan. 2- Bir şeyin kendi özelliklerinden, kendine has dahili kanunlardan meydana gelen, türeyen, doğan; zaruri. Mentiği vurgu Cümlede asıl anlamı taşıyan kelimenin yüksek sesle telaffuz edilmesi. || [TS.mantıkî] s. Mantıklı, mantıkla ilgili, mantıksal: "Birkaç türlü tefsire imkân bırakmayan, tek manalı, sarih ve mantıkî söz." - P. Safa.

Mentiği sıf. Mantığa uygun, akla uygun, mantıklı, mantık kanunlarına uygun; mantıklı konuşan. || [TS.mantıklı] s. 1. Mantığa uygun, akla uygun, mantıksal, mantıkî: *Mantıklı söz*. 2. Mantığa uygun davranan: *Mantıklı adam*.

Mentiğsiz sıf. ve zar. Mantığa, mantık kanunlarına uymayan, uygun olmayan; birbirine zıt olan, birbirini takip etmeyen. || [TS.mantıksız] s. 1. Mantığa, akla aykırı olan: "Şuuru yerinde bir adam için bu sevinç mantıksız ve çirkindir." -R. H. Karay. 2. Mantığa uygun davranmayan: *Mantıksız adam*.

Menzereli sıf. Güzel manzarası olan, manzaralı. || [TS.manzaralı] s. 1. Manzarası olan. 2. Manzarası iyi olan: *Manzaralı bir ev*.

Menzilli sıf. 1- Sayılara takılarak bir binada kaç evin, dairenin olduğunu bildirir. 2-Köprü ayaklarının sayısını bildirir. 3- Uzun menzilli (tüfek vs.). || [TS. Ø]

Menzilsiz sıf. Evsiz, evi olmayan. || [TS. Ø]

Menzum sıf. ar. Nazım hâlde olan, nazım olarak yazılmış eser. || [TS.manzum] s. ed. 1. Nazım ifade şekli ile, ölçülü ve uyaklı biçimde yazılmış. 2. esk. Düzenli, muntazam.

Merbut sıf. ve zar. ar. esk. Bağlı, ilgili, alâkalı, alâkadar, raptedilmiş, ilişik. || [TS. Ø], {TS.→alâkadar, alâkalı, bağlı, ilgili, ilişik}

Mercanı 1- is. Patlıcangillerden, bazı ilaçların imâlinde faydalanılan bitki, itüzümü (solanum

nigrum). 2- sıf. Kırmızı renkli; kırmızı. || [TS. Ø], {TS.→kırmızı}

Mercanvarı sıf. Mercana benzer, mercan gibi. || [TS. Ø]

Mercilli sıf. İçinde mercimek olan, mercimekli. || [TS. Ø]

Mercimekli sıf. bak. Mercili. || [TS. Ø]

Merdane zar. ve sıf. far. 1- Yiğit bir şekilde, mertcesine, kahramancasına, korkusuzca. 2- Açıkçasına, mertcesine. 3- Erkeğe has olan, erkek için olan. // mec. Erkek gibi, erkek tarzında. || [TS.merdane] zf. ve s. esk. Erkeğe yakışır biçimde, mertçe, yiğitçe: "Mesirelere gittiği günlerde, merdane lâubaliliğiyle yiyecek ve içeceğe mütealîk hazırlıkların başına geçirdi." -Y. K. Beyatlı.

Merdimazar sıf. ve is.far. Konuşması veya hareketi ile başkasına zarar veren, kötülük eden, fenalık eden. // Küfür anlamında kullanılır. || [TS. Ø]

Merdimgiriz sıf. far. İnsanlara yaklaşmayan, İnsandan kaçan, kimseyi sevmeyen, merdümگیرiz. || [TS.merdümگیرiz] s. esk. İnsanlara karışmaktan hoşlanmayan, insanlardan kaçan (kimse), mizanrop.

Méréjkalı sıf. Kanaviçeli, kanaviçe işlenmiş. || [TS. Ø]

Merezli sıf. Hastalıklı, hastalığı olan. || [TS.marazlı] s. Hastalıklı, hasta.

Merhametli sıf. Merhameti olan, acıyan, yufka yürekli. || [TS.merhametli] s. Acıması olan, merhamet eden.

Merhemetsiz sıf. Merhamet etmeyen, acımasız; insafsız, taş yürekli. || [TS.merhametsiz] s. Acıması olmayan, acımasız, katı yürekli, kalpsiz: "Babam, kararını merhametsiz bir kalple icra etti." -Y. K. Beyatlı. merhametsiz olmak merhamet etmemek: "Kadınlar ve çocuklar, hep bu sesin arkasından koşuyorlar, belki eğleniyorlar, belki merhametsiz oluyorlar." -H. E. Adivar.

Merhum sıf. ar. Ölmüş, vefat etmiş. Merhum olmağ Ölme, vefat etmek. || [TS.merhum] s. 1. Ölmüş bir Müslümandan söz edilirken "Tanrı'nın rahmetine kavuşmuş" anlamında kullanılır. 2. is. Ölmüş Müslüman erkek. merhum olmak ölmek.

Me'rifetli sıf. 1- Edebi, terbiyesi, anlayışı olan, liyakatli. 2- Okumuş, tahsilli, medeni. || [TS.marifetli] s. Ustalık, hünere.

Me'rifetsiz sıf. 1- Edepsiz, terbiyesiz, anlayışsız. 2- Cahil, kültürsüz, ilim irfansız. || [TS.marifetsiz] s. Ustalığı olmayan, hünere gerektirmeyen.

Merkezdenğaçan sıf. Hareket anında merkezin dışına kaçan, yönelen. // Hareketi merkezin dışına yönelten kuvvet üzerine kurulu olan, merkezkaç. || [TS. Ø], {TS.→merkezkaç}

Merkezeğaçan sınıf. Hareket anında merkeze yönelen. || [TS. Ø], {TS. →merkezkaç}

Merkezi sınıf. ar. 1- Merkezde, ortada olan. 2- Asıl, önemli sayılan, kabul edilen. 3-Önderlik eden. //Asıl vazifeleri, çalışmayı yürütmeye, birleştirme vazifesini kendinde toplayan. || [TS.merkezî] s. Merkezde olan, merkezi oluşturan: "*Dur bakalım; biraz daha merkezi mahallelere yaklaşalım, diyordu.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. *merkezî ısıtma, merkezî idare, merkezî ülke, merkezî yıkama, merkezî yönetim

Mermer is. lat. 1- Beyaz ve çeşitli renklerde olan, yüzde yetmişbeşden fazla kalsiyum karbonat ihtiva eden, perdahlanmaya veya cilalanmaya elverişli billur-laşmış kaya, kristal kaya. 2- sınıf. Mermerden yapılmış, üzeri mermerle kaplanmış. 3- sınıf. Mermer gibi beyaz, düzgün, parlak. || [TS.mermer] is. jeo. 1. Bileşiminde %75 'ten çok kalsiyum karbonat bulunan, genellikle beyaz, renkli ve damarlısı da olan, cilalanabilen billürleşmiş kireç taşı: "*Mermerler sanki binlerce yılın gurup ve şafaklarının pembesini eme eme utanan gelin yanağı gibi kızarmışlardır.*"- Halikarnas Balıkcısı. 2. s. Bu taştan yapılmış: "*Başhemşire, hastanenin mermer salonunda karşılıklı doktoru.*"- N. Cumalı. mermer gibi beyaz, parlak, sert ve pürüzsüz. *mermer kireci

Mertebearası sınıf. Mertebelerin, katların arasında olan. || [TS. Ø]

Mertebeli sınıf. Rakamlardan sonra gelerek binanın kaç katlı olduğunu bildirir. || [TS. Ø]

Mertebeyarım sınıf. Altında bodrum katı olan. || [TS. Ø]

Me'rif sınıf. ar. klas. 1- Bilinen, herkesin bildiği, maruf, açık. 2- Tanınmış, şöhretli, meşhur, Me'rif olmağ Meşhur olmak, tanınmak, namı çıkmak, yayılmak. || [TS.maruf] s. 1. Herkesçe bilinen, tanınan, belli, sanlı: "*Her kapısından çıplak bir baldır uzanan maruf mahalle burnumuzun dibinde değil.*" -H. Taner. 2. huk. Şeriatın uygun gördüğü, beğendiği ve buyurduğu.

Me'ruz sınıf. ar. 1- Bir şeyin tesirinde olan, maruz, karşısında bulunan ve önünde engel ve siper bulunmayan 2- ğalmağ bazan da olmağ fiilleriyle kullanıldığında: Ugramak, düşmek anlamında. || [TS.maruz] s. 1. Bir olay veya durumun etkisinde veya karşısında bulunan: "*Herkes, her an müthiş bir tehlikeye maruzdur.*" -P. Safa. 2. esk. Arz edilen, sunulan, verilen: "*Falan tarafından maruz bir mektup.*" maruz bırakmak bir olay veya durum karşısında veya etkisinde bırakmak: "*Türk Cumhuriyeti varlığını, istikbâlini safsatalarla tehlikeye maruz bırakamaz.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. maruz bulunmak (veya olmak) bir olay veya durum etkisinde veya karşısında bulunmak.

maruz kalmak (veya kalmamak) bir olay veya bir durumla karşı karşıya olmak (olmamak): "*Taraf tarafışgallere, istilâlara maruz kaldık.*" - Y. K. Karaosmanoğlu.

Mesafeli sınıf. Belirli bir mesafesi, uzaklığı olan; uzak. || [TS.mesafeli] s. 1. Arası olan, uzaklığı bulunan. 2. mec. İlişkilerde içtenliğe yer vermeyen: "*Mesafeli ve ölçülü, tam bir İstanbul efendisi konuşması vardı.*" -H. Taner. "*Benimle ne kadar mesafeli konuşuyorsun, âdeta resmî.*" - A. İlhan.

Mesameli sınıf. Gözenekleri, delikcikleri olan. || [TS. Ø], {TS. →gözenekli}

Mesela sınıf. ar. Söz gelişi, misal olarak, faraza, meselâ. || [TS. Ø]

Meselen sınıf. ar. Söz gelişi, misal olarak, faraza. || [TS. Ø]

Meslehetli sınıf. Tavsiye ile yapılan, olan, meydana gelen. || [TS. Ø]

Mesleki sınıf. Belirli bir ideali, ülküsü olan, sağlam itikadlı, ülkülü. || [TS.meslekî] s. Mesleğe ilişkin, meslekle ilgili olan.

Mesleksiz sınıf. Hiçbir ideali, ülküsü, itikadı olmayan, prensipsiz. || [TS.mesleksiz] s. Mesleği olmayan, işsiz güçsüz (kimse).

Mesrefli sınıf. 1- Harcanan, sarfedilen, masraf edilen. 2- mec. kon. Faydalı. || [TS.masraflı] s. Çok masraf gerektiren, pahalıya çıkan: "*Bu masraflı bir iş.*"

Mesrur sınıf. ar. Şen, neşeli, şad, sevinçli. Mesrur étmek a- Sevindirmek, şad etmek, b- Mutlu etmek, isteğine, meramına ulaşmak. Mesrur olmağ Şad olmak, sevinmek, neşelenmek. || [TS.mesrur] s. Sevinmiş, sevinçli.

Mest¹ sınıf. far. 1- Sarhoş. Mest étmek (élemek) Keyiflendirmek, sarhoş etmek. 2-mec. Güzel, hoş bir duygudan dolayı neşelenmiş, mest olmuş, akli başından gitmiş, vurulmuş, meftun olmuş. Mest étmek (élemek) mec. Keyiflendirmek, neşelendirmek, aklını başından almak, cezbetmek. Mest olmağ mec. Güzel bir şeyin etkisi dolayısıyla sarhoş gibi olmak, akli başından gtimek, vurulmak. || [TS.mest(I)] s. 1. Sarhoş, kendinden geçmiş, esrik. mest etmek kendinden geçirmek: "*Kendisini mest eden, krallaştıran kuvvet, artık kendi başını yiyecek kadar büyümüştü.*" -T. Buğra. mest olmak kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Mestan far. 1- sınıf. Akıcı, süzgün baygın (göz). 2- is. Kedi, kedi ismi. || [TS. Ø], {TS. →baygın}

Mestane sınıf. Süzgün, baygın (göz). || [TS. Ø], {TS. →baygın}

Mestédici sınıf. Keyif verici, sarhoş edici. || [TS. Ø]

Mes'ud sınıf. ve zar. ar. Mutlu, bahtiyar, saadetli. Mes'ud olmağ Mutlu olmak, bahtiyar olmak. || [TS.mesut] s. Mutlu, sevinçli, ongun: "*Bu eseri*"

vücuda getiren bir milletin evladı, bir ordunun başkumandanı olduğundan, ilelebet mesut ve bahtiyarım."- Atatürk. "Süleyman o kadar mesuttu ki neredeyse arkadaşını kucaklarında taşıyacaktı."- A. H. Tanpınar. **mesut** etmek Mutlu kılmak. **mesut** olmak Mutlu olmak, onmak: "Azizim, mesut olmak için akıllı olmak kıfayet eder; baht, talih bunlar boş şeydir."- M. Ş. Esendal. "O olmasa ne kadar rahat edeceğim, ne kadar mesut olacağım!"- H. C. Yalçın.

Mes'ul sıf. ar. 1- Üzerinde mesuliyet olan, hesap vermeye mecbur olan, sorumlu. **Mes'ul** olmağ Sorumlu olmak, üzerinde mesuliyet olmak. 2- Büyük önemi olan, çok mühim, çok ehemmiyetli. || [TS.mesul] s. esk. Sorumlu.mesul olmak Sorumlu olmak. **mesul** tutmak Sorumlu görmek.

Mes'uliyetli sıf. Sorumluluğu olan, mesul. || [TS.mesuliyetli] s. 1. Sorumlu. 2. Sorumluluk gerektiren.

Mes'uliyetsiz sıf. 1- Sorumluluğu olmayan. 2- Sorumluluk taşımayan, hissetmeyen, sorumsuz. || [TS.mesuliyetsiz] s. 1. Sorumsuz. 2. Sorumluluk gerektirmeyen.

Me'sum sıf. ar. Günahsız, suçsuz, masum, kabahatsız. **me'sum** -**me'sum** zar. bak. **Me'sumcasına**. || [TS.masum] s. 1. Suçsuz, günahsız: "Tetiklerinizde elbette birçok masum mücrimlerle karşılaşmışsınızdır." -H. R. Gürpınar. 2. Temiz, saf: "Hem, bizim çocuklarımız gözü kapalı, masum çocuklar..." - R. N. Güntekin. 3. is. *hlk.* Küçük çocuk: *Dört tane masumu var. *masum masum*

Me'sumane sıf. ar. ve far. Günahsız, suçsuz, kabahatsız, günahsızcasına. || [TS. Ø], {TS.→günahsız, kabahatsız, masum, suçsuz}

Meşearası sıf. Ormanın içinde veya ormanların arasında olan. || [TS. Ø]

Meşeggetli sıf. Çok çetin, çok zahmetli, çok azaptı, eziyetli. || [TS.meşakkatli] s. Güç, sıkıntılı.

Meşegıran 1- is. Ormanda ağaç kesen işçi. 2- sıf. Ormanda ağaç kesmeye yarar. || [TS. Ø]

Meşeli sıf. Ormanla kaplanmış, ormanı olan. || [TS. Ø], {TS.→ormanlık}

Meş'elli sıf. Elinde meşale olan, meşaleli. || [TS. Ø]

Meşesiz sıf. Ormansız, ormanı olmayan, ormandan mahrum. || [TS. Ø], {TS.→ormansız}

Meşhur sıf. ar. 1- Şöhretli, adı yaygınlık kazanmış, namlı. **Meşhur** étmek Şöhret kazandırmak, isim kazandırmak, ünlendirmek.

Meşhur olmağ Ad san, ün kazanmak, şöhret kazanmak. 2- Herkese malûm olan, herkesin bildiği şey, malûm. **Meşhur** etmek (ğılmağ) Tanıtmak, herkese bildirmek. **Meşhur** olmağ Tanınmak, herkese malûm olmak. **Geleti-**

meşhur Yanlış olduğu hâlde halk arasında kullanılan söz veya ifade. || [TS.meşhur] s. 1. Ünlü, tanınmış, herkesçe bilinen, angın: "Yeni Park gazinosunda kasabanın meşhur kara dut şerbetiyle beraber bir parça da içki içilir." -R. N. Güntekin. 2. is. Ünlü, tanınmış kimse. **meşhur** olmak ün kazanmak, tanınmak, ün almak, ünlenmek.

Méşinli sıf. İşlenmiş yumuşak koyun derisi ile kaplanmış. || [TS. Ø]

Meşru sıf. ar. 1- Kanuna uygun, legal. 2-Şer'ca caiz olan, şeriate uygun olan, şeriatın mücade ettiği şey. || [TS.meşru] s. Yasanın, dinin ve kamu vicdanının doğru bulduğu: "Meşru, gayrimeşru, ölümlü, ölümsüz, çocuklarının sayısını bilen yok." -H. Taner. "Yaşamının her şeklini meşru, kitaba uyar bir hâle soktuktan sonra, hiçbir şeyin zararı yoktu." -S. F. Abasıyanık. **meşru** saymakgeçerli bulmak. *meşru müdafaa

Meşrut sıf. ar. Bir şarta bağlı, şartlı, önceden şartlı hâle getirilmiş, şart kesilmiş. || [TS.meşrut] s. Şarta bağlı, şartlı.

Meşruteli sıf. Anayasalı, anayasaya dayanan. || [TS. Ø]

Me'şuğ sıf. ar. Sevilen, sevgili, aşık olunan (erkek). || [TS.maşuk] s. esk. Sevilen, âşık olunan (erkek): "Biz sevdik, âşık olduk, sevildik, maşuk olduk." -Yunus Emre.

Me'şuğe sıf. ar. Sevilen, sevgili, aşık olunan (kadın), mahbube. || [TS. Ø], {TS.→sevgili}

Me'şuğebaz sıf. ar. ve far. esk. Kadına düşkün, dostu olan. || [TS. Ø]

Meş'um sıf. ar. Uğursuz, kötü, İnsanda korku ve dehşet duygusu uyandıran. // Bedbaht, talihsiz. || [TS.meş'um] s. Uğursuz, kötü: "Düşman ilerliyor mu? Eyvah o kötü, o meş'um söylentilere demek, ben de inanmaya başladım."- Y. K. Karaosmanoğlu. "İlk çocuğunu doğuran genç bir kadına meş'um şeyler söylememeliydim, sustum."- A.Gündüz.

Meşveretçi 1- is. Bir konuda fikir veren, nasihat eden, düşüncesini söyleyen. 2-sıf. Herhangi bir konuda sadece fikrini, düşüncesini söyleyen, ancak karar yetkisi olmayan kimse. || [TS. Ø]

Métafizik is. yun. 1- Metafizik felsefesi taraftarı. 2- Mücerret fikirler yürüten kimse. // sıf. fels. Metafiziğe dayanan, metafiziğe ait olan. // mec. Mücerret, karışık. || [TS. Ø]

Métalaoxşar sıf. Görünüş olarak metale benzeyen, metal gibi. || [TS. Ø]

Métaleriden 1- sıf. Metal eritme işiyle uğraşan. 2- is. Metal eriten işçi. || [TS. Ø]

Métalkesen sıf. Metali kesen, metal kesmeğe yarar. || [TS. Ø]

Métalli sıf. yun. Metali olan, içinde metal olan. || [TS. Ø]

Métallik sıf. yun. Metaldan yapılmış; metal. || [TS. Ø]

Métallurji sıf. yun. Metalürjiye ait, metalürji sahasıyla ilgili. || [TS. Ø]

Métalyayan sıf. Metali sıcaklık veya baskı ile levha hâline getiren, yayan, yassı hâle getiren. || [TS. Ø]

Metanetli sıf. Metaneti olan, iradeli; dayanıklı, tahammüllü. || [TS.metanetli] s. Dayanıklı, metin.

Metanetsiz sıf. Metin olmayan, iradesiz, sebatsız; dayanıksız, sebatsız, tahammülsüz. || [TS.metanetsiz] s. Dayanıksız.

Metbexli sıf. Mutfağı olan. || [TS. Ø]

Metbu sıf. ar. Basılmış, neşredilmiş, basılı, tâb edilmiş. || [TS.matbu] s. Basılı, basılmış.

Météoroloji sıf. Meteorolojiye ait olan, o-nunla ilgili olan. || [TS. Ø], {TS.→meteorolojik}

Metin sıf. ar. 1- Sağlam, dayanıklı, kavi, berk, sarsılmayan. 2- Metanetli, sebatlı, dayanıklı, güvenilir, sarsılmaz. || [TS.metin(II)] s. Acılar karşısında dayanma gücünü yitirmeyen, sağlam, dayanıklı, metanetli: "*Geçimi yolunda, maddeten ve manen metin bir ailedir.*" -R. H. Karay. **metin** olmak dayanıklı ve sağlam olmak, metanetini yitirmemek: "*Buhran içinde olduğunuzu hissediyorum, direksiyonu başkasına veriniz ve metin olmaya çalışınız.*" -A. Gündüz.

Métodik sıf. 1- Metodlara, usüllere ait olan; bir şeyi yapmanın yollarını ve usullerini gösteren. 2- Belirli bir plana tam uygun olan; muntazam, düzenli. || [TS.metodik] s. 1. Yöntemli: "*Yazdığı anıları metodik bir şekilde inceleyen bu kürsü oldu.*" -H. Taner. 2. Düzenli, derli toplu.

Métodoloji sıf. Metodolojiye ait olan, onunla ilgili olan (Métodolojiya ile ilgili olan). || [TS. Ø], {TS.→metodolojik}

Métrik sıf. Metreyle, metreyi esas alan ölçülerle ilgili. Metrik ölçü sistemi metreyi esas alan ölçü sistemi. || [TS.metrik] s. Metre veya metreyi temel olarak alan ölçülerle ilgili. *metrik sistem

Mevacibli sıf. Maaşlı, ücretli. || [TS. Ø], {TS.→ayıklı, maaşlı, ücretli}

Meyhoş sıf. far. 1- Tatlı ile ekşi arasında, mayhoş, ekşimsi tadda. 2- mec. Hoş, tatlı. || [TS.mayhoş] s. 1. Tadı şekerli ve az ekşi olan: *Mayhoş bir şerbet.* 2. mec. (dostluk ilişkisi için) Bozulmuş veya bozulmaya yüz tutmuş olan: *Onların araları mayhoş. Bu günlerde aramız mayhoş bir durum aldı.*

Meyitsifet sıf. ar. Ölü suratlı, soluk benizli, rengi soluk. || [TS. Ø]

Meyilli sıf. 1- Bir tarafa eğilen, yönelen, meyleden. 2- Bir şeye meyli, hevesi olan. ||

[TS.meyilli] s. 1. Bir yana eğimi olan, eğik: "*Ağaçlı tarlaları, tek tük bağ kulübeleri olan arkası meyilli bir arazi.*" -H. E. Adivar. 2. Sevmiş, gönül vermiş, âşık.

Méyilsiz sıf. ve zar. Meyili, hevesi, rağbeti olmayan; heves etmeyen. || [TS.meyilsiz] s. Meyli olmayan.

Meymunabenzer sıf. Dış görüntüsü maymuna benzeyen. || [TS. Ø], {TS.→maymunusu}

Meymunaoxşar sıf. bak. Meymunabenzer || [TS. Ø], {TS.→maymunusu}

Me'yus sıf. ve zar. ar. Ümitsiz, ümidini kesmiş, morali bozuk; ümitsiz, gamlı, kederli, perişan.

Me'yus étmek Ümidini kırmak, bu suretle kederlendirmek, moralini bozmak, asabını bozmak. **Me'yus olmağ** ümidini kaybederek rahatsız olmak, morali bozulmak, kötü olmak.

Me'yus-me'yus zar. Perişan bir şekilde, morali bozuk hâlde, ümitsizce. || [TS.meyus] s. 1.

Üzgün: "*Ağır ve meyus adımlarla yürüdü.*" -S. F. Abasıyanık. 2. Umutsuz, karamsar: "*Odaya girince Remzi'yi şaşkın ve meyus bir hâlde gördüm.*" -M. Ş. Esenal. **meyus etmek** üzmek: "*Müsteşar yanında böyle kalmak onu meyus ediyordu.*" -M. Ş. Esenal. **meyus olmak** üzgün ve umutsuz bir duruma düşmek: "*...işsiz kaldı, bir hayli ümitlenmiş iken birdenbire tekrar meyus oldu.*" -M. Ş. Esenal. "*Bir ümidin çıkmaması, insanın ikinci defa meyus olması demektir.*" -R. N. Güntekin.

Méyveli sıf. Meyvesi olan. // Ürünü bol, çok meyve veren. || [TS.meyveli] s. 1. Meyvesi olan, meyve veren yemişli: *Meyveli ağaç.* 2. Meyve ile yapılmış, içinde meyve bulunan: *Meyveli gazoz. Meyveli pasta.* 3. mec. Yaratıcı olan, olumlu birşey ortaya koyabilen. **meyveli ağacı taşlarlar** çoğu kez bilgili, hünerli kimselere sataşırlar.

Méyvesiz sıf. Meyvesi olmayan, meyve vermeyen; ürünsüz. || [TS.meyvesiz] s. Meyvesi olmayan, meyve vermeyen: "*İçi yer yer kümeleşip yer yer seyrekleşen meyveli meyvesiz ağaçlarla doluydu.*" -N. Cumalı.

Méyveyétirici sıf. Münbit, bereketli. || [TS. Ø], {TS.→bereketli, bitek, münbit}

Mezeli sıf. 1- Tatlı, lezzetli. 2- Eğlendirici, gönül açan, güldürücü. // Dikkat çeken, merak uyandıran, garip. 3- Mezesi olan (sofra). || [TS. Ø], {TS.→güldürücü, komik, lezzetli, tatlı}

Mezemmetédici sıf. Kınayan, azarlayan, yeren. || [TS. Ø]

Mezemmetli sıf. Kınayıcı, yerici, azarlayıcı anlam ifade eden. || [TS. Ø]

Mezhebsiz sıf. 1- Dinsiz, dine inanmayan. 2- Küfür olarak kullanılır. || [TS. Ø], {TS.→dinsiz, inançsız, itikatsiz}

Mezhekali sıf. Konusu komik, güldürücü olan. || [TS. Ø], {TS.→güldürücü, komik}

Meziyyetli sif. Meziyeti olan, meziyet sahibi, üstün vasıflarıyla seçilen. || [TS.meziyyetli] s. Beğenilen, üstün nitelikleri bulunan: "*Köy halkı meziyyetli insanlardı.Haksızlıktan ve yalanlardan ürkerlerdi.*" -S. F. Abasıyanık.

Mezkur sif. ar. Adı anılmış, hakkında konuşulmuş şey, adı geçen, anılan. || [TS.mezkûr] s. esk. Adı geçen, anılan, sözü geçen, zikredilen, zikrolunan: "*Mezkûr evi de kiraya vermiştim.*" -S. F. Abasıyanık.

Mezlum sif. ve is. ar. 1- Zulme uğramış, mazlum, zulüm altında olan kimse. 2-Zavallı, sessiz, yumuşak, mezlum-mezlum zar. Zavallı bir şekilde, sessiz sessiz, mazlumcasma. || [TS.mazlum] s. 1. Kendisine zulmedilen: "*Millî Mücadele, mazlum bir milletin kaynayan benliğinden taşmıştır.*" -A. Gündüz. 2. mec. Sessiz ve uysal, boynu bükük.

Mezmunca sif. Konu bakımından, anlamca, konusuna göre. || [TS. Ø]

Mezmunlu sif. ve zar. Konusu zengin, ciddi, derin anlamlı. || [TS. Ø]

Mezmunsuz sif. ve zar. Konu olarak sönük, zayıf, ilgi çekici olmayan; boş anlamsız. || [TS. Ø]

Me'zur sif. ar. Özürü olan, özürlü, mazeretli. **Me'zur görmek (saymağ, tutmağ)** Mazeretini geçerli saymak, özürünü kabul etmek. || [TS.mazur] s. Mazereti olan, mazeretli. **mazur görmek** kusura bakmamak, hoş görmek, bağışlamak, affetmek: "*Büyük işler deruhte etmemiş insanların, bu husustaki tereddütlerini mazur görmelidir.*" -Atatürk. **mazur olmak** mazeretli olmak, bahanesi bulunmak: "*Bununla taş atan çocuğun mazur olması icap etmez.*" -P. Safa.

Mıxabenzer sif. Çiviye benzer, çivi gibi, çivi şeklinde. || [TS. Ø]

Mıxçalı sif. Çivi çakılmış, çivilenmiş, çivisi olan. || [TS. Ø], {TS.→çivili, mihli}

Mıxlı sif. Çivi çakılmış, çivili, çiviyle sağlamlaştırılmış. || [TS.mihli] s. 1. Mihli olan. 2. Mihlanmış, mihla tutturulmuş. 3. mec. Dimdik, sabit, kımıldamaksızın: "*O telâş durumunda kımıldanamayarak sürekli mihli duruşları gözlerini yoruyor ve yüreğini eziyor.*" -R. H. Karay.

Mıxvarı sif. Çivi gibi, çivi şeklinde. || [TS. Ø]

Mırıg sif. 1- Ön dişleri çürümüş hâlde kütük şeklinde olan veya dişleri düşmüş. 2-Tavşan dudak. || [TS. Ø]

Mızı sif. Az konuşan, her zaman asık suratlı veya konuşmasından bir şey anlaşılmayan kimse. || [TS. Ø]

Mızımız(i) sif. kon. Açık konuşmayan, burnunda konuşan, konuşması anlaşılmayan. || [TS.mızımız] s. 1. Her şeyde kusur bularak hiçbir şeyden memnun olmayan: *Ne mızımız adam, ona*

iş beğendirmenin imkânı yok. 2. Çevresindekileri rahatsız edecek kadar tembel olan.

Mifik sif. Efsanevi, mitolojik. || [TS. Ø], {TS.→efsanevî, mitolojik}

Mitoloji sif. Mitolojiye ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø], {TS.→mitolojik}

Miğdari sif. ar. Adete, kemiyete göre, miktar olarak. || [TS. Ø]

Miğdarsız sif. 1- Sayısız, sınırsız, çok. 2- Hürmeti olmayan, kadir kıymetsiz, hürmetsiz. || [TS. Ø], {TS.→hürmetsiz, saygısız, sayısız, sınırsız}

Miğyaslı sif. 1- Belirli bir ölçüde, nisbette, mikyasta olan. 2- mec. Geniş, etraflı. || [TS.mikyashlı] s. Ölçeği veya ölçüsü olan.

Mihekli sif. Mihek adlanan baharat karıştırılmış. || [TS. Ø]

Mixeyi sif. Karanfil ağacının goncalarından hazırlanan baharat renginde olan. || [TS. Ø]

Mixi sif. far. Çivi yazısı. **Mixi xett (yazı)** Çivi yazısı, Ön Asya'da yaşayan Hitit, Sümer, Urartu, Akkad vs. kavimlerin kil tabletler üzerine yazdıkları yazı. || [TS. Ø]

Mikrobioloji sif. yun. Mikrobiyolojiye (Mikrobiyolojiya) ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Mikroskopik sif. 1- Mikroskop yardımıyla görülen, yapılan. 2- Son derece küçük, ancak mikroskopla görülen. || [TS.mikroskobik] s. Mikroskopla görülebilecek kadar küçük olan: *Mikroskobik canlı.*

Miladi sif. ar. Hz. İsa'nın doğduğu gün başlayan, hesaplanan, tarihlenen. || [TS.milâdî] s. Milâda dayanan, milâtle ilgili olan. **milâdî takvim, milâdî tarih*

Milemil sif. Çizgi çizgi hatları olan, çizgi çizgi (kumaş). || [TS. Ø], {TS.→çizgili}

Milletçi is. ve sif. Milliyetçilik taraftarı, milliyetçi. || [TS.milliyetçi] s. Milliyet ilkesini benimseyen, ulusçu.

Milletperver is. ve sif. ar. ve far. Milliyetçi, milletini, halkını seven; milli hürriyet taraftarı, bağımsızlık taraftarı. || [TS. Ø], {TS.→milliyetçi, ulusçu}

Milli¹ sif. ar. 1- Millete ait olan, millete has olan. **Milli azadlıg hareketi** Milletini, halkını başkasının esaretinden kurtarmak için yürütülen hareket, milli kurtuluş hareketi. 2- Herhangi bir millete has olan, onun bazı özelliklerini yansıtan. 3-Bir ülkeye, devlete ait olan. 4- Küçük bir millete, halka ait olan. || [TS.millî] s. Milletle ilgili, millete özgü, ulusal: "*Bunların arasında millî, şahsî, tarihî bütün elemeleri, zaferleri, mazi ve istikbelleriyle yaşamıştım.*" -H. E. Adıvar. **millî eğitim, millî ekonomi, millî gelir, millî güvenlik, millî hüviyet, millî iktisat, millî irade, millî kimlik, millî marş, millî*

mücadele, millî müdafaa, millî savunma, millî takım.

Millî² sıf. 1- Üzerinde çizgileri olan, çizgi çizgi. 2- Üzerinde mil şeklinde çizgileri olan. || [TS. Ø]

Millimétrlik sıf. Bir milimetre uzunluğunda. || **Millimetrlik kağız.** Bir milimetrelik kağıt. || [TS. Ø]

Milyardér sıf. fr. Serveti milyarı bulan, milyarlarca olan. || [TS.milyarder] is. ve s. 1. Bir veya daha çok milyarı olan (kimse). 2. Maddî varlığı bakımından zengin sayılan (kimse): "*Sue, yetmiş yaşındaki milyarderin kırkını geçmiş karısı.*" -A. İlhan.

Milyardçı sıf. bak. Milyarder. || [TS. Ø], {TS.→milyarder}

Milyonçu sıf. ve is. fr. bak. Milyoner || [TS. Ø], {TS.→milyoner}

Milyonér sıf. ve is. fr. 1- Geliri, zenginliği milyonlarca olan. 2- Geliri milyondan fazla olan yer, koy vs. 3- Birkaç milyon kilometre uçmuş pilot veya uçak elemanı. || [TS.milyoner] s. 1. Bir veya daha çok milyonu olan kimse. 2. Maddî varlığı bakımından zengince sayılan kimse: "*Ben oldum bittim milyoner olmak istiyorum.*" -A. İlhan.

Milyonlarca sıf. ve zar. Sayısı milyonlarca olan. || [TS. Ø]

Milyonlarla sıf. ve zar bak. Milyonlarca. || [TS. Ø]

Min is. 1- Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayı, 1000. 2- Çok, hayli, sınırsız, sayısız.

Min bir Çok, sınırsız. **Min cür,** **min güne Çok,** sınırsız, sayısız. **Min dereden su götürmek** Çeşitli ve dolambaçlı yollarla düşüncesini ifade etmek, söylemek. **Min yaşa! Çok yaşa** **Min yaşamağ Çok** ömür sürmek, uzun yaşamak. **Minde bir Çok** az rastlanan, tesadüf edilen.

Minden biri Çok az, cüzi miktar. **Min-min** zar. ve sıf. Binlerce, binlerle ifade edilecek kadar, son derece çok. || [TS.bin] s. 1. On kere yüz, dokuz yüz doksan dokuzdan bir artık. 2. Bu sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 1000, M. 3. *meç.* Bir isimden önce geldiğinde aşırılık ve çokluk bildirir: "*Taşlar, topraklar kaydırarak bin zorlukla iniyorlardı.*" -R. H. Karay. **binbaşı,** **bin bir,** **bin dallı,** **bin kat,** **bin türlü,** **binyaprak,** **bin yıl** bin bilsen de bir bilene danış bir insan bir şeyi ne kadar iyi bilirse bilsin, gene de onu kendisinden daha iyi bilen bulunabilir. **bin bir ayak bir ayak üstüne** herkesin ayakta olduğu kalabalık. **bin can ile çok** isteyerek, gönülden. **bin derde deva** pek çok işe yarayan; her sıkıntıyı gideren. **bin dereden su getirmek** birini kandırmak için birçok sebep ileri sürmek, dil dökmek: "*Rıfat Paşa gibi terbiyeli bir zat bile bin dereden su getirir, harp siyasetimizi methederdi.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. **bin işçi,**

bir başçı her işe, baş olacak bir kimse gerekir. **bin kalıba girmek** birbirine benzeyen birçok iş yapmak, sürekli olarak düşünce değiştirmek. **bin nasihatten bir musibet yeğdir** yaşanmış olaylar, öğütlerden çok daha etkilidir. **bin pişman olmak çok pişman olmak:** "*Gündüzki o tatlı eğlentiler şimdi fitil fitil burnumdan gelmeye başladığı için bugün buralara geldiğime bin pişman oluyordum.*" -O. C. Kaygılı. **bin tarakta bezi olmak** birçok işle uğraşmak. **bin yaşa!** (memnurluk bildirmek için kullanılan söz) çok yaşa! **binde bir çok** seyrek olarak: "*Atatürk yaşamanın değişme olduğunu bilen ve bu bilgisini uygulayan binde bir insandan biridir.*" -S. Eyüpoğlu. **bin aşmak çok fazla olmak. bini bir paraya 1.** pek çok ve ucuz; 2. pek çok yapılan, pek çok olan: "*Ali Çavuş'un hiddeti daha ziyadeleşti. Küfrün bini bir paraya.*" -N. Nâzım. **binin yarısı beş yüz** (o da bizde yok) çok düşünceli görünen birine şaka yollu "aldırma!" anlamında söylenir. **bin zahmetle çok zor,** büyük zorlukla: "*Nihayet bin zahmetle iki ayacağım üstüne kalkabildim.*" -S. F. Abasıyanık.

Minalanmış¹ sıf. Üzerine mine işlenmiş, mineli. || [TS. Ø], {TS.→mineli}

Minalanmış² sıf. Mayınlanmış, mayın döşenmiş. || [TS. Ø], {TS.→mayınlı}

Minalı¹ sıf. Mineli, mine yapılmış, işlenmiş. || [TS.mineli] s. Mine ile bezenmiş: "*Enfiyesini, üstü mineli bir kukadan çekerti.*" -A. Ş. Hisar.

Minah² sıf. Mayınlı, mayın döşenmiş. || [TS. Ø], {TS.→mayınlı}

Minareli sıf. Minaresi olan. || [TS.minareli] s. Minaresi olan: "*Beyaz minareli küçük ve sakin mahalle camileri...*" -Ö. Seyfettin.

Mince sıf. Sadece binlik, tek binlik, bin. || [TS. Ø]

Mindilli sıf. Yalancı. || [TS. Ø], {TS.→yalancı}

Minéral İs. fr. 1- Yer kabuğunda bulunan, organik olmayan, tabii kimyevi bileşik veya element. 2- sıf. Mineral olan veya içinde mineral olan. || [TS.mineral] s. 1. Normal sıcaklıkta doğada katı durumda birtakım maddelerle karışık veya birleşik olarak bulunan veya kimyasal yollarla elde edilen inorganik madde 2. s. İçinde inorganik maddeler bulunan: *Mineral maddeler.* **mineralli yağlar** petrol, mazot gibi yerden çıkarılan yağlar.**mineral bilimci,* *mineral bilim*

Minéraloji sıf. Minerallerden bahseden ilme ait, onunla ilgili. || [TS. Ø]

Minillik 1- sıf. Bin yıllık bir sürede olan, bin yıl sürmüş. 2- is. Bin yıllık bir zaman süresi, bin yıllık devir. || [TS. Ø]

Minimal sıf. lat. Diğerlerine göre en küçük, en az, minimum. || [TS. Ø]

Minimum sif. lat. 1- En küçük miktar, en az miktar. 2- Herhangi bir sahada gereken bilgi veya tedbirlerin toplamı. || [TS.minimum] is. ve s. 1. Bir şey için gerekli en az veya en küçük (derece, nicelik). 2. *mat.* Değişken bir niceliğin inebildiği en alt, asgarî, minimal.

Mininci sif. Dokuz yüz doksan dokuzuncudan sonra gelen. || [TS.bininci] s. Bin sayısının sıra sıfatı, sırada dokuz yüz doksan dokuzuncudan sonra gelen.

Minlerce sif. Çok sayıda, binlerce olan. || [TS.binlerce] s. Birçok bin; pek çok: "*Yüzlerce, binlerce gün, ötekinden hiç farklı olmayarak geçmeyecek miydi sanki?*" -H. C. Yalçın.

Minlerle sif. bak. Minlerce. || [TS. Ø], {TS.→binlerce}

Minlik sif. Bin sayılı ölçüyle ölçülen. || [TS. Ø]

Minnetdar sif. ar. ve far. 1- Birisinden gördüğü iyilik karşısında müteşekkir olan, minnete karşı kendini borçlu hisseden, iyiliği bilen, memnun olan. // Minnettarlık ifade eden. **Minnetdar** étmek iyilik karşısında birisini kendine borçlu etmek. **Minnetdar** olmağ Yapılan iyiliğe, insanlığa karşı kendini o şahsın karşısında borçlu kabul etmek. 2- **Minnetdaram** (minnetdarıg) şeklinde, çok razıyım (razıyız), teşekkür ediyorum (ediyoruz), kendimi(zi) borçlu hissediyorum (hissediyoruz). || [TS. Ø]

Minnetli sif. Minnetle yapılan, kendine borçlu etmek için yapılan. || [TS. Ø]

Minnetsiz sif. ve zar. Minneti olmayan, karşılığında hiçbir şey istemeyen. // Hiçbir karşılık beklemeyen, karşılıksız. || [TS. Ø], {TS.→karşılıksız}

Mirvarili sif. İncisi olan, incili. || [TS. Ø]

Misallı sif. Genelde bir sözden önce söylenerek "benzeyen", "benzer", "gibi" anlamım verir. || [TS. Ø]

Miseriden sif. Bakır eritmek için yarar, gereken. || [TS. Ø]

Mişğallıg sif. Sayılarla kullanılarak bir şeyin kaç misgal geldiğini gösterir. || [TS. Ø]

Misilsiz sif. Eşi, benzeri olmayan, eşsiz. || [TS. Ø], {TS.→benzersiz, eşsiz}

Miskin sif. ar. 1- Zavallı, fakar, çaresiz. 2- Beceriksiz, aciz, hiçbir iş yapmayan. **Miskin**-miskin zar. Zavallı bir şekilde, aciz bir hâlde. || [TS.miskin]s. ve is. 1. Çok uyuşuk olan (kimse): "*Hayran olduğum adamı miskin bir mektep çocuğu gibi yaka paça alıp götürdü.*" - Y. K. Karaosmanoğlu. 2. *is.* Hoş görülemeyecek durumlar karşısında tepki göstermeyen (kimse). 3. *esk.* Aciz, zavallı: "*Âşık olan miskin olur hak yoluna teslim olur.*" -Yunus Emre. 4. *is.* Cüzam hastalığına tutulmuş olan (kimse). *miskinhane, *miskinler tekkesi*, *miskin miskin*

Misri¹ sif. Mısır'a ait, Mısır'a mensup. // Mısırlı **Misri** ğılnc Köroğlu'nun kılıcına verilen ad. || [TS. Ø]

Misri² sif. ar. esk. Bulaşıcı, geçici. || [TS. Ø], {TS.→bulaşıcı}

Mistik sif. 1- Mistisizme ait olan, mistik mahiyette olan. 2- mec. Sırlı, muammalı, anlaşılması güç. || [TS.mistik] is. 1. Mistisizm yanlısı olan, ilâhiyat veya mistik yaşamla uğraşan kimse, gizemci. 2. s. Mistisizm ile ilgili: "*Gaipten sesler duyuyor, ruhuna fısıldanan mistik şiirler yazıyordu artık.*" -Y. Z. Ortaç.

Misyayan sif. Bakır kalıplarını levha, tabaka hâline getiren. || [TS. Ø]

Mişaraoşar sif. Dişli hâlde olan, hızar ağzı gibi olan. || [TS. Ø]

Mişardışli sif. Hızar gibi dişleri olan. || [TS. Ø]

Mişarlı sif. Hızarı olan. || [TS. Ø]

Mişarvarı sif. Hızara benzer, hızar gibi; hızar dişi şeklinde. || [TS. Ø]

Mitil is. 1- Yatağın, yorganın, yastığın alt yüzü. 2- Yüzü olmayan, yüz takılmamış yorgan, yatak vs. 3- sif. Eski, yırtık. 4-mec. şak. Tembel, aciz, iş güç yapmayan. **Mitili** çıрмаğ şak. a- Çok eskimek, yıpranmak, b- mec. şak. Çok yorulmak, takatten düşmek, artık çalışacak hâli kalmamak. **Mitilini** bayıra atmağ şak. Kabacasına kovmak, işten çıkarmak. || [TS. Ø], {TS.→eski, yırtık}

Mitilik 1- sif. Yatak, yorgan, yastık kılıfı (mitil) olmaya yarar, mitil için gereken. 2- is. Mitil yapmaya yarar kumaş. 3- sif. kon. şak. Manevi ve fiziki olarak bozukluk. || [TS. Ø]

Miyane sif. far. Ne iyi ne de kolu, orta, orta hâili. // Orta. || [TS. Ø], {TS.→orta, vasat}

Miz² sif. Sivri. || [TS. Ø], {TS.→sivri}

Modabaz sif. ve is. fr. ve far. Gereğinden çok modaya uyan, moda düşkün, modacı. || [TS. Ø]

Modalı sif. Herhangi bir modaya uygun olan, modaya uygun olan. || [TS. Ø]

Modaperest sif. ve is. fr. ve far. bak. **Modabaz**. || [TS. Ø]

Modérn sif. fr. 1-19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başında mimari ve tatbiki sanatlarda mübalağalıy, suniliği, eklektizmi (seçmeceliği) ile ayrılan sanat üslubu, anlayışı. 2- Çağdaş. || [TS.modern] s. Çağa uygun, çağcıl, asrî, çağdaş: "*O ücra bayırlarda yepyeni modern bir sayfiye doğuverdi.*" -H. Taner.

Moldav(an)ca sif. ve zar. Moldavya halkının konuştuğu dilde. || [TS. Ø]

Molékulyar sif. fr. Moleküle ait olan. // Molekülün incelenmesiyle ilgili olan. || [TS.moleküler] s. Moleküle ilişkin, moleküle ilgili: *Moleküler kimya*.

Molibdénli sif. Birleşiminde molibden olan, molibdenli. || [TS. Ø]

Mollagüne sıf. ar. ve far. Dindar. // Kendini din adamına, mollaya benzeten. || [TS. Ø], {TS.→dindar, mütedeyyin}

Mollanüma sıf. ar. ve far. bak. Mollagüne.. || [TS. Ø], {TS.→dindar, mütedeyyin}

Monarxiyalı sıf. Monarşi idaresi olan, padişaha, krala tabî olan. || [TS. Ø]

Moğolca sıf. ve zar. Moğol dilinde. || [TS. Ø]

Monistik sıf. yun. Monizme ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Monografik sıf. yun. Monografi Özelliğinde olan, monografik özellik taşıyan, monografi şeklinde kaleme alınmış. || [TS. Ø]

Monolit is. yun. 1- Bütün hâlde büyük kaya. // Büyük kayadan yontularak yapılan bir şey. 2- sıf. mec. Sağlam, muhkem, yekpare. || [TS. Ø], {TS.→muhkem, sağlam}

Monumental sıf. lat. 1- Azametli, muhteşem, görkemli. 2- mec. Anlam bakımından derin, esaslı, büyük. || [TS. Ø], {TS.→abidevi, anıtsal, azametli, esaslı, görkemli, köklü}

Mor sıf. Mavi ile kırmızının karışmasından meydana gelen renk, menekşeye çalan renk. || [TS.mor] is. 1. Kırmızı ile mavinin karışmasından oluşan renk, menekşe renginin kırmızıya çalanı. 2. s. Bu renkte olan: *Mor patlıcan*. **mor ötesi, mor salkım*

Mordvaca sıf. ve zam. Mordva dilinde (iltisaki diller grubundandır). || [TS. Ø]

Morfoloji sıf. yun. Morfolojiye (morfologiyaya) ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø], {TS.→morfolojik}

Motalğarın sıf. kon. Kocaman, şişman göbekli. || [TS. Ø], {TS.→göbekli, şişman}

Motalpapağ(lı) 1- sıf. Koyun derisinden yapılmış kalpak giymiş kimse 2- is. Eskiden köylüye verilen tahkir edici ad. || [TS. Ø]

Motorğayıran sıf. Motor imal eden fabrika. || [TS. Ø]

Motorlaştırılmış sıf. Motorlarla teçhiz edilmiş. || [TS. Ø]

Motorlu sıf. Motoru olan, motorla çalışan, motorla hareket ettirilen. || [TS.motorlu] s. Motorla çalışan: "*Fethi Bey'in çift kanatlı, tek motorlu uçağı ile uçuşunu izledik*."- N. Cumalı. **motorlu tren, motorlu taşıt*

Motorsuz sıf. Motoru olmayan, motor yerine başka vasıtalarla hareket ettirilen. || [TS. Ø]

Moyda is. ve sıf. Hafif kadın, ahlâksız kadın, ahlâksts. || [TS. Ø], {TS.→hafif yollu}

Mozaik sıf. Mozaikten yapılmış, mozaikli, mozaikle süslü. || [TS.mozaik] is. 1. Türlü renklerde, küçük küp biçiminde mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan resim ve bezeme işi. 2. Bu iş için kullanılan mermer parçaları. 3. İnce kum, çimento ve küçük mermer parçalarından oluşan karışımla döşeme sıvası. 4. is. Tatlı

bisküvi parçalarıyla yapılan kakaolu pasta. 5. s. Çimento içine küçük mermer parçaları konulup doldurularak yapılan (döşeme, merdiven vb.). 6. *mec.* Değişik dillere ve kültürlere sahip insan topluluğu: "*Adları bize kadar gelenlerin bünyelerine dikkat edilirse gerçekten acaip bir mozaik elde edilir*." -A. H. Tanpınar. **mozaik döşeme, mozaik plâka*

Mö'cüzeli sıf. Harikulade, olağanüstü, şaşırtıcı. || [TS.mucizeli] s. Mucize niteliği bulunan: "*Bu rüzgâr, bu mucizeli gemi ile insanı nerelere götürmez*." -A.H.Tanpınar.

Möhkem sıf. ar. 1- Dayanıklı, sağlam. 2- Sağlam, dayanıklı, güçlü. // zar. Bütün gücüyle, becerdiği kadar. 3- Sebatlı, yenilmez. // Metanetli, iradeli. **Möhkem dayanmağ** Sebat göstermek, inat etmek, sağlam durmak. // Sadakatli, itibarlı, sadık. 4- Sarsılmaz, yenilmez, güçlü. 5- Güçlü, şiddetli. // Genelde bir şeyin şiddet derecesini bildirir. // Doyana kadar, yeterince. 6- zar. Layıkınca, esaslı bir şekilde. **Möhkem-möhkem** zar. Bütün gücüyle, var gücüyle, sıkı sıkıya. || [TS.muhkem] s. Sağlam, sağlamlaştırılmış: "*Duvarlar ses geçmeyecek derecede muhkemdi*." -Ö. Seyfettin.

Möhnetkeş sıf. ve is. ar. ve far. Mihnnet çeken; dertli, kaygılı, kederli. || [TS. Ø], {TS.→dertli, kaygılı, kederli}

Möhnetli sıf. Derdi kederi olan; gamlı, kederli, eziyetle dolu. || [TS.mihnetli] s. 1. Sıkıntılı, eziyetli. 2. Sıkıntı, eziyet çeken (kimse).

Möhreli sıf. mah. Möhre adlanan balçıktan örülen duvarı olan. || [TS. Ø]

Möhtac sıf. Bir şeye ihtiyacı olan, muhtaç. // is. Yardıma ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde olan; yoksul, fakir, fukara. **Möhtac etmek** a- Muhtaç etmek, b- Tâbi etmek. **Möhtac ğalmağ** bak. **Möhtac olmağ**. **Möhtac ğılmağ** bak. **Möhtac etmek**. **Möhtac ğoymağ** bak. **Möhtac etmek**. **Möhtac olmağ** a- İhtiyaç içinde olmak, muhtaç olmak, sıkıntı çekmek, b- Geçim sıkıntısı çekmek, geçim sıkıntısı sebebiyle birine tâbi olmak, geçim yönünden birine bağılı olmak. || [TS.muhtaç] is. 1. Bir şeye ihtiyaç duyan. 2. is. Yoksul, fakir (kimse): "*Muhtaç hemşehrilerin bir kısmı etrafımda dolaşmaya, bana kur yapmaya başladılar*." -R. N. Güntekin. 3. Bakmaya mecbur olduğu aile bireylerini veya kendisini geçindirmeye yetecek geliri, malı, kazancı bulunmayanlar. (birine) muhtaç etmek birini, ihtiyaç duyduğu bir şeyi başkasından sağlamak zorunda bırakmak. **muhtaç olmak** ihtiyaç duymak: "*Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur*." -Atatürk. **Möhterem** sıf. ar. Hürmete lâyık, aziz, saygıdeğer, sayın. || [TS.muhterem] s. Saygıdeğer, sayın: "*Bendenizle birlikte*

muhterem okuyucuların hepsi de güler, durur." -

A. Rasim.

Möhteşem sıf. ar. Azametli, haşmetli, heybetli, debdebeli; büyük, ulu. || [TS.muhteşem] s. Görkemli, gösterişli, büyük ve göz alıcı: "*Ne büyümüş, ne koca göbekli muhteşem bir mahlûk olmuştu.*" -S. F. Abasıyanık. "*Kırk elli kolonlu, muhteşem bir binayı solumuzda bıraktık.*" -A. Gündüz.

Möhürlenmiş sıf. Mühür vurulmuş, mühürlü. || [TS. Ø], {TS.→mühürlü}

Möhürlü sıf. 1- Üzerinde mühür olan, mühür vurulmuş. 2- Belirli bir zaman kullanılmaması için mühürlenmiş. || [TS.möhürlü] s. 1. Mühür basılmış. 2. Mühürle kapatılmış.

Mö'min sıf. ve is. ar. Allah'a, peygamberlerine, kitaplarına ve hak dinin esaslarına İman eden, iman sahibi, müslüman. || [TS.mümin] s. 1. İnanan, inançlı, imanlı, mutekit. 2. is. Müslüman: "*Koca Mustafapaşa ücra ve fakir İstanbul / Ta Fetih'ten beri mümin, mütevekkil, yoksul.*" -Y. K. Beyatlı.

Mö'teber sıf. ar. 1- İtibarlı, inanılan, güvenilen, muteber. 2- Hürmetli, hatırı sayılır, sözü geçen, nüfuzlu, sözüne itimad edilen. // Nüfuzlu, tanınmış. || [TS.muteber] s. 1. Saygın, itibarı olan, hatırı sayılır: "*Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi / Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.*" -Muhibbî. "*Döndü geldi. Dokuz on sene mesut ve muteber hayat sürdü, kitaplar yazdı.*" -B. Felek. 2. İnanılır, güvenilir, sözü geçer: "*Selânik'in en varlıklı, en muteber, en güzide ailelerinden sayılıyor.*" -A. İlhan. 3. Yürürlükte olan, geçerliliği olan. **muteber olmak** yürürlükte olmak, geçerli olmak: "*Hükümün muteber olması için ittifakla alınması elzemdir.*" -T. Buğra. **muteber olmak üzere** geçerli olarak.

Mö'tedil sıf. ar. 1- Ne az, ne çok; ne çok büyük, ne çok küçük; orta hâili, mutedil. 2- Ne sıcak, ne soğuk, ılıman mutedil. || [TS.mutedil] s. esk. 1. Düşünce, iş vb.de aşırıya kaçmayan, ılımlı, itidalli: "*O, tarafsızlığın mutedil duygularından ziyade taraftarlığın şiddetli hırslarından zevk alırdı.*" -A. Ş. Hisar. 2. coğr. ılıman.

Mövcud sıf. ar. Var olan, mevcut, göz ö-nünde olan. **Mövcud olmağ** Mevcut olmak, var olmak. || [TS.mevcut] s. 1. Var olan, bulunan: "*Gerçi, bir nevi kara borsa mevcuttu ama, bundan faydalanmak hem alan, hem satan için hayli tehlikeli idi.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. is. Bir topluluğu oluşturan bireylerin tümü: *Okulun öğrenci mevcudu.* mevcut olmak var olmak, bulunmak: "*Bir insanın aklını bozabilmesi için evvelce bu aklın mevcut olması lâzım gelir.*" -A. Ş. Hisar.

Mövgüf sıf. ar. 1- din. Vakfolunmuş, vakif için ayrılmış, vakfedilmiş. 2- klas. Varlığı başka bir

şeyin varlığına bağlı olan; bağlı, alâkalı, ilgili, alâkadar. **Mövgüf olmağ** Bağlı olmak, ilgili olmak. 3- Terk etme, unutmama. **Mövgüf étmek** Terk etmek, u-nutmak. bir şeyi artık yapmamak. **Mövgüf olmağ** Terk edilmek, unutulmak, artık yapılmamak. || [TS.mevkuf] s. esk. Vakfedilmiş: "...*şirketin başlıca müdürleri orada mevkuf.*" -A. İlhan

Mövhum sıf. ar. Aslında olmayan, hayalde meydana getirilen, mevhum. || [TS.mevhum] s. esk. Gerçekte olmayıp var sanılan, var diye düşünülen, kuruntuya dayanan, vehmolunmuş: "*Onun mevhum bir büyüklüğe bile tahammülü olamazdı.*" -M. C. Kuntay.

Mövhumatçı is. ve sıf. Gericici, taassuba kapılmış kimse. || [TS. Ø], {TS.→gericici, mürteci}

Mövhumatperest is. ve sıf. ar. ve far. bak. **Mövhumatçı.** || [TS. Ø], {TS.→gericici, mürteci}

Mövevi sıf. ar. 13. yüzyılda yaşayan Mev-lana Celaleddini Rumi tarafından kurulan tarikata mensup kimse, mevlevi. || [TS. Ø]

Mövsümğabağı sıf. Mevsimin yaklaşması ile ilgili, (dinlenme, meşguliyet vs.). || [TS. Ø]

Mövsümi sıf. ar. 1- Belirli bir mevsime bağlı olan, mevsimlik olan. // Sadece belirli bir mevsime uyan, belirli bir zaman için muteber, geçerli olan. 2- Belirli bir mevsimde yapılan mevsimle ilgili olan. || [TS. Ø], {TS.→mevsimsel}

Mövsümlük sıf. Bir mevsim için olan, mevsimle ilgili olan, mevsimlik. || [TS.mevsimlik] s. 1. İlkbahar ve sonbaharda giyilen: "*Sirtında mevsimlik bir manto vardı.*" -M. Yesari. 2. zf. Bir mevsim için, bir mevsim süresince: *Bu köşk mevsimlik tutulmuş. "Hemen şeftali, portakal, mevsimlik sulu meyve, ne varsa satmaya başlıyorum.*" -S. F. Abasıyanık.

Mövzun sıf. ar. klas. 1- Vezine uygun, vezinli, ahenkli, muntazam. 2- Düzgün, mütenasip, biçimli. 3- Akıcı, ölçülü. || [TS.mevzun] s. 1. Biçimli, düzgün, oranlı, uyumlu: *Mevzun vücut.* 2. ed. Ölçülü, vezinli: *Mevzun bir söz.*

Mucib sıf. ar. 1- Sebep, vesile. 2-lüzum, zaruret, gereken, gerektiren. || [TS.mucip] s. 1. Gerektiren, gerektirici. 2. is. Sebep. **mucip olmak** gerektirmek. *mucip sebep

Muğamvarı sıf. Muğama benzeyen, muğam tarzında olan. || [TS. Ø]

Muğayat sıf. ar. Dikkat eden, önem veren **Muğayat olmağ** Korumak, dikkat etmek, gözü üzerinde olmak. || [TS. Ø], {TS.→dikkatli}

Muxtar sıf. ar. 1- Muhtariyet hakkı olan, istediği gibi hareket edebilen. 2- klas. Serbest, hür, müstakil. || [TS. Ø], {TS.→bağımsız, hür, özgür, serbest}

Mumlu sıf. Mum yakılmış, mumla kaplanmış. || [TS.mumlu] s. 1. Mumu olan, mum konulmuş olan: *Yedi mumlu pasta*. 2. Muma batırılmış, mumla hazırlanmış olan. *mumlu kâğıt

Muncuğ is. Boncuk. Muncuğkimi Aynı biçimde, boyda (genelde yuvarlak olan) şeyler. // Muntazam sıralar hâlinde. Muncuğ-muncuğ sıf. ve zar. Tane tane, yumru yumru, boncuk gibi (akan ter). || [TS. Ø]

Muncuğgöz sıf. Gözleri boncuğa benzeyen, boncuk gibi. || [TS. Ø]

Muncuğlu sıf. Üzerine boncuk takılmış, dizilmiş, boncukla süslenmiş. || [TS.boncuklu] s. Boncuğu olan, boncukla süslenmiş: "*Boncuklu kapıyı şıkırdatarak eczaneye girdi...*" -A. İlhan.

Muncuğvarı sıf. Boncuğa benzer, boncuk gibi. || [TS. Ø]

Mundirli sıf. Üzerinde askeri veya resmi elbise olan. || [TS. Ø], {TS.→üniformalı}

Munis ar. 1- sıf. Herkese iyi davranan, yumuşak, cana yakın; sıcak kanlı, samimi. 2- is. Yakın kimse, dost, sırdaş, yürek dostu. **Munis olmağ** Kalp dostu olmak, en yakın arkadaşı, sırdaş olmak. // Sevgili. 3- sıf. mec. Hoş, ferahlık verici, iç açan, ruh okşayan. || [TS.munis] s. esk. 1. Alışılan, alışılmış, yabancı olmayan. 2. Cana yakın, uysal, sevimli: "*Ağlamaktan renkleri silinmiş zannolunan küçük munis gözleriyle bakıyordu.*" -O. S. Orhon. 3. mec. Uygun: "*Bu fikir birdenbire bana o kadar munis, yapılabilmesi o kadar kolay göründü ki hemen yola düştüm.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Murdar sıf. far. 1- İslam dini itikadına göre temiz olmayan, kabul edilmeyen, **Murdar étmek (élemek)** a- İslam dinine göre temiz kabul edilen şeyi murdar sayılan şeye dokundurup, sürüp veya vurup kirletmek, b- mec. kon. Öldürmek, gebertmek. **Murdar olmağ** a- Temiz olmayan şeye dokunarak kirlenmek, pis hâle gelmek, b- mec. kon. Ölmek, gebermek. // Aynı anlamda insan için hakaret anlamında kullanılır. 2- Genelde kötü, alçak, iğrenç şey. 3- mec. Asap bozan, mide bulandıran, pis. || [TS.murdar] s. 1. Kirli, pis: "*Bu murdar kümeste nasıl oturuyorsun bilmem?*" -A. Mithat. 2. Cinsel birleşmeden sonra yıkanmamış (kimse). 3. Şeriata uygun olarak kesilmemiş olan (hayvan). *murdarilik

Musiğli sıf. Musiki ile olan, musiki ile birlikte yapılan. **Musiğili komedy** Müzikli komedi || [TS.müzikli] s. (film ve oyun için) Bazı bölümlerinde müzikten de yararlanan.

Musiğiperest sıf. ar. ve far. Musikiyi çok seven, musikiye özel ilgisi olan. || [TS.müziksever] is. ve s. Müzik tutkusu olan, müziği seven (kimse).

Muzdlu sıf. 1- Herhangi bir şey karşılığı çalışan, para ile vs. tutulmuş. 2- Para vs. karşılığı yapılan, yerine getirilen. || [TS. Ø]

Muzdsuz sıf. ve zar. Para vs. verilmeyen, parasız, bedava. || [TS. Ø], {TS.→bedava, karşılıksız, parasız}

Müalicepezir sıf. ar. ve far. esk. Tedavisi mümkün olan, tedavi neticesinde iyileşebilen. || [TS. Ø]

Mülicesiz sıf. 1- Tedavi edilmeyen, 2- Tedavisi olmayan, çaresiz, ilacı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→çaresiz, şifasız}

Muarız sıf. ve is. ar. esk. Zıt olan, muhalif olan, karşı olan. || [TS.muvarız] s. esk. Karşı koyan, karşı çıkan: "*Dışarı çıktığında kulağında kalmış rivayetleri ileri sürerek muarızlarını iknaya çalıştı.*" -H. Taner.

Müasir sıf. ar. 1- Çağdaş, başkası veya başkaları ile aynı devirde yaşamış kimse. **Müasirlerimiz** Bizimle aynı zamanda, çağda yaşayanlar. 2- Şimdiki çağ, devir. // Kendi devrine uygun olan. || [TS.muasır] s. 1. Aynı yüzyıl içinde olan. 2. Çağdaş: *Muasır medeniyet.*

Mübah sıf. ar. esk. 1- Şer'en yapılması ne helal ne de haram sayılan, yapılması ihtiyari, isteğe göre olan. 2- Bol, bereketli, bolluk. || [TS.mubah] s. 1. Dince yapılmasında sakınca olmayan, yapılması günah veya sevap olmayan: *Gülmek, gezmek mubahtır.* 2. mec. Yapılmasında sakınca görülmeyen. **mubah görmek** hoş görmek, sakıncasız bulmak: "*Kendine mubah gördüğünü bana yasak ederek beni susturmak mı istiyordun?*" -P. Safa.

Mübahiseli sıf. Münakaşa doğuran, münakaşaya sebep olan. || [TS. Ø], {TS.→münakaşalı, tartışmalı}

Mübahisesiz sıf. Hiçbir münakaşa doğurmayan, kesin. || [TS. Ø], {TS.→değişmez, kesin}

Mübalığeli sıf. Mübalağalı, abartılı, şişirilmiş. || [TS.mübalâğalı] s. Abartılı: "*Çok mübalâğalı sözler söylediğinden âdeta yalanları ile şöhret kazanmış.*" -A. Ş. Hisar.

Mübalığesiz sıf. ve zar. Mübalağasız, abartısız; olduğu gibi; şişirilmemiş. || [TS.mübalâğasız] s. Abartısız.

Mübarek sıf. ar. 1- Hayırlı olsun anlamında söylenen ifade, söz (yeni alınan bir şey için vs.). 2- Kutsal, hatırı sayılır, hürmete layık. 3- Başarılı, hoş, iyi. 4- Bazan istihza ile bir şahıs veya bir şey için kullanılır. **Mübarek olsun!** Hayırlı olsun. || [TS.mübarek] s. 1. Verimli, bereketli. 2. Kutlu, uğurlu, kutsal: "*Bunlar senin mübarek elini öpmeye geldiler.*" -O. C. Kaygılı. 3. Beğenilen, sevilen şeyler için söylenir: *Mübarek, ne güzel yer!* 4. Kızılan, şaşılacak kimse veya şeyler için alay yollu kullanılır: *Aklın nerede idi, mübarek!* "*Ne de*

hafıza vardı mübarekte, neler de anlatmazdı." - H. Taner. 5. Çok saygı duyulan: Mübarek yüzlü bir ihtiyarmübarek olsun! "hayırlı, uğurlu olsun" anlamında bir kutlama sözü.. *mübarek ay, mübarek gün, mübarek otu

Mübariz ar. 1- is. Herhangi (genelde iyi iş vs.) bir iş vs. yolunda mücadele eden kimse. // Savaşçı, dövüşçü. 2- is. esk. Yarışmada, oyunda karşı taraf, rakip. 3- sıf. Mücadeleci. || [TS. Ø], {TS.→mücadeleci, savaşımçı}

Mübarizeli sıf. Mücadele ile olan, mücadele ile geçen, mücadele ile dolu. || [TS. Ø]

Mübarizesiz sıf. Mücadelesiz, mücadele olmadan, barış ve asayişle süren, geçen; sakin. || [TS. Ø], {TS.→sakin}

Müphem sıf. ar. Belirsiz, gizli, karanlık, bilinmeyen, üstü kapalı, anlaşılmayan, her türlü yoruma açık. || [TS.müphem] s. 1. Belirsiz: "... müphem kalan noktalar hakkında bana daha fazla malûmat verebilir misiniz?" -R. H. Karay. "Akşamları, başında müphem bir hararet; oysa elleri ayakları buz." -A. İlhan. 2. zf. Açık ve seçik olmadan: Müphem konuşuyor.

Mübtedalı sıf. gram. Öznesi olan, belli olan cümle. || [TS. Ø]

Mübtedasız sıf. gram. öznesi olmayan, belli olmayan cümle. || [TS. Ø]

Mübtela sıf. ar. 1- Düşkün, tutulmuş. Mübtela étmek (elemek) Kendine bağlamak, düşkün etmek, kendi esiri etmek. Mübtela ğılmag bak. Mübtela étmek (elemek), Mübtela olmağ Tutulmak, vurulmak, vazgeçmemek. 2- Bir şeyin gereğinden fazla düşkünün olmak, vurgunu olmak. || [TS.müptelâ] s. 1. Kötü alışkanlıkları olan, düşkün; meraklı: Kumara müptelâ. 2. Tutulmuş: Vereme müptelâ. 3. Âşık, vurgun: Aşka müptelâ. müptelâ olmak alışmak, düşkün olmak, tutulmak.

Müjavir sıf. ar. Vaktini ibadethane veya bir türbe yanında yaşayarak ibadet ederek geçiren kimse. // Cami veya türbenin hizmetçisi. || [TS.müjavir] s. esk. Yakın komşu.

Mücessem sıf. ve is. ar. Tecessüm etmiş bulunan, en, boy ve derinliği olan, cismi olan, cisim hâlinde bulunan, üç buutlu, cisimlenmiş. || [TS.mücessem] s. esk. 1. Cisim durumunda olan. 2. (soyut kavramlar için) Somut bir varlıkta tam olarak belirilmiş olan.

Müdafiesiz sıf. ve zar. Müdafası olmayan, savunmasız, savunma yapılmayan. || [TS. Ø], {TS.→savunmasız}

Müdaracı sıf. Kendini dıştan dost gösteren, yüze gülen. || [TS. Ø], {TS.→ikiyüzlü, riyakâr, yüze gülücü}

Müddetli sıf. Belirli bir zaman için göz ö-nüne alınmış; vakitli. || [TS.müddetli] s. Süreli, süresi olan.

Müdhîş sıf. ar. Dehşet uyandıran, dehşetli, korkunç. || [TS.müthîş] s. 1. Korkuya düşüren, korkunç, dehşetli: Müthîş bir fırtına çıktı. 2. Çok rahatsız eden, dayanılmaz: Müthîş bir sancı. "Bu müthîş yokluğa, bu derin acıya tahammül edemiyordum." -Y. K. Beyatlı. "Bir kapım vardı ki, yavaş açınca müthîş gıcırdar, hızla açınca ses vermezdi." -H. Taner. 3. Şaşılacak kadar değişik. 4. ün. "Ne şaşılacak şey" anlamında kullanılır: Müthîş kuvvet!

Müdrîk sıf. ar. 1- Çok akıllı, çok derin düşünen, idraki geniş; görüp geçirmiş; anlayışlı, idrak eden kimse, kemale ermiş, 2- Derin anlamlı, hikmetli, akıllı, akıl dolu. || [TS.müdrîk] s. esk. Anlamış, aklı ermiş.

Müdrîkcesine sıf. ve zar. Müdrîk gibi, akıllıcasına. || [TS. Ø], {TS.→akıllıca}

Müemmalı sıf. Anlaşılması zor, güç, üstü kapalı, anlaşılmayan, sırlı, karanlık. || [TS.muammalı] s. Bilmeceli, muamma dolu: "Bu muammalı İhsan Efendi'yi İstanbul'un hangi köşesinde aramalı?" -P. Safa.

Müemmasız sıf. Muamması olmayan, açık, aydın, aşikar, anlaşılır. || [TS. Ø], {TS.→açık, aşikâr, belli }

Müeyyen sıf. ar. 1- Kesin olarak tayin e-dilmiş, belirtilmiş. // Muvafık, gerekli. Müeyyen étmek bak. Müeyyenleşdir-mek. Müeyyen olunmağ Önceden tayin olunmak, belirtilmek. 2- Dürüst, açık, kesin, kat'î, dakik. // Belirtilmiş, kesin. 3- Bir parça, biraz. || [TS.muayyen] s. 1. Belli, belirli; kesin olarak belirlenmiş: "Sizi muayyen bir kimseye benzetmek istiyorum." -H. Taner. 2. Kararlaştırılan: "Yadırganan bir yığın eser, mimarinin sadece muayyen bir malzemeyi, muayyen bir gaye uğrunda kullanmaktan ibaret olmadığını gösterirler." -A. H. Tanpınar.

Meyyenédici sıf. Belirten, ortaya çıkaran, tayin eden. || [TS. Ø]

Müezzem sıf. ar. 1- Azametli, büyük, muhteşem. 2- Klas. Çok saygıdeğer, alicenap, şan ve şöhret sahibi, muazzam. || [TS.muazzam] s. 1. Çok büyük, çok iri, koskoca, koskocaman: "Muazzam, biraz da esrarlı, karanlık, eski bir konaktaydı." -H. E. Adıvar. 2. Alışılmışın sınırlarını aşan. 3. mec. Güçlü, önemli: "Fakat muazzam hakikatlere karşı göz yumanlardan değilim." -A. Gündüz.

Müfessel sıf. ve zar. ar. Etraflı, teferruatlı, geniş || [TS.mufassal] s. Ayrıntılı: "Kağrı arabalarının değiştirilmesi lüzumuna dair mufassal lâyihalar vermişti." -R. H. Karay.

Müflis sıf. ar. 1- İflasa uğramış, iflas etmiş, kırık çıkmış. Müflis olmağ bak. Müflis-leşmek 1. anlamda. 2- Varı yoğu elinden gitmiş her şeyini kaybetmiş. Müflis olmağ bak. Müflisleşmek 2. anlamda. || [TS.müflis] s. Bir işte bütün parasını batırmış, batkın, iflâs etmiş.

Müfte sıf. far. Parasız, bedava, karşılığında hiçbir şey verilmeyen, müfte-müfte zar, Boşu boşuna, bedavadan, haksız olarak. || [TS. Ø], {TS.→bedava, karşılıksız, parasız}

Müftece zar. ve sıf. 1 - Bedava olarak, parasız pulsuz. 2- mec. Boş yere, boşu boşuna. || [TS. Ø], {TS.→boş, nafile}

Müğavimetli sıf. Güce, hücumu, baskıya karşı mukavemet gösteren, güçlü bir şekilde karşılık veren. || [TS.mukavemetli] s. Dayanıklı, güçlü, dirençli.

Müğayiseli sıf. Kıyasa, karşılaştırmaya dayanan; çeşitli olayları karşılaştırma, kıyaslama neticesinde elde edilen. // Mukayese neticesinde elde edilen. || [TS.mukayeseli] s. Karşılaştırmalı: "*Politika felsefesine ve mukayeseli devletçilik şuuruna aşına olarak yetişmemişti.*" -S. Ayverdi.

Müğayiseli-taribi sıf. Olayların tarihi ve mukayeseli öğretimine dayanan. || [TS. Ø]

Müğayisesiz sıf. Eşsiz, eşi ve benzeri olmayan. || [TS. Ø], {TS.→benzersiz, eşsiz}

Müğeddem sıf. ar. esk. 1- Önce gelen, zaman bakımından evvel olan, önceki. 2- Vacip, değeri, kıymeti fazla olan, öncelik tanınan, önemli. || [TS.mukaddem] s. esk. 1. Önce gelen, önceki. 2. sos. ve man. Öncül.

Müğeddes sıf. ar. 1- din. Allah'a ait olan, ilahi, ilahi kuvvete malik olan. // Dinin inanma, tapınma ile ilgili yer veya şeylerin adlarının daimi epiteli gibi kullanılır. 2- Pak, temiz, kusursuz, an. // Manevi yönden temiz, saf, lekesiz. 3- mec. Çok aziz, sevimli, sevilen. 4- mec. Temiz, ulvi, ulu, yüce, pak. // Yüce, şerefli. // Dokunulmaz. || [TS.mukaddes] s. Kutsal: "*Bizim vazifemiz her şeyden mukaddestir.*" -Ö. Seyfettin. "*Emeline kavuşmak için mukaddes tanıdığı her şeyi feda edebileceğini açıkça söyledi.*" -P. Safa.

Müğeddimesiz sıf. ve zar. Mukaddimesi, başlangıcı olmayan, girişsiz. || [TS. Ø]

Müğessir sıf. ve is. ar. 1- Suçu, günahı olan; suçlu. 2- Kanuni olarak suçlu kabul edilen kimse; suçlu, canı. **Müğessir kürsüsü** Mahkemede sanki sandalyesi. **Müğessir kürsüsünde oturmağ** Mahkemeye verilmek, mahkeme edilmek. || [TS. Ø], {TS.→canı, kabahatli, mücrimi suçlu, töhmetli}

Müğtedir sıf. ar. 1- Kuvvetli, güçlü, iktidar sahibi. 2- Becerikli, kabiliyetli, yetenekli, iş yapabilen, maharetli. || [TS.muktedir] s. 1. Bir şeyi yapmaya, başarmaya gücü yeten, erkli. **muktedir olmak** gücü yetmek, yapabilmek.

Müğayir sıf. ar. Aykırı, uygun olmayan; zıt, muhalif. || [TS. Ø], {TS.→aykırı, zıt}

Mühafiz sıf. ar. Muhafaza eden, koruyan, muhafız; nöbetçi. || [TS. Ø], {TS.→koruyucu, nöbetçi}

Mühafizeédici sıf. Koruyan, muhafaza eden; koruyucu. || [TS. Ø], {TS.→koruyucu}

Mühalifetçi is. ve sıf. 1- Muhalefet eden, karşı çıkan. 2- Muhalefette olan kimse, grup, parti. || [TS. Ø]

Mühbir ar. 1- is. Gazete, dergi, radyo, televizyon vs. için bilgi ve haber toplayan muhabir. 2- sıf. esk. Haberdar olan, haberdar. **Mühbir étmek** esk. Bir olayı bildirmek, söylemek, bilgi vermek. **Mühbir olmağ** esk. Haberdar olmak. || [TS.muhbir] s. esk. 1. Haber ulaştırıcı, haber veren: "*Genç muhbirler bu defa Hazım Aslan'ın peşinde koşuyorlardı.*" -H. E. Adivar. 2. is. Yasa dışı olan bir durumu yetkili makamlara bildiren kimse, ihbarcı.

Müheğgeğ sıf. ar. esk. Tahkik olunmuş, doğruluğu ve gerçek olduğu öğrenilmiş, bilinmiş; doğru, gerçek, hakiki, sahih. || [TS.muhakkak] s. 1. Doğruluğu, gerçekliği kesin olarak bilinen, gerçekliği kesinleşmiş: "*Muhakkak olan birşey varsa, herkese benzemediği idi.*" -H. Taner. 2. zf. Her hâlde ne olursa olsun, kesinlikle: *Muhakkak geleceğiz.* "*Eski terbiyeyi bilmesi de muhakkak tesirli oluyordu.*" -R. H. Karay.

Müxennes sıf. ve is. ar. Alçak, namert, korkak, hain, aşağılık. || [TS. Ø], {TS.→alçak, aşağılık, korkak, namert}

Müherrik sıf. ar. Herhangi bir enerjiyi hareket enerjisine çeviren cihaz, motor. || [TS.muharrik] s. 1.Hareketini sağlayan, harekete gelen: *Muharrik kuvvet.* 2. mec. Kışkırtıcı, ayartıcı.

Müheyya sıf. ar. Mevcut olan, hazır olan; mevcut, hazır. **Müheyya étmek** (ğılmağ) Hazırlamak, hazır etmek. **Müheyya olmağ** Hazırlanmak, hazır hâle getirilmek. **Müheyya olunmağ** Hazır hâle getirilmek. || [TS.müheyya] s. esk. Hazır: *Emre müheyya.*

Müxtelif sıf. ar. Çeşitli, türlü. // Başka başka, ayrı ayrı, birbirine uymayan. || [TS.muhtelif] s. esk. 1. Zıt, birbirini tutmayan. 2. Çeşit çeşit, çeşitli: "*Genç kız ve arabacı, birbirlerine muhtelif hislerle bakışarak beklediler.*" -P. Safa. **Müxtelifcinsli** sıf. Aynı cinsten olmayan, cinsleri çeşitli olan, ayrı ayrı cinslerden türemiş. || [TS. Ø]

Müxtelifme'nalı sıf. Çeşitli manalı, anlamları çeşitli, türlü türlü olan, türlü anlamlar ifade eden. || [TS. Ø]

Müxtelifnövlü sıf. Çeşitli türlerden meydana gelen, çeşitli ölçüde olan. || [TS. Ø]

Müxtelifölçülü sıf. Ölçüsü çeşitli olan, çeşitli ölçüde olan. || [TS. Ø]

Müxtelifrengli sıf. Çeşitli renklerde, rengi çeşitli olan. || [TS. Ø]

Müxtelifsesli sıf. Sesleri çeşitli olan, türlü sesler ihtiva eden. || [TS. Ø]

Münasibhal sıf. ve zar. ar. esk. Münasip, yakışan, uygun. || [TS. Ø], {TS.→münasip, uygun}

Münbit sıf. ar. Verimli, ekilmiş olan bir şeyi iyi yetiştiren, bitek. || [TS.münbit] s. Verimli, bitek.

Müncer sıf. ar. Bir yöne doğru sürüklenip götürülen, nihayetlenen, sonuçlanan. **Müncer olmağ** Bitmek, sona ermek, tamamlanmak, neticelenmek. || [TS.müncer] s. esk. Bir yana doğru çekilip sürüklenen. **müncer olmak** ...-e dökülmek, -e varmak.

Mündericatlı sıf. İçindekiler kısmı olan, münderi çatlı. || [TS. Ø]

Mündericeli sıf. Konulu, konusu olan. || [TS. Ø], {TS.→konulu, mevzulu}

Mündericesiz sıf. ar. Konusuz, belirli bir konusu olmayan. || [TS. Ø], {TS.→konusuz, mevzusuz}

Münevver sıf. ar. 1- Işıklı, nurlu, aydınlık, parlak. 2- Aydın, bilgili, kültürlü kimse. **Münevver étmek (élemek)** a- Işıklandırmak, aydınlatmak, ışık saçmak, nur-landırmak. b- mec. Süslemek, bezemek. **Münevver olmağ** Işıklanmak, nurlanmak. || [TS.münevver] is. ve s. esk. 1. Aydın: "Biz şu anda bir münevverler aşiretinden başka neyiz?" -P. Safa. 2. Aydınlatılmış.

Münezzeh sıf. ar. 1- Günah ve suçlardan uzak, temiz, pak. 2- Namuslu, kusursuz. 3- mec. Alicenap. || [TS.münezzeh] s. esk. Temiz, arı; uzak.

Münferid sıf. ar. 1- Yalnız. 2- Kimseyle ilişkisi olmayan, yalnız yaşayan. 3- Bekar. || [TS.münferit] s. ve is. esk. Tek, ayrı, kendi başına olan şey.

Münherif sıf. ar. 1- Bir tarafa eğilen, sapan. 2- Doğru gitmeyen. 3- Değişen, değiştirilmiş. 4- Sağlam olmayan. 5- Eğri. || [TS. Ø], {TS.→eğri}

Munhasır sıf. ar. esk. klas. Yalnız bir şahsa veya şeye adanan, hasredilen veya ait olan. || [TS.münhasır] s. 1. Bir kimse veya bir şey için ayrılmış, mahsus: "Onu yalnız ince hastalığa münhasır zanneder, başka hastalıklara aldırmadığı hâlde, veremliden son derece çekinirdi." -R. N. Güntekin. 2. Sınırlanmış, sınırlı: *Harp yalnız Avrupa'ya münhasır kalmadı.*

Münkir sıf. ar. 1- esk. İnkâr eden, kabul etmeyen, itiraf etmeyen. **Münkir olmağ** Allah'ın varlığını inkâr etmek. 2- İslam dinine göre ölümlere kabirde sorular soran iki melekten birinin adı. || [TS.münkir] s. 1. İnkâr eden, kabul etmeyen: "Kurban kılayım bu canı aşka münkir olmayayım / Aştır bu derdin dermanı aşk yolunda verem canı." -Yunus Emre. 2. Tanrı'nın varlığına inanmayan.

Münsif sıf. ar. Münakaşalı bir meseleyi veya işi halletmek için vasıta kılınan şahıs, vasıtacı. **Münsif olmağ** İki taraf için münakaşa konusu || [TS. Ø]

Münteheb is. ve sıf. ar. esk. Birçokları arasından seçilmiş, beğenilmiş, mümtaz. || [TS. Ø], {TS.→mümtaz, seçilmiş}

Münteşir sıf. ar. 1- Yayılmış, açılmış, dağınık. 2- Neşredilmiş, yayınlanmış. || [TS.münteşir] s. esk. 1. Yaygın, yayılmış. 2. (gazete, dergi vb. için) Yayımlanan, yayımlanmış olan.

Müntezem ar. 1- sıf. Muntazam, düzgün ve devamlı, sistematik, sistemli, daimi. 2- zar. Düzgün ve devamlı bir şekilde, sistematik. 3- bak. Nizami 2. ve 3. anlamlarda. || [TS.muntazam] s. 1. Düzgün. 2. Düzenli, derli toplu: *Odası çok muntazam. "Hizmetçi muntazam bir içki sofrası hazırlamak için paketleri toplayıp giderken..."* -P. Safa. 3. zf. Düzenli, sürekli ve düzgün bir biçimde: "Bizi beslemek için muntazam yumurtlarlar." -Ö. Seyfettin.

Müntezir sıf. ar. Hazır bekleyen, bekleyiş içinde olan. **Müntezir ğalmağ** İntizarda kalmak, endişe içinde beklemek. **Müntezir ğoymağ** Endişe içinde bekletmek, endişeli bırakmak. **Müntezir olmağ** Endişe içinde beklemek, bekleyip durmak. || [TS.muntazır] s. esk. 1. Bekleyen, gözleyen. **muntazır olmak** beklemek, gözlemek.

Münzevi sıf. ar. inzivaya çekilen, yalnız hayat süren, toplumdan kaçarak kimseyle görüşmeden yaşayan. || [TS. Ø]

Mürebbeli sıf. Reçel karışımı, reçelli, içinde reçel olan. || [TS. Ø]

Mürebbelik sıf. Reçellik, reçel yapmaya yarar. || [TS. Ø], {TS.→reçellik}

Mürebbe is. ve sıf. ar. Eskiden zengin ailelerde çocukların eğitimi ile meşgul olan kimse. // Okullarda eğitim işlerine bakan öğretmen. || [TS. Ø]

Mürehhes sıf. ar. İzin verilmiş, izin almış, serbest bırakılmış; hür, izinli, ruhsatlı. **Mürehhes étmek (élemek)** Çıkıp gitmesine izin vermek, serbest bırakmak. **Mürehhes olmağ** Çıkıp gitmek, hür, serbest olmak. || [TS. Ø]

Mürekke¹ sıf. ar. 1- Birkaç bölümden, unsurdan ibaret olan. // Meydana gelen, teşkil edilmiş. 2- Kendini oluşturan parçalarına, unsurlarına, alakalarına, ilişkilerine göre çok çeşitli olan; çok yönlü. // Çeşitli, bazan da zıt özellikleri, yönleri kendinde birleştiren. 3- Yapısına, şekline, biçimine göre zor anlaşılabilir; muammalı. 4- Anlaşılması, kavranılması, yerine getirilmesi vs. yönden zorluk çıkarıcı; zor. || [TS.mürekkep] s. 1. Birleşmiş, birleşik. 2. -den oluşmuş, -den olma: "Emri altında altınlar

kişiden mürekkep iki kıta vardı." -R. H. Karay. **mürekkep olmak** ...den oluşmak.

Mürgülü s. Yarı uykulu, uykulu. || [TS. Ø], {TS. →uykulu}

Mürtece s. ar. Gerici, İslamiyet'e karşı çıkarak cahiliyet devrine dönmek isteyen, çağdaşlığa, ilericiliğe karşı çıkan. || [TS.mürteci] s. ve is. esk. Yeni düzene karşı direnen gerici.

Mürted is. ve s. ar. 1- Dinden dönmüş, kafir; Allahsız, dinsiz, imansız. // Dönek, hain. 2- mec. İnsafsız, zalim, merhametsiz. // Küfür olarak kullanılır. || [TS.mürtet] s. esk. Müslümanlığı bırakıp başka bir dine geçmiş olan (kimse).

Mürtekb s. ar. esk. Haram veya kötü işler yapan veya böyle işlere yönelen, ahlâka aykırı davranışlarda bulunan. **Mürtekb olmağ** Kötü, yaramaz, ahlaksız işlerle uğraşmak. || [TS.mürtekb] s. ve is. esk. 1. (para, kazanç karşılığı olarak) Kötü, uygunsuz işler çeviren. 2. Rüşvet yiyen, yiyici.

Mürüvvetli s. Mürüvveti olan, insaflı, merhametli, insaniyetli. || [TS.mürüvvetli] s. İnsanlığı olan, iyiliksever, insaniyetli.

Mürüvetsiz s. ve is. İnsafsız, merhametsiz, zalim, mürüvveti olmayan. || [TS.mürüvetsiz] s. İnsanlığı olmayan, insaniyetsiz.

Müşahib s. ar. 1- Birisi ile sohbet eden. 2- Dost, arkadaş. || [TS. Ø], {TS. →dost}

Müşaid s. ar. Uygun, elverişli, münasip; bir şey için imkan yaratan, **Müşaid olmağ** Elverişli olmak, münasip olmak, imkan vermek. || [TS.müşait] s. 1. Uygun, elverişli: *Müşait bir gün geleceğim.* 2. tkz. Flört etmeye hazır olan, kolayca flört edebilen (kadın).

Müşavi s. ar. Eşit. || [TS.müşavi] s. Eşit, denk.

Müşbet s. ar. 1- Beğenilen, olumlu, itiraz doğurmayan. 2- Gereken niteliklere ve vasıflara sahip olan, kabul edilebilen; iyi. // Güzel hususiyetleri ile etrafındakilerden seçilen, ayrılan, örnek olabilen. 3- mat. Sıfırdan büyük. // Sıfırdan büyük olan hava sıcaklığını göstermek için kullanılır. 4- f iz. Parçacıkları proton, artı yüklü vs.den ibaret elektrik türüne ait olan. || [TS.müşbet] s. 1. Olumlu. 2. fiz. ve mat. Pozitif. *müşbet ilimle

Müşelleh s. ar. Silahlanmış, silahlı. || [TS. Ø], {TS. →silâhlı}

Müşelman s. kon. 1 - İslam dinine mensup kimse, müslüman. 2- Dindar. || [TS. Ø]

Müşelmanca s. ve zar. Eskiden canlı dilde "Azerbaycan Türkçesinde" anlamında kullanılırdı. || [TS. Ø]

Müşelsel s. ar. klas. Zincir gibi birbirine bağlı olan, silsile şeklinde olan; sıralanmış. || [TS.müşelsel] s. esk. Birbirine bağlı olan, art

arda zincirleme olarak gelen: "*Birbirini yaratan müşelsel esprilerle söylüyordu.*" -P. Safa.

Müşebetli s. ar. Musibet içinde olan; felaketli, facialı. || [TS. Ø], {TS. →facialı, felâketli}

Müşebettede s. ar. ve far. Musibete uğramış, felakete uğramış, belalara uğramış, zorluk çekmiş. || [TS. Ø], {TS. →felâkettede}

Müşinn s. ar. klas. Yaşlı, ihtiyar, yaşlı geçmiş. || [TS. Ø], {TS. →ihtiyar, yaşlı}

Müştebid s. ve is. ar. 1- İstibdadçı; zalim hükümdar, ülkeyi keyfine göre idare eden, nizamı temin etmek için otoritesini kullanan. 2- Zalim, baskıcı. || [TS.müştebit] s. esk. Hüküm altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan, zorba, despot: *Müştebit bir hükümdar.*

Müştecab s. ar. din. Arzusu, dileği, isteği kabul olunan. **Müştecab olmağ** Arzusu, istediği makbul olmak, ricası yerine u-laşmak, arzusuna ermek. || [TS. Ø]

Müşteğil s. ar. 1- Müstakil, bağımsız, başkasına tabi olmayan; serbest. 2- Kendi kendine önemi olan, başkaları ile herhangi bir bağı olmayan, başkalarından ayrılan; ayrıca, özel, hususi. 3- zar. Başkasının yardımı olmadan, kendi becerisi ve teşebbüsü ile yapılan. // Dış etkilerden uzak; orjinal. || [TS.müştakil] s. 1. Bağımsız. 2. Kullanış yönünden başka bir yapı ile bağlantısı olmayan:

Müştakil ev. 3. Kullanış yönünden belli kişi veya kişiler için ayrılmış olan: "*Daireye on yıl, yirmi yıl sonra girenlerin her biri baş köşelere kurulsun, müstakil oda sahipleri olsun ve hatta sana emirler versin...*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Müşteğim s. ar. 1- Doğrudan, vasitasız, bilavasita. 2- Doğru, dümdüz. || [TS.müştakim] s. esk. 1. Doğru, doğruluktan şaşmayan. 2. mat. esk. Doğru.

Müşteheğ s. ar. esk. Haklı olan, layık, haklı.

Müşteheğ olmağ Layık olmak, münasip olmak, haklı olmak. || [TS.müştahak] s. 1. Hak etmiş, hak kazanmış, lâyük. 2. is. Bir kimsenin lâyük olduğu ödül veya ceza: "*Sen bu kafayla daha beterine de müstahaksın!*" -N. Cumalı. **müştahak** olmak hak kazanmak, lâyük olmak: "*Sen bu akıbeta iki defa müstahak olmuşsun çocuğum.*" -R. N. Güntekin.

Müştehzi s. ar. Alay eden, biriyle eğlenen, istihza eden. || [TS.müştehzi] s. Alaycı: "*Dans edenlerin dansını beğenmiyormuş gibi müstehzi bir ağız çarpıklığıyla dudaklarını kıvrıyordu.*" -Ç. Altan.

Müşteid s. ar. İstidatlı, yetenekli, kabiliyetli, çabuk kavrayan. || [TS. Ø], {TS. →istidatlı, kabiliyetli, yetenekli}

Müştesna s. ar. 1- Başkasına benzemeyen, emsalsiz, görülmemiş, seçkin, mümtaz, fevkalâde. 2- İstisna olan, istisna edilen. // is.

Normal durumdan, hâlden ayrılma durumu. || [TS.müstesna] s. 1. Bir bütünü veya kuralın dışında olan, kural dışı, şaz. 2. Benzerlerinden üstün olan, benzerleri az bulunan: "*Kendisi bu resimlerin hepsinden daha sevimli, daha canlı, daha müstesna bir simaydı.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. 3. Ayrıcalı, ayrı tutulan, ayırık. 4. zf. Dışındaki, ayrı tutularak, hariç: "*Bir iki gazete müstesna, bütün İstanbul basını da Serbest Fıkra taraflısı idi.*" -F. R. Atay.

Müstevi is. ar. 1- sıf. Üzeri düzgün, pürüzsüz, her tarafı aynı olan. 2- is. mat. iki ölçüsü olan yüzey. || [TS.müstevi] is. ve s. esk. 1. Her yeri aynı düzeyde olan, düz. 2. mat. Düzlem.

Müşembeli sıf. Üzerine muşamba kaplanmış. || [TS. Ø]

Müşerref sıf. ar. esk. Şereflenmiş, şerefli, yüceltilmiş. Müşerref étmek Bir yere gelişi ile orayı şereflendirmek. Müşerref olmağ (Tanışmayı, kabul edilmeyi) kendisi için şeref kabul etmek. || [TS.müşerref] s. 1. Onur verilerek yüceltilmiş. müşerref olmak onurlanmak, onur kazanmak, şereflenmek.

Müşkbar sıf. far. klas. Misk saçan, koku saçan. || [TS. Ø], {TS.→kokulu, rayihalı}

Müşkbu sıf. far. klas. Misk kokulu, misk gibi kokulu. || [TS. Ø]

Müşkül ar. 1- sıf. Zor, çetin, zor yapılabilen, güç halledilebilen Müşkül étmek Zorlaştırmak, ağırlaştırmak. Müşkül olmağ Zor olmak, çetin olmak. Müşküle düşmek Çıkılması zor duruma düşmek, zor duruma düşmek. // Ağırlaşmak, tahammül edilmez olmak. 2- İs. İçinden çıkılması zor durum, ağır vaziyet. 3- mec. sıf. Ağır, çok, zor, güç. || [TS.müşkül] s. 1. Güç, zor, çetin: "*Yutkunuyor, ara sıra parmaklarıyla alnındaki terleri siliyordu. Çok müşkül bir vaziyette kalmıştı.*" -R. N. Güntekin. 2. is. Engel, güçlük, zorluk: "*Müşkül budur ki ölmeden evvel ölü kişi.*" -Y. K. Beyatlı.

Müşkülce sıf. Çok zor, çok müşkül, çetin || [TS. Ø], {TS.→çetin, güç, müşkül, zor}

Müşkülpesend sıf. ar. ve far. Bir şeyi güç beğenen, her şeyi beğenmeyen, her şeyde bir kusur bulan. || [TS. Ø]

Müştağ sıf. ar. şair. Yürekten seven hasret çektiği bir şey için can atan kimse, çok arzulu. Müştağ olmağ Yürekten, candan istemek, sevmek, hasretini çekmek. || [TS.müştak(II)] s. esk. Özleyen, göreceği gelen.

Müştebeh sıf. ar. Şüpheli. Müştebeh etmek Şüphelendirmek; şüpheyeye düşürmek, işkillendirmek, Müştebeh olmağ Şüphelenmek, işkillenmek, şüpheyeye düşmek. || [TS. Ø], {TS.→kuşukulu, şüpheli}

Müşterek sıf. ar. 1- Ortaklaşa, ortak; birlikte, beraberce yapılan. Müşterek müğavile Bir kuruluşun yöneticisi ile işçi sendikası arasında

yapılan anlaşma. Müşterek teserrüfat Kolhozun eski adı. 2- Genel, benzer. || [TS.müşterek] s. ve is. 1. Ortak: *Müşterek mal.* 2. Birlik: *Bu işte her ikinizde müştereksiniz.* 3. Ortaklaşa, el birliğiyle yapılan veya hazırlanan: *Müşterek idare.* *müşterek bahis

Müşterigir sıf. ar. ve far. esk. Alıcıyı celbeden, müşteri tarafından beğenilen, alıcısı, arzu edeni çok olan. Müşterigir olmağ Alıcı tarafından beğenilmek, müşterinin isteğine göre olmak, müşterisi çok olmak. || [TS. Ø]

Müştüklü sıf. Ağızlığı olan. || [TS. Ø]

Mütabiğ sıf. ar. Birbirine uyan, mutabık; uygun, muvafık. Mütabiğ gelmek Aynı Ölçüde, biçimde olmak, birbirine uygun gelmek, birbirinden farklı olmamak. Mütabiğ olmağ Aynı ölçüde, biçimde olmak, muvafık olmak. Mütabiğ tutmağ ikisi arasında herhangi bir fark gözetmemek, ikisini de aynı tutmak. || [TS.mutabık] s. esk. 1. Birbirine uyan, aralarında anlaşmazlık olmayan. 2. Uygun. mutabık kalmak uyuşmak, anlaşmaya varmak: "*O akşam da müzakere sonunda bu yaşıtım üvey dayımla mutabık kaldık.*" -H. F. Ozansoy:

mutabık olmak aralarında anlaşmazlık olmamak, anlaşmak.

Mütaliesiz sıf. ve zar. Düşünmeden, ölçüp biçmeden. || [TS. Ø]

Mütearif sıf. ar. esk. 1- Meşhur, bilinen, tanınan, 2- Normal, her zamanki. || [TS. Ø], {TS.→angın, meşhur, tanınmış, ünlü}

Müteağib sıf. ar. 1- Birbirini takip eden, birbiri ardınca gelen. 2- Peşice, ardınca, ondan sonra. || [TS.müteakip] s. esk. 1. Arkadan gelen, ardı sonra gelen. 2. -e ve -den Sonra: *Dersi müteakip...*

Mütedavil sıf. ar. Bir adet, moda hâlini almış, kullanılan. Mütedavil olmağ Kullanılmak, tedavülde olmak, modada olmak. || [TS.mütedavil] s. 1. Tedavülde bulunan, elden ele gezen. *mütedavil sermaye

Müteessib sıf. ar. 1- Kendi adet ve an'a-nelerini korumada aşırılık gösteren, mutaassıp, taassubu olan. // mec. Bir şeye derinden sadakat gösterip ihtirasla savunan kimse. 2- Aşırı dindar, yeniliğe körü körüne karşı çıkan, kültüre, medeniyete, uygarlığa düşman olan kimse, gerici. || [TS.mutaassıp] s. Bağnaz: "*Mutaassıptır, okuduğu birkaç esere saplanmıştı.*" -H. E. Adıvar.

Müteessif sıf. ar. Esef eden, üzülen, mahzun, kederli. Müteessif olmağ Üzülmek, kederlenmek, esef etmek. || [TS.müteessif] s. 1. Üzülen, acınan, yerinen, esef eden. müteessif olmak üzülmek, acınmak, yerinmek, esef etmek.

Müteessir sıf. ar. Hislerine dokunulmuş, üzülmüş, üzüntülü, kederli, mahzun, tesir almış.

Müteessir étmek Moralini bozmak, hislerini değiştirmek, keyfini bozmak, kederlendirmek. **Müteessir olmağ** Maneviyatı bozulmak, kederlenmek, gamlanmak, etkilenmek. || [TS.müteessir] s. esk. 1.Üzölmüş, üzüntölü: "*Hatta çirkin yaratılışımdan bile / O kadar müteessir değildi.*" -O. V. Kanık. 2. Etkilenmiş. **müteessir olmak** 1. üzölmek: "*Onun fazla müteessir ve telâşlı olduğunu görünce, birdenbire boynuna sarıldı.*" -R. N. Güntekin. 2. etkilenmek

Mütefekkir ar. 1- is. Derin felsefi fikir, düşünce sahibi kimse, fikir adamı, düşünür. 2- sıf. ve zar. klas. Düşünceli, düşünce içinde, hayal içinde olan, dalgın. || [TS. Ø], {TS.→dalgın, düşünceli}

Müteğabil sıf. ve zar. ar. Karşı karşıya, yüz yüze, karşı karşıya olan. 2- Karşılıklı. || [TS.mütekabil] s. esk. Karşılıklı.

Müteğeyyir sıf. ve zar. ar. Değişmiş, başkalaşmış, asıl vaziyetini, şeklini kaybetmiş, başka şekle düşmüş. **Müteğeyyir olmağ** Hâli, suratı değişmek. || [TS. Ø]

Müteherrick sıf. ar. Hareket eden, bir yerde karar kılmayan; oynak. || [TS.müteharrik] s. esk. 1. Yer değiştirebilen, oynar, devingen, hareketli. 2. İşleyen, çalışan: *Benzinle müteharrik. Buharla müteharrik.*

Müteheyyir sıf. ar. Kendini kaybetmiş, ne yapacağını şaşırılmış, şaşırıp kalmış. // zar. Şaşırılmış hâlde, hayret içinde. **Müteheyyir ğalmağ** Şaşırıp kalmak, hayret içinde kalmak, şaşırarak. || [TS.mütehayyir] s. esk. 1. Şaşmış, şaşırılmış olan.

Mütekebbir sıf. ar. Kibirli, gururlu, büyüklenen, büyüklük taslayan; gururlu, mağrur, büyüklük taslayan. || [TS.mütekebbir] s. esk. Kibirli, kendini beğenmiş.

Mütemadi sıf. ar. Sürekli, ara vermeden, fasılasız, daimi, devamlı şekilde meydana gelen. // zar. Devamlı, ardı arkası kesilmeden, mütemadiyen. || [TS.mütemadi] s. Sürekli, aralıksız: "*Karadeniz limanlarından Ankara'ya doğru mütemadi bir akın var.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Mütenasib sıf. ar. 1- Birbirine uyan, münasip olan, muvafık olan, muntazam, aynı nisbette olan. // Yüz ve vücut ölçüleri birbirine tam uygun olan; mütenasip. 2-mat. Rakamlarından birisinin çoğalıp a-zalmasıyla azalıp çoğalan, ölçölü. || [TS.mütenasip] s. Orantı, oranlı, uygun.

Mütercim sıf. ar. Tercüme eden, yazılı metni bir dilden başka bir dile tercüme eden, tercüman, çevirmen. || [TS. Ø]

Mütereddid sıf. ar. Bir karara varamayan, tereddütlü, kararsız, tereddüt eden. **Mütereddid ğalmağ** Şaşırarak, kesin karara varamamak,

tereddüt içinde olmak. || [TS.mütereddit] is. ve s. Tereddüt eden, çekingen, kararsız, ikircimli kimse.

Müteregęi sıf. ar. 1- Siyasi, ekonomik ve sosyal yönlerden ilerlemiş, gelişmiş, sosyal ilerlemeye yardım eden. 2- Gittikçe artan, münasip bir şekilde çoğalan. || [TS.müterakki] s. esk. İleri, ilerlemiş.

Müteşekkil sıf. ar. 1- Meydana gelmiş, şekillenmiş, ciddi olarak nizam ve intizama tâbi olan. 2- Belirli bir gaye için birleşmiş, bir teşkilata, cemiyete vs. girmiş, üye olmuş. || [TS.müteşekkil] s. Oluşmuş, meydana gelmiş.

Müteveccih sıf. ar. Teveccüh eden, yönelen, hareket eden, yollanan, dönen. **Müte-vecceh olmağ** a- Hizmet etmek, birisi için kaygılanmak, gözü üzerinde olmak, mu-kayyed olmak, b- Yönelmek, başvurmak. || [TS.müteveccih] s. esk. 1. Bir yere gitmeye, bir şeyi yapmaya karar veren. 2. Yönelmiş.

Müti sıf. ar. İtaat eden, her şeye boyun eyen, tâbi olan, itaatli. || [TS.muti] s. esk. Yumuşak başlı, itaat eden: "*Genç Çerkez'in daima kendisine muti ve ikinci safta kalacağını ümit ederek, dışarıdan gelin almamayı tercih etmişti.*" -H. E. Adıvar.

Müttehidi sıf. ar. Birleşmiş, birlik olmuş, birleşik, İttihad eden, birleşen. || [TS. Ø], {TS.→müttehit}

Müttehim sıf. ar. Kendisinden şüphe edilen, itham olunan; suçlu, günahkar, mahkemede suçlanan kimse. // sıf. Aynı anlamda. **Müttehim étmek** İtham etmek, suçlamak, kabahatli saymak. || [TS. Ø], {TS.→günahkâr, günahlı, mücrim, şüpheli, suçlu}

Müttesil ar. 1- sıf. Ardı arkası kesilmeyen, birbiri peşince devam eden; bitişik, zincirli. 2- zar. Ardı arkası kesilmeden, ara vermeden devam eden. 3- zar. Her zaman, daimi, fasılasız. || [TS.muttasıl] s. esk. 1. Bitişik, yan yana olan. 2. zf. esk. Aralık vermeden, aralıksız, hiç durmadan, biteviye: *Muttasıl yağmur yağıyor. "Tokmak muttasıl dövölüyor."* -R. H. Karay. "*Eğilmiş arza, kanar muttasıl kanar güller / Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller.*" -A. Haşim.

Müvafiğ sıf. ar. 1- Uygun, ahenkli. **Müvafiğ olmağ** Uygun olmak, münasip olmak. 2- Münasip, uygun, yakışan, yararlı, elverişli. 3- Razi, hemfikir. || [TS.muvafık] s. esk. Uygun: "*Böyle bir teklifi kabul etmek kolay ve muvafık değildir.*" -Atatürk. **muvafık bulma(ma)k** Uygun görme(me)k, kabul etme(me)k: "*Bu, saadet, hürriyet vaat eden düşman kumandanının karşısında inat etmeyi muvafık bulmadı.*" -Ö. Seyfettin. **muvafık olmak** uygun düşmek, kabul edilebilir olmak: "*Balkanlardan*

denizi seyretsek daha muvafık olur." -R. H. Karay.

Müvazi sıf. ar. Aynı istikamette, paralel. || [TS.muvazi] s. esk. Koşut, paralel.

Müvazinetli sıf. 1- Eşitliği olan; ölçüye uygun, eşit. 2- Sabit durumda, vaziyette olan. // Sessiz. || [TS. Ø], {TS.→eşit, sabit, sessiz}

Müveffeğ sıf. ar. Başarılı, başaran. **Müvef-feğ** olmağ Başarmak, elde etmek, istediğini yapmak, arzusuna ulaşmak, gayesine ulaşmak. || [TS.muvaftak] s. esk. 1. Başarmış, başarılı (kimse). 2. Başarılmış, başarılı (iş). **muvaftak** olmak başarmak, başarılı olmak; becermek: "*Birdenbire vali yapsalardı belki daha ziyade muvaftak olacaktım.*" -R. N. Güntekin.

Müveffeğiyyetli sıf. ar. Başarılı, başarı kazanan, arzusuna ve maksadına ulaşan, arzu ve gayeye muvaftık olan; iyi. || [TS.muvaftakiyyetli] s. esk. Başarılı: "*Kadınlara ve kızlara yaptığı muvaftakiyyetli taarruzları hatırlamaya çalışıyordum.*" -P. Safa.

Müveffeğiyyetsiz sıf. Başarısız, başarı kazanmayan, müsbet netice vermeyen, arzu edildiği gibi olmayan, kötü, başarısız biten. || [TS.muvaftakiyyetsiz] s. esk. Başarısız.

Müveğğeti sıf. ar. Geçici, daimi olmayan. // Geçici, az süren, ömrü az olan, süreksiz. || [TS. Ø], {TS.→geçici, muvaftak, palyatif, süreksiz}

Müyesser sıf. ar. Kolayca yapılan, meydana gelen, imkan dahilinde olan, mümkün olan; mümkün, kolay. **Müyesser** olmağ **Mümkün** olmak, imkan dahilinde olmak, elde edilebilmek; nasip olmak. || [TS.müyesser] s. esk. Kolaylıkla ortaya çıkan.

Müzeffer sıf. ar. Muzaffer, zafer kazanan (kazanmış) galip gelen (gelmiş); galip. **Müzeffer** gelmek (olmağ) **Üstün** gelmek, galebe çalmak, zafer kazanmak. || [TS.muzaffer] s. esk. 1. Üstünlük elde etmiş, zafer kazanmış, yenmiş, utkulu: "*Boş sokakta bir dakika evvelki mutena alayın hayalini heyecanlı ve muzaffer gözlerle takip ediyorlardı.*" -H. E. Adıvar. 2. is. Zafer kazanmış, üstünlük elde etmiş kimse veya ulus. **muzaffer** olmak üstün gelmek, yenmek, zafer kazanmak: "*Yaşayabilmek için muzaffer olmaya mecburduk.*" -F. R. Atay.

Müzefferiyyetli sıf. klas. Galip gelen, zafer kazanan, başarılı, başarı ile sonuçlanan. || [TS. Ø], {TS.→galip}

Müzeyyen sıf. ar. Süslü, bezenmiş; ziynetli, süslü. **Müzeyyen** étmek Süslemek, bezemek. **Müzeyyen** ğılmağ bak. **Müzeyyen** étmek. || [TS.müzeyyen] s. esk. Süslenmiş, bezenmiş.

Müzlim sıf. ar. klas. 1- Karanlık, zulmetli. 2- Meçhul, şüpheli, karanlık. || [TS.muzlim] s. esk. 1. Karanlık. 2. *mec.* Gizli, belirsiz.

Müzterib sıf. ar. klas. Sıkıntılı, ıstıraplı; çok endişeli, rahatsız, ıstıraplı. **Müzterib** etmek İstiraba düşürmek, rahatsız etmek, endişeye düşürmek. **Müzterib** olmağ İstirap içinde olmak, rahatsız olmak, endişeye düşmek. || [TS.mustarip] s. 1. İstirap ve acı çeken: "*Büyük bir millet, gururunda, haklarında, tarihinde mağdur ve mustarıptı.*" -A. H. Tanpınar. 2. Sağlıksız, hasta: "*Annem kalp ağrılarından mustarıptır.*" -P. Safa. **mustarip** etmek acı ve ıstırap vermek: "*Adada buldukları haberi beni ne kadar heyecana düşürdüyse, gitmeleri ihtimali de o derece mustarip etti.*" -A. Gündüz.

Müzürr sıf. ar. Zararlı, zarar veren, zararı dokunan. // Aynı anlamda haşarat ve bitkiler. || [TS.muzırr] s. esk. 1. Sağlığı bozan, zararı dokunan, zararlı: *Muzır* yayın. 2. Yaramaz, cinsel gelişmeye zararlı. 3. (çocuk için) Her şeyi bozan, karıştıran.

N

- Naavand** sıf. ve zar. far. Kolay olmayan, zor, çetin. Naavand düşmek (olmağ) Ters gelmek. || [TS. Ø], {TS.→çetin, güç, zor}
- Nabaliğ** sıf. far. ve ar. esk. Buluğ çağma ermemiş. || [TS. Ø]
- Nabeca** sıf. ve zar. far. esk. Yersiz, münasebetsiz, ilgisiz. || [TS. Ø], {TS.→ilgisiz, münasebetsiz, yersiz}
- Nabekar** sıf. ve is. far. esk. 1- İşe yaramayan, boş, bir iş yapmayan. 2- Yaramaz, alçak kimse. || [TS. Ø], {TS.→boş, yaramaz}
- Nabeled** sıf. ve is. far. ve ar. 1- Tanımayan, yabancı, başka yerden gelmiş. Nabeled olmağ Yabancı olmak, bilmemek, tanımamak. 2- Tanış olmayan, yabancı, başkası. 3- Henüz öğrenmemiş, alışılmamış. || [TS. Ø], {TS.→yabancı}
- Nacins** sıf. far. ve ar. 1- Cinsi terniz olmayan, cinsi bozuk; cinssiz. 2- Alçak, rezil, şerefsiz, iğrenç. // Çok kötü. || [TS. Ø], {TS.→alçak, iğrenç, rezil, şerefsiz}
- Nacağ** sıf. far. Hasta. || [TS. Ø], {TS.→hasta}
- Naçar** sıf. ve zar. far. Çaresiz, İlaçsız. Na-çar ğalmağ (dayanmağ) Çaresiz kalmak, ümidi kesilmek, hiçbir şeye ümit edememek. || [TS.naçar] s. 1. Çaresi olmayan, çaresiz. 2. Zavallı, düşkün. naçar kalmak bir çare, çıkar yol bulamamak: "*Pek naçar kaldığı anlarda bu kapıyı çalar.*" -H. R. Gürpınar.
- Nadan** sıf. far. 1- Cahil, bilgisiz, ilimsiz irfansız. // is. Aynı anlamda. 2- Habersiz, gafil. 3- Kendi haddini bilmeyen; kaba, anlayışsız. || [TS.nadan] s. esk. 1. Bilgisiz, cahil. 2. mec. Nobran, kaba, kötü: "*Heyhat ki, iyiler gider, nadanlar kalır.*" -A. İlhan.
- Nadinc** sıf. 1- Yaramaz, rahat durmayan. 2- mec. Rahat durmayan, ona buna sataşan, karıştırıcı, bozguncu, tahrikçi. 3- mec. Sükunet bilmeyen, coşkun. || [TS. Ø], {TS.→bozguncu, coşkun, fitneci, karıştırıcı}
- Nadir** sıf. ar. Az bulunan, tesadüf edilen, ender, eşi, benzeri az bulunan. Nadir hallarda Arada bir, bazen, tesadüfen, çok seyrek, az. || [TS.nadir] s. Seyrek, az, az bulunur: "*Üsküp'e o gün nadir görülür bir kar yağmış.*" -Y. K. Beyatlı. "*Nadir de olsa, penaltı kaçırmak onu hep tedirgin eder.*" -H. Taner.
- Nadirülvücut** sıf. ar. esk. Müstesna, çok az bulunan, nadiren tesadüf edilen, rastlanan. || [TS. Ø], {TS.→ender, müstesna, nadir, seyrek}
- Nadürüst** sıf. ve is. far. Fırıldakçı, dalavereci, üçkağıtçı, hilekar, haramzade. || [TS. Ø], {TS.→dalavereci, düzenbaz, düzenci, hileci, hilekâr}
- Naehl** sıf. far. ve ar. Liyakatsiz, yaramaz, terbiyesiz, kaba. || [TS. Ø], {TS.→değimsiz, kaba, liyakatsiz, yaramaz}
- Naftalinli** sıf. Naftalin serpilmiş, naftalin dökülmüş. || [TS. Ø]
- Nağabil** sıf. far. ve ar. 1- Yersiz, münasebetsiz. // is. Liyakatsiz, münasebetsiz kimse; kaba. 2- İmkansız, mümkün olmayan; zor. 3- Kendine almaya yeteneği olmayan. || [TS. Ø], {TS.→münasebetsiz, yersiz}
- Nağafil** sıf. ve zar. far. ve ar. Aniden, birdenbire, beklemeden, habersiz. || [TS. Ø], {TS.→anî, habersiz}
- Nagahani** sıf. ve zar. Beklenmeyen, ani, habersiz. || [TS. Ø], {TS.→anî, habersiz}
- Nağis** sıf. ar. 1- Tam ve mükemmel olmayan, yarım, eksik. 2- Kusuru olan, kusurlu. Nağis etmek Kırmak, kusurlu etmek. 3- mat. esk. Çıkma işlemi. || [TS.nakis] s. esk. 1. Eksik, tam olmayan, bitmemiş, noksan: "*Nakis kalan bilgilerimizi ikmale uğraşırlar.*" -H. C. Yalçın. 2. mec. Özü, kusuru olan. 3. is. ve s. mat. Eksi.
- Nağisüleğl** sıf. ar. esk. Akıldan noksan, akılsız, akıldan zayıf olma hâli. || [TS. Ø], {TS.→akılsız}
- Nağolay** sıf. ve zar. Kolay olmayan, rahat olmayan. || [TS. Ø], {TS.→güç, zor}
- Nagüman** sıf. far. Ümitsiz, ümidi olmayan, inanmayan. Nagüman etmek (élemek) Ümitsiz etmek, arzusunu içinde, yüreğinde bırakmak. || [TS. Ø], {TS.→nevmit, umutsuz, ümitsiz}
- Nagüvara** sıf. ve zar. far. esk. Düzgün olmayan; zor, ağır. || [TS. Ø], {TS.→ağır, zor}
- Nağılvarı** zar. ve sıf. Üslup ve konu itibarıyla masala benzeyen, masalvari. || [TS. Ø]
- Nahağ** sıf. far. ve ar. 1- Haksız, adaletsiz, hakka ve insafa sığmayan; kanunsuz. 2- Yersiz, boşuna, beyhude. Nahağ yere Boşuna, boşu boşuna, hiçbir ihtiyaç yokken. || [TS.nahak] s. esk. 1. Haksız, gereksiz: "*Talihin sana bilâsebeb verdiği nahak bir mükâfatın kıymetini takdir edemiyorsun.*" -Ö. Seyfettin. 2. zf. Boşuna, boş yere. *nahak yere
- Naharlığ** sıf. Öğle vaktine ait, onunla ilgili, Öğle için. || [TS. Ø]
- Nahelef** sıf. far. ve ar. Aslına, soyuna, atalarına layık olmayan. // is. Aynı anlamda. // Emek yitiren, nankör. Nahelef olmağ (çıkmağ) Nankör çıkmak, İyilik bilmemek, soysuz çıkmak. || [TS. Ø]
- Naxış** is. ar. 1- Renkli boyalarla, çizgilerle, renkli boyama suretiyle yapılan süs, resim. Naxış vurmağ (salmağ) bak. Na-hışlamağ. 2- İskambil kağıtları üzerindeki resim, işaret.

Naxışı tutmağ Oyunda vs. şanslı yaver gitmek, yenmek. **Naxış-naxış** sif. Nakışları olan, nakışlarla süslü. || [TS. Ø]

Naxışlanmış sif. Üzerine süs, nakış yapılmış, nakışlı, süslü. || [TS. Ø], {TS.→bezekli, nakışlı, süsülü}

Naxışlı sif. 1- Nakış yapılmış, süslenmiş. 2- mec. kon. Şanslı, şanslı yaver giden (oyunda). || [TS.nakışlı] s. Nakışlı olan.

Naxışsız sif. Nakışı, süsü olmayan; sade. || [TS.nakışsız] s. Nakışı olmayan: "*Ben bu çevreyi motifsiz, nakışsız, dümdüz getiriyorum göz önüne.*" -B. R. Eyuboğlu.

Nail sif. ar. Emeline ulaşan, gayesine erişen, başaran. **Nail olmağ** Başarmak, elde etmek, ulaşmak, gayesine erişmek. || [TS.nail] s. Erişmiş, ele geçirmiş, başarmış, kazanmış, ulaşmış. **nail olmak** erişmek, ulaşmak, kavuşmak: "*Ondan öteki hayvanların kaçmadığını görünce emeline nail oldu.*" -H. E. Adıvar. "*Bir an, bu sıkı esaretten azat edileceklerini, insanlık hakkına nail olacaklarını ümit etmişlerdi.*" -Ö. Seyfettin.

Nainsaf is. ve sif. far. ve ar. İnsafsız. || [TS. Ø], {TS.→vicdansız, insafsız, imansız}

Nakam is. ve sif. ar. Arzusuna ulaşmayan, ulaşamayan, mutsuz. **Nakam étmek** (ğoymağ) Mutsuz, bedbaht etmek, İsteğini içinde bırakmak. **Nakam ğalmağ** Arzusuna ulaşmamak, arzusu içinde kalmak, mutsuz olmak. **Nakam olmağ** Mutsuz olmak, bedbaht olmak, arzusuna ulaşmamak. || [TS. Ø], {TS.→mutsuz}

Nakes sif. ve is. far. Şerefsiz, yaramaz, alçak, rezil. || [TS. Ø], {TS.→alçak, rezil, şerefsiz, yaramaz}

Nakişi sif. Namert, hain kimse. || [TS. Ø], {TS.→hain, namert}

Nalan sif. ve zar. far. Ağlayan, inleyen, figan eden, göz yaşlı döken. || [TS. Ø]

Nalayığ sif. tar. ve ar. Layık olmayan, yakışmayan, yakışsız. || [TS.nalâyık] is. ve s. Yakışsız, hoş olmayan: "*Başka kızların böyle nalâyık hâllerde bulunması senin için bir mazeret değildir kızım.*" - R. N. Güntekin.

Nalğıran sif. Çakıllık, küçük taşlarla dolu yer. || [TS. Ø]

Nallanmış sif. Ayağına nal çakılmış, nalı. || [TS. Ø]

Nalı sif. Ayağına nal çakılmış, nalı olan. || [TS. Ø]

Nalşekilli sif. Nala benzeyen, nal gibi olan; yarım ay şeklinde olan. || [TS. Ø]

Namazlığ sif. kon. Üzerinde namaz kılınan küçük halı, kilim vs. seccade. || [TS.namazlık]

is. 1. Üstünde namaz kılınan seccade. 2..*hık* Namazda okunan kısa dualar. 3. s. Namaz kadar süresi olan, süren: "*Bir namazlık saltanatın*

olacak / Taht misali o musalla taşında." - C. S. Tarancı.

Namdar sif. far. klas. İsim yapmış, şöhret kazanmış, meşhur, şöhretli, tanınmış. || [TS.namdar] s. esk. ünlü.

Nameğbul sif. far. ve ar. Makbul olmayan, kabul olunmayan; işe yaramayan. // Münasip olmayan. || [TS. Ø], {TS.→uygunsuz}

Namehrem far. ve ar. 1- sif. Şer'i bakımdan mahrem olmayan, evlenmeleri şer'en mümkün olan, bir kadının yakını olmayan erkek, yabancı. 2- is. Şer'en kadın için yabancı olan erkek, erkek için kadın (kız). 3- sif. Yabancı, özge. || [TS.namahrem] s. esk. 1. Evlenmelerinde yasa bakımından sakınca olmayan (kadın ve erkek).

2. esk. Yabancı, el: "*Doğrusunu isterseniz beni aldatmamıştır; ama namahrem karşısında oynamıştır.*" - S. F. Abasıyanık. "*Hepiniz biraderim yerindesiniz, fakat ne de olsa namahremsiniz.*" - S. M. Alus.

Naméhriban sif. ve zar. far. ve ar. Samimi olmayan, soğuk olan; sert, şefkatsiz. || [TS. Ø], {TS.→soğuk, sert, şefkatsiz}

Name'lum sif. far. ve ar. Malûm olmayan, tanınmayan, bilinmeyen; meçhul. **Name'lum ğalmağ** bilinmemek, tanınmamak, meçhul kalmak, üstü kapalı kalmak. || [TS. Ø], {TS.→bilinmeyen, meçhul}

Namerbut sif. far. ve ar. Layık olmayan, münasip olmayan. // Küfür olarak da kullanılır. || [TS. Ø], {TS.→nalâyık}

Namerd sif. far. Alçak, korkak, mert olmayan. // Vefasız, **Namerd çıhmağ** Ahdi, anlaşmayı bozmak, hain çıkmak, ihanet etmek. // is. Aynı anlamda. || [TS.namert] s. Korkak, alçak, mert olmayan: "*Sana karşı aşktan başka bir şey duydumsa namert olayım.*" - T. Buğra. **namerde muhtaç olmak** (veya **namerde muhtaç bırakmak**) Güvenilmeyecek kimselerden yardım istemek zorunda kalmak (bırakmak): "*İş ki kocam olacak, erkek olsun, beni namerde muhtaç bırakmasın diyormuş.*" - H. Taner.

Namöhkem sif. far. ve ar. Sağlam, muhkem, dayanıklı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→dayanıksız}

Namurad sif. ve is. far. ve ar. Muradına ermemiş; başarısız, bahtsız, talihsiz. || [TS. Ø], {TS.→bahtsız, başarısız, talihsiz}

Namuslu sif. Ahlâklı, temiz, şerefli, haysiyetli. // Temiz, vicdanlı, doğru. || [TS.namustlu] s. 1. Ahlâk kurallarına uygun olarak davranan: "*Benim babam namuslu bir vatanperverdi.*" - A. Gündüz. "*Emine, köyünün en zengin ve en namuslu bir genciyle nişanlandı.*" - Y. K. Karaosmanoğlu. 2. *tkz.* Uygun, hilesiz, gereği gibi: "*Sallanma, git bana namuslu bir kahve pişir.*" - M. Ş. Esendal.

Namussuz sıf. Namustan mahrum, şerefsiz, haysiyetsiz, namusu bulunmayan, iffetsiz, ahlâksız. || [TS.namussuz] s. Ahlâk kurallarına uygun olarak davranmayan, ahlâk kurallarını çiğneyen.

Namüeyyen sıf. far. ve ar. Belirgin olmayan, bilinmeyen. || [TS. Ø], {TS.→bilinmeyen, meçhul}

Namümkün sıf. far. ve ar. Mümkün olmayan, imkansız. || [TS. Ø], {TS.→imkânsız}

Namünasib sıf. far. ve ar. 1- Münasip olmayan, yersiz. // Liyakatsiz, layık olmayan; kötü, yakışmayan. 2- Edepsiz, yakışmayan, liyakatsiz. || [TS. Ø], {TS.→edepsiz, kötü, uygunsuz, yersiz}

Namürüvvet sıf. far. ve ar. Merhametsiz, mürüvetsiz, cömert olmayan, yiğit olmayan. || [TS. Ø], {TS.→insaniyetsiz, merhametsiz, mürüvetsiz}

Namütenahi sıf. far. ve ar. Nihayetsiz, sonsuz, bitmez tükenmez, sınırsız, ucu bucağı olmayan. || [TS.namütenahi] s. esk. Sonsuz, ucu bucağı olmayan: "*Öğleye yakın bu sis dağılınca gökyüzü namütenahi açılıyordu.*"- S. F. Abasıyanık.

Nanecib sıf. ve is. far. ve ar. Nankör, şerefsiz, namert, asılsız soysuz; yapılan iyiliği yitiren. **Nanecib çıрмаğ** Yapılan iyiliği yitirmek, çekilen zahmeti unutmak. || [TS. Ø], {TS.→asılsız, nankör, soysuz, şerefsiz}

Nanığ sıf. Zayıf, güçsüz. || [TS. Ø], {TS.→güçsüz, zayıf}

Nankör sıf. ve is. far. İyilikten anlamayan, yapılan iyiliği yitiren, nankör, gördüğü iyiliğin kıymetini bilmeyen. || [TS.nankör] s. Kendisine yapılan iyiliğin değerini bilmeyen, iyilik bilmez: "*Şu kadınlar bir bakıma pek nankör, bir bakıma da pek hakikatli oluyorlar.*"- H. Taner. "*Ben galiba biraz nankör tabiatlıyım.*"- S. F. Abasıyanık.

Napak sıf. ve is. far. 1- Temiz olmayan, murdar, pis. 2- Manevi yönden, ahlâki yönden temiz olmayan, ahlâksız; lekeli. || [TS. Ø], {TS.→ahlâksız, kirli, lekeli, murdar, pis}

Narahat sıf. ve zar. far. ve ar. 1- Rahatsız, rahatını kaybetmiş, endişe ve telaş içinde olan; rahatlığı bozulmuş, **Narahat etmek** a- Rahatsız etmek, rahatını bozmak, eziyet vermek, incitmek, b- Heyecanlandırmak, endişelendirmek, telaşlandırmak, korkutmak. **Narahat olmağ** a- Rahatı bozulmak, b- Telaşa, endişeye kapılmak. 2- Rahat olmayan, münasip, uygun olmayan, rahatsız eden. || [TS. Ø], {TS.→rahatsız}

Narazı sıf. ve is. ar. ve far. Razi olmayan, memnun olmayan, incimiş. **Narazı ğalmağ (olmağ)** Razi olmamak memnun olmamak,

incimek. **Narazı salmağ** İncitmek, küstürmek, gücendirmek. || [TS. Ø],

Nareva sıf. far. Hoşlanılmayan, layık olmayan, reva görülmeyen, münasip olmayan; haksız. || [TS. Ø], {TS.→haksız, nalâyık}

Narın sıf. 1- Son derece küçük, toz gibi, ince. 2- mec. Zarif, ince. **Narın-narın** zar. Küçük küçük, ufak ufak. || [TS.narın] s. 1. İnce yapılı, yepelek, nazenin: "*Bir tezgâhta tülbent dokuyan narın bir kıza âşık oldum.*"- S. F. Abasıyanık. 2.İnce, nazik: "*Söğüdün yaprağı narındır narın.*"- Halk türküsü.

Narınca sıf. Son derece küçük, ince. || [TS. Ø], {TS.→ince, küçük}

Narınca sıf. Turunç renginde, kırmızımsı sarı renkte, portakal renginde. || [TS. Ø]

Nanndiş(li) sıf. Dişleri sık ve küçük; küçük dişli (tarak). || [TS. Ø]

Narıntük(lü) sıf. Tüylei ince, zarif ve yumuşak olan. || [TS. Ø]

Narınarpağ(lı) sıf. Yaprakları küçük zarif olan. || [TS. Ø]

Narkotik sıf. yun. içinde uyuşturucu madde olan, narkoz olan. // is. Ağrı kesici olarak kullanılan madde. || [TS.narkotik] is. ve s. Uyuşturucu.

Narlı sıf. İçinde nar olan, nar karıştırılmış. || [TS. Ø]

Nasaz sıf. ve zar. far. 1- Hasta, hasta gibi, keyifsiz. 2- Birbirine uymayan, uygun olmayan. 3- Çalışmayan, bozuk olan, kusuru olan, çalışacak hâlde olmayan. || [TS. Ø], {TS.→bozuk, hasta, keyifsiz}

Naseza sıf. far. klas. Edepsiz, terbiyesiz, layık olmayan, layık bilinmeyen, görülmeyen. || [TS. Ø], {TS.→edepsiz, nalâyık, terbiyesiz}

Naşad sıf. far. klas. Gamlı, kederli, mahzun, üzgün. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, kederli, mahzun, üzgün}

Naşı sıf. ar. 1- Yabancı, tecrübesiz, bir şey hakkında etraflı bilgisi olmayan, ham. // mec. Henüz pişmemiş, tecrübesiz, kamilleşmemiş. 2- Yabancı. || [TS. Ø], {TS.→deneyimsiz, tecrübesiz}

Naşükür sıf. far. ve ar. İyiliğin kıymetini bilmeyen, İyilikten anlamayan; kadir kıymet bilmeyen, nankör. **Naşükür olmağ** Yapılan İyilikten vs. memnun kalmamak, hiçbir şeyden memnun olmamak, kendi kaderinden şikayetçi olmak, iyilik bilmemek. || [TS. Ø], {TS.→nankör}

Natamam sıf. far. ve ar. 1- Bitmemiş, yarım kalmış, yarım. **Natamam cümle** gram. Asıl öğelerinin bir veya ikisi olmayan cümle, yarım cümle. 2- Kusurlu, noksanı olan. || [TS.natamam] s. esk. Eksik, tamamlanmamış, bitmemiş.

Nataraz sıf. far. 1- Kaba(ca), büyük, biçimsiz. // Genelde iri, büyük, cüsseli, azman. 2- mec. Kaba, biçimsiz, yontulmamış. || [TS. Ø], {TS.→azman, biçimsiz, büyük, cüsseli, iri, kaba}

Natemiz sıf. ve zar. far. ve ar. 1- Temiz olmayan, kirli, pis. 2- mec. Samimi olmayan, kötü kalpli. 3- mec. Gayeseine ulaşmak için her vasıtaya baş vuran; kötü, hırsız. || [TS. Ø], {TS.→kirli, kötü, murdar, pis}

Natevan sıf. ve zar. far. klas. Zayıf, takatsiz, güçsüz, kudretsiz; hasta. || [TS. Ø], {TS.→güçsüz, hasta, kudretsiz, takatsiz}

Natığburun sıf. Burnunun uç kısmı yassı olan. || [TS. Ø]

Natural sıf. lat. Karşılığı ürün, mal vs. ile ödenen, alman veya verilen (mal, ürün vs.)

Natural teserrüfat Satmak değil de tüketmek için yapılan üretim. || [TS. Ø]

Naümid sıf. ve zar. far. Ümitsiz, ümidini kaybetmiş. **Naümid étmek (élemek)** Ümitsizliğe düşürmek, maneviyatını bozmak, ümidini kırmak. **Naümid olmağ** Ümitsiz olmak, ümidini kaybetmek (kesmek), maneviyatı bozulmak. || [TS. Ø], {TS.→ümitsiz}

Navarlı¹ sıf. Etrafına kumaş dikilmiş. || [TS. Ø]

Navarlı² sıf. Sirtına semer, çul konmuş. || [TS. Ø], {TS.→semerli}

Nazende sıf. far. şair. bak. **Nazenin**. || [TS. Ø], {TS.→nazenin}

Nazenin sıf. far. şair. Nazlı, işveli, cilveli; ince ve güzel. // is. Aynı anlamda. // Güzel, latif, okşayıcı, // Nazlı büyümüş, naza alışmış. || [TS.nazenin] s. 1. Cilveli, nazlı: "*Kenarin dilberi nazik de olsa nazenin olmaz.*"- Atasözü. "*Sana bizim gibi nazik, nazenin dilberler yaramaz.*"- O. C. Kaygılı. 2. Narin, ince yapılı. 3. is. (yerme amacıyla) Şımarık, nazlı yetiştirilmiş: "*Gel gelelim bu nazeninim, gümrük kolcularıyla fındırmeye başlamış.*"- R. N. Güntekin. 4. esk. Bir Bektaşî tarikatının adı.

Nazik sıf. far. 1- İnce, zarif. 2- Hafif, zarif şeyden yapılmış, ince. // Hacim olarak küçük olan, İnce. // Hafif (elbise). 3-mec. ince, zarif, iyi. // mec. Zayıf, hafif. 4- Zayıf, çelimsiz, cılız. 5- mec. Edepli, ince yaratılıştı, kibar. 6- mec. İnce, dokunaklı (bakış vs.). **Nazik damarını bilmek (tanımağ)** Birinin huyunu, karakterini, zayıf yönlerini iyi bilmek, onu çok İyi tanımak. || [TS.nazik] s. 1. Başkalarına karşı saygılı davranan. 2. İnce yapılı, narin. 3. Özen, dikkat gösterilmezse kırılabilen, bozulabilen. 4. Özen gösterilmezse, gerekli önlemler alınmazsa kötüleşebilen, kritik: "*Şimdi devleti tehlikeden kurtaracak pek nazik zamandır.*"- A. Ş. Hisar. 5. Dikkat isteyen, özen gerektiren.

Nazikbeden(li) sıf. ve is. Nazik, ince, zayıf vücutlu. || [TS. Ø], {TS.→ince yapılı, narin, nazik}

Nazikbel(li) sıf. İnce bel(li), beli İnce olan. || [TS. Ø]

Nazikbığ(lı) sıf. Bıyıkları ince, ince bıyıklı. || [TS. Ø]

Nazikce sıf. 1- Çok ince, oldukça ince. 2-mec. Çok ince, hassas, hassas yürekli. || [TS. Ø], {TS.→hassas, içli}

Nazikdodağ(lı) sıf. Dudakları ince olan. || [TS. Ø]

Nazikğabiğ(lı) sıf. İnce kabuklu, kabuğu ince. || [TS. Ø]

Nazikğaş(lı) sıf. Kaşları İnce olan, ince kaşlı. || [TS. Ø]

Nazikmezac sıf. far. ve ar. Mizacı, tabiatı, huyu güzel, zarif, ince olan. || [TS. Ø], {TS.→ince, zarif}

Nazikter sıf. far. klas. İnce, zarif. || [TS. Ø], {TS.→ince, zarif}

Nazikürek(li) sıf. Yumuşak kalpli, hassas yürekli, hemen etkilenen. || [TS. Ø], {TS.→hassas}

Nazikyarpag(lı) sıf. İnce yapraklı, yaprakları ince, zarif olan. || [TS. Ø]

Nazil sıf. ar. Yukarıdan aşağı doğru hareket eden, inen. **Nazil olmağ** klas. İnmek, Allah tarafından İndirilmek, yollanmak. || [TS.nazil] s. 1. İnen, iniş. 2. Konaklayan.

Nazlı sıf. İşveli, cilveli, naz eden. // Nazlı büyütülmüş. || [TS.nazlı] s. 1. Kolayca gönlü olmayan, kendini ağır satan, işveli, edalı: "*Nazlı mı nazlı, süzüm süzüm süzülen bir kız çocuğuydu.*"- T. Buğra. 2. Üstüne titrenilen, değer verilen, sevgili: "*Ben çocukluğumdan beri gayet nazlı büyüdüm.*"- P. Safa. 3. Özen isteyen, nazik.

Nazlı-duzlu sıf. kon. İşveli, nazlı, cilveli, edalı, hoş şuh. || [TS. Ø], {TS.→cilveli, edalı, hoş, işveli, nazlı, şuh}

Nazsatan sıf. 1- Nazlı, gamze, işve, cilve yapan. 2- Kendini ağıra satan, naz eden. || [TS. Ø], {TS.→cilveli, edalı, işveli, nazlı}

Nebati sıf. ar. 1- Bitkiden alınan, bitki menşeli. 2- Bitki şeklinde olan. || [TS.nebatî] s. esk. Bitki ile ilgili, bitkisel.

Necabetli sıf. Soylu, asaletli, temiz soylu; adlı sanlı. || [TS. Ø], {TS.→asil, soylu, şöhretli, tanınmış}

Necib sıf. ar. 1- Soylu, asıllı; temiz. 2- Alicenap, iyi, yüreği temiz. 3- mec. Temiz, pak, mukaddes. 4- mec. kon. Güzel, iyi, zarif. **Necib gazlar** Diğer gazlarla kimyevi reaksiyona girmeyen gazlar. **Necib metal-lar** Havada oksitlenmeyen metallere. || [TS. Ø], {TS.→asil, kutsal, mukaddes, soylu, temiz}

Necibane sıf. ar. ve far. Temizlere mahsus, soylu kimseler gibi. || [TS. Ø]

Néçe sıf. 1- Eşyanın miktarını belirtir. 2-Zaman bildiren isimlerin Öntüne gelerek onların belirsizliğini bildirir. 3- "Saat" sözünden sonra gelerek zamanı öğrenmek için soru olarak kullanılır. 4- Çok, bir kak. 5- is. Birden çok insan. 6- Néçeyedir, Néçedendir şeklinde: Değeri, fiyatı nedir anlamında. Neçe-néçe zar. Birçok, çok, kaç kaç. || [TS.nice] s. 1. Kaç, ne kadar. 2. Oldukça çok: "*Yalılarda nice yük odaları, oda gibi büyük kilerler vardı.*"- A. Ş. Hisar. "*Bir bardak su gibi durulmuş nice dizeler bulabilirsiniz.*"- N. Cumalı. 3. Nasıl. 4.Uzun süreden beri. *nice nice

Néçenci sıf. 1- Kaç'ın sıra sayı sıfatı şekli, eşyaların sırasını belirlemek için soru ifadesi olarak kullanılır. 2- zar. Bir defa değil, bir kaç defa; çok, tekrar tekrar. || [TS. Ø], {TS.→kaçıncı}

Nefberdar sıf. ar. ve far. esk. Hayır gören, faydalanan, menfaatlenen. Nefberdar olmağ Faydalanmak, hayır görmek. || [TS. Ø]

Nefesli sıf. muş. Nefesle, üflenerek çalınan müzik aleti. || [TS.nefesli] s. Soluk alıp vermeden uzunca bir zaman durabilen, nefesi güçlü olan: "*Bir kere hepimizden nefesli idi.*"- H. Taner. *nefesli çalgı

Nefessiz sıf. ve zar. 1- Hâlden düşmüş, cansız. 2- mec. İnsansız. || [TS. Ø], {TS.→cansız}

Nefli sıf. Hayırlı, faydalı. || [TS. Ø], {TS.→faydalı, hayırlı}

Nefsani sıf. ar. İhtirasa, şehvi hislere ait olan. || [TS.nefsani] s.esk. Canlılığın zorunlu kıldığı ihtiyaç ve isteklerle ilgili, beden arzularıyla ilgili.

Nefskar sıf. ar. ve far. 1- Şehvet düşkünü. 2- Nefsine hakim olamayan, tamahkar, açgözlü. || [TS. Ø], {TS.→aç gözlü, tamahkâr}

Nefslî sıf. 1- Aşırı derecede açgözlü, her şeyde gözü kalan. 2- İhtirash, ateşli. || [TS. Ø], {TS.→ateşli, ihtirash, tutkulu}

Nefspereş sıf. ar. ve far. 1- Kendi nefsinin düşünen, açgözlü, her şeyi nefsinin kurban eden. 2- Şehvet düşkünü, ihtirash. || [TS. Ø], {TS.→ihtirash, şehvetli}

Néftayırma is. ve sıf. Ham petrolü damıtma yoluyla işleme ve çeşitli ürünler elde etme işi, sahası. || [TS. Ø]

Néftçıxarma is. ve sıf. Petrol üretimi ile, çıkarılması ile meşgul olan saha. || [TS. Ø]

Néftdaşıyan sıf. ve is. Petrol taşımaya mahsus tanker vs. || [TS. Ø]

Néftli sıf. 1- Birleşiminde petrol olan. 2-Petrole bulanmış, petrole batmış. || [TS. Ø]

Néfttemizleyen sıf. Petrolü sudan ayıran araç. || [TS. Ø]

Neğli sıf. ar. Nakille ilgili, nakle ait. Neğli cümle gram. Belirli bir olay, eşya, İşaret vs. hakkında bilgi veren cümle türü, bir şeyi nakleden, anlatan cümle türü. || [TS.nakli] s. Nakille ilgili *nakli mazi

Neğsli sıf. Nakışlı, süslü. || [TS.nakışlı] s. Nakışı olan.

Nehayetsiz sıf. ve zar. Sonsuz, bitmez, tükenmez, sonu olmayan. || [TS.nihayetsiz] s. Sonsuz, sonu gelmez, bitip tükenmez: "*Kırk yaşına gelince bir yorgunluk hisseder, nihayetsiz ve sebepsiz bir can sıkıntısı duyarsınız.*"- Ö. Seyfettin.

Neheng sıf. ar. Son derece büyük, iri, kocaman, azman. || [TS. Ø], {TS.→azman, iri, kocaman}

Nehs ar. 1- sıf. Uğursuz, şom, kötü. Nehs demek (getirmek) Kötü konuşmak, u-ğursuz konuşmak, ağzını kötü açmak. 2- İs. Ters, kötü, inatçı. || [TS. Ø], {TS.→kötü, şom, uğursuz}

Nemekbeharam sıf. ve is. far. ve ar. İyilikten anlamayan, nankör. || [TS. Ø], {TS.→nankör}

Nemeki sıf. far. Yaratılış olarak güzel, tatlı. || [TS. Ø]

Nemiş sıf. Rutubetli, ıslak, nemli. || [TS. Ø], {TS.→ıslak, nemli, rutubetli}

Nemli sıf. 1- bak. Nem 1. anlamda. 2- mec. Yaşarmış, yaşla dolmuş (göz). || [TS.nemli] s. 1.Nemi olan, az ıslak, rutubetli: "*Hafif bir rüzgâr dalgası nemli saçlarının arasından geçti.*"- P. Safa. 2. mec. (göz için) Yaşlı.

Nepek is. ve sıf. Kötü dilli, kargayınca bedduası dokunan kadın. || [TS. Ø]

Ner sıf. far. 1- Erkek (deve). 2- mec. Korkusuz, güçlü, kuvvetli, cesur. Ner kimi Korkmadan, cesaretle, yiğitcesine. || [TS. Ø], {TS.→cesaretli, cesur, güçlü, korkusuz}

Neriltîli sıf. Gürültülü, uğultulu, son derece yüksek sesli. || [TS. Ø], {TS.→gürültülü, uğultulu}

Nermenazik sıf. 1- İnce, zarif. // mec. Ruh okşayan, gönül okşayan; ince, zarif. 2- Ağır, zor, fiziki çalışmalara alışmamış, genelde fiziki işlerde çalışmaktan kaçan kimse. || [TS. Ø], {TS.→ince, gönül okşayıcı, zarif}

Nesihetamiz sıf. ar. ve far. Nasihat verici, öğüt verici, akıl veren, ibretli. || [TS. Ø], {TS.→ibretlik}

Nesilbenesil sıf. Nesilden nesle, nesiller boyunca, cedlerden beri. || [TS. Ø]

Nesildengelme sıf. Nesle ait olan, soya has olan, nesille ilgili; irsi. || [TS. Ø], {TS.→kalıtsal}

Nesillik sıf. Nesle ait, mahsus olan. || [TS. Ø]

Nesilsiz sıf. Nesli olmayan, nesil vermeyen, çocuğu, devamcısı olmayan. || [TS. Ø]

Nesli sıf. ar. Nesilden nesle geçen, kalıtım yoluyla geçen; irsi. || [TS. Ø], {TS.→kalıtsal}

Neş'eli sıf. 1- Şen, neşeli, muttu. 2- Gönül açan, lezzet veren, zevk veren; hoş, güzel. 3- Hafifçe içkili, mest, sarhoş. || [TS.neşeli] s. Sevinçli, keyifli, şen: "*Onu o kadar neşeli karşıladı ki, hemen keyfi yerine geldi.*"- P. Safa. "*Bugün ne kadar iyi, ne kadar neşeli olduğumu görüyor musunuz?*"- R. N. Güntekin.

Neş'esiz sıf. ve zar. Keyifsiz, morali bozuk, meyas. || [TS.neşesiz] s. Üzgün, düşünceli, keyifsiz.

Neşterli sıf. Neşteri olan, zehirli iğnesi olan. || [TS. Ø]

Neticeli sıf. Belirli bir sonucu, neticesi olan, iyi sonuç veren, başarıyla biten. || [TS. Ø]

Neticesiz sıf. Sonucu, neticesi olmayan, hiçbir netice vermeyen, sonu başarısız. **Neticesiz ğalmağ** Sonu boş olmak. || [TS.neticesiz] s. Sona ulaşmayan, sonuçsuz: "*Sizi şu neticesiz hevesten vazgeçirmek için tehlikeyi göze aldım, geldim.*"- R. H. Karay.

Nevazişli sıf. Okşayıcı, incelikle dolu, sevecen tavırlı. || [TS. Ø], {TS.→okşayıcı}

Néytrallaşdırıcı is. ve sıf. kim. Nötr hâle getiren, nötrleştiren. || [TS. Ø]

Nezaketli sıf. 1- Edepli, terbiyeli. 2- mec. İnce, zarif, nazik, güzel. || [TS.nezaketli] s. İnce, nazik: "...geniş bilgili, çok nezaketli, şahsına hürmet telkin ettirmiş ve dostları tarafından çok sevilmiş bir zattı."- A. Ş. Hisar.

Nezaketsiz sıf. Edepsiz, terbiyesiz, kaba. || [TS.nezaketsiz] s. Nazik olmayan: "*Birdenbire tavırlarını değiştirmişler, nezaketsiz diyemeyeceğim, ama oldukça soğuk bir eda takınmışlardı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Nezaretsiz sıf. ve zar. Üzerinde göz olmayan (olmadan), bakılmayan, nöbetçisiz, hiç kimse tarafından bakılmayan, nezaret edilmeyen. // Bakımsız. || [TS.nezaretsiz] s. Görünüşü olmayan, manzarasız, görüntüsüz: "*O oda hem daras, hem nezaretsiz, hem de lodosa karşı...*"- S. M. Alus.

Nezeri sıf. ar. 1- Nazariyeye dayanan, onunla ilgili, nazari, teorik. 2- Soyut mantiki veya matematik yoluyla hesaplama neticesinde elde edilen. // Öncelikli şartlara, esaslara göre mümkün olabilen, göz önünde tutulan. 3- Teorik meselelere ait olan, hasredilen, teorik gaye taşıyan. || [TS.nazarî] s. esk. Kuram niteliğinde olan, kuramsal, teorik: "*Bazı nazari dersler bir kısım talebeye hiç şüphesiz daha eğlenceli gelecektir.*"- H. F. Ozansoy.

Nezeriyyebaz is. ve sıf. ar. ve far. Sadece teoriye, soyut teorik mülâhazalara dayanan, nazariye ile uğraşan kimse; sahte alim. || [TS. Ø]

Nezirli sıf. Adak için olan, adanmış, adak gayesiyle yapılan. || [TS. Ø]

Nezmen sıf. ar. Manzum olarak, şiirle. || [TS. Ø], {TS.→manzum}

Nitiğ sıf. Burnundan konuşan. || [TS. Ø]

Nicativérici sıf. Kurtarıcı, kurtaran, selamete erdiren. || [TS. Ø], {TS.→kurtarıcı}

Nifretamiz sıf. ar. ve far. Nefret uyandıran, nefrete sebep olan. // Nefret bildiren, nefret dolu. || [TS. Ø], {TS.→alçak, aşağılık}

Nifreteşayan sıf. ar. ve far. Nefrete layık, sadece nefrete sebep olan; kötü, alçak, aşağılık. || [TS. Ø], {TS.→alçak, aşağılık, kötü}

Nifretlendirici sıf. Nefret uyandıran, nefret doğuran, nefret hissi uyandıran; kötü, alçak. || [TS. Ø], {TS.→alçak, aşağılık}

Nifretli sıf. Nefret uyandıran, iğrenç, aşağılık. || [TS. Ø], {TS.→aşağılık, iğrenç}

Niğablı sıf. Peçeli, duvaklı, yüzünde peçe olan. || [TS. Ø], {TS.→duvaklı, peçeli}

Nigaran sıf. ve zar. far. Endişe içinde, rahatsız, endişeli, heyecanlı, ıstıraplı. **Nigaran ğalmağ** Bir şahıs veya işten dolayı endişelenmek, rahatsızlık duymak. **Nigaran ğoymağ** Endişeye düşürmek, rahatsız etmek. **Nigaran olmağ** bak. **Nigaran ğalmağ**. || [TS. Ø], {TS.→endişeli, heyecanlı, kaygılı, ıstıraplı}

Nihan sıf. far. klas. Gizli, üstü kapalı; gizli tutulmuş. **Nihan étmek** (éylemek) Saklamak, gizli saklamak, üstünü kapatıp saklamak. **Nihan olmağ** Saklanmak, kaybolmak, görünmez olmak. **Nihan sahtamağ** (tutmağ) Gizli tutmak, saklamak, kimseye bildirmemek. || [TS.nihan] s. Gizli.

Nikbin sıf. far. Hayatından memnun, ümitli, geleceğe inanan, güvenle bakan; optimist. || [TS.nikbin] s. İyimser, optimist: "*Zaten yaratılışı icabı çok nikbin bir gençti.*"- H. C. Yalçın.

Nikellenmiş sıf. Üzeri nikel ile kaplanmış, nikelli. || [TS. Ø], {TS.→nikelli}

Nimçevarı sıf. Kap biçiminde, yuvarlak, dairevi. || [TS. Ø], {TS.→dairesele, dairevî, yuvarlak}

Nimdaş sıf. far. Biraz kullanılmış, giyilmiş, nispeten eskimiş, yeni olmayan. || [TS. Ø]

Nimteneli sıf. Kolsuz yelek, üstlük giyinmiş. || [TS. Ø]

Nisbi sıf. Kıyasla, nisbetle. [TS. Ø]

Nisgilli sıf. İçinde sıkıntı, dert olan, dertli görünen, kederli, gönlü kırık. // Hasret ve dertle dolu; kederli, yanıklı. || [TS. Ø], {TS.→dertli, kederli, sıkıntılı}

Nişanlı sıf. 1- Nişanlanmış, adaklanmış, bağlanmış. 2- Nişanlı olan, işaretli, nişan takılmış. || [TS.nişanlı] s. 1. Evlenmek için söz verip yüzük takmış olan (kimse): "*Nişanlısını alıp gelmiş genç bir efendi, ikisi de terbiyeli oturuyorlar.*"- M. Ş. Esendal. "*Bir gün*

nişanlınız size koyu al renkli karanfiller gönderecektir." - S. F. Abasıyanık.

2. is. Belirleyici bir işareti, alâmeti, nişanı olan kimse

Nişansız sıf. Hiçbir nişanı, işareti, belirtisi, izi olmayan. || [TS.nişansız] s. Belirleyici bir işareti, alâmeti, nişanı olmayan: "*Ve bütün seferden bize yine ve yalnız bir Türk çocuğunun isimsiz, nişansız mezarından başka bir şey kalmadı.*" - F. R. Atay.

Nişastalanmış sıf. Kolalanmış, kola vurulmuş. || [TS. Ø], {TS.→kolalı}

Nişastalı sıf. 1- Nişastalanmış, kolalanmış, kolalı. 2- Birleşiminde nişasta olan. || [TS. Ø], {TS.→kolalı}

Nişastasız sıf. 1- Kolasız. 2- İçinde nişasta olmayan. || [TS. Ø]

Noxudlu sıf. İçine nohut konmuş, nohutlu. || [TS.nohutlu] s. (genellikle yiyecekler için) İçine nohut katılmış.

Noxudu sıf. Yeşilimsi, sarı gri renk. **Nohudu gülüş** Ardı arkası kesilmeyen gülme, katıla katıla gülüş. || [TS. Ø]

Noxudvarı sıf. Nohut gibi, nohuda benzeyen. || [TS. Ø]

Nominal sıf. lat. Hisse senetlerinin, malın, paranın üzerinde gösterilen değeri, kıymeti, ifade ettiği değer. || [TS.nominal] s. Ad belirtilerek yapılan.*nominal değer

Normalaştırılmış sıf. Belirli bir kurala, kaideye bağlanmış. || [TS. Ø]

Notarial sıf. lat. Notere hukuki anlaşmaların, belgelerin ve suretlerindeki imzaların doğruluğunu tasdik etmek meselesi ile ilgili olan. || [TS. Ø]

Notlu sıf. Nota ile ifa eden, nota ile çalan. || [TS. Ø]

Notsuz sıf. ve zar. Notası olmayan, nota ile ifa etmeyen. || [TS. Ø]

Novator sıf. lat. Herhangi bir çalışma sahasında yeni, ilerici düşünceler, prensipler, yollar ileri süren ve hayata geçiren kimse; yenilikçi. || [TS. Ø], {TS.→yenilikçi}

Novbar sıf. far. 1- İlk yetişen meyve; ilk, taze meyve. 2- mec. İlk evlat, çocuk. || [TS. Ø]

Novlu sıf. Küçük su oluğu olan, su oluğu olan. || [TS. Ø]

Nöğsanlı sıf. 1- Noksanı olan, kusurlu, yanlış olan. 2- Gelişmemiş, zedeli, eksik. || [TS. Ø], {TS.→eksik, kusurlu, zedeli}

Nöğsansız sıf. Kusursuz, eksiksiz, hiçbir kusuru olmayan. || [TS.noksansız] s. Eksiksiz (bir biçimde): "*Analığıyla, yârlık ve eşliği ile noksansız bir kadınlık özlediğini sezdirten bir mizaç...*" - T. Buğra.

Nömrebaz sıf. lat. ve far. kon. Hilekar, fırıldakçı, üçkağıtçı, numaracı. || [TS. Ø], {TS.→hilebaz, hileci, hilekâr, numaracı}

Nömrelenmiş sıf. Numara vurulmuş, numaralanmış. || [TS. Ø]

Nömrrelî sıf. Numarası olan, numaralı. || [TS. Ø]

Nömrersiz sıf. Numarası olmayan, numarasız. || [TS.numarasız] s.1. Numara verilerek belirtilmemiş. 2. (gözlük veya gözlük camı için) Gözün görme gücünü artırma özelliği bulunmayan.

Növarası sıf. biyo. Çeşitli hayvan ve bitki türleri arasında meydana gelen. || [TS. Ø]

Növedenkenar sıf. Olağanüstü, erken, vakti, müddeti önceden tayin edilmeyen (meselâ; erken seçim) || [TS. Ø]

Növbeli sıf. Sıra ile olan, sıraya dayanan. **Növbeli ekin** Ziraatta uygulanan nöbetleşe ekim usulü. || [TS. Ø], {TS.→sıralı}

Növbənöv sıf. Türlü türlü, çeşit çeşit, her türlü. || [TS. Ø], {TS.→çeşitli}

Növbətçi is. 1- Nöbet tutan, nöbetçi. 2- sıf. Sıra ile bir işi yapan, icra eden. || [TS.növbətçi] s. Nöbet bekleyen, nöbet sırası kendisinde olan (kimse) : "*Nöbetçiler tabanları keçeden ayakkabılarıyla etrafta dolaşacaklar*". - S. F. Abasıyanık . "*Nöbetçi doktor orada, odasında idi*".-Ö. Seyfettin.

Növbeti sıf. ar. 1- Sıra ile olan, sırayla yapılan, birinci, en yakın, sırası en yakın olan. 2- Belirlenmiş zaman içinde peş peşe olan, belirli sıra ile yapılan. 3- kon. Vakit vakit olan, meydana gelen. || [TS. Ø], {TS.→sıralı}

Növcavan sıf. ve is. far. Yeni yetme, delikanlı, genç, civan. || [TS. Ø], {TS.→genç, körpe}

Növ-növ sıf. bak. Nöbenöv. || [TS. Ø], {TS.→çeşitli}

Növreste sıf. far. Bulûğ çağma ermiş, civan, genç. || [TS. Ø], {TS.→ergen, genç}

Nurani sıf. ar. 1- Nurlu, ışıklı, aydın. 2-mec. Saygılı, hürmete layık, kutsal şimali, yüzünden nur yağan. || [TS.nurani] s. 1. Işıklı. 2. mec. Saygı uyandıran, nurlu: "*Nurani, babacan, hoşlanılır bir ihtiyar olamazsın.*" - R. H. Karay.

Nurelennur sıf. ar. 1- Çok ışıklı. 2- mec. İyilerin iyisi, en iyi, en güzel. || [TS. Ø], {TS.→ışıklı, parlak}

Nurlanmış sıf. Aydınlanmış, ışıklanmış, ışık almış. || [TS. Ø], {TS.→aydınlık, ışıklı, parlak}

Nurlu sıf. Işıklı, aydın, parlak. || [TS.nurlu] s.

1. Aydınlık, ışıklı, parlak: "*Mehtap bize bir nurlu avize gibi gelirdi.*" - A. Ş. Hisar. 2. mec. Saygı uyandıran, temiz, nuranı.

Nurşaçan sıf. Işık, aydınlık saçan, parlak. || [TS. Ø], {TS.→aydınlık, ışıklı, parlak}

Nüfuzédici sıf. Etkili, tesirli, tesir eden. || [TS. Ø], {TS.→etkili, tesirli}

Nüfuzlu sıf. Saygılı, hürmeti, itibarı olan; sözü geçen, dinlenen. || [TS.nüfuzlu] s. 1. Sözü

geçer, istediğini yaptıran, erkli: "Mülkiyeden çıktuktan sonra Avrupa'ya kaçmış, fakat nüfuzlulardan birinin aracılığıyla İstanbul'a dönmüştü."- R. H. Karay. 2.Yüksek makam, üst kademe: "Arkadaşlarının nüfuzlu yerlerde bulunmasına karşın o hep kenarda kalmayı yeğledi."- H. Taner.

Nükteli sif. İçinde nükte, ince ve derin anlam olan. || [TS.nükteli] s. Nükte ile süslenmiş, nüktesi olan, esprili: "Hazırcevap ve nükteli sözler söylemek şöhretini kazanmış."- A. Ş. Hisar.

Nümayan sif. far. klas. Görünen, aydın olan, zahir olan. **Nümayan étmek (élemek)** Göstermek, açığa çıkarmak. **Nümayan olmağ** Görünmek, açığa çıkmak. || [TS. Ø], {TS.→belli, zahir(I)}

Nümunevi sif. far. ve ar. 1- Örnek olan, örnek olabilecek. 2- Başkalarına örnek olabilen, güzel. || [TS. Ø], {TS.→örnek}

Nüvedaxili sif. Çekirdek içinde olan, çekirdek içinde meydana gelen. || [TS. Ø]

O

Obrazlı sıf. Canlı, açık, anlaşılır, düzgün ifadeli. || [TS. Ø], {TS. → açık, düzgün, fasih}

Obyektiv¹ sıf. lat. 1- İnsan şuurunun dışında mevcut olan, var olan, varlık. 2- Garazsız, kinsiz, taraf tutmayan, tarafsız, objektif. || [TS. objektif] s. 1. Nesnel, afakî: "Size karşı bitaraf adam değilim ki, sizin hakkınızda objektif ve tam adaletçe bir fikrim olabilsin..." - Y. K. Karaosmanoğlu. "Olayları elden geldiğince objektif bir şekilde vermeye özen gösterirdi." -H. Taner. 2. is. fiz. Fotoğraf makinesi, mikroskop, dürbün gibi optik aletlerle, cisimlerden gelen ışınları alıp ekran üzerine yansıtan mercek veya mercek sistemi: "Örtümün aralığında objektifin bebedsiz gözü bakıyor." -F. R. Atay. objektif olmak 1. nesnel olmak; 2. tarafsız davranmak.

Odadavamlı sıf. Yüksek ısıya dayanıklı. || [TS. Ø]

Odadavamsız sıf. Yüksek ısıya dayanmayan, dayanıklı olmayan. || [TS. Ø]

Od-alov 1- is. Aevlenerek yanan ateş. 2- mec. is. ve sıf. Atılğan, cesur, çevik, hareketli, yerinde duramayan. 3- meç, sıf. Kırmızı anlamında. || [TS. Ø], {TS. → atılğan, cesur, çevik, hareketli}

Odekolonlu sıf. Kolonyalı, içinde kolonya olan. || [TS. Ø], {TS. → kolonyalı}

Odlu sıf. 1- Ateşli, ateşi olan; yanan, alevli. **Odlu silah** Ateşli silah. 2- mec. Kırmızı, ateş renkli. 3- mec. İhtirashı, coşkun, ateşli. // mec. Ateşli, ihtirashı, hararetili, coşkun. 4- mec. Etkili, yakıcı, yanıklı. odlu-odlu zar. İhtirashı, hararetle, kızgın, ateşli bir şekilde. || [TS. Ø], {TS. → alevli, ateşli, etkili, yakıcı}

Odpüskürdücü sıf. İçinden ateş fişkıran, çıkan. || [TS. Ø]

Odpüsküren sıf. bak. Odpüskürdücü. || [TS. Ø]

Odunğıran 1- sıf. Odun kesmek, yarmak için kullanılan. 2- bak. Oduncu. || [TS. Ø]

Odunluğ sıf. 1- Odun olarak ayrılmış. 2- Odun konan yer, odun ambarı. || [TS. odunluk] is. 1. Odun konulan yer: "Aşağıda mutfak, yanında bir bulaşıkhaneye ile bir uşak odası, bir odunluk, bir kömürlük." -S. F. Abasıyanık. 2. s. Odun durumuna getirilip yakılmaya elverişli (ağaç). 3. mec. Kabalık, anlayışsızlık.

Oğrun zar. ve sıf. Gizlice, başkasına, başkalarına hissettirmeden, bildirmeden. || [TS. Ø], {TS. → gizli}

Oğulsuz sıf. Erkek evladı olmayan veya ölmüş kimsenin hâli. || [TS. oğulsuz] s. Oğlu olmayan: "O, oğulsuz yaşardı da atsız yaşamazdı." -Y. Kemal.

Oxlu sıf. Oku (mili) olan. **Oxlu kirpi** is. zool. Oklu kirpi. || [TS. Ø]

Oxşar sıf. Benzer, benzeyen. // Eşi, benzeri. || [TS. Ø], {TS. → benzer}

Oxşayıcı sıf. 1- Okşayıcı, şefkatli, sevecen. 2- mec. Mülayim, yumuşak, yavaş; ruhu okşayan, dinlendiren. || [TS. okşayıcı] s. (söz, davranış vb. için) Hoşa giden, gönül alan: "... okşayıcı sözlerle çocuk gönüllerimizi kanatlandırıyor." -Y. Z. Ortaç.

Oxşekilli sıf. Ok şeklinde olan, oka benzeyen. || [TS. Ø]

Oxucu 1- is. Kitap, gazete vs. okuyan kimse, okuyucu. 2- is. Kütüphane kayıt yaptırmış kimse, kütüphane üyesi. **Oxucu zalı** Okuma salonu, odası. 3- is. Gazete, dergi vs'de müsahih, tashih e-den kimse. 4- sıf. Şarkı, türkü söyleyen, öten (kuş). || [TS. okuyucu] is. 1. Sürekli olarak gazete, dergi vb. okuyan, okur, kari: "Sevgili okuyucularım, hepinize şen, mes'ut, kismetli ve bereketli yıllar dilerim." -B. Felek. 2. Şarkı, türkü okuyan kimse, şarkıcı, türküçü. 3. hlk. Düğüne çağrı yapan kimse.

Oxumuş sıf. Bir okul bitirmiş, tahsil almış; tahsilli. // Çok okumuş, geniş bir ufka sahip olan kimse, bilgili. || [TS. okumuş] s. 1. Okuyarak bilgisini genişletmiş, öğrenim görmüş (kimse): "Çok okumuş, ömrün uzun yıllarını kitaplar arasında geçirmiş olanlar biraz sert olur, derler." -M. Ş. Esendal. "İki yabancı dil bilen, okumuş, kibar bir tıbbiye talebesi." -R. N. Güntekin. okumuş olmak okunmuş gibi görünmek, öyle farzedilmek.

Oxunağlı sıf. Hevesle okunan, güzel, ilginç. // Kolay okunan. || [TS. okunaklı] s. (yazı için) Açık ve düzgün harflerle yazılmış, kolaylıkla okunabilen: "Eksik olmasın, bizim vergi dairelerinden okunaklı makbuz alınmaz." -B. Felek.

Okéanografik sıf. yun. Deniz ve okyanus bilimiyle ilgili olan, ona ait olan. || [TS. Ø]

Oktyabrğabağı sıf. Komünist İhtilâli veya yıldönümü öncesine, arefesine ait olan veya bu münasebetle olan. || [TS. Ø]

Olan-ğalan sıf. kon. Kullanıldıktan, harcandıktan sonra kalan para vs. || [TS. Ø], {TS. → kalan}

Olan-olmaz sıf. kon. Her şey, mevcut olan ne varsa. // is. Mevcut olan, kalan para vs. || [TS. Ø]

Olmalı sıf. Olması, yapılması, varlığı, katılması gerekli görülen, arzu edilen, istenen. || [TS. Ø]

Olmaz sıf. 1- İmkansız, mümkün değil. 2- İzin yoktur, yasaktır, gerekmez. // İyî değil, ayıptır, mümkün değil. || [TS. olmaz] s. 1. İmkânsız,

gerçekleşemez. 2. *is.* Yapılamayacak iş, tutum veya davranış: "Omun o gözüpeklığı, onurla ölümü göze alışıdır ki, Atatürk'e olmazları oldurtmak gücünü vermiştir." -H. Taner. *olmaz olmaz* olamayacak, imkânsız şey yoktur.

Olmazın sıf. 1- Son derece, haddinden fazla, görülmemiş. 2- Münasip değil, yakışmaz. 3- Mümkün olmayan, yapılamayan. || [TS. Ø], {TS. → yakışsız}

Olub-kécmiş sıf. Olmuş, olup bitmiş, geçmiş. || [TS. Ø], {TS. → geçmiş}

Omonimik sıf. yun. dil. Omonim olan. || [TS. Ø]

On sıf. 1- Dokuzdan sonra gelen sayı. 2- Onbirden ondokuza kadar olan sayıların ilk terkiib hissesi. || [TS. Ø]

Onaylıg sıf. 1- On ay için yapılmış, on aylık zaman müddeti göz önünde tutulmuş veya on ayda olmuş. 2- Yaşı on ay olan. || [TS. Ø]

Onbucağ(lı) 1- *is.* On açısı olan geometrik cisim. 2- sıf. On açısı olan. || [TS. Ø]

Onca sıf. Sadece on, yalnızca on.//zar. O kadar, öylesine, öyle. || [TS. Ø]

Onğat(lı) sıf. 1- On kat(lı). 2- Birbirinin üzerinde on kat olan, on tabakalı. || [TS. Ø]

Onğepiklik sıf. On kapik değerinde olan, fiyatı on kapik olan.//*is.* On kapiklik madeni para. || [TS. Ø]

Ongirvenkelik sıf. esk. On girvenke (gir-venke: 400 gr.) ağırlığında (4 kg.) olan, *is.* Bu kadarlık Ölçü taşı, ağırlık birimi. || [TS. Ø]

Ongünlük 1- sıf. On gün süren, on gün devam eden veya on günlük zaman *is-teyen.*//On gün yeten, kifayet eden. 2-*is.* Bir şey için ayrılmış, hasredilmiş on gün. || [TS. Ø]

Onillik sıf. 1- On yıl süren, on yıl sürecek.//On yıl için tertiplenmiş. 2- Tahsil müddeti on yıl süren okul. 3- On yaşında olan. 4- On yıldan kalma, on yıllık ömrü olan. 5- *is.* On yıllık zaman ölçüsü. || [TS. Ø]

Onkoloji sıf. yun. Onkolojiye ait olan, o-nunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Onlarca sıf. Bir kaç onluk, sayısı birkaç onluk olan. || [TS.onlarca] s. Çokluk ifade etmek için kullanılır.

Onlarla sıf. bak. Onlarca. || [TS. Ø], {TS. → onlarca}

Onluğ sıf. 1- On manat değerinde olan.//*is.* On manatlık para. 2- Lambada, ampulde ışık, tahtada vs. kalınlık derecesini bildirir. 3- edeb. Her mısrasında on hece olan şiir ölçüsü, vezni.

Onluğ kesr mat. Çıkışı on, yüz, bin vs. rakamlardan ibaret kesir. **Onluğ say sistemi** Ashını onluklar oluşturan, onluklardan ibaret sayı sistemi. || [TS.onluk] s. 1. On birimden, on parçadan oluşan. 2. On üzerinden tam not alan: **Onluk bir öğrenci**. 3. *is.* On para, on kuruş, on lira veya on bin lira değerinde para: "Bir iki

mecidiyenin arasına sıkışmış bir onluğu ararken arkadan bir araba geliyordu." -M. Ş. Esenal. 4. **onluk bozma** · mat. onluğu, on tane birliğe çevirme.

Onmanatlıg 1- *is.* On manat değerinde olan kağıt para; onluk.//sıf. Qn manat değerinde olan şey. || [TS. Ø]

Onmertebe(li) sıf. On katı olan; on kat(lı). || [TS. Ø]

Onminlik sıf. Sayısı on bin olan, on bin kişiden oluşan. || [TS. Ø]

Onotağlı sıf. On odası olan, on odadan ibaret olan. || [TS. Ø]

Onsınıfli sıf. On sınıfı olan. || [TS. Ø]

Ontonluğ sıf. On ton yük vs. alan, taşı-yan.//On ton ağırlığında olan. || [TS. Ø]

Onurğalı anat. 1- sıf. Omurgası olan. 2-*is.* çoğ. Onurğalılar şeklinde: Omurgalı hayvanlar grubu. || [TS. Ø]

Onurğasız anat. 1- sıf. Omurgası olmayan. 2- *is.* çoğ. Onurğasızlar şeklinde: O-murgasız hayvanlar grubu. || [TS. Ø]

Onyaşar sıf. On yaşında olan. || [TS. Ø]

Onyaşlı sıf. Yaşı on olan. || [TS. Ø]

Onyerli sıf. On kişilik yeri olan. || [TS. Ø]

Opérativ sıf. lat. 1- Her operasyona ait olan. 2- Bir işi vasitasız yapan, icra eden. 3- İşleri yoluna koyan. || [TS. Ø]

Optik¹ sıf. yun. 1- Fiziğin ışık hadiselerini konu edinen dalına ait olan. 2- Işığın yansımaları ve kırılma kanunları ile ilgili olan. || [TS.optik] s. 1. Görme ile ilgili olan. 2. *is.* Fizik biliminin ışık olaylarını inceleyen kolu. **optik kaydırma**

Optimal sıf. lat. En elverişli, en münasip. || [TS.optimal] s. En elverişli durum, optimum.

Optimist sıf. lat. İyimser, nikbin. || [TS.optimist] s. 1. Yaradılışı gereği her şeyin iyi yanını görme eğiliminde olan, iyimser, nikbin pesimist karşıtı. 2. *sp.* Tek yelkenli, tek kişilik yarış.

Oradaki sıf. 1- Orada olan, orada duran, oradaki. 2- Bazan zamir anlamında kullanılır. || [TS. Ø]

Orağlı sıf. Elinde orak olan, orakla çalışan. || [TS. Ø]

Orağvarı sıf. Orak şeklinde olan, orağa benzeyen, orak gibi; yarım ay şeklinde. || [TS. Ø]

Oralı sıf. O yerli, o yerin ahalisinden, halkından olan. || [TS.oralı] s. 1.O yerden olan: *Siz de oralı mısınız? "Oralı mıdır, değil midir, beni zerre kadar ilgilendirmez."* -S. F. Abasıyanık. **oralı olmamak** (veya **oralı bile olmamak**) önemsememek, umursamamak, aldirmamak, ilgilenmemek: "Hiç oralı olmaz ve hâlinde yakınır." -S. Birsal. "Siyah başörtülü bir kadınla çene çalmakta olan ırgatbaşı hiç oralı olmuyordu." -H. Taner.

Ordénli síf. Devlet tarafından yaptığı hizmetlerinden dolayı verilen madalyası, nişanı olan. || [TS. Ø]

Ordérli síf. (Yazılı) Emir, buyruk, belge verilmiş, belgesi olan. || [TS. Ø]

Orfoépik síf. yun. Doğru telaffuzu belirleyen kurallar sistemine ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Orfoğrafik síf. yun. Orfografyaya (yazım kurallarına) ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Orijinal Yun. 1- is. Bir yazının, resmin vs. aslı. 2- síf. Bir şeyin, yazının, resmin vs. aslı. 3- síf. Başkalarından alınmayan, kendi emek ürünü olan, başkasını taklit ederek meydana getirilmeyen. 4- síf. Başkalarına benzemeyen, taklitçilikten uzak olan. || [TS. orijinal] s. 1. Özgün: "Teslim, bu orijinal isimli kadın, dayımın emektar aşçısıdır." -R. H. Karay. 2. mec. Alışagelenden daha değişik, şaşırtıcı nitelikte olan: "Ankara ikliminin en orijinal tarafını ısıda buluruz." -F. R. Atay. "Zihnim boşaldıkça, Türkçenin güzelliklerini, orijinal cilvelerini düşünürüm." -B. Felek. 3. s. ve is. Fabrikasınca yapılmış olan, taklit olmayan (araç ve gereç). 4. Otantik.

Ormanlı síf. Ormanı, çokça ağaçları olan. || [TS. Ø]

Ornaméntal síf. lat. Geometrik, hayvan veya bitki süslerinden, bezeklerinden ibaret olan; böyle motifler ihtiva eden. || [TS. Ø]

Ornaméntli síf. Geometrik, hayvan veya hayvan motifleriyle süslü. || [TS. Ø]

Ornitoloji síf. yun. Kuş bilimine ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Oroğrafik síf. yun. Fiziki coğrafyanın, yer yüzeyinin rölyefiyle ilgili sahaya ait, onunla ilgili. || [TS. Ø]

Orta 1- is. Bir şeyin bütün uçlardan, kenarlardan, başlangıçtan ve bitişten eşit uzaklıkta bulunan yeri; merkez.//İrmak, yol vs'nin her iki tarafından aynı uzaklıkta olan yer. 2- síf. Ortada olan; iki nokta, çizgi vs. arasında olan. 3- is. Bir şeyin başlangıcından veya sonundan aynı derecede uzak olan zaman. 4- síf. Büyükle küçük, yüksekle alçak, ağırla hafif vs. arasında olan.//síf. Tecrübesi az olan; orta halli. 5- síf. Birkaç miktarın sayılarına bölünmesinden elde edilen; akılda kalan olay vs. için tipik olan.//Kalite olarak ne iyi, ne de kötü durumda olan. 6- is. Öğrencilere verilen iyi ile zayıf arasındaki not. 7- síf. Üç kardeşten ikincisi, ortanca. 8- is. İki şey arasında olan boş yer, boşluk, ara. **Orta barmağ** İşaret parmağı ile yüzük parmağı arasındaki parmak. **Orta hésabla** Ortalama olarak, tahminen. **Orta esrlér** V-XV yüzyılları kapsayan a-sırlar, devirler. **Orta mekteb** İlkokul ile üniversite arasında

olan okullar (orta o-kul ve lise). **Orta tehsil** Orta okul ve lisede alınan tahsil. **Orta yaş (sini)** Ne genç, ne ihtiyar, gençlikle ihtiyarlık arası. **Ortada ğalmağ** a- Ortada kalmak, her şeyini kaybetmek, b- Tereddüt etmek, ne yapacağını bilmemek. **Ortada yéyib ğırağda (kenarda) gezmek** a- Herhangi bir iş yapmadığı hâlde başkalarının emeğinden faydalanmak, onların sırtından geçinmek, b- Başiboş gezmek, sersericesine dolaşmak. **Ortadan çıkarmağ** Kurtarmak, zor durumdan kurtarmak. **Ortadan çık-mağ** Canını kurtarmak, zor durumdan, tehlikeli vaziyetten kurtulmak, kaçmak, kaçıp saklanmak. **Ortadan danışmağ** Kimseyi hedef almadan konuşmak. **Ortadan ğaldırmağ (götürmek)** Yok etmek, lağvetmek, ortadan kaldırmak. **Ortalığ malı** Herkesin kullandığı şey. **Ortasını tapmağ** Halletmek, çözmek, çaresini bulmak. **Ortaya almağ** Araya alınak, etrafını çevirmek, sarmak. **Ortaya atmağ** İleri sürmek, meydana atmak. **Ortaya çıkarmağ** Ortaya çıkarmak, meydana çıkarmak, herkese bildirmek, saklı, gizli bir şeyin herkes tarafından bilinmesini sağlamak. **Ortaya çıkmağ** Aşık olmak, zahire çıkmak, görünmek, bilinmek. **Ortaya düşmek** a-Bir işi yapmaya teşebbüs etmek, b- Va-sıtacılık etmek, aracı olmak, aracılık yapmak. **Ortaya gelmek** Ortaya gelmek, ortaya konulmak. **Ortaya ğoymağ** mec. Dalga geçmek, maskara etmek. **Ortaya söz salmağ** Münakaşa çıkmasına sebep olmak, münakaşa çıkarmak. || [TS. orta] is. 1. İki uçtan eşit uzaklıkta olan yer veya durum: *Yolun ortası. Meydanın ortası. "Tam bağıın ortasına geldikleri zaman düşman askerlerini gördüler."* -Y. K. Karaosmanoğlu. *"Mavi Marmara'nın ortasında, güneşten uzanan tellerle pırl pırl yanan Adalar'a baktı."* -H. E. Adıvar. 2. (zaman için) Başlangıcı ile bitimi arasında eşit uzaklıkta olan süre: *Yılın ortası. Haftanın ortası. Günün ortası. Kışın ortası.* 3. Bir şeyin kenarlarından yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer: *"Odanın ortasında geziniyor, yüksek sesle söyleniyordu."* -P. Safa. 4. Bir şeyin eşit olarak ayrılacağı bölüm: *Elmayı ortasından böl. "Seccadesini ortasından kesip ikiye böldüler."* -Ö. Seyfettin. 5. Görünür, algılanır durum: *Her şey ortaya konuldu. "Moralinin, inadının, zaman zaman da aşırı ataklığının nedeni ortadadır."* -H. Taner. 6. (topluluk) İçinde, arasında. 7. Eğitimde zayıf ile iyi arasındaki derece: *Orta ile geçti.* 8. Siyasette sorunların çözümünde aşırılıklardan kaçınan, ölçülü bir yöntem izleyen (siyasî parti). 9. s. Her iki yanda kendi türünden eşit sayıda nesnelere bulunan: *Orta parmak. Orta kat. "Hademe orta bölmeyi açmak üzere koştı."* -R. H. Karay. 10. s. İki karşıt nitelik veya durum arasında bulunan, tutarlı, ılımlı, vasat: *"... gürültüden,*

şöhret avcılığından çekiniliyor, ölçülü bir orta yol tutuluyordu." -H. E. Adıvar. 11. fiz. Bir olayın, içinde gerçekleştiği yer. 12. mat. bk. orantı. 13. sp. Güreşte pehlivanların ayrıldıkları beş dereceden üçüncüsüne büyük orta, dördüncüsüne de küçük orta denir. 14. sp. Futbolda oyunculardan birinin, topu, kale ağzında duran arkadaşlarına havadan yollamak için yaptığı vuruş: "*Avut çizgisinden nefis bir orta...*" -H. Taner. 15. tar. Yeniçeri ocağında tabur. *orta ağırlık, orta boy, Orta Çağ, orta dalga, orta damar, orta deri, orta dikme, orta direk, Orta Doğu, orta elçi, orta hâlli, orta hece yutumu, orta hizmetçisi, orta hizmeti, orta işi, orta karar, orta karın, orta kulak, orta kulak boşluğu, orta kulak iltihabı, orta kuşak, orta malı, orta mektep, orta nokta, ortaokul, orta oyunculuğu, orta oyuncusu, orta oyunu, orta öğrenim, orta öğretim, orta parmak, orta saha, orta sıklet, Orta Şark, orta şekerli, orta tedrisat, orta terim, orta uç, orta yaşlı, orta yol, orta yolcu, orta yolculuk, orta yuvar, orta yuvarlak ortada 1. görünür yerde, göz önünde; 2. (sporda) sonucu belli olmayan karşılaşmalar için kullanılır. ortada bırakmak birini çok güç bir durumdayken terk etmek. ortada fol yok yumurta yok bk. fol yok yumurta yok. ortada kalmak 1. yersiz kalmak, barınacak yer bulamamak; 2. güç bir durumda veya iki şey arasında kalmak; 3. (bir şeyi) kimse üzerine almamak. ortada olmak düşünülmesi ve yapılması gerekme: *Ortada bu kadar iş varken...* ortadan kaldırmak 1. saklamak; 2. yok etmek: "*Önemli olan, kötülüğü iyilikle beraber ortadan kaldırmaktır.*" -S. F. Abasıyanık. 3. mec. öldürmek: "*Mithat Paşa ve emsalini ortadan kaldırmak için...*" -Y. Z. Ortaç. (bir şey) ortadan kaybolmak 1. saklanılmak, bulunmaz olmak; 2. yok edilmek, kullanılmamak: "*Eski, büyük teşrifat kayıkları ortadan kalkmışsa da, yine iki, üç çifte kayıklara rast gelinirdi.*" -A. Ş. Hisar. 3. öldürülmek. (biri) ortadan kaybolmak nereye gittiği bilinmemek, kimseye sezdirmeden gitmek: "*Ses duyan kız günün birinde ortadan kayboldu.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. ortadan sır olmak kaybolmak, arkada iz bırakmadan gitmek: "*Böylelerinin kirayı biriktirdikten sonra bir para vermeden ortadan sır olanları çoktur.*" -H. R. Gürpınar. ortadan söylemek herkesin içinde, belli bir kimseyi amaçlamadan konuşmak. ortasını bulmak ılımlı derecesini bulmak, uzlaştırmak. ortaya almak her yanını çevirmek, kuşatmak. ortaya atılmak 1. ileri sürülmek, herkesin bilgisine sunulmak; 2. (bir kimse) bir işi yapmak için kendini göstermek, ortaya atılmak: "*Ve yarından itibaren kılıcım -yani kalemim- elimde ortaya atılacaktım.*" -Ö.

Seyfettin. ortaya atmak söylemek, ileri sürmek: "*İşte bu söz üzerinedir ki Servet Bey, apartmana çıkmak emelini ciddi bir tasavvur hâlinde ortaya atmıştı.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. ortaya bir balgam atmak · kaba bir iş kıvamında iken, biri herkesin zihnini bulandıracak bir söz söylemek. ortaya çıkarmak delilleriyle göstermek, ispat etmek. ortaya çıkmak 1. yokken var olmak, meydana çıkmak, türemek: "... yani tam muhalefetin istediği gibi bir kabine buhranı ortaya çıkmıştı." -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. biri kendini göstermek: "*Lânet filozofum diyerek ortaya çıkıp Allah'a ve kullara karşı hezeyan eden tımarhanelik herifler!*" -Ö. Seyfettin. ortaya dökmek 1. çıkarmak, göstermek; 2. açıklamak: "*Bunun için dağarcığına ne var ne yok, tümünü ortaya döker.*" -S. Birscl. ortaya düşmek (kadın) orta malı olmak, sokağa düşmek. ortaya koymak 1. herkesin görebileceği yere koymak; 2. yaratmak, yapmak. ortaya sürülmek anlatılmak, belirtilmek, söylenmek: "*Artık yazılacak satır, söylenecek söz, ortaya sürülecek düşünce kalmadı.*" -Y. K. Beyatlı. ortaya yayılmak herkes tarafından duyulmak, yayılmak: "*Günün birinde ortaya yayılan ölüm haberinde bir olağanüstülük yoktu.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. Ortabab sıf. 1- Orta yaş(lı); ne genç, ne de yaşlı olan. 2- Orta kalitede. 3- Küçük toprak sahibi olup ne fakir ne de büyük toprak sahibi olan köylü. || [TS. Ø], {TS. →orta, orta karar} Ortağlı sıf. 1- Birkaç şahsın katıldığı, ortaklı. 2- Birkaç ortak tarafından üretilen. || [TS. Ø] Ortancıl sıf. Büyükle küçük arasında olan, ortanca./is.Ortanca. || [TS. Ø] Ortodoksal is. ve sıf. yun. Herhangi bir düşünce, nazariye ile ilgili olarak sabit ve kalıcı olan. || [TS. Ø] Ortopédik sıf. yun. Ortopedi ile ilgili olan, ona ait olan./Vücudun herhangi bir tarafındaki şekil bozukluğunun tedavisi için gereken. || [TS.ortopedik] s. tıp Ortopedi ile ilgili olan: *Ortopedik sakatlık.* Osetince sıf. ve zar. Osetin dilinde. || [TS. Ø] Otabenzer sıf. Ota benzeyen, ot gibi. || [TS. Ø], {TS. →otsu} Otağlı sıf. Odası olan, odalı, kalınacak, yaşanacak yeri olan. || [TS.odalı] s. 1. Herhangi bir sayıda odası olan: "*Bunlara Yenişehir'de, üç odalı bir ev de buldum.*" -M. Ş. Esenal. 2. is. tar. Topkapı sarayında oturan saray adamları. Otağısız sıf. Odası olmayan, odasız, kalınacak, yaşanacak yeri olmayan. || [TS. Ø] Otlı sıf. Otu olan saha, ot bitmiş yer. || [TS.otlu] s. Otu olan: "*Ona çok güzel, sulak, otlu bir ova buldum.*" - Y. Kemal. *otlu bağa, otlu peynir

Otsuz sıf. Ot bitmeyen, ot olmayan çıplak yer. || [TS.otsuz] s. Otu olmayan.

Ottarlı sıf. Toprağın verimliliğini artırmak, tekrar verimli hâle getirmek için belirli zamanlarda ot ekme tarzındaki usul. || [TS. Ø]

Oturacağı sıf. Oturacak yeri olan. || [TS. Ø]

Oturağ 1- sıf. Göçer hayat sürmeyen, yerleşik hayat süren.//Göçmen olmayan kuşlar.//İklim vs. dolayısıyla yerini değiştirmeyen hayvan, balık vs. 2- sıf. Bir yerde oturarak yapılan iş. 3- is. Oturulan ev, bina, yer, dinlenme yeri, konaklama yeri vs. 4- is. Bir şeyin alt tarafı, yere veya başka bir tarafa dokunan, dayanan, yaslanan kısmı. || [TS.oturak] is. 1. Oturulacak yer veya şey. 2. Tahtadan alçak iskemle. 3. Bir şeyin yere gelen tarafı, taban. 4. İçine abdest bozulan kap, lâzımlık. 5. İçkili, çalgılı ve kadınlı eğlenti. 6. s. Bacaklarında veya başka bir yerinde, gezmesine engel olacak bir özü olduğundan hep evde oturan (kimse), kötürüm. 7. Boru mengenesinin tezgâha oturduğu ve vidalandığı bölüm. 8. *den*. Kürekli teknelerde kürekçilerin oturduğu enli tahta. **oturak âlemi, oturak kündesi*

Oturmuş sıf. ve is. kon. Yaşlı, kartlaşmış. || [TS. Ø], {TS.→kart(l), yaşlı}

Otuz sıf. Yirmi dokuzdan sonra gelen sayı. || [TS.otuz] is. 1. Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren işaret: 30, XXX. 2. s. *mat*. Üç kere on, yirmi dokuzdan bir artık. *otuz beşlik*

Otuzca sıf. Sadece otuz, otuz kadar. || [TS. Ø]

Otuzgünlük sıf. Otuz gün süren veya sürmüş; bir aylık.//Otuz günlük zaman isteyen. || [TS. Ø]

Otuzillik sıf. 1- Otuz yıl devam eden veya etmiş. 2- Otuz yıllığa adanmış, otuz yılın tamamlanması ile ilgili olan. || [TS. Ø]

Otuzluğ 1- is. esk. Otuz manatlık kağıt para. 2- sıf. Bir şeyin derecesinin, numarasının otuz birimden meydana geldiğini bildirir. || [TS.otuzluk] is. ve s. 1. Yaşı otuz civarında olan. 2. İçinde otuz âdet bulunan. 3. Otuz lira değerinde olan.

Otuzmertebe(li) sıf. Otuz kat(lı), otuz katı olan. || [TS. Ø]

Otuzuncu sıf. Yirmi dokuzdan sonra gelen, sıralamada yirmi dokuzdan sonra. || [TS.otuzuncu] s. *mat*. Otuz sayısının sıra sıfatı; sırada yirmi dokuzuncudan sonra gelen.

Otyéyen sıf. Otobur, otla beslenen. || [TS. Ø], {TS.→otçul}

Ovğatsız sıf. Keyfi, morali bozuk. || [TS. Ø], {TS.→keyifsiz}

Ovxağ sıf. Gevrek, çabuk ufalanan. || [TS. Ø], {TS.→gevrek}

Ovma¹ is. 1- Ovmak fiili. 2- sıf. Ovulmuş, ufaltılmış, narin hâle getirilmiş. 3- is. mah. Rendelenmiş peynir ile tere yağı karışımından

oluşan yemek. 4- is. mah. Elde dokunmuş yumuşak, ince kumaş. || [TS. Ø]

Ovsarlı sıf. Yularlı, yular takılmış (deve). || [TS. Ø]

Ovsunlu sıf. Efsunlu, büyülü, büyü yapılmış. || [TS.afsunlu] s. Büyülü, sihirli, füsunkâr.

Ovuc is. 1- Elin iç kısmı, avuç.//mec. El anlamında. 2- Bir avucun tuttuğu kadar, avuca sığan miktar. **Ovuc** (ovcun) içi kimi (tek) Açık, aşık, belli olan, bilinen, iyi görülen. **Ovuc-ovuc** sıf. ve zar. Avuçlayarak, avuçlarla, avuç dolusu. || [TS. Ø], {TS.→avuç avuç, avuç dolusu}

Ovuğlu sıf. Oyuklu, oyuğu olan. || [TS.oyuklu] s. Oyuğu olan, oyukları bulunan.

Ovundurucu sıf. Sakinleştirici, teskin edici, avutucu. || [TS. Ø], {TS.→müsekkin, yatıştırıcı}

Ovunmaz sıf. Hiçbir şeyle teskin olmayan, avunmayan, sakınlaşmayan, rahatlamayan. || [TS. Ø]

Ovurdağ sıf. kon. Suratı şişman, etli. || [TS. Ø], {TS.→etli, şişman}

Ovuşuğ sıf. Ovulmuş, ezilmiş, ezik. || [TS. Ø], {TS.→ezik}

Oyadıcı sıf. Etki eden, uyandıran, doğuran (iştah uyandıran). || [TS. Ø], {TS.→uyarıcı}

Oyağ sıf. 1- Uyanık, uyumamış, uykuya dalmamış. 2- mec. İhtiyatlı, açık göz, zeki. || [TS. Ø], {TS.→açık göz, uyanık, zeki}

Oyandırıcı sıf. bak. Oyadıcı. || [TS. Ø], {TS.→uyarıcı}

Oyanığ sıf. bak. Oyağ. || [TS. Ø], {TS.→açık göz, uyanık, zeki}

Oynağ¹ sıf. 1- Hareketli, oynayan, devamlı hareket hâlinde olan. 2- Ağırbaşlı olmayan, hafif meşrep.//mec. Şuh, şen, neşeli.//mec. Cilveli, işveli. 3- mec. Etkili, anlamlı, canlı; konuşmaya, söze, üsluba canlılık, güzellik veren. || [TS.oynak] s. 1. Kimildayan, yerinde sağlam durmayan, hareketli: *Masanın ayağı çok oynak. "Bir geniş bayırdan oynak Çerkez atları sükün etti."* -F. R. Atay. *"Boğaz'ın oynak ve çirpintili sularına açıldı mı, korkuya benzer bir ürperti geçirilir."* -S. Ayverdi. 2. Hareket, canlılık veren: *Zeybek oynak bir müziktir.* 3. Değişken, kararsız: *Altın fiyatları oynak.* 4. (kadın veya kız için) Davranışları ağırbaşlı olmayan: *"Bu, otuz yaşlarında çenebaz ve oynak bir duldu."* -R. N. Güntekin. 5. is. anat. Eklemelerin bükülüp doğrulmaya elverişli olan çeşidi, oynar eklem: *"Bütün vücudunda, damarlarında, kemiklerinin oynak yerlerinde, etlerinde bir sızı, bir gevşeklik..."* -P. Safa. *oynak kemiği

Oynağan sıf. ve is. Çok oynayan, devamlı oynayan, oynamayı seven; hareketli. || [TS. Ø], {TS.→hareketli, oynak}

Oynar s. 1- Oynayan, kararsız, hareketli. 2- Duvar saati sarkacı. 3- mec. Ağırbaşlı olmayan, hafif-meşrep. || [TS. Ø], {TS.→hafif yollu, hareketli, kararsız, oynak}

Oyrotca s. ve zar. Oyrat, Altay dilinde. || [TS. Ø]

Oyuğ¹ is. 1- Oyulmuş yer; mağara. 2- Bir şeyin üzerindeki delik, çukurluk.//Çukur. 3-s. İçi oyulmuş, içi oyuk.//Gövdede meydana gelen kovuk, oyuk, boşluk (ağaçta). 4- Duvarda, pencere, kapı, niş vs. yeri. || [TS.oyuk] s. 1. Oyulmuş, içi boş ve çukur olan. 2. is. Oyulmuş yer: "*Birbirine karışmış nal oyuklarından gündüz beş on kişilik bir devriyenin geçip gittiği anlaşılıyordu.*"- F. R. Atay.

Oyuğlu s. 1- Oyukları olan. 2- Oyuğu olan, delik.//Kovuklu, kovuğu olan (ağaç). || [TS.oyuklu] s. Oyuğu olan, oyukları bulunan.

Ö

Öceşken sıf. Münakaşa etmeği, dalaşmayı, sürtüşmeyi seven kimse. || [TS. Ø]

Öddek sıf. mah. Korkak, yüreksiz, ödlek. || [TS. ödlek] s. Korkak, tabansız, yüreksiz: "*Oda arkadaşım geceleri bir tavşan gibi ödlekti.*" -H. Taner.

Öfkeli sıf. 1- Cesur, yürekli. 2- kon. Sinirli, hiddetli. || [TS. öfkeli] s. Öfkelenmiş, kızgın, hiddetli, gazup: "*Meydan okuyan öfkeli bekleyiş karşısında sustum.*" -H. E. Adıvar. "*Epeyce huysuz ve öfkeli adam olmakla beraber herifin bu tavrına pek o kadar kızmadı.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Ögëy sıf. Üvey, öz olmayan. || [TS. üvey] s. Yalnız yasaca akraba sayılan, öz olmayan **üvey evlât gibi tutmak** (veya saymak) horlanmak, haksızlık etmek iyi davranmamak: "*Sanatçıyı üvey evlât saymak hıyımız yine değişmedi.*" -H. Taner. **üvey ana, üvey anne, üvey baba, üvey çocuk, üvey evlât, üvey kardeş, üvey kız, üvey oğul.*

Öksüz sıf. 1- Annesini veya babasını kaybetmiş çocuk, yetim.//mec. Kimsesiz, bakımsız. 2- mec. Bedbaht, talihsiz, başarısız. || [TS. öksüz] is. ve s. 1. Anası veya hem anası hem babası ölmüş olan (çocuk): "*Nihayet iki saat uzakta bir köyde öksüz bir kız bulundu.*" -Ö. Seyfettin. "*Mektubunu, öksüz bir çocuğun anasını bekler gibi beklediğini unutma.*" -M. Ş. Esendal. 2. mec. Kimsesiz. **öksüz doyuran, öksüzsevindiren öksüz kalmak** 1. anası veya hem anası hem babası ölmüş olmak; 2. kaba kimsesiz olmak: "*Buralarda öksüz kaldım. "O güne kadar yalnızlığımı pek o kadar dıymamıştım, birden öksüz kaldım.*" -R. H. Karay. **öksüzler anası, öksüzler babası** yoksul ve kimsesiz olanları gözeten kadın veya erkek.

Ölçülü sıf. Ölçüsü olan, ayarlanmış, düzenlenmiş. || [TS. ölçülü] s. 1. Ölçüsü alınmış, ölçülmüş. 2. ed. Belli bir ölçüye göre düzenlenmiş olan (manzume, düz yazı), vezinli: "...*şiiirleri, ölçülü, uyaklı sağlam şiiirler.*" -N. Cumalı. 3. mec. Davranış ve düşüncelerinde aşırı olmayan, ılımlı, mutedil, hesaplı: "*Rabia ile iki dansımda da gayet ölçülü, vakarlı hareket etmiştim.*" -R. H. Karay. "*Her gün birbirine benzeyen ölçülü, kavgasız yaşayış bilmeyerek, ikisini de usandırdı.*" -M. Ş. Esendal. **ölçü bilimci, ölçü bilimi**

Ölçülüb-biçilmiş sıf. Etraflı düşünülmüş, üzerinde etraflı düşünüldükten sonra kabul edilmiş. || [TS. Ø]

Ölçüsüz sıf. Ölçüsü olmayan; çok büyük, geniş, ölçülemeyen. **Ölçüsüz corab** Belirli bir ölçüsü olmayıp her büyüklükteki ayağa giyilebilen elastiki çorap. || [TS. ölçüsüz] s. 1. Ölçülmemiş, ölçüsü alınmamış olan. 2. Pek çok, aşırı, gelişigüzel, rastgele: "*Şüphe yok ki ölçüsüz bir para israfı bu boçları daha çoğaltacak, hiç azatmayacaktı.*" -P. Safa. 3. zf. Nereye varacağı düşünülmeksizin, yerli yersiz: **Ölçüsüz konuşmak**. 4. ed. Ölçüsü olmayan, vezinsiz.

Ölçüye gelmez sıf. Hiçbir ölçü birimi ile ölçülemeyen; çok büyük, sayısız, sınırsız, çok büyük, uçsuz bucaksız. || [TS. Ø], {TS. → sayısız, sınırsız, uçsuz bucaksız}

Öldürücü sıf. 1- Ölümle sona eren veya erebilen. 2- mec. Çok kötü, ağır; tahammül edilmez, çekilmez, dehşetli. 3- mec. Şiddetli, korkunç. || [TS. öldürücü] s. 1. Öldüren, ölüme sebep olan, ölüme yol açan: "*Sıçan otu öldürücü bir maddedir. "Öldürücü bir kalp aksesinin bazen saatlerce sürebileceğini gayet iyi biliyor.*" -P. Safa. 2. mec. Bayılıcı, bunaltıcı, sıkıcı, yorucu: "*Öldürücü sıcaklar başladı. "Paketin kaybolmuş, çalınmış olması ihtimalinin verdiği korku, öldürücü bir korkuydu.*" -S. F. Abasıyanık.

Ölezik sıf. mah. Alevi azalmaya, zayıflamaya başlamış; sönmüş. || [TS. Ø], {TS. → sönmüş}

Ölgün sıf. Canlılığını, tazeliği gitmiş; solgun.//mec. Cansız, ölmüş gibi görü-nen.//mec. Zayıf, solgun, sönmüş. || [TS. ölgün] s. 1. Dirliği, canlılığı, tazeliği kalmamış, pörsümüş, solmuş: "*Bataklıklardan henüz sazlar süzgülün, nilüferler çürük, kurbağalar yorgun ve sular ölgün değildi.*" -R. H. Karay. 2. mec. Gücü azalmış, zayıflamış: "*Canlı olmaya çalışan ölgün adımlarla kapağı odasına attı.*" -H. Taner.

Ölmeli sıf. kon. Ölümü gerekli olan, yaşamaya hakkı olmayan, layık olmayan, topluma hiçbir faydası olmayan. || [TS. Ø]

Ölmez sıf. 1- Ölümsüz, hiçbir zaman ölmeyen, yok olmayan; ebedi. 2- mec. Herhangi bir meziyetinden dolayı toplumun hafızasından silinmeyen, unutulmayan. || [TS. ölmez] s. 1. Ölümsüz olduğuna inanılan, kalıcı olan: "*Her kim ki olursa bu sırta mazhar / Dünyaya bırakır ölmez bir eser.*" -Âşık Veysel. 2. mec. Çok dayanıklı, kolay eskimeyen. **ölmez oğlu bk. ölmezoğlu. ölmez çiçek bk. ölmez çiçek. * ölmez çiçek, ölmez otu**

Ölmüş sıf. 1- Hayatı sona ermiş, vefat etmiş, ruhunu teslim etmiş.//is. Ölü. 2- Okşama ve azarlama anlamlarında kulla-nılır.//Aynı anlamda küçük çocuk veya hayvan için kullanılır. || [TS. ölmüş] s. 1. Ölen, ölü olan: "*Ölmüş bir hayvan.*" 2. is. Geçmişte ölen kimse: "*Ölmüşlerinin canı için. "Avni Hurufi Efendi, iki*

ölmüş çocuk babası olan bu adama acıdı." -M. Ş. Esendal.

Ölü 1- sıf. Ölmüş, vefat etmiş, hayatı sona ermiş./is. Ölmüş kimse, ceset, cenaze. 2- sıf. Gebermiş, ölmüş (hayvan). 3- sıf. Kurumuş, solmuş, cansız (bitki). 4- sıf. Cansız, hayat işaretlerinden yoksun (çöl, şehir vs.). 5- is. mec. Hiçbir şey yapamayan, beceriksiz kimse, 6- sıf. mec. Durgun, etkisiz, çok zayıf, cansız. **Ölü dil** Mevcut olmayan, fakat yazılı abidelerde kalan, varlığı onlardan anlaşılan dil. **Ölü düşmek** Yorgunluk vs. neticesinde hareketsiz kalmak, hareket edememek. **Ölü nöğtede** Aynı durumda, hareketsiz. **Ölü rengi** Solgun renkli, sararmış, kanı uçmuş, uçuk renkli. **Ölü yése diriler** Çok tatlı, lezzetli, faydalı şey için kullanılır. **Ölünü (yérden) götürmek** Ölünü defnetmek için kaldırıp götürmek. || [TS.ölü] s. 1. Hayatı sona ermiş olan, artık yaşamıyor olan: "*Bir gün gelip ölülerimizi parayla taşıtacağımızda şüphe yok.*" -M. Ş. Esendal. 2. mec. Sönük, güçsüz: *Ölü kandil.* 3. mec. Yaşanılmayan veya çok durgun, hareketsiz: "*Ölü kentler, boş kaleler, eski saraylar.*" -N. Cumalı. 4. mec. Sıcaklığı, canlılığı olmayan: *Ölü bir konuşması var.* 5. is. Ölmüş insan, müteveffa, mevta: *Ölüyü gömmüşler. "Boş ver diyordu uykuında, ölüler / boş ver kardeşim dünya işlerine."* -C. S. Tarancı. 6. is. (isim tamlamalarında belirtilen durumda) Hayvan leşi: *Bir tavuk ölüsü. ölü gibi hiç kımıldamadan, hareketsiz: "Arkadaşlarım ölü gibi uyuklarken, ben sabahlara kadar dansediyordum."* -R. N. Güntekin. **ölü gözü gibi** (ışık için) sönük, fersiz. **ölü gözü kadar çok az, damla, bu katre:** "*Üç yıldır bizim oralarda kuraklık var. Hele bu yıl ölü gözü kadar rahmet görmedik.*" -R. N. Güntekin. **ölü gözünden yaş ummak** hiç olmayacak yerden, mümkün olmayan durumda yardım veya destek beklemek: "*Ölü gözünden yaş imam evinden aş umardı.*" -R. H. Karay. **ölümü öp** bir konuda karşısındakini ikna etmek için kullanılan kesin yemin sözü: "*Sevim, Beyhan'ın ölümü öp diye ısrarla getirdiği pastasından bir dilim yedi.*" -H. Taner. **ölüsü ortada kalmak** cenazesini kaldırarak kimse bulunmamak. **(birinin) ölüsünü öpmek** yemin sözü olarak kullanılır: *Anamın ölüsünü öpeyim ki doğru söylüyorum. ölüyü güldürmek çok güldürmek: "Nadide Hanım, ilâhi kadın nereden de bulur? Vallahi ölüyü güldürür, derdi."* -R. N. Güntekin. **ölü açığı, ölü dalga, ölü deniz, ölü dil, ölü doğum, ölü fiyatına, ölü helvası, ölü kandilli, ölü mevsim, ölü nokta, ölü örtü, ölü renk, ölü saat, ölü salı, ölü sezon, ölü yatırım, ölü yemeği, ölü yıkama, ölü yıkayıcı, ölü zaman* **Ölüb-iten** sıf. ve is. Ölen, mahvolan, ortadan kalkan, yok olan. || [TS. Ø], {TS. → ölmüş, ölü}

Ölümcül sıf. 1- Ölümlle neticelenebilen veya neticelenen, ölüme sebep olan.//Can vermekte, ölmekte olan. 2- mec. Son derece yorgun, bitkin, halsiz. || [TS.ölümcül] s. 1. Ölümlle sona erme ihtimali olan veya ölümlle sona eren: *Ölümcül bir hastalık.* 2. Can çekişen.

Ölümğabağı sıf. ve zar. Ölümünden biraz önce, ölümüne az kalmış, ölüm öncesi. || [TS. Ø]

Ölüvay sıf. Hiçbir iş yapamayan; beceriksiz, aciz. || [TS. Ø], {TS. → âciz, beceriksiz}

Ömürlü sıf. Uzun ömür süren veya sürmüş. || [TS.ömürlü] s. 1. Ömrü uzun olan: *Tanrı ömürlü etsin.* 2. Uzun süreli: *Arkadaşlıkları ömürlü olmadı*

Ömürlük sıf. Ömrünün sonuna kadar devam eden; daimilik. || [TS. Ø]

Ömürsüz sıf. Ömrü az olan, az yaşayan, uzun yaşamayan. || [TS.ömürsüz] s. 1. Ömrü kısa olan. 2. mec. Kısa süren, yararsız.

Ön is. 1- Bir şeyin ön tarafı, yüze gelen kısmı, cephe.//sıf. İleride olan, ileriye yöneltilmiş, Ön tarafta olan; *Ön.//İleride giden, Önde giden.//Karşısında, Önünde./-Ön taraf, ileri kısım, karşı taraf.* 2- is. Yüze gelen taraf, kısım; ön, cephe. **Göz önünde** Görünürde, göz karşısında. || [TS.ön] is. 1. Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı: "*Bir garip duygu ile pencerenin önüne gittim.*" -R. E. Ünaydın. "*Beş on kişi, köşkün önünde toplandık.*" -M. Ş. Esendal. 2. Bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı: "*Altmış yaşında anamın önünde sigara içmek istemezdim.*" -B. Felek. 3. Bir kimsenin ilerisi: "*Bir aralık önümüzden şarkı sesleri geldi.*" -S. F. Abasıyanık. 4. Yakın gelecek zaman: *Önümüz kış.* 5. Giyeceklerin genellikle göğsü örten bölümü: "*Uçuk siyah renkli çarşaf pelerinin önü açık.*" -P. Safa. 6. s. Benzerler arasında bakılan veya gidilen yönde olan: "*Ben, Anafartalar'da Mustafa Kemal'in bulunduğu en ön siperlerde de kurşun attım.*" -A. Gündüz. 7. Bazı kelimelerin başına getirilerek kelimenin anlamına "önce olan" veya "ilk kavramı" katar: *Ön söz. Ön görüşme. Ön sezi.* 8. Civar, yöre: *Kanlıca önlerine geldiler. önde gelmek* önemli durumda olmak. **öne almak** (veya alınmak) bir şey veya bir kimseye öncelik tanımak (tanınmak): "*Sıraya koyunca en önemlisini öne almak lazım geldi.*" -B. Felek. **öne düşmek** 1. önden yürümek; 2. kılavuzluk etmek: "*Siz öne düşün. Ne dersiniz onu deriz.*" -A. Rasim. **öne sermek** ortaya koymak, meydana çıkarmak, göstermek: "*Yendiğimiz orduların bize üstün gelişi, bu çok acı hakikatı önümüze serdi.*" -O. S. Orhon. **öne sürmek** 1. (birini) ilkin harekete geçmesi için önermek; 2. ileri sürmek. **önü alınmak** önlenmek: *Yangının önü alındı. önünce* (veya *önünden*) -den biraz önce. *önünde* ardında gidilmez arkadaşlığına

güvenilmez. (birinin) önünde perende atılmamak aldatılmamak. Önüne arkasına bakmadan iyi hesap etmeden, düşüncesizce. Önüne bakmak utanmak, utancından cevap vermemek: "Yeni gelen, birkaç dakika sustuktan, önüne baktıktan sonra birdenbire söylenmeğe başladı." -M. Ş. Esenal. önüne bir kemik atmak bk. ağzına bir kemik atmak. Önüne çıkmak 1. rastlaşmak, karşılaşmak, karşısına çıkmak; 2. mec. ilk defa görmek, yüz yüze gelmek: "Kim olursa olsun önüne çıkanla yeniden evleneceğim." -S. F. Abasıyanık. 3. yolunu kesmek için birdenbire karşı durmak: "Kasabaya kömür indiren dağ köylülerinin önlerine çıkıp yol kesen haydutlar." -M. Ş. Esenal. önüne dikilmek 1.gelip karşısında durmak; karşısına dikilmek; 2. karşısındakine engel olmak istediğini söz veya davranışıyla göstermek. (bir işin) önüne geçmek 1. birinin önünden yürümek: "Adam hemen geldi, önüne düştü, konuşmadan evine vardılar." -Y. Kemal. 2. birine kılavuzluk etmek: "Delikanlı Haydar Usta'nın önüne düştü, Hasip Beyin evine geldiler." -Y. Kemal. "Bütün siyasi tedbirler öyle bir tehlikeli hareketin önüne geçmek için alınmıştı." -Y. K. Karaosmanoğlu. önüne geçmek önüne geçmek 1. yolunu kesmek; 2. önlemek: "Bütün siyasi tedbirler öyle bir tehlikeli hareketin önüne geçmek için alınmıştı." -Y. K. Karaosmanoğlu. önüne gelen karşısına çıkan, rasgele, olur olmaz kimse: Önüne gelene derdini anlatıyor. önüne geleni kapar, ardına geleni teper · arsız, huysuz, geçimsiz (kimse). önüne katmak önden yürütüp kendisi ardı sıra gitmek: "Hep birden ayağa kalktılar, bizi de önlerine kattılar, yola düştük." -M. Ş. Esenal. (bir şeyin) önünü almak önlemek: "...fakat bunun derecesini yanlış hesap ettikleri için önünü almak hususunda lâzım gelen tetikliği gösteremediler." -Y. K. Karaosmanoğlu. önünü ardını düşünmemek sonucun ne olacağını hesaplamamak, ilerisini gerisini düşünmemek. önünü kesmek 1. yolunu kesmek; 2. (akarsu için) akmasına engel olmak.* ön ad, ön alım, ön alım hakkı, ön avurt, ön avurt ünsüzü, ön ayak, ön belirti, ön bilgi, ön bilim, ön çalışma, ön damak, ön damak ünsüzü, ön denetim, ön deyi, ön deyiş, ön ek, ön göğüs, ön gün, ön kol, ön kol kemiği, ön koşul, ön lisans, ön oda, ön oluş, ön oluşum, ön seçici, ön seçim, ön ses, ön ses düşmesi, ön sezi, ön sezili, ön soruşturma, ön söz, ön sözleşme, ön şart, ön tasar, ön tasım, ön teker, ön türeme, ön uyum, ön vurgu, ön yargı, ön yargılı, ön yüzbaşı

Öncül is. ve s. 1- Öncü, ilerici. 2- Önder, önde giden, ileride giden, önderlik eden. || [TS. Ø]

Önlüklü s. Önlük takmış, önlüklü. || [TS.önlüklü] s. Önlük giymiş olan: "Şimdi

odada biri kadın, öbürü erkek iki kişi var, ikisi de beyaz önlüklü, hasta bakıcı veya doktor." -R. H. Karay.

Örkenli s. Örkeni olan. || [TS. Ø]

Örpeklili s. Başında büyük baş örtüsü olan, büyük baş örtüsü örtmüş kadın veya kız. || [TS. Ø]

Örpeksiz s. ve zar. Büyük baş örtüsü olmayan; başı açık. || [TS. Ø]

Örtücü s. Bir şeyi örten, perdeleyen, saklayan, gizleyen, üstünü örten, bir şeyin üzerine çekilen. || [TS. Ø]

Örtüklü s. Örtüsü olan, bir şeyle örtülü, kaplı. || [TS. Ø], {TS.→örtülü}

Örtülü s. 1- Üzerinde kapak olan, kapaklı veya perdeli vs. 2- Örtülmüş, kapanmış (kapı vs.). 3- mec. Gizli.//Dumanlı, sisli, bulutlu. 4- mec. Çözülmemiş, halledilmemiş (mesele, problem). || [TS.örtülü] s. 1. Örtüsü olan:

"Orta yaşlı, başı örtülü bir kadın yanımda duruyor." -R. H. Karay. 2. Örtülmüş, bir şey ile kaplanmış: "Yerler yemyeşil ve ıslak bir çimenle örtülü." -A. Haşim. "Tabanı baştan başa Kırşehir seccadesi ile örtülü." -M. Ş. Esenal. 3. zf. Açıklama yapmadan kapalı olarak, müphem.

*örtülü omurgalılar, örtülü ödenek

Örtülük is. ve s. Örtmek için gereken, yarayan. || [TS. Ø]

Örtünceklili s. Örtüsü, çarşafı olan, bürünmüş hâlde. || [TS. Ø], {TS.→örtülü}

Öskürekli s. Öksürükle meydana gelen, onunla birlikte olan.//mec. Güvenilmez, sahtekar.//Fiziki yönden zayıf, güçsüz. || [TS.öksürüklü] s. 1. Öksürüğü olan, sürekli öksüren. 2. mec. Yaşlı ve hasta: "Ekseriyeti öksürüklü ise de, henüz rey verecek kadar kolunu oynatabilir." -F. R. Atay. *öksürüklü tıksırıklı

Öte² s. Üstün, ileri, ileride. || [TS.öte] is. 1.

Konuşanın temel olarak aldığı bir şeyden daha uzak olan yer veya şey, mavera: "Yanımdaki genç, yolun ötesinde bir bina iskeleti gösterdi."

-F. R. Atay. "Köşklerin biraz ötesinde köy kulüblerine benzer derme çatma evler görülürdü."

-R. E. Ünaydın. 2. Bir şeyin arkadan gelen bölümü: İşin ötesi kolay. Ötesini bana bırak. Ötesine karışma. 3. Öbür yan:

Öteden beri ses yükseldi. Öteye geç. "Evimizin bir yanı bahçe, öte yanı sokaktı."

-M. Ş. Esenal. 4. s. (yer veya zaman için) Konuşana göre uzakta kalan: Irmağın öte yakası. 5. s.

Daha fazla, çok: Sevimliden öte bir şeydi. "Güzel olduğu pek iddia edilmezdi ama, güzellikten de öte güçlü bir çekiciliği vardı."

-H. Taner. 6. s. Bulunulan yere göre karşı yanda olan: "Öte tarafı o kadar derin ki atlamak mümkün değil."

-R. H. Karay. Ötesi (var mı?) korkum yok, daha diyecek var mı? "Hasta da

olsalar yapmıyorum işte! Ötesi var mı? İşte başhekim, git söyle." -M. Ş. Esendal. "*Ötesi yok, bütün sınırlarım, iliklerim aşık oluverdi işte!"* - A. Gündüz. *öte beri, öte yandan

Ötedeki sıf. zam. O taraftaki, bahsedilen şeylerden uzakta bulunan veya daha az önemli olan. || [TS. Ø]

Öteki sıf. zam, Öbürü, diğeri, başkası. || [TS.öteki] s. ve zm. 1. Bilinenden, sözü edilenden ayrı, öbür. 2. Sözü edilen veya benzer iki nesneden önem veya konum bakımından uzakta olan: *Bu kalemi değil, öteki kalemi veriniz. "Bu iki perdelik bir oyun imiş, bitince ötekini oynayacaklarmış!"* -M. Ş. Esendal. *öteki beriki*

Öten sıf. 1- Geçen, bundan Önceki, geçmiş. 2- **Ötenlerde** şeklinde: zar. Geçenlerde, geçmişte, geçmiş zamanda, zamanlarda. || [TS. Ø], {TS.→geçmiş}

Öteri¹ sıf. ve zar. 1- Seri, ani. 2- mec. Sathi, yüzeysel, gönülsüz. 3- Geçici, muvakkat. **Öteri baxış** Ani, geçici bakış, kısaca bakıp gözü kaçırma. || [TS. Ø], {TS.→anî, gönülsüz, seri(II), sathî, yüzeysel}

Ötkem sıf. ve zar, Konuşkan, geveze, kibirli, kasıntı. **Ötkem-ötkem** zar. Kibirli kibirli, kasıntı bir şekilde, şişinerek. || [TS. Ø], {TS.→geveze, lâfçı, kasıntı, kibirli}

Ötkün sıf. 1- Geçmiş, haddinden fazla olgunlaşmış, zamanı geçmiş. 2- Üstün. 3-mec. Geçen, etkili. 4- mec. Zarif, ahenkli, latif, güzel, hoş. 5- mec. Güçlü, etkili. || [TS. Ø], {TS.→ahenkli, güçlü, güzel, hoş, lâtif}

Ötmüş sıf. 1- Geçmiş, geçip gitmiş. 2- Geçmiş, atlamış. || [TS. Ø], {TS.→geçmiş}

Ötrü sıf. Sebep ifade eden; dolayısıyla, dolayı, sebebiyle, içinden, yüzünden cihetten. || [TS. Ø]

Övkeşik sıf. Ovulmuş, ezilmiş. || [TS. Ø], {TS.→ezik}

Övüldanlı sıf. Kendi evladını, çoluk çocuğunu çok seven, onlara çok düşkün olan kimse. || [TS. Ø]

Övüldü sıf. Evladı, çoluk çocuğu olan. || [TS.evlâtlı] s. Evladı olan.

Övüldüzsüz sıf. Evladı, çoluk çocuğu olmayan. || [TS.evlâtsiz] s. Evladı olmayan: "*Kadınları dul, çocukları yetim, aileleri evlâtsiz bırakmadık.*" - Ç. Altan.

Övretbaz ar. ve far. esk. sıf. Kadın düşkünü, çapkın. || [TS. Ø], {TS.→çapkın}

Öyle² sıf. ve zar. O yolda, o tarzda, o şekilde, o surette, ona benzer, önün gibi. || [TS.öyle] s. 1. Onun gibi olan, ona benzer: "*Ben öyle bir şey demedim.*" -R. H. Karay. "*Ne öyle doğmak, ne böyle yaşamak isterdim.*" -F. R. Atay. "*Dün akşam beni aramadın, öyle mi?*" -N. Cumalı. 2. zf. O yolda, o biçimde, o tarzda: "...öyle tembel tembel salınışları, birdenbire öyle bir duruşları,

arkalarına bir bakışları var ki, insanı çileden çıkarıyor." -Y. K. Karaosmanoğlu. "*Harap mezarlığın öyle bir hâli vardır ki, insanı ister istemez mahzun eder.*" -M. Ş. Esendal. 3. zf. O denli, o kadar, o derece: "*Bu günlerde biraz üzüntü içindeysen de, kasavetlenmeyesin öyle.*" - O. C. Kaygılı. 4. ünl. İçinde "ne", "nasıl" gibi sorular bulunan cümlelerin sonuna geldiğinde, o cümlede anlatılan şeyin hoş karşılanmadığını veya ona şaşıldığını anlatır: *O ne biçim iş öyle! O nasıl hayvan öyle! öyle veya böyle ne olursa olsun, her hâlde, bu durumda: "Öyle veya böyle, bir amatör, bir heveskâr işte."* -T. Buğra. (birine) öyle gelmek sanmak, zannetmek: "*Bana öyle gelirdi ki, çocuklar yalnız kışın büyürler.*" -S. F. Abasıyanık. "*Öyle geliyordu ki, terzi komşumuz gibi her akşam içeceğim.*" -N. Cumalı. öyle olsun peki, pek âlâ. öyle (veya öyle yağma) yok! "öyle bir şey olmaz, öyle bir şey yapılmamalı" anlamında kullanılır. öyle ya kuşkusuz, tabii, elbette.

Öyredici sıf. Öğretici, öğretmek gayesi taşıyan, bilgi aşıl原因. || [TS.öğretici] s. Öğretme, yetiştirme ve açıklama niteliğinde olan, didaktik: *Öğretici film.*

Öyrencek sıf. bak. Öyrence(k)li. || [TS. Ø], {TS.→müptelâ, tiryaki, tutkun}

Öyrence(k)li sıf. Müptela, tutulmuş, alışmış, alışkanlık hâline getirmiş. || [TS. Ø], {TS.→müptelâ, tiryaki, tutkun}

Öyrenişli sıf. bak. Öyrence(k)li. || [TS. Ø], {TS.→müptelâ, tiryaki, tutkun}

Öyrenmiş sıf. Müptela, alışmış, alışkanlık hâline getirmiş. || [TS. Ø], {TS.→müptelâ, tiryaki, tutkun}

ÖyüdvERICI sıf. Öğüt, nasihat mahiyetinde olan. || [TS. Ø], {TS.→ibretamiz, ibretlik}

Öyüngen sıf. ve İs, Kendini beğenmiş, kendini çok öven, kendini övmeyi seven. || [TS.öyüngen] s. Çok övünen, farfara.

Özbekce sıf. ve zar. Özbek Türkçesi'nde. || [TS. Ø]

Özce sıf. Kendine ait olan, kendinin. || [TS. Ø]

Özekli sıf. Ortasında cerehatlı Özü olan (yara). || [TS. Ø]

Özge sıf. 1- Başka, diğeri, gayrı. //Ait olduğu söze özel bir hassasiyet verir. 2- Aynı cemiyete, topluma, aileye mensup olmayan. 3- is. Yabancı, yad, özgesi, ağyar. 4- Diğeri, başka. || [TS.özge] s. Başka: "*Güzel sever diye isnat ederler / Benim haktan özge sevdiğim mi var?*" - Karacaoğlan. "*Birini yakıştırsan, özüne özgesine bakacak değilim.*" -M. Ş. Esendal.

Özlü sıf. Yapışkanlı, yapışkan gibi, zank gibi; katı kıvamda. || [TS.özlü] s. 1. Özü olan, öz bölümü çokça olan: *Özlü tane. "Gönülüm dolu İstanbul'un en özlü sesiyle."* -Y. K. Beyatlı. 2. Benliğinde, varlığında, yapısında herhangi bir

nitelik bulunan: "Her tümce, özlü bir düşünce yükü ile, ruh gerçeği ile doludur." -N. Cumalı. "Ben o kadar bedbaht, doğru özlü bir kadımm ki, beni sonra anlayacaksınız." -A. Gündüz. 3. (toprak için) Yapışkan, verimli. 4. Gereksiz söz kullanmadan düşünceyi bildiren: *Özlü anlatım*.*

özlü çamur, özlü söz, özlü un

Özüaçılan sıf. Kendi kendine açılan, otomatik olarak açılan. || [TS. Ø]

Özüboşaldan sıf. Kendi yükünü otomatik olarak yan tarafa veya arkaya boşaltan. || [TS. Ø]

Özüllü sıf. Temelli, temeli olan, bir esasa dayanan. || [TS. Ø], {TS. →temelli}

Özürsüz sıf. Temelsiz, bir temele, esasa dayanmayan, esassız. || [TS. Ø], {TS. →esassız, temelsiz}

Özünüçeken sıf. Kendini beğenmiş, kendini başkalarından üstün gören, kibirli. || [TS. Ø], {TS. →kibirli, kurumlu(II)}

Özünüdartan sıf. bak. **Özünüçeken**. . || [TS. Ø], {TS. →kibirli, kurumlu(II)}

Özüyazan sıf. Gösterilen şeyleri otomatik olarak kaydeden cihaz. || [TS. Ø]

Özüyeériyen sıf. Kendi gücü ile hareket eden. || [TS. Ø]

P

Padşahyana sıf. esk. Padişaha layık, padişahlarda olduğu gibi, şahane. || [TS. Ø], {TS.→şahane}

Pafoslu sıf. Coşkun, heyecanlı, ihtiraslı. || [TS. Ø], {TS.→coşkun, heyecanlı, ihtiraslı, tutkulu}

Paxıl sıf. ar. Başkasının üstünlüğünü, mutluluğunu, refahını, başarısını, ilerlemesini çekemeyen, kıskanç. || [TS. Ø], {TS.→kıskanç}

Paxırlı sıf. Paslı. || [TS.bakırlı] s. kim.Bakır içeren maddeler: *Bakırlı metaller.*

Paxlalı sıf. İçinde bakla olan, baklalı. **Paxlalı bitkiler** bak. **Paxlalılar.** || [TS.baklalı] s. Baklası olan: "*Elleri, ayakları kalın baklalı zincirle bağlı biçarenin.*" -R. Enis.

Pak sıf. far. Temiz, arı, saf.//mec. Kutsal, mübarek, aziz. || [TS.pak] s. Temiz: "*Efendiler, bizim çehremiz her zaman temiz ve pak idi ve daima temiz ve pak kalacaktır.*" -Atatürk.

Pakize sıf. 1- bak. Pak. 2- mec. İyi, güzel. **Çox pakize** Çok güzel, çok iyi. || [TS. Ø], {TS.→güzel, iyi, pak, temiz}

Palanlı sıf. Sirtında palanı olan; çullu. || [TS. Ø]

Palazgulağ sıf. 1- Kulakları çok büyük olan; iri kulaklı. 2- mec. kon. şak. Büyük kağıt paraya şaka ile verilen isim. || [TS. Ø]

Palazlıg sıf. Palas dokumak için gereken, palas dokumak için ayrılmış. || [TS. Ø]

Palaztoxuyan sıf. ve is. Palas dokumakla uğraşan kimse. || [TS. Ø]

Palçıglı sıf. 1- Balçık kaplamış, bürümüş, balçıkla örtülü. 2- Balçıga batmış, bulamış.//Bulanık. || [TS.balçıklı] s. Balçıglı olan.

Palçıgtutan sıf. ve is. Bina yapmak veya duvar örmek için harç yapan, karıştıran kimse. || [TS. Ø]

Palıdlı sıf. Pelit ağacı olan, pelit ağacı bitmiş saha, alan. || [TS. Ø]

Pal-paltarlı sıf. Üzerinde elbise olan, giyinmiş hâlde olan. || [TS. Ø], {TS.→giyinik}

Paltarbiçen sıf. Elbiseyi alınan ölçüye göre kesen, kesici, biçici.//is. Aynı anlamda. || [TS. Ø]

Paltarçı is. ve sıf. Toplantılarda vs. elbiseleri alıp askıya asan ve onları koruyan kimse, vestiyerci. || [TS. Ø]

Paltarlıg sıf. Elbiselik, elbise yapmak için ayrılmış. || [TS. Ø], {TS.→elbiselik}

Paltartiken 1- is. Elbise dikmekle uğraşan kimse, terzi. 2- sıf. Elbise yapmaya, dikmeğe ait, mahsus. || [TS. Ø]

Paftaryuyan sıf. 1- Elbise yıkama işinde çalışan kimse. 2- Elbise yumaya ait, mahsus. || [TS. Ø]

Pambıggurudan sıf. Pamuk kurutmaya ait olan. || [TS. Ø]

Pambıglı sıf. 1- Pamuk olan, pamuk ekilmiş. 2- Pamuğu olan, içinde pamuk olan, pamuklu. || [TS. Ø]

Pambıgtemizleyen sıf. Toplanmış pamuğu çigitlerinden ve içindeki yabancı maddelerden ayıran, temizleyen. || [TS. Ø]

Pampağ sıf. ve is. 1- Korkak, çekingen, cesaretsiz. 2- Kayıtsız, tembel, beceriksiz. || [TS. Ø], {TS.→beceriksiz, cesaretsiz, çekingen, kayıtsız, korkak}

Panelli sıf. Panel duvarlarla yapılmış. || [TS. Ø]

Pansionat sıf. ve is. fr. 1- Herhangi bir yerde yaşayan kimsenin her şeyinin karşılanması. 2- Tatile gidenlerin geceleme, otomobillerini park etmesine cevap veren otel türü. || [TS. Ø]

Pantéist sıf. yun, Panteizm taraftarı. || [TS.panteist] s. *fel.* Panteizm yanlısı.

Papağlı 1- sıf. Başında başlık, kalpak olan, kalpaklı.//zar. Kalpaklı bir şekilde. 2-bak. **Başıpapağlı.** || [TS. Ø], {TS.→kalpaklı}

Papağlıg sıf. Kalpak yapmaya yarar, kalpaklık. || [TS. Ø], {TS.→kalpaklık}

Papağsız sıf. Başında kalpak, başlık olmayan, kalpaksız. || [TS. Ø]

Papırosçu sıf. Sigara satan kimse. || [TS. Ø]

Papırosdolduran sıf. Sigara kağıtlarına tütün dolduran.//is. Sigara kağıdına tütün dolduran makina. || [TS. Ø]

Para¹ is. far. 1- Bir parça, bir lokma, yarım veya bir şeyin yarısı.//Parca. Bir para Bazı, bazısı. 2- Rakamlardan sonra ve "kend" sözünden önce kullanılır, parça, tane anlamında.

Para-para sıf. Parça parça, kesik kesik. **Para-para étmek (élemek)** Parça parça etmek, kesik kesik yapmak, lokma lokma etmek; parçalamak, doğramak, kesmek. **Para-para olmağ** Parça parça olmak. || [TS. Ø], {TS.→parçalı}

Parabolik sıf. yun. Parabol şeklinde olan. || [TS.parabolik] s. *mat.* Parabol biçiminde olan, parabolle ilgili.

Paradırnağ sıf. zool. Çift tırnaklı hayvan. || [TS. Ø]

Paradoksal sıf. yun. Normal olmayan, akla uymayan, inanılmayan. || [TS.paradoksal] s. Aykırı düşünce niteliğinde olan.

Parafinli sıf. Birleşiminde parafin olan, parafin sürülmüş, parafin emdirilmiş. || [TS.parafinli] s. 1. Birleşiminde parafin bulunan. 2. Parafine batırılmış.

Paralél sıf. yun. 1- Yan yana, aynı uzaklığı muhafaza ederek birleşmeden uzayıp giden çizgilerin hâli ve her biri, müvazi.//is. Paralel çizgi. 2- coğ. Ekvatora paralel olarak çizildiği

kabul edilen çemberlerden her biri. 3- Mukayese, kıyas. || [TS.parelel] s. 1. Yan yana ve birbirini kesmeden, birbirine kavuşmadan uzanıp giden (şeyler), koşut, muvazi: "*Bu, Çal Dağı'nın koyu mor sırtlarına paralel uzun ve yüce bir dağ.*" -H. E. Adivar. 2. is. astr. Yerküresi üzerinde çizildiği var sayılan, ekvatora paralel çemberlerden her biri. 3. is. mat. Bir dönel yüzeyin, eksene dik bir düzlemle kesiti: *Her paralel bir çemberdir. *parelel akım, paralel kaidesi, paralelkenar, paralel yüz*

Parasız sif. Parası olmayan, fakir.//Bedava. || [TS.parasız] s. 1. Parası olmayan. 2. Yoksul: "Parasız günlerinde canı bin bir çeşit şeyler isteyerek ruhu... yoksulluğun acısını bin bir kere duyardı." -A. Ş. Hisar. 3. Para verilmeden elde edilen, bedava: *Parasız sinema. "İlk öğretim... Devlet okullarında parasızdır."* -Anayasa. 4. zf. Para verilmeksizin, parasız olarak, bedavadan, bedava. **parasız pulsuz, parasız yatılı*

Parça¹ is. 1- Parçalanmış, kırılmış, yırtılmış bir şeyin küçük bir hissesi, bölümü.//çöp, kırıntı. 2- Bir eserin, konuşmanın belirli bir kısmı, bölümü. 3- "Bir" sözü ile: Bir parça Biraz, bir lokma, azıcık. **Parça-parça** zar. ve sif. Kırık kırık, lokma lokma, ufak ufak.//Yırtık yırtık. || [TS.Ø], {TS.→ufak ufak}

Parça-tike sif. Parça, lokma, kırılmış bir parça, küçük parça. || [TS.Ø]

Pardağlayıcı 1- sif. Perdahlama işini yapan; perdahlayan, cilalayan. 2- bak. **Pardağçısı**. || [TS.Ø]

Pardağlı sif. Üzerinde perdah olan; cilalanmış, parlatılmış. || [TS.perdahlı] s. Parlatılmış, perdah edilmiş.

Parıltılı sif. Parıltısı olan, parlayan, ışık saçan. || [TS.parıltılı] s. Parlaklığı olan, parıldayan, ışıltılı, yalabık.

Parıklı sif. Takma saçlı, peruklu, peruk takmış. || [TS.Ø]

Parlak sif. 1- Parlayan, ışık saçan, ışılan, parlak.//Işıklı.// Şeffaf ve berrak, parlayan, ışık saçan, saf. 2- mec. Çok güzel, gözalıcı, unutulmaz, eşsiz.//mec. Çok büyük, başarılı, şanlı.//mec. Muhteşem, şahane. || [TS.parlak] s. 1. Parlayan, ışıldayan: *Parlak bir maden. "Siyah, çıplak dallarda henüz kuruyamayan su damlaları parlak, mavi birer boncuk gibi parlıyordu."* -H. E. Adivar. 2. Temiz ve ışıklı: *"Sabahleyin gökyüzü parlak, ufuk açıldı / Güneşli bir havada yayılımız yola çıktı."* -F. N. Çamlıbel. 3. Göze çarpmak kadar başarılı: *Parlak bir düşünce. Parlak bir yönetici. "Birinci İnönü Harbini parlak bir zaferle kazandık."* -A. Gündüz. 4. kaba Yüzü güzel (oğlan).

Parlaméntli sif. Parlamentar sisteme dayanan. || [TS.Ø]

Parlayıcı sif. Parlak, parlayan, parıldayan. || [TS.Ø], {TS.→parlak}

Partiyalı sif. Rus Komünist Partisi üyesi.//Komünist Partisi'nin prensiplerine ve emirlerine uygun olan, cevap veren.//is. Parti üyesi. || [TS.Ø]

Partiyasız sif. Parti üyesi olmayan, partiye ait olmayan. || [TS.Ø]

Partladıcı sif. Patlatma işiyle uğraşan kimse, patlatıcı, patlatmak için gereken. || [TS.Ø]

Partlağ sif. Patlatılmış, patlak, patlatılmış hâlde olan. || [TS.patlak] s. 1. Patlayarak açılmış, yırtık, yarık: *Patlak davul.* 2. is. Patlamış yer: *"Karşısındakini kalpağından taa patlakları gözüken kunduralarına kadar bir süzdü."* -Ö. Seyfettin. 3. bk. galon. **patlak vermek** gizli kalması istenen veya beklenmedik bir olay, ansızın ortaya çıkmak: *"Kim bilir belki o zamana kadar savaş da patlak verecek."* -Y. K. Karaosmanoğlu. *"İlk önce bende patlak veren bu hoşnutsuzluk, yavaş yavaş başka yerlerde de görünmeye başlamıştı."* -R. N. Güntekin. **patlak göz*

Partlayan sif. 1- bak. **Partlayıcı**. 2- Patlayış sonunda telaffuz olunan. || [TS.Ø]

Partlayıcı sif. Patlayan, patlatıcı, patlamaözelliği taşıyan. || [TS.patlayıcı] is. ve s. Patlama özelliği olan (madde). **patlayıcı ünsüz*

Pasağlı sif. kon. Kirli, isli. || [TS.pasaklı] s. Giyimine veya eşyanın temizliğine, düzenine önem vermeyen, çapaçul.

Pasibansız sif. esk. Nöbetçisi olmayan, gözcüsü olmayan. || [TS.Ø]

Paslanmış sif. Pas bağlamış, pas tutmuş, üzeri pasla kaplanmış. || [TS.Ø], {TS.→paslı}

Paslı sif. Paslı olan, pas tutmuş, pas bağlamış.//mec. Paslanmış, çalışmamış vs. || [TS.paslı] s. 1. Üzerine pas oluşmuş, pas tutmuş, paslanmış: *"Duvarlarında ağır ve büyük paslı kılıçlar, kalkanlar, zincirler asılı dururdu."* -Y. K. Beyath. 2. tıp Hastalık dolayısıyla dilin beyaz tabakayla paslanmış olması. 3. mec. Huzursuz, sıkıntılı, üzgün, kararsız: *"Bir haftadan fazla süren yağmurlardan, rutubetten içinde paslı, kapanık ve sıkıntılı bir duygu belirmiş."* -H. E. Adivar.

Passiv² fr. 1- sif. Faaliyetsiz, kendiliğinden hareket etmeyen, hareketsiz. 2- is. gram. Fiilin pasif, bilinmeyen şekli. **Passiv seçki hüğüğü** Vatandaşların temsilcisi olan devlet organlarına seçilme hakkı. || [TS.pasif] s. 1. Bir şeye karşı tepki göstermeyen, etkinliği olmayan, başkasının etkisine katlanan, edilgin: *"Yalnız müdafaa hâlinde ve pasif bir mücadeleyi sevdiğini zannettim."* -P. Safa. 2. gr. Edilgen. 3. is. tic. Bir mal varlığı üstünde etki yapan, para ile değerlendirilebilir borç ve yükümlülüklerin toplamı. 4. s. Çekingen, durgun: *"Dolmabahçe,*

bir sis bulutu gibi silik, sessiz ve pasif, âdeta varlığından utanır gibi uzanmaktadır." -H. Taner. *pasif korunma

Pastérize sif. fr. 100°yi geçmemek şartıyla ısıtıldıktan sonra birden soğutmak suretiyle mikropları kırılmış bulunan. **Pasterize édilme** (olunmağ) **Pastörize édilme**, mikroplardan arındırılmak. Pasterize olunmuş **Pastörize** olunmuş, mikropları kırılmış. || [TS.pastörize] s. Özel aletlerde 75° C ye kadar ısıtılarak birdenbire soğutulmak yoluyla, içindeki mikropları öldürülmüş olan (süt, bira vb.). **pastörize etmek** (süt vb. için) mikroplardan arınmış duruma getirmek.

Pastoral is. ve sif. 1-14-18. yüzyıllar arasında Avrupa edebiyatında ve sanatında tabiat, kır ve çoban hayatını konu edinen akım. 2- Bu akıma ait olan. || [TS.pastoral] s. ed. ve müz. Kır hayatını ve törelerini anlatan: *Pastoral manzume*. *pastoral oyun

Paténtli sif. Patenti olan. || [TS. Ø]

Paténtsiz sif. Patenti olmayan. || [TS. Ø]

Patoloji sif. yun. 1- Potolojiye (patolojiya) ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø], {TS.→patolojik}

Patriarx is. ve sif. yun. Kabile toplumlarında kabile başkanı. 2- Ortodoks ve bazı doğu kiliselerinde en büyük ruhani reis ve bu reisin taşıdığı rütbe, patrik. || [TS. Ø]

Patronlu sif. Mermisi olan, mermili, dolu. || [TS. Ø], {TS.→kurşunlu}

Patronsuz sif. Mermisi olmayan, boş. || [TS. Ø], {TS.→kurşunsuz}

Paydar is. ve sif. far. klas. Kalıcı, devamlı, sabit, sürekli. **Paydar olmağ** Sabit olmak, devamlı olmak, devam etmek. || [TS.payidar] s. esk. Kalımlı, kalıcı, sabit: "*Böyle bir siyaset, sabit ve payidar bir menbada çıkar.*" -M. Ş. Esenal. **payidar olmak** kalmak, yok olmamak, yaşamak: "*Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar olacaktır.*" -Atatürk.

Payızlığ sif. Sonbahara, sonbahar mevsimine ait, sonbahar için ayrılmış, sonbahara yetecek kadar.//Sonbahar olgunlaşan veya sonbaharda açan. || [TS. Ø]

Paylı-lüslü sif. ve zar. kon. Pay getiren veya götüren; elinde payla gelen veya yola vurulan. || [TS. Ø]

Pazşekilli sif. (Paza) kazığa benzeyen, kazık gibi ucu sivri. || [TS. Ø]

Pédagoji sif. 1- Eğitimsizlikle, terbiyecilikle ilgili olan, ona ait olan.//Eğitimsizler, öğretmenler yetiştiren. 2- Eğitimsiz, terbiyecilikle ilgili olan. || [TS. Ø], {TS.→pedagojik}

Pédant sif. ital. Resmîyetçi, çok küçük teferruatlar üzerinde duran. || [TS. Ø], {TS.→kaideci, kuralcı, titiz}

Pejmürde sif. far. Rengi solmuş, perişan, morali bozuk. || [TS.pejmürde] s. 1.Eski püskül, yırtık. 2. Dağınık, perişan: "*Bütün kasaba ahalisi gibi burnun da üstü başı pejmürde idi.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Pele sif. Yassı, enli (boynuz, bıyık), pala. || [TS. Ø]

Pelebiğ(lı) sif. Palabıyık(lı), pala bıyıkları olan kimse. || [TS.pala bıyık] is. 1.Gür, uzun, yanaklara doğru kıvrık bıyık: "*Her şeyden önce, pala bıyıkları ile meşhur, popüler bir yazar.*" - H. Taner. 2. s. Pala bıyıkları olan, pala bıyıklı.

Peleğulağ(lı) sif. İri, yassı kulaklı. || [TS. Ø]

Pelengi sif. Rengarenk, üzerinde benekleri olan. || [TS. Ø], {TS.→rengârenk, renk renk}

Peltek sif. Dilini dişleri arasına alarak konuşan ve bundan dolayı bazı harfleri (r, l, vs.) doğru düzgün telaffuz edemeyen. || [TS.peltek] s. 1. Dilini dişlerinin arasına alır gibi konuşan ve bu yüzden s, z gibi sesleri kusurlu söyleyen: "*Çiçekleri sulayan Mürüvvet bacının peltek konuşmasını dinleyip, yengesiyile bahçede akşam çayını içerken...*" -A. İlhan. 2. (konuşma için) Tutuk, titretilmiş bir biçimde: "*Hafif peltek, bozuk diksiyonuyla tiyatrodan tutunamazdı.*" -N. Cumalı. **peltek diş ünsüzü*

Penbe sif. Beyaz karıştırılmış açık kırmızı. renk, pembe. || [TS.pembe] is. 1.Beyazla biraz kırmızının karışmasından oluşan açık renk. 2. s. Bu renkte olan. **pembe görmek** çok iyimser olmak, her şeyi iyimser bir gözle görmek. **pembe gemre, pembekurt, pembezar*

Pence is. far. 1- El ayası ve parmakların ta tamamına verilen ad, pençe.//Hayvanların ön ayak parmakları ve tırnakları. 2-Ayağın tabanın dışında kalan ve parmakların da dahil olduğu kısım.//Ayak-kabı altının aynı bölümü. 3- Bir elin tuttuğu kadar tahıl, ot vs.//Bir tutam. 4- Kültivatör vs. de toprakta küçük kanallar açan, toprağın altına girerek onu çeviren kısım. 5- mec. Kuvvet, güç; mengene.Pencesinden gurtarmağ(hilas olmağ) Elinden kurtulmak, hür olmak. **Pence-pence** sif. Üzerinde pençe şeklinde süsleri olan, nakışları olan. **Pence-penceye gelmek** bak.Penceleşmek. || [TS. Ø]

Pencekli sif. Üzerinde ceketli olan, ceketli. || [TS. Ø]

Pencereli sif. Penceresi olan.//kon. Teneffüslü, arası olan. || [TS.pencereli] s. Penceresi olan: "*O sekiz pencereli odayı bir türlü açamadı.*" -R. H. Karay.

Penceresiz sif. Penceresi olmayan. || [TS. Ø]

Perakende zar. ve sif. (ar. 1- Bir yerde ve muntazam surette olmayan, dağınık, karmakarışık. **Perakende düşmek** (olmağ) Dağılmak, dağınık hâle gelmek, darmadağın olmak. 2- Dağınık, perişan. **Perakende satış** tic. Teker teker, azar azar satış, toptan olmayan

satış. || [TS.perakende] s. esk. 1. Düzenli olmayan, ayrı ayrı, dağınık, perişan: "*Geçen gün İzmir sokaklarında perakende bir askere tesadüf etmişler.*" -F. R. Atay. "*Tiyatro müzesi konusunda gerçi bizden çok önce de bazı perakende teşebbüsler olmamış değildi.*" -H. Taner. 2. Malların teker teker veya birkaç parça durumunda azar azar satılmasına dayanan (satış biçimi), toptan karşısı. 3. Bu biçimde alınan veya satılan.

Perdearası sınıf. Perdeler arasında olan (sahne eserinde). || [TS. Ø]

Perdeli sınıf. 1- Perdesi olan, perde örtülmüş, perde asılmış. 2-Sayılardan sonra gelerek bir sahne eserinin kaç perdeden oluştuğunu bildirir. 3- zar. Aradaki sayıya, hürmete, sınıra, haya ve edep kurallarına riayet ederek, uyarak. 4- mec.

Açık olmayan, üstü kapalı. || [TS.perdeli] s. 1. Perdesi olan veya perde ile örtülü bulunan. 2. Duvaklı. 3. müz. Perde sağlamak için parmaklarla basılacak yerleri olan (çalgı): *Fagot, perdeli bir çalgıdır. *perdeli pilâv*

Perdilik sınıf. Perdi (mertek) için yararlı bu gaye için yontulup, soyulup hazırlanmış. || [TS. Ø]

Pereğulağ sınıf. bak. Sallağgulağ. || [TS. Ø], {TS.→haysiyetsiz}

Perekli sınıf. Üzerinde perek olan, perek yapıştırılmış veya serpilmiş. || [TS. Ø]

Peren-peren sınıf. Dağınık hâlde, dağınık.

Peren-peren düşmek (olmağ) Birbirini kaybetmek, her biri bir tarafa düşmek, dağılmak, darmadağın olmak. **Peren-peren salmağ (étmek)** Birbirinden ayrı düşürmek, birbirinden ayırmak, her birini bir tarafa atmak, dağıtmak. || [TS. Ø], {TS.→dağınık}

Pergar² sınıf. far. Becerikli, beceren, usta. || [TS. Ø], {TS.→becerikli, mahir, usta}

Pericamal sınıf. far. ve ar. bak. Periüz(lü). || [TS. Ø]

Periçöhre sınıf. bak. Periüz(lü). || [TS. Ø]

Perisima sınıf. far. ve ar. bak. Periüz(lü). || [TS. Ø]

Perişan sınıf. ve zar. far. 1- Dağınık, karmakarışık, düzensiz. **Perişan étmek** Darmadağın etmek, her birini bir tarafa dağıtmak. **Perişan olmağ** Darmadağın olmak, her biri bir tarafa dağılmak, dağılmak. 2- Gamlı, kederli, üzgün. **Perişan étmek** Çok üzmek, kederlendirmek. **Perişan olmağ** Gamlanmak, kederlenmek, çok üzölmek. || [TS.perişan] s. 1. Dağınık olma durumu, dağınık, düzensiz, karmakarışık: "*Ne kadar toplasan perişandır / Toplanır saçlarını dağılmak için.*" -C. Şehabettin. 2. Acınacak durumda olan, zavallı: "*Omuzlarındaki çamurlu tüfeklerin altında iki büklüm olmuş, yorgun ve perişan ağır ağır yürüyorlardı.*" -Ö. Seyfettin. **perişan étmek** 1.

dağıtmak, düzenini bozmak; 2. acınacak duruma getirmek: "*Sonra, fena ruhlu güzel yüzün de, insanı perişan eden sihri de inkâr etmeyeceğim.*" -S. F. Abasıyanık. **perişan olmağ** dağılmak, düzeni bozulmak: "*Bir sürü lâf edildikten sonra facia başlayacak tabii aile perişan olacak.*" -H. E. Adıvar. 1. acınacak duruma gelmek: "*Vallahi meydan dayağı yesem bu kadar perişan olmazdım.*" -R. N. Güntekin.

Periüzlü sınıf. şair. Periye benzeyen, peri gibi güzel. || [TS. Ø]

Perli sınıf. 1- Kanatlan olan. 2- Pervanesi olan. || [TS. Ø], {TS.→pervaneli}

Pérmanént sınıf. lat. Ardı arkası kesilmeden devam eden, daimi, sürekli. || [TS. Ø], {TS.→devamlı, daimî, sürekli}

Pérpéndikulyar sınıf. lat. Şakuli, dikey, amudi, düşey. || [TS. Ø], {TS.→amudî, dikey, düşey, şakuli}

Pérspektiv sınıf. fr. 1- Eşyayı belirli bir noktaya göre uzaklıklarını ve konumunu belirtecek şekilde tasvir etme. 2- Uzak bir yerden görölen manzara, tabiat. 3- mec. Gelecekle ilgili plan, düşünölen, göz önünde bulundurulan, tahmin edilen, beklenen şey; gelecek. 4- Pérspektivde sekinde: Gelecekte, önde. || [TS. Ø]

Pérspektivli sınıf. 1- Geleceğı olan, gelişmeğe müsait. 2- Perspektifi çizilen, canlandırılan. || [TS. Ø]

Pérspektivsiz sınıf. Geleceğı olmayan, gelişmeğe durumu müsait olmayan. || [TS. Ø]

Pert sınıf. Morali bozuk, perişan, bir şeye inciyerek bozulmuş, üzölmüş, meyas olmuş, kırılmış, kırgın. **Pert étmek** Bir şey söyleyerek moralini bozmak, utandırmak veya kalbini kırarak bozmak, incitmek. **Pert olmağ** bak. **Pertleşmek.** **pert-pert** zar. Bozuk hâlde, kırgın, incimüş durumda. || [TS. Ø], {TS.→keyifsiz, kırgın, kırık, meyas, üzgün}

Pertöv² sınıf. far. Nizamsız, intizamsız, düzensiz, kayıtsız.// Rahatsız; rahatlık, sakinlik nedir bilmeyen, devamlı çalışıp çabalayan kimse. **Ağızdan pertöv** bak. **Ağızpertöv.** || [TS. Ø], {TS.→çalışkan, düzensiz, intizamsız, kayıtsız}

Pesmende sınıf. far. kon. Uyuyup kalmış, satılmayan, İşe gitmeyen, fazla kalan. || [TS. Ø]

Peşekar far. 1- is. Sanatkar, sanatçı. 2-sıf. Bir işi, meşguliyeti, faaliyetini kendine meslek edinmiş. || [TS. Ø]

Pétrografik sınıf. yun. Jeolojinin dağ katmanları, taşları ve onlarla ilgili mineral ve kimyevi bilgileri Öğrenme ile ilgili olan. || [TS. Ø]

Péyda sınıf. far. Belli, açık, meydanda, zahiri; aşikar. **Peyda étmek (élemek)** Ortaya çıkarmak, göstermek, zahir etmek. **Péyda olmağ** Ortaya çıkmak, zahir olmak, görünmek. || [TS.peyda] s. Belli, açık.

Péyinli sızf. Hayvan gübresi serpilmiş, dökülmüş, atılmış. || [TS. Ø]
Péyinsepen sızf. Ekim yapılacak tarlaya hayvan gübresi serpmek için kullanılan. || [TS. Ø]
Pezeveng sızf. Büyük, cüsseli, kaba saba görünüşlü. || [TS. Ø]
Pıçılıtlı sızf. ve zar. Fısıltı İle, yavaşça söylenen, fısıldanan. || [TS. Ø]
Pıçhapıç zar. ve sızf. bak. Pıç-pıç. || [TS. Ø]
Pıç-pıç zar. ve sızf. Yavaşçadan, fısıltı hâlinde, fısıltı şeklinde, // is. Fısıltı hâlinde konuşma. || [TS. Ø]
Pırpız sızf. Dik vaziyette, diken diken, diken şeklinde duran (saç vs.). || [TS. Ø], {TS. → diken diken}
Pırtlağ sızf. Dışarı fırlamış hâlde olan, yuvasından fırlamış durumda olan; öne çıkmış. || [TS. pırtlak] s. 1. Pırtlamış, dışarı fırlamış, patlak: "Zati Bey ellerini çırptı, pırtlak gözülü hafıye odaya girdi." -H. E. Adıvar. 2. Kolayca kabuğundan dışarı çıkabilen: *Pırtlak üzüm.*
Pırtlaşğ sızf. Birbirine geçmiş, dolaşmış, karışmış şeyin hâli. **Partlaşğ düşmek a-bak.**
Pırtlaşmağ. 2- Dolaşmak, birbirine geçmek. || [TS. Ø], {TS. → dolaşık}
Pıtırğanlı sızf. Pıtıraklı. || [TS. Ø]
Pilekli sızf. Üzerine süs için küçük pullarla süslenmiş şey, pul işlenmiş, pullu. || [TS. Ø], {TS. → pullu}
Pilleli sızf. 1- Rakamlardan sonra gelerek merdivenin kaç basamak olduğunu gösterir. 2- Birkaç basamaktan ibaret olan, basamakları olan. || [TS. Ø], {TS. → basamaklı}
Pineçi sızf. ve is. Ayakkabı tamircisi. || [TS. Ø]
Pinti sızf. 1- Üstüne başına, temizliğine önem vermeyen; eli yüzü, elbisesi veya vücudu kirli, pasaklı. 2- mec. İntizamsız, nizamsız; temiz, düzenli iş yapmayan. || [TS. pinti] s. Aşırı derecede cimri, kısmık.
Pipikli sızf. İbikli, ibiği olan (tavuk, kuş). || [TS. Ø], {TS. → ibikli}
Piramidal sızf. Piramit şeklinde, piramide benzeyen. || [TS. Ø], {TS. → piramitsi}
Pirani sızf. far. İhtiyar, yaşlı, nurani, aksakal. || [TS. Ø], {TS. → ihtiyar, nurani, yaşlı}
Pis sızf. 1- Kötü durum ve özelliklere malik olan, verilen görevleri yerine getirmeyen, arzulanan şekilde hareket etmeyen, kötü şeyler yapan; fena. // Kendi vazifesini iyi bilmeyen, tecrübesiz. // Etrafindakilere karşı kötü hareket eden, kaba. 2- Kötü, alçak, rezil, şerefsiz, namert. // Ahlâksız, liyakatsiz, yaramaz, kusurlu. // is. Kötü kimse. 3- Ezici, üzücü, sıkıcı, ağır, kötü, hoş gitmeyen. // Menfi. **Pis ağız** Küfürbaz, ağız bozuk, geveze. **Pis göz** Nazarı dokunan, kötü nazarlı. **Pisine gelmek** Hoşuna gitmemek, sinir etmek. || [TS. pis] s. 1. Leke, toz

veya kirle kaplı olan, kirli, iğrendirici, murdar, mülevves. 2. Kendinde pislik olan veya pislenmiş olan: *Lâğım suları pistir.* 3. *mec.* Beğenilmeyecek durumda olan, kötü, zararlı: *Öyle bir pis huyu var ki... "Şu pis dünyanın acularında bile öyle bir tat var ki, her şeye razıyım."* -R. N. Güntekin. 4. Kendinde pislik veya kir olmamasına rağmen bazı sebeplerden dolayı iğrenilen: *Şu peynir pistir, kenarını fare yemiş.* 5. Çirkin, sevimsiz olan: "Sanki bu yorganın altında kertenkele, yılan, kurbağa gibi pis, ıslak bir hayvan vardı." -Ö. Seyfettin. "Demin o pis, ukalâ suratıyla sırta sırta yanıma yaklaştı." -R. N. Güntekin. 6. (söz için) Dinleyenleri utandıracak durumda olan: *Pis sözler.* 7. İçinden çıkılması çok güç, karışık: *Pis bir iş.* **pis bıyık, pisboğaz, pisboğazlık, pis lâkırdı, pis söz, pis su, pis su borusu, pis su tesisatı*

Pisfikirli sızf. far. ve ar. Kötü düşünceli. || [TS. Ø]

Pisxasseli sızf. far. ve ar. 1- Kötü huylu, karakterli. 2- Kötü huylu tümör. || [TS. Ø], {TS. → habis, kötücül}

Pisniyyetli sızf. Kötü niyetli, arzusu, niyeti, gayesi, iyi olmayan, kötü olan. || [TS. Ø]

Pis-pis sızf. bak. Pis. || [TS. Ø], {TS. → pis}

Pistonlu sızf. Kapsül takılmış, kapsüllü. || [TS. pistonlu] s. 1. Pistonu olan. 2. *mec.* Arkalı, iltimaslı: "Bu merdiven, pistonlu bir memuriyet olabilir, zengin bir evlilik olabilir." -H. Taner.

Pişraz sızf. far. mah. Yeni olgunlaşan. || [TS. Ø]

Piyada zar. far. 1- Yaya. 2- sızf. Yaya yapılan, yaya gidilen. 3- is. Binek yerine yaya giden kimse. 4- is. Yaya asker, piyade asker. // is. Piyade ordu, yaya ordu. 5- is. Satranç oyununda piyon. 6- *mec.* sızf. Okuma yazması zayıf, kültürsüz, bilgisiz. **Piyada çeyirtke** Küçük, kanatsız çekirge. || [TS. piyade] s. || [TS. piyade] is. ask. 1. Yaya savaşan askerlerin oluşturduğu sınıf: *Genellikle piyadeler savaşta en önde giderler.* 2. ask. Bu sınıftan olan asker: "Sınıfımda piyade birincisi olarak çıktım." -Ö. Seyfettin. 3. Piyon. 4. Bir çift kürekle yönetilen bir tür hafif kayık. 5. s. esk. Yaya.

Piyalegöz(lü) sızf. Gözleri büyük ve yuvarlak olan. || [TS. Ø]

Piyan is. ve sızf. rus. kon. Sarhoş. **Piyan olmağ** İçip sarhoş olmak. || [TS. Ø], {TS. → sarhoş}

Piyli sızf. 1- Yağlı, şişman. 2- Yağlı, çok yağlı olan. 3- Birleşiminde yağ (iç yağ) olan, iç yağ karıştırılmış. 4- *mec.* Şişman, büyük, yağ bağlamış. || [TS. Ø], {TS. → şişman, yağlı}

Pisiz sızf. 1- Zayıf, yağlı olmayan. 2- Yağsız (et vs.). || [TS. Ø], {TS. → yağsız, zayıf}

Planlı sızf. Önceden planlaştırılmış şekilde icra edilen, planı olan. || [TS. plânlı] s. 1. Belirli bir plâna göre yapılan, yürütülen, düzenlenen:

Plânlı hareket. Plânlı kalkınma. "Okulla anlaşılıp genç atletizm takımını plânlı şekilde hazırlamaya bakmalı." -H. Taner. 2. Önceden belirlenerek yapılan, ölçülü, hesaplı. **plânlı büyüme, plânlı ekonomi*

Plansız sınıf. Önceden kararlaştırılmayan, plana dayanmayan.//Sistemsiz, intizamsız. || [TS.plânsız] s. 1. Belirli bir plânlı olmayan. 2. *mec.* Önceden düşünülme, ölçsüz, hesapsız. **plânsız programız*

Plaskartlı sınıf. Plaskartı (makbuzu) olan. 2-Bu makbuz gereği yolcuya verilen yer. || [TS. Ø]

Plastik sınıf. yun. 1- Heykelcilik sanatıyla ilgili.//Dış hacmi, ahenkliliği, muntazam-lığı ile ilgili olan. 2- İnce, muntazam, güzel. 3- Baskı yapıldığında, işlendiğinde her türlü şekli alan ve bu şeklini devamlı muhafaza eden sentetik madde. **Plastik kütle** Isı karşısında kolaylıkla şekillenen sentetik veya organik madde. 4- tıp. Vücuttaki görünüş kusurlarını düzeltmek için yapılan ameliyat. || [TS.plâstik] s. 1. Biçim vermeye elverişli olan. 2. *is.* Organik ve sentetik olarak yapılan madde. 3. Bu maddeden yapılan. **plâstik ameliyat, plâstik boru, plâstik cam, plâstik cerrahî, plâstik sanatlar, plâstik tutkal*

Platonik sınıf. yun. 1- Platonizm felsefesi ile ilgili olan. 2- bak. Eflatun. || [TS.plâtonik] s. Gerçekte var olmayan, düste kalan, hep öyle kalması istenilen (sevgi ve ilgiyi belirtmek için kullanılır): "*Ona duyduğu ilgi olsa olsa plâtonik bir ilgi olacaktır.*" -H. Taner. "*Bir cana sığdırmışız dünyayı bütün / Aşkımızı sorarsanız, plâtonik.*" -F. Halıcı.

Plénar sınıf. lat. Herhangi bir teşkilatın idarecilerinin ve üyelerinin katılımı ile yapılan. || [TS. Ø]

Plomblu sınıf. 1- Mühürlü, mühür vurulmuş. 2- Doldurulmuş (diş) "özel madde ile". || [TS. Ø], {TS.→mühürlü}

Plombsuz sınıf. Mühürsüz, mühürü olmayan.//Dolgusu olmayan. || [TS. Ø], {TS.→mühürsüz}

Plutokratik sınıf. yun. Plutokrasi ile ilgili olan. || [TS. Ø]

Pnévmatik sınıf. yun. Basınçlı hava ile hareket eden.//Basınçlı havanın gücü ile yapılan. || [TS. Ø]

Podagrah sınıf. Kireçlenme hastası. || [TS. Ø]

Poétik sınıf. yun. 1- Şiirle ilgili.//Şiire has olan. 2- Şairlik yeteneği ile ilgili olan; bedii. 3- Estetik; güzel. || [TS. Ø], {TS.→estetik, güzel, şiirsel}

Poğonlu sınıf. Apoletli. || [TS. Ø]

Poladeritme sınıf. ve *is.* Çelik üretmek için gereken, kullanılan. || [TS. Ø]

Poladı sınıf. Çelik renkli, çelik renginde olan. || [TS. Ø]

Poladyayan sınıf. Çeliği yayararak tabaka hâline getiren. || [TS. Ø]

Polifonik sınıf. yun. Çoksesliliğe ait olan. || [TS.polifonik] s. müz. 1. Çok seslilikle ilgili, çok sesliliğe ilişkin. 2. *mec.* Çok yönlü: "*...sosyal sorunları da insan sorunları ışığında ele alan çok polifonik bir yaklaşımı vardı.*" -H. Taner.

Poliglot *is.* ve sınıf. yun. Çok dil bilen kimse. || [TS. Ø]

Poligrafik sınıf. yun. Matbaacılık sahasıyla ilgili, ona ait olan. || [TS. Ø]

Politéxnik sınıf. yun. 1- Teknolojinin çeşitli sahalarına ait olan, onlarla ilgili olan. 2-Teknik okul esasına göre kurulmuş, oluşturulmuş. || [TS. Ø]

Polyakca sınıf. ve zar. Lehçe, leh dilinde. || [TS. Ø]

Pomadalı sınıf. Bu madde sürülmüş, sürmüş, kullanmış, krem sürmüş, kremli. || [TS. Ø]

Populyar sınıf. lat. 1- Anlaşılır, sade bir dille yazılmış; anlamı, ifade tarzı sade olan. 2- Meşhur, geniş kitlelerin rağbetini kazanmış.// Geniş bir alana yayılmış, popüler. || [TS.popüler] s. 1. Halkın zevkine uygun, halk tarafından tutulan. 2. Herkesin tanıdığı: "*Her şeyden önce, pala bıyıkları ile meşhur kırk, kırk iki yaşlarında popüler bir yazar.*" -H. Taner.

Portatif sınıf. fr. Kolaylıkla taşınabilir, sökülüp takılabilir; sabit olmayan, seyyar || [TS.portatif] s.1. Kolay taşınabilen, katlanarak taşınabilir duruma getirilebilen, seyyar: "*Bir köşede portatif bir çadır karyolası, bir küçük masa vardı.*" -S. F. Abasıyanık. "*Karaköse'ye orta bir boy bavul, bir de yatağını, portatif karyolasını yerleştirdiği hurçla gelmişti.*" -N. Cumalı. 2. Sökülüp başka yerde kurulma imkânı bulunan: *Portatif ev.*

Portfelli sınıf. Elinde portföy olan, portföylü. || [TS. Ø]

Portfelsiz sınıf. Elinde portföy olmayan, portföysüz. **Portfelsiz nazir** Bazı ülkelerde devlet İdaresinin bir sahasında vazife yürütmeyen, ancak özel vazifeleri, verilen görevleri yapan bakan. || [TS. Ø]

Portuğalca sınıf. ve zar. Portekiz dilinde. || [TS. Ø]

Potaboy(lu) sınıf. kon. Kısa boylu, ancak şişman, dolgun. || [TS. Ø], {TS.→tıknaz}

Poténsial *is.* lat. 1- fiz. Belirli noktada bir şeyin enerjisini, gerginliğini vs. gösteren miktar. 2- *mec.* Belirli bir gaye, iş için gereken sarfların, vasıtaların toplamı. 3-sif. Ortaya çıkabilen, er veya geç kendini gösterebilen güç; potansiyel güç, Kuvvet. || [TS.potansiyel] s. 1. Varlığı, gücü ortaya çıkmamış olan, gizil. 2. *is. fiz.* Gizil güç. **potansiyel farkı, potansiyel suçlu*

Pozğun sıf. 1- Ahlsız, kötü, düşük. 2- Bozulmuş, dağılmış, berbat durumda olan. 3- Perişan, kötü. || [TS.bozgun] *is.* 1. Bir toplulukta karşılıklı güvenin bozulması ile beliren karışıklık. 2. Yenilen bir ordunun, düzen bağıni yitirerek asker onurunun gerektirdiği bütün bağları bozması, hezimet: "*Bunlar, bozgun cephe dönüşü yanmaktan masun kalmış bu kasabaya, giderayak yangın ve yağma için uğramışlardı.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. "*Büyük bozgunundan sonra Şam istasyonunda bırakmaya mecbur olduğumuz en son vagonun bile içi mecdiye dolu idi.*" -F. R. Atay. 3. s. Bu durumda bulunan: *Bozgun ordu.* 4. Morali bozulmuş, çökmüş, yalın: "*Suratından bir bozgun sonrası umutsuzluğu aktıyordu.*" -A. İlhan. **bozguna uğramak** (veya vermek) yenilip perişan olmak, dağılmak, hezimete uğramak: "*Durdu ve bir anda bütün mukavemeti bozguna uğradı.*" -P. Safa.

Pozuğ sıf. 1- Bozulmuş, silinmiş, karalanmış. 2- Berbat, düzgün olmayan, tahrif edilmiş, düzgün telaffuz edilmeyen. || [TS.bozuk(I)] *s.* 1. Bozulmuş olan: "*Daracık ve bozuk kaldırımlardan çamurlu sular aktıyordu.*" -T. Büğra. 2. (bir organ) Görevini yapamaz duruma gelmiş: "*Ağzındaki birkaç bozuk dişten şüphe ettim.*" -R. N. Güntekin. 3. *mec.* Kızgın, sıkıntılı: "*Süleyman'ı adada yüzü o kadar bozuk ve korkunç buldu ki.*" -H. E. Adıvar. "*Baktık ki, suratın bozuk, vazgeçtik.*" -S. F. Abasıyanık. 4. Madenî, küçük değerli para: "*Hiç olmazsa birkaç kuruş bozuk ver!*" -M. Ş. Esendal. 5. *mec.* Kötümser, gergin, huzursuz, karışık: "*Bozgun sırasında Ankara'da meclisin havası pek bozuktu.*" -F. R. Atay. **bozuk çalmak** · *argo* canı sıkılmış, yüzü asılmış olmak. (birini) bozuk para gibi harcamak değerini düşürecek biçimde bir kimseden yararlanmaya kalkışmak. ***bozuk düzen, bozuk para**

Pozulmuş sıf. 1- Üzerinden çizgi çekilmiş; karalanmış, silinmiş. 2- *mec.* Normal hâlden çıkmış, nizamsız intizamsız hâle getirilmiş. 3- *mec.* Hastalanmış, durumu, hâli kötüleşmiş, üzgün, hiddetli. 4- bak. **Pozğun** 1. anlamda. || [TS. Ø]

Pöhrelî sıf. 1- Yeni filizi olan. 2- Çokça genç ağaçlar bitmiş, yeşermiş. || [TS. Ø]

Pratik¹ sıf. yun. 1- Pratiğe ait olan; tecrübî. 2- Vasıtasız bir işle uğraşan, bir işe veya şahsa rehberlik eden, önderlik eden, başkanlık eden. 3- Herhangi bir ilmi sahanın, bilim, teori vs'nin pratiğe tatbiki ile ilgili olan, ona dayanan. || [TS.pratik] *is.* ve *s.* 1. Teoriye dayanmayan, davranış ve uygulama ile ilgili olan, kılıklı, uygulamalı, tatbikî, amelî. 2. Kolaylıkla uygulanabilir, kullanışlı: "*Çok görmüş halk adamlarına muhsus pratik bir zekâsı vardı.*" -R.

N. Güntekin. 3. Bir şeyi yapma yöntemi veya biçimi, teamül. 4. Bir sanat ve bilim dalının ilkelerinin, kurallarının uygulanışı, kılı, uygulama, tatbik, amelîye.

Prédikativ sıf. lat. mant. gram. Kararın objesi konusunda söylenen fikre ait, düşünce ile ilgili./Yüklem fonksiyonunda olan. || [TS. Ø]

Primitiv sıf. lat. İlkel, iptidai, primitif, basit. || [TS.primitif] *is.* ve *s.* İlkel, iptidai.

Prinsipial sıf. lat. 1- Prensibe, ilkeye ait olan. 2- Prensipilere uyan, ilkelere göre hareket eden, prensipli. || [TS. Ø]

Prinsipli sıf. Prensipilere kesin olarak uyan, prensipli. || [TS. Ø]

Prinsipsiz sıf. Prensipilere uymayan, prensipsiz. || [TS. Ø]

Prizmalı sıf. Prizması olan, prizma ile donatılmış. || [TS. Ø]

Prizmaşekilli sıf. bak. Prizmavarı. || [TS. Ø]

Prizmavarı sıf. Prizma şeklinde olan, prizmaya benzeyen. || [TS. Ø]

Problématik sıf. yun. İspat edilmemiş, henüz çözülmemiş. || [TS.problematik] *is.* ve *s.* Problemlî, sorunlu.

Professionel sıf. yun. Bir işi kazanç sağlamak üzere meslek edinen kimse, profesyonel. || [TS.profesyonel] *s.* Bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan (kimse) meraklı, hevesli, amatör, özengen karşıtı: "*Gümrükte, profesyonel kaçakçı imişiz gibi, bavullarımızı didik didik aradılar.*" -H. Taner. (bir işin) profesyoneli olmak bir işin, bir uğraşın bütün inceliklerini veya açıklarını kavramış olmak.

Profilaktik sıf. yun. Profilaktikaya ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Prosésual sıf. lat. huk. Prosese, sürece, gidişata ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Psixi sıf. yun. Ruhî. **Psixi hücum** Psikolojik saldırı (düşmana). || [TS. Ø], {TS.→psikolojik, psişik, ruhî, ruhsal}

Psixiatrik sıf. yun. Ruh hastalıkları ile ilgili olan. || [TS. Ø]

Psixopatoloji sıf. yun. Psikopatoloji ile, akıl hastalıkları ile ilgili olan. || [TS. Ø], {TS.→psikopatolojik}

Psixotérapévtik sıf. yun. tıp. Psikoterapi ile ilgili olan, ona ait olan, akıl hastalıklarının psikolojik usüllerle tedavisi ile ilgili olan. || [TS. Ø]

Publisistik sıf. lat. Sosyal ve siyasi konularda yazılmış eserlere ait olan, onlarla ilgili olan. || [TS. Ø]

Puç sıf. 1- İçi harap olmuş, bozulmuş, içindeki tohumu bozulup yenmez hâle gelmiş (findık, ceviz vs.). 2- *mec.* Boş, hiç, fani, sonu olmayan. **Puç étmek** (élemek) Mahvetmek, hiç etmek. **Puç olmağ** Mahvolmak, hiç olmak. **Puçacı-**

harmağ bak. Puç étmek. Puça çıxmağ bak. Puç olmağ. || [TS. Ø], {TS.→boş, kof}

Pudralı sıf. Pudra sürmüş, pudralanmış. || [TS.pudralı] s. Pudra sürülmüş olan (yüz, cilt): "...yüzü biraz çokça pudralı, saçları biraz kabartılmış, tepesinde topuz yapılmış, esmer, kara kuru bir hanım."- M. Ş. Esendal.

Pulagir sıf. far. esk. bak. Putperest. || [TS. Ø]

Pulakı sıf. Paraya düşkün, para canlısı. || [TS. Ø], {TS.→paragöz}

Pulgir sıf. bak. Putperest. || [TS. Ø]

Pullu sıf. 1- Paralı, zengin.//is. Zengin kimse. 2- Karşılığında para verilen, alınan, para ile gerçekleşen. 3- Üzerinde pul olan (balık). || [TS.pullu] s. 1. Üzerine pul yapıştırılmış: *Pullu dilekçe*. 2. Üzerine pul işlenmiş: *Pullu gece elbisesi*. 3. Pulu olan: *Pullu civata*. *Pullu balık*. *pullu sazan

Pulperest sıf. ve is. far. Paraya düşkün, parayı çok seven. || [TS. Ø], {TS.→paragöz}

Pulsuz sıf. 1- Parasız, bedava. 2- Parası olmayan, fakir, yoksul. 3- Pulu olmayan (balık). || [TS. Ø], {TS.→bedava, fakir, parasız, yoksul}

Pulsuz-parasız sıf. kon. Parasız, yoksul, fakir. || [TS. Ø], {TS.→fakir, parasız, yoksul}

Püxte sıf. far. 1- Tecrübeli, tecrübesi olan; pişkin, pişmiş, tecrübeli. Püxte olmağ Ustalaşmak, usta olmak, tecrübe kazanmak. || [TS. Ø], {TS.→deneyimli, tecrübeli}

Pünhan sıf. ve zar. far. Kimsenin bilmediği; gizli. Pünhan olmağ a- Gizli olmak, başkasına bildirmemek, saklamak, b-Saklanmak. || [TS.pinhan] s. esk. Gizli, saklı, gizlenmiş.

Pünhani sıf. ve zar. far. Gizli(ce). || [TS. Ø], {TS.→gizli}

Pürfend sıf. ve zar. ve ar. klas. Mahir fend-baz, hiylebaz, mahir, usta. Pürfend olmağ klas. Usta olmak, ustalaşmak, ma-hirleşmek, kurnazlaşmak. , || [TS. Ø], {TS.→mahir, usta}

Pürğiyet sıf. far. ve ar. klas. Kıymetli, değerli. || [TS. Ø], {TS.→değerli, kıymetli}

Pürheves sıf. far. ve ar. klas. Çok hevesli. || [TS. Ø]

Püribare sıf. far. ve ar. Şaşaalı, süslü, süstü ibarelerle dolu (söz, nutuk). || [TS. Ø]

Pürkamal sıf. far. ve ar. klas. Akıllı. || [TS. Ø], {TS.→akıllı}

Pürmelal sıf. far. ve ar. klas. Kederli, çok kederli, kederle dolu. Pürmelal élemek (étmek) klas. Çok kederlendirmek, üzme, mahzunlaştırmak. || [TS.pürmelâl] s. Hüzüntülü, üzüntülü.

Pürme'na sıf. far. ve ar. klas. Çok anlamlı, anlamlı dolu, anlamlı; derin anlamlı. || [TS. Ø], {TS.→çok anlamlı}

Püsteğarın sıf. Az yiyen, azıcık yemekle doyan kimse. || [TS. Ø]

Püsteyi sıf. Fıstık renginde olan; açık yeşil. || [TS. Ø], {TS.→fıstıklı}

R

Rabiteçi 1- sıf. Bağlantı kuran (postacı, telgrafçı vs.). 2- sıf. Orduda askeri birlikler arasında irtibatı sağlayan. || [TS. Ø]

Rabiteli sıf. Tertipli, düzenli, muntazam kullanılan, düşünce ve imla kuralları yönünden düzgün. || [TS.rabitalı] s. 1. Düzgün, düzenli: "Acaba Gecik'te rabitalı bir ev bulmak kabil mi?" -Y. K. Karaosmanoğlu. "O böyle rabitalı bir elbiseyi ne zamandır rüyasında görür dururdu." -H. Taner. 2. Sözünlü bilen, tutarlı, ağırbaşlı: "Gönül isterdi ki herkes akıllı ve rabitalı olsun." -A. Ş. Hisar. "Pek rabitalı kadına benzeyormuş bu kadın." -M. C. Kuntay.

Rabitesiz sıf. Birbiri ile alakası, münasebeti, bağlantısı olmayan. || [TS.rabitasız] s. 1. Düzensiz, birbirini tutmaz: *Rabitasız bir idare.* "Rabitasız, saçma sözlerinden ruhbana düşman olduğu anlaşılan bu güzel ve garip kadın..." -Ö. Seyfettin. 2. Ağırbaşlı olmayan, tutarsız: *Rabitasız adam.* 3. zf. Birbirine bağlı veya tutarlı olmadan.

Radikal³ sıf. lat. Köklü, esaslı, kafi, en etkili. || [TS.radikal] s. 1. Köklü, kesin, kökten: *Radikal hareket.* 2. is. ve s. Köktenci.

Radioaktif sıf. lat. Radyo aktifliği olan, a-tom çekirdeği kendiliğinden tanecikler ve elektromanyetik ışınlar yayarak parçalanan. || [TS.radyoaktif] s. fiz. Işın etkinliği olan, ışın etkin. **radyoaktifizotoplar*

Rahat sıf. ve zar. 1- Eziyetsiz, zahmetsiz, rahatsız etmeyen. **Rahat durmağ** Sakin olmak, rahat durmak. **Rahat étmek** bak, **Rahatlamak.** **Rahat göymamağ** incitmek, eziyet etmek, rahatsız etmek. **Rahat olmağ** bak. **Rahatlamak.** 2- Kaygısız, dertsiz, dertsiz gamsız; sakin, rahat. 3- Geniş, rahat, rahatsız etmeyen (elbise vs.).

Rahat-rahat zar. Rahatcasına, rahatlıkla, rahatsız olmadan, sakin sakin. || [TS.rahat] s. 1. İnsanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur: "Eniştem de üşengen bir adamdır, rahatı kaçar diye üstüne düşmedi." -M. Ş. Esendal. 2. s. Üzüntü, sıkıntı ve tedirginliği olmayan: *Şimdi rahat mısın? Hiç rahat değilim.* "Ben o kadar rahatım, öyle okşayıcı, huzur ve mutluluk verici tatlı rüzgâr karşıyadayım ki..." -R. H. Karay. 3. s. Sıkıntı veya yorgunluk, tedirginlik vermeyen: "Ben sana güzel ve rahat bir oda hazırlattım." -P. Safa. "Yolda bir gecemiz, eski Sırbistan topraklarına düşen bir kaplıcanın rahat otelinde geçti." -F. R. Atay. 4. s. Aldırmaz, gamsız: *Rahat adam.* 5. zf. Kolay bir biçimde,

kolaylıkla: "İstersen beraber gidelim. Haydi al torbanı. Bir saatte rahat varırız." -M. Ş. Esendal. 6. ünl. "Hazır ol" durumunda bulunanlara, oldukları yerde serbest bir durum almaları için verilen komut. *rahat döşeği, rahat duruş rahat batmak* · tkz. iyi bir durumdayken bu durumu olmayacak sebepler yüzünden bırakanlar için sitem yollu söylenir. **rahat bırakmamak** (veya **vermemek**) tedirgin etmek: "Beni son nefesimde rahat bırakmayan herif, bana o vakitler akla gelmez cefalar çektiymişti." -Ö. Seyfettin. "Beni bir saat bile rahat bırakmıyor." -S. F. Abasıyanık. **rahat durmak** yaramazlık etmemek veya kımıldamamak. **rahat etmek** sıkıntısız durumda olmak, ferahlanmak, dinlenmek: "Benim ve kardeşimin mektep veya sokak dönüşü kirliliklerimiz yüzünden içlenirdi, bizi yıkayıp temizleyinceye kadar rahat etmezdi." -Y. K. Beyatlı. **rahat kucına batmak** · tkz. bulunduğu rahat durumun değerini bilmemek. **rahat olmak** üzüntülü, sıkıntılı veya tedirgin durumda olmamak. **rahat yüzü görmemek** hiç rahat etmemek: "Derler ki, bugünden itibaren Zeliha'nın kalbi rahat yüzü görmedi." -Y. K. Karaosmanoğlu. **rahatı kaçmak** rahatsız, tedirgin olmak, üzülmek. **rahatına bakmak** hiçbir şeye aldırış etmeyerek rahatını sağlamaya çalışmak.

Rahatsız sıf. bak. **Narahat.** **Rahatsız étmek** Rahatını bozmak, keyfini kaçırmak. || [TS.rahatsız] s. 1. Rahat olmayan, tedirgin, huzursuz: *Siz orada rahatsız oldukuz.* "Bu üç zavallı bizden rahatsız oldular ve derslerini keserek çekildiler." -M. Ş. Esendal. 2. Rahat kullanılmayan, sıkıntı, tedirginlik veren: *Bu sandalye pek rahatsız.* 3. Hasta, keyifsiz: *Ne o, rahatsız mısınız? "Onlar buradayken kendisini âdeta rahatsız hissediyordu."* -F. F. Tülbenççi. **rahatsız etmek** rahatını bozmak, rahatını, keyfini kaçırmak: "Geceleyin aptalca tık tıklarıyla insanı rahatsız eden bir masa saati imiş." -R. H. Karay. "Kendi keyfimiz için birçoklarını, en sevdiklerimizi rahatsız etmeye hakkımız yok." -S. F. Abasıyanık. **rahatsız olmak** rahatı bozulmak, keyfi kaçmak, sağlığı bozulmak: "O rahatsız olunca, ben de inadına bakmaya başladım." -S. F. Abasıyanık.

Raxitli sıf. kon. Raşitizm hastalığına yakalanmış. || [TS. Ø]

Ram sıf. far. Teslim olmuş, boyun eğmiş, emrine girmiş, İtaat etmiş. **Ram étmek** Kendine tâbi etmek, baş eğdirmek, kendine bağlamak. **Ram olmağ** Tâbi olmak, baş eğmek, itaat etmek. || [TS.ram] s. esk. 1. Boyun eğen, kendini başkasının buyruğuna bırakan. **ram etmek** boyun eğdirmek, itaat ettirmek: "İlk defa huzuruna çıkan herhangi bir kadını derhâl sersemletiyor, iradesini elinden alıp kendine

ram ediveriyordu." -E. E. Talu. **ram olmak** boyun eğmek, itaat etmek: "*Onun şekillerine ve anatomisine ram olmayı kendime bir zillet addederim.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Rasional sıf. lat. Akıl ve mantığa dayanan, ölçülü, hesaplı, rasyonel. || [TS.rasyonel] s. Usa dayanan, ölçülü, ussal, hesaplı: *Rasyonel bir çalışma. *rasyonel sayı*

Rast¹ sıf. far. Doğru, düz, düzgün. **Rast gelmek** bak. **Rastlaşmağ.** **Rast getirmek** Muvafık olmak, yolunda olmak. **Rast olmağ** bak. **Rast gelmek.** **Rastına gelmek (çıkmağ)** Rastlamak, önüne çıkmak. || [TS.rast(I)] s. 1. Doğru. 2. is. Tesadüf. 3. (atılan şey) Hedefi vurma. **rast gelmek** 1.düşünmediği, ummadığı hâlde karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek: *Bugün yolda kardeşinize rast geldim. "Bu kadın kadar tamahkâr bir insana ömründe rast gelmedi."* -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. düşünmediği veya düşülmediği hâlde payına düşmek: *Kumaşın iyisi bana rast geldi.* 3. (atılan şey) hedefi bulmak: *Çok ev aradım, ama hiçbir yerde rast gelmedi.* 4. tesadüf etmek, denk gelmek: *"Yumrukları ile başına, ne tarafına rast gelirse vurmaya, tekrar vurmaya başladı."* -Y. K. Karaosmanoğlu. **rast getirmek** 1. rast gelmesini sağlamak: *Üç kurşun attı, ikisini rast getirdi.* 2. kollamak, seçmek: *Neşeli bir anında rast getirip dilediğimi söyledim, hemen kabul etti.* 3. aranmakta olan bir şeyi veya kimseyi umulmadık bir yer veya zamanda bulmak; 4. (Tanrı) uygun getirmek, başarılı kılmak: *Allah işinizi rast getirsin. rast gitmek* uygun düşmek, istenilen biçimde gelişmek: *İşi rast gidiyor. *rastgele, rastgelış*

Rayonlararası sıf. Birkaç rayon (bölge) için genel olan; bunlara ait olan, hizmet fiden. || [TS. Ø]

Razı sıf. ve zar. Bir şeyden razı olan; memnun. **Razı düşmek** Razı olmak, razılık ifade etmek. **Razı ğalmağ** Razı olmak, memnun olmak. **Razı olmağ** Rıza göstermek, razı olduğunu ifade etmek.//Bir şeye müsbet cevap vermek. **Razı salmağ** Razı etmek, rızasını almak, memnun etmek. || [TS.razı] s. 1. Uygun bulan, benimseyen, isteyen, kabul eden: *"O anda insan her felâkete, her musibete razıdır."* -R. H. Karay. *"Saadetinden geçtik / Ümidine razıydık / Hiçbirini bulamadık."* -O. V. Kanık. **razı etmek** kabul etmek: *"Yalvardı yakardı, beni, fabrikayı beklemeye razı etti."* -S. F. Abasıyanık. **razı gelmek** uygun bulmak, kabul etmek. **razı olmak** uygun bulmak, beğenmek, benimsemek, istemek, kabul etmek: *"Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle varmaya belki razı olurum."* -H. R. Gürpınar. *"Kendisi vilâyetteki bir iki doktorla konsültasyon yapmama razı*

olmuyor, bunu bana karşı bir emniyetsizlik, bir nevi vefasızlık sayıyordu." -R. N. Güntekin.

Réaktiv² sıf. lat. fiz. Gaz, buhar vs'nin meydana getirdiği güçten faydalanan, bu güce dayanan. || [TS. Ø]

Réal¹ sıf. lat. 1- Gerçekte mevcut olan; hakiki, gerçek.//Asıl, hakiki. 2- Hakiki ve objektif durumun, gerçek varlığın göz önünde bulundurulmasına ve izahına dayanan. || [TS. Ø],{TS.→asıl, gerçek, hakiki}

Réalist sıf. lat. 1 - Gerçekçi. 2- Edebiyat ve sanatta realizm taraftan olan kimse. 3-Realizm taraftarı. 4- Komünizm'den önce Rusya'da daha çok fen derslerine ağırlık veren ve realni mektep denilen orta Öğretim okulu talebesi. || [TS.realist] is. ve s. . Gerçekçi: *"Kukla oyunu realist bir yansıtma değil."* -H. Taner. **realist olmak** gerçekçi olmak: *"Her türüsünde de faydalarını ve mahzurlarını görecektir kadar realist olalım."* -P. Safa.

Reddedilmez sıf. Reddedilmeyen; esaslı, mükemmel, ispatlı. || [TS. Ø],{TS.→ispatlı, kanıtlı}

Redifli sıf. edeb. Redifi olan, redifle biten, sona eren. || [TS. Ø]

Refédici sıf. Reddeden, ortadan kaldıran, gücü yeten, kifayet eden. || [TS. Ø]

Référativ sıf. lat. Kitap, makale vs. mahiyetini kısaca özetleyen. || [TS. Ø]

Refigane zar. ve sıf. ar. ve far. Arkadaşçasına, dostcasına. || [TS. Ø],{TS.→arkadaşça, dostça}

Réfléksiv sıf. lat. Şuursuz, mekanik, refleks neticesinde yapılan. || [TS. Ø],{TS.→bilinçsiz, mekanik, şuursuz}

Réfléktiv sıf. lat. bak. Réfléksiv.. || [TS. Ø],{TS.→bilinçsiz, mekanik, şuursuz}

Réfléktor² sıf. lat. fizyo. Şuur dışı, mekanik olarak yapılan hareket. || [TS. Ø]

Réfléktorlu sıf. Reflektörü olan, reflektörle donatılmış. || [TS. Ø]

Reğbetli sıf. İlgi, istek, yakınlık duygusu uyandıran; edebe uygun, münasip, iyi. || [TS.rağbetli] s. İstek gören, rağbet gören, rağbet edilen.

Reğmen sıf. ar. Zıddına, inadına, olduğu hâlde, yine de, bununla birlikte, aksine, karşı. || [TS. Ø]

Rehmdil(li) sıf. ar. ve far. Yumuşak kalpli, merhametli, acıma duygusu olan. || [TS. Ø],{TS.→acıyıcı, merhametli}

Rehmkar sıf. ar. ve far. Merhametli, acıma duygusu olan. || [TS. Ø],{TS.→acıyıcı, merhametli}

Rehmsiz sıf. ve zar. Merhamet nedir bilmeyen, katı kalpli, insafsız. || [TS. Ø],{TS.→acımasız, vicdansız, insafsız, kalpsiz, merhametsiz}

Rexnelenmiş sıf. Söktülmüş, dağılmış, kökünden sarsılmış; zarar görmüş. || [TS. Ø]

Reiyyetperver sıf. ar. ve far. esk. Kendi halkını, ahalisini, tebaasını seven, onların refah ve mutluluğu için çalışan kimse. || [TS. Ø]

Reiyyetperest sıf. ar. ve far. esk. bak. **Reiyyetperver**. || [TS. Ø]

Rélsli sıf. Raylı, rayları olan, raylar üzerinde hareket eden. || [TS. Ø]

Rélsiz sıf. Raysız, ray döşenmemiş, ray üzerinde hareket etmeyen. || [TS. Ø]

Remzi sıf. ar. İşaretle ifade edilen, dolaylı yolla bildirilen; üstü kapalı. || [TS. Ø], {TS.→üstü kapalı}

Re'na sıf. ve is. ar. şair. 1- Güzel (kız, kadın). 2- Güzel, latif, iyi, hoş. || [TS. Ø], {TS.→güzel, hoş, iyi, lâtif}

Rencide sıf. far. Gücendirilmiş, incitilmiş; incinmiş, kalbi kırılmış. **Rencide etmek (salmağ)** İncitmek, küsmesine sebep olmak, kalbini kırmak. Rencide olmağ İncinmek, kırılmak, küsmek. || [TS.rencide] s. İncinmiş, kalbi kırılmış. **rencide etmek** incitmek, kalbini kırmak: "O gece sabaha kadar hiçbir ses, onların mukaddes uykularını rencide etmedi." - M. Ş. Esenal. "Faraziyenin bu kadar dallı budaklısı onun ilim adamı vicdanını bayığı rencide etmiştir." -H. Taner. **rencide olmak** incinmek, kalbi kırılmak: "Bir dostluk havası içinde bile olsa ferdin şahsî hürriyeti ve şahsî vekarı bundan rencide oluyor." -Y. K. Karaosmanoğlu.

Rencideğelib sıf. far. ve ar. İncinmiş, küskün, küsmüş, kalbi kırılmış. **Rencideğelib (rencidehel, rencidexatir)** olmağ İncinmek, küsmek, kalbi kırılmak. || [TS. Ø], {TS.→gücenik, küskün}

Rengareng sıf. far. 1- Çeşitli renklerde olan; çeşitli renkli. 2- Çeşit çeşit, muhtelif, türlü. || [TS.rengârenk] s. Çeşitli renkleri olan, renk renk: "Rengârenk kâğıtlara sarılı paketlerde birtakım yiyecekler, içecekler alır." -A. Ş. Hisar. "Güneş batarken dünyaya öyle güzel, rengârenk ışıklar bırakıyordu ki..." -S. F. Abasıyanık.

Rengbereng sıf. far. bak. **Rengareng**. || [TS. Ø], {TS.→rengârenk}

Rengin sıf. far. şair. Renkli, çeşitli renklerde. || [TS. Ø], {TS.→renkli}

Rengleyici sıf. Boyamak için kullanılan. || [TS. Ø]

Rengli sıf. 1- Boyanmış, boyalı. 2- Çeşitli renkli, rengarenk. 3- Renk bildiren sıfatlardan sonra gelerek eşyanın o renkte olduğunu bildirir. || [TS.renkli] s. 1. Rengi olan: "Narın ağacı ne kadar civelek, çiçeği ne ince, kabuğu ne renklidir." -R. H. Karay. 2. Beyaz dışında başka rengi veya renkleri olan: **Renkli çamaşır**. "Havaya renkli fişekler atıyordu." -P. Safa. 3.

mec. Neşeli, canlı, ilgi çekici: **Renkli bir toplantı**. "Aşırı renkli ve hareketli ise onu yolculukla dengeleyin, frenleyin." -H. Taner. 4. *mec.* Kendine özgü, ilginç, çarpıcı nitelikleri olan (kimse): **Renkli bir politikacı**. 5. *sin.* Doğadaki renkleri olduğu gibi görüntüye aktarmayı gözetken film. ***renkli basın, renkli film, renkli işitme, renkli televizyon**

Rengsiz sıf. 1- Rengi solmuş, kaçmış; beyazlaşmış. 2- Boya sürülmemiş, boyasız. 3- Hiçbir rengi olmayan; şeffaf. || [TS.rengsiz] s. 1. Rengi olmayan: "Islak topraklardan rensiz dumanlarla beraber keskin bir toprak kokusu yükseliyor." -H. E. Adivar. 2. Gereği gibi rengi olmayan, solgun görünen, soluk: "Bu sabah Munise biraz hasta ve rensiz uyandı." -R. N. Güntekin. 3. *mec.* Davranış ve düşünce yönünden belli bir niteliği olmayan: **Rensiz düşünceler**. "Geriye kalan üç dört yolcuya gelince bunlar lâlettayin ve rensiz insanlardı." -F. F. Tülbentçi.

Réntgénoloji sıf. yun. Röntgen ışınları ile tedaviye ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Réntgénoskopik sıf. yun. Şeffaf cisimlerin röntgen ışınları yardımıyla incelenmesi ile ilgili olan, ona ait olan. || [TS. Ø]

Resmi sıf. ve zar. ar. 1- Hükümet, müdüriyet, görevli kimseler tarafından veya onların adına yapılan.//Hükümet belgelerine has olan. 2- Bütün kuralları, resmîyeti göz önünde bulundurarak.//*mec.* Soğuk, fakat nazik; soğukkanlı. || [TS.resmî] s. 1. Devletin olan, devlete ait, devletle ilgili: "Bulduğumuz yer resmî bir dairenin bürosudur." - Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Devletin öngördüğü yöntemlere uygun olarak yapılan. 3. *mec.* Samimî olmayan, teklifli, ciddî, içten olmayan: "Kâmuran hemen hemen resmî tavırla hafifçe eğildi." - R. N. Güntekin. "Benimle ne kadar mesafeli konuşuyorsun, âdetâ resmî." - A. İlhan. ***resmî dil, resmî elbise, resmî giysi, resmî nikâh**

Resimli sıf. Resim yapılmış, resimli, fotoğraflı. || [TS.resimli] s. içinde resimler bulunan, musavver: "Yağmurlu günlerde orada oturuyor, çay içiyoruz, resimli mecmualar karıştırıyoruz." -S. F. Abasıyanık. ***resimli roman**

Réspublikalararası sıf. Birkaç cumhuriyete ait olan, birkaç cumhuriyetin meydana getirdiği, oluşturduğu. || [TS. Ø]

Reşadetli sıf. Yiğit, kahraman. || [TS. Ø], {TS.→kahraman, yiğit}

Revac sıf. ar. Müşterisi çok olan, geçerlik, rağbet; çok satılan, çok kullanılan. **Revac tapmağ** İlerlemek, gelişmek. **Revac vermek** İlerletmek, geliştirmek. || [TS. Ø]

Revan sıf. ve zar. far. Akıcı, açık, kolay okunan ve anlaşılabilir.// Okunaklı, akıcı, kolay anlaşılabilir. || [TS.revan] s. esk. Giden, yürüyen.

Rezeli sıf. Rezeli olan, demir çengelli. || [TS. Ø]

Rezil sıf. ar. Alçak, şerefsiz. **Rezil** étmek-Alçaltmak, şerefini ayaklar altına almak, kepaze etmek. **Rezil** olmağ Kepaze olmak, alçalmak. || [TS.rezil] s. Alçak, aşağılık. (birini) rezil etmek isteyerek veya istemeyerek birini çok utanacak güç bir duruma sokmak: "*Sadece rezil etmekle kalmayacağım, hapse de tıktıracağım.*" -P. Safa. **rezil** olmak çok utanacak bir duruma gelmek: "*Parmaklarının bileğime yapışacağından ve daha fazla rezil olacağımdan şüphe etmiyordum.*" -R. N. Güntekin. **rezil** rüsva olmak (veya rezil kepaze olmak) toplum içinde ayıplanacak bir duruma düşmek: "*Hasan, bu dediğini yapsaydı, dört başı mamur bir dayak yiyip âleme rezil rüsva olacaktı.*" -O. C. Kaygılı. (bir şeyin) rezili çıkmak çok eskimek, bozulmak, parçalanmak: "*Şu gömleğe bak, rezili çıkmış!*" -Ç. Altan.

Rıtsarlıg sıf. alm. Savaşçılık, dövüşçülük. || [TS. Ø]

Rıgğetli sıf. Merhametli, şefkatli; hassas kalpli./Etkili, etki edici; merhamet uyandıran. || [TS.rikkatli] s. Duygulu, sevecen: "*Fakat karıncayı incitmekten korkan, rikkatli, merhametli bir kadın için böyle sütsüz mahlûklarla uğraşmak ne zor!*" -H. Taner.

Rişesiz sıf. Köksüz. || [TS. Ø]

Rişhendcil sıf. Dalga geçmeyi alışkanlık hâline getirmiş, alay etmeği, dalga geçmeyi seven kimse. || [TS. Ø], {TS.→alaycı, müstehzi}

Rişhendli sıf. Alay bildiren, alay ifade eden; İstihzalı, alaylı. || [TS. Ø], {TS.→alaylı(II), istihzalı}

Ritmik sıf. yun. Ritm ifade eden, ahenkli, ölçülü, muntazam, düzenli. || [TS.ritmik] s. Düzenli aralıklarla tekrarlanan, dizemli, tartımlı: "*Yan odadan ritmik bir ses gelmeye başlamıştı.*" -Ç. Altan.

Ritorik sıf. yun. Nutuk söyleme, söylev verme kurallarına dayanan.//mec. Debdebeli, şaşaalı. || [TS. Ø], {TS.→debdebeli, şaşaalı}

Riyakar sıf. ve far. İki yüzlü. || [TS.ikiyüzlü, riyakâr] s.

Riyasız sıf. Temiz kalple yapılan, olan, içinde herhangi bir riya olmayan; saf, temiz.//Etkili, etki edici; merhamet uyandıran, teessür uyandıran, iç sızlatan. || [TS.riyasız] s. Olduğu gibi görünen, ikiyüzlü davranmayan: "*Dünyayı ve şehri riyasız kucaklamak istiyordum.*" -S. F. Abasıyanık. "*Riyasız Evliya Çelebi Beşiktaş'taki seyir yerinin de bülbüllerle kaynaştığını söyler.*" -S. Birsel.

Riyazi sıf. ar. Matematikle ilgili olan, orta bağı olan. || [TS. Ø], {TS.→matematiksel}

Rizasız sıf. Rızası olmadan, istemeden yapılan, alınan vs. || [TS. Ø]

Rize-rize sıf. ve zar. Parça parça, lokma lokma, küçük küçük. || [TS. Ø], {TS.→parçalı}

Romantik sıf. fr. 1- Romantizm (1. ve 2. anlamlar) taraftarı. 2- İnsanları ve hayatı idealize eden. Hayalperest, çok hissi. || [TS.romantik] s. 1. Davranışlarında duygu ve coşkunun aşırı ölçüde etkisi bulunan: "*Kardeşimin hayatında oynadığınız rol sizi romantik bir insan gibi bana gösterdi.*" -H. E. Adıvar. 2. Romantizm ile ilgili: *Romantik edebiyat*. 3. is. Romantizm çığırından olan yazar: "*Romantikler düş güçleriyle insanın mutluluk sınırlarını araştırırken, kendi açılardan gerçekçiydiler.*" -N. Cumalı.

Rombşekilli sıf. Paralekenara benzeyen, onun gibi; baklava şeklinde. || [TS. Ø]

Rövneğli sıf. Güzel, parlak, canlı, şaşaalı. || [TS.revnaklı] s. Revnaklı olan, renkli, popüler, göz alıcı olan: "*O devrin en revnaklı bir şahsiyeti idi.*" -Y. K. Beyatlı.

Röşen sıf. far. klas. Işıklı, parlak, aydınlık.

Rövşen étmek (ğılmağ) klas. Işıklandırmak.

Rövşen olmağ Işıklanmak, aydınlanmak. || [TS. Ø], {TS.→aydınlık, ışıklı, parlak}

Ruhani ar. 1- is. Din adamı. 2- sıf. Din ile ilgili olan, dine ait olan; dini.//Din tedris edilen, din eğitimi yapılan (okul vs.). 3-sıf. Ruhla ilgili olan, ruha ait olan. 4- sıf. Manevi, hayali, soyut, mücerret. 5- is. Sazla çalınan aşık havalardan birinin adı. **Ruhani** ata mec. Terbiyeci, terbiye ederek yetiştiren kimse; üstad, yol gösteren. || [TS.ruhanî] s. esk. 1. Ruhla ilgili: "*Bir nur inmiş gibi yüreğime âdeta ruhanî diyebileceğim bir sükûnet çökmüştü.*" - R. N. Güntekin. 2. Din ve mezhep işlerini ele alan, bunlarla ilgili bulunan: "*Muhterem hatun patrik meclisiyle ruhanî meclisin nasihatlerini dinleyerek, kızını, büyük emire zevce olarak verdi.*" - F. R. Atay. 3. Manevî: "*Bunu artık ne pahasına ödersem ödeyeyim, duymuş olduğum bu ruhanî haz, bana kâfidir.*" - A. Ş. Hisar.

Ruhani² sıf. ar. klas. Güzel, hoş, latif, güzel manzaralı, havası güzel; ruhu okşayan. || [TS. Ø], {TS.→güzel, hoş, latif}

Ruhi sıf. ar. İnsanın iç dünyası ile, manevi alemiyle ilgili olan; manevi. **Ruhi** xeste Deli. **Ruhi** xestelikler Psikolojik hastalıklar. || [TS.ruhî] s. Ruhla ilgili, ruhsal: "*Bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.*" - Anayasa. "*Bir şeyi bir adama öğretmek için öğretenle öğrenen arasında mutlaka ruhî bir yakınlık lâzımdır.*" - B. Felek.

Ruhlandırıcı sif. 1- Manevi yönden yücelten, ilham veren. 2- Yüreklandiren, cesaret verici, güç verici. || [TS. Ø], {TS.→güçlendirici}

Ruhlu sif. Hevesli, duygulu, canlı, güzel bir şeyden etkilenen, şevklenen. || [TS.ruhlu] s. 1. Görünüşü veya ruhî durumu herhangi bir nitelikte olan: "*Allah, ince ruhlu kibar yaratmıştı bu kızı.*"- N. Araz. 2. mec. Canlı, etkili.

Ruhnevaz sif. ar. ve (ar. klas. bak. **Ruxoşayan**. || [TS. Ø], {TS.→iç açıcı}

Ruhoxşayan sif. Ruhı okşayan, iç açıcı, gönül açıcı, hoşlanılan. || [TS. Ø], {TS.→iç açıcı}

Ruhperver sif. ar. ve far. klas. Hayat veren, manevi yönden güç veren; canlandırıcı. || [TS. Ø], {TS.→canlandırıcı}

Ruhsuz sif. Hareketsiz, ölgün, hevesiz, hiçbir şeyden güç almayan, etkilenmeyen. || [TS.ruhsuz] s. Cansız, güçsüz, etkisiz, miskin.

Ruhsūnas is. ve sif. ar. ve far. esk. bak. Pisixoloğ. || [TS. Ø]

Ruhvérici sif. ve zar. Ruhı okşayan, ilham veren, manevi güç veren. || [TS. Ø]

Rumınca sif. ve zar. Romen dilinde. || [TS. Ø]

Rusca sif. ve zar. Rus dilinde. || [TS. Ø]

Rusi sif. ve zar. esk. Rusça. || [TS. Ø]

Rusiyalı sif. ve is. Rus, Rus ahalisine mensup kimse. || [TS. Ø]

Ruzisiz sif. ve zar. Rızıkı olmayan, yiyeceksiz, yiyeceği olmayan, azıksız. **Ruzisiz ğoymağ** Azığını, rızıkını elinden almak, yiyeceksiz bırakmak, açlığa mahkum etmek. || [TS. Ø]

Rübendli sif. Yüzünde peçe olan, peçeli. || {TS.→peçeli}

Rüblük sif. Bir çeyrek devam eden, bir çeyrek ayrılmış, bir çeyrekte yapılan. || [TS. Ø]

Rüsvayçı sif. Rezil eden, kepaze eden, utanılacak. || [TS. Ø]

Rüsvayédici sif. Leke getiren, itibardan düşüren, rezil eden. || [TS. Ø]

Rüşvetçi sif. ar. Rüşvet alan./is. Aynı anlamda. || [TS.rüşvetçi] is. ve s. Rüşvet alarak iş gören kimse.

Rüşvetxor is. ve sif. bak. **Rüşvetçi**. || [TS. Ø], {TS.→rüşvetçi}

Rütbeli sif. Rütbesi olan, belirli bir mevki sahibi olan. || [TS.rütbeli] s. Rütbesi olan.

Rütbesiz sif. Rütbesi olmayan. || [TS.rütbesiz] s. Rütbesi olmayan, kıdemsiz.

Rütubetli sif. Rutubeti, nemi olan, nemli. || [TS.rutubetli] s. Rutubeti olan, nemli: *Rutubetli yer. "Geniş, bomboş bir taşlığın serin, rutubetli küf kokusu duyuldu."* -P. Safa.

S

Sabahki 1- zar. Yarınki. 2- sıf. Yarın olacak, yarın için anlaşılmalı, ayrılmış, tayin edilmiş. || [TS.sabahki] s. Sabah olan, sabah yapılan.

Sabahlık is. ve sıf. 1- Yarınlik, yarın yapılacak. 2- Yarına yetecek şey. || [TS.sabahlık] is. 1. Sabahları yataktan kalkınca geçici olarak giyilen üstlük: "Hemen onun üstüne sabahlığını geçirerek kapıyı açmağa koştu." -S. F. Abasıyanık. 2. s. Sabahla ilgili, sabaha özgü; sabaha yetecek kadar: *Bir sabahlık iş kaldı. Bir sabahlık kahvaltı.* 3. zf. Sabaha özgü olmak üzere: *Bu sabahlık beni başışlayınız.*

Sabıg sıf. ar. Önceleri olmuş, geçmişte olmuş; eski, evvelki. || [TS.sabık] s. Geçen, önceki, eski: "Yorucu çalışmalar sonunda sabık bakanların ne derece hüner sahibi olduklarını tespit etmiştir." -A. İlhan.

Sabit sıf.ar. 1- Hareket etmeyen, hareketsiz, devamlı olarak aynı şekilde duran (kalan), değişmeyen, kimildamayan; devamlı. 2. mec. Sebatlı, dayanıklı, sağlam; fikrinden, ülküsünden dönmeyen **Sabit** galmağ Bir şeyin üzerinde sağlam durmak, düşüncesinden, ülküsünden dönmek. **Sabit** olmağ esk. İspat edilmek, ispatlanmak. || [TS.sabit] s. 1. Yerinden oynamayan, yer değiştirmeyen, durağan. 2. Gerçekliği tespit edilmiş, kanıtlanmış olan. 3. mec. Değişmeyen, hep aynı kalan, önceden ayarlanmış: *Sabit gelir. sabit olmak* 1. bir şeyin varlığı, gerçekliği kesin olarak belli olmak: "Önceden koyduğu tehislerin doğruluğu sonradan kaç defa sabit olmuş." -A. Ş. Hisar. 2. durağan durumda bulunmak. **sabit fikir, sabitkadem, sabit kalem*

Sabitgedem sıf. ar. Sözünün, fikrinin, vaaadinin üzerinde muhkem duran, onlardan dönmeyen, vazgeçmeyen; sebatlı, sağlam. || [TS. Ø], {TS.→sağlam, sebatlı}

Sabunlu sıf. 1 - İçinde sabun olan. 2- Sabun sürülmüş. || [TS.sabunlu] s. 1. İçinde sabun eritilmiş: *Sabunlu su.* 2. Sabun sürülmüş fakat durulanmamış.

Sabunsuz sıf. Sabunu olmayan, sabunlanmamış. || [TS.sabunsuz] s. 1. İçinde sabun bulunmayan. 2. zf. Sabun sürülmeden.

Saçağlı sıf. 1- Saçakları olan, püsküllü. **Saçağlı** konfét Eskiden püsküllü, saçaklı kağıda sarılmış şeker. 2- Saçak gibi sarkan uzun tüyleri olan. 3- bot. Kökü tel tel, saçak şeklinde olan bitki. || [TS.saçaklı] s. Saçağı olan: *İpek saçaklı örtü.*

Saçlı sıf. Başında saçı olan. || [TS.saçlı] s. Saçı olan: *Ak saçlı. Sarı saçlı.saçlı meşe, saçlı sakallı* **Saçlı-birçekli** sıf. Güzel, uzun saçları olan. || [TS. Ø]

Saçlı-sağgallı sıf. Uzun saçları ve sakalı olan. || [TS. Ø]

Saçsız sıf. Başında saç, tüy olmayan; kel, dazlak. || [TS.saçsız] s. Saçı olmayan: "On yedi yıldan sonra saçsız başımda tekrar eskisine yakın bir hızla esmeye başlamış kavak yelini..." -R. N. Güntekin.

Saçşekilli sıf. Saça benzeyen, saç gibi, saç gibi ince. || [TS. Ø]

Sade sıf. far. 1-. Zor olmayan, kolay olan karışık olmayan. 2- Birleşik olarak basit olan, karışımı olmayan, karışık olmayan. 3-Tabii, normal, suni olmayan, herkesin anladığı şekilde, popüler. 4- Hiçbir şeyle diğerlerinden ayrılmayan, süslü olmayan. 5- Hiçbir imtiyazı olmayan, herkes gibi. //Toplumun çalışan kesimine ait o-lan. 6-mec. Saf kalpli, iyi kalpli, hiyle hurda bilmeyen, çabuk inanan, kanan. || [TS.sade] s. 1. Süsü, gösterişi olmayan; yalın, gösterişsiz: *Sade bir giysi. "İki ufak çocuk konuşarak gidiyor, hâlleri o kadar sade, o kadar sevinli ki, imrenmemek mümkün değil."* -M. Ş. Esenal. 2. (kahve için) Şekersiz: *Sade kahve.* 3. zf. (sa:'de) Yalnızca, yalnız, ancak, sadece: "Hem düşünmeli ki insan kısmı sade para ile doymaz." -R. N. Güntekin. 4. ed. (üslup için) Yalın, süssüz, anlaşılır olan: "Lirik şiir en halis şairlerin elinden gayet sadedir." -Y. K. Beyatlı.

sade suya yağsız: Sade suya çorba. *sade birimler bölüğü, sade kahve, sade kek, sadeyağ **Sadece** zar. sıf. far. 1- Sade. 2- Yalnız, ancak. **Sadece** olarağ "Sadece", "yalnızca" anlamındadır, anlamı biraz güçlendirir. || [TS. Ø], {TS.→sade}

Sadedil sıf. far. Temiz kalpli, hile bilmeyen; saf yürekli. // Her şeye inanan, cahil zavallı. // Cahillik || [TS. Ø], {TS.→iyi kalpli, iyi yürekli}

Sadelövh sıf. far. ve ar. 1- bak. Sadedil. 2- sıf. ve zar. Avamcasına, çok sade, saf bir şekilde. . || [TS. Ø], {TS.→iyi kalpli, iyi yürekli}

Sadeürekli sıf. Kalbi temiz olan, herkese inanan; saf. || [TS. Ø], {TS.→iyi kalpli, iyi yürekli}

Sadığ sıf .ar.Sadık, sadakatli, vefalı. || [TS.sadık] s. 1. Doğru, gerçek. 2. Dostluğu ve bağlılığı içten olan, sadakatli: "Birisini ona alsa, en sadık kadın olacak, en güzel yemekleri pişirecekmiş." -Ç. Altan. sadık kalmak (birine, bir şeye) bağlılığını sürdürmek, bağlı kalmak: "Haftada bir iki kere beni görmeye geleceğine dair verdiği söze sadık kalmıştır." -R. N. Güntekin.

Sadır sıf. ar. Çıkan, meydana gelen, zuhur eden, sâdır. Sadir olmağ Çıkmak, meydana gelmek, zuhur etmek. || [TS.sâdır] s. esk. Çıkan, görünen.

Sadist is. ve sıf. fr. Acı çektirmekten, eziyet etmekten hoşlanan kimse. || [TS.sadist]s. ve is. 1. Başkalarına acı çektirerek cinsel doyum sağlayan kimse. 2. *mec.* Başkalarına acı çektirmekten zevk duyan kimse. 3. Sadistlik niteliğinde olan.

Safdil sıf. ar. ve far. bak. Safürekli. Safdilden Yürekte, temiz kalple, samimi olarak, samimiyetle. || [TS.safdil] s. esk. Kolayca aldatılan, saf: "Bir safdil hanımefendi, kızıma iyi bir koca bulduğunu yemin billâh anlattı." -A. Gündüz.

Safganlı sıf. Temiz, saf kan; temiz cinsli. || [TS.saf kan] s. Irkının katışıksız özelliklerini taşıyan (at).

Safılaşdırıcı sıf. Safılaştırmak için kullanılan, temizleyen. || [TS. Ø]

Safürekli sıf. Yüreği saf, temiz olan; samimi, açık yürekli. || [TS. Ø], {TS. → açık yürekli, saf(II), samimî}

Sağgallı sıf. 1- Sakalı olan, sakallı, sakal bırakmış, 2- Sakalı olan (hayvan). || [TS.sakallı] s. 1. Sakalı olan: "Uzaktan çadırımıza doğru gelen siyah sakallı, kırk beşlik bir bedeviyi işaret ettiler." -R. H. Karay. 2. Sakalını tıraş etmemiş, tıraşı gelmiş, tıraşsız: "Yalnız sakallı sert profiline bir parçasını görebiliyoruz." -F. R. Atay. 3. *is. tar.* Savaş tutsaklarının yaşı geçkin olanları.

Sağgalsız sıf. Sakalı olmayan, sakalsız. || [TS.sakalsız] s. 1. Sakalı olmayan. 2. Tıraş gelmemiş, tıraşsız.

Sağit sıf. ar. esk. Düşen, mevkiinden, makamından düşmüş, itibarını kaybetmiş, hükmü kalmamış, hükümden düşmüş, sakit, Sağit etmek Lağvetmek, ortadan kaldırmak. Sağit olmağ Hükmü kalmamak, güçten düşmek. || [TS.sakit] s. 1. Düşen, düşmüş. 2. Hükmü kalmamış, eski önemini yitirmiş. 3. *is.* Düşük.

Sağ¹ sıf. 1- Canlı, diri, hayatta olan. 2- Sağlam, zedesi, kırığı olmayan. // Zedesiz. Sağ ğalmağ Ölmek, ölümden dönmek, kurtulmak. Sağ-islâhat (sağ yer) ğoymamağ Her tarafını ezmek, zedelemek, sakat bırakmak. Sağ gün Hasta olunmayan gün, hasta hissedilmeyen gün (devamlı hasta olan bir kimse için). Sağ yer ğalmamağ Her tarafı zedelenmek, sağlam yeri, tarafı kalmamak. 3-*mec.* Saf, bütün temiz. Sağ olmamış Beddua, ilenme anlamında bir ifade. (Ay) sağ olmuş Hitap veya teşekkür olarak kullanılan ifade. (Çox) sağ ol(un)! a- Teşekkür ederim, minnettarım. b- Vedalaşıp ayrılırken söylenir: Sağlıcakla kal(ın). Sağ olsun Bir

kimsenin yaptığı bir işten hareketinden memnunluğu, bundan dolayı teşekkürü bildirir. || [TS.sağ(II)] s. 1. Sağlam, esen. 2. Katkısız: Sağ yağ. 3. Yaşamakta olan: "Aliş sağ mı, yoksa boğuldu mu?" -Halikarnas Balıkcısı. sağ eliyle sol kulağını göstermek kısa yoldan yapılacak bir işi dolambaçlı yollardan geçerek yapmaya çalışmak. sağ kalmak ömrünü devam ettirmek, yaşamasını sürdürmek: Sağ kalsaydı daha çok kimseye yardımı olurdu. sağ olsun 1. biri için sitem yollu bir şey söyleneceği zaman söyleyenin iyi niyetini belirtmek amacıyla sözün başına getirilir: Sağ olsun, beni hiç dinlemedi. 2. para, çalışma gücü vb. ye güven duymayı belirtir: "Paran kıtsa itibarın sağ olsun." -M. Ş. Esendal. sağı solu olmamak olumlu mu olumsuz mu davranacağı bilinmeyen bir kişi olmak. *sağ akçe, sağbeğeni, sağduyu, sağ esen, sağgörü, sağistem, sağ ol, sağ para, sağ sağ, sağ salim, sağyağ

Sağ² sıf. 1- Vücutta kalbin bulunduğu tarafın zıt kısmında bulunan, solun zıt tarafı. // Sol kola zıt olan kolun tarafında bulunan. // Yüzü akış yönüne doğru dururken aynı semte uygun olan taraf. 2- Siyasi ve sosyal hayatta muhafazakar görüş. Sağ el *mec.* En yakın kimse, yardımcı, sırdaş, sadık dost, arkadaş. Sağ eli(n) başıma (başımıza, başınıza, başına) Bir kimseye nasip olan, kısmet olan, iyi bir şeyi, mutluluğu kendisi ve başkaları için de arzu etmek anlamında bir ifade. Sağ gözü kimi istemek Çok sevmek, haddinden fazla sevmek. Sağına-soluna göz gezdirmek Her tarafı kontrol etmek, gözden geçirme. Sağına-soluna keçmek a- bak. Sağına-soluna göz gezdirmek, b- Yaltaklanmak, yaltaklık etmek. || [TS.sağ] s. 1. Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı: Sağ el. Sağ kulak. Sağ omuz. "Sağ cebinde kocaman bir gazete tomarı görünüyordu." -Ö. Seyfettin. 2. *is.* Bu taraftaki yön: Sağa dönmek. Sağdan yürümek. 3. *is. ve s.* Ekonomi ve siyasette eskiden yana olan, gelenekçi (kimse, görüş). sağ elinin verdiğini sol elin görmesin birine yaptığım iyiliği gizli tut. sağ gözünü sol gözünden sakınmak çok kiskanç olmak. sağ yap! direksiyonu sağa çevirerek sağ yöne git! sağa kaymak siyasette ve ekonomide sağ eğilimli olmak. (birinin) sağ kolu çok güvendiği kimse. sağ çıkarmak · *sp.* boksta sağ elle rakibine yumruk atmak. sağa sola rastgele yerlere. sağa sola bakmadan ortalığı kollamadan, saygısızca. sağdan geri dönmek (veya sağdan geri etmek) geri dönmek, geri dönüp gitmek: "Binbaşının gayriihtiyari içi sızladı, yaşlı bir kadını dövmeye kalkmış gibi utanma hissi duyarak sağdan geri etti, başı önünde mağlup ve mahcup merdivenleri indi." -R. N. Güntekin. sağı solu

olmamak nasıl davranacağı kestirilmez olmak. sağını solunu bilmemek düşüncesiz, dikkatsiz olmak. sağlı sollu 1. her iki yanda olan: *Sağlı sollu büyük yapılar.* 2. her iki yandan: *Sağlı sollu iki tokat patlattı.*sağ açık, sağ bek, sağ çıkarma, sağ eğilimli, sağ haf, sağ iç, sağ kanat, sağ şerit*

Sağaldıcı sınıf. İyileştirici, şifa veren, verici. || [TS.sağaltıcı] is. ve s. 1. Sağaltma işini yapan. 2. Asalağı, doğrudan doğruya konakçı üzerinde ortadan kaldıran (ilâç veya işlem).

Sağalmaz sınıf. Çaresi olmayan, iyileşmesi mümkün olmayan, ilacı olmayan. **Sağalmaz derde salmağ** Çok ağır bir duruma düşürmek, çaresiz derde düşürmek, son derece kederlendirmek, onmaz derde düşürmek. || [TS. Ø], {TS.→çaresiz}

Sağlıklı sınıf. Çok süt veren. || [TS. Ø]

Sağır sınıf. ar. İşitme duyusundan mahrum olan, işitmeyen, kulağı duymayan, az işiten, az duyan. || [TS.sağır] s. 1. İşitme duyusundan yoksun, işitmeyen (kimse). 2. Ses geçirmeyen, yankı yapmayan: *Sağır duvar.* 3. Isıyı az veren, geç ısınan: *Sağır soba.* 4. Vurulduğu zaman ses vermeyen: *Sağır davul sağır etmek* sağırlaşmasına sebep olmak, işitemez duruma getirmek: "Bu başını döndüren, kulağını sağır eden seslere karşı elinden ne gelirdi ki..." -Y. Kemal. sağır olmak sağır duruma gelmek, sağırlaşmak. Mısır'daki sağır sultan bile duydu duymayan kalmadı.. **sağır dilsiz, sağır duvar, sağır kapı, sağır kef, sağır nun, sağır pencere, sağır renk, sağır yılan*

Sağlam sınıf. 1- Vücudun bütün organlarının düzgün, sağ salim, normal çalışması hâli, vücudu her yönden normal, olan. // Sağlamlık ifade eden, sağlam olduğunu gösteren, bildiren. // mec. Doğru, düzgün, akıllı, kusursuz, dürüst. 2- Organizma için faydalı, temiz, hayırlı olan; temiz, saf. // mec. Normal, gerekli. 3-mec. Sağlam, sarsılmaz, harap olmamış, kolayca hasara uğramayan. 4- mec. Sağlam, ze-desiz, harap olmamış, bozulmamış. || [TS.sağlam] s. 1. Dayanıklı, kolay bozulmaz, yıkılmaz: *Sağlam yapı. Sağlam ayakkabı. "En sağlam sütunlar üstünde durduğu sanılan devir, bir karton kale gibi yıkılmıştı."* -F. R. Atay. 2. Zarar görmemiş, bozulmamış: *Bütün eşya sağlam.* 3. Sakatlık veya hastalığı bulunmayan, sağlıklı, sıhhatli: *"Kendisi uzun boylu, sağlam, orta yaşlı bir adamdır; ama yıprandığını söylüyor."* -M. Ş. Esendal. 4. Güvenilir: *Sağlam iş. Sağlam para.* 5. Gerçek, inanılır bir temeli olan: *Sağlam haber. "Böyle sağlam adı nereden bulacaksınız."* -M. Ş. Esendal. 6. *zf. hlk. (sağlam)* Her hâlde, muhakkak: *Çalışmazsa sağlam işten atılır: "Sağlam bu gece perilere karıştım gitti."* -H. R. Gürpınar. sağlam ayakkabı değil bir kimsenin

güvenilmez olduğunu belirtir: *"Sağlam bir ayakkabı olmadığını ben zaten görür görmez anladım."* -H. R. Gürpınar. *"Nasıl aldattı beni, meğer sağlam ayakkabı değilmiş."* -P. Safa. sağlam durmak gücünü, yeteneğini ve cesaretini toplamak: *"Daha bu günden sağlam durmayı beceremezse, kaptan köprüsüne adım atmasın."* -Z. Selimoğlu. sağlam kazığa (veya sağlama) bağlamak işin sonuçlanmasına engel olacak şeyleri ortadan kaldırmak, işin aksamadan yürütmesini sağlayacak önlemleri almak. **sağlam para*

Sağlambedenli sınıf. Vücudu her yönüyle sağlam olan, sağlam vücutlu, sağlıklı. || [TS. Ø], {TS.→sağlıklı, sıhhatli}

Sağlamlaştırıcı sınıf. Sağlamlığı, sağlığı daha da iyileştirmeye yöneltilen. || [TS. Ø]

Sağmal sınıf. Sütü olan, süt veren, sağılan. **Sağmal inek** mec. Uzun müddet birisi için kazanç ve gelir kaynağı olan kimse. || [TS.sağmal] s. 1. Süt veren, sağılan, sağımlı. 2. is. Bol süt veren inek, sağılan: *"İri Hollanda cinsi sağmallardı, günde 42 - 45 kilogram arası süt verirlerdi."* -N. Cumalı. *"Koca mera dolu baştan başa sağmallarla."* -M. Â. Ersoy. 3. mec. Sömürülen, kendisinden çıkar sağlanan (kimse, ülke vb.). **sağmal inek*

Sağrılı sınıf. Sağrısı dolgun olan. || [TS. Ø]

Sağ-salamat zar. ve sınıf. Hiçbir zarara uğramamış, belaya uğramadan, bela ile karşılaşmadan. || [TS. Ø]

Sağsullu sınıf. ve is. Kusursuz, akıllı. || [TS. Ø], {TS.→akıllı, kusursuz}

Sahibmenseb sınıf. ve is. ar. Yüksek mevki, vazife sahibi. || [TS. Ø]

Sahipsiz sınıf. 1- Sahibi olmayan, sahipsiz; kimsesiz. 2- Babası, annesi, olmayan, öksüz. || [TS.sahipsiz] s. 1. Kimsenin malı olmayan, iyesisiz: *"Bu evin saadetinden, diğer mesut aile ocaklarına sahipsiz, manevî bir selâm götürüyordu."* -Ö. Seyfettin. 2. mec. Koruyucusu, gözeteni bulunmayan, kimsenin sahip çıkmadığı.

Sahilsiz sınıf. Sahili görünmeyen, uçsuz bucaksız, çok büyük. || [TS. Ø]

Sahmanlı sınıf. 1- Düzenli, intizamlı, düzgün. 2- Rahat, nizamlı intizamlı. || [TS. Ø], {TS.→düzenli, düzgün, intizamlı, rahat}

Saxta sınıf. far. 1- Aslı, orjinali olmayan, benzetilerek yapılan, uydurma, sahte, yalancı şey. 2- mec. Suni, yapma, yalan, gayri samimi. || [TS.sahte] s. 1. Bir şeyin aslına benzetilerek yapılan, düzme, düzmece: *"Köylü kadınlar boyunlarında sıra sıra sahte altınlar... taşırlardı."* -Y. K. Beyatlı. 2. mec. İçten olmayan, yapmacık: *"Öteki çocuklar sahte bir sessizlikle sahte bir hamaratlık gösterisi içinde birer disiplin modeli olmuşlardı."* -Ç. Altan.

Saxtakar is. ve sıf. far. Sahte kötü şeyler yapan, sahtekarlık eden kimse. || [TS.sahtekâr] s. Sahte işler yapan, düzmece, sahteci: "*Behiç yalancı, sahtekâr, hodbin ve nankördü, fakat sevimliydi.*" -P. Safa.

Sait sıf. Ünlü, sesli harf. || [TS. Ø]

Sakin sıf ar. 1- Bir yerde yaşayan, oturan, ikamet eden. **Sakin étmek** (élemek) Yerleştirmek, ikamet ettirmek. **Sakin** oimağ Bir yerde yaşamak, oturmak. 2- Hareketsiz, sessiz. **Sakin olmağ** Rahatlamak, sakinleşmek. 3- Arap alfabesinde here-kese olmayan, hereke ile okunmayan. || [TS.sakin] s. 1. Durgun, hareket etmeyen, kimildamayan, dingin. 2. Sessiz: "*Dinlenmek için otelimizden daha sakinini bulacağınızı ummam.*" -S. F. Abasıyanık. 3. Kimseyi rahatsız etmeyen, kızgınlık göstermeyen. 4. Huysuzluğu, rahatsızlığı azalmış veya geçmiş: *Hasta şimdi sakin, uyuyor. "Sesi dinlediği müddetçe sakin ve uslu duruyordu."* -Y. K. Karaosmanoğlu. 5. esk. Bir yerde oturan, sekene: *Ankara'da sakin. Mahalle sakinleri. "Sakinleri Müslümanlardan ibaret olan semtte, bakkal dükkânı, günün her saatinde dolup boşalır."* -S. Ayverdi. **sakin sakin sakin olmak** 1. bir yerde yerleşmek, oturmak 2. sakin duruma gelmek: "*Mümkün olduğu kadar sakin olmağa çalışarak tekrar masasına döndü.*" -H. Taner.

Sakit sıf. ve zar. ar. 1- Sessizce, iyi duyulmayan, yavaşça, usulca. //Kavgasız, gürültüsüz, sessiz sakin, heyecansız, gürültüsüz. 2- Suskun, sükut içinde o-lan, sessizliğe gömülmüş. // Hareketsiz, sessiz sedasız, gürültüsüz, sükunet i-çinde olan. 3-Rahat, heyecansız, ıstırapsız, kaygısız. 4- Rahat, eziyet vermeyen. 5- Mülayim, yumuşak. 6- Soğukkanlı, soğukkanlılıkla, asabileşmeden. **Sakit étmek** Avutmak, rahatlatmak, yatıştırmak, sakinleştirmek. **Sakit olmağ** Sakinleşmek. 7-Rahat, emin, sakin, heyecansız. **Sakit étmek** bak. **Sakitleştirmek**. **Sakit olmağ** bak. **Sakitleşmek**. **Sakit-sakit** zar. bak. **Sakitce**. || [TS.sakit] s. esk. Susmuş, sessiz: "*Nazmiye hanım hülyaları içinde sakin, ıysal ve gevşek adımlarla yürüyordu.*" -P. Safa. **sakit kalmak** söz söylemesi gerekirken susmak.

Sakitleştirici sıf. Sakinleştiren, ağrıyı dindiren; ağrı kesici. || [TS. Ø]

Sal¹ is. Yassı büyük taş parçası. // sıf. Tabaka şeklinde olan. //sıf. Yassı şekilde olan. || [TS. Ø],{TS.→yayvan, yassı}

Salamat sıf. ve zar. ar. 1- Sağ, canlı, diri, yaşayan. **Salamat çıxmağ** Sağ kalmak, canlı kalmak, ölmemek; sağ salim kurtulmak. **Salamat ğalmağ** a- ölmemek, sağ kalmak, yaşamak, beladan kurtulmak, b- Bütün hâlde kalmak, dokunulmamak noksansız olmak.

Salamat ğurtarmağ bak. **Salamat ğalmağ** 1. anlamda. 2-mec. Sağlam, zinde. **Salamat ğalın!** Görüşüp ayrılırken orada kalan kimseye söylenen veda sözü, sağlılıkla kalın! anlamında. **Salamat yer ğalmamağ** Her tarfi, her yanı zedelenmek, yaralanmak. **Salamat yer ğoymamağ** Her tarafını ezmek, zedelemek, yaralamak. || [TS. Ø],{TS.→canlı, diri, sağ}

Salxımabenzer sıf. Salkım gibi, salkıma benzeyen. || [TS. Ø],{TS.→salkımsı}

Salxımçiçek(li) sıf. Çiçekleri salkıma benzeyen, salkım gibi sarkan. || [TS. Ø]

Salxımlı sıf. Salkımı olan, salkıma benzer çiçekleri olan. || [TS. Ø]

Salım sıf. Az, çok olmayan. Bir salım Az, azıcık bir sefer dökmeye, atmaya yetecek kadar, bir tutam. || [TS. Ø],{TS.→az}

Salım sıf. ar. klas . 1- Sağ, zararsız, ze-desiz. 2- Sakin, rahat, emin. || [TS.salım] s. esk. 1. Esen, sağlam. 2. Sakin, huzur içinde: "*Ben kahveye salım kafayla, serin kanlılıkla düşünmek için gittim.*" -Z. Selimoğlu.

Sallabaş sıf. 1- Kafası devamlı sallanan, 2-mec. Asık suratlı, insana yüz vermeyen. || [TS. Ø],{TS.→asık suratlı}

Sallağ² sıf. Sarkık hâlde olan, aşağı doğru sarkmış veya bükülmüş şey. // Asılmış durumda olan. || [TS. Ø],{TS.→asılı, sarkık}

Sallağbığ(lı) sıf. Sarkık bıyıklı, bıyıkları sarkık olan. || [TS. Ø]

Sahağdodağ(lı) sıf. Uzun ve sarkık dudakları olan. || [TS. Ø]

Sallağğarın(lı) sıf. Karnı büyük ve sarkık olan, sarkık göbekli. || [TS. Ø]

Sallağgulağ(lı) sıf. 1- Uzun ve sarkık kulakları olan (hayvan) 2- mec. kon. Haysiyetsiz, şerefsiz kendi itibarını, hürmetini, saygısını gözetmeyen. || [TS. Ø],{TS.→haysiyetsiz, şerefsiz}

Samanı sıf. Saman renginde, sarımsı, sarı. || [TS.samanı] s. Saman rengi, açık sarı.

Samanlı sıf. 1- Saman karıştırılmış, saman dökülmüş. 2- Samana batmış, bulanmış. || [TS.samanlı] s. Samanı olan. **samanlı gübre, samanlı kerpiç*

Samığiran sıf. şak. mec. Güçlü, kuvvetli. || [TS. Ø],{TS.→güçlü, kuvvetli}

Samit¹ sıf. ar. Sessiz, ünsüz, konuşmaz hâlde, sessizce. // zar. Sessiz bir şekilde || [TS. Ø],{TS.→sessiz}

Sanballı sıf. 1- Ağır, muhkem, sağlam; 2-mec. Güçlü, etkili, derin, ciddi. 3- meç, Temkinli, ciddi, ağır, ağırbaşlı. // Yaşlı, hürmetli, edepli. // Tanınmış meşhur, saygın. 4- mec. Esaslı, büyük, derin, ciddi. || [TS. Ø],{TS.→ağır, büyük, ciddi, derin, esaslı, güçlü, muhkem, sağlam}

Sancağaoşar sıf. bak. **Sancağvarı**. || [TS. Ø]

Sancağvarı sıf. Firketeye benzer, toka gibi, toplu iğneye benzeyen. || [TS. Ø]

Sancılı sıf. 1- Sancılanmış, sancıya yakalanmış. 2- Sokulmuş, batırılmış hâlde olan. 3- Geçirilmiş, takılmış, tutturulmuş. || [TS.sancılı] s. Sancıya tutulan veya sancı veren: *Sancılı hasta. Sancılı hastalık. "Yatağının içinde, sancılı bir adam gibi dönüp durdu."* -P. Safa.

Sancılmış sıf. 1- Batırılmış, daldırılmış, 2- Takılmış, geçirilmiş. || [TS. Ø]

Sâni sıf. ar. İkinci. || [TS. Ø], {TS. → ikinci}

Sanitâr 1- is. lat. Tedavi kuruluşlarında hastalara, yaralılara hizmet eden, ayrıca binanın temizliğine bakan kimse. // Yaralıya ilk yardım yaparak onu savaş alanından çıkaran tıp hizmetçisi 2- sıf. Halkın sağlığı ile ilgili olan tedbirler sistemine ait. || [TS. Ø]

San(ı)lı sıf. Sayılmış, sayı ile olan. || [TS. Ø], {TS. → sayılı}

Sapğın sıf. Yolundan çıkmış, azmış, doğru yoldan uzaklaşmış. || [TS.sapğın] s. 1. Doğru yoldan ayrılmış olan. 2. Sapkıya uğramış olan. *sapğın kaya

Saplağlı sıf. Sapı olan. || [TS. Ø], {TS. → saplı}

Saplısıf. Sapı olan, sap takılmış. || [TS.saplı] s. 1. Sapı olan. 2. Saplanmış: *Bıçak karpuzla saplı duruyor.* 3. is. Uzunca bir sapı olan kap. 4. Büyük kepeç. *saplı meşe

Sapsağ sıf. Sapaşğlam, tamamen sıhhatli, hiçbir hastalığı olmayan, sağlıklı. || [TS. Ø], {TS. → sağlıklı, sapaşğlam}

Sapsağlam sıf. Hiçbir hastalığı olmayan, sağlıklı. || [TS.sapaşğlam] s. Çok sağlam, her yanı sağlam: *"Kendi yaşında sırım gibi sapaşğlam bir yerli kadın olan karısı bir hafta içinde tifodan ölüp gidivermişti."* -R. N. Güntekin. *"Ferit dayı bu savaştan da sapaşğlam, üstelik miralay olarak dönmüştü."* -A. İlhan.

Sapsarı sıf. Çok sarı, tamamen sarı; çok sararmış. **Sapsarı kesilmek** Hastalıktan, açlıktan, korkudan vs. rengi kaçmak, solmak, sararmak. **Sapsarı saralmağ** bak. **Sapsarı kesilmek.** || [TS.sapsarı] s. Çok sarı veya her yanı sarı: *"Yüzüm de sapsarı mı, kâğıt gibi beyaz mı? Bilmiyorum, aynaya bakmaktan çekiniyorum."* -R. H. Karay. **sapsarı kesilmek** (veya olmak) çok sararmak: *"Heyecandan dudakları titriyordu ve benzi sapsarı kesilmişti."* -Y. K. Karaosmanoğlu.

Sapşekilli sıf. ipliğe benzeyen, iplik gibi. || [TS. Ø], {TS. → ipliksi}

Sapvarı sıf. İplik gibi ince, uzun. || [TS. Ø], {TS. → ipliksi}

Sarı 1- sıf. Güneş ışığının ayrışma tayfında portakal rengi ile yeşil arasında yer alan renk. // sıf. Bu renkte olan şey. 2- Çeşitli birleşik sözlere veya terimlerin birinci kısmı (sarı

zanbak, sarı pıtrak vs.) 3-is. kon. Altın anlamında. **Sarı év** esk. Akıl hastaları için yapılan hastahane. **Sarı sime vurmağ**, **Sarı simde çatdırmağ** Bir sözü, meramı çok ince bir yolla ulaştırmak, nazik bir şekilde söylemek, ...**Sarı yağ kimi yayılmağ** (üreyine, canına, bedenine sözleri ile) Çok hoşlanmak, çok memnun olmak. || [TS.sarı] is. 1. Güneş ışığının ayrışma tayfında yeşil ile portakal rengi arasında olan renk, altının rengi. 2. s. Bu renkte olan. 3. s. Soluk, solgun. **sarı çizmeli mehmet ağa** kim olduğu, nerede oturduğu bilinmeyen kimse. **sarı humma** bk. sarı humma. **sarıağız, sarıasma, sarıasmagiller, sarıbalık, sarı benek, sarı bez, sarıçalı, sarıçıyan, sarıçiçek, sarıçığdem, sarıdiken, sarıerik, sarıfiğ, sarıgöz, sarıhalile, sarıhani, sarı humma, sarı ırk, sarıkanat, sarı kart, sarıkız, sarikulak, sarıkuyruk, sarı lira, sarımercimek, sarıpatatya, sarısabır, sarısalkım, sarı sendika, sarı sıcak, sarı yağ, sarı yağız, sarıyonca, sarızambak*

Sarıbaş sıf. Sarı saçlı, sarışın. || [TS. Ø], {TS. → sarışın}

Sarıbeniz(lı) sıf. 1- Sarışın. 2- Solgun yüzlü, yüzünün rengi kaçmış, solgun. || [TS. Ø], {TS. → sarışın, solgun}

Sarı-bozumtul sıf. Sarımsı ve grimsi, griye yakın renk. || [TS. Ø], {TS. → sarımsı}

Sarığanad(lı) sıf. Kanatları sarı renkli olan. || [TS. Ø]

Sarı-ğızlı sıf. Koyu sarı, altın sarısı. || [TS. Ø]

Sarı-ğürmızı sıf. Koyu sarı, kırmızıya yakın sarı. || [TS. Ø]

Sarığlı sıf. 1- din. Başında sarık olan, başı sarıklı. // Din adamı, imam 2- Sargı bezi vs. ile sarılmış (yara, kırık vs.) 3- İp, sargı vs. ile bağlanmış. 4- Üzerine bir şey sarılmış. || [TS.sarıklı] s. 1. Başına sarık sarmış olan, sarığı olan: *"Aralarında iki asker, birkaç da sarıklı efendi var."* -M. Ş. Esenal. 2. is. mec. Müslüman din adamı, hoca.

Sarıköklü sıf. Zerdeçal karıştırılmış. || [TS. Ø]

Sarı-küren sıf. Açık kestane renkli (at). || [TS. Ø]

Sarılı sıf. Sarılmış, sargı ile bağlanmış. || [TS.sarılı(II)] s. Sarılmış olan: *"...bavullarını, paketlerini, yiyecek sepetini, kâğıda sarılı terliklerini etrafındaki filelere dizmiş..."* -R. N. Güntekin.

Sarımsağlı sıf. Sarmısak konulmuş olan, sarmısak ihtiva eden. || [TS.sarımsaklı] s. İçinde sarmısak bulunan.

Sarımsov sıf. Sarımsı renkte olan. || [TS. Ø], {TS. → sarımsı, sarımtırak}

Sarımtıl sıf. bak. **Sarımsov** || [TS. Ø], {TS. → sarımsı, sarımtırak}

Sarısaç(lı) sif. Saçı sarı; sarışın. || [TS. Ø], {TS.→sarışın}

Sarisifet(li) sif. Yüzünün rengi sararmış, sarı yüzlü. || [TS. Ø], {TS.→solgun}

Sarışın sif. Sarı benizli, sarı saçlı ve beyaz tenli. || [TS.sarışın] s. 1. Sarı saçlı ve ak tenli kimse: "*Yanıdaki kapılardan biri açıldı, içeriye sarışın bir taze girdi.*" -R. N. Güntekin. 2. Sarıya yakın renkli: "*Sarışın bir kış güneşi maviyi billürleştiriyor, bulutları pamuk yağınlarına çeviriyordu.*" -T. Buğra.

Sarıyağız sif. Yüzünün rengi ve saçları sarı renkte olan, sarışın. || [TS. Ø], {TS.→sarışın}

Sarıyanız sif. bak. Sarıyağız. || [TS. Ø]

Sarp sif. Üstüne çıkılması, yürünmesi, geçilmesi çok zor olan; çok dik, yalçın. || [TS.sarp] s. 1. Dik, çıkması ve geçilmesi güç, yalman: "*Ya bir derenin kenarındasınız, ya sarp bir tepenin eteğinde.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. "*İki gündür sarp dağ yollarını aşıyoruz.*" -F. R. Atay. 2. is. mec. Güç, güçlük: "*Düz ovada sarpa çekme yolunu / Ver mektebe okutsunlar oğlunu.*" -Âşık Veysel. (iş) sarpa sarmak güçlükler ortaya çıkmak, çözülmesi çok güç bir duruma gelmek: "*Hele mektebin iç ve ruh tarafını mükemmelleştireyim diyecek olsam iş daha sarpa sarar.*" -R. N. Güntekin. "*Bu mera işi gittikçe sarpa sarıyordu.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Sarsağ sif. Serseri, ahmak, akılsız, aptal. // Anlamsız, akılsız, boş (söz, hareket, İş vs.) //is. Bazan küfür olarak kullanılır. Sarsağ- sarsağ zar. Ahmakcasına, aptal aptal, anlamsız bir şekilde. || [TS.sarsak] s. Yaşlılık, hastalık gibi sebeplerle güçsüz kalarak vücudu titrer gibi sarsılan. *sarsak sarsak, sarsak sursak

Sarsıdıcı sif. 1. Çok güçlü, çok ağır, mahvedici, şiddetli. 2- mec. Çok etkili, Çok heyecanlı, Çok güçlü, insanı sarsan. || [TS. Ø], {TS.→sarsıcı}

Sarsılmaz sif. Sağlam, dayanıklı, metin, değişmesi, bozulması parçalanması çok zor olan. || [TS. Ø], {TS.→dayanıklı, sağlam}

Sarsıntılı sif. 1- Sallanan, kımıldayan, oynak, sarsıntı sebebiyle zedelenmiş; dayanaksız, güven duyulmayan. 2- mec. Kederli, gamlı, pejmürde. || [TS.sarsıntılı] s. 1. Sarsılan, sallanma. 2. s. mec. Güven verici olmayan, düzenli olmayan: *Sarsıntılı bir evlilik yaşamları var.*

Sataşgan is. ve sif. kon. İnsana sataşmayı seven, rahatsız eden, saldırgan, mütecaviz, dalgacı || [TS.sataşkan] s. Sataşan, saldırgan, mütecaviz.

Satgın sif. Kendini, ülküsünü paraya satan; rezil, şerefsiz, hain, namert, alçak. || [TS. Ø], {TS.→alçak, hain, namert, şerefsiz}

Satılmalsıf. Satılmak için ayrılan, satılık. || [TS. Ø], {TS.→satılık}

Satılmaz sif. Satılık olmayan, satılmayan. // İşe yaramayan. || [TS. Ø]

Satınalma sif. Parayla alınmış, karşılığında para verilmiş. **Satınalma ğul (kimi) esk.** İtaat eden, birine tâbi olan, hakkı hukuku olmayan. || [TS. Ø]

Satirik sif. Mizahi. // Mizah yazarı, şairi. || [TS.satirik] s. Yergi ile ilgili, yergi niteliğinde olan.

Satılığ sif. Satılmak için ayrılan, satılacak, satılan. **Satılığa ğoymağ** Satmak için ayırmak, satmak için koymak. || [TS.satılık] s. Satışa çıkarılmış olan: *Satılık ev. satılık ziftin olsun, Selânik'ten kel gelir işe yaramaz sandığın bir malı satılığa çıkarırsan görürsün ki akla gelmeyen yerlerden onu arayanlar gelir. satılığa çıkarmak* satmak, satışa çıkarmak: "*Memleketine mi dönüymüş neymiş bütün eşyasını satılığa çıkarmış.*" -A. İlhan.

Sava sif. Vaktinde değil, sonradan yeşeren, geç olgunlaşan. || [TS. Ø]

Savadlı¹ sif. Okuma yazma bilen. // İmla kurallarına dikkat ederek okuyan ve yazan, //mec. kon. Herhangi bir sahada çok iyi bilgisi, malumatı olan; bilgili. || [TS. Ø], {TS.→bilgili, malûmatlı}

Savadlı² sif. Üzerinde siyah renkli süsleri olan şey. || [TS.savatlı] s. Savatı olan, savatlanmış: "*Belindeki yirmi sene evvel hediye gelen kayışın savatlı gümüş sarkıntuları pırıl pırıl parlıyorlar.*" - Ö. Seyfettin. "*...kuyumcuya uğradı, o güne yetişmek üzere savatlı bir bilezik ismarladı.*" - R. H. Karay.

Savadsız sif. 1- Okuma yazma bilmeyen, cahil. 2- mec. Beceriksiz, yeteneksiz, bilgisiz, acemi // Cahil. || [TS. Ø], {TS.→beceriksiz, bilgisiz, cahil, yeteneksiz}

Savaşgan sif. Kavgacı, savaşı, kavgayı seven kimse. || [TS.savaşgan] s. İyi savaşan, çok savaşan, savaşçı, cengâver.

Savay(ı) sif. Başka, diğer öbürü, gayri. || [TS. Ø], {TS.→başka}

Saya¹ sif. 1- Aynı renkte olan, tek renkli. 2- Karmaşık olmayan, sade. 3-Sade. || [TS. Ø], {TS.→basit, sade, tek renkli}

Sayalı sif. Uğurlu, kutlu, tekin. || [TS. Ø], {TS.→kutlu, tekin, uğurlu}

Saygılı sif. 1- Başkalarına saygı gösteren, hürmet eden, nazik. 2- Sayılan, hürmet edilen. || [TS.saygılı] s. Saygısı olan, saygı gösteren, hürmetli: "*Bundan başka saygılı, temiz ve çalışkan bir kızdı.*" -H. E. Adıvar.

Sayxaş sif. kon. Sakin, durgun, rüzgarsız. || [TS. Ø], {TS.→durgun, rüzgârsız, sakin}

Sayığ sif. ve zar. 1- Uyanık, ihtiyatlı, gözü açık. **Sayığ olmağ** Uyanık olmak, ihtiyatlı olmak. 2.mec. Yarı uykulu, yarı u-yanık, derin uykuda

olmayan. || [TS. Ø], {TS. →gözü açık, ihtiyatlı, uyanık}

Sayılı sif. 1- Sayısı az olan, az rastlanan, az yapılan. 2- Sayısı , miktarı belli olan. || [TS.sayı] s. 1. Herhangi bir sayısı olan: *On sayılı kâğıt*. 2. Sayısı belli olan, sayılmış olan: *Tabaklar sayılıdır*. 3. Sayısı birkaçı geçmeyen, az olan, mahdut. 4. *mec.* Az görülen, önemli, mahdut: *Tarihte bu gibi sayılı olaylar vardır. Er meydanında sayılı bir pehlivandı. "Bu hafta... huzur ve sükûn içinde sayılı yaz mehtaplarından birini daha yaşadık."* -R. H. Karay.

Sayır- bayır sif. ve zar. Anlamsız, ilgisiz, alakasız, mantıksız. || [TS. Ø], {TS. →alakasız, anlamsız, mantıksız}

Sayrı sif. Hasta. || [TS.sayrı] s. ve is. esk. Hasta. *sayrılar evi

Say-sécme sif. Belirli bir üstünlüğü olan, seçilen; seçme. || [TS. Ø], {TS. →seçme}

Saysız sif. ve zar. Sayı, miktar olarak fazla, çok, sayılması mümkün olmayan, haddinden fazla çok. || [TS.saysız] s. Sayılmayacak kadar çok, pek çok: *Saysız başarılar kazandı. "Hünerli elleriyle halkımızın eli öpülesi saysız çalışan analarından biriydi."* -N. Cumalı.

Saytal sif. mah. Boy boslu, geniş omuzlu; büyük, cüsseli, sağlam. // Büyük, şişman, etli. || [TS. Ø], {TS. →boylu boslu, büyük, cüsseli, sağlam, şişman}

Saz² sif. far. 1- Çalışır durumda olan, hazır hâlde olan; kırığı, zedesı, kusuru, noksanı bulunmayan. Saz élemek (étmek) Yapmak, çalışır hâle getirmek, onarmak. Saz olmağ Uygun olmak, eş olmak. 2-Sağlam, kıvrak, dayanıklı. // İyi, yerinde. Sazdır şeklinde: İyidir, düzgündür, çalışır durumdadır, yerli yerindedir anlamında. || [TS. Ø], {TS. →kusursuz, sağlam, zedesiz}

Sazağlı sif. Şiddetli rüzgarı, sazağı, soğuşu olan. || [TS. Ø]

Seadetli sif. Mutlu, bahtiyar, mesut.başarılı. || [TS. Ø], {TS. →bahtiyar, başarılı, mesut, mutlu}

Seadetsiz sif. Mutsuz, bedbaht, başarısız. || [TS. Ø], {TS. →} || [TS. Ø], {TS. →başarısız, bedbaht, mutsuz}

Sebatlı sif. Sözü'nün üzerinde duran, ahidine vefa gösteren, azimli, sebat eden. || [TS.sebatlı] s. Sebat eden, direşken, sebatkâr.

Sebatsız sif. Kararsız, sözünde durmayan, mütereddit, metanetsiz, dirençsiz. || [TS.sebatsız] s. Sebat etmeyen.

Sebebli sif. Belirli sebebi olan, özürlü. || [TS.sebepli] s. Sebebi olan. *sebepli sebepsiz

Sebebsiz sif. ve zar. Hiçbir sebep olmadan, nedensiz, sebebi olmadan. || [TS.sebepsiz] s. 1. Sebebi olmayan, nedensiz: *Sebepsiz bir öfke*. 2. *zf.* Bir sebebi olmadan: *Sebepsiz gülerdi. "Bazen*

gece yaraları uyuyamıyorum ve sebepsiz korkuyorum." -P. Safa. sebepsiz kalmak yoksul bir duruma düşmek.

Sebirli sif. Sabrı olan, sabırlı, sabreden, telaş göstermeyen. || [TS.sabırlı] s. Sabır gösteren, katlanan, sabreden: *"Halim, adı üstünde sabırlı bir adamdır."* -B. Felek.

Sebirsiz 1- sif. Sabırsız, sabrı olmayan, havsalasız, tahammülsüz, aceleci. 2- bak. **Sebirsizlikle** || [TS.sabırsız] s. Sabır göstermeyen, sabrı olmayan.

Sebzeli sif. İçinde sebze olan. || [TS. Ø]

Sebzığovurmatı sif. Çeşnisinde sebzeli kavurma olan (pilav). || [TS. Ø]

Sevziğovurmalığ sif. Sebzeli kavurma pişirmeğe yarayan. || [TS. Ø]

Seciyyevi sif. ar. Bir şahsa veya bir şeye ait olan, birini veya bir şeyi başkalarından ayıran özellik. || [TS. Ø]

Sécilen sif. 1- Seçim neticesinde seçilmiş. || [TS. Ø], {TS. →seçilmiş}

Sécilmişsif. 1- Seçim neticesinde galip gelmiş. 2- Yayınlanmak için ayrılmış, beğenilmiş. || [TS.seçilmiş] s. 1. Seçerek ayrılmış: *Seçilmiş hikâyeler*. 2. Aynı cinsten olan nesnelere arasından iyi ve seçkin olanlar çıktıktan sonra geride kalanlar: *Bu seçilmiş kumaşların içinde iyileri de var.*

Séçkiğabağı sif. Seçimlerin yaklaşması ile ilgili olan, yaklaşan seçimle ilgili olan, ona ait olan, seçimden önce olan. || [TS. Ø]

Séçkili sif. Seçimle olan, seçilen. || [TS. Ø], {TS. →seçilmiş}

Séçme¹ 1- is. Seçmek fiili. 2- sif. Benzerleri arasında en iyisi en güzeli, en göze çarpanı, çarpıcı olanı. 3- sif. En saygın, en seçkin, en nüfuzlu. 4- is. biyo. Tabiatın, hayatın değişen şartlarına tahammül eden organizmaların yaşaması durumu. 5- sif. *mec.* Güzel, hoş, iyi, alımlı. || [TS.seçme] is. 1. Seçmek işi. 2. s. Seçkin, seçilmiş: *Türk edebiyatının seçme hikâyeleri bir araya getirilerek yayımlandı. "Üsküp'ün kızları, hepsi de seçme."* -Halk türküsü. **seçme hakkı, seçme süresi, seçme yetkisi*

Séçme- seçme sif. En iyi, en güzel, en seçkin. || [TS. Ø]

Sed sif. far. Yüz (genelde aferin, bravo, yazık gibi sözlerin önüne getirilerek onların etki gücünü kuvvetlendirir. || [TS. Ø]

Sedağetsiz sif. Sadakatsiz olan, bağlılığında samimiyetsiz olan, dostluğunda vefasız olan, itimat edilemeyen. || [TS.sadakatsiz] s. Sadık olmayan.

Sedefli sif. Sedefle kaplanmış, sedefle süslenmiş. || [TS.sedefli] s. Sedefle işlenmiş.

*sedefli kalker

Sefalı sif. Rahat, neşeli, zevkli, hoş, gönül açan, zevk veren. // Güzel manzaralı, havalı. || [TS.safalı] s. Şenlikli, eğlenceli.

Seféh sif. ar. 1- Akılsız, aptal, ahmak, serseri. 2- Basit, anlamsız, boş, yaramaz (davranış). || [TS. Ø], {TS.→ahmak, akılsız, aptal, serseri}

Seferber sif. ar. ve far. Savaşa hazır hâle getirilmiş veya girmiş (askeri birlik). **Seferber etmek a-** Savaş ilanı ile ilgili o-larak ülkenin askeri ve maddi imkanlarını toplayıp hazır hâle getirmek, b- mec. Herhangi bir İş veya amaç için insanları ve maddi imkanları faal bir hâle getirmek. **Seferber olmağ** Her hangi bir İş veya amaç için bir çok kimse bütün imkanlarıyla faal hâle gelmek. || [TS.seferber] s. Savaşa hazırlanmış veya girmiş (askeri birlik). **seferber etmek** bir iş, bir amaç için bütün olanakları kullanmak: "*Yarım saat içinde oteli bir hastahane şekline sokmuş, hepimizi seferber etmişti.*" -R. N. Güntekin. **seferber olmak** bir iş, bir amaç için, birçok kimse bütün olanaklarıyla girişmek: "*...anası, kardeşi, konu komşu, bilen bilmeyen, polis, jandarma, herkes seferber oldu. Nevin bulunamadı.*" -R. Çalapala.

Seferberédici sif. Seferber eden, davet eden, celbeden. || [TS. Ø], {TS.→davetkâr}

Seferlik sif. Defalık, kerelik, sefere, yolculuğa ait || [TS. Ø]

Sefil sif. ve zar. far. Sefalet çeken, yoksul, serseri, sefalet içinde yaşayan, daimi bir meşguliyeti olmayan. // Felaketli, mü-sibetli, acınacak vaziyetli; sefaletli. || [TS.sefil] s. 1. Sefalet çeken, yoksul: "*...mart havasının sert soğuşunda âciz ve sefil titriyordu.*" -H. E. Adıvar. "*Bu korkunç bir çocukluğun, sefil, bahtsız bir çocukluğun devamıdır.*" -S. F. Abasıyanık. 2. Alçak.

Sexavetli sif. Eli açık, cömert. || [TS. Ø], {TS.→cömert, eli açık}

Seherki sif. Seher vakti olmuş, meydana gelmiş. || [TS. Ø]

Sehîh sif. ar. Düzgün, gerçek, doğru, hakiki, esaslî. || [TS.sahih] s. Gerçek, doğru, sağın, hakikî: "*Gazeteler bir şey yazmadılar, bize resmî, sahîh hiçbir malûmat vermiyorlar.*" -M. Ş. Esendal.

Sehl sif. ve zar. ar. Klas. kolay, zor olmayan. || [TS. Ø], {TS.→kolay}

Sehlenkar sif. ar. ve far. Verilen vazifeye, göreve, İşe titizlik göstermeyen, kayıtsız kalan; kayıtsız, başı soğuk. || [TS. Ø], {TS.→kayıtsız, sorumsuz}

Sehneleşdirilmiş sif. Sahnelemek için uygun hâle getirilmiş. || [TS. Ø]

Séhrkar sif. ar. ve far. 1- bak.Sehrbaz. 2-mec. Meftun eden, hayran bırakan, çok güzel, füsunkar. || [TS. Ø], {TS.→afsunlu, füsunkâr, sihirli}

Séhrli sif. 1- Efsunlu, büyülenmiş, 2- mec. Füsunkar, cezbeden, bağlayan. || [TS.sihirli] s. Büyülü, afsunlu, füsunkâr: "*Bu sihirli şarapla para, Garden Bar'da, Tanrının gecesi su gibi akardı.*" -E. E. Talu.

Sehsiz sif. ar. Hatasız, kusursuz. || [TS. Ø], {TS.→hatasız, kusursuz}

Sekil sif. Ayakları kısmen veya tamamen beyaz renkte olan. || [TS. Ø]

Sekili sif. Sekisi olan yer. || [TS.sekili] s. Sekisi olan.

Sekilli sif. Ayağında beyaz benekler, tüyler olan hayvan. || [TS. Ø]

Sekiz sif. Yediden sonra gelen sayı ve bunu gösteren rakam. || [TS.sekiz] is. 1. Yediden sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 8 VII. 2. s. Yediden bir artık. **sekiz on, sekiz tek, sekiz yüzlü*

Sekizadamlı sif. Sekiz kişilik, sekiz kişi için ayrılan. || [TS. Ø]

Sekizaylı sif. 1- Sekiz ay süren, sekiz ay için düzenlenmiş, sekiz ay sürmüş. 2- Sekiz yaşında olan. || [TS. Ø]

Sekizbucağı sif. Sekiz köşesi olan. || [TS. Ø]

Sekizce sif. Yalnızca sekiz tane, sadece sekiz. // Bazan eklendiği söze büyüklük anlamı verir. || [TS. Ø]

Sekizcildli sif. Sekiz ciltten ibaret olan. || [TS. Ø]

Sekizcildlik 1- is. Sekiz ciltten oluşan ki-tap. 2- sif. bak. Sekizcildli. || [TS. Ø]

Sekizdüyme sif. Ölçüsü sekiz düyme olan. || [TS. Ø]

Sekizhécâlî sif. Sekiz hecesi olan, sekiz heceli. || [TS. Ø]

Sekizğat(lı) sif. Sekiz katlı. 2-Birbirinin üzerinde sekiz kat olan. || [TS. Ø]

Sekizguşe(li) bak. Sekizbucağı. || [TS. Ø]

Sekizgünlük sif. 1- Sekiz gün devam etmiş veya sürmesi göz Önünde tutulmuş. || [TS. Ø]

Sekizillik sif. 1- Sekiz yıl süren, sekiz yıl sürecek, müddeti sekiz yıl olan. 2-Sekiz yaşında olan. 3- Sekiz yıldan kalma, sekiz yıl ömrü olan. || [TS. Ø]

Sekizinci sif. Sekiz sayı sıfatının sıra şekli, sırada yedincinin ardından gelen. || [TS.sekizinci] s. Sekiz sayısının sıra sıfatı, sırada yedinciden sonra gelen.

Sekizlik 1- sif. Ölçüleri (eni, yüksekliği, kalınlığı) sekiz milim vs. olan. 2- is. Sekizlik İskambil kağıdı. 3- Sekiz heceli şiir ölçüsü, vezni. || [TS.sekizlik] s. 1.Sekizi bir arada, sekiz tane alabilen: *Sekizlik cezve.* 2. is. müz. Birlik notanın sekizde biri.

Sekiz mertebe(li) sif. Sekiz katlı. || [TS. Ø]

Sekizotağ(lı) sif. sekiz odalı, sekiz odadan ibaret olan. || [TS. Ø]

Sekkizreğemli sif. Sekiz rakamı olan, sekiz rakamdan ibaret olan. || [TS. Ø]
Sekkizsaatlıg sif. sekiz saat sürmüş veya sürecek. || [TS. Ø]
Sekkizsütunlu sif. Sekiz sütunu olan. || [TS. Ø]
Sekkiztarlı sif. Sekiz yılda bir devreden (ekilen ekini değişme). || [TS. Ø]
Sekkizyaşar sif. Sekiz yaşında olan. || [TS. Ø]
Sekkizyaşlı sif. Yaşı sekiz olan. || [TS. Ø]
Seksekeli sif. ve zar. Heyecanlı, ıstıraplı, rahatsız, endişeli. || [TS. Ø], {TS. → endişeli, heyecanlı, ıstıraplı, rahatsız}
Seksekili sif. ve zar. bak. Seksekeli. || [TS. Ø], {TS. → endişeli, heyecanlı, ıstıraplı, rahatsız}
Seksen sif. Yetmiş dokuzdan sonra gelen sayı, sekiz defa on; //is. Bu sayının adı ve bu sayıyı ifade eden rakam: 80. || [TS. seksen] is. 1. Yetmiş dokuzdan sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 80, LXXX. 2. s. Sekiz kere on, yetmiş dokuzdan bir artık. **seksen** kapının ipini çekmek içinde bulunduğu sorunu çözmek için kapı kapı dolaşmak, birçok yere uğramak: "Ama şimdi, bir çift lâstik için seksen kapının ipini çekiyoruz." -R. Enis.
Seksenillik 1- is. Seksen yıl sürmüş devir, ömür. 2- sif. Seksen yıl devam etmiş. || [TS. Ø]
Sekseninci sif. Seksen sayı sıfatının sıra şekli, yetmiş dokuzuncudan sonra gelen. || [TS. sekseninci] s. Seksen sayısının sıra sıfatı, sırada yetmiş dokuzuncudan sonra gelen.
Seksenlik sif. Seksen yaşında olan. || [TS. seksenlik] s. 1. İçinde seksen sayı bulunan: *Seksenlik limon sandığı.* 2. Seksen yaşında olan.
Seksenyaşlı sif. Seksen yaşında olan. || [TS. Ø], {TS. → seksenlik}
Selahiyetdar sif. ar. ve far. esk. bak. Selahiyetli. || [TS. Ø], {TS. → salâhiyetli}
Selahiyetli sif. Yetkisi olan, yetkili, yetki verilmiş. || [TS. salâhiyetli] s. esk. Yetkili.
Selemçi is. ve sif. Faizle para veren, faizci. || [TS. Ø]
Selemxor is. ve sif. ar. ve far. bak. Selemçi || [TS. Ø]
Seliğeli sif. 1- Muntazam, yerli yerinde, düzgün, 2- Nizamlı intizamlı düzgün iş yapan, itina gösteren. 3- zar. Temiz, dikkatli, doğru bir şekilde. || [TS. Ø], {TS. → düzgün, intizamlı, muntazam}
Seliğe- sahmanlı sif. Son derece nizamlı intizamlı, dakik, tertipli. || [TS. Ø], {TS. → dakik, düzenli, intizamlı, tertipli}
Seliğesiz sif. Nizamsız intizamsız, tertipsiz, düzensiz // Tertip düzen, nizam intizam bilmeyen. || [TS. Ø], {TS. → düzensiz, intizamsız, tertipsiz}
Sélikli sif. anat. Salyası olan, salyalı. || [TS. Ø]

Sélikvarı sif. Salyaya benzeyen, salya gibi. || [TS. Ø], {TS. → salyamsı}
Selis sif. ar. Akıcı, serbest, her yönden mükemmel, ahenkli. || [TS. selis] s. ed. esk. Akıcı (söz).
Séliyeoxşar sif. bak. Selikvarı. || [TS. Ø], {TS. → salyamsı}
Sélleme 1- is. Büyük tarlaları sularken sel gibi bırakılan su. 2- sif. Şiddetli yağmur suyu, sağanak. || [TS. Ø]
Séli sif. Çok sel meydana gelen, çok yağmurlu, yağışlı yer. || [TS. Ø]
Selt sif. kon. Baştan başa, tamamen. || [TS. salt] zf. 1. Yalnız, sadece, tek, sırf: "Sanat adına konuşmakta kendinde hak gören, her konuştuğunu da salt doğrudur diye karşındakine kabullendirmek isteyen kimseler sardı etrafımızı." -N. Cumalı. "Salt benim elimde doksan üç kuruş var, dedi." -R. N. Güntekin. 2. s. İçinde yabancı bir öge bulunmayan, mutlak: *Salt sevinç.* 3. s. *fel.* İçine, kendisine yabancı hiçbir şey karışmamış, arı. *salt çoğunluk, salt değer, salt nem, salt sıcaklık, salt sıfır
Sémantik sif. Anlam, mana ile ilgili olan. || [TS. Ø], {TS. → anlamsal}
Sémasioloji sif. Anlam bilim ile ilgili olan. || [TS. Ø], {TS. → anlam bilimsel}
Semavi sif. ar. 1-Gökle ilgili, göğe ilişkin. 2-şair. Sema renginde olan. mavi. 3-mec. Güzel, temiz, saf, fevkalâde. || [TS. semavî] s. esk. Gökle ilgili, göğe ilişkin: "Eski hayatımızda takvim semavî bir şeydi." -H. A. Yücel.
Semend sif. Kızıl ile boz renk arasında özel rengi olan at. || [TS. Ø]
Séméntli sif. 1- Karışımında çimento olan. 2- Beton harçla sıvanmış. || [TS. Ø], {TS. → çimentolu}
Semereli sif. İyi netice veren, faydalı, hayırlı. || [TS. semereli] s. esk. Verimli.
Semeresiz sif. Faydasız, neticesi kötü olan, hayırsız. || [TS. Ø], {TS. → faydasız, hayırsız}
Semimi sif. ar. İçten, içtenlikle, hakiki, yürekte, ciddi, candan. Semimi-ğelbeden zar. Yürekte, içten bir şekilde. || [TS. samimî] s. 1. İçten, içtenlikle: "Sanatkâr, bizi söylediklerinin samimî olduğuna da inandırmalı." -O. V. Kanık. 2. Candan, açık yüreklilikle davranan: "Diğerine gelince: Bu pek sıcak kanlı, pek samimî bir gençtir." -M. Ş. Esendal. 3. zf. İçli dışlı, senli benli olarak. samimî olmak 1. İçten, açık yüreklilikle davranmak: "Kocasının samimî olup olmadığını düşünmeden kadın insiyakıyla üzülürüverdi." -S. F. Abasıyanık. 2. İçli dışlı olmak.
Sémitoloji sif. Samitolojiye ait olan. || [TS. Ø]
Senayéli sif. Sanayii olan, sanayisi inkişaf etmiş, sanayileşmiş. || [TS. Ø]

Serrast sıf. ve zar. far. 1- Düzgün, dakik, doğru, hedefi şaşmayan. 2. mec. Düzgün, doğru, dakik, tutarlı. || [TS. Ø], {TS.→dakik, doğru, düzgün, tutarlı}

Sersem sıf. far. Tutarsız, beğenilmeyen davranışları olan, akli yitik. **Sersem ol-mağ** Aklını yitirmek deli olmak. || [TS.sersem] s. 1. Herhangi bir sebeple bilinci ve duyguları zayıflamış olan: *Gürültüden sersem oldum.* 2. Düşünmeden hareket eden, ne yaptığının farkında olmayan. **sersem etmek** (veya **serseme çevirmek**) sersemletmek. **sersem gibi serseme** yakışır biçimde. *sersem sepelek

Serseri sıf. far. 1- Belirli bir işi gücü olmayan, başıboş, hayta. 2- zar, Serserice-sine, tutarsız. **Serseri olmağ** Deli olmak, aklını yitirmek. 3- Sahipsiz, yersiz, yurtsuz, avare. || [TS.serseri] s. ve is. 1. Belli bir işi ve yeri olmayan başıboş kimse, kabadayı, hayta, holigan: "*Hayran Baba'yı bir serseri ile birlikte temizlemişlerdi.*" - F. R. Atay. 2. Tutarsız, beğenilmeyen davranışları olan. 3. mec. Belli bir hedefi olmayan, belli bir hedefe atılmamış olan, rastlantıyla gelen: *Serseri torpil. Serseri kurşun. Serseri mayın. "Köpüklü denizin üstünde serseri martılar uçuşuyor, yanımızdan yelkenli bir mavna geçiyordu."* -Ö. Seyfettin. **serseri mayın, serseri serseri*

Sert sıf. 1- Çizilmesi, kırılması, kesilmesi güç olan, pek katı. 2- Şiddetli, keskin. 3- mec. Kaba, keskin, hırçın. 4- Yumuşak olmayan. || [TS.sert] s. 1. Çizilmesi, kırılması, kesilmesi veya çiğnenmesi güç olan, pek, katı, **yumuşak** karşıtı: *Sert tahta.* 2. Esnekliği az olan, kolayca eğilip bükülmeyen: *Sert kösele. "Tabakanın sert yaylı kapağını tak diye kapatıyor."* -T. Buğra. 3. Kolay dayanılmayan, zor katılanılan, etkili, **yumuşak** karşıtı: *Sert iklim. Sert hava.* 4. Hırçın, öfkeli, hiddetli: *Sert ses. "Zaten Atatürk'ün ne vakit öfkesine kapılarak herhangi bir kimseye karşı herhangi bir sert harekette bulunduğunu kim hatırlar?"* -Y. K. Karaosmanoğlu. 5. Titizlikle uygulanan, sıkı: *Sert bir yönetim.* 6. Güçlü kuvvetli: *"Kapıyı kapadı, döndü, sert adımlarla ilerledi."* -M. Ş. Esendal. 7. Sarsıcı niteliği olan, çarpıcı, keskin, hafif karşıtı: *Sert şarap. Sert tütün.* 8. Bağışlaması, hoşgörüsü olmayan: *"Birçokları beni dik ve sert olduğum için belki sevmiyorlardı."* -M. Ş. Esendal. 9. Gönül kırıcı, katı, ters: *Sert bir karşılık. "...sarardı, dudakları titredi, ama adam sert bir davranışla kadehi kadının eline tutuşturdu."* -H. E. Adıvar. 10. jeol. Minerallerin çizilmeye karşı gösterdikleri direnç. **sert buğday, sert damak, sert doku, sert sert, sert su, sert tabaka, sert ünsüz, sert zar*

Servaxt sıf. ve zar. ar. ve far. Uyanık, gözü açık, ihtiyatlı. || [TS. Ø], {TS.→gözü açık, ihtiyatlı, uyanık}

Servboy(lu) sıf. Servi boylu, uzun ve ince boylu kimse. || [TS.servi boylu] s. İnce ve uzun boylu (kimse).

Servetli sıf. ve is. Zengin kimse, serveti olan şahıs. || [TS. Ø], {TS.→varlıklı, varıl, zengin}

Servgâmet(li) sıf. şair. bak. **Serboy(lu)**. || [TS. Ø], {TS.→servi boylu}

Servgâdd(li) sıf. b şair bak. **Servboy(lu)**. || [TS. Ø], {TS.→servi boylu}

Sesboğan sıf. Susturucu. || [TS. Ø], {TS.→susturucu}

Sesgüclendiren is. ve sıf. Sesi güçlendiren cihaz. || [TS. Ø]

Sesgüclendirici is. ve sıf. bak. **Sesgüclendiren**. || [TS. Ø]

Seskécirmeyen sıf. Sesin geçmesine engel olan, seslerden tecrit olunan. || [TS. Ø]

Ses-küylü sıf. Gürültü, çok sesli, gürültüsü çok olan; kalabalık. || [TS. Ø], {TS.→gürültülü, kalabalık}

Séssiyalararası sıf. İki toplantı dönemi arası, toplantı aralarında yapılan. || [TS. Ø]

Sessiz sıf. ve zar. Ses çıkarmayan, yavaşça, usulca. 2- Sükut içinde, sessiz sakin. || [TS.sessiz] s. 1. Sesi olmayan, sesi çıkmayan. 2.

Ses, gürültü çıkarmadan yapılan: *Sessiz çalışma.* 3. Az konuşan, suskun, sükûtlü. 4. Yumuşak huylu, kendi hâlinde ve sakin (kimse): *"Kız kardeşi Deniz Yolları levazımında çalışan sessiz bir adamla evlidir."* -M. Ş. Esendal. 5. zf. Ses ve gürültü çıkarmadan. 6. is. ve s. gr. bk. Ünsüz. **sessiz film, sessiz harf, sessiz okuma, sessiz sedasız, sessiz sessiz, sessiz uyumu, sessiz yürüyüş*

Sessiz- semirsiz sıf. ve zar. Tamamen sessiz, sükût içinde. || [TS. Ø], {TS.→sessiz, suskun, sükûtlü}

Sesyazan is. ve sıf. Ses kaydeden cihaz. || [TS. Ø]

Sethi sıf. ve zar. ar. 1- Sathı, yüzeeye ait olan. 2- mec. Derin olmayan, yüzeysel, ciddi olmayan, çok sınırlı. || [TS.sathî] s. esk. Yüzeysel, üstünkörü.

Setiraltı sıf. 1- Satırların (sayfanın) altında. 2- hec. Gizli, örtülü. || [TS. Ø]

Setirbesetir sıf. ar. ve far. Satır satır, her salın ayrı olarak. || [TS. Ø]

Setri sıf. ar. Satır satır. || [TS. Ø]

Sévdalı sıf. Sevdaya düşmüş, aşık olmuş, vurgun. || [TS.sevdalı] s. 1. Sevdaya tutulmuş olan, tutkun, vurgun, aşık: *"Cömert sevgili bunların da parasını saydıktan sonra iki sevdalı oradan çıktılar."* -H. Taner. 2. mec. Bir şeye gereğinden çok düşkünlük gösteren, eğilim duyan.

Séver Genelde "yerinden" sözü ile kullanılır: Zayıf, ince, çok tehlikeli yer (gülle sever yerinden deyib: Kurşun tehlikeli yerinden değmiş anlamında). // Séver sıf. Birleşik kelimelerde ikinci kısım (insansever, malsever vs.). || [TS. Ø]

Sévgili sıf. Çok seven, aşık olunan kimse, dost, yar. // is. Aynı anlamda. || [TS.sevgili] s. 1. Sevgi ve bağlılık duyulan: "Millet yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol / Ey hak, yaşa; ey sevgili millet, yaşa var ol." -T. Fikret. 2. is. Sevilen, aşık olunan kimse, dost, yar.

Sévgisiz zar. ve sıf. Aşksız, muhabbetsiz, sevgi hissi olmadan. || [TS.sevgisiz] s. Sevgisiz olmayan.

Sévici is. ve sıf. Seven, aşık, vurgun. || [TS. Ø], {TS.→aşık, sevdalı, tutkun, vurgun}

Sévimli sıf. 1- Aziz, sevgili, mihriban. 2-Hoşa giden, cazibeli, hoşlanılan. || [TS.sevimli] s. || [TS.sevimli] s. Hoşa gitme özelliği olan, hoşa giden, şirin (canlılar için): "Küçük çocuğun yüzü çok sevimliydi." -Y. K. Karaosmanoğlu. "Kendisi orta boylu, ancak otuz yaşlarında kadar, sevimli bir adam." -M. Ş. Esendal.

Sévimsiz sıf. Sevilmeyen, hoşlanılmayan, cazibesiz. || [TS.sevimsiz] s. 1. Hoşa gitmeyen (canlılar için): *Sevimsiz bir yüz.* 2. Hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik yaratan (şey): "Bunu sormak sevimsiz gelmişti bana." -Y. Z. Ortaç. "Marsilya... limanının tatsız kalabalığıyla oldukça sevimsiz göründü." -Y. K. Karaosmanoğlu.

Sévincli sıf. ve zar. Sevinç içerisinde, ferahlı, şen. || [TS.sevinçli] s. Sevinci olan ve sevinç veren: "Hüzünlü karanlıklar yerine, sevinçli bir lâmbanın yanmasını bu saatlerin böylece uğurlanmasını isterler." -A. Ş. Hisar. "Bu kederi dağıtmak için ha bire sevinçli türküler söylüyordu." -Y. Kemal.

Sévincsiz sıf. Perişan, ferahsız, kederlendirici, gamlandırmacı. || [TS.sevinçsiz] s. Sevinci olmayan, sevinç vermeyen: "İsteyip de elde ettiği şeyleri sevinçsiz karşılıyordu artık." -N. Cumalı.

Sévindirici sıf. İnsanı şad eden, sevindiren, sevinç uyandıran. || [TS.sevindirici] s. Sevindiren, sevinilmesine yol açan, sevinç uyandıran: *Sevindirici haber.*

Sey sıf. Akılsız, serseri. || [TS. Ø], {TS.→akılsız, serseri}

Sé'ylî sıf. 1- Çaba sarfeden, çalışan 2- İnatçı, fasılasız, gergin, şiddetli. || [TS. Ø], {TS.→çalışkan, fasılasız, gergin, inatçı, şiddetli}

Séyreksif 1- Sık olmayan, birbirinden aralı olan. 2- Parça parça olan, bütün hâlde olmayan. 3- zar Ara sıra, bazan tek, sık olmayan. Ağıldan séyrek Akılsız, ahmak, zeka seviyesi düşük.

séyrek-séyrek zar. Arada bir, bazan, ara sıra. || [TS.seyrek] s. 1. Benzerleri veya parçaları arasında çok aralık bulunan, aralıklı, sık karşıtı: *Ağaçları seyrek bir bahçe. Seyrek kumaş. Seyrek saç.* "Öğle vapurlarının seyrek ahalisi içinden sıyrıldı, koşarak merdivenleri çıktı." -P. Safa. 2. Çok bulunmayan, az rastlanan. 3. zf. Uzun zaman aralıklarıyla, arada sırada: *Bir yere seyrek gitmek.* "Eviden pek seyrek zamanlarda içtiği nargilesini istedi." -H. E. Adıvar. 4. zf. Aralıklı olarak, aralıklı bir biçimde.

Séyrekbiğ(h) sıf. Bıyıkları seyrek olan, gür olmayan. || [TS. Ø]

Séyrekdiş(li) sıf. Dişleri seyrek olan, az olan. || [TS. Ø]

Séyreksaç(h) sıf. Saçları seyrek olan, gür olmayan. || [TS. Ø]

Séyrekypağ(lı) sıf. Yaprakları seyrek olan. || [TS. Ø]

Séyrekyn(lu) sıf. Yünü sık olmayan. || [TS. Ø]

Séysmik sıf. yun Depremle ilgili, sismik. || [TS.sismik] s. Depremle ilgili: *Sismik araştırmalar.*

Seyyal sıf. ar. Akıcı, akan, serbest. || [TS.seyyal] s. esk. Akışkan.

Seyyar sıf. ar. 1- Hareket eden, gezen, dolaşan, belli bir yeri olmayan. 2- Daimi olarak bir yerde kalmayan, yer değiştiren, sabit olmayan. || [TS.seyyar] s. 1. Belli bir yeri olmayan, gezici, gezgin: *Seyyar satıcı.* 2. Kolay taşınabilen, katlanarak taşınabilir duruma getirilebilen, portatif: "Zira muharebeden beri seyyar karyolamı hiç bırakmadım." -Y. K. Karaosmanoğlu. *seyyar hastahane, seyyar satıcı

Sxolastik sıf.yun. 1-Skolastik görüşe ait olan. 2- mec. Gerçek, reel muhtevadan yoksun, gerçek hayattan uzak. || [TS.skolâstik] is. fel. 1. İnanç ve bilgiyi kiliseyle, özellikle Aristoteles'in bilimsel sistemini uyumlu bir biçimde birleştirmeye çalışan Orta Çağ felsefesi. 2. s. Bu felsefe ile ilgili olan. 3. s. mec. Orta Çağ yöntemlerine uygun, eski.

Sıçrayışlı sıf. Sıçrayışlarla ilerleyen, meydana gelen, gayri muntazam hâlde. || [TS. Ø]

Sıçrayışvarı sıf. ve zar. Ani olarak ilerleyen, meydana gelen, oluşan. || [TS. Ø]

Sığallı sıf. Süslü, bezekli. || [TS. Ø], {TS.→bezekli, süslü}

Sığmaz sıf. Bir boşluğa sığmayan, uymayan. || [TS. Ø]

Sığortalı sıf. 1- Sigorta edilmiş. 2- mec. Emniyet altına alınmış. || [TS.sigortalı] s. 1. Sigorta edilmiş: *Sığortalı işçi. Sığortalı araba.* 2. mec. Güven altına alınmış, sağlama bağlanmış. 3. is. Sosyal sigorta kapsamına alınmış işçi.

Sık sıf. 1- Ağaçları, dalları, yaprakları vs. birbirine çok yakın olan. 2- Kalın, gür, sık. 3- zar. Bir birine yapışmış hâlde, çok yakın. // sıf. ve zar. Birbirinden ayırlamayacak kadar ilgili, alâkalı. || [TS.sık] s. 1. Benzerleri veya parçaları arasında çok az aralık bulunan, seyrek karşıtı: *Ağaçları sık bir bahçe. Sık saç.* 2. Çok bulunan, çok rastlanan. 3. zf. Kısa zaman aralıklarıyla, az aralıklarla. 4. zf. Aralıksız olarak, aralarında az aralık bırakarak: *Çiçekleri çok sık diktik. *sık boğaz, sık sık*

Sıkıcı sıf. 1- Sıkma işinde kullanılan alet. 2- mec. Üzücü, can sıkıcı, kederlendirici. || [TS.sıkıcı] s. İç sikan, can sikan, tedirgin eden: *"Etrafında her şey ona sıkıcı ve manasız geliyor."* -H. Taner.

Sıkıntılı sıf. Gamlı, kederli, üzüntülü. || [TS.sıkıntılı] s. 1. Sıkıntısı olan: *"Ağrılar kesilmeyince çok sıkıntılı vaziyete düştüm."* -R. N. Güntekin. 2. Sıkıntı veren, kasvetli, meşakkatli, mukassf: *"Son birkaç yılındaki oldukça sıkıntılı durumu bir yana bırakılacak olursa, maddi bakımdan rahat, ortanın epey üstünde bir hayatı olmuştur."* -A. Ş. Hisar.

Sık- Sık zar. ve sıf. 1- Çok sık, birbirine çok yakın, bitişik. 2- Sık sık, aralıksız. || [TS. Ø], {TS.→aralıksız, bitişik}

Sıxyarpağ(lı) sıf. Yaprakları sık olan. || [TS. Ø]

Sıldırım sıf. Tırmanması güç olan, sarp ve yalçın.// Uçurum, derin yarı, vadi. || [TS. Ø], {TS.→sarp, yalçın}

Sıldırımlı sıf. 1- Sarp ve yalçın olan. 2- Uçurumlu ver. || [TS. Ø], {TS.→sarp, yalçın}

Sınağlı sıf. Tecrübeli, denemiş, deneyden geçmiş. || [TS. Ø]

Sınanmış sıf. Denenmiş, tecrübe edilmiş, yoklanmış. || [TS. Ø]

Sınayıcı sıf. Deneyen, imtihan eden, soru soran, soru ifade eden. || [TS. Ø]

Sınığ sıf. 1- Kırık hâlde olan; kırık. 2- is. Kırılmış, kırılmış bütün bir şeyin parçaları. 3- mec. Perişan, gamlı, kederli, dertli. 4- İflas etmiş. 5- mec. Yenilgiye uğramış, baskıyla dağılmış. **Sınığ çıxmağ** İflas etmek. **Sınığ düşmek** a- bak. **Sınığ çıxmağ.** b- Yenilip dağılmak, darmadağın olmak. **Sınığ salmağ** Dağıtmak, yenmek, darmadağın etmek. || [TS.sınık] s. *hık.* 1. Kırık, çikık. 2. Yenilmiş, bozguna uğramış.

Sınığ-salxağ sıf. kon. Yarı kırık, yarı söküük hâlde olan, yıpranmış eskimiş. || [TS. Ø], {TS.→eski}

Sınığ-sınığ sıf. ve zar. Kırık (birçok şey), || [TS. Ø], {TS.→kırık}

Sıralanmış sıf. Sıraya dizilmiş || [TS. Ø], || [TS.dizili, sıralı] s.

Sıralısıf. Sıra ile olan, sıra ile dizilmiş, || [TS.sıralı] s. 1. Sıralanmış, düzenlenmiş, dizili. 2. Yere, zamana, konuya, yöneme uygun olan: *Sıralı konuşma. *sıralı cümle, sıralı oluş, sıralı sırasız*

Sırasız sıf. Sırada olmayan; dağınık, nizamsız. || [TS.sırasız] s. 1. Sırada olmayan, sırası olmayan, düzensiz. 2. Yere, zamana, konuya, yöneme uygun olmayan: *"O hep sırasız arzularla, varlıklar içinde, yoksulluklar çekerdi."* -A. Ş. Hisar.

Sırası sıf. Sıradan, basit, başkalarından farksız. || [TS. Ø], {TS.→alelade, bayağı, sıradan}

Sırf sıf. ve zar. ar. Salt, ancak, yalnız, tamamıyla, büsbütün, bütün olarak. || [TS. Ø], {TS.→salt}

Sırığlı 1-sıf. Kaba dikiş atılmış. 2- is. Kısa iç gömleği. || [TS. Ø]

Sırmalı sıf. Sırması olan, sırma dikilmiş, sırma ile işlenmiş veya süslenmiş. || [TS.sırmalı] s. Sırma ile işlenmiş veya süslenmiş: *"Çarşıdan bana boyundan geçirilir, sırmalı bir cüzdanlık alınmıştı."* - Y. K. Beyatlı.

Sırtığ sıf. Utanmaz, arsız, yüzsüz; her yere burnunu sokan, hiçbir şeyden utanmayan.//is. Aynı anlamda. || [TS. Ø], {TS.→arsız, utanmaz, yüzsüz}

Sısğa sıf. Cılız, çok zayıf. || [TS.sıska] s. 1. Çok zayıf ve kuru, kaknem, arık: *"...eskimiş zeytin yağında kızartıp meze diye sunduğu sıska balıkları geveliyoruz."* -E. E. Talu. *"Arabaların kuru otları üzerinde sıska çocuklar uyuyordu."* - S. F. Abasıyanık. 2. *esk.* Karın boşluğuna su dolmuş olan. *sıska olmak* · *esk.* 1. karın boşluğuna su dolarak karnı şişmek; 2. aşırı zayıf olmak. *sıskası çıkmak* çok zayıflamak, sıskalaşmak.

Sıyığ 1- sıf. Yarı yarıya katılığını kaybederek durulmuş hâlde olan (çamur, hamur vs.). 2- is. Sütle veya suyla pişirilen lakin sütü ve suyu bol yemek. || [TS. Ø]

Sıyığvarı sıf. Suyu bol olan. || [TS. Ø], || [TS.sulu] s.

Sızğa sıf. Suyu sızıntı gibi akan. || [TS. Ø]

Sızgov sıf. bak. Sızğa || [TS. Ø]

Sızılı sıf. Sızıltı ifade eden; yanıklı, etkili, sağlar gibi bir sesle. || [TS. Ø], {TS.→sızılı}

Sicilleme sıf. Uzun uzadıya, çok teferruatlı, çok geniş, etraflı. || [TS. Ø], {TS.→ayrıntılı, etraflı, teferruatlı}

Siçanabenzer sıf. Fareye benzeyen. || [TS. Ø]

Siçanaoxşar sıf. bak. Siçanabenzer || [TS. Ø]

Sifetce sıf. Dıştan, zahiri. || [TS. Ø] {TS.→zahiri}

Sifonlu sıf. Sifonu olan, sifon takılmış. || [TS. Ø]

Sifte 1- sif. ve zar. Önce, evvelce, ilk defa. 2- is. Alış verişe başlama, sifteh. || [TS. Ø], {TS.→ilk}

Sigarabenzer sif. Sigara şeklinde olan, sigaraya benzeyen. || [TS. Ø]

Sikkeli sif. Sikkesi olan, sikke vurulmuş. || [TS. Ø]

Sikkesiz sif. Sikkesi olmayan. || [TS. Ø]

Silahğayıran sif. ve is. Çeşitli silahlar yapan usta. || [TS. Ø]

Silahlı sif. Silahı olan, elinde, üzerinde silah olan. //Askeri operasyon, silahlı vuruşma ile yapılan. || [TS.silâhlı] s. Silâhı olan. **silâhlı kuvvetler*

Silahsız sif. ve zar. 1- Silahı olmayan. 2- Silahsız yapılan, icra edilen. || [TS.silâhsız] s. Silâhı olmayan.

Silindirik sif. Silindir şeklinde olan, silindire benzeyen. || [TS.silindirik] s. Silindirle ilgili, silindir biçiminde.

Silindirli sif. Silindir şapkalı. || [TS.silindirli] s. Herhangi bir sayıda silindiri olan: *Dört silindirli araba.*

Silindirşekilli sif. bak. Silindirik. || [TS. Ø], {TS.→silindirik}

Silinmez sif. 1- Silinmeyen, silince çıkmayan. 2- mec. Unutulmaz, hatırdan çıkmaz şey. || [TS. Ø]

Sillabik sif. yun. Hece vezniyle yazılan şiir. || [TS. Ø]

Silsileli sif. Silsile şeklinde olan, zincirleme. || [TS. Ø], {TS.→zincirleme}

Silsilevi sif. ar. Fasilasız, kesintisiz devam eden. || [TS. Ø], {TS.→aralıksız, fasilasız}

Simasız sif. Şahsiyeti olmayan, kendine mahsus sıfatları olmayan. || [TS. Ø], {TS.→kişiliksiz, şahsiyetsiz}

Simfonik sif. yun. 1- Senfoni ile ilgili olan, 2- Nefesli, vurmali ve telli orkestra için yazılan eser; bu icra şekliyle ilgili olan. **Simfonik orkestr** üç grup telli, vurmali ve nefesli musiki aletinin birleşmesinden oluşan orkestra. || [TS.senfonik] s. Senfoni ile ilgili; senfoniye dayanan.

Simic sif. Cimri, pinti. || [TS. Ø], {TS.→cimri, pinti}

Simitan sif. Yüzsüz, utanmaz, sıkılmayan, hayasız. || [TS. Ø], {TS.→hayasız, sıkılmaz, utanmaz, yüzsüz}

Simiten sif. bak. Simitan.. || [TS. Ø], {TS.→hayasız, sıkılmaz, utanmaz, yüzsüz}

Simli sif. Tel takılmış, telli. || [TS. Ø], {TS.→telli}

Simmétrik sif. yun. Simetrisi olan, mütenasip. || [TS.simetrik] s. Simetrisi olan, bakışımı simetrik, mütenasip.

Simsiz sif. ve is. 1- Telsiz. 2- İçinde tel olmayan. || [TS. Ø], {TS.→telsiz(I)}

Simvölik sif. yun. Sembolle ilgili, sembol niteliğinde olan. || [TS.sembolik] s. Sembolle ilgili, sembol niteliğinde olan, simgesel.

Simvölist sif. ve is. 1- Sembolizmle ilgili olan. 2- Sembolizm taraftarı. || [TS.sembolist] s. ve is. 1. Sembolizmle ilgili. 2. Sembolizm yanlısı olan kimse, simgeci.

Sinebendli sif. Göğsüne takı takmış, gerdanlığı olan. || [TS. Ø]

Sinedefer sif. ve is. far. ve ar. Hafızası güçlü olan, çok bilgili, hazırcevap. // Hafıza. || [TS. Ø], {TS.→hazırcevap}

Sinfi sif. Belirli bir sınıfa, gruba has olan. || [TS. Ø], {TS.→sınıfsal}

Sinxron sif. yun. 1- Eş zaman, aynı zamanda olan, meydana gelen; senkronizm ile ayrılan. 2- Senkronizm prensibi tatbikine dayanan. || [TS.senkron] s. Eş zaman.

Sinxronik sif. yun. Aynı zaman diliminde olduğunu gösteren, ifade eden. || [TS.senkronik] s. Eş zamanlı.

Sinğalı sif. Diş eti hastalığına yakalanan kimse. || [TS. Ø]

Sinifdenxaric sif. Ders zamanı dışında olan. || [TS. Ø], {TS.→ders dışı}

Sinifdenkenar sif. bak. Sinifdenharic. [TS. Ø], {TS.→ders dışı}

Sinifli sif. Bir sınıfa ait olan, sınıflara bölünmüş (bak. Sınıf 3. anlamda). || [TS.sınıflı] s. Sınıfı olan.

Sinifsiz sif. Sınıfı olmayan (bak. Sınıf 3. anlamda) || [TS.sınıfsız] s. Sınıfı olmayan.

Sinirli sif. bak. Esebi. || [TS.sinirli] s. 1. İçinde sinir bulunan: *Sinirli et.* 2. Kolayca ve çabuk sinirlenen, asabî: *"İskele memuru, zayıf, kuru, sinirli bir adamdı."* -S. F. Abasıyanık.

Sinklenmiş sif. Çinkolaşmış. || [TS. Ø]

Sinli sif. Yaşlı, yaşını başını almış, İhtiyar. || [TS. Ø], {TS.→ihtiyar, yaşlı(I)}

Sinonimik sif. Anlamca birbirine çok yakın olan. || [TS. Ø]

Sinonist sif. 1- Siyonizmle ilgili. 2- Siyo nizm yanlısı. || [TS.siyonist] s. 1. Siyonizmle ilgili: *Siyonist hareket.* 2. is. Siyonizm yanlısı.

Sintaktik sif. yun. Cümle ile ilgili. || [TS.sentaktik] s. Cümle ile ilgili.

Sintétik sif. yun. 1- Birleşim yolu ile elde edilen, suni. 2- Bir olayı meydana getiren bölümler arasındaki karşılıklı ilgi ve birleşmeğe dayanan. 3- dil. Cümlede gramer yapısının kelimelerin şekilleri ile ifade edilmesi. **Sintétik diller** Analitik (çözümlemeli) dillerin aksine bunlarda kelimeler birkaç anlamlı bölümlerden oluşur. Bunlar sadece bilinen anlamı değil ayrıca cümlede kelimeler arasındaki gramer

yönünden ilgiyi de ifade eder. || [TS.sentetik] s. Bileşim yolu ile elde edilen, bileşimli.

Sirab sif. far. klas. Doymuş (su vs. meyvelerle).

Sirab étmek (élemek, gılmağ)-klas. Doyurmak (su, şarap vs. ile).b- Bolca su vermek, su ile doyurmak. **Sirab olmağ** Doyana kadar içmek, içip doymak. || [TS. Ø]

Sirayetédici sif. 1- Geçici, bulaşıcı. 2- mec. Başkalarına çabuk geçen. || [TS. Ø], {TS.→bulaşıcı}

Sirkelik sif. Sirke yapımında kullanılan üzüm. || [TS.sirkelik] s. 1. Sirke yapmaya yarar: *Sirkelik üzüm*. 2. Sirke kabı.

Sirli sif. 1- Sırrı olan, başkalarından saklanan sırrı olan. 2- Gizli, kimsenin bilmediği. || [TS. Ø], {TS.→gizli}

Sisli sif. Duman, sis bürümüş yer. || [TS.sisli] s. Üzerine sis inmiş olan, sislenmiş, bulanık: *"Haliç, aşağılarda, sisli bir bahar sabahının altında, erimiş gümüşlerin ırmağına benziyordu."* -T. Buğra.

Sistématik sif. yun. 1- Belirli bir sistemle kurulan. 2- Planlı, sistemli. 3- Daimi, muntazam. || [TS.sistematik] s. Dizgeli, sistemli.

Sistémli sif. 1- Herhangi bir sisteme ait olan, belirli bir sisteme göre yapılan şey. 2- bak. **Sistématik** 2. anlamda. || [TS.sistemli] s. 1. Düzenli. 2. Belli ilkelere, kurallara uyan, dizgeli, sistematik.

Sistémsiz sif. ve zar. Hiçbir sistemi ve planı olmayan. || [TS.sistemsiz] s. 1. Düzensiz. 2. Belirli kural ve ilkelere uymayan, dizgesiz.

Sital sif. Yüzsüz, utanmaz, her şeye sokulan. || [TS. Ø], {TS.→utanmaz, yüzsüz}

Sitemli sif. Eziyet çeken, zulme maruz kalan; mazlum. || [TS.sitemli] s. Sitem taşıyan: *"Ruhsar tatlı ama sitemli bakışıyla susturmasa, bacı daha kim bilir ne kadar konuşacak."* -A. İlhan.

Sivil lat. is. ve sif. Askeri olmayan, asker sınıfından olmayan, askeri üniforma giymeyen. || [TS.sivil] s. 1. Askerî olmayan: *Sivil savunma*. 2. Asker sınıfından olmayan (kimse). 3. Özel bir biçimde olmayan, üniforma olmayan (giysi): *"Arkasında siyah şayaktan bir sivil elbise vardı."* -R. N. Güntekin. 4. Üniforma veya özel giysi giymemiş olan (kimse): *"Çoğunlukla sivil insanları yadırgardım."* -F. R. Atay. *"Nina, iki subayla bir sivilin ortasında, ayakta."* -R. H. Karay. 5. is. Sivil polis. 6. argo Çıplak, çırcıplak. **sivil idare, sivil polis, sivil savunma, sivil yönetim*

Sivişgen sif. Kaygan. || [TS. Ø], {TS.→kaygan}

Sivri sif. Ucu keskin ve batıcı, delici olan, ucuna doğru gittikçe incelen. || [TS.sivri] s. 1. Ucu keskin ve batıcı olan: *"Sivri gagasından*

kelimeler çıkarken sanki birer ok oluyordu." -Ö. Seyfettin. 2. Ucuna doğru gittikçe incelen: *Dik, sivri dağlar.Sivri burun. Sivri tepe. "Aşağıda gördüğümüz dik ve sivri bir binanın üst katında çay içmeğe gideceğiz."* -F. R. Atay. 3. mec. Genel tutumun veya geleneklerin dışında kalan, göze batıcı özelliği olan, aşırı: *Sivri uçlar.Sivri bir adam*. 4. is. bk. palamut. **sivri akıllı, sivri biber, sivri fare, sivrikuyruk, sivrisinek*

Sivriburun(lu) sif. Burnu sivri olan. || [TS. Ø]

Sivriüclü sif. Ucu sivri olan. || [TS. Ø]

Sivriyarpag(lı) sif. Yapraklan sivri olan. || [TS. Ø]

Siyah sif. far. klas. Beyazın en zıddı olan renk, en koyu renk, kara. || [TS. Ø]

Siyasi sif. ar. 1- Siyasetle ilgili, siyaset, politik. 2- Hukuki, 3- İhtilâlcî fikri veya hareketlerinden dolayı hapsedilen veya sürgün edilen şahıs. 4- Siyasetçi, politikacı. || [TS.siyasî] s. 1. Siyasetle ilgili, siyaset, politik: *"Siyasi işlere karışmamamı tavsiye ederim."* -P. Safa. 2. is .Siyasetçi, politikacı. **siyasî ambargo, siyasî coğrafya, siyasî harita, siyasî parti*

Sklérozlu sif. Skleroz hastası. || [TS. Ø]

Slovakça sif. ve zar. Slovakların konuştuğu slav dili. || [TS. Ø]

Slovénce sif. ve zar. Slovenlerin konuştuğu dil. || [TS. Ø]

Soğanlı sif. İçinde soğan olan yemek. || [TS.soğanlı] s. İçinde soğan bulunan, içine soğan doğranmış olan, soğanla pişirilmiş olan: *Soğanlı yahni*.

Soxulcanaoxşar sif. Solucana benzer. || [TS. Ø]

Sol is. 1- Vücudun kalbin olduğu tarafı, sağın karşıtı. // sif. Sol tarafta olan (sol el, sol kulak vs.). 2- sif. Siyasi olarak diğerlerine göre daha radikal olan. 3-sif. Görünüşte radikal, gerçekte oportünist olan. || [TS.sol(I)] s.1. Kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı: *Sol el. Sol kulak*. 2. is. Bu taraftaki yön: *Sola dönmek*. 3. is. (parlâmentoda oturmuş düzenine göre) Solcu grupların tümü. 4. is. Bir parti içerisinde, sosyalizme yakın görüşte olan grup. 5. is. sp. (boksta) Sol yumrukla vuruş. **sol eli beklemek** yemeğe beklenen birine, yemeğe başladığını şaka yollu anlatmak için kullanılır: *Sol elimiz bekliyor, çabuk gelin. sol tarafından kalkmak* 1. aksilik, huysuzluk, terslik edenler için kullanılır; 2. işleri ters gitmek, iyi gününde olmamak. **sol yapmak** direksiyonu sola doğru çevirerek sola yönetmek. **sola kaymak** siyasette ve ekonomide sol eğilimli olmak. **solda sıfır** hiçbir değeri ve önemi olmayan, benzerleriyle karşılaştırılınca değersizliği daha iyi anlaşılabilir: *"Olimpiyatlarda ne zamandır solda sıfırdık."* -T. Halman. **sol açık, sol anahtarı, sol bek, sol haf, sol iç, sol şerit*

Sola(ğa)n sif. Erken solan. || [TS. Ø]

Solaxay sif. is. Dana çok sol elini kullanan, solak. || [TS. Ø], {TS. → solak}

Solğun sif. 1- Rengini, tazeliğini ve parlaklığını yitirmiş, solmuş. 2- Rengi iyi seçilmeyen, parlaltsını kaybetmiş, ölgün. || [TS. solgun] s. Rengini, tazeliğini, canlılığını veya parlaklığını yitirmiş olan, solmuş: "*Güneşin tunçladığı yanakları solgun ve dudakları etrafında derin ıstırap hatları var.*" -H. E. Adivar. "*Öyle solgun, öyle zayıftı ki, bir yolcudan ziyade bir hastaya benziyordu.*" -O. S. Orhon.

Solmaz sif. 1- Solmayan, tazeliğini kaybetmeyen. 2- mec. Unutulmayan, ebedi yaşayan. || [TS. solmaz] s. Solmayan, rengini yitirmeyen.

Soluğ sif. Rengi, canlılığı, tazeliği kaçmış, kaybolmuş. || [TS. soluk(II)] s. 1. (cilt için) Donuk bir beyazlığı olan, rengi atmış olan, solmuş: "*Dudağının soluk rengini bile fark ettirecek kadar rengi bir tuhaf kırmızıydı.*" -S. F. Abasıyanık. 2. (ışık için) Parlaklığını, gücünü yitirmiş olan: "*Bahçeye, kafeslerden elenen solgun bir ışık vurmuş.*" -Y. Z. Ortaç. 3. (nesneler için) Rengi atmış olan: *Soluk kumaş.*

Sonralığ 1- bak. **Sonradan.** 2- sif. Sonra yapılacak, sonraki zaman. || [TS. Ø]

Sonsuz¹ sif. Sınırsız, sonu nihayeti olmayan, ebedi, hiç bitmeyen. || [TS. sonsuz] s. 1. Sonu olmayan, hiç bitmeyen, ebedi: "*Seninle arkadaşlığımız sonsuz olacak.*" -M. Yesari. 2. Ölçülemeyecek kadar çok veya büyük olan: *Sonsuz gök.* 3. mec. Sonu, sınırı olmayan, çok: "*İçimdeki ülkede bu ordu insanlarına karşı sonsuz bir sevgi ve minnet var.*" -R. E. Ünaydın. 4. mat. Sonu olmayan, her niceliği aşabilen değişken (nicelik). 5. is. Sonu ve sınırı olmayan şey. *sonsuz küçük

Sonsuz² sif. Erkek evladı olmayan. || [TS. Ø]

Sonuncu sif. En sondaki, gerideki. || [TS. Ø]

Sorağsız sif. ve zar. Habersiz, haber vermeden. || [TS. Ø], {TS. → habersiz}

Sorucu¹ sif. Bir şeyi emen, emici. || [TS. Ø], {TS. → emici}

Sosur sif. Acımasız, cana yakın olmayan. || [TS. Ø], {TS. → acımasız, merhametsiz}

Soslu sif. Soslu. || [TS. Ø]

Soysuz is. ve sif. 1- Soyunun özelliklerini yitirmiş olan (adam, bitki vs.). 2- Biyolojik ve toplumsal yönünden göze batacak kadar kötü hareketleri olan kimse, kendini kaybedip dejenere olan, özelliğini kaybeden. || [TS. soysuz] s. 1. Soyunun özelliklerini yitirmiş olan (kimse, bitki vb.). 2. Biyolojik ve toplumsal ölçüler yönünden göze batacak kadar kötüye giden (kimse), dejenere: "*Ağaç deyip geçme, onun da soylusu olur, soysuzu olur.*" -T. Buğra. 3. Kötü tanınmış, ahlâksız.

Soyuğ sif. 1- Isısı düşük olan. // Üşüme duygusu, üşütme. **Soyuğ aparmağ** Soğuk çalmak, soğuktan donmak, üşümek. **Soyuğ deymek (olmağ)** Üşütmek, soğuk almak, hastalamak. **Soyuğ düşmek** Soğumak (hava). 2- Isıtılmamış, ısıtılmayan veya sıcak tutmayan. 3- mec. Sert, itinasız, soğuk tavır, ilgisiz. // mec. Coşkusu, heyecanı, İhtirası, ateşi olmayan; soğuk yüzlü. 4- mec. Can sıkıcı, usandırıcı. **Soyuğ muharibe II.** Dünya Savaşı'ndan sonra Doğu ve Batı bloklarının zaman zaman savaş çıkarma tehditlerinin dünyada yarattığı gerginliğe verilen ad. || [TS. soğuk] s. 1. Isısı düşük olan, sıcak karşısı: *Soğuk su.* "*Bu el soğuktu ve titriyordu.*" -P. Safa. 2. Üşütecek derecede ısısı olan: *Soğuk hava.* "*Güneşli, soğuk bir gündü.*" -S. F. Abasıyanık. 3. mec. Duygudan, sevgiden yoksun olan, sokulgan olmayan. 4. mec. Yakın ve içten olmayan, ilgisiz: *Soğuk bir karşılama.* "*Soğuk tavırla birbirlerini selamlayıp uzaklaştılar.*" -R. H. Karay. 5. mec. Sevimsiz veya yersiz: *Soğuk bir espri.* *Soğuk bir cevap.* "*Bu soğuk, yavan sözler zevkimi rencide ediyordu.*" -H. C. Yalçın. 6. mec. (kadın için) Cinsel istek duymayan: *Soğuk bir kadın.* 7. zf. İlgisiz, sevimsiz bir biçimde veya memnuniyetsizliğini belli ederek: "*O gündün beri bana karşı bütün davranışların soğuktu.*" -H. R. Gürpınar. 8. is. Isının üşütecek kadar az veya düşük olması durumu: "*Abant soğuktur; geceleri ateş yakmadan durulmaz.*" -R. H. Karay. "*Karın soğuğu başka bir tür soğuktur.*" -S. F. Abasıyanık. soğuk almak üşüyerek hastalanmak, üşütmek: "*Soğuk almak yahut hırsızlara soyulmak tehlikesi de yok.*" -R. N. Güntekin. soğuk çalmak (bitki için) soğuk zarar vermek. soğuk çıkmak hava soğumak. soğuk durmak ilgisiz, sevimsiz davranmak: "*Suat ilgilerine heyecanla karşılık vermiyor, biraz uzak ve soğuk duruyordu.*" -A. İlhan. soğuk duş etkisi yapmak (ansızın bildirilen tatsız bir haber için) olumsuz bir tepki yaratmak. soğuk düşmek (veya kaçmak) (söz, davranış vb. için) yersiz ve sevimsiz olmak: *Esprisi soğuk kaçtı.* "*Bir cenaze alayında böyle bir latife az buçuk soğuk kaçmakla beraber pek yersiz de sayılmazdı.*" -R. N. Güntekin. soğuk ter dökmek (veya soğuk ter basmak) korku, heyecan anlarında birden terlemek: "*Safınaz kardeşini düşününce soğuk ter döktü.*" -H. E. Adivar. "*Hele ansızın alnım, bıyıklarının dibini ve ensesini basan soğuk ter, sinsi bir ölüm korkusunu içine yılan gibi akıtıyor.*" -A. İlhan. soğuk vurmak (veya yakmak) (bitki için) çok soğğun etkisiyle kurumak. **soğuk algınlığı, soğuk bez, soğuk büfe, soğuk dalgası, soğuk damga, soğuk harp, soğuk hava deposu, soğuk ısırması, soğukkan, soğukkanlı, soğukkanlı*

havyanlar, soğukkanlılık, soğuk neva, soğuk nevale, soğuk renkler, soğuk savaş, soğuk şaka
Soyuğğanlı sıf. ve zar. 1- Kolayca Öfke, telâş, heyecana kapılmayan, serin kanlı. 2- Sevimsiz, cana yakın olmayan, soğuk davranışlı. || [TS.soğukkanlı] s. Olaylara ve gelişmelere sakin, ılımlı ve temkinli yaklaşan (kimse).

Soyuğadavamlı sıf. Soğuktan etkilenmeyen, soğuğa dayanaklı. || [TS. Ø]

Söhbetcil sıf. Sohbet etmeği seven, güzel konuşabilen. || [TS. Ø], {TS.→konuşkan}

Söhbetçi sıf. bak. **Söhbetcil**. || [TS. Ø], {TS.→konuşkan}

Sökük sıf. 1 - Sökülmüş, dağıtılmış. 2- Dikişi sökülmüş, örgüsü çözülmüş (şey). / Elbisenin söküğü yeri. || [TS.sökük] is. ve s. Dikişi sökülmüş veya örgüsü çözülmüş (şey). **sökük dikmek** sökülmüş olan bir şeyi onarmak: "...teyzem buraya haftada üç defa söküğü ve düğme dikmeye, çamaşırları tamir etmeye gelirdi." -P. Safa.

Sönük sıf. ve zar. 1- Parlak olmayan, parlamayan, parlaksız. 2- mec. Zayıf, tek renk, göze çarpmayan, silik. || [TS.sönük] s. ve is. 1. Sönmüş olan: *Sönük balon. "Ağızlarında iki sönük sigarayla duran iki kız..."* -Ç. Altan. 2. Parlaklığı, hızı az veya azalmış olan, etkisiz, zayıf: *Sönük ışık. Sönük bir duygu. "Karanlık, sessiz evlerden çocuklar önce sönük, sonra telâşlı, birbiri arkasından haykırırlardı."* -H. E. Adıvar. 3. mec. Göze çarpmayan, silik: *Sönük bir adam. "Bu şehirde satışı bini geçmez, yerli lisanlarda sönül cerideler çıkar."* -Y. K. Beyatlı.

Sövdalı sıf. bak. **Ékzémalı**. || [TS. Ø]

Söykeklî sıf. ve zar. Yaslanmış, dayanmış hâlde. || [TS. Ø], {TS.→dayalı}

Söyüdü sıf. Söğüt ağaçları olan, kenarlarında söğüt ağacı biten. || [TS.söğütlü] s. Söğüt ağaçları bulunan (yer).

Söyüşçül sıf. ve is. Küfretmeği alışkanlık hâline getirmiş kimse, küfürbaz. || [TS. Ø], {TS.→ağzı bozuk}

Söyüşçü sıf. ve is. bak. **Söyüşçül**. || [TS. Ø], {TS.→ağzı bozuk}

Sözanlayan sıf. ve is. Bir sözün anlamını hemen anlayan, işareti anında anlayan, anlayışlı, arif. || [TS. Ø], {TS.→anlayışlı, ferasetli, iz'anlı, zeki}

Sözbaz sıf. ve is. Dedi koducu, yalan sözler yayan, laf dolaştırıcı. || [TS. Ø], {TS.→dedikoducu}

Sözebaxan sıf. Nasihat dinleyen, ona uyan, verilen öğüdü dinleyen. || [TS. Ø]

Sözebaxmayan sıf. Söz dinlemeyen, verilen öğüde uymayan, kulak asmayan. || [TS. Ø]

Sözebaxmaz sıf. bak. **Sözebaxmayan**. || [TS. Ø]

Sözgezdiren sıf. ve is. Laf dolaştırıcı, haber yayan, söz dolaştırıcı. || [TS. Ø]

Sözgötürmeyen sıf. Mağrur, gururlu, onurlu, kibirli. || [TS. Ø], {TS.→gururlu, kibirli, mağrur, onurlu}

Sözgötürmez sıf. bak. **Sözgötürmeyen**. || [TS. Ø]

Sözlü sıf. İçinde söyleyecek sözü olan, yüreği, içi dolu. || [TS.sözlü] s. 1. Sözle, konuşma biçiminde yapılan, yazılı, şifahî karşıtı: *Sözlü sınav*. 2. Herhangi bir konu ile ilgili olarak biri ile sözleşmesi bulunan. 3. is. ve s. Evlenmek için birbirine söz vermiş olan (kimselerden her biri). **sözlü film, sözlü soru*

Sözsüz sıf. ve zar. 1- Konuşmadan yapılan, icra edilen, hayata geçirilen. 2- Kayıtsız şartsız, itirazsız. || [TS.sözsüz] s. Konuşmadan yapılan. *sözsüz oyun

Sözübütöv sıf. Sözünderi, dönmeğen, söylediğini yerine getiren, sözünü tutan. || [TS. Ø], {TS.→sözüne sahip}

Sözübütün sıf. bak. **Sözübütöv**. || [TS. Ø], {TS.→sözüne sahip}

Sözüdüz sıf. bak. **Sözübütöv**. || [TS. Ø], {TS.→sözüne sahip}

Sözükéçen sıf. Nüfuzlu, sayılan, saygılı, hürmet edilen. || [TS. Ø], {TS.→nüfuzlu}

Sözkeçer sıf. bak. **Sözükéçen**. || [TS. Ø], {TS.→nüfuzlu}

Spazmatik sıf. yun. Spazma neticesi meydana gelen, olan. || [TS. Ø]

Spirtili sıf. 1- Birleşiminde ispirto otan, ispirto ile hazırlanan. 2- İspirto ile ıslatılmış, ispirto sürülmüş. || [TS.ispirtolu] s. İspirtosu olan: *İspirtolu içki*.

Stabil sıf. lat. Sabit, daimi, değişmeğen. || [TS. Ø], {TS.→daimî, değişmez, sabit}

Stabilizator is. ve sıf. lat. 1- Hareket esnasında bir cismin sabitliğini muhafaza eden yapı, cihaz. 2- Herhangi bir birimin sabitliğini sağlayan şey. || [TS. Ø]

Stajlı sıf. Stajı olan, staj yapmış. || [TS. Ø]

Statik sıf. yun. 1- Hareketli olmayan, belirli bir süre değişmeyen, durgun. 2- Sabit, hareketsiz, ilerlemeyen. || [TS.statik] s. 1. Hareketi olmayan, belirli bir süre değişmeyen, duruk. 2. fiz. Kuvvetlerin dengelenmesi ile ilgili. 3. is. fiz. Hareket etmeyen nesnelere üzerindeki kuvvet dengelerini konu olarak alan bilim dalı. 4.» s. fiz. Dalgalı akımlı elektrik motor ve üreteçlerinde hareket etmeyen bölüm, statör. 5. mec. Gelişme, ilerleme göstermeyen, duruk: *Statik bir kuruluş. "Bütün ömrü bu çeşit statik susanlara karşı mücadeleye geçmiş Atatürk gibi bir büyük inkılapçı."* -Y. K. Karaosmanoğlu.

Stéril sif. lat. Her çeşit mikroptan arınmış. || [TS.steril] s. 1. Verimsiz, kısır. 2. *tıp* Her çeşit mikroptan arınmış.

Stérilize sif. lat. Mikroplardan arıtılmış şey. **Stérilize etmek** Mikroplardan arıtmak, temizlemek. || [TS.sterilize] s. 1. Her türlü mikroptan arınmış: *Sterilize şişe. Sterilize tüp.* 2. Bozulmasına yol açabilecek mikroorganizmalardan ve fermentlerden sterilizasyon yöntemiyle arınmış olan (ürün vb.): *Sterilize süt. Sterilize sebze.* 3. Kısırlaştırılmış. **sterilize etmek** mikroplarını öldürmek.

Stolbaz sif. rus. ve far. bak. **Vezifepereş** || [TS. Ø]

Stolüstü sif. 1- Masa üzerine konmak gayesiyle yapılan. 2- mec. Her zaman ihtiyaç duyulan, hep el altında bulundurulan (kitap, alet vs.). || [TS. Ø]

Stomatoloji sif. yun. Ağız ve diş hastalıklarıyla ilgili olan. || [TS. Ø]

Stratéji sif. yun. 1- Strateji ile ilgili. 2- Askeri bir görüş açısının önemini belirten, savaşı doğrudan doğruya ilgilendiren (her şey).

Stratéji aviasiya Uzak mesafeleri bombalayan hava gücü. **Stratéji xammal** Savaş için gereken şeyler. 3- mec. Harbin veya ihtilalin herhangi bir merhalesinde asıl maksat için icra ehemmiyeti olan. || [TS. Ø], {TS.→stratejik}

Sualbaz sif. ar. ve far. Vakıtlı vakitsiz soru sormaktan hoşlanan kimse. || [TS. Ø]

Sualçı sif. bak. **Sualbaz.** || [TS. Ø]

Sualédici sif. Soru ifade eden, soru şeklinde, soru anlamında. || [TS. Ø]

Suallı sif. bak. **Sualedici.** || [TS. Ø]

Sualtı sif. 1- Suyun altında yapılan iş, su seviyesinden aşağıda olan. 2- Su altında hareket eden. || [TS. Ø]

Subay sif. Bekar, evli olmayan. || [TS. Ø]

Subaysayağı sif. ve zar. Bekarlıkta olduğu gibi, bekar gibi. || [TS. Ø]

Subtropik sif. Subtropik bölgeye ait olan. || [TS. Ø]

Subyektiv sif. Şahsa ait olan, onun fikir ve duygularını ifade eden, şahsi, ferdi. **Subyektiv idealizm** fels. İdealizmin e-saslarından birisi. **Subyektivizm** 1. anlamda. || [TS.sübjektif] s. Öznel, nesnel karşıtı.

Suçlu sif. Suç işleyen, suçu olan. || [TS.suçlu] is. ve s. Suç işlemiş, suçu olan (kimse), kabahatli, mücrim: "Suçluların ani, delice hareketleri gizli kalabilirdi." -A. Gündüz. "İmkânı mı var bir tek hain, bir tek suçlu cezasız kalsın!" -T. Buğra. suçlu sayılmak suçlu olduğu kabul edilmek: "*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılmaz.*" - Anayasa. suçlu olmak suçlu sayılmak.

Sukéçirmeyen sif. Suyun geçmesine engel olan, su geçirmeğen. || [TS. Ø], {TS.→su geçirmez}

Sukéçmez sif. bak. **Sukeçirmeyen.** || [TS. Ø], {TS.→su geçirmez}

Sulu sif. 1- Birleşimde bol su olan. 2-Islak, yaş, rutubetli. 3- Duru. **Sulu gar** Çabuk eriyen kar. || [TS.sulu] s. 1. Suyu olan, içinde su bulunan: *Sulu yemek. "Eczahanedede acaba nane suyu yahut zararsız bir sulu ilaç var mıdır?"* -R. N. Güntekin. 2. Suyu çok olan: *Sulu limon. "Onun getirdiği kızarmış eti, şarabı, iri ve sulu elmaları acele yuttu."* -Ö. Seyfettin. 3. İçine su katılmış, sulandırılmış olan: *Sulu süt.* 4. s. ve is. *meç.* Yersiz şakalar yapan, söz ve davranışları ile çevresini tedirgin eden veya kadınlara hoş olmayan iltifatlarda bulunan (kimse): "*Ben diyor, akşamdan beri onu kolluyorum. Bilirim sarhoşluğu suludur.*" -M. Ş. Esenal. **sulu boya, sulu göz, sulu sepken, sulu tarım, sulu zırlak*

Sumağı sif. Sumak rengine, bordo. || [TS. Ø], {TS.→bordo}

Sumbatlı sif. Görkemli, yakışıklı, liyakatli. || [TS. Ø], {TS.→görkemli, liyakatli, yakışıklı}

Suretperest sif. ve is. ar. ve far. Güzel yüzü, dış güzelliği, görünüşü seven, ona çok önem veren, ona aldanan kimse. || [TS. Ø]

Suséven sif. Suda biten, sulak veya rutubetli yerleri seven bitki, hayvan. || [TS. Ø]

Suséver sif. bak. **Suséven.** || [TS. Ø]

Susuz sif. 1- kim. Birleşiminde su olmayan. 2- Suyu çekilmiş, kaybolmuş şey. 3- Kuru, kurak, kurumuş. // sudan mahrum, su yönünden zorluk çeken. || [TS.susuz] s. 1. Suyu olmayan, suyu bulunmayan: "*Bir kadeh rakıyı susuz ve bir hamlede içti.*" -P. Safa. 2. Suyu çok az olan: *Susuz portakal.* 3. Yağmursuz, kurak geçen: *Susuz bir yaz.* 4. Susamış olan: "*Koca bir tarihin tuttuğu çöllerde susuz yanan insanların çatlak dudaklarında temaşa ediyoruz.*" -F. R. Atay. 5. *zf.* Su olmadan: *Susuz bırakmak.*

Suvağlı sif. Sıvalı || [TS. Ø], {TS.→sıvalı(I)}

Suvağsız sif. Sıvasız, sıvası olmayan. || [TS. Ø]

Suvaşgan sif. Yapışkan. || [TS. Ø], {TS.→yapışkan}

Suvéren sif. Milletlerarası sahada iç ve dış işlerinde serbest olan, bağımsız olan (devlet). || [TS. Ø], {TS.→egemen}

Suyuşirin sif. Sıcak kanlı, tatlı, sevimli, cana yakın. || [TS. Ø], {TS.→cana yakın, sempatik, sevimli, sıcakkanlı, tatlı}

Suzan sif. far. 1- Yakıp kavuran. 2- Sızlayan. 3- mec. Kederli, gamlı. || [TS. Ø], {TS.→gamlı, kederli, üzüntülü, yakıcı}

Sübutlu sif. Delili olan, ispatlı. || [TS. Ø], {TS.→ispatlı, tanıtı}

Sübutsuz sıf. Delili olmayan, delilsiz, ispat-sız. || [TS. Ø], {TS.→tanıtsız}

Süddaş sıf. Süd kardeşi. || [TS. Ø]

Südecer sıf. Peş peşe doğan, aralarında çok az zaman farkı olan, sütle beslenen çocuklar. || [TS. Ø]

Südemer sıf. 1- Süt emen yavru. 2- İstih. Tecrübesiz, çocuk. || [TS. Ø], {TS.→deneyimsiz, tecrübesiz}

Südlü sıf. 1- Sütü bol olan. 2- Birleşiminde süt olan. || [TS.sütlü] s. 1. İçinde süt bulunan, sütle yapılan: *Sütlü irmik helvası. "Bir kanepeye oturdum, bir sütlü kahve ismarladım."* -Y. K. Beyatlı. 2. s. Süt veren, sağmal: *Sütlü inek*. 3. s. Taneleri sertleşmemiş, yumuşak taneli (mısır, buğday vb.). **sütlü kengel, sütlü ot*

Südvören sıf. bak. Südlü 1. anlamda. || [TS. Ø], {TS.→sağmal, sütlü}

Sülhsever sıf. ve is. Barış taraftan, halklar, devletler, milletler arasında barış olmasını isteyen kimse. || [TS. Ø], {TS.→barışçı}

Sümsük sıf. Yemek peşinde, yal peşinde oradan oraya giden (köpek). // Aşağılayıcı, küçültücü küfür anlamında kullanılır. || [TS.sümsük] s. *hık*. Uyuşuk davranan, miskin, aptal, mıymıntı, sünepe, pısırik: *"Beş yıl öncesine kadar kara kuru, sümsük bir kızken şimdi gelişivermiş bir dişi."* -H. Taner.

Sümükaltı sıf. anat. Kemiğin altında olan. || [TS. Ø]

Sümükarası sıf. anat. Kemiklerin arasında olan. || [TS. Ø]

Sümüklü sıf. 1- Kemiği olan. 2- Kemikleri meydana çıkmış şey. 3- mec. Boylu boshu. || [TS.sümüklü] s. 1. Sümüğü olan. 2. Burnundan sürekli sümük akan: *"Şu yumurcakların içinde temiz, sümüklüsü, çarıklısı, yarım entarilisi hepsi hepsi vardı."* -A. Gündüz. *sümüklü böcek*

Sümüksüz sıf. Kemiksiz, kemiği olmayan. **Sümüksüz dil** Konuşmasını bilmeyen, ağızına geleni sarf ede n, konuşmasına dikkat etmeyen kimse. || [TS. Ø]

Sümükvarı sıf. Kemik gibi olan, kemiğe benzeyen. || [TS. Ø], {TS.→sümüksü}

Sünbüllü sıf. Başağı bol ve iri olan. || [TS. Ø]

Süngülü sıf. Süngüsü olan, süngü takılmış. || [TS.süngülü] s. Süngü takmış olan: *"Süngülü düşman askerleri arasında başı açık kadınlar, yalın ayak çocuklar bir kasırgaya tutulmuş gibi tozu dumana katarak koşuyorlardı."* -Y. K. Karaosmanoğlu.

Sün'i sıf. ar. 1- Tabii, doğal olmayan. 2-Sahte, samimiyetten uzak. || [TS.sun'î] s. 1. Yapma, yapay, takma. 2. mec.Yapmacık, eğreti. **sun'î böbrek, sun'î çayır, sun'î gübre, sun'î ipek, sun'î kalp, sun'î peyk, sun'î solunum, sun'î tahta, sun'î teneffüs*

Süpürgesagğal 1 - is. Kocaman sakallı, korkunç görünüşlü hayali bir varlık (çocukları korkutmak için kutlanılır). 2- sıf. Kocaman sakallı. || [TS. Ø]

Sürekli sıf. Davamlı, kesintisiz olarak süren, devam eden, daimi. || [TS.sürekli] s. 1. Kesintisiz olarak süren, devamlı. 2. zf. Uzun süreli olarak, daima. *sürekli ünsüz

Süreksiz sıf. Az süren, devamsız. || [TS.süreksiz] s. Az süren, devamsız: *Süreksiz bir mutluluk. *süreksiz ünsüz*

Sür'etli sıf. Çabuk hareketlenen, çabuk giden, hızlı. || [TS.sür'atli] s. Çabuk hareketlenen, çabuk giden, çabuk işleyen, hızlı.

Sürmeli sıf. Sürme ile boyanmış, sürme çekmiş, çekilmiş. || [TS.sürmeli] s. 1.Sürme ile boyanmış olan: *"Kırpikleri kudretten sürmelidir."* -S. F. Abasıyanık. 2. Sürgü ile kapatılmış olan, sürmelenmiş olan: *"Yavaşça vitrinin sürmeli camını açtı."* -S. F. Abasıyanık.

Sürtük¹ sıf. 1- Sürtünmeden dolayı yazısı, nakısı, süsü kaybolan şey. 2- mec. Utanmaz, arlanmaz, yüzsüz. || [TS.sürtük] s. 1. Vaktini çok gezerek geçiren, evinde oturmayan (kadın): *"Bu sürtüğü oğluma almak da, sonunda çıkacağı belli olmayan bir felâkettir."* -H. R. Gürpınar. 2. Orospu

Sürtüşken sıf. Anlaşamayan, uyuşamayan, başkalarına sataşmaktan hoşlanan kimse, kavgacı. || [TS. Ø], {TS.→geçimsiz, kavgacı, şirret}

Sürüşken sıf. bak. Sürüşek. || [TS. Ø], {TS.→kaygan}

Süslü sıf. Süslenmiş, bezekli, süslü olan. || [TS.süslü] s. 1. Süsü olan, süslenmiş, bezenmiş: *Süslü bir oda. "Geniş, süslü karyola köşede duruyordu."* -M. Ş. Esendal. *"O gün bir gelin kadar süslü idiniz."* -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Süslenmeye, süse çok düşkün olan: *Süslü bir kadın. *süslü püslü, süslü üslup*

Süst sıf. far. 1- Hareket edebilecek kadar güçlü olmayan, halsiz, takatsiz. 2- mec. Hissiz, duygusuz, uyuşuk. 3- mec. Can sıkıcı, kuru, hiçbir özelliği olmayan. || [TS. Ø], {TS.→halsiz, hissiz, mecalsiz, takatsiz, uyuşuk}

Sütunlu sıf. Sütunu olan. || [TS. Ø]

Sütül sıf. 1- Henüz olgunlaşmayan meyve veya bitki. 2- Az pişmiş şey. 3- mec. Ergenlik çağına henüz girmiş, yeni yetme. || [TS. Ø], {TS.→körpe}

Süvari sıf. far. Ata binmiş, atlı. // is. Atlı asker. || [TS. Ø], {TS.→atlı}

Süzgün sıf. Yarı açık, yan kapalı (göz), nazlı nazlı bakan, baygın bakış. || [TS.süzgün] s. Biraz zayıflamış, güçsüzleşmiş: *"Dikkat ettim, süzgün bir yüzü, güzel kirpikleri, nemli, şeffaf dudakları vardı."* -O. V. Kanık. **süzgün bakış,*

süzgün

göz

**Süzülmüş sıf. 1- Süzgeçten geçirilmiş. 2-bak.
Süzgün. || [TS. Ø]**

§

Şabalıdı sıf. Kestane renginde, kahverengi. || [TS. Ø], {TS.→kahverengi}

Şad sıf. far. 1- Sevinen, şen mutlu, memnun. **Şad etmek** (élemek, ğılmağ) Sevindirmek, ferahlandırmak, memnun etmek. **Şad olmağ** Sevinmek, neşelenmek, memnun olmak. 2- Gönül açan, sevindiren, hoş. 3- **Şadem** (şadam): Seviniyorum, memnunum anlamında. **Şadlığından yere-göye sığmamağ** (sığışmamağ) Sonsuz sevinç içinde olmak, neşelenmek, sevinmek. || [TS.şad] s. Sevimli, neşeli. **şad** olmak sevinmek, memnun ve mutlu olmak. **şad** etmek neşelenmesini, sevinmesini sağlamak.

Şadene sıf. İri taneleri olan, iri taneli. || [TS. Ø]

Şad-xürrem sıf. ve zar. far. ve ar. Çok neşeli, keyfi yerinde, sevinç içinde. || [TS. Ø], {TS.→pürneşe}

Şadlandırıcı sıf. Sevindirici; sevinç getiren, neşelendiren, sevindiren, gönül, iç açan. || [TS. Ø], {TS.→sevindirici}

Şadman sıf. ve zar. far. klas. Sevinçli, şen, neşeli, memnun. || [TS. Ø], {TS.→memnun, neşeli, sevinçli, şen}

Şad-şalayın sıf. kon. bak. Şad. || [TS. Ø], {TS.→şad}

Şadyana sıf. Sevinçle, neşe ile, memnurlukla. || [TS. Ø]

Şağğalı sıf. Geniş omuzlu, iri gövdeli, vücutlu. || [TS. Ø], {TS.→iri kıyım, vücutlu}

Şağrağ¹ sıf. Şen, neşeli, sevinç uyandıran, gönül açan. || [TS.şakrak] s. 1. (ses için) Şen, neşeli: *Şakrak bir kahkaha*. 2. (insan için) Şen, neşeli, hayat dolu: *Şakrak bir kız. "Yeni çıkan ayın ışığında şakrak ve kıvrak oynuyordu."* -H. E. Adıvar. *şakrak kuşu

Şağuli sıf. ar. Düşey, şakul gibi aşağıya inen, şakuli. || [TS.şakulî] s. esk. mat. 1. Çekülle ilgili. 2. Düşey.

Şax 1- is. Ağacın, otsu bitkinin gövdesinden ayrılan kol, dal, budak. 2- Ağacın kırılarak yere dökülmüş dallan. 3- mec. Soğukluk, dondurucu soğuk. 4- sıf. Düz yüzey; kırışık olmayan, ütülü. 5- Doğru, dümdüz, dikine. **Şah durmağ** (dayan-mağ) Dimdik durmak, (üzüne) şah bax-mağ Cesaretle, çekinmeden, korkmadan, gururla bakmak. Şax gezmek Bir kusuru, suç, kabahati olmadığı için, böyle olduğuna inandığı için başı dik, gururla hareket etmek, davranmak. **Özünü şax tutmağ** Gururlu, kibirli olmak, kasılmak. Sözü şax (üzüne) demek-Birisinin yanında hiçbir kabahati, kusuru, suç olmadığı

için düşüncesini, fikrini çekinmeden söylemek **Üzüne şax baxabilmemek** Birisinin yanında kusuru, kabahati olduğu için ondan utanarak mahcubiyet duymak, utanmak. **Üzüne şax baxmağ** Birinin yanında kusuru, kabahati olmadığı için onun karşısında kendini rahat hissetmek, serbest hareket etmek, yüzüne cesaretle bakabilmek. || [TS. Ø]

Şahane sıf. far. Şaha ait, şahla ilgili, hükümdara layık. // mec. Çok nefis, çok güzel, çok mükemmel. || [TS.şahane] s. esk. 1. Hükümdarla ilgili, hükümdara özgü olan. 2. Hükümdara yakışacak durumda olan. 3. mec. Çok güzel, çok mükemmel, üstün nitelikli: *"Şahane gözler, şarkısını okumaya, yanındaki kemancı da çalmaya başladı."* -B. Felek. *"Kadın biraz geçkin ama güzelliği şahane!"* -R. H. Karay.

Şahani sıf. bak. **Şahane**. || [TS. Ø], {TS.→şahane}

Şax-budağ sıf. İri dalları, budakları olan. || [TS. Ø]

Şaxeli sıf. Dallı, budaklı. || [TS. Ø], {TS.→budaklı, dallı}

Şaxlı sıf. 1- Dalı, budağı olan, dallı. 2-Ütülü, katlanmamış. || [TS. Ø], {TS.→budaklı, dallı, ütülü}

Şaxlı-budağlı sıf. Çokça dalları budakları olan, dallı budaklı. || [TS. Ø], {TS.→dallı budaklı}

Şaxtalı sıf. Çok soğuk. || [TS. Ø]

Şairane sıf. ve zar. ar. ve far. 1 - Şaire has, şair gibi, şaire mahsus, özgü. 2- mec. Güzel, alımlı, insanı meftun eden, aşık eden. || [TS.şairane] zf. 1. Şaire yakışır biçimde, şair gibi: *"Çok şairaneydi doğrusu o yazınız."* -Y. K. Karaosmanoğlu. *"...eylül sonlarına doğru böyle şairane gökyüzüne bakardı."* -S. F. Abasıyanık. 2. s. Şair niteliği taşıyan.

Şairkөнüllü sıf. Şair tabiatlı, hassas yürekli, ince ruhlu. || [TS. Ø]

Şalapay sıf. Avare, serseri. || [TS. Ø], {TS.→avare, serseri}

Şallı sıf. Başında şalı olan, şal örtmüş veya beline şal bağlamış. || [TS. Ø]

Şalvarlığ sıf. Pantolonluk, pantolon yapmaya yarar kumaş. || [TS. Ø]

Şana-şana sıf. Delik delik, göz göz. || [TS. Ø], {TS.→delik deşik}

Şanlı sıf. 1- Cesur, kahraman, şöhretli. // Şöhretli, yüksek, ulu. 2- Muhteşem, azametli. || [TS.şanlı] s. 1. Tanınmış, ünlü. 2. Yüce, ulu, büyük: *"Milletimin büyük ve şanlı mazisi hatıramda uyanıyordu."* -H. C. Yalçın. 3. Olağanüstü yararlıklar göstererek düşmanı yenen komutanlara veya şehirlere devlet tarafından verilen onur unvanı. *şanlı şöhretli

Şanlı-şerafetli (şöhretli) sıf. bak. **Şanlı-şövketli** (şöhretli). || [TS. Ø], {TS.→debdebeli, haşmetli}

Şanlı-şövketli (şöhretli) sıf. Yüksek şana, şöhrete, şerefe, isme sahip olan. // Haşmetli debdebeli. || [TS. Ø], {TS.→debdebeli, haşmetli}

Şan-şan sıf. Delik delik, oyuk oyuk, göz göz. **Şan-şan élemek** (étmek) Delik delik etmek. **Şan-şan olmağ** bak. **Şane-şane olmağ** (şane-şane)'de. **Bağrı** (türeyi) **şanı-şan olmağ** bak. **Bağrı ğan olmağ** (Bağır)'da, **Bağrını** (türeyini) **şan-şan élemek** bak. (Bağır)'da. || [TS. Ø], {TS.→delik deşik}

Şapkalı sıf. Şapka takmış, başında şapkası olan. || [TS.şapkalı] s. ve is.1. Şapka giymiş olan (kimse): "*Onun yanında, kadife şapkalı, siyahlar giyinmiş bir kadın var.*" -H. C. Yalçın. 2. bot. Şapkası olan bitki. 3. Üzerinde düzeltme işareti bulunan (ünlü).

Şarabenzer sıf. Küre gibi yuvarlak olan şey, küre biçiminde. || [TS. Ø], {TS.→küresel, kürevî}

Şarlatan sıf. Bir şey bilmediği hâlde palavralarla başkalarını kandıran kimse; yalancı, fırıldakçı, dalavereci. || [TS.şarlatan] s. ve is. Kendi bilgi ve niteliklerini veya mallarını överek karşısındakini kandıran, dolandıran kimse: "*Kim namushu, kim dalavereci, kim şarlatan, lâf ebesi ve dalkavuk, biliyordu.*" -T. Buğra.

Şarlı sıf. Dairesi olan, daireye benzer parçaları olan. || [TS. Ø], {TS.→daireli}

Şaşkın sıf. 1- Ne yapacağını bilmeyecek derecede düşünceli, kendini kaybetmiş, şaşırmış, şaşırıp kalmış. 2- Sersem, aklını kaybetmiş. // is. Şaşkın kimse. || [TS.şaşkın] s. 1. Düşünceleri dağılmış, karışmış, ne yapacağını bilemez duruma gelmiş. 2. Akılsız, sersem, budala. (birini) **şaşkına çevirmek** şaşırtıcı olaylar karşısında şaşkın duruma getirmek: "*Bir mektupla kadınlarınız sizi şaşkına çeviriyorlar.*" -M. Ş. Esendal. (biri) **şaşkına dönmek** beklenmedik bir durum karşısında şaşkınlaşmak: "*Bunlar da, Mustafa Kemal'i ifratlı hareketlere, yanlış yollara sevk etmek töhmeti altında bunalmış, şaşkına dönmüş idiler.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. **şaşkın şaşkın**

Şaşkallı sıf. Kılıç kuşanmış, kılıcı olan, kılıçlı. || [TS. Ø], {TS.→kılıçlı}

Şatir sıf. ve zar. ar. klas. Şen, şuh, neşeli. || [TS. Ø], {TS.→neşeli, şen, şuh}

Şayan sıf. far. klas. Layık, münasip, yakışan. || [TS.şayan] s. esk.(bir şeye) Uygun, yaraşır, değer, lâyük: "*Alacağımız cevaplar içinde dikkate şayan görülenleri gazetemizde neşredeceğiz.*" -H. C. Yalçın.

Şayani-diğget sıf. esk. bak. **Diğgetelayiğ**. || [TS. Ø]

Şayeste sıf. far. klas. Münasip, uygun, yakışan. || [TS.şayeste] s. esk. Uygun, yakışır.

Şebedebaz is. ve sıf. ar. ve far. Hokkabaz, dalga geçen, lakap takan, alay eden. || [TS. Ø], {TS.→alaycı, hokkabaz}

Şebekeli sıf. Şebeke şeklinde yapılmış, şebekesi olan, parmaklıklılı. || [TS. Ø], {TS.→parmaklıklılı}

Şebnemli sıf. Çiy, jale düşmüş, çiyli, jâleli. || [TS. Ø]

Şedid sıf. ar. klas. Şiddetli, sert. || [TS.şedit] s. ve is. esk. Yeğin, şiddetli: "*Bu şedit boğuşma yarım saatten ziyade sürdü.*" -Ö. Seyfettin.

Şefebexş sıf. ar. ve far. klas. bak. **Şefavé-rici**. || [TS. Ø]

Şefalı sıf. Şifa veren, iyileştiren. || [TS.şifalı] s. Sağlığa yararlı olan: *Şifalı otlar. Şifalı sular. "Çaresizlere çaresin, olmazı olur yapan şifalı iksirsin.*" -F. Halıcı.

Şefavérici sıf. Şifa dağıtan, iyileştiren; iyileştirici. || [TS. Ø]

Şefeğli sıf. Işık saçan, parlayan, şule saçan. || [TS. Ø], {TS.→ışıklılı}

Şeffaf sıf. ar. İçinden ışık geçen veya bir tarafından bakılınca diğer tarafı görülen. // mec. Açık, tertemiz, dupduru. || [TS.şeffaf] s. Saydam.

Şefğətli sıf. Merhametli, acıma duygusu olan, mihriban, rikkatli. || [TS.şefkatli] s. Acıyarak ve koruyarak sevecenlikle ve içtenlikle davranan, sevecen, müşfik: "*Fazla şefkatli bir ana baba elinde bin türlü nazla büyüdü.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Şeheretrafı sıf. Şehire yapışık olan, şehirin etrafında, kenarında olan. || [TS. Ø]

Şehir(ler)arası sıf. Şehirler arasında olan, çalışan. || [TS.şehirler arası] s. İki veya daha çok şehir arasında ulaşım veya iletişim sağlayan: *Şehirler arası telefon.*

Şehirli sıf. Şehirde yaşayan, şehir halkı. || [TS.şehirli] s. Şehir halkından olan, kentli: "*Şuraya buraya konmuş sıralara bilhassa yaşlı şehirliler oturur.*" -B. Felek.

Şehersayağı sıf. ve zar. Şehir hayatında olduğu gibi, şehirdeki gibi. || [TS. Ø]

Şehertipli sıf. Şehire benzeyen, şehir gibi, şehirdeki gibi. || [TS. Ø]

Şehla sıf. ar. İri koyu mavi (göz). || [TS.şehlâ] s. Kusurlu sayılmayacak kadar hafif şaş (göz): "*Çakır Emine'nin şehla olan gözünün tarafındaki yanığına elimin tersiyle tokadı yapıştırdım.*" -O. C. Kaygılı.

Şehlagöz(lü) sıf. Gözleri koyu mavi olan. || [TS. Ø]

Şéhli sıf. 1- Üzerinde çiy olan, jale inmiş. 2- mec. Taze, canlı. || [TS. Ø]

Şehlik sıf. 1- bak. Şehli 1. anlamda. 2-mec. Taze, canlı, diri. || [TS. Ø], {TS.→canlı, diri, taze}

Şexsi sıf. ar. Bir şahsa, kimseye mahsus, ait. Bir şahsın kendine mahsus olan; hususi, özel. // Ayrı bir şahsa ait olan, ona hizmet eden. // Belirli bir şahsa has olan. // BİR şahsın özel hayatına ait olan. // Belirli bir şahsa yöneltilmiş, ona dokunan. **Şexsi héy'et** Herhangi bir kuruluşta, idarede, askeri birlikte vs. hizmet eden şahıslar grubu. **Şexsi iş** Bir idarede, kuruluşta, askeri birlikte hizmet e-den veya bir yerde okuyan şahsa ait belgeler toplama. || [TS.şahsi] s. Kişiye ait, kişiyle ilgili, kişinin malı olan, kişisel, özlük: "*Hareketin içinde şahsi kinler ve rekabetler vardı.*"- F. R. Atay.

Şexsiyettsiz sıf. Şahsiyeti, benliği, karakteri olmayan; kişiliksiz. || [TS.şahsiyetsiz] s. Kişiliksiz.

Şexsli sıf. gram. Gramer yönünden şahıs kategorisini bildiren. || [TS. Ø]

Şexssiz sıf. gram. Öznesi olmayan, gizli olan ve tasavvur olunmayan (cümle). || [TS. Ø]

Şehvani sıf. ar. Şehvete, cinsi ilişkiye ait olan, onunla ilgili olan. || [TS.şehvani] s. 1. Şehvetle ilgili, kösnül, şehvî. 2. Şehvete aşırı derecede düşkün olan (kimse), şehvetli.

Şehvetkar sıf. ar. ve far. bak. Şehvetperest. || [TS. Ø], {TS.→şehvetperest}

Şehvetli sıf. Şehvet dolu, şehvet ifade eden, muhteris, ihtiraslı. || [TS.şehvetli] s. 1. Cinsel isteği olan, kösnüllü: "*Kadını âdeta şehvetli ve anormal bir zevkle, değil, erkek, hatta kızlar bile seyrediyordu.*"- H. E. Adivar. 2. mec. Aşırı isteği olan.

Şehvetperest sıf. ar. ve far. Şehvet düşkünü. || [TS.şehvetperest] s. esk. Şehvete, cinsel isteklerine aşırı derecede düşkün olan.

Şekerli sıf. Şeker karıştırılmış, katılmış, içinde şeker olan; tatlı. || [TS.şekerli] s. 1. İçinde şeker bulunan: "*Elmalar, ferik elmaları gibi kokulu, şekerli, tatlıdır.*"- S. F. Abasıyanık. 2. Şeker hastalığı olan. *şekerli kahve

Şekilli sıf. 1 - İçinde resimler, fotoğraflar olan; fotoğrafı, resimli. 2- mec. Güzel, alımlı, hoş. 3- Tiyatro sahnesinde veya sinemada gösterimde olan eserin kaç suretli olduğunu bildirir. || [TS.şekilli] s. Şekli olan: "*Tarihten evvelki acayip şekilli mahlûklara benzeyen bazı yelkenliler...*"- A. Ş. Hisar.

Şekilperest sıf. ar. ve far. bak. Suretpe-rest. || [TS. Ø]

Şekilsiz sıf. 1- Fotoğrafi, resimleri olmayan; resimsiz. 2- mec. Biçimsiz, görünüşsüz, görüntü olarak pek göze çarpmayan. || [TS.şekilsiz] s. 1. Belli ve belirli biçimi olmayan (nesne). 2. Biçimi bozuk, biçimsiz: "*Birçok odaları ve*

birçok pencereleriyle bu bina biraz şekilsiz bir yapıydı."- A. Ş. Hisar.

Şekkak sıf. ve is. ar. Her şeyden şüphe eden, şüphe ile bakan, hiçbir şeye i-nanmayan, şüpheci. || [TS. Ø], {TS.→kuşkucu, septik, şüpheci}

Şekk-şübhesiz zar. ve sıf. Hiçbir şüphe hissedilmeden, duyulmadan, gerçek, hakiki. || [TS. Ø], {TS.→gerçek, hakiki}

Şekli¹ sıf. Şüpheli, şüphe doğuran. || [TS. Ø], {TS.→kuşkulu, şüpheli}

Şekli² sıf. ar. Dış görünüş olarak, zahiren. || [TS.şekli] s. Biçimle ilgili, biçimsel, formel.

Şelaleli sıf. Şelalesi, çağlayanı olan. || [TS. Ø]

Şeleket sıf. mah. Çok sessiz, sakin. || [TS. Ø], {TS.→sakin}

Şeleli sıf. Sırtına denk almış, götürmüş, yüklenmiş. || [TS. Ø]

Şelepapağ sıf. Başına uzun tüylü deriden yapılmış kalpak, şapka, başlık koymuş. || [TS. Ø]

Şélpik is. ve sıf. 1- Yağsız et, ihtiyar ve zayıf hayvanların eti. 2- Aşırı şişmanlıktan sonra zayıflayınca derinin aldığı sarkık hâl. || [TS. Ø]

Şemşirbaz sıf. far. Kılıç kullanan, iyi kılıç kullanan. || [TS. Ø]

Şen sıf. Sevinçli, memnun, neşeli. || [TS.şen] s.

1. Yaşamaktan mutlu olduğunu davranışlarıyla belli eden, sevinçli, neşeli: "*Şahende Hanım, şen görünmeye çalışıyor, tatlı diller döküyordu.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. "*Hayatta daima şen insanlarla beraber olun; gamlı insanların gamı size de bulaşır.*"- R. Enis. 2. Neşe veren, neşelendiren, eğlenceli: "*Emine Hanım öteki masadan şen bir sesle karşılık verdi.*"- H. E. Adivar. 3. Neşe belirtisi olan (şey): "*Şen kahkahalar yükseliyorken evinizden / Bendim geçen ey sevgili sandalla denizden.*"- Y. K. Beyatlı. **şen olmak** Neşelenmek, sevinmek, mutlu olmak: "*Sizler gidin, genç kızların türküsüyle şen olun.*"- M. E. Yurdakul.

*şen şakrak, şen şatır

Şendir sıf. kon. Yavan, yağsız. || [TS. Ø], {TS.→yağsız, yavan}

Şenliksiz sıf. Neşe olmayan, çalıp çağırmasız, sessiz, moralsiz. || [TS.şenliksiz] s. hlk. 1. Kalabalık olmayan. 2. Eğlenceli olmayan, eğlencesiz.

Şenliksiz sıf. Ahalisi, insanı az olan (yer). || [TS. Ø], {TS.→şenliksiz}

Şen-şen sıf. ve zar. Sevine sevine, sevinçle, sevinç içinde. || [TS. Ø]

Şerabxor sıf. ar. ve far. Şarap düşkünü, içki müptelası. || [TS. Ø], {TS.→şarapçı}

Şerafetli sıf. ve zar. Şerefli, hümete layık, aziz, mübarek, saygın. || [TS. Ø], {TS.→aziz, mübarek, saygın, şerefli}

Şeraketli sıf. ve zar. Ortaklı, müşterek. || [TS. Ø], {TS.→müşterek}

Şerareli sıf. Kıvılcımlı, kıvılcım saçan. || [TS. Ø], {TS.→kıvılcımlı}

Şerbaz sıf. ar. ve far. İnsanlara iftira etmeği seven kimse; iftiracı, fitne. || [TS. Ø], {TS.→fitne, iftiracı, müfteri}

Şerçi sıf. Kötü, uğursuz sözler sarfeden, iftiracı, iftira eden. || [TS. Ø], {TS.→iftiracı, müfteri}

Şerefli sıf. 1- Saygılı, şanlı, hürmetli. 2-Hürmet, şeref, şan şöhret getiren, kazandıran, iftihar doğuran. || [TS.şerefli] s. 1 . Onurlu. 2. Onur veren, şeref veren: "*O kadar tatlı ve şerefli hatıralarla dolu olan Çankaya...*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 3. Bayındır, şenlikli.

Şerefsiz sıf. Şerefi, haysiyeti olmayan; namussuz, vicdansız, alçak, rezil. // Rezil, alçak, her türlü kötülüğe layık kimse. || [TS.şerefsiz] s. Şereften yoksun olan, onursuz.

Şerefsizcesine sıf. ve zar. Alçakcasına, rezilcesine. || [TS. Ø], {TS.→alçakça, rezilce}

Şerefyab sıf. ar. ve far. klas. Şeref ve hürmet kazanan, şereflenen. **Şerefyab étmek**-klas. Şereflendirmek, onurlandırmak. **Şerefyab olmağ** (klas.) şerefine nail olmak, şeref ve itibarını kazanmak || [TS.şerefyap] s. esk. Şeref kazanan (kimse). şerefyap olmak Onur kazanmak.

Şereşur(e) sıf. far. kon. Hareketleri düzgün olmayan, belalı, bela arayan. || [TS. Ø], {TS.→belâlı}

Şerğî sıf- ar. Doğuya ait olan, doğuya mahsus olan, doğu ile ilgili. || [TS.şarkî] s. esk. Doğuyla ilgili doğuya övgü olan, doğu.

Şerğli sıf. Doğü ülkelerinin birinin ahalisine mensup kimse, doğulu. || [TS.şarklı] s. ve is. Doğulu, garplı karşıtı: "*Kız esmer ve çok pembe tenli bir şarklı güzeldi.*"- Y. K. Beyatlı. "*Biz şarklılar neden ille her şeyi büyüüp efsaneleştiririz?*"- H. Taner.

Şer'i sıf. ar. din. 1- Şeri yönden helâl, kanuni. // Şeriate ait veya muvafık olan. || [TS.şer'î] s. Şeriatle ilgili.

Şerikli sıf. Ortaklı. // Bölünmez, ayrılmaz, ortaklı. || [TS. Ø], {TS.→bölünmez}

Şeriksiz sıf. Hiç bir ortağı olmayan. || [TS. Ø]

Şerir sıf. ve is. ar. Kötü işler yapan, iblis, şeytan, fesat, yaramaz, kötü adam. || [TS. Ø], {TS.→ara bozucu, fesat, münafık, yaramaz}

Şermende sıf. far. klas. Utangaç, utanan. // Mahcup. **Şermende étmek** (ğılmağ) Utandırmak, mahcubiyet çektirmek. **Şermende olmağ** Utanmak, mahcup olmak. || [TS. Ø], {TS.→mahcup, sıkılğan, utangaç}

Şermsiz sıf. Ahlâksız, hayasız, arsız, utanmaz. || [TS. Ø], {TS.→ahlâksız, arsız, hayasız, utanmaz, yüzsüz}

Şerti sıf. ar. 1- Aralarında şartlaştırılmış, önceden şartlaşmış. 2- Belirli şartlarla sınırlanmış belirli şartlarda geçerli olan. 3- Nisbi; başka şartlarda başka türlü olabilen. 4- Gerçekte tasvir edildiği, gösterildiği şekilde mevcut olmayan. 5- O-layı olduğu gibi değil de, sembolik olarak yansıtan. || [TS. Ø], {TS.→şartlı}

Şertli sıf. Önceden şartlaştırılmış, şart konan, belirli şarta bağlı olan. || [TS.şartlı] s. 1. Şarta bağlı, koşullu. 2. (dinî bakımdan) Şartlanmış (şey). 3. Şartlanmış olan, koşullu. 4. Şart etmiş olan (koca). **şartlı birleşik cümle, şartlı birleşik zaman, şartlı refleks*

Şertsiz sıf. Hiçbir şartla sınırlanmayan, şartsız. || [TS.şartsız] s. 1. Şarta bağlı olmayan, koşulsuz. 2.is. Dinî bakımdan şartlanmamış (şey). **şartsız refleks, şartsız şurtsuz*

Şeş¹ sıf. far. Altı. || [TS. Ø], {TS.→altı}

Şeşber sıf. mah. Kalın, dik bıyık. || [TS. Ø]

Şeşe sıf. Dik, sivri. || [TS. Ø], {TS.→dik, sivri}

Şeşebğ sıf. Bıyıklarının tüyleri gür ve dik olan. || [TS. Ø]

Şeşebuynuz sıf. Dik boynuzlu, boynuzları sivri olan. || [TS. Ø]

Şeşeedar sıf. ar. ve far. klas. Parıldayan, parlayan, parıltılı. // bak. **Şeşeeli**. || [TS. Ø], {TS.→ışıltili, parıltılı}

Şeşeeli sıf. Tantanalı, parıltılı, süslü. || [TS.şaşaalı] s. 1. Görkemli, gösterişli. 2. esk. Parıltılı: "Bazen mehtap bu yalının üstüne vurarak onu şaşaalı manalarla öyle pırl pırl parlatırdı ki..."- A. Ş. Hisar.

Şeşli sıf. İçinde yiv olan, yivli. || [TS. Ø], {TS.→yivli}

Şetaretli sıf. Şen, sevinçli, suh. || [TS.şetaretli] s. Şetareti olan, neşeli, şen, cıvıl cıvıl: "*Bu hava içinde herşey parlak bir varlık göstermeğe başlar, sunî ve şetaretli bir âlemin zevki ortalığı kaplardı.*"- A. Ş. Hisar.

Şevesaç sıf. Saçları simsiyah olan. || [TS. Ø]

Şeyda sıf. şair. Delicesine seven, vurgun, aşk delisi. **Şeyda olmağ** Delicesine vurulmak, sevmek. || [TS. Ø], {TS.→tutkun, vurgun}

Şeypurburun sıf. Burun delikleri geniş ve çevrik olan. || [TS. Ø]

Şeytanfikir sıf. ar. Bütün düşüncesi insanlara kötülük etmek, ortalığı karıştırmak, fesat çıkarmak, iblislik etmekten ibaret olan kimse. || [TS. Ø], {TS.→ara bozucu, fesat, fitneci, karıştıracı, münafık}

Şeytani sıf. ar. Şeytana has olan, şeytana layık olan; şeytancasma, ibliscesine. || [TS.şeytanî] s. 1. Şeytanca: "Bir millete yapılabilecek sinsi ve şeytanî hücum onun vicdanından mazisini almak, hafızasında mazisini yok etmektir."- A. Ş. Hisar. 2. Şeytanla ilgili.

Şeytansifet sıf. ar. Şeytana benzeyen, şeytan gibi, şeytan huylu. || [TS. Ø], {TS.→şeytan}

Şidirği sıf. 1- Ardi arkası kesilmeden şiddetli bir şekilde yağın (yağmur). 2- mec. Fasılasız, çok süratli. || [TS. Ø], {TS.→aralıksız, fasılasız}

Şığıyıcı sıf. Hücum, saldırı özelliği olan, Şığıyıcı teyyare Büyük bir süratle saldıran uçak, savaş uçağı. || [TS. Ø], {TS.→hücumcu}

Şillağatan sıf. Tekme atma alışkanlığı olan. || [TS. Ø]

Şiltağ 1. is. Anlamsız istek, talep, arzu, iddia. // sıf. Devamlı olarak manasız şeyler isteyen, talep eden. // Ağlayıp sızlayarak İsteğinden vazgeçmeyen; inatçı, ters. // Keyifsizlik, ağrı vs. yüzünden dolayı çocuklarda ağlamak veya haykırmak şeklinde görülen rahatsızlık, asabi hâl. **Şiltağ étmek (élemek)** a-1 Ağlamakla rahatsızlığını bildirmek, b-mec. Nazlanmak, kendini nazlı göstermek, b- mec. Nazlanmak, kendini nazlı gibi göstermek. || [TS. Ø]

Şiltağcı sıf. Anlamsız şeyler İsteyen, talep eden, inatçılık eden. // Ters, inatçı, ağlamakla isteğini kabul ettirmek isteyen. || [TS. Ø], {TS.→inatçı, ters}

Şırlıtlı sıf. Şırlıtlı ile akan, şırlıtlı sesi çıkaran. || [TS. Ø]

Şırım-şırım sıf. Çizik çizik, çizikler, hatlar hâlinde. || [TS. Ø], {TS.→çizikli}

Şıblétlı sıf. Ayagında bot olan, botlu. || [TS. Ø]

Şid sıf. Tatsız, ekşimsi. || [TS. Ø], {TS.→ekşimsi, tatsız}

Şiddetli sıf. Çok güçlü, çok kuvvetli; dehşetli. || [TS.şiddetli] s. 1. Zorlu, sert: "Bir aralık rahmetli babam şiddetli bir romatizmaya tutulmuştu."- F. R. Atay. 2. Hızlı: "Şiddetli yağmurun damlaları camı dövüyordu."- R. Enis. 3. Aşırı.

Şifahi sıf. ar. Sözlü. Şifahi edebiyat bak. Folklor 1. anlamda. || [TS.şifahî] s. esk. Ağızdan, sözlü.

Şiferli sıf. 1- Çatısına çatı kaplama malzemesi konmuş, bu malzeme ile kaplanmış. 2- Birleşiminde gri renkli killi madde olan. || [TS. Ø]

Şifrlenmiş sıf. Şifrelenmiş, gizli işaretlerle yazılmış. || [TS. Ø], {TS.→şifreli}

Şifreli sıf. Şifreli, şifre ile yazılmış. || [TS.şifreli] s. 1. Şifre ile yazılmış: "Yasaktır, şifreli telgraf kabul edilmez!"- A. Ş. Hisar. 2. Şifresi olan; ancak şifresi çözülmüce açılabilen. *şifreli çanta, şifreli hesap, şifreli kasa, şifreli kilit, şifreli telgraf

Şikari sıf. far. Ava ait, avda kullanılan. || [TS. Ø]

Şikayetçil sıf. Şikayet bildiren, her zaman şikayet eden. || [TS. Ø], {TS.→şikâyetçi}

Şikayetçi sıf. ve is. Şikayet eden, şikayete gelen. || [TS.şikâyetçi] s. Sızlanan, sızılısı olan, yakınan, şikâyet eden kimse: "Üzgündü, hatta dertliydi ve buna sebep onlarmış gibi şikâyetçi bir edası vardı."- T. Buğra.

Şikayetkar sıf. ar ve far. esk. Şikayet eden, şikayetçi, şikayet mahiyetinde olan. || [TS. Ø], {TS.→şikâyetçi}

Şikayetli sıf. Şikayet ifade eden, dertli, inilti. || [TS. Ø], {TS.→dertli, inilti}

Şikest sıf. far. 1- Vücudunun herhangi bir organını kaybetmiş veya ondan mahrum olmuş. **Şikest étmek (élemek)** a- Vücudunun organlarından birini kırmak, zedelemek, b- mec. Bozmak, mahvetmek, c- nec. Savaşta yenmek. **Şikest olmağ (tapmağ)** a- Hastalıktan veya herhangi bir sebepten dolayı vücut organlarından birini kaybetmek veya kullanılmaz hâle getirmek, b- mec. Bozulmak, mahvolmak, c- mec. Savaşta yenilmek, bozulmak. 2- mec. Kırık, kusurlu. || [TS. Ø], {TS.→sakat}

Şikeste is. far. 1- Segah makamında ritimli muğam. 2- sıf. mec. klas. Kırık, kırılmış. **Şikeste étmek** klas. Kırmak, koparmak. 3- sıf. mec. Kalbi kırılmış, yüreği yaralı. 4- is. Fars alfabesinde kullanılan, süratli yazılan yazı türlerinden birinin adı. || [TS.şikeste] s. esk. 1. Kırılmış, kırık. 2. mec. Yenilmiş, yenik düşmüş. 3. mec. Gücenmiş, kırgın, kederli.

Şikestedil sıf. far. klas. Kalbi kırılmış, incimış, kederli. || [TS. Ø], {TS.→kalbi kırık, kederli}

Şikestexatir sıf. far ve ar. klas. Kalbi kırılmış, İncitmiş, kederli. || [TS. Ø], {TS.→kalbi kırık, kederli}

Şikestenefs sıf. far. ve ar. Tevazu sahibi, sade tabiatlı, alçak gönüllü. || [TS. Ø], {TS.→alçak gönüllü}

Şil sıf. ve is. far. Çolak, kolsuz, sakat. Şil olmuş, Şil olasan! Beddua, ilenme ifadesi. || [TS. Ø], {TS.→çolak}

Şileyi sıf. esk. Şile bezinden yapılmış. || [TS. Ø], {TS.→şile bezi}

Şil-küt sıf. Ezinik, ezilmiş, dövülmüş. **Şil-küt étmek (élemek)** Şiddetli dövmek, kolunu kaburgasını kırmak, çolak etmek. **Şil-küt olmağ** Şiddetli dayak yemeden, dövülmekten bir tarafı kırılmak, ezik ezik olmak, hareket edemeyecek hâle gelmek. // mec. Kırık kırık olmak, kırılmak, kırılıp dökülmek. || [TS. Ø], {TS.→ezik}

Şimali sıf. ar. Şimale, kuzeye mensup, kuzeye ait; kuzey tarafında olan. || [TS.şimalî] s. esk. Kuzeyle ilgili, kuzeye özgü, kuzey: "Şimalî Avrupa'dan gelen sürat katarını parçalamak istemişlerdi."- M. Ş. Esendal.

Şimallı sıf. Kuzeyli, kuzey ülkelerinin birinde doğup yaşayan kimse. || [TS. Ø], {TS.→kuzeyli}

Şimşekli sif. Şimşekli, yıldırımlı. || [TS.şimşekli] s. 1. (hava için) Şimşek oluşan, şimşek çakan. 2. mec. Gürültülü patırtılı, sinirli, tartışmalı: "*Üzerimize çöken şimşekli, yıldırımlı havanın bana verdiği heyecanı yeniden duyuyorum.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Şinelli sif. Üzerinde kışlık paltosu olan (asker). || [TS. Ø]

Şiştirin sif. Çok tatlı, bal gibi. || [TS.şiştirin] s. Çok sevimli, çok şirin, cana yakın.

Şirazi sif. far. Şiraz'da yapılmış. || [TS. Ø]

Şireli sif. 1- Sulu, öz suyu olan. 2- Killi sıva yapılmış sıvalı. 3- Meyvelerin vs. öz suyuna bulaşmış, öz su sürülmüş (tatlı). 4- mec. Canlı, tatlı, hoş, güzelliğini kaybetmemiş. || [TS. Ø], {TS.→canlı, hoş, sulu, tatlı}

Şirin sif. far. 1- Tatlı. // Şekerle, balla, reçelle vs. hazırlanan. 2- zar. mec. Lezzetle, büyük hevesle, İştahla, tatlı tatlı. 3- İçimli, içmeye yararlı. // İçinde olmayan. 4- mec. Hoş, tatlı, zevk verici. // mec. Çok kıymetli, çok aziz, muhterem, sevimli, 5- mec. Gönül okşayan, yürek açan, hoş. **Şirin dil** Gönül okşayan, iç açan, tatlı, hoş dil. 6- mec. Hoş, sefalı, mesut. // mec. Hassas, mihriban, sevimli. **Şirin gelmek** Lezzet vermek, gönül açmak. 7- Bazı yenen bitkilerin birleşik kısmı 8- Çok güzel olmadığı hâlde, oldukça sevimli, cazibeli görünen; sıcakkanlı. **Şirin cana gësd** élemek a- Öldürmek, b- şak. Çok çalışarak kendine eziyet etmek, azap vermek. **Şirindil tökmek**, **Şirin dile tutmağ** Tatlı sözlerle kandırmaya, aldatmaya çalışmak, yola getirmeğe çalışmak.

Şirin et Vücutun herhangi bir yerinin yumuşak, kalın eti. **Şirinyuxugörmek**, **Şirinyuxuya** getmek, **Şirin yuxuda olmağ** Güzel, rahat, tatlı tatlı uyumak anlamında. || [TS.şirin] s. Sevimli, cana yakın, tatlı, hoş: "*Gözlerin, dişlerin ve ak gerdanıyla / Ne şirin komşumuzdun sen Fahriye abla.*"- A. M. Dıranas.

Şirince sif. Biraz tatlı, azıcık tatlı. // Çok tatlı. || [TS. Ø]

Şirindil(li) sif. Hoş konuşan, tatlı sohbetli, güler yüzlü, tatlı dilli. || [TS. Ø], {TS.→hoşsohbet, güler yüzlü}

Şirinhal sif. bak. **Şirinteher**. || [TS. Ø]

Şirinsöhbət(li) sif. Konuşması, sohbeti hoş olan tatlı sohbetli. || [TS. Ø], {TS.→hoşsohbet}

Şirintexer sif. Azıcık tatlı tadı veren, biraz tatlı. || [TS. Ø]

Şirli sif. Perdahlı, perdah atılmış, çekilmiş. || [TS. Ø], {TS.→perdahlı}

Şirmayı is. far. 1- Fil kemiği veya ona benzer madde. // Sedef. 2- sif. mec. Sedef gibi, bembeyaz. || [TS. Ø], {TS.→bembeyaz, sedefsi}

Şirnikdirici sif. Heveslendiren, rağbet ettiren, celbeden, merak uyandıran. || [TS. Ø]

Şiş¹ 1- is, Vücutun herhangi bir tarafında meydana gelen kabarıklık; ur. // tıp. Herhangi bir organın dokusunun anormal bir şekilde büyümesi. 2- sif. mec. Şişman, kabarık, ileriye doğru çıkmış. // Kalın, şişkin. || [TS.şiş(1)] s. 1. Şişmiş, şişkin, kabarık: "*Emine Hanum'un şiş gözleri daha sakindi.*"- H. E. Adıvar. 2. is. Şişmiş olan yer, şişlik.

Şiş² 1- is. Kebap pişirmek için kullanılan ucu sivri demir veya ağaç çubuk. 2- sif. Keskin, sivri. **Şişde ütmeğ** bak. **Şişe tahmağ** (çekmek) mec. Eziyet etmek, zulmetmek, çok rahatsız etmek. || [TS. Ø], {TS.→keskin, sivri}

Şişbaş(lı) sif. Uzun kafalı. || [TS. Ø], {TS.→uzun kafalı}

Şişburun sif. Burnunun ucu sivri olan. || [TS. Ø]

Şişgulağ sif. Kulakları şişkin. || [TS. Ø]

Şişik sif. bak. Şişkin. || [TS. Ø], {TS.→şişkin}

Şiştirme 1- is. Şiştirmek fiili. 2- sif. Mübalağalı. || [TS. Ø], {TS.→abartmalı, mübalâğalı}

Şişkin sif. Şişkin hâlde, şişmiş durumda olan. // Kabarmış, şişmiş, içi dolu. || [TS.şişkin] s. Şişmiş, şişirilmiş: "*Ayağa kalktı, arka ayaklarını geriye itip şişkin adaleleri çekerek ... gerdi.*"- P. Safa.

Şişman sif. Semiz, etli, koca göbekli. // Öne sarkmış, şişmiş, kabarmış hâlde olan. || [TS.şişman] is. ve s. Deri altında fazla yağ toplanması sebebiyle vücudun her yanı şişkin görünen kimse, şişko, mülâhham: "*Şişman odacı sahanlıkta bir daha gözüktü.*"- E. E. Talu.

Şişmanca sif. Biraz şişman, etli, semiz. || [TS.şişmanca] s. Oldukça şişman, biraz şişman: "*Aşağı bahçe kapısından bir kolunda kıızı, bir kolunda torunu şişmanca bir yaşlı kadın sallana sallana gelir.*"- B. Felek.

Şişmansifet(li) sif. Suratı şişman, dolgun suratlı, yüzlü. || [TS. Ø]

Şişpapağ sif. 1- Kalpağı, şapkası dik, şişkin olan. 2- mec. kon. Kibirli, kabadayı gibi hareket eden. || [TS. Ø], {TS.→kabadayı, kibirli}

Şit sif. 1- Tuzsuz. 2- mec. Konuşması, hareketleri, tavrı gayri ciddi olan, bayağı. // mec. Yaramaz, yüzüstü, utanmayan, hayasız, hareketli. // Çok bayağı, insanı utandıran. **Şit çıxmağ** Yersiz olmak. Yersiz, ilgisiz, münasebetsiz, ciddiyetten uzak görünmek. **Şiti çıxmağ** a- Haddinden fazla bayağı görünmek, b- Haddinden fazla olmak, görünmek. **Şitini** (şitini-şorunu) çıxartmağ Sınırı aşmak, haddini bilmemek, ifrata, aşırıya kaçmak. || [TS. Ø], {TS.→bayağı, tuzsuz}

Şitengi sif. Yaramaz, şımarık, yerinde duramayan, hareketli. || [TS. Ø], {TS.→kıpırdak, şımarık, yaramaz}

Şivebaz sif. far. İşveli, nazlı, edalı. || [TS. Ø], {TS.→edalı, işveli, nazlı}

Şiveli sif. Nazlı, edalı, cilveli, işveli. || [TS. Ø], {TS.→cilveli, edalı, işveli, nazlı}

Şivenli sif. Facialı, dehşetli, çok kötü. || [TS. Ø], {TS.→dehşetli, facialı}

Şiverek sif. Dümdüz, uzun ve ince. // İnce ve boy boslu, uzun boylu. || [TS. Ø], {TS.→uzun boylu}

Şımlı sif. rus. Miğferli, başında miğfer olan. || [TS. Ø]

Şoğërib is. ve sif. kon. Hoşlanılmayan bir şeyle ilgili olarak küfür kokan ifade. **Şoğëribe ğalsın! (ğalaydı!)** "Sahipsiz kal sın" anlamında beddua ifadesi || [TS. Ø]

Şokoladı sif. Çikolatalı, içinde çikolata olan. || [TS.çikolatalı] s. Çikolatası olan.

Şor² sif. 1- İçinde, birleşiminde çok tuz olan, tuzlu. 2- çorak. **Şorunu-şitini çı-xartmağ** bak.

Şitini (şitini-şorunu) çı-xartmağ. || [TS. Ø], {TS.→çorak, tuzlu}.

Şorağ sif. Hafif tuzlu olan, hoş tuzlu. || [TS. Ø]

Şoraketli sif. Birleşiminde tuz olan, çorak. || [TS. Ø], {TS.→çorak}

Şoraketlik sif. Çoraklık, çorak arazi. || [TS. Ø], {TS.→çorak}

Şoranlı sif. İçine, birleşiminde çok tuz olan, tuzlu. || [TS. Ø], {TS.→tuzlu}

Şorgöz sif. Kadın düşkün, çapkın. || [TS. Ø], {TS.→çapkın}

Şortu sif. Ahlâksızlık, son derece arsız, edepsiz, hayasız. || [TS. Ø], {TS.→ahlâksız, arsız, edepsiz, hayâsız, utanmaz, yüzüstü}

Şotkalı sif. Fırçası olan, fırçalı. || [TS. Ø], {TS.→fırçalı}

Şöhretbaz sif. ar. ve far. bak. Şöhretperest. || [TS. Ø]

Şöhretgir sif. ar. ve far. klas. Şöhretli, şöhret kazanmış, ismi her tarafa yayılmış. || [TS. Ø], {TS.→meşhur, şöhretli, ünlü, tanınmış}

Şöhretli sif. Meşhur, isim yapmış, tanınmış. || [TS.şöhretli] s. Ünü olan, ünlü, tanınmış: "*İstanbul'un en güzel, en şöhretli kadınlarından idi.*"- R. H. Karay.

Şöhretperest sif. ar. ve far. Şöhret düşkün; vazife düşkün; kibirli. || [TS. Ø], {TS.→kibirli}

Şök sif. Dik. || [TS. Ø], {TS.→dik}

Şöğlendirici sif. Heveslendirici, moral verici, şevklendirici. || [TS. Ø]

Şöğlü sif. 1- Şevki, hevesi olan; heveslenmiş; bir şeyin arzusunda, hevesinde olan, isteğen. 2- Şen, neşeli, keyifli. || [TS.şevkli] s. Şevki olan: "*Ben onun kadar şevkli oyuncu tanımadım.*"- H. Taner.

Şöğsüz sif. ve zar. Hevessiz, gönülsüz, isteksiz, istemeden. || [TS.şeksiz] s. Şevki olmayan: "*Her vakit indiğim otelin sahibi beni*

neden şevksiz karşılıyordu?"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Şövkətli sif. Azametli, haşmetli (padişahlara, sultanlara vs. verilen unvan). // İhtişam sahibi. || [TS.şevketli] s. Büyüklük, güç sahibi" anlamında padişahlara verilen bir san.

Ştampli sif. Mühürlü, mühür vurulmuş. || [TS. Ø], {TS.→mühürlü}

Ştatdankenar sif. Eyalet dışında, eyalete dahil edilmeyen. || [TS. Ø]

Ştatlı sif. Eyaleti olan. || [TS. Ø]

Şux sif. far. 1- Şen, mutlu, işveli, nazlı, oynak. 2- mec. Gönül açan, göze çarpan, parlak. || [TS.şuh] s. ve is. Neşeli ve serbest (kadın): "*O kadar oynak, o kadar şuh, o kadar cana yakın kadındı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Şuluğ sif. 1- Yaramaz, hareketli, yerinde rahat durmayan. 2- is. Yaramaz. 3- is. Karışıklık, hercümerçlik, nizam intizamsızlık, kanunsuzluk. **Şuluğ salmağ** Karışıklık çıkarmak, karıştırmak, kanunu kuralları bozmak. İş şuluğdur İş iyi değil, durum kötüdür, bundan bir bela çıkacak anlamında. || [TS. Ø], {TS.→hareketli, yaramaz}

Şum¹ sif. ar. klas. Uğursuz, kötü, meş'um, bedbahtlık getiren. || [TS.şom] s. esk. Uğursuzluk. *şom ağızlı

Şumal sif. 1- Yüksek, doğru, düz 2- mec. Uzun boylu, boylu boslu. || [TS. Ø], {TS.→boylu boslu, doğru, düz, yüksek}

Şumaltı sif. Sürülmüş toprağın alt kısmı. || [TS. Ø]

Şumlanmış sif. Sürülmüş (toprak). || [TS. Ø]

Şurevi sif. ar. (Dağılmış) Sovyetler Birliği'ne, sovyet insanlarına ait ve has olan. || [TS. Ø]

Şüalı sif. Işınlı, ışını olan. || [TS. Ø], {TS.→ışınlı}

Şüasaçan sif. Işın yayan. || [TS. Ø], {TS.→ışınlı}

Şüasaçıcı sif. bak. Şüasaçan. || [TS. Ø], {TS.→ışınlı}

Şüavarı sif. Işın gibi, ışına benzer. || [TS. Ø]

Şüheli sif. 1- Şüphe uyandıran, doğuran, şüpheye sebep olan. 2- İnanırcı olmayan, inanılmayan, manevi nitelikleri şüphe doğuran. 3- Her şeye şüphe ile bakan, her şeyden şüphelenen || [TS.şüheli] s. Kuşkulu: "*Mazisi şüheli kadınlarla evlenmek, insanı sonraları rahatsız eder.*"-P. Safa.

Şücaetli sif. Cesaretli, cesur, yiğit, bahadır. || [TS. Ø], {TS.→bahadır, cesaretli, cesur, yiğit}

Şükuhlu sif. klas. esk. Azametli, tantanalı; şan şerefli. || [TS. Ø], {TS.→azametli, şanlı, şerefli, tantanalı}

Şümerek sif. Civan, genç, yeni boy atmış. || [TS. Ø], {TS.→genç}

Şüşekesen sıf. Cam kesen, elmas. || [TS. Ø],

{TS.→elmas}

Şüşesilen sıf. Otomobil ve nakliyat araçlarında vs. cam sileceği. || [TS. Ø]

Şüşetemizleyen sıf. bak. Şüşesilen. || [TS. Ø]

Şüşevarı sıf. Cama benzer, cam gibi. // Cam gibi şeffaf. || [TS. Ø], {TS.→camsı, şeffaf}

Şüurlu sıf. Şuuru olan, idrakli, düşünceli, kendi varlığından haberdar olan, edepli, terbiyeli. //

Şuurun gelişmesi ile, şuurla ilgili olan. //

Herhangi bir görüşe, prensibe dayanan. // zar.

Akılla, düşünerek. // Kasti olarak, bilerek. //

[TS.şuurlu] s. Bilinçli: "*Şuurlu bir anlayışla olmaksızın, ben de ister istemez aynı havaya kapılmıştım.*"- F. R. Atay.

Şüursuz sıf. 1- Şuursuz olma durumu, idraksiz, düşüncesiz. // Akılsız, akla uymayan, akla,

şuura zıt olan. // zar. Şuursuz olarak, irade dışı.

2- Baygın, kendini kaybetmiş hâlde. //

[TS.şuursuz] s. Bilinçsiz: "*Bir daracağı önünde gibi şuursuz, dilsiz, külçe hâlindeyim.*"- R. H. Karay.

Şüyum is. ve sıf. 1- Kir, pislik. 2- Kirli, pasaklı.

|| [TS. Ø], {TS.→kirli, pasaklı}

T

Tabaşırlı sıf. 1- Tebeşir tozu konmuş, tebeşirli. 2- Birleşiminde tebeşir olan. **Tabaşırlı kağız** Üzeri zamlı kağıt. || [TS.tebeşirli] s. Tebeşiri olan: "*Tebeşirli kara tahta karşında idi.*"- F. R. Atay.

Tabé is. ar. Başkasının hakimiyetinde olan, başkasına tâbi olan, bağımlı. // sıf. Bağımlı olan. **Tabé étmek** Kendi kontrolü, hakimiyeti altına almak, ram etmek, itati altına almak. **Tabé olmağ** Birinin veya bir şeyin hükmü altına girmek, ona bağımlı olmak, itaat etmek, boyun eğmek. || [TS.tâbi(I)] s. 1. Bağımlı: "*Sanki bütün kamara, bütün halk, onlara tâbi, onlara mahkûmdu.*"- P. Safa. 2. Bağlı: "*Bütün adamlarımız ona tâbi idi.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. tâbi kılmak Egemenliği altına almak, boyun eğdirmek, kendine uydurmak. tâbi olmak Birinin kontrolü altına girmek, bir şeye veya bir kimseye bağlı olmak: "*Kooperatifler, devletin her türlü kontrol ve denetimine tâbi olup siyasetle uğraşmaz...*"- Anayasa. tâbi tutmak Bağımlı kılmak.

Tabéli sıf. Bağımlı. **Tabéli mürekkeb cümle** Yan cümlecığı ast! cümleye bağımlı olan asıl cümle, ana cümle. || [TS.Ø], {TS.→bağımlı}

Tabésiz sıf. Bağımsız. **Tabésiz mürekkeb cümle** İki veya daha çok bağımsız cümleden meydana gelen birleşik cümle. || [TS.Ø], {TS.→bağımsız}

Tablı sıf. Tahammüllü, dayanıklı. || [TS.Ø], {TS.→dayanıklı, dirençli, güçlü, mukavim}

Tabsız sıf. Güçsüz, takatsiz, kuvvetsiz. || [TS.Ø], {TS.→güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz}

Tacikce sıf. ve zar. Tacik dilinde. || [TS.Ø]

Tağetsiz sıf. ve zar. Güçsüz, kuvvetsiz; takatsiz bir hâlde, güçsüz bir hâlde. || [TS.takatsiz] s. Takati kalmamış, yorgun, argın, dermansız, kudretsiz, mecalsiz: "*Bir ağacın altında hasta, takatsiz, ölü gibi yatıyorum.*"- S. F. Abasıyanık.

Tağganag sıf. kon. Çok kuru, kupkuru. || [TS.Ø], {TS.→kupkuru}

Tağbend sıf. far. Yarım daire şeklinde olan, bölümleri olan. || [TS.Ø]

Tağlı sıf. 1- Kavisli bölümleri olan bina. 2- Pencere veya kapıları kavisli yapılan bina. || [TS.Ø]

Taxtalıg 1- sıf. Tahta kesmek veya biçmeğe yarayan. 2- is. Rakamlardan sonra söylenerek bir şeyin kaç parçadan (kumaş) yapıldığını gösterir. || [TS.Ø]

Taxtapuşlu sıf. Tahta döşenmiş çatı, çatısı olan. || [TS.Ø]

Talağlı sıf. esk. Nikahı olan, nikahlı. || [TS.Ø], {TS.→nikâhlı}

Talağsız sıf. esk. Nikahı olmayan, nikahsız. || [TS.Ø], {TS.→nikâhsız}

Talanlı sıf. Yetenekli, kabiliyetli. || [TS.Ø], {TS.→kabiliyetli, yetenekli}

Talvarlı sıf. Teraslı, çardaklı. || [TS.Ø], {TS.→çardaklı}

Tam¹ sıf. ar. 1- Baştan başa, bütün, tamamen. // Tamamen, en yüksek, en mükemmel. 2- Zaman bildiren sayılardan önce gelerek vaktin bütünlüğünü, eksigi olmadığını bildirir. 3- Bitmiş, tamamlanmış. // Hiçbir şeyle sınırlanmayan; sınırsız. 4- Belirli bir Ölçüde, normda olan. 5- mat. Eksigi olmayan, tam. **Tam eded** mat. Noksanı olmayan, kesiri olmayan sayı. **Tam me'nasında** (me'nasile) Tamamen, bütünüyle. **Tam mes'uliyetle** a- Bütün sorumluluğu üzerine alarak, b-Bütün gücünü, becerisini sarfederek. **Sözün tam me'nasında** bak. **Tam me'nasında** (me'nasile). || [TS.tam] s. 1. Eksiksiz, kesintisiz: "*Tam iki saat yalandan tamirle uğraştım.*"- A. Gündüz. 2 . Bütün, tüm.

3. *mec.* Gerçek, ehliyetli, yetkin, kusursuz: "*Reşit Galip tam bir idealist gibi öldü.*"- O. S. Orhon. 4. *zf.* (zaman ve yer için) Anlamı kesinleştirir: "*Bohçasını aldı, tam çıkacaktı...*"- Ö. Seyfettin. 5. *zf.* Uygun olarak, tıpkı, aynı. 6. *zf.* Sırasında, anında: "*Tam mağazaya gireceğim zaman arkamdan bir ses geldi.*"- Ö. Seyfettin. "*Tam bu sırada bir helikopter geçti üzerimizden.*"- H. Taner. 7. *argo* Amerikan doları. **tam adamına çatmak** Olumsuz bir davranış ve tutum içinde bulunan kimseye karşı karşıya gelmek. **tam adamını bulmak** (veya **tam adamına düşmek**) 1. En uygun kişiyi seçmek. 2. (alay) en uygunsuz kişiyi seçmek. **tam gelmek** Uygun gelmek, uymak. **tam maaşla tekaüt** (veya emekli) (şaka) işi az, ödeneği çok olan bir işe yerleşenler için söylenir. **tam üstüne basmak** İstenilen şeyi bulmak. * *tam aç, tam algı, tam asalak, tam bakım, tam bilet, tam bölen, tam gaz, tam gün, tam kaşıye, tam mesai, tam otomatik, tam pansiyon, tam sayı, tam siper, tam tamına, tam tarife, tam yol*

Tamahkar sıf. ar. ve far. Aç gözlü, her şeyde gözü kalan; zengin olmaya haddinden fazla istek duyan; aç gözlü. || [TS.tamahkâr] s. Açgözlü, camgöz.

Tamahsız sıf. Tamahı olmayan, hiçbir şeyde gözü olmayan; gözü tok. || [TS.Ø], {TS.→gözü tok}

Tamamlayıcı sıf. Tamamlayan, bitirici, son. || [TS.tamamlayıcı] s. Tamam durumuna getiren, tamamlayan: "*Sevmeyi bilmeyen ölmeyi bilmez; savaş sevginin tamamlayıcısıdır.*"- A. Haşim.

Tamaşalı sıf. 1- Seyredilmeğe, görmeğe, bakmaya değer, güzel. // Manzaralı. 2-mec. şak. Herhangi bir yönden garip, acayip, hayret verici. || [TS. Ø], {TS.→acayip, garip, manzaralı}

Tamhuğulu sıf. Bütün haklara malik olan, her türlü hakka sahip. || [TS. Ø]

Tamlı sıf. 1- Tatlı, lezzetli. 2- Biraz başka, ayrı tat veren. || [TS. Ø], {TS.→lezzetli}

Tammétrajlı sıf. sin. Bir seansta gösterilebilecek kadar yeterli uzunluğa sahip film. || [TS. Ø]

Tamsız sıf. Tatsız, lezzetsiz. || [TS. Ø], {TS.→lezzetsiz, tatsız}

Tanğahlı sıf. esk. Zengin, malı mülkü çok olan. || [TS. Ø], {TS.→varlıklı, varsıl, zengin}

Tanınmaz zar. ve sıf. 1- Tanınmaz bir duruma düşmüş insan veya şeyin hâli. **Tanınmaz** olmağ Tamamen başka bir şekle bürünmek, önceki şeklini, zahiri görünüşünü değiştirmek, kaybetmek. 2- Tanış olmayan, tanınmayan, tanınamayan. || [TS. Ø]

Tanınmış sıf. Meşhur, ünlü, ün yapmış. || [TS.tanınmış] s. 1. Herhangi bir özelliği ile ün kazanmış olan. 2. Ünlü.

Tanış sıf. 1- Tanıdık, bildik, birbirini tanıyan kimseler. // is. Tanıdık kimse. **Tanış** étmek a- İki veya birkaç kimseyi birbirine takdim etmek, tanıştırmak, b- Bir şey hakkında bilgi vererek konuşmak, göstermek, bu suretle bir kimse üzerinde tasavvur yaratmak (üzerinde konuşulan şeyle ilgili olarak). **Tanış** olmağ a- Birisiyle tanışmak, aralarında yakınlık, dostluk meydana gelmek, b- Bir şey hakkında bilgi sahibi olmak, malûmat vermek, tanımak. 2- Önceden tesadüf edilmiş, bilinen, malûm. **Tanış** gelmek Önceleri tanış olduğu; tanıdığı halde gördüğünde iyice tanımayarak, hatırlamayarak tanır gibi olmak. || [TS. Ø], {TS.→bildik, tanıdık}

Tankayıran sıf. Tank yapmakla uğraşan. || [TS. Ø]

Tankvuran sıf. Tanksavar, düşman tanklarını vurmak, saf dışı bırakmak için kullanılan. || [TS. Ø]

Tanrıci sıf. Mümin, Allah'a inanan. || [TS. Ø], {TS.→inançlı, mümin}

Tapançalı sıf. Tabancası olan, tabancayla teçhiz olunmuş. || [TS. Ø]

Tapğır² sıf. Hantal yürüyüşlü, kötü yürüyüşlü, ağır at. || [TS. Ø]

Tapmacalı sıf. Belirsiz, üstü kapalı, muammalı (söz, konuşma vs.). || [TS. Ø], {TS.→belirsiz, muammalı, üstü kapalı}

Tar² sıf. far. klas. Siyah, koyu, açıkça görünmeyen. **Tar** olmağ Karanlık çökmek. || [TS. Ø]

Taraşlı sıf. Tıraşlı, tıraş olmuş. **Taraşlı** ste-kan İşlenmiş çay bardağı. || [TS.tıraşlı] s. 1. Tıraş olmuş, sakalını tıraş etmiş: "Matbaa makinisti

biyıkları tıraşlı da çenesinin ucunda sanki alay olsun diye bırakılmış bir sakalı var."- M. Ş. Esendal. 2. Tıraşı uzamış. 3. Yontulmuş.

Taraz far. 1- sıf. ve zar. Dosdoğru, eşit, aynı ölçüde. **Taraz** olmağ Eşit olmak, eşitlenmek. 2- is. Marangozlukta, toprak ve inşaat İşlerinde yüzeyin düz olup olmadığını kontrol etmek için kullanılan alet, terazi. || [TS. Ø], {TS.→dosdoğru, eşit}

Tarixen sıf. ar. Tarihe göre, tarihi bakımdan. || [TS. Ø]

Tarixi sıf. ar. 1- Gerçekten meydana gelmiş, uydurma olmayan. 2- Tarih için ö-nemi olan, tarihe geçmiş. 3- Tarihte olan bir olaya dayanan, tarihten alınmış. 4-Olaylara, oluş ve gelişmesine göre bakan, inceleyen. // Olayları gelişimlerine göre inceleyen. 5- Toplumun gelişmesinin belirli bir safhasıyla ilgili olan, geçici, daimi olmayan. 6- Tarihten önceki devirlere değil de tarihi mirasların bırakıldığı devre ait olan. **Tarixi** matérializm bak. **Matérializm**. || [TS.tarihî] s. 1. Tarihe dair, tarihle ilgili, tarihsel. 2. Tarihe geçmiş. 3. *mec.* Unutulmayan, anılma değeri olan. **tarihî coğrafya, tarihî eser, tarihî film, tarihî maddeci, tarihî maddecilik, tarihî roman, tarihî tiyatro*

Tarixli sıf. Tarihi yazılmış, kaydedilmiş, gösterilmiş. || [TS.tarihli] s. Herhangi bir tarihi taşıyan, günlü.

Tarixsiz sıf. Tarihi kaydedilmeyen, yazıldığı vakit gün, ay, yıl notları düşülmeyen. || [TS.tarixsiz] s. 1. Tarihi yazılmamış, yazıldığı gün, ay veya yıl belirtilmemiş, günsüz. 2. Uzun bir geçmişi olmayan.

Tarlaçılığ 1- is. Tarlada çalışma. 2- sıf. Tarlada çalışanlardan meydana gelen birlik vs. || [TS. Ø]

Tarlağoruyucu sıf. Tarlayı rüzgarın etkisine, erozyonuna karşı korumak için ekilen. || [TS. Ø]

Tar-mar sıf. 1- Birbirine karışmış, perişan, nizamsız. 2- Harabe, dağınık, viran olmuş. **Tar-mar** étmek a- Birbirine karıştırmak, nizamını intizamını bozmak, b-Harabeye çevirmek, dağıtmak, viran etmek, c- Mahvetmek, yok etmek, dağıtmak. **Tar-mar** olmağ a- Birbirine karışmak, nizamsız duruma gelmek, dolaşmak, b- Harabe olmak, alt üst olmak, dağılmak, c- Dağılmak, mahvolmak, darmadağın olmak. || [TS.tarumar] s. esk. Dağınık, karışık, perişan

Taskülahlı sıf. esk. Başında miğfer olan, miğferli. || [TS. Ø]

Tavanalı sıf. Maddi imkanı, serveti olan; paralı, parası çok olan. || [TS. Ø], {TS.→paralı, varlıklı, varsıl, zengin}

Tavanasız sıf. Maddi imkanı, serveti, parası olmayan. || [TS. Ø], {TS.→parasız, yoksul}

Tavanlı sıf. bak. **Tavanalı**. || [TS. Ø], {TS.→paralı, varlıklı, varsil, zengin}

Tavar sıf. Büyük, iri, kocaman. || [TS. Ø], {TS.→büyük, iri, kocaman}

Tay¹ sıf. far. Denk, eş, eşit, münasip. **Tay** etmek Eşit tutmak, eşit kabul etmek; denk tutmak. **Tay** olmağ Eş olmak, denk olmak. **Tay** tutmağ (ğoymağ) bak. **Tay** etmek. **Tayını** tapmağ Eşini, dengini bulmak. || [TS.tay(II)] s. *hık*. 1. Denk, eşit, eş. 2. Hayvanın bir yanındaki yük.

Taydeyişik sıf. Bozulmuş çift, çiftlerden birinin yerine başkasını koyarak bozma. **Taydeyişik** düşmek Bütünlüğü bozulmak, yerleri değiştirilmek. **Taydeyişik** géymek Ayakkabı, çorap veya eldivenin sağını sola giymek. **Taydeyişik** salmağ a- bak. **Taydeyişik** géymek. b- Yanlışlıkla birini veya bir şeyi başkasıyla karıştırmak, şaşırmağ. || [TS. Ø].

Tayğıç(lı) sıf. Bir ayağı olmayan, tek ayağı kesik. || [TS. Ø]

Tayğılça(lı) sıf. bak. **Tayğıç(lı)** || [TS. Ø]

Tayğol(lu) sıf. bak. **Birelli¹** 1. anlamda. || [TS. Ø]

Taygöz(lü) sıf. 1- bak. **Birgözlü** 1. anlamda 2- Camlarından birisi kırık olan gözlük vs. || [TS. Ø]

Taygulağ(lı) sıf. Bir kulağı olmayan, bir kulağı kesik. || [TS. Ø]

Taysız sıf. Eşsiz, eşi olmayan. // **Benzersiz**. || [TS. Ø], {TS.→benzersiz, eşsiz}

Taytağ sıf. ve is. Aksak, sakat. || [TS. Ø], {TS.→aksak, sakat}

Tebii sıf. ar. 1- Tabiat tarafından meydana getirilen, tabiatta bulunan, tabiatta olan. 2- Tabiat kanunlarıyla oluşan, onların sonucu meydana gelen, olan. 3- Doğuştan, fitri. 4- Tabii, normal. 5- Hakiki, saf, katıksız, suni olmayan. 6- Elbette, işin gereği olarak, tabii olarak. 7- **Tebiidir**, **tebli**dir ki Böyledir, normaldir, böyle olmalıdır anlamında. **Tebii** halından çıxmağ (çixarmağ) Normal durumundan çıkmak (çikarmak), sinirlenmek (sinirlendirmek). **Tebii** seçme biyo. Tabiatın gelişim sürecinde hayatın değişiminde o duruma intibak edebilen organizmaların hayatlarını devam ettirmeleri, intibak edemeyenlerin ölümü. || [TS.tabii] s. 1. Doğada olan, doğada bulunan. 2. Olağan, alışılmış, her zamanki gibi olan, beklenildiği gibi: "*Sıcaklar arttıkça serin yerler aramak, âdeta tabii bir ihtiyaç hâline geliyor.*"- A. Rasim. 3. Sağduyuya, mantığa, olağan düzene uygun olan: "*Beklenen cevap gelince derhâl yazılacağı tabiidir.*"- Atatürk. 4. Yapmacık olmayan: "*Eğer sürmenin üstüne bunu sürmezsen renk tabii olmaz.*"- P. Safa. 5. Katıksız, saf. 6. (*zarf*) Elbette, doğal olarak, işin gereği olarak. *tabii afetler

Tecavüzkar is. ve sıf. ar. ve far. Saldıran, tecavüz eden; saldırgan. || [TS.tecavüzkâr] s. *esk*. Saldırgan, saldırcı.

Tecrübeli sıf. Bir işte, ihtisasta, sanatta tecrübesi, bilgisi, becerisi olan, deneyimli. || [TS.tecrübeli] s. Tecrübesi olan, görmüş geçirmiş: "*Odacı, tecrübeli gözlerle ona bakıyordu.*"- P. Safa. "*Ananın tecrübeli nazarları bunu pek kolay anladı.*"- H. C. Yaşın. **Tecrübesiz** sıf. Tecrübesi olmayan, deneyimsiz. // **Hayat tecrübesi olmayan**. || [TS.tecrübesiz] s. Tecrübesi olmayan.

Tedbirli sıf. İhtiyatlı, hazırlıklı. || [TS.tedbirli] s. 1. Önceden hazırlıklı davranan, önlemini zamanında alan, müdebbir: "*Terbiyeli, tedbirli, ağız sıkı, akli başında bir hizmetçi arıyorlar.*"- H. R. Gürpınar. 2. *zf*. Hazırlıklı bir biçimde, önceden düşünerek: "*Mektubunu yazı makinesinde yazarak ihtiyatlı ve tedbirli hareket etmeyi unutmamış.*"- R. H. Karay.

Tedrici sıf. ar. Yavaş yavaş meydana gelen, olan, cerayan eden. || [TS. Ø]

Teccüblü sıf. Hayret uyandıran, garip, şaşırtıcı. || [TS. Ø], {TS.→acayip, garip, şaşırtıcı, tuhaf}

Tefsilatla sıf. ar. Detaylı, genişçe. || [TS. Ø], {TS.→ayrıntılı, etraflı, tafsilâtlı}

Tefsilli sıf. Geniş, detaylı, tafsilatla. || [TS. Ø], {TS.→ayrıntılı, etraflı, tafsilâtlı}

Teğäüdçü is. ve sıf. 1- Maaş, kredi alan öğrenci. 2- bak. **Pénsiyacı**. || [TS. Ø], {TS.→aylıklı, maaşlı}

Teğdirelayığ sıf. Taktir edilebilen, beğenilecek şey, iyi. || [TS. Ø], {TS.→beğenilir}

Teğribi sıf. ar. Tahminen, takriben, yaklaşık olarak. || [TS.takribî] s. *esk*. Yaklaşık.

Teğsirli sıf. Suçlu, günahı olan. || [TS.taksirli] s. Kusurlu. *taksirli suç

Teğsirsiz sıf. Suçsuz, günahsız, suçu olmayan. || [TS. Ø], {TS.→günahsız, suçsuz}

Tehdidédici sıf. Tehdit edici, korkutan, tehdit eden. || [TS. Ø], {TS.→tehditkâr}

Tehdidli sıf. bak. **Tehdidédici**. || [TS. Ø], {TS.→tehditkâr}

Texellüslü sıf. Mahlası, takma adı olan. || [TS. Ø]

Tehersiz sıf. Biçimsiz, acayip. || [TS. Ø], {TS.→acayip, biçimsiz}

Tehğiramiz sıf. ar. ve far, bak. **Tehğiredici**. || [TS. Ø], {TS.→alçaltıcı}

Tehğirédici sıf. ar. Aşağılayıcı, alçaltıcı, onur kırıcı. || [TS. Ø], {TS.→alçaltıcı}

Tehğirli sıf. ar. bak. **Tehğirédici**. || [TS. Ø], {TS.→alçaltıcı}

Te'xiresalınmaz sıf. Geciktirilemeyen, ertelenemeyen, çok önemli, acil. || [TS. Ø], {TS.→acele, acil, evgin, ivedi, ivedili, müstacel}

Tehlükeli sıf. Tehlikesi olan, hayat korkusu doğuran; kötü, belalı. // Felakette, başarısızlıkla sonuçlanabilecek şey, durum. || [TS.tehlikeli] s. Tehlikesi olan, korkulu, kazalı, muhataralı: "Bahar yorgunluklar için en tehlikeli bir mevsimdir."- Ö. Seyfettin. "Bütün siyasi tedbirler öyle bir tehlikeli hareketin önüne geçmek için alınmıştı."- Y. K. Karaosmanoğlu.

Tehlükesiz sıf. Tehlikesi olmayan, korkulacak herhangi bir yönü bulunmayan, tehlikesiz. || [TS.tehlikesiz] s. Tehlikesi olmayan: "Eniştemiz zehriyle birlikte panzehrini de sunuyor, öyle ki tehlikesiz kalıyor."- A. Ş. Hisar.

Texmini sıf. ar. Tahminle, tahmine, zanna dayanarak. || [TS.tahminî] s. Oranlamaya, tahmine göre, kararlama, aşağı yukarı.

Téxniki sıf. 1- Beceri ve ustalıklı ilgili. 2- Motorlu araçlar ve mekanizmalarına ait bir bölümü üretim işiyle ilgili olan. Herhangi bir üretim teknolojisine hizmet etmekle ilgili olan. 3- Sanayide kullanılmak ve imal edilmek üzere var olan pamuk, ay çiçeği tohumu, şeker pancarı vs. 4- Bir işte çeşitli yardımcı işleri yapan. 5- Teknoloji veya ilmin herhangi bir sahasına ait özel anlayışı ifade eden profesyonel söz ve ifade. Téxniki rédaktor Kitap, dergi, gazete vs'nin poligrafik tertibatını belirten ve yürüten şahıs. || [TS. Ø], {TS.→teknik}

Téxnoloji sıf. yun. Teknolojik usûller ile ilgili olan. || [TS. Ø], {TS.→teknolojik}

Tehrikédici sıf. Tahrik eden, heveslendiren, kıskırtan, sevkeden (kötü işe). || [TS. Ø], {TS.→ayartıcı, kıskırtıcı, muharrik}

Tehriri sıf. ve zar. ar. Yazılı, yazılmış hâlde. || [TS.tahrirî] s. esk. Yazılı, yazı ile, şifahi karşıtı.

Tehsilli sıf. Tahsil görmüş, tahsilli, okumuş, bilgili. || [TS. Ø], {TS.→bilgili, okumuş}

Tehsilsiz sıf. Hiçbir öğrenim görmemiş, tahsil almamış. || [TS. Ø]

Tehtelhésab is. ve sıf. ar. Sonradan hesap görmek şartıyla alınan para. || [TS. Ø]

Tek¹ 1- Bir, sadece bir. Tek eded mat. Kalansız ikiye bölünemeyen. 2- sıf. Vücudun çift organlarından her biri. 3- sıf. ve zar. Yardımsız, kimsesiz, yalnız. 4-zar. ve sıf. Yalnız, tek başına. 5- Yalnız, sadece anlamında. 6- Benzerlik bildirir. Tek elden ses çıkmaz Yalnız insan hiçbir şey yapamaz. Tek günü Salı günü, haftanın ikinci günü. Üç cüt bir tek veya (iki cüt bir tek) Çok az şeyler için kullanılır. || [TS.tek] s. 1. Eşi olmayan, biricik, yegâne: "Hamit, biliyorsunuz edebiyatımızın tek dâhisidir."- Y. Z. Ortaç. 2. Yalnız, yalnızca, salt, sadece. 3. mat. İki ile bölünemeyen (sayı). 4. is. Birbirini tamamlayan veya aynı türden olan nesnelere her biri: "Araba atlarının teki hastalanmış: "Dirseği hafifçe dizime dokumuyor ve bir saçı, bir tek tel saçı kaşının ucuna

sürünüyordu."- M. Ş. Esenal. 5. is. Bir kadeh içki. 6. zf. Ötüne getirildiği cümleye istek ve özlem kavramı katar. 7. mec. Hiç, hiçbir: "Tek kelime konuşmadan, bu yokuşu indik."- R. H. Karay. tek bir 1. (olumlu cümlelerde) yalnız bir. 2. (olumsuz cümlelerde) hiçbir. tek dalmak Güreşte karşı güreşçinin tek bacağına kapmak. tek elden Bir yerin veya bir merkezin kumanda ve yönetimi altında olarak. tek kürekle mehtaba çıkmak 1. Eksik hazırlıkla bir işe kalkışmak. 2. Becereksizce alay etmeye kalkışmak. *tek adam, tek adam gösterisi, tek anlamlı, tek anlamlılık, tekbenci, tekbencilik, tek biçim, tek çekirdekli, tek çekirdekçiler, tek çenekli tek çenekçiler, tek çeneklilik, tek delikçiler, tekdüze, tekdüzelik, tek erkçi, tek erkçilik, tek erklik, tek eşli, tek eşlilik, tek evli, tek evlilik, tek fazlı, tek heceli, tek heceli dil, tek hücreli, tek kişilik, tek liste, tek örnek, tek parmaklılar, tek partili, tek pas, tek renkli, tek sayı, tek seçici, tek sesli, tek seslilik, tek tanrıci, tek tanrıcilik, tek taraflı, tek tek, tek turnak işareti, tek tük, tek yanlı, tek yönlü yol, tek yumurta ikizi

Tekavarlı sıf. Tek kürekle kullanılan kayık. || [TS. Ø]

Tekbarmağ sıf. Bir parmağı olan, tek parmaklı. **Tekbarmağ elcek** Parmakların hepsini içine alan tek parça eldiven. || [TS. Ø]

Tekbuynuz(lu) sıf. Yalnızca tek boynuzu olan, tek boynuzlu. || [TS. Ø]

Tekce sıf. Yalnızca, tek, yalnız. || [TS. Ø], {TS.→yalnız}

Tekebbür ar. 1- is. Kibirlenme, çalım, kurum, büyülenme. 2- sıf. Kibirli, çalım, || [TS. Ø], dikbaşlı. 3- "Tekebbürle" şeklinde: zar. Kibirlenme ile, çalım, kurumla. || [TS. Ø], {TS.→çalımlı, kibirli, kurumlu(II)}

Tekebbürlü sıf. ve zar. Çalım, kibirli, kurumlu. || [TS. Ø], {TS.→çalımlı, kibirli, kurumlu(II)}

Tekemséyrek sıf. ve zar. Seyrek, orada burada, sık olmayan. || [TS. Ø], {TS.→seyrek}

Tekerli sıf. Tekerliği olan, tekerlekle hareket ettirilen, çarklı. || [TS.tekerli] s. Tekerli olan, tekerlekli.

Tekervarı sıf. Dairevi, tekerlek şeklinde olan. || [TS. Ø], {TS.→dairevî, dairesel}

Tekesagğal(lı) sıf. Çenesinde uzun seyrek sakallı olan. || [TS. Ø]

Tekhakimiyetli sıf. Hakimiyeti bir şahsın elinde olan, sınırsız hakimiyeti olan. || [TS. Ø]

Tekhücéyrelî sıf. biyo. Tek hücreli olan, tek hücreden oluşan. || [TS.tek hücreli] s. Bir gözeli, bir hücreli.

Tekir sıf. Kırmızı benekli kuşlar, kızıl pullu, kırmızılı beyazlı balıklar. || [TS.tekir] is. ve s. 1. Postu siyah çubuklarla ve beneklerle süslü,

kül renginde veya boz olan (kedi): "*Annem tekir kedinin bir yavrusunu bana ayırmıştı.*"- A. Gündüz. 2. zoo. Barbunyaya benzeyen bir balık (Mugil surmulletus).

Teklifsiz sınıf. ve zar. Nezaket kurallarını çiğneyen, hürmet göstermeyen, yüz­süz bir şekilde yapılan. || [TS.teklifsiz] s. Samimî, içli dışlı, sıkı fıkı : *Teklifsiz arkadaş.* "*Bunlardan başka bazı teklifsiz aile dostları da var.*"-R. N. Güntekin. **teklifizi konuşma*

Tekme'nalı sınıf. dil. Bir anlamı olan, tek anlamlı. || [TS. Ø], {TS.→tek anlamlı}

Tekrarédilmez sınıf. Eşi, benzeri olmayan, tekrar edilemeyen. || [TS. Ø], {TS.→benzersiz, eşsiz}

Teksesli sınıf. muş. Sadece tek sesle ifa edilen, söylenen, tek sestem ibaret olan. || [TS.tek sesli] s. müz. 1. Benzer seslerin kullanılması. 2. gr. Eş sesli.

Tek-tek sınıf. ve zar. 1- Birer birer, teker teker, ayrı ayrı. 2- Bazan, arada sırada. 3- Beraber değil, bir arada değil, ayrı ayrı. 4- Birbirinden aralı, seyrek, orada burada. || [TS. Ø], {TS.→tek tük}

Tek-tenha sınıf. ve zar. Yalnız, tek başına. || [TS. Ø], {TS.→yalnız}

Téktonik sınıf. yun. jeol. 1- Yer kabuğunun hareketi ve değişmesi neticesinde oluşan, ona ait olan. 2- Yer kabuğunun oluşumu ve gelişmesine ait olan. || [TS. Ø]

Tek-tük sınıf. Seyrek, arada bir, bazan. || [TS.tek tük] s. ve zf. Az, seyrek (olarak): "*Tek tük kuru ağaçların dallarında yeşillenmeye yeltenen bir bahar seziliyor.*"-H. E. Adivar. "*Arada tek tük gelenlerin çoğu kapıdan bakıp oturmadan geri dönüyorlardı.*"-N. Cumalı.

Tekzibédilmez sınıf. Şüphesiz, yalanlanamayan, münakaşasız. || [TS. Ø], {TS.→şüphesiz}

Tekzibolunmaz sınıf. bak. Tekzibédilmez. || [TS. Ø], {TS.→şüphesiz}

Telaşlı sınıf. ve zar. İstiraplı, heyecanlı, telaş içinde. || [TS.telâşlı] s. Telâş eden, telâşa düşen: "*O akşam yine aynı telâşlı ses beni merdiven başında durdurdu.*" -Y. Z. Ortaç. *telâşlı telâşlı

Telatümlü sınıf. ve zar. 1- Coşkun dalgalı, kasırgalı. 2- mec.. Heyecanlı, telaşlı, ıstıraplı; keşmekeşli. || [TS. Ø], {TS.→heyecanlı, ıstıraplı, telâşlı}

Telebkar sınıf. ve is. ar. ve far. 1- Çok büyük ve ciddi şeyler talep eden, her şeyi ciddiye alan; ciddi. 2- bak. Müddei 1. anlamda. || [TS. Ø], {TS.→ciddî}

Telesken sınıf. İş yaparken çok acele eden, sabırsızlık gösteren. || [TS. Ø]

Telginedici sınıf. Bir şeyi bir kimseye telkin eden, aşıl原因, inandıran, inandırıcı. || [TS. Ø], {TS.→inandırıcı, mukni}

Télli sınıf. Saçlarını alına döken, kaküllü. || [TS.telli] s. 1. Teli olan. 2. Teller takınmış, telle süslenmiş: *Telli gelin.* **telli balıkçıl, telli çalgılar, telli duvaklı, telli pullu, telli turna*

Télsiz sınıf. Alına dökülmüş saçları olmayan. || [TS.telsiz] s. Teli olmayan.

Tématik sınıf. yun. Belirli bir konuya, mevzuya ait, onunla ilgili. // Herhangi bir konuya hasredilmiş. || [TS.tematik] s. Bir tema etrafında oluşan.

Temayüllü sınıf. Belirli bir uzmanlaşmaya meyleden; uzmanlaşan. || [TS. Ø]

Temelli sınıf. Esaslı, köklü. || [TS.temelli] s. 1. Herhangi bir nitelikte temeli olan: *Sağlam temelli bir yapı.* 2. mec. Geçici olmayan, sürekli, kalıcı, devamlı, daimî: "*Sermet Muhtar, Akşam gazetesinin temelli imzalarından biri oldu.*" -Y. Z. Ortaç. 3. zf. (te'melli) Sürekli olarak. 4. zf. Büsbütün, tamamen.

*temelli senatör

Temelsiz sınıf. Temeli, kökü olmayan, esassız. || [TS.temelsiz] s. 1. Temeli olmayan. 2. mec. Gerçek veya sağlam olmayan, asılsız, yanlış: "*Bu temelsiz sözler sonradan çürütülmüştür.*" -S. Birsal.

Temannasız sınıf. Kendisi için bir gaye, fayda, menfaat gözetmeyen. || [TS. Ø]

Te'minath sınıf. Teminatı, güvencesi olan. || [TS.teminath] s. Teminatı olan.

Te'minedici sınıf. Güvence veren, emin eden, razı eden. || [TS. Ø]

Te'mirarası sınıf. Onarım arasında olan, yapılan. || [TS. Ø]

Temiz sınıf. ve zar. 1- Kirli olmayan, lekeli olmayan, kirlenmemiş, yıkanmış. // Silinip temizlenmiş, süpürülüp temizlenmiş, nizam intizamlı. 2- Mahir bir şekilde, ustalıklı, hassas bir şekilde yapılmış, onarılmış, hiçbir kusuru olmayan. 3- Sonuncu defa yazılmış, yanlışları düzeltilmiş, silik yeri olmayan. 4- Doldurulmamış, yazı, resim vs. yazılmamış, yapıstırılmamış. // Üzerinde çil, sivilce vs. olmayan. // Dumansız, bulutsuz, açık. 5- Karışımı olmayan veya çok az olan; saf. // Bulanık olmayan. // Kaba otu olmayan. // Safkan, soylu, cins (hayvan). 6- Belirli kurallara, usüllere uygun olan; düzgün (dil, üslup vs.). 7- mec.. Manevi yönden kusursuz; hiçbir kötü niyeti, kini garazı olmayan, namuslu. // Yüksek maneviyata dayanan; ulvi. // Masum, bakire, lekelenmemiş. 8- Bir şeyi çıktıktan sonra kalan, alınan. // Tamamen, büsbütün. || [TS.temiz] s. 1. Kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan, pak: *Temiz hava.* "*İçki yerine soğuk su, temiz ayran... var.*" -F. R. Atay. 2. Özenle yapılmış, yanlışsız: *Temiz iş.* 3. Çok az kullanılmış veya hiç kullanılmamış olan, özürü olmayan: *Temiz araba.* 4. Ahlâkça lekesiz,

necip, nezih: "Biraz fazla saf olmakla beraber çok temiz ve nazik bir çocuk..." -R. N. Güntekin. 5. zf. İyi, düzgün, yoluna yöntemine uygun biçimde: *Temiz giyinmek*. 6. Bir sıfatıyla kullanıldığında alay yollu iyice, adamakıllı, çok, anlamında kullanılır: *Bir temiz dayak atmışlar. "Üzerine yürüdüm; başıma pudra kâsesini fırlattı; bir temiz dövdüm."* -R. H. Karay. **temiz tutmak** (bir şeyi) kirletmeden, bozmadan kullanmak; temiz olmasına özen göstermek. **temize çekmek** bir yazının karalamasını temiz olarak yazmak: "*Bizim yazarımız temize çektikten sonra romanı elinde dolaşır dururdu kapı kapı.*" -N. Cumalı. (kendini veya birini) **temize çıkarmak** (veya çıkartmak) bir suçlamadan kurtarmak, aklandırmak: "*Sonra kendini büsbütün temize çıkartmak için üstünün ve eşyasının aranmasını istedi.*" -R. N. Güntekin. "...matbaasına doğru yürürlerken köşe başında kendilerini gözetleyen Sırrı Beyin anlattığı vak'a, suç üstü yakalanan bir adamın kendini temize çıkarmak için uydurduğu bir yalandan ibaretti." -Y. K. Karaosmanoğlu. **temize çıkmak** suçsuz olduğu anlaşılma: "...gazete kendi evin, temize çıktığın gün gelmezsen küserim bak." -A. İlhan. **temize havale etmek** 1. uzayıp giden bir işi bitirivermek; 2. yiyeceği yiyip bitirmek; 3. argo kısa yoldan çözümlenmek, çabucak bitirmek. **temiz kâğıdı, temiz kan, temiz pak, temiz para, temiz raporu, temiz temiz, temiz yürekli*

Temizce sıf. ve zar. 1- Çok temiz; temiz. 2- Tertemiz. || [TS. Ø], {TS.→tertemiz}

Temizcinsli sıf. bak. **Temizganlı**. || [TS. Ø], {TS.→temiz kan}

Temizganlı sıf. Saf kan, karışığı olmayan, cins, temiz cins (hayvan). || [TS.temiz kan] *is. biy.* 1. Atardamarlarda dolaşan, akciğerlerden oksijen taşıyarak vücudun her yanına giden kan. 2. s. (at vb. için) Soyuna başka soy karışmamış: *Temiz kan at.*

Temizkar sıf. Temizliği, düzeni seven. || [TS. Ø]

Temizleyici is. ve sıf. Bir şeyi temizlemek için kullanılan cihaz, madde vs. || [TS.temizleyici] *is.* 1. Buhar makineleri aracılığıyla temizleme işini yapan kimse. 2. Bu işin yapıldığı yer. 3. s. Temizleme özelliği olan: *Temizleyici krem.*

Temizürekli sıf. Yüreği temiz, samimi, saf kalpli. || [TS.temiz yürekli] s. İçi dışı bir olan, kalbi temiz olan.

Temkinli sıf. ve zar. Ağır, kendinden emin, vekarlı; kendini kontrol edebilen, kendini kaybetmeyen. || [TS.temkinli]

s. Davranışlarında ölçülü olan: "*Temkinli, ağır hareketler hoş görülüyor, daha tesir yapıyordu.*" -R. H. Karay. **temkinli temkinli*

Temterağlı sıf. Gösterişli, tantanalı, ihtişamlı. // Dış görünüş olarak çok parlak, göz alıcı. || [TS.tumturaklı] s. (söz ve anlatım için) Anlama bir şey katmayan, bir anlam bildirmeyen ama kulağa hoş gelen, gösterişli: "*Yüzlerce garson ve aşçı, adları tumturaklı aşlar pişiriyorlardı.*" -Halikarnas Balıkcısı.

Ten¹ sıf. ve zar. Ölçü, boy vs. yönünden başkası ile aynı olan; eşit. // Tam, doğru. **Ten kimi Tam** uygun gelmek, eşit olmak. || [TS.denk] s. 1.

Yük hayvanlarının sağ ve soluna konulan iki yük parçasından her biri: *Yükün bir dengi fasulye, bir dengi nohut.* 2. *is.* Yatak, yorgan, kumaş gibi eşyanın sarılıp bağlanmasıyla oluşan yük, balya: "*Denklerin üstünde zayıf bir delikanlı hazin bir ayrılık türküsü çağırıyor.*" -Y. Z. Ortaç. 3. Ağırlık bakımından eşit olan: *Bu iki çuval denk gelmiyor.* 4. *is. mec.* Uygun, nitelik yönünden eşit: "*Kendilerine eş olacak başka bir ruh ve gözlerine denk olacak gözler ararlardı.*" -A. Ş. Hisar. 5. s. fiz. Destekleri paralel, yönleri aynı, şiddetleri eşit bulunan güçler. **denk küme, denктаş, denктаş denk düşmek* uygun olmak, fırsat olmak: *Denk düşerse bir ara bizim pavyona uğrayın, lâflarız.*

denk gelmek 1. uygun düşmek, uygun gelmek; 2. *hık.* rast gelmek, rastlamak: "*Dolunun her biri, denk gelse, bir kafa yarardı.*" -T. Buğra. **denk getirmek** uygun düşürmek, rastlatmak: "*Bizimkinin evde olmadığı bir zamana denk getirirsem çağıracağım, bakalım gelecek mi?*" -Ç. Altan. **denk yapmak** denk durumuna getirmek: "*Eşyalarımı, ilk posta ile bir denk yapıp İstanbul'a gönderdim.*" -Ö. Seyfettin. **dengi dengine** uygun olanıyla. **dengine dengine** getirmek punduna getirmek. **dengiyle karşılamak** kendisine yapılan bir işin karşılığını aynı değerde iş yaparak vermek.

Tenasübsüz sıf. Orantısız, tenasübü olmayan; uygunsuz, ölçüsüz. || [TS.tenasüpsüz] s. Tenasüp olmayan, uygunluk, düzgünlük bulunmayan: "*Apış arasına fazla tülbent ve mermersahi tükarak bebeği çarpık ve ayrık bacaklı, tenasüpsüz olmaktan korur.*" -R. H. Karay.

Tenbel is. ve sıf. Tembellik eden, çalışmayı sevmeyen, üşengen. // iş yaparken yavaş hareket eden, ağır yürüyen, ağır hareket eden. **Bağdad tenbeli**, **Tenbeli-Bağdad** Çok tembel, hiçbir iş yapmak İstemeyen, çalışmayı sevmeyen kimse. **Tenbel-tenbel** zar. Tembelcesine, hevesiz, gönülsüz. || [TS. Ø], {TS.→üşengeç}

Tendürüst sıf. far. Vücut olarak hiçbir kusuru olmayan, sakatlığı olmayan, sağlam vücutlu. || [TS.tendürüst] s. esk. Dinç, sağlam: "*Er ve subay o kadar güzel giyinmiş, o kadar tendürüst idi ki parmağımız ağızımızda kaldı.*" -Y. K.

Karaoşmanoğlu. "Esnafı ama tendürüst bir adamdı, temiz pak giyinirdi." -M. Ş. Esendal.

Te'ne ar. 1- is. Azar, kınama. **Te'ne étmek** Azarlamak, kınamak. **Te'ne étmek (vur-mağ)** Bir kimsenin gizli bir sırrını, kusurunu, kabahatini vs. yüzüne söylemek, vurmak. 2- sıf. Azarlı, dokunaklı. || [TS. Ø], {TS. → dokunaklı} **Te'neli** sıf. Azarlama şeklinde söylenen, kınama dolu söz. || [TS. Ø]

Teng sıf. far. Dar, sık. **Tenge gelmek** Bezdirmek, bıktırmak, usandırmak, canına tak ettirmek. || [TS. Ø], {TS. → dar(I), sık}

Tenđidi sıf. ar. 1- Tenkide adanmış, tenkit mahiyetinde olan, tenkit eden (bak. **Tenđid** 3. anlamda). 2- Tenkit eden, kusurları ve bunların ortadan kaldırılmasını göstere. **Tenđidi realizm** Halledilmesi güç meseleleri en derinlemesine araştıran edebi akım, gerçekçi tenkit. || [TS. Ø]

Tenha sıf. ve zar. 1- Yalnız, tek. 2- Kimsesiz, yalnız. || [TS. tenha] is. esk. 1. Yalnız, tek. 2. İçinde alışıldandan az insan bulunan, kalabalık olmayan, ıssız: "Yeldirmeli ve yaşmaklı bir küme kadın... tozlu, تنها köy yollarından köşklere dönerdi." -R. H. Karay. "Dükkânın önü gene kalabalıkça idi, ama içi tenhaydı." -S. M. Alus. تنها kalmak · esk. çevresindekiler gidip tek başına, yalnız kalmak: "Onlar gittikten sonra her yer تنها kaldı." -M. Ş. Esendal.

Tennaz sıf. ve is. İşveli, cilveli. || [TS. Ø], {TS. → cilveli, edalı, işveli, nazlı}

Tenteneli sıf. ve zar. 1- Tantana ile, ihtişamlı yapılan; debdebeli. 2- Büyük moral ile, muhteşem bir şekilde. || [TS. tantanalı] s. Görkemli, gösterişli, şaşaalı: "Kılavuz, birdenbire, bir tarikat rehberinin tantanalı vakarını takınmıştı." -Y. K. Karaoşmanoğlu.

Tentik sıf. kon. 1- Sadedil, temiz kalpli, her şeye kanan. 2- Açık konuşmayan, sözleri açık söylemeyen. 3- Çok süratli, acele acele. || [TS. Ø], {TS. → acele, saf, temiz yürekli}

Tenumend sıf. far. Boy boslu, uzun boylu, iri yapılı. || [TS. Ø], {TS. → boylu boslu, cüsseli}

Tenzimçi is. ve sıf. bak. **Tenzimédici**. || [TS. Ø]

Tenzimédici is. ve sıf. Bir süreci veya belirli anlarını, zamanlarını düzenleyen, düzene koyan. || [TS. Ø]

Tenzimleyici is. ve sıf. bak. **Tenzimédici**. || [TS. Ø]

Tepçevir sıf. ve zar. Toprağı kazarak tersine çevirme usulü. || [TS. Ø]

Tepel is. ve sıf. Hayvanların alınıdaki beyaz leke. // Böyle lekeli olan hayvan. || [TS. Ø]

Tepeleme sıf. ve zar. Kabı, sepeti vs. kenarlarından daha yüksek seviyede doldurma, ağzına kadar dolu, dopdulu. || [TS. tepeleme] is. 1. Tepelemek işi: "Ertesi gün öğle vakti, Menderes köprüsündeki köpekleri tepelemeye

ant içtik." -H. E. Adivar. 2. zf. Tepe biçimi verecek veya kenarlarından taşacak kadar: "İşte Ruhsar! Orada tepeleme yığılmış kitapların yanı başında duruyor." -A. İlhan. 3. s. Taşacak kadar dolu olan: **Tepeleme buğday. Tepeleme dolu bir tabak**. "Ortaya konmuş tepeleme dolu sarı mangalın çevresine..." -H. R. Gürpınar.

Tepeli sıf. Tepesi, tepeleri olan; sivri. || [TS. tepeli] s. 1. Tepesi olan: **Tepeli arazi**. 2. Başında sorguç, hotoz gibi bir süs bulunan (kuş): **Tepeli tavuk**. ***tepeli akbaba**, **tepeli bülbül**, **tepeli dalgıç**, **tepeli deve kuşu**, **tepeli deve kuşugiller**, **tepeli horoz**, **tepeli köstebek**, **tepeli patka**, **tepeli tarla kuşu**, **tepeli tavuk**, **tepeli tavukgiller**, **tepeli toygar**

Teperli sıf. Yiğit, namuslu, becerikli. || [TS. Ø], {TS. → becerikli, namuslu, yiğit}

Tepeyen is. ve sıf. Çifte atan (at). || [TS. Ø]

Tepikçil sıf. Çok tekme atan, çifte atan (hayvan). || [TS. Ø]

Tepteze sıf. Çok taze, yepyeni, hiç kullanılmamış. || [TS. taptaze] s. 1. Çok taze. 2. zf. Bozulmadan, değerinden bir şey yitirmeyerek: "Ama bu güzel, bu ince hatıra, bütün acılığı ve bütün tatlılığı ile içinde taptaze duruyor." -Y. Z. Ortaç.

Ter² sıf. ve zar. Henüz solmamış, taze (gül, sebze vs.). // mec.. Civan, genç. || [TS. Ø], {TS. → genç, taze}

Teravetli sıf. ve zar. 1- Tazeliği, canlılığı olan; taze. 2- Temiz, saf, serin. 3- Sağlam, sağlıklı görünüşlü, cazibeli. || [TS. taravetli] s. esk. Körpe, taze.

Terbiyeli sıf. Güzel terbiye almış, edepli; ahlâklı. || [TS. terbiyeli] s. 1. Topluluk kurallarına uygun olarak davranan, müdedep: "Terbiyeli adam. "Gelenleri kapıdan terbiyeli uşaklar karşılamış." -R. H. Karay. 2. İçine terbiye katılmış (yemek): **Terbiyeli çorbaterbiyeli maymun gibi çok saygılı**, çekingen (kimse), itaatkâr.. ***terbiyeli çorba**, **terbiyeli köfte**, **terbiyeli terbiyeli**

Terbiyesiz sıf. ar. İyi terbiye almamış, e-depsiz, ahlâksız. || [TS. terbiyesiz] s. 1. Terbiyesi olmayan. 2. Topluluk kurallarına aykırı davranan: "Böyle bir terbiyesiz, misafir diye çağrılır mı? Misafir böyle şey yapar mı?" -R. N. Güntekin.

Terbiyevi sıf. ar. Terbiye için yapılan, eğitim için önemli olan; terbiyeye ait, terbiye yönünden. || [TS. terbiyevî] s. esk. Eğitim ile ilgili, eğitimsel.

Tereddüdü sıf. 1- Tededdüt eden, kararsız, kesin karar veremeyen. // Tereddütle yapılan, kesin kararlar yapılmayan. 2- Gidiş gelişi çok olan, hareketli. || [TS. tereddüdü] s. Tereddüdü olan, tereddüde yol açan, duraksamalı: "Bir av

arıyormuş gibi tereddütlü adımlarla şoseye indi." -Ö. Seyfettin.

Tereğgiperver sıf. ve ar. far. Terakki, ilerleme, yükselme taraftarı olan, ona yardım veya hizmet eden, ilerici. || [TS.terakkiperver] s. esk. İlerici.

Te'rifegelmez sıf. Her türlü övgüden daha yüksek; çok güzel, çok iyi. || [TS. Ø]

Te'rifelayıg sıf. Övgüye, methe layık olan. çok güzel. || [TS. Ø]

Terkibli sıf. Bir elementi meydana getiren, onun birleşimine katılan. || [TS. Ø]

Terledici sıf. Terleten, ter meydana getiren. || [TS.terletici] s. 1. Terlemeye sebep olan, terleten. 2. *mec.* Sıkıntıya yol açan: *Terletici bir soru.*

Terli sıf. 1- Terlemiş, üzerinde ter damlaları olan. 2- Terden sırlıklam olmuş, ıslanmış. 3- Üzerinde ter, su damlaları olan. terli, terli zar. Terli bir şekilde, terliyen, teri kurumadan. || [TS.terli] s. Terlemiş olan: *"O günkü gibi terli değil, ateşli değil."* -T. Buğra.

Términoloji sıf. Bir sanat, bilim veya teknik dalda özel olarak kullanılan terimlere ait olan. || [TS. Ø]

Térmodinamik sıf. Isı ve hareket enerjileri arasındaki ilişkileri inceleyen fizik dalına ait olan. || [TS. Ø]

Ters is. ve sıf. 1- Bir şeyin zıt tarafı, arkası. 2- Biri diğerinin yerine veya aksine olan, 3- Sözüünün, hareketinin, alışkanlığının üzerinde sağlam duran, onlardan vaz geçmeyen, terslik eden; inat. 4- Sinirli, asık suratlı, 5- Aksine, tersine. **Ters da marına düşmek** (salmağ), **Ters damarı (tersliği) tutmağ** **Tersliğe** başlamak, terslik etmek, sözünden, hareketinden vazgeçmemek; inat etmek. **Ters damarını sındırmağ** **Terslikten** vazgeçmesini sağlamak, yola getirmek, razı olmasını başarmak. **Ters kimi** Sanki, aksine, hid detten, **Yumurtası ters** gelmek Bir yer de duramamak, karar kılamamak, dola nıp durmak, kendine yer bulamamak. **Yumurtası ters** gelmiş toyuğ kimi Bir yerde karar kılamayan, kendine yer bu lamayan kimse için kullanılır. || [TS.ters(I)] s. ve zf. 1. Gerekli olan duruma karşıt (olarak): *Kalemin ters tarafı. Kibritin ters ucu. Kumaşın ters yüzü. "Elinin tersiyle küçük bir tokat vurmuştu."* -Ç. Altan. 2. *mec.* Uygun olmayan, elverişsiz, münasebetsiz: *Ters bir iş. "Ters sözlerinle, fazilet iddialarınla beni hırpalama."* -H. C. Yalçın. 3. *mec.* Gönül ve cesaret kırıcı, huysuz, sert: *Ters çehre. Ters bir cevap. "Ters adamın işi de ters gider."* -M. Ş. Esendal. 4. is. Bir şeyin içe gelen yanı, arkası: *Çorabın tersi.* 5. is. Kesici bir aletin kesmeyen yanı: *Baltanın*

tersi. "Kollarına bıçağın tersiyle birkaç tane vurmuşlar." -M. Ş. Esendal. 6. is. *mec.* Bir şeyin aksi, karşıtı: *Anlattığının tersi anlaşılınca utandı. ters* anlamak yanlış yorumlamak, doğru anlam vermemek: *"Yerden göğe kadar haklı olduğu bir uyarıyı, içimizden bir arkadaş ters anlamış."* -H. Taner. *ters düşmek* aykırı durumda olmak, karşıt olmak: *Onun görüşü benimkine ters düşüyor. "Daha sonra o eşsiz lidere ters düşmek bahtsızlığına kapılmıştır."* -H. Taner. *ters pers* olmak 1. yüzükoyun düşmek; 2. *mec.* fena hâlde bozulmak. *ters* (veya sol) tarafından kalkmak huysuzluk etmek: *"Hacı Ömer'in o gün ters tarafından kalktığına artık şüphe yoktu."* -R. N. Güntekin. *tersi dönmek* şaşırıp bulunduğu ve gideceği yeri kestirememek. *tersinden okumak* yanlış anlamak. **ters açığı, ters beşik, ters evirme, ters pers, ters ters, ters türs, ters yüz*

Terse sıf. ve zar. Ters, aksi, tersine, aksine. || [TS. Ø], {TS.→aksi, ters}

Tertemiz sıf. Çok temiz, lekesiz, oldukça temiz. || [TS.tertemiz] s. 1. Çok temiz, her yanı temiz, pirüpak: *"Mütevekkil ve hülyalı, hanım hanımcık, uslu puslu, tertemiz yaşarlardı."* -R. H. Karay. 2. *mec.* Kötülük düşünmeyen, günahsız, lekesiz, suçsuz: *"Vurulup tertemiz alınından uzanmış yatıyor."* -M. Â. Ersoy.

Tesadüfi sıf. ar. 1- Beklenmediği hâlde meydana gelen, tesadüf olarak oluşan, 2- Bazan, arada bir olan. 3- Sebepsiz, zaruretten doğmayan, kural dışı. || [TS.tesadüfi] s. Raslantı.

Tesdiğedici sıf. Tasdik eden, onaylayan, gerçek oluşunu, doğruluğunu kabul eden; razılık, onay, kabul bildiren. || [TS. Ø]

Tesellivérici sıf. Teselli veren, teselliye sebep olan; teskin eden. || [TS. Ø]

Te'sirédici sıf. Etki eden, etkili. || [TS. Ø], {TS.→etkili, tesirli}

Te'sirli sıf. Tesir eden, etkili, etkisi olan. **Te'sirli fe'l** gram. Geçişli fiil. || [TS.tesirli] s.

esk. Etkili: *"Eski terbiyeyi bilmesi de muhakkak tesirli oluyordu."* -A. Ş. Hisar.

Te'sirsiz sıf. Tesir etmeyen, etkisiz, hiçbir etkisi olmayan. **Te'sirsiz fe'l** gram. Geçişsiz fiil. || [TS.tesirsiz] s. *esk.* Etkisiz.

Teskinédici sıf. Sakinleştirici, rahatlatıcı, teselli verici. || [TS. Ø], {TS.→yatıştırıcı}

Tesvibédici sıf. Tasvip eden, onaylayan, tasdik eden. || [TS. Ø]

Tesvirçi sıf. Bir işin veya şeyin mahiyetinden ziyade dış görünüşüne gereğinden fazla önem veren kimse, sanatçı. || [TS. Ø]

Tesviregelmez sıf. Çok güzel, çok etkili olduğu için tasvir edilemeyen. || [TS. Ø]

Tesviri sıf. ar. Tasvirle ilgili olan, tasvir olunan, bir şeyi tasvir etmeğe yardım eden. **Tesviri**

senet (incesenet) Yüzey üzerine yapılan sanatların genel adı (boyama, grafik, heykeltıraşlık). || [TS.tasvirî] s. esk. Tasvir niteliğinde olan, tasvirle ilgili, betimlemeli, betimsel, deskriptif. *tasvirî dil bilgisi, tasvirî fiil

Teşbexli sîf. Kıyaslamalı, teşbihle ifade edilen, benzetmeli. || [TS. Ø]

Teşexxüslü sîf. 1- Kibirli, çalmlı, gururlu, büyüklük satan. 2- Hürmet doğuran, saygılı. || [TS. Ø], {TS.→çalmlı, gururlu, kibirli, kurumlu(II), mağrur}

Teşer sîf. Yaramaz, yerinde rahat durmayan. || [TS. Ø], {TS.→yaramaz}

Teşne is. ve sîf. far. klas. 1- Susamış, susuz. 2- mec.. Bir şeyi çok isteyen, arzusunda olan kimse; Bir şeyin hasretini çeken kimse. || [TS. Ø], {TS.→susuz}

Teşvişli sîf. Telaşlı, heyecanlı; telaş ifade eden. || [TS. Ø], {TS.→heyecanlı, telâşlı}

Tetbiği sîf. ar. Pratik önemi olan, pratikde tatbik edilen. Tetbiği senet (incesenet) Uygulamalı güzel sanat. || [TS. Ø], {TS.→pratik}

Te'tilpozan sîf. Grev kıran. || [TS. Ø]

Tevazökar sîf. ar. ve far. bak. Tevazölü. || [TS. Ø], {TS.→alçak gönüllü, mütevazı}

Tevazölü sîf. Alçak gönüllü, sade davranan, kibirli olmayan. || [TS.tevazulu] s. Tevazu içinde, alçak gönüllü, uysal: "Omu herkes işinin ehli, uysal ve tevazulu bir adam telâkki ediyordu." -A. Ş. Hisar.

Téy sîf. kon. 1- İçinde karışığı olmayan, saf. 2- Tamamen, bütünüyle. || [TS. Ø], {TS.→saf}

Te'yinedici sîf. Bir şeyin esasını teşkil eden, bir işin oluşumunda esas rol oynayan. || [TS. Ø]

Teyyareğayran sîf. Uçak yapımında çalışan kimse. || [TS. Ø]

Tezadlı sîf. Birbirini inkar eden, karşıt, birbirine zıt olan. || [TS.tezathı] s. Birbirinin karşıtı olan, karşıtlı, çelişkili, kontrastlı.

Tézalışan sîf. Çabuk tutuşan. || [TS. Ø]

Tézalovlanan sîf. bak. Tezalışan. || [TS. Ø]

Tézböyüyen sîf. Çabuk boy atan, erken büyüyen. || [TS. Ø]

Tézdeyen sîf. Erken olgunlaşan, yetişen. || [TS. Ø]

Teze sîf. far. Yeni. || [TS.taze] s. 1. Bozulmamış, bayatlamamış olan; solmuş, pörsümüş olmayan: "Beyaz peyniri, ekmeğin taze kabuğuna sarıp ağızıma sokuyorum." -Y. Z. Ortaç. "Uyku arasında burnuma taze bir süt kokusu geldi." -H. Taner. 2. Dinç, yıpranmamış, yorulmamış: "Yüzü taze, teravetli ve güzeldi." -M. Ş. Esendal. 3. mec. Yeni, son, zamanı geçmemiş: "Orada okuduğum en taze havadis yirmi beş, otuz günlüktü." -Halikarnas Balıkcısı. 4. Kuru olmayan, körpe: Taze fasulye.

"Ağaçların taze yaprakları akşamın serinliğini emiyormuş gibi duruyordu." -M. Ş. Esendal. 5. is. mec. Genç kadın: "Şu köşede çocuğuyla beraber bir taze oturuyor." -Ö. Seyfettin. "Kart bir kadın, zilsiz tefini ovuşturuyor, ayakta kendilerine çeki düzen veren iki taze zillerini vuruyordu." -R. H. Karay. taze ot görmüş eşek gibi iştahlanmak: "Çamur, taze ot görmüş eşek gibi pis pis sırtmış bunun üzerine." -H. Taner. *taze fasulye, taze para

Tezebîne sîf. kon. Kendine yeni ev yapmış, kurmuş, yeni bir evde yaşamaya başlamış kimse. || [TS. Ø]

Tezece 1- sîf. Taze, taptaze, yeni. 2- zar. Yenice, çok yakın zamanda. || [TS. Ø], {TS.→taptaze, yenice}

Tézeriyen sîf. Düşük ısıda eriyen. || [TS. Ø]

Te'ziyedar sîf. ar. ve far. esk. Yaşlı. || [TS. Ø], {TS.→matemli, yaşlı}

Tézkéçen sîf. Çabucak olup geçen, uzun sürmeyen, süreksiz. || [TS. Ø], {TS.→devamsız, süreksiz}

Tézsınan sîf. Çabuk, hemen kırılan, gevrek. || [TS. Ø], {TS.→gevrek, kırılan}

Tézyétişen sîf. bak. Tézdeyen. || [TS. Ø]

Tıxacı sîf. Ağız tıkaçla kapanmış, tıkaçı olan. || [TS.tıkaçlı] s. Tıkaçı olan, tıkaçlanmış.

Tıxılı sîf. Zorla yerleştirilmiş, tıklılmış. || [TS. Ø], {TS.→tıkışık}

Tıxılı sîf. Sivri kemiği olan. || [TS. Ø]

Tıxsız sîf. Sivri kemiği olmayan. Tıxsız balğ mec.. Kimseyle işi olmayan, kimseye ne iyiliği, ne de kötülüğü dokunan kimse. || [TS. Ø]

Tın-tın sîf. ve zar. Burundan çıkarılan nazal sesle telaffuz şekli. || [TS.tıntın] s. 1. Boş, bomboş. 2. mec. Bilgisiz, cahil.

Tırtıllı sîf. Tırtılı olan, tırtilla hareket eden. || [TS.tırtıllı] s. Kenarlarında tırtıl olan. *tırtıllı bıçak

Tıbbi sîf. ar. Tıpla ilgili, tababetle, tedavi ile ilgili olan. || [TS. Ø]

Tiftikli sîf. Tiftiği olan, tüylü. || [TS. Ø], {TS.→tüylü}

Tıkanlı sîf. 1- Dikeni olan, dikenli. 2- Üzerinde dikenleri olan. 3- mec.. Kalbe dokunan; acı, kaba, ağır dokunaklı. 4- Küçük kemikleri (diken) olan balık. || [TS.dikenli] s. 1. Dikenli olan: Dikenli çiçek. 2. Dikeni olan bitkilerin bulunduğu (yer): Dikenli tarla. 3. mec. Zor, çetin, sıkıntı veya üzüntü veren: "Corielanus, Shakespeare'in gerek oynanması, gerek yorumu en güç, en dikenli yapıtlarından biridir." -H. Taner. *dikenli balık, dikenli meyan, dikenli salyangoz, dikenli tel, dikenli yüzgeçliler

Tıkansız sîf. Dikeni olmayan, dikensiz. Tıkansız balğ Hiç kimseyi incitmeyen, kimseye ne iyiliği ne de kötülüğü dokunan kimse. || [TS.dikensiz] s. 1. Dikeni olmayan. 2. mec.

Sıkıntısız, üzüntüsüz: "Her güzel dakika gibi, hiç dikensiz geçen bu rüya ve saadet hayatı da bitmek lâzım geliyordu." -H. C. Yalçın. **dikensiz gül olmaz** "iyi veya güzel olan her şeyin az çok sıkıntı veren bir yanı da bulunur" anlamında kullanılır.

Tikanyarpağ(lı) sif. Yaprakları diken gibi olan, sivri uçlu olan. || [TS. Ø]

Tikili² sif. Dikilmiş. || [TS.dikili] s. Dikilmiş olan. *dikili taş

Tikişli sif. 1- Dikişleri olan, bitişik, tutturulmuş, yerleri olan. 2- Kırışık (ameliyattan dolayı). || [TS.dikişli] s. Dikiş olan, dikiş yapılmış

Tikişsiz sif. Dikiş, dikiş yeri olmayan, bütün. || [TS.dikişsiz] s. 1. Dikiş olmayan: *Dikişsiz boru*. 2. Yapıştırma: *Dikişsiz ayakkabı*. *Dikişsiz cilt*.

Tikmeli sif. Nakışı olan, nakışlı. || [TS. Ø], {TS.→nakışlı}

Tilsimbend sif. ar. ve far. Tılsımlanmış, efsunlanmış, efsunlu, sihirli. || [TS. Ø], {TS.→afsunlu, büyü, sihirli}

Tilsimçi is. ve sif. Masallarda tılsım yapan kimse; sihirbaz, efsuncu. || [TS. Ø]

Tilsimlenmiş sif. Tılsıma düşürülmüş, efsunlanmış. || [TS. Ø], {TS.→tılsımlı}

Tilsimli sif. Tılsımlı, efsunlu. || [TS.tılsımlı] s. Tılsımı olan: "Tılsımlı kapılarına el sürmedim." -F. R. Atay.

Timikli sif. mah. Sivri çıkıntısı olan. || [TS. Ø]

Tindeki sif. Kesişen noktada, yerde olan, kenarda olan. || [TS. Ø]

Tinli sif. Kenarı olan. || [TS. Ø], {TS.→kenarlı}

Tipik sif. 1- Belirli bir tipe has olan, belirli bir tipi temsil eden. 2- Belirli özelliklere malik olan. 3- edeb. ve san. Bir sıra insan, olay için karakteristik olan işaretleri ve özellikleri kendinde birleştiren, yansıtan. || [TS.tipik] s. 1. Bir kimseyi veya nesneyi niteleyen, karakteristik: *Siyah ırkın tipik özellikleri*. 2. Güçlü özgülüğü olan.

Tipoloji sif. yun. Nesnelere olayların herhangi bir tipine ait olan. //Nesnelere, olayların özelliklerini genelleştirmeye dayanan. || [TS. Ø], {TS.→tipolojik}

Tirli sif. Kalasları olan, kalaslı. || [TS. Ø]

Tirmeli sif. Tirme denen kumaştan yapılmış elbise giymiş veya şal örtmüş. || [TS. Ø]

Tiryekçi sif. bak. Tiryeki. || [TS. Ø], {TS.→tiryeki}

Tiryeki sif. far. Afyon, uyuşturucu kullanan kimse. || [TS.tiryeki] s. ve is. 1. Afyon, tütün, kahve, çay gibi keyif veren maddelere alışmış olan (kimse): *Tütün tiryekisi*. *Kahve tiryekisi*. "Tiryeki değildi ama, aklına estikçe içiyordu." -Ç. Altan. 2. *tiy.* (karagöz oyununda) Yaşlı ve

afyon içmeye alışmış kimse. 3. *mec.* Bir şeye çok alışmış, vazgeçemeyen: "Belki de habire yenilmekte olduğu için zaten öfkesi burnunda bir altmış altı tiryekisi." -H. Taner. (bir şeyin veya birinin) tiryekisi olmak bir şeye çok düşkün olmak: "Artık birbirimizin tiryekisi olmuştuk." -Y. Z. Ortaç. "Açık söyleyeyim, ben parasızlığın tiryekisi bile oldum." -P. Safa.

Titeli sif. Göz bebeğinin üzerinde beyaz leke olan, lekeli. || [TS. Ø]

Titredici sif. Sarsıcı. || [TS. Ø], {TS.→sarsıcı}

Titrek sif. 1- Titreyen, esen. //mec.. Titrek ses.

2- *mec.* Yanıp sönen, titrek ışık. 3- Kıvılcıdan, çok yavaştan dalgalanan. || [TS.titrek] s. 1.

Titreyen: *Titrek bir elle yazılmış yazı*. *Titrek bir ses*. "O gece şu çinilerin üstünde titrek mum ışıkları kim bilir ne korkunç gölgeler koşturdu."

-R. E. Üneydin. 2. Bir tür bitki: "O titrekler, o kabakçikçikleri, o meydaniler, o akarsular..." -N. Araz.

Titrer sif. bak. Titrek. || [TS. Ø], {TS.→titrek}

Titretmeli sif. 1- Sıtmalı, sıtmaya yakalanmış.

2- Sıtma hastalığının kaynağı olan, sıtma hastalığını yayan. || [TS. Ø], {TS.→sıtmalı}

Tizfehm sif. far. ve ar. Çabuk kavrayan, hemen anlayan, çok akıllı, zekalı. || [TS. Ø], {TS.→kavrayışlı, zeki}

Toğgalı sif. 1- Belinde kemer veya kayış olan; kemerli, kayışlı. 2- Kayış, kemer, İp vs. ile bağlanmış. || [TS.tokalı] s. Tokası olan, toka takılmış olan: "Başıma... altın kaplama tokalı, yana sarkan çuha püsküllü bir şapka giymiş." -M. Ş. Esendal.

Toğlubası sif. kon. İnşaat işlerinde kullanılmayan, yaramaz, eğri büğrü taş. || [TS. Ø]

Tox¹ sif. 1- Açlık hissetmeyen, yemek ihtiyacı duymayan, doymuş, tok. Tox ol-mağ Yiyerek doymak, artık yemek İstememek, aç olmamak.

2- Beslenmiş, ye-dirilmiş, beslenip şişmanlatılmış. 3- *mec.* Zengin güzel yaşayan //mec.. Büyükle-nen, kibirli, herkese yüksekte

bakan. 4- *mec.* Bıkmış, usanmış. Gözü tox olmağ bak. Göz. Özünü tox tutmağ

(sahlamağ) Kırılmamak, sakin hareket etmek. || [TS.tok] s. 1. Açlığını gidermiş, doymuş, aç

karşıtı: "Tok açın hâlimden anlamaz." -Atasözü.

"Karnı tok olanlara bile mutlaka aşından bir yudum tattırır." -Ö. Seyfettin. 2. (kumaşlar için) Sık ve kalın dokunmuş. 3. (ses için) Kalın ve gür: "Biraz tok, biraz derinden gelen bir sesle..." -Y. Z. Ortaç. 4. *mec.* Sevgi, sevecenlik,

başarı veya para, mal gibi şeyleri elde etmiş ve bunlara kavuşmuş olan. tok evin aç kedisi

ihtiyacı olmadığı hâlde aç gözlülük eden. tok gözlü bk. tok gözlü. tok karınla doymuş olarak.

tok karnına yemekten sonra. tok tutmak (yiyecekler için) açlığı uzun süre giderme veya

doyurma özelliği olan. *tok gözlü, tok gözlülük, tok sözlü, tok tok

Toh² sif. Renklerin önüne gelerek koyuluk anlamı verir; koyu. || [TS. Ø], {TS.→koyu}

Toxğarın sif. Doymuş, aç olmayan, tok. || [TS. Ø], {TS.→doymuş, tok}

Toxmağlı sif. 1- Elinde veya yanında tokmak olan, tokmaklı. 2- Tokmağı olan (kapı). || [TS. Ø]

Toxtağ sif. ve zar. Sakin, rahat, emin. Tox-tağ vérmek bak. Toxtağlıg vérmek (Tohtağlıg)da. Özlünü toxtağ saxlamağ bak. Toxtamağ 1. anlamda. || [TS. Ø], {TS.→emin, rahat, sakin}

Toxumluğ is. 1- Tohum olarak ekilmek için ayrılan tane; tohumluk.//sif. Tohum için yararlı, ekilmek için yararlı. 2- fizyo. Erkek cinsiyet bezi.//bot. Çiçeğin tohum oluşun kısmı. || [TS.tohumluk] s. 1. Tohum için ayrılan: *Tohumiuk buğday*. 2. is. Tohum saklanan yer: *Patates tohumluğ*

Toxumsepen sif. Tohum ekme için kullanılan (araç); eli ile tohum serpen, eken (kimse).//is. Ekin aracı, tohum eken ma-kina, ekim makinası. || [TS. Ø]

Toxunan is. ve sif. Eğri çizgi ile bir ortak noktası olan, ancak onunla kesişmeyen doğru çizgi. || [TS. Ø]

Toxunma² 1- is. Dokunmak (kumaş vs.) fiili. 2- sif. Dokunmuş, trikotaj. || [TS. Ø]

Toxunmuş sif. Dokunarak hazırlanmış (elbise vs.). || [TS. Ø]

Toxunulmaz sif. 1- Zamanı gelinceye kadar korunup saklanmış olan, kullanılmayan, harcanmayan.//mec. Kimsenin dokunmaya, bozmaya, kastetmeğe yetkisi olmayan. 2- Bir kimsenin dokunmasından, kastinden korunan, kanunun himayesinde olan. || [TS.dokunulmaz] s. 1. İlişilmez, el sürülmez, taarruzdan korunmuş: "*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez, temel hak ve hürriyetlere sahiptir.*" -Anayasa. 2. mec. Hiçbir biçimde eleştirilemez: "*Dokunulmaz, yan bakılmaz, müstesna bir mahlúktur.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Toksik sif. yun. 1- Zehirli, zehirleyici. 2- Toksinin etkisi neticesinde meydana gelen. || [TS. Ø], {TS.→zehirli}

Toksikoloji sif. Zehirler ve organizmaya etkileri ile ilgili olan, ona ait olan. || [TS. Ø]

Tomagalı sif. Kakülü olan, kaküllü, ibikli. || [TS. Ø], {TS.→ibikli, káküllü}

Tomatlı sif. Domates sosu konmuş, soslu. || [TS. Ø]

Tombul sif. kon. Beyaz ve yumuşak.//Be-yaz tenli ve şişman. || [TS.tombul] s. 1. Şişman, şişkin, dolgun: "*Altı tombul, boynu ince boş likör şişesi, koltuğun dibinde duruyordu.*" -Ç. Altan. 2. Dolgun, etli: "*İçerde tombul yanakları*

kızarmış, ter içinde tıknaz bir kadın kıvranıyordu." -S. F. Abasıyanık.

Tonluğ sif. Rakamlardan sonra gelerek arabanın kaç ton yük alabildiğini, kaldırabildiğini vs. bildirir. || [TS.tonluk] s. Herhangi bir ton hacminde olan: *Üç tonluk kamyon*.

Tonyarımlıg sif. 1500 kilogramlık yük taşıyan. || [TS. Ø]

Topa sif. ve is. 1- Küme, yığın. 2- Bir yere toplanmış insanlar, topluluk.//Aynı anlamda hayvanlar. 3- Sık. Topa-topa sif. ve zar. 1- Küme küme, yığın yığın. 2-Gruplar hâlinde, grup grup. || [TS. Ø], {TS.→küme, sık}

Topaçiçek sif. bot. Çiçekleri küme şeklinde olan bitki. Topa çiçek delicincilim bot. Üzeri tüylü bir yıllık bitki. || [TS. Ø]

Topal sif. 1- Bir ayağı veya kolu sakat veya diğerinden kısa olan. 2- mec.. Ayaklarının birisi kırık olan. Topal olmuş Beddua ifadesi olarak kullanılır. Topal yulafca bot. bak. Topalağ. || [TS.topal] s. 1. Bacağındaki sakatlık sebebiyle seker gibi veya iki adımda bir, bir yana eğilerek yürüyen (insan veya hayvan): "*Bu sabah, yolda bizim topal postacıya rast geldim.*" -Y. Z. Ortaç. 2. mec. Ayaklarından biri kısa olan (nesne): *Topal masa*. topal eşekle kervana katılmak (veya karışmak) · tkz. yetkisi ve yeteneği olmadığı hâlde önemli bir işe katılmaya yeltenmek.

Topassağğalı(lı) sif. Sık sakalı olan, kocaman sakallı. || [TS. Ø], {TS.→top sakallı}

Topayarpağ sif. bot. Yaprakları küme hâlinde sık olan bitki. || [TS. Ø]

Topbiğ(lı) sif. Kısa, kalın bıyıkları olan kimse. || [TS. Ø]

Topçiçek(lı) sif. Çiçekleri küme şeklinde olan bitki. || [TS. Ø]

Topdağıtmaz sif. 1- Çok güçlü, yenilmesi zor. 2- mec.. Çok zengin, varlıklı, içi kıymetli şeylerle dolu. || [TS. Ø], {TS.→güçlü, varlıklı, varsil, zengin}

Topdan zar. ve sif. Büyük partiler hâlinde, toplu şekilde, topu birden. || [TS.toptan] zf. 1. Toplu olarak, tümüyle, bütünüyle: "*Toptan bir bakışla, birincilere hoş geldiniz demek bir vazifedir.*" -O. S. Orhon. 2. s. Büyük ölçüde yapılan: *Toptan alış veriş*. "*Mahalle halkının şehirden toptan aldıklarını taşıyan... pazar kayıkları gider gelirdi.*" -A. Ş. Hisar.

Topğuyruğ(lu) sif. Kısa, kalın kuyruklu. || [TS. Ø]

Toplanan is. ve sif. mat. Toplama işleminde kullanılan rakamlardan her bir. || [TS. Ø]

Toplu¹ sif. Topu olan, toplarla donatılmış. || [TS.toplu] s. 1. Topu olan: *Toplu tabanca*. 2. Hep bir arada, toplanmış: "*Yol, toplu yaşamının doğurduğu bir gereksinmeyi karşılamak için yapılır.*" -N. Cumalı. 3. Düzene konmuş: *Toplu*

bir oda. 4. Topunu içine alan: *Toplu bir bakış.* 5. Vücutça dolgun: "*Boyum uzun olmadığından mı nedir, büsbütün toplu gösteriyorum.*" -A. İlhan. **toplu çalışma, toplu çalışma, toplu durum, toplu görüşme, toplu iğne, toplu konut, toplu sözleşme, toplu tabanca, toplu tartışma, toplu taşıma*

Toplu² 1- is. Bir yere kümelenmiş kimseler; grup. 2- sıf. gram. Bir bütün olarak algılanan şeylerin insanların vs. birlikte olduğunu ifade eden. 3- Mecmua, dergi. || [TS.toplu] s. 1. Topu olan: *Toplu tabanca.* 2. Hep bir arada, toplanmış: "*Yol, toplu yaşamının doğurduğu bir gereksinmeyi karşılamak için yapılır.*" -N. Cumalı. 3. Düzene konmuş: *Toplu bir oda.* 4. Topunu içine alan: *Toplu bir bakış.* 5. Vücutça dolgun: "*Boyum uzun olmadığından mı nedir, büsbütün toplu gösteriyorum.*" -A. İlhan. **toplu çalışma, toplu çalışma, toplu durum, toplu görüşme, toplu iğne, toplu konut, toplu sözleşme, toplu tabanca, toplu tartışma, toplu taşıma*

Topoğrafik sıf. Topografyaya ait olan, onunla ilgili olan. || [TS.topoğrafik] s. Topografyaya ait olan. **topoğrafik harita*

Toponomik sıf. Toponomika ile ilgili olan, ona ait olan. || [TS. Ø]

Toppuş sıf. Şişman ve sağlıklı. || [TS. Ø]

Toppuzlu sıf. 1- Başında topuzu olan. 2- esk. Topuzla teçhiz edilmiş olmuş. || [TS.topuzlu] s. Topuzu olan. *topuzlu kilit

Topsağgal(lı) sıf. bak. *Topasağgalı(lı)*. || [TS.top sakallı] s. Top sakalı olan: "*O yuvarlak ve dazlak kafalı, top sakallı bir adamdı.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Top-tüfengli sıf. Top ve tüfekte silahlanmış hâlde, silahlı. || [TS. Ø]

Topuğlu sıf. Topuğu, Ökçesi olan. *Topuğlu başmağ* esk. Uzun boğazlı ayakkabı, çizme. || [TS.topuklu] s. Yüksek ökçeli: *Topuklu ayakkabı.*

Torbalı sıf. Torbası olan, keseli; elinde kese, torba olan. || [TS.torbalı] s. Torbası olan.

Torlu sıf. Turbalı, birleşiminde turba, yer kömürü olan. || [TS. Ø]

Torlu sıf. 1- Ağ çekilmiş, ağla kaplanmış, ağ gibi örülmüş perde takılmış. 2- Ağdan yapılmış, ağ gibi olan şeyler yapılmış. *Torlu gışa* anat. Gözün iç yüzeyini örten ışığa çok hassas kısım, ağ tabaka. || [TS. Ø], {TS.→ağlı, ağsı}

Torpağaltı sıf. Toprağın altında olan. || [TS.toprak altı] s. Toprak içinde bulunan: *Toprak altı servetlerimiz.*

Torpağarası sıf. Toprağın altında, yerin katmanları arasında olan. || [TS. Ø]

Torpağberkiden sıf. Toprağı sıkıştırmak için kullanılan araç. || [TS. Ø]

Torpağdaşyan sıf. Toprak taşıma işinde çalışan, bu işle uğraşan, toprak taşıma ile ilgili, ona ait. || [TS. Ø]

Torpağgazan sıf. Toprak kazma işinde çalışan, bu işle uğraşan kimse. Toprak kazmak için kullanılan araç. || [TS. Ø]

Torpağlı sıf. 1- Toprağı olan, toprakla kaplı. 2- Toprak sahibi, toprağı, arazisi olan. 3- Tozlu. || [TS.topraklı] s. 1. İçine toprak karışmış. 2. Ekecek toprağı olan (köylü).

Torpağsız sıf. Toprağı olmayan. || [TS.topraksız] s. 1. İçinde toprak bulunmayan. 2. Ekecek toprağı olmayan (köylü).

Torpağsoran sıf. Güçlü emici özelliği ile Sulandırılmış toprağı bir yerden alıp başka bir yere püskürten araç. || [TS. Ø]

Torpağüstü sıf. Toprağın üstünde olan, yeryüzü. || [TS. Ø]

Torpéddeşyan sıf. Torpillerle donatılmış, silahlanmış gemi. || [TS. Ø], {TS.→torpilli}

Tortalı sıf. Turtası olan, turtalı. || [TS. Ø]

Torvarı sıf. Ağa benzeyen, ağ gibi. || [TS. Ø], {TS.→ağsı}

Totuğ sıf. Sağlam yapılı, şişman, tombul. // Aynı anlamda herhangi bir organ. || [TS. Ø], {TS.→şişman, tombul}

Totuş sıf. mah. bak. *Totuğ* || [TS. Ø], {TS.→şişman, tombul}

Toyuğ is. Tavukgillerden, eti ve yumurtasın dan faydalanılan kümes hayvanı, tavuk, // sıf. Tavuk etinden hazırlanmış, bu elle yapılmış. // Tavukgillerden olan kuşların dişisi. *Toyuğ bir gıçlıdır (ki, bir gıçlı)* Söylediği yanlış da olsa dediğinden vazgeçmeyen kimse, inat, ters kimse. *Toyuğ kimi büzüşmek* Soğuktan veya sıtmadan dolayı büzüşmek, kısılmak. *Toyuğ kimi (teki) hine girmek* Akşam erkenden eve girerek kapıyı pencereyi Örtmek, akşamdan evde oturmak veya yatmak. *Toyuğ ölse bir cenge tükdür, deve ölse derisi bir yüküdür.* Küçük şeyle büyük bir şeyi karşılaştırma anında kullanılır. *Toyuğ tara çıxanda (çıxan vaxt)* Havanın kararmaya başladığı zaman, karanlık çöktüğünde, akşam. *Toyuğtardan düşende (düşen vaxt)* Hava ışıklanınca, alacakaranlıktan itibaren, sabah erkenden. *Bişmiş toyuğun gülmeyi gelir (tuttur)* Anlamsız şey veya söz için kullanılır. || [TS. Ø]

Toyuğlu sıf. Tavuk etiyle pişirilmiş, hazırlanmış. || [TS. Ø]

Tozanağlı sıf. Çok tozlu, tozla karışık. || [TS. Ø], {TS.→tozlu}

Tozlanmış sıf. 1- Toz bürümüş, toza batmış. 2- Toz ilaçla ilaçlanmış. || [TS. Ø], {TS.→tozlu}

Tozlu sıf. Toz bürümüş, kaplanmış, üzerinde toz olan. // Toz topraklı. || [TS.tozlu] s. Toza bulanmış veya tozu olan: "*Çöl gibi tozlu yol bitmiyordu.*" -Ö. Seyfettin.

Toz-torpağı sıf. Tozlu topraklı, toz toprak bürümüş. || [TS. Ø]
Tozvarı sıf. Toz gibi, un gibi, çok ince. || [TS. Ø]
Tozyıgan 1- sıf. Çabuk tozlanan. 2- is. bak.
Tozsoran. || [TS. Ø]
Töhmetédici sıf. İhtar edici, ihtarlı; ihtar ifade eden. || [TS. Ø], {TS.→uyarıcı}
Töhmetli sıf. bak. **Töhmetédici.** || [TS.töhmetli] s. 1. Suçlanmış. 2. Kabahatli.
Tökme 1- is. Dökmek fiili. 2- is. Eritilerek kalıba dökülen metal ürün. 3- sıf. Döküm yoluyla hazırlanmış, yapılmış. 4- sıf. Kendi kendine oluşmayarak el, cihaz vs. yardımıyla yapılan. || [TS.dökme] is. 1. Dökmek işi. 2. s. Bir yerden bir yere dökülen, aktarılan: *Dökme su.* 3. s. Kapların içinde olmayan, yığın biçiminde ortaya dökülmüş olan: *Dökme buğday. Dökme portakal. Dökme çimento.* 4. s. Kalıba dökülmek yoluyla yapılmış: *Dökme soba.* **dökme demir dökme* (veya taşıma) su ile değirmen dönmez yetersiz ve gelişi güzel önlemlerle iş görülemez, yürütülemez.
Tökmebeden(i) sıf. kon. Sağlam yapılı, vücutlu. || [TS. Ø], {TS.→vücutlu}
Tökmerek sıf. Şişman, tombul. || [TS. Ø], {TS.→şişman, tombul}
Töre sıf. mah. Yüksek olmayan yassı, küçük olan şey. || [TS. Ø]
Töreboy sıf. mah. Boyu yüksek, uzun olmayan, kısa boy. || [TS. Ø]
Törpüdeymemiş sıf. ve is. Kaba, anlayışsız. || [TS. Ø], {TS.→anlayışsız, kaba}
Törpügörmemiş sıf. ve is. bak.
Törpüdeymemiş. || [TS. Ø], {TS.→anlayışsız, kaba}
Tör-töküntülü sıf. Düzensiz, karmakarışık olan. || [TS. Ø], {TS.→düzensiz, karmakarışık}
Tövbeli sıf. Tövbe etmiş, bir işi yapmaya çağına dair yemin etmiş. || [TS.tövbeli] s. Tövbe etmiş olan.
Tragik sıf. 1- Trajediyle ilgili. 2- Facialı. || [TS.trajik] s. 1. Trajedi ile ilgili. 2. *mec.* Çok acıklı, feci.
Traxomalı sıf. Trahom hastalığına yakalanmış, trahomlu. || [TS. Ø]
Tranzistorlu sıf. Transistoru olan, transistorlu. || [TS. Ø]
Travmalı sıf. Travması olan. || [TS. Ø]
Travmatoloji sıf. Travmatik zedelerle ilgili olan. || [TS. Ø]
Trigonométrik sıf. yun. 1- Trigonometriye ait olan, onunla ilgili olan. 2- jeod. Je-odezik Ölçme ile ilgili olan. || [TS. Ø]
Tropik sıf. yun. Tropik sahalarda olan. // Tropik alanlara has olan. Tropik il astr. Güneşin

gece ile gündüzün eşitlendiği noktadan iki defa geçmesi arasındaki zaman. || [TS.tropik] s. Dönence (zamanı): *Tropik bitki ve çiçekler.* *tropik kuşu
Tufanlı sıf. Fırtınalı, kasırgalı. || [TS. Ø], {TS.→fırtınalı}
Tul sıf. ar. esk. kon. Uzun. Tul çekmek (tapmağ) Uzanmak, uzun sürmek. Tul étmek Uzatmak. || [TS. Ø], {TS.→uzun}
Tulani sıf. ar. Uzunca, çok uzun, uzun uzadıya. || [TS.tulâni] s. *esk.* Uzunluğuna, uzunlamasına olan, boyuna.
Tumançağ sıf. ve zar. Donu olmayan, donsuz || [TS. Ø]
Tumanlı sıf. Donlu üzerinde don olan. || [TS. Ø], {TS.→donlu}
Tumbul sıf. Tombul, şişman. || [TS.tombul] s. 1. Şişman, şişkin, dolgun: "Altı tombul, boynu ince boş likör şişesi, koltuğun dibinde duruyordu." -Ç. Altan. 2. Dolgun, etli: "İçerde tombul yanakları kızarmış, ter içinde tıknaz bir kadın kıvranıyordu." -S. F. Abasıyanık.
Tumlu sıf. Tohumu olan, tohumlu. || [TS. Ø], {TS.→tohumlu}
Tumluğ is. ve sıf. kon. Ekim için ayrılmış veya yarayan; tohumluk. || [TS. Ø], {TS.→tohumluk}
Tumovlu sıf. Grip olmuş, grip hastalığına yakalanmış. || [TS. Ø], {TS.→gripli}
Tumsuz sıf. Tohumu, çekirdeği olmayan; çekirdeksiz. || [TS. Ø], {TS.→çekirdeksiz}
Tumtuş sıf. Çok ekşi, ekşi. || [TS. Ø], {TS.→ekşi}
Tumurcuğlu sıf. Tomurcuğu olan, tomurcuk meydana getirmiş. || [TS. Ø]
Tuş sıf. far. Ekşi. || [TS. Ø], {TS.→ekşi}
Tuşaşirin sıf. far. 1- Tadı hem ekşi, hem de tatlı olan, mayhoş. // is. Mayhoş içki, sıvı. 2- Koruk üzürden yapılan mayhoş pekmez. || [TS. Ø], {TS.→mayhoş}
Tuşmeze sıf. Azıcık ekşi tat veren, ekşimsi. || [TS. Ø], {TS.→ekşimsi}
Tuşuğovurmali sıf. Çeşnisi kızartılmış et, soğan, kestane ve kurutulmuş kara erikten ibaret olan pilav. || [TS. Ø]
Tuşulu sıf. Tuşusu olan, tuşu ile pişirilen, yenen. || [TS. Ø]
Tuşumuş sıf. 1- Sıcaktan, çok bekletilmeden vs. dolayı ekşimiş, kabarmış. 2- *mec.* Hoşnutsuz, menmuniyetsiz, bozulmuş. || [TS. Ø], {TS.→bozuk, hoşnutsuz, menmuniyetsiz}
Tuşuyadavamlı sıf. Asit etki etmeyen, aside dayanıklı. || [TS. Ø]
Tuşatan is. ve sıf. Nişancı, attığını vuran, hedefi iyi tutturan. || [TS. Ø], {TS.→nişancı}
Tuşğul is. 1- Nişan alma. 2- sıf. bak. Tuşatan. || [TS. Ø], {TS.→nişancı}

Tuşvarı is. ve sıf. bak. Tuşatan. || [TS. Ø], {TS. → nişancı}

Tutarlı sıf. 1- Düzgün, esaslı, isbatlı, düzgün, dakik, kanıtlanmış. 2- Sağlam, muhkem. || [TS. tutarlı] s. Aralarında çelişme bulunmayan, uygun, her yönden bağdaşmış, dengeli, insicamlı.

Tutarsız sıf. isbatsız, delilsiz, dayanıksız, asılsız. || [TS. tutarsız] s. Tutarlı olmayan, insicamsız: "*Tutarsız her olayı, her davranışı alaturkadır diyerek Doğu'ya yükledik.*" -N. Cumalı.

Tutaş sıf. Kalın, sık, bitişik. || [TS. Ø], {TS. → bitişik, kalın, sık}

Tutgun sıf. 1- Kısık, kısılmış (ses). 2- Gamlı, kederli, perişan, asık suratlı. 3- Açık olmayan, bulutlu. // mec.. Kederlendirici, can sıkıcı. 4- mec.. Üstü kapalı açık olmayan, anlaşılmayan. 5- Zayıf, ölgün, donuk. 6- mec.. Gergin, kızgın. 7- Açık olmayan, koyu (renk). || [TS. tutkun] s. 1. Gönül vermiş, meftun, meclûp: "*Kapıda bekleyen tutkunlarından bir tanesinin arabasına atladığı gibi, ortadan kayboluyordu.*" -E. E. Talu. 2. is. Bir şeye alışmış, bağlanmış, düşkün kimse, müptelâ: "*Ben yine eskisi gibi tutkunum tiyatroya.*" -N. Cumalı. **tutkun olmak âşık olmak, sevdalanmak:** "*Yaş farkına rağmen birbirlerine nasıl da tutkun olduklarını anlayarak şaşıyordu.*" -R. H. Karay.

Tutmalı sıf. Sık sık hastalık krizlerine maruz kalan, hastalıklı. || [TS. Ø], {TS. → hastalıklı, mariz}

Tutuğ sıf. bak. Tutğun. || [TS. tutuk] s. 1. Akıcı, rahat konuşamayan. 2. Durgun, çekingen, sıkılgan. 3. Eski işlevini göremez duruma gelmiş: "*Geçen gün beni dövüldüler. Boynum, omuzlarım hâlâ tutuk.*" -A. İlhan. 4. Kısılmış, tutulmuş, kesik: "*Ağır ağır ve tahtalar arasında boğulan tutuk akislerle yükseliyordu.*" -P. Safa. 5. Tutuklu. 6. Kapalı, tıkalı. *tutuk evi

Tutulmaz sıf. Yakalanamayan, tutulması, yakalanması mümkün olmayan. || [TS. tutulmaz] s. Yakalanmaz, ele avuca gelmez.

Tutumlu sıf. Belirli miktarda bir şey alabilen; hacimli. // Çok miktarda şey alan. || [TS. tutumlu] s. Tutumlu davranan, idareli, muktesit: "*Ayşe hesabını kitabını bilir, tutumlu bir ev kadınıydı.*" -Halikarnas Balıkcısı.

Tutumsuz sıf. Az şey tutan, hacmi küçük olan. || [TS. tutumsuz] s. Tutumlu olmayan, müsrif.

Tuvaca sıf. ve zar. Tuva Türkçesi'nde. || [TS. Ø]

Tüfengli sıf. Tüfekli, tüfeği olan, tüfekte donatılmış, silahlanmış. || [TS. Ø], {TS. → silâhlı}

Tühaf sıf. ar. 1- Garip, alışılmamışın dışında, acayip, şaşırtıcı. 2- Gülmünç, güldürücü, komik, eğlenceli. || [TS. tuhaf] is. 1. Alışılmamış, yabansı: "*Nahit'in onda hiç görmediği bir tuhaf hâli vardı.*" -T. Buğra. 2. Şaşılacak, garip: "*Tuhaf! Her yerde olduğunun aksine, burada şehirden uzaklaştıkça binaların güzelliği artıyor.*" -A. Haşim. 3. Güldürücü: *Tuhaf hikâyeler anlattı. "Kibirli, alıngan olmayan, tuhaf ve nükteli bir adammış."* -A. Ş. Hisar. 4. Gülmünç: *Bu kıyafetle tuhaf oluyorsun.* 5. Anlaşılmaz: *Tuhaf çocuk, günü gününe uymuyor. (bir) tuhaf olmak 1. garip, alışılmamış olmak: "Hatta onun başına gelen şeyler de ekseriya böyle tuhaf olurmuş."* -A. Ş. Hisar. 2. mec. şaşırmak, ne yapacağını, ne diyeceğini bilememek. (bir şey birinin) **tuhafına gitmek o şeyi tuhaf bulmak:** "*Ömründe bu kadar tuhafına giden söz işitmemiş olduğunu söylerdi.*" -A. Ş. Hisar.

Tükbaş sıf. Başında başlık olmayan, başı açık. || [TS. Ø], {TS. → başı açık}

Tükce sıf. ve zar. Tüy kadar, zerre kadar, kat'iyen, asla. || [TS. Ø]

Tükenmez sıf. Tükenmeyen, bitmeyen, çok, sayısız. || [TS. tükenmez] s. 1. Tükenmeyen, bitmeyen: "*Bu engin ruh, bu tükenmez azim, Türk milletinin varlık sebebidir.*" -R. E. Üneydin. 2. mec. Sonsuz: "*Ben bihaberim kendi tükenmez elemimden.*" -Y. Z. Ortaç. 3. is. hlk. Bir kapta ekşitilen ve alındıkça su eklenerek çoğaltılan üzüm veya üzüm, elma, armut karışımı bir tür içecek. 4. is. hlk. Peynirli bir tür çorba. 5. bk. tükenmez kalem. *tükenmez kalem
Tüklü sıf. 1- Tüylü olan, vücudu tüyle kaplı, tüylü. // Yüzünü tıraş etmemiş sakallı. 2- Tüylü deriden yapılmış. 3- Tüyü olan (yaprak veya meyve). || [TS. tüylü] s. 1. Tüyü olan: "*İki dakika içinde etrafıma, ayağımın altındaki tüylü halıya baktım.*" -Ö. Seyfettin. 2. Uzun tüylü olan kilim. **tüylü dalak otu, tüylü deve, tüylü meşe*

Tüklüpapağ sıf. Başında tüylü kalpak, başlık olan. || [TS. Ø]

Tüksüz sıf. 1- Tüyü olmayan, kılsız. 2- Henüz yüzünde tüy çıkmamış. // Tıraş olmuş, yüzünde tüy olmayan. 3- Tüyü olmayan (meyve veya yaprak). || [TS. tüysüz] s. 1. Tüyü olmayan: "*Tüysüz kollarında bir adale hareketi görülüyordu.*" -S. F. Abasıyanık. 2. Henüz bıyığı, sakalı çıkmamış.

Tükügedek sıf. Tüylü kısa olan; kısa tüylü. || [TS. Ø]

Tükürperden sıf. İnsanın tüylerini ürperten, dehşetli, sarsıntı meydana getiren. || [TS. Ø]

Tükürperdici sıf. bak. Tükürperden || [TS. Ø]

Tülek sıf. Tüyünü, yününü dökmüş. || [TS. Ø]

Tülküasiyyet(li) sif. Kurnaz, hilekar, yaltak kimse. || [TS. Ø], {TS.→hilekâr, kurnaz, yaltakçı}

Tülküsiyyet(li) sif. Suratı tilki suratına benzeyen. || [TS. Ø]

Tünd sif. far. 1- Rengi koyu olan, siyaha yakın olan. / Kesif, karışımında çok şey olan madde.

2- Duyu organlarına şiddetli etki eden; keskin.

3- mec.. Sağlam, keskin, süratli. 4- mec.. Sinirli

hiddetli, asabi. **Tünd olmağ** Sinirlenmek,

hiddetlenmek. 5- mec.. Şiddetli, güçlü, katı,

muhkem. **Tünd gétmek** mec.. Aşırıya kaçmak,

şırmak. || [TS. Ø], {TS.→kesif, koyu, yoğun}

Tündxasiyyet(li) sif. Hemen sinirlenen, çabuk

hiddetlenen, ağır mizaçlı. || [TS.

Ø], {TS.→asabî, sinirli}

Tünük sif. kon. İnce, zayıf. || [TS.

Ø], {TS.→ince, zayıf}

Türfe sif. ve zar. ar. klas. Zarif, ince, güzel,

alımlı. || [TS.turfa] s. *hlk.* 1. Az bulunur, eski,

nadir. 2. *mec.* Değersiz, değeri düşük: "*Şehirli*

dediği bu turfa kalabalığı küçümsediğini her

hâliyle belli ederdi." -H. Taner. **turfa olmak**

değerini yitirmek, çürümek: "*Turfa oldu artık*

eski felsefe." -Y. Z. Ortaç.

Türkçe sif. ve zar. Türk dilinde. || [TS. Ø]

Türkesaya(ğ) sif. kon. Saf kalpli, kurnazlık,

hile bilmeyen, samimi anlamında. || [TS.

Ø], {TS.→samimî, temiz yürekli}

Türkmençe sif. ve zar.

TürkmenTürkeçesi'nde. || [TS. Ø]

Türkoloji sif. Türkiyatçılıkla ilgili, ona ait

olan. || [TS. Ø]

Tütsülü sif. 1- Duman çıkaran, dumanı çıkan.

2- Duman kaplamış, bürümüş, dumanlı. 3-

İçinden duman çıkan. || [TS.tütsülü] s. 1. Tütsü

yapılmış (yer, kimse veya yiyecek). 2. *argo*

Sarhoş: "*Kimse farkında değil, anlaşılan,*

yaptığının / Kafalar tütsülü hulya ile, gözler

kızgın." -M. Â. Ersoy.

Tüstüsüz sif. 1 - Duman olmayan, duman

çıkmayan, yandığı zaman duman çıkarmayan. 2-

içinden duman çıkmayan; yanmayan. **Tüstüsüz**

yanmağ mec.. Yanıp kavrulmak, çok

hiddetlenmek. || [TS. Ø], {TS.→dumansız}

U

Uca sif. 1- Yüksek.// Uzun boylu, boylu boslu.// is. Yüksek yer. 2- mec. Yüce, ulvi, ulu. 3- Yüksek, yukarı, yüksekte, şiddetli. **Özünü uca tutmağ** Gururlanmak, kibirlenmek, kendini yüksek görmek. **Uca tutmağ** Yüksek tutmak, yükseklere kaldırmak, şereflendirmek, onurlandırmak. || [TS.yüce] s. 1. Yüksek, büyük, ulu: *Yüce Tanrı. Yüce dağlar. "Yüce duygular, derin düşünceler ona göre değildir."* - S. Taşer. *Yüce Divan

Ucaboy(lu) sif. Boyu uzun, boylu boslu, uzun boylu. || [TS. Ø], {TS.→boylu boslu, uzun boylu}

Ucağamet(li) sif. bak. **Ucaboy(lu)**. || [TS. Ø], {TS.→boylu boslu, uzun boylu}

Ucalan sif. Uzaktan görünen, yükselen (yüksek bina, ağaç vs.)//Havaya yükselen, havalanan. || [TS. Ø]

Ucamertebeli sif. 1-Yüksek, çok katlı. 2-mec. esk. Yüksek vazife sahibi. || [TS. Ø]

Uc-bucağısız sif. Sonsuz, ucu bucağı görünmeyen, sınırsız, çok geniş. || [TS.uçsuz bucaksız] s. 1. Sonu görülmeyecek kadar geniş olan: *"Şehir, uzaktan bir dağın eteğinde uçsuz bucaksız bir bahçe gibi görünüyor."* -R. N. Güntekin. 2. Çok fazla, pek çok.

Ucdantutma zar. ve sif. Fark gözetmeden, ayırmadan, herkesi içine alan, baştan başa, peş peşe, teker teker. || [TS. Ø]

Ucuiti sif. Ucu sivri ve keskin, batıcı olan. || [TS. Ø], {TS.→keskin, sivri}

Ucu sif. 1-Değeri düşük olan, fiatı az olan. 2-mec. Zahmetsiz, eziyetsiz, kolaylıkla elde edilen, yapılan//mec. Önemsiz, bayağı. **Ucu başa gelmek (oturmağ)** Zahmetsiz, eziyetsiz, kolayca elde edilmek, yapılmak, icra edilmek. **Ucu gurtarmağ** Belalı, kötü bir durumdan, olaydan, işten çok kolaylıkla, başına bir şey gelmeden kurtulmak. **Ucu olmağ** mec. Değeri düşmek, ucuzlamak, saygısı, hürmeti, haysiyeti yıpranmak, toplum içindeki değerini yitirmek. **Ucu tutmağ** Önem vermemek, kaale almamak. || [TS.ucu] s. 1. Fiyatı yüksek olmayan, pahası az, düşük fiyatlı pahalı karşısı: *"Geceleri tiyatroların önünde saatlerce bekleyerek ucuz yerlere yerleşirdik."* -Y. K. Beyatlı. 2. mec. Az emekle elde edilen: *"Biletçi teşekkür etmekten, ben de bu kadar ucuz teşekkür toplamaktan kurtulduk."* -B. Felek. **ucuz alan, pahalı alır ucuz olan mal çabuk eskir, pahalıya alınmış gibi olur. ucuz atlatmak (veya kurtulmak)**zor veya tehlikeli durumdan

az zararla sıyrılmak: *"Bizim tekrar tekrar dinlemeyi sevdiğimiz bu fikrâyı anlatırken o hâlâ bu işten ucuz kurtulmuş olmasının heyecanını duyardı."* -A. Ş. Hisar. **ucuz etin yahnisi yavan (veya tatsız) olur** » ucuz mal olan şeylerin niteliksiz olduğunu anlatır. **ucuz çıkmağ** yaptırılan bir şey az masrafla elde edilmek. **ucuz gitmek** basit, kolay, önemsiz olarak değerlendirilmek: *Tezgâhtarlık, figüranlık derken kendini satmasını bilememiş, ucuz gitmişti."* -N. Cumalı. **ucuz kapatmağ** ucuz almak, fırsatı değerlendirmek: *"Hem arabayı ucuz kapattım, hem sağlama bağladım."* -A. Gündüz. **ucuzdur vardır illeti, pahalıdır vardır hikmeti** ucuz şeylerin ucuzluğuna tamah etmemeyi, pahalı şeylerin de pahalılığından korkmamayı öğütler. **ucuz halkçılık, ucuz pahalı*

Ucuca sif. ve zar. Çok ucuz. || [TS. Ø]

Ucuucu sif. Malını ucuz satan veya ucuz mallar arayıp satın alan kimse. || [TS.ucuucu] s. 1.

Malını ucuz satan. 2. Her şeyin ucuzunu arayan. **Ucuu** sif. Değeri düşürülmüş, ucuzlaştırılmış. || [TS. Ø]

Ucu sif. Ucu, daha ucuz. || [TS. Ø], {TS.→ucu}

Ucuvarı sif. Biraz daha ucuz. || [TS. Ø]

Ucu sif. Süratli uçan, süratli koşan. || [TS. Ø], {TS.→süratli}

Ucu sif. 1-Ucu, buharlaşan, başka bir hâle girerek havaya karışan. 2- Ucu, havada, göklerde seyreden. || [TS.ucu] s. Ucu, uçucu. uçara atmak uçmakta olan kuşa tüfek atmak.

*ucu kefal

Ucu sif. Yanakları batık, avurtları çökmüş, batık. || [TS. Ø]

Ucu sif. 1- Ucu, havada uçabilen, havada uçmak için yapılmış. 2- Çabuk buharlaşan, buharlaşıp havaya karışan, buhar veya gaz hâline geçebilen. || [TS.ucu] s. 1. Ucu yeteneği veya özelliği olan. 2. Buhar veya gaz durumuna geçebilen. 3. is. Pilot.

Ucu sif. 1- sif. Yıkık, yıkılmış durumda olan. 2- is. Yıkılmış bir binanın vs, kalıntıları; harabe yer. || [TS.ucu] s. 1. Ucu, soluk: *"Ucu sarı benzi hafifçe kızardı."* -S. F. Abasıyanık. *"Parasızın yürüyüşü sürük, gözleri süzük, rengi ucu, sesi bozuktur."* -R. H. Karay. 2. Açık (renk): *"Ucu siyah renkli çarşaf pelerinin öne açık..."* -P. Safa. 3. Hafif, belirsiz: *"Ruhsar Hanım ucu bir gülümsemeyle kapıya süzülür gitti, birkaç saat içinde birkaç yıl daha yaşlanıvermiş kadıncağız."* -A. İlhan.

Ucu sif. Ucuurları ve dik, derin yamaçları olan. || [TS. Ø]

Ucu sif. ve zar. Ucu dilinde. || [TS. Ø]

Ucu sif. ve is. Buharı, nemi, rutubeti vs. emen, yutan, kurutan. || [TS. Ø]

Uduşlu sıf. Kazanmaya hak kazandıran, sonunda kazananı olan. || [TS. Ø]

Uduşsuz sıf. Sonunda kazananı olmayan, kazanmayan. || [TS. Ø]

Ufacığ sıf. Küçük, çok küçük.// zar. Azıcık, biraz. || [TS. Ø], {TS.→azıcık}

Ufağ sıf. Küçük, ufak. || [TS.ufak]s. ve is. 1. Boyutları olağandan küçük: Ufak ev. 2. Yaşça daha küçük olan: "İki ufak çocuk konuşarak Fener'e doğru gidiyor." -M. Ş. Esendal.3. mec. Önemsiz, çok az: Ufak bir ücret. "Ufak bir ameliyatla yüzük kesilip alındı." -R. N. Güntekin. 4. Makam, derece bakımından geri olan: "Ufak bir memuriyet de olsa olurdu." -O. Kemal. *ufak çapta, ufak para, ufak ufak, ufak tefek, ufaktan ufuğa

Ufağ-tufağ sıf. Küçük ve önemsiz, küçük küçük. || [TS.ufak tefek] is. 1. (nesnelere için) Büyük yer kaplamayan, küçük; çok gerekli olmayan: "Üç kat elbisemden, birkaç takım çamaşırimdan ve ufak tefeğimden başka hiçbir şeyim ve hiçbir kimsem yok." -P. Safa. 2. s. Önemsiz: "Ama ben yaşamın toyluğuna kapılmış, ufak tefek ihmaller bulmuştum bu tercümede." -Y. Z. Ortaç. "Atatürk öldüğü zaman Türkiye'nin ufak tefek sıkıntılar dışında hiçbir büyük problemi yoktu." -B. Felek. 3. s. Kısa ve zayıf: "Kapımın önünde ufak tefek bir kadın görüldü." -R. H. Karay.

Uğurlu sıf. Başarılı, sonu, neticesi iyi olan, müsbet neticelenen.// Mutluluk veren, getiren; mutlu Uğurlu olsun! Uğur, başarı, mutluluk arzusu bildirir. || [TS.uğurlu] s. Uğuru olan, iyilik getirdiğine inanılan, kutlu, tekin, kademli, meymeneti, mübarek: Uğurlu ev. Uğurlu hayvan. "Mayıs, İstanbullular ve Türkler için İstanbul'un fethedildiği ay olması itibarıyla uğurlu aydır." -B. Felek. uğurlu kademli olsun mutlu bir olay dolayısıyla söylenen bir iyi dilek sözü.

Uğursuz sıf. 1- Bedbahtlık, kötülük getiren, bedbahtlığa sebep olan; meş'um. , bedbaht, felaketli.// Menhus, kötü.// Bedbaht, bahtsız, talihsiz. 2- Başarısızlıkla sonuçlanan, hiçbir müspet netice vermeyen, sonuçsuz. || [TS.uğursuz] s. Kendinde uğursuzluk bulunan, kadersiz, meymenetsiz, menhus, musibet, meş'um: "Hayat, birbirinden uğursuz, birbirinden gamlı saatleriyle ağır ağır, dalga dalga akardı." -Y. K. Karaosmanoğlu. "Kendince uğursuz saydığı işlerden birini işlemiş olmasından korktu." -M. Ş. Esendal.

Ukraynaca sıf. ve zar. Ukrayna dilinde. || [TS. Ø]

Ulduzaoşar sıf. Yıldız şeklinde olan. || [TS. Ø], {TS.→yıldız}

Ulduzlu sıf. Yıldızlarla kaplı, yıldızlı, çok yıldızlı olan (gök).// Üzerinde yıldızlar olan şey,

yıldızlarla süslü.// Üzerinde yıldız şeklinde nişanı olan. || [TS.yıldızlı] s. 1. Üzerinde yıldız bulunan: "Bayrağı, şekli kanunda belirtilen beyaz ay yıldızlı bayraktır." -Anayasa. 2. Bulutsuz, duru, açık: "Bir yaz gecesi, bir cumartesi akşamı, bir sayfiye yeri, ılık mı ılık, yıldızlı mı yıldızlı, durgun mu durgun." -S. F. Abasıyanık.

Ulduznişan(lı) sıf. Üzerinde yıldız şeklinde nişanı olan. || [TS. Ø]

Ulduzu sıf. bak. Ulduzaoşar.. || [TS. Ø], {TS.→yıldız}

Ulduzvarı sıf. bak. Ulduzaoşar.. || [TS. Ø], {TS.→yıldız}

Ulu sıf. Çok büyük, en büyük, büyük, yüce. || [TS.ulu] s. 1. Erdemleri bakımından çok büyük, yüce: "Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur." -M. E. Yurdakul. 2. (somut şeyler için) Çok büyük. 3. Saygı duyulan büyük: "Aile uluları arasında buna bir çare bulmak için dertleşmeler olur." -R. N. Güntekin.

Umsuğ sıf. Ümidi boşa çıkmış, hasreti, beklentisi, arzusu gerçekleşmemiş. Umsuğ etmek Ümidini boşa çıkarmak, aldatmak. Umsuğ olmağ Ümidi hiç olmak, aldanmak, gözü arkada kalmak. || [TS. Ø], {TS.→kalbi kırık}

Univérsal¹ sıf. lat. 1- Çeşitli yönlü, her yönlü, cihanşümül. 2- Çeşitli gayeler için yararlı, çeşitli işlerde kullanılan, çeşitli görevler yapabilen. Univérsal mağaza Her türlü malın satıldığı büyük mağaza. || [TS.universel] s. Evrensel.

Univérsal² sıf. lat. 1- Kendi sanatının bütün teferruatını çok iyi bilen kimse. 2- astro. jeod. Hem düşey, hem de yatay yüzeydeki açıları ölçmek için kullanılan alet. || [TS. Ø]

Unlu sıf. Üstüne un serpilmiş, dökülmüş. || [TS. Ø]

Unutulmaz sıf. Unutulmayan, akıldan, hafızadan çıkarılmayan, her zaman akılda kalan, hafızadan silinmeyen. || [TS. Ø]

Unutulmuş sıf. Akıldan çıkmış, unutulmuş. || [TS. Ø]

Unutğan sıf. Hafızası zayıf olan, çok ve çabuk unutan, unutkan. || [TS.unutkan] s. Çok unutan, unutma huyunu olan.

Upuzun sıf. Çok uzun, haddinden fazla uzun. || [TS.upuzun] s. 1. Çok uzun: "Günden güne koskoca, upuzun, pırl pırl geçmişini eskiten, bozan, eciş bücüş eden bir İbiş..." -T. Buğra. "Bir sevecen zaman, simsiyah / Bir türkü özlemden, upuzun." -F. Halıcı. 2. zf. Tamamıyla uzanmış bir durumda: "Babam karyolasında arkası üstü, upuzun yatıyordu." -Y. Z. Ortaç.

Urlu sıf. Uru olan. || [TS. Ø]

Uroloji sıf. yun. Üroloji ile ilgili olan || [TS. Ø]

Urvalıg is. ve sif. Urva gibi kullanılan. || [TS. Ø]

Urvatlı sif. kon. Saygın, hürmetli, nüfuzu olan, itibarlı. || [TS. Ø], {TS. → itibarlı, nüfuzlu, saygın}

Urvatsız sif. kon. Hürmeti, saygısı, itibarı olmayan; saygın olmayan. || [TS. Ø], {TS. → itibarsız, nüfuzsuz}

Usandırıcı sif. Usandıran, bıktıran, yorucu, bıktırıcı. || [TS.usandırıcı] s. Usanç verici, bıktırıcı.

Usanmaz sif. Yorulmak, bıkmak, usanmak, bezmek nedir bilmeyen. || [TS. Ø]

Uslu sif. 1- Akıllı, idrakli, zekalı. 2- Edepli, terbiyeli. || [TS.uslu] s. 1. Toplum, çevresini rahatsız etmeyen, edepli, müteddep, yaramaz karşıtı: "*Uslu ve çekingen huyum ne kendimi, ne de nafakamı herhangi bir sert hareketle savunmağa asla müsait değildi.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. (hayvan için) Uysal: "*Karagöz tutulunca lök gibi, beyimiz tuttu diye uslu uslu gelecek değil ya...*" -S. F. Abasıyanık. 3. esk. Akıllı, zeki: "*Gören bizi sanır deli / Usludan yeğdir delimiz.*" -Anonim Şiir. **uslu akıllı, uslu uslu uslu durmak** (veya oturmak) yaramazlık etmemek: "*Sizin gitmeyeceğinizi bildiği için uslu oturacaktır.*" -A. Gündüz.

Ustadane zar. ve sif. far. esk. Ustalıkla, ustacasına, maharetle, beceriyle. || [TS. Ø]

Uşaçanlı sif. Kendi çocuklarını, evlatlarını haddinden fazla seven kimse. || [TS. Ø]

Uşagemizdiren sif. Kendi sütü ile çocuğunu besleyen, bebeği olan. || [TS. Ø]

Uşaglı sif. Çocuğu veya çocukları olan. || [TS. Ø], {TS. → çocuklu}

Uşagséven sif. Çocukları seven, küçük çocukları eğlendiren, seven kimse. || [TS. Ø]

Uşagsız sif. Çocuğu, evladı olmayan, çocuksuz. || [TS. Ø], {TS. → çocuksuz}

Utancağ sif. ve is. Çok utanan, alıştığı muhitte, durumda insanların yanında sıkılan, sıkılğan davranan, utancından dolayı yüzü kızaran, utangaç. || [TS.utangaç] s. Bir toplulukta güvenini yitiren, rahat konuşamayan ve rahat davranamayan, sıkılğan, mahcup: "*Ben yalnız uslu ve çekingen değil, aynı zamanda son derece utangacıyım da.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Utaniclağ sif. Mahcubiyete, utanmaya sebep olan, yakışsız, kötü. || [TS. Ø], {TS. → kötü, yakışsız}

Utanzmaz sif. ve is. Hiçbir şeyden utanmayan, çekinmeyen, arsız, yüzüstü. **Utanzmaz-utanzmaz** bak. **Utanzmazcasına**. || [TS.utanzmaz]

s. Utanması olmayan, sıkılmaz, yüzüstü, arsız.

Utilitâr sif. lat. Sadece pratik faydayı, menfaati gaye edinen; tatbiki. || [TS. Ø]

Ütopik sif. yun. 1- fel. Ütopya üzerinde bina edilmiş, ütopyaya dayanan. 2- İcra edilmeyen,

gerçek dışı, hayalden başka bir şey olmayan; hayali. || [TS.ütopik] s. Ütopyaya dayanan, ütopya ile ilgili.

Uyar(lı) sif. Uygun, muvafık, münasip, uyan, uygun gelen. || [TS. Ø], {TS. → münasip, muvafık, uygun}

Uyarsız sif. Uymayan, uygun gelmeyen, muvafık olmayan, uygunsuz. || [TS. Ø], {TS. → münasebetsiz, uygunsuz}

Uygulu sif. Uyumak üzere bulunan veya üzerinden uyku hâlini atamamış kimse, uykulu. || [TS.uykulu] s. 1. Uyku ihtiyacı olan veya sezilen: "*Gözleri her zaman uykuludur.*" -S. F. Abasıyanık. 2. zf. Uyku sersemi olarak.

Uygusuz sif. Az uyuyan, uykuya ihtiyacı olan, uykusuz. || [TS.uykusuz] s. 1. Uyumamış veya uykusunu alamamış. 2. Uykusuzlukla geçen: "*Dün geceyi uykusuz geçirdiği odaya dönmek fikri onu âdeta ürkütüyordu.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. **uykusuz kalmak** uyuyamamak: "*Benim de mi düşüncelerim olacaktı / Ben de mi böyle uykusuz kalacaktım?*" -O. V. Kanık.

Uygun sif. 1- Uygun, münasip, muvafık olan, gerektiği şekilde olan; bir şey için yararlı olan// Münasip, layık, yakışan; arzuya, şarta göre olan// Birbirine uyan, uygun gelen. **Uygun** gelmek **Uygun** olmak, muvafık olmak. 2- Elverişli, münasip. || [TS.uygun] s. 1. Yakışır, yaraşır, uz, mutabık, mütenasip: "*Rıza Efendide yerine, zamanına ve konusuna uygun hikâyeler vardır.*" -T. Buğra. 2. Elverişli, yarar, müsait, muvafık. 3. mec. Orantılı, oranlı **uygun bulmak** yakışır, yaraşır görmek: "*O zaman da haydutlar rihtim kapısına daha önce gitmeyi uygun buldular.*" -T. Buğra. **uygun düşmek** yakışmak, yaraşmak, elverişli olmak: "*Umduk, bekledik, düşündük. Hangi şey umduğumuza uygun düştü?*" -Y. K. Karaosmanoğlu. **uygun gelmek**

1. yakışmak, yaraşmak; 2. elverişli olmak; 3. uymak: "*Bu, bizim kızın yaradılışının, ablamın koyduğu yeni töreye uygun gelmeyiştir.*" -M. Ş. Esendal. **uygun görmek** yakışır, yaraşır görmek, elverişli bulmak: "*İşte Ahmet Kerim, ilk bakışında Ömer Beyefendinin bu eserini yırtıp sepete atmak üzere iken bu ihtimale dayanarak onun gazeteye konulmasını uygun görmüştü.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. **uygun olmak** 1. bağdaşmak: "*Doğru oraya gitmiş olsaydınız herhâlde uygun olurdu.*" -S. F. Abasıyanık. "*Yürütme yetkisi ...kanunlara uygun olarak kullanılır.*" -Anayasa. 2. sakincaı görülmemek: "*...meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kamundaki istisnalar saklıdır.*" -Anayasa. ***uygun adım, uygun katmanlaşma**

Uygunsuz sif. 1- Uygun olmayan, uymayan, muvafık olmayan. 2- Münasip olmayan, layık

olmayan, yakışmayan. || [TS.uygunsuz] s. 1. Uymayan, yakışık almayan, yaraşmayan, münasebetsiz: "Uygunsuz dediğim vak'aldan biri bir salon oyunu yüzünden çıkmıştır." -R. N. Güntekin. 2. Kötü davranışlarda bulunan, çirkin hareketleri olan: "Birtakım uygunsuz, meymenetsiz heriflerle geziyormuş." -H. Taner. *uygunsuz kadın

Uygurca sıf. ve zar. Uygur Türkçesi'nde. || [TS. Ø]

Uyumuş sıf. Uykuya varmış.// mec. Gaflet içinde olmak, uykuda olmak, dünyadan habersiz olmak. || [TS. Ø]

Uyuşmaz sıf. Birbiri ile uyuşmayan, uygun olmayan, birbirine uymayan, birbirine zıt olan; birlikte olamayan. || [TS. Ø]

Uyuşuğ sıf. Uyuşmuş durumda bulunan, duyma kabiliyetini yitirmiş. || [TS.uyuşuk] s. 1. Duymaz ve hareket edemez duruma gelmiş, uyuşmuş. 2. mec. Gevşek, tembel, sünepe, uyuntu: "Terli, sıcak, uyuşuk vücudu, yatağın çukuruna yapışmış, kımıldamıyor bile." -P. Safa.

Uzağ sıf. ve zar. 1- Mesafe, mekan bakımından yakın olmayan, ırak.// Çok uzun.//Uzaktan görünen, uzakta olan.// U-zaktan gelen, uzaktan duyulan. 2- Zaman, vakit olarak yakın olmayan, hâldeki zamandan çok önce olan, geçmiş zamanda olmuş, o zamana ait olan.// Uzun bir zaman sonra olacak olan. 3-mec. Bir şey konusunda düşünmemegi, bir şey niyetinde, kastında, arzusunda olmamayı bildirir. 4- mec. Yabancı, özge, yad olmayan. 5- Uzağda zar. Uzak yerde, uzaklarda, uzak mesafede. 6- Uzağdan zar. a- Uzak mesafeden, uzak yerden, uzaklardan, b- Yandan, kenardan. 7- Uzağlar a- Uzak yerler, mesafeler, mekanlar, b- Uzak ülkeler, diyarlar. Uzağ durmağ (gezmek) Yaklaşmamak, yakınlık göstermemek, ilişki kurmamak. Uzağ düşmek Birbirinden çok uzak düş-mek, uzakta kalmak, uzakta olmak. U-zağ kaçmağ Yaklaşmamak, yakınlık göstermemek, yabancı gibi hareket etmek. Uzağ (uzağa) gétmek mec. Haddini aşmak, konuşmasında, hareketinde aşırıya kaçmak. Uzağ göhüm Kökü bir nesle, ecdada gidip çıkan, ancak sonradan gittikçe nesil olarak uzaklaşan akraba, uzak akraba. Uzağ keçmiş Kadim veya hâlden çok çok eski devir zaman. Uzağ olmağ a- Uzaklaşmak, ilişki ku-ramamak. b- Emir şeklinde Uzağ ol(un) Defol(un), uzaklaş(m), yaklaşma(yan) anlamında. Uzağ olsun Arzu edilmeyen, istenmeyen, zararlı, kötü, belalı bir şey, olay için kullanılır. Uzağ salmağ Uzaklaştırmak. Uzağdan baxmağ Seyirci gibi bakmak, seyirci kalmak, karışmamak. Uzağa buraxmağ Tehir etmek, daha sonraya bırakmak, daha geç bir zamana bırakmak.

Uzağa gétmek Hayatta başarı kazanmak, ilerlemek, artmak, bü yümek, gelişmek Uzağa gétmek lazım deyil Elde olan, hazırda olan, göz önünde olan bir şey hakkında konuşurken söylenir. Uzağı görmek Geleceği, gelecekte olabilecek şeyleri, olayları önceden tahmin etmek, düşünmek. || [TS.uzak] s. 1. Gidilmesi çok süren, çok ötelelerde bulunan, ırak, yakın karşıtı: "Muallâ, uzaklardan bir ses duyar gibi oldu." -P. Safa. 2. Arada çok zaman bulunan: Uzak bir gelecekte neler olacağı bilinmez. 3. Eli, gücü veya hükmü yetişmez: O böyle işlerden pek uzaktır. 4. İhtimali az olan: Ben bu işi çok uzak görüyorum. 5. Ayrı, birbiriyle yakın ilgisi olmayan: "Ne iyi!Sizinle birlikte uzak şeylerden bahsedebileceğiz." -P. Safa. 6. is. Uzak yer: Fazla uzağa gitme. uzak durmak yaklaşmamak, karışmamak. uzak düşmek uzak olmak, uzak bulunmak: "Ben uzak düşmemeye çalışır, karşılarında bir yere ilişirdim." -Y. Z. Ortaç. uzağı görmek ileride ne olacağını kestirmek. uzaklara gitmek · mec. 1. konudan ayrılmak; 2. gözleri dalmak, dalıp gitmek. uzaktan 1. uzak yerden: "Merak bu ya, bir gün uzaktan seyredeceğim bizim takımı." -Y. Z. Ortaç. "Uzaktan Çamlıca ve Kâğıthane tepeleri bir ökse gibi yemyeşil, bizi kendisine çekiyordu." -R. H. Karay. 2. uzak olarak. uzaktan bakmak (veya seyirci kalmak) seyirci gibi davranıp karışmamak. uzaktan merhaba yakın ahablık bulunmadığını veya istenmediğini anlatır. *uzak akraba, uzak benzeşme, uzak benzeşmezlik, Uzak Doğu, uzak göçüşme, uzak görüşlü, uzak görüşlülük, uzak metatez, uzaktan uzağa, uzaktan yakından

Uzağgören sıf. Bir şeyin sonunu, neticesini önceden görmeği bilen, basiretli, uzak görüşlü.// Tedbirli, ihtiyatlı. || [TS. Ø],{TS.→uzak görüşlü}

Uzağ-uzağ sıf. Çok uzak. || [TS. Ø]

Uzağvuran sıf. Uzun menzilli (silah). || [TS. Ø]

Uzun sıf. 1- Uçları arasındaki mesafe çok olan, boyu fazla olan, kısa olmayan, uzun boylu olan. 2- Uzun süren, uzun müddet devam eden. Uzun sürmek (çekmek) Uzun müddet devam etmek, çok sürmek.// Sürekli, devamlı, ardı ar kası kesilmeyen.// zar. Ardı arkası kesilmeden devamlı. 3- Gereğinden fazla, tafsilatlı. 4- mec. Bitmeyen, halledilmesi zor, hemen yapılmayan, halledilmeyen; zor, yorucu. 5- Uzununu a- uzunluğu, boyu,b.....boyunca,..... devamınca..... uzunluğunda. İl uzununu Yıl boyunca. İller uzununu Yıllarca. Uzun sözün kısası özet olarak. Uzun.... Birleşik sözlerin uzunluk bildiren birinci kısmı (uzunbıgı: Uzun bıyıklı vs.). || [TS.uzun] s. 1. İki ucu arasında fazla uzaklık

olan. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan; çok süren: "*Uzun dualardan sonra bana denizcilik hayatını anlatmaya başladı.*" -R. N. Güntekin. "*Uzun ince bir yoldayım / Gidiyorum gündüz gece.*" -Âşık Veysel. 3. zf. Ayrıntılı, derinlemesine: "*Uzun düşündüğünü unuttuğu ve düşüncelerinin yönünü kaybettiği bir anda yemeğe çağırdılar.*" -H. E. Adıvar. **uzun etmek** 1. tartışmayı sürdürmek: "*Pek canım istiyor, uzun etme!*" -P. Safa. 2. aşırı gitmek. **uzun kulaktan haber almak** uzaktan uzağa haber almak. **uzun lâfın** (veya **sözün**) kisası kısacası, özet olarak: "*Uzun lâfın kisası, eleştirmeci okuyucuya faydalı, edebiyata faydalı bir yazıcıdır.*" -S. F. Abasıyanık. **uzun oturmak** · *hık*. 1. uzanarak oturmak, yarı yatmış durumda oturmak; 2. şaka yatmak. **uzun araç, uzun atlama, uzun bacaklılar, uzun boylu, uzunçalar, uzun çizgi, uzun dalga, uzun diş, uzun don, uzun etek, uzuneşek, uzun far, uzun hava, uzun hayvan, uzun hece, uzun hikâye, uzun kafalı, uzun kulaklı, uzunkuyruk, uzunkuyruk, uzun levrek, uzun ömürlü, uzun öykü, uzun sesli, uzun uzadıya, uzun ünlü, uzun vokal, uzun yol sürücüsü, uzun yol şoförü*
Uzunayağ(lı) sif. Ayakları uzun olan. || [TS. Ø]
Uzunbaldır(lı) sif. Baldırları uzun ve ince olan. || [TS. Ø]
Uzunbaş(lı) sif. Kafası uzun şekilde olan. || [TS. Ø], {TS. →uzun kafalı}
Uzunbığ(lı) sif. Uzun bıyıklı, bıyıkları uzun olan. || [TS. Ø]
Uzunboğaz(lı) sif. Boğazı uzun olan, uzun boğazlı. || [TS. Ø]
Uzunboy(lu) sif. Boyu uzun olan, uzun boylu. || [TS.uzun boylu] s. 1. Boyu uzun olan. 2. *mec.* Uzun süre: "Uzun boylu bekledikten sonra ağzında bir kehribar ağızlıkla, üstüne bir ipekli yatak pijaması giymiş bir hanım karşısına çıktı." -S. F. Abasıyanık. "Karakolda uzun boylu sıkıştırdılar." -S. F. Abasıyanık. 3. *mec.* Derinlemesine, ayrıntılarıyla.
Uzunboyun sif. Boynu uzun olan. || [TS. Ø]
Uzunburun¹ sif. Burnu uzun olan, uzun burunlu. || [TS. Ø]
Uzunbuynuz(lu) sif. Buynuzları uzun olan, uzun buynuzlu. || [TS. Ø]
Uzunca sif. Çok uzun. || [TS. Ø]
Uzundalğalı sif. Dalgaları çok uzun olan.// Uzun dalgası olan (radyo vs.). || [TS. Ø]
Uzundanışan sif. Çok konuşan, geveze, çenesi düşük. || [TS. Ø], {TS. →boşboğaz, geveze}
Uzundraz sif. kon. Boyu çok uzun olan, uzun boylu, zayıf ve biçimsiz derecede uzun olan. || [TS. Ø]
Uzunetek(li) sif. Eteği uzun olan, uzun etekli. || [TS. Ø]

Uzunğanad(lı) zool. 1- sif. Kanatları çok uzun olan, uzun kanatlı. 2- is. Uzun kanatlı kuşlar grubu. || [TS. Ø]
Uzungerden(li) sif. Gerdanı, boynu, boğazı uzun olan. || [TS. Ø]
Uzunğıç(lı) sif. Ayakları, bacakları uzun olan, uzun bacak. || [TS. Ø]
Uzunğılça(lı) sif. bak. **Uzunğıç(lı)**. || [TS. Ø]
Uzunğol(lu) sif. Uzun kollu, kolları uzun olan. || [TS. Ø]
Uzunğövdeli sif. Gövdesi uzun olan. || [TS. Ø]
Uzunğulağ 1- sif. Kulakları uzun olan, uzun kulaklı. 2- is. Merkep, eşek. || [TS. Ø]
Uzunğunc sif. Uzun konçlu, konçları uzun olan. || [TS. Ø]
Uzunğuyruğ(lu) sif. Kuyruğu uzun olan, uzun kuyruklu. || [TS. Ø]
Uzunkirpik(li) sif. Kirpikleri uzun olan, uzun kirpikli. || [TS. Ø]
Uzunladıcı sif. Uzun yapan, uzunluğunu fazlalaştırın. || [TS. Ø]
Uzunlifli sif. Lifleri uzun olan, uzun lifli. || [TS. Ø]
Uzunlüle sif. Uzun namlulu, namlusu uzun olan. || [TS. Ø]
Uzunmüddetli sif. Uzun süren, uzun müddet devam eden, uzun sürmeği göz önüne alan; uzun zaman için verilmiş. || [TS. Ø], {TS. →uzun ömürlü}
Uzunömürlü sif. 1- Ömrü uzun olan, çok yaşamış, uzun ömür sürmüş. 2- Uzun müddet çalışabilen, çok süren, devam eden. || [TS.uzun ömürlü] s. Yaşadığı süre çok uzun olan.
Uzunsaç(lı) sif. Saçları uzun olan, uzun saçlı, saçlarını uzatmış kimse. || [TS. Ø]
Uzunsığgal(lı) sif. Uzun sakallı, sakalları uzun olan. || [TS. Ø]
Uzunsifet(li) sif. Suratı uzun, uzun suratlı. || [TS. Ø]
Uzunsov sif. Biraz uzun, uzunca, uzun görünümde. || [TS. Ø]
Uzunsüren sif. Çok süren, uzun müddet devam eden; uzun süreli, devamlı. || [TS. Ø], {TS. →devamlı, sürekli}
Uzunteher sif. Biraz uzun; uzun görünümlü. || [TS. Ø]
Uzun-uzadı sif. ve zar. Çok uzun, uzun uzadıya. || [TS. Ø]
Uzun-uzun sif. ve zar. Çok uzun. || [TS. Ø]
Uzunyarpağ(lı) sif. bot. Yaprakları uzun olan, uzun yapraklı (bitki). || [TS. Ø]

Ü

Üç sıf. İkidenden sonra, dördten önceki sayı. || [TS.üç] *is.* 1. İkidenden sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 3, III, gibi. 2. s. İkidenden bir artık olan. **üç adım, üçayak, üç aylar, üç aylık, üç beş, üç beyaz, üç bir, üç birlik kuralı, üç boyutlu, üç buçuk, üç budak, üç buutlu, üç çatal, üç çeyrek, üç dört, üç durum yasası, üç düzlemli, üç etek, üç hâl kanunu, üç iki, üçkâğıt, üç nokta, üç parmaklı, Üçkardeş, üç kat, üçtaş, üçteker, üçten dokuza üç aşağı beş yukarı* yaklaşık olarak, az bir farkla: "*Üç aşağı beş yukarı anlaştık sayılır.*" -S. F. Abasıyanık. *üç aşağı beş yukarı dolaşmak* kararsızlık içinde gezip durmak. *üç buçuk atmak* · *argo* çok korkmak. *üç günlük ömür* ömrün kısalığını anlatır. (*iş*) *üç nalla bir ata kaldı bk. işi üç nalla bir ata kaldı. üç otuzunda çok yaşlı (insan). üçe beşe bakmamak* · fiyat üzerinde küçük farkları önemsememek. *üçler yediler kırklar* · halk inançlarında yaşayan ermişler topluluğu.

Üçadamlığ sıf. Üç kişilik, üç kişi için ayrılmış. || [TS. Ø]

Üçarşınlığ sıf. Üç arşın uzunluğunda olan. || [TS. Ø]

Üçatlı sıf. Üç at koşulmuş, üç koşulan, bağlanan. || [TS. Ø]

Üçatomlu sıf. Üç atomdan oluşan. || [TS. Ø]

Üçayağlı 1- sıf. Üç ayağı olan. 2- bak. **Üçayağ**. || [TS. Ø]

Üçaylığ sıf. 1- Üç ay için yapılmış, üç aylık zaman göz önünde tutulmuş veya üç ay içinde olmuş çeyreklik. 2- Üç aylık olan, yaşı üç ay olan, üç ay önce doğmuş. || [TS. Ø]

Üçbarmağlı sıf. Elinde veya ayağında üç parmağı olan üç parmaklı. || [TS.üç parmaklı] *s. zool.* Bir ayağında üç parmak bulunan (hayvan).

Üçbaşı sıf. Üç başı, tepesi olan. || [TS.üç başlı] *s. Üç başı* olan.

Üçbendli sıf. edeb. Üç bentten, kıtadan, bölümden oluşan şiir. || [TS. Ø]

Üçbeş sıf. Birkaç. || [TS.üç beş] *s. Nicelik yönünden az: "Kalabalık, verdiği üç beş kurşun karşılığını fazlasıyla alarak dağıldı halk evi bahçesinden."* -N. Cumalı. "*İhtiyarın ona yasakladığı üç beş şeyden birisi de bu idi.*" -T. Buğra.

Üçce sıf. Sadece üç tane. || [TS. Ø]

Üçcergeli sıf. 1- Üç sıralı, üç sıra oluşturan. 2- Üç sıralı tohum ekmek için kullanılan. || [TS. Ø]

Üçcildli sıf. Üç ciltten oluşan, üç ciltlik. || [TS. Ø]

Üççarxlı sıf. Üç tekerleği olan, üç tekerlekli. || [TS. Ø]

Üçdebir sıf. Bir şeyin üçte biri, üçte birlik kısmı. || [TS. Ø]

Üçdefelik sıf. Üç seferde, defada yapılan, icra edilen. || [TS. Ø]

Üçdilli sıf. Üç dil bilen, üç dili kullanmasını bilen.// Üç dilde tertiplenmiş. || [TS. Ø]

Üçdişli sıf. Üç dişi olan. || [TS. Ø]

Üçdorlu sıf. Üç direği olan, üç direkli, (gemi vs.). || [TS. Ø]

Üç-dörd sıf. Birkaç, üç veya dört. || [TS.üç dört] *s. Birkaç: "Ergun, poker oynasa bile, her gün üç dört saatini okumaya ayırıyordu."* -N. Cumalı.

Üçdüyme(li) sıf. 1- Üç düym uzunluğunda olan. 2- Üç düğmesi olan (elbise). || [TS. Ø]

Üçem sıf. ve zar. mah. Bir seferde üç (yavru doğuran koyun vs.). **Üçem-üçem** bak. **Üç-üç**. || [TS. Ø]

Üçesrlik sıf. Üç asırlık tarihi olan, üç asırlık, üç asır süren. || [TS. Ø]

Üçfaizli sıf. 1- Bir şeyin yüzde üçünü oluşturan, meydana getiren. 2- Yüzde (3) gelir getiren. 3- Birleşiminde yüzde üç (% 3)'lük herhangi bir maddenin karışımı olan. || [TS. Ø]

Üçfazlı sıf. elekt. Üç safhalı değişik cereyanla ilgili olan, ona bağlı olan. || [TS. Ø]

Üçğapılı sıf. Üç kapısı olan. || [TS. Ø]

Üçğat(lı) sıf. 1- Üç katı, mertebesi olan. 2- Birbiri üzerinde üç kat olan. || [TS.üç katlı] *s. Üç katı* olan.

Üçgédişli sıf. spor. Üç hamlede biten. || [TS. Ø]

Üçğepiklik sıf. Üç kapık değerinde olan.//*is.* Üç kapıklık metal para. || [TS. Ø]

Üçgöz(lü) sıf. Üç odalı, üç odası olan. || [TS. Ø]

Üçğuşe(li) sıf. Üç köşesi olan, üç köşeli. || [TS. Ø]

Üçgül sıf. Üç köşeli, üç açılı.// *is.* Güçgen. || [TS. Ø]

Üçgünlük sıf. Üç gün süren, üç gün devam eden veya üç günlük zaman isteyen.// Üç gün yeten. || [TS. Ø]

Üçhécalı sıf. Üç hecesi olan. || [TS. Ø]

Üçhedli sıf. Üç istemli. || [TS. Ø]

Üçheftelik sıf. Üç hafta devam eden, üç hafta süren.// Üç hafta yeten. || [TS. Ø]

Üçhisseli sıf. Üç bölümden oluşan. || [TS. Ø]

Üçillik sıf. 1- Üç yıl süren, üç yıl devam eden.// Üç yıllık olarak tanzim edilmiş. 2- Üç yaşında olan. 3- Üç yıldan kalma, üç yıl Ömrü olan. || [TS. Ø]

Üçkilométrlik sıf. 1- Üç kilometre uzunluğunda olan, uzaklığı üç kilometre olan. 2- coğ. Üç kilometre ölçekli. || [TS. Ø]

Üçaylı sıf. 1- Üç tabakadan oluşan, üç tabakalı, katlı. 2- Üç katlı. || [TS. Ø], {TS. → üç katlı}

Üçlük 1- bak. Üçmanatlık 1. anlamda. 2-is. iskambil kağıdında üçlü. 3- sıf. Üç numaralı. 4- is. Üç çalgıdan oluşan müzisyenler grubu. // Üç kişilik orkestra. 5-Is. Bir iş için üç kişiden oluşturulmuş komisyon. || [TS. üçlük] s. 1. Üç tanesi bir arada bulunan, üç tane alabilen, üç taneden oluşmuş. 2. is. ve s. sp. Basketbolda ceza alanı dışından atılan topun potaya geçirilmesi sonucu kazanılan üç puan değerindeki atış.

Üçmanatlık 1- is, Üç manatlık kağıt para. 2- sıf. Üç manat değerinde olan. || [TS. Ø]

Üçmechullu sıf. mat. Üç bilinmeyenli. || [TS. Ø]

Üçmenzilli sıf. bak. Üçotağlı. || [TS. Ø]

Üçmertebe(li) sıf. Üç katlı, üç katı olan. || [TS. Ø], {TS. → üç katlı}

Üçmilli sıf. Üç çizgi çizilmiş, üç çizgili. || [TS. Ø]

Üçminlik sıf. Sayısı üç bin olan, üç binden oluşan. || [TS. Ø]

Üçmilyonluk sıf. Üç milyondan oluşan. || [TS. Ø]

Üçmotorlu sıf. Üç motoru olan, üç motorla çalışan. || [TS. Ø]

Üçneferlik sıf. bak. Üçadamlık || [TS. Ø]

Üçohlu sıf. Üç milli olan. || [TS. Ø]

Üçotağlı sıf. Üç odası olan, üç odalı. || [TS. Ø]

Üçölçülü sıf. 1- Üç ölçüsü olan (uzunluk, en, yükseklik). 2- muş. Üç ritmik ölçüden oluşan. || [TS. Ø]

Üçpencereli sıf. Üç penceresi olan. || [TS. Ø]

Üçperdeli sıf. Üç perdeden oluşan, üç bölümden meydana gelen. || [TS. Ø]

Üçpilleli sıf. 1- Üç basamaklı, üç basamağı olan. 2- Üç bölümden, üç basamaktan oluşan. || [TS. Ø]

Üçplanlı sıf. Üç plânı, üç tarafı olan; üç plânda yerleştirilmiş. || [TS. Ø]

Üçpudluk sıf. Üç pud ağırlığında olan.// is. Üç pud ağırlığındaki ölçü taşı (1 pud: 16.4 kg.). || [TS. Ø]

Üçreğimli sıf. Üç rakamdan oluşan, üç rakamlı. || [TS. Ø]

Üçrenkli sıf. Üç renkten oluşan veya üç renkli kısımdan oluşan. || [TS. Ø]

Üçsaatlık sıf. Üç saat süren veya sürmüş, üç saatlik zarnan isteyen. || [TS. Ø]

Üçsesli sıf. muş. Üç sesle söylenen, üç ses için bestelenmiş. || [TS. Ø]

Üçsimli sıf. muş. Üç telli. || [TS. Ø]

Üçsınıflı sıf. esk. Üç sınıftan oluşan (okul), üç sınıflı. || [TS. Ø]

Üçtaktlı sıf. muş. Üç ölçülü, üç ölçülük süren. || [TS. Ø]

Üçtarlalı sıf. Üç tarlalık esasına dayanan. || [TS. Ø]

Üçterefli sıf. Üç tarafın katılımı ile olan, üç taraf için de mecburi olan; karşılıklı. || [TS. Ø]

Üçtinli sıf. Üç yüzlü, taraflı (süngü vs.). || [TS. Ø]

Üçtonluk sıf. Üç ton ağırlığında yük taşıyan.// Üç ton ağırlığında olan.//Üç ton tutan, alan. || [TS. Ø]

Üçyıldız(lu) sıf. Üzerinde üç tane yıldız nişanı olan. || [TS. Ø]

Üçüncü sıf. Üç sayı sıfatının sıra şekli, sırada ikinciden sonra gelen. || [TS. üçüncü] s. Üç sayısının sıra sıfatı, sırada ikinciden sonra gelen: "Gelir vergisinin üçüncü taksidini verdik." -B. Felek. "İkinci, üçüncü minicik kadehten sonra kaşlarının düğümü çözüyor, dili çözüyor." -B. R. Eyuboğlu. *üçüncü çağ, üçüncü dünya ülkeleri, üçüncü kişi, üçüncünün olmazlığı

Üçüzlü sıf. Üç yüzlü olan. || [TS. Ø]

Üçvalentli sıf. kim. Üç değerli, bir kimyevi elementin üç atom veya grupla birleşebileceğini gösterir. || [TS. Ø]

Üçverstlik sıf. Üç verst uzunluğunda olan; (bir verst:1,06 km.). 2- Üç verst ölçekli (harita vs.) || [TS. Ø]

Üçyarpağ sıf. bot. Nemli yerlerde ve akar suların kenarlarında biten bir ot, bitki, yonca. || [TS. Ø]

Üçyaşlı sıf. Üç yaşında olan. || [TS. Ø]

Üçyerli sıf. Üç kişilik yeri olan. || [TS. Ø]

Üçzirveli sıf. Üç zirvesi, tepesi olan (dağ). || [TS. Ø]

Üfunetli sıf. Kötü koku yayan, pis kokulu. || [TS. ufunetli] s. Ufuneti olan.

Üfüği sıf. ar. Ufuk çizgisine paralel olan, ufki. || [TS. Ø], {TS. → yatay}

Ülvi sıf. ar. 1- Yüce, kutsal, yüksek. 2-klas. Maddi olmayan, manevi, ruhani. || [TS. ulvî] s. esk. Yüce: "Doktor Hikmet, o vakit tabiatın bu ulvî manzarası karşısında sarsılarak biraz hakikate gelir gibi oldu." -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Gökle ilgili olan, semavî.

Ümde sıf. ar. En önemli, asıl, başlıca, birinci, dayanılacak şey, esas alınacak şey. || [TS. Ø], {TS. → asıl}

Ümidli sıf. 1- Bir işin iyi neticeleneceğine ümidi olan, ümit veren; ümit verici. 2-Ümit edilebilen, inanılan, itimat edilen. || [TS. ümitli] s. 1. Umutlu: "Silâhsızdık, vasıtasızdık, tarafsızdık; fakat sırf ümitli idik." -R. E. Ünaydın. 2. Verim beklenen: "O sene bu civarların en ümitli tarlaları nihayet bire dört verdi." -M. Ş. Esenal.

Ümitsiz sıf. ve zar. 1- Hiçbir ümit vermeyen, ümit edilmeyen. 2- Ümidini yitirmiş, ümitsiz.// İyileşmesine, kurtulmasına ümit olmayan, çaresiz. || [TS. ümitsiz] s. Umutsuz: "Ümitsiz

bir tavırla gazetelerini yatağının üstüne fırlattı."

-Y. K. Karaosmanoğlu.

Ümidvéren sıf. 1- Beslenen ümidi boşa çıkarmayacak, gelecekte büyük bir insan olacağına ümit beslenen, geleceği parlak olan.

2- Ümit ifade eden, ümitli. || [TS. Ø], {TS.→ümitli}

Ümmi sıf. ar. 1- Anasından nasıl doğmuşsa öyle kalmış. 2- Okuma yazma bilmeyen, cahil. 3- Doğuştan (alim). || [TS.ümmî] s. esk. Okuyup yazması olmayan: "*Bazıları ümmi olan bu kadınların ağırlığı cidden şaşılacak şeydi.*"- A. Ş. Hisar. "*Ha onun elinde yün, ha ümmî adamın elinde gazete!*"- H. Taner.

Ümumbeşeri sıf. ar. Bütün insanlara, insanlığa has olan, ait olan, bütün insanlar için önemli olan. || [TS. Ø], {TS.→evrensel}

Ümumi sıf. ar. 1- Genele, herkese ait olan; her şeyi, herkesi içine alan, kucaklayan, saran, kavrayan.// Herkese, her şeye has olan, şamil olan. 2- Herkese veya birkaçına ait, beraber kullanılan; müşterek, ortak. **Ümumi yatağxana** Genelde bir yerde çalışan veya bir okulda okuyanların kaldıkları bina, yurt. 3- Başkası ile aynı, benzer olan, başkası (başkaları) ile aynı zamanda olan. 4- Beraber, birlikte kabul edilmiş, alınmış; bütün, tamamen. 5- Bir şeyin esaslarına ait olan. 6- Teferruatına, tafsilatına kaçmadan, başlıca özelliklerini kavrayan. **Ümimi dil tapmağ** Karşılıklı olarak anlaşmaya nail olmak, birbiriyle anlaşmak, aynı karara varmak. **Ümumi iclas (yığıncağ)** Herhangi bir idareye, teşkilata vs. mensup kimselerin katıldığı toplantı. **Ümumi tahsil** Genel tahsil, özel ihtisas, uzmanlığı göz önünde tutmayan tahsil şekli. || [TS.umumî] s. Genel. **umumî af, umumî coğrafya, umumî efkâr, umumî heyet, umumî kâtip, umumî kongre, umumî vekâletname*

Ümummilli sıf. ar. Bütün bölge için genel olan, bütün millete ait olan. || [TS. Ø]

Ümumtehsil sıf. ar. Özel değil de genel tahsil veren. || [TS. Ø]

Ünsiyyetli sıf. İnsanlarla kısa zamanda iyi ilişkiler kurabilen; sıcak kanlı. || [TS. Ø], {TS.→sempatik, sıcakkanlı}

Ünsiyyetsiz sıf. İnsanlarla ilişki kuramayan; soğuk. || [TS. Ø], {TS.→soğuk}

Ünyetmez sıf. Çok uzak; çok uzak olduğu için ses de gidip ulaşmayan. || [TS. Ø]

Ürekaçan sıf. Ferahlık veren, iç açan, sevindiren. || [TS. Ø], {TS.→ferahlatıcı}

Ürekaçıcı sıf. bak. **Ürekaçan**. || [TS. Ø], {TS.→ferahlatıcı}

Ürekaltı sıf. anat. kalbin altında olan. || [TS. Ø]

Ürekbir sıf. Çok yakın, samimi. || [TS. Ø], {TS.→can ciğer, samimî, sıkı fıkı}

Ürekbulandıran sıf. bak. 1- Mide bulandıran. 2- mec. Nefret uyandıran, kötü, hoş gitmeyen, iğrenç. || [TS. Ø], {TS.→iğrenç, kötü}

Ürekbulandırıcı sıf. bak. **Ürekbulandıran**. || [TS. Ø], {TS.→iğrenç, kötü}

Üreklendirici sıf. Yüreklendiren, cesaret veren, cesaretini artıran, manevi güç veren. || [TS. Ø]

Ürekli sıf. Cesur, korkusuz, yiğit. || [TS.yürekli] s. Tehlikeyi korkusuzca karşılayan, koçak, cesaretli, cesur: "*Fakat onlar da aralarında hiçbir delikanlıyı ona eş olabilecek kadar yürekli bulmuyorlardı.*"-H. E. Adivar.

Üreksixan sıf. 1- İnsanın canını sıkan, can sıkıcı; keder, gam veren. 2- Kalbi sıkan, insana kötü etki eden. || [TS. Ø], {TS.→can sıkıcı, üzücü}

Üreksixıcı sıf. bak. **Üreksixan**. || [TS. Ø], {TS.→can sıkıcı, üzücü}

Üreksindiran sıf. İnsanın kalbini kıran; dokunaklı. || [TS. Ø], {TS.→dokunaklı}

Üreksindirici sıf. bak. **Üreksindiran**. || [TS. Ø], {TS.→dokunaklı}

Üreksiz sıf. ve zar. 1- Korkak, cesaretsiz. 2- Hevessiz, istemeden, gönülsüz. || [TS.yüreksiz] s. Yürekli olmayan, korkak, cesaretsiz, tabansız.

Ürekvarı sıf. Kalp şeklinde olan. || [TS. Ø]

Ürekvéren sıf. Manevi güç veren, teselli eden. || [TS. Ø]

Ürekverici sıf. bak. **Ürekveren**. || [TS. Ø]

Ürekyaxan sıf. Kalbe kötü etki eden, sarsıcı, etkili. || [TS. Ø], {TS.→etkili, sarsıcı}

Üreyeyatan sıf. Kalbe göre olan, beğenilen, cazibeli.// Güzel, hoş, iyi. || [TS. Ø], {TS.→alımlı, cazibeli, güzel, hoş, iyi}

Üreyiaçığ sıf. Kalbindekileri saklamayan, açıp söyleyen, açık yürekli, temiz yürekli, samimi. || [TS. Ø], {TS.→açık yürekli, samimî, temiz yürekli}

Üreyiberk sıf. Taş kalpli, zalim, acımasız. || [TS. Ø], {TS.→acımasız, gaddar, katı yürekli, zalim}

Üreyidağlı sıf. Dertli, kederli, gamlı, yüreğinde kederi, derdi olan. || [TS. Ø], {TS.→dertli, gamlı, kederli}

Üreyidaş sıf. Hiçbir şeyden etkilenmeyen; taş yürekli; merhametsiz, insafsız. || [TS. Ø], {TS.→insafsız, merhametsiz, taş yürekli}

Üreyigeniş sıf. Herkese iyilik eden, yardımsever, alicenap. || [TS. Ø], {TS.→âlicenap, yardımsever}

Üreyiğurdu sıf. Başkasının mutluluğunu istemeyen, her şeyden, herkesten şüphelenen; hain kalpli. || [TS. Ø], {TS.→fesat}

Üreyisınığ sıf. İncinmiş, küskün, kalbi kırık. || [TS. Ø], {TS.→kalbi kırık}

Üreyiyuxa sıf. Yumuşak kalpli, çabuk etkilenen. || [TS. Ø], {TS.→temiz yürekli}

Üreyiyumşağ sif. Yumuşak kalpli, hassas kalpli kimsenin hâli. || [TS. Ø], {TS.→temiz yürekli}

Ürkek sif. Çabuk ürken, korkuya kapılan, her şeyden ürken, ehil olmayan, vahşi tabiatlı.// Ürkeklik, korku ifade eden, bildiren; korkak. || [TS.ürkek] s. 1. Çok ürken: "*Burasını yaramaz çocukların kapatıldığı ceza hücreleri sandığım için ürkererek geri çekiliyorum.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Çekingen: "*Pencerelerden birinin önünde ürkek ve telâşlı durdu; hâlinde darılmış gibi bir şey vardı.*" -A. H. Tanpınar. "*Kız, benzi uçmuş, yarı ürkek, yarı yalvarışlı gülümsüyordu ona.*" -T. Buğra.

Üryan sif. 1- Çıplak. 2- Yaprağı dökülmüş, yapraksız, çıplak (ağaç. ot,vs.). || [TS.üryan] s. Çıplak.

Üslubi sif. ar. Üsluba ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Üstüaçığ 1- sif. Üzeri örtülmemiş, üstü açık olan; damı, kapağı olmayan.// zar. üzerine hiçbir şey örtmeden, üzeri açık o-larak. 2- zar. Açık bir şekilde, açık olarak, saklamadan. || [TS. Ø]

Üstün sif. 1- Benzerlerine, eşlerine göre daha iyi durumda, daha yüksek seviyede, mertebede, kalitede olan.// nicelik ve nicelik olarak daha yüksek, daha elverişli olan. 2- Galip gelen, yenen galip. Üstün gelmek Galip gelmek, yenmek. Üstün tutmağ bak. Üstünlük vermek (Üstünlük)'de. || [TS.üstün(I)] s. 1. Benzerlerine göre daha yüksek bir düzeyde olan, onları geride bırakan: "*Zekâsının işlek, hatasız ve çok üstün olduğumu bir daha anlıyorum.*" -R. H. Karay. "*Bugünden yarına yiyecek ekmeği olmayanlar için para ve mal her şeyden üstündür.*" -R. N. Güntekin. 2. (birine veya bir şeye göre) Nitelik bakımından daha yüksek, daha elverişli olan, faik: "*El elden üstündür ta arşa kadar.*" -Atasözü. "*Beyrut okulu da gerçekten, temiz düzenli ve eski Fransız müessesesinden üstündür.*" -F. R. Atay. üstün bulunmak (veya görmek) bir şeyi veya kimseyi başkasından daha değerli bulmak veya görmek. üstün olmak (veya gelmek) 1. benzerlerinden daha yüksek düzeyde olmak: "*Aşk, hayatın bütün zevklerine üstün gelen ruhanî bir varlıktır.*" -A. Ş. Hisar. 2. Bir kimseden veya bir şeyden daha yüksek, daha değerli olmak: "*Aliço'nun bir gömlek üstün olduğu iyice belirlenmiştir.*" -S. Birsal. üstün tutmak bir kimseye, bir şeye başkasından daha çok değer vermek. * üstün yapım, üstün zekâ

Üstüörtülü sif. 1- Üzeri örtülmüş, kapatılmış, üzeri açık olmayan. 2- mec. Açık olmayan, belirgin olmayan, kapalı, üstü kapalı. || [TS. Ø], {TS.→üstü kapalı}

Üsullu 1- sif. İhtiyatlı, yavaşça, ihtiyatla iş yapan, hareket eden. 2- bak. Üsulluca. || [TS. Ø], {TS.→ihtiyatlı}

Üsyançı 2-sıf. Hoşnutsuzluk, hiddet, gazap ifade eden. || [TS.üsyancı] s. Baş kaldırıcı (kimse), asi

Üşüdücü sif. Üşüten, soğuk, dondurucu. || [TS. Ø]

Ütü sif. Yüzeyden yanmış, azıcık yanmış, yakılmış veya yolunmuş. || [TS. Ø]

Ütülenmiş sif. Ütü yapılmış, ütülenmiş. || [TS. Ø], {TS.→ütülü}

Ütülü sif. Ütü yapılmış, ütülenmiş. || [TS.ütülü] s. Ütülenmiş, ütü ile buruşuklukları giderilmiş: "*Ayağında beyaz, yeni ütülü bir pantolon var.*" -P. Safa.

Ütülsüz sif. Ütü yapılmamış, ütüsü bozulmuş olan, kırışık, buruşuk. || [TS.ütülsüz] s. Ütülenmemiş veya ütüsü bozulmuş: "*Bir gün pantolonunun bir kenarını ütüsüz görmedim.*" -F. R. Atay. "*Ütülsüz ve beli oturmamış pantolonunu çekti.*" -T. Buğra.

Üzbarı sif. Yüz yüze, karşılıklı. || [TS. Ø], {TS.→karşılıklı}

Üzbeüz 1- zar. Yüz yüze, diz dize, karşı karşıya, Üzbeüz gelmek Tesadüf etmek, karşılaşmak, karşı karşıya gelmek. 2- sif. Karşı, ön, mukabil. || [TS. Ø]

Üzegülen sif. İki yüzlü, riyakar; yaltak kimse. || [TS. Ø], {TS.→ikiyüzlü, riyakâr, yaltakçı}

Üzen 1- bak. Üzgüçü. 2- sif. Suyun üzerinde hareket eden, yüzücü. || [TS. Ø]

Üzgöre sif. ve zar. kon. Belli, bilinen, aşikar, açık, açıktan açığa, açık aşikar. || [TS. Ø], {TS.→açık, aşikâr, belli(II)}

Üzgün sif. Takatsiz, yorgun, zayıf. || [TS.üzgün] s. Üzülmüş, üzüntü duymuş, neşesiz, tasalı, gamlı, mağmum, mahzun, melül, mükedder: "*Orada görüp işittiklerimden çok üzgünüm.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. "*O zamana kadar üzgündü, sesi kısılmış gibiydi.*" -T. Buğra.

*üzgün balığı

Üzülü sif. 1- Kaymağı oluşmuş. 2- Yüzü kaplanmış. 3- mec. Yaramaz, afacan, arsız, yerinde duramayan. || [TS.yüzlü] s. 1. Yüzü herhangi bir nitelikte olan: *Güzel yüzlü kız. "Yanında... kapkara yüzlü, bembeyaz dişli, lâkin çirliçiplak olmayan bir de zenci vardı."* -R. H. Karay. 2. mec. Şımartılmış, yüz bulmuş (kimse).

*yüzlü yüzlü

Üzlük is. 1- Bir şeye yüz, kılıf, kapak yapmak için yarayan şey.// sif. Bir şeyin yüzünü kaplamak için yarayan. 2- Yüze takılan süs.// Korumak için yüze takılan şey.// Peçe.// Maske. 3- Ekmeğin yüzüne sürülen yağ vs. || [TS. Ø]

Üzrileyici sif. ve zar. Özür dileyen, özür dileyerek. || [TS. Ø]

Üzrlü sif. ve zar. Sebebi kabul edilebilen, sebebi olan. || [TS.özürlü] s. 1. Özrü olan. 2. Eksiklik, sakat veya kusuru olan, defolu: *Özürlü kumaş.*

Üzrsüz sıf. ve zar. Sebepsiz, özürsüz. || [TS.özürsüz] s. 1.Özrü olmayan. 2. zf. Özrü olmaksızın: *Özürsüz geç kalanlar.*

Üzsüz sıf. 1- Kaymağı alınmış/ 2- Yüzü, astarı olmayan, kılıfı olmayan..3- mec. Utanmaz, yüzsüz. || [TS.yüzlü] s. 1. Yüzü herhangi bir nitelikte olan: *Güzel yüzlü kız. "Yanında... kapkara yüzlü, bembeyaz dişli, lâkin çırılçıplak olmayan bir de zenci vardı."* -R. H. Karay. 2. mec. Şımartılmış, yüz bulmuş (kimse). *yüzlü yüzlü*

Üzüaçığ zar. ve sıf. Yüzünü peçe ile örtmemiş; çarşafsız, peçesiz. || [TS. Ø], {TS.→peçesiz}

Üzüağ sıf. Şerefli, alnı açık, onurlu, doğru namuslu, utanılacak bir fiili olmayan. || [TS.yüzü ak] s. Suçu ve utanılacak bir durumu olmayan.

Üzüaşağı sıf. ve zar. 1- Gittikçe aşağı doğru meyleden, yönelen, yukarıdan aşağı doğru. 2- İrmakta suyun akıp gittiği taraf. || [TS. Ø]

Üzüboz sıf. Utanmaz, kaba, edepsiz, nezaketsiz. || [TS. Ø], {TS.→edepsiz, kaba, nezaketsiz, utanmaz}

Üzücü¹ sıf. 1- bak. **Üzgüçü**. 2- Yüzen, suyun üzerinde duran, hareket eden. || [TS. Ø]

Üzücü² sıf. İnsanın takatini kesen; yorucu. || [TS.üzücü] s. Üzüntü veren: *Üzücü bir durum.*

Üzüdönük sıf. ve zar. Yakınlarına, arkadaşlarına sırt çevirmiş, onlarla alâkasını kesmiş, dönek, hain. || [TS. Ø], {TS.→dönek, hain}

Üzüğara sıf. ve zar. Utanılacak durumu, kabahati, suçu olan; mahcup. || [TS.yüzü kara] s. Utanacak bir durumu olan.

Üzüğırığı sıf. 1- Yüzünü tıraş etmiş veya yüzünde tüy olmayan. 2- Eskiden yüzünü tıraş eden aydınlara verilen aşağılayıcı ad. || [TS. Ø], {TS.→tırışlı}

Üzügülmez sıf. Suratı asık, hiçbir zaman yüzü gülmeyen, asabi.// mec. Kederli, gamlı. || [TS. Ø], {TS.→asık suratlı, somurtkan, yüzü asık}

Üzükvarı sıf. Yüzük şeklinde olan; halka. || [TS. Ø]

Üzüntülü sıf. İnsanı üzen, kederlendiren, acı veren; takatten düşüren, yoran.// Hazin, gamlı, kederli. || [TS.üzüntülü] s. 1. Üzüntüsü olan, acılı, müteessir: *"Ara sıra, saate üzüntülü bir göz atıyordu."* -P. Safa. 2. Üzüntü veren: *"Onu güldüren ve bizi ağlatan bu uzun ve üzüntülü oyun feleğin sabrını tüketti."* -Y. K. Beyatlı.

Üzüörtülü sıf. Yüzü kapalı, yüzü açık olmayan || [TS. Ø].

Üzüsulu zar. kon. Rezil olmadan, kepaze olmadan, henüz kötü bir durumla karşılaşmadan.// is. ve .sıf. Arsız, yüzsüz, her yere burnunu sokan. || [TS. Ø], {TS.→arsız, yüzsüz}

Üzüyola sıf. Söz dinleyen , güzel huylu, laf anlayan, söylenen şeyi hemen yapan. || [TS. Ø], {TS.→yumuşak yüzlü}

Üzüyuxa sıf. Söz dinleyen, mahcup tavırlı. || [TS. Ø], {TS.→yumuşak yüzlü}

Üzüyumşağ sıf. Ricayı reddetmeyen, laf dinleyen, insanı kırmayan, her söyleneni yapan, mülayim. . || [TS. Ø], {TS.→yumuşak yüzlü}

Üzvi sıf. ar. 1- Canlı, organik. 2- Hayvan ve bitki organizmalarının bozulması, çürütmesi sonucu oluşan, organik. **Üzvi kimya** Organik kimya. 3- mec. Bir şeyin aslına ait olan, bir şeye ayrılmaz bir biçimde bağlı olan; dahili. 4- Tamı, bütünü meydana getiren parçalardan her biri. || [TS.uzvî] s. Organik. *uzvî kimya

V

Vabeste sıf. far. klas. Bağlı, ilgili, alâkalı. || [TS.vabeste] s. esk. Bağlı: "Düşünmemek, biraz değil birçok içmeye vabeste idi." -Ö. Seyfettin.

Vağif sıf. ar. Bir işte bilgisi, malumatı olan; haberdar, vakıf. **Vağif olmağ** Aşına olmak, vakıf olmak, haberdar olmak, bilmek. || [TS.vâkıf(II)] s. esk. 1. Bilen: "Demirci anladı, ses çıkarmadı, duvardan üç beş halka aldı, sanatına vâkıf bir adam sükûnetiyle değneğe taktı." -M. Ş. Esendal. 2. Bir şeyi vakıf durumuna getiren. vâkıf olmak bilmek, öğrenmek: "Bu dünya ahvaline pek vâkıf olmayan cahillerin gönlünde de aynı üzüntü ve merak var." -P. Safa.

Vağongayırın ssif. ve is. Vagon yapan kimse, vagon yapmakla uğraşan kimse. || [TS. Ø]

Vağongayırma sıf. Vagon yapma sahasına ait olan, onunla ilgili olan. || [TS. Ø]

Vağam sıf. mah. 1- Vaktinde biçilmemiş, vakti çoktan geçmiş (buğday, arpa vs.). 2- Nemden, rutubetten dolayı bozulmuş, dökülecek dereceye gelmiş. || [TS. Ø]

Vağanımış sıf. Haddinden fazla olgunlaşmış, vakti geçmiş, zamanında biçilmemiş veya koparılmamış. || [TS. Ø]

Vahid ar. 1- sıf. Tek, yalnız. 2- sıf. Genel, bir, birleşmiş. 3- is. Aynı cinsli miktarları ölçmek için kabul edilmiş ölçü, burum. 4- is. Bir bütünü meydana getiren şeyin belirli bir özelliğe malik olan özel bölümü, kısmı. || [TS.vahit] s. esk. Bir tek.

Vahimeli sıf. Korku doğuran, türkütcü; dehşetli, korkunç, meş'um. || [TS.vahametli] s. Vahim.

Vahimesiz sıf. Hiçbir korku olmadan; korkusuz, korkmadan. || [TS. Ø], {TS.→korkusuz}

Vaxtamuzd sıf. ar. ve far. İkt. İşe harcanan zamanı göz önünde tutarak ödenen veya hesaplanan. || [TS. Ø]

Vaxtaştrı sıf. ve zar. Belirli zamanlarda, muntazam bir şekilde. || [TS. Ø], {TS.→düzenli}

Vaxtsiz sıf. ve zar. 1- Zamansız, zamanından önce.// Çok erken. 2- Mevsiminden Önce veya sonra meydana gelen, oluşan. 3- Yersiz, geç. || [TS.vakitsiz] s. ve zf. Uygun bir zamanda olmayan, mevsimsiz, zamansız: *Vakitsiz iş. Vakitsiz meyve.* "Vakitsiz öten horozun başını keserler." -Atasözü. "O iyi yürekli adam bu vakitsiz ziyaretimin sebebini önceden bildiği için ..." -Y. K. Karaosmanoğlu.

Vâla sıf. far. klas. Yüksek, âli. || [TS. Ø], {TS.→yüksek}

Valéh sıf. ar. Hayran, meftun, vurgun; hayran olmuş, vurulmuş, meftun olmuş. **Valéh etmek** Hayran etmek meftun etmek.// mec. Mest etmek anlamında. **Valéh olmağ**, **Valéh ğalmağ** Hayran olmak, meftun olmak vurulmak, aşık olmak, sevmek. || [TS. Ø], {TS.→hayran, meftun, vurgun}

Valéhédici sıf. Hayran eden, meftun eden; "güzelliği, zerafeti vs. ile insanı mest eden. || [TS. Ø]

Vanilli sıf. Vanilyalı. || [TS. Ø]

Vannalı sıf. Kuvvetli, kuveti olan. || [TS. Ø]

Var¹ 1- sıf. Mevcut olan, mevcut, vakit. **Var gücü** (güvvesi) ile Bütün gücüyle. 2-is. Varlık, mevcudiyet. **Var olmağ** Mevcut olmak, yaşamak. 3- Vardır, yakındır anlamında tahmini zaman bildirir. 4- **Varam** şeklinde: kon. a- Çok hoşlanıyorum, beğeniyorum, b- Tehdit anlamında, **Var etmek** Yaratmak, meydana getirmek. **Var olsun!** (ini.. Yaşasın, sağ olsun, baki olsun. Ne var, ne yox? Yeni bir şey öğrenmek için sorulan soru. **Oki var** (idi) Gerektiği kadar, istediği kadar; çok, haddinden fazla. || [TS.var] s. 1. Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı: *Var gücüyle çalışmak* 2. is. gr. Sahiplik bildiren olumlu isim cümleleri kurar: *Parası var.* "Rahatsız etmek istemem, hem de işim var." -H. E. Adıvar. 3. is. Elde bulunan her şey: *Bu yolda bütün varını harcadı.* "Elimizden alınan şeyler bütün varımız ve bütün varlığımızdır." -R. E. Ünaydın. "Derhâl bizi aldatan bu adamları tahrik etmek ve buradan çıkıp gitmek vardı." -M. Ş. Esendal. **var** hızıyla olanca hızıyla. **var ol!** yaşa! "*Var ol, Halit ağabey!*" -H. Taner. **var** olmak sağ olmak, yaşamak. **var saymak** (bir şeyin) olduğunu veya bulunduğunu sanmak, farzetmek. **var yok** belli bir ölçüye ya ulaşır ya ulaşmaz; herhangi bir ölçüye, miktara yakın; olduğu bile kuşkulu: "*Ünlü Haçik'in oğlu Nubar, kırk yaşlarında var yok, göbekli ve dazlak.*" -A. İlhan. **vara yoğa** her şeye: "*Üzerine bir sinirlilik hâli geldi. Vara yoğa öfkeleniyor, hiçbir şey ile eğlenemiyor gibiydi.*" -Ö. Seyfettin. **var** etmek meydana getirmek. (birinin) varı yoğu bir kimsenin sahip olduğu her şey: "*Babası ulemadan bir hoca imiş. Varını yoğunu fukaralara dağıtmış.*" -R. N. Güntekin. "*Okulda çocuklar müsamere mi verecekler, aile varını yoğunu döküyor, çocuğunu öyle bir giydirip süslüyor ki...*" -A. İlhan. **varsa ... yoksa** ... başına getirildiği kelimenin her şeyin üstünde tutulduğunu anlatır: *Varsa kızı yoksa kızı, oğlumun yüzüne baktığı yok.*var gücüyle, var kuvvetiyle, varoluş, varsayım, var saymak, varyemez*

Varılmaz sıf. Gidilmesi, varılması mümkün olmayan. || [TS. Ø]

Varid sıf. ar. Gelen, ulaşan; söylenen, olan. **Varid olmağ** Ulaşmak, varmak, girmek, dahil olmak. || [TS. Ø]

Varissiz sıf. Varisi olmayan. || [TS. Ø]

Varlı sıf. Zengin, serveti, malı mülkü olan, refah içinde yaşayan. || [TS. Ø], {TS.→varlıklı, varıl, zengin}

Vasvası sıf. 1- Her şeyden çekinen, öğrenen, şüphelenen. 2- kon. Düzenli olmada aşırıya kaçan, vesvese. || [TS. Ø], {TS.→çekingen, şüpheci}

Vasiteli sıf. Vasıtası olan; bir vasıta ile meydana gelen; doğrudan değil de vasıta ile olan. || [TS.vasitalı] s. 1. Araçlı. 2. Dolaylı: *Vasitalı vergi. *vasitalı vergi*

Vasitesiz sıf. Vasıtası olmayan; doğrudan doğruya, arada hiçbir vasıta olmadan. **Vasitesiz nitğ** Bir kimsenin harfiyen verilen sözleri. **Vasitesiz tamamlıg** Dolaysız tümleş. || [TS.vasitasız] s. 1. Araçsız: *"Silâhsızdık; vasutasızdık; tarafsızdık; fakat sırf ümitli idik."* - R. E. Ünaydın. 2. Doğrudan, dolaysız: *Vasitasız vergi. *vasitasız vergi*

Vayganlı sıf. kon. Asılsız olarak ismi kötüye çıkmış. || [TS. Ø]

Vaylı is. sıf. Heyecanlı, telaşlı, belalı, felaketli. || [TS. Ø], {TS.→belâlı, felâketli, heyecanlı, telâşlı}

Vazeh sıf. ve zar. ar. Açık, aşikar, aydın. || [TS.vazih] s. 1. Açık, aydın, belli. **vazih** olmak açık durumda bulunmak, anlaşılır şekilde görünmek: *"Bir sözü ve bir fikri sevmeniz için onun mutlaka vazih olması lâzım gelmez."* -A. Ş. Hisar.

Vazelinli sıf. 1- Birleşiminde vazelin olan. 2- Vazelin sürülmüş. || [TS. Ø]

Vebalı sıf. tıp. Veba hastalığına yakalanmış. || [TS.vebalı] s. Vebaya yakalanmış olan.

Vecahtli sıf. Güzel, güzel yüzlü. || [TS. Ø], {TS.→güzel}

Vecdli sıf. Coşmuş, sevinçli, neşeli. || [TS. Ø], {TS.→neşeli, sevinçli}

Vecibe sıf. ar. Güzel, alımlı. || [TS. Ø], {TS.→alımlı, güzel}

Vecsiz sıf. Gereksiz, yararsız, değersiz, kıymetsiz, hayırsız, anlamsız. || [TS. Ø], {TS.→anlamsız, değersiz, gereksiz, hayırsız, kıymetsiz}

Ve'dexilaf sıf. ve zar. ar. Vaadini yerine getirmeyen, söz verip yapmayan, üzerine aldığı işi zamanında yapmayan. **Ve'dexilaf çıhmağ** Verdiği sözünü yerine getirmemek. || [TS. Ø]

Ve'deli sıf. 1- Belirli bir zamanı, müddeti olan, süreli. 2- Davetli. || [TS.vadeli] s. Süresi sınırlanmış: *"Kısa ve uzun vadeli hiçbir ödünç*

alma imkânı yoktu." -F. R. Atay. **vadeli hesap, vadeli mevduat, vadeli satış*

Ve'desiz sıf. 1- Belirli bir zamanı, müddeti olmayan; zamanı tayin edilmemiş. 2-bak. **Vaxtsiz**. || [TS.vadesiz] s. Süresi sınırlanmamış. **vadesiz hesap, vadesiz mevduat*

Vefadar sıf. ar. ve far. şair. Vefalı, dostluğuna sadık kimse, sevgisinde sebat e-den. // Dost, sevgili. || [TS. Ø], {TS.→dost, sevgili, vefakâr, vefalı}

Vefalı sıf. Vefası olan, sözünü yerine getiren, sevgi ve dostluğunda sebat eden. || [TS.vefalı] s. Vefası olan, sevgisi geçici olmayan, hakikatli: *"Hatırda kalan şey değişmez zamanla / Ne vefalı komşumuzdun sen Fahriye abla."* -A. M. Dıranas. *"Bazı vefalı ordu subaylarından sızan haberlere göre bu terfilerin hepsi sizin içindir."* -F. R. Atay.

Végétativ sıf. bot. zool. Canlı organizmaların büyümesine ve gıdasına ait olan, onunla ilgili olan. **Végétativ çoخالma** bot. Bitkilerin kendi cinslerinin dışındaki çoğalmaları usulü, yöntemi. **Végétativ nevroz** tıp. Canlı organizmaların büyümesiyle ilgili sinir sisteminin fonksiyonlarının bozulması. **Végétativ sinir sistemi** anat. Sinir sisteminin teneffüs, hazım, kan dolaşımı, salgılama ve maddelerin değişimi ile ilgili şeyleri idare eden bölümü. || [TS. Ø]

Vexim sıf. ar. 1- Güç hazmedilen. 2- Korkulu, ürkütücü. 3- Tehlikeli. || [TS.vahim] s. Ağır, korkulu, çok tehlikeli: *"Siz sağlam bir vücutta mutlaka vahim bir illet bulmak hevesine düşmüşsünüz."* -Y. K. Karaosmanoğlu.

Vehmnak sıf. ar. ve far. Korkak, kuruntuya kapılan, şüpheci. || [TS. Ø], {TS.→evhamlı, korkak, kuruntulu, şüpheci, vehimli}

Vehş sıf. ar. Vahşi, yabani, ehlileşmemiş. || [TS. Ø], {TS.→vahşi, yabanî}

Vehşetefza sıf. ar. ve far. klas. Dehşeti artıran, İnsanı dehşete düşüren. || [TS. Ø]

Vehşetli sıf. Korkunç, dehşetli. || [TS. Ø], {TS.→dehşetli, korkunç}

Vehşi sıf. 1- İlkel; iptidai. 2- İnsanlara öğrenmemiş, ehlileşmemiş (hayvan ve kuşlar). // is. Vahşi hayvan. 3-Yabani, kendi kendine biten. 4- mec. Ürkek, utangaç. 5- mec. İnsansız, ıssız, تنها; insan ayağı deymemiş, insan yaşamayan yer. //Korkunç, heybetli. 6- Azgın, kaba, terbiyesiz. //Kızgın, azgın, coşkun, hiddetli. //Kültürsüz, medeni topluma yakışmayan. [TS.vahşi] s. 1.Yabanî: *"Adada vahşi bir kabile varmış; dikkatli davranalım"* -S. F. Abasıyanık. 2.Güçlü: *"Camları zangırdatan vahşi bir kahkaha attı."* - Ö. Seyfettin. *"Rüzgârın bu vahşi uğultularını dinleyerek ocağın başında oturdum."* - M. Ş.

Esendal. 3 . Kaba, saygısız, uyum sağlayamayan.

Vehşitebiet(li) sıf. ar. Vahşi karakterli, yabani, kültürsüz, kaba. || [TS. Ø], {TS.→kaba, yabanî}

Véktorial sıf. Vektöre ait olan. || [TS. Ø]

Vénéroloji sıf. Zührevi hastalıklarla ilgili, ona ait olan. || [TS. Ø]

Vénoz sıf. anat Toplar damara ait olan veya onların içinde olan. || [TS. Ø]

Verdişli sıf. Alışkanlığı olan, bir şeye alışmış.// Alışkanlık kazanmış, adet edinmiş. || [TS. Ø], {TS.→alışık}

Vereceklî sıf. Borçlu, borcu olan. || [TS.vereceklî] s. 1. Birine vereceği olan, borçlu, alacaklı karşıtı. 2. *mec.* Birinden para yönünden veya iyilik vb. yardımlar görerek borçlanan (kimse), medyun.

Veremli sıf. Vereme yakalanmış. || [TS.veremli] s. Vereme tutulmuş, müteverrim: "... bu gidasızlık sürüp giderse çok veremli göreceğiz." -S. F. Abasıyanık.

Vereseli sıf. Varisleri olan. || [TS. Ø]

Veresesiz sıf. Varisi olmayan, varissiz. || [TS. Ø]

Vérici sıf. Elektromanyetik dalgalarla ses, görüntü veya işaret yayan cihaz, verici. || [TS.verici] s. 1. Veren, verme yanlısı: "*Cahilden kral olur, ama tarihe vesika verici olmaz.*" -A. Gündüz. 2. Çıkar gözetmeksizin her türlü yardımı yapan, esirgemeyen. 3. *is. fiz.* Elektromanyetik dalgalar yardımıyla işaret, ses ve görüntü iletmeye yarayan cihazların genel adı: "*Anten olursa verici istasyonları da kurulabilir.*" -F. R. Atay. 4. *is. tıp* Başkasına aktarılmak üzere kan, doku veya organ veren kimse.

Vérimcil sıf. 1- Bol ürün veren, bereketli. 2- *mec.* Eliaçık, alicenap, yardımsever. || [TS. Ø], {TS.→âlicenap, bereketli, cömert, eli açık, verimli, yardımsever}

Vérimsiz sıf. Verimi iyi veya hiç olmayan, bereketsiz, verimsiz. || [TS.verimsiz] s. Verimi olmayan veya az olan, yetersiz: *Çok verimsiz bir çalışma.*

Vérstlik sıf. Sayılarla kullanılarak bir mesafenin kaç verst olduğunu bildirir. || [TS. Ø]

Vérthâl sıf. Şakuli. || [TS. Ø], {TS.→dikey, şakulî}

Vesaitli sıf. Vasıtaları, vesaiti olan. || [TS. Ø], {TS.→araçlı, vasıtalı}

Vesfegelmez sıf. Tasvir edilmesi mümkün olmayan. || [TS. Ø]

Vesfi sıf. esk. Bir şeyin veya şahsın özel hâl ve niteliğine, vasfına ait olan. **Vesfi analiz** kim. Bir birleşiminin incelenmesi, onun terkiibini

meydana getiren elementlerin belirlenmesi. || [TS. Ø]

Vesîğeli sıf. Vesikası, senedi olan. || [TS.vesikalî] s. 1. Belgesi olan. 2. Genel evde çalışmak için elinde resmî izin kâğıdı bulunan (kadın): "*İki elin kanda olsa gel diyor / Telgrafın / Nasıl unuturum seni ben / Vesikalî yârim.*" -O. V. Kanık.

Vesmeli sıf. Kaşına siyah boya sürülmüş, vesme sürülmüş. || [TS. Ø]

Vesveseli sıf. İstıraplı, heyecanlı, korkulu, endişeli. || [TS.vesveseli] s. İşkilli, şüpheli: "... vesveseli ve daima uyanık olan zekâsı böyle bir gafilete düşmesine asla müsait değildir." -Y. K. Karaosmanoğlu.

Vetendaşlığ is. 1- Bir şahsın belirli bir devletin vatandaşı, yurttaşı olması durumu. 2- sıf. Gerçek vatandaşa ait ve has olan. **Vetendaşlığ hüğüğü** Her vatandaşın sahip olduğu hak. **Vetendaşlığ hüğüğü ğazanmağ (almağ)** *mec.* Herkes tarafından kabul edilmek, benimsenmek. || [TS. Ø]

Vetenli sıf. Vatanı olan. || [TS. Ø]

Vetenperver sıf. ar. ve far. Vatanını çok seven, halkına ve vatanına sadık olan onların yolunda canını feda etmeğe hazır olan kimse. || [TS.vatanperver] s. Yurtsever: "*Böylece ortaya çok faydalı bir eleman, büyük bir vatanperver olarak çıkıyor, bundan da derin bir zevk duyuyordu.*" -T. Buğra.

Vetenpervercesine zar. ve sıf. Vatansevire yakışır bir şekilde, layık şekilde. || [TS. Ø]

Vetensiz sıf. Vatansız, yurtsuz. || [TS.vatansız] s. *huk.* Vatanı olmayan.

Véyl sıf. Avare, işsiz, hiçbir işi olmayan, véyl-véyl zar. Avare avare, başıboş, hiçbir iş yapmayan. || [TS. Ø], {TS.→avare, işsiz}

Vezifeli sıf. Görevli, belirli bir işi, vazifesi, görevi olan. || [TS.vazifeli] s. 1. Ödevli. 2. Görevli: "*Bu sırada vazifeli polisler, şehrin her köşesinde iş başında idiler.*" -H. Taner.

Vezifeprest sıf. ve is. ar. ve far. Vazife seven, büyük bir görev için can atan; kendi makamının yükselmesini, şahsi başarısını toplumu ilgilendiren işten üstün tutan, koltuk düşkünü. || [TS. Ø], {TS.→koltuk düşkünü}

Vezifeşünas sıf. ar. esk. Kendi vazifesini iyi bilen, vazifesini seven ve gereği gibi yerine getiren kimse. || [TS.vazifeşinas] s. esk. Ödevine, işine bağlı.

Vezili sıf. Salgı bezi olan. || [TS. Ø]

Veźneli sıf. esk. Göğsünde mermi koymaya yarayan cebcikleri olan. || [TS. Ø]

Veźnli sıf. Ağırılığı olan; ağır. || [TS.veźnli] s. esk. 1. Tartılı. 2. *ed.* Ölçülü: *Veźnli şiir.*

Veźnsiz sıf. Ağırılığı olmayan; hafif. || [TS.veźnsiz] s. 1. Tartısız. 2. *ed.* Ölçüsü olmayan: *Veźnsiz şiir.*

Vicdanî sif. ar. Vicdana mensup ve ait olan. || [TS.vicdanî] s. Vicdanla ilgili olan, vicdana dayanan: "*Hâkimler ... vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.*" - Anayasa.

Vicdanlı sif. Vicdanı olan, hak gözeten, insafli. || [TS.vicdanlı] s. Vicdanı olan, insafli, hak gözetir.

Vicdansız sif. Vicdanı olmayan, hak gözetmeyen, insafsız. || [TS.vicdansız] s. Vicdanı olmayan, insafsız, hak gözetmez.

Vintlenmiş sif. Vidalanmış. || [TS. Ø], {TS.→vidalı}

Vintli sif. 1- Sıkıştırmak için vidası olan. 2- Vida ile sıkıştırılmış, vidalanmış. 3- Vida ile donatılmış, vida takılmış. || [TS. Ø], {TS.→vidalı}

Vintvarı sif. Vidaya benzer, vidalı çivi gibi olan, burgu gibi. || [TS. Ø]

Viran sif. far. Yıkılmış veya çok harap olmuş, harabe; berbat durumda olan. **Viran étmek** a- Dağıtmak, yıkmak, alt üst etmek, berbat bir duruma getirmek, b-mec. Kötü duruma getirmek. **Viran ğalsın (olsun!)** Mahvolsun! Yıkılsın! anlamında beddua, ilenme ifadesi.

Viran ğoymağ Dağıtmak, yıkmak, mahvetmek, harabeye çevirmek. **Viran olmağ (ğalmağ)** Yıkılmak, berbat olmak, harabeye dönmek.// mec. klas. Kederli, mahzun. || [TS.viran] s. Yıkık, harap: "*İleriye baktı; harabe. Şu tarafta baktı. Viran bir kemer.*" -A.Gündüz. **viran olmak** viran duruma gelmek, haraplaşmak: "*Yunus Emrem bunu söyler, aşkın deryasını boylar / Şol yüce köşkler, saraylar viran olur kalır bir gün.*" -Yunus Emre.

Viranédici sif. Yıkıcı, viraneye çeviren. || [TS. Ø], {TS.→yıkıcı}

Viskozlu sif. Viskoz karışımı olan. || [TS. Ø]

Vitaminleşdirilmiş sif. Vitamin konulmuş, vitaminli. || [TS. Ø], {TS.→vitaminli}

Vitaminli sif. içinde vitamin olan, vitamin maddesi olan. || [TS.vitaminli] s. Vitamini olan.

Vitaminsiz sif. Vitamini olmayan, içinde vitamin olmayan. || [TS.vitaminsiz] s. Vitamini olmayan.

Vokal sif. lat. Sese ait olan, sesle ilgili. || [TS. Ø]

Volframli sif. Birleşiminde volfram olan. || [TS. Ø]

Vulğar sif. lat. 1- Haddinden fazla sadeleştirilerek (basitleştirilerek) tahrif edilmiş; bayağı, kaba. **Vulğar materyalizm** 1850-1860'lı yıllarda Almanya'da ortaya çıkmış felsefi akım. || [TS. Ø], {TS.→bayağı, kaba}

Vulğarlaştırılan sif. Bayağılaştıran, kabalaştıran; bir meselenin, düşüncenin anlamını tahrif olacak şekilde sadeleştiren. || [TS. Ø]

Vulkanik sif. Volkanik, volkandan meydana gelen, volkan sonucu oluşan, volkan olayı ile ilgili olan. || [TS.volkanik] s. 1. Volkanla ilgili: **Volkanik kaya**. 2. İçinde volkan bulunan: **Volkanik arazi**.

Vurağan sif. 1- Boynuzla veya tekme ile vurma alışkanlığı olan (hayvan). 2- Sokucu. || [TS. Ø]

Vuran² sif. bak. **Vurağan** 1. anlamda. || [TS. Ø]

Vurgulu sif. dil. Üzerinde vurgu işareti olan. || [TS.vurgulu] s. 1. Vurgu ile söylenen: **Vurgulu kelime**. **Vurgulu hece**. 2. s. ve zf. **mec**. Üstünde önemle durularak, dikkat çekilerek (yapılan): **Vurgulu konuştu**. ***vurgulu hece**

Vurgun sif. 1-Aşık olmuş, vurulmuş, tutkun, çok seven; meftun. 2- kon. bak. **Vurgu¹** 2. anlamda. || [TS.vurgun] s. 1. Birine veya bir şeye vurulmuş, bağlanmış, sevmiş olan, sevdalı, âşık: "*Onun da kendisine vurgun olduğuna gönülden inanmaktadır.*" -T. Buğra. 2. is. Kolayca ve haksız ele geçen kazanç, ihtikâr, spekülasyon. 3. is. Sıcak, soğuk, dolu gibi etkilerle ürünlerde görülen zarar: **Dolu vurgunu elma**. 4. is. Dalgıcın, çok derinlerdeki suyun basıncı, iki akıntı arasında sıkışıp kalma, düzenli hava alıp verememe sonucunda veya birden su yüzüne çıkış gibi durumlarda uğradığı inme veya ölüm. 5. Silâhla yaralanmış olan. **vurgun** (veya **vurgunu**) vurmakyolsuzluk yaparak kısa sürede büyük kazanç elde etmek: "*İkinci Dünya Savaşı yıllarında Harun'un paralarını kullanarak vurduğu vurgunlarla bugünkü mertebesine ulaşmıştır belki.*" -A. İlhan. **vurgun yemek** vurgun sonucu ölmek veya sakat kalmak.

Vurgusuz sif. dil. Vurgusu olmayan. || [TS.vurgusuz] s. Vurgu ile söylenmeyen, baskısız: **Vurgusuz kelime**. ***vurgusuz hece**

Vurub-yıxan sif. Azgın, kudurmuş, yaramaz, zarar verici. || [TS. Ø], {TS.→azgın, kuduruk, yaramaz, zararlı}

Vuruşan sif. Dövüşen, kavga eden, çarpışan. || [TS. Ø]

Vuruşğan sif. Kavgacı, çok kavga eden; kavgayı seven. || [TS.vuruşkan] s. Dövüşken.

Vücutlu sif. Cüsseli, endamlı. || [TS.vücutlu] s. Vücudu iri ve şişman olan.

Vüğarlı sif. Ağırbaşlı, haysiyetini, ciddiyetini koruyan; temkinli, mağrur. || [TS.vakarsız] s. Ağırbaşlı: "*O kendini çok vakarlı görür, herkesin ona bir hürmet borçlu olduğunu sanırken...*" -M. Ş. Esenal. "*Vakarlı, gösterişli bir adam.*" -R. H. Karay.

Vüğarsız sif. Vakarsız; haysiyetsiz. || [TS.vakarsız] s. Ağırbaşlı olmayan, onursuz.

Vüs'etli sif. Geniş. || [TS. Ø], {TS.→geniş}

Y

Yabalı s. Dirgenli, elinde dirgen olan. || [TS. Ø]

Yabancı s. Yabancı, özge, yad, yerli olmayan, tanıdık, bildik olmayan. || [TS.yabancı]s. ve is.

1. Başka bir milletten olan, başka bir milletle ilgili olan (kimse), ecnebi: *Yabancı uzman*. "Bu toprak bizimdir, içinde yabancıların işi yok." -R. E. Ünaydın. "Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için milletler arası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir." -Anayasa. 2. Aileden, çevreden olmayan (kimse veya şey), özge: "Ben, yabancı bir adam, neme lâzım, hiç sesimi çıkarmadım." -M. Ş. Esendal. "Lehçe ve şive bakımından da birbirimize o kadar yabancı idik." -F. R. Atay. 3. Tanınmayan, bilinmeyen: "Yabancı müşteri giremezdi kapısından. Gelenler hep edebiyat adamlarıydı." -Y. Z. Ortaç. 4. Aynı türden, aynı çeşitten olmayan: Yağın içinde yabancı maddeler var. 5. Bir konuda bilgisi, tecrübesi olmayan: Bu uygulamanın yabancıyım. 6. Belli bir yere veya kimseye özgü olmayan: *Yabancı arabalar buraya park edemez. yabancı gelmek* (veya gelmemek) tanımamak (tanımak): "Çocukluğumdan beri aşına olduğum ses bana yabancı geldi." -H. E. Adıvar. *yabancı gibi durmak* bir işe karışmamak, ilgi göstermemek, çekinmek. *yabancı saymak* (veya tutmak) yabancı gibi görmek, yabancı olarak benimsemek. *yabancı olmak* (veya olmamak) tanımamak, bilmemek (tanımak, bilmek): "Yabancı olmadığımız ikinci kattaki küçük odaya yerleştik." -Y. Z. Ortaç. **yabancı çita, yabancı dil, yabancı saha*

Yabanı s. 1- Yabani, kendiliğinden biten, yetişen. 2- Ehlileşmemiş, vahşi, yırtıcı, yabani. || [TS.yabanî] s. 1. İlkel bir durumda yaşayan (insan, hayvan, bitki), vahşi: "...uzun ve yabanî sekiz zaptiye ortasında prangalarını elleriyle tutarak yürüyordu." -Y. K. Beyatlı. 2. mec. Görgüsü olmayan; kaba ve hoyrat: "Babası, dağdan gelme, dangıl dungul bir yabanîymiş." -S. M. Alus. **yabanî akdiken, yabanî enginar, yabanî gül, yabanî hayvanlar, yabanî ispanak, yabanî incir, yabanî kimyon, yabanî kimyongiller, yabanî kiraz, yabanî lâhana, yabanî marul, yabanî menekşe, yabanî mercanköşk, yabanî sarımsak, yabanî turp*

Yad¹ s. 1- Akriba olmayan, akriba veya yakınlık bağı olmayan. 2- Kendi vatani, yurdu olmayan, yabancı. 3- Mahiyet, ruh, görüş olarak ayrı, zıt, aykırı olan. *Yad olmağ* Tabiatına,

karakterine uygun olmamak, uzak olmak, hiçbir münasebeti olmamak. 4- mec. Düşman anlamında. || [TS.yad(1)] s. Yabancı. **yad el, yad eller, yad erklik, yad estetik, yad gerekirci* **Yaddaşlı** s. Hafızası güçlü. || [TS. Ø]

Yaddaşsız s. Hafızası güçlü olmayan; unutkan. || [TS. Ø], {TS.→*unutkan*}

Yadélli s. Başka ülkeden, yabancı ülkeden olan; yabancı. || [TS. Ø], {TS.→*yabancı, yad(1)*}

Yadölkeli is . ve s. Yabancı ülkeden olan. || [TS. Ø], {TS.→*yabancı*}

Yadyérli s. Yabancı, garip. || [TS. Ø], {TS.→*garip, yabancı*}

Yafesli s. Yafesilere ait olan, onlara has olan. **Yafesi diller** veya **Yafes dilleri** Akadların bağı olduğu diller, Hz. Nuh'un oğlu Yafes'in soyundan gelen ve bu dili konuşanlar. || [TS. Ø]

Yağabenzer s. Özellikleri bakımından yağa benzeyen, yağ özellikleri olan. || [TS. Ø]

Yağınlğ 1- is. Yağmurun çok olması hâli. 2- s. Yağmurlu, yağışlı || [TS. Ø], {TS.→*yağışlı, yağmurlu*}

Yağıntılı s. Yağışlı. || [TS. Ø], {TS.→*yağışlı*}

Yağırılı s. Yağırı olan, yarası olan. || [TS. Ø], {TS.→*yaralı*}

Yağışlı s. Yağmurlu, yağışlı. || [TS.yağışlı] s. 1. Yağışı olan: "Akşamüstü havanın yağışlı olmasına rağmen... dediğim yerden geçiyordu." -O. C. Kaygılı. 2. Yağışı çokça olan: *Ekvator çevresi yağışlı bölgelerdendir.*

Yağışsız s. Yağış yağmayan, almayan. || [TS.yağışsız] s. Yağışı olmayan, kurak.

Yağlayıcı f. 1- is. Makinaları yağlayan işçi, yağlayıcı. 2- s. Makinalara yağ dökmeye veya yağlamaya ait. || [TS. Ø]

Yağlı s. 1- Yağlı olan, birleşiminde çok yağ olan.// Birleşiminde yağ maddesi o-lan. 2- Yağa bulaşmış.// Üzerinde yağ lekesi olan; kirli. 3- mec. kon. Paralı, zengin, geliri iyi olan. 4- mec. kon. Etkili, şiddetli. || [TS.yağlı] s. 1. Üzerinde veya içinde yağı olan. 2. Yağı çok olan. 3. Yağla yapılmış: *Yağlı çörek*. 4. Besili, semiz: *Yağlı tavuk*. "Bir de olaydı şimdi diye yağlı hindi sayıktıyorsun." -O. C. Kaygılı. 5. mec. ve tkz. Bol ve kolay kazanç sağlayan: *Yağlı bir iş*. 6. Yağdan kirlenmiş, yağdan lekelenmiş olan: "Uzun saçları eski redingotun yağlı yakasına dökülüyor." -Ö. Seyfettin. 7. Zengin: "Dükkanına yağlı bir müşteri arıyordu." -R. H. Karay. **yağlı ballı, yağlı bitki, yağlı boya, yağlı boyacı, yağlı güreş, yağlı güreşçi, yağlı ip, yağlı kâğıt, yağlı kapı, yağlı kara, yağlı kömür, yağlı kıyruk, yağlı müşteri, yağlı toprak*

Yağlıca 1- s. Çok yağlı, oldukça yağlı. 2-is. bot. Keven kitlesi, öz suyu. || [TS. Ø]

Yağlı-ğara sıf. Yağlı, isli ve kirlî; çirkin.// mec. Çirkin. || [TS.yağlı kara] s. İçine sinmiş, temizlemesi zor, yağları kolay kolay çıkmayan.

Yağlı-yağlı sıf. 1- Çok yağlı, lezzetli, tatlı, gıdalı. 2- mec. Tatlı tatlı. || [TS. Ø], {TS.→gıdalı, lezzetli, tatlı, yağlı}

Yağmurlu sıf. Yağmuru olan, yağmur yağın. || [TS.yağmurlu] s. Yağmuru olan; yağmur yağın, yağmurun yağdığı: *Yağmurlu bir bayram geçirdik. "Dün akşam o yağmurlu, rüzgârlı ve soğuk havada bana geldi."* -O. C. Kaygılı.

Yağmursuz sıf. Yağmur yağmayan hava. || [TS.yağmursuz] s. Yağmuru olmayan, yağmur yağmayan: *Yağmursuz bir yaz.*

Yağsız sıf. 1- Yağlı olmayan, yağ az olan; yağsız. 2- Yağ dökülmemiş veya yağ sürülmemiş. || [TS.yağsız] s. 1. Yağlı olmayan. 2. Yağ az. 3. İçine yağ konulmamış, yağ ile yapılmamış. 4. mec. İnce, zayıf.

Yabalı sıf. Yakası olan, yakalı. || [TS. Ø], {TS.→yakalı}

Yaxalığ 1- is. Elbisenin yaka kısmı. 2- sıf. Elbise yakası için yararlı, uygun kıyafet. || [TS.yakalık] s. 1. Yaka yapmak için kullanılan. 2. is. Erkek gömleklerinin üzerine takılan eğreti yaka: *"Karıları incik boncuk içinde, erkekler ekseri yakalık bile alıp takmıyorlar."* -H. E. Adıvar.

Yaxalığlı sıf. Yakalığı olan. || [TS.yakalıklı] s. Yakalığı olan: *"Bu büyük salonda toplananların çoğu redingotlu, kolalı yüksek yakalı, fesli beylerdi."* -M. Ş. Esendal.

Yaxalıksız sıf. Yakalığı olmayan. || [TS.yakalıksız] s. Yakalığı olmayan: *"Yakalıksız gömleğinin bir düğmesi kopmuş, gerdanı yarıya kadar açılmıştı."* -Y. K. Karaosmanoğlu.

Yaxasıaçığı sıf. ve zar. Bağrı, göğsü, yakası açık. || [TS. Ø]

Yaxasız sıf. Yakası olmayan, yakasız. || [TS.yakasız] s. Yakası olmayan: *"Adamın sırtında yakasız bir mintan, bacaklarında da dolaksız bir külot vardı."* -H. Taner. *yakasız gömlek, yakasız mintan

Yaxıbyandırcı sıf. 1- Çok sıcak. 2- mec. Kalbi İnciten, azap veren, manevi yönden yakıp kavuran, çok inciten. || [TS. Ø], {TS.→incitici}

Yahıcı sıf. ve is. Bir şeyi yakan. || [TS.yakıcı] s. 1. Yakma özelliğı olan, yakan: *"Sanki sesleri güneşin yakıcı aydınlıklarını ürpertiyor."* -Ö. Seyfettin. 2. mec. Etkili, dokunaklı. 3. is. Yaki yapan veya satan kimse. 4. kim. Başka bir maddeyle birleşerek o maddenin yanmasını sağlayan (madde): *Oksijen yanıcı değil, yakıcıdır*

Yahıcı² sıf. Çok sıcak, yakıcı, aşırı sıcak. || [TS. Ø]

Yaxın sıf. 1- Mesafe olarak uzak olmayan, yakın.// Kısa. 2- Zaman olarak yakın olan. Uzak olmayan, yaklaşan; geleceğine, olacağına vs. az. kalan.// Kan akrabalığı veya dostluk ilişkisi ile bağlı olan. **Yaxın olmağ** a- Dost olmak; birbirine yakın olmak, b- Aralarında sevgi, muhabbet, yakınlık olmak.// is. Yakın kimse, dost; akraba, c- Benzer, çok benzeyen. 4- Vasıtasız ilgisi olan, derinden meraklandırıan, kalbine, isteğine göre olan; çok yakın, itina edilen. 5- İnanılır, güvenilir. 6- zar. Muhtemellik, takribilik bildiren. **Yaxın durmağ** a- Yaklaşmak, yanına gitmek, b- Yardıma gelmek, el atmak, himmet göstermek. **Yaxın durmamağ** a- Yakınına bile gelmemek, asla katılmamak, hiç ilgi göstermemek. b-EI vurmamak dokunmamak, temayül göstermemek. **Yaxın durmağ** 1. anlamda. **Yaxında** zar. 1- Yakında, uzakta olmayan. 2- Yan-yana; yakın. 3- Az zaman sonra, çok geçmeden; yakın zamanda, yakınlarında. 4- Az önce, bundan çok az bir zaman önce. || [TS.yakın] s. 1. (zamanda ve yerde) Az bir ara ile ayrılmış olan, uzak karşıtı. 2. Küçük, önemsiz değişikliklerle birbirinden ayrılan: *Buna yakın bir söz söyledi.* 3. Aralarında sıkı ilgi bulunan. 4. Benzeyen, andıran, yaklaşan: *Kırmızıya yakın bir pembe. "Beş dönüme yakın bahçesi bir ormanı andırırdı."* -Ö. Seyfettin. 5. Erişmesi, olması zaman bakımından yaklaşmış olan: *Yaşı seksene yakın. "Elli yaşında adam, ellisine yakın kadın..."* -S. F. Abasıyanık. 6. is. Uzak olmayan yer: *Yakınıımızda otururlar.* 7. is. Aralarında sıkı ilişki olan arkadaş, dost veya akraba: *"Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya zorlanamaz."* -Anayasa. *"Türkçe konuştuğu için bana kendi yakınlarımızdan biri hissini veren yaşlı garson yanımıza geldi."* -Y. K. Karaosmanoğlu. 8. zf. Uzak olmayarak: *Kapıya yakın oturdu. "Gazinoya girip çıkmakta veya kendine yakın bir başka masada oturmakta."* -Y. K. Karaosmanoğlu. **yakın takibe almak** birini her bakımdan denetlemek için izlemek. *yakın akraba, yakın anlamli, yakın benzeşme, Yakın Çağ, Yakın Doğu, yakın dost, yakın göçüşme, yakın sesli

Yaxındaki sıf. Yakında olan, komşu olan; yakın. || [TS. Ø], {TS.→yakın}

Yaxın-uzaq sıf. ve zar. 1- Hem yakın, hem uzak. 2- Er veya geç. || [TS. Ø]

Yaxşı sıf. 1- Müspet özelliklere veya niteliklere sahip olan; beğenilen, hoş, güzel, sevimli, iyi. //Elverişli, faydalı, değerli, müspet.// Hoş, sefalı. // Tecrübeli, yetenekli.// Müspet manevi özelliklere sahip olan; necip. // Sadık, güvenilir. 2- zar. Yeterli miktarda, gereğince.// Öğrencilerin bilgisine verilen "İyi" not. 3-

Yeterli kadar, kafi miktarda, büyüklükte; çok.// mec. Güçlü, kuvvetli, sağlam. 4-zar. Zarara uğratmayan, kayıpsız. 5- "Peki", "İyi", "razıyım", "senin dediğin olsun" anlamında bir şeye razı olmayı bildirir. 6- "Unutma", "-göürsün" vs. anlamında tehdit ifade eder. **Yaxşı gün** Mutluluk, mutlu hayat, refah içinde geçen ömür anlamında. **Yaxşı ol-mağ a-** İyileşmek (hastalık), b- Kinaye tarzında memnunluk, hoşnutluk bildirir. **Yaxşı yol** Yolculuğa çıkan kimseye iyi yolculuklar dileme ifadesi. **Yaxşını pis-den ayırd étmek** iyiyi kötüden ayırmak; problemi bütün inceliklerine kadar Öğrenerek doğru neticeye varmak. **Yaxşısı budur ki...** En münasip, en uygun kabul edilen şey. **Ne yaxşı, Ne yaxşı ki** Memnuniyet, hoşnutluk bildirir. || [TS.yahşı] s. *hlk.* İyi, güzel, çok güzel: "*Yahşi yiğit yâreninden belli olur.*" -Atasözü.

Yaxşılaşdırıcı s. İyileştirici, bir şeyin niteliğini, durumunu iyileştiren. || [TS. Ø]

Yaxşılı-yamanlı s. Hem İyisi hem kötüsü olan, her türlü. || [TS. Ø]

Yaxşı-yaxşı 1- s. İyiler (çoğu olan şeyler). 2- zar. Deriden, etrafılı, gereğince, dikkatli bir şekilde. || [TS. Ø]

Yalağ¹ s. kon. 1- bak. **Yaltağ.** 2- Aç gözlü, midesine düşkün, mideci. 3- Ağız bozuk, ağızına ne geldiyse konuşan. **yalağ-yalağ** zar. **Yaltakcasına, yaltaklanmak.** || [TS.yalak] s. *hlk.* 1. Hayvanların su içtikleri taş veya ağaçtan oyma kap: "*Bir de hayvanları sulamak için yalak vardı.*" -Halikarnas Balıkçısı. 2. Çeşme, musluk vb.nin altına akan suyun çevreye sıçramasını veya akıp gitmesini önlemek için konulan delikli taş tekne: "*Az ilerde yolun solunda, küçük bir çeşmenin suyu, önündeki yalağa dökülüyordu.*" -N. Cumalı. 3. *coğr. bk.* buz yalağı. 4. s. *hlk.* Boşboğaz, söz taşıyan.

Yalan is. Aldatmak, kandırmak gayesiyle söylenen, asılsız, gerçeğe uymayan, doğru olmayan söz. **Yalan(a) çıxmağ** Asılsız olduğu, yalan olduğu ortaya çıkmak. **Yalan danışmağ** Yalancılık yapmak, doğru söylememek, konuşurken gerçeği saklamak. **Yalan satmağ** Aldatmak, yalan söylemek. **Yalan yére** Yalandan, yalancıkdan, aldatmak gayesi ile. **Yalanı çıxmağ** Doğru söylemediği anlaşılacak, yalanı ortaya çıkmak. **Yalanını tutmağ** Doğru konuşmadığını, söylediği şeylerin asılsız olduğunu ortaya çıkarmak, belirlemek.// s. Doğru olmayan, aslı olmayan, gerçek olmayan; uydurmayanında yalan dır Karşılaştırma bildirir. || [TS.yalan] s. ve s. 1. Aldatmak amacıyla bilerek ve gerçeğe aykırı olarak söylenen söz, ktır: "*Yalanı en güzel kullanmış olanlar eski şarklılardır.*" -A. Haşim. 2. s. Gerçek olmayan, asılsız, uydurma: **Yalan haber.** "*Bir gerçekten yalana değil, inşallah bir*

yalandan gerçeğe çıkmışsınızdır." -F. R. Atay. **yalan atmak** (veya kıvırmak) yalan söylemek. **yalan çıkmak** bir haberin yalan olduğu anlaşılacak. **yalan yere** (yemin etmek) gerçeğe uygun olmayarak, doğru olmadığını bile bile (yemin etmek). **yalana şerbetli çekinmeden** yalan söyleyebilen. **yalanı çıkmak** bir kimsenin yalan söylediği anlaşılacak. **yalanını yakalamak** (veya tutmak) bir kimsenin yalan söylediğini anlamak: "*Yalanını yakalamış gibi başını salladı. -Ya o mukaddes sular? Onlara ne diyeceksiniz azizim?*" -Ö. Seyfettin. ***yalan dolan, yalan dünya, yalan haber, yalan makinesi, yalan yanlış**

Yalancı 1- is. Yalan konuşan kimse, yalancı. **Yalancı çıxmağ** Vaadini yerine getirmemek, sözünü tutmamak. 2- s. Uydurma, gerçek olmayan, suni, asılsız, sahte, doğru olmayan. || [TS.yalancı] s. ve is. 1. Yalan söylemeyi huy edinmiş olan (kimse): "*Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.*" -Atasözü. 2. Gerçek olmayan, gerçeğe benzetilmiş: **yalancı elmas.** "*Fakat ben bu yalancı neşeye inanyordum.*" -R. N. Güntekin. **(birini) yalancı çıkarmak** birinin yalan söylediğini ileri sürmek veya yalan söylemiş olmasına sebep olmak. **yalancı çıkmak** 1. bilmeyerek yalan söylemiş bulunmak; sözünü yerine getirememek; 2. yalan söylediği anlaşılacak. **yalancının evi yanmış, kimse inanmamış** yalan söylemeyi huy edinen kimsenin sözlerine, gerçeği söylediği zaman bile inanılmaz. **yalancının mumu yatsıya kadar yanar** söylenen söz yalansa durum çok geçmeden anlaşılır. **(birinin) yalancısı** olmak doğruluğu bilinmeyen bir bilgiyi başkasından duyup iletmek. ***yalancı akasya, yalancı ayak, yalancı biber, yalancı cep, yalancı dolma, yalancı dünya, yalancı inci, yalancı meyve, yalancı öd ağacı, yalancı pehlivan, yalancı safran, yalancı şahit, yalancı şöhet, yalancı tank, yalancı taş**

Yalansız s. Doğru, gerçek, gerçekten olmuş.// zar. Yalan söylemeden, aldatmadan. || [TS.yalansız] s. 1. İçinde yalan olmayan: **Yalansız söz.** 2. *zf.* Doğru bir biçimde: **Yalansız konuşur.**

Yalan-yanlış zar. ve s. Düzgün ve mükemmel olmadan, yalan ve yanlışlarla dolu olarak || [TS.yalan yanlış] s. ve *zf.* Yanlış şeylerle dolu; doğru, düzgün olmasına önem verilmeyerek, üstünkörü, gerçek olmayan, karmakarışık: **Yalan yanlış konuşmak.** **Yalan yanlış bir iki dil biliyor ...** "*Ara sıra kemanla bana da yalan yanlış bir iki taksim ettiriyor.*" - O. C. Kaygılı.

Yalavac s. ve is. Aç susuz, yiyeceksiz. || [TS. Ø], {TS.→aç, susuz}

Yalçın sıf. Çok dik, sarp, çıplak ve kaygan. || [TS.yalçın] s. 1. Dik: Yalçın kayalar. "Yanık ve yalçın araziden geçerken Mehmet Emin Bey'in bir mısrasını hatırladım." -H. E. Adivar. 2. Düz, kaygan.

Yaldızlı sıf. 1- Üzerine yaldız sürülmüş, yaldızlı olan.// Parlak. 2- mec. Dış görünüş olarak süslü, zahiri parlaklık. || [TS.yaldızlı] s. 1. Üzerine yaldız sürülmüş, yaldızla süslenmiş: "*Tavanlar, duvarlar, kapılar, hep kartonpiyerli, yaldızlı.*" - S. M. Alus. 2. mec. Aldatıcı, göz boyayıcı: *Yaldızlı sözler. yaldızlı hap*

Yalğı sıf. Boş, sade, arı, temiz. || [TS. Ø], {TS.→arı, boş, sade, temiz}

Yalgız sıf. 1- Yalnız durumda, kimsesiz, tenha. 2- Müstesna olarak, ancak, sadece. || [TS. Ø], {TS.→yalnız, kimsesiz, tenha}

Yalxa sıf. mah. 1- Yanında başka birşey olmayan; yalnız, ancak. || [TS. Ø], {TS.→yalnız}

Yalxı¹ sıf. mah. bak. Yalxa || [TS. Ø], {TS.→yalnız}

Yalın sıf. 1- Çıplak, açık, hiçbir şeyle örtülü olmayan. 2- Boş, hiçbir şeyi olmayan. Yalın **ğilinc** Kınından çıkarılmış kılıç. || [TS.yalın(II)] s. 1. (söz, yazı için) Gösterişsiz, süssüz, sade. 2. *hlk*. Çıplak, kınından çıkmış: "*Dışarıdan içeriye ellerinde yalın kasaturalarla polisler daldı.*" -E. E. Talu. **yalın ad, yalın ayak, yalın cümle, yalın durum, yalın göz, yalın hâl, yalın isim, yalın kat, yalın kelime, yalın kılıç, yalın sıfat, yalın tümce, yalın üslup, yalın yapıldak, yalın zaman, yalın zarf*

Yalınğat sıf. 1- Sadece bir kat, astarı olmayan, astarsız. 2- mec. Çok zayıf, sıska, cansız, sağlam yapılı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→cansız, sıska, zayıf}

Yalmanlı sıf. ve is. Yeleli, yelesi olan. || [TS. Ø], {TS.→yeleli}

Yalsız¹ sıf. Yelesiz, yelesi olmayan. || [TS. Ø]

Yalsız² sıf. kon. Yal verilmemiş, yemek verilmemiş, aç. || [TS. Ø], {TS.→aç}

Yaltağ sıf. Yaltaklık eden, dalkavuk. || [TS. Ø], {TS.→yaltakçı}

Yalvarıcı sıf. Rica şeklinde olan; ricacı. || [TS. Ø]

Yamaçlı sıf. Yamacı olan, yamaçlı. || [TS. Ø]

Yamağlı sıf. Yamalı, yama yapılmış hâlde. || [TS.yamalı] s. 1. Yama vurulmuş, yama ile onarılmış olan: "*Pantolonu yamalı, ceketinin dirsekleri yıpranmış, fakat mintanı temizdi.*" -H. E. Adivar. 2. (insan için) Yüzünde lekeler bulunan. *yamalı bohça*

Yamağlığ 1- sıf. Yama için yarar. 2- is. Yama. || [TS. Ø]

Yamağsız sıf. Yaması olmayan. || [TS. Ø]

Yamağ-yamağ sıf. Baştan başa yamalı, her tarafına yama yapılmış hâlde olan. || [TS. Ø]

Yaman sıf. 1- Kötü. 2- Merhametsiz, insafsız. 3- mec. Etkiyi şiddetlendirmek için bazan "çok", "heddinden artıg (fazla)" "şiddetli" gibi anlamlarda kullanılır.// Bazan "çok iyi", "güzel" anlamlarında kullanılır. 4- is. Beddua, ilenme, kargıma. 5- tıp. Hayat için tehlikeli, korkutucu, ürkütücü, belalı, zararlı, kötü. **Yaman** demek Küfretmek. **Yaman** deymiş. Beddua ifadesi. **Yaman göz** Nazarı dokunan göz. **Yaman gün** a- Kötü, çetin, ağır, mahrumiyetlerle dolu vaziyet, durum, b-Kötü durum, hâl. **Yaman güne (hala, köke) düşmek** Sıhhat yönünden, görünüş yönünden veya yönünden, görünüş yönünden veya maddi durumdan kötü hâle düşmek. **Yaman güne salmağ** Kötü duruma düşürmek, harap etmek. **Yaman** olmaz Kötü olmaz, fena olmaz, İyi olur. **Yaman yerde axşamladığ** Beklenmedik kötü, zor, içinden çıkılması çetin duruma düşünce kullanılan bir ifade. || [TS.yaman] s. 1. (güç, etki veya beceri) Alışılmışın üzerinde olan: "*Sen yaman bir inkılâpçı olacaksın Yıldız.*" -A.Gündüz. "*Arkasında, daima kendi kendisiyle umutsuz bir boğuşmayı andıran yaman iç tartışması.*" -A. İlhan. 2. Kötü, korkulan: "*Köhne çatısı yaman bir gürültü ile birdenbire sarsıldı.*" -E. E. Talu.

Yamanca sıf. 1- Fena, kötü. 2- Çok, oldukça, hayli. 3- is. Kötü kimse, şey vs. || [TS. Ø], {TS.→fena, kötü}

Yamanlı sıf. mah. Kötü, şişkin yarası olan. || [TS. Ø]

Yamanmış sıf. Yama yapılmış, onarılmış; yamalı. || [TS. Ø], {TS.→yamalı}

Yaman-yaman 1- sıf. iftiracı, kötü, bühthancı. 2- zar. kötü kötü. || [TS. Ø], {TS.→iftiracı, müfteri}

Yamyastı sıf. Çok yassı, tamamen yassı durumda olan. || [TS.yamyassı] s. ve zf. Çok yassı, dümdüz: "*Kelimeler ağzında yassılanarak, yayvanlaşarak, incelerek, bazen bir yay, bir şerit gibi yamyassı olup çıkıyordu.*" -M. Ş. Esendal. "*Hani kendini bıraksa sille tokat, herifi yamyassı yere serecek.*" - A. İlhan.

Yamyaşıl sıf. Yemyeşil.// Tamamen yeşerip yeşillenmiş. || [TS.yemyeşil] s. Her yanı yeşil, çok yeşil.

Yanacağlı sıf. Yakıtı olan, yakıtla çalışan. || [TS. Ø]

Yanacağsız 1- sıf. Yakıtı olmayan. 2- zar. Yakıtsız olarak. || [TS. Ø]

Yanar sıf. Ateş püsküren, alev saçan, ateşli. // Çabuk alevlenen, ateş alan. **Yanar dağ** a-

Volkan, b- mec. Sembolik anlamda. **Yanar oda salmağ** Belaya düşürmek, derde düşürmek, çok çetin, ıstıraplı, eziyetli duruma düşürmek. || [TS. Ø], {TS.→alevli, ateşli}

Yanar-yanar sıf. Yanmakta olan. || [TS. Ø]

Yanaşılmaz sıf. 1- Yanaşması, yaklaşması mümkün olmayan, yanma varılmayan; ulaşılmaz. 2- Yakınına gidilmesi mümkün olmayacak derecede sert ve haşin tabiatlı. || [TS. Ø]

Yandıran sıf. 1- Yangın çıkaran. 2- bak. **Yandıracı**. || [TS. Ø]

Yandıracı sıf. Yakıcı özelliği olan; yakan, yakıcı, ateşli. || [TS. Ø], {TS. → ateşli, yakıcı}

Yanğılı sıf. 1- Ateşi olan, susamış. 2- mec. Ateşli, alevli. || [TS. Ø], {TS. → alevli, ateşli}

Yanğınsöndüren 1- is. İtfaiye grubunda çalışan kimse 2- is. Yangın söndürmek için kullanılan cihaz. 3- sıf. Yangın söndürmek için kullanılan, yangın söndürmeğe ait. || [TS. Ø]

Yanıca sıf. Yanma özelliği olan; çabuk ateş alan, yanan. || [TS. Ø]

Yanığ 1- is. Yanmış şey. 2- is. Ateş veya başka yakıcı bir şeyin etkisi ile vücudun dokusunda meydana gelen zede. // Vücudun yanmış yerinde kalan iz, işaret. 3- sıf. Susuzluktan kurumuş, yanmış. 4- sıf. mec. Dertli, gamlı, içinde derdi olan; yanıklı. 5- sıf. Cılız, zayıf, sıska. **Yanığ** vèrmek Sinirlendirmek, kızdırmak, kasten kızdırmak, **Yanığını** çıkartmağ Acısını çıkarmak, intikam almak. || [TS. yanık] s. 1. Yanmış olan: *Yanık ekmek Yanık odun*. 2. Rengi koyulaşmış: *"Kocaman hasır şapkalarının altında sarı saçları uçan, yanık iki genç kız."* -S. F. Abasıyanık. 3. mec. Duygulu, dokunaklı, acılı, etkili: *"Aşk söyletir en yanık türküleri / Ay buluta girdiği gecelerde."* -C. S. Tarancı. *"Mehmet'in yanık sesi ona tatlı bir halk türküsü edası vermekte çok mahir."* -H. Taner. 4. Sıkıntı veya hastalıktan iyi gelişmemiş, kavruk: *Yanık bir çocuk*. 5. Verimsiz, kıraç duruma gelmiş olan. 6. mec. Bıkkın, üzüntülü, dertli. 7. is. Yanmış yer, yanmış olan yerde kalan iz: *Elimdeki yanık iyi oldu. Halıdaki yanığı ördürmeli*. 8. is. Yanmış veya yanmakta olan şey: *Bu oda yanık kokuyor. "Yanık soğan kokulu bir buhar odayı dolduruyordu."* -R. Enis. **yanık kokmak** 1. is kokmak; 2. ortalıkta bir şeyin yandığını anlatan koku bulunmak. **yanık rüzgâr, yanık ses, yanık sesli*

Yanığlı sıf. 1- Yanığı olan, yanmış yeri olan. 2- mec. Birine karşı kını, gazabı olan. 3- mec. Kederli, elemli, gamlı, hazin; kederlendiren, etkili. 4- zar. Yanıklı yanıklı, hazin hazin. || [TS. Ø], {TS. → elemli, etkili, gamlı, hazin, kederli}

Yanlı sıf. Taraftarı, etrafı olan. || [TS. yanlı] s. Birinden yana olan veya bir düşünceye, bir isteğe katılan, onu destekleyen, yandaş, taraflı, taraftar.

Yanlığlı sıf. Yan kısmı olan. || [TS. Ø]

Yanlızsız sıf. Yan kısmı olmayan. || [TS. Ø]

Yanlı 1- sıf. Doğru, düzgün olmayan; yanlış, hata. 2- is. Yanlış, hata. || [TS. yanlış] is. 1. Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymama durumu, yanılğı, hata: *Bu yanlış hemen düzeltilmeli*. 2. s. Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymayan, aykırı olan, hatalı: *Yanlış davranış. Yanlış hesap. "Yanlış ve mantıksız hareketim bu suretle cezalanmalı."* -A. Gündüz. 3. zf. Yanlış bir biçimde, yanlış olarak, hatalı olarak: *"Evime gitmek için yanlış söyledim, gitmemek için vapurun kaçmasını bekliyordum."* -S. F. Abasıyanık. 4. s. fel. Biçimsel düşünme yasalarına uymayan, düşünülen şeyle uyuşmayan. yanlış çıkmak yanlış olduğu anlaşılacak. yanlış hesap Bağdad'dan döner ortaya çıkan bir yanlışlık çok geç de olsa düzeltilmelidir. yanlış kapı çalmak isteğinin yapılmayacağı, yersiz sayılacağı bir yere başvurmak. yanlışını çıkarmak yanlışını bulup göstermek. *yanlış yanlış

Yanlılı sıf. Yanlılı, hatası olan. || [TS. Ø], {TS. → hatalı}

Yanlızsız sıf. Hatasız, yanlışsız, düzgün. || [TS. Ø], {TS. → düzgün, hatasız}

Yanmalı sıf. Hâli acınacaklı; durumu merhamet ve şefkat doğuran, zavallı. || [TS. Ø], {TS. → acınacak, zavallı}

Yanmaz sıf. Yanmayan, tutuşmayan, yanma özelliği olmayan, ateş etki etmeyen. || [TS. Ø]

Yansız sıf. Yan kısmı, yanı olmayan. || [TS. yansız] s. 1. Birinden yana olmayan veya bir düşünceye, bir isteğe katılmayan, onu desteklemeyen, yan tutmayan, tarafsız, bitaraf:

"Gerçeklere daha yansız ve sağlıklı gözle bakabiliyorum." -H. Taner. 2. kim. Turnusol gibi bir ayıraç karşısında, ne asit ne alkali tepkisi göstermeyen, nötr. 3. fiz. Elektriğe karşı hiçbir tepkisi olmayan, nötr.

Yanşag sıf. kon. 1- Çok konuşan, zevzek, lafazan. **Yanşaglıg** étmek (élemek) Haddinden fazla konuşmak, zevzeklik etmek, lafazanlık, çenesi düşüklük etmek. // Çok ürüyen (köpek). 2- esk. Aşık, ozan. || [TS. yavşak] is. hlk. 1. Bit yavrusu, sirke: *"Yavşak büyüdü bit oldu, enik büyüdü it oldu."* -Atasözü. 2. s. mec. Geveze, yılışık (kimse): *"Sonra, aynı yavşak teklifsizlikle Binbaşı Ferid'in kadehini dikeyiyor."* -A. İlhan.

Yanyaxa sıf. Yakası yan tarafta olan. || [TS. Ø]

Yapağ(ı) mah. 1- is. ilkbaharda kırılan koyun yünü. 2- sıf. Birbirine geçmiş, yapışmış yün. || [TS. Ø]

Yapığ sıf. Kullanılmadan dolayı birbirine yapışmış, kabarıklığı gitmiş, kaybolmuş. || [TS. Ø]

Yapıxmış sıf. Kabarıklığı gitmiş, birbirine yapışmış hâlde olan. || [TS. Ø]

Yapılma 1- is. Yapılmak fiili. 2- sıf. Yapma, suni. || [TS. Ø], {TS. → sun'î, yapma, yapay}

Yapılmış sıf. 1- Pişmek için tandırın duvarına yapıştırılmış. 2- Yapılmış, kurulmuş, dikilmiş (bina vs.). || [TS. Ø]

Yapımcılı sıf. Üzerinde kepenek olan, kepenekli. || [TS. Ø]

Yapımcılığ sıf. Kepenek yapmaya yarar. || [TS. Ø]

Yapışan sıf. 1- Yapışan, bir şeye dokununca ona yapışan, ayrılmayan, yapışkan. 2- mec. Hoşa giden, beğenilen. || [TS. Ø], {TS.→yapışkan}

Yapıştırıcı sıf. Yapıştırma Özelliği olan, yapıştırıcı. || [TS.yapıştırıcı] is. ve s. 1. Yapıştırma özelliği olan, yapıştırmaya yarayan (nesne): *Yapıştırıcı madde*. 2. sin. Filmlerin yapıştırılması içinde kullanılan cihaz.

Yapıştırılmış sıf. Zamk vs. ile bitleştirilmiş, yapıştırılmış. || [TS. Ø]

Yapışgan 1- is. Yapıştırıcı özelliği olan. 2-sıf. Dokunduğu yere yapışıp güç ayrılan, kopan, yapışma özelliği olan. || [TS.yapışgan] s. 1. Yapışma özelliği olan: *"Tütün yaprakları sıcakta yapışkan bir su salar."* -N. Cumalı. 2. mec. Gitmek bilmeyen: *"Aynı arabaya binecek kadar pişkin ve yapışkan bir gölge."* -Ç. Altan. 3. is. Yapıştırıcı: *Zamk bir yapışkandır. *yapışkan otu*

Yapışganlaşmış sıf. Yapışkan gibi olmuş. || [TS. Ø]

Yapışganlı sıf. Yapışkan sürülmüş. // İçinde yapışkan madde olan. || [TS. Ø]

Yapışıcı sıf. Yapışma özelliği olan. || [TS.yapışıcı] s. 1. Yapışma niteliği olan. *yapışıcı sap

Yapışık sıf. 1- Birbirine yapışmış durumda, bitişmiş hâlde. 2- Çok yaklaştırılmış, yapıştırılmış durumda; komşu. 3- mec. Kendine karşı güzel duygular uyandırma özelliği, sıcak kanlılık, hoşa gitme. || [TS.yapışık] s. 1. Bir yere yapışmış olan: *Zarfa yapışık pullar*. 2. Fizyolojik yönden birbirlerine bağlı olarak doğan: *Yapışık ikizler. "Yapışık hemşireler gibi dünyaya beraber gelmişlerdi."* -H. C. Yalçın. 3. Dokunan, değen: *"Lavabonun duvara yapışık kıyısının üstüne konmuş bir diş fırçası gösteriyordu."* -Ç. Altan. **yapışık çeneliler*

Yapışıklı sıf. 1- Yan yana, çok yakın, birbirine temas edecek derecede yakın; komşu. 2-Hoşa giden, iç açıcı, sıcak kanlı, cazibeli. || [TS. Ø], {TS.→cazibeli, iç açıcı, sıcakkanlı}

Yapışsız sıf. Hoşa gitmeyen. || [TS. Ø], {TS.→nahos}

Yapma 1- is. Yapmak fiili. 2- is. Plastik vs. şeylerden yapılan süs eşyası. // sıf. Bu şekilde yapılan. 3- is. Duvara yapıştırılan tezek. 4- Sun'i, sahte, uydurma, yalan. || [TS.yapma] is. 1. Yapmak işi. 2. s. Doğadaki şeylere benzetilerek insan eliyle yapılmış, yapay, sun'i:

"Eliyle bahçenin dökme taştan yapma mağaralarından birini göstererek..." -Y. K. Karaosmanoğlu. 3. s. İçten olmayan, içten gelmeyerek yapılan, yapmacık: *"Fakat fazla içliliği erkekliğe yakıştıramadığından kendini her zaman yapma bir sertliğin arkasına gizlerdi."* -H. Taner. **yapma çiçek, yapma dil, yapma gübre, yapma uydu*

Yaponca sıf. ve zar. Japon dilinde. || [TS. Ø]

Yaradan 1- is. Yaratmak fiilini icra eden. 2- sıf. Yaratıcı olan şeylerin Özelliği. 3-is. din. Tanrı, Allah. || [TS. Ø]

Yaradıcı 1- is. Bir şey yapan, yaratan, meydana getiren kimse. 2- sıf. Bir şey yaratma kudreti olan, maddi ve manevi sıfatlar yaratan, meydana getiren. 3- is. din. Yaratan, Halûk, Allah. || [TS.yaratıcı] s. Yaratma yeteneği olan: *"Gazi yaratıcı bir enerji kaynağı..."* -F. R. Atay. *"Yaratıcı sanat adamı için bir güzellik vardır, ona inanır."* -N. Ataç.

Yaradılmış sıf. Yaratılmış, meydana getirilmiş. || [TS. Ø]

Yarağlı sıf. esk. Silahlı. || [TS. Ø], {TS.→silâhlı}

Yarağlı-yasağlı sıf. ve zar. esk. Silahlı pusatlı, çeşitli silahlarla donatılmış. || [TS. Ø]

Yarağsız sıf. ve zar. Silahsız. || [TS. Ø], {TS.→silâhsız}

Yara-xoralı sıf. Çirkin ve çok yarası olan. || [TS. Ø]

Yaralanmış sıf. Yara almış, silahla vs. ile bir yerinden darbe alarak yaralanmış zedelenmiş. || [TS. Ø], {TS.→yaralı}

Yaralı sıf. 1- Yarası olan, bir yerinden zedelenmiş, yara almış. 2- is. Yarası olan kimse, yaralanmış kimse. 3- sıf. mec. Dertli, kederli, gamlı, derdi kederi olan. **Yaralı yérine toxunmağ** Dertini tazelemek, zayıf yerine dokunmak. **Yaralı-yaralı** zar. a- Yaralanmış durumda, yaralı hâlde, b- mec. Yanıklı yanıklı, gamlı gamlı. || [TS.yaralı]s. ve is. 1. Yarası olan, yaralanmış (kimse), mecruh: *"Yaralılarımızı develer üstünde götürüyoruz."* - F. R. Atay. 2. mec. Dertli, üzüntülü: *"Bir yaralı adamdı. Her şeye lâayık ama, lâayık olduğu hiçbir şeye kavuşamamış bir yaralı adamdı."* -Y. Z. Ortaç. **yaralı kuşa kurşun sıkılmaz** birinin düşkünlüğünden yararlanarak ondan öğ almak doğru değildir. **yaralı parmağa işememek** · tkz. en küçük bir yardımı bile esirgemek.

Yaramaz sıf. 1 İşe yaramayan; faydasız, yararsız, hayırsız. 2- Kötü, liyakatsiz, alçak. // mec. Yaramaz, yerinde rahat durmayan (çocuk). 3- is. Bazan küfür İfadesi olarak kullanılır, 4- Olmaz, mücade edilmez. || [TS.yaramaz]s. ve is. 1. Uygun ve yararlı olmayan, bir işe yaramayan. 2. (çocuk için) Söz dinlemeyen, uslu durmayan, yasaklanan şeyleri yapmakta

ayak direyen, haşarı: "*Annesine bakabilmek için akşama kadar elliye yakın yaramazın kahrını çekiyordu.*" -R. N. Güntekin. 3. Çapkın. yaramaz olmak yaramazlaşmak.

Yaranan sıf. Yarattılmış, meydana getirilmiş. || [TS. Ø]

Yaranmış sıf. Yarattılmış, halkedilmiş, canlı; doğmuş. || [TS. Ø]

Yararlı sıf. Elverişli, faydalı. || [TS.yararlı] s. Yarar sağlayan, yararı olan, faydalı, nafi: "*Öbür oyuncular gibi uslu akıllı oynayabilse, pek âlâ takıma yararlı bir eleman olabilirdi.*" -H. Taner. yararlı olmak fayda sağlamak. yararlı kılmak fayda sağlayan ve üretken duruma getirmek: "*Devlet özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirler alır.*" -Anayasa.

Yararsız sıf. Yararlı olmayan, faydalı olmayan, faydasız, gereksiz, değersiz. || [TS.yararsız] s. Yarar sağlamayan, yararı olmayan, faydasız, nafi.

Yarışıklı sıf. Güzel görünüşlü, güzel, alımlı. || [TS.yarışıklı] s. Yaraşan, uygun, yakışır.

Yarışısız sıf. 1- Yakışığı, güzelliği olmayan, çirkin. 2- Uygun, münasip, layık olmayan. || [TS.yarışısız] s. Yaraşık olmayan durumu, yaraşmayan, yakışmayan.

Yardımcı sıf. 1- Yardım eden, yardımcı. 2- İkinci dereceli rolü, önemi olan, asıl şey yardım eden; ilave. || [TS.yardımcı] is. ve s. 1. Yardım eden veya gerektiğinde yardım edecek olan (kimse vb.), muavin, muin, yaver: "*Savcı yardımcısı, bütün savcı yardımcıları gibi, zeki bir adamdı.*" -H. Taner. 2. Yardımı olan (şey, nesne): "*Vücut yapısı da onun güldürücülüğünde ayrı bir yardımcı unsurdu.*" -H. Taner. yardımcı olmak yardımda bulunmak. *yardımcı ders, yardımcı doçent, yardımcı eylem, yardımcı fiil, yardımcı hakem, yardımcı hücre, yardımcı kitap, yardımcı oyuncu, yardımcı yargıç

Yardımsız sıf. Muavenetsiz, yardımsız, tek başına. || [TS. Ø]

Yarıac sıf. Yeterince yemeğen, yemek bulamayan. || [TS. Ø]

Yarıaçık sıf. Tam kapalı olmayan, azıcık açık olan. || [TS. Ø]

Yarıaralı sıf. Biraz aralı, kısmen aralı, açık. || [TS. Ø]

Yarıbataklık sıf. Kısmen bataklık olan. || [TS. Ø]

Yarıbaygın sıf. ve zar. Tam baygın olmayan, yarı baygın durumda olan. || [TS. Ø]

Yarıberk sıf. Tam sert, muhkem, sağlam olmayan. || [TS. Ø]

Yarıbişmiş sıf. Tam pişmemiş, yeterince pişmemiş. || [TS. Ø]

Yarıdeymiş sıf. Tam olgunlaşmamış, yeterince olmamış. || [TS. Ø]

Yarığ 1- is. Bir şeyin üzerinde olan derin kesik, yarık. 2- is. Yarılıp ayrılmış toprak. 3- sıf. Yarılmış. || [TS.yarığ] s. 1. Yarılarak açılmış veya yarılarak oluşmuş. 2. is. Yarılarak açılmış yer, geniş çatlak, gedik, rahne. 3. İnce bir çizgi durumunda açılmış yara: "*Kendini göstermek için terliklerini yarığ topuklu tabanlarında şaplata şaplata geçmişti.*" -H. Taner. 4. fiz. Küçük bir ışık demeti elde etmek için ışık kaynağının önüne konulan, saydam olmayan bir düzlem üzerine açılmış, dikdörtgen biçiminde küçük delik. 5. mec. Anlaşmazlık, bölünme: "*Şimdiden birtakım yarıklar açan siyasî rekabetten başka ne mana verilebilirdi?*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Yarıgapalı sıf. Tam kapalı olmayan, azıcık kapalı, örtülü olan. || [TS. Ø]

Yarıgaranlıg sıf. Tam karanlık olmayan; alaca karanlık. || [TS. Ø]

Yarıgýyinmiş sıf. Tam giyinmemiş. || [TS. Ø]

Yarığlı sıf. Yarığı olan, çatlağı olan. || [TS. Ø]

Yarığvarı sıf. Yarığ şeklinde olan. || [TS. Ø]

Yarım sıf. Bir bütünü bölündüğü iki eşit parçadan her biri. || [TS.yarım] s. 1. Bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri: "*yarım elma, gönül alma.*" -Atasözü. "*Bu yarım saat içinde evde neler geçti?*" -Y. Z. Ortaç. 2. Tam ve istenildiği gibi olmayan, eksik, noksan: Yarım iş. Yarım bilgi. "*Ötekinde de yarım kavala benzeyen kalın bir çığırtma vardı.*" -O. C. Kaygılı. 3. mec. Hastalıklı, sakat, sağlıksız. 4. is. Bir bütünü yarısı olan miktar: "*Billâhi yarım elmanın yarısı sen, yarısı o...*" -S. M. Alus. 5. is. (saat için) On iki otuz. yarım elma, gönül alma armağan küçük de olsa, gönül almaya yarar. yarım elmanın yarısı o, yarısı bu birbirine çok benzeyenler için söylenir. yarım kalmak tamamlanmamak, sonuçlanmamak. yarım pabuçlu işsiz, yoksul kimse. yarım sağ etmek sağ yana biraz yönelmek. yarım sol etmek sol yana biraz yönelmek: "*Doktorun elini tuttu, salladı. Sonra yarım sol etti, yan tarafta duran koltuğa oturdu.*" -M. Ş. Esendal. *yarımada, yarım adam, yarım ağız, yarım akıllı, yarım asalak, yarım ay, yarım ayak, yarım baş ağrısı, yarım daire, yarım daire kanalları, yarım doğru, yarım gün, yarım kaşfiye, yarım kanatlılar, yarım kubbe, yarım küre, yarım mesai, yarım pabuçlu, yarım pansiyon, yarım porsiyon, yarım seren, yarım tarife, yarım uyak, yarım vokal, yarım yamalak

Yarıağır sıf. spor. Yarı ağır siklet. || [TS. Ø]

Yarımarşın sıf. Arşının yarısı uzunluğunda. || [TS. Ø]

Yarım asılı sıf. Tam bağımsız olmayan, başkalarına kısmen bağlı olan, tâbi olan. || [TS. Ø]

Yarı mavtomat sıf. Tam otomatik olmayan, yarım otomatik. || [TS. Ø]

Yarı may² sıf. Yarım ay, hilâl şeklinde olan. || [TS. Ø]

Yarı mayé sıf. Tam sıvı olmayan, çok duru, sıvı olmayan, biraz katı olan. || [TS. Ø]

Yarı bükük sıf. Tam bükük olmayan, kısmen bükülmüş durumda olan. || [TS. Ø]

Yarı mcân sıf. 1- Ölümü yaklaşmış olan, ölümüne çok az kalmış olan, Ölüm anında olan. 2- mec. Çok yorgun, zayıf, takatsiz. 3- mec. mah. Gönülsüz, hevessiz. || [TS. Ø], {TS. → gönülsüz, hevessiz, mecalsiz, takatsiz, yorgun}

Yarı mcır sıf. Tam ıslah edilmemiş (meyve ağacı vs.). || [TS. Ø]

Yarı mçığ sıf. 1- Sona erdirilmemiş; yarım. // zar. Yarısında, ortasında, sona erdir-meyerek, bitirmeyerek. 2- Dolu olmayan, başı yarım olan. 3- mec. Sanatını iyi bilmeyen, bir konu, şey hakkında gerekli bilgisi olmayan kimse. 4- mec. Bir meseleyi, problemi sonuna kadar götürmeyen, halletmeyen, sürekli olmayan. || [TS. Ø], {TS. → yarım}

Yarı mçürümüş sıf. Biraz çürümüş, kısmen çürümüş, tamamen çürümemiş. || [TS. Ø]

Yarı mdairvi sıf. Yarım daire şeklinde olan. || [TS. Ø]

Yarı mfabrikat sıf. Yarı hazır ürün, sonradan hazırlanacak ürün. || [TS. Ø]

Yarı mğaba sıf. Biraz kaba, gereğince yumuşak olmayan. || [TS. Ø]

Yarı mağarın sıf. Tam doymamış, tam tok olmayan; yarı aç. **Yarı mğarın olmağ** Doymasına az kalmak, karnını biraz doyurmak. || [TS. Ø]

Yarı mğatr sıf. Tam katı olmayan. || [TS. Ø]

Yarı mğaynar sıf. Kaynayacak derecede olmayan, kaynamasına az kalmış. || [TS. Ø]

Yarı mğivirciğ sıf. Çok kıvırcık olmayan, az kıvırcık. || [TS. Ø]

Yarı mğirvenkelik 1- sıf. 200 gram ağırlığında olan. 2- 200 gram ağırlığındaki tartı taşı. || [TS. Ø]

Yarı mğol sıf. Kolu normalden çok kısa olan. || [TS. Ø]

Yarı mğurağ sıf. Kısmen kurak olan. || [TS. Ø]

Yarı mğurumuş sıf. Kısmen kurumuş, biraz nemli, tam kurumamış hâlde olan. || [TS. Ø]

Yarı mxam sıf. Tam ıslah edilmemiş, cinsi tam değiştirilmemiş (ilyeştirilmemiş). || [TS. Ø]

Yarı mxaraba sıf. Yarı yıkık hâlde olan, tam harabeye dönmemiş. || [TS. Ø]

Yarı millik sıf. Yılın yansına ait olan; altı aylık. // Yarım yıl süren. // Yarım yıl için planlanan. || [TS. Ø]

Yarı misti sıf. Kısmen sıcak olan, biraz sıcak. || [TS. Ø]

Yarı mkéçirici fiz. 1- sıf. Yarı iletken özelliği olan. 2- is. Yarı iletken madde. || [TS. Ø], {TS. → yarı iletken}

Yarı mkéfli sıf. Yarı sarhoş, biraz sarhoş olan kimse. || [TS. Ø]

Yarı mkiloluğ sıf. Yarım kilo (500 gram) ağırlığında olan. || [TS. Ø]

Yarı mkosa sıf. Kısmen köse olan. || [TS. Ø]

Yarı mköçeri sıf. Kısmen yerleşik hayata geçmiş, tam yerleşik yaşamayan, yarı yerleşik yarı göçer yaşayan. || [TS. Ø]

Yarı mkristallik sıf. Yarı kristal hâlde olan. || [TS. Ø]

Yarı mléğal sıf. Tam legal, kanuni olmayan, yarı gizli. || [TS. Ø]

Yarı mlüt sıf. ve zar. Yarı giyinik, yarı çıplak. || [TS. Ø]

Yarı mmanatlığ 1- is. yarım manat değerindeki para. 2- sıf. Yarım manat değerinde olan şey. || [TS. Ø]

Yarı mmertebe sıf. Katın yarısı yüksekliğinde olan (bir katın). || [TS. Ø]

Yarı mmétr sıf. Yarım metre (50 cm.). || [TS. Ø]

Yarı mnfes sıf. ve zar. Haddinden fazla yorgun hâlde. || [TS. Ø]

Yarı morta sıf. spor. Yarı orta sıklet. || [TS. Ø]

Yarı moyağ sıf. Tam uyanık olmayan, yarı uykulu. || [TS. Ø]

Yarı mrütubetli sıf. Çok rutubetli, nemli olmayan, az rutubetli, nemli. || [TS. Ø]

Yarı msait sıf. dil. Başka ünlülerle birlikte bir hece meydana getiren ünlü. || [TS. Ø]

Yarı msavadlı sıf. Yeterince okuma yazma bilmeyen. || [TS. Ø]

Yarı msehra sıf. Tamamen çöl olmayan, bazı yerlerinde bitkisi olan coğrafi alan, yarı çöl. || [TS. Ø]

Yarı mşeffaf sıf. Tam şeffaf olmayan. || [TS. Ø]

Yarı mtemizlenmiş sıf. Kısmen temizlenmiş, tam temizlenmemiş. || [TS. Ø]

Yarı mtonluğ sıf. Yarım ton (500 kg.) ağırlığında olan. // Yarım ton alabilen, taşıyabilen. || [TS. Ø]

Yarı mçuğ sıf. Kısmen yıkık, tam yıkılmamış (bina vs.). || [TS. Ø]

Yarı mvehşi sıf. Gereğince olgunlaşmamış, medenileşmemiş, vahşi, yabani gibi. || [TS. Ø]

Yarı myuvarlağ sıf. Tam yuvarlak olmayan, biraz yuvarlak olan. || [TS. Ø]

Yarı myun sıf. Yarısı yün, yarısı pamuk veya sun'i iplikle dokunmuş şey. || [TS. Ø]

Yarımyüngül sif. spor. Yarı hafif siklet. || [TS. Ø]

Yarımzerif sif. Tam zarif, ince olmayan, biraz kaba olan. || [TS. Ø]

Yarıörtülü sif. Tamamen Örtülmemiş hâlde olan, bir kısmı örtülü durumda olan. || [TS. Ø]

Yanparçalanmış sif. Tam parçalanmamış, kısmen parçalanmış. || [TS. Ø]

Yarıtmaz sif. Bir iş için elverişli ve uygun olmayan veya söylenen, emredilen, yapmak zorunda olduğu bir işi layıkınca yerine getiremeyen. // zar. Kötü, yetersiz. || [TS. Ø]

Yarıtok sif. Tam doymamış hâlde, doyana kadar yememiş, yarı tok. || [TS. Ø]

Yarruzanmış zar. ve sif. Yarı uzanmış hâlde, vücudun üst kısmı biraz dik durumda ve bir yere yaslanmış durumda olan. || [TS. Ø]

Yarıyétmiş sif. Tam olgunlaşmamış, az olgunlaşmış durumda olan. || [TS. Ø]

Yarıyétkin sif. Tam olgunlaşmamış durumda olan (meyve vs.). || [TS. Ø]

Yarıyuxulu sif. Yarı uyuklu. || [TS. Ø]

Yarıyumulu sif. Tam yumuk durumda olmayan, azıcık yumulmuş durumda olan. || [TS. Ø]

Yarıyumuşak sif. Tam yumuşak olmayan, az yumuşak. || [TS. Ø]

Yarlı sif. Yari, sevgilisi olan. || [TS. Ø]

Yarma² sif. 1- Yarik. 2- bak. Yarmaca 1. anlamda. || [TS.yarma] *is.* 1. Yarmak işi. 2. Engebeli bir yerde, bir yolu geçirmek için açılmış yer: *Demir yolu birçok yarmalardan geçer.* 3. *s.* Kolay yarılan ve çekirdeğinden ayrılan: *Yarma şeftali.* 4. *is.* ve *s.* İri, gelişigüzel kırılmış (tahıl): *Yarma arpa.Yarma burçak.* **yarma aşısı, yarma buğday, yarma çorbası, yarma kereste, yarma kütüğü, yarma saldırısı, yarma şeftali, yarma taarruzu yarma gibi çok iri yarı (kimse).*

Yarmalığ sif. Yarma // Bulgur için yararlı, onun için ayrılmış. || [TS. Ø]

Yarpağı sif. Yarpağı olan; yaprakla kaplı, örtülü. || [TS.yapraklı] *s.* Yarpağı olan: *Yapraklı kereviz. Yüz yapraklı bir defter. "Kış olmasına rağmen ağaçlar yemyeşil yapraklı ve çiçekliydi."* -R. H. Karay. *yapraklı kara yosunları*

Yarpağısız sif. Yapraksız, yarpağı olmayan, çıplak. || [TS.yapraksız] *s.* Yarpağı olmayan: *Yapraksız ağaç.*

Yarpağvarı sif. Yaprak şeklinde olan, yarpağa benzeyen. || [TS. Ø], {TS.→yapraksı}

Yarsız-yoldaşsız sif. Dostu, arkadaşı olmayan; yalnız, kimsesiz. || [TS. Ø], {TS.→dostsuz, kimsesiz, yalnız}

Yar-yaralı sif. Silahlı, silahı olan. || [TS. Ø], {TS.→silâhli}

Yar-yoldaşlı sif. Yari, arkadaşı, dostları olan. || [TS. Ø]

Yasağı sif. Yasak edilmiş, men edilmiş. || [TS.yasaklı] *is.* ve *s.* Herhangi bir şeyi yapması kendisine yasak edilmiş olan (kimse): *"Kamu hizmetinden yasaklılar...affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler."* -Anayasa

Yasemeni sif. far. Leylak rengine olan, mor. // Leylak gibi. || [TS. Ø], {TS.→lelâkî}

Yasemenli sif. Birleşiminde leylak özü olan. || [TS. Ø]

Yaslı sif. 1- Bir yakınının ölümlü dolayısıyla yas tutan; matem işareti olarak siyahlar giyinmiş kimse. 2- mec. Kederli, gamlı, hazine. || [TS.yaslı] *s.* Yasta olan, yas tutan kimse, matemli: *Onlar şimdi yaslıdır, toplantılara katılmazlar. "Ben bir hasta hâli almış, susmuş, sade, yaslı gözlerle etrafıma bakınıyordum."* -R. H. Karay.

Yas(s)ar sif. ve *is.* mah. 1- Beceriksiz, hiçbir yapamayan, sakar. 2- Çok çirkin, suratsız. || [TS. Ø], {TS.→beceriksiz, çirkin, sakar, suratsız}

Yastı sif. 1- Yüzeyi düzgün olan, yassı, girintili çıkıntılı olmayan. // Batık, basık gibi olan. 2- Çok kalın veya yüksek olmayan; alçak. || [TS.yassı] *s.* Yayvan ve düz: *"Bizim taraflar ormanlık, dağları yassı, alçak."* -H. E. Adıvar. **yassı balıklar, yassı kadayıf, yassı solucanlar, yassı solungaçlar*

Yastıbaş sif. Kafası yassı olan. || [TS. Ø]

Yastıbıg sif. Bıyıkları yassı olan. || [TS. Ø]

Yastıburun sif. Burnu yassı olan. || [TS. Ø]

Yastıbuynuz sif. Boynuzu yassı olan. || [TS. Ø]

Yastıca sif. Biraz yassı, yassı. || [TS.yassıca] *s.* Yassı durumda: *"Kaşlarının arası açık da uçları samur gibi; yassıca bir burnu, büyükçe bir ağız var."* -M. Ş. Esendal.

Yastıdaban sif. Tabanı yüksek olmayan, yassı topuklu (ayakkabı vs.). || [TS. Ø]

Yastıdib(li) sif. Dip kısmı yassı, düz olan. || [TS. Ø]

Yastıgı sif. Yastığı olan; yumuşak. || [TS.yastıklı] *s.* Yastığı olan, içinde yastık bulunan: *"Banyolu, yatağı kuş tüyü yastıklı bir oda bulacaksınız."* -S. F. Abasıyanık.

Yastıgıg sif. Yastık için yarar. || [TS. Ø]

Yastısifet sif. Suratı, yüzü yassı olan. || [TS. Ø]

Yastıvarı sif. Biraz yassı. || [TS. Ø]

Yastıyapalağ sif. Şişman ve çirkin. // Biçimsiz, yassı. || [TS. Ø], {TS.→biçimsiz}

Yaş² 1- sif. Islak, nemli, kurumamış hâlde. // Henüz kurumamış. 2- *is.* Su, nem. 3- *is.* Göz yaşı. (Çanlı) yaş axıtmağ (tökmek) Ağlamak, acı acı, yanıklı yanıklı ağlamak. Yaş boğmağ Ağlamak istemek, gözlerinde yaş toplanmak. 4- sif. ve *is.* Civan, genç. Gürünün oduna yaş da

yanır Suçsuz olarak ceza görenler, çekenler için kullanılır. || [TS.yaş(II)] s. 1. Nemli, ıslak: *Yaş toprak. Yaş çamaşır. "Yaş ağaca balta vuran el onmaz."* -Atasözü. 2. Kendi suyunu, canlılığını yitirmemiş, kurumamış, kurutulmamış, taze: *Yaş meyve.Yaş ağaç.* 3. is. Ağlandığında gözlerden akan berrak sıvı, göz yaşı: *"Ne olsa, önü sonu göz yaşı idi."* -R. H. Karay. *"Gözlerinden yaş gelecek kadar esnemekten baş alamıyordu."* -H. Taner. 4. argo Kötü, korkulu, zor: *Bugün işler yaş. yaş akıtmak (veya dökmek) ağlamak. yaş tahtaya (veya yere) basmak bir işte uyanık davranmamak yüzünden aldanmak. yaşını içine akıtmak duyduğu acıyı, üzüntüyü sezdirmemek. yaşlara boğulmak çok ağlamak. *yaş çayır, yaş kesim, yaş pasta, yaş sebze, yaş üzüm*

Yaşar sıf. 1-.....yaşında olan. 2- Çok yaşayan, çok ömür süren; ebedi. || [TS. Ø],{TS.→ebedi, uzun ömürlü}

Yaşıl is. ve sıf. Bir başkası ile aynı yaşta olan kimse. || [TS.yaşıl]s. ve is. Yaşları birbirine eşit olan; aynı yaşta olan (kimselerden her biri), akran: *"Sevim, yaşlılarından boylu, inanılmayacak kadar çevik bir kızdı."* -A. İlhan.

Yaşıl sıf. 1- Yaprak rengi, yeşil, güneş ışığının tayfinda mavile sarı arasında yer alan renk. 2- Henüz olgunlaşmamış, kelek. 3- is. esk. Yeşil renkli şey. || [TS.] is. 1. Sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk: *"Memleket isterim / Gök mavi, dal yeşil / Tarla sarı olsun / Kuşların, çiçeklerin diyarı olsun."* -C. S. Tarancı. 2. s. Bu renkte olan: *"Önümüzde yeşil yamaçlar görününce biraz keyiflendik."* -H. E. Adıvar. 3. s. (sebze için) Kurumamış, taze: *Yeşil fasulye.Yeşil erik. Yeşil zeytin.* 4. s. (meyveler için) Olmamış, ham: *Yeşil kayısı. yeşil ışık yakmak . mec. bir şeyin olmasına engel olmamak, hoş karşılamak: "Bu anıt, onun kişiliğinin getirdiği bir dokunulmazlıkla daha sonra nice heykellere yeşil ışık yakıyordu."* -H. Taner. *yeşilbağa, yeşilbaş, yeşilbiber, yeşilçekirge, yeşil ışık, yeşilkertenkele, yeşil kuşak, yeşil oy, yeşil saat, yeşil saha, yeşilsazan, yeşilzeytin

Yaşılbaşlı sıf. Başlı yeşil olan. Yaşılbaşlı sona bak. Yaşılbaş sona. || [TS. Ø]

Yaşıl gözülü sıf. Gözlerinin rengi yeşil olan, yeşil gözülü. || [TS. Ø]

Yaşılmsov sıf. Yeşilimsi, yeşile yakın renkte olan. || [TS. Ø],{TS.→yeşilimsi}

Yaşılı sıf. 1- Yeşil renge veya yeşil benekleri, çizgileri veya çiçekleri olan. 2- mec. Süslü, güzel giyinişli. || [TS. Ø],{TS.→bezekli, müzeyyen, süslü}

Yaşıl-mavi sıf. Yeşil ve mavimsi renkte cilan. || [TS. Ø]

Yaşıtmış sıf. Yaşlanmış ihtiyarlamış. || [TS. Ø],{TS.→ihtiyar, yaşlı}

Yaşlı¹ sıf. Yaşlanmış, yaşı geçmiş, ihtiyarlanmış, yaşlı. // Genç olmayan. || [TS.yaşlı(I)] s. 1. Yaşı ilerlemiş, ihtiyar: *"Kendisi de ilkin yaşlı bir kadın almayı düşünmüş idi."* -M. Ş. Esendal. *"Yaşlı ve okuma bilir bir adamın bu iddiası gücüne gitti."* -A. Ş. Hisar. 2. is. Yaşı ilerlemiş kimse: *"Bu yaşlıları kapısının arkasına yığdılar."* -Ö. Seyfettin. *"Yaşlılar, Devletçe korunur."* -Anayasa. *yaşlı başlı

Yaşlı² sıf. Yaşla dolu, yaşarmış. || [TS.yaşlı(II)] s. (göz için) Yaşla dolmuş: *"Hıçkırarak yaşlı gözlerini kaldırdı."* -Ö. Seyfettin.

Yaşlı-gurulu sıf. Hem yaşı hem de kurusu olan. || [TS. Ø]

Yaşmağlı sıf. 1- Yüzünü yaşmakla örtmüş. 2- Yaşmağı olan. || [TS.yaşmaklı] s. Yaşmak örtünmüş: *"Muslin yaşmaklı sultanlar, yaldızlı arabalar Beyoğlu'nda piyasa ediyorlar."* -A. Gündüz

Yaşyarım sıf. Birbuçuk yaşında olan. || [TS. Ø]

Yaşyarımlığı sıf. Birbuçuk yaşında olan onsekiz aylık. || [TS. Ø]

Yatağlı¹ sıf. Yatmak için yeri, yatağı olan. || [TS.yataklı] s. 1. Yatağı olan: *"Hancı beni dört yataklı odada bırakarak çekildi."* -S. F. Abasıyanık. 2. Yatağı derin: *Yataklı ırmak.* 3. is. Yataklı vagon: *"Özel Kalem müdürüne yataklıdan bir yer almasını söylemiş."* -M. Ş. Esendal. *yataklı vagon

Yatağlı² sıf. Yatağı, mecrası olan. || [TS.yataklı] s. 1. Yatağı olan: *"Hancı beni dört yataklı odada bırakarak çekildi."* -S. F. Abasıyanık. 2. Yatağı derin: *Yataklı ırmak.* 3. is. Yataklı vagon: *"Özel Kalem müdürüne yataklıdan bir yer almasını söylemiş."* -M. Ş. Esendal. *yataklı vagon

Yatağan² sıf. Yatmayı çok seven, çok uyuyan. || [TS.yatağan] s. Namlusu kavisli, iki yanı da kesici, bir tür uzun savaş bıçağı: *"Kalkanları parçalayan çelik yatağanlar, zırhları kesen ağır saldırımlar yapacaktı."* -Ö. Seyfettin.

Yatalağ² sıf. ve is. mah. Hasta yatağından çıkamayan. Yatalağa yatmağ Bahtı yatmak, şans yaver gitmemek, ağır bir durumla, dertle karşılaşmak. || [TS.yatalak] s. ve is. İnme veya sakatlık gibi bir sebeple yataktan kalkamayan (kimse): *"Şu rezalete bakın, yatalak gibi uzanmışlar."* -Ö. Seyfettin. yatalak olmak yataktan kalkamayacak durumda kalmak: *"Bu kapanık, rutubetli yerde yatalak olup kalmaktan kurtulurum."* -O. C. Kaygılı. || [TS. Ø]

Yatalağlı sıf. Ağır, bulaşıcı hastalığa yakalanmış. || [TS. Ø]

Yatgın sıf. Eğilmiş, meyiltenmiş, yatık. || [TS.yatkın] s. 1. Bir yana eğilmiş, yatık. 2. Çok durmaktan sağlamlığını yitirmiş, çürük: *Yatkın mal. Yatkın kumaş.* 3. mec. Benimsemiş, alışmış, eğilimli: "*Çabuk parlamaya yatkın mizacına, karısının sakinliği, fena hâlde batıyor.*" -T. Buğra. "*Yadırgamaya yatkindi; ama görmüştü kızın oyununu.*" -A. İlhan. 4. (bir işte) Yetenekli, becerikli: *Eli dikişe yatkın. Dil öğrenmeye yatkın. "Dolap çevirmeye, şantaj mesleğine ne kadar yatkın, ne kadar elverişli idi ise, bu yeni konusunda da öyle olacağı benziyordu.*" -T. Buğra.

Yatığ sıf. 1- Eğilmiş, yatmış, çökmüş, yassılanmış gibi olan. 2- mec. Hiçbir şeyden haberi olmayan, uyanık olmayan, gafil; habersiz. || [TS.yatık] s. 1. Dik olmayan, eğik, yatırılmış bir durumda olan. 2. Zamanla dayanıklılığını yitirmiş: *Yatık kumaş.* 3. Çevrilmiş, devrik: *Yatık yaka.* 4. is. hlk. Yayvan su kabı. **yatık çit, yatık doğru, yatık yazı*

Yatımlı sıf. 1- İyi, kolay yatırılabilen, konabilen, yerleşebilen. 2- mec. Hoşa giden, sevimli, iç açan. || [TS.Ø], {TS.→iç açıcı, sevimli}

Yatmalı sıf. Yatmak, uyumak için çok iyi, münasip, yararlı, rahat olan. || [TS.Ø]

Yatmış sıf. Uykuda olan, uyumuş. || [TS.Ø]

Yava sıf. 1- Kötü, bozuk, edepsiz, pis. Yava danışmağ (söylemek) Kötü kötü konuşmak, edepsiz, çirkin laflar etmek, küfretmek. 2- Ahlâksız. 3- Yersiz yurtsuz, avara. || [TS.Ø], {TS.→bozuk, edepsiz, kötü, pis}

Yavan sıf. 1- Sadece ekmekten ibaret olan yiyecek; katığı olmayan. 2- Yağlı olmayan, yağsız. 3- mah. Anlamsız, boş, tadı tuzu olmayan (söz, sohbet vs.). 4- mah. Gıdalı maddelerden mahrum toprak. || [TS.yavan] s. 1. Yağı az: *Yavan yemek.* 2. Katıksız: "*Birçok günler yavan ekmek bile bulamaz.*" -F. R. Atay. 3. mec. Hoşa gitmeyen, tatsız: "*Hayatları gerçekten yavan ve dayanılmaz bir sıkıntıyla sonuçlanır.*" -H. E. Adivar. 4. mec. Görgüsüz, bilgisiz: "*Yaklaşınca her günkü gerçek ve çoğu zaman yavan yanlarını da ele verirler.*" -H. Taner. 5. Yoz.

Yavansızlık 1- sıf. Katığı olmayan. 2- zar. Katık olmadan, katıksız bir şekilde. || [TS.Ø]

Yavaş zar. 1- Hareketi zayıf ve yavaş, ağır. 2- Sakin, usul, sessiz, gürültüsüz. 3- sıf. Sakin, yumuşak, mülayim. || [TS.yavaş] s. 1. Hızlı olmayan: *Yavaş bir yürüyüş.* 2. Yumuşak huylu, yumuşak başlı: *Yavaş adam. Yavaş at.* 3. Alçak, hafif: "*Yavaş tut, içinde kınlacak eşya var...*" -M. Ş. Esendal. 4. zf. Hızlı olmayarak: *Yavaş vurdu. yavaş! dikkat et, acele etme! yavaş gel! (veya ol!) · argo abartarak konuşanlar için kullanılır. yavaştan almak* 1. ılımlı davranmak;

2. işi gereken sürede yapmamak. **yavaş tütün, yavaş yavaş*

Yavaşıcı sıf. ve is. Sürati, hareketi yavaşlatan, azaltan cihaz vs. || [TS.Ø]

Yavıg sıf. mah. Yakın. || [TS.Ø], {TS.→yakın}

Yavug sıf. bak. Yavıg. . || [TS.Ø], {TS.→yakın}

Yavuglu sıf. ve is. mah. Nişanlı, yavuklu. || [TS.yavuklu] is. ve s. hlk. 1. Sözlü, nişanlı: "*Köylerine dönmekte olan iki er, yavukluları için birer maşa aldılar.*" -Halikarnas Balıkcısı. 2. Sevgili: "*Adaklı değil, yavuklu değil, ne deyip kendini ucuz ediyorsun?*" -M. Ş. Esendal.

Yavuz sıf. 1- Şiddetli, çok sert. 2- Mahir, usta. || [TS.yavuz] s. hlk. 1. Kötü, fena: "*Yavaş atın tekmesi yavuz olur.*" -Atasözü. 2. hlk. Güçlü, çetin. 3. hlk. İyi, gürbüz, güzel: "*Çok cevherli öküzmüş, bol yedir de hele bak, ne yavuz mal olur.*" -R. H. Karay. "*Aman havuz canım havuz / Bu yurdun kızları amma da yavuz.*" -Halk türküsü. *yavuz hırsız ev sahibini bastırır biri, suçunu zarar verdiği kimseye yüklediğinde söylenir: "Yavuz hırsız ev sahibini bastırır sözüne uygun olarak açtı ağzını, yumdu gözünü."* -H. R. Gürpınar.

Yaygın sıf. 1- Çabuk yayılma özelliği olan, çabuk yayılan; sulu. 2- mec. Kesin, dakik olmayan, yeterince açık olmayan; belirsiz. || [TS.yaygın] s. 1. Çoğu kimselerce duyulmuş, öğrenilmiş, kullanılmış veya benimsenmiş olan: *Yaygın bir söz. Yaygın bir inanç.* 2. Çoğu kimselerde görülen, beğenilen, sevilen: "*Yaygın bir kültürü ve her çeşit insanı kavrayacak bir sunuş tarzı vardı.*" -H. Taner. 3. Sınırı genişlemiş: "*Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.*" -Anayasa. **yaygın eğitim, yaygın öğretim, yaygın yanlış*

Yayıcı sıf. 1- Bir şeyi yayan, yayılmasına sebep veya vasıta olan. 2- Yassı hâle getiren. || [TS.Ø]

Yayıg sıf. mah. 1- Göz önünde olmayan, uzun müddet yurdundan yuvasından ayrı kalan. 2- Tembel, üşengeç. || [TS.yayı(II)] s. Yayılmış, yayvan. **yayıg ağızlı, yayık yayık*

Yaylı sıf. Yayılı olan, yayı takılmış. || [TS.yaylı] s. 1. Yayı olan: *Yaylı koltuk. "Tabakanın sert yaylı kapağını tak diye kapatıyor."* -T. Buğra. 2. Ok ve yayla silâhlanmış. 3. is. Üstü ve yanları kapalı, dört tekerlekli, altında yayları olan, atla çekilen bir tür binek arabası: "*Yaylımız tüketirken yolları aynı hızla / Savrulmaya başladı karlar etrafımızda.*" -F. N. Çamlıbel. "*Şehirde ne kadar fayton ve yaylı araba varsa hepsini karşılayıcılar tutmuşlardı.*" -F. R. Atay. **yaylı araba, yaylı çalgılar, yaylı sazlar, yaylı tambur, yaylı terazi*

Yaylıg¹ sıf. Yaz mevsimine ait olan, yaza mahsus, yaz için ayrılmış. || [TS. Ø], {TS. → yazılık}

Yaylımı¹ sıf. Birçok silahla birden atılan. **Yaylımı gülle** Hedefinden seken, savuşan boşuna giden kurşun, karavana atış. ....yaylımı güllüye gelesen (tuş gelesen) Beddua, kargıma, ilenme ifadesi. || [TS. Ø]

Yaymalığ sıf. Yayma için (ince yufka ekmek) yarar, ayrılmış. || [TS. Ø]

Yazıcı sıf. Yazan, kaydeden. || [TS. Ø]

Yazığ¹ sıf. Sakin, fukara, sessiz, aciz. // Acınacaklı, zavallı, bedbaht. **Yazığı** gelmek Acımak, merhamet etmek. || [TS. Ø], {TS. → acınacak, aciz, bedbaht, fukara, sakin, sessiz}

Yazığ² sıf. man. Yumurta yaptığı yerini yadırgamış, başka yere gitmiş (tavuk). || [TS. Ø]

Yazılı sıf. 1- Üzerine bir şey yazılmış, ü-zerinde yazı olan. 2- Alfabetik işaretlerle ifade edilmiş; yazılmış. || [TS.yazılı] s. 1. Yazılmış olan, muharrer: *Yazılı bir kâğıt.* 2. Üzerinde yazı bulunan, yazısı olan: *Yazılı taş.* 3. Alna yazılmış olduğuna inanılan, mukadder: *"Herkes alınında ne yazılı ise onu görecek."* -M. Ş. Esendal. 4. is. ve s. Yazılı olarak yapılan (sınav). **yazılı bildirim, yazılı emir, yazılı hani, yazılı hukuk, yazılı imtihan, yazılı kâğıdı, yazılı sınav, yazılı yoklama*

Yazma 1- is. Yazmak fiili. 2- sıf. El ile yazılmış. || [TS.yazma] is. 1. Yazmak işi, tahrir. 2. Bohça, yemeni, baş örtüsü, yorgan gibi şeyler yapmakta kullanılan, üstüne boya ve fırça ile veya tahta kalıplarla desen yapılmış bez. 3. Bu bezden yapılmış baş örtüsü: *"Sirtında siyah bir yeldirme, başında yazma bir baş örtüsü, çenesinin yanında ilmikli."* -H. E. Adıvar. 4. *hık.* Kaba kulak hastalığı. 5. is. ve s. Basım tekniğinin gelişmediği dönemlerde, elle yazılmış (kitap vb.): *Yazma kitap.* **yazma eser, yazma yitimi*

Yédđi sıf. 1- Altıdan sonra, sekizden önce gelen sayı, yedi. 2- Yédđisi şeklinde: is. Ölen şahsın ölümünün yedinci günü ve bu günde verilen ihsan. **Yédđi arxa** Ecdad, soy. **Yédđi dereden su getirmek** Şaşırtmak, bir işi veya maksadı daha da içinden çıkılmaz duruma sokmak, bin dereden su getirmek. **Yédđi ğapı ğonşu** Uzak komşu. **Yeddi ğıfıl (möhür) altında olmağ (saxlanmağ)** Sıkı sıkıya gizletilmek, asla bilinmeyen bir yerde olmak. Kimse tarafından bilinmemek. **Yédđi göye bir ulduzu olmamağ** Kimsesi olmamak, güveneceği bir kimsesi olmamak. **Yédđi iğlim** Dünya, alem. **Yédđisinden yétmişine géder** Yediden yetmişe kadar, küçük çocuklardan büyüklere kadar. **Her derede yédđi yétim ile ğalmağ** Yardımsız, kimsesiz olmak. || [TS.yedi] is. 1. Altıdan sonra

gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam 7, VII. 2. s. Altıdan bir artık: *Yedi kalem. yedi gömlek uzak olmak* soyca veya yakınlık bakımından bir hayli uzak bulunmak: *"Ben onun yedi gömlek uzak adamlarından biriyim."* -Ö. Seyfettin. **yedi iklim dört bucak** her yerde. **yedi kat el pek yabancı:** *"Köyün dışında yedi kat el gibi yaşıyor, herkese hakaretle bakıyor, pazara indiği zaman kendine verilen selâmi bile almıyordu."* -Ö. Seyfettin. **yedi kat yerin dibine geçmek** 1. çok güçlü olarak yere çakmak; 2. fazlasıyla utandırmak, mahcup etmek: *"Bu el kocaman bir sille, insafsız bir tokat, insanı yedi kat yerin dibine geçirebilecek bir şamar kesiliyor."* -B. R. Eyuboğlu. **yedi kubbeli hamam kurmak** büyük hayaller peşinde koşmak. **yedi mahalle herkes, bütün çevre:** *Yedi mahalle duydu.*yedialtmışbeş, yedi belâ, yedi canlı, yediden yetmişe, yedi düvel, yedi göbek, yedi kardeş*

Yédđi-yédđi zar. Her seferinde, her sırada yedi tane, yedişer yedişer. || [TS. Ø]

Yédđiarşınlğ sıf. Uzunluğu yedi arşın olan. || [TS. Ø]

Yédđiaylğ sıf. 1- Yedi ay süren veya sürmüş. 2- Yedi ay önce doğmuş. || [TS. Ø]

Yédđibaaşlı sıf. Yedi başı (zirvesi, tepesi) olan. || [TS. Ø]

Yédđibucağlı sıf. mat. Yedi açısı olan. || [TS. Ø]

Yédđideğigelik sıf. Yedi dakika devam eden veya etmiş. || [TS. Ø]

Yédđidilli sıf. Yedi dili (mızıkası) olan. || [TS. Ø]

Yédđidüymelik sıf. Uzunluğu yedi düğme olan. || [TS. Ø]

Yédđiğat(lı) sıf. 1- Yedi katı olan. 2- Yedi mertebeli (katlı). 3- mec. Çok, kalın, çok katlı. || [TS. Ø]

Yédđiğülleli sıf. Yedi kulesi olan. || [TS. Ø]

Yédđillik 1- sıf. Yedi yıl devam eden veya etmiş. // Yedi yıllık bir zamanı göz önünde tutan, bu zaman zarfında olacak, bu kadar zaman isteyen. 2- is. Tahsil müddeti yedi yıl olan okul. 3- is. Yedinci yıl dönümü. || [TS. Ø]

Yédđilik sıf. Ölçüsü yedi olan, yedi numaralı. // Yedi İşareti olan. // is. Yedili iskambil kağıdı. || [TS.yedilik] s. Yedisi bir arada, yedi taneden oluşmuş, yedi tane alabilen: *Yedilik cezve.*

Yédđimertebe(li) sıf. Yedi katı olan (bina). || [TS. Ø]

Yédđimétrlik sıf. Yedi metre uzunluğunda olan. || [TS. Ø]

Yédđinci sıf. Yedi sayı sıfatının sıra şekli, altıncıdan sonra gelen. || [TS.yedinci] s. Yedi sayısının sıra sıfatı, sırada altıncıdan sonra gelen. *yedinci sanat

Yédđiyaş(lı) sıf. Yedi yaşında olan. || [TS. Ø]

Yéddiyaşar sıf. Yedi yaşında olan (hayvan). || [TS. Ø]
Yédekcil sıf. Yedekte gitmeği seven (koşum hayvanı). || [TS. Ø]
Yédekli sıf. Bağlı, yularlı, yedekte olan. || [TS. Ø]
Yeg sıf. İyi, elverişli (kıyaslamada kullanılır). || [TS.yeğ] s. Daha iyi, daha üstün, daha uygun, müreccah. **yeğ tutmak** bir şeyi diğerlerinden daha üstün ve uygun görüp ona yönelmek, yeğlemek, tercih etmek.
Yeherburun sıf. Burnu yassı olan. || [TS. Ø]
Yehergaş sıf. Eyerin kaşına bağlanan, asılan. || [TS. Ø]
Yeherli sıf. Sirtına eyer vurulmuş, eyerli. || [TS.eyerli] s. Eyer vurulmuş, sirtına eyer konulmuş (hayvan).
Yeheryanı sıf. Eyerin yanında olan. || [TS. Ø]
Yehudice zar. ve sıf. Yahudi dilinde. || [TS.Yahudice] öz. is 1. Yahudi dili. 2. s. Bu dile özgü olan: *Yahudice türkü*.
Yehudiperest sıf. ve is. ar. ve far. Yahudileri, yahudi adet ve an'anelerini seven. || [TS. Ø]
Yékcehet sıf. ve zar. far. ve ar. klas. Anlaşmış, aynı fikirde olan, göntüldeş, yek-dil. **Yékcehet olmağ** esk. Dayanışmak, aynı fikir ve düşüncede olmak, anlaşmak, birleşmek. || [TS. Ø]
Yékciins sıf. far. ve ar. Aynı cinsti, aynı cinsten olan, aynı karakteri, niteliği, Ö-zelliği taşıma. // Saf, karışımı olmayan. || [TS. Ø]
Yékdil sıf. far. Düşüncesi, duygusu, fikri aynı, bir olan. **Yékdil olmağ** Düşüncesi, fikri, karan aynı olmak, bir olmak. || [TS. Ø]
Yéke sıf. 1- Hacim olarak, boy ve cüsse olarak büyük, iri, kocaman. 2- mec. Yaşlı, kemale ermiş, her şeyi anlayan. **Yéke yerden danışmağ** Kabalık etmek, kaba konuşmak, büyük konuşmak. **Başından yéke danışmağ** Yaşına, mevkisine, bilgisine yakışmayacak şekilde konuşmak. **Yéke-yéke** zar. Büyük büyük, iri iri. **Yéke-yekég** bak. **Başından yéke danışmağ**. || [TS. Ø], {TS.→büyük, iri, kocaman}
Yékebaş sıf. 1- Kafası büyük olan. 2- mec. Güç bela anlayan, kafası kalın; kaba, edebe uymayan, kaba saba. || [TS. Ø], {TS.→kaba, kaba saba}
Yékebiğ(lı) sıf. Bıyıkları büyük olan, kocaman bıyıklı. || [TS. Ø]
Yékeburun sıf. Burnu büyük olan. || [TS. Ø]
Yékebuynuz(lu) sıf. Boynuzları çok büyük olan, iri boynuzlu. || [TS. Ø]
Yékedalağ(lı) sıf. Dalağı şişkin, hasta. || [TS. Ø]
Yékedırnağ(lı) sıf. Tırnakları çok büyük veya uzun olan. || [TS. Ø]
Yékediş(lı) sıf. Dişleri çok büyük olan. || [TS. Ø]

Yékedodağ sıf. Dudakları büyük, geniş olan. || [TS. Ø]
Yékeganad(lı) sıf. Kanatları çok büyük cilan. || [TS. Ø]
Yékeğarın sıf. 1- Karnı çok büyük, iri olan. 2- mec. Boğazına düşkün, doymak bilmeyen. || [TS. Ø], {TS.→aç gözlü, doymaz}
Yékeğaş sıf. 1- Kaşları geniş ve gür olan (bak. Ğaş 1. anlamda). 2- Kaşları büyük olan (bak. Ğaş 2. anlamda). || [TS. Ø]
Yékeğulağ(lı) sıf. Kulakları çok büyük olan. || [TS. Ø]
Yékeğuyruğ sıf. Kuyruğu çok büyük olan. || [TS. Ø]
Yékexana sıf. Kendini beğenmiş, kendini herkesten yüksek bilen, kibirli, başkasını beğenmeyen. **Yékexana danışmağ** bak. **Yéke-yéke danışmağ** (yeko--yeko'de). **Yékexana-yékexana** bak. **Yéke-yéke**. **Yékexana-yékéhana** danışmağ bak. **Yéke-yéke danışmağ**. || [TS. Ø], {TS.→çalımlı, kibirli, kurumlu(II)}
Yékeper sıf. ve is. Çok büyük, çok iri, cüsse olarak çok büyük. || [TS. Ø], {TS.→büyük, cüsseli, iri, kocaman}
Yékerağ sıf. esk. Büyükçe, biraz iri, büyük. // Çok büyük. || [TS. Ø], {TS.→büyük}
Yékesağğal sıf. Sakalı büyük olan. || [TS. Ø]
Yékeyanağ(lı) sıf. Yanakları çok büyük ve etli olan. || [TS. Ø]
Yékneseğ sıf. far. 1- Birbirine çok benzeyen, aynı tarzda, aynı şekilde olan, aynı türden olan, birbirinden farkedilmeyen, biteviye, yeknesak. 2- mec. Bıktırıcı, u-sandırıcı, monoton, can sıkıcı. || [TS. Ø], {TS.→monoton, tekdüze}
Yékpere sıf. far. 1- Tam, bütün, tek parçadan ibaret olan. 2- mec. Bütün, parçalanmaz, bölünmez. || [TS. Ø], {TS.→bütün}
Yékrenğ sıf. far. 1- Aynı renkte olan, rengi aynı olan, birbirine benzeyen. 2- Tek tür, aynı. 3- mec. Can sıkıcı, tekdüze, monoton. || [TS. Ø], {TS.→monoton, tek düze}
Yékсан sıf. far. klas. Eşit, bir, aynı. **Yér (torpag, xak) ile yékсан étmek** Büsbütün dağıtmak, yerle bir etmek. **Yér (torpağ, xak) ile yékсан olmağ** Tamamen yıkılıp dağılmak, yerle bir olmak, yıkılmak. // Mahvolmak. || [TS. Ø], {TS.→aynı, eşit}
Yékser sıf. far. Baştan başa, bütün tamamen, herkes. || [TS. Ø]
Yékteref sıf. far. ve ar. Tek taraflı, sınırlı. || [TS. Ø], {TS.→sınırlı}
Yéküvud sıf. far. esk. Bütün, tek, yekpare. || [TS. Ø], {TS.→bütün, tek}
Yélayağ(lı) sıf. Hızlı yürüyen, çok süratli giden. || [TS. Ø]
Yélbeyin sıf. ve is. Hafif, ahmak, serseri, ebleh. || [TS. Ø], {TS.→ahmak, ebleh, serseri}

Yélekli sıf. Yeleği olan. || [TS. Ø]
Yéleksiz sıf. Yeleği olmayan. || [TS. Ø]
Yélenli sıf. Dantelli, danteli olan, ek kumaşı olan (kenarında). || [TS. Ø], {TS. → dantelli}
Yélensiz sıf. Dantelsiz. || [TS. Ø]
Yélkenli sıf. Yelkeni olan, yelkenle hareket eden. || [TS. Ø]
Yélkensiz sıf. Yelkeni olmayan. || [TS. Ø]
Yéllencekli sıf. Salıncaklı. || [TS. Ø], {TS. → salıncaklı}
Yélli¹ sıf. 1- Rüzgarlı. 2- mec. kon. Hiddetli, sinirli, çabuk kızan. 3- zar. Şiddetli, süratli. || [TS. yelli] s. 1. Yeli çok olan, rüzgârlı: *Yelli bir tepe*. 2. Çok yellenen. 3. mec. İşveli, fıkrdak.
Yélli² sıf. kon. Romatizma hastalığı olan, romatizmalı. || [TS. Ø]
Yélpikşekilli sıf. Yelpeze şeklinde olan, ona benzeyen. || [TS. Ø]
Yélpikvarı sıf. Yelpeze benzeyen, yelpeze gibi açılıp kapanan. || [TS. Ø]
Yémeli sıf. 1- Yenen. // Tatlı, lezzetli. 2- mec. Sevimli, hoş giden. || [TS. Ø], {TS. → hoş, lezzetli}
Yeminli sıf. Ant içmiş, yeminli. || [TS. yeminli] s. Yemin ederek bir açıklamada bulunan: *Yeminli tanık*.
Yémişli sıf. Kavunu, meyvesi olan, meyve veren. || [TS. yemişli] s. Yemişi olan, meyve veren: *Yemişli ağaç*.
Yémleyici sıf. ve is. Yem verici, yem dağıtan, hayvanlara yem veren kimse. || [TS. Ø]
Yémli sıf. Yemi olan. || [TS. Ø]
Yémlik³ sıf. Yem için ayrılmış, saklanmış. || [TS. yemlik] is. 1. Hayvanlara yem verilen yer veya kap: *"Bir avuç arpa fazla atar yemliğine, bir kamçı eksik vurur."* -A. Sayar. 2. mec. Rüşvet, arpalık. 3. mec. Karşılıksız geçim sağlanan yer veya kimse. 4. *argo* Kumarda kandırılıp parası alınan kimse. 5. s. Yem için ayrılan: *Yemlik ot. *yemlik arpa*
Yémsek sıf. mah. Aksak, topal. || [TS. Ø], {TS. → aksak, topal}
Yémsiz sıf. ve zar. Yemi olmayan; aç. || [TS. Ø]
Yéngi sıf. ve is. 1- "Yeni" sözünün kadim (eski) şekli. 2- Gelecek yıl. || [TS. Ø], {TS. → yeni}
Yéni sıf. 1- İlk defa yapılmış, meydana çıkarılmış. // Kullanılmamış. // Önceki durumunu muhafaza etmiş, değişikliğe uğramadan kalmış. 2- Devre ait olan, çağdaş olan. **Yéni diller** Ölü dillerden farklı olan diller, çağdaş diller. **Yéni il** Yeni yıl. **Yéni iliniz mübarek!** Yeni yıl dolayısıyla söylenen tebrik ifadesi, yeni yılınız kutlu olsun anlamında. **Yéni İnsan, Yéni adamlar** Çağdaş kimseler, çağdaşlarımız. 3- Yeni bulunmuş, yapılmış, keşfedilmiş, eskiden bilinmeyen şey. 4- Öncekinin yerine gelen veya tayin olunan, Öncekinin yerine geçen. // Bir işte henüz

tecrübesi olmayan; alışmayan, öğrenmemiş. // Öncekinin yerine uygulanan. 5- Önceki değil, başka, diğer, bambaşka. **Yéni iktisadi siyaset** Rusların, kapitalizmden komünizme geçerken uyguladıkları yeni ekonomik siyaset. // İlave, bir daha, başka. 6- Yeni, taze, yeni ürün. 7- zar. Biraz önce; şimdi. **Yéni baştan bak. Yeniden. Yéni çıkma** Yeni piyasaya, ortaya çıkmış, moda olmuş. **Yéni dünya** esk. Amerika. **Yéniden-yéni** Çok yeni, yepyeni. || [TS. yeni] s. 1. Kullanılmamış olan: *Yeni giysi. Yeni ayakkabı*. 2. Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan: *Yeni haber. Yeni moda*. 3. En son edinilen: *Yeni mektuplar geldi. Yeni eve taşındık*. 4. İşe henüz başlamış: *Yeni öğrenci. Yeni asker*. 5. O güne kadar söylenmemiş, görülmemiş, gösterilmemiş, düşünülmemiş olan; değişik: *Yeni bir buluş. Yeni bir düşünce*. 6. Tanınmayan, bilinmeyen: *Yeni imzalara rastlıyoruz*. 7. Daha öncekilerden farklı olan: *Yeni ihtiyaçlarımız var*. 8. zf. Biraz önce, çok zaman geçmeden: *"Yeni tanıştığım orman uzmanları çok nazik ve kibar insanlardı."* -Ç. Altan. **yeni ay, yenibahar, yeni baştan, Yeni Çağ, yeniçeri, Yeni Dünya, yenedünya, yeni Eflâtuncu, yeni eleştirici, yeni gerçekçi, Yeni Gineli, yeni gümüş, yeni izlenimci, yeni sene, yeni yazı, yeni yeni, yeni yetme, yeni yıl, yeni yetmelik*

Yénice 1- zar. Az önce, şimdi, henüz. 2- sıf. Yeni, yepyeni, yénice-yénice zar. Yepyeni. || [TS. yenice] s. 1. Oldukça yeni: *"Bir yenice deyiş, bir tatlı esin / Aydınlik günlerin müjdesi sesin."* -F. Halıcı. 2. zf. (yeni'ce) Zaman için, yakın günlerde: *"Avrupa'da hukuk tahsil etmiş, yenice mebus intihap edilmiş gençlerden biri söz istedi."* -M. Ş. Esendal.

Yénilmez sıf. Mağlup edilmesi, basılması, kaybetmesi çok zor olan, imkansız olan. || [TS. Ø]

Yéni-yeni 1- sıf. Taze taze, yeni yeni. 2- zar. Biraz önce, şimdi. || [TS. Ø]

Yépyéke sıf. Çok büyük, çok iri, kocaman. || [TS. Ø], {TS. → iri, kocaman}

Yépyéni sıf. Çok yeni. || [TS. yepyeni] s. 1. Çok yeni, hiç kullanılmamış. 2. mec. Alışılmamış, görülmemiş: *"Millet, büyükleri ve küçükleriyle beraber yepyeni bir devlet kurmuşlar, zaferle idare ediyorlar."* -A. Gündüz. 3. zf. mec. Tertemiz, çok yeni.

Yéraltı sıf. Yerin içinde, yer sathının, yüzeyinin altında olan. || [TS. yer altı] s. 1. Yerin yüzeyi altındaki bölümü: *"Burası soğuk, ıslak bir yer altı odası..."* -M. Ş. Esendal. 2. s. mec. Gizli ve zararlı (çalışma): *Yer altı faaliyeti. *yer altı çarşısı, yer altı dünyası, yer altı kaynakları, yer altı merdiveni, yer altı suları, yer altı treni*

Yérbeyérli zar. ve sif. Gerektiği şekilde, gibi, dakik bir şekilde. || [TS. Ø]

Yérdençixma sif. Toprağın altında, yerin içinden çıkan. || [TS. Ø]

Yérebaxan is. ve sif. Görünüş olarak sakin, zararsız görünen, aslında hilekar, fitne, haset olan kimse. || [TS. Ø]

Yérgazan 1. sif. Toprağı kazmakla uğraşan, toprakla ilgili işleri yapan. // Toprağı kazan, toprak çıkarıcı. 2- Toprağı kazan işçi, toprakla ilgili işlerde çalışan işçi. 3-is. Toprağı kazmak için lazım olan alet, araç ve gereçler. || [TS. Ø]

Yérli sif. 1- Bir başka taraftan, yerden olmayan, aynı yerden olan. 2- Belirli bir şehre, yere, ülkeye mensup, ait olan. // Aynı yerde hazırlanan. 3- Genel olmayan, bir şeyin bir tarafına, kısmına, yönüne etki eden, 4- Şartlara uygun olarak yapılan, yerinde davranılan, yapılan; haklı. **Yérli-yérinde** a- Her şey ve herkesin düzen, nizam içinde olma hâli. b-Bütün teferruatı ile. c- Her tarafta, gerekli olduğu yerde. || [TS.yerli] s. 1. Taşınamayan, başka yere götürülemeyen: *Yerli dolap. Yerli sedir.* 2. Belli bir bölgede yetişen: *Yerli muz. Yerli meyve.* 3. Yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan: *Yerli mallar.* 4. s. ve is. Oturduğu bölgede doğup büyüyen, ataları da orada yaşamış olan (kimse): *"Ben buranın yerlisiyim, siz yabancı ve belki de geçicisiniz."* -R. H. Karay. *"Delikanlının, köyün yerli gençlerinden olduğu anlaşılıyordu."* -S. F. Abasıyanık. **yerli dolap, yerli malı, yerli yerinde, yerli yerine, yerli yersiz*

Yérsiz sif. 1- Yeri, mekanı, yeri yurdu, evi barkı olmayan. 2- Topraksız, 3- Yerinde, zamanında olmayan uygunsuz, münasebetsiz. 4- Etkisiz. 5- Asılsız, boşuna, abes. 6- Vazifesi, yeri olmayan; görevsiz. **yérsiz-yérsiz** zar. ve sif. Münasebetsiz, uygunsuz. || [TS.yersiz] s. 1. Barınacak yeri olmayan. 2. *mec.* Yerinde olmayan, uygunsuz, anlamsız, manasız: *"Hepsini birden istemek / Yersiz / Zamanı var / Biz zengin değiliz."* -B. Necatigil. **yersiz yurtsuz*

Yérsiz-yurdsuz sif. Kalacağı yeri olmayan, evsiz barsız. // Sefil, avare. || [TS.yersiz yurtsuz] s. Barınacak yeri olmayan.

yersiz yurtsuz kalmak 1. barınacak bir yeri bulunmayan, oturacak yeri olmayan: *"Dünya üzerinde yersiz yurtsuz kalmış iki arkadaş."* -R. H. Karay. 2. bütün varlığını yitirip çok zor durumda olmak: *"Depremde yersiz, yurtsuz kalan bu mutsuz insanlara 'Devlet Baba' konut vaat etmişti."* -H. Taner.

Yérsiz-yuvvasız sif. Kalacağı, yaşayacağı yeri olmayan. || [TS. Ø], {TS.→yersiz, yersiz yurtsuz}

Yérustü sif. Yerin, toprağın üzerinde, üst kısmında. || [TS. Ø]

Yéşikdaşıyan sif. Kasaları taşıyan işçi. || [TS. Ø]

Yéşikli sif. Kasası veya kasaları olan. || [TS. Ø], {TS.→kasalı}

Yéldik sif. 1- Yetecek, kifayet edecek kadar. 2- Yetecek, kifayet edecek, kifayet etmeli olan. || [TS. Ø], {TS.→yeter}

Yéter 1- sif. Kifayet eden, yeten. 2- Kifayetlidir, yeterlidir (emir şeklinde). 3- Yeter, kifayet eder. || [TS.yeter] s. İhtiyacı karşılayacak kadar olan, kâfi. **yeter derecede** yeterli ölçüde: *"Salonu yeter derecede dolmuş bulursa başlardı ısıklar, tepinmeler."* -T. Buğra. **yeteri kadar** yetecek ölçüde. **yeter sayı*

Yétik sif. 1- Tanış, yakın, haberdar, vakıf, bilen. 2- Yetişmiş, olgunlaşmış. || [TS.yetik] s. *hık.* 1. Yetişmiş, erişmiş, büyümüş: *"Oğlumuzun görüşü estetik / hangi işe koyarsan koy, yetik."* -F. Halıcı. 2. Bilgili, olgun: *"Açarım bu işi. Ben açamam da aklı yetik bir komşuya açtırırım."* -A. Sayar.

Yétim sif. 1- Babası, annesi veya bunlardan birisi ölen kimse, öksüz. **Atadan (anadan) yétim** Babası (annesi) ölmüş kimse. 2- *mec.* Fukara, aciz, zavallı, miskin anlamında. **Yétim** segah Azerbaycan muğamlarından birisinin adı. **Yétimler évi** bak. **Yétimxana.** || [TS. Ø], {TS.→öksüz}

Yétimdar sif. Öksüz (yetim) çocuk besleyip büyüten, ona bakan adam. || [TS. Ø]

Yétimdayuran sif. kon. şak. Büyük, İri kap. || [TS. Ø]

Yétirici sif. Yetiştiren, olgunlaştıran, veren. || [TS. Ø]

Yétişken sif. İyi olgunlaşmış, tam olmuş. || [TS.yetişkin] s. 1. Yetişmiş, olgunlaşmış. 2.

(kız için) Evlenme çağına gelmiş: *"Hem de yetişkin, yosma bir kadın beni erkek yerine koymuştu."* -N. Cumalı. 3. *is.* Kanunların belirttiği belli bir yaşı aşmış, toplumsal sorumluluklarını bilme durumunda olan genç. 4. s. ve *is. ped.* Beden, ruh ve duygu bakımlarından olgunluğa erişmiş olan (kimse). 5. *psikol.* Gelişimin herhangi bir yönünde veya tümünde duraklama düzeyine erişmiş olan.

*yetişkin eğitimi

Yétişmiş sif. 1- Olgunlaşmış, yenecek hâle gelmiş. // Kullanılmak, yenmek için hazır olan.

2- Büyümüş bulug çağına ermiş. || [TS.yetişmiş] s. Gereken niteliğe veya olgunluğa erişmiş: *Yetişmiş bir asker. Yetişmiş bir işçi. "Anadolu'da arif derler, bir halk yetişmişidir vardır."* -F. R. Atay.

Yétkin sif. 1- Her yönden olgunlaşmış, yetişmiş, tecrübeli, deneyimli. 2-

Olgunlaşmış. || [TS.yetkin] s. Gerekli olgunluğa erişmiş, kâmil, mükemmel.

Yétme 1- Yetmek fiili. 2- sıf. Olgun. || [TS. Ø], {TS.→kâmil, olgun, yetkin}

Yétmiş 1- sıf. Altmış dokuzdan sonra gelen sayı (70). 2- is. Yetmiş yaşında olma hâli. || [TS.yetmiş] is. 1. Altmış dokuzdan sonra gelen sayının adı, 70, LXX. 2. s. Yedi kere on, altmış dokuzdan bir artık olan. *yetmiş iki buçuk, yetmiş iki millet

Yétmişillik 1- is. Yetmiş yıl devam etmiş zaman, devir, ömür. 2- sıf. Yetmiş yıl sürmüş, devam etmiş. || [TS. Ø]

Yétmişinci sıf. Yetmiş sayı sıfatının sıra şekli. || [TS.yetmişinci] s. Yetmiş sayısının sıra sıfatı, sırada altmış dokuzuncudan sonra gelen.

Yétmişlik sıf. Yetmiş yaşında. || [TS.yetmişlik] s. 1. Bir şeyden içinde yetmiş tane bulunan. 2. Yetmiş yaşında olan: *Yetmişlik ihtiyar*. 3. İçinde sıvı maddelerden 0, 700 lt. ölçüsünde bulunan şişe.

Yétmişyaşlı sıf. Yetmiş yaşında olan. || [TS. Ø], {TS.→yetmişlik}

Yéyeceksiz sıf. Yiyiceksiz, gıdasız, yemeksiz, azıksız. || [TS. Ø], {TS.→besinsiz, gıdasız}

Yéyici is. ve sıf. 1- Yiyen, gıda alan, yemek yiyen. 2- bak. Yéyimcil. 3- Kimyevi yönden kötü etki eden; bozucu. || [TS.yiyici] s. 1. Yiyen: *Et yiyici hayvanlar*. 2. *mec.* Rüşvet alan (kimse), mürtekip, mürteşi. 3. *hlk.* Çok yiyen, obur

Yéyimcil sıf. Çok yiyen, yemeği çok seen, midesine düşkün. || [TS. Ø], {TS.→obur}

Yéyimli sıf. Yemeği iyi yiyen, yemek seçmeyen. || [TS.yiyimli] s. Zevkle yenen: *Yiyimli bir yemek*.

Yéyin sıf. Acele, hızlı, süratli. Yéyin-yéyin zar. Hızlı hızlı, çabuk çabuk, süratli bir şekilde. || [TS. Ø], {TS.→acele, hızlı, süratli}

Yézidi² sıf. esk. Kırmızı. Yézidi gürmızı Koyu kırmızı. || [TS. Ø], {TS.→kırmızı}

Yığcam sıf. 1- Dağınık olmayan; kısaca, özlet olarak, kısa. 2- Küçük ancak düzenli, her şey yerli yerinde. || [TS. Ø], {TS.→kısaca}

Yığılan sıf. Yıkanma, ıslanma vs. neticesi kısılan, çeken (elbise vs.). || [TS. Ø]

Yığılı sıf. Toplanmış hâlde olan. || [TS.yığılı] s. Yığılı olan.

Yığmcıl sıf. İhtiyat toplayan, tedbirli hareket eden, ihtiyaten bir şeyi toplamayı seven. || [TS. Ø], {TS.→ihtiyatlı, tedbirli}

Yığıntı is. 1- Kalıntıların, atılmış şeylerin, fazlalıkların vs. toplandığı yer, küme, yığın. 2- İrmak ve yağmur suları ile gelen ve çöken toprak, kum vs. mil. 3- sıf. Çeşitli yerlerden toplanma, toplanmış, topluluğu çeşitli yerlerden gelen insanlardan oluşan. || [TS. Ø]

Yığın-yığın sıf. Küme küme, grup grup; kalabalık, izdiham hâlinde. || [TS. Ø], {TS.→yığışık}

Yıkıcı sıf. Yıkan, dağıtan, sarsan; yıkıcı, viran edici. || [TS.yıkıcı] s. 1. Bir şeyin zarar görmesine, bozulmasına, yok olmasına, ortadan kalkmasına yol açan, tahripkâr: "*Elinden geldikçe iyilik eyle / Hatıra dokunup yıkıcı olma.*" -Karacaoğlan. "*O yıkıcı bozgunun sebeplerini öğrenmeye büyük önem verdi.*" -F. R. Atay. 2. is. Yıkmacı: "*Eski evlerimiz yandı, yıkıldı. Biz onlar içinde yaşayamaz olduk, alıcı çıkınca yıkıcılara sattık.*" -H. C. Yalçın. "*Yıkıcıların yukarılardan indirilip yığıldıkları ağır mermerler...*" -R. N. Güntekin.

Yıkığ sıf. Yıkılmış, viran olmuş, yıkık, virane. || [TS.yıkık] s. Yıkılmış olan, harap, viran: "*Arka taraftaki yıkık duvardan dar sokağa fırladık.*" -S. M. Alus. "*Oradaki yıkık evin kapısından belki gökyüzüne gireceğiz.*" -R. N. Güntekin. *yıkık dökük*

Yıxılğan sıf. Çok düşen, ayağı takılan, düşe kalka yürüyen. || [TS. Ø]

Yıxılı sıf. Yıkık, virane. || [TS. Ø], {TS.→yıkık}

Yıxılmaz sıf. Yıkılması, devrilmesi çok zor, mümkün olmayan, imkansız olan. // Yenilmez, yenilmesi, alınması çok zor, imkansız olan. || [TS. Ø]

Yıxılmış sıf. Uçmuş, yıkılmış, virane. || [TS. Ø], {TS.→yıkık}

Yıpranmış sıf. Tamamen eskimiş, eskiyerek harap olmuş, lime lime olmuş, kullanılmaz hâle gelmiş. // Takatsiz, güçsüz. || [TS. Ø], {TS.→güçsüz, takatsiz}

Yırtıcı sıf. 1- Başka hayvanların etini yiyen, yırtıcı. 2 *mec.* Vahşi, gaddar. || [TS.yırtıcı] s. 1. Etleriyle beslenmek için başka hayvanları parçalayarak yiyen (hayvan). 2. *mec.* Kan dökmekten, insan öldürmekten zevk alan (kimse): "*Uzun bir müddet insanın yırtıcı hayvanat cinsinden bir mahlûk olduğunu ispat için bin bir dereden su getirdi.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. 3. *mec.* (ses) yüksek: "*Bir sabah ev halkı, aşçı Şerife hanımın yırtıcı çığıllarıyla uyandı.*" -R. N. Güntekin. 4. *mec.* İş bitiren, mahir: "*Buraların en çalıskan, en becerikli, en yırtıcı ve zengin adamıdır.*" -M. Ş. Esenal. **yırtıcı hayvan, yırtıcı kuş*

Yırtığ¹ sıf. Yırtığı, deliği otan; yırtık. // Eskiyip yırtılmış; parçalanmış, lime lime olmuş. || [TS.yırtık] s. 1. Yırtılmış olan: *Yırtık bir mendil.* "*Kirli, yırtık yenleriyle alınun terlerini sildi.*" -Ö. Seyfettin. 2. *mec.* Utanması, çekinmesi olmayan: "*Becerikli, yırtık bir kız değil ki, mağazalarda iş arasın, bulsun.*" -P. Safa. *O, yırtığın biridir.* 3. Eskimiş, parçalanmış. 4. (ses) Cırlak, tiz, keskin: "*Yırtık sesiyle çığılık*

çığlığa bağıyor. -R. N. Güntekin. "Çocukların yırtık sesleri arasında gazetelerin başka şeyler de yazdıkları işitiliyordu." - A.Gündüz. 5. is. Yırtılma sonucu oluşmuş yarıç: *Çorabın yırtığı. *yırtık pırtık*
 Yivli sıf. Yivi olan. || [TS.yivli] s. Yivi olan, üzerine yiv açılmış olan.
 Yiyeli sıf. Sahibi olan. || [TS. Ø]
 Yiyersiz sıf. Sahibi olmayan, kimsesiz. // Bakımsız. || [TS. Ø], {TS.→bakımsız, sahipsiz}
 Yodlu sıf. 1- Birleşiminde iyot olan, iyotlu. 2- iyot sürülmüş. || [TS. Ø]
 Yoğrulmuş sıf. Yoğurmak fiiline konu olmuş. || [TS. Ø]
 Yoğun sıf. 1- Kalın, geniş. // Şişman, dolgun, etli. 2- Kalın (ses). 3- mec. Kaba, yontulmamış, edepsiz. || [TS.yoğun] s. fiz. 1. Hacmine oranla, ağırlığı çok olan, kesif. 2. Koyu, ağır, kalın: *Yoğun bir sis.* 3. (koku vb.) Etkisi güçlü olan, ağır. 4. mec. Artmış, çoğalmış bir durumda olan: *O bölgede nüfus yoğundur.* 5. mec. Dolu, sıkı, çok. 6. hlk. (elek, iğne için) Kaba, kalın, iri. 7. mec. Şişman, iri, tombul: *"İtibarlı masalarda, sigaralarını içen, iri kalçalı, beyaz sarışın birtakım yoğun kadınlar..."* -A. İlhan. *yoğun bakım, yoğun teker
 Yoğunbaldır sıf. Baldırları kalın olan. || [TS. Ø]
 Yoğunca sıf. Çok kalın. || [TS. Ø]
 Yoğundimdik sıf. Gagası kalın olan. || [TS. Ø]
 Yoğundodağ sıf. Dudakları kalın olan. || [TS. Ø]
 Yoğunğarın sıf. Karnı büyük olan. || [TS. Ø]
 Yoğurucu sıf. Yoğurmak için olan, gereken, yoğuran. || [TS. Ø]
 Yoğuz sıf. mah. Kötü, kabul edilmez, tasvip edilmez. Yaman yoğuz Küfür, kötü söz. || [TS. Ø]
 Yoxlayıcı sıf. 1- Deneyen, inceleyen, araştıran. 2- is. Denemeci. // Teftişçi. 3- Dikkatli, deneme yapan. || [TS. Ø], {TS.→araştırmacı, inceleyici}
 Yoxuşlu sıf. 1- Yokuşu, yokuşları olan. 2-mec. Çetin, zor, ıstıraplı, eziyetli. || [TS. Ø], {TS.→çetin, eziyetli, ıstıraplı, zor}
 Yoxuşsuz sıf. 1- Yokuşu olmayan, düz. 2-mec. Kolay, rahat, zorluğu olmayan. || [TS. Ø], {TS.→kolay, rahat}
 Yolayaxın sıf. Laf dinleyen, söz dinleyen. || [TS. Ø], {TS.→uyusal}
 Yolbilen sıf. ve is. Tecrübeli, zor durumdan, durumlardan kurtulma yollarını, çarelerini bilen, tedbirli kimse. || [TS. Ø], {TS.→deneyimli, tecrübeli, tedbirli}
 Yoldaşanlı sıf. Arkadaş seven, arkadaşı, dostu için sadık, sadakatli olan, dost canlı. || [TS. Ø]
 Yoldaşlı sıf. 1- Arkadaşı, dostu olan. 2-zar.

Arkadaşıyla birlikte, dostuyla beraber. || [TS. Ø]
 Yoldaşsız sıf. Arkadaşsız, dostsuz, hiçbir arkadaşı, dostu olmayan. || [TS. Ø], {TS.→dostsuz}
 Yoldaşvarı sıf. ve zar. Arkadaş, dost gibi. || [TS. Ø], {TS.→dostça}
 Yollu sıf. Yolu olan. || [TS.yollu] s. 1. Yolu herhangi bir nitelikte olan: *Bozuk yollu bir mahalle.* 2. Çizgili: *"Sandığın altında, mor yollu beyaz bir iplik çul seriliydi."* -O. Kemal. 3. (taşıt için) Hızlı giden: *Yollu gemi.* 4. mec. Kuralına uygun: *Bu hiç de yollu bir iş değildi.* 5. mec. Herhangi bir nitelikte, biçimde olan: *"İlk teklifimde direnir yollu konuşmaya başladım."* - F. R. Atay. 6. is. ve s. argo Kolayca elde edilen (kadın).
 Yolluğ sıf. Yol için, sefer için gereken, yol için alınan, yolculuk için gereken. || [TS. Ø]
 Yolma 1- is. Yolmak fiili. 2- sıf. Çok kısa olduğundan orakla biçilemeyen ve el ile yolunması gereken. // is. El ile yolunan tahıl. || [TS. Ø]
 Yolsuz sıf. 1- Yolu olmayan. 2- mec. kon. Dinsiz, mezhepsiz (bazan küfür anlamında kullanılır). || [TS.yolsuz] s. 1. Yolu olmayan: *Yolsuz köy.* "Bu dik, sarp ve yolsuz dağları arabalar, katırlar ve otomobillerle aşacaksınız." -F. R. Atay. 2. (taşıt için) Yavaş giden: *Bu gemi yolsuzdur.* 3. mec. Kurallara aykırı, uygunsuz, yönlemsiz, düzensiz, yersiz, usulsüz, nizamsız: *"Bir ihtiyarın işitmeğe tahammül edemeyeceği birtakım yolsuz, çiy lâkırdılardı."* -R. N. Güntekin. *"Kaymakamın yolsuz icraatı, hususî hayatı hep burada konuşulur, kasabanın olup biten işleri hep burada öğrenilirdi."* -R. H. Karay. 4. Törelere, toplumun görüşüne aykırı davranan: *"Babam böyle yolsuz bir adam olsaydı anam ne yapardı."* -M. Ş. Esendal. *yolsuz yönlemsiz
 Yoluğ sıf. 1- Tüyleri yolunmuş. 2- mec. Fakir, yoksul. || [TS.yoluk] s. Tüyleri yolunmuş olan: *"Nuran, yoluk kaşlarını parmaklarıyla düzeltiyordu."* -M. Yesari.
 Yoluxdurucu sıf. 1- Bulaştırıcı, geçirici (mikrobu). 2- Sirayet ettirici, geçirici. || [TS. Ø]
 Yoluxma¹ 1 - is. Geçme, bulaşma. // Mikrop, hastalık. 2- sıf. Bulaşıcı, geçici, sirayet edici. || [TS. Ø], {TS.→bulaşıcı}
 Yoluxucu sıf. Bulaşıcı, geçici. || [TS. Ø], {TS.→bulaşıcı}
 Yolunmuş sıf. Tüyleri çekilip çıkarılmış, koparılmış. || [TS. Ø], {TS.→yoluk}
 Yolvérilmez sıf. Kat'iyen tahammül edilemeyen, izin verilemeyen, dayanılmaz. || [TS. Ø]
 Yol-yol sıf. Çizik çizik, çizgi çizgi. || [TS. Ø], {TS.→çizgili}

Yonma 1- is. Yontmak fiili. 2- sıf. Yontulmuş. || [TS. Ø], {TS.→yontma}

Yonucu 1- sıf. Yontan, yontma işini yapan. 2- is. Yontma tezgahında çalışan. || [TS.yontucu] s. 1. Yontu yapan kimse, heykeltıraş. 2. s. *mec.* Kendi çıkarını düşünen.

Yonuğ sıf. Yontulmuş. || [TS.yontuk] is. ve s. 1. Yontulmuş yer. 2. Yontulmuş parça: *Yontukları süpürüp atın.* 3. s. Yontulmuş olan: *Yontuk kalemi.* *yontuk düz

Yonulmamış sıf. 1- Rende vs. ile kesilip düzeltilmemiş, yontulmamış, 2- *mec.* kon. Terbiyesiz, edepsiz, kaba. || [TS. Ø], {TS.→edepsiz, kaba, terbiyesiz}

Yonulmuş sıf. 1- Rende vs. ile yontulmuş. 2- Yontularak hazırlanmış, düzeltilmiş, hakkedilmiş. || [TS. Ø]

Yorğa 1- is. Atın bir yürüyüş, şekli, rahvan. 2- sıf. Bu şekilde yürüyüşü olan, böyle yürüyen. || [TS. Ø]

Yorğanıgalın sıf. kon. Himayecisi, arkası çok olduğu için yaptıkları açıklanmayan, gizli tutulan kimse. || [TS. Ø]

Yorğanlıg 1- sıf. Yorgan için yarar, yorgan için gerekli olan. 2- is. Yorganlık kumaş. || [TS. Ø]

Yorğanüzüllük 1- sıf. Yorgan yüzü (kılıfı) yapmaya yarar. 2- is. Yorgan kılıfı. || [TS. Ø]

Yorğun sıf. Çok çalışma, yürüme, hareket etme vs. faaliyetler sonucu yorulmuş bulunan, bitap, yorgun. **Yorğun düşmek** Yorulmak. **Yorğun-yorğunzar.** Güçten düşmüş, yorulmuş hâlde. || [TS.yorğun] s. Çalışma veya değişik sebeplerle beden veya zihin etkinliği yavaşlayan, yorulmuş olan: "*Gurbetten gelmişim yorgunum hancı / Şuraya bir yatak ser yavaş yavaş.*" -B. S. Erdoğan. "*Yorğun atlarımızın boynu boş heybe gibi sarkıyor.*" -F. R. Atay. **yorğun düşmek** çok yorulmak, bitkin duruma gelmek: "*Ben de uykusuzluktan yorğun düşmek üzereyim, yatacağım.*" -R. H. Karay. **yorgunu yokuşa sürmek** yapılması güç bir işin, büsbütün güç şartlarda gerçekleştirilmesini istemek.**yorğun argın, yorğun yorğun*

Yorğun-arğın sıf. Çok yorulmuş, yorgun argın. **Yorğun-arğın düşmek** Çok yorulmak, takatsız kalmak. || [TS. Ø]

Yort sıf. Atın bir yürüyüş şekli, tırs. || [TS. Ø]

Yortma 1- is. Yortmak fiili. 2- sıf. Yort yürüyüş tırs. || [TS. Ø]

Yorucu sıf. Yorgunluk meydana getiren, yoran; ağır. // Can sıkıcı, usandırıcı, bıktırıcı. || [TS.yorucu] s. Yorgunluğa yol açan: *Yorucu bir iş.* "*Yalnızken kendini dinleyiş kadar yorucu ne vardır?*" -R. H. Karay.

Yorulmaz sıf. Yorulmak bilmeyen; yorulmayan. || [TS. Ø]

Yosma sıf. şair. Zarif, ince, işveli, nazlı. || [TS.yosma] s. 1. Şen, güzel, fettan (genç kadın):

"*Bir yosma geçiyor kaldırımdan / Küfürler, şarkılar, türküler, laf atmalar.*" -O. V. Kanık. 2. is. Çok süslü giyinen ve modaya düşkün kadın, koket.

Yosmaca sıf. Nazlı, işveli, ufak tefek. || [TS. Ø], {TS.→işveli, nazlı, ufak tefek}

Yosmarağ sıf. Kısa boylu, küçük. || [TS. Ø]

Yosunlu sıf. Üzerini yosun kaplamış, yosunla örtülmüş, yosunlu. || [TS.yosunlu] s. Yosunu olan, yosunla kaplanmış olan: "*Yosunlu kavuğuyla yere yaslanmış bir taş üstüne çöküyorum.*" -Y. Z. Ortaç. "*Denizden yosunlu, serin, çürük bir koku geliyordu.*" -Ç. Altan

Yosunvarı sıf. Yosuna benzeyen; lif lif. || [TS. Ø], {TS.→lif lif}

Yovşanlı sıf. Çokça yovşanotu bitmiş. || [TS. Ø]

Yovuşmaz sıf. Kimseyle kaynaşmayan, güzel ilişki kurmayan, topluma girmeyen. || [TS. Ø], {TS.→asosyal}

Yöndemli sıf. Düzenli, tertipli; görüntü olarak iyi, güzel, görkemli. || [TS.yöndemli] s. Belli bir yöneme dayanılarak yapılan, metotlu.

Yöndemsiz sıf. 1- Kaba, kaba saba, biçimsiz, düzensiz, tertipsiz, mütenasip olmayan. 2- Kolay, rahat olmayan, düzensiz, kaba. || [TS.yöndemsiz] s. Bir yöneme dayanmayan, düzensiz, uygunsuz, metotsuz.

Yönelici sıf. 1- Hareket ve yön veren, yön verici. 2- Bir şeyi belirli bir yönde hareket ettiren. || [TS. Ø]

Yönlü sıf. kon. 1- Yararlı, gerekli, uygun, münasip, elverişli, iyi, güzel. 2- Söz, laf dinleyen. || [TS.yönlü] s. 1.Yönü olan: *Çok yönlü bir sorun.* 2. *hlk.* Uygun. *yönlü doğru

Yönsüz sıf. Yararsız, gereksiz. // Kötü, kayıtsız, liyakatsiz. || [TS.yönsüz] s. 1. Yönü olmayan. 2. *mec.* Amaçsız: "*O henüz şekilsiz, yönsüz isteklerinin peşinde başıboş bir hayat sürmektedir.*" -N. Cumalı.

Yubadılmaz sıf. Geciktirilmesi, tehir edilmesi imkansız olan, müsadde edilmeyen, izin verilmeyen. || [TS. Ø]

Yuxarı 1- sıf. Üst, üst tarafta olan, yüksekte olan. 2- Fazla, çok. **Yuxarı tutmağ** Üstün tutmak, görmek 3- sıf. Görev, derece, vazife yönünden yüksek, üstün. 4-is. Bir şeyin yukarı, üst, yüksek kısmı. 5- Toplumun, teşkilatın yüksek görevliler kısmı. **Yuxarıdan baxmağ** Beğenmemek, hor görmek, hakaret edercesine bakmak, önemsememek. || [TS.yukarı] s. 1. Bir şeyin üst bölümü, aşağı karşıtı, fevk: *Yazının yukarısı.* 2. Yetkili kimse: *Emir yukarıdan, çaresiz kaldık.* 3. *mec.* Aşama, sınıf, makam bakımından ilerde olan: *O bizden yukarı sınıftandı.* 4. s. Benzerleri arasında üstte bulunan: *Yukarı kat. Yukarı mahalle.* 5. *zf.* Üst tarafa, üstteki kata, üste, yükseğe, yukarıya:

"Yukarı, kocasının odasına çıktı." -M. Ş. Esendal. yukarı tükürsem bıyık, aşağı tükürsem sakal bk. aşağı tükürsem sakal, yukarı tükürsem bıyık. yukarıdan almak yumuşaklık göstermemek, ağır önerilerde bulunmak, sert davranmak. (birine) yukarıdan bakmak kendini karşısındakinden üstün görmek. *yukarı mahalle

Yuxarıdaki sif. 1- Yukarıda (üstte), yukarı (üst) tarafta, kısımda, katta olan. 2- İlerideki, öndeki. || [TS. Ø]

Yuxarıki sif. Yukarıda, yüksekte olan, üstte olan. || [TS. Ø]

Yuxucul sif. Çok uyuyan, uyumayı çok seven. || [TS. Ø], {TS.→uykucu}

Yuxugetiren sif. Uyku veren, uyutan, uyutma özelliği olan. || [TS. Ø]

Yuxugetirici sif. bak. Yuxugetiren. || [TS. Ø]

Yuxulu sif. ve zar. 1- Uyumuş durumda iken, uyuma hâlinde. // Yarı uykulu hâlde, tam uyanamamış. 2- mec. Uyuşuk. || [TS.uykulu] s. 1. Uyku ihtiyacı olan veya sezilen: "Gözleri her zaman uykuludur." -S. F. Abasıyanık. 2. zf. Uyku sersemi olarak.

Yuxusuz sif. Uykusuz; uyumadan geçirilen. // Uyumayan, uyku nedir bilmeyen; uyanık. || [TS.uykusuz] s. 1. Uyumamış veya uykusunu alamamış. 2. Uykusuzlukla geçen: "Dün geceyi uykusuz geçirdiği odaya dönmek fikri onu âdeta ürkütüyordu." -Y. K. Karaosmanoğlu. **uykusuz kalmak** uyuyamamak: "Benim de mi düşüncelerim olacaktı / Ben de mi böyle uykusuz kalacaktım?" -O. V. Kanık.

Yumağlıg sif. Yumağa yetecek kadar. || [TS. Ø]

Yumoristik sif. Komedi mahiyetinde olan; gülünç. || [TS. Ø], {TS.→güldürücü, komik}

Yumru 1- sif. Yuvarlak, küre, top biçiminde. 2- sif. Daire şeklinde olan. 3- sif. Şişman, tombul. 4- is. Tane, lomka. // is. Kafa, yumru kök. **Yumru-yumru** zar. ve sif. Yumru olan şeyler. || [TS.yumru] s. 1. Yuvarlak, şişkin şey, kabartı: *Alında bir yumru var.* 2. s. Şişkin, kabarık, yuvarlak biçimli: *Yumru yanaklı bir çocuk.* 3. bk. yamru yumru. 4. Sap, kök veya dallarda bulunan, yedek besin taşıyan şişkinlik: *Patates nişastalı bir yumrudur.* *yumru kök, yumru topu

Yumruca sif. Yuvarlak. || [TS. Ø], {TS.→yuvarlak}

Yumrucuğ sif. Azıcık yumru, yuvarlak. || [TS. Ø]

Yumrudib sif. Dibi yumru, yuvarlak olan. || [TS. Ø]

Yumrusifet sif. Suratı yuvarlak, yumru, şişman olan. || [TS. Ø]

Yumruyanağ sif. Yanakları yuvarlak ve şişman kimse. || [TS. Ø]

Yumşağsıf. 1- Baskı karşısında şeklini bozan, kaybeden, esneyerek çöken, katı sertliği olmayan. // Kemiksiz. **Yumşağ vagon.** Oturacak ve yatacak yeri olan vagon, yataklı lüks vagon. // zarif, sert olmayan. // Henüz kuruyup sertleşme-miş. 2- Bayat olmayan, taze. 3- Sıkınca kolaylıkla toplanabilen, şekli değişebilen. // Kolay işlenebilen, istenen şekle getirilebilen. 4- Gözü, kulağı okşayan, hoş giden; keskin, şiddetli olmayan. // Mülayim, hoş, ne sıcak, ne soğuk. 5-Karakter olarak mülayim. **Yumşağ danışmağ** Mülayim konuşmak, harekeletmek, sertlik göstermemek. 6- mec. Hafif, zayıf, sert olmayan. // mec. Keskin olmayan, şiddetli olmayan; nazik, hoş. **Yumşağ su** İçinde az kireç olan. **Yumşağ-yumşağ** zar. Tatlı dille, mülayim bir şekilde, usulca. || [TS.yumuşak] s. 1. Dokunulduğunda veya üzerine basıldığında çukurlaşan, eski biçimini kaybeden, katı karşıtı: *Pamuk yumuşaktır.* 2. Kolaylıkla bükülen, sert karşıtı: *Yaş dallar yumuşak olur.* 3. Dokununca hoş bir duygu uyandıran: *Yumuşak bir teni var.* "...yumuşak lepiska saçlarına amiyane bir perişanlık gelmişti." -Y. K. Karaosmanoğlu. 4. Avuçla sıkıldığında buruşmayan, sert karşıtı: *Yumuşak kumaş.* 5. Kolaylıkla işlenebilen: *Yumuşak taş.Yumuşak ağaç.* "Uzun gagasını yumuşak topraklara sokar, otların kökündeki yaşlılığı emerek yaşarmış." -M. Ş. Esendal. 6. Kolay çignenen, kolay kesilen: *Yumuşak ekmek.* 7. İliman: *Yumuşak iklim. Yumuşak hava.* 8. mec. Kaba, hırçın, sert olmayan, kolay yola gelen, uysal. 9. Okşayıcı, tatlı, hoş: *Yumuşak sözler.* "Gözleri yan aralık, kirpiklerinin arasından bana her zamanki yumuşak, tatlı, sonsuz şefkatiyle baktıyor." -Y. Z. Ortaç. 10. Sessiz, hafif: *Yumuşak adımlarla geldi.* "Onun içinde mutlaka sönüp yanan gizli yumuşak ışıklarla fosforlu bir parıldayış vardır." -A. Ş. Hisar.

*yumuşak ağızlı, yumuşak başlı, yumuşak buğday, yumuşak damak, yumuşak iniş, yumuşak su, yumuşak ünsüz, yumuşak yüzlü

Yumşağca zar. ve sif. Yumuşak, mülayim bir şekilde. || [TS. Ø]

Yumşağderili sif. Derisi yumuşak olan. || [TS. Ø]

Yumşağxasiyyet(ii) sif. Karakter olarak yumuşak, mülayim olan. || [TS. Ø], {TS.→mülâyim}

Yumşağtük(lü) sif. Tüyleri (saçları) yumuşak olan. || [TS. Ø]

Yumşağürekli sif. Yumuşak kalpli; şefkatli, merhametli. || [TS. Ø], {TS.→sevecen, müşfik, şefkatli}

Yumşağvarı sif. Biraz yumuşak. || [TS. Ø]

Yumşağyarpağı sif. Yaprakları yumuşak olan, serî olmayan. || [TS. Ø]

Yumşağyunlu sıf. Yünü yumuşak olan. || [TS. Ø]
Yumşaldıcı sıf. 1- Yumuşak hâle getiren, getirebilen. 2- H af i f leşti cici, sertliğini giderici, şiddetini azaltıcı. || [TS. Ø]
Yumuğ sıf. Yumulmuş vaziyette olan, kapalı, açık olmayan. || [TS.yumuk] s. 1. Yumulmuş olan, yumulmuş gibi duran: "*Uyandı, silkindi, yumuk gözlerini açarak yere sıçradı.*" -P. Safa. 2. Tombul: "*Şen, kara gözlü, yumuk, renkli bir çehre!*" -R. N. Güntekin. *yumuk gözlü, yumuk yumuk
Yumulu sıf. Yumulmuş hâlde olan; örtülü, kapalı, yumuk. || [TS.yumulu] s. Yumulmuş olan, yumuk.
Yumurtalı sıf. 1- Yumurtası olan. 2- İçinde yumurta olan, yumurta karıştırılmış. || [TS. Ø]
Yumurtalığ 1- is. Kadınlarda cinsiyet bezi. 2- sıf. Yumurta almak için yetiştirilen. 3- bot. Çiçekte dişil organda tohum meydana getiren aşağı kısım; tohumluk. || [TS. Ø]
Yumurtasız sıf. 1- Yumurtası olmayan, yumurta vermeyen. 2- İçinde yumurta olmayan. || [TS. Ø]
Yumurtavarı sıf. Yumurtaya benzer, yumurta gibi. || [TS. Ø]
Yunanca zar. ve sıf. Yunan dilinde. || [TS. Ø]
Yunanı sıf. bak. Yunan. || [TS. Ø]
Yunanlı is. ve sıf. esk. Yunan, yunanistanlı. || [TS.Yunanlı] öz.. is. ve s. *hlk.* Yunanistan halkından veya bu halkın soyundan olan (kimse).
Yundarayan is. 1- Tarakla yün temizleyen kimse. 2- sıf. Yün temizleyen (araçlar). || [TS. Ø]
Yundiden sıf. Yünü dağıtıp temizleyen. || [TS. Ø]
Yuneyiren sıf. Yün eğirip; iplik hâline getiren. || [TS. Ø]
Yunlu sıf. 1- Üzerinde yünü olan, yünle kaplanmış. 2- İçinde yün olan, yünlü. || [TS.yünlü] s. 1. Yünü olan. 2. Yünden yapılmış: *Yünlü battaniye.* 3. is. Yün kumaş. 4. Yün kumaştan yapılmış: *Yünlü etek.*
Yunluğ sıf. Çok yün veren, yünü için yetiştirilen. || [TS. Ø]
Yunsuz sıf. 1- Üzerinde yünü olmayan veya çok az olan. 2- Sıcak tutması için içine yün katılmamış, yünsüz. || [TS. Ø]
Yunyuyan sıf. Yünü yıkamak için olan, kullanılan (araç gereç). || [TS. Ø]
Yupyumru sıf. Yusuvarlak, tamamen yuvarlak, yumru. || [TS. Ø], {TS.→yusuvarlak}
Yurdlu sıf. Yurdu olan. || [TS. Ø]
Yurdsuz sıf. Yurdu, evi, mekanı, meskeni olmayan, evsiz barsız, yurdundan mahrum

kimse. // Vatansız. // Sahipsiz, kimsesiz, bakımsız, avare. || [TS.yurtsuz] s. 1. Yurdu olmayan (kimse). 2. *mec.* Kalacak, barınacak yeri olmayan: "*Her şeyim dağılmış olarak yurtsuz ve sevgisiz, kendimi yapayalnız.. sokakta buldum.*" -P. Safa.
Yurdsuz-yuvasız sıf. 1- Yurdu yuvası olmayan; serseri. 2- Sahipsiz, kimsesiz, bakımsız. || [TS. Ø], {TS.→bakımsız, kimsesiz, sahipsiz, yurtsuz}
Yurd-yuvasız sıf. Yurdu yuvası olmayan, yaşamak için belirli bir yeri olmayan; avare. || [TS. Ø], {TS.→avare, yurtsuz}
Yuridik sıf. Hukuka ait olan, hukuki, hukuk bakımından. || [TS. Ø], {TS.→hukukî, hukuksal}
Yuvalı sıf. Yuvası olan. || [TS.yuvalı] s. Bir yuva içinde bulunan, yuvası olan.
Yuvarlağ sıf. 1- Yuvarlak, yumru. // Daire şeklinde olan. 2- mat. Tam sayı ile gösterilen, kesirsiz. || [TS.yuvarlak] s. 1. Top veya küre biçiminde olan, müdevver: *Yuvarlak bir yüz. Yuvarlak bir masa.* 2. is. Top veya küre biçiminde olan, toparlak şey, küre. **yuvarlak konuşmak** bir şeyin ayrıntılarını gereği gibi belirtmeden genel konuşmak: "*Yuvarlak konuşmayı bırak da söyleyeceğini açıkça söyle diye hatibe müdahale etti.*" -H. Taner. *yuvarlak ağızlılar, yuvarlak hesap, yuvarlak masa, yuvarlak sayı, yuvarlak sıra, yuvarlak solucanlar, yuvarlak ünlü, yuvarlak vokal
Yuvasız sıf. 1- Yuvası olmayan. 2- *mec.* Yurtsuz, evsiz, evsiz barsız. **Yuvasız guş** *mec.* Yurtsuz, evsiz, sığınacağı bir yeri olmayan kimse. || [TS. Ø], {TS.→evsiz barsız, yurtsuz}
Yuyucu¹ sıf. Temizlemek için bir şeyi yıkayan, yıkayıcı. || [TS. Ø]
Yuyulmamış sıf. Su veya su ve sabun ile temizlenmemiş, yıkanmamış; kirli.
Yuyulmamış gâşığ kimi özünü ortaya atmağ Münasebetsiz, yersiz bir iş yapmak veya konuşmaya karışmak, ortaya girmek. || [TS. Ø], {TS.→kirli}
Yuyulmuş sıf. Yıkanmış, temizlenmiş. || [TS. Ø], {TS.→temiz}
Yükdaşıyan sıf. Yük taşımak için kullanılan, // Yük taşımakla meşgul olan. // is. Tren istasyonunda yolcuların yükünü taşıyan kimse. || [TS. Ø]
Yükğaldıran sıf. Ağır yükleri, şeyleri kaldıran, yükleyen araç. // is. Ağır şeyleri kaldırmada kullanılan şey. || [TS. Ø]
Yüklenmiş sıf. Yük konulmuş, doldurulmuş. // Sirtına yük konulmuş. || [TS. Ø]
Yükleyici sıf. Yük dolduran, kaldıran, şeyleri yüklemek için kullanılan araç. || [TS.yükleyici] is. ve s. 1. Yükleme işini yapan (kimse). 2. is.

Ağır yükleri kaldırma, taşıma veya yükleme işinde kullanılan araç.

Yüklü sıf. 1- Yüklenmiş, yükü olan. 2- Bir şeyle yüklenmiş, üzerinde, sırtında, ellerinde yükü olan. 3- Hamile. || [TS.yüklü] s. 1. Yüklü olan. 2. Yapılacak işi çok olan: *O çok yüklü, bu işi başkasına verelim.* 3. Çok çalışmayı gerektiren, çetin, güç, uygun: *Bu yılki ders programı çok yüklü.* 4. Çok fazla, pek çok: *"Vurgun, yüklü olursa firar kolaylıkları hazırlanmıştır."* -Ö. Seyfettin. 5. Bir duyguyu veya olguyu içinde veya üzerinde fazlaca bulunduran: *"Romanları, denemeleri hep kültürle yüklü, çok yanlı, zengindi."* -H. Taner. 6. *hlk.* Gebe, hamile. 7. argo Çok sarhoş. 8. argo Paralı, varlıklı.

Yüksek sıf. 1- Boyu fazla olan, bulunulan yerden veya seviyeden yukarı olan. 2-Normal seviyeden yukarı olan. 3- Çaba, dikkat, şiddet vs. yönünden büyük, güçlü, çok fazla. 4- Kalite olarak iyi. 5- Çok büyük önemi olan; yüce, şerefli. 6- Derin, büyük, ulu, derin muhtevalı. 7- Debdebeli, muhteşem. 8- Çok ince ve frekans olarak şiddetli (ses). **Yüksek fikirde olmak** Çok iyi düşünceler taşımak, çok iyi değerlendirmek. **Yüksekde durmak** Üstün olmak, daha ileri seviyede olmak. **Yüksekden baxmak** Hor bakmak, aşağılaracasına bakmak, beğenmemek. **Yükseye galmak** Gelip geçmek, üstün olmak, ileri geçmek. || [TS.yüksek] s. 1. Altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan: *Yüksek dağ. Yüksek kapı. "...mekik dokuduğu yüksek bez tezgâhından kalktı."* -Ö. Seyfettin. 2. Belirli bir yere göre daha yukarıda bulunan: *"İri kanatları ile bir kaşıkçı kuşu çok yükseklerde tur atıyor."* -H. Taner. 3. Güçlü, etkili, şiddetli: *Yüksek basınç. Yüksek gerilim.* 4. *mec.* Derece veya makamı bakımından üstün: *Yüksek öğretim. Yüksek öğrenim.* 5. Normal değerlerin üstünde olan, çok: *Yüksek ücret. "Türk milletinin karakteri yüksektir."* -Atatürk. *"Gençlik, güzellik ve saadetin en yüksek derecesine çıkmıştım."* -R. N. Güntekin. 6. *mec.* Erdemli, faziletli: *Yüksek duygu.* 7. *mec.* Toplum içinde para, ün vb. bakımından üstünlüğü olan: *Yüksek sosyete.* 8. *is.* Yukarıda, üst tarafta olan yer: *"Yüksekten avluya açılmış iki pencereden aydınlık alıyordu."* -M. Ş. Esenal. 9. *zf.* Büyük para ile: *Yüksek oynamak. yüksek perdeden yüksek sesle. yüksek perdeden konuşmak* 1. yüksek sesle konuşmak; 2. meydan okurcasına sert konuşmak; 3. yapılması güç şeyleri gerçekleştirebilecekmiş gibi abartmalı konuşmak: *"Güya bütün memleket arkamızda imiş gibi yüksek perdeden konuşmaya başlamıştık."* -Y. K. Karaosmanoğlu. **yükseklerde dolaşmak** *mec.* elde edilmesi güç

şeyler istemek. **yüksekten almakarşısındakilere olduğundan fazla böbürlendirmek, abartılı davranmak:** *"Karşıdakilerin içtimai mevkileri ne kadar yüksek olursa, ben o kadar yüksekten alırım."* -R. N. Güntekin. **yüksekten atmak** yapamayacak şeyleri yapabirmiş gibi söylemek. (birine) **yüksekten bakmak** kendini karşıındakinden üstün görmek: *"O kadar nefret ettiğim İsmail, kim bilir bana ne yüksekten bakacak."* -Y. K. Karaosmanoğlu. **yüksekten konuşmak** kendini çevresindekilere kabul ettirebilmek için övünerek konuşmak: *"Beğci, onlardan cesaret almış gibi, şimdi daha yüksekten konuşuyordu."* -H. Taner. **yüksekten uçmak** 1. yükseklerde dolaşmak; 2. argo palavra atmak, çok abartmak. **yüksek atlama, yüksek basınç, yüksek fırın, yüksek fiyat, yüksek gerilim, yüksek lisans, yüksek okul, yüksek öğrenim, yüksek öğretim, yüksek ses, yüksek sosyete, yüksek tahsil, yüksek yaylak*

Yüksekçe sıf. Biraz yüksek; yüksek. || Çok yüksek. || [TS. Ø]

Yüksekgerginlikli sıf. elekt. Yüksek gerilimi olan. || [TS. Ø]

Yüksekixtisaslı sıf. Yüksek ihtisası olan, uzman. || [TS. Ø]

Yüksekmaaşlı sıf. Maaşı yüksek olan. || [TS. Ø]

Yüksekmehsullu sıf. Bol ürün, mahsül veren. || [TS. Ø]

Yüksekvezifeli sıf. Yüksek vazife, görev, makam sahibi olan. || [TS. Ø]

Yüksekvoltlü sıf. elekt. Yüksek elektrik akımına alt olan, yüksek voltajlı. || [TS. Ø]

Yüksüz sıf. Yükü olmayan; boş. || [TS. Ø]

Yüngül sıf. 1 - Ağırlığı az olan, hafif. **Yüngül çekmek** Tartıda kandırmak, daha az, eksik vermek (bir şeyi). // Sık dokunmayan. // Sıcak ve kalın olmayan (elbise). // hazmı, sindirimi kolay olan. 2-Zor olmayan, kolay olan. // Açık, anlaşılır, sade, akıcı. // Eğlendirici mahiyette olan. // Kolaylıkla elde edilen. // Yerine getirilmesi zor olmayan; kolay. 3- Ciddi olmayan; önemsiz. // Eziyetsiz, acısız. // Güçlü olmayan, şiddetsiz. 4- Zayıf, az hissedilen. // Etkisi az olan; zayıf. 5-*mec.* Yüzeysel, ciddi olmayan. // İnsan, karakter, hareket. 6- *mec.* Sağlam, kıvrak, çevik. // Saf, temiz. 7- Ağır silahlarla teçhiz olunmuş, donatılmış. **Yüngül atlétika** Atletizmin koşu, atlama, cirit, disk vs. atma dalları. **Yüngül ayağ** bak. **Ayağı yüngül (ayağ)ı** da. **Yüngül el** Elinin şifa, uğur, kazanç, şans getirdiğine inanılan kimse. **Yüngül kavalériya** tar. Dağılmış Rus Sovyet idarelerindeki işleri kontrol için bir zamanlar komsomol teşkilatı tarafından oluşturulan

gruplar, vs. **Yüngül senayé Hafif sanayi.** || [TS. Ø],{TS.→hafif}

Yüngülce 1- sıf. Biraz hafif, hafifçe. // Çok hafif. 2- zar. Biraz, azıcık, ciddiyetsiz bir şekilde. || [TS. Ø]

Yüngülçekili sıf. Ağırılığı fazla olmayan, ağır olmayan, hafif. || [TS. Ø],{TS.→hafif}

Yüngülleşdirici sıf. 1- Hafifletiren, ağırlığını azaltan. 2- Şiddetini, etkisini azaltan. || [TS. Ø],{TS.→hafifletici}

Yüngülrağ sıf. Oldukça hafif, çok hafif. || [TS. Ø]

Yüngülvarı sıf. 1- Biraz hafif. 2- Zor olmayan, çok karışık olmayan, çok zahmet, bilgi, beceri istemeyen, kolayca. || [TS. Ø]

Yüpyüngül sıf. Çok hafif, oldukça hafif. || [TS. Ø]

Yüyenli sıf. Başında dizgini ve gemi olan. || [TS. Ø]

Yüyensiz sıf. Başında dizgini ve gemi olmayan. **Yüyensiz danışmağ** Düşünmeden konuşmak. || [TS. Ø]

Yüy(ü)rek sıf. Sür'atli koşan; çok hızlı, sür'atli. || [TS. Ø],{TS.→sür'atli}

Yüz sıf. 1- Doksan dokuzdan sonra gelen rakam, on defa on, doksan dokuzdan bir fazla, **Yüz il Yüz yıl**, bir asır. 2- Bilinmeyecek kadar çok miktar anlamın da. **Yüz deyer** Bir şeyin bir başkasından çok üstün olduğunu, iyi olduğunu bildirir. **Yüz faiz** bak. **Yüzde yüz.** **Yüzde doxsan doğguzu** Hepsi, tamamına yakını. **Yüzde yüz** Tamamen, hepsi, yekûnu. || [TS.yüz(I)] is. 1. Doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren işaret, 100, C. 2. s. On kere on, doksan dokuzdan bir artık olan. 3. Kez, kere kelimeleri ile birlikte kullanılarak yapılan işin çokluğunu abartmalı bir biçimde anlatır: "*Hikmet Beyin kurum ve edası, her zamankinden belki yüz kat üstündü.*" -S. M. Alus. **yüzbaşı, yüz binlerce, yüz binlik, yüz kere, yüznumara, yüzer yüzer, yüzyıl*

Yüzillik sıf. 1- Yüz yıl devam etmiş, bir asırlık. 2- Yüz yıllığa adanmış, yüz yılın geçmesi ile ilgili olan. || [TS.yüzyıllık] s. Yaklaşık olarak sürerliği yüzyıl olan, asırdide.

Yüzlerce sıf. Bir şeyin sayı olarak çokluğunu bildirir. || [TS. Ø]

Yüzlük 1- sıf. Yüz birimle ölçülen. 2- is. Yüz manatlık kağıt para. **Yüzlük terezi** Bir kiloluk taşla yüz kiloluk ağırlığı tartan terazi, baskül. || [TS.yüzlük] is. 1. Yüz lira değerinde olan kağıt para. 2. *mat.* On kuralına göre yazılmış bir tam sayıda sağdan sola doğru üçüncü basamak. 3. s. **Yüzü**, yüz tanesi bir arada olan: *Yüzlük paket.* *Yüzlük deste.* **yüzlük birimler bölümü*

Yüzüncü sıf. Yüz sayı sıfatının sıra şekli, sırada doksan dokuzuncudan sonra gelen. || [TS.yüzüncü] s. Yüz sayısının sıra sıfatı; sırada doksan dokuzuncudan sonra gelen.

Z

Zabiteli sıf. Kuralı, kanunu, nizamı, intizamı olan, çok ciddi, nüfuz ve etki gücüne sahip olan. || [TS. Ø], {TS.→kurallı, nüfuzlu}

Zabitesiz sıf. Nüfuzu, etkisi olmayan, sözü geçmeyen. || [TS. Ø], {TS.→nüfuzsuz}

Zağlı sıf. Cilalı, parlak. || [TS. Ø], {TS.→cilalı, parlak}

Zahiri sıf. ar. Dış görünüş olarak, dıştan, görünürde olan. || [TS.zahirî] s. 1. Görünen, görünürdeki. 2. İçten olmayan yapmacık.

Zahirperest sıf. ar. ve far. Dış görünüşe değer veren. || [TS. Ø]

Zail sıf. ar. klas. Daimi olmayan, geçici olan, fani, sonu hiç, yok olan. **Zail etmek (éylemek)** Yok etmek, hiç etmek, mahvetmek. **Zail olmağ** Yok olmak, mahvolmak, bitmek. || [TS.zail] s. esk. Yok olan, ortadan kalkan, sürekli olmayan. **zail olmak** yok olmak, ortadan kalkmak.

Zalim sıf. ve is. ar. 1- Zulmeden, gaddar, İnsafsız, merhametsiz. 2- şak. Bazen becerikli, çevik, maharetli kimse için kullanılır. **Zalim sual** Zor soru, cevaplandırılması zor olan soru. || [TS.zalim] s. Acımasız ve haksız davranan, kıyıcı, zulmeden: "*Şehzadeyi hapseyledi zalim pederi / Bir kasra ki gözler göremez gökle yeri.*" -Y. K. Beyatlı.

Zanbağı sıf. Zambak renkli, zambak çiçeğinin renginde olan. || [TS. Ø]

Zaponkalı sıf. Kol ağzı düğmeli, manşetli. || [TS. Ø]

Zarafatçı sıf. ve is. Şakacı, şaka yapmayı seven kimse. || [TS. Ø], {TS.→lâtifeci, şakacı}

Zarafatyana zar. ve sıf. Şaka yoluyla, gayri ciddi olarak. || [TS. Ø], {TS.→gayriciddî}

Zatıgırığ sıf. ve is. kon. Dalavereci, fırıldakçı, soysuz. || [TS. Ø], {TS.→dalavereci, soysuz}

Zavallı sıf. 1- Dolu, sıcaklık vs. sonucunda zedelenmiş (ağaç, bitki vs.). 2- Acınacak hâlde olan, bedbaht, belaya uğramış. **Zavallı-zavallı** zar. Mazlum mazlum, biçare bir şekilde. || [TS.zavallı] s. 1. Acınacak kadar kötü durumda bulunan, mutsuz: "*Zavallıyı saatlerce kendine getiremediler.*" -H. Taner. 2. *mec.* Gücü bir şeye yetmeyen, âciz: "*Bunu idrak etmekten o kadar zavallı ve biçareydi ki.*" -A. H. Tanpınar.

Zavalsız sıf. Mahvolmayan, yok olmayan, bozulmayan; daimi, dayanıklı, her zaman yaşayan. || [TS.zevalsiz] s. esk. olmayan, ortadan kalkmayan, bitmeyen, kalımlı.

Zavodyanı sıf. Fabrikanın yanında olan, tarafında olan. || [TS. Ø]

Zay sıf. ar. Kayıp, yitik; telef olmuş, mahvolmuş, heder olmuş. **Zay etmek (élemek)** Mahvetmek, telef etmek. **Zay mehsul** Kalitesi kötü olan ürün. **Zay olmağ** Telef olmak, mahvolmak, heder olmak. **Zaya getirmek (çıxmağ, dönmeğ)** Boşu boşuna mahvolmak, hiç olmak, heder olmak. **Zaya vermek** bak. **Zay élemek (étmek).** || [TS.zayı] s. 1. Yitmiş, kaybolmuş olan, yitik, kayıp. 2. Yok olmuş, elden çıkmış, mahvolmuş. 3. İşe yaramayan, yararsız, boş. 4. *is.* Kaybolma, yitme, zarar, ziyan. **zayı etmek** yitirmek, kaybetmek. **zayı olmak** yitmek, kaybolmak.

Zayé sıf. ar. klas. bak. **Zay.** **Zaye etmek (élemek)** (**Zay**)da. **Zayé olmağ** bak. **Zay olmağ** (**Zay**)da. || [TS. Ø], {TS.→zayı}

Zeberdest sıf. far. esk. 1- Çok güçlü, çok kuvvetli. 2- Yetenekli, güçlü. || [TS. Ø], {TS.→güçlü, yetenekli}

Zebun sıf. far. Mas. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, aciz. // Esir, müptela. **Zebun etmek (éylemek)** a- Zayıflatmak, güçten düşürmek, b- Esir olmak, müptela olmak, tutulmak. || [TS.zebun] s. esk. Güçsüz, zayıf, âciz: "*İnsan gözünden ziyade, bu kafese konmuş vahşî, yırtıcı hayvanların, içleri hırs, haşinlik ve ürkeklikle dolu, heybetli fakat zebun gözlerine benziyordu.*" -H. Karay. **zebun etmek** güçsüz bırakmak, zavallı duruma düşürmek veya getirmek: "*Beni bir gözleri ahuya zebun etti felek.*" -Yavuz Sultan Selim. **zebun kalmak** güçsüz, zavallı durumda bulunmak: "*Bir zaman gelir ki sırf kendi icadımız olan bir his elinde zebun kalırız.*" -H. C. Yalçın. **zebun olmak** güçsüz duruma düşmek. (birinin) **zebunu olmak** birini çok sevmek, ona aşırı düşkün olmak.*zebunküş

Zedelenmiş sıf. Zede meydana gelmiş. || [TS. Ø], {TS.→zedeli}

Zedeli sıf. Zedesı, çürüğü, kırığı, çatlağı olan. || [TS.zedeli] s. Zedelenmiş.

Zedesiz sıf. Zedesı, eziği, kusuru vs. olmayan; bütün, tam, saf. || [TS.zedesiz] s. Zedelenmemiş.

Ze'feranı sıf. Safran renginde. || [TS. Ø]

Ze'feranlı sıf. Safranlı, içinde safran olan. || [TS. Ø]

Zeferli sıf. Tehlikeli, hayat için tehlike arzeden. **Zeferli yér** kon. Zedelenmesi hayat için tehlikeli olan organ. || [TS. Ø], {TS.→tehlikeli}

Zeferyab sıf. ar. ve far. klas. Başarıya ulaşan, başarı kazanan. // Galip, galip gelen. **Zeferyab olmağ** Başarı kazanmak. // Galip gelmek, galebe çalmak. || [TS. Ø], {TS.→başarılı, galip}

Zegğeto sıf. Çok acı, zehir gibi. || [TS. Ø]

Zehende sıf. ve is. kon. Azarlayan, kaba konuşan, tatlı dille konuşmayan, kaba. || [TS. Ø], {TS.→kaba}

Zehirleyici sıf. Zehirleyici, zehirlenmeğe sebep olan, zehirleyip öldüren. || [TS. Ø]

Zehirli sıf. 1- Zehiri olan, zehirli. // İçinde zehir maddesi olan, zehir karıştırılmış. 2- mec. Acı, kırıcı, istihzalı, kinli, alaylı. 3- nec. Istarap veren, kederlendiren, kötü. || [TS.zehirli] s. 1. Zehiri olan: *Zehirli mantarlar*. 2. mec. Zararlı (duygu, düşünce vb.). *zehirli gaz

Zehersiz sıf. Zehirsiz, zehiri olmayan. || [TS.zehirsiz] s. Zehirli olmayan: *Zehersiz mantarlar*. "*Kuyruğu kuş yuvalarına, yosunların içinde büyümüş, zehirsiz bir su yılanının ürkek tavriyle dokunuyor.*" -S. F. Abasıyanık.

Zehersizleştirici sıf. kim. Zehiri, zehirin etkisini yok eden, zehirden arındıran, temizleyen. || [TS. Ø]

Zehinli sıf. Hafızası, iyi durumda olan, anlama, kavrama gücü yerinde olan. || [TS. Ø], {TS.→kavrayışlı}

Zehinsiz sıf. Zihni, hafızası, anlama, kavrama gücü olmayan. || [TS. Ø], {TS.→hafızasız, kavrayışsız}

Zehlekar sıf. bak. Zehleparan. || [TS. Ø], {TS.→bıktırıcı}

Zehletöken sıf. Hareketi ve sözleri ile insanı bıktıran, usandıran, bıktırıcı. // Kötü, kulağa hoş gelmeyen, pis. || [TS. Ø], {TS.→bıktırıcı, pis}

Zehli sıf. Kenarında fazlalığı, dantelası, süsü olan. || [TS. Ø]

Zahmetli sıf. 1- Zahmet isteyen, zahmetle yapılan. 2- mec. Zor, çetin. || [TS.zahmetli] s. 1. Zahmetle yapılan, yorucu, sıkıntılı, eziyetli, güç: *Zahmetli iş*. "*Hepsinde, zahmetli bir oyundan henüz çıkmış mektep çocuklarının sevinçli yorgunluğu vardı.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Sıkıntı veren: "*Sıcaktan, zahmetli yollarda yürümekten yorulmuştu.*" -H. C. Yalçın.

Zahmetséven is. ve sıf. Zahmet ederek çalışmayı, emek sarfetmeyi, çalışmayı seven kimse. || [TS. Ø]

Zahmetsiz 1- sıf. Zahmet istemeyen, kolay yapılan. 2- zar. Zahmet çekmeden, çalışmadan, emek sarfetmeden. || [TS.zahmetsiz] s. Sıkıntı çekilmeden, güçlükle karşılaşmadan yapılan, eziyetsiz, kolay, emeksiz: *Zahmetsiz bir kazanç*. "*Ayaklarınıza daha zahmetsiz giyilecek, daha sade, daha sıhhi bir kıyafet icat edemez misiniz?*" -R. H. Karay. *zahmetsiz rahmet* olmaz sıkıntı, güçlük çekmeden iyi ve güzel işler başarılamaz.

Zahimli sıf. 1- Korkutucu, ürkütücü, baktığı zaman veya görünüşü ile insana korku veren. // Çok büyük, çok iri, görünüş olarak azametli. 2- Çok ağır, heybetli, ciddi. // Asık suratlı, sinirli,

hiddetli. || [TS. Ø], {TS.→azametli, hiddetli, korkutucu, sinirli}

Zehni sıf. ar. Zihin, akıl, beyinle ilgili olan. || [TS.zihni] s. Zihinle ilgili, zihinsel.

Zehniaçığ sıf. Açık düşünceli, aydın fikirli, çabuk kavrayan, idrak eden, anlayan. || [TS. Ø], {TS.→açık fikirli}

Zeif sıf. ar. 1- Güçsüz, zayıf. // is. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz kimse. // Sağlam, muhkem olmayan, zayıf, hastalığa karşı dayanıklı olmayan. 2- Güçsüz, takatsiz. **Zeif düşmek** Takatten düşmek, güçsüz hâle gelmek. **Zeif éylemek (étmek)** klas. Zayıflatmak, takatten düşürmek. **Zeif salmağ** Zayıflatmak, takatten düşürmek. 3- mec. Kararlı olmayan. // İradesiz, aciz. 4- Gereğince nüfuzu, gücü, etkisi olmayan. 5- Etkisi, gücü az olan. 6- Kuvveti, gerilimi az olan. 7- Az, önemsiz, yetersiz, kötü. 8- İşini, vazifesini layıkınca yerine getiremeyen, işini, görevini, sanatını iyi bilmeyen, iyi çalışmayan. // İyi çalışmayan, dersleri zayıf olan. // Sanatkar olarak mükemmel olmayan. **Zeif damar** Bir kimsenin etkilendiği en hassas tarafı. **Zeif yér, zeif cehet** Zayıf taraf, kusur. || [TS.zayıf] s. 1.

(insan, hayvan için) Eti, yağı az olan, sıska, cılız, arık: "*Uzun boylu, zayıf, ellilik bir hanım.*" -S. M. Alus. 2. Görevini yapacak yeterli gücü olmayan: *Zayıf bir ordu. Gözleri zayıf*. 3. Sağlamlığı, dayanıklılığı olmayan: *Zayıf bir yapı*. 4. mec. Bilgi yönünden yeterli olmayan, yeteneksiz: *Zayıf bir öğretmen*. 5. Kişilik ve ruhsal yönden gereği kadar güçlü olmayan: *Çocuklarına karşı zayıf bir baba. "Zayıf ve uydurma bir âşık bu cevaba karşı perişan olurdu."* -A.Gündüz. 6. Önemli, güvenilir olmayan: *Zayıf bir ihtimal*. 7. Enerjisi, etkisi, yoğunluğu az olan: *Radyoda uzak bir istasyonun zayıf sesini duydu. Zayıf ışık zayıf düşmek* 1. zayıflamak: "*Güya bu sene biraz zayıf düşmüşüm.*" -R. N. Güntekin. 2. mec. güçsüzleşmek. **zayıf düşürmek** güçsüz duruma getirmek: "*Muhalefeti hep zayıf düşüren, muhalefeti hep hedefinden uzaklaştıran kusur, ondaki bu sonsuz kanma ve aldanma huyudur.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. **zayıf yerinden yakalamak** güçsüz, eksik ve yanlış bir tutum ve davranışı yüzünden zor durumda bırakmak: "*Kendisini en zayıf yerinden yakalamak istediğinden şüphelenir gibi.*" -R. N. Güntekin. **zayıf nahif, zayıf sesli*

Zeifleşdirici sıf. Zayıflatan, zayıflatıcı. || [TS. Ø]

Zekalı sıf. Zeki, zekalı. || [TS. Ø], {TS.→zeki}

Zekasız sıf. Zekası olmayan, zihinsiz, yeteneksiz. || [TS. Ø], {TS.→akılsız, yeteneksiz}

Zeki sıf. ar. Çabuk anlayan ve kavrayan, zekalı. || [TS.zeki] s. 1. Anlama, kavrama

yeteneği olan, zekâsı olan, anlak, zeyrek: *En zeki hayvan maymundur.* 2. Çabuk ve kolay kavrayan: *Zeki öğrenci. "Bildiğim, onun zeki bir genç olduğu ve ara sıra sevimli, ufak şiirler yazdığıdır."* -M. Ş. Esenal. 3. Zekâ varlığı gösteren: *"İnce, zeki bir kalemi vardı."* -Y. Z. Ortaç.

Zelil sıf. ar. Zillete düşmüş, zavallı, bedbaht, fakara. **Zelit** etmek Kötü duruma düşürmek, bedbaht etmek, alçaltmak. **Zelil** olmağ Bedbaht olmağ, kötü duruma düşmek, alçalmak **Zelil** olsun! Beddua, ilenme ifadesi. || [TS. Ø], {TS.→bedbaht, fakara, zavallı}

Zelzeleli sıf. Sık sık deprem olan, depreme maruz kalan. || [TS. Ø]

Zeminesiz sıf. Hiçbir zemini, aslı, esaslı olmayan. || [TS. Ø], {TS.→esassız, temelsiz}

Zenbilli sıf. Elinde zembil olan, zembille birşeyler götüren. || [TS. Ø]

Zencirçi sıf. esk. Muharrem ayında Hz. Hüseyin'in şehit edildiği 10. gün, şehadetten dolayı yas işareti olarak sırtına zincirle vurarak kendine işkence eden dindar kimse. || [TS. Ø]

Zencireli sıf. Kenarında, üzerinde ince altın sarısı süsü olan. || [TS. Ø]

Zencirleme 1- sıf. Zincirlemek fiili. 2- sıf. Zincir gibi birbirine bağlı. 3- is. mec. kon. Deli. || [TS.zincirleme] is. 1. Zincirlemek işi veya durumu. 2. s. Birbirini izleyen, art arda gelen, müteselsil, teselsül: *"Zincirleme lâflarla karşı tarafın ekmeğine kat kat yağ sürerler."* -H. Taner. *zincirleme isim tamlaması, zincirleme kaza, zincirleme sıfat tamlaması, zincirleme tepkime

Zencirli sıf. 1- Zinciri olan. 2- Zincirle bağlanmış hâlde. // Eli ayağı zincirle bağlı olan. 3- mec. Eli ve ayağı bağlı, esir edilmiş, vurgun, bağlı. 4- mec. Deli. || [TS.zincirli] s. 1. Zincirle bağlı. 2. Zinciri olan.

Zencirvarı sıf. Zincir gibi; daimi, sürekli, silsile şeklinde. || [TS. Ø]

Zenexdanlı sıf. Gamzeli, gamzesi olan. || [TS. Ø]

Zengin sıf. 1- Çok parası veya malı olan, varlıklı. 2- Çok bol, çok, çok geniş, fazla, çok şey ihtiva eden. 3- Çok güzel, muhteşem, şahane. || [TS.zengin] s. 1. Parası, malı çok olan, varlıklı: *Zengin bir aile. Zengin bir ulus. "Şık, zengin, keyfi yerinde, yazı Avrupa'da ve kışı Beyrut'ta geçiren Suriyelilerden biri idi."* -F. R. Atay. 2. Yararlı veya kendisinden beklenen, istenilen nitelikleri çok olan: *Zengin bir dil. Zengin bir kitaplık. Zengin bir anlatım.* 3. Verimli: *Zengin bir doğa.* 4. Gösterişli: *Zengin bir giysi. zengin arabasını dağdan aşırır, fakir düz ovada yolunu şaşırır zengin, para gücüyle güçlükleri yenerken, yoksul, parasızlık yüzünden en kolay bir işi bile*

başaramaz. zengin etmek çok mal ve para sahibi yapmak. zengin malı züğürdün çenesini yorar birinin zenginliğinden çok söz etmenin gereksizliğini, yersizliğini belirtmek için söylenir. zengin olmak çok mal ve para edinmek: "En nihayet işi sigortacılığa dökerek bu yüzden hayli zengin olmuştum." -H. Taner. *zengin erki, zengin kafiye

Zenginleşdirici sıf. 1- Zengin eden, serveti çoğaltan, büyüten, varlıklı yapan. 2 Minerali zenginleştirmeğe yarayan. || [TS. Ø]

Zengli sıf. Zili olan. || [TS. Ø], {TS.→zilli}

Zengvarı sıf. Şekil olarak zile, çana benzeyen. || [TS. Ø]

Zerbaflı sıf. Sırmalı kumaştan yapılmış; altın sırmalı iplikle işlenmiş. || [TS. Ø], {TS.→sırmalı}

Zerbeçi sıf. Darbeci; ilerici (Marksistlere göre sosyalist olanlar). || [TS. Ø], {TS.→ilerici, terakkiperver}

Zerbeli¹ sıf. muş. Darbe ile, vurmak suretiyle çalınan, vurmalı. || [TS. Ø]

Zerbeli² sıf. 1- bak. **Zerbeçi** 2- Çok önemli. || [TS. Ø], {TS.→ehemmiyetli, mühim, önemli}

Zerd¹ sıf. far. klas. Sarı. || [TS. Ø], {TS.→sarı}

Zerdüştü sıf. far. Zerdüşt dinine mensup olan, ateşperest. || [TS.zerdüştf] s. 1. Zerdüşt'ün kurduğu dinden olan (kimse). 2. Bu dinle ilgili olan.

Zereşen sıf. far. klas. şair. Altın saçan. || [TS. Ø]

Zererdide sıf. ar. ve far. Bir olay, felaket || [TS. Ø], {TS.→felâket}

Zererli sıf. 1- Zararı dokunmayan, zararı olmayan; zararsız. || [TS.zararlı] s. Zarar veren, zararı dokunan, dokuncalı, muzır, tahripkâr: *"Daha fazla tafsilâta girmeyi bugün zararlı gördüğüm için bu konuda susacağım."* -B. Felek. **zararlı çıkmak** 1. bir işin sonunda değerli sanılan bazı şeyleri yitirmek; 2. zarar etmek: *"Parayı kısarsan neticede kendin zararlı çıkarsın."* -H. Taner.

Zerersizleştirilmiş sıf. Zararsız hâle getirilmiş. || [TS. Ø]

Zerğanadlı sıf. Sarı renkli kanadı olan. || [TS. Ø]

Zerxaralı sıf. Altın sırmalı ipek kumaşı olan. || [TS. Ø]

Zerif sıf. ar. 1- İnce, zarif. 2- mec. İnce, nazik. // Latif, hoş, gönlü açan. 3- Zayıf, ince. || [TS.zarif] s. 1. Çekicilik, biçim, görüntüş, durum ve davranışlarıyla hoş giden, beğenilen: *"Camilerimizdeki o zarif çizgilerin şiirini bir daha duyacak."* -O. S. Orhon. 2. (dil, konuşma vb. için) Beğenilir ve nükteli: *Zarif bir söz.* 3. Hoşa gider bir biçimde konuşan.

Zerifyunlu sıf. İnce, zarif yünü olan. || [TS. Ø]

Zerli 1- sıf. Altınla süslü, altınla işlenmiş. 2- is. Altın işlemeli kumaş. || [TS. Ø]

Zerrişan far. 1- sıf. Altın suyu ile yapılmış nakışı olan, altın nişanlı. 2- is. Altın süslü, işlemeli kumaş ve bu kumaştan yapılmış elbise. 3- sıf. Genelde süslü. || [TS. Ø], {TS. →süslü}

Zerrin sıf. far. 1- klas. Altından yapılmış. // Altın işlemeli. 2- şair. Altın gibi, altın renkli, altın gibi parlak. || [TS. Ø], {TS. →altın}

Zeruri ar. 1- sıf. En gerekli, en vacip, çok gerekli. 2- zar. İster istemez, mecburi olarak, mutlaka. || [TS.zarurî] s. Mecburî, zorunlu, gerekli: "*Bu iskemlelerin böyle karşılıklı dizilmesi zarurîdir.*" - H. F. Ozansoy.

Zervarı sıf. Altın renginde olan, sarımsı. || [TS. Ø], {TS. →sarımsı}

Zer-zibalı sıf. Süslü püslü; süslü elbise giymiş. || [TS. Ø], {TS. →süslü}

Zevzek sıf. Çenesi düşük, çok konuşan, boşboğaz. **Zevzek-zevzek** zar. Beyhude, boşu boşuna, anlamsız. || [TS.zevzek] s. Tatsız ve çok konuşan, geveze.

Zeyli sıf. Şaplı, şap karıştırılmış. || [TS. Ø], {TS. →şaplı}

Zıggı sıf. ve is. 1- Çok cimri, aç gözlü. 2-Nefret uyandıran, kötü huylu. || [TS. Ø], {TS. →aç gözlü, cimri, kısmık, pinti}

Zıggıcı sıf. Bayağı, hasis, cimri. || [TS. Ø], {TS. →bayağı, cimri, hasis, kısmık, pinti}

Zıglanmış sıf. Bataklığa, çamura, balçığa batmış. || [TS. Ø]

Zıglı sıf. 1- Balçıklı, bataklık. 2- Katı, katı hâlde. 3- Kirli. || [TS. Ø], {TS. →balçıklı, kirli}

Zılığlı sıf. mah. Gözünden, ağızından, burnundan salya, su akan, sümüklü. || [TS. Ø], {TS. →sümüklü}

Zingirovlu sıf. Çanı olan, çan takılmış. || [TS. Ø]

Zırı(ğ) sıf. ve is. 1- Çok büyük ve biçimsiz, azman. 2- Kaba, anlayışsız. 3- Küfür. || [TS. Ø], {TS. →anlayışsız, azman, kaba}

Zırıpı sıf. ve is. 1- Çok büyük, çok iri biçimsiz şekilde büyük, 2- bak. **Zırı(ğ)** 2. anlamda. || [TS. Ø], {TS. →anlayışsız, kaba}

Zırrama is. ve sıf. Serseri, aptal, ahmak; lafını, hareketini kontrol etmeyen, bilmeyen. || [TS. Ø], {TS. →ahmak, aptal, serseri}

Zır-zır 1- ses tak. kon. Bıktırıcı, usandırıcı çocuk ağlaması. Zır-zır elemek bak. Zır-zır zırıldamağ. Zır-zır zırıldamağ Zırıldayarak ağlamak. 2- sıf. Ağlamayı, itiyad, alışkanlık hâline getirmiş çocuk. || [TS. Ø]

Ziba sıf. far. klas. 1- Süslü, güzel, hoş. 2-Güzel, alımlı. || [TS. Ø], {TS. →alımlı, güzel, hoş, süslü}

Zibildaşıyan sıf. Toplanmış çöpleri taşıyan, çöpçü. || [TS. Ø]

Zibilli sıf. 1- Çöpü, süprütüsü olan, temiz olmayan. 2- İçinde yararsız, zararlı şeyler, atıklar olan. || [TS. Ø], {TS. →çöplü, kirli}

Zibilsiz sıf. Çöpü, kiri olmayan, temiz olan. || [TS. Ø], {TS. →temiz}

Zidd sıf. ar. Aksi, ters, muhalif. **Zidd çıxmağ** a-Aleyhinde olmak, karşı çıkmak, zıddına hareket etmek, b- Uygun, muvafık olmamak, zıt olmak. **Zidd gétmek** Aleyhinde olmak, karşı çıkmak. || [TS.zıt] s. Karşıt anlamı: "... devam ediyor, birbirine zıt birçok şeyler söylüyordu." -Ö. Seyfettin. zıt anlamı karşıt anlamı. (**bir**, **bir**yle) zıt gitmek birine karşı sürekli ters davranmak, istediklerinin tersini yapmak: "... ahlâkını az çok bilirim, onunla zıt gitmeye gelmez." -A. Haşim. (**bir şey**, **birinin**) zıddı olmak bir şey birini tedirgin etmek, hoşuna gitmemek. zıddına basmak (veya bir şey **birinin zıddına gitmek**) sinirlendirmek, sinirini bozmak: "*Niçin babanın zıddına basıyorsun evlâdım, seni hiç incitmemiş bir baba, bir gün bir fiske vurmadi, bir dediğin iki olmuyor.*" -H. E. Adıvar. "*Yalnız akrep kuyruğu gibi bükülmüş pomatlı ibrişim bıyıklar zıddına gidiyor.*" -R. N. Güntekin.*zıt kutup

Ziddiyetli sıf. Bir şeye karşı düşmanca tavırlı; tezatlı. || [TS. Ø], {TS. →düşmanca, tezatlı}

Ziddiyetsiz sıf. Hiçbir aksiliği, zıtlığı, uygunsuzluğu olmayan. || [TS. Ø]

Ziftli sıf. 1- Ziftle kaplanmış; zifte bulaşmış, katranlı. 2- Karışımında zift olan. || [TS. Ø]

Ziğiyet sıf. ar. esk. Değerli, kıymetli, pahalı. || [TS. Ø], {TS. →değerli, kıymetli, pahalı}

Zil¹ is. far. 1- Müzik aletlerinin en yüksek tonu, tiz. // sıf. Kafadan gelen en yüksek ve tiz sesi. **Zil perde** Yüksek ses çıkaran perde (sazda, tarda vs.). **Zile çekmek** Telli müzik aletini en yüksek sese göre akort etmek. **Zile gâlxmağ** Nağme okurken veya çalarken en yüksek notadan başlamak, en yüksek tona geçmek. // Tiz perdede çalmak. **Zile getirmek** bak. Zile çekmek. // bak. Zile gâlxmağ. 2- kon. Zil. Zile çekmek mec. a- Çok şişirmek, aşırıya kaçmak, b- Denemek için sıkıştırmak, sınava tabi tutmak || [TS. Ø]

Zilletli sıf. Zilletle dolu, çok kötü, aşağılayıcı, azaplı, meşakkatli. || [TS. Ø], {TS. →güç, meşakkatli}

Zilli sıf. Kuş gübresi dökülmüş, gübrelî. || [TS.zilli] s. 1. Zili olan, üstünde zili bulunan. 2. *mec.* Edepsiz, eli maşalı, şirret (kadın). *zilli bebek, zilli maşa

Zinakar is. ve sıf. ar. ve far. Zina eden, meşru olmayan cinsi ilişki kuran kadın veya erkek. || [TS. Ø]

Zinde sıf. far. klas. Diri, canlı. || [TS.zinde] s. Dinç, canlı, diri, sağlam: "*Gerçi bıyıkları kırılmış ise de, vücudu zinde.*" -M. Ş. Esendal.

zinde tutmak genç ve diri kalmasını sağlamak: "Seksen bir yaşında da olsa çalışmak insanı zinde tutuyor." -H. Taner. *zinde kuvvet

Zinetli sıf. Süslü, bezekli; güzel giyinmiş. || [TS. Ø], {TS. → bezekli, süslü}

Ziréhli sıf. 1- esk. Zırh giyinmiş, zırh. **Ziréh kimi**, **Zireh tek Ağ** gibi, delik deşik, zırh gibi. 2- Harp gemilerinde, tanklarda, zırhlı personel taşıyıcılarda vs. özel çelikten yapılan koruyucu kısım, zırhlı. 3-zool. Bazı hayvanların (kaplumbağa, timsah vs.) vücudunu örten sert kabuk. || [TS. zırhlı] s. 1. Zırh giymiş veya zırh kaplanmış: *Zırhlı otomobil*. "... uçsuz bucaksız bir tank, panzer ve zırhlı araba zinciri ... geçip gidiyordu." -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. is. Büyük bir bölümü mermilere ve uçak bombalarına karşı bir zırhla korunmuş, genellikle büyük tonajlı açık deniz gemisi: "5-18 Mart muharebesi bizim zaferimizle bitmişti; düşman zırhlılarının canına okumuşuz." -A. Gündüz. *zırhlı araç, zırhlı balık, zırhlı başlılar, zırhlı birlik, zırhlı güç, zırhlı kuvvet, zırhlı yayın

Ziréhdelen sıf. aşk. Zırhtan yapılan koruma tabakasını delen, zırhlı araçlar için kullanılan özel mermi. || [TS. Ø]

Ziréhdéşen sıf. bak. Zirehdelen. || [TS. Ø]

Ziréhlenmiş sıf. Zırh giyinmiş, zırlı. || [TS. Ø], {TS. → zırhlı}

Ziréhli sıf. 1- esk. Üzerinde kılıç, ok vs'den korunmak için elbise giyinmiş, zırhlı. 2-Zırhla kaplı üzeri zırhla kaplanmış (tank, gemi vs.). 3- Üzeri sert kabukla kaplı (timsah vs.). || [TS. zırhlı] s. 1. Zırh giymiş veya zırh kaplanmış: *Zırhlı otomobil*. "... uçsuz bucaksız bir tank, panzer ve zırhlı araba zinciri ... geçip gidiyordu." -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. is. Büyük bir bölümü mermilere ve uçak bombalarına karşı bir zırhla korunmuş, genellikle büyük tonajlı açık deniz gemisi: "5-18 Mart muharebesi bizim zaferimizle bitmişti; düşman zırhlılarının canına okumuşuz." -A. Gündüz. *zırhlı araç, zırhlı balık, zırhlı başlılar, zırhlı birlik, zırhlı güç, zırhlı kuvvet, zırhlı yayın

Zirek sıf. far. Becerikli, çevik, eli çabuk, çok hareketli, canlı. **Zirek terpenmek** (terpeşmek) a- Süratli hareket etmek, çabuk davranmak, b- Başkalarından çabuk hareket etmek, önce davranmak. || [TS. Ø], {TS. → becerikli, canlı, çevik, eli çabuk, hareketli}

Zişan sıf. ar. klas. Şanlı. || [TS. Ø], {TS. → şanlı}

Ziş sıf. far. klas. Çirkin, kötü. || [TS. Ø], {TS. → çirkin, kötü}

Ziyadar sıf. ar ve far. klas. Işıklı, nurlu. || [TS. ziyadar] s. esk. Aydınlık, ışığı bol, parlak.

Ziyalı 1- is. İlim, teknik, kültür sahasında tahsil ve özel eğitime sahip olan, aydın. // Genelde okumuş, kültürlü, bilgili kimse, aydın. 2- sıf.

Açık, berrak, nurlu, ışıklı. || [TS. Ø], {TS. → açık, berrak, ışıklı, nurlu}

Ziyançı is. ve sıf. Zarar vurmak kastıyla halka, devlete kötülük eden, zarar veren. // Zararlı. || [TS. Ø], {TS. → ziyankâr}

Ziyankar sıf. far. Zıyan, zarar veren, zarar verici. || [TS. ziyankâr] s. Sürekli zarar veren veya zarar vermeyi huy edinmiş olan: "Bir deliden başka bir şey olmasına imkân bulunmayan bir ziyankâr hırsız, iki üç günde bir eve giriyor." -R. N. Güntekin.

Ziyansız 1- sıf. bak. **Zerersiz**. 2- zar. Hiçbir zarara uğramayan; hasarsız, zarara uğramamış, sağ salım. || [TS. ziyansız] s. 1. Zıyan vermeyen, dokunmaz. 2. *hık*. Oldukça iyi.

Ziyanvéren sıf. Zarar veren, zarar verici. || [TS. Ø]

Ziyaretçi is. Ziyaret eden, ziyarete giden (gelen) kimse. // sıf. mec. Göçer. || [TS. Ø], {TS. → göçer}

Ziyilli sıf. Siğili olan, siğille kaplı olan. || [TS. Ø]

Zodlu sıf. kon. 1- Eki olan, kaynaklı. 2- mec. Etkili, tesirli. || [TS. Ø], {TS. → etkili, etkili, tesirli}

Zoğalı sıf. Kızılçık gibi koyu kırmızı. || [TS. Ø]

Zoğlu sıf. Yeni sürgünü, filizi olan. || [TS. Ø], {TS. → filizli}

Zol¹ 1- sıf. Uzun şerit şeklinde olan, şerit biçiminde kesilmiş. // Şerit şeklinde kesilmiş deri vs. // is. Ağacın gövdesinden koparılan şerit şeklindeki kabuk. 2- is. ak. || [TS. Ø], {TS. → şeritli}

Zolağarası sıf. Şeritler arasında olan. || [TS. Ø]

Zolağlı sıf. Üzerinde şeritler olan, şerit şerit. // Üzerinde paralel çizgiler, şeritler olan. || [TS. Ø], {TS. → şeritli}

Zolağ-zolağ sıf. Şeritler şeklinde olan. // Üzerinde şeritler olan. // zar. Şeritler şeklinde. || [TS. Ø], {TS. → şeritli}

Zol-zol¹ sıf. Şeritler hâlinde olan. // Üzerinde şeritleri olan. **Zol-zol étmek** a- bak. **Zol çekmek** (Zol)¹'de. b- Şeritler, çizgiler şeklinde izler meydana gelene kadar kırbaçla vs. ile vurmak, dövmek. // zar. Şeritler hâlinde. || [TS. Ø], {TS. → şeritli}

Zonal sıf. yun. Mıntıkaya, bölgeye, kuşaka ait olan, bunlara göre özellik arzeden. || [TS. Ø], {TS. → bölgesel}

Zontikli sıf. Şemsiyeli, elinde şemsiye olan. || [TS. Ø]

Zoogigiyénik sıf. yun. Hayvan sağlığı ile ilgili şartlar ve tedbirlere ait olan. || [TS. Ø]

Zooloji sıf. yun. 1- Hayvanlar aleminden bahseden ilme ait olan. 2- mec. Hayvani, kaba. || [TS. Ø], {TS. → hayvanî, kaba}

Zootékniki sıf. yun. Hayvan üretme ve yetiştirme tekniğine ait olan. || [TS. Ø]

Zor f. 1- is. Güç, kuvvet. **Zor étmek (élemek)** Zorla, kaba kuvvetle bir şeyi yapmaya mecbur etmek, güç kullanmak. **Zor gelmek** Üstün gelmek, galip gelmek, bir şeye mecbur etmek. **Zor ile** a- Zorla, b- Bütün gücüyle. **Zor işletmek (göstermek)** Kaba kuvvetle kullanmak, güç kullanmak. **Zor vérmek** a- Güç, kuvvet vermek, b- Şiddetli etki etmek. **Zora çekmek** Zor duruma düşürmek, bir şeyi yapmaya mecbur etmeğe çalışmak. **Zora salmağ** Güç, zor duruma düşürmek, İçinden çıkılması zor durumda bırakmak. **Zoruna dönüm!** Methetme ve teşvik bildiren bir ifade. 2- sıf. Çok güçlü, kuvvetli, büyük. // Çok becerikli, yiğit. // zar. Çok, hayli. 3- sıf. Zor, zor anlaşılabilen, çok zor, ağır. 4-is. Mecburiyet. // zar. Mecburiyet altında. 5- **Zorla** zar. a- Güç kullanarak (kullanılarak), güç tatbik ederek (edilerek), mecburiyet altında. // Gönülsüz olarak, istemeden, kendini mecbur ederek, b- Çok zorlukla, c- Güç bela, çok zorlukla. // [TS.zor] is. 1. Sıkıntı, güçlük, rahatsızlık: "Onun için hiçbir zorun, sıkıntım yokmuş gibi, ara sıra denize taşlarımı atmakta devam ederek hızlı hızlı yürüdüm." -R. N. Güntekin. 2. s. Sıkıntı veya güçlülükle yapılan: **Zor bir çalışma.** "Sabır güzel, faydalı; fakat zor şeydir." -B. Felek. 3. Yüküm, mecburiyet: **Oraya gitmek zorunda idim.** "Artık kızının evinde kalışının zordan olduğunu biliyordu." -N. Cumalı. 4. Baskı: "Zor kapıdan girince kanun bacadan çıkar." -Atasözü. "Hocaların zoru ile çıkarılmış olan bu kanun yürümedi." -M. Ş. Esenal. 5. zf. Güçlülük, zorla: "El ele vermiş polisler kaldırımlardan taşan halk kütesini zor zapt ediyorlardı." -H. Taner. 6. ün. Yapamazsın! zor gelmek bir işin yapılması birine güç gelmek. zor kullanmak bir işin yapılması için her türlü baskıya başvurmak. zor oyunu bozar oyun, hile, güç kullanarak kestirme yoldan boşa çıkarıldığında söylenir. zora binmek iş, ancak zor kullanılmakla sonuçlanacak bir durum almak. zora gelememek baskıya, sıkıntıya veya sıkı bir çalışmaya dayanamamak, katlanamamak. zora koşmak güçlük çıkarmak. zoru olmak kendisini zorlayan bir durumu, bir sıkıntısı olmak, sorunu bulunmak; güçlüğü olmak: "Bizim anlayacağımız, bu memleketin iki tek zoru var. Biri okul, öteki de yol." -B. R. Eyuboğlu. zoru zoruna güçlülük, zor belâ. zorum ne? kastın ne, ne istiyorsun? zoruna gitmek onuruna dokunmak. gücüne gitmek. zorunda bırakmak yapmaya mecbur etmek: "Onları susmak zorunda bırakmanın sıkıntısını duyuyorum." -N. Cumalı. zorunda kalmak (veya olmak) kesinlikle yapması gerekmek, yapmaya mecbur olmak: "Onu çalıştırmak için sık sık dövme, hem de bazen boş yere dövme

zorunda kalıyordu." -H. E. Adıvar. "Kitabını basacak yayın evi bulamamış, onu kendi parasıyla basturmak zorunda kalmıştır." -S. Birsal. *zor alım, zor belâ

Zoraki sıf. Zorla yapılan, zorla olan, güçlülük meydana gelen, kaba kuvvete dayanan. **Zoraki ölüm** huk. Kuvvet tatbik edilme neticesinde meydana gelen ölüm. // [TS.zorakî] s. ve zf. İstemeye istemeye, istemeyerek (yapılan); zorla: "Pek çok okuyucum bunu zoraki okumuştur." -B. Felek. "Sinirli ve zoraki bir gülüşle güldü." -H. Taner.

Zorba sıf. 1- Çok büyük, azman, iri. // kon. Genelde büyük. 2- mec. Çok büyük, çok nüfuzlu (genelde kinaye ile kullanılır). // [TS.zorba] s. Gücüne güvenerek başkalarının hakkını alan, müstebit.

Zorbaca sıf. Çok zorba, büyük, azman. // [TS.zorbaca] s. ve zf. Zorba bir yol seçerek.

Zorlu sıf. 1- Güçlü, kuvvetli. 2- mec. Nüfuzlu, hükmü, sözü geçen. // [TS.zorlu] s. 1. Baskı yapabilecek ölçüde güçlü, kuvvetli, şiddetli: **Zorlu bir yağmur.** 2. Tuttuğunu koparan (kimse), güçlü, kavi: "Ne zorlu bir amir olduğunu daha ilk gününden belli etti." -H. Taner. 3. Zor, güç yapılan: **Bu zorlu denemeyi başarı ile yaptılar.** "Millî Mücadelenin bazı zorlu safhalarında onun âdeta işlere seyirci kalır gibi bir kayıtsız, ilgisiz duruşu olurdu ki..." -Y. K. Karaosmanoğlu. 4. Zorbalık yapan: "Zorlunun hakkından Allah gelir." -Atasözü.

Zorsuz sıf. Gücsüz, kuvvetsiz, zayıf. // [TS. Ø], {TS.→gücsüz, kuvvetsiz, zayıf}

Zöhrevî sıf. ar. tıp. Cinsiyet organlarında görülen ve daha çok cinsi münasebetle bulaşan (hastalık). // [TS.zührevî] s. Frengi ve bel soğukluğu gibi cinsel ilişkilerle bulaşan (hastalık). *zühervi hastalık

Zökemli sıf. ve is. Nezle olmuş, nezle hastalığına yakalanmış kimse. // [TS. Ø], {TS.→nezleli}

Zövglü sıf. 1- Güzel zevki olan. 2- Zevk veren, neşelendiren, keyif veren. // [TS.zevkli] s. 1. Beğenilen, hoşya giden: **Zevkli bir çalışma.** "Bütün vücudumda zevkli ürpermelerle titriyordum." -R. N. Güntekin. 2. Beğenisi olan (kimse). zevkli gelmek hoşlanmak: "Askerlik bana idman ve gezinti gibi kolay ve zevkli geldi." -F. R. Atay.

Zövgsüz sıf. 1- Zevki, güzelliği, inceliği hissetme duygusu olmayan. // Estetik güzellikten, incelikten mahrum. 2- Hoşya gitmeyen, beğenilmeyen. // [TS.zevksiz] s. 1. Beğenilmeyen, hoşya gitmeyen. 2. Beğenisi olmayan (kimse).

Zurna-balabanlı sıf. Zurna ve balaban çalınan (yer). // [TS. Ø]

Zülali sıf. ar. biyo. Albümine ait olan, albüminden meydana gelen. || [TS. Ø]

Zülfü sıf. Zülüfü, zülüfleri olan, zülüfü. || [TS.zülüflü] s. Zülfü olan.

Zülmetli sıf. Karanlık. || [TS. Ø], {TS.→karanlık}

Zülüm sıf. ar. klas. 1- Haddinden fazla zulmeden, haksızlık eden, gaddar, çok zalim. 2- Zulüm. || [TS. Ø], {TS.→gaddar, zalim}

Zümrüd ar. 1- is. Yeşil renkli değerli taş. 2- sıf. Zümrütten yapılmış. 3- sıf. Yemyeşil, zümrüt renginde. **Zümrüd gıuşu** Efsaneye göre kendini ateşte yakıp sonra külden türeyen efsanevi kuş (ebediyet alâmeti olarak kullanılır). || [TS.zümrüt] is. 1. *jeol.* Doğal alüminyum ve berilyum silikati; cam parlaklığında, yeşil renkte, saydam bir süs taşı. 2. s. Bu taştan yapılmış olan: "*Parmağındaki zümrüt yüzüğü ile bu salonda herkesin saygı gösterdiği bir varlıktı.*" -M. Ş. Esendal. 3. s. Zümrüt renginde, yeşil: **Zümrüt çayurlar. zümrüt gibi yemyeşil:**

"*Şu zümrüt gibi Kuşdili deresi burnumuzun önünde de, bir sandalla bir defa bile dolaşamadık.*" -S. M. Alus. *zümrüt yeşili

Zümrüdgözlü sıf. şair. Yeşil gözlü. || [TS. Ø]

Zümrüdü sıf. Zümrüt gibi, zümrüt renginde, yemyeşil. || [TS.zümrüdü] s. Zümrüt renginde, yemyeşil.

Zümzümeli sıf. Aheste bir sesle nağmen okuyan; ahenkli, teraneli; || [TS. Ø], {TS.→ahenkli, ahenktar}

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

125719

TÜRKİYE TÜKÇESİ VE AZERBAYCAN TÜRKÇESİNDE SIFATLARIN ANLAM
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

B. Tahir TAHIROĞLU

DANIŞMAN: Prof. Dr. Şükrü Haluk AKALIN

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adana/2003

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
KISALTMALAR	x
0.GİRİŞ.....	1
0.1. DİL DİZGESİ.....	3
0.1.1. Dilin Anlam Yönü.....	5
0.1.2. Çok Anlamlılık	7
1.SIFAT KAVRAMI.....	8
1.1.Genel Olarak Sıfatlar	8
1.2. Niteleme, Nitelik ve Niteleyici.....	9
GENEL KARŞILAŞTIRMA (Azerbaycan Türkçesi-Türkiye Türkçesi).....	11
A.....	12
B.....	35
C.....	60
Ç.....	66
D.....	74
E.....	105
F.....	126
G.....	131
H.....	173
İ.....	192
j.....	212
K.....	213
L.....	228
M.....	233
N.....	258
O.....	266
Ö.....	272
P.....	277
R.....	285
S.....	290

Ş.....	310
T.....	318
U.....	333
Ü.....	338
V.....	343
Y.....	347
Z.....	369
2. A MADDESİNDE SIFATLAR.....	376
2.1. A Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar	376
3. B MADDESİNDE SIFATLAR.....	386
3.1. B Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar	386
4. C MADDESİNDE SIFATLAR.....	394
4.1. C Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar	394
5. Ç MADDESİNDE SIFATLAR.....	397
5.1. Ç Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar	397
6. D MADDESİNDE SIFATLAR.....	400
6.1. D Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar	400
7. E MADDESİNDE SIFATLAR	416
7.1. E Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar	416
8. F MADDESİNDE SIFATLAR	427
8.1. F Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :	427
9. G MADDESİNDE SIFATLAR.....	430
9.1. G Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar	430
10. H MADDESİNDE SIFATLAR.....	449
10.1. H Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	449
11. İ MADDESİNDE SIFATLAR	454
11.1. İ Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :	454
12. J MADDESİNDE SIFATLAR.....	460
13. K MADDESİNDE SIFATLAR.....	461
13.1. K Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar	461
14. L MADDESİNDE SIFATLAR.....	472
14.1. L Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar :	472
15. M MADDESİNDE SIFATLAR.....	473
15.1. M Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	473

16. N MADDESİNDE SIFATLAR.....	484
16.1. N Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	484
17. O MADDESİNDE SIFATLAR.....	487
17.1. O Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	487
18. Ö MADDESİNDE SIFATLAR.....	489
18.1. Ö Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	489
19. P MADDESİNDE SIFATLAR.....	492
19.1. P Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	492
20. R MADDESİNDE SIFATLAR.....	497
20.1. R Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	497
21. S MADDESİNDE SIFATLAR.....	500
21.1. S Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	500
22. Ş MADDESİNDE SIFATLAR.....	514
22.1. Ş Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	514
23. T MADDESİNDE SIFATLAR.....	517
23.1. T Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	517
24. U MADDESİNDE SIFATLAR.....	525
24.1. U Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	525
25. Ü MADDESİNDE SIFATLAR.....	529
25.1. Ü Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	529
26. V MADDESİNDE SIFATLAR.....	532
26.1. V Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar :.....	532
27. Y MADDESİNDE SIFATLAR.....	535
27.1. Y Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	535
28. Z MADDESİNDE SIFATLAR.....	546
28.1. Z Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar.....	546
29. AZERBAJCAN TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜ'NDE SIFATLARIN GÖRÜNÜMÜ.....	549
30. TÜRKÇE SÖZLÜK'TE SIFATLARIN GÖRÜNÜMÜ.....	554
31. KARŞILIKLAR DİZİNİ.....	559
SONUÇ.....	682
KAYNAKÇA.....	683
ÖZ GEÇMİŞ.....	684

KISALTMALAR

ATS	Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü
TS	Türkçe Sözlük
is.	İsim (ATS'de ve TS'de)
s.	Sıfat (TS'de)
mec.	Mecazi anlamda (ATS'de ve TS'de)
sıf.	Sıfat (ATS'de)
zar.	Zarf (ATS'de)
zf.	Zarf (TS'de)

2. A MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 410

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 120

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 206

Toplam madde başı sıfat sayısı : 736

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 41

2.1. A Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar

Acı sıf. 1 - Tat alma organında bazı maddelerin bıraktığı yakıcı durum. 2- mec. Meşakkatli, dert ve eziyetle dolu, çetin, felaketli. **acı çekmek**. İstirap, acı çekmek. 3 - is. mec. Ağrı, yorgunluk hissi, başarısızlık, felaket ve pişmanlık neticesinde meydana gelen his. 4 - mec. Kötü, kaba, hoş gitmeyen, **acı danışmag** bak. **acılağ** 5 - mec. Sonu kötü olan. 6 - Bazı sözlerin önüne gelerek ifade ettikleri mananın etkisini, derecesini, gücünü artırır, **acısını almağ** (**çıxarmağ**). 1 - ödeşmek. 2 -Acısını azaltmak, acı göz yaşları Derdin, kederin bir ifadesi, acı gülüş. Ağlarken gülme. || [TS. **acı**] is. 1. Tat alma organında bazı maddelerin bıraktığı yakıcı durum, tatlı karşıtı: *Acıyı sever.* 2. s. Tadı bu nitelikte olan: "*Acı kahvesini yudumluyordu.*" -T. Buğra. 3. s. mec. Keskin, hoş gitmeyen, şiddetli: *Acı soğuk. Acı çığlık. "Acı poyraz kuvvetle esiyordu."* -O. Kemal. 4. s. Renk için, koyu: "*Sıcak iklimlerde bu mevsim, tek renktedir, sadece acı yeşildir.*" -R. H. Karay. 5. Ağrı, sızı: *Belli bir yerinde kırık çukuk acısı yoktu.*" -M. Yesari. 6. Dışarıdan gelen bir etki ile dış organlarda birdenbire oluşan ve o etkilerin kalkması ile duyulan rahatsızlık, ıstırap: "*Omuzlarına kadar vücudum derisini haşlayan bayıltıcı yanma acısı ve dehşeti çok sürmedi.*" -P. Safa. 7. mec. Kinci, üzücü, incitici, dokunaklı, korkunç: "*Acı şeyler Halûk, fakat gerçek.*" -T. Fikret. "*Acı söz insanı dininden çıkarır.*" -Atasözü. 8. mec. ölüm, yangın, deprem gibi olayların yarattığı üzüntü, keder, elem: "*İnsan, ölümün acısını en çok günün iki uzak sacitinde hissetmektedir.*" -Y. Z. Ortaç, **acı çekmek** (veya **duymak**) 1) ağrı, sızı duymak: *Ameliyattan sonra çok acı çekti.* 2) üzülmek, üzüntü içinde kalmak: "*Bu faciaya bizzat karışmışım gibi bir acı duyuyordum.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. **acı gelmek** dokunaklı, kinci, üzücü gelmek: *Bu söz ona çok acı geldi, acı görmüş kötü günler yaşamış, acı pathıcanı kırağı çalmaz şaka* kötü durumda olan bir kimseyi yeni kötü durumlar etkilemez, **acı söylemek** olumsuz bir davranışa karşı gerçeği olduğu gibi söylemek: "*Dost acı söyler.*" -Atasözü, **acı vermek** üzüntüye sebep olmak, incitmek, (bir şeyin) **acısı çıkmak** olumsuz, kötü sonucu, ortaya çıkmak: *Dünkü yorgunluğum acısı bugün çıktı, acısı içine* (veya **yüreğine**) **çökmek** (veya **işlemek**) 1) bir şeyin acısını pek çok duymak: "*Gurbet acısı kurşun gibi ; içine çökmüştü.*" -C. Uçuk. 2) olmadan olacağı düşünerek çok üzülmek, (birinin)-, **acısına dayanmamak** bir kimse

bir yakınının ölümünden büyük üzüntü duymak. **acısını almak** 1) acılığını gidermek; 2) sızıyı dindirmek; 3) mec. kederini azaltmak, **acısını bağına basmak** şikâyet meden üzüntüye katlanmak, **acısını mek** yapılan yanlış bir işin kötü sonucunu görmek, **acısını çıkarmak** 1) (tat için) acılığını yok etmek: *Soğanın acısını çıkarmak*. 2) uğradığı maddi veya manevî zarar karşılayacak bir iş yapmak: *"Belki de zamanında lüzumundan fazla susmuştu da şimdi onun acısını çıkarıyordu."* -H. Taner. 3) öç almak, intikam almak: *Bana yaptıklarının acısını ondan çıkaracağım, acısını görmek* bir yalanının ölümünü görmek.* *acı acı, acı ağaç, acı badem, acı bakla, acı bal, acı bahk, acı ceviz, acı çiğdem, acı elma, acı hıyar, acı karpuz, acı kavak, acı kavun, acı kök, acı kıvvet, acı marul, acı meyan, acı at, acı sakız, acı söz, acı su, acı tatlı, acı yavşan, acı yitimi, acı yonca*

TS'de yer alan ve "renk" için kullanılan *koyu* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Açıg-saçığ sıf. ve zar. a - Perişan, dağınık, darmadağın, b - Her tarafı açık olan, müstehcen, adaba aykırı. || [TS. **açık saçık**] is. ve s. Göreneğe aykırı derecede çıplak veya örtüsüz.

ATS'de verilen *Perişan, dağınık, darmadağın* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Adağlı~ Adaxlı is. ve sıf. Nişanlı, sözlü.// [TS. **adaklı**] s. *hık*. 1. Adağı olan, adak adanmış olan: *Annem oruca üç gün adaklı*. 2. *hık*. Nişanlı, yavuklu, sözlü.

TS'de yer alan *Adağı olan, adak adanmış olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Adamcıl sıf. ve is. a - İnsancıl, insan seven, b - özellikle insanlara saldıran, yiyen kurt, ayı, köpek vs. vahşi, yırtıcı || [TS. **adamcıl**] s. İnsandan ürkmeyen, insana alışmış olan, insana sokulan, sıcakkanlı, munis: *"Hem de ne adamcıldır, ne candır bilseniz."* Y. K. Karaosmanoğlu.

ATS'de bulunan *özellikle insanlara saldıran, yiyen kurt, ayı, köpek vs. vahşi, yırtıcı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Adi .sıf. ar. a - Her zamanki, adet hâline gelmiş, günlük, b- Sade, normal. || [TS. **adî**] s.1.Sıradan, hiçbir özelliği olmayan: *"Sonra redingot devri geldi ve redingot içinden yarı uşak, yarı kapı kulu, riyakâr, adî bir nesil türedi."*- Y. K. Karaosmanoğlu. 2. *mec*. Aşağılık, bayağı, alçak: *"Bunlar çok adî ve fena insanlardı."*- R. N. Güntekin.

TS'de yer alan *Aşağılık, bayağı, alçak* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Adsız sıf. a - Adı olmayan, adı bilinmeyen. b - Şöhretiolmayan, tanınmayan,c -İmzasız, **adsız barğ** bak. **barğ**. || [TS. **adsız**] s. 1. Adı olmayan, isimsiz. 2. *tar*. Türklerde, ailesinden ayrıldığı için artık onun adını taşımak, onun adı ile anılmak hakkını yitirmiş olan ve ancak bir yararlık gösterince ad kazanabilen delikanlı. *adsız parmak

ATS'de yer alan *İmzasız* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Afrikalı s.1. Afrika'da yaşayan. || [TS.Afrikalı] is. ve s. 1. Afrika kökenli olan kimse. 2. s. Afrikalı oyuncu.

TS'de yer alan *Afrikalı oyuncu* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ağ. 1 - Beyaz. 2 - s.1. Temiz, üzerine yazı yazılmayan. 3 - is. Göz bebeği üzerinde oluşan beyaz leke, göz hastalığı. 4 - s.1. ve is. Gümüş veya beyaz metallardan darbedilen para. 5-s.1. mec. tar. Komünistlerin karşıtı, komünizme karşı çıkanlar. 6 - is. Açık renkli damalar veya satranç figürleri. 7 - is. Avrupalılar, beyaz ırka mensup olanlar. 8 - s.1. mec. kon. Aşırı, mübalağalı, açıktan açığa manasında (ağ yalan : tamamen yalan.) *ağ düşmek* Beyazlaşğa başlamak, beyaz benekler oluşmak, *ağ elemek* Haddini aşmak, aşırılığa kaçmak, ağ gece(ler) Kuzey kutuptaki beyaz geceler, ışıklı geceler, *ağ gün* mec. Mutluluk, saadet, *ağ gün ağlağ* Mutluluk aramak, saadet arzulamak, *ağ güne çırg* Mutlu olmak, güzel hayat sürmek, kimseye muhtaç olmamak. *ağ kömür* Sudan elde edilen elektrik enerjisi, *ağa ağ, garaya gara demek* Doğruyu söylemek, hakikati olduğu gibi demek, *ağı garadan seçmemek* İyiyi kötüden ayıramamak, *ağma-bozuna bahmağ* İyisine kötüsüne bakmamak, ayıft etmemek, hiçbir şeyi nazarı itibara almamak, nasıl geldiye öyle yapmak. || [TS. ak] is. 1. Kar, süt gibi şeylerin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı. 2. s. Bu renkte olan: "Ablak yüzlü, kısa kesilmiş ak sakallı bir adamdı." -M. Ş. Esendal. 3. s. mec. Temiz namuslu: Alını açık, yüzü ak. 4. mec. Sıkıntısız, rahat: Ak günler göresin. 5. Beyaz leke: Bir gözünde ak var. 6. Bazı şeylerde beyaz bölüm: Yumurta akı. Gözün akı. ak don kara don geçitte belli olur bk. akı karası geçitte belli olur. (saça, sakala) ak düşmek (saç ve sakal) tek tuk ağarmaya başlamak: "Benim bütün saçlarıma, senin sadece şakaklarına ak düşmüş." -R. H. Karay, ak gün ağartır, kara gün karartır mutlu bir yaşayış kişiyi dinç kılar, mutsuz bir yaşayış ise yıpratır, ak koyunun kara kuzusu da olur iyi bir aileden kötü bir çocuk da çıkabilir, ak köpek kara köpek geçit başında belli olur kimin ne olduğu deney veya sınav sonunda anlaşılır. (sakalın) ak mı kara mı önüne düşünce görürsün şimdiden boşuna düşünme, sonuç belli olduğu zaman anlarsın, ak pak 1) tertemiz; 2) saç sakalı ağarmış, ak sakaldan yok sakala gelmek çok yaşlanıp iyice kuvvetten düşmek, akı ak karası kara beyaz tenli, kara gözlü, kara saçlı, akı karası geçitte belli olur bir iddiadaki doğruluğun ancak deney veya sınav sonunda belli olacağını anlatmak için söylenir, sıkım derken bokum demek kaba sözünü yolunca söyleyememek, düzensiz şeyler söylemek, akla karayı seçmek (bir işi başanncaya değin) çok silonu çekmek, güçlüklerle karşılaşmak: "Yoksa başımdan savmak için akla karayı mı seçeceğim." -R. H. Karay. "Ben kendi hesabıma bir parça Fransızca öğrenebilmek için akla karayı seçtim." -B. R. Eyuboğlu. (birinin) dediğine kara demek inatçılık ederek karşısındaki ile anlaşmaya yanaşmamak.**ak ağa, akağaç, akamber, ak Arap, akasma, akbaba, akbabagiller, akbakla, akbabk, akbalıkçıl, ak basma, ak basmak, akbaş, ak benek, akbuğday, akburçak, akciğer, akçöpleme, akdan, ak demir, akdiken, akdoğan, akdut, ak gözlü, akgünlük, akhardal, ak kan, ak kan yangısı, akkarınca, akkarıncalar, akkavak, akkefal, akkelebek, akkirpanî, akkor,*

akkuş, akkuyruk, aklevrek, ak madde, akmantar, ak pak, ak pas, aksakal, aksedir, aksoğan, aksöğüt, ak su, aksungur, ak sülümen, aktavşan, aktöre, ak yaydı, akyel, ak yem, ak yıldız, akyuvar, akzambak

ATS'de verilen *Aşırı, mübalağalı, açıktan açığa manasında* TS'de yer almamaktadır. TS'de verilen *Sıkıntısız, rahat* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ağıllı sıf. 1 - Düşünceli, şuurlu, mec. Tedbirli, kendi işini bilen. 2 - Mantiğa uygun, akla uygun. 3 - Mec. Terbiyeli, ahlaklı. || [TS. **akıllı**] s. . 1. Gerçeği iyi gören ve ona göre davranan. 2. Karşısındakinin düşüncesizliğini belirtmek için söylenen uyarma sözü. 3. (alay yollu) Düşüncesiz, aptal: *Akıllıya bak, bu işten kendisine bir pay çıkarmak istiyor, akıllı düşününceye kadar deli çocuğunu (veya oğlunu) everir kendini akıllı sananlar çok kez akılsız diye tanınanlardan daha az basan gösterir, akıllı geçinmek kendini çok akıllı sanmak, akıllı köprü arayınca dek deli suyu geçer atak kişi tehlikeyi göze alarak işe girer ve çabuk sonuç alır. akıllı olmak gerçeklere uygun davranmak: "Mesut olmak için akıllı olmak kifayet eder, baht, talih bunlar boş şeydir!"-M. Ş. Esendal.*akıllı uslu*

TS'de verilen (*alay yollu*) *Düşüncesiz, aptal* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ağır sıf. 1 - Tartıda çok gelen, kilosu fazla. 2-Güçlü, şiddetli, tesirli. 3-Çok çetin, çok zor, çok zahmetli, güç /mec. Eziyetli, meşakkatli, mahrumiyetle dolu, kederle dolu. 4 - mec. Muhkem, sert, derin. 5 -mec. Dayanılmaz, tahammül edilmez. 6 -mec. Sert, çok ciddi, şiddetli, amansız./ mec. Çok ciddi neticeler meydana getirebilen, yahut büyük cezaya sebep olabilen, çok büyük./mec. Neticesi tehlikeli, korkulu, çok ciddi. 7 - Gergin, çetin, rahatsız edici, sıkıntı verici, serbernlmayar; 8 - Yavaş, hızlı olmayan, yavaş yavaş hareket eden, ağır davranan./Ağır ağır ifa edilen, çalınan. 9 - mec. Ağır hava oluşturan, kasvet yaratan, büyüklüyü, çokluğu, sıklığı, koyuluğu, alçaklığı, renginin kötülüğü, süratinin yavaşlığı vs. ile rahatsızlık veren./mec. Çokluk, büyüklük manasında. 10 - mec. Anlaşılması, idrak edilmesi zor olan. 11 - Çok kötü kokan, rahatsız edici, dayanılmaz. 12 - Zor hazmedilen. 13 -Kötü, hoşlanılmayan, kılıksız, çabuk bozulan, huyu kötü. 14- mec. Temkinli, vakur, ciddi, haysiyetli. **Ağır olg.** Ciddi, vekarlı olmak. 15 - Kalbi kıran, acı, hoşlanılmayan, sıkıntı veren. 16-mec. kon. Hamile, gebe. 17 - Şişman, etli. 18 - mec. Çok pahalı. 19 - mec. Can sıkıcı. 20 - ask. Çok güçlü teçhiz edilmiş, güçlü harp vasıtaları olan. 21 - öz. Bazı fiziki-kimyevi, mineraloji terimlerini ifade eder (ağır yağlar, ağır su vs), *ağır el* 1 - Kolları güçlü, darbesi güçlü olan. 2 - mec. Uğursuz, **ağır eşitmek** Hafif sağır olmak, iyi duymamak, *ağır gelmek* Dokunmak, gönlünü incitmek, kalbi kırmak, *ağır oturg* 1 - Pahalıya mal olmak 2 - Kötü neticelenmek. 3 - Ciddi davranmak, ağır başlı hareket etmek, ağır terpinmek Ağır hara-ket etmek, gecikmek, actsle etmemek, zamanı öldürmek, vakti geçirmek *Ağır-ağır* zar. Yavaş yavaş, usul usul, acele etmeden. || [TS. **ağır**] s. 1. Tartıda çok çeken, hafif karşıtı: *Kurşun ağır bir madendir. Taş yerinde ağırdır. 2.mec.* Davranışları yavaş olan:

Ağır adam. 3. Değeri çok olan, gösterişli: "Ağır kıyafeti ile muhite uymayan Canan'ın yanında, ne kadar rahat ve sadeydi." -M. C. Kuntay. 4. Çapı, boyutları büyük: *Ağır top. Ağır tank. Ağır taşıt.* 5. Çetin, güç: *Ağır iş. Ağır bir konu.* "Denizcilik tarihinin en ağır sorumluluklarından birini üzerine alıyordu." -F. F. Tülbentçi. 6. Tehlikeli, korkulu, vahim: "Viyana Üniversitesinde hocam sırasında amirim olan profesör ağır hasta idi." -H. Taner. 7. Sıkıntı veren, bunaltıcı: *Ağır hava.* 8. Dokunaklı, insanın gücüne giden, kırıcı: "Kızmıştım, Keziban'a söylenecek şöyle ağır bir söz arıyordum." -N. Ataç. 9. Yavaş: "Cüneyt Bey sözlerini tartıyormuş gibi ağır söylüyordu." -E. İ. Benice. 10. Ağırbaşlı, ciddi: "Bu, on dokuz yaşında ufak tefek bir kızdı. Fakat otuz yaşındaki bir insandan daha ağırdı." -H. E. Adıvar. 11. (koku için) Keskin, boğucu: "Bu koku, en hafif rüzgârla burnu kuvvetli bir adama uzaktan kendini hissettirecek kadar ağırdır." -F. R. Atay. 12. (yiyecek için) Sindirimi güç: *Ağır bir yemek.* 13. Yoğun: "Evin sofasına girer girmez kendisini ağır bir duman karşıladı." -A. Sayar. 14. (uyku için) Uyanılması güç, derin. 15. Kısıp, alçak: "Ağaya pek duyurmak istemeyen ağır bir sesle kulağıma eğildi." -O. C. Kaygılı. 16. Güç işiten, sağır: *Kulağı ağır.* 17. sp. Ağır siklet: *Yıllarca ağırdaki güreşti. *ağır ağır, ağır araç, ağır ayak, ağırbaşlı, ağırbaşlılık, ağır canlı, ağır canlılık, ağır ceza, ağır elli, ağır ezgi, ağır hapis, ağır hapis cezası, ağır hastalık, ağır hidrojen, ağır iş, ağırkanlı, ağırkanlılık, ağır kayıp, ağır küre, ağır para cezası, ağır sanayi, ağır sıklet, ağır söz, ağır su, ağır top, ağır uyku, ağır vasıta, ağır vasıta ehliyeti, ağır yağ ağır aksak yürümek (veya gitmek) pek yavaş olarak: Hava ve su kirlenmesine karşı mücadele ağır aksak yürüdü. (bir işi) ağır almak bir işte yavaş davranmak. ağır basmak 1. ağırlığı fazla gelmek 2. mec. bir işte gücü ve etkisi üstün gelmek: "İkinci hafta öfke ve isyan ağır bastı, başladı sövüp saymaya." -Ç. Altan. (biri, bir şey) ağır basmak 1. mec. gücü, etkisi veya özelliği daha üstün ve belirgin olmak: "Yerli halıları gördüm; koyu sıcak kırmızılarla diri maviler ağır basıyordu." -B. R. Eyuboğlu. 2. mec. bir işte gücü ve etkisi üstün gelmek: "Peki deyişleri de akılları yattığı için değil, korkuları ağır bastığı için oldu." -T. Buğra. (bir kimseyi) ağır basmak bir kimse kâbusa uğramak. ağır durmak ciddi, ağırbaşlı, oturaklı, soğukkanlı hareket etmek: "Devlet adamlarının ileri gelenleri böyle sözlere karışmaz, ağır dururlar." -M. Ş. Esendal. ağır çekmek tartıda ağır gelmek. ağır gelmek 1. gücüne gitmek, onuruna dokunmak: "...bir odacının ağzından bu cevabı almak insana öyle ağır geliyor ki." -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. yapılması güç gelmek. ağır işitmek (veya duymak) kulakları iyi işitmek, kulakları az işitmek. ağır kaçmak · şaka gücendirici olmak: *Bu şaka biraz ağır kaçtı. ağır ol!* 1. ciddi, ağırbaşlı, soğukkanlı, sabırlı ol! 2. acele etme, yavaş ol! ağır oturmak uslu durmak: *Ağır otur ki bey (veya molla) desinler. (biri) ağır satmak nazlanmak, gönülsüz davranmak: "Kız kendisini ağır satmakta devam ediyor." -R. H. Karay. ağır söylemek acı, dokunaklı, sözler söylemek. ağırdan almak 1. bir işi gereken süre içinde bitirmemek: "Görüyorsunuz ki bu soyadı konusunda benim ağırdan alışıma, bir tembellik değil." -M. Ş. Esendal. 2. bir işi gönülsüz, isteksiz yapmak, geciktirmek: "Bu soyadı konusunda benim ağırdan alışıma bir tembellik değil, güç beğenirliktir."**

-M. Ş. Esendal. *ğrina gitmek* onuruna dokunmak veya gücüne gitmek: "*Zamanını, abur cubur işlere harcamak ağırlarına gider.*" -H. Taner.

TS'de 12. anlamolarak yer alan *Sindirimi güç* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Ağırayağ sıf. kon. 1 - Gelişi uğur getirmeyen, uğursuz. 2 - Hamile. || [TS. **ağır ayak**] s. Doğurması yakın (gebe kadın).

ATS'de verilen *Gelişi uğur getirmeyen, uğursuz* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ağızlı sıf. 1 - Ağzı olan. 2 - Kesici tarafı olan (alet vs). 3 - mec. kon. Güzel konuşan, hitabeti iyi, tesirli, güzel konuşma kabiliyeti olan. || mec. kon. Yiğit, atak, sözü dinlenen insan. || [TS. **ağızlı**] s. Ağzı herhangi bir biçimde olan: Dar ağızlı vazo.

ATS'de verilen *Güzel konuşan, hitabeti iyi, tesirli, güzel konuşma kabiliyeti olan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ağızsız sıf. 1 - Ağzı olmayan, bak. ağız¹ 2. ve 5. manalar. 2-Ağzı dönmüş, keskinliği kaybolmuş (hançer, kılıç vs.). 3 - mec. kon. Zavallı, mazlum, cesaretsiz, suskun, yumuşak, ağız var dili yok. || [TS. **ağızsız**] s. 1. Ağzı olmayan. 2. mec. Yumuşak huylu, sessiz.

ATS'de yer alan *Ağzı dönmüş, keskinliği kaybolmuş (hançer, kılıç vs.)* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ağrısız sıf. ve zar. 1 - Ağrımayan, ağrısı olmayan, incitmeyen, eziyetsiz. 2 - mec. Zarara veya kötü neticelere sebep olmayan. || [TS. **ağrısız**] s. 1. Ağrısı olmayan. 2. zf. Ağrı vermeden: Ağrısız diş çekmek. Ağrısız doğum. 3. mec. Dertsiz, tasasız: "Azıcık aşım, ağrısız başım."-Atasözü. "Ağrısız baş yastık istemez." -Atasözü, ağrısız başına kaşbastı bağlamak kendine gereksiz yere iş çıkarmak.

ATS'de bulunan *Zarara veya kötü neticelere sebep olmayan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ağşın sıf. 1 -Yüzü, suratı beyaz. 2-Zayıf, suratı, yüzü solgun. || [TS.**akşın**] s. . Kollarında ve gözlerinde, bazen de derisinde doğuştan boya maddesi bulunmadığı için her yanı ak olan (hayvan veya insan) çapar, albino.

ATS'de verilen *Zayıf, suratı, yüzü solgun* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ağızgara is. ve sıf. Halk arasında köpek ve genellikle kurda verilen ad. [TS. **ağız kara**] s. 1. Kara haber vermektan hoşlanan, şom ağızlı. 2. Bir yerde konuşulanı veya yapılanı duyup görmesi istenil meyen (kimse).

ATS'de yer alan *Halk arasında köpek ve genellikle kurda verilen ad* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Akademik sif. 1 - Akademiye ait olan. 2 -Güzel sanatlarda belirli klasik örneklere riayet etmek için geleneksel kanunlar getirerek realizme karşı mücadele eden akım. **akademik il Öğrenim yılı. akademik saat** Ders saati, **akademik teatr** Gösteri sanatında örnek gösterilen tiyatro. || [TS.akademik] s. 1. Akademi ile ilgili. 2.Bilimsel niteliği olan: "*Bunların akademik tartışmalarla geçiştirilmeye tahammülleri yoktu.*"- H. Taner.

ATS'de bulunan *Güzel sanatlarda belirli klasik örneklere riayet etmek için geleneksel kanunlar getirerek realizme karşı mücadele eden akım* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Aldadıcı sif. 1 - Aldatan, yoldan çıkararak, baştan çıkararak, hilebaz, yalancı. 2 - Kolayca aldatabilen, dış görünüşüyle insanın itimadını kazanabilen. || [TS.aldadıcı] s. Aldatma niteliği olan, yanıltıcı, kandırıcı: "*İnsanlar da bu aldadıcı bahara şumarıp açılır, saçılır...*"- H. Taner.

ATS'de yer alan *Aldatan, yoldan çıkararak, baştan çıkararak, hilebaz, yalancı* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Altmışlıg sif. Altmış yaşında olan. || [TS.altmışlık] s. 1.İçinde altmış tane bulunan. 2. Altmış yaşında olan veya görünen.

TS'de yer alan *İçinde altmış tane bulunan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Anaç sif. 1 - Defalarca yavru doğurup veya yetiştirmiş (kart hayvan) // İri, büyük, güçlü, kuvvetli (hayvan). 2 - mec. kon. Bir işte yıllarca çalışarak tecrübe kazanan adam. || [TS.anaç] s. 1. Yavru yetiştirecek duruma gelmiş olan hayvan veya yemiş verecek durumdaki ağaç: "*Bir yıllanmış ağaca anaç derler, babaç demezler.*" -B. Felek. "*Ayırmak kolay mı denizden tuzu / Bir çırpıda anaç olur mu kuzu?*" -F. Halıcı. 2. İri, kart: "*Ön sıranın başına oturmuş, iki anaç kız, baş başa konuşuyorlar.*" -M. Ş. Esenal. 3. mec. Kurnaz, deneyli, bilgili, başına buyruk.

ATS'de yer alan *Bir işte yıllarca çalışarak tecrübe kazanan adam* anlamı TS'de bulunmamaktadır. TS'de bulunan *Kurnaz, deneyli, bilgili, başına buyruk* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Argın: yorğun-argın sif. Çok yorgun. || [TS.argın] s.1. Yorgun, zayıf, bitkin:"*Bir beyaz taycağız bakımsız, argın.*"- Ö. Seyfettin. 2. Beceriksiz.

TS'de yer alan *Beceriksiz* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Arxasız sif. Yardımcısı, himaye edeni olmayan. || [TS.arkasız] s. 1. Arkalığı olmayan. 2. mec. Koruyanı olmayan, koruyucusu, dayanağı olmayan.

TS'de yer alan *Arkalığı olmayan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Arı² sif. Temiz, saf, duru, parlak, pak. || [TS.arı(I)] s. 1. Temiz, münezzeh. 2 . Yabancı şeylerden arınmış, katışıksız, saf, halis. 3. Günahsız.

TS'de bulunan *Günahsız* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Arizeli sif. esk. Engelli, geçilmesi zor olan. || [TS.arızalı] s. 1. Engebeli: "*Ordu arızalı fakat kısa bir yoldan yürüyüşe tekrar başladı.*"- F. F. Tülbentçi. 2. (Araç vb. için) Aksayan,

işlemeyen, bozulmuş. 3 . *mec.* Yarım yamalak, idare edecek biçimde: "*Eniştemizin memuriyet hayatı büsbütün duraklayacağı yerde arızalı seyrine devam ediyorsa, bu ancak babasının sayesinde oluyordu.*"- A. Ş. Hisar.

TS'de yer alan (*Araç vb. için*) *Aksayan, işlemeyen, bozulmuş ve Yarım yamalak, idare edecek biçimde* anlamları ATS'de bulunmamaktadır.

Arsız sif. *Arsız, utanmaz, yüzü pek, hayasız.* || [TS.arsız] s. 1. Utanması, sıkılması olmayan, yılışık, yüzüz (kimse). 2. *Aç gözlü davranan (kimse).* 3 . *mec.* Kolayca üreyebilen (bitki).

TS'de yer alan *Aç gözlü davranan (kimse)* ve *Kolayca üreyebilen (bitki)* anlamları ATS'de bulunmamaktadır.

Asılı sif. 1 - *Asılmış hâlde olan, bir şeye veya yere asılmış olan şeyin hâli.* 2 - *mec.* Bir başkasının iradesine, kararına, davranışına bağlı olan, başkasının yardımına ihtiyacı olan. **asılı olmak** Bir sebebin neticesi, sonucu olmak, bir sebeple ilgili olmak. || [TS. asılı] s. *Asılmış olan.*

ATS'de yer alan *Bir başkasının iradesine, kararına, davranışına bağlı olan, başkasının yardımına ihtiyacı olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Asılsız sif. *Kendi itibarını düşüren, kasılan, hürmetsizlik eden, necabetsiz.* || [TS.asılsız] s. *Doğru olmayan, temelsiz, köksüz, dayanaksız (haber).*

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. TS'de yer alan *Doğru olmayan, temelsiz, köksüz, dayanaksız (haber)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Asmalığ 1 - sif. *Asılıp saklanmaya yarayan (üzüm, armut vs).* 2 - is. mah. Kaşıkları koymak için ip vs'den örülmüş ağ, sepet. || [TS.asmalık] s. *Asma için ayrılmış yer veya toprak.*

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. TS'de bulunan *Asma için ayrılmış yer veya toprak* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Astronomik sif. *Astronomi ile ilgili, astronomiye ait.* || [TS.astronomik] s. 1. *Gök bilimiyle ilgili olan.* 2. *Aşırı, çok yüksek, çok veya aşırı fazla.*

TS'de yer alan *Aşırı, çok yüksek, çok veya aşırı fazla* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Asude sif. ve zar. far. 1 - *Rahat, kaygısız, sıkıntısız, asude olg* *Rahat olmak, kaygısız, sıkıntısız olmak.* 2 - *Boş, işsiz.* 3- *Tehlikesiz, emniyetli, hür, serbest.* || [TS.asude] s. *Sessiz, rahat, sakin: "Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde."*- Y. K. Beyatlı.

ATS'de yer alan *Tehlikesiz, emniyetli, hür, serbest* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Atıcı 1 - sif. *İyi silah atan, attığını vuran, mahir nişancı.//tar. Nişancı.//is. Mesleği atıcılık olan.* 2 - is. *Pamuk, yün atan kimse, hallaç.* || [TS.atıcı] s. 1. *İyi nişan alan, attığını vuran kimse.* 2. s. *mec.* *Yalancı, asılsız şeyler uydurup söyleyen.*

TS'de yer alan *Yalancı, asılsız şeyler uydurup söyleyen* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Atletik sıf. Atletizme ait olan. || [TS.atletik] s. 1. Atletleri ilgilendiren.2. Vücudu gelişmiş, biçimli, atlet gibi.

TS'de yer alan *Vücudu gelişmiş, biçimli, atlet gibi* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Atomcu is. ve sıf. 1 - Atom sahasında çalışan ilim adamı, uzman. 2 - Atom enerjisi ve bombasının kullanılmasını isteyen. || [TS.atomcu] s. 1. Atomculuk yanlısı (kimse). 2. Atomla ilgili.

ATS'de yer alan *Atom sahasında çalışan ilim adamı, uzman* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ayağlı sıf. 1 - Ayağı olan. 2 - mec. Çevik, çabuk hareket eden, çalışkan, **ayağlı terpenmek** Hızlı hareket etmek, çabuk davranmak. || [TS.ayaklı] s. 1. Ayağı olan. 2. Bir destekle yere dayanan. 3. Ayakla işletilen.

ATS'de yer alan *Çevik, çabuk hareket eden, çalışkan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Aydın sıf. 1 - Mehtaplı gece, aydınlık gece. 2 - Işıklı, nurlu, ışık saçan.//Parlak. 3 - Bulutsuz, açık, temiz, **aydın olmag** Aydınlanmak, açılmak, buluttan, sisten temizlenmek.//mec. Temiz, saf, lekesiz, sessiz. 4 - Hiçbir şüphe götürmeyen, apaçık, belli, malum. 5 - İyi anlaşılın, kavranan, duyulan, görünen, aydın étmek Belli etmek, ortaya çıkarmak, açığa çıkarmak, belirginleştirmek, aydın gün mec. Mutluluk, saadet, başarı, **aydın güne çıkıg** Uzun süren bir ıstıraptan, zorluktan sonra mutluluğa ermek, sıkıntıdan kurtulmak. **aydın olmag** 1 - Açığa çıkmak, belli olmak, meydana çıkmak. 2 - Görünmek, göz önüne çıkmak, gözün aydın (olsun)! Sevinçli bir durum ortaya çıktığında söylenen tebrik ifadesi, sevincine ortak olduğunu belirten bir ifade. || [TS. aydın] s.1.Işık alan, ışıklı, aydınlık. 2. s. ve is. Kültürlü, okumuş, görgülü, ileri düşünceli (kimse), münevver: "*Akşam gazetesi, yurt aydınlarıyla konuşarak bizde niçin yazar yetişmediğinin sebeplerini araştırdı.*"- O. V. Kanık. 3. Kolayca anlaşılacak kadar açık (söz veya yazı), vazih.

ATS'de yer alan *Hiçbir şüphe götürmeyen, apaçık, belli, malum* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Aydınlıg is. 1 -Ay ışığı, mehtap.//sıf. Aydın, ışıklı (gece)/. 2 - Işık, nur. 3 - Işıklı yer. || [TS.aydınlık] is. 1. Bir yeri aydınlatan güç, ışık: "*Bir elektrik görmediğimizden titrek fener aydınlığına doyamazdık.*"- F. R. Atay. 2 . s. Işık alan. 3. s. mec. Kolay anlaşılacak derecede açık olan, vazih. 4 . s. mec. Kötülükten uzak, temiz, saf. 5 .Bir yapının ortasına gelen oda ve öbür bölümlerin ışık alması için, damın ortasından zemine kadar açılan boşluk.

TS'de yer alan . *Kolay anlaşılacak derecede açık olan, vazih* anlamı ATS'De yer almamaktadır.

Aylı sıf. Mehtaplı. || [TS.aylı] s. 1. Üzerinde ay biçimi bulunan. 2. Ay ışığı olan, mehtaplı. 3. *hlk*. Hamile.

TS'de yer alan *Üzerinde ay biçimi bulunan* ve *Hamile* anlamları ATS'de yer almamaktadır.

Aylıklı sıf. Maaşlı. || [TS.aylıklık] s. 1. Aylık alan (kimse), maaşlı. 2. Karşılığı aylıkla ödenen.

TS'de yer alan *Karşılığı aylıkla ödenen* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Aynalı¹ sıf. 1 -Aynası, camı olan. 2-Pencereli, penceresi olan. || [TS.aynalı] s. 1. Aynası olan: "*Hemen aynalı dolabımı açtı, acele giyinmeye başladı.*"- P. Safa. 2. *argo söz*) Parlak yüzlü, yakışıklı, güzel.

ATS'de bulunan *Pencereli, penceresi olan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Azeri 1 - sıf. Ateşe ve ateşperestliğe ait ve mensup olan. 2 - is. Maalesef şimdi Azerbaycan Türkleri manasında kullanılmaktadır ki, bu kasıt yanlıştır. || [TS.Azerî]is. Azerbaycan Cumhuriyeti'nde ve güney Azerbaycan'da (İran'da) yaşayan Türk soylu halk veya bu halktan olan kimse. 2. s. Azerî halkına özgü olan, Azerî halkı ile ilgili (olan).

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır..ATS'de yer alan *Ateşe ve ateşperestliğe ait ve mensup olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Azgın sıf. 1-Yolunu kaybetmiş, *azgın düşmek* Yolunu kaybetmek, yurdundan yuvasından ayrılmak.//mec. Yoldan çıkmak, kötü yola düşmek. 2 - mec. Azmış, haşarı, vahşi, yırtıcı, amansız, sert, şiddetli. // Azmış, haşarı 3 Namussuz, ahlaksız. || [TS. azgın] s. 1. Azmış olan: "*Azgın hayvanın yularını kavrayarak başını alabildiğine havaya kaldırdı.*"- H. Taner 2. (ten için) Çabuk iltihaplanan, yarası hemen kapanmayan 3. (çocuk için) Çok yaramaz. 4. Cinsel istekleri aşırı olan. 5. Coşmuş, taşmış. 6. Gözü hiçbir şeyden yılmayan.

TS'de yer alan *Gözü hiçbir şeyden yılmayan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

3. B MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 249

Birebir karşılığı olanlar : 154

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 303

Toplam madde başı sayısı : 706

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 40

3.1. B Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar

Bakımlı sıf. 1 - İyi bakılmış, beslenmiş, semizlenmiş, şişmanlatılmış. 2 - Yakışıklı, güzel, alımlı./Manzaralı, üzerinde çalışılmış, güzelleştirilmiş. || [TS.bakımlı] s. İyi bakılmış, üzerinde iyi çalışılmış: "*Avludan atlar geçmeye başladı. Hepsi besili ve bakımlı idi.*"- T. Buğra. "*Bahçesi oldukça büyüktü ve bakımlı görünüyordu.*"- E. Bener.

ATS'de yer alan *Manzaralı, üzerinde çalışılmış, güzelleştirilmiş* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Bakımsız sıf. 1 - Evsiz, sahipsiz, sokakta kalmış, bir bakını olmayan, zavallı. 2 - İyi bakılmamış, kendi hâline bırakılmış. || [TS.bakımsız] s. Özen gösterilmemiş, bakılmamış: "*Kasaba eski zamanlarda kaldırımsız, bakımsızdı.*"- S. F. Abasıyanık.

ATS'de verilen *Evsiz, sahipsiz, sokakta kalmış, bir bakını olmayan, zavallı* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Basık sıf. 1 - Basılmış, sıkılmış hâlde olan, göçük, yassı. 2 - Yük hayvanlarının sırtında ezilmeden dolayı oluşan yara. || [TS.basık] s.1. Basılmış, yassılaştırmış: "*Başına, arkası basık önü yüksek, çuha püsküllü bir şapka giymiş.*"- M. Ş. Esendal. 2. Çok yüksek olmayan, alçak: "*Arka sokağa bakan, dar, basık tavanlı, ışısız bir yerd.*"- P. Safa. "*Basık ve çarpık bir koridordan geçerken en dipteki odaya doğruluyordum.*"- R. N. Güntekin. 3 . Kısık: "*Onun sesi de aynı şekilde basıktı.*"- T. Buğra.

TS'de verilen *Çok yüksek olmayan, alçak* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Başaklı sıf. Başaklı, başağı olan. || [TS.başaklı] s. 1. Başağı olan (ekin). 2. Arka ucu başka biçimde olan (ok).

TS'de "ok" için kullanılan *Arka ucu başka biçimde olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Başdansovdu, Başdansoyma sıf. Dikkatsiz, aceleci, gönülsüz. || [TS. Ø], || [TS.baştan savma] s.ve zf. Üstünkörü, özen göstermeden: "*Reis baştan savma dinler, söz bitince de müzakerenin açıldığını haber verir.*"- M. Ş. Esenal.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. ATS'de yer alan *Dikkatsiz, aceleci, gönülsüz* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Başıbağlı sıf. kon. 1 - Ağzı kapalı, örtülü. 2 - Kapora verilmiş, satılmış, ama henüz götürülmemiş. 3 - Kullanılması, dokunulması resmen yasaklanmış. 4 - mec. Evli, eşi, ailesi olan. || [TS.başı bağı] s. 1. Serbest olmayan. 2. Evli. 3. Nişanlı. 4. Türban takmış olan.

ATS'de 1. anlam olarak verilen *Ağzı kapalı, örtülü* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Başıboş sıf. 1 - Ahmak, serseri, akılsız. 2 - mah. Boşanmış, dul kadın. || [TS.başıboş] s. 1 . Bir şeye veya kimseye bağlı olmayan: "*Başıboş yaşayışa alışkın değildir.*"- H. Taner. 2. Bağlanmamış, serbest bırakılmış: "*İstanbul'un başıboş köpekleri rahatça ömür sürmektedirler.*"- S. Birsal. 3. s. ve zf. mec. Yönetimsiz, baskısız, denetimsiz bir biçimde: "*Günün birçok saatlerinde dar sokaklarda başıboş dolaşır, eski Anadolu evlerini seyredirdim.*"- A. H. Tanpınar.

TS'de verilen *Yönetimsiz, baskısız, denetimsiz bir biçimde* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Başıbütöv, Başibütün sıf. kon. Dokunulmamış, el değmemiş, noksansız, bütün. || [TS.başı bütün] s. Eşi hayatta olan (karı veya koca).

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. TS'de yer verilen *Eşi hayatta olan (karı veya koca)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Başlı sıf. 1 - Başlı, kafası olan. 2 - mec. kon. Akıllı, çok bilgili, müdrik. || [TS.başlı] s. Başlı olan: "*O zaman kırmızı başlı kibritler vardı ya.*"- P. Safa.

ATS'de yer alan *Akıllı, çok bilgili, müdrik* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Başlığlı sıf. Başında başlık olan, başlık takmış.//Başlıklı elbise. || [TS.başlıklı] s 1 . Başlığı olan: "*Kırmızı önlüklü, siyah başlıklı kadınlar...*"- Ö. Seyfettin. 2. Antetli, anteti olan.

TS'de verilen *Antetli, anteti olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Batgın sıf. 1 - Batmış, çökmüş, çukurlaşmış/ Çukur, derin yer. 2 - Kısılmış, kaybolmuş (ses). 3 - mah. Kaybolmuş, hiçbir nişanesi kalmamış şey. *batığına düşmek* Zamanında gelip çıkmamak. 4 - mah. İflas etmiş, her şeyini kaybetmiş. || [TS.batgın] s. Borçlarını ödeyemez duruma düşen, iflâs etmiş (kimse), müflis.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. TS'de yer alan *Borçlarını ödeyemez duruma düşen, iflâs etmiş (kimse), müflis* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Batıĝ sıf. 1 - Çukura düşmüş, derine düşmüş, çökmüş. 2 - Zedelenme vs'den dolayı içinde bir tarafı çökmüş, çukurluk meydana gelmiş şey. 3 - Boĝuk, kaybolmuş (ses). 4 - Bulaşık, kirli, bir şeye bulaşmış, kirlenmiş. || [TS.batık] s. (gemi için) Batmış.,

Sözcük ATS'de çok anlamlıdır. ATS'de verilen ve "ses" için kullanılan *Boĝuk, kaybolmuş* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Belalı sıf. 1 - Eziyet, ıstırap, meşakkat dolu. 2 - Eziyet ve musibete maruz kalmış, ağır günler geçirmiş, bedbaht adam. || [TS.belâlı] s. 1. Yorucu, üzücü, can sıkıcı: "*Bu belâlı işin iyi gitmeye başlamasının daha ucundayız.*"- H. R. Gürpınar. 2. Kavgacı, şirret. 3. is. . (isim) Yolsuz kadınların zorba dostu: "*Belâlıları başından taşkın kadınlarla uğraşacak yaşta değiliz.*"- R. H. Karay.

TS'de verilen *Kavgacı, şirret* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Bélibükük sıf. İhtiyarlamış, beli bükülmüş. || [TS.beli bükük] s. 1. Beli bükülmüş. 2. mec. Güçsüz, zavallı.

TS'de yer alan *Güçsüz, zavallı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Beliĝ sıf. ar. 1 - Kusursuz konuşan. 2 - Güzel yazılan, tatlıüslupla ifade edilen. 3 -Buluĝ çağına ermiş. || [TS.baliĝ] s. Döl verme çağına eren, bulüĝ çağına ermiş olan, erin.

ATS'de bulunan *Güzel yazılan, tatlıüslupla ifade edilen* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Benekli sıf. Lekeli, pullu. || [TS.benekli] s. Ufak lekeleri bulunan: "*Altın benekli, mor renkli ipekli blüz giyiyordu.*"- H. E. Adıvar.

ATS'de verilen *pullu* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Berbad sıf. far. Daĝılmış, darmadaĝın, bozulmuş, yıkılmış, yok olmuş, berbad étmek (**ĝoymaĝ**) Daĝıtmak, bozmak, harap etmek, alt üst etmek, mahvetmek, berbad olmaĝ Daĝılmak, viran olmak, bozulmak, harap olmak, alt üst olmak, mahvolmak. **evi berbad olmuş** Kargıma, beddua ifadesi olarak kullanılır. || [TS.berbat] s. 1. Kötü: "*Eskisinden daha berbat, iyileşmek ne gezer.*"-M. Â. Ersoy. "*İstanbul çamurlarının en berbatı Asmaaltı ve Zindankapı taraftakilerdi.*"- N. Araz. 2. Bozuk: "*Yol berbat; toz toprak üstümüze savruluyor.*"- S. M. Alus. 3. Çirkin, beĝenilmeyen: "*Sanatta politika ne kadar berbatsa, politikada sanat da o kadar iĝrenç olur.*"- B. Felek. 4. Darmadaĝın, bakımsız, perişan, viran: "*Berbat bir han odası.*"- Y. Z. Ortaç.

Sözcük TS'de çok anlamlıdır. TS'de verilen *Kötü* anlamı ATS'de bulunmamaktadır. Aynı şekilde TS'de yer alan *Çirkin, beĝenilmemiş* anlamı da ATS'de bulunmamaktadır.

Bereketli sıf.1 - Bol, verimi ve bereketi olan.//Bol mahsullü, verimli, münbit. 2 -kon. Bitmek tükenmek bilmeyen. 3- mec. Mesut, başarılı, zengin. || [TS.bereketli] s.Bol, verimli: "Ey vatanın bağı yanık bucağı / Hani senin bereketli hasadın."- M. E. Yurdakul. "Uzaktan düz ve bereketli ovalar görünüyor, uzak ve yakın çiftliklerin hayatı seziliyor."- Y. K. Beyatlı.

ATS'de verilen *Mesut, başarılı, zengin* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Berk sıf. 1 - Mayı, gaz ve benzeri cisimlerden farklı olarak, kendi şekil ve ölçülerini muhafaza eden cisimler. 2 - Sert, katı.// mec. Sert, katı. 3 - Vücut olarak sağlam, dayanıklı, güçlü. 4 - Süratli, hızlı, çevik. 5 - Ciddi, itibarlı, sebat eden. **berk durmağ** inat etmek, bir şeye sebep gösterip fikrinden, eyleminden vazgeçmemek. 6 -Çok kuvvetli, çok büyük, çok şiddetli.// zar. Oldukça çok, sınırsız, haddinden fazla.//Genellikle bir şeyin şiddetinin derecesini bildirir. 7 - Koyu. 8 - kon. Hasis, cimri. 9 - is. Ulaşılamayan, çetin yer. **berk ayağda** Zor ve çetin anda, tehlikeli anda. **berk ayağa çekmek** Sıkıştırmak, ciddi surette denemek, **berkden çıkmağ** Tecrübeli olmak, deneyimli olmak, **berke çekmek (salmağ, hoşmağ, gısnamağ)** Zor duruma düşürmek, sıkıştırmak, bir şeyi ısrarla talep etmek, **berke düşmek** Zor duruma düşmek, zor durumda kalmak **berke ğalsa** Zor ve çetin anda, tehlikeli **Berk - berk** zar. Süratli, hızlı, çevik, ciddi, itibarlı, sebat eden. || [TS.berk] s. 1. sert, katı. 2. Sağlam.

ATS'de yer alan *Ciddi, itibarlı, sebat eden* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Beylik esk. 1 - sıf. Beye ait, beye mensup. 2 - is. mec. Hükümrancılık. 3 - sıf. etnog. Damada, düğünü olan gence ait. || [TS.beylik] is. ve s. 2. Devletle ilgili, devlete özgü olan, devlet malı olan, miri : "Beylik çeşmeden su içme."- Atasözü. 3. s. Herkesin kullandığı, çok bilinen, herkesin bildiği, basmakalıp: "Aramızdaki konuşmalar, beylik konuşmalar sınırını aşmamıştı."- Y. K. Karaosmanoğlu. "Çaresiz yine güneyde beylik bir tatil köyüne gideceğiz."- H. Taner.

TS'de bulunan *Herkesin kullandığı, çok bilinen, herkesin bildiği, basmakalıp* anlamı TS'de, ATS'de bulunana *Damada, düğünü olan gence ait* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Biberli sıf. İçinde biber olan. || [TS.biberli] s. 1. İçine biber katılmış. 2. Acı. TS'de yer alan *Acı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Biğane sıf. far. Yabancı, bildik olmayan, tanıdık olmayan, el. || [TS.biğane] s. 1. Yabancı. 2. mec.esk. İlgisiz.

TS'de verilen . *İlgisiz* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Biğerar sıf. far. 1 - Kararsız, yerinde kalıcı ve durucu olmayan. 2 - Sebatsız, müteredit, deyişken. 3 - Rahatsız, ıstıraplı. 4 - Uzun süren, ardı arkası kesilmeyen. || [TS.bikarar] s. Kararsız, tereddütlü.

ATS'de yer alan *Rahatsız, ıstıraplı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Biletsiz sıf. ve zar. 1 - Bileti olmayan. 2 -esk, Pasaportsuz, kimliksiz. || [TS.biletsiz] s. Bileti olmayan: "*Bütün kabahat vapura biletsiz olarak binişimde ise, bunun sebebini herkes çoktan öğrenmiş olmak lâzım gelir.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

ATS'de bulunan *Pasaportsuz, kimliksiz* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Bireli sıf. Pireli, pire dolmuş. || [TS.pireli] s. 1. Pire bulunan. 2. *mec.* Her şeyden bir anlam çıkararak, kuşkulu, işkilli, vesveseli.

TS'de verilen *Her şeyden bir anlam çıkararak, kuşkulu, işkilli, vesveseli* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Bişkin sıf. 1 - İyice pişmiş. 2 - *mec.* Tecrübeli, bilgili, çok tecrübe kazanmış, ustalaşmış./Yetişmiş, olgun. || [TS.pişkin] s. 1. Gereğince pişmiş. 2. Çabuk pişen, pişegen, pişek. 3. *mec.* Saygısızca davranarak işini yürüten: "*Hiç istifini bozmayan bir pek pişkin hursuz hâli buldum.*"- S. F. Abasıyanık. 4. Girgin: "*Vasıfı hem arkadaş canlısı bir insan, hem de gayet pişkin bir politikacı olarak tanıyordum.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 5. Tecrübesi olan, herhangi bir şeye alışmış olan, olgun: "*Anadolu'da yedi yaşında çocuk, yetmiş yaşında İstanbul'lu gibi pişkin, tutumlu ve olgundur.*"- F. R. Atay. "*Onların çoğu şimdi, yaşını başını almış, akıllı uslu, pişkin adamlardır.*"- R. N. Güntekin.

TS'de 5. anlam olarak verilen *Girgin* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Bitkin sıf. Bitmiş, sona ermiş, tamamlanmış./ /Yetişmiş, olgun, mükemmel. || [TS.bitkin] s. Gücü tükenmiş olan, çok yorgun, aygın: "*Kalbinden vurulmuş gibi kendini cansız, bitkin bir vaziyette koltuğa atmıştı.*"- A. Ş. Hisar.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. TS'de yer alan *Gücü tükenmiş olan, çok yorgun, aygın* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Boğazlı sıf. Boğazlı olan. || [TS.boğazlı] s. 1. Boğazlı olan. 2. Çok yemek yiyen, yemek isteği çok olan, iştahlı: "*Kabızmanlı Mustafa da boğazlı adam. Can boğazdan gelir, diyor, yiyor.*"- M. Ş. Esendal.

TS'de yer alan *Çok yemek yiyen, yemek isteği çok olan, iştahlı* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Boğunuğ sif. Yeraltından gelir gibi net ve açık olmayan, anlaşılır olmayan zayıf (ses).
|| [TS.boğunuğ] s. 1. Kısık, boğuk. 2. *hlk.* Sıkıntılı, kapalı, donuk.

TS'de verilen *Sıkıntılı, kapalı, donuk* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Boyalı sif. 1- Boya sürülmüş, renklendirilmiş.//Yüzüne boya sürmüş, makyaj yapmış. 2- mec. Görünüşü aldatıcı, suni. || [TS.boyalı] s. 1. Boya sürülmüş, boyanmış veya boyaya batırılmış: "*Türk evlerinde köşeler ve tavanlar türlü renklerle boyalı oyma tahtalarla süslü idi.*"- F. R. Atay. 2. Renkli: "*Kârgir, sarı boyalı, yeşil pancurlu bir ev görürsünüz.*"- A. Ş. Hisar. 3. kadın için) Yüzünü çok boyamış olan, makyajlı: "*Boyalı kadınlar rüyası bitsin.*"- S. F. Abasıyanık.

ATS'de verilen *Görünüşü aldatıcı, suni* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Boyasız sif. 1 - Boya sürülmemiş, renksiz. || [TS.boyasız] s. 1. Boya sürülmemiş: "*Yalnız kapı ile dolabın yüzleri tel ve fil dişi kakma ve boyasızdır.*"- S. Birsel. 2. Renksiz. 3. (kadın için) Yüzünü boyamamış olan, makyajsız: "*Şu kadını düzgümsüz, boyasız bir hâlde yakından bir görsem.*"- O. C. Kaygılı.

TS'de verilen ve "kadın" için kullanılan *Yüzünü boyamamış olan, makyajsız* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Boz¹ sif. 1 - Toprak ve deve tüyü renginde olan, siyah ve beyaz renklerin karışımından oluşan renk. 2 - Dumanlı, sisli, açık olmayan. 3 - Çıplak, bitkisiz. 4 - mec. kon. Utanmaz, nezaketsiz, hayasız, yüzsüz, kaba konuşan, **boz sifet göstermek** Nezaketsizlik etmek, edepsizlik etmek, kaba davranmak. || [TS.boz] is. 1. Açık toprak rengi. 2. s. Bu renkte olan. 3. s. Açılmamış, sürülmemiş (toprak). **boz bulanık, boz geven, boz madde, boz yel*

ATS'de yer alan *Utanmaz, nezaketsiz, hayasız, yüzsüz, kaba konuşan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Bölücü sif. Bölen, bölme işini yapan, taksim eden, ayıran. || [TS.bölücü] s. 1. Bölme işini yapan, bölen. 2. *mec.* Bir topluluğu, birliği parçalama, bölme amacıyla olan, fesatçı, münafık: "*Cumhuriyet devrinde benzeri görülmemiş bölücü ve yıkıcı kanlı bir iç savaşın gerçekleşme noktasına yaklaştığı sırada...*"- Anayasa. 3. *is.* Bir siyasî partinin birliğini parçalamayı, bozmayı amaç edinen kimse.

TS'de yer alan *Bir topluluğu, birliği parçalama, bölme amacıyla olan, fesatçı, münafık* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Bölünmez sıf. 1- Kalansız bölünemeyen. 2- Bölünecek olmayan. 3-Parçalanmayan, hisselere ayrılamayan, bütün. || [TS.bölünmez] s. Parçalanamaz, ayrılamaz: "*Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.*"- Anayasa.

ATS'de 1. anlam olarak verilen *Kalansız bölünemeyen* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Bulaşık sıf. 1 - Bir şeye bulaşmış, batmış, bir şey sürülmüş. 2 - Çamurlu, kirli. 3 - Açık olmayan, donuk. || [TS.bulaşık] is.ve s. 1. Yiyecek veya içecekte kullanılan yıkanmamış mutfak eşyası veya kap kaçak: "*Tava indirilir, tepsilere dökülür, tepsiler güneşe konur, yıkanacak bulaşıklar kuyu başına götürülür.*" -M. Ş. Esenal. 2. s. Bulaşmış olan: Bulaşık kap. 3. s. *mec.* Yapışkan, sulu: Bulaşık adam. "*Bu karmakarışık ve bulaşık âlemi kendi hâline bırakırdı.*" -A. Ş. Hisar. 4. *mec.* İz, etki, kalıntı: "*Daha halayının bulaşığı geçmedi.*" -B. Felek, bulaşık suyu gibi (sulu yiyecek ve içecekler için) kötü hazırlanmış, tadı tuzu olmayan.**bulaşık adam, bulaşık beâ, bulaşık deniz, bulaşık deterjanı, bulaşık eldiveni, bulaşık gem, bulaşık hane, bulaşık iş, bulaşık makinesi, bulaşık makinesi tuzu, bulaşık suyu, bulaşık tozu*

TS'de 3. anlam olarak verilen *Yapışkan, sulu* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Bulutlu sıf. 1 - Bulutla kaplı. 2 *mec.* Kederli, gamlı, üzgün. || [TS.bulutlu] s. 1. Bulutlarla kaplanmış, bulutlanmış. 2. *mec.* Üzerinde bulut varmış gibi bulanık görünen. 3. (bellek için) Karışık, net olmayan.

ATS'de yer alan *Kederli, gamlı, üzgün* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Buruğ¹ sıf. 1 - Burulmuş, **buruğ düşmek** Dolaşmak, birbirine geçmek, karışmak. **buruğ salmag** Birbirine geçirmek, karıştırmak. 2 - Burulmuş şekilde olan. 3 -İğdiş edilmiş, enenmiş. **Buruğ - buruğ** zar. Burulmuş hâlde olan. || [TS.buruk] s. 1. Burulmuş olan. 2. Tadı kekre olan: "*Vişne şerbetinin bu buruk tadı gerçek midir?*" -A. İlhan. 3. *mec.* Alınarak küskünlük gösteren,gücenmiş(kimse): "*Rahmi'ye karşı o da ötekiler gibi buruktu.*" -T. Buğra. 4. is. Uygun olmayan şartlar sonucu dönerek büyüyen ağacın kerestesi.* *buruk buruk*

TS'de yer alan *Alınarak küskünlük gösteren,gücenmiş(kimse)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Boynuzlu¹ sıf. Boynuzu olan. || [TS.boynuzlu] s. **boynuzlu** 1. Boynuzu olan (hayvan). 2. s. *mec.* Karısının veya kadın yakınlarından birinin iffetsizliğine göz yuman (erkek): "*Böyle kocalara her dilde boynuzlu derler.*" H. R. Gürpınar. 3. is. argo Trolleybüs.*boynuzluteke

TS'de yer alan *Karısının veya kadın yakınlarından birinin iffetsizliğine göz yuman (erkek)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Buzlu sıf. 1 - Üst kısmı donmuş, buzla kaplanmış veya çok buz olan.//çoğ. Kuzey Buz Denizi. 2 - Soğutmak için içine buz konmuş veya buz içinde soğutulmuş. || [TS.buzlu] s. 1. Buz tutmuş, buz bağlamış olan. 2. Buz içinde tutularak, içine buz katılarak soğutulmuş: "*Serin bir yerde oturuyor, buzlu şurubunu, buzlu içkisini içiyor.*"- M. Ş. Esenal. 3. Buğulanmış gibi olan, saydam olmayan: "*Kalem odasından buzlu bir camekânla ayrılmış...*"- R. N. Güntekin. * *buzlu cam*

TS'de yer alan *Buğulanmış gibi olan, saydam olmayan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Bürokratik sıf. Bürokratizme has olan, onun vasfında olan. || [TS.bürokratik] s. 1. Kırtasiyecilikle ilgili. 2. Kamu yönetimi ile ilgili: "*Bürokratik engelleri ortadan kaldıracak bir yol aradık ve bulduk.*"- H. Taner.

TS'de 1. anlam olarak yer alan *Kırtasiyecilikle ilgili* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

4. C MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 42

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 56

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 71

Toplam madde başı sayısı : 169

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 8

4.1. C Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar

Cahil sıf. ar. kon. Genç. || [TS.cahil] s. 1. Öğrenim görmemiş, okumamış, bilgisiz: "*Bu maskara sosyete bana cahil diye bakar.*" -H. E. Adıvar. 2. Belli bir konuda yeterli bilgisi olmayan: "*Bu doktorun karşısında cahil, aptal oluyorum.*" -M Ş. Esendal. 3. hlk. Deneysiz, genç, toy (delikanlı veya kız): "*Esasta batıl itikatlara inanmış cahil bir kızcağızdı.*" -R. H. Karay, cahil kalmak bilgi edinememek, bilgisi olmamak: "*Bu konularda yeni kuşağın yanında her zaman cahil kalmaya mahkûmuz.*" -H. Taner.

Sözcüğün TS'de ATS'ye göre çok anlamlı olduğu görülmektedir. TS'de 1.anlam olarak verilen *Öğrenim görmemiş, okumamış, bilgisiz* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Cazibeli sıf. Alımlı, çekici, cezbedici güce malik, herkesin gönlünü çeken. || [TS.cazibeli] s. 1. Çekici, alımlı, albenili: "*Sesi mat, yavaş, tatlı ve cazibeli idi.*"- F. R. Atay. 2. mec. Önemli, ağırlığı olan: "*Zamanın en ciddî, en cazibeli bir meselesini konuşabilmek için oraya kapanmışlar ve kendilerini unutmışlardı.*"- R. N. Güntekin.

TS'de verilen *Önemli, ağırlığı olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Cehennemlik 1 - sıf. Beddua, küfür olarak kullanılır. 2 - Cehennemi andıran, cehennem gibi; korkunç. || [TS.cehennemlik] s.1. Öldükten sonra yerinin cehennem olacağı sanılan, cehenneme lâayık (kimse): "*Gözlerini açıp kendini büyük bir ateş önünde bulunca cehennemde olduğunu anlayarak, cehennemlik olduğum malûmdu, dedi.*"- A. Ş. Hisar. 2. is. Hamamın ocağı, külhan. 3. Modern ekmek fırınlarında ateşin bulunduğu en sıcak bölüm.

ATS'de yer alan *Cehennemi andıran, cehennem gibi; korkunç* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Céyranbaxışlı sıf. İri, güzel gözlü. || [TS.ceylân bakışlı] s. Süzgün ve tatlı bakışlı: "*Elini koynuna sokup, ceylân bakışlı bir çingene kızı resmi çıkardı.*"- O. C. Kaygılı.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. Sözcük TS'de "bakış" için kullanılırken ATS'de "göz" niteliği için kullanılmıştır.

Cılız² sıf. 1 - Çok zayıf, küçüçük, sıksa, cansız. 2 - mec. Boy atmamış, büyümemiş, gelişmemiş. || [TS.cılız] s. 1. Çok zayıf ve güçsüz, eneze, nahif: "*Hanın sahibi cılız bir adamdı.*" - S. F. Abasıyanık. 2. (ışık için) Güçsüz, sönük.

TS'de "ışık" için kullanılan *Güçsüz, sönük* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Çift sıf. far. esk. Tek olmayan, iki eşit parçaya bölünebilen. || [TS.çift] s. 1. (nesneler için) Birbirini tamamlayan iki tekten oluşan: "*İnsan bir çift kundura alsa bile onu kullandıktan sonra iade edemez.*" -P. Safa. 2. Bir erkek ve bir dişiden oluşan iki eş: Bir güvercin çifti. "*Kocası İtalyan, karısı Sırbistanlı olan bu çift ile araları pek iyi idi, ailece de görüşüyorlardı.*" - R. H. Karay. 3. Toprağı sürmek için birlikte koşulan iki hayvan. 4. Küçük maşa veya cımbız: *Kuyumcu çifti. Saatçi çifti çift görmek sarhoş olmak, çift koşmak hayvanları sabana pulluğa koşmak, çift sürmek saban, pulluk kullanarak toprağı ekilebilir duruma getirmek, çifte gitmek tarla sürmeye gitmek. çifte koşmak başka bir işte kullanılan hayvanları sabana, pulluğa koşmak: "Harmanı biz dövelim, öküzleri biz çifte koşalım, tarlayı biz sürelim, siz yukarıda aşık atın."* -S. F. Abasıyanık. *çifti bozmak* çiftçilik yapmaktan vazgeçmek. **çift atış, çift ayaklılar, çift camlı, çift cinsellik, çift çubuk, çift dalma, çift desimetre, çift dikiş, çift direkli, çift dirsek, çift dişliler, çift kanatlılar, çift kapı, çift kişilik, çift kol, çift küme, çift motorlu, çift parmaklılar, çift pencere, çift sayı, çiftteker, çifttekerci, çift vuruş, çift yıldız, çift zamanı*

Sözcük TS'de çok anlamlıdır. TS'de yer alan *Toprağı sürmek için birlikte koşulan iki hayvan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Cingöz sıf. Küçük, keskin gözleri olan; uyanık, cin gibi. || [TS.cingöz] s. Açık göz, hiç aldatılmayan.

ATS'de yer alan *Küçük, keskin gözleri olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Cins is. ar. 1 - Hayvanların, bitkilerin vs'nin ayrıldıkları kısımların her biri. Organizmaların çoğunda erkek ve dişiyi ayırt etmeğe yarayan alametlerin toplamı. 2 - Soy olarak kendine geçen belirli alamet ve özelliklere sahip evcil hayvanlar veya diğer hayvanlar grubu.//sıf. İyi cinse mensup, soylu, 3 - Soy, nesil, menşe, beşer cinsi İnsan. 4-Tür, çeşit. || [TS.cins] is ve s. 1. Tür, çeşit: Portakal, turunç cinsinden bir meyvedir. 2. Aralarında ortak özellikler bulunan varlıklar topluluğu: "*Bizim operetlerimiz cinsinden bir sürü halk tiyatroları var.*" -H. Taner. 3. Soy, kök, asıl: "*Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur.*" -M. E. Yurdakul. 4. argo Garip, tuhaf. 5. biy. Pek çok ortak özellikleri bulunan türler topluluğu. 6. s. Yüksek

nitelikte olan: "*Derler ki, cins kediler bu çirkinliği gizlemek için تنها yerlerde ölmeye giderlermiş.*" -P. Safa. **cins cibilliyet, cins cins, cinsilâtif, cins isim, cins ismi*

TS'de *argo* olarak kullanılan *Garip, tuhaf* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

5. Ç MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 106

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 55

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 61

Toplam madde başı sayısı : 222

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 8

5.1. Ç Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar

Çatılı² sıf. Çatılmış durumda olan (silah vs.). || [TS.çatılı] s. 1. Çatısı olan (yapı): "*Burası uzaktan beyaz çatılı, تنها bir köye benziyordu.*"- Ö. Seyfettin. 2. Çatılmış olan. 3. Başına çatkı bağlanmış olan.

ATS'de yer alan *Çatılmış durumda olan (silah vs.)* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Çekmeli sıf. Ayağında kundurası olan, ayakkabı giymiş. || [TS.çekmeli] s. 1. Çekmesi veya çekişi olan. 2. Çekmecesini olan.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de yer alan *Ayağında kundurası olan, ayakkabı giymiş* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Çelimli sıf. Vücut yapısı güzel. || [TS.çelimli] s. Güçlü.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. TS'de bulunan *Güçlü* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Çeşnili sıf. Belirli tarzda, üslupta olan. Nakışlı. || [TS.çeşnili] s. Çeşnisi olan: "*Melodram çeşnili hikâyeyi aklından çıkarmaya bak!*"- R. H. Karay.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. ATS'de yer alan *Belirli tarzda, üslupta olan. Nakışlı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Çiy sıf. 1 - Pişmemiş, pişirilmemiş. **ciy kerpiç** Pişirilmemiş ham kerpiç.//İyi kızartılmamış, pişirilmemiş, yarı pişkin. 2 - mec. Yersiz, münasebetsiz, alakasız (söz, davranış). 3 - mec. Kendine gelmemiş, tabii hâlini almamış. 4 - mec. Olgunlaşmamış. || [TS.çiğ] s. 1. Pişmemiş veya az pişmiş: *Çiğ et. "Yumurta sepetinden üç yumurta alıp çiğ çiğ onları yutmuş."* - S. F. Abasıyanık. "*Zaman ağacında tatlı meyvesin / Çiğ meyveyle güzel olur kutlama.*" -F. Halıcı. 2. mec.. Yersiz ve yakışsız: *Çiğ söz. "Bu, benim gibi yaşıyı başını almış bir adam*

tarafından pek çiğ bir hareket olurdu. " -Y. K. Karaosmanoğlu. 3. Yaşının gerektirdiği görgüye ve olgunluğa erişmiş olmayan: *"Fakat Cemal Paşa, çiğ bir politikacı değildi."* -F. R. Atay. 4. (renk, ışık için) Gözü rahatsız eden, göze batan: Çiğ bir san. *"Koca Mustafapaşa'daki berber Selim'in aynası karşısında çiğ renkleri buna benzeyen çok süslü bir resim asılıydı."* -R. H. Karay, (birini) çiğ çiğ yemek *mec.* parçalayıp öldürecek derecede birine kızmak: *"Bu iri, korkunç adamın kavgaları diri diri, çiğ çiğ tüyleri, kemikleriyle yediği söylendi."* -M. Ş. Esenal. çiğ düşmek hoş karşılanmamak, kaba ve yersiz bulunmak: *"Onların da belki merhume ve öksüzler hakkında söylenilecek bir fikirleri olurdu. Fakat, şimdilik ne deseler çiğ düşecekti."* -R. N. Güntekin. çiğ kaçmak (veya düşmek) yersiz, yakışıksız olmak: *Onun o sözü pek çiğ kaçtı çiğ süt emmiş bk. insanoğlu çiğ süt emmiş, çiğ yemedim ki karnım ağrısın suç işlemedim ki korkayım. çiğden vermek aşk. yiyecek karşılığını para olarak ödemek.*çiğ börek, çiğ iplik, çiğ köfte, çiğ renkçi, çiğ renkçilik, çiğ toprak*

TS'de 4. anlam olarak verilen ve "renk", "ışık" için kullanılan *Gözü rahatsız eden, göze batan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Çoxbilmiş sıf. ve is. bak: **çoxbilen** **Çoxbilen** sıf. ve is. Hayat tecrübesi, deneyimi, bilgisi çok olan. || [TS.**çokbilmiş**] s.1. Her şeye akli eren, zeki, akıllı: *"Ama bunun lâfını bile etmiyor, çokbilmiş görünmek istemez."* - T. Buğra. 2. Çıkarını bilen, kurnaz.

TS'de yer alan *Çıkarını bilen, kurnaz* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Çoxsözlü sıf. Birkaç veya daha çok sözden ibaret olan. || [TS.**çok sözlü**] s. Tatlı dilli, konuşkan: *"Döktüğün dillere bittim, seni çok sözlü seni! / Ayda âlemde bir olsun aramazsın Köse'ni."* - M. Â. Ersoy.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. ATS'de yer alan *Tatlı dilli, konuşkan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Çürük sıf. 1 - Çürüyüp bozulmuş. 2 - *mec.* Sağlam bir dayanağı olmayan, sağlam delile dayanmayan; itibar edilmez.//*mec.* Anlamsız, boş, lüzumsuz, **çürüyünü çıkar(t)mağ** Bir şeyi gereğinden fazla tekrarlayarak insanı bıktırmak, usandırmak. || [TS.**çürük**] s. 1. Çürümüş olan: *"Yabancı, kirli, çürük dişlerini gösterek gü-lümsüyordu."* -Ö. Seyfettin. 2. Sağlam ve dayanıklı olmayan: *"Çürükleri barındırmaz yaylaların yaylası."* -H. Taner. 3. *mec.* Sağlam bir temele veya kanıtlara dayanmayan: *Çürük dava. Çürük iddia.* 4. Gereği gibi işlemez, sakat. s. is. Vurma veya sıkıştırma yüzünden vücutta oluşan mor leke: *"Hemen her gece sille tokat adamakıllı dayak yiyor, her yanı çürük içinde."* -A. İlhan, **çürüğe çıkarmak** bir nesneyi işe yaramayacak durumda olmasından dolayı kullanmamak, **çürük (veya çürüğe) çıkmak** 1) birinin sağlam olmadığı anlaşılmaq. 2) aşk. sağlık durumunun elverişsiz olması yüzünden

askerlik ödevinden bağışlanmak, **çürük tahtaya basmak** *mec.* tedbirsizlik edip sonu tehlikeli olabilecek bir işe girişmek.**çürük boya, çürük çank, çürük gaz, çürük iş, çürük para, çürük sakız*

TS'de verilen *Gereği gibi işlemez, sakat* anlamı ATS'de yer almamaktadır. ATS'de yer alan *Anlamsız, boş, lüzumsuz* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

6. D MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 341

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 186

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 314

Toplam madde başı sayısı : 841

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 70

6.1. D Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar

Dabanlı sıf. 1 - Topuklu. 2 - mec. kon. Ayakları kuvvetli. || [TS.tabanlı] s. Tabanı olan ATS'de verilen *Ayakları kuvvetli* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Dabansız sıf. Topuksuz. || [TS.tabansız] s. 1. Tabanı olmayan 2. mec. Korkak, yüreksiz : "*Amma da tabansızmışlar ha...Bir kaçış kaçtılar, hâlâ da kaçıyorlar galiba.*"-H. R. Gürpınar.

TS'de yer alan *Korkak, yüreksiz* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Dadlıca sıf. Çok tatlı, çok lezzetli. || [TS.tatlıca] zf. ve s. 1.. Biraz tatlı. az tatlı. 2. mec. İçten, hoş, güzel: "*Hikâyemizi böylece tatlıca anlatışından onu kucaklamak içimden geçiyordu.*" -S. F. Abasıyanık. 3. zf. meç. Hoş, yumuşak bir biçimde; "*Hükümetin kendilerini okşayarak, tatlıca yöneterek, zararlarını hafifletmek yolundaki siyasisi artık geçersiz kalacaktı.*" -H. C. Yalçın.

TS'de verilen *İçten, hoş, güzel* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Dadsız sıf. Tatsız, tadı olmayan, lezzetsiz. || [TS.tatsız] s. 1. Tadı iyi olmayan, lezzetsiz. 2. mec. Hoşa gitmeyen, can sıkıran: "*Her şey, herkes boş, abes, çirkin, münasebetsiz, tatsız görünür.*" -A. Ş. Hisar. "*O akşamki tatsız olaya benim de canım sıkıldı.*" -Ç. Altan. 3. meç. Sohbeti hoş olmayan veya geçimsizlik çıkarıcı (kimse).*tatsız tuzsuz

TS'de verilen *Hoşa gitmeyen, can sıkıran* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Dağınığ sıf. 1 - Uçuk, yıkık, harabe hâlinde.2 - Düzensiz, intizamsız, karışık, perişan. 3 - Toplu olmayan, belirsiz, belli olmayan, yaygın, saçılmış hâlde. || [TS.dağınık] s.1. Geniş bir alana yayılmış olan. 2. Bir arada olmayan, birbiriyle bağlantısı olmayan. 3. Düzeni bozuk, karışık:"*Kadın yatağın içinde saçları dağınık, dimdik oturuyordu.*"- P. Safa. 4. Düzensiz, düzenli olmayan, tertipsiz: "*Bağırarak konuşmaktan hoşlanmaz, dağınık kıyafetle, kocasına bile görünmez bir kadın.*"- M. Ş. Esenal. 5. mec. Düşüncelerini toparlayamayan.

TS'de 5. anlam olarak verilen *Düşüncelerini toparlayamayan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Dalğalı sif. 1 - Dalgası olan, dalgalanan. 2 -Dalga şeklinde görünen, dalgaya benzeyen. || [TS.dalğalı] s. 1. Dalgası olan: *Dalğalı deniz*. 2. Dalga dalga görünen: *Dalğalı kumaş*. 3. (saç için) Kıvrımlı: "*Dalğalı ipek saçlı başı kardeşinin göğsüne sokuldu.*" -C. Uçuk. 4. (renk için) Açıklı koyulu. 5. fiz. Belli dalga boylarını alabilen: **Üç dalğalı radyo**. **dalğalı akım, dalğalı akım üretici*

TS'de 4. anlam da "renk" için verilen *Açıklı koyulu* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Dallı sif. Dalları olan. || [TS.dallı] s.1. Dalları olan. 2. Üzerinde dalları, çiçekleri olan (kumaş). **dallı budaklı, dallı güllü*

TS'de "kumaş" için kullanılan *Üzerinde dalları, çiçekleri olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Dallı - budaklı sif. Dalları budakları çok olan. || [TS.dallı budaklı] s. Karışık bir duruma girmiş olan, çapraşık: "*Omun derdi de dallı budaklı olur.*"- H. Taner.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. TS'de yer alan *Karışık bir duruma girmiş olan, çapraşık* ATS'de bulunmamaktadır.

Damağlı sif. Şakacı, daima neşeli, hoş sohbet, morali yüksek. || [TS.damağlı] s. Damağı olan. *damağlı diş

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de yer alan *Şakacı, daima neşeli, hoş sohbet, morali yüksek* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Damar-damar sif. Damarlar, çizgiler şeklinde. || [TS.damar damar] s.ve zf. 1. Çok damarlı. 2. Katmanlı.

TS'de verilen *Katmanlı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Damarlı sif. 1 - Çok damarı olan. 2 - Hastalık, zayıflık, ihtiyarlık vs. neticesinde derinin üzerinde damarların görünmesi. 3 - mec.. kon. Namuslu, gayretli, iradeli, sözünün eri. || [TS.damarlı] s. Damarı olan, damarı gözle görülecek kadar kabarmış olan.

ATS'de yer alan *Namuslu, gayretli, iradeli, sözünün eri* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Damarsız sif. kon. 1 - Damarı olmayan, 2- mec. İradesiz, sözünün üstünde durmayan. || [TS.damarsız] s. 1. Damarı olmayan. 2. *mec.* Damarı bozuk.

ATS'de yer alan *İradesiz, sözünün üstünde durmayan* anlamı TS2de bulunmamaktadır. TS'de bulunan *Damarı bozuk* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Damğalı s. 1 - Damgası olan. 2 - mec. Lekeli, kusurlu, üzerinde leke olan. || [TS.damğalı] s.1. Damgası olan, damgalanmış olan. 2. mec. (kendisine) Yüz kızartıcı bir suç yüklenmiş olan.

TS'de yer alan (*kendisine*) *Yüz kızartıcı bir suç yüklenmiş olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Darağlı s. 1 - Tarağı olan, saçında veya belinde tarağa benzeyen takısı olan. || [TS.taraklı] s.1. Tarağı olan: "*O bizim köylülerin cebi ipek mendilli, aynalı, taraklı dışarlıklarından.*"- N. Cumalı. 2. Başında tarak bulunan (kuş veya kadın). 3. Yol yol nakışlı. 4. Tarağı geniş olan (ayak).

TS'de bulunan ve "ayak" için kullanılan *Tarağı geniş olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Davalı s. 1 - Kavgaya sebep olabilen, münakaşalı. 2 - küskün. || [TS.davalı] *is ve s.* 1. Kendisinden bir şey dava edilen kimse, müddeialeyh. 2. Dava konusu olan (şey). 3. Davası olan.

ATS'de yer alan *Kavgaya sebep olabilen, münakaşalı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Davamlı s. 1 - Her türlü zorluğa, meşakkate, mahrumiyete, eziyete tahammül edebilen, dayanıklı. **Davamlı olmağ** Tahammül etmek; sebat göstermek. 2 - Güçlülükle yırtılan, dayanıklı, çok sağlam. 3 - Güvenilir, sebat gösteren, dayanıklı. 4 - Sürekli, ardı arkası kesilmeyen. || [TS.devamlı] *s.ve zf.* 1. Sürekli, bitmeyen, kesintiye uğramayan (bir biçimde): "*Devamlı memnuniyetini bildiriyor, şen, şakrak görünmeye çabalıyordu.*"- R. H. Karay. 2. s. İşine düzgün giden.

ATS'de 1. anlam olarak verilen *Her türlü zorluğa, meşakkate, mahrumiyete, eziyete tahammül edebilen, dayanıklı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Davamsız s. 1 - Dayanıksız, muhkem, sağlam olmayan. //Zayıf, tahammülsüz. 2 - Çabuk yırtılan, eskiyen, bozulan. 3 - Çok sürmeyen, çabucak biten, sürekliliği olmayan. || [TS.devamsız] s. 1. Devam etmeyen, süresiz. 2. İşine düzgün devam etmeyen.

ATS'de yer alan *Dayanıksız, muhkem, sağlam olmayan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Dayağlı sıf. 1 - Desteği olan. 2 - mec. Himayecisi, yardımcısı olan. || [TS.dayaklı] s. Dayağı olan: "*Yapılan şakalar bazen dayaklı kavgalara meydan açacak derecede canlanıp kızıştır.*"- R. N. Güntekin.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. ATS'de yer alan *Himayecisi, yardımcısı olan* ve *Desteği olan* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

Dayağlığ sıf. Destek vermeğe elverişli. || [TS.dayaklık] is.ve s. 1. Destek olarak kullanılan şey. 2. s. mec. Dayağı hak eden.

TS'de yer alan *Dayağı hak eden* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Dayanığsız sıf. 1 - Dayanıksız, sağlam olmayan, zor karşısında çözümlüp yıkılan. 2 - Sabit olmayan, geçici, sürekli olmayan. || [TS.dayanıksız] s. Dayanmayan, sağlam olmayan, güçsüz, metanetsiz.

ATS'de yer alan *Sabit olmayan, geçici, sürekli olmayan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Dékoratif sıf. fr. Süs için yapılmış, süs için yarayan. **Dékoratif bitkiler** Sadece süs için ekilen ağaç, bitki vs. || [TS.dekoratif] s.1. Dekor olarak kullanılan, süslemeye yarayan, süsleyici, tezyinî. 2. Göstermelik: "*Rüştü ancak dekoratif bir maksatla evlenir.*"- P. Safa.

TS'de bulunan *Göstermelik* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Demirli sıf. kim. Birleşiminde demir olan. || [TS.demirli] s. 1. İçinde metal veya karışım durumunda demir bulunan. 2. Demir parmaklık veya demir bir parça takılmış olan: "*Önüne bakmadığı için ucu demirli kunduraları köprü dubalarının çivilerine takılıp tökeziyor.*"- B. Felek. 3. den. Demir atmış (gemi). 4. mec. Bağlanıp kalmış: "*Ali Bey İstanbul'da demirli bir hayat temposuna bağlı kalan tek insan gibi görünüyordu.*"- H. E. Adıvar. *demirli beton

TS'de verilen *Demir parmaklık veya demir bir parça takılmış olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Demli sıf. 1 - Dem için kısık ateşe konmuş, dem için bırakılmış. 2 - Kömürün korundan çıkan zehirli gazla dolmuş, bu gazla zehirlenmiş, boğucu. 3 - mec.. kon. şen, neşeli, gönül açan. 4 - mec.. Keyifli, sarhoş. || [TS.demli] s. Demlenmiş, rengini, kokusunu, tadını bulmuş (çay).

ATS'de yer alan *şen, neşeli, gönül açan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Démokratik sif. yun. 1 - Demokrasiye uygun olan, demokrasiye uygun olarak kurulmuş, demokrasiyi icra eden, onun prensiplerine uyan. 2 - Halk, sade vatandaş tabakasına has olan, sade. || [TS.demokratik] s. Demokrasiye uygun: "*Türkiye Cumhuriyeti demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.*"- Anayasa.

ATS'de verilen *Halk, sade vatandaş tabakasına has olan, sade* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Derecesiz sif. Derecesi olmayan. || [TS.derecesiz] s. 1. Derecesi olmayan. 2. Çok fazla.

TS'de verilen *Çok fazla* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Derin sif. 1 - Yüzden aşağıya doğru uzaklığı fazla olan, yüzeyi ile dibi arasındaki mesafesi çok olan, sığın zıddı.//Derinde olan.//Derinden çıkan.//is. Derin yer.//is. Belirli derinlikte olan.//Benzerlerine nisbe-ten derinliği fazla olan.//Çok derinde olan, çok derine dalan.//Çukur, çukurda olan.// Derinden geçen (çıkan, akan, duyulan.// içeri doğru derinliği hayli olan, hayli içeriye girmiş olan. 2 - Çok uzaklara giden, çok uzaklarda olan, gözle görülebilen, sınırsız.//mec. Sonsuz, uçsuz bucaksız.// Uzak, uzakta olan. 3 - mec.. Çok anlamlı, mükemmel, ciddi, esaslı; çok akıllı, çok düşünülmesi gereken.//Çok bilgili, derin dünya görüşlü. 4 - mec.. Çok güçlü, çok tesirli, çok yüksek mertebeye ulaşmış. 5-mec.. Tam, hiçbir şeyle bozulmayan durum. **Derin(e) gétmek** Aşırıya kaçmak. || [TS.derin] s. 1. Dibi yüzeyinden veya ağzından uzak olan: *Derin bir kuyu.* "*Genç kız onun kırık dişli ağzının içindeki derin karanlığa bakıyor.*" -Ö. Seyfettin. 2. Yüzeyden içeri inen. 3. Kendi türünde çok gelişmiş, en ileri durumda olan: *Derin bir bilgin.* 4. Yoğun: "*Bu büyük köşkü derin bir sessizlik kapladı.*" -M. Ş. Esendal. "*Fatma derin bir şaşkınlık içinde idi.*" -M. Yesari. 5. Uzun süren: "*Bir iki derin nefesten sonra tenneffüsünün ritmi düzeldi.*" -P. Safa. 6. mec. Ayrıntıya önem verilerek hazırlanan: "*Üzerindeki tesirleri ölçmek için derin tetkikler yapmak lâzımdır.*" -F. R. Atay. 7. mec. Çok içten gelen: *Derin saygılar. Derin bir sevgi.* 8. is. mec. Dip: "*Körfezdeki dalgın suya bir bak göreceksin / Geçmiş gecelerden biri durmakta derinde.*" -Y. K. Beyatlı. **derin derin, derin dondurucu, derin soğutma, derin soğutucu, derin uyku, derinden derine*

ATS'de verilen *Tam, hiçbir şeyle bozulmayan durum* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Desteksiz sif. Tutulacak yeri, kısmı, sapı, kulpu, kabzası olmayan. || [TS.desteksiz] s. Desteği olmayan, desteklenmemiş. **desteksiz atmak** Mübalâğalı konuşmak, yalan söylemek.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de verilen *Tutulacak yeri, kısmı, sapı, kulpu, kabzası olmayan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Deyirmanhg s. 1 - Değirmende öğütölmek için ayrılmış. 2 - Değirmen bulunan yer. || [TS.değirmenlik] s. 1. Değirmende öğütölmek için ayrılmış (tahıl). 2. Bir değirmen taşıını işletecek güçte (akarsu).

TS'de verilen ve "akarsu" için kullanılan *Bir değirmen taşıını işletecek güçte* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Deyirmi s. 1 - Daire şeklinde olan; yuvarlak, dairevi. 2 - Yuvarlak. || [TS.değirmi] s.1. Yuvarlak: "*Bir iki tane değirmi, büyücek yufka açmıştı.*"- N. Nâzım. "*Sabahleyin doldurduğu cüzdanı, odanın ortasındaki değirmi masanın üzerinde idi.*"- E. E. Talu. 2. (kumaş için) Eni boyuna eşit olan. 3. *is.hlk.* Yemeni, yazma, baş örtüsü, mendil.

TS'de "kumaş" için kullanılan *Eni boyuna eşit olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Dırnağlı s. 1 - Tırnağı olan. 2 - mec.kon. Becerikli, çalışkan, hünerli, kabiliyetli.// mec.. Tuttuğunu bırakmayan, pençesine geçirdiğini bırakmayan. || [TS.tırnaklı] s. Tırnağı olan: "*Kurban edilecek hayvanların iki tırnaklı olması lâzımdır.*"- B. Felek

ATS'de verilen *Becerikli, çalışkan, hünerli, kabiliyetli* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

DİBSİZ s. 1- Alt kısmı olmayan fiç vs. 2-mec. Dibi çok uzaklarda olan, çok derin olan. 3. Sonsuz, sonu olmayan, sınırsız, uçsuz bucaksız || [TS.dipsiz] s. Dibi olmayan. **dipsiz kile boş ambar** Para, mal tutmayanın durumunu veya bir iş için boş yere uğraşıldığını anlatır: "*Politika ne nankör bir meslek, ne dipsiz kile, boş ambar imiş.*"- R. H. Karay. **dipsiz testi** Eline geçen para veya malı hesapsızca, boş yere harcayan.

ATS'de verilen *Sonsuz, sonu olmayan, sınırsız, uçsuz bucaksız* anlamı TS'de yer almamaktadır.

DİK 1 - s. 1. Aşağıdan yukarıya doğru düz vaziyette duran. 2 - s. 1. Çok yüksek; sarp. 3 - zar. Aşağıdan yukarıya; dikine, amudi. **DİK atılmağ (ğalxmağ, durmağ)** Korku veya herhangi bir sebeple dehşetle ayağa kalkmak, yerinden sıçramak. **DİK durmağ** Belini eğmeden dümdüz durmak. 4 - is. Tepe, yüksek yer, tepelik. 5 - s. 1. Doğru, tam. **DİK bahmağ** a - Gözlerini birinin gözlerine dikerek dikkatle bakmak, sert bir bakışla bakmak, b - Gururla, cesaretle bakmak. **DİK - dik: DİK - dik baxmağ** bak. **DİK baxmağ.** Gözünün içine veya **Gözüne dik baha** bilmemek Birine karşı suçu, günahı olmak, mahcup olmak. **Gözünün içine** veya **Üzüne dik baxmağ** mec.. Birine karşı hiçbir suçu, günahı, kusuru, utanılacak herhangi bir şeyi olmamak. || [TS.dik] s. 1. Yatay bir düzleme göre yer çekimi doğrultusunda bulunan, eğik olmayan: "*Sağlam yapılı, dik duruşlu bir gençti o yıllarda.*"-N. Cumalı. 2. Eğimi dike yakın olan: "*Dik*

bir dereye indiler." -Ö. Seyfettin. 3. Yatık durmayan, sert: *Dik saç.* 4. (ses için) Sert, kalın, tok: *"Sesi dik ve küstahtı, söylediklerini aşağı salonda bekleyen komşular işittiler."* -A. İlhan. 5. (bakış için) Sert. 6. (söz için) Ters, aksi. 7. (davranış için) Kaba, yersiz: *"Kaba denilecek kadar ani ve dik bir davranışla halasını bıraktı ve kalktı."* -H. E. Adivar. 8. mat. Birbirine dikey olan doğrulardan oluşmuş: *Dik aç. Dikdörtgen.* Dik yamuk, **dik dik bakmak** çok sert bir biçimde, sert sert; öfkeli öfkeli bakmak: *"Hiçbir şey söylemeden dik dik baktı."* S. F. Abasıyanık. *"Asıl onların kafası kırılmalıdır, diye yüzüne dik dik bakınca Halet Efendi korkudan aklını kaçırmış."* -A. Ş. Hisar.

*dik aç, dik âlâsı, dik başlı, dik biçme, dikdörtgen, dikgen, dik kafalı, dik kuyruk, dik rüzgâr, dik silindir, dik üçgen, dik yamuk

TS'de "ses" için kullanılan ve 5. anlam olarak verilen *Sert, kalın, tok* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Dilaltı sıf. anat. Dilin altında olan. || [TS.dil altı] s. Genellikle kalp hastalıklarında ilâcın hızlı ve kesin etkisini sağlamak için dilin altına konup emilen ilâç.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. TS'de verilen . *Genellikle kalp hastalıklarında ilâcın hızlı ve kesin etkisini sağlamak için dilin altına konup emilen ilâç* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Dilli sıf. Ağzında dili olan//Konuşabilen, konuşmaya muktedir olan. 2 - mec.. Konuşmada mahir ve cesareti i. //Çok konuşan. 3 - Dili olan. || [TS.dilli] s.1. Konuşkan, sürekli ve tatlı konuşan: *"Daha çok küçük dört yaşında bile yok. Öyle dilli ki kimseye, lâf bırakmıyordu."* - O. Rifat. 2. Dedikoducu, ileri geri konuşan: *"Benim işim yok senin o dilli kardeşlerinin arasında."* - N. Cumalı.

ATS'de temel anlam olarak verilen *Ağzında dili olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Dilsiz sıf. ve is. 1 - Dili olmayan, dilsiz.//mec. Sessiz, cansız. 2 - mec.. Zavallı, aciz, sükut, mazlum. || [TS.dilsiz] s.1. Konuşma engelli, ahraz. 2. *mec.* Ses çıkarmayan, sessiz olan (kimse).

ATS'de yer alan *Zavallı, aciz, sükut, mazlum* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Dimdik zar. sıf. ve is. 1 - Çok dik, tamamen dik. 2 - Dosdoğru, ayakta durmuş hâlde. 3 - Gaga. || [TS.dimdik] s. ve zf. 1. Çok dik (olarak). 2. Sağlıklı, zinde: *"Müsteşar dimdik, sert adımlar atıyor."* -P. Safa. 3. Sıkıntıları karşılayacak durumda olan, baş eğmeyen, metin: *"Onun nasıl hiç sarsılmadan dimdik durduğunu gördüm."* -Y. Z. Ortaç. 4. (bakış için) Dikkatli, ısrarlı. 5. Sağa sola sapmadan, dosdoğru: *"Çevik adımlarla dimdik yürüyen, uzun boylu, yakışıklı, varlıklı bir adam."* -R. H. Karay. 6. Kaskatı, çok sertleşmiş olarak, **dimdik ayakta durmak**

yıkılmamak, **dimdik durmak** 1) tam dik durumda olmak: "*Pencerenin önünde, sırtı odaya dönük olarak dimdik durdu.*" -T. Buğra. 2) mec. tutumunu değiştirmemek, yılmamak.

TS'de 4. anlam olarak verilen ve "bakış" için kullanılan *Dikkatli, ısrarlı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Dinc sif. 1 - Başkasını rahatsız etmeyen, eziyet etmeyen, rahat, sükut. **Dinc burax-mamağ** Rahatsız etmek, rahat bırakmamak, devamlı rahatsız etmek. **Dinc dur-mağ** Başkalarını rahatsız etmemek.// Sükut durmak, sakin hareket etmek, sükut davranmak, yaramazlık yapmamak. **Dinc durmamağ (oturmamağ)** Başkalarını rahatsız etmek, sataşmak. **Dinc goymağ** Toprağın verimini artırmak için bir müddet dinlenmeğe bırakmak. **Dince goyulmağ** Verimini artırmak maksadıyla bir müddet ekilmemek (toprak). **Dincini almağ** İstirahat etmek, dinlenmek. 2 - Barışsever, sükut. 3 - Barış ve huzur içinde geçen, emniyetin hüküm sürmesi. || [TS.dinç] s. Gücü ve sağlık durumu yerinde, canlı, zinde, tendürüst, tüvana: "*Kısa kesilmiş çember sakallı, iri ağızlı, yetmişlik, dinç bir ihtiyar.*" - M. Ş. Esendal.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. TS'de yer alan *Gücü ve sağlık durumu yerinde, canlı, zinde, tendürüst, tüvana* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Dipdiri sif. 1 - Çok canlı, kıvrak, çok sıhhatli. 2 - İyiye pişmemiş, biraz sert. || [TS.dipdiri] s. Çok diri: "*Bu basbayağı etiyle, kemiğiyle, kanyla, canıyla dipdiri, evet pek dinç bir kadındı.*"- H. R. Gürpınar. "*Poyraz mı? O ne kadar güzel, insanı dipdiri yapıyor.*"- T. Buğra. "*Doktorlar boğazdaki şişi çıkardıkları gibi kadın dipdiri ayağa kalkacakmış.*"- R. N. Güntekin.

ATS'de yer alan *İyiye pişmemiş, biraz sert* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Diplomatik sif. fr. 1 - Diplomasiyle ait olan, onunla ilgili olan, diplomasiye hizmet eden. 2 - mec.. Çok hassas düşünülerek yapılmış, ustalıklı meydana getirilmiş; Diplomata has olan. || [TS.diplomatik] s. Diplomasi ile ilgili: "*O diplomatik toplantıların Viyana'da başlıca simalarındandı.*"- H. E. Adıvar. *diplomatik dil

ATS'de yer alan *Çok hassas düşünülerek yapılmış, ustalıklı meydana getirilmiş; Diplomata has olan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Diri sif. 1 - Canlı, yaşayan //Kafası kesilmemiş, henüz canlı. **Diri étmek** Diriltmek, yaşatmak, ebedileştirmek. **Diri ğalmağ** Yaşamak, ölmek, var olmak. 2 - İyi pişmemiş; çiy. 3 - Sert, deriyi tahriş eden (kumaş). 4 - mec.. Kuvvetli, çevik, kıvrak, becerikli.//Canlı, güçlü.//Canlı, düzgün ifadeli. || [TS.diri] s. ve is. 1. Yasamakta olan, yaşayan, canlı, ölü karşıtı:

"*Senin ölüne değil, bana dirin lâzım.*" -Ö. Seyfettin. 2. Güçlü, zinde: *Diri bir adam.* 3. Solmamış pörsümemiş: *Diri çiçek. Diri yaprak.* 4. Gereği kadar pişmemiş: *Pirinçler biraz diri kalmış.*diri diri, diri örtü*

ATS'de 3. anlam olarak yer alan ve "kumaş" için kullanılan *Sert, deriyi tahriş eden* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Dişlek 1 - is. Dişlenmiş, ısırılmış koparılmış bir parça. **Dişlek vurmağ (götürmek)** Dişlemek, ısırarak, dişle koparmak. 2 - is. Dişin yeri, bıraktığı iz. 3 - sıf. Dişlenmiş, dişle koparılmış, ısırıldıktan sonra üzerinde kalan diş yeri. **Dişlek - dişlek** zar. Her tarafı dişlenmiş hâlde. || [TS.dişlek] s. 1. Dişleri dışarıya doğru çıkık olan (kimse): "*Kız, hafifçe dişlektir, gülünce belli olur.*"- R. H. Karay. 2. *meç.* Sözüünü geçiren; istediğini yaptırabilen (kimse): "*Hacı Resul'e gelince, Çatalkaya'nın ve başka köylerin en dişlek kodamanıydı.*"- Halikarnas Balıkcısı.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. TS'de yer alan ve "insan" için kullanılan *Dişleri dışarıya doğru çıkık olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Dişsiz sıf. 1 -Ağzında dişi, dişleri olmayan. 2 - *meç.* kon. iradesiz, nüfuzsuz, sözü geçmeyen, zayıf. || [TS.dişsiz] s. Dişi olmayan.

ATS'de yer alan *İradesiz, nüfuzsuz, sözü geçmeyen, zayıf* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Divane is. ve sıf. far. Deli, alık. **Divane étmek** Deli etmek, aklını başından almak. || [TS.divane] s. 1. Deli, kaçık, budala. 2. *meç.* Bir şeye çok düşkün olan. **divane olmak** bk. deli divane olmak, (bir şeyin) **divanesi olmak** bir şeye çok düşkün olmak, divaneye dönmek çok üzölmek.

TS'de yer alan *Bir şeye çok düşkün olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Doğmatik sıf. yun. 1 - Dogmaya ait olan, dogma mahiyetinde olan. 2 - Mücerret, soyut. || [TS.dogmatik] s.fel. 1. Deney bilgisini, deneye dayanan kanıtları hiçe sayarak, kanılarını inanç öğretilerinden çıkaran (düşünce biçimi). 2. *is.* Felsefe ve din dogmalarının bilimsel (mantıksal) ve sıralı bir yolla ortaya konuluşu.* *dogmatik felsefe*

ATS'de verilen *Mücerret, soyut* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Doğma is. 1 - Doğurmak fiili. 2 - sıf. Aynı anne ve babadan olan, onların evladı olan.//Üvey olmayan. 3 - sıf. Doğduğu, meydana geldiği, hayata göz açtığı (yer vs.). 4-sıf. En yakın, en sevimli, en çok sevilen || [TS.doğma] *is.* 1. Doğmak durumu. 2. *s.* Doğmuş: '*Vücut,*

sıtma nöbeti gibi sıcakla soğukun karışmasından doğma garip ürpertilerle titriyordu." -R. N. Güntekin. 3. Dünyaya gelme: *Fatma'dan doğma.*doğma büyüme*

ATS'de verilen *Aynı anne ve babadan olan, onların evladı olan.//Üvey olmayan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Doğurgan sıf. Çok doğuran, doğurgan, iyi döl veren. || [TS.doğurgan] s. 1. Çok doğuran. 2. *mec.* Çok eser veren, velût: "*Yaşam doğurgandır, değişir, yaşayanlardan getirdiği değişikliklere ayak uydurmalarını bekler.*" - N. Cumalı.

TS'de verilen *Çok eser veren, velût* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Dolgun sıf. 1 - Tıknaz, etlice, orta halli şişman. 2 - Dolmuş, şişmiş hâlde. 3 - Ağzına kadar doldurulmuş; Dolu. 4 - Gür, kuvvetli, güçlü. 5 - Gerekli seviyeye ulaşmış, kemale ermiş, yetişmiş, olgunlaşmış// Hazırlıklı, tecrübeli. 6 - *mec.* Anlamlı, derin, manaca zengin. 7 - Tam, çok, çokça. 8 - *mec.* Çok üzgün, hüznün ve kederin son derecesine gelen yürek, gözyaşı dökmek için küçük bir sebebi yeterli bulan ağlamaya hazır yaşla dolmuş göz. || [TS.dolgun] s. 1. Dolarak biçimi yuvarlaklaşmış: *Dolgun yastık.* 2. s. Şişmana yakın, balık etinde: "*Dolgun karnını güçlülük taşıyan genç bir kadın gelip oturdu.*" -B. Felek. 3. (para için) Çok: "*İlk işi babasını memnun etmek için, ona dolgun bir maaşa geçtiğini yazmak olmuş.*" -A. Ş. Hisar. 4. *mec.* Öfke, kızgınlık, kırgınlık gibi duygularla dolu: "*Müftüye karşı adamakıllı dolgundu.*" -R. N. Güntekin. s. *mec.* Birbirine uyan, uyum gösteren: "*Atasözleri, çoğu zaman dolgun kafiyelele yaslanıyorlar.*" -B. R. Eyuboğlu.

ATS'de yer alan *Anlamlı, derin, manaca zengin* anlamı TS'de bulunmamaktadır. TS'de yer alan ve "para" için kullanılan *Çok* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Dolu¹ sıf. 1 - İçerisi boş olmayan, ağzına kadar doldurulmuş, dolmuş. 2 - Bir şeyin çokluğunu, bolluğunu bildirir. 3 - *mec.* Bir şeyin güçlü, kuvvetli tezahürünü bildirir. 4 - Dolgun, biraz şişman, tıknaz, etli. 5 -Barut, kurşun vs. konarak atışa hazır hâle getirilmiş. 6 - Taneleri çok, öz suyu bol olan. 7 - zar. Derinden. **Dolu - dolu** zar. Ağzına kadar dolu durumda, hâlde. || [TS.dolu(II)] s. 1. İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, boş karşıtı: *Su ile dolu bir şişe.* 2. Bir yerde sayıca çok: *Dağda keklik dolu.* 3. Boş yeri yok, her yeri tutulmuş: "*Bu kuru kalabalığı görenler vagonu dolu sanarak başka yere gidecekler.*" -R. N. Güntekin. "*Haftaya pazartesiye kadar bütün uçaklar dolu.*" -A. İlhan. 4. Boş vakit olmayan, meşgul: *Bugün doluyum.* 5. (iş, uğraş, olay vb. için) Çok olan. 6. (top, tüfek gibi ateşli silâhlar için) İçinde atılacak mermisi bulunan: *Tabanca doludur, dikkat edin.* 7. *is.* İçki doldurulmuş bardak. 8. *mec.* Bir duygunun güçlü etkisinde olan. 9. (tornacılıkta) Delik açılmamış, (gereç). **doluya koydum almadı, boşa koydum dolmadı** içinden çıkılmayan güç bir durum karşısında söylenir. **dolu dizgin, dolu serpme*

ATS'de yer alan *Dolgun, biraz şişman, tıknaz, etli* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Donuğ sıf. 1 - Donmuş, buzlaşmış, buz tutmuş.//Çok üşümüş. 2 - Üzeri donmuş gibi, dumanlı, bulutlu; berrak olmayan, şeffaf olmayan, buzlu. 3 - mec.. Hissiz, duygusuz, ölgün, kuru. 4 - mec. Hareketsiz, ilerlemesiz, statik, durgun bir vaziyette kalan. || [TS.donuk] s. 1. Parlaklığı olmayan, mat: *Donuk bir yer. "Donuk yıldızlar gökte titreşir."* -N. Cumalı. 2. (göz için) Canlılığı olmayan, fersiz: *"Bakarsınız donuk bakışlı, alık suratlı bir adam onların elinde bir dâhi çehresi alıvermiş."* -H. Taner. 3. mec. Canlılığı az olan, durgun, uyuşuk: *Donuk bir adam. Donuk bir anlatış.*donuk donuk*

ATS'de 1. anlam olarak verilen *Donmuş, buzlaşmış, buz tutmuş* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Dost is. far. 1 - Birisi ile dostluk bağı olan adam, yakın arkadaş//Birinin iyiliğini, mutluluğunu isteyen, onu yürekte seven adam. **Dost olmağ** Aralarında dostluk münasebeti, bağı olmak, oluşturmak, arkadaş olmak, yakınlaşmak. **Dost tutmağ** Kendine dost saymak, sevmek, çok hoşlanmak. 2 - sıf. Dostluğa dayanan, birbirine karşı iyi olan.//Taraftar, müdafaacı.// Seven, isteyen, arzulayan. 3 - Genellikle dost ve yakın birine seslenme şekli. || [TS.dost] is. ve s. 1. Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi görüşülen (kimse), düşman karşıtı: *"En candan dostunu bile yanında istemez."* -R. N. Güntekin. *"Dostlar beni hatırlasın."* -Âşık Veysel. *"Gönüller yasamalı her duygudan azade / Dosta sunacağınız sevgi en tatlı bade."* -F. Halıcı. 2. s. İyi geçinen, aralarında iyi ilişki bulunan: *"Yüzleri tatlı, dilleri tatlı, dost insanlardı bunlar."* -T. Buğra. 3. is. Erkek ve kadının evlilik dışı ilişki kurduğu kimse: *"Bir dostu vardı, belâli, çapkın bir delikanlı."* -H. R. Gürpınar. 4. Bazı hayvanların sahibine gösterdiği sevgi için kullanılır: *Köpek insan dostudur.* 5. Bir şeye düşkün olan, aşırı ilgi duyan kimse: *Kitap dostu, dost ağlatır, düşman güldürür (veya dost sözü acıdır)* dost olan kimsenin söylediği söz, acı da olsa, insanın iyiliği içindir, **dost başa, düşman ayağa bakar** temiz giyinip kuşanmanın gerekliliğini anlatır, **dost edinmek** dost kazanmak: *"Yolda iki dost edinip on gün birisinin, on gün ötekinin erzak torbasından karnını doyurdu."* -F. R. Atay. **dost kara günde belli olur** gerçek dostlar ancak üzüntülü, sıkıntılı günlerde insanı yalnız bırakmamakla belli olur. **dost olmak** yakınlık kurmak, ahbap olmak: *"Otelde tanıdıkları içinde en çok sevdiği Edibe Hanım, kendi kendine bulup dost olduğu bir genç hanım."* -M. Ş. Esenal. **dost tutmak (erkek veya kadın)** evlilik dışı ilişki kurmak, dosta düşmana karşı dostalara üzüntü vermemek, düşmanları da sevindirmemek için, ele güne karşı, **dostlar alış verişte görsün (diye)** gösteriş olsun, iş görüyor densin (diye), **dostlar başına** iyi bir şeyi dostalan için de dilemek amacıyla kullanılır: *"Doğrusu böyle bir düğün dostlar başınaydı. Arkadaşları arasında, günlerden beri, hep bunun lâfı ediliyordu."* -R. Çalapala. dostlar başından irak kötü bir durumun ağırlığını belirtmek için kullanılır, **dostlar şehit, biz gazi** tehlikeli işleri başkalarına bırakıp kendileri

sonuçtan yararlanmak için bir kenara çekilenlerin bencilliğini alay yollu anlatır, **dostun attığı taş baş yarmaz** dostun acı sözünden veya sert davranışından insana kötülük gelmez. **dost düşman, dost kazığı*

TS'de 5. anlam olarak verilen *Bir şeye düşkün olan, aşırı ilgi duyan kimse* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Doymuş sıf. 1 - Açlığı ortadan kalkmış, yemeğe olan ihtiyacı giderilmiş, tok hâle gelmiş. 2 - kim. Kendi içinde başka bir maddeyi yeterli ölçüde eritmiş, emmiş. || [TS.**doymuş**] s. 1. Bir şey yiyerek tok duruma gelmiş. 2. *mec.* İsteği kalmamış, isteği giderilmiş, tatmin olmuş. 3. *fiz.* ve *kim.* Doyma durumuna gelmiş (gaz, sıvı veya elektromıknatıs), meşbu.

TS'de yer alan *İsteği kalmamış, isteği giderilmiş, tatmin olmuş* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Doymulu sıf. Doyurucu, gıdalı. || [TS.**doymulu**] s. Doyumu bulunan: "*Gazetecilikten hocalığa, siyasetçilikten romancılığa kadar doymulu bir hayat yaşamıştı.*"- Ç. Altan.

ATS'de verilen *gıdalı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Dölek sıf. Damızlık. (Her kelek adam, her dölek iti aldadabilmez. Ata sözü.) || [TS.**dölek**] s. 1. Ağır başlı, uslu, ağır davranışlı: "*Oysaki Fatih'in dölek bir kişi olduğu belli, uzun uzun hazırlamış İstanbul'un alınmasını, düşünmüş, hesaplamış da öyle girişmiş o işe.*"- N. Ataç. 2. *hlk.* Düz, engebesiz (toprak parçası).

Sözcük tam anlam farklılığı göstermektedir. ATS'de yer alan *Damızlık* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Dönme is. 1 - Dönmek fiili. 2 - sıf. Cinsini, neslini değişmiş, neslinin özelliğini kaybetmiş; dönmüş.//Dinini, mezhebini, idealini değiştirmiş. || [TS.**dönme**] is. 1. Dönmek işi. 2. *mat.* Biçimi değişmeyen bir şeklin eksenini çevresindeki hareketi. 3. s. Başka bir dinde iken Müslüman olan, mühtedi.**dönme dolap, dönme eksenini*

ATS'de verilen *Cinsini, neslini değişmiş, neslinin özelliğini kaybetmiş; dönmüş* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Dönük sıf. Sözünde, ahdinde durmayan, idealinde sebat göstermeyen; Dönek, itimat edilmez, vefasız. **Dönük çıрмаğ** Döneklik göstermek, vefasızlık göstermek. || [TS.**dönük**] s. 1. Dönmüş, çevrilmiş: "*Ayaga kalkmıştı. Arkası bana dönüktü.*"- S. F. Abasıyanık. 2. *mec.* Yönelmiş.

Dövrü sıf. ar. 1 - Dairevi şekilde olan, belirli bir eksen üzerinde dönme karakterinde olan. 2 - Belirli zamanlarda çıkan (yayın).3 - Zaman zaman tekrar eden, belirli zamanlarda meydana gelen; belirli bir zaman sonra olan. || [TS.dairevî] s.Dairesel

ATS'de yer alan *Zaman zaman tekrar eden, belirli zamanlarda meydana gelen; belirli bir zaman sonra olan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Döyüşken sıf. 1 - İyi kavga eden, dövüşen. 2 - mec.. Mücadeleci, cesur, korku bilmeyen. || [TS.dövüşken] s. İyi dövüşen veya dövüşmeyi seven: "*Eski dövüşken gür sesli erkek Osmanoğulları tanımamıyordu.*"- Y. K. Beyatlı.

ATS'de verilen *Mücadeleci, cesur, korku bilmeyen* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Dramatik sıf. yun. 1 - Drama ait, drama mahsus. 2 - Dramatizm ile dolu; gergin, sarsıcı, üzücü; facialı, üzüntü dolu. 3-mus. Ton yönünden güçlü. || [TS.dramatik] s. 1. Sahne oyununa özgü olan: "*Bu oyunun dramatik çatısını ben koyacaktım.*"- H. Taner. 2. mec. Coşku veren, duyguları kamçılayan. 3. mec. Acıklı.

ATS'de müzikte kullanılan *Ton yönünden güçlü* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Dumansız sıf. Açık, saf, temiz, berrak. || [TS.dumansız] s.Dumanı olmayan, duman çıkarmayan.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. ATS'de bulunan *Açık, saf, temiz, berrak* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Durğun sıf. 1 - Hareketsiz, sessiz.//Durğun bakış, göz. 2 - Akmayan, bir yerde duran, hareketsiz. || [TS.durğun] s. 1. Kimıldanış ve canlılık göstermeyen, dingin, sakin: "*Deniz masmavi, hava durğun, her taraf ılıktı.*" -R. H. Karay. 2. mec. Neşesiz, keyifsiz, sessiz, canlı olmayan: "*Öteki durğun bir Anadolu köylüsü idi.*" -F. R. Atay. "*Kibritin alevinde yüzüne baktım; beyaz, durğundu.*" -N. Cumalı. 3. mec. Canlı olmayan, sönük, hareketsiz: "*Harp hemen tesirini gösterdi. Piyasa durğun.*" -Ö. Seyfettin. "*Eylül sonunun bu kapanık ve serin gününde bahçenin bütün ağaçları durğun ve karanlık.*" -A. Haşim.* *durğun şişkinlik*

TS'de yer alan *Neşesiz, keyifsiz, sessiz, canlı olmayan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Duru sıf. 1 - Sıvı hâlinde olan, su gibi akıcı.// Gereğinden fazla sulu, suyu çok olan, sulu. 2 - Saf, temiz, şeffaf, berrak//mec. Berrak, saf, temiz.//Açık (hava, gök yüzü). 3 - mec..

Temiz, saf, zarar ve masraf çıktıktan sonra kalan 4 - **Durusundan** şeklinde: kon. En iyisinden, en iyi tarafından, en temizinden. **Duru yerinden** En iyi yerinden, en temizinden, en iyisinden. **Duruya çıkar(t)mağ** Sağlama çıkartmak, temize çıkarmak, kendisi için ileri sürülen iddiaları çürütmek, temize çıkmak. **Kéfi duru olmağ** Neşelenmek, kederi dağılmak, durumu iyileşmek, düşüncesi dağılmak, gönlü şenlenmek. || [TS.duru] s. 1. Bulanıklığı olmayan, temiz, berrak: Duru su. 2. (ten) Pürüzsüz: "Bu, duru beyaz tenli ve kıpkızıl dudaklı bir körpe Rus kızıydı." -Y. K. Karaosmanoğlu. "Duru beyaz yanaklarda ürkek bir pembelik kaçacak yer aradı." -T. Buğra. 3. mec. (dil, üslûp için) Arınmış, karışık olmayan.

ATS'de 1. anlam olarak verilen *Sıvı hâlinde olan, su gibi akıcı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Duvağlı sıf. Yüzünde duvak olan, yüzü duvaklı. || [TS.duvaklı] s.1. Başı ve yüzü duvakla örtülü. 2. *hlk.* Doğduğunda, başında zar olan (bebek), perdeli.

TS'de verilen *Doğduğunda, başında zar olan (bebek), perdeli* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Duzsuz sıf. 1 - Tuzu olmayan, tuz katılmamış veya az katılmış. 2 - mec.. kon. Bayağı, hoşla gitmeyen, sevimsiz.//Cazibesiz, anlamsız. || [TS.tuzsuz] s.1. Tuzu olmayan veya tuzu az olan. 2. *mec.* Tatsız şakalar yapan (kimse).

TS'de "insan" için kullanılan *Tatsız şakalar yapan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Dümdüz sıf. Tamamen düz, hiçbir eğriliği olmayan.//zar. Hiçbir eğrisi olmayan.//Dik, diklemesine. || [TS.dümdüz] s.1. Çok düz: "Mühendislerin keşfine göre, taş ocağı olarak işletilirse yirmi senede dümdüz olabilirmiş."- Y. K. Beyatlı. 2. *mec.* Kendi hâlinde, uysal (kimse), basit: "Yirmi iki senelik dümdüz bir hayat."- A. Gündüz. 3. Bilgisi, görgüsü çok dar bir sınır içinde kalan (kimse).

TS'de verilen *Kendi hâlinde, uysal (kimse), basit* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Düpedüz, Düppedüz sıf. Tam, düz, herhangi bir eğriliği olmayan. || [TS.düpedüz] zf.1. Çok düz ve doğru bir biçimde, dümdüz olarak. 2. *mec.* Başka bir amaç gütmeyen, açıktan açığa, açıkçası, gerçekten: "Artık seçmeye bile sabrım kalmadı, düpedüz bir adama yanaşıp sorduğum olmuştur."- S. F. Abasıyanık. "Daha başkaları vardı ki, bunlar düpedüz korkuyorlardı."- T. Buğra. 3. s. Yalın, basit, süssüz, sade: "Bir lâkırdıyı düpedüz söylemek dururken, daha çok beğenilsin diye dolambaçlı yollardan söylediniz mi, çok kere manasız manasız şeyler meydana çıkıyor."- O. V. Kanık.

TS'de verilen Başka bir amaç gütmekten, açıktan açığa, açıkçası, gerçekten anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Düşük sıf. 1 - Zamanından önce doğmuş, yarım.//is. Zamanından önce doğan çocuk. 2 - Aşağıya sarkmış, düşmüş. 3 -mec.. Alçak, rezil, kusurlu, biçimsiz. || [TS.düşük] s. ve is.- 1. Aşağı doğru düşmüş, aşağı sarkmış: *Düşük mide. Düşük omuz. 2. Az: Düşük faiz. Düşük fiyat. 3. Değeri azalmış: Düşük para. 4. İktidardan düşmüş veya düşürülmüş. 5. Belli dil kurallarına uymayan: Düşük cümle. 6. mec. Eski değer ve onurunu yitirmiş olan: "Dolmuşu bindiğine göre orta hâili, belki de daha düşük olacak."* -R. H. Karay. 7. is. Yaşayabilecek duruma gelmeden doğan yavru, ceninisakıt, sakıt, sıkıt (II). **düşük** yapmak çocuk düşürmek.

TS'de yer alan *İktidardan düşmüş veya düşürülmüş* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Düşüncesiz sıf. 1 - Düşüncesi, şuuru olmayan; şuursuz, idraksiz, anlayışı kıt. 2-Akılsız, akla uygun olmayan, akla zıt olan. || [TS.düşüncesiz] s.1. Düşüncesi olmayan. 2. *mec. Tasasız, kaygısız. 3. Düşünmeden davranan, anlayışsız.*

TS'de yer alan . *Tasasız, kaygısız* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Düymeli sıf. 1 - Düğmesi olan, düğme ile kavuşturulan, iliklenen.2-Tomurcuklanmış, tomurcuk oluşmuş. 3- Ucu düğme şeklinde olan (çivi vs). || [TS.düğmeli] s.1. Düğmesi olan: *"Yukarıya kadar düğmeli bir botu vardı."* - H. F. Ozansoy. 2. Düğme ile tutturulan.

ATS'de "çivi" için kullanılan *Ucu düğme şeklinde olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Düyünlü sıf. 1 - Düğümü veya düğümleri olan. 2 - Bir kumaşın veya bezin vs'nin içine konarak düğümlemiş. 3 - *mec.. Karışık, zor, çetrefilli, içinden çıkılmaz hâlde. 4-mec.. Dertli, kalbi dağlı.* || [TS.düğümlü] s.1. Düğümlemiş olan. 2. Budaklı: *"Yüksek çınarların yamru yumru düğümlü dalları henüz yapraklarla örtülmemişti."* - Ö. Seyfettin. 3. *mec. Sorunlu, karışık.*

ATS'De yer alan *Dertli, kalbi dağlı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Düz 1-sıf. İnişi, yokuşu, çukuru, tepesi olmayan. 2- is. Doğru ve düz yer, inişi, yokuşu olmayan ysr. 3 - sıf. Eğrisi, dönemeci olmayan, düz bir yönde giden, uzanan, duran. 4 - zar. Dik, eğilmeden, dosdoğru. 5 - zar. Hiçbir tarafa dönmeden; doğrudan doğruya.//mec. Sessizce, rahat, sakin. 6 - zar. Doğruca, sağa sola sapmadan, dümdüz. 7 - ed. Kendinden sonra gelen kelimeye dakiklik anlamını verir, tam anlamında. 8 - sıf. Dürüst, namuslu, vicdanlı, hilesi hurdası olmayan. 9 - zar. Düzgün, doğru.//sıf. Temiz, vicdanlı, sadakatli. **Düz olmağ** Doğru olmak, samimi olmak, sadakatli olmak. **Düz bağırsağ** anat. Bağırsak kanalının son bölümü, bitiş kısmı. **Düz bucağ** Dik açı. **Düz gelmek** Uygun olmak, münasip olmak. **Düz gelmemek** Münasip

olmamak, anlaşılamamak, geçinememek, aralarında uygunluk olmamak. **Düz gétmemek, düz getirmemek** (iş vs.) Başarısızlığa uğramak, şansı yaver gitmemek, başarılı olamamak. **Düz mütenasib mat.** İki matematik oranının eşitliği. **Düz olmağ** Münasip olmak, uygun olmak, muvafık olmak. **Düzde (düzlerde) ğalmağ** Kimsesiz, arkadaşsız, yardımsız kalmak, sırdaş bulamamak **Düzü eyri görmek** bir şeyi kasti olarak yanlış izah etmek, iyi olan bir şeyi kötülemek. **Düzün ortasındağ** Kimsesiz, arkadaşsız, yardımsız kalmak, sırdaş bulamamak. || [TS.düz(I)] s. 1. Yatay durumda olan, eğik ve dik olmayan: *Düz tahta*. 2. Kıvrımlı olmayan, doğru: *Düz çizgi*. 3. Yüzeyinde girinti çıkıntı olmayan, müstevî. 4. Kısa ökçeli, ökçesiz (ayakkabı). 5. Yayvan, alnı derin olmayan: *Düz kayak*. *Düz tabak*. 6. Kıvrıcık veya dalgalı olmayan (saç). 7. Yalın, sade, süssüz: *Düz bir anlatım*. 8. Çizgisiz, desensiz ve tek renkli: *Düz bir kumaş*. 9. is. Engebesiz olan yer, düzlük, ova: "*Kardaş gitmem Diyarbakır düzüne / Kızlar peri olsa bakmam yüzüne.*" -Halk türküsü, **düz duvara tırmanmak** çok yaramaz çocuklar için kullanılır **düze inmek** eşkıyalıktan vazgeçmek: "*Düğün evinin avlusuna girerken yeni düze inmiş efeler gibi nara attı.*" -Ö. Seyfettin.**düzayak, düz baskı, düz kanatlılar, düztaban, düz tümleç, düz ünlü, düzyazı*

ATS'de bulunan *Dürüst, namuslu, vicdanlı, hilesi hurdası olmayan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

7. E MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 165

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 170

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 197

Toplam madde başı sayısı : 532

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 50

7.1. E Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :

Ebreş sıf. 1 - Benli, benekli. 2 - Elde beslenmiş. || [TS.abraş] is.1. Alaca benekli. 2. (bitki yapraklarında) Klorofil azlığından dolayı açık renkte lekeleri olan. 3. *hık*. Çilli, çopur yüzlü, açık renk gözlü, çapar. Deseni ve atkısı bozuk halı. 4. Çarpık, eğri, düzgün olmayan. 5. Ters, kaba, görgüsüz.

Sözcüğün TS'de çok anlamlı olduğu görülmektedir. TS'de yer alan *Ters, kaba, görgüsüz* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ecemi sıf. ar. esk. 1 - Arap olmayan halklardan birine mensup adam. 2 - İranlı, Fars. 3 - mec. Yabancı. || [TS.acemi] s.1. Bir işin yabancısı olan, eli işe alışmamış, bir işi beceremeyen: "*Acemi nalbant gâvür eşeğinde öğrenir.*"- Atasözü. 2. İşinde, mesleğinde ilerlememiş: "*Polis tramvaya yol vermeli, kozunu acemi şoförle paylaşmalı idi.*"- H. Taner. 3. Bir yerin, bir şeyin yabancısı: "*Anlaşılan sen İstanbul'un acemisi olmalısın.*"- O. C. Kaygılı. 4. *tar*. Saraya yeni alınmış cariyelere verilen ad.**acemi ağası, acemi çaylak, acemi er, acemi ocağı, acemi oğlanı*

ATS'de bulunan *Arap olmayan halklardan birine mensup adam* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Edalı sıf. 1 - Edası olan.//Sadelikten, normal tavırdan mahrum.//Kibirli, büyüklük taslayan. 2 - İşveli, nazlı, hoş davranışlı, tavırlı. || [TS.edalı] s.1. Herhangi bir biçim ve görünüşlü olan. 2. Tavırları hoş olan; nazlı, işveli.

ATS'de yer alan *Kibirli, büyüklük taslayan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Edibane sıf. ar. ve far. klas. Yazar gibi.// Edebi dilde, edebi tarzda, edebi üslupta. || [TS.edibane] s.ve *zf.esk*. 1. Terbiyeli, nazik. 2. Edebiyatçıya yakışır biçimde.

TS'de verilen *Terbiyeli, nazik* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Eflatuni sıf. Sadece manevi karakter taşıyan, şehvet dışı.//Pratik gaye taşımayan, soyut. || [TS.eflatunî] s.1. Eflâton renginde olan. 2. Plâtonik: "*Kadını gayet ihtiyar bir adama nikâh ederler ve bu mecburî izdivaç tabiatıyla gayet eflâtunî kalır.*"- Ö. Seyfettin.

ATS'de bulunan *Sadece manevi karakter taşıyan, şehvet dışı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Efyunlu sıf. İçinde afyon, uyuşturucu olan. || [TS.afyonlu] s.1. İçinde afyon bulunan.2. Afyon yutmuş. 3. *mec.* Dalgın, uyuşmuş, uyuşuk (kimse).

TS'de verilen *Dalgın, uyuşmuş, uyuşuk (kimse)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ehateli sıf. Geniş, kapsamlı, muhtevalı. || [TS.ihatalı] s.1. Alanı geniş. 2.*mec.* Kavrayışlı, anlayışlı.

TS'de verilen *Kavrayışlı, anlayışlı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ehli sıf. ar. 1 - Ehlileştirilmiş; ehlileşmiş, evcil. 2 - Görüp geçirmiş, iyi kötü günler geçirmiş, anlayan. || [TS.ehlî] s.Evcil,

ATS'de yer alan *Görüp geçirmiş, iyi kötü günler geçirmiş, anlayan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ekiz 1 - sıf. Anadan çift doğan. 2 - is. İkiz doğan çocukların her biri //meç. zar. Beraber, birlikte, aynı zamanda. || [TS.ikiz] s.1. Bir doğumda dünyaya gelen iki (kardeş). 2. *bot.* Aynı çiçekte oluşmuş birbirine yapışık iki meyve. 3. Birbirine tamamen benzeyen, eş."*Rıza boş arsaları, ikiz pembe villâları, havuzlu bahçeyi geçti.*"- H. Taner. **İkiz doğurmak** Herhangi bir işte çok sıkıntı çekmek **ikiz anlam, ikizkenar, ikiz ünlü, ikiz ünsüz*

TS'de 3. anlam olarak yer alan *Birbirine tamamen benzeyen, eş* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Éksséntrik¹ sıf. fr. tiyat. 1 - Şiddetli ses, zıt görüşler, normal olmayan ve çok komik usuller arasında olan. 2 - Çok garip, normal olmayan. || [TS.eksantrik] s.1. Dış merkezli, merkez dışı (olan). 2. *mec.* Ayrık: "*Romantik olmaktan ziyade eksantrik hâlleri beni harap etmeye başladı.*"-A. Gündüz.

TS'de yer alan *Dış merkezli, merkez dışı (olan)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Elachı sıf. İlacı, çaresi olan, iyileşebilen iyileştirilebilen, tedavisi mümkün olan. || [TS.ilâçlı] s.1. İçinde ilâç bulunan. 2. İlâçlanmış.

Tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de "çare" kavramıyla ilgili olan sözcük TS'de farklı bir anlamdadır. TS'de yer alan "ilaçlı" ve *ilaçlanmış* anlamları ATS'de yer almamaktadır.

Elacsız 1 - sıf. İlaçsız, çaresiz, tedavisi mümkün olmayan. 2 - zar. Çaresiz, imkansız. || [TS.ilaçsız] s.1. İlâcı olmayan. 2. İlâçlanmamış.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de yer alan *İlaçsız, çaresiz, tedavisi mümkün olmayan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Elağedar sıf. ar. ve far. 1 - Alakası, ilgisi, ilişkisi olan; bağlı//Aidiyeti olan. 2 -Hissesi, payı olan.....eleğedar olarağ ....neticesinde,.....göre.....dolayısıyla, ...bağlı olarak, ...uygun olarak. || [TS.alâkadar] s. İlgili, ilgili bulunulan. **alâkadar** etmek İlgilendirmek, **alâkadar** olmak İlgilenmek.

ATS'de yer alan *Hissesi, payı olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Éléktrikli sıf. fiz. Elektrik enerjisi yüklü olan. || [TS.elektrikli] s. 1. Elektriği olan, elektrik enerjisiyle yüklü olan, elektrikle işleyen: "*Bir sinemanın elektrikli ilânu yanıp söniyordu.*"- C. Uçuk. 2. mec. Sinirli ve gergin bir duruma gelmiş olan. **elektrikli basaç, elektrikli daktilo, eletrikli ısıtıcı, elektrikli sandalye,elektrikli tren*

TS'de yer verilen *Sinirli ve gergin bir duruma gelmiş olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Eli ağır sıf. 1 - Güçlü, kuvvetli. 2 - mec. Bir işe uğursuzluk getiren. || [TS.eli ağır] s.1. Yavaş iş gören 2. Vurunca çok acıtan (kimse).

ATS'de verilen *Bir işe uğursuzluk getiren* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Eliboş 1 - sıf. Yoksul, hiçbir şeyi olmayan; fakir//Elinde hiçbir şey olmayan. 2-zar. Elinde hiçbir şey olmadığı hâlde, kendisiyle hiçbir şey götürmeden.//mec. silahsız.//Hiçbir av ele geçiremeden. 3-zar. jşsiz, boş gezen. **Eli boş** gezmek İşsiz güçsüz dolaşmak. || [TS.eli boş] s. İşi olmayan, boş gezen

Sözcüğün ATS'de çok anlamlı olduğu görülmektedir. ATS'de yer alan *Yoksul, hiçbir şeyi olmayan; fakir ve silahsız* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Eli uzun sıf. kon. 1 - Başkalarının malına göz diken, onları eline geçirmeğe çalışan; Hırsızlığa meyli olan, hırsız. 2 -Başkalarını inciten, rahatsız eden. 3 -Sofrada her tabakta olan yemeğe el uzatıp nezaketsizlik gösteren. || [TS.eli uzun] s. Fırsat buldukça öte beri aşırın, hırsız.

ATS'de yer alan *Başkalarını inciten, rahatsız eden* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ellame is. ve sıf. ar. 1 - Çok bilen, her ilimden haberdar olan. 2 - mec. Sahte alim. 3 - mec. Hilekar, sahtekar. || [TS.allâme] s. Derin ve çok bilgisi olan, çok bilgili: "*Tarihî zihniyet taşımak için tarihçi olmak şart değildir. İlmî düşünebilmek için allâme olmak şart olmadığı gibi.*"- S. Eyuboğlu. **allâme** kesilmek Her şeyi bilir görünmek.

ATS'de bulunan *Hilekar, sahtekar* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

ÉlİptİK sıf. 1 - Elİps gibi, elİpse benzeyen, elİps şeklinde. 2 - dil. Cümlede kolay anlaşİlan kelİmenin kullanılmasına dayanan. || [TS.elİptİK] s. Elİps ile ilgili, elİps biçiminde olan.

ATS'de yer verilen *Cümlede kolay anlaşİlan kelİmenin kullanılmasına dayanan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Elverİşli sıf. 1 - Yararlı, uygun, münasip. 2-Hayırlı, faydalı, geliri iyi olan. || [TS.elverİşli] s. Uygun, işe yarayan, müsait: "*Halim'e içinde bulunduğu zor ve ezici durumdan kurtulmak için, bundan daha elverişli bir fırsat çıkmazdı.*"- A. İlhan.

ATS'de yer alan *Hayırlı, faydalı, geliri iyi olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Emekdar sıf. 1 - Büyük hizmetleri olan, hizmet eden. 2-res. İlim, sanat, edebiyat, spor vs. sahasında kendini gösterenlere devlet tarafından verilen fahri unvan. || [TS.emektar] s.1. Bir görevde uzun süre kalıp o işe emeği geçmiş olan (kimse): "*Raşit çocuk, emektar hizmetçimiz ve süt annemin oğluydu.*"- R. N. Güntekin. 2. *mec.* Çok kullanılmış, eski: "*Emektar makinenin tozlarını silip masaya yerleşmeye karar verdim.*"- Ç. Altan.

TS'de verilen *Çok kullanılmış, eski* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Emin sıf. ar. 1 - Korkusuz, itimat edilen, rahat, sakin. 2-Tamamen rahat, inanan, güvenen (birine). **Emin étmek** İnanırmak, rahatlatmak. **Emin olmağ**Tamamen inanmak, inanıp rahat etmek, emin olmak 3.: İnanılacak, inanılabilen doğru itimat edilen. || [TS.emin] s. 1. İnanılır, güvenilir: "*Gizli kitapları ve notları yok etmemiş, yahut daha emin bir yere kaldırmamıştım.*"- R. N. Güntekin. 2. Sakıncasız, emniyetli, tehlikesiz: "*Dağlar hiçbir zaman emin değildir.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 3. Şüphesi olmayan: "*İyi işler göreceğine, pek yakın bir zamanda varlık göstereceğine eminim.*"- R. N. Güntekin. "*Pek büyük bir serveti olduğundan emin idiler.*"- H. Z. Uşaklıgil. 4. *tar.* Osmanlı imparatorluğunda bazı devlet görevlerindeki sorumlu kişilere verilen ad. **emin olmak** İnanmak, güvenmek: "*Emin olun ki, evli kadınların yüzde sekseni sizinle dert ortağıdır.*"- P. Safa. "*Onları kimsenin görmediğine emin olunca pervasız konuşmaya başladılar.*"- M. Yesari.

TS'de 1. anlamda verilen *İnanılır, güvenilir* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Éndirimli sıf. İnişli, inişli olan yer. || [TS.indirimli] s.Fiyatında değer düşürümü yapılmış, tenzilâtlı, iskontolu

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de yer verilen *İnişli, inişli olan yer* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Engelli sıf. Zorluğu, çetinliği, hatası olan. || [TS.engelli] s.1. Engeli olan, mânialı. 2. Sakat. *engelli koşu

Éniş - yoxuşlu sıf. 1 - İniş ve yokuşu olan. 2-mec. İstıraplı, eziyetli; meşakkatlerle, ıstıraplarla dolu. || [TS.inişli yokuşlu] s.İnişli çıkışlı

ATS'de yer alan *İstıraplı, eziyetli; meşakkatlerle, ıstıraplarla dolu* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Entiğ sıf. ar. Değerli, kıymetli, nadir bulunan, çok güzel, görülmemiş, herkesin dikkatini celbeden. || [TS.antik] s. İlk Çağdaki uygarlıklarla, özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıkları ile ilgili olan, antika.*antik çağ

ATS'de yer alan *Değerli, kıymetli, nadir bulunan, çok güzel, görülmemiş, herkesin dikkatini celbeden* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Entiğe sıf. 1 - bak Entiğ.//Çok güzel, göz okşayan, alımlı. 2 - Garip, acayip. || [TS.antika] is.1. Eski çağlardan kalma eser veya tarihî değeri olan eski eşya: "*Sofadaki antika yerli saat, ihtiyar göğsü hırlaya hırlaya ağır ölçülü vuruşlarla gece yarısını çaldı.*"- H. R. Gürpınar. 2. s. Mec. Genele, olağana, geleneğe aykırı, acayip, tuhaf: "*Hâsılı antika bir herif.*"- Ö. Seyfettin. 3. Mendil, örtü, yatak çarşafı gibi bezlerin kenarlarına paralel ipliklerden bir bölümü çekilip dikey olanların ikisi, üçü bir arada tire ile sarılarak yapılan diş diş süs, sıçan dişi, ajur. 4. s. Antik. Antikasını bilmek En iyisini bilmek.

ATS'de verilen *Çok güzel, göz okşayan, alımlı* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Épiléptik sıf. yun. Sara hastası. || [TS.epileptik] s.Sara hastalığı ile ilgili.

Sözcük ATS'de *sara hastası* anlamıyla "kişi" için kullanılırken TS'de hastalıkla ilgili anlamı vardır.

Erebce 1 - sıf. ve zar. Arapların tutum ve durumlarına uygun, bunlarla ilgili; Arap dilinde. 2- is. Arap dili. || [TS.Arapça] is.1. Samî dilleri ailesine giren ve Arap ülkelerinde kullanılan dil. 2. s. Bu dile özgü olan: *Arapça kitap*

ATS'de yer alan *Arapların tutum ve durumlarına uygun, bunlarla ilgili* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Erebi sıf. ar. Arapça, Arap dilinde. || [TS.Arabî] is.ve s.1.Araplarla ilgili, Araplara özgü olan. 2. is. Arapça

TS'de verilen *Araplarla ilgili, Araplara özgü olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ergin sıf. Eriyip sıvı hâline gelmiş, eritilmiş. || [TS.ergin] s.1. Olmuş, yetişmiş, kemale ermiş: *Ergin yemiş. Ergin ekin.*2. Haklarını kendi kullanmak için yasanın gösterdiği yaşa gelmiş olan (kimse), reşit: "*oğlumun bilgin, ergin, akıllı, uslu olmasını istiyordu.*"-N. Araz.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. TS'de 1. anlamda verilen *Olmuş, yetişmiş, kemale ermiş* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Erkek sıf. 1 - İnsan ve hayvanın İki cinsinden dölleyici özelliği olanı, doğurtmak nitelik ve gücü olanı.//is. Erkek koyun, koç. 2-Erkek anlamında (insan). 3 - mec. Erkek gibi sağlam, dayanıklı, güçlü. 4-mec. Kaba, nezaketsiz anlamında. **Erkek Tükezban** Erkek tabiatlı, erkek gibi davranan kadın, erkek Fatma. || [TS.erkek] is.1. İnsan, hayvan ve bitkilerin dişiye dölleyecek cinsten olanı. 2. *biy.* Sperma oluşturan organizma. 3. Yetişkin adam, kadın karşısı: "*Erkekler gelince buraya, karılar işte böyle kaçar.*"- O. C. Kaygılı. 4. Koca. 5. *s. mec.* Sözüne güvenilir, mert. 6. *s.* Girintili ve çıkıntılı olmak üzere bir çift oluşturan nesnelere çıkıntılı olanı. 7. Sert, kolay bükülmez. **erkek Fatma** Erkek gibi davranışları olan kadınlar için kullanılır. **erkek gibi** Erkeğe yakışır biçimde, erkeğe benzer. **erkek olmak** 1. Kadıncı cinsiyet değiştirmek. 2. Erkeğe yakışır davranışlarda bulunur duruma gelmek.**erkek anhtar, erkek bakar, erkek demir, erkek erkeğe, erkek fiş, erkek organ, erkek terzi, erkekler hamamı*

TS'de yer verilen *Sözüne güvenilir, mert* anlamı ATS'de bulunmamaktadır. Aynı şekilde ATS'de yer alan *Kaba, nezaketsiz* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Esas is. ar. 1 -Temel, özül.//mec. Bir şeyin temeli, temelini teşkil eden şey; kök.//Asıl, hakikat. 2 - **sıf.** Temel. 3 - Bir hareketin davranışın doğruluğunu, gerçekliğini izah eden, bir temele dayayan, doğruluğunu isbat eden sebep, delil, isbat. 4 - **Esaslar** şeklinde: Prensipler (bir fikirde). 5 - **gram.** Sözü'nün, kelimenin kökü. 6-**kim.** Asitlerle birleşince oksit meydana getiren tuz. 7 -**mat.** Geometrik bir cismin yüksekliğine dik olan tarafı. **Esas é'tibarile** Esasen; başlıca, esas itibarıyla. **Esas ğanun** Anayasa. **Esas kapital** ikt. Sermayenin üretim vasıtalarına harcanan kısmı. **Esası ğoyulmağ** a-Tesis edilmek, temeli atılmak, b - Başlanmak. **Esas götürmek (almağ, tutmağ)** Bir temel gibi, esas gibi kabul etmek, almak. **Esasına ğeder** Tamamen, büsbütün, temelden.....**esasında durmağ, ... esasını teşkil étmek** Bir şeyin kaynağı, onun meydana gelmesinin asıl sebebi olmak. **Esasını ğoymağ** a-Temelini atmak, b - Kurmak, tesis etmek. || [TS.esas] is.1. Bir şeyin özünü oluşturan ana öge, temel. 2. (bir iş veya sözde) Doğru biçim. 3. *s.* Ana, temel olarak alınan, başlıca, asal, esasî. **esasa bağlamak** Belirli bir kurala dayandırmak. **esası olmamak** Gerçek olmamak, yalan olmak. **esas vaziyete geçmek** Hazır ol durumunu almak: "*Kaldırımın önünde esas vaziyete geçip, kasketini çıkardı.*"- O. Kemal.**esas duruş, esas vaziyet*

ATS'de 3. anlamda verilen *delil, isbat* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Esebi sıf. ar. 1 - Sinirleri son derece hassas olduğu için ufacık şeylere kızan, hemen etkilenen adam.//Sinir hastası. 2-İçten heyecan ve ıstırap ifade eden, sinirlilik ifade eden. 3-Sinirlendirici, sinirlenmeye, heyecanlanmaya sebep olan; rahatsızlık ve ıstırapla dolu. || [TS.asabî] s.1. Sinirli: "*Bu sebepsiz ağrular gibi onun herşeyi asabî mizacının belirtisi idi.*"- T. Buğra. 2. Sinirle ilgili, sinirsel.

ATS'de bulunan *Sinirlendirici, sinirlenmeye, heyecanlanmaya sebep olan; rahatsızlık ve istrapla dolu* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Esil sıf. ar. 1 - Soylu, asaletli, asil. 2 - Esas, temel, asıl. || [TS.asil] s.1. Soylu: "*Hepsi de iyi yüzlü asil tavırlı aile çocuklarıydı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Yüksek duygu ile yapılan. *asilzade

TS'de yer alan *Yüksek duygu ile yapılan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Esilsiz sıf. 1- Aslı, esası, temeli olmayan, gerçek olmayan; sahte, uydurma//Hiçbir şey e dayandırılmayan. 2- Soysuz, aslı necabeti olmayan. || [TS.asılsız] s. Doğru olmayan, temelsiz, köksüz, dayanaksız (haber).

ATS'de verilen *Soysuz, aslı necabeti olmayan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Esl is, ar. 1 - Esas, temel, dayanak.//Kök, mahiyet. 2 - Kaynak, çıkış noktası başlangıç.//mec. Hakikat, doğruluk, gerçeklik. 3 - Bir eserin kopyası çıkarılmamış veya tercüme edilmemiş ilk şekli, hâli, orjinal şekli.// sıf. Orjinal. 4- sıf. Hakiki, doğru, gerçek. Esline baxsan (baxdığda, ğalanda) Aslında, aslına bakılırsa, ger çekte, gerçeği söylemek gerekirse, hakikatte ise anlamında//Başlıca. asıl, en önemli.//Hakikaten, gerçekten. 5-Nesil, soy sop, menşe. 6- sıf. En eski, ilk, ilk önceki. 7-sıf. Temiz, saf, hiçbir karışığı olmayan, has. 8- Tam, tamamen, aynı, 9 - Eslinde şeklinde ; a - Esasında, temelinde, b-Başlangıçta en önce. c-Hakikatte, aslına bakılırsa. || [TS.asıl] s. 1. Bir şeyin kendisi, örnek, kopya karşıtı. 2. Kök, köken, kaynak. 3. Gerçeklik, esas, hakikat. 4. Soy, nesep: "*İnsan dedi, aslımı unutmamalıdır.*"- S. F. Abasıyanık. 5.Gerçek: "*Genç kızın bıraktığı mektup asıl sebebi meydana çıkarmıştı.*"- R. N. Güntekin. 6. Bir şeyin temelini oluşturan, ana. 7. Aranılan nitelikleri en çok kendinde toplamış olan. 8. s. ve. zf. (a'sıl) Başlıca, başta gelen, gerçek olarak. 9. Bir görevde sürekli bulunan, yedek karşıtı. (bir işin) aslı astarı İç yüzü, gerçek şekli. aslı astarı (veya aslı faslı) olmamak Yalan, asılsız olmak. aslı çıkmak Gerçek olduğu anlaşılacak, gerçek olduğu ortaya çıkmak. aslı faslı yok Yalan, uydurma. *asil nüsha, asıl sayılar, asıl vurgu

ATS'de 7. anlam olarak yer alan *Temiz, saf, hiçbir karışığı olmayan, has* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Esriksıf.1 - Şişmanlayıpbüyümüş.2-Kızgın, öfkeli, azgın. || [TS.esrik] s. Esrimiş, sarhoş, mest, sermest.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. ATS'de yer alan *Şişmanlayıpbüyümüş ve Kızgın, öfkeli, azgın* anlamları TS'de yer almamaktadır.

Éstétik sıf. yun. Güzelliğe, estetiğe has olan, onunla ilgili olan. || [TS.estetik] s. 1. Sanatsal yaratının genel yasalanyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duygu, bediiyat: "*Boğaziçi'nin, Sarayburnu yarımadasını, tarihî üslup ve estetiklerini korumak için çok*

iyi hazırlanmış projeler var." -H. Taner. 2. s. Güzellik duygusu ile ilgili olan veya güzellik duygusuna uygun olan: *Estetik duygu. Estetik bir yapı.* 3. is. *fel.* Güzelliği ve güzelliğin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerini konu olarak ele alan felsefe kolu, güzel duygu: *Mantık, gerçeğe ermek için akla nasıl kılavuzluk ediyorsa, estetik de güzeli bulmak için duyguya öyle yol gösterir.* 4. s. *tıp* Kusurlu bir organı düzeltmek veya güzelleştirmek amacıyla uygulanan (yöntemler): *Estetik cerrahî.*

TS'de tıpta kullanılan *Kusurlu bir organı düzeltmek veya güzelleştirmek amacıyla uygulanan (yöntemler)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

É'tibarlı s. 1 - Değer verilmeğe layık olan, nüfuzu olan, sadakatli, vefalı, inanılabilecek olan.//Şüphe doğurmadan, hakiki, dürüst doğru. 2 - Hürmeti, saygısı olan, nüfuzlu, isim yapmış. 3 - Kanuni olarak gücü, tesiri olan. 4- Sağlam, dayanıklı. || [TS.itibarlı] s. 1. İtibarı, değeri olan, saygın. 2. Kredisi olan. 3. Gözde olan, önemli sayılan: "*Köşedeki itibarlı masalardan birine karşılıklı oturduk.*"- Ç. Altan.

ATS'de verilen *Sağlam, dayanıklı* anlamı TS'de yer almamaktadır.

É'tibarsız s. 1 - Sadakati olmayan, itimad edilmeyen. **É'tibarsız çıxmağ** Verdiği sözü, vaadi tutmamak, vefasızlık göstermek. 2 - İtimada, güvenilmeğe, inanılmaya layık olmayan. 3-Sözü geçmeyen. İtibarı, nüfuzu olmayan, şeref ve haysiyeti olmayan. 4 - Kanuni olarak değerini, gücünü kaybetmiş. 5 - Sağlam olmayan, tahammülsüz. || [TS.itibarsız] s. İtibarı, değeri olmayan.

ATS'de verilen *Sağlam olmayan, tahammülsüz* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Etlî s. 1 - Şişman, dolgun.//İyi, bol etli olan. 2-Üzeri, etrafı etle kaplanmış, dolgun. 3 - Etle hazırlanmış, içinde et olan. 4 -mec. kon. Zengin, varlıklı || [TS.etli] s.1. İçinde et bulunan. 2. Eti çok olan. 3. Dolgun, kalın:"...*aşağıya sarkan kalın, etli, ıslak dudakları vardı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 4. (meyveler için) Yenecek kısmı çok olan. **etliye sütlüye karışmamak** Toplum içindeki çeşitli hareketlerden uzak durmak, hiçbir şeyle ilgilenmemek: "*Etlüye sütlüye karışmamak ve hiçbir ideal için hiçbir mücadeleye katılmamak onun mizacıdır.*"- P. Safa

ATS'de yer alan *Zengin, varlıklı* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Évcil s. 1 Evcil, eve, insana alışmış, ehli. || [TS.evcil] s.1. Eve ve insana alışmış, kendisinden yararlanabilen (hayvan), ehli, yabanî karşıtı: "*Ham ağaçları evcile çeviririm, aşu yapmayı bilirim, budamayı bilirim.*"- N. Araz. 2. Yerli ,yerel. *evcil hayvan

TS'de yer alan *Yerli ,yerel* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Évli s. 1 Evli, eşi olan (kocası olan). || [TS.evli] s.1. Evlenmiş bulunan (kadın veya erkek): "*İlk tanıştığı adamlara derhâl evli olup olmadıklarını sorar.*"- R. H. Karay. 2. Herhangi

bir sayıda ev bulunan (yer). 3. Evi olan. **evli evine, köylü köyüne** Artık dağılım, herkes evine, işine gitsin.*evli barklı

TS'de yer alan . *Herhangi bir sayıda ev bulunan (yer)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Évsiz sıf. 1 - Evi olmayan.//is. Evsiz adam. 2 - Ailesi olmayan. || [TS.evsiz] s. Evi olmayan: "*Zavallı evsizler ne zaman başlarının üstünde bir dama kavuşacaklar, diye her ağzından bir nakarat...*"- H. E. Adivar.*evsiz barksız

ATS'de verilen *Ailesi olmayan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Éyi sıf. esk. İyi, güzel.//zar. İyi, güzel bir şekilde. || [TS.iyi] s.1. İstenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan, kötü karşıtı: "*İyi insan sözünün üstüne gelir.*"- Atasözü. "*Bir aralık iyi fal bildiğimi haremde duyurdum.*"- F. R. Atay. 2. Bol, yararlı, kazançlı. 3. Uğurlu, hayırlı, iyilik getiren. 4. Esen, sağlıklı. 5. Yerinde, uygun. 6. Yeterli, yetecek miktarda olan: "*Annemin simasını şimdi iyi hatırlayamıyorum.*"- Y. K. Beyatlı. 7. zf. İstenilen, beğenilen, yerinde, yararlı, uygun bir biçimde: "*Bunun çocukları iyi çıktıkları için, ölünceye kadar babalarına bakmışlar.*"- M. Ş. Esendal. **iyi etmek** 1. İyileştirmek, hastalıktan kurtarmak. 2. Uygun, yerinde bir davranışta bulunmak: "*Saçma sapan şeylerle kafamı şişirmesen iyi edersin.*"- R. H. Karay. 3. *argo* Soymak, parasını, malını almak. **iyi gelmek** 1. Yaramak. 2. (giyecek için) üstüne olmak, uygun olmak. 3. Uğurlu gelmek. **iyi gitmek** 1. (bir iş) yolunda olmak. 2. Yakışmak. **iyi gözle bakmamak** Hakkında iyi düşünmemek. **iyi hoş (ama)** Bir görüşe karşıt bir düşünceyi söylerken kullanılır. **iyi iş (doğrusu)** Beğenilmeyen bir olay, bir durum karşısında şaşkınlığı anlatır. **iyi ki** Güzel bir rastlantı olarak, ne mutlu: "*İyi ki, o günkü acı ile ölmemişiz.*"- F. R. Atay. **iyi olmak** 1. Hastalıktan kurtulmak, iyileşmek. 2. Yerinde olmak. 3. Uygun gelmek. **iyi saatte olsunlar** Cin ve perilerden söz edilirken kullanılır: "*Yuvarlak, şen yüzlü, zaman zaman ince ve alaylı ışıldayan bir tanesi iyi saatte olsunlar ile temasta olduğu zaman şaşılacak kara gözlü, orta yaşlı bir kadın.*"- H. E. Adivar. **iyisi** En doğru olanı. **iyisi mi** Yapılacak en doğru, en uygun olan iş: "*İyisi mi, yüz vermemeli ve hatta danslara iştirak etmesine müsaade etmemeli, demiş.*"- R. N. Güntekin. **(biri için) iyi söylemek** Övmek. **iyi (veya temiz) iş altı ayda çıkar** Doğru dürüst yapılması istenen iş uzun zaman ister. **iyiye çekmek** Bir düşünce veya olayı olumlu yönüyle değerlendirmek. **iyiye iyi, kötüye kötü** demek Hatır için söz söylememek, dürüst olmak.

Sözcüğün TS'de çok anlamlı olduğu görülmektedir. TS'de 3. anlam olarak verilen *Uğurlu, hayırlı, iyilik getiren* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Eyri sıf. 1 - Doğru olmayan, doğru bir çizgi oluşturmayan //Çarpık duran, doğruluğu bozulmuş, bir tarafa eğilmiş.//zar. Eğri bir şekilde. **Eyri baxmağ** a-Gözünün yan tarafıyla bakmak, şaşı bakmak, b - meç. Kötü niyetle, kızgın veya kinti, hiddetli bir şekilde bakmak. 2 -

İşte ve sözde güvenilir olan, yalancı, sahtekar, düzenbaz. **Eyri danışmağ** Doğru konuşmamak, sa-mimi konuşmamak, hile yapmak, dalaverecilik yapmak. **Eyri gétmek** a - Dalaverecilik, sahtekarlık, hilekarlık yolunu tutmak, doğru yolda yürümek, b-Aldatmak, vefasızlık etmek. **Eyri görmek** Kötü gözle görmek, hoşlanmayacağı bir tarzda görmek. **Eyri güzgü** a - Doğru göstermeyen ayna, hatalı gösteren ayna. b -meç. Bir şeyin tahrif olunmuş yansıması./ /Doğru olmayan şey. **Eyri iş** Dalavere, hile, şeytanlık. 3 - is. mat. Eğri çizgi.// Herhangi bir sürecin gidişatını gösteren grafik tasvir. **Eyri göz** Nazarının kötü olduğuna İnanılan adamın gözü. **Eyri (gözle) baxmağ** Memnuniyetsiz, hoşnutsuz, asabi veya şüpheli gözle, nazarla bakmak. **Eyri-eyri bahmağ bak.** **Eyrfi (gözle) baxmağ.** **Eyri oturağ (oturub), düz danışağ** Birbirimize kızsak da, birbirimizi kırsa k da, hakikati olduğu gibi söyleyelim. || [TS.eğri] s.1. Doğru, düz olmayan, bir noktasında yön değiştiren, çarpık, iğri. 2. Yay gibi kavislenmiş, eğmeçli, mukavves. 3. Yatay veya düşey olmayan, bütünüyle bir yana eğilmiş bulunan, eğik, mail. 4. zf. Yanlış: "Gazetecilik bu oğlum, eğri, doğru yazılıp çıkmalı."- M. Ş. Esendal. 5. is. Bir olayın şiddetindeki azalış ve çoğalışları gösteren çizgi. 6. is. ve s. mat. Doğru olmayan (çizgi, yüzey), münhani. **eğri bakmak** kötü düşünce ile bakmak **eğri gemi doğru sefer** kullanılan araç yetersiz ama yapılan iş isteğe uygun **eğri oturup doğru konuşalım** birisine karşı tutumumuz ne olursa olsun doğruyu söylemeliyiz **eğrisi doğrusuna gelmek** olmayacak gibi görünen bir iş, bir girişim, rastlantı sonucu olumlu bitmek **eğriye eğri doğruya doğru** gerçek neyse aynen belirtilmelidir.

ATS'de 2. anlam olarak verilen *İşte ve sözde güvenilir olan, yalancı, sahtekar, düzenbaz* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ezeli sıf. ar. Zaman bakımından başlangıcı olmayan, başlangıcı bilinmeyen. || [TS.ezeli] s. 1. Başlangıcı olmayan, öncesiz: "Bu, Türk'ün ezeli meziyeti olan misilsiz bir vefakârlıktı"-F. F. Tülbentçi. 2.mec. Eski: "Ali onun ezeli rakibidir. "Bu kitap ezeli bir imkânsızlığı anlatıyor."-P.Safa.

TS'de yer alan *Eski* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ezemetli sıf. Büyük, muhteşem, gösterişli, azametli, ulu.//Debdebeli, muhteşem. || [TS.azametli] s. 1. Ulu, çok büyük 2. Gururlu. 3. Görkemli, heybetli. 4. Debdebeli. 5. Çalımlı, kurumlu: "Hatta biraz da azametli, kibirli muamelesi bana epeyce garip görünmüştü doğrusu."- Y. K. Karaosmanoğlu.

TS'de yer alan *Çalımlı, kurumlu* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Ezik sıf. 1 - Ezilmiş. 2 - Ütüsü bozulmuş, tazeliği gitmiş, ezilmiş. 3 - Çökük, batık, (is. Ezik yer. 4 - is. tıp. Vücudun herhangi bir yerinde dokuların zedelenmesi ve kan damarlarının darbe yemesi neticesinde oluşan zede yeri. **Ezik-ezik** zar. 1 - Tamamen ezilmiş hâlde. **Ezik-ezik élemek (étmek)** a-Tamamen ezmek, her tarafını ezmek, b - Kırmak, parça parça etmek. **Ezik-ezik olmağ** a - Tamamen ezilmek, b-Kırılmak, parça parça olmak. 2 - kon. Kırıtı kırıtı,

nazlana nazlana, kendini utanır gibi göstere göstere. || [TS.ezik] s. 1. Ezilmiş veya yassılmış. 2. *mec.* Olaylar ve hayat şartları karşısında güçsüz ve sıkıntılı duruma düşmüş olan, üzüntülü: "*Hiç de ezik bulmaz kızını; hep güvenmiştir ona.*"- T. Buğra. 3. *is.* Bere, çürük.

ATS'de verilen *Ütüsü bozulmuş, tazeliği gitmiş, ezilmiş* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

8. F MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 30

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 57

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 29

Toplam madde başı sayısı : 116

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve Benzer sıfat sayısı : 12

8.1. F Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :

Fağır is. ve sıf. ar. 1 - Aciz, zavallı, mazlum; sükut, sessiz. 2 - Fakir, yoksul, miskin. || [TS.fakir] is. 1. Geçimini güçlkle sağlayan, yoksul, fukara: "*Zengin, orta hâlli, fakir, herkes bu sazlı yerlere devam ve bu âlemlere iştirak ederdi.*"- A. Ş. Hisar. "*En fakir köyler taştandır ve üstü kiremittir.*"- F. R. Atay. 2. s. Zavallı: "*Hey gidi kahpe felek; gençliklerine doymadan gitti fakirler.*"- H. Taner. 3. s. (nesnelere için) Olması gerekenden az: "*Seni fakir, soluk bir dekor içinde görmek istemem.*"- M. Yesarı. 4. s. mec. esk. Alçak gönüllülük için birinci kişi zamiri görevinde kullanılırdı: "*Fakir dün ziyaretinize geldimse de bulamadım.*"- Şemseddin Sami. 5. s. Hindistan'da yokluğa eziyete kendini alıştırmış derviş.

TS'de yer alan (nesnelere için) Olması gerekenden az anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Fantastik sıf. yun. 1 - Hayali, hayale dayanan. 2 - Acaip, garip, efsanevi, cezbedici. || [TS.fantastik] s. 1. Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayalî. 2. is. ed. XVIII. yüzyıldan başlayarak Fransa'da gelişen bir edebî tür.

ATS'de yer alan *Acaip, garip, efsanevi, cezp edici* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Fexri sıf. ar. Herhangi bir hizmete, başarıya göre gurur İşareti olarak verilen unvan.// Hürmet, saygı ifadesi olarak gösterilen hürmet, saygı ifadesi olarak yapılan şey. 2 - Hürmetli, gururlu, şerefli, şeref kazandıran, gururlandıran. || [TS.fahrî] s. 1. Saygı için verilen veya övünç için kabul edilen (başkanlık, üyelik, doktora gibi unvan), onursal. 2. Gönüllü, karşılıksız: "*Bilmem hangi bir esnaf cemiyetinin fahrî kâtibi imiş.*"- A. Ş. Hisar. "... siyasi partilerde fahrî olarak bile herhangi bir görev alamazlar."- Anayasa. *fahrî konsolos

TS'de yer alan *Gönüllü, karşılıksız* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Felsefî sıf. yun. 1 - Felsefeye ait olan, felsefe ile ilgili olan. 2 - Manaca derin bir ideali, dünya görüşünü vs'yi ifade eden; hikmetli. 3 - mec. Mücerret, soyut, nazari, hikmetli. 4 - kon. Bir konuya düşünür gibi akılla yaklaşan, nüfuz etmeğe çalışan. || [TS.felsefî] s. Felsefe ile ilgili olan, felsefeye ilişkin: "*Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerden ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşittir.*"- Anayasa.

ATS'de bulunan *Mücerret, soyut, nazari, hikmetli* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ferli s. 1 - Uygun, yararlı, münasip, edepti, iyi. 2-Becerikli, kabiliyetli, akıllı. || [TS.ferli] s. Parlak (göz, ışık).

Sözcük tam anlam farklılığı göstermektedir. TS'de yer alan *Parlak (göz, ışık)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Figürlü s. 1 - Kenarları, çevresi doğru olmayan, girintili çıkıntılı olan.//Üzerinde nakış olan 2 - Figür vasıtasıyla ifade edilen, gösterilen, **Figürlü** üzme spor. Suda grup hâlinde yapılan jimnastik hareketleri. 3-Satrançta büyük figürlerle yapılan. || [TS.figürlü] s. Figürü olan.

ATS'de yer alan *Üzerinde nakış olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Fikirli s. Dalgın, düşünceli, kafası bir şeyle meşgul, düşünceye dalmış.//zar. Düşünceli bir şekilde, dalgın hâlde, dalgın dalgın. || [TS.fikirli] s. Herhangi bir konu üzerinde düşüncesi olan, akıllı, düşünceli: "*Sen aşiretin en fikirlisi olasm da bu düğümü çözmeyesin?*"- K. Bilbaşar.

ATS'de yer alan *dalgın hâlde* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Fikirsiz s. Hiçbir düşüncesi, sıkıntısı, derdi, kaygısı olmayan.//Aklı kendinde olmayan; kendini kaybetmiş.//zar. Düşünmeden, muhakeme etmeden. || [TS.fikirsiz] s. Herhangi bir konu üzerinde düşünemeyen, götüşü olmayan, düşüncesiz.

ATS'de yer alan *Hiçbir düşüncesi, sıkıntısı, derdi, kaygısı olmayan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Firengce s. ve zar. Fransızca, Fransız dilinde. || [TS.frenkçe] is. 1. Frenk ve özellikle Fransız dili: "*Yine aynı endişe ile bazı kelimelerin daima Frenkçelerini kullanır.*"- R. N. Güntekin. 2. s. Frenklerin biçiminde ve Frenklere özgü olan. 3. s. Avrupalı gibi.

TS'de yer alan *Avrupalı gibi* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Forslu s. Çalımlı, havalı, kibirli. || [TS.forslu] s. 1. Üzerine fors çekilmiş (gemi, otomobil). 2. mec. Sözü geçer, güçlü.

Sözcük tam anlam farklılığı göstermektedir. TS'de yer alan *Sözü geçer, güçlü* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Fosforlu s. Bileşiminde fosfor olan. || [TS.fosforlu] s. 1. Birleşiminde fosfor olan. 2. mec. Işıklı, parlak: "*Beyoğlu, karanlık içinde fosforlu bir kaya gibi pırıl pırıl yanıyordu.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 3. argo Gösterişli, çok boyalı: "*Denizden yansıyan gizli aydınlık, yüzünün yuvarlak hatlarını fosforlu bir parıltıyla yaldızlıyor.*"- A. İlhan.

TS'de yer alan *Işıklı, parlak* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Fotogénik s. yun. Fotoğrafı iyi çıkan, güzel görünen, fotojenik. || [TS.fotojenik] s. fiz.1. Işığın bazı cisimler üzerine yaptığı kimyasal etki ile ilgili veya bu etkileri yaratma özelliği

taşıyan. 2. Fotoğraf kâğıdını çok etkileyen. 3. *mec.*Fotoğrafta veya sinema filminde güzel bir etki bırakan (yüz, duruş).

TS'de fizikte kullanılan ve *Işığın bazı cisimler üzerine yaptığı kimyasal etki ile ilgili veya bu etkileri yaratma özelliği taşıyan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

9. G MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 461

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 298

Yaklaşık karşılık bulunan sıfatsayısı : 362

Toplam madde başı sayısı : 1121

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 88

9.1. G Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar:

Ėabiliyetli sıf. 1 - Kabiliyeti, becerisi, yeteneği olan; yetenekli, zeki. 2-Liyakatli, değerli, uygun, lâyık. || [TS.kabiliyetli] s. Yetenekli.

ATS'de yer alan *Liyakatli, değerli, uygun, lâyık* anlamı TS2de yer almamaktadır.

Ėaçaç is. 1 - Çarlık devrinde hükümetin zulmüne ve adaletsizliğine tahammül edemeyerek hapisten veya sürgünden kaçan adam. 2 - Bir suç işleyerek hükümet veya hapisten kaçarak dağ veya ormanlarda yaşayan, soygunculukla, çapulculukla geçinen adam. 3 - Herhangi bir sebepten dolayı başını alıp gitmeğe mecbur olan adam. **Ėaçaç düşmek** Çeşitli sebeplerden dolayı evinden, ailesinden, yurdundan yuvasından ayrı düşmeğe mecbur olmak. 4-sıf. Sürüden kaçan, sürüyle beraber dolaşmayan (koyun vs.) //Hızlı koşan, zapt edilmesi zor olan (at vs.). 5-Sıf. Gümrük vermeden gizli yollarla getirilen. || [TS.kaçak] is. 1. Bağlı bulunduğu yerden veya yasadan kaçan, uzaklaşan kimse: "*Vapurda bir de kaçak Rus ailesi var.*"- A. Gündüz. 2. s. Yasaca yapılması yasak olan veya yapılması için gerekli izin alınmayan. 3. s. Yasaca belirtilmiş gerekli gümrük ve vergileri ödenmeden bir yere sokulan veya bir yerden çıkarılan: "*Öyle olduğu hâlde kaçak sigaramla hâli umutmaya çalışıyordum.*"- S. F. Abasıyanık. 4. Bir kaptan, bir borudan gaz, sıvı veya bir telden akım kaçması. 5. zf. Yasalara, kurallara uymayarak, gizlice: "*Bütün harp müddetince babası ile İsviçre'de kaçak yaşadı.*"- A. Gündüz. 6. is. Gizlice kaçırılmış olan mal veya madde: "*Şu âlâ kaçaktan birer sigara sarar mısınız?*"- S. M. Alus.

ATS'de verilen *Sürüden kaçan, sürüyle beraber dolaşmayan (koyun vs.)* anlamı TS'de yer almamaktadır. TS'de yer alan *Bir kaptan, bir borudan gaz, sıvı veya bir telden akım kaçması* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ėafalı sıf. Kafalı, kafası olan. || [TS.kafalı] s. 1. Kafası olan.2. Kafası herhangi bir biçimde olan. 3. *mec.* Bilgili, kavrayışlı ve anlayışlı.

TS'de yerlama mecaz kullanımlı olarak yer alan *Bilgili, kavrayışlı ve anlayışlı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ġafasız sif. Kafasız, kafası olmayan. || [TS.kafasız] s. 1. Kafası olmayan. 2. *mec.* Düşünüşü, anlayışı ve kavrayışı kit olan, anlayışsız, kavrayışsız.

TS'de bulunan *Düşünüşü, anlayışı ve kavrayışı kit olan, anlayışsız, kavrayışsız* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ġaim sif. ar. klas. Sağlam, dayanıklı, muhkem, sabit. **Ġaim olmağ** a - Sabit olmak, sabitleşmek, b-Yerini tutmak. || [TS.kaim] s. *esk.* 1. (başka bir şeyin yerine) Geçen. 2. Ayakta duran, var olan. 3. (Tanrı için) Her zaman var olan. **kaim olmak** Yerine geçmek.

Sözcüğün TS'de Tanrı için kullanımı olan *Her zaman var olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ġalaylı sif. 1 - Kalayla beyazlatılmış, parlatılmış, üzeri kalaylatılmış. 2 - *mec.* Dış taraftan parlatılmış, dış görünüşü güzel; Dış görünüşü gibi olmayan, aldaticı. || [TS.kalaylı] s. 1 Kalaylanmış (kap): "*Bir salepçinin kalaylı güğümü tütüyordu.*"- S. F. Abasıyanık. "*Sabahleyin güneşe bırakılmış kalaylı bir tas su gibi şıkır şıkır, ıstık içinde keyifliyim.*"- R. H. Karay. 2. İçinde kalay bulunan. 3 *mec.* Gösterişi ve süsü yapay olan.

Sözcüğün ATS'de bulunan *parlatılmış ve aldaticı* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ġalın sif. 1 - Gövdesi çok yer kaplayan, kaim. 2 - Birbirine çok yakın ağaçlardan, dallardan budaklardan ibaret olan; sık./Kesif, yoğun, şeffaf olmayan. 3- *mec.* kon. Kaba, nazik olmayan. || [TS.kalın(I)] s. 1. cisimlerde) Uzunluk ve genişlik dışında üçüncü boyutu çok olan, ince karşıtı: "*Alt katta her tarafın pencereleri kalın, sık demir parmaklıklarla örtülüydü.*"- H. R. Gürpınar. 2. Enli ve gür: "*Sermet iri siyah gözlerini kalın kaşlarıyla beraber kaldırdı.*"- Ö. Seyfettin. 3. Düzlem biçimindeki şeylerde, iki yüz arasındaki uzaklık kendi cinsindekilere göre çok olan. 4. Yoğun, akıcılığı az olan. 5. Etili, dolgun: "*Dudakları kalın, yüzü ergenlik içinde...*"- M. Ş. Esenal. 6. (ses için) Pes: "*Aileyi geçindiren babaya bu kalın sesli, kalın kaşlı, yumuşak bakışlı adama saygı ile, biraz da korku ile bağlanmışızdır.*"- H. Taner.

TS'de "ses" için kullanılan *Pes* anlamı ATS'de yer almamaktadır. ATS'de mecaz anlam olarak yer alan *Kaba, nazik olmayan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ġanadlı sif. 1 - Kanadı ol a n, kanal tüyleri çıkmış. 2-*mec.* Çok süratli uçan, hızlı uçan. || [TS.kanatlı] s. Kanadı olan: "*Senelerden beri leylek görmüyorum. Hatta bu kanatlı yaz seyyahlarının son senelerde İstanbul'a rağbetleri az.*"- A. Haşim.

ATS'de yer alan ve mecaz olarak kullanılan *Çok süratli uçan, hızlı uçan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ġanadsız sif. 1 - Kanadı olmayan, kanadı kırılmış veya kanadı çıkmamış. 2 - *mec.* Yaratıcı güçten, hayalden mahrum. || [TS.kanatsız] s. Kanadı olmayan.

ATS'de mecaz anlam olarak yer alan *Yaratıcı güçten, hayalden mahrum* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ġancıġ sıf. ve is. Merkep, katır, köpek ve kurdun dişisi. || [TS.kancıġ] s. 1. (hayvanlarda) Dişi. 2. *mec.* Dönek, güvenilmez: "*Havanın da insanlar gibi erkeġi, kancıġı vardır.*"- B. Felek. 3. *is. hlk.* Kadın.

TS'de mecaz olarak kullanılan *Dönek, güvenilmez* anlamı ATS'de kullanılmamaktadır.

Ġanġırmızı sıf. Kan gibi kıpkırmızı, kırmızı renkli. || [TS.] s.ve *zf.* 1. Çok kırmızı. 2. *mec.* üstün, yaman: "*İhtiyarlıġına tesadüf eden bu son nesil kan kırmızı çıkmış, ötekilere rahmet okutmıştu.*"- R. N. Güntekin.

TS'de yer alan *üstün, yaman* anlamı ATS'de kullanılmamaktadır.

Ġanlı sıf. 1 - Kan bulaşmış, üzerine kan sürölmüş. 2 - Kanla dolu, kanla karışık, içinde kan olan. 3 - Çok kan akmasına, çok insan ölmesine, kurbanlar verilmesine sebep olan //*mec.* öldürücü. 4-Vahşilikleri ile, insan öldürmekle ismi lekelenmiş, vahşi, yırtıcı. 5-*is.* Katil// Düşman, kan düşmanı. 6-Az pişmiş, kanlı, yarı pişkin, 7-*mec.* kon. Gayrefli, kendi halkının, vatanının, milletinin derdiyle yanan onlar için kıvranan. **Ġanlı bazar günü** tar. 1905 yılında Ocak ayının 9'unda Petersburg'da göstericilerin Çar askerleri tarafından kurşun yağmuruna tutulduġu gün. **Ġanlı göz yaşları** Yanıklı yanıklı ağlama, kanlı göz yaşları akıtma. **Ġanlı-ġanlı zar.** Düşmancasına, hiddetle. || [TS.kanlı] s. 1. Kan bulaşmış: "*Kanlı eġeyi mi saklamışlardı, başka bir delil mi?*"- R. H. Karay. 2. Kanı olan. 3. Kan dökülmesine sebep olan: "*Bu savaş çok kanlı olacak, beyler.*"- T. Buġra. "*Kırk elli kilometre ötedeki kanlı ve amansız kavganın aksisedası onların kalbinde hafif bir ihtizaz bile husule getirmedi.*"- Y. K. Karaosmanoġlu. 4. İsteyerek kan dökmüş olan (kimse), hunriz, katil. 5. Kanlanmış olan. 6. *tıp* Kanı yoğun olan, demevi. 7. Kan davasında taraf olan: "*Oġlumun kanlısı Abbas kâfiri deġil, oġlumun kanlısı Esmedir.*"- Y. Kemal. (birinin) kanlısı olmak Birinin katili olmak: "*Ananın kanlısı olmak, ölünceye kadar ateşten gömlek giymektir.*"- Y. Kemal. **kanlı yaş(lar) dökmek** Büyük üzüntüyle ağlamak.

ATS'de verilen *Az pişmiş, kanlı, yarı pişkin* anlamı TS'de yer almamaktadır. TS'de yer alan ve tıpta kullanılan *Kanı yoğun olan, demevi* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Ġansız 1 - sıf. Kanı az olan, zayıf, cansız, sıska.//Rengi soluk, benzi kaçmış. 2 - zar. Kan akmadan, kurban verilmeden, insan ölmeden. 3 - *mec.* Merhametsiz, gaddar, acımasız.//Gayretsiz, şerefsiz, vicdansız. || [TS.kansız] s. 1. Kanı olmayan. 2. Kan dökmeden yapılan. 3. *tıp* Kanı az olan, çok kan kaybetmiş olan, anemik. 4. *mec.* Duygusuz ve korkak.

ATS'de yer alan *Merhametsiz, gaddar, acımasız* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ġanunsuz sıf. Kanuna aykırı, kanunsuz, gayri kanuni. || [TS.kanunsuz] s.1. Yasası olmayan, yarasız: "*Yeni kanunu anlamak, dinlemek için önce kanunsuz olmak lâzımdır.*"- S. F.

Abasıyanık. 2. Yasaya aykırı: "*Kanunsuz bir grev barikatında ilk kurşun senin alınma çarpar.*"- Ç. Altan.

TS'de 1. anlam olarak verilen *Yasası olmayan, yasadışı* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Ėapağısız sıf. Kapaksız, kapağı olmayan, üzeri kapanmayan. || [TS.kapaksız] s. 1. Kapağı olmayan. 2. *hlk.* Görgüsüz, terbiyesiz.

TS'de bulunan *Görgüsüz, terbiyesiz* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ėapalı sıf. 1 - Kapanmış, örtülü; kapısı veya kapağı kapalı. 2 - Kapalı, üzeri örtülü. 3 - Kullanılmayan, önüne engel konmuş, istifade edilmeyen. 4 - Uçları, kenarları birleştirilmiş. 5 - mec. Yabancıların girmesine, katılmasına, kullanılmasına, yararlanmasına izin verilmeyen; gizli. 6-Toplumdan ayrılmış, tecrit olunmuş; sadece kendi menfaati ile uğraşan, onun peşince koşan.//İçine kapanık, toplumdaki kaçan, sırrını kimseye söylemeyen. || [TS.kapalı] s.1. Kapanmış olan, açılmamış, mestur. 2. Geçilmez durumda olan. 3. (iş yeri için) Çalışma süresi sona ermiş. 4. Baş örtülü (kadın). 5. Açık ve kesin söz kullanmadan söylenen, müphem. 6. Gizli, saklı. 7. *mec.* Dışa dönük yapıda olmayan: "*Kapalı ruhlu, ağır başlı, güç heyecana gelir insanlardır.*"- R. H. Karay. 8. (giyecek için) Açık olmayan: "*Damalı bir eteklik, açık mavi, kapalı bir yün kazak giymişti.*"- N. Cumalı. 9. (hava için) Bulutlu, karanlık: "*Ankara'nın soğuk, kapalı havalı günlerinden biriydi.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. **kapalı geçmek** (bir konuda) önemli noktaya değinmemek: "*Duruşmaların ...kapalı yapılmasına ancak genel ahl^Lâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde karar verilebilir.*"- Anayasa. **kapalı olmak** 1. İş yapmamak. 2. İlgisiz kalmak: "*Nedim'i beğenmeyenler bu şenlikli dünyaya kapalı olanlardır.*"- S. Birsel. **kapalı yetişmek** Toplum hayatına girmeden, karışmadan yetişmek. **kapalı bölge, kapalı çarşı, kapalı devre, kapalı duruşma, kapalı gişe, kapalı hava, kapalı hece, kapalı kalp ameliyatı, kapalı kutu, kapalı oturum, kapalı rejim, kapalı tohumlular, kapalı tribün, kapalı yer korkusu, kapalı yüzme havuzu*

TS'de "hava" için kullanılan *Bulutlu, karanlık* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Ėapısız sıf. Kapısı olmayan. || [TS. kapısız] s. 1. Kapısı olmayan. 2. *mec.* Bir işi olmayan.

TS'de mecazlı olarak kullanılan *Bir işi olmayan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Ėara¹ 1 - sıf. Bütün renklerin en koyusu, siyah //Bu renkte olan //Çok koyu.//Canlı teşbihlerde karanlık, koyuluk anlamında kullanılır.//Derisinin rengi siyah olan, zenci.//is. **Ėaralar** şeklinde: Siyahlar, zenciler, siyah ırka mensup olanlar. 2 - is. **Ėaralar** şeklinde: Satranç oyununda koyu renkli figürler. 3 - sıf. Kirli, pasaklı, koyu bir şeyle boyanmış veya normal rengine nisbeten daha koyu. 4 - is. Yazı, harf. 5 - is. Bir yazının müsveddesi, karalaması,

ğarasını tökmek (yazmağ) İlk metnin müsveddesini yazmak. 6 - sıf. mec. Kasvetli, ağır, kötü, keder, gam meydana getiren, korku yaratan. // mec. Sefalet İçinde olan, mutsuz, sevinçsiz, talihsiz, bedbaht. // mec. Eziyetli, meşakkatli, çok ağır, kötü. 7 - sıf. mec. Suç işleyen, kötü, fitne yaratan, menfur, gerici. 8 - is. Yas, matem. **Ğara bayram** Bir şahsın ölümünden sonra, rastlayan İlk bayram. **Gara géymek, Ğara bağlamağ** Yaslı olmak, yas tutmak. **Ğara xeber** Ölüm haberi, seferde olan birinin ölüm haberi. **Ğara kâğız** ölüm haberi getiren, bildiren mektup. 9 - Takıldığı kelimelere menfilik, men-husluk, uğursuzluk, meş'umluk anlamı kazandırır. 10-sıf. esk. Toplumun yüksek tabakasına mensup olmayan, sömürülen, istismar edilen. 11-sıf. Eski Rusya'da devlete ait olan, devletin tekelinde olan, özel mülkiyeti olmayan. 12 - sıf. esk. İhtisası olmayan, ağır işlerde çalışan; bayağı. 13 - İs. Önemsizlik, değersizlik, hiçlik anlamında. 14-is. Bazı bitki ve hayvan adlarına takılır (kara erik, kara biber vs.). **Ğara basmağ** Korkulu rüya görmek veya gözüne korkulu şeyler görünmek, kabus tıasmak, korkulu şeyler aklına gelmek. **Ğara bayrağ çekmek (açmağ)** Yas, matem işareti olarak siyah bayrak asmak veya taşımak. **Ğara ğarışğa kimi** Haddinden fazla, sayılamayacak kadar çok. **Gara ğızıl** mec. Petrol. **Ğara ğuruh** Mürteci ğuruh, aşırı derecede irticaya datmış, soyguncu bir teşkilat ve bijnun üyeleri. **Ğara pul** Bakır para. **Ğara su a** -İçilmeyen, sert su. b - kon. Gözün görme yeteneğini kaybetmesi ile neticelenen göz hastalığı, c - Elmas ve pırlantanın siyahımsı ışık saçan çeşidi. **Ğara vérmek a** - Kendini belli etmek, göze çarptırmak, kendini hissettirmek. b - Kendini çalışır gibi göstermek. **Ğara yaxmağ** iftira etmek, lekelemek. **Ğara yuxu olmağ a** - Derin uykuya dalmak, uyanmamak, b-Ölmek. || [TS.kara] is. 1. En koyu renk, siyah, ak, beyaz karşıtı. 2. s. Bu renkte olan: "*Kara gözlüm efkârlanma gül gayri / İbikler öter ötmey ordayım.*"- B. S. Erdoğan. 3. Esmer. 4. Çoğu kez tür belirtmeye yarar. 5. (meczaz) Kötü, uğursuz, sıkıntılı: "*Gazeteler hep kara haber verirler.*"- B. Felek. 6. (meczaz) Yüz kızartıcı durum, leke. **kara çalmak** Birine iftira etmek: "*Allah için güzel kapışıyoruz, birbirimize kara çalmakta üstümüze yok!*"- H. Taner. **kara kara düşünmek** Çok üzüntülü olmak, düşünceye dalmak: "*Bu Vassaf Bey hususunda pek o kadar da kara kara düşünmeyelim.*"- H. R. Gürpınar. "*Önünde bir rakı şişesi, kafayı çekip kara kara düşünüyor.*"- H. Taner. (aralarından) **kara kedi geçmek** Birbirinden soğumak, aralarına soğukluk girmek. **karalar bağlamak (veya giymek)** Yas tutmak. **kara sürmek** bakınız Kara çalmak. *karaağaç, karaağaçgiller, kara ağızlı, karaardıç, karaasma, karabacak, kara baht, kara bahtlı, karabakal, karabaldır, karabalık, karaballık, karabaş, karabatak, karabatak giller, karabiber, karabibergiller, kara borsa, kara borsacı, kara borsacılık, kara boya, karabuğday, karabuğdaygiller, kara bulut, karaburçak, kara cahil, karaciğer, kara cümle, karaçalı, karaçalılık, karaçam, karaçavuş, karaçayır, kara damaklı, karadul, karadut, kara düzen, kara elmas, kara et, karafatma, kara fırın, karagevrek, karagöz, Karagöz, kara gün, kara gün ,dostu, kara haber, karahalile, karahindiba, karahumma, karaiğne, karakabarcık, karakafes, kara kalem, kara kaplı kitap, karakarga, kara kaş, karakaş, karakavak, karakavuk, karakavza, karakeçi, karakehribar, karakeme, karakılçık, kara kış, kara

koca, kara kovan, karakucak, karakulak, kara kullukçu, kara kuru, kara kusmuk, karakuş, kara kutu, kara kuvvet, karalâhana, karaleylek, kara liste, kara maşa, kara mizah, kara para, kara pazar, karasakız, kara sarı, kara sevda, kara sevdalı, karasığır, karasinek, karataban, kara tahta, karatavuk, karatavukgiller, kara tren, kara turp, kara yağız, karayaka, karayandık, karayanık, kara yas, kara yazı, karayılan, kara yüz, kara yüzlü

ATS'de 7. anlam olarak verilen *Suç işleyen, kötü, fitne yaratan, menfur, gerici* anlamı TS'de bulunmamaktadır. Yine ATS'de 12. anlam olarak yer alan *İhtisası olmayan, ağır işlerde çalışan; bayağı* anlamı TS'de bulunmamaktadır. TS'de 6. anlam olarak yer alan *Yüz kızartıcı durum, leke* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Ġaraca¹ sif. 1 - Siyaha çalan renkte, koyu renkli. 2-mec. Kıymetsiz, değersiz anlamında. || [TS.karaca] s. Rengi karaya yakın olan, esmer.**karaca darısı, karaca kuruca, karacaot*

ATS'de *Kıymetsiz, değersiz anlamında* 2. anlamıyla yer alan sözcük bu anlamıyla TS2de yer almamaktadır.

ĠaranlıĠ 1 - is. Işık olmayan yer ve ya kısım; böyle yerin hâit; koyu karanlık. **ĠaranlıĠ düşmek (çökmek, ĠovuşmaĠ)** Akşam olmak, hava kararmak. **ĠaranlıĠ étmek (élemek)** Gölgelemek, görünmez hâle getirmek. 2 - sif. Işıktan mahrum, ışığı olmayan; ışiksiz, koyu karanlık. 3 - sif. nec. Belli olmayan açık olmayan, anlaşılmayan.//mec. Şüpheli, şüphe uyandıran. 4 - is. mec. Cehalet, gerilik, kültürsüzlük.//sif. Cahil, kültürsüz, **ĠaranlıĠ Ġuyuya daş atmaĠ** Kesin bir şey bilmeyerek ihtimalle uğraşmak, tahmin etmek, ümit etmek. || [TS.karanlık] s. 1. Işığı olmayan, bütünü veya bir parçası ışıktan yoksun olan. 2. is. Işık olmama durumu: "*Biz, karanlığın içinde ilerliyoruz.*"- H. Taner. 3. s.mec. Gereğince anlaşılıp bilinemeyen, ne olacağı, sonu belli olmayan (durum): "*Bu kadar karışık ve karanlık bir mevzuda neye istinaden, hangi... teşhis konulabilir?*"- A. Ş. Hisar. 4. s. mec. Yasalara, töreye uygun olmayan; karışık: "*Bu karanlık işlerin hesabını sorarlar.*"- M. Ş. Esenal. 5. is. mec. Üzüntü, sıkıntı, perişanlık: "*Demıştim ya; bütün memleketi bir yas karanlığı kaplamıştı.*"- Y. K. KarasmanoĠlu. **karanlıĠa Ġömülmek** 1 .Koyu karanlık içinde kalmak. 2 .Büyük sıkıntı ve keder içinde kalmak: "*Türkiye'nin güneşi battı, karanlıĠa Ġömüldük.*"- B. Felek. **karanlıĠa kalmak** Varılacak yere varmadan akşam olmak. **karanlıĠı deşmek (veya yırtmak)** 1 . Karanlıkta görmeye çalışmak, aydınlığa çıkmak için çaba harcamak: "*Bir müddet bütün kuvvetimizi gözlerimizde toplayarak ve karanlıkları deşerek sessiz sessiz bakışyorduk.*"- Y. K. KarasmanoĠlu. "*Gözleriyle sokakların karanlıklarını yırtmaya uğraşarak sinirli bir telâş içinde çırpınıyordu.*"- H. R. Gürpınar. 2 . (mecaz) Büyük sıkıntı ve üzüntüden kurtulmak için çabalamak. **karanlık basmak (veya çökmek)** (hava) kararmak: "*Akşamdı, ortalığa hafif bir karanlık çökmüşü.*"- R. N. Güntekin. "*Tekrar ana yola geldiğim zaman karanlık basmışı.*"- S.

F. Abasıyanık. **karanlık etmek** Bir şeyin önünde durarak görünmesine engel olmak. **karanlık kesilmek** Birdenbire ortalık kararmak: "*Gece kandili birdenbire sönmüş, oda zifiri karanlık kesilmişti.*"- Ö. Seyfettin. **karanlıkta göz kırpmak** Bir şeyi anlatmak isterken karşısındakinin anlayamayacağı bir işarette bulunmak veya bir söz söylemek. *karanlık oda

TS'de yer alan *Yasalara, töreye uygun olmayan; karışık* anlamı ATS'de yer almamaktadır. ATS'de yer alan *Cahil, kültürsüz* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ġarayaġız sıf. Esmer, buğday tenli. || [TS. **kara yaġız**] s. Saġlıklı, gürbüz, güçlü: "*Bu atlar gibi kara yaġız, sıhhatli adamın ne derdi olabilirdi?*"- S. F. Abasıyanık. "*Elli yaşlarında göbeksiz, kara yaġız bir adamdı.*"- S. F. Abasıyanık.

Sözcükte tam anlam farklılığı vardır. TS'de yer alan *Saġlıklı, gürbüz, güçlü* anlamı ATS'de bulunan anlamdan farklıdır.

Ġarınlı sıf. 1 - Karnı büyük, şişman, göbekli. 2 - kon. Çok yiyen, midesine düşkün. 3 - mec. Kısa boylu ve şişman. || [TS. **karınlı**] s. Karnı büyük ve çıkıntılı olan: "*Hani hatırlıyor musun, şişman karınlı, amiyane tavırlı bir adamdan, harp zengini bir Yahudi'den bahsetmiştim?*"- H. C. Yalçın.

Sözcük ATS'de çok anlamlıdır. *Çok yiyen, midesine düşkün* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ġarışġ sıf. 1 - Çeşitli şeylerden veya türlerden ibaret olan, tek cinsten olmayan.// Başka bir şeye karışmış. 2 - is. İki cinsten olan, iki soydan meydana gelmiş, melez. 3 - is. Bir şeye karıştırılmış şey, bir şeyin içinde olan başka bir şey. 4 - zar. Birlikte, beraber. 5 - Birbirine geçmiş, karmakarışık, tertipsiz, düzensiz. 6 - Anlaşılmayan bir durumda olan, belirsiz. || [TS. **karışık**] s. 1. Aynı nitelikteki şeylerden oluşmuş. 2. Karışmış olan, düzensiz, dağınık, intizamsız. 3. Saf olmayan. 4. Halk inancına göre cin ve perilerle ilişkisi olan. 5. Çalkantı, kargaşa, gerginlik içinde olan: "*Bana ne, bu bir yağın ne olduğunu anlamadığım, karışık dolambaçlı işten!*"- N. Cumalı. 6 . Anlaşılması güç olan, açık seçik olmayan: "*Tuhaf şey! Hakikatten karışık bir kadın.*"- P. Safa.

TS'de yer alan *Halk inancına göre cin ve perilerle ilişkisi olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ġarma - ġarışġ sıf. ve zar. 1 - Birbiri üzerinde, karmakarışık, nasıl geldiyse öyle atılmış, dökülmüş, boşaltılmış; tertipsiz, düzensiz. 2-Anlaşılması zor olan, belirsiz. 3- Hercümerç, intizamsız. || [TS.**karmakarışık**] s. 1. Dağınık, düzensiz, çok karışık: "*taranmamış, karmakarışık kumral saçları kocaman bir ağzı, fevkalâde muntazam ve güzel dişleri vardı.*" -S. F. Abasıyanık. 2. mec. Huzursuz, kararsız, karmaşık: "*Başımın içinde bir sis ve hep ona bağlı*

karmakarışık hayaller var."-P. Safa. "İçi karmakarışık, çocukluk yıllarından bir sürü çağrışım, birbirine zincirleniyor."-A. İlhan.

TS'de 2. ve mecaz anlam olarak verilen *Huzursuz, kararsız, karmaşık* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Gart¹ sıf. 1 - Kocamış, ihtiyar, yaşlı. 2 - mec. Gaddar, insafsız. 3 - mah. Gevrek, çabuk kırılan, dayanıksız. || [TS.kart] s. Gençliği ve körpeliği kalmamış: "Kart tavuk. " Bu kart hatunun, bu içi dışı pörsük kadının hâlâ piyasa yeri araması beni çıldırtıyor."-H. E. Adıvar.

ATS'de yer alan *Gaddar, insafsız* ve *Gevrek, çabuk kırılan, dayanıksız* anlamları TS'de yer almamaktadır.

Ġartallı sıf. Kartal olan, üzerinde kartallar uçan, kartal yuvaları olan. || [TS.kartallı] s. 1. Kartalı olan. 2. Üzerinde kartal resmi bulunan: *Kartallı bayrak * kartallı eğretili otu*

Sözcük TS'de "resim" kavramıyla ilgilidir. ATS'de "uçmak" kavramıyla anlam yansıtılmaktadır.

Ġatı sıf. 1 - Sıvı olmayan, yumuşak olmayan. 2 - Sık, kesif, yoğun. 3 - mec. Çok şiddetli, çok kuvvetli, çok güçlü. 4 - mec. Gaddar, merhametsiz, acımasız. || [TS.katı] s. 1. Sert, yumuşak karşıtı: "Bu hâl, onu ilk defa giyilen katı gömlek gibi sıkıyordu."-F. R. Atay. 2. mec.Hoş-

görüsüz, acımasız, merhametsiz, zalim: *Katı yürekli. Katı davranış.* 3. mec. Düşünce ve davranışlarında belli ilkelere sıkı sıkıya bağlı olan. 4.fiz. Sıvıların ve gazların tersine, içinde bulunduğu kabın veya üstünde bulunduğu yerin biçimini almayan,sulp. 5. z.fesk. Çok ok, aşırı derecede: "Susadım ol dem harareten katı / Sundular bir cam dolusu şerbeti." -Süleyman Çelebi. *katı kalpli, katı söz, kata yağ, kata yumurta, katı yürekli

TS'de yer alan *Düşünce ve davranışlarında belli ilkelere sıkı sıkıya bağlı olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

ĠatıĠlı sıf. Yoğurt dökülmüş, ilave edilmiş, sürülmüş, yoğurtla yenen. || [TS.katıklı] s. İçinde katık bulunan *katıklı aş

ATS'de "yoğurt" kavramı ile yansıtılan sözcük TS'de "katık" kavramını yansıtılmaktadır.

Ġatil is. ve sıf. ar İnsan öldüren, canı, katil. || [TS.katil(I)] is. 1. İnsan öldüren kimse, canı: "Cinayet mahallinde bıraktığı kâğıtlar sayesinde katilin kim olduğu anlaşılmıştır."-S.F. Abasıyanık. 2. s. Öldürücü, ölüme sebep olan: *Katil kurşun.*

TS'de verilen *Öldürücü, ölüme sebep olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

ĖayĖısız sıf. 1 - Düşüncesi, kederi olmayan, hiçbir şey için kaygı göstermeyen. 2-Gamsız, kedersiz, dertsiz. 3-kimsesiz, himayesiz, yalnız. || [TS.kaygısız] s. Kaygısı olmayan, kaygı duymayan, aldırılmaz: "Bu güler yüzlü adam ben değilim/Yalandır kaygısız olduğum yalan-C.S. Tarancı.

ATS'de yer alan *kimsesiz, himayesiz, yalnız* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ėaynar sıf. 1 - Kaynayan, kaynama noktasında olan; yakıcı, yüksek hararetili; dağlama noktasında olan.//Çok sıcak, hararetili, yakıcı. 2-mec. Ateşli, canlı, ihtiraslı. 3-mec. Ateşli, coşkun, kaynayan. 4-Kaynayan, fişkıran, kaynayıp çıkan. **Ėaynar** - **Ėaynar** zar. Kaynama hâlinde, çok sıcak hâlde, sıcak sıcak. || [TS.kaynar] s.1. Kaynamakta olan: "Bir kaynar su kazanından dışarı fırlar gibi, kendini caddenin serin havasına attı."-P. Safa. 2. Çok sıcak. 3. is. *hlk.* Kaynak, pınar.

ATS'de verilen *Ateşli, canlı, ihtiraslı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ėazlı sıf. 1 - İçinde gaz olan.//Gaz emdirilmiş, gaz bırakılmış, ilave edilmiş; köpüklenen. 2-mec. kon. Gururlu, kibirli, böbürlenlen, burnu havalı. || [TS.gazlı] s. Gazlı olan veya gaz bulaşmış olan. *gazlı bez

ATS'de yer alan *Gururlu, kibirli, böbürlenlen, burnu havalı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Gelinlik 1 - is. Gelin olma hâli. 2 - sıf. Geline ait, geline mahsus, gelin için. || [TS.gelinlik] s. . 1. Gelin olma durumu: "Düğünümde bulunmazsan gelinliğim içime sinmeyecek, diyor." -R. N. Güntekin. 2. Gelin giysisi: "Çalgısı köçeği, rakısı yemeği, gelinliği ile otomobil paralarını hep oğlan evi ödeyecekti." -N. Cumalı. 3. s Gelin giysisi yapmaya uygun (kumaş). 4. s. Gelin olma çağma gelmiş (kız): "Büyümüş-sün ya, tam gelinlik kız olmuşsun."-M Ş.Esendal. 5. s. Gelin için hazırlanmış, **gelinlik etmek** (veya tutmak) (gelin) kocasının yakınları yanında bir süre başını ört inek. *gelinlik çağı

TS'de yer alan *Gelin olma çağma gelmiş (kız)* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Géniş sıf. 1-Eni çok olan, dar olmayan. 2-Saha, alan olarak büyük.// mec. Uçsuz bucaksız, sonsuz. 3- Büyük, iri, kocaman (adım). 4- mec. Hacmi, gücü, kudreti, ölçüsü büyük. // Herkes için olan. 6- mec. Hür, serbest, hiçbir şeyle sınırlandırılmayan. 7-mec. Derin, esaslı, mükemmel, etraflı. **Géniş-géniş** 1 - zar. Geniş, geniş bir şekilde. 2- sıf. Geniş. || [TS.geniş] s. 1.Eni çok olan, enli, vasi, dar karşıtı: *Geniş kapı. Geniş yol. "Geniş, bomboş bir taşlığın serin, rutubetli kief kokusu duyuldu."* -P. Safa. 2. İçine alması gerekenden daha çoğunu alabilen, dar karşıtı: "Bu ağaç, bir geniş bostan duvarının dış tarafında idi." -O. C. Kaygılı. 3. mec. Kapsamı büyük, dar sınırlar içinde kalmayan, yaygın: *Geniş anlamlı.* 4. mec. Kolay kolay tasalanmayan,

hoşgörülü, rahat: *Geniş yürekli kimse. "Besbelli geniş, olabildiğince umursamaz görünmek istiyordu."* -A. İlhan. 5. *mec.* Çok: *Geniş iş alanları sağlandı. geniş bir nefes almak sıkıntılı bir durumdan kurtulmak, ferahlığa kavuşmak. geniş karşılamak hoşgörü ile değerlendirmek: "Bu vahim skandalı, bu mahdut dışarlık çocuğu niçin bu kadar geniş karşılıyordu?"* -R. N. Güntekin. **geniş açılı, geniş gönüllü, geniş görüşlü, geniş görüşlülük, geniş mezhepli, geniş ufuklu, geniş ünlü, geniş yürekli, geniş zaman*

TS'de bulunan *Kolay kolay tasalanmayan, hoşgörülü, rahat* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Gerarsız sıf. 1- Kararı olmayan, değişken, bir yerde karar kılmayan; sabırsız, tahammülsüz. 2- Sebatsız, süreksiz, mütereddit, değişken. 3- Rahatsız, ıstıraplı, 4- Sürekli, devam eden, uzun süren. || [TS.kararsız] s. 1. Kararı olmayan, karar vermekte güçlük çeken, bir kararda durmayan; duruksun, mütereddit: *Kararsız adam.* 2. Düzensiz, istikrarsız: *Kararsız hava.* *kararsız denge

ATS'de yer alan *Rahatsız, ıstıraplı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Gérçek 1- zar. Hakikat, doğru. **Gérçek olmağ,** **Gérçeye çıxmağ** Hakikat olmak, gerçekleşmek, doğru çıkmak. 2- sıf Hakikat, doğru. || [TS.gerçek] s. 1. Bir durum, bir nesne veya bir nitelik olarak var olan, varlığı inkâr edilemeyen, olgu durumunda olan, hakikî: *Kâğıt paranın saymaca değeri varsa da gerçek değeri yoktur. "Gerçekle ve gerçeğin kurallarıyla bağdaşmayan ancak bu adamdı."* -T. Buğra. 2. Aslına uygun nitelikler taşıyan, sahici: *Gerçek elmas. Gerçek hikâye.* 3. Temel, başlıca, asıl: *"Bir kişinin ahlâklı olması için, o benim dediğim gerçek ahlâka erişebilmesi için bir iç âlemi olmalıdır."* -N. Ataç. 4. Doğadaki gibi olan, doğayı olduğu gibi yansıtan: *Bu peyzajdaki çiçekler son derece gerçek.* 5. *is.* Gerçek durum, gerçeklik, realite: *"Her hâlde o gün imparatorluğun ölümü apaçık bir gerçektir."* -H. E. Adivar. *"Bir gerçek içinde yaşıyoruz, duvarlarını yıkıp aşamadığımız bir gerçek içinde."* -N. Ataç. 6. *is.* Yalan olmayan, doğru olan şey: *Gerçekler inkâr edilemez. "Bu lâflarda gerçek payı ne kadar çoksa, duygu payı da ondan az değildir."* -B. Felek. 7. *fel.* Düşünülen, tasarılan, imgelenen şeylere karşı olarak var olan. **gerçek dışı, gerçek kişi, gerçek mantarlar, gerçek sayı, gerçeküstü*

TS'de yer alan *Temel, başlıca, asıl* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Gergin sıf. 1- Gerilmiş hâlde olan; gerilmiş, çekilmiş.// *mec.* Gergin hâlde olan. 2- Büyük ve sürekli iş, büyük zahmet ve enerji gerektiren şey. // zar. Gergin bir şekilde. 3- Zor, şiddetli; halledilmesi gereken. 4- *mec.* Çetin, sıkıntılı, zor, ciddi, zorlukla geçen. **Gergin olmağ** Durumu kötüleşmek, vaziyeti bozulmak. || [TS.gergin] s. 1. Gerilmiş durumda olan: *Gergin tel. Gergin giriş.* 2. (cilt için) Buruşuğu, kırışığı olmayan: *"Siyah jarse elbisesi içinde, hâlâ diri, gergin vücuduyla güzel ve ihtişamlıydı."* -P. Safa. 3. *mec.* Bozulacak duruma gelmiş olan (ilişki): *Arkadaşımın kocasıyla arası gergin.* 4. *mec.* Huzursuz, sinirli.

TS'de yer alan *Huzursuz, sınırlı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır. Yine TS'de yer alan *Bozulacak duruma gelmiş olan (ilişki)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ġeti sıf. ve zar.ar. 1- Kesin, reddedilmesi mümkün olmayan; sağlam. 2- Son, sonuncu. 3- Tamamen, sağlam bir şekilde. // Tereddüstüz, sağlam. 4- En etkili, en şiddetli, en güçlü. || [TS.kat'î] s. Kesin.

ATS'de bulunan *En etkili, en şiddetli, en güçlü* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ġéydli sıf. Kaygılı, kaygısı olan, her şey için kaygılanan. || [TS.kayıtlı] s.1.Kaydı yapılmış, kayda geçirilmiş olan: "*İkili, on bir Arap atının kayıtlı olduğu bir koşuya konmuştu.*" - N. Cumalı. 2. *mec.* Şarta bağlı.

Sözcük tam anlam farklılığı göstermektedir. ATS'de bulunan *Kaygılı, kaygısı olan, her şey için kaygılanan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ġéydsiz sıf. 1- Herhangi bir kaygısı, düşüncesi, derdi, gamı olmayan; lakayt. 2- bak. **Ġéydsiz-şertsiz**. || [TS.kayıtsız] s. 1.Kaydı yapılmamış, deftere veya yazıya geçirilmemiş olan. 2. *mec.* Bir şarta bağlı olmayan. 3. Aldırmaz, ilgisiz, umursamaz, lâkayt: "*Sert, çabuk unutan kayıtsız bir asker durumu alacaktı.*" -H. E. Adıvar. **kayıtsız kalmak** önem vermemek, umursamamak: "Halk, nice silik insanların en yüksek mertebelere çıkmasına kayıtsız kalır." -Y. K. Beyatlı. **kayıtsız olmak** 1. kayıt edilmemiş veya yazıya geçirilmemiş olmak 2. ilgisiz, umursamaz, önem vermeyen durumda bulunmak: "*Ev sahipleri misafirlerini tanıştırmakta pek kayıtsız olduklarından ben kendimi kıza tanıttım.*" -M. Ş. Esendal. *kayıtsız şartsız

TS2de yer alan *Kaydı yapılmamış, deftere veya yazıya geçirilmemiş olan* anlamı ATS2de bulunmamaktadır.

Ġeyimli sıf, 1- Üzerinde giyim eşyası olan, elbisesi olan. // Elbiseli. 2- *mec.* Üzeri bir şeyle örtülü, örtülü. || [TS.giyimli] s. Giyinmiş, giyinik: "... *sevimli ve gösterişsiz olmakla beraber temiz giyimli idi.*" -A. Ş. Hisar. *giyimli kuşamlı

ATS'de yer alan *Üzeri bir şeyle örtülü, örtülü* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ġéyretkêş sıf. ve is. ar. ve far. Gayretli, çalışkan, vatan, aile, millet için çalışan. || [TS.gayretkêş] s.1. Çalışkan. 2. Yan tutan, kayıran: "*Gayretkêş bir polise kızdı.*" -N. Cumalı.

TS'de yer alan *Yan tutan, kayıran* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ġéyretli sıf. Kendi vatanının, halkının, yakınlarının gayretini çeken, onlar için samimi duygular besleyen. || [TS.gayretli] s.Çalışkan, çaba gösteren.

Sözcük tam anlam farklılığı göstermektedir. ATS'de yer alan *Kendi vatanının, halkının, yakınlarının gayretini çeken, onlar için samimi duygular besleyen* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Géyretsiz sıf. Gayreti olmayan, hamiyetsiz, haysiyetsiz. || [TS.gayretsiz] s. Çalışmayan, çaba göstermeyen.

ATS'de yer alan *haysiyetsiz* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Gezeyen sıf. 1- Gezmeyi çok seven, evde çok oturmeyen (kadın). 2- mec. Ahlak yönünden zayıf (kadın), düşük kadın. || [TS.gezeğen] s.ve is. *hık*. Çok gezen (kimse).

Sözcüğün ATS'de "kadın" için kullanıldığı görülmektedir. TS2de ise sözcük genel anlamda *çok gezeb (kimse)* için kullanılmaktadır.

Gezici sıf. Hareket eden, seyyar, bir yerde durmayan; dolaşan. || [TS.gezici] s. 1.Gezerik iş gören, gezginci, seyyar: *Gezici esnaf*. 2. Halk topluluklarına eğitim ve öğretim amacıyla götürülen (hizmet): *Gezici kütüphane*. *gezici topluluk

TS'de "hizmet" için kullanılan *Halk topluluklarına eğitim ve öğretim amacıyla götürülen* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ğılçığlı sıf. Kılçığı olan. || [TS.kılçıklı] s. 1. Kılçığı olan: "Kaşık adası bilek kalınlığında, mor kılçıklı, yarım metre uzunluğunda zarganalarla doludur." -S. F. Abasıyanık. 2. mec. Pürüzlü, çapraşık, karışık: *Bu iş pek kılçıklı, içinden nasıl çıkılır?*

TS'de bulunan *Pürüzlü, çapraşık, karışık* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Ğılığlı sıf. Güzel huylu, herkesle iyi geçinen.....ğılığlı Bazı kelimelere takılarak o kelimelerin ifade ettiği anlamda huy, meziyet bildiren birleşik sıfat yapılır, (*ar-vadğılığlı*; Kadın kılıklı, *ilanğılığlı*: Yılan huylu vs.). || [TS.kılıklı] s. 1. Herhangi bir kılıkta olan: *Dilenci kılıklı bir adam*. 2. *hık*. Güzel, temiz. 3. (birinin) huyunda olan, davranışlarını taklit eden. *kılıklı kıyafetli

Sözcük tam anlam farklılığı göstermektedir. ATS'de "mizaç" özelliği belirten sözcük TS'de somut anlam yansıtan "kılık" sözcüğüyle ilgilidir.

Ğılığsız sıf. Güzel huylu olmayan, kötü huylu, kimseyle iyi geçinmeyen. || [TS.kılıksız] s. Giyimi düzgün olmayan, sünepe, süflü: "*Mintanı en çok yamalı, donu en çok parça parça, püskülsüz eski yemeni sarılı fesi en yağlı ve en kılıksız çocuk oydu.*" -H. E. Adıvar. "*Niye bu gün buraya bu kadar kılıksız, üstelik de bir karış sakalla geldim?*" -H. Taner.

Sözcük tam anlam farklılığı göstermektedir. ATS'de yer alan *Güzel huylu olmayan, kötü huylu, kimseyle iyi geçinmeyen* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ğılınçlı sıf. 1- Kılıçla teçhiz olunmuş, kılıç kuşanmış, belinde veya elinde kılıç olan. 2- Ağzında dışarı doğru çıkmış dişleri olan (yaban domuzu). || [TS.kılıçlı] s. 1. Kılıç taşıyan: "*Seni gelin edeceğiz, kılıçlı bir subayın koluna gireceksin.*" -H. E. Adıvar. 2. Kılıcı olan. 3.

Üzerinde kılıç motifi olan: "*Memleketimde bir de kılıçlı liyâkat madalyası kazandım.*" -F. R. Atay.

ATS'de yer alan *Ağzında dışarı doğru çıkmış dişleri olan (yaban domuzu)* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ğıpgızıl sıf. Kıpkırmızı, koyu kırmızı. || [TS.kıpkızıl] s. 1. Her yanı kızıl veya çok kızıl. 2. *mec.* Aşırı, koyu.

TS'de yer alan *Aşırı, koyu* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Gırcı sıf, 1- Öldürücü, mahvedici. 2- Düşman gemi ve uçakları ile mücadele etmekle görevlenen. // is. Savaş uçağı. || [TS.kırcı] s. 1. Kırık işini yapan. 2. *mec.* Kaba, sert, çevresindekileri inciten: *Kırcı bir davranış.* 3. is. Senet, tahvil, bono ve süresi gelmemiş alacaklarla ilgili alış veriş veya işler yapan kimse veya kuruluş. 4. *mec.* Bir şeyin gerektiği gibi gelişmesini, oluşmasını önleyici, engelleyici: *Grev kırcı.* 5. *fiz.* Kırınım oluşturan: *Kırcı ortam.*

ATS'de verilen *Öldürücü, mahvedici* anlamı TS'de yer almamaktadır. TS'de verilen *engelleyici* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ğırığ sıf. 1- Kırılmış, kesilmiş, kırık. 2- ilişkisiz, herhangi bir bağı olmayan. 3- Kırık, kırılmış. // Yaramaz, değersiz, kırık. 4- is. Kırılmış, parçalanmış şeyin küçük bir parçası. // Çöp; kırıntı. 5- "Bir" kelimesi ile **Bir ğırığ**: Bir lokma, bir parça, biraz. 6- *mec.* İnciymiş, kırılmış, küskün. || [TS.kırık] s. ve is. 1. Kırılmış olan: *Kırık sandalye. "Kırık pencereden ay, ışığını donduran bir soğuklukla odaya akıyor."* -H. E. Adıvar. 2. Melez: *Kırık tazi.* 3. Tam nota göre düşük olan (not): *Üç dersten kırığı var. Kırık not.* 4. *mec.* Gücenmiş, üzgün: *"Eşlerde, çocuklarda o üzgün, kırık bakış."* -B. Necatigil. 5. is. Kırılmış bir şeyden ayrılan parça: *Cam kırığı.* 6. is. Kemiğin bir etki ile kırılması: *Kolunda kırık yok, ama çıkık var.* 7. is. Bir şeyin kırılan yeri: *Bunun kırığı neresinde?* 8. is. Kırılmış bir şeyin parçası: *Cam kırığı. Ekmek kırığı.* 9. is. Tavla oyununda oyun dışı bırakılan pul. **kırığı olmak** dönem sonu alınan karnede ders notu zayıf bulunmak. **kırık plâk gibi** Durmaksızın, aynı tonda tekrarlayarak. **kırık çizgi, kırık dökük*

TS'de yer alan *Melez* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ğıt sıf. Bulunmayan, yok denecek derecede az, gerekenden az, kıt. **Ğıt olmağ** Bulunmamak, çok az olmak. || [TS.kıt] s. 1. İhtiyaca yetmeyecek kadar az, bol karşıtı: *Bu yıl ürün kıt. "O devirde bizim gibi henüz askere gitmemiş şoförler çok kıttı."* -A. Gündüz. 2. (duygu, söz vb. için) Az: *"Sözü kıt bir adamdı."* -Halikarnas Balıkcısı. **kıt kanaat , kıtı kıtına*

TS'de yer alan (duygu, söz vb. için) *Az* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ğıvrâğ sıf. 1- Sağlam, sıhhatli, sağlıklı. //Çevik, hareketli, zinde. 2- Hafif, vücuda oturan, harekete engel olmayan (elbise, ayakkabı vs.). || [TS.kıvrak] s. 1. Canlı, hareketli, atik:

"Lâstik ayakkabılarının üstünde kıvrak ve çevikti." -H. Taner. 2. Akıcı, işlek: *Kıvrak bir zekâsı var. Kıvrak bir anlatım.* 3. is. *hlk.* Yerli dokuması kara bezden yapılmış köylü kadın yeldirmesi. 4. is. *hlk.* İnce tülbent veya ipekli baş örtüsü. 5. *hlk.* Aceleci. 6. s. *hlk.* Güzel, şık, yakışıklı: "Herhâlde böyle tertipli, kıvrak, pırıl pırıl, hanım hanımcık olurdu." -H. Taner. *kıvrak kıvrak

TS'de bulunan *Aceleci ve Güzel, şık, yakışıklı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ğızgın sıf. 1- Çok sıcak, kızgın hâlde, yüksek hararetili; yakıcı. 2- mec. Coşkun, hararetili, heyecanlı, alevli, ateşli, ihtiraslı.//mec. Heyecanlı, derin hisleri ifade eden. 3- mec. Çok gergin, güçlü, şiddetli. // mec. En güçlü, en çok, en büyük, şiddetli. || [TS.kızgın] s.1. Çok ısınmış, ısıtılmış veya kızdırılmış: "Bir gün gene kızgın kuma bağdaş kurmuş, düşünürken bir Arap erinin sesini duydu." -F. R. Atay. "Kızgın bir demire dökülen damla iz bırakmaz, buhar olur." -C. Meriç. 2. mec. Kızmış olan, öfkeli, mütehevvir: *Kızgın bakış.* "Hani Allah sizi inandırсын, bu kadar kızgın olmasaydım, korkardım." -S. F. Abasıyanık. 3. mec. Kızışik, zorlu, sert, şiddetli. 4. Eş arayan (hayvan): *Kızgın bir boğa.* *kızgın bulut

ATS'de bulunan *Coşkun, hararetili, heyecanlı, alevli, ateşli, ihtiraslı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ğızılca 1- sıf. tıp. Deride kızıl renkte döküntüye sebep olan bulaşıcı ve ateşli salgın hastalık, kızıl hastalığı. 2- sıf. Kırmızımsı renkle. || [TS.kızılca] s. 1. Kızıla çalar, az kızıl. 2. is. Kızıla çalan bir çeşit buğday. 3. s. Aşırı derecede, kızıl. **kızılca dişi, kızılca kıyamet*

TS'de yer alan *Aşırı derecede, kızıl* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ğıdasız sıf. Gıdası olmayan, besleyici özelliği olmayan, yararsız. || [TS.ğidasız] s. Besini olmayan, yeterli besin alamayan, besinsiz.

Sözcük tam anlam farklılığı göstermektedir. ATS'de yer alan *besleyici özelliği olmayan, yararsız* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ğiymetli sıf. 1- Kıymeti, değeri yüksek olan; pahalı.//Üzerinde değeri yazılı olan, fiyat etiketi olan. 2-mec. Çok gerekli, mühim, çok değerli. 3- mec. Üstün, iyi, değerli, hoş. aziz. || [TS.kıymetli] s. Değerli: "Kıymetli şeylerin muhafazası güçleşti." -B. Felek. *kıymetli evrak

ATS'de bulunan *Çok gerekli, mühim, çok değerli* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ğoçağ sıf. Yiğit, cesur, korkusuz, mert.// Çalışkan, becerikli, konuşmasını beceren. || [TS.koçak] is. ve s. 1.(erkek için) Yürekli, yiğit, kabadayı. 2. Eli açık, cömert.

TS'de bulunan *Eli açık, cömert* anlamı ATS'de bulunmamaktadır. ATS'de yer alan *Çalışkan, becerikli, konuşmasını beceren* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ėoxulu sıf. Belirli bir kokusu olan, kokulu. || [TS.kokulu] s.1. Kokusu olan: "Perilerin kızgınlığını yatıştırmak için ceplerinde bir çok kokulu otlar, tohumlar, üzerlikler taşıyordum." - H. R. Gürpınar. 2. Güzel kokan: *Kokulu sabun. *kokulu çayır otu, kokulu kiraz, kokulu sabun*

TS'de bulunan *Güzel kokan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

ĖopuĖ 1- sıf. Kopmuş, kırılmış, yırtılmış, kesilmiş, kesik. 2- is. Bir şeyin kırılmış, kopmuş, yırtılmış, zedelenmiş veya kırılıp düşmüş yeri. || [TS.kopuk] s. 1. Kopmuş: *Kopuk düğme*. 2. *mec.* Toplum kurallarına aldırmayan erkek, işsiz, güçsüz, serseri: "*Birkaç gün sonra da bu işi yapanın Edirne'de bir jandarmayı öldürüp kaçan Pazarcıklı Murat adında bir kopuk olduğu söylendi.*" -M. Ş. Esenal. "*Siz daha elinizin altındaki iki üç kopuğa söz geçiremiyorsunuz.*" -A. İlhan.

TS'de bulunan *Toplum kurallarına aldırmayan erkek, işsiz, güçsüz, serseri* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

ĖorxaĖ sıf. 1- Cesaretsiz, korkak, yüreksiz. // is. Korkak adam. 2- *mec. kon.* Kısa, biraz kısa veya küçük. || [TS.korkak] s. Çok çabuk ve olmayacak şeylerden korkan (kimse, hayvan): "*Kulağının korkak boşluğunu delen ses, seher kuşunun değil, bülbülün sesi idi.*" -F. R. Atay. **korkak bezirgan ne kâr eder ne zarar (veya ziyan) iş yapmaya korkan tüccar, kendisini zarardan korumuş olur, ama kazanç da sağlayamaz.**

ATS'de yer alan *Kısa, biraz kısa veya küçük* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ėoruyucu sıf. Bir şeyden koruyan, muhafaza eden, mani olan, engel olan. // is. Koruyan mekanizma, cihaz. || [TS.koruyucu] is. ve s. 1. Korumak işini yapan, gözetici, hamî. 2. *is.* Koruyan kimse, muhafız. 3. *s.* Asalağı dış ortamda yok eden, onun konakçıya ulaşmasına engel olan (ilâç veya işlem). **koruyucu hekimlik, koruyucu ünsüz*

TS'de bulunan *Asalağı dış ortamda yok eden, onun konakçıya ulaşmasına engel olan (ilâç veya işlem)* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Ėovurmalı sıf. Yanında kavurma olan, kavurma ile beraber yenen yemek. || [TS.kavurmalı] s. İçinde kavurma bulunan.

ATS'de verilen *kavurma ile beraber yenen yemek* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Göbekli sıf.kon. İri göbekli; şişman. || [TS.göbekli] s. 1. Karnı yağlanıp şişmanlamış: "*Orta boylu, geniş göğüslü ve hafif göbekliydi.*" -Ç. Altan. 2. (marul, lâhana için) Yaprakları büyüyüp sıklaşmış.

TS'de (*marul, lâhana için*) *Yaprakları büyüyüp sıklaşmış* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Gömrüksüz sıf. Üzerine gümrük vergisi konmamış, gümrüksüz. || [TS.gömrüksüz] s.1. Gümrük vergisi ödenmesi gerekmeyen: *Buzdolabı, çamaşır makinesi, artık akla ne gelirse, bunları gümrüksüz olarak yurda sokabilirmişim* 2. Gümrük vergisi ödenmemiş, kaçak.

TS'de yer alan *kaçak* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Görkemli sıf. 1- Gösterişli, muhteşem. // Güzel, alımlı. 2- Müsbet özelliklerine göre diğerlerinden ayrılan, seçilen; alımlı. 3-Büyük hizmeti olan; tanınmış, meşhur. 4- Ehemmiyetli, Önemli. 5- Her taraftan görünen, herkesin gördüğü şey. 6- Görülmeğe değer, dikkate değer, ilginç, merakı celbeden. || [TS.görkemli] s. 1. Göz alıcı ve gösterişli, haşmetli, muhteşem, anıtsal: "*Şirazlılar, Sadi ile Hafız'ın anısına görkemli birer anıtkabir yapmışlardı.*" - N. Cumalı. 2. İri yapılı, iyice serpilmiş.

ATS'de yer alan *Büyük hizmeti olan; tanınmış, meşhur* anlamı TS'de bulunmamaktadır. TS'de bulunan *İri yapılı, iyice serpilmiş* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Görünmez sıf. 1- Görülmemiş, şimdiye kadar hiç olmamış, rastlanmamış; garip, acayip, hayret uyandıran. 2- Görünmeyen, açıkta olmayan, gizli. **Görünmez olmağ** Gözden kaybolmak, artık görünmemek. || [TS.görünmez] s. Görünmeyen, beklenmeyen. **görünmez olmak** gözden kaybolmak. *görünmez kaza

ATS'de 1. anlamda kullanılan *Görülmemiş, şimdiye kadar hiç olmamış, rastlanmamış; garip, acayip, hayret uyandıran* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Gözelce sıf. Çok güzel, çok iyi. //zar. Güzel bir şekilde. || [TS.gözelce] s. 1. Güzele yakın, güzel gibi: "Kızı, belki anasından biraz güzelce." -M. Ş. Esendal. "Öyle güzelce bir kadınla tatlı bir serüven yaşama olasılığı kolayca kenara itilebilecek bir şey değildi." -E. Bener. 2. zf. (*güze'lce*) İyice, adamakıllı: "*Kadın, keçiyi sağmış, çardağın suyunu çekmiş, etrafını güzelce süpürmüştü.*" -N. Cumalı.

TS'de bulunan *Güzele yakın, güzel gibi* anlamın "yakınlık", ATS'de "çokluk" bilçdirmektedir.

Gözlüklü sıf. 1- Gözünde gözlük olan, gözlük takan. 2- Bölmeli, bölümleri olan. 3- Havayı değiştirmek için özel gözü olan. || [TS.gözlüklü] s. Gözlük takmış olan, gözlük kullanan: "*Posta müvezzilerinden gözlüklü olanı, ta uzaktaki masadan lâfa karıştı.*" -H. Taner. *gözlüklü yılan

ATS'de yer alan *Bölmeli, bölümleri olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Gözüaçık sıf. Uyanık, her şeyi görebilen, kendini aldatmaya izin vermeyen, gözüaçık. || [TS.gözü açık] s. Uyanık, becerikli.

TS'de bulunan *becerikli* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ğulağsız sıf. 1- Kulağı, kulakları olmayan veya kesilmiş (köpek vs.). 2- Kulaklığı olmayan (başlık vs.). || [TS.kulaksız] s. Kulak kepçesi olmayan.

ATS'de yer alan *Kulağı, kulakları olmayan veya kesilmiş (köpek vs.)* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ğumlu sıf. 1- İçinde, bileşiminde kum olan, karışımında kum olan. 2- Kum çok olan, kumla kaplı olan. || [TS.kumlu] s. 1. İçinde kum bulunan: *Kumlu toprak*. 2. *mec.* Çok ufak ve sık benekli: *Kumlu kumaş*.

TS'de yer alan *Çok ufak ve sık benekli* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ğupğuru sıf. Tamamen kurumuş, çok kuru. || [TS.kupkuru] s.1.Çok kuru: "Ağaçlar çıplak, demir gibi kaskatı ve kupkuru." -P. Safa. 2. *mec.* Belirgin, net: "Kazanç, her yerde kupkuru, dümdüz, apaçık menfaattir." -F. R. Atay. **kupkuru etmek** çok kurutmak. **kupkuru kesilmek**çok kurumak: "...ağzım kupkuru kesildi." -Y. K. Karaosmanoğlu.

TS'de yer alan *Belirgin, net* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Gur sıf. 1- Güçlü, kuvvetli, gür, şiddetli. // Şiddetli. // Kızgın, aşırı, şiddetli. 2-Bol ve kuvvetli, güçlü, coşkun. 3-Güçlü, ürperti verici. 4- Kaim, sık. 5-Kalabalık, izdiham, hareketli alan, gürültülü. **Gur-gur** zar. 1- Gürültüyle, güçlü bir şekilde akan suyun çıkardığı ses. 2- Alevlenerek, şiddetle. **Gur-gur guruldamağ** *mec.* Şöhreti her tarafa yayılmak, meşhur olmak, tanınmak. || [TS.gür] s. 1: Bol ve güçlü olarak çıkan veya fişkıran: "*Kabadayı tavrı, gür sesi, eski Osmanlı devrinden olduğunu hatırlatırdı.*" -Y. K. Beyatlı. "*Gür, kumral saçlarının çerçevelediği narin yüzü kıpkırmızı idi.*" -Ö. Seyfettin. 2. Bol, verimli, feyyaz: "*Oralarda deve dikenleri ve çalı süpürgeleri gür, yeşil, pembe bitmişti.*" -S. F. Abasıyanık. * *gür gür*

ATS'de yer alan *Kalabalık, izdiham, hareketli alan, gürültülü* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ğurdlu sıf. 1- Kurtlanmış, bozulmuş, kurt düşmüş. 2- *mec.* Kıskanç, kinli, haset. || [TS.kurtlu] s.1. İçinde kurt bulunan, kurtlanmış: *Kurtlu kiraz. Kurtlu baklanın kör alıcısı olurmuş. "Bunlar düşmüş, buruşmuş, iyi değil, kurtludurlar."* -S. F. Abasıyanık. 2. *mec.* Yerinde rahat duramayan, sürekli kıpırdanan (kimse).

ATS'de yer alan *Kıskanç, kinli, haset* anlamı TS'de, TS'de yer alan *Yerinde rahat duramayan, sürekli kıpırdanan (kimse)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ğurma 1- is. Kurmak fiili. 2- sıf. Kurulan, yaylı, zembereklı. || [TS.kurma] is. 1. Kurmak işi. 2. s. Kurularak, parçaları birleştirilerek oluşturulan, prefabrike: *Kurma ev*.

TS'de yer alan *prefabrike* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ġursaġlı sıf. 1- Kursaġı olan. 2- mec. kon. Yürekli, cesur, korkusuz. || [TS.kursaklı]
s. 1. Kursaġı olan: *Kursaklı düdüük*. 2. *hık*. Guatr hastalığı olan (kimse).

ATS'de yer alan *Yürekli, cesur, korkusuz* anlamı TS'de, TS'de yer alan *Guatr hastalığı olan (kimse)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ġuşbaşı sıf. Kuş başı büyüklüğünde (yağan kar), iri parçalar hâlinde. || [TS.kuşbaşı]
s. Küçük bir kuşun başı büyüklüğünde olan (parça).

ATS'de "kar" için kullanılan sözcük, TS'de "parça" için kullanılmaktadır.

Ġuyruġlı sıf. 1- Kuyruġı olan. 2- mec. Arkasındakuyrukğibisarkan parçası, bölümü vs. olan. **Guyruġlı** **ulduz** esk. Kuyruklu Yıldız. || [TS.kuyruklu] s. 1. Kuyruġı olan. 2. *is. hık*. Akrep: "*Sandıġım üstündeki ikinci yataġı kucaklayıp kaldırdığı sırada bir kuyruklu, yataġım altından fırladı, sandıġın gerisine doġru hızla kaçtı.*" -N. Cumalı. **kuyruklu kelebek, kuyruklu kurbaġa, kuyruklu piyano, kuyruklu yalan, kuyruklu yıldız*

ATS' de yer alan *Arkasındakuyrukğibisarkan parçası, bölümü vs. olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ġuzulu sıf. Yanında kuzusu olan, yavrusunu emziren (koyun). || [TS.kuzulu] s. 1. (koyun için) Kuzusu olan. 2. (meyve ve sebze için) Kendisine bitişik olarak aynı cinsten küçük tanesi olan.

TS'de yer alan (*meyve ve sebze için*) *Kendisine bitişik olarak aynı cinsten küçük tanesi olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ġüclü sıf. 1- Gücü olan, fiziki gücü, kuvveti çok olan, fiziki yönden çok gelişmiş; kuvvetli. // is Kuvvetli, güçlü. 2- Dayanıklı, muhkem, sağlam, metanetli. 3- İyi silahlanmış geniş müdafaa ve hücum imkanına sahip olan. 4- Büyük nüfuzu olan; kudretli. 5- Şiddetli, kuvvetli. // Büyük, derin. 6- Yetenekli, bilgili, becerikli, hazırlıklı. // Çok bilgili, malumat sahibi. 7- Sağlam, şiddetli, muhkem. 8- Büyük üretim imkanlarına ve gücüne malik olan. 9- Büyük etkiye sahip olan; çok tesirli. 10- Uzaklardan duyulan, çok şiddetli (ses). 11- iyi, bol ürün veren; bereketli münbit. || [TS.güçlü] s.1.Gücü olan: "*Hele kendini güçlü hissederse, tetik ol, basbayağı saldırganlaşır.*" -A. İlhan. 2. *mec*. Etkisi, önemi büyük olan, forslu. 3. *mec*. Nitelikleri ile etki yaratan, etkili: "*Kitabında ne kadar güçlü ve üslup sahibi bir yazar olduğunu belgeler.*" -H. Taner. 4. Şiddeti çok olan. *güçlü kuvvetli

ATS'de verilen *Yetenekli, bilgili, becerikli, hazırlıklı* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ġüdretili sıf. Çok kuvvetli, çok güçlü. || [TS.kudretli] s. 1. Gücü olan, güçlü: "İnsan değilmiyiz, kudretliyi çekemez, düşmüş olanı, bize benzediği için severiz." -H. Taner. 2. Başarılı, üstün: "*Celâl Bey'in kudretli çalışması onu dünyanın her tarafında tanıtmıştır.*" -E. İ. Benice.

TS'de yer alan *Başarılı, üstün* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Güneşli sıf. 1- Güneş ışığı ile aydınlanmış, ışıklı. 2- Işıklı, güneş ışığı gören. 3- mec. Mutlu, sevinçli, nurlu. || [TS.güneşli] s.1. Güneş ışınlarıyla aydınlanmış: *Güneşli yer*. 2. (hava için) Açık, aydınlık.

ATS'de yer alan *Mutlu, sevinçli, nurlu*. anlamı TS'de yer almamaktadır.

Güngörmez sıf. 1- Hiçbir zaman güneş ışığı almayan. 2- mec. Kimsenin görmediği; gizli, saklı kalmış. || [TS.güngörmez] s. Hiç güneş ışığı almayan (yer).

ATS'de yer alan *Kimsenin görmediği; gizli, saklı kalmış* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Gürurlu sıf. 1- Mağrur, kibirli, kendini üstün gören. // mec. Azametli, muhteşem, görkemli. 2- Kibirli, çalılı, başkalarına küçültücü nazarlarla bakan. || [TS.gururlu] s. 1. Kendi kişiliğine önem veren, onurlu, mağrur. 2. Kurumlu, çalılı.

ATS'de yer alan *Azametli, muhteşem, görkemli* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Güvvetsiz sıf. 1- Gücü, kuvveti olmayan; güçsüz, kuvvetsiz. // Beceriksiz, aciz. 2- Etkisiz.// İçinde gıdalı maddeleri çok az olan veya olmayan; gıdasız. || [TS.kuvvetsiz] s. 1. Gücü, kuvveti olmayan, güçsüz. 2. Etkisiz: *Kuvvetsiz bir ilâç*.

ATS'de yer alan *Beceriksiz, aciz ve İçinde gıdalı maddeleri çok az olan veya olmayan; gıdasız* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Güzide sıf. far. Seçkin, seçilmiş, bir şeyin en iyisi. || [TS.güzide] s. 1. Seçkin, seçilmiş, seçme: "*Selânik'in en varlıklı, en güzide ailelerinden sayılıyor.*" -A. İlhan. 2. is. Aydın, okumuş, seçkin (kimse): "*Bir milletin güzidesiyle halkı arasında bu derece tezat doğru mudur?*" -O. S. Orhon.

TS'de yer alan *Aydın, okumuş, seçkin (kimse)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

10. H MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 144

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 123

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 202

Toplam madde başı sayısı : 469

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 24

10.1. H Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :

Hafizeli sıf. Güçlü hafızası olan, hafızalı. || [TS.hafızalı] s. Hafızası olan.

ATS'de "hafızası güçlü" anlamındaki sözcüğün bu anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Hafizesiz sıf. Hafızası zayıf olan, hafızasız. || [TS.hafizasız] s. Hafızası olmayan.

"zayıf hafızalı" anlamındaki sözcüğün bu anlamı TS'de yer almamaktadır.

Hağsız sıf. ve zar. 1- Hakka ve insafa uymayan; adaletsiz.// Boşuna, beyhude, boşu boşuna. **Hağsız yere** Boş yere, boşu boşuna, hiçbir şey gerekmeden. 2- Hiçbir hakkı, hukuku olmayan. || [TS.haksız] s. ve is. 1. Hak ve adalete uygun olmayan. 2. Davası, iddiası, davranışı, düşüncesi doğru ve yerinde olmayan (kimse): *Arkadaşınız bu işte haksızdır. haksız bulmak bir iddiayı, düşüncüyü, davranışı doğru ve yerinde bulmamak. *haksız yere*

Sözcüğün ATS'deki *Boşuna, beyhude, boşu boşuna* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Xain sıf.ar. 1- Vatanına, milletine ihanet eden, satılmış; döneç.//mec. itimat edilmeyen, vefasız, bel bağlanamayan.// is. İhanet eden, satılmış. **Xain baxmağ** a-Kötü gözle bakmak, saf kalple bakmamak, kötü niyetle bakmak, b- bak. **Xain çıxmağ.** Vatanına, milletine, dostuna, akrabasına, arkadaşına döneçlik etmek, onları satmak. 2- mec. Yapılan iyiliğe karşı nankörlük eden; hain, kötü kalpli, nankör. || [TS.hain] s. ve is.1. Hıyanet eden (kimse): *"Bu anlayışsızlığa ve bu vatan hainlerine vah vahlanır, acır gibiydiler."* -T. Buğra. 2. Zarar vermektten, üzmetkten veya kötülük yapmaktan hoşlanan (kimse): *Ne hain adam bu. "Siz galip olduğumuz için cesur ve hain görünüyorsunuz."* -A. Gündüz. 3. Bazen sitemli bir seslenme olarak kullanılır: *Hain, biz seninle böyle mi konuşmuştuk?* 4. Kötü bir niyet taşıyan. **hain hain*

TS'de yer alan *Zarar vermektten, üzmetkten veya kötülük yapmaktan hoşlanan (kimse)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Xarab sıf.ar. 1- Kötü, harap. 2- Kötü ağır. **Xarab olmağ** a- Git gide kötüleşmek, korkulacak bir duruma gelmek (hasta), b- Kırılmak, dağılmak, berbat olmak, c- Kötü yöne yönelmek, kötüleşmek (maneviyat). 3- Önceki - durumunu, vaziyetini kaybetmek, kötü bir hâle gelmek. 4- Bazı isimlerin yanına getirilerek ismin anlamını taşıyan fiil veya çeşitli ifadeler yapılır (üreyini xarab étmek: Kalbini bozmak). || [TS.harap] s. 1. Bayındırlığı kalmamış, yıkılacak duruma gelmiş, yıkkın, viran: "*Duvarları yıkılmış, çatıları yanmış, harap bir köyün hizasına gelince yaver atından atladı.*" -Ö. Seyfettin. 2. Bitkin, yorgun, perişan: "*Kiraz yemekten insanlar harap, perişan olurdu.*" -R. H. Karay. 3. esk. Çok sarhoş. **harap etmek** harap duruma getirmek: "*Ona zamanın harap edemeyeceği bir abide yapmak istedi.*" -H. E. Adıvar. **harap olmak** harap duruma gelmek, haraplaşmak, perişan olmak: "*Parkın eski güzelliği kalmadı; ne kadar harap oldu.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

TS'de verilen *Bitkin, yorgun, perişan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır

Xaraktérli sıf. Belirli bir karaktere sahip olan, ayırıcı özelliklere malik olan. || [TS.karakterli] s. 1. Herhangi bir karakteri olan. 2. Karakteri sağlam olan.

TS'de verilen *Karakterli sağlam olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Xaraktérsiz sıf. Sağlam karakteri, ayırıcı, seciyevi hiçbir özelliği olmayan, çok çabuk etki altında kalan, iradesi zayıf. || [TS.karaktersiz] s. Karakteri kötü olan: "*Halbuki oğlu hodkâm, müsrif, tembel, karaktérsiz bir serseri idi.*" -Ö. Seyfettin.

Sözcük TS'de "kötü" sıfatıyla birlikte kullanılarak olumsuz anlam kazanmıştır.

Havalı sıf. ve zar. 1- Azgınlaşmış, çizgiyi aşmış; aklını kaybetmiş gibi; azgın. **Havalı kimi** Aklını kaybetmiş gibi, deli gibi. // Azgın. 2- Güzel havası olan; insanı dindiren, sefalı. || [TS.havalı] s. 1. Herhangi bir nitelikte havası olan: "*O murdar kokulu, ağır havalı yere...*" -H. E. Adıvar. 2. İyi, temiz hava alan, havadar. 3. *mec.* Bir işi gereğince benimsemeyen, önemsemeyen. 4. *mec.* Göz alıcı, çekici, albenisi olan: *Havalı bir elbise. Havalı kız.* 5. *tek.* Sıkıştırılmış hava ile çalışan (alet vb.). **havalı direksiyon, havalı fren*

Hem ATS'de hem TS2de sözcüğün oldukça farklı anlamlara sahip olduğu görülmektedir. ATS'de 1. anlam olarak verilen *Azgınlaşmış, çizgiyi aşmış; aklını kaybetmiş gibi; azgın* anlamı TS'de bulunmamaktadır. TS'de teknik terim olarak yer alan *Sıkıştırılmış hava ile çalışan (alet vb.)* anlam ATS'de yer almamaktadır.

Xefif sıf. ar. 1- Hafif, yumuşak. 2- Zarif, ince// Zayıf, hafif. **Xefif élemek (étmek)** Azaltmak, zayıflatmak || [TS.hafif] s. 1. Tartıda ağırlığı az gelen, yeğni, ağır karşıtı. 2. Güç veya yorucu olmayan, kolay: *Hafif bir iş.* 3. Ağır başlı olmayan, ciddî olmayan, hoppa: *Hafif bir kadın.* 4. (yiyecek için) Miktarı az, sindirimi kolay: *Hafif şekerli. Hafif bir kahvaltı.* "*Onlar da akşam yemeğini pek hafif yerlerdi.*" -S. F. Abasıyanık. 5. Kalınlığı veya yoğunluğu az olan:

Hafif duman. "Dışarıda yanan lâmbanın aydınlığıyla burası hafif bir karanlık içindeydi." -M. Ş. Esenal. 6. Etkisi az olan: *Hafif bir içki*. 7. Zorlu olmayan: *Hafif bir baş ağrısı*. *Hafif bir sarsıntı*. "Belki yarası o kadar hafif değildi." -H. E. Adıvar. 8. Önemli olmayan: *Hafif bir ceza*. 9. (uyku için) Çabuk uyanılan: *Uykusu çok hafiftir*. 10. Çok dik olmayan (sırt, yokuş): "Hafif bir meyilden indik." -H. R. Gürpınar. 11. Gücü az olan, belli belirsiz: *Hafif bir ses*. "Kaskatı kesilmiş vücudu, sıyın hafif akıntısına uyarak yavaş yavaş uzaklaştı." -R. N. Güntekin. 12. Sıkıntısız, ferah. 13. Belli belirsiz: *Kendimi bugün çok hafif hissediyorum. hafif hafif, hafif hapıs cezası, hafifmeşrep, hafif sanayi, hafif sıklet, hafif tertip, hafif uyku, hafif yollu hafif atlatmak* kötü bir durumdan çok az bir zararla kurtulmak. **hafif gelmek** 1. ağırlığı fazla olmamak: "Çok hafif geldiği için dövene ağır bir taş oturtmuşlardı." -R. Enis. 2. *mec.* önemsiz görmek, değer verilmemek. **hafif giyinmek** az ve ince giyinmek: *Bu soğukta çok hafif giyinmişsin. hafife almak* küçümsemek, önemsememek: "Sağduyumuzu, yanlışlıkla doğruyu ayırt etme yeteneğinizi hafife almaktadır." -H. Taner.

Sözcüğün TS'de anlamca geniş olduğu görülmektedir. TS'de 11. anlam olarak verilen *Gücü az olan, belli belirsiz* anlamı ATS'de yer almamaktadır. Aynı şekilde, 5. anlam olarak verilen *Kalınlığı veya yoğunluğu az olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Hemen zar. far. 1- Derhal, anında, vakit kaybetmeden, gecikmeden. 2- sıf. Aynı, aynısı, tıpkısı, eşi. || [TS.hemen] *zf.* 1. Hiç vakit geçirmeden, gecikmeden, çabucak. 2. *s.* Aşağı yukarı; yalnız, sadece: *Ben hemen o sıralarda gelmiştim. "Hayır, yalnız ben değilim onu beğenmeyen, sevmeyen, hemen kimse beğenmiyor o şairi, sevmiyor."* -N. Ataç. *hemen hemen

Hésabi sıf. ve zar.ar.kon. Doğru, haklı, akla uygun. || [TS.hesabî] *s.* Hesabını iyi bilen, eli sıkı, hesaplı.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de verilen . *Doğru, haklı, akla uygun* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Xeste sıf. far. 1- Sağlığı yerinde olmayan, sıhhati bozuk olan; hasta. **Xeste düşmek**, **xeste yatmağ** Hastalanmak, hastalanıp yatağa düşmek. **Xeste olmağ** Hasta yatmak, hastalanmak. **Xeste salmağ** Hastalanmasına sebep olmak. 2-*mec.* Şairane teşbihlerde dertli, ıstıraplı. 3- *mec.* Zayıf, sönük, cılız, ölgün. 4- *mec.* Bir şeye haddinden fazla düşkün olan, vurulan, müptela olan. 5- *mec.* klas. Zavallı, aciz, güçsüz. || [TS.hasta] *s.* ve *is.* 1. Sağlığı bozuk olan, esenliği yerinde olmayan (kimse, hayvan): "Annem o evin önü sofalı bir odasında hasta yatıyordu." -Y. K. Beyatlı. 2. *tkz.* Zihinsel yetenekleri bozulmuş olan. 3. *argo* Parasız, züğürt. **hasta bakıcı**, **hastahane hasta etmek** hasta olmasına yol açmak. **hasta ol benim için, öleyim senin için** kişi kendisi için bir fedakârlıkta bulunan kimseye karşı sırası gelince daha büyük fedakârlıkta bulunur. **hasta olmak** (veya **düşmek**) hastalanmak. **(bir şeyin) hastası olmak** bir şeye çok düşkün olmak.

TS'de verilen *Zihinsel yetenekleri bozulmuş olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır. Aynı şekilde, TS'de yer alan *argo* anlamdaki *Parasız, züğürt* kullanım ATS'de bulunmamaktadır.

Heşemetli sıf. Azametli, ulu, ihtişamlı || [TS.haşmetli] s. 1. Görkemli: "*Engin Hint ormanlarının haşmetli sessizliği beni takip ediyordu.*" -H. E. Adıvar. 2. Hükümdarlara verilen unvan.

TS'de yer alan *Hükümdarlara verilen unvan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Hevesli sıf. Bir şeye, işe karşı hevesi olan. || [TS.hevesli] s. 1. Bir şeye veya bir işe istek duyan veya merak sarmış olan, istekli. 2. Bir sanatı meslek edinmeksizin yalnız zevk için yapan kimse, özengen, amatör. **heveslisi** çok isteklisi: "*Geniş yüzlü, beyaz dişli, kısa burunlu, konuşma heveslisi bir çocuktü.*" -F. R. Atay.

TS'de verilen *özengen, amatör* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Heyecanlı sıf. 1- Heyacan geçiren, duyan, asabi, coşkun. // Heyacan, telaş, ıstırap. || [TS.heyecanlı] s. 1. Çabuk, kolay heyecanlanan (kimse), müteheyyiç. 2. Heyecan veren. 3. Heyecanla yapılan: "*Politikacıların gürültülü, heyecanlı tartışmalarından nefret ederdi.*" -H. Taner.

TS'de verilen *Heyecan veren* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Xéyirsiz sıf. Hayırsız, faydasız, hiçbir hayrı olmayan. || [TS.hayırsız] s. 1. Yararı olmayan, hayrı olmayan: *Hayırsız evlât.* 2. Sevgi ve bağlılığını yitiren, vefasız: "*Ne olduğu bilinmeyen hayırsız bir nişanlıyı beklermiş.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

TS'de yer alan *Sevgi ve bağlılığını yitiren, vefasız* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Xınalı sıf. 1- Kına yakılmış, kınalanmış. 2-Kınaya bulaşmış, kınalı. || [TS.kınalı] s. 1. Kına ile boyanmış olan. 2. Kınanın renginde veya kızıl renkte olan: "*Bıyıklarının ortası, belli ki, tütün zifirinden kınalı bir renk almıştı.*" -R. H. Karay. 3. is. Yapıncak. **kınalı keklik, kınalı yapıncak*

TS'de "renk" bildiren *Kınanın renginde veya kızıl renkte olan* anlam ATS'de yer almamaktadır.

Xırçın sıf. Çok inatçı, ters, aksi, huysuz, çabuk kızıp sinirlenen, kırıncı davranışlarda bulunan. || [TS.hırçın] s. 1. Belirli bir sebebi olmadan sinirlenip huysuzluk eden (kimse). 2. (ses için) Tiz, öfkeli.

TS'de "ses" için kullanılan *Tiz, öfkeli* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Hirslı sıf. 1- Hiddetli, öfkeli, sinirli.// zar. Sinirli sinirli, öfkeli, bir şekilde.// Hiddet, gazap ifade eden; gazaplı, öfkeli. 2- mec. Şiddetli, aşırı, coşkulu. **Hirslı- hirslı** zar. Öfkeli,

sinirli bir şekilde. || [TS.hırslı] s. 1.Doymak bilmeyen, aşırı istekli, tutkulu, haris. 2. Öfkeli, kızgın: "*Daima hırslı, hırçın, sinirli, hislerine düşkün eniştemiz ...*" -A. Ş. Hisar.

ATS'de yer alan *Şiddetli, aşırı, coşkulu* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Hissi sıf.ar. Hisse, duyguya ait, hisle ilgili.// His, duygu organları vasıtasıyla meydana gelen, oluşan./ / mec. Şehvi, cismani, seksi. || [TS.hissî] s. Duygusal: "*Aşk, her şeyden evvel hissî bir alışkanlıktır.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

ATS'de verilen *Şehvi, cismani, seksi* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Xortumlu sıf. 1- Hortumu olan. 2-kon. Külötlü pantolonlu. || [TS.hortumlu] s. Hortumu olan. *hortumlu böcek

ATS'de 2. anlam olarak verilen *Külötlü pantolonlu* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Hökmlü sıf. 1- Amirane, emredercesine, emredici. 2- Nüfuzu, hükmü, etkisi olan. || [TS.hükümlü] s. Ceza hükmü verilmiş olan, mahkûm.

Sözcük tam farklı anlam görünümündedir. TS'de yer alan *Ceza hükmü verilmiş olan, mahkûm* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Hörmetli sıf. Hürmeti, saygısı olan, hürmete, saygıya layık olan; muhterem, saygıdeğer. || [TS.hürmetli] s.1. Saygılı. 2. *alay* Oldukça büyük okkalı: "*Direk gibi bir boynu, hürmetli bir göğsü vardı.*" -H. Taner.

TS'de verilen *Oldukça büyük okkalı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Hünerli sıf. ve is. 1- Becerikli, maharetli, kabiliyetli, gayretli. 2- Yiğit, cesur, cüretli. || [TS.hünerli] s. 1. Hüneri olan (kimse). 2. Hünerle yapılan (şey).

ATS'de yer alan *Yiğit, cesur, cüretli* anlamı TS'de yer almamaktadır.

11. İ MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 244

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 130

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 142

Toplam madde başı sayısı : 516

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat Sayısı : 31

11.1. İ Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :

İbtidai sıf. ar. 1- Başlangıca ait, en önce olan; ilk. 2- Henüz mükemmel olmamış, gelişmemiş. 3-Başlangıç, ilk, derece olarak daha düşük. 4- İnsanlık tarihinin en eski devrine ait olan, ilkel. 5-Şimdiki devir için eskimiş olan, primitif. || [TS.iptidaî] s. 1. İlkel. 2. İlkokul: "*Haşarı bir iptidaî talebesinden akıllı, uslu bir hafız çıkmıştı.*"- R. N. Güntekin. *iptidaî mektep

TS'de verilen *ilkokul* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

İçkici sıf. Alkollü içkileri çok içen, içki müptelası, ayyaş. || [TS.içkici] is. 1. İçki yapan veya satan kimse. 2 s. İçkiye düşkün kimse, içici: "*Sayacı Abdullah içkici bir adamdı ama evine de düşküdü.*"-R. Enis.

TS'de 1. anlam olarak verilen *İçki yapan veya satan kimse* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

İçkisiz sıf. Alkollü içkiler olmayan, içilmeyen. || [TS.içkisiz] s. 1. İçki içmemiş olan. 2. İçki içilmeyen: *İçkisiz eğlence yeri*. 3. *zf.* İçki içmemiş olarak.

TS'de verilen *İçki içmemiş olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

İçli sıf. Astarlı, astarı olan. || [TS.içli] s. 1.(taneli sebze veya kuru yemişler için) İçli dolu. 2. *mec.* Kolay duygulanıp incinen, duygulu, hassas, hisli: "*Annem evlâtlarının bu kayıtsızlığıma karşı içli bir hâlde günden güne fazla üzülüyor ve bitiyordu.*" -Y. K. Beyatlı. 3. *mec.* Duygulandıran, etkili: "*Denize uzanan demir iskelenin ucuma gidip içli şiirler okurduk birbirimize.*" -H. Taner.* *içli dışlı, içli köfte*

ATS'de tek anlam olarak verilen *Astarlı, astarı olan* anlamı TS'de yer almamaktadır. Ayrıca TS'de verilen iki anlam da ATS'de bulunmamaktadır.

İdareli sıf. 1- idare edeni, başkanı olan. 2- Evi iyi geçindiren, kanaatkar. || [TS.idareli] s. 1. İdare etmesini bilen, iyi yöneten: *İdareli bir müdür*. 2. Tutumlu: *İdareli bir kadın*.

"Sattıkları küpenin parasını çok idareli kullanıyorlardı." -P. Safa. 3. Tutuma elverişli, ekonomik: *İdareli bir gaz ocağı.*

TS'de yer alan *tutumlu* ve *ekonomik* anlamları ATS'de yer almamaktadır.

İddialı sınıf. Kendisi hakkında büyüklük kompleksi taşıyan, kibirli, gururlu, kendine çok güvenen. || [TS.iddialı] s. 1. Bir iddiası olan: *İddialı bir söz.* 2. Kendine çok güvenen.

TS'de verilen *Bir iddiası olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

İktidarsız sınıf. İktidarı olmayan, gücü yetmeyen; güçsüz, kuvvetsiz.// Beceriksiz. || [TS.iktidarsız] s. 1. Gücü, yeteneği olmayan, beceriksiz, yetersiz: "*Selim bu vak'ayı anlatmaya iktidarsız görünüyordu.*" -P. Safa. 2. s. ve is. Cinsel gücü olmayan (erkek).

TS'de bulunan *Cinsel gücü olmayan (erkek).* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

İkiayağlı sınıf. 1- İki ayağı olan. 2- mec. kon. İnsan anlamında. || [TS.iki ayaklı] s. İki ayağı olan (hayvan veya eşya).

ATS'de "insan" için kullanılan sözcük TS'de "hayvan" ve "eşya" için kullanılmaktadır.

İkidilli sınıf. 1- İki dili olan, iki dili konuşan halk. 2- İki dilde tertiplenmiş, yazılmış. 3- mec. Samimi olmayan, aldatıcı. || [TS.iki dilli] s. İki ayrı dilde olan: *İki dilli sözlükler.*

ATS'de verilen *Samimi olmayan, aldatıcı* anlamı TS'de yer almamaktadır.

İldırım sınıf. 1- Çoğunlukla yıldırım çakan alan, saha. 2- mec. Benzetmelerde parlayan, ışık saçan, ihtiraslı anlamında. || [TS.yıldırım] s. (hava için) Yıldırım oluşan, yıldırım düşen: "*Üzerimize çöken şimşekli, yıldırım havanın bana verdiği helecami yeniden duyuyorum.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

ATS'de yer alan *Benzetmelerde parlayan, ışık saçan, ihtiraslı anlamında* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

İlğ sınıf. 1- Az sıcak, ne soğuk ne de sıcak, ılık. 2- Tam pişmemiş, yarı sıvı hâlinde pişmiş (yumurta), rafadan. 3- mec. şair. Hararetli, okşayıcı, hoş, sevgiyle dolu. || [TS.ılık] s. Soğukla sıcak arası, ne soğuk ne de sıcak: "*Ilık, parlak bir güneş her tarafı ısıtıyordu.*"- Ö. Seyfettin. "*Su kenarına kaçmış, akşama kadar ılık sudan çıkmamıştım.*"- S. F. Abasıyanık. *ılık ılık

ATS'de verilen *Tam pişmemiş, yarı sıvı hâlinde pişmiş (yumurta), rafadan* ve *Hararetli, okşayıcı, hoş, sevgiyle dolu* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

İlişik 1- sınıf. Dügümlenmiş, ilişmiş, bir yere takılmış şeyin hâli. 2- mec. Dolaşık, karışık. 3- is. Ilgı, alâka, münasebet. 4- is. Engel. **İlişkiye düşmek** Engele çarpmak, kötü bir işe bulaşmak, takılmak. || [TS.ilişik] s. 1. İliştirilmiş, eklenmiş, bağlanmış, merbut: *Dilekçeye ilişik*

olarak sunulan belge... 2. Bir şeyle ilgili, ilişkin, ait: "*Listelere ilişik açıklama, sabaha karşı aldığı bir telgraf kadar şaşırtıcıydı.*" -N. Cumalı. 3. is. İlgi, bağlılık, ilişki, münasebet: "*Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir...*" -Anayasa. 4. Eklenmiş olan bölüm: *Ayrıntılar ilişikte yazılıdır. ilişkisi kalmamak ilgisi, bağlılığı olmamak: Onunla hiçbir ilişikim kalmadı. ilişkisini kesmek hiçbir ilgisi kalmamak, bağlantılarını koparmak: "Memlekette, satılmış, ilişkisini kesmiş gibi idi."* -E. E. Talu.

ATS'de verilen *Dolaşık, karışık* anlamı TS'de yer almamaktadır.

İlişkili sınıf. Karışık şeyin hâli.// Engelli, karışık. || [TS.ilişkili] s. İlişkisi olan, ilişkin.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de verilen *Karışık şeyin hâli*.// *Engelli, karışık* anlamı TS'de yer almamaktadır.

İlişiksiz sınıf. 1- İlişkisi olmayan, 2- mec. Engelsiz, kolay. || [TS.ilişiksiz] s. İlişkisi olmayan.

ATS'de yer alan *Engelsiz, kolay* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

İlletli sınıf. 1- Hastalıklı, hasta.// Fiziki kusuru, noksanı olan. 2- Bir sebebi olan. || [TS.illetli] s. 1. Hastalığı olan. 2. mec. İfade bir aksaklık gösteren.

ATS'de bulunan *Bir sebebi olan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

İllic sınıf. 1- Bir yıl süren, bir sene devam eden veya etmiş.// Bir yıl için planlanmış.// Yılda bir sefer çıkan, yılda bir defa olan, meydana gelen. 2- Bir yaşında. || [TS.yıllık] s. 1. Yapımından veya doğumundan başlayarak üzerinden bir yıl geçmiş olan: *Yıllık kuzu. On yıllık ağaç. "O gün yıllık hesapları getirmişlerdi."* -F. R. Atay. 2. Bir yıl için, senelik; senevî: *Evi yıllık tuttular.* 3. Yılda bir yapılan: *Kuruluşun yıllık toplantısı.* 4. Bir yılda verilen ücret: *Bu evin yıllık bir milyon liradır.* 5. is. Yılda bir çıkan ve o yılın olgularını anlatan kitap; bülten, dergi gibi eser, salname. **yıllığına** bir yıl süresince. **yıllık ortalama**

TS'de yer alan *Bir yılda verilen ücret* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

İmtiyazlı sınıf. 1- İmtiyazlı olan, istisnai hakları olan. 2- Bir iş için özel ve başkalarına verilmemek üzere ruhsatı olan. 3- İndirimli. || [TS.imtiyazlı] s. Ayrıcalığı olan, ayrıcalık tanınan, ayrıcalıklı: "*Türklerin arasında eskiden de, şimdi de imtiyazlı bir sınıf yoktur.*" -Ö. Seyfettin. "*Mutfakta tek imtiyazlı kadın baklava hazırlayan Satı nine...*" -H. E. Adıvar.

ATS'de verilen *İndirimli* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

İmzalı sınıf. imzası olan, imza edilmiş. || [TS.imzalı] s. 1. İmza edilmiş: "*Sözü, bugünkü imzalı senetlerden daha sağlam olan eski Türk ticarlarının sözü...*" -H. E. Adıvar. 2. (yazı, eser için) Yazarı belirtilmiş.

TS'de "yazı" ve "eser" için kullanılan *Yazarı belirtilmiş* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

İmzasız sınıf. Altında imza olmayan, imza atılmamış. || [TS.imzasız] s. 1. İmza edilmemiş. 2. (nsz) Yazan belirtilmemiş: "*İmzasız mektupların işe yaradığını görerek işi azıtacak diye çekindi.*" -M. Ş. Esendal.

TS'de yer alan *Yazan belirtilmemiş* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

İnce sınıf. 1- Zarif, güzel, kalının zıddı, kalınlığı çok az olan. // Zarif. // Çok küçük, çok ufak, güçlülükle farkedilen. 2-mec. Mülayim, hassas, rikkatli, ince.3-mec. Üstükapalı,hemenhissedilmeyen, gizli. 4- mec. Çok hassas bütün incelikleri kavrayan, idrak eden,dakik. || [TS.ince] s. 1. Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve uzun olan, kalınlığı az olan, kalın karşıtı: "*Sarışım, kuru, ince bir kadındı.*"- Y. K. Beyatlı. 2. s. Taneleri ufak, iri karşıtı. 3. s. Küçük ayıntıları çok olan, aşırı özen gerektiren, kaba karşıtı. 4. (sıvılar için) Akışkanlığı çok olan, yoğun ve koyu olmayan. 5. mec.Düşünce, duygu veya davranış bakımından insanın sevgi ve saygısını kazanan, zarif, kaba karşıtı. 6. s.(ses için) Tiz, pes karşıtı:"*İnce bir çocuk sesinin hırçınlaştığı, ağladığı işitildi.*"- R. N. Güntekin. 7 s. Hafif, gücü az: "*Hiçbir hareket bu gülüş kadar belirsiz ve ince değildir.*"- S. F. Abasıyanık.8. s. mec. İyiden iyiye, eni konu ayrıntılı: "*Benim hasta olduğum günlerde her şey uzun uzun düşünülmüş, ince hesaplarla hazırlanmıştı.*"- R. N. Güntekin.

TS'de "ses" için kullanılan *Tiz, pes karşıtı* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

İradesiz sınıf. İradesi olmayan, iradesi zayıf olan. || [TS.iradesiz] s. İrade dışı, gayriiradî: "*O, artık bu adamın elinde iradesiz, cansız bir şey gibiydi.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Sözcükte tam ablan farklılığı görülmektedir. ATS'de *iradesi zayıf olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

İri sınıf. 1- Hacim, ölçü ve cüsse olarak büyük; hacimli, cüsseli. 2- Sayı itibarıyla çokluk, fazlalık. **İri addım** Geniş, büyük adım. **İri bloklar.** // öz. Bina yapımında kullanılan büyük hacimli beton taşlar. **İri kapital** a- Büyük kapitalist kuruluşların sahipleri, b- Çok büyük miktarda para. **İri mebleğ** Büyük para, büyük meblağ. **İri mülkedar** (senayeci, tacir vs.) Büyük ölçüde özel mülkiyete sahip olan zengin kimse. **İri pul** Üzerindeki rakama göre büyük değerli para. || [TS.iri] s. Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan: "*Onun getirdiği kızarmış eti, şarabı, iri ve sulu elmaları acele yuttu.*" -Ö. Seyfettin. **iri iri** büyük, çok iri. **iribaş, iri kıym, iri lâf, iri yarı, irili ufaklı*

ATS'de yer alan *Sayı itibarıyla çokluk, fazlalık* anlamı TS'de yer almamaktadır.

İrice sınıf. Çok iri veya nisbeten iri, büyük. || [TS.irice] s. İriye yakın, biraz iri (kimse veya şey): "*İrice vücudunu meydanın ortasında görerek beraberce yürüdük.*" -S. F. Abasıyanık.

TS'de verilen *İriye yakın* anlamından farklı olarak ATS'de "büyüklük" anlamı görülmektedir.

İrsiz sıf. Yılışık, sıkılmaz, utanmaz (arsıza yakın bir mânaya sahiptir.). || [TS.arsız]s. ve is. 1. Utanması, sıkılması olmayan, yılışık, yüzüstü (kimse): *Arsız çocuk. Arsızın biri.* 2. Aç gözlü davranan (kimse). 3. *mec.* Kolayca üreyebilen (bitki). *arsız arsız

TS'de "bitki" için kullanılan *Kolayca üreyebilen* anlam ATS'de bulunmamaktadır.

İssiz sıf. Hiçbir kimsenin yaşamadığı yer, boş yer, ıssız. || [TS.ıssız] s. 1. Kimse bulunmayan veya az kimse bulunan, تنها: "*Arayıcıdan kurtulmak ister gibi, bu sessiz ve ıssız dağ başına çekilmek istemişti.*" -S. Ayverdi. "*Köşküm bütün odaları ıssız.*" -P. Safa. 2. *mec.* Yalnız, kimsesi olmayan. **ıssız kalmak** ıssızlaşmak, tenhalaşmak: "*Yavru gitmiş, ıssız kalmış otağı.*" -Bayburtlu Zihni.

TS'de verilen *Yalnız, kimsesi olmayan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

İşareli sıf. 1- Diğerlerinden ayrılmak, seçilmek için işaret konmuş, işareti olan. 2- *mec.* Üstü kapalı, kinayeli. || [TS.işaretili] s. İşareti olan, işaretle belirlenmiş olan.

ATS'de yer alan *Üstü kapalı, kinayeli* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

İşgüzar sıf. 1- Becerikli, iş tecrübesi olan kimse.// Çalışkan, çalışmayı seven, atılımcı.. 2- İş için önemi olan, faydası olan; ciddi. || [TS.işgüzar] s. 1. Eli işe yatkın, becerikli. 2. Gereği yokken, daha çok kendini göstermek için işe karışan.

TS'de yer alan *Gereği yokken, daha çok kendini göstermek için işe karışan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

İşlek¹ sıf. 1- Çalışmayı seven, çok çalışan, vaktini boşa geçirmeyen; çalışkan.// işçi, amele. 2- Çok kullanılan, hareketli. 3- İş yapmak için gereken, üretimde kullanılan. 4- tekn. ter. Çalışan, hareket eden veya hareket ettiren, çalıştıran.// Bozuk olmayan, çalışır durumda. || [TS.işlek] s. 1. Çok işleyen, canlı, hareketli. 2. Özenmeden, çabuk yazıldığı hâlde okunaklı ve güzel olan (yazı): "*İşlek, açık bir yazı. Bir kadın elinden çıkma.*" -T. Dursun K. *işlek ek*

TS'de yer alan *Özenmeden, çabuk yazıldığı hâlde okunaklı ve güzel olan (yazı)* ATS'de yer almamaktadır.

İşli sıf. 1- İşi olan, çalışan. 2- *mec.* İçinde gizli sözü, maksadı olan. || [TS.işli] s. Üzeri nakışlı: "*Sırma işli bir peştamal.*" -Y. Z. Ortaç.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. TS'de verilen *Üzeri nakışlı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

İzafi sıf.ar. Fazla, ilave, ekleme, katma. **izafi deyer** ikt. işçinin işgücü ile emeği arasındaki fazla değer, artık değer. || [TS.izafi] s. Bağlı, bağıntılı, görelî, göreceli, nispi rölâtif.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. ATS'de yer alan *Fazla, ilave, ekleme, katma* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

İzinsiz sıf. Ruhsatsız, müsaadesiz, destursuz. || [TS.izinsiz] s. 1. Ceza olarak hafta sonu veya tatil günü çıkmasına izin verilmeyen (asker veya yatılı öğrenci): "*Hemen her cumartesi, ya izinsiz kalıyorsun, ya arkadaş toplantısına gidiyorsun.*" -E. Bener. 2. is. Bu cezanın adı: *Dersine çalışmadığı için çocuğa iki izinsiz vermişler.* 3. zf. İzin almadan: *İzinsiz dışarı çıkılmaz.*

TS'de verilen *Ceza olarak hafta sonu veya tatil günü çıkmasına izin verilmeyen (asker veya yatılı öğrenci)* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

12. J MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 2

Birebir karşılığı olan sıfat : 0

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 0

Toplam madde başı sayısı : 2

13. K MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 167

Birebir karşılığı olan sıfat : 87

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 171

Toplam madde başı sayısı : 425

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 38

13.1. K Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar

Kafir sıf. ar. 1. İslam dinine inanmayan, müslüman olmayan. **Kafir olmağ** Müslümanlığı bırakıp başka bir dine geçmek. // Eskiden ilerici fikre mensup kimselere softaların, verdiği ad, 2. kon. Canavar ve yılan gibi hayvanlar için kullanılan ifade. || [TS.kâfir]s. ve is. 1. Tanrı'nın varlığını inkâr eden (kimse). 2. *hlk.* Genellikle Müslüman olmayanlara verilen ad: "*Kâfirin güçsüz noktaları, köprüleri, kaleleri öğreniliyordu.*" -N. Araz. 3. *mec.* Acımasız, zalim. 4. *mec.* Sevilen birine takılma, sitem yollu kullanılır: "*Seni kâfir seni! Kâfir; edalı edalı uzaktan el etti...*" -A. İlhan. *kâfiristan

TS'de yer verilen *Acımasız, zalim* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Kebir sıf. ar. klas. Büyük. || [TS.kebir] s. *esk.* 1. Büyük, ulu. 2. Yaşça büyük, yaşlı.

TS'de verilen *Yaşça büyük, yaşlı.* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Kéçici sıf. 1-Herhangi bir yarışmada vs. yeni birinci gelenlere verilen şey. 2-Geçici, muvakkat. 3-Birkaç yıl devam eden, geçen yıldan kalan, gelecek yıla kalan. 4-Bulaşıcı, geçici. || [TS.geçici] s.1. Çok sürmeyen: "*Bunu evvelâ gençliğe mahsus geçici bir heves zannettim.*" -P. Safa. 2. Kısa ve belli bir süre için olan, geçegen, muvakkat, palyatif: "*Eğer yazmaktan para ve ün gibi iki geçici kıymet ve zevk elde edemezsem acaba yazı yazar mıydım?*" -H. E. Adıvar. 3. Bulaşan, bulaşıcı. 4. Yaya, yoldan veya karşıdan karşıya geçen, yolcu: "*Onları sokakta gördüğümüz zaman adı bir geçiciden farklı bulmazsınız, sanırsınız ki bir yazıcı ticarethanesine gidiyor.*" -C. Şehabettin. *geçici madde

TS'de yer alan *Yaya, yoldan veya karşıdan karşıya geçen, yolcu* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Kéçirimli sıf. fiz. İletken olan, iletkenlik durumu olan. || [TS.geçirimli] s. *jeo.* Geçirgen.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. TS'de jeoloji terimi olarak kullanılan sözcük ATS'de "iletkenlik" il ilgilidir.

Kéçmiş ¹1-sıf. Geçen, geçmiş. // Bundan önce olmuş, önceki. // Bundan Önceki, bu işi bundan önce yapan kimse, sabık; önceki rolünü, Önemini, durumunu kaybetmiş. 2-is. Geçip gitmiş zaman, geçmiş hayat, olaylar. 3-zar. Belirli bir zaman geçtikten sonra olmuş, meydana gelmiş. 4-**Keçmişler** şeklinde: is. Geçmiş zaman, devir. **Kéçmiş ola!** Artık Önemi yoktur, geçmiş olsun! **Kéçmiş zaman** gram. Bir işin, bir olayın geçmişte olduğunu bildirir, geçmiş zaman || [TS.geçmiş] s. 1. Geçmek işini yapmış. 2. Zaman bakımından geride kalmış: *Geçmiş olaylar. "Bu eski sesler içinde geçmiş zamanlar uyuyor, uyanıyor, geriniyor, yaşıyor gibidir."* - A. Ş. Hisar. 3. Çürümeye yüz tutmuş. 4. is. Bu güne göre geride kalmış olan zaman, mazi: *"Onlar bu davranışlarıyla geçmişte sadece huzursuzluk yarattı."* -N. Cumalı. 5. Arkada kalan hayat, mazi: *"Perde perde örtülü olan eski bir geçmişten kulaklarına garip bir fısıltı gelmişti."* - O. C. Kaygılı. 6. Kişinin ölmüş yakınları: *"Senin de yedi göbek geçmişine rahmet okusun ha?"* - M. Ş. Esenal. *geçmiş* *kandilli*, *geçmiş* *kınalı*, *geçmiş zaman*, *geçmiş zaman görünümü*, *geçmiş zaman sıfat-fiili geçmiş ola* "o fırsat bir daha ele geçmez" anlamında kullanılır. *geçmiş olsun* hastalık, kaza geçirenlere beklenmedik büyük bir olumsuz durumdan kurtulanlara veya hapishaneye girenlere söylenen iyi dilek sözü. **geçmişe mazi**, **yenmişe kuzu derler** geçmişte kalan olayların üzerinde durulmasından hiçbir yarar beklenmez. (**bir**ile) **geçmiş** olmak 1. aralarında eskiye dayanan dostluk, arkadaşlık olmak 2. aralarında kırgınlığa yol açacak bir durum geçmiş bulunmak 3. bir durumun, daha önce geçmiş bir evresi bulunmak. (**birinin**) **geçmişleri** birinin ölmüş anası, babası ve yakınları. (**birinin**) **geçmişlerini** karıştırmak birinin ölmüşlerini yermek veya onlara sövmek.

TS'de sözcüğün çok anlamlı olduğu görülmektedir. TS'de verilen *Çürümeye yüz tutmuş* ve *Kişinin ölmüş yakınları* anlamları ATS'de yer almamaktadır.

Kemerli¹ sıf. 1-Beline kemer, kayış vs. bağlamış.//Beline kemer dikilmiş, kemeri olan. 2-Belinde kuşak vs. olan. || [TS.kemerli] s. 1. Üzerinde kemeri olan veya kemer takılmış olan: *Kemerli bir giysi.* 2. Kemer biçiminde olan: *"Orhan'ın kemerli kapıdan içeriye koşu koşu girdiğini görmedi."* -T. Buğra. 3. *mec.* Kavisli olan: *Kemerli burun.*

TS'de verilen *Kavisli olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Kenar is. far. 1-Bir şeyin etrafını, çevresini, sınırını teşkil eden kısım veya çizgi, kıyı sınır, çevre, muhit, yan. 2-sıf. Yabancı, özge, başka. 3-is. Başka yer; dış. 4 is. Etraf, yan. 5-sıf. ve zar. Merkezden uzak, kenar. 6-zar. **Kenarda** şeklinde; Uzakta. 7-is, Korkuluk. **Kenar(a) atmağ** a-Bir tarafa fırlatmak, atmak, b-mec. Unutmak, aklından çıkarmak, alakayı kesmek. **Kenar(a) düşmek** Uzak düşmek, uzak olmak, alakası alakası kesilmek. **Kenar étmek (élemek)** a-Uzaklaştırmak, reddetmek. b-Kovmak, çıkarmak. c-Atmak, uzaklaştırmak. **Kenar gezmek (dolanmağ)** Alakayı kesmek, yakınlık göstermemek, uzak durmak. **Kenar olmağ** Uzaklaşmak, araya mesafe koymak. **Kenara çekilmek** Uzaklaşmak, bir tarafa çekilmek. **Kenara çekmek** Bir

tarafa çekmek, bir tarafa götürmek, kenara çekmek. **Kenara çıрмаğ** a-Asıl meseleden uzaklaşmak. b-Azıcık uzaklaşmak, biraz mesafe almak. **Kenara tullamağ** bak. **Kenara atmağ**. **Kenarda ğalmağ** a-Karışmamak, müdahale etmemek, b-mec. Unutulmak, akıldan çıkmak. **Kenarda durmağ** Karışmamak, müdahale etmemek **Kenarda (kenara) ğalsın** bir tarafta (yanda) kalsın. **Kenarda dursun** bak. **Kenarda (kenara) ğalsın**. **Kenardan baxan** Olaya seyirci kalan; Olayı gören, seyirci. || [TS.kenar] is. 1. Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı: *Yakın kenarı. Uçurumun kenarında. "O sırada karşı taraftaki kadın elinde piring taşı olduğu hâlde taraçanın kenarına kadar geldi."* -O. V. Kanık. *"Yerde kenarı bükülmüş bir seccade vardı."* -F. R. Atay. 2. Bir şeyi çevreleyen çizgi: *Kumaşın kenarı*. 3. Pervaz, çizgi, antika, baskı gibi çevre süsleri: *Bu mendilin kenarı ötekenden daha sade*. 4. *mat*. Bir biçimi sınırlayan çizgilerden her biri: *Bir üçgenin kenarları*. 5. s. Merkezden uzak olan, kuytu, ıssız, sapa, tenha: *Kenar bir yer. "Ağır, ihtiyar misafirler kenarda bir odadan çıktılar."* -M. Ş. Esenal. *kenar bobini, kenarda köşede, kenarın dilberi, kenar mahalle, kenarortay, kenar semt, kenar suyu kenar gezmek* bir şeyden uzaklaşmış olmak: *"Kenar gezme dolan yar gel içeri / Bize mihman olan yar gel içeri."* -Halk türküsü. **kenara atmak** bir şeyin üstünde durmamak, önemsememek. **kenara çekilmek** · *mec.* artık hiçbir şeye karışmamak. **kenarda kalmak** kendine yakışan yeri tutamamaya önemsiz bir duruma düşmek. **kenarı bastırmak** bir kumaşın kenarlarını kıvrıp elle veya makine ile dikmek: *Hâlâ, elinde bir bohça yapmak istediği bez parçasının kenarını bastırıyordu.*

ATS'de verilen *Yabancı, özge, başka* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Kenarsız sif. Nihayetsiz, sonsuz, uçsuz bucaksız. || [TS.kenarsız] s. Kenarı olmayan.

Sözcüğün tam farklı anlamları olduğu görülmektedir. ATS'de *Nihayetsiz, sonsuz, uçsuz bucaksız* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Kepekli sif. 1-Kepeği olan, elenmemiş. // Bol kepeği olan. 2-Saçında ve tüylerinin dibinde kepek olan. 3-Gevrek, dayanıksız. || [TS.kepekli] s. 1. İçinde kepeği olan: *Kepekli un. Kepekli ekmek*. 2. Üzerinde kepek oluşmuş olan: *Kepekli saçlar*. 3. (elma için) Un gibi, susuz ve tatsız.

ATS'de bulunan *Gevrek, dayanıksız* anlamı TS'de yer almamaktadır. TS'de "elma" için kullanılan *Un gibi, susuz ve tatsız* anlamı da ATS'de yer almamaktadır.

Kerametli sif. 1-Keramet sahibi, kerameti olan; merhametli, hayırsever. 2-esk. Mucizeli. || [TS.kerametli] s. Doğaüstü güce sahip: *"Meğerse bana öğretilen o kısa ve sade cümlelerin ne sihri, ne kerametli, ne müthiş tesiri varmış."* -R. H. Karay.

ATS'de yer alan *merhametli, hayırsever* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Kesekli sınıf. Keseği çok olan, kesekle dolu || [TS.kesekli] s.Parça parça kabarmış olan (toprak).

Sözcük TS'de "toprak" için kullanılırken ATS'de *kesekle dolu* anlamı verilmiştir.

Kesici sınıf. 1-Kesici her şey Kesici dişler Ağızın ön tarafında olan ve yiyecekleri kesen dişler. 2-mec. Şiddetli, çok etkili. || [TS.kesici] s. 1.Kesmek işini yapan, kesen: *Yol kesici*. 2. *is*. Kasaplık hayvanları kesen kimse. 3. *is*. Kesme işinde kullanılan araç. *kesici diş

ATS'de yer alan *Şiddetli, çok etkili* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Kesif sınıf. ar. 1-Katı, yoğun, koyu, sık, tok. 2-Boğuk, ağır, nefes almayı zorlaştıran ağır ve kötü kokan. 3-Temiz olmayan, pinti. || [TS.kesif] s. 1. Yoğun. 2. Saydam olmayan. 3. Sık, kalın.

ATS'de verilen *Temiz olmayan, pinti* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Kesirli sınıf. 1-Yetmeyen, noksan tarafı olan. // Kusurlu, eksik. 2-Zararlı. || [TS.kesirli] s. Kesir niteliğinde olan (sayı). *kesirli sayı

Sözcükte tam anlam farklılığı vardır. ATS'de yer alan *Kusurlu, eksik* ve *zararlı* anlamları TS'de yer almamaktadır.

Kesirsiz sınıf. Kusuru olmayan; noksansız, eksiksiz, kusursuz. || [TS.kesirsiz] s. Kesir niteliğinde olmayan.

Sözcükte tam anlam farklılığı vardır. TS'de bulunan *Kesir niteliğinde olmayan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Keskin sınıf. 1-Kesici, iyi kesen. 2-mec. Şiddetli, güçlü, etkili. 3-Çok güçlü şiddetli. 4-Duyu organlarına güçlü etki eden// Hızlı, şiddetli geçen, daimi olmayan (hastalıklar), 5-mec. Açık aydın, oldukça iyi göze çarpan, görünen. // Birdenbire ortaya çıkan, çok büyük, ciddi. 6-Gergin, ağır (durum). 7-Kaba, nezaketsiz, incelikten mahrum. // mec. Sert, etkili, şiddetli. 8-mec. Derin etki eden, etkileyen, sert (bakış). 9-Mec. Çok gelişmiş, çok ince, çok hassas; keskin (kulak, göz hafıza vs.)// mec. Akıl, zeka, idrak. 10 mec. Tereddütsüz, tartışmasız, kesin, şüpheye meydan bırakmayan. || [TS.keskin] s. 1. Çok kesici, iyi kesen: *Keskin bıçak*. "Sonunda keskin bir taşı testere gibi kullanarak ipi incelte incelte kopardı." -H. R. Gürpınar. 2. mec. Etkili, sert: "Nihayet güneş doğdu, sis ve duman içinde çölün sabahlarında esen serin ve keskin rüzgârla üşüdük." -F. R. Atay. "Bir karış kar, keskin ayazı, تنها sokaklarıyla berrak bir kış sabahı." -A.Gündüz. 3. mec. Görevini iyi yapan: *Keskin nişancı*. 4. (ses için) Tiz: "Bir kadın sesiydi bu. İnce ve keskin, dikkati hemen kapandı ve bırakmayan bir ses." -P. Safa. 5. mec. Acı, üzüntü veren: "En yakın dostlarına bile, kusurlarını keskin bir dille yüzlerine vurmuş." -H. Taner. keskin sirke küpüne (veya kabına) zarar öfkeli, sert kimsenin zararı kendisinedir.

keskin zekâ keramete kış attırır · tkz. zeki kimse, bir işin nereye varacağını keramet sahibi kimseden daha iyi bilir.

Sözcüğün ATS'de TS'den daha fazla anlam kazandığı görülmektedir. TS2de verilen *Görevini iyi yapan* anlamı ATS'de yer almamaktadır. ATS'de verilen *Çok gelişmiş, çok ince, çok hassas; keskin (kulak, göz hafıza vs. anlamı TS'de yer almamaktadır.*

Kilidli sıf. Kilitli, kapalı, kilitle kapanmış. || [TS.kilitli] s. 1. Kilidi olan: Kilitli bir bavul almak istiyorum. 2. Kilitlenmiş: Sanıyorum, kapı içerden kilitli, açılmıyor. "Bazen üst üste konulmuş bu kilitli sandıklar arasından bir tanesini, zamanı gelince, sahibi gelir, açardı." - A. Ş. Hisar.

Kirli sıf. Kir tutmuş, kirlenmiş olan. || [TS.kirli] s. 1. Leke, toz vb. ile kaplı, pis, murdar, mülevves: "*Perdeci çapaklı gözlerini kirli yumruklarıyla oğuşturarak cevap verdi.*" -P. Safa. 2. (kadın için) Aybaşı durumunda bulunan. 3. *mec.* Toplumun değer yargılarına aykırı olan: *Kirli iş.* "*Bu isim bana bir zamanlar İstanbul'un en kirli âlemlerinde yuvalanmış bir simayı hatırlattı.*" -H. Z. Uşaklıgil. ı (birinin) kirli çamaşırlarını ortaya dökmek (birinin) ayıp, kusur veya suçlarını açıklamak, söylemek. *kirliye atmak* yıkanmak için bir kenara koymak, bir yerde biriktirmek. **kirli çamaşır, kirli çıktı, kirli çıkın, kirlihanım peyniri, kirli kan, kirli sar*

TS'de verilen *Toplumun değer yargılarına aykırı olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Klassik sıf. lat. 1-Klasik bir sanatçı tarafından meydana getirilmiş, Örnek olabilecek değerde. // Meydana getirildiği ve yaşadığı zamandan uzun müddet geçmesine rağmen kendi kıymetini kaybetmeyen (eser veya şahıs). // Tipik, karakteristik. 2-Kadim Yunanlılara ve Romalılara ait olan. 3-Çok güzel, numunevi. **Klassik güzellik** vs. Kadim Yunanlılarda ve Romalılarda güzellik idealini yansıtan. 4-Antik dil ve edebiyatın eğitimi ile ilgili olan **Klassik gimnaziya** Komünist ihtilalinden önce Rusya'da antik dillerin ve edebiyatların eğitiminin mecburi olduğu orta dereceli okul. || [TS.klâsik] s. 1. Eski Yunan ve Roma çağı dili ve sanatı ile ilgili olan: *İlyada klâsik bir eserdir.* "*Klâsik eserlerin oynandığı bir millî tiyatroları yok.*" -H. Taner. 2. XVII.yüzyıl Fransız dili, sanatı ve yazarları ile ilgili olan: *Racine bir Fransız klâsik yazarıdır.* 3. Üzerinde çok zaman geçtiği hâlde değerini yitirmeyen, türünde örnek olarak görülen (eser veya sanatçı): *Leylâ ile Mecnun klâsik Türk eserlerinden biridir.* 4. Sanatta kuralcı. 5. Alışılmış olan, yenilik getirmeyen, geleneksel: *Klâsik yöntem.* "*Klâsik şiirin yıkıldığından beri, şiiri, bin kişi bin türlü tarif ediyor.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. 6. *is.* Eski Yunan, Roma veya XVII. yüzyıl Fransız sanatıyla ilgili sanatçı veya eser: *Yunan klâsiklen. Fransız klâsikleri.*

TS'de verilen *XVII.yüzyıl Fransız dili, sanatı ve yazarları ile ilgili olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Kollu sıf. Kaba ot basmış, bürümüş. || [TS.kollu] s. 1. Kolu olan: *Kollu sandalye*. 2. Herhangi bir biçimde kolu olan.

Sözcükte tam anlam farklılığı dikkati çekmektedir. ATS'de "ot" ile ilgili olan sözcük TS'de "kol" ile ilgilidir.

Kompléksli sıf. Toplu hâlde, kompleks şeklinde olan. || [TS.kompléksli] s. Kompleksi olan: *"Kompléksli olan insan bu aşağılık duygusunu örtmek için inadına yüksekte atar."* -H. Taner.

TS'de "insan" için kullanılan sözcük ATS'de "bütün" kavramı için kullanılmıştır.

Kor sıf. 1- Görme yeteneğini kaybetmiş, görme hissi olmayan, görme melekesi olmayan, gözü görmeyen. **Kor étmek (élemek)** Gözlerini oydurmak, çıkarttırmak. **Kor olmağ** Görme kabiliyetini kaybetmek. 2- is. Kör insan. // Gözü iyi görmeyen, zayıf gören. 3- mec. Etrafında olan olaylardan habersiz olan, onları görmeyen, idrak etmeyen anlamayan, hissetmeyen. // Mec. Anlamaz, cahil, kaba. 4-mec. Katı, kesif, koyu.// mec. Açık olmayan, belli olmayan, iyi seçilmeyen. 5- Takıldığı kelimelere kötü anlam kazandırır: **Kor talé**-Kör talih, **kor güvveler**-Kötü kuvvetler, şer kuvvetler. 6-mec. Çıkış yeri olmayan, arkası kesik olan. **Kor çay** çoğ. Hiçbir suya ulaşmadan yarı yolda kuruyan ırmak. // Penceresi olmayan, penceresiz. 7- Karanlıkta dumanlı havada sadece bazı araçların yardımı ile yapılan. **Kor bağırsağ** anat. Kalın bağırsağın ince bağırsakla birleştiği kısımda bulunan kapalı uzantı, apandisit. **Kor çiban** Başı olmayan çiban. **Kor düyün** a-Açılması zor olan duyum, b- mec. Halledilemsi çok zor olan mesele. **Kor étmek** Yok etmek, mahvetmek, hiç etmek. **Kor ğalmağ** E-ğitimden yoksun olmak, mahrum olmak, dünyadan habersiz olmak. **Kor ğuruş (ğepik)** Bir kapik olsa bile. **Kor ğuyu** Suyu olmayan, suyu kurumuş kuyu. **Kor höcet** Ters, inatçı kimse. **Kor ilan** zool. Böceklerle beslenen, yılan benzeyen sürüngen. **Kor nefis** İhtiraslı nefis, Önlenebilen nefis. **Kor ocağ** Çocuksuz ev, ocak **Kor olmağ** Gözlen kapanmak, görme yeteneğini kaybetmek. **Kor olsun!** Beddua, kargıma, nefret ifadesi olarak kullanılır. **Kor öküz kimi** Hiçbir iş yapmayan, çalışmayan **Kor siçan** zool. Yer altında yaşayan kemirici; köstebek. **Kor şeytan**-insanlara kötülük ettiğine İnanılan güç. **Kor şeytan deyir ki..., Kor şeytan ne deyir...** Bir işi yapmada tereddüt bildirir. **Kor topal** Kusurlarıyla birlikte. **Kor tut-duğun(u) buraxmaz** Ters, inatçı kimse için kullanılır. **Kor yapalağ** a- Baykuş, b-mec. Kötülük sembolü olarak kullanılır. **Le'net sene, kor şeytan!** İstenmeyen bir hareketten kaçınmak isterken söylenen ifade. **Yurdu kor olmağ (ğalmağ)** Öldükten sonra nesli kalmamak, yurduna sahip çıkacak evladı kalmamak. || [TS.kör]s. ve is. 1. Görme duygusu olmayan, görmez: *Kör göz. "Körü körüne duygululuk sanatçıyı da, körün değneğiyle yolunu araması gibi zavallı duruma düşürür."* -N. Cumalı. 2.

Keskinliği yeterli olmayan: *Kör bıçak. Kör makas.* 3. Az aydınlık veren: "*Sahanlığın üstünde bir kör kandil yanyordu.*" -H. R. Gürpınar. 4. *mec.* Arkası tıkalı olan veya işlek olmayan: *Kör hat. Kör sokak. Kör yer.* 5. *mec.* Olguları sezme ve kavrama yetisi, dikkati olmayan. 6. *mec.* Duyarlılığını yitirmiş: "*Muhitimiz bize karşı her an kör, sağır ve şursuzdur.*" -A. Ş. Hisar. 7. Bu kelime bazı deyimlerde kötileyici bir sıfat gibi kullanılır: *Kör talih. Kör şeytan.* "*Vakıa bu kör siyaset yüzünden Türklük Rumeli'den çıktı.*" -Y. K. Beyatlı. **kör olası** (veya **kör olasıca, olsun**) bir ilenme sözü olarak kullanılır: "*Kör olası sanatın ne ölçüsü var, ne de tartısı.*" -O. V. Kanık. "*Ne kör olası hastalıkmiş o öyle!*" -S. Eyuboğlu. **kör değneğini beller gibi** hep aynı biçimde davranıp hiçbir yenilik veya değişiklik yapmayı düşünmeyenlerin tutumunu niteler: "*Evde, kör değneğini bellemiş gibi, sabahları, biraz kızarmış ekmek, tereyağı ve reçelle çay içtiğimiz hâlde, bunlar, eniştemizin köşkünde bir öğle yemeği miktarına çıkar.*" -A. Ş. Hisar. **kör düğüm** kördüğüm. **kör kör parmağım gözüne** 1. çok belli, göze batacak kadar ortada: *Meğerse iş kör kör parmağım gözüne imiş!* 2. "*Orada da bazı kimseler sanat denince, ille kuru, basit, yalın kat, kör kör parmağım gözüne bir üslubu anlıyorlar.*" -H. Taner. **kör kurttan bile vazgeçmemek** en küçük varlığı bile hor görmeden korumak. **kör oğlu bk.** Koroğlu. **kör ölür badem gözlü olur, kel ölür sırma saçlı olur** bir kimse veya bir şey yok olunca değer kazanır: *Neden, kör ölür badem gözlü olur, denildiğini, o körolası dünyada Tahtalıköy'e gelince çok iyi anladım. kör satıcının kör alıcısı olur* "herkes dengiyle iş yapar" anlamında kullanılır. **kör şeytandan bulmak** ilenme sözü olarak kullanılır. **körle yatan şaşı kalkar** değersiz, kötü kimselerle ilişki kuranlar kötü huylar edinirler. **körler mahallesinde ayna satmak** bir şeyi ona hiç ihtiyaç duymayacak olan çevreye götürmek. **körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz** istenilen şey fazlasıyla elde edildi. **körün taşı** rastlantı sonucu birine zarar veren, hesapta olmayan iş. **körünü kırmak** · *hık.* hevesini almak. **körünü öldürmek** · *hık.* gururunu kırmak, güçsüzlüğünü kabul etmek. **kör ağaç, kör alan, kör bağırsak, kör boğaz, kör çapa, kör dövüşü, kör duman, kördüğüm, körebe, kör fare, kör faregiller, kör hat, kör kadı, kör kandil, kör kaya, kör köstebek, kör kurşun, kör kuyu, körkütük, kör nişancı, kör nişancılık, kör nokta, kör ocak, olsun), kör sıçan, kör şans, kör şeytan, kör talih, kör tapa, kör topal, kör uçuş, körü körüne, kör yılan, kör yılangiller*

Sözcükte ATS'de verilen *Anlamaz, cahil, kaba.* anlamı TS'de yer almamaktadır. Yine, *Çıkış yeri olmayan, arkası kesik olan* anlamı da TS'de yer almamaktadır.

Kosa sıf. 1- Yüzünde tüy bitmeyen, seyrek tüylü, köse. 2- bak. Kosa-kosa. || [TS.köse] s. 1. Bıyığı, sakalı çıkmayan (erkek): "*Köse kâtip, gözlerini kırptırarak dinlemeye başlamıştı.*" -K. Tahir. 2. Köse buğday. **köseyle alay edenin top sakalı kara gerek** başkasının eksikleriyle eğlenen kimsenin kendisi kusursuz olmalıdır. **köse buğday, köse sakal*

TS'de 2. anlamda verilen "buğday" için kullanım ATS'de yer almamaktadır.

Kostyumluğ sınıf. 1 - Kostüm dikilmeye yarar. 2- Kostüm dikilecek kumaşın miktarı. || [TS.kostümlük] s. Kostüm yapmaya elverişli: *Kostümlük kumaş.*

Sözcük TS'de "miktar" bildirirken ATS'de "bir şey için kullanılabilir" anlamı verilmiştir.

Köhne sınıf. far. 1- Uzun müddet kullanmadan dolayı yıpranmış, eskimiş, bozulmuş. // Çoktan beri kalan. 2- Bundan önce olan, evvelki, geçmiş. 3- Eskiden kalma, çoktan beri kullanılan, şimdiye kadar devam eden, geçmişe ait olan, zamanı geçmiş. 4- Kadim, geçmiş devre ait, eski. 5- Tecrübeli, görmüş geçirmiş, pişmiş. // Yaşlı, ihtiyar, yaşça daha büyük. 6. Eski, en öncesinden. 7- Gerici, zamana uymayan. **Köhne hamam köhne tas bak Eski hamam eski tas (Eski¹)de. Köhneden vurub tezedden çıhmağ** Hem eskiden hem yeniden, her şeyden konuşmak. || [TS.köhne] s. 1. Eskiyip yıpranmış, bakımsız kalmış: "*Annemin, çocukluğundan beri yanından ayırmadığı, köhne ciltli, küçük bir mushaftı vardı.*" -Y. K. Beyatlı. 2. *mec.* İçinde yaşanılan zamana göre geride kalmış, eskimiş, çağ dışı: *Köhne bir düşünce.*

ATS'de verilen *Tecrübeli, görmüş geçirmiş, pişmiş* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Köklü sınıf. 1- Toprak altında kökleri olan. // Kökü üzerinde olan, kökü ile birlikte. 2- *mec.* Büyük, sağlam, muhkem. 3- *mec.* Çok akrabası olan, kabilesi büyük olan. || [TS.köklü] s. 1. Kökü olan. 2. *mec.* Kökleşmiş, iyi yerleşmiş, kalıcı olan, esaslı. 3. *mec.* Soylu, soyu soppu belli, iyi tanınan. *köklü aile

ATS'de yer alan *Çok akrabası olan, kabilesi büyük olan* anlamı TS'de yer almamaktadır. TS'de yer alan *Soylu, soyu soppu belli, iyi tanınan* anlamı da ATS'de bulunmamaktadır.

Köksüz sınıf. Kökü olmayan. || [TS.köksüz] s. 1. Kökü olmayan. 2. mec. Temeli, dayanağı veya gerçekliği olmayan.

TS'de verilen *Temeli, dayanağı veya gerçekliği olmayan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Kölgeli sınıf. 1- Gölge düşüren, gölgesi olan. 2- Gölge düşmüş, gölge altında olan; gölge. 3- *mec.* Şüpheli, karanlık. 4- *mec.* Gam, keder ifade eden; kederli, gamlı. || [TS.gölgeli] s. 1. Gölge altında olan. 2. *mec.* Nitelik ve ayrıntıları iyice bilinmeyen. *gölgeli resim

ATS'de *Gam, keder ifade eden; kederli, gamlı* olarak verilen anlam TS'de bulunmamaktadır.

Kömürlü sınıf. Kömürü olan, üzerine kömür tozu konmuş. || [TS.kömürlü] s. 1. Birleşiminde kömür olan. 2. Yakıt olarak kömür kullanan: Kömürlü lokomotif. Kömürlü kalorifer.

TS'de yer alan *Yakıt olarak kömür kullanan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Könüllü sıf. 1- Kendi rızası ile, kendi isteği ile. // is. Bir işi kendi isteği, arzusu üzerine alan kimse. 2- tabiatlı, kalpli, yaratılıştı. 3- Toplumun yardımı ile oluşturulup çalışan bazı sosyal kuruluşların isminin bir kısmı. || [TS.gönüllü] s. 1. Ağır veya tehlikeli bir işi yapmayı hiçbir yükümü yokken isteyerek üstlenen: "*Yabancı dil bildiği için de, Kore'ye gönüllü olarak göndermeye kalkmışlardı.*" -Ç. Altan. 2. Çok istekli: *O bu işin gönüllüsü. "Henüz nizamiye ve gönüllü taburların neferleri dağılmamıştı."* -Ö. Seyfettin. 3. is. Seven kimse veya sevgili: *Bu kızın gönüllüsü. *gönüllü gönülsüz*

ATS'de yer alan *Tabiatlı, kalpli, yaratılıştı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Körpe sıf. 1- Yeni olmuş, doğmuş, süt emen. // Yeni doğmuş yavru.// is. Henüz süt emen çocuk, bebek. **Körpeler évi** (Üç yaşına kadar) küçük çocuklara bakılan müessese. 2- mec. Taze, yeni. 3-Çocuk görünümünde, çok genç, henüz yetişkin olmamış. || [TS.körpe] s. 1. (bitki için) Dalından yeni koparılmış, tazeliği üstünde, daha büyümemiş, **kart** karşıtı: *Körpe fidan. Körpe hıyar.* 2. (insan için) Yeni yetişmekte olan: "*Köşedeki masada körpe, ötekinde olgun birer hoş kadın...*" -R. H. Karay. "*Sait, öykülerine tutkun bu körpe karikatürçünün konuşmasından pek memnun kalmıştır.*" -S. Birsal. 3. (hayvan için) Büyümemiş: *Körpe kuzu. "Kaplan ve yılan, körpe ceylanların hayaliyle gözlerini kapadılar."* -H. E. Adıvar. 4. mec. Genç, hoş, güzel, yeni yetişmiş, henüz bozulmamış, yıpranmamış: *Körpe dimağlar. "Bir vakitler, Mahinur'un körpe rayihasıyla doldurduğu odalar şimdi boş ve sahipsiz."* -H. Taner.

TS'de "bitki" için kullanılan Dalından yeni koparılmış, tazeliği üstünde, daha büyümemiş, **kart** karşıtı anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Kötük İs. 1- Ağacın yerden iri dallarına kadar olan kısmı. 2- Ağacın kalın yerinden kesilen bir parça. 3- Bir şey kullanıldıktan sonra atılan kısmı (sigaret kötüyü: Sigara izmariti). // Makbuz vs. kesildikten sonra kalan kısmı, koçanı. // Kitabın, defterin vs. dikildiği yer, dikiş yeri. 4. mec. Yaşlı kimse, yaşça en büyük olan, ihtiyar anlamında. 5- Ağacın toprağın altında kalan kök kısmı. **Kötük diş** Kırılmış, çürümüş dişin etin içinde kalan kısmı. // mec. Temel, kök, asıl olan. 6. sıf. Şişman, tombul. || [TS.kütük] is. 1. Kalın ağaç gövdesi: "*Etrafıma gölge salmayan, yemiş vermeyen hangi kütük baltadan kurtulur?*" -H. E. Adıvar. 2. Kesilmiş ağaç gövdesi: "*Kenara iri zeytin kütükleri istif edilmişti.*" -R. H. Karay. 3. Kesimden sonra ağaç gövdesinin toprakta kalan bölümü: "*Çamlıkları yarıyoruz, ağaçların kütüklerinden atlıyoruz, ne bir köy, ne bir ses var.*" -M. Ş. Esenal. 4. Asma fidanı: "*Kütüklerin üstündeki koruklara otlar tırmanan bahçeyi bir daha geçiyoruz.*" -F. R. Atay. 5. Resmî kayıt defteri, ana defter. 6. s. mec. Görgüsüz, kaba (kimse): "*Biraz sonra bizim kütük kanepenin üstüne oturmuş, ayaklarıyla yerdeki yaprakları eziyordu.*" -H. E. Adıvar. **kütük gibi** 1. çok şişmiş; 2. çok sarhoş. **kütüğe geçirmek** ana deftere yazmak.

ATS'de verilen *Şişman, tombul* anlamı ATS'de bulunmamaktadır. TS'de verilen *Görgüsüz, kaba (kimse)* anlamı da ATS'de yer almamaktadır.

Kövrek sıf. 1- Gevrek, çabuk ufalanan, çabuk kırılan. 2- mec. Zayıf, titrete, yumuşak, hazin, ağlamaklı. 3- mec. Çabuk etkilenen, müteessir olan; yufka yürekli. **Kövrek olmağ** Her şeyden etkilenmek. || [TS.gevrek] s. ve is.1.Kolayca kırılıp ufalanan: *Bazı taşlar çok gevrek olur.* 2. (gülüş için) Şen, neşeli: *"Faik'in şişkin ağzından gevrek bir kahkaha boşaldı."* -P. Safa. 3. is. Ağzın içinde kolayca parçalanıp dağılacak biçimde hazırlanmış bir tür çörek. **gevrek gevrek gülmek** kendine güvendiğini veya karşısındakini hafiflediğini anlatır: *"Diğer dükkânların satılmayan mallarını ben sanki ne yapayım diye gevrek gevrek gülerken kendine hak verirdi."* -A. Ş. Hisar.

TS'de "gülüş" için verilen *Şen, neşeli* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Külfetli sıf. Ailesi, eşi ve çocukları olan. || [TS.külfetli] s. 1. Sıkıcı, zor, yorucu, özen isteyen. 2. Büyük masraf gerektiren: *"Gece sokağa çıkmaktan korktuğum için değil, bizim tarafta sokağa çıkmak külfetli oluyor da ondan."* -B. Felek.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. TS'de verilen iki anlam da ATS'de yer almamaktadır.

Külfetsiz sıf. Ailesi, çoluk çocuğu, eşi olmayan. || [TS.külfetsiz] s. 1. Sıkıntısız, kolay, özen istemeyen: *"Evinde külfetsiz ve içten bir konukseverlikle de ben karşılaştım."* -H. Taner. 2. Az masrafla yapılan: *"Beni, gene evindeki gibi, sevimli ve külfetsiz karşılamıştı."* -F. R. Atay.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de verilen *Ailesi, çoluk çocuğu, eşi olmayan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Küllü sıf. ar. Sayısız derecede, sayılamayacak kadar çok. || [TS.küllü] s. 1. Bütüne ve genele ilişkin. 2. mec. Tümel

Sözcük TS'de "ütün" ile ilgilidir. ATS'de "çokluk" kavramını yansıtmaktadır. Tam anlam farklılığı görülmektedir.

Kürklü sıf. Üzerinde kürk olan, kürk giyinmiş. || [TS.kürklü] s. 1. Kürkü olan, kürk giymiş. 2. Kürkle süslenmiş: *"Hizmetçi kadın gri pardösüsünü, içleri kürklü eldivenlerini, şapkasını getirip verdi."* -S. F. Abasıyanık. 3. Postu kürk olarak kullanılan (hayvan).

Sözcüğün TS'de "hayvan" için kullanılan *Postu kürk olarak kullanılan* anlamı ve "süs" ile ilgili anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Küskün 1- sıf, Küsmüş, gücenmiş, darılmış. 2- bak. **Küsdümağacı.** **Küskün-küskün** zar. Küsmüş, gücenmiş, darılmış hâlde. || [TS.küskün] s. 1. Küsmüş olan, gücenik, muğber: *"Hamdune Hanım, aksi, küskün bir kadındı."* -Ö. Seyfettin. *"Biraz evvel daha kızgın, daha*

küskün bir tavırla dışarı çıktı." -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. *hık*. Gelişmemiş, küçük kalmış. 3. *is*.
bot. Küstüm otu. *küskün küskün

TS'de halk ağzında kullanılan *Gelişmemiş*, *küçük kalmış* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

14. L MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 60

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 25

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 72

Toplam madde başı sayısı : 157

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 3

14.1. L Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar :

Laubali sıf. ar. Saygısız, kayıtsız, pervasız, korku ve çekinmesi olmayan. || [TS.laubali] s. 1. Saygısız, çekinmesi olmayan: "*O ilk gönderdiği lâubali ve kaba haberi yumuşatmış.*"- S. Ayverdi. 2. Senli benli, teklifsiz: "*Gelenlerden biri gülerek lâubali bir tavırla ona yaklaştı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 3. zf Aşırı samimî, teklifsizce. **laubali olmak** Aşırı samimî veya teklifsizce davranmak: "*Bütün işkencelerime eziyetlerime rağmen yine benimle lâubali oluyordu.*"- S. F. Abasıyanık.

TS'de verilen *Senli benli, teklifsiz* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Leziz sıf. Lezzetli, tatlı. || [TS.leziz] s. 1. Tadı güzel, lezzetli. 2. *mec.* Hoş, güzel, zevkli, lâtif: "*Bunun öte tarafında hayalî, leziz bir âlem mevcuttur.*"- M. Ş. Esendal.

TS'de verilen *Hoş, güzel, zevkli, lâtif* mecazi anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Lirik is. ve sıf. 1- Duygulu, coşkulu ve ses ahengi güçlü şiir. 2- Bu tarzda şiirler yazan şair. 3- Lirik özelliği olan. 4- Lirizm ile dolu, duygulu ve heyecanlı. 5- *mus.* Hazin, mülayim, zarif, hoş (ses). **Lirik ric'et** Edebi eserin konusunun, devamlılığını kesen his ve heyecan dolu geri dönüş. || [TS.lirik] s. 1. Coşkulu, ilhamla dolu: "*Hiçbir millet Fuzulî ve Nedim ayarında iki büyük lirik şair gösteremez.*"- Y. K. Beyatlı. 2. *ed.* Eski Yunan edebiyatında lir eşliğinde söylenen (şiir). 3. *is.ed.* Çok etkili, coşkulu, genellikle kişisel duyguları dile getiren edebiyat.

ATS'de "ses" için kullanılan *Hazin, mülayim, zarif, hoş (ses)* anlamı TS'de yer almamaktadır.

15. M MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 170

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 263

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 164

Toplam madde başı sayısı : 597

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 62

15.1. M Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar

Maaşlı sıf. 1- Maaş alan, maaşı olan. 2-mec. Maaşı çok olan, iyi para verilen. || [TS.maaşlı] s. Aylıklı: "*Biri bir koca görür rüyasında / Yüz lira maaşlı kibar bir adam.*"- O. V. Kanık.

ATS'de yer alan *Maaşı çok olan, iyi para verilen* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Macalsız sıf. İmkani, fırsatı, vakti olmayan. || [TS.mecalsız] s. Güçsüz, kuvvetsiz, dermansız, takatsiz: "*Kendimi öyle yalnız, öyle mecalsiz, öyle bitkin hissediyorum ki...*"- S. F. Abasıyanık. **mecalsız düşmek** Güçsüzleşmek, takati kalmamak: "*Bir aralık kadının mecalsiz düştüğünü fark ettiler.*"- R. H. Karay.

TS'de verilen *Güçsüz, kuvvetsiz, dermansız, takatsiz* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Maddi sıf. ar. 1- Tabii hâlde mevcut olan; fiziki, cismani. // Maddeye ait olan. 2- Paraya, mala, mülke ait olan. **Maddi sübut huk.** Suçla ilgili olan ve kim tarafından işlendiğine imkan sağlayan şey(ler). || [TS.maddî] s. 1.Madde ile ilgili, maddesel, manevî karşıtı: "*Devletin temel amaç ve görevleri... insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.*"- Anayasa. 2. Maddeden oluşan. 3. Nesnelere ilgili olan. 4. *mec.* Paraya, mala çok önem veren (kimse).

TS'de yer alan ve mecaz olarak kullanılan *Paraya, mala çok önem veren (kimse)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Mail sıf. ar. 1- Bir tarafa eğik, meyilli. 2-Bir şeye veya kimseye meyli olan, isteği, hevesi olan. **Mail olmağ** Bir şeye hevesi, meyli olmak; gönlü istemek, sevmek, bağlanmak. // Meyletmek. 3- Vurgun, seven, aşık. **Mail olmağ** Vurulmak, , sevmek, 4- Renk bildiren sıfatlardan sonra gelerek benzer, varyant, yakın anlamında kullanılır. || [TS.mail] s. 1.Eğilimi

olan. 2 . Eğilmiş olan, eğik, eğinik, yalman. 3. Benzeyen, andıran. **mail olmak** Hayran kalmak, vurulmak: "*Şu kışlanın kapısına / Mail oldum yapısına*"- H. Türküsü "*Tayfur Beye mail oluverdin, buna sözüümüz yok.*"- S. M. Alus. *mailiinhidam

TS'de bulunan *Benzeyen, andıran* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Mandallı sıf. mah. Mandalı, sürgüsü olan. // Arkasına mandal, sürgü takılmış. || [TS.mandallı] s. 1. Üzerinde mandal bulunan. 2. Mandalla kapatılmış olan (kapı, pencere). 3. Mandalla ipe tutturulmuş.

TS'de verilen *Mandalla ipe tutturulmuş* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Marağlı sıf. 1- Merak uyaran, ilgi çeken, meraka sebep olan. 2- Merak ifade eden. // is. Merakı, hevesi olan kimse. || [TS.meraklı] s. 1. Her şeyi anlamak ve bilmek isteyen, mütecessis: "*Büyük kapının önünde binlerce meraklı birikmişti.*"- H. Taner. 2. is. Bir şeye çok düşkün olan, sürekli onunla uğraşan kimse: "*Sedef ve gümüş kakmalı bıçaklara, revolverlere meraklıydı.*"- Y. K. Beyatlı. 3. Titiz: "*Rakım Bey yaşlı, ak saçlı, temizlik meraklısı, temizlik mütehasısı bir adamdı.*"- A. Ş. Hisar. 4 . *hık*. Kaygılı. 5. is. Bir şeye düşkün olan kimse. 6. is. Kendisini ilgilendirmeyen bir konuda bilgi sahibi olmaya çalışan kimse.

TS'de yer alan *Titiz* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Marağsız sıf. 1- Merakı, hevesi olmayan, hevesiz, merak etmeyen, dikkatsiz. 2- Merak doğurmayan, heves uyandırmayan. || [TS.meraksız] s. 1. Anlamak, öğrenmek isteğini duymayan. 2. Kaygısız, aldırıışsız.

Sözcüğün TS'de verilen *Kaygısız, aldırıışsız* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Markalı sıf. 1- Pul yapıştırılmış. 2- Üzerinde fabrika vs. markası olan. || [TS.markalı] s. Markası olan.

ATS'de bulunana *Pul yapıştırılmış* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Markasız sıf. 1- Pulsuz, üzerinde pul olmayan. 2- Üzerinde fabrika vs. markası olmayan. || [TS.markasız] s. Markası olmayan.

ATS'de verilen *Pulsuz, üzerinde pul olmayan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Maskalı sıf. Yüzünde maske olan, maske takmış. || [TS.maskeli] s. 1. Maskesi olan, maskelenmiş. 2. *mec.* Davranış ve tutumunda gerçek kişiliğini saklayan.

Sözcüğün TS'de yer alan *Davranış ve tutumunda gerçek kişiliğini saklayan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Mayalı sıf. 1- Maya katılmış, mayalanmış. 2- Ticaret veya üretimle uğraşmak için parası olan. // Genelde paralı, zengin. || [TS.mayalı] s. 1. İçine maya karıştırılmış. 2. Maya ile

ekşiyip kabarmış. 3. *is.* Daire şeklinde açılan mayalanmış hamurun, sac veya fırında pişirilmesiyle elde edilen ekmek.

ATS'de verilen *Genelde paralı, zengin* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Mayasız sıf. 1- Maya katılmamış, mayası olmayan. 2- Elinde mayası (parası) olmayan. || [TS.mayasız] s. İçinde maya bulunmayan.

Sözcüğün ATS'de bulunan *Elinde mayası (parası) olmayan.* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Medeni sıf. ar. 1- Kültür yönünden çok ilerlemiş, kültürlü. // Toplumda davranış yönünden addaba uygun, kurallara göre hareket eden kimse, görgü kurallarını iyi bilen kimse; terbiyeli. 2- Kültürle ilgili olan, kültüre ait olan. 3- Ekilen, üretilen. || [TS.medenî] s. Kentleşmiş, kırsallıktan kurtulmuş, uygar: "*Orada medenî bir insan gibi yaşamak, hâsılı oraya yerleşmek istiyordu.*"- Y. K. Beyatlı. **Medenî Kanun, medenî nikâh*

ATS'de yer alan *terbiyeli ve Ekilen, üretilen* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

Mağdur(e) sıf. ar. 1- Haksızlığa uğramış. 2- Aldatılmış, ihanete uğramış. || [TS.mağdur] s. Haksızlığa uğramış, kıygın: "*Efendiler, asırlardır şarkta mağdur ve mazlum olan milletimiz...*"- Atatürk. **mağdur etmek** Zarara uğratmak. **mağdur olmak** Zarara uğramak.

ATS'de bulunan *Aldatılmış, ihanete uğramış* anlamı TS2de bulunmamaktadır.

Mehdud sıf. ar. 1- Sınırlanmış, sınır çizilmiş, sınırlı. **Mehdud étmek** Sınır koymak, sınırlamak. 2- Küçük, önemsiz, az, cüzi. 3- mec. Bilgisi, dünya görüşü dar. || [TS.mahdut] s. 1. Çevrilmiş, sınırlanmış. 2.Sayı belli olan, sayılı, az: "*Hükûmetler mahdut bir zaman içinde yaşar.*"- O. S. Orhon. 3.mec. Dar, basit: "*Heyhat, dedi, siz de mahdut fikirli bir muharrirmişsiniz!*"- Ö. Seyfettin.

Sözcüğün TS'de bulunan *Dar, basit* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Mehkum sıf. ar. 1- Mahkeme tarafından kendisine hüküm verilmiş kimse, cezalandırılmış şahıs, hükümlü. **Mehkum étmek** Cezalandırmak, mahkum etmek, hüküm vermek. **Mehkum olmağ** Mahkeme tarafından belirli bir ceza almak. 2- mec. İtaat altında olan, hakimiyet altında olan, bağlı olan; hukuku olmayan, tâbi. **Mehkum étmek** itaat altına almak, tâbi etmek. **Mehkum olmağ** Tâbi edilmek, itaat altına alınmak. 3- Ölümü, mahvolması veya İflas etmesi kesin olan. || [TS.mahkûm] s. 1. Hüküm giymiş, hükümlü. 2. mec. Zorunda olan, mecbur. 3. Kötü bir sonuca varması kaçınılmaz olan. 4. *is.* Hüküm giymiş kimse. **mahkûm etmek** Hüküm giydirmek: "*On beş yıl hapse mahkûm ettiler.*"- A. İlhan. 2.Kötü bir duruma sürüklemek: "*Herkes kadını mahkûm etmeye çalıştı.*"- S. F. Abasıyanık. 3. Mecbur etmek.

Sözcüğün TS'de verilen *Zorunda olan, mecbur* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Mehrem sıf. ve is. ar. 1-Çok yakın sayılan, yakın dost kabul edilen, mahrem; sırdaş. **Mehrem olmağ** Yakın olmak, dost olmak, sırdaş olmak. 2- Yakın akraba olmaları dolayısıyla evlenmeleri dini yönden yasak edilen, evlenmeleri haram olan (kadın, kız, erkek), **Mehrem étmek** Evlendirmek. **Mehrem olmağ** Yakın olmak, evlenmek. 3- Gizli. || [TS.mahrem] s. 1.Yakın akrabadan olduğu için nikâh düşmeyen. 2.Başkalarına söylenmeyen, gizli: "*Müdür, dosyadan başka bir rapor çıkardı.Kenarında kırmızı bir damga: Mahrem.*"- R. H. Karay. 3. (isim) Sırdaş: "*Az vakitte mahremlerimden biri oldu.*"- H. R. Gürpınar.

Sözcüğün TS'de verilen *gizli* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Mehsuldar sıf. ar. ve far. 1- Çok ürün veren; münbit, bereketli. 2- Çok ürün veren; gelirli, hayırlı. 3- Kıymetli şeyler meydana getiren, üreten. 4- mec. Çok eser yazan, eseri çok olan. 5- dil. Yeni kelimeler üretme imkanı veren. **Mehsuldar güvveler** ikt.Ürünler elde etmek için kullanılan araçlar ve onları kullanan insanlar. || [TS.mahsuldar] s. esk. Bitek, verimli: "*İstedığınız kadar cennet köyler, sevişen insanlar, mahsuldar topraklar tahayyül edebiliriz.*"- S. F. Abasıyanık.

ATS'de verilen *Çok eser yazan, eseri çok olan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Mektebli sıf. Okulda okuyan, talebe, öğrenci. || [TS.mektepli] is. ve s. 1. Okula giden (kimse), öğrenci. 2.Okulda yetişmiş olan, alaylı karşıtı: "*Kazada mektepli dışçı olmadığı için onu vilâyete götürdüm.*"- R. N. Güntekin.

TS'de verilen *yetişmiş olan, alaylı karşıtı* anlamı ATS'de yer alamamaktadır.

Me'lumatlı sıf. 1 - Bilgisi olan; çok şey bilen, kültürlü, geniş görüşlü. 2- Haberi olan, haberdar. || [TS.malûmatlı] s. Bilgili: "*Namushu, çalışkan ve oldukça malûmatlı bir adamdı.*"- R. N. Güntekin.

ATS'de yer alan *Haberi olan, haberdar* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Mellumatsız sıf. 1- Bilgisi olmaya, dar görüşlü; bilgisiz 2- Haberi olmayan, habersiz. || [TS.malûmatsız] s. Bilgisiz.

ATS'de bulunan *Haberi olmayan, habersiz* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Menfi sıf. ar. 1- Müsbet olmayan, olumsuz, 2- Beklenen neticenin tersine olan, müsbet neticelenmeyen. // Kötü, fena. 3-mat. Sıfırdan az, eksi. 4- fiz. Atomun elektronlarının negatif yükü. || [TS.menfi] s. 1. Olumsuz: "*Hayatım üzerine yaptığı bu menfi tesirden kurtulamayacak mıyım?*"- A. Gündüz. 2. Her şeyi olumsuz ve kötü yanlarıyla ele alan: "*Ortaya konanda kusur ararsanız, kusur bulursanız, o zaman menfi adamsınız, yıkıcı adamsınız.*"- N. Ataç. 3. esk. Sürgün edilmiş. 4. mat. Negatif. 5. gr. Olumsuz.

ATS'de verilen *Kötü, fena* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Menzum sıf. ar. Nazım hâlde olan, nazım olarak yazılmış eser. || [TS.manzum] s. ed. 1. Nazım ifade şekli ile, ölçülü ve uyaklı biçimde yazılmış. 2. esk. Düzenli, muntazam.

TS'de verilen *Düzenli, muntazam* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Me'rifetli sıf. 1- Edebi, terbiyesi, anlayışı olan, liyakatli. 2- Okumuş, tahsilli, medeni. || [TS.marifetli] s. Ustalık, hünerli.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de verilen, *Edebi, terbiyesi, anlayışı olan, liyakatli ve Okumuş, tahsilli, medeni* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

Me'rifetsiz sıf. 1- Edepsiz, terbiyesiz, anlayışsız. 2- Cahil, kültürsüz, ilim irfansız. || [TS.marifetsiz] s. Ustalığı olmayan, hüner gerektirmeyen.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de verilen *terbiyesiz ve kültürsüz* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Merkezi sıf. ar. 1- Merkezde, ortada olan. 2- Asıl, önemli sayılan, kabul edilen. 3- Önderlik eden. //Asıl vazifeleri, çalışmayı yürütme, birleştirme vazifesini kendinde toplayan. || [TS.merkezî] s. Merkezde olan, merkezi oluşturan: "*Dur bakalım; biraz daha merkezi mahallelere yaklaşalım, diyordu.*"- Y. K. Karaosmanoğlu. *merkezî ısıtma, merkezî idare, merkezî ülke, merkezî yıkama, merkezi yönetim

ATS'de verilen *Önderlik eden* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Mesafeli sıf. Belirli bir mesafesi, uzaklığı olan; uzak. || [TS.mesafeli] s. 1. Arası olan, uzaklığı bulunan. 2. mec. İlişkilerde içtenliğe yer vermeyen: "*Mesafeli ve ölçülü, tam bir İstanbul efendisi konuşması vardı.*" -H. Taner. "*Benimle ne kadar mesafeli konuşuyorsun, âdeta resmî.*" -A. İlhan.

Sözcüğün TS'de 2. anlam olarak verilen *İlişkilerde içtenliğe yer vermeyen* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Mesleki sıf. Belirli bir ideali, ülküsü olan, sağlam itikadlı, ülkülü. || [TS.meslekî] s. Mesleğe ilişkin, meslekle ilgili olan.

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. ATS'de "ideal" ve "ülkü" ile ilgili olan sözcük TS'de "mesleğe dair" anlamındadır.

Mesleksiz sıf. Hiçbir ideali, ülküsü, itikadı olmayan, prensipsiz. || [TS.mesleksiz] s. Mesleği olmayan, işsiz güçsüz (kimse).

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. ATS'de "ülkü" anlamında olan sözcük TS'de "işsiz" anlamındadır.

Mesrefli sıf. 1- Harcanan, sarfedilen, masraf edilen. 2- mec. kon. Faydalı. || [TS.masraflı] s. Çok masraf gerektiren, pahalıya çıkan: *Bu, masraflı bir iş.*

ATS'de mecazi anlamda verilen *faydalı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Mes'uliyetli sıf. Sorumluluğu olan, mesul. || [TS.mesuliyetli] s. 1. Sorumlu. 2. Sorumluluk gerektiren.

TS'de yer alan *Sorumluluk gerektiren* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Meyhoş sıf. far. 1- Tatlı ile ekşi arasında, mayhoş, ekşimsi tatta. 2- mec. Hoş, tatlı. || [TS.mayhoş] s. 1. Tadı şekerli ve az ekşi olan: *Mayhoş bir şerbet.* 2. mec. (dostluk ilişkisi için) Bozulmuş veya bozulmaya yüz tutmuş olan: *Onların araları mayhoş. Bu günlerde aramız mayhoş bir durum aldı.*

TS'de mecazi anlamda yer alan (*dostluk ilişkisi için*) *Bozulmuş veya bozulmaya yüz tutmuş olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Meyilli sıf. 1- Bir tarafa eğilen, yönelen, meyleden. 2- Bir şeye meyli, hevesi olan. || [TS.meyilli] s. 1. Bir yana eğimi olan, eğik: *"Ağaçlı tarlaları, tek tük bağ kulübeleri olan arkası meyilli bir arazi."* -H. E. Adıvar. 2. Sevmiş, gönül vermiş, âşık.

TS'de görülen *Sevmiş, gönül vermiş, âşık* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Meyveli sıf. Meyvesi olan. // Ürünü bol, çok meyve veren. || [TS.meyveli] s. 1. Meyvesi olan, meyve veren yemişli: *Meyveli ağaç.* 2. Meyve ile yapılmış, içinde meyve bulunan: *Meyveli gazoz. Meyveli pasta.* 3. mec. Yaratıcı olan, olumlu birşey ortaya koyabilen. **meyveli ağacı taşlarlar** çoğu kez bilgili, hünerli kimselere sataşır.

TS'de yer alan *Yaratıcı olan, olumlu birşey ortaya koyabilen* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Mızımız(1) sıf. kon. Açık konuşmayan, burnundan konuşan, konuşması anlaşılmayan. || [TS.mızımız] s. 1. Her şeyde kusur bularak hiçbir şeyden memnun olmayan: *Ne mızımız adam, ona iş beğendirmenin imkânı yok.* 2. Çevresindekileri rahatsız edecek kadar tembel olan.

Sözcükte tam anlam farklılığı vardır. ATS'de *burnundan konuşan* anlamındaki sözcük TS'de *Her şeyde kusur bularak hiçbir şeyden memnun olmayan* ve *tembel* anlamındadır.

Miğyashı sıf. 1- Belirli bir ölçüde, nisbette, mikyasta olan. 2- mec. Geniş, etraflı. || [TS.mikyashı] s. Ölçeği veya ölçüsü olan.

ATS'de verilen *Geniş, etraflı* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Mö'teber sıf. ar. 1- İtibarlı, inanılan, güvenilen, muteber. 2- Hürmetli, hatırı sayılır, sözü geçen, nüfuzlu, sözüne itimad edilen. // Nüfuzlu, tanınmış. || [TS.muteber] s. 1. Saygın,

itibarı olan, hatırı sayılır: "*Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi / Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.*" -Muhibbî. "*Döndü geldi. Dokuz on sene mesut ve muteber hayat sürdü, kitaplar yazdı.*" -B. Felek. 2. İnanılır, güvenilir, sözü geçer: "*Selânik'in en varlıklı, en muteber, en güzide ailelerinden sayılıyor.*" -A. İlhan. 3. Yürürlükte olan, geçerliliği olan. **muteber olmak** yürürlükte olmak, geçerli olmak: "*Hükümün muteber olması için ittifakla alınması elzemedir.*" -T. Buğra. **muteber olmak üzere** geçerli olarak.

TS'de verilen *Yürürlükte olan, geçerliliği olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Munis ar. 1- sıf. Herkese iyi davranan, yumuşak, cana yakın; sıcak kanlı, samimi. 2- is. Yakın kimse, dost, sırdaş, yürek dostu. **Munis olmağ** Kalp dostu olmak, en yakın arkadaş, sırdaş olmak. // Sevgili. 3- sıf. mec. Hoş, ferahlık verici, iç açan, ruh okşayan. || [TS.munis] s. esk. 1. Alışılan, alışılmış, yabancı olmayan. 2. Cana yakın, uysal, sevimli: "*Ağlamaktan renkleri silinmiş zannolunan küçük munis gözleriyle bakıyordu.*" -O. S. Orhon. 3. mec. Uygun: "*Bu fikir birdenbire bana o kadar munis, yapılabilmesi o kadar kolay göründü ki hemen yola düştüm.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

ATS'de verilen *Hoş, ferahlık verici, iç açan, ruh okşayan* anlamı TS'de yer almamaktadır. TS'de verilen *Uygun* anlamı da ATS'de bulunmamaktadır.

Mübah sıf. ar. esk. 1- Şer'en yapılması ne helal ne de haram sayılan, yapılması ihtiyari, isteğe göre olan. 2- Bol, bereketli, bolluk. || [TS.mubah] s. 1. Dince yapılmasında sakınca olmayan, yapılması günah veya sevap olmayan: *Gülmek, gezmek mubahtır.* 2. mec. Yapılmasında sakınca görülmeyen. **mubah görmek** hoş görmek, sakıncasız bulmak: "*Kendine mubah gördüğünü bana yasak ederek beni susturmak mı istiyordun?*" -P. Safa.

ATS'de yer alan *Bol, bereketli, bolluk* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Mücavir sıf. ar. Vaktini ibadethane veya bir türbe yanında yaşayarak ibadet ederek geçiren kimse. // Cami veya türbenin hizmetçisi. || [TS.mücavir] s. esk. Yakın komşu

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. TS'de *Yakın komşu* anlamı ATS'de bulunmamaktadır. ATS'de "cami civarında yaşayan" anlamı vardır.

Müdrük sıf. ar. 1- Çok akıllı, çok derin düşünen, idraki geniş; görüp geçirmiş; anlayışlı, idrak eden kimse, kemale ermiş, 2- Derin anlamlı, hikmetli, akıllı, akıl dolu. || [TS.müdrük] s. esk. Anlamış, akli ermiş.

ATS'de yer alan *Derin anlamlı, hikmetli, akıllı, akıl dolu* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Müezzem sıf. ar. 1- Azametli, büyük, muhteşem. 2- Klas. Çok saygıdeğer, alicenap, şan ve şöhrat sahibi, muazzam. || [TS.muazzam] s. 1. Çok büyük, çok iri, koskoca, koskocaman: "*Muazzam, biraz da esrarlı, karanlık, eski bir konaktaydı.*" -H. E. Adıvar. 2. Alışılmışın

sınırlarını aşan. 3. *mec.* Güçlü, önemli: "*Fakat muazzam hakikatlere karşı göz yumanlardan değilim.*" -A. Gündüz.

ATS'de verilen *Çok saygıdeğer, alicenap, şan ve şöhret sahibi, muazzam* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Müğeddem sıf. ar. esk. 1- Önce gelen, zaman bakımından evvel olan, önceki. 2- Vacip, değeri, kıymeti fazla olan, öncelik tanınan, önemli. || [TS.mukaddem] s. 1. Önce gelen, önceki. 2. *sos. ve man.* Öncül.

Anlamı *Vacip, değeri, kıymeti fazla olan, öncelik tanınan, önemli* olarak ATS'de verilen sözcük bu anlamıyla TS'de bulunmamaktadır.

Müğeddes sıf. ar. 1- din. Allah'a ait olan, ilahi, ilahi kuvvete malik olan. // Dinin inanma, tapınma ile ilgili yer veya şeylerin adlarının daimi epiteti gibi kullanılır. 2- Pak, temiz, kusursuz, an. // Manevi yönden temiz, saf, lekesiz. 3- *mec.* Çok aziz, sevimli, sevilen. 4- *mec.* Temiz, ulvi, ulu, yüce, pak. // Yüce, şerefli. // Dokunulmaz. || [TS.mukaddes] s. Kutsal: "*Bizim vazifemiz her şeyden mukaddestir.*" -Ö. Seyfettin. "*Emeline kavuşmak için mukaddes tanıdığı her şeyi feda edebileceğini açıkça söyledi.*" -P. Safa.

ATS'de verilen *Pak, temiz, kusursuz, an. // Manevi yönden temiz, saf, lekesiz* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Müğtedir sıf. ar. 1- Kuvvetli, güçlü, iktidar sahibi. 2- Becerikli, kabiliyetli, yetenekli, iş yapabilen, maharetli. || [TS.muktedir] s. 1. Bir şeyi yapmaya, başarmaya gücü yeten, erkli. **muktedir olmak** gücü yetmek, yapabilmek.

Sözcüğün ATS'de yer alan *becerikli, kabiliyetli* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Mühbir ar. 1- is. Gazete, dergi, radyo, televizyon vs. için bilgi ve haber toplayan muhabir. 2- **sıf.** esk. Haberdar olan, haberdar. **Mühbir étmek** esk. Bir olayı bildirmek, söylemek, bilgi vermek. **Mühbir olmağ** esk. Haberdar olmak. || [TS.muhbir] s. *esk.* 1. Haber ulaştırıcı, haber veren: "*Genç muhbirler bu defa Hazım Aslan'ın peşinde koşuyorlardı.*" -H. E. Adivar. 2. *is.* Yasa dışı olan bir durumu yetkili makamlara bildiren kimse, ihbarcı.

Sözcüğün *haberdar olan, haberdar* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Müherrik sıf. ar. Herhangi bir enerjiyi hareket enerjisine çeviren cihaz, motor. || [TS.muharrrik] s. 1. Hareketini sağlayan, harekete gelen: *Muharrrik kuvvet.* 2. *mec.* Kışkırtıcı, ayartıcı.

Sözcüğün TS'de verilen *Kışkırtıcı, ayartıcı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır. Sözcük ATS'de "araç" anlamıyla kullanılmaktadır.

Mülayim sınıf. ar. 1- Yumuşak, uysal. // Hoş, güzel, gönül açan (ses). 2- coğ. Sıcak ve soğuk arasında olan, ılıman, mutedil. || [TS.mülayim] s. esk. 1. Uygun, hoş görülebilir: *Mülâyim bir teklif*. 2. Yumuşak huylu: *Mülâyim bir adam*. 3. esk. Pekliği olmayan.

Sözcüğün ATS'de coğrafya terimi olarak yer alan *Sıcak ve soğuk arasında olan, ılıman, mutedil* anlamı TS'de yer almamaktadır. Ayrıca, TS'de *Pekliği olmayan* anlamı da ATS'de bulunmamaktadır.

Mülki sınıf. ar. 1- Vatandaşların hukuki durumuna ait olan. 2- Askeri olmayan; sivil. || [TS.mülkî] s. esk. 1. Bir ülkeyle ilgili olan. 2. Ülke yönetimine ilişkin. 3. Asker sınıfı dışında kalan.

Sözcüğün TS'de yer alan *Bir ülkeyle ilgili olan.* ve *Ülke yönetimine ilişkin* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Münasibetsiz sınıf. Yersiz, ilgisiz, uygunsuz. || [TS.münasebetsiz] s. 1. Uygun olmayan, yakışsız, çirkin: *Münasebetsiz bir davranış*. 2. Ters, aksi: *"Hep böyle münasebetsiz sıralarda beni arar."* -N. Cumalı. 3. Yakışsız iş gören, sıra, saygı gözetmeyen (kimse): *"Doğrusu kızın huyunu bozan, bütün bu münasebetsiz kimselerdi."* -Y. K. Karaosmanoğlu.

Sözcüğün TS'de yer alan *Yakışsız iş gören, sıra, saygı gözetmeyen (kimse)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Münezzeh sınıf. ar. 1- Günah ve suçlardan uzak, temiz, pak. 2- Namuslu, kusursuz. 3- mec. Alicenap. || [TS.münezzeh] s. esk. Temiz, arı; uzak.

ATS'de verilen *Namuslu, kusursuz ve Alicenap* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

Münferid sınıf. ar. 1- Yalnız. 2- Kimseyle ilişkisi olmayan, yalnız yaşayan. 3- Bekar. || [TS.münferit] s. Tek, ayrı, kendi başına olan şey.

Sözcüğün ATS'de verilen *Bekar* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Münherif sınıf. ar. 1- Bir tarafa eğilen, sapan. 2- Doğru gitmeyen. 3- Değişen, değiştirilmiş. 4- Sağlam olmayan. 5- Eğri. || [TS.] s. esk. Bir tarafa sapmış, doğruluğunu yitirmiş.

ATS'de verilen *Sağlam olmayan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Münhasır sınıf. ar. esk. klas. Yalnız bir şahsa veya şeye adanan, hasredilen veya ait olan. || [TS.münhasır] s. 1. Bir kimse veya bir şey için ayrılmış, mahsus: *"Onu yalnız ince hastalığa münhasır zanneder, başka hastalıklara aldırmadığı hâlde, veremliden son derece çekinirdi."* -R. N. Güntekin. 2. Sınırlanmış, sınırlı: *Harp yalnız Avrupa'ya münhasır kalmadı.*

TS'de yer alan *Sınırlanmış, sınırlı* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Mürekkeb¹ sıf. ar. 1- Birkaç bölümden, unsurdan ibaret olan. // Meydana gelen, teşkil edilmiş. 2- Kendini oluşturan parçalarına, unsurlarına, alakalarına, ilişkilerine göre çok çeşitli olan; çok yönlü. // Çeşitli, bazan da zıt özellikleri, yönleri kendinde birleştiren. 3- Yapısına, şekline, biçimine göre zor anlaşılın; muammalı. 4- Anlaşılması, kavranılması, yerine getirilmesi vs. yönden zorluk çıkaran; zor. || [TS.mürekkep] s. 1. Birleşmiş, birleşik. 2. -den oluşmuş, -den olma: "*Emri altında altışar kişiden mürekkep iki kuta vardı.*" -R. H. Karay. **mürekkep olmak ...den oluşmak.**

ATS'de verilen *Anlaşılması, kavranılması, yerine getirilmesi vs. yönden zorluk çıkaran; zor* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Mürted is. ve sıf. ar. 1- Dinden dönmüş, kafir; Allahsız, dinsiz, imansız. // Dönek, hain. 2- mec. İnsafsız, zalim, merhametsiz. // Küfür olarak kullanılır. || [TS.mürtet] s. esk. Müslümanlığı bırakıp başka bir dine geçmiş olan (kimse).

ATS'de kullanılan *İnsafsız, zalim, merhametsiz* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Mürtekib sıf. ar. esk. Haram veya kötü işler yapan veya böyle işlere yönelen, ahlâka aykırı davranışlarda bulunan. **Mürtekib olmağ** Kötü, yaramaz, ahlaksız işlerle uğraşmak. || [TS.mürtekip] s. ve is. 1. (para, kazanç karşılığı olarak) Kötü, uygunsuz işler çeviren. 2. Rüşvet yiyen, yiyici.

TS'de verilen *Rüşvet yiyen, yiyici* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Müsaid sıf. ar. Uygun, elverişli, münasip; bir şey için imkan yaratan, **Müsaid olmağ** Elverişli olmak, münasip olmak, imkan vermek. || [TS.müsait] s. 1. Uygun, elverişli: *Müsait bir gün geleceğim.* 2. tkz. Flört etmeye hazır olan, kolayca flört edebilen (kadın).

TS'de kadın için kullanılan *Flört etmeye hazır olan, kolayca flört edebilen* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Müteharrik sıf. ar. Hareket eden, bir yerde karar kılmayan; oynak. || [TS.müteharrik] s. esk. 1. Yer değiştirebilen, oynar, devingen, hareketli. 2. İşleyen, çalışan: *Benzinle müteharrik. Buharla müteharrik.*

TS'de verilen *İşleyen, çalışan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Mütereggi sıf. ar. 1- Siyasi, ekonomik ve sosyal yönlerden ilerlemiş, gelişmiş, sosyal ilerlemeye yardım eden. 2- Gittikçe artan, münasip bir şekilde çoğalan. || [TS.müterakki] s. esk. İleri, ilerlemiş.

ATS'de yer alan *Gittikçe artan, münasip bir şekilde çoğalan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Müvafîğ sıf. ar. 1- Uygun, ahenkli. **Müvafîğ olmağ** Uygun olmak, münasip olmak. 2- Münasip, uygun, yakışan, yararlı, elverişli. 3- Razi, hemfikir. || [TS.muvafık] s. esk. Uygun: "Böyle bir teklifi kabul etmek kolay ve muvafık değildir." -Atatürk. **muvafık bulma(ma)k** Uygun görme(me)k, kabul etme(me)k: "Bu, saadet, hürriyet vaat eden düşman kumandanının karşısında inat etmeyi muvafık bulmadı." -Ö. Seyfettin. **muvafık olmak** uygun düşmek, kabul edilebilir olmak: "Balkanlardan denizi seyretsek daha muvafık olur." -R. H. Karay.

ATS'de verilen *Razi, hemfikir* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Müzürr sıf. ar. Zararlı, zarar veren, zararı dokunan. // Aynı anlamda haşarat ve bitkiler. || [TS.muzırr] s. esk. 1. Sağlığı bozan, zararı dokunan, zararlı: *Muzır yayın*. 2. Yaramaz, cinsel gelişmeye zararlı. 3. (çocuk için) Her şeyi bozan, karıştıran.

ATS'de "bitki" ve "haşarat" için kullanılan anlam TS'de bulunmamaktadır. Aynı şekilde, TS'de "çocuk" için kullanılan *Her şeyi bozan, karıştıran* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

16. N MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 59

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 51

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 104

Toplam madde başı sayısı : 214

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 14

16.1. N Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar

Naçar sıf. ve zar. far. Çaresiz, İlaçsız. **Na-çar ğalmağ (dayanmağ)** Çaresiz kalmak, ümidi kesilmek, hiçbir şeye ümit edememek. || [TS.naçar] s. 1. Çaresi olmayan, çaresiz. 2. Zavallı, düşkün. **naçar kalmak** bir çare, çıkar yol bulamamak: "*Pek naçar kaldığı anlarda bu kapıyı çalar.*" -H. R. Gürpınar.

TS'de verilen *Zavallı, düşkün* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Naxışlı sıf. 1- Nakış yapılmış, süslenmiş. 2- mec. kon. Şanslı, şanslı yaver giden (oyunda). || [TS.nakışlı] s. Nakışı olan.

ATS'de yer alan *Şanslı, şanslı yaver giden (oyunda)* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Namazlığ sıf. kon. Üzerinde namaz kılınan küçük halı, kilim vs. seccade. || [TS.namazlık] is. 1. Üstünde namaz kılınan seccade. 2. *hık* Namazda okunan kısa dualar. 3. s. Namaz kadar süresi olan, süren: "*Bir namazlık saltanatın olacak / Taht misali o musalla taşında.*" - C. S. Tarancı.

TS'de yer alan *Namazda okunan kısa dualar ve Namaz kadar süresi olan, süren* anlamları ATS'de yer almamaktadır.

Narın sıf. 1- Son derece küçük, toz gibi, ince. 2- mec. Zarif, ince. **Narın-narın** zar. Küçük küçük, ufak ufak. || [TS.narın] s. 1. İnce yapılı, yepelek, nazenin: "*Bir tezgâhta tülbent dokuyan narin bir kıza âşık oldum.*" - S. F. Abasıyanık. 2. İnce, nazik: "*Söğüdün yaprağı narindir narin.*" - Halk türküsü.

ATS'de 1. anlamda verilen *Son derece küçük, toz gibi* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Nazik sıf. far. 1- İnce, zarif. 2- Hafif, zarif şeyden yapılmış, ince. // Hacim olarak küçük olan, ince. // Hafif (elbise). 3-mec. ince, zarif, iyi. // mec. Zayıf, hafif. 4- Zayıf, çelimsiz, cılız. 5- mec. Edepli, ince yaratılıştı, kibar. 6- mec. İnce, dokunaklı (bakış vs.). **Nazik damarını**

bilmek (tanımağ) Birinin huyunu, karakterini, zayıf yönlerini iyi bilmek, onu çok İyi tanımak. || [TS.nazik] s. 1. Başkalarına karşı saygılı davranan. 2. İnce yapılı, narin. 3. Özen, dikkat gösterilmezse kırılabilen, bozulabilen. 4. Özen gösterilmezse, gerekli önlemler alınmazsa kötüleşebilen, kritik: "*Şimdi devleti tehlikeden kurtaracak pek nazik zamandır.*"- A. Ş. Hisar. 5. Dikkat isteyen, özen gerektiren.

Sözcüğün ATS'de "bakış" için kullanılan anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Nazil sıf. ar. Yukarıdan aşağı doğru hareket eden, inen. **Nazil olmağ** klas. İnmek, Allah tarafından İndirilmek, yollanmak. || [TS.nazil] s. 1. İnen, iniş. 2. Konaklayan.

Sözcüğün TS'de bulunana *Konaklayan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Nazlı sıf. İşveli, cilveli, naz eden. // Nazlı büyütülmüş. || [TS.nazlı] s. 1. Kolayca gönlü olmayan, kendini ağır satan, işveli, edalı: "*Nazlı mı nazlı, süzüm süzüm süzülen bir kız çocuğuydu.*"- T. Buğra. 2.Üstüne titrenilen, değer verilen, sevgili: "*Ben çocukluğumdan beri gayet nazlı büyüdüm.*"- P. Safa. 3.Özen isteyen, nazik.

TS'de yer alan *Özen isteyen, nazik* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Nefesli sıf. muş. Nefesle, üflenerek çalınan müzik aleti. || [TS.nefesli] s. Soluk alıp vermeden uzunca bir zaman durabilen, nefesi güçlü olan: "*Bir kere hepimizden nefesli idi.*"- H. Taner. *nefesli çalgı

Sözcükte tam anlam farklılığı bulunmaktadır. ATS'de "alet" için kullanılan sıfat, TS'de *Soluk alıp vermeden uzunca bir zaman durabilen, nefesi güçlü olan* anlamındadır.

Neş'eli sıf. 1- Şen, neşeli, muttu. 2- Gönül açan, lezzet veren, zevk veren; hoş, güzel. 3- Hafifçe içkili, mest, sarhoş. || [TS.neşeli] s. Sevinçli, keyifli, şen: "*Onu o kadar neşeli karşıladı ki, hemen keyfi yerine geldi.*"- P. Safa. "*Bugün ne kadar iyi, ne kadar neşeli olduğumu görüyor musunuz?*"- R. N. Güntekin.

ATS'de geçen *Gönül açan, lezzet veren, zevk veren; hoş, güzel. ve Hafifçe içkili, mest, sarhoş* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

Nezaketli sıf. 1- Edepli, terbiyeli. 2- mec. İnce, zarif, nazik, güzel. || [TS.nezaketli] s. İnce, nazik: "...*geniş bilgili, çok nezaketli, şahsına hürmet telkin ettirmiş ve dostları tarafından çok sevilmiş bir zattı.*"- A. Ş. Hisar.

Sözcük için ATS'de verilen *Edepli, terbiyeli* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Nezaketsiz sıf. Edepsiz, terbiyesiz, kaba. || [TS.nezaketsiz] s. Nazik olmayan: "*Birdenbire tavırlarını değiştirmişler, nezaketsiz diyemeyeceğim, ama oldukça soğuk bir eda takınmışlardı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

ATS'de verilen *Edepsiz, terbiyesiz* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

Nezaretsiz sıf. ve zar. Üzerinde göz olmayan (olmadan), bakılmayan, nöbetçisiz, hiç kimse tarafından bakılmayan, nezaret edilmeyen. // Bakımsız. || [TS.nezaretsiz] s. Görünüşü olmayan, manzarasız, görüntüsüz: "O oda hem daraş, hem nezaretsiz, hem de lodosa karşı..."- S. M. Alus.

Sözcükte tam anlam farklılığı vardır. ATS'de *nöbetçisiz*, *nezaret edilmeyen* anlamı verilen sözcük, TS'de *manzarasız* anlamındadır.

Nominal sıf. lat. Hisse senetlerinin, malın, paranın üzerinde gösterilen değeri, kıymeti, ifade ettiği değer. || [TS.nominal] s. Ad belirtilerek yapılan.

Sözcükte tam anlam farklılığı vardır. TS'de *Ad belirtilerek yapılan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Nurlu sıf. Işıklı, aydın, parlak. || [TS.nurlu] s. 1. Aydınlık, ışıklı, parlak: "Meh'ap bize bir nurlu avize gibi gelirdi."- A. Ş. Hisar. 2. *mec.* Saygı uyandıran, temiz, nuranî.

Sözcüğün TS'de yer alan *Saygı uyandıran* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

17. O MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 61

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 29

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 26

Toplam madde başı sayısı : 116

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sözcük sayısı : 5

17.1. O Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar

Obyektiv¹ sıf. lat. 1- İnsan şuurunun dışında mevcut olan, var olan, varlık. 2- Garazsız, kinsiz, taraf tutmayan, tarafsız, objektif. || [TS.objektif] s. 1. Nesnel, afakî: "*Size karşı bîtaraf adam değilim ki, sizin hakkınızda objektif ve tam adaletçe bir fikrim olabilsin...*" -Y. K. Karaosmanoğlu. "*Olayları elden geldiğince objektif bir şekilde vermeye özen gösterirdi.*" -H. Taner. 2. is. fiz. Fotoğraf makinesi, mikroskop, dürbün gibi optik âletlerle, cisimlerden gelen ışınları alıp ekran üzerine yansıtan mercek veya mercek sistemi: "*Örtümün aralığında objektifin bebedsiz gözü bakıyor.*" -F. R. Atay. **objektif olmak** 1. nesnel olmak; 2. tarafsız davranmak.

ATS'de verilen *İnsan şuurunun dışında mevcut olan, var olan, varlık* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Oxucu 1- is. Kitap, gazete vs. okuyan kimse, okuyucu. 2- is. Kütüphaneye kayıt yaptırmış kimse, kütüphane üyesi. **Oxucu zalı** Okuma salonu, odası. 3- is. Gazete, dergi vs'de müsahih, tashih e-den kimse. 4- sıf. Şarkı, türkü söyleyen, öten (kuş). || [TS.okuyucu] s. 1. Sürekli olarak gazete, dergi vb. okuyan, okur, kari: "*Sevgili okuyucularım, hepimize şen, mes'ut, kısmetli ve bereketli yıllar dilerim.*" -B. Felek. 2. Şarkı, türkü okuyan kimse, şarkıcı, türkücü. 3. *hık*. Düğüne çağrı yapan kimse.

Sözcüğün TS'de yer alan *Şarkı, türkü okuyan kimse, şarkıcı, türkücü* ve *Düğüne çağrı yapan kimse* anlamları ATS'de bulunmamaktadır.

Oxunağlı sıf. Hevesle okunan, güzel, ilginç.//Kolay okunan. || [TS.okunaklı] s. (yazı için) Açık ve düzgün harflerle yazılmış, kolaylıkla okunabilen: "*Eksik olmasın, bizim vergi dairelerinden okunaklı makbuz alınmaz.*" -B. Felek.

Sözcüğün ATS'de verilen *ilginç* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Oturağ 1- sıf. Göçer hayat sürmeyen, yerleşik hayat süren.//Göçmen olmayan kuşlar.//İklim vs. dolayısıyla yerini değiştirmeyen hayvan, balık vs. 2- sıf. Bir yerde oturarak

yapılan iş. 3- is. Oturulan ev, bina, yer, dinlenme yeri, konaklama yeri vs. 4- is. Bir şeyin alt tarafı, yere veya başka bir tarafa dokunan, dayanan, yaslanan kısmı. || [TS.oturak] is. 1. Oturulacak yer veya şey. 2. Tahtadan alçak iskemle. 3. Bir şeyin yere gelen tarafı, taban. 4. İçine abdest bozulan kap, lâzımlık. 5. İçkili, çalgılı ve kadınlı eğlenti. 6. s. Bacaklarında veya başka bir yerinde, gezmesine engel olacak bir özrü olduğundan hep evde oturan (kimse), kötürüm. 7. Boru mengenesinin tezgâha oturduğu ve vidalandığı bölüm. 8. den. Kürekli teknelerde kürekçilerin oturduğu enli tahta. *oturak âlemi, oturak kündesi

Sözcüğün TS'de yer alan *kötürüm* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Oynağ¹ sıf. 1- Hareketli, oynayan, devamlı hareket hâlinde olan. 2- Ağırbaşlı olmayan, hafif meşrep//mec. Şuh, şen, neşeli//mec. Cilveli, işveli. 3- mec. Etkili, anlamlı, canlı; konuşmaya, söze, üsluba canlılık, güzellik veren. || [TS.oynak] s. 1. Kımıldayan, yerinde sağlam durmayan, hareketli: *Masanın ayağı çok oynak. "Bir geniş bayırdan oynak Çerkez atları sükün etti."* -F. R. Atay. *"Boğaz'ın oynak ve çırpıntılı sularına açıldı mı, korkuya benzer bir ürperti geçirilir."* -S. Ayverdi. 2. Hareket, canlılık veren: *Zeybek oynak bir müziktir.* 3. Değişken, kararsız: *Altın fiyatları oynak.* 4. (kadın veya kız için) Davranışları ağırbaşlı olmayan: *"Bu, otuz yaşlarında çenebaz ve oynak bir duldu."* -R. N. Güntekin. 5. is. anat. Eklemlerin bükülüp doğrılmaya elverişli olan çeşidi, oynar eklem: *"Bütün vücudunda, damarlarında, kemiklerinin oynak yerlerinde, etlerinde bir sızı, bir gevşeklik..."* -P. Safa. *oynak kemiği

Sözcüğe TS'de verilen *Değişken, kararsız* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

18. Ö MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 21

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 27

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 22

Toplam madde başı sayısı : 70

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 10

18.1. Ö Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar

Öfkeli sıf. 1- Cesur, yürekli. 2- kon. Sinirli, hiddetli. || [TS.öfkeli] s. Öfkelenmiş, kızgın, hiddetli, gazup: "*Meydan okuyan öfkeli bekleyiş karşısında sustum.*" -H. E. Adıvar. "*Epeyce huysuz ve öfkeli adam olmakla beraber herifin bu tavrına pek o kadar kızmadı.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

Sözcüğün ATS'de yer alan *cesur, yürekli* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Öksüz sıf. 1- Annesini veya babasını kaybetmiş çocuk, yetim.//mec. Kimsesiz, bakımsız. 2- mec. Bedbaht, talihsiz, başarısız. || [TS.öksüz] is. ve s. 1. Anası veya hem anası hem babası ölmüş olan (çocuk): "*Nihayet iki saat uzakta bir köyde öksüz bir kız bulundu.*" -Ö. Seyfettin. "*Mektubunu, öksüz bir çocuğun anasını bekler gibi beklediğini unutma.*" -M. Ş. Esenal. 2. mec. Kimsesiz **öksüz kalmak** 1. anası veya hem anası hem babası ölmüş olmak; 2. kaba kimsesiz olmak: "*Buralarda öksüz kaldım. "O güne kadar yalnızlığımı pek o kadar duymamıştım, birden öksüz kaldım.*" -R. H. Karay. **öksüzler anası, öksüzler babası** yoksul ve kimsesiz olanları gözetken kadın veya erkek.. *öksüzdoyuran, öksüzsevindiren

Sözcüğün ATS'de verilen *Bedbaht, talihsiz, başarısız* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ölçülü sıf. Ölçüsü olan, ayarlanmış, düzenlenmiş. || [TS.ölçülü] s. 1. Ölçüsü alınmış, ölçülmüş. 2. ed. Belli bir ölçüye göre düzenlenmiş olan (manzume, düz yazı), vezinli: "*...şiiirleri, ölçülü, uyaklı sağlam şiiirler.*" -N. Cumalı. 3. mec. Davranış ve düşüncelerinde aşırı olmayan, ılımlı, mutedil, hesaplı: "*Rabia ile iki dansımda da gayet ölçülü, vakarlı hareket etmiştim.*" -R. H. Karay. "*Her gün birbirine benzeyen ölçülü, kavgasız yaşayış bilmeyerek, ikisini de usandırdı.*" -M. Ş. Esenal. **ölçü bilimci, ölçü bilimi**

Sözcüğün TS'de mecaz anlam olarak verilen *Davranış ve düşüncelerinde aşırı olmayan, ılımlı, mutedil, hesaplı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ölçüsüz sıf. Ölçüsü olmayan; çok büyük, geniş, ölçülemeyen. **Ölçüsüz corab** Belirli bir ölçüsü olmayıp her büyüklükteki ayağa giyilebilen elastiki çorap. || [TS.ölçüsüz] s. 1. Ölçülmemiş, ölçüsü alınmamış olan. 2. Pek çok, aşırı, gelişigüzel, rastgele: "*Şüphesiz ki ölçüsüz bir para israfı bu boçları daha çoğaltacak, hiç azatmayacaktı.*" -P. Safa. 3. zf. Nereye varacağı düşünülmemektedir, yerli yersiz: *Ölçüsüz konuşmak*. 4. ed. Ölçüsü olmayan, vezinsiz.

TS'de verilen *gelişigüzel, rastgele* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Öldürücü sıf. 1- Ölümle sona eren veya erebilen. 2- mec. Çok kötü, ağır; tahammül edilmez, çekilmez, dehşetli. 3- mec. Şiddetli, korkunç. || [TS.öldürücü] s. 1. Öldüren, ölüme sebep olan, ölüme yol açan: *Sıçan otu öldürücü bir maddedir. "Öldürücü bir kalp aksesinin bazen saatlerce sürebileceğini gayet iyi biliyor."* -P. Safa. 2. mec. Bayılıcı, bunaltıcı, sıkıcı, yorucu: *Öldürücü sıcaklar başladı. "Paketin kaybolmuş, çalınmış olması ihtimalinin verdiği korku, öldürücü bir korkuydu."* -S. F. Abasıyanık.

ATS'de yer alan *şiddetli, korkunç* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ölümcül sıf. 1- Ölümle neticelenebilen veya neticelenen, ölüme sebep olan.//Can vermekte, ölmekte olan. 2- mec. Son derece yorgun, bitkin, halsiz. || [TS.ölümcül] s. 1. Ölümle sona erme ihtimali olan veya ölümle sona eren: *Ölümcül bir hastalık*. 2. Can çekişen.

ATS'de yer alan *Son derece yorgun, bitkin, halsiz* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Ömürlü sıf. Uzun ömür süren veya sürmüş. || [TS.ömürlü] s. 1. Ömrü uzun olan: *Tanrı ömürlü etsin*. 2. Uzun süreli: *Arkadaşlıkları ömürlü olmadı*

Sözcüğün TS'de bulunan "süre" anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Ömürsüz sıf. Ömrü az olan, az yaşayan, uzun yaşamayan. || [TS.ömürsüz] s. 1. Ömrü kısa olan. 2. mec. Kısa süren, yararsız.

TS'de bulunan *yararsız* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

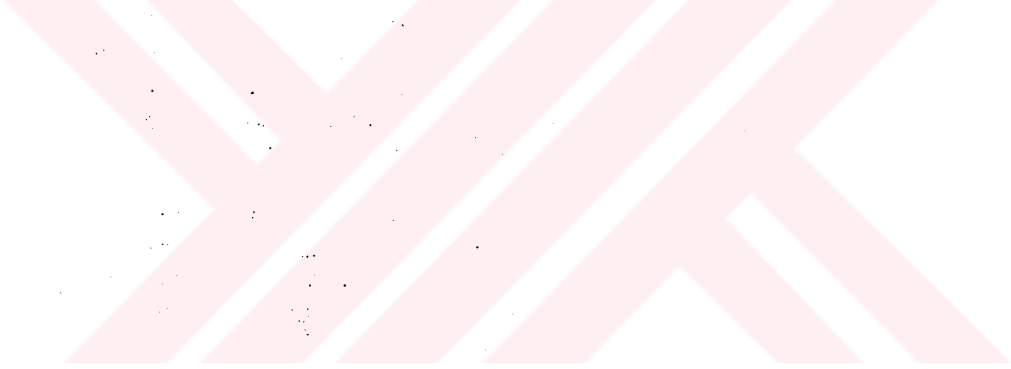
Öskürekli sıf. Öksürükle meydana gelen, onunla birlikte olan.//mec. Güvenilmez, sahtekar.//Fiziki yönden zayıf, güçsüz. || [TS.öksürüklü] s. 1. Öksürüğü olan, sürekli öksüren. 2. mec. Yaşlı ve hasta: "*Ekseriyeti öksürüklü ise de, henüz rey verecek kadar kolunu oynatabilir.*" -F. R. Atay. *öksürüklü tıksırıklı

ATS'de yer alan *Güvenilmez, sahtekâr* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Özlü sıf. Yapışkanlı, yapışkan gibi, zank gibi; katı kıvamda. || [TS.özlü] s. 1. Özü olan, öz bölümü çokça olan: *Özlü tane. "Gönlüm dolu İstanbul'un en özlü sesiyle."* -Y. K. Beyatlı. 2. Benliğinde, varlığında, yapısında herhangi bir nitelik bulunan: "*Her tümce, özlü bir düşünce yükü ile, ruh gerçeği ile doludur.*" -N. Cumalı. "*Ben o kadar bedbaht, doğru özlü bir kadının ki,*

beni sonra anlayacaksınız." -A. Gündüz. 3. (toprak için) Yapışkan, verimli. 4. Gereksiz söz kullanmadan düşünceyi bildiren: *Özlu anlatım.* özlu çamur, özlu söz, özlu un*

Söcük TS'de çok anlamlıdır. ATS'de yer alan "yapışkan" anlamı TS'de yer almamaktadır. TS'de yer alan *Gereksiz söz kullanmadan düşünceyi bildiren* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

19. P MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 100

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 54

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 57

Toplam madde başı sayısı : 211

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 18

19.1. P Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar

:

Paxırlı sıf. Paslı. || [TS.bakırlı] s. kim. Bakır içeren maddeler: *Bakırlı metallər.*

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de *paslı* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Pak sıf. far. Temiz, arı, saf.//mec. Kutsal, mübarek, aziz. || [TS.pak] s. Temiz: *"Efendiler, bizim çehremiz her zaman temiz ve pak idi ve daima temiz ve pak kalacaktır."* - Atatürk.

ATS'de yer alan *Kutsal, mübarek, aziz* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Paslı sıf. Paslı olan, pas tutmuş, pas bağlamış.//mec. Paslanmış, çalışmamış vs. || [TS.paslı] s. 1. Üzerine pas oluşmuş, pas tutmuş, paslanmış: *"Duvarlarında ağır ve büyük paslı kılıçlar, kalkanlar, zincirler asılı dururdu."* -Y. K. Beyatlı. 2. tıp Hastalık dolayısıyla dilin beyaz tabakayla paslanmış olması. 3. mec. Huzursuz, sıkıntılı, üzgün, kararsız: *"Bir haftadan fazla süren yağmurlardan, rutubetten içinde paslı, kapanık ve sıkıntılı bir duygu belirmiş."* -H. E. Adıvar.

TS'de 3. anlam olarak verilen *Huzursuz, sıkıntılı, üzgün, kararsız* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Passiv² fr. 1- sıf. Faaliyetsiz, kendiliğinden hareket etmeyen, hareketsiz. 2- is. gram. Fiilin pasif, bilinmeyen şekli. Passiv seçki hüğüğü Vatandaşların temsilcisi olan devlet organlarına seçilme hakkı. || [TS.pasif] s. 1. Bir şeye karşı tepki göstermeyen, etkinliği olmayan, başkasının etkisine katlanan, edilgin: *"Yalnız müdafaa hâlinde ve pasif bir mücadeleyle sevdiğini zannettim."* -P. Safa. 2. gr. Edilgen. 3. is. tic. Bir mal varlığı üstünde etki yapan, para ile değerlendirilebilir borç ve yükümlülüklerin toplamı. 4. s. Çekingen, durgun: *"Dolmabahçe, bir sis bulutu gibi silik, sessiz ve pasif, âdeta varlığından utanır gibi uzanmaktadır."* -H. Taner.

*pasif korunma

Sözcüğün TS'de yer alan *Çekingen* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Pencereli sıf. Penceresi olan.//kon. Teneffüslü, arası olan. || [TS.pencereli] s. Penceresi olan: "*O sekiz pencereyi odayı bir türlü açamadı.*" -R. H. Karay.

ATS'de bulunan *Teneffüslü, arası olan* TS'de bulunmamaktadır.

Perdeli sıf. 1- Perdeleri olan, perde örtülmüş, perde asılmış. 2-Sayılarından sonra gelerek bir sahne eserinin kaç perdeden oluştuğunu bildirir. 3- zar. Aradaki sayıya, hürmete, sınıra, haya ve edep kurallarına riayet ederek, uyararak. 4- mec. Açık olmayan, üstü kapalı. || [TS.perdeli] s. 1. Perdeleri olan veya perde ile örtülü bulunan. 2. Duvaklı. 3. müz. Perde sağlamak için parmaklarla basılacak yerleri olan (çalgı): *Fagot, perdeli bir çalgıdır. *perdeli pilâv*

TS'de yer alan *duvaklı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Perişan sıf. ve zar. far. 1- Dağınık, karmakarışık, düzensiz. **Perişan etmek** Darmadağın etmek, her birini bir tarafa dağıtmak. **Perişan olmağ** Darmadağın olmak, her biri bir tarafa dağılmak, dağılmak. 2- Gamlı, kederli, üzgün. **Perişan etmek** Çok üzme, kederlendirmek. **Perişan olmağ** Gamlanmak, kederlenmek, çok üzülme. || [TS.perişan] s. 1. Dağınık olma durumu, dağınık, düzensiz, karmakarışık: "*Ne kadar toplasan perişandır / Toplanır saçlarım dağılmak için.*" -C. Şehabettin. 2. Acınacak durumda olan, zavallı: "*Omuzlarındaki çamurlu tüfeklerin altında iki büklüm olmuş, yorgun ve perişan ağır ağır yürüyorlardı.*" -Ö. Seyfettin. **perişan etmek** 1. dağıtmak, düzenini bozmak; 2. acınacak duruma getirmek: "*Sonra, fena ruhlu güzel yüzün de, insanı perişan eden sihri de inkâr etmeyeceğim.*" -S. F. Abasıyanık. **perişan olmak** dağılmak, düzeni bozulmak: "*Bir sürü lâf edildikten sonra facia başlayacak tabii aile perişan olacak.*" -H. E. Adıvar. 1. acınacak duruma gelmek: "*Vallahi meydan dayağı yesem bu kadar perişan olmazdım.*" -R. N. Güntekin.

Sözcüğün TS'de 2. anlamda verilen *Acınacak durumda olan, zavallı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Pırtlağ sıf. Dışarı fırlamış hâlde olan, yuvasından fırlamış durumda olan; öne çıkmış. || [TS.pırtlak] s. 1. Pırtlamış, dışarı fırlamış, patlak: "*Zati Bey ellerini çırptı, pırtlak gözlü hafıye odaya girdi.*" -H. E. Adıvar. 2. Kolayca kabuğundan dışarı çıkabilen: *Pırtlak üzüm.*

TS'de yer alan *Kolayca kabuğundan dışarı çıkabilen* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Pinti sıf. 1- Üstüne başına, temizliğine önem vermeyen; eli yüzü, elbisesi veya vücudu kirli, pasaklı. 2- mec. İntizamsız, nizamsız; temiz, düzenli iş yapmayan. || [TS.pinti] s. Aşırı derecede cimri, kıskık.

Sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. TS'de yer alan *cimri* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Pis sıf. 1- Kötü durum ve özelliklere malik olan, verilen görevleri yerine getirmeyen, arzulanır şekilde hareket etmeyen, kötü şeyler yapan; fena.//Kendi vazifesini iyi bilmeyen, tecrübesiz.//Etrafindakilere karşı kötü hareket eden, kaba. 2-Kötü, alçak, rezil, şerefsiz, namert.//Ahlâksız, liyakatsiz, yaramaz, kusurlu.//is. Kötü kimse. 3- Ezici, üzücü, sıkıcı, ağır, kötü, hoş gitmeyen.//Menfi. **Pis ağız** Küfürbaz, ağız bozuk, geveze. **Pis göz** Nazarı dokunan, kötü nazarlı. **Pisine gelmek** Hoşuna gitmemek, sinir etmek. || [TS.pis] s. 1. Leke, toz veya kirle kaplı olan, kirli, iğrendirici, murdar, mülevves. 2. Kendinde pislik olan veya pislenmiş olan: *Lâğım suları pistir.* 3. *mec.* Beğenilmeyecek durumda olan, kötü, zararlı: *Öyle bir pis huyu var ki... "Şu pis dünyanın acılarında bile öyle bir tat var ki, her şeye razıyım."* -R. N. Güntekin. 4. Kendinde pislik veya kir olmamasına rağmen bazı sebeplerden dolayı iğrenilen: *Şu peynir pistir, kenarını fare yemiş.* 5. Çirkin, sevimsiz olan: *"Sanki bu yorganın altında kertenkele, yılan, kurbağa gibi pis, ıslak bir hayvan vardı."* -Ö. Seyfettin. *"Demin o pis, ukalâ suratıyla sırta sırta yanıma yaklaştı."* -R. N. Güntekin. 6. (söz için) Dinleyenleri utandıracak durumda olan: *Pis sözler.* 7. İçinden çıkılması çok güç, karışık: *Pis bir iş. *pis bıyık, pisboğaz, pisboğazlık, pis lâkırdı, pis söz, pis su, pis su borusu, pis su tesisatı*

Sözcüğün TS'de yer alan "leke" ile ilgili anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Pistonlu sıf. Kapsül takılmış, kapsüllü. || [TS.pistonlu] s. 1.Pistonu olan. 2. *mec.* Arkalı, iltimaslı: *"Bu merdiven, pistonlu bir memuriyet olabilir, zengin bir evlilik olabilir."* -H. Taner.

ATS'de yer alan "kapsülle" ilgili anlam TS'de bulunmamaktadır.

Piyada zar. far. 1- Yaya. 2- **sıf.** Yaya yapılan, yaya gidilen. 3- is. Binek yerine yaya giden kimse. 4- is. Yaya asker, piyade asker.//is. Piyade ordu, yaya ordu. 5- is. Satranç oyununda piyon. 6-*mec. sıf.* Okuma yazması zayıf, kültürsüz, bilgisiz. **Piyada çeyirtke** Küçük, kanatsız çekirge. || [TS.piyade] s. || [TS.piyade] is. *ask.* 1. Yaya savaşan askerlerin oluşturduğu sınıf: *Genellikle piyadeler savaşta en önde giderler.* 2. *ask.* Bu sınıftan olan asker: *"Sınıfımda piyade birincisi olarak çıktım."* -Ö. Seyfettin. 3. Piyon. 4. Bir çift kürekle yönetilen bir tür hafif kayık. 5. *s. esk.* Yaya.

Sözcüğün ATS'de yer alan *Okuma yazması zayıf, kültürsüz, bilgisiz* mecaz anlamı TS'de yer almamaktadır.

Plastik sıf. yun. 1- Heykelticilik sanatıyla ilgili.//Dış hacmi, ahenkliliği, muntazamlığı ile ilgili olan. 2- İnce, muntazam, güzel. 3- Baskı yapıldığında, işlendiğinde her türlü şekli alan ve bu şeklini devamlı muhafaza eden sentetik madde. **Plastik kütle** Isı karşısında kolaylıkla şekillenen sentetik veya organik madde. 4- tıp. Vücuttaki görünüş kusurlarını düzeltmek için yapılan ameliyat. || [TS.plâstik] s. 1. Biçim verilmeye elverişli olan. 2. *is.* Organik ve sentetik

olarak yapılan madde. 3. Bu maddeden yapılan. *plâstik ameliyat, plâstik boru, plâstik cam, plâstik cerrahî, plâstik sanatlar, plâstik tutkal

Sözcüğün ATS'de verilen *İnce, muntazam, güzel* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Platonik sif. yun. 1- Platonizm felsefesi ile ilgili olan. 2- bak. Eflatun. || [TS.plâtonik] s. Gerçekte var olmayan, düşte kalan, hep öyle kalması istenilen (sevgi ve ilgiyi belirtmek için kullanılır): "*Ona duyduğu ilgi olsa olsa plâtonik bir ilgi olacaktı.*" -H. Taner. "*Bir cana sığdırmışız dünyayı bütün / Aşkımızı sorarsanız, plâtonik.*" -F. Halıcı.

TS'de yer verilen *Gerçekte var olmayan, düşte kalan, hep öyle kalması istenilen (sevgi ve ilgiyi belirtmek için kullanılır)* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Popüler sif. lat. 1- Anlaşılır, sade bir dille yazılmış; anlamı, ifade tarzı sade olan. 2- Meşhur, geniş kitlelerin rağbetini kazanmış.// Geniş bir alana yayılmış, popüler. || [TS.popüler] s. 1. Halkın zevkine uygun, halk tarafından tutulan. 2. Herkesin tanıdığı: "*Her şeyden önce, pala bıyıkları ile meşhur kırk, kırk iki yaşlarında popüler bir yazar.*" -H. Taner.

Sözcüğün ATS'de yer verilen *Anlaşılır, sade bir dille yazılmış; anlamı, ifade tarzı sade olan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Pozuğ sif. 1- Bozulmuş, silinmiş, karalanmış. 2- Berbat, düzgün olmayan, tahrif edilmiş, düzgün telaffuz edilmeyen. || [TS.bozuk] s. 1. Bozulmuş olan: "*Daracık ve bozuk kaldırımlardan çamurlu sular akıyordu.*" -T. Buğra. 2. (bir organ) Görevini yapamaz duruma gelmiş: "*Ağızdaki birkaç bozuk diştten şüphe ettim.*" -R. N. Güntekin. 3. mec. Kızgın, sıkıntılı: "*Süleyman'ı adada yüzü o kadar bozuk ve korkunç buldu ki.*" -H. E. Adıvar. "*Baktık ki, suratın bozuk, vazgeçtik.*" -S. F. Abasıyanık. 4. Madenî, küçük değerli para: "*Hiç olmazsa birkaç kuruş bozuk ver!*" -M. Ş. Esendal. 5. mec. Kötümser, gergin, huzursuz, karışık: "*Bozgun sırasında Ankara'da meclisin havası pek bozuktu.*" -F. R. Atay. **bozuk çalmak** · argo canı sıkılmış, yüzü asılmış olmak. (birini) **bozuk para gibi harcamak** değerini düşürecek biçimde bir kimseden yararlanmaya kalkışmak. **bozuk düzen, bozuk para*

Sözcüğün TS'de yer verilen *Kızgın, sıkıntılı* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Pratik¹ sif. yun. 1- Pratiğe ait olan; tecrübî. 2- Vasıtasız bir işle uğraşan, bir işe veya şahsa rehberlik eden, önderlik eden, başkanlık eden. 3- Herhangi bir ilmi sahanın, bilim, teori vs'nin pratiğe tatbiki ile ilgili olan, ona dayanan. || [TS.pratik] is. ve s. 1. Teoriye dayanmayan, davranış ve uygulama ile ilgili olan, kılıklı, uygulamalı, tatbikî, amelî. 2. Kolaylıkla uygulanabilir, kullanışı: "*Çok görmüş halk adamlarına muhsus pratik bir zekâsı vardı.*" -R. N. Güntekin. 3. Bir şeyi yapma yöntemi veya biçimi, teamül. 4. Bir sanat ve bilim dalının ilkelerinin, kurallarının uygulanışı, kılığı, uygulama, tatbik, ameliye.

Sözcüğün TS'de bulunan *Kolaylıkla uygulanabilir, kullanışlı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Pullu sıf. 1- Paralı, zengin./is. Zengin kimse. 2- Karşılığında para verilen, alınan, para ile gerçekleşen. 3- Üzerinde pul olan (balık). || [TS.pullu] s. 1. Üzerine pul yapıştırılmış: *Pullu dilekçe*. 2. Üzerine pul işlenmiş: *Pullu gece elbisesi*. 3. Pulu olan: *Pullu civata*. *Pullu balık*.
*pullu sazan

Sözcüğün ATS'de yer alan *Paralı, zengin* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

20. R MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 34

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 34

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 26

Toplam madde başı sayısı : 94

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 10

20.1. R Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :

Rabiteli sıf. Tertipli, düzenli, muntazam kullanılan, düşünce ve imla kuralları yönünden düzgün. || [TS.rabitalı] s. 1. Düzgün, düzenli: "*Acaba Gecik'te rabitalı bir ev bulmak kabil mi?*" -Y. K. Karaosmanoğlu. "*O böyle rabitalı bir elbiseyi ne zamandır rüyasında görür dururdu.*" -H. Taner. 2. Sözünü bilen, tutarlı, ağırbaşlı: "*Gönül isterdi ki herkes akıllı ve rabitalı olsun.*" -A. Ş. Hisar. "*Pek rabitalı kadına benziyormuş bu kadın.*" -M. C. Kuntay.

TS'de yer alan *Sözünü bilen, tutarlı, ağırbaşlı* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Rabitesiz sıf. Birbiri ile alakası, münasebeti, bağlantısı olmayan. || [TS.rabitasız] s. 1. Düzensiz, birbirini tutmaz: *Rabitasız bir idare.* "*Rabitasız, saçma sözlerinden ruhbana düşman olduğu anlaşılan bu güzel ve garip kadın...*" -Ö. Seyfettin. 2. Ağırbaşlı olmayan, tutarsız: *Rabitasız adam.* 3. zf. Birbirine bağlı veya tutarlı olmadan.

TS'de bulunan *Ağırbaşlı olmayan, tutarsız* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Réalist sıf. lat. 1 - Gerçekçi. 2- Edebiyat ve sanatta realizm taraftan olan kimse. 3- Realizm taraftarı. 4- Komünizm'den önce Rusya'da daha çok fen derslerine ağırlık veren ve realni mektep denilen orta öğretim okulu talebesi. || [TS.realist] is. ve s. . Gerçekçi: "*Kukla oyunu realist bir yansıtma değil.*" -H. Taner. **realist olmak** gerçekçi olmak: "*Her türlüünde de faydalarını ve mahzurlarını göreceğ kadar realist olalım.*" -P. Safa.

Sözcüğün ATS'de çok anlamlı olduğu görülmektedir. ATS'de yer alan 4. anlam TS'de bulunmamaktadır.

Reğbetli sıf. İlgi, istek, yakınlık duygusu uyandıran; edebe uygun, münasip, iyi. || [TS.rağbetli] s. İstek gören, rağbet gören, rağbet edilen.

ATS'de yer alan *edebe uygun, münasip, iyi* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Rengareng sıf. far. 1- Çeşitli renklerde olan; çeşitli renkli. 2- Çeşit çeşit, muhtelif, türlü. || [TS.rengârenk] s. Çeşitli renkleri olan, renk renk: "*Rengârenk kâğıtlara sarılı paketlerde birtakım yiyecekler, içecekler alır.*" -A. Ş. Hisar. "*Güneş batarken dünyaya öyle güzel, rengârenk ışıklar bırakıyordu ki...*" -S. F. Abasıyanık.

Sözcüğün ATS'de "çeşitlilik" bildiren anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Rengli sıf. 1- Boyanmış, boyalı. 2- Çeşitli renkli, rengarenk. 3- Renk bildiren sıfatlardan sonra gelerek eşyanın o renkte olduğunu bildirir. || [TS.renkli] s. 1. Rengi olan: "*Narın ağacı ne kadar civelek, çiçeği ne ince, kabuğu ne renklidir.*" -R. H. Karay. 2. Beyaz dışında başka rengi veya renkleri olan: *Renkli çamaşır.* "*Havaya renkli fişekler atıyordu.*" -P. Safa. 3. *mec.* Neşeli, canlı, ilgi çekici: *Renkli bir toplantı.* "*Asırı renkli ve hareketli ise onu yolculukla dengeleyin, frenleyin.*" -H. Taner. 4. *mec.* Kendine özgü, ilginç, çarpıcı nitelikleri olan (kimse): *Renkli bir politikacı.* 5. *sin.* Doğadaki renkleri olduğu gibi görüntüye aktarmayı gözeten film. **renkli basın, renkli film, renkli işitme, renkli televizyon*

TS'de yer alan *Neşeli, canlı, ilgi çekici* mecaz anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Rengsiz sıf. 1- Rengi solmuş, kaçmış; beyazlaşmış. 2- Boya sürülmemiş, boyasız. 3- Hiçbir rengi olmayan; şeffaf. || [TS.renksiz] s. 1. Rengi olmayan: "*Islak topraklardan renksiz dumanlarla beraber keskin bir toprak kokusu yükseliyor.*" -H. E. Adıvar. 2. Gereği gibi rengi olmayan, solgun görünen, soluk: "*Bu sabah Munise biraz hasta ve renksiz uyandı.*" -R. N. Güntekin. 3. *mec.* Davranış ve düşünce yönünden belli bir niteliği olmayan: *Renksiz düşünceler.* "*Geriye kalan üç dört yolcuya gelince bunlar lâlettayin ve renksiz insanlardı.*" -F. F. Tülbentçi.

Sözcüğün, ATS'de yer alan *Boya sürülmemiş, boyasız* anlamı TS'de bulunmamaktadır. TS'de bulunan *Davranış ve düşünce yönünden belli bir niteliği olmayan* anlamı da ATS'de yer almamaktadır.

Revan sıf. ve zar. far. Akıcı, açık, kolay okunan ve anlaşılan.// Okunaklı, akıcı, kolay anlaşılan. || [TS.revan] s. *esk.* Giden, yürüyen.

Bu sözcükte tam anlam farklılığı görülmektedir. ATS'de "okunmak"la ilgili sözcük TS'de "yürümek" ile ilgilidir.

Riyasız sıf. Temiz kalple yapılan, olan, içinde herhangi bir riya olmayan; saf, temiz.//Etkili, etki edici; merhamet uyandıran, teessür uyandıran, iç sızlatan. || [TS.riyasız] s. Olduğu gibi görünen, ikiyezlü davranmayan: "*Dünyayı ve şehri riyasız kucaklamak istiyordum.*" -S. F. Abasıyanık. "*Riyasız Evliya Çelebi Beşiktaş'taki seyir yerinin de bülbüllerle kaynaştığını söyler.*" -S. Birsnel.

ATS'de yer alan *Etkili, etki edici; merhamet uyandıran, teessür uyandıran, iç sızlatan* anlam, TS'de bulunmamaktadır.

Romantik sıf. fr. 1- Romantizm (1. ve 2. anlamlar) taraftarı. 2- İnsanları ve hayatı idealize eden. Hayalperest, çok hissi. || [TS.romantik] s. 1. Davranışlarında duygu ve coşkunun aşırı ölçüde etkisi bulunan: "*Kardeşimin hayatında oynadığınız rol sizi romantik bir insan gibi bana gösterdi.*" -H. E. Adıvar. 2. Romantizm ile ilgili: *Romantik edebiyat.* 3. is. Romantizm çığıırından olan yazar: "*Romantikler düş güçleriyle insanın mutluluk sınırlarını araştırırken, kendi açılardan gerçekçiydiler.*" -N. Cumalı.

ATS'de "taraftar" olmakla ilgili anlam TS'de bulunmamaktadır.

21. S MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 165

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 177

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 167

Toplam madde başı sayısı : 509

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 65

21.1. S Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :

Sabit sıf.ar. 1- Hareket etmeyen, hareketsiz, devamlı olarak aynı şekilde duran (kalan), değişmeyen, kıvıldamayan; devamlı. 2. mec. Sebatsız, dayanıklı, sağlam; fikrinden, ülküsünden dönmeyen **Sabit galmağ** Bir şeyin üzerinde sağlam durmak, düşüncesinden, ülküsünden dönmek. **Sabit olmağ** esk. İspat edilmek, ispatlanmak. || [TS.sabit] s. 1. Yerinden oynamayan, yer değiştirmeyen, durağan. 2. Gerçekliği tespit edilmiş, kanıtlanmış olan. 3. mec. Değişmeyen, hep aynı kalan, önceden ayarlanmış: *Sabit gelir. sabit olmak* 1. bir şeyin varlığı, gerçekliği kesin olarak belli olmak: "*Önceden koyduğu teşhislerin doğruluğu sonradan kaç defa sabit olmuş.*" -A. Ş. Hisar. 2. durağan durumda bulunmak. **sabit fikir, sabitkadem, sabit kalem*

ATS'de yer alan *sebatlı, dayanıklı, sağlam; fikrinden, ülküsünden dönmeyen* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Sade sıf. far. 1-. Zor olmayan, kolay olan karışık olmayan. 2- Birleşik olarak basit olan, karışımı olmayan, karışık olmayan. 3-Tabii, normal, suni olmayan, herkesin anladığı şekilde, popüler. 4- Hiçbir şeyle diğerlerinden ayrılmayan, süslü olmayan. 5- Hiçbir imtiyazı olmayan, herkes gibi. //Toplumun çalışan kesimine ait olan. 6-mec. Saf kalpli, iyi kalpli, hiyle hurda bilmeyen, çabuk inanan, kanan. || [TS.sade] s. 1. Süsü, gösterişi olmayan; yalın, gösterişsiz: *Sade bir giysi. "İki ufak çocuk konuşarak gidiyor, hâlleri o kadar sade, o kadar sevimli ki, imrenmemek mümkün değil."* -M. Ş. Esendal. 2. (kahve için) Şekersiz: *Sade kahve.* 3. zf. (sa:'de) Yalnızca, yalnız, ancak, sadece: "*Hem düşünmeli ki insan kısmı sade para ile doymaz.*" -R. N. Güntekin. 4. ed. (üslûp için) Yalın, süssüz, anlaşılır olan: "*Lirik şiir en halis şairlerin elinden gayet sadedir.*" -Y. K. Beyatlı. *sade suya yağsız: Sade suya çorba. *sade birimler bölüğü, sade kahve, sade kek, sadeyağ*

TS'de "süссüz" anlamıyla yer alan sözcük ATS'de "zorluk" kavramıyla ilgilidir. BU yönüyle TS'den farklıdır.

Sadiğ sıf .ar.Sadık, sadakatli, vefalı. || [TS.sadık] s. 1. Doğru, gerçek. 2. Dostluğu ve bağlılığı içten olan, sadakatli: "*Birisi onu alsın, en sadık kadın olacak, en güzel yemekleri pişirecektir.*" -Ç. Altan. **sadık kalmak** (birine, bir şeye) bağlılığını sürdürmek, bağlı kalmak: "*Haftada bir iki kere beni görmeye geleceğine dair verdiği söze sadık kalmıştır.*" -R. N. Güntekin.

TS'de temel anlamda verilen *doğru, gerçek* kavramları ATS'de yer almamaktadır.

Safganlı sıf. Temiz, saf kan; temiz cinsli. || [TS.saf kan] s. Irkının katışıksız özelliklerini taşıyan (at).

TS'de sözcük "at" için kullanılırken ATS'de "temiz" kavramıyla birlikte *temiz cinsli* anlamında verilmiştir.

Sağ¹ sıf. 1- Canlı, diri, hayatta olan. 2-Sağlam, zedesiz, kırığı olmayan. // Zedesiz. **Sağ galmağ** Ölmemek, ölümden dönmek, kurtulmak. **Sağ-islâhat (sağ yér) goymamağ** Her tarafını ezmek, zedelemek, sakat bırakmak. **Sağ gün** Hasta olunmayan gün, hasta hissedilmeyen gün (devamlı hasta olan bir kimse için). **Sağ yer galmağ** Her tarafı zedelenmek, sağlam yeri, tarafı kalmamak. 3-mec. Saf, bütün temiz. **Sağ olmamış** Beddua, ilenme anlamında bir ifade. (Ay) **sağ olmuş** Hitap veya teşekkür olarak kullanılan ifade. (Çox) **sağ ol(un)!** a- Teşekkür ederim, minnettarım. b-Vedalaşp ayrılırken söylenir: Sağlıkla kal(ın). **Sağ olsun** Bir kimsenin yaptığı bir işten hareketinden memnurluğu, bundan dolayı teşekkürü bildirir. || [TS.sağ(II)] s. 1. Sağlam, esen. 2. Katkısız: *Sağ yağ*. 3. Yaşamakta olan: "*Aliş sağ mı, yoksa boğuldu mu?*" -Halikarnas Balıkcısı. **sağ eliyle sol kulağını göstermek** kısa yoldan yapılacak bir işi dolambaçlı yollardan geçerek yapmaya çalışmak. **sağ kalmak** ömrünü devam ettirmek, yaşamasını sürdürmek: *Sağ kalsaydı daha çok kimseye yardımı olurdu.* **sağ olsun** 1. biri için sitem yollu bir şey söyleneceği zaman söyleyenin iyi niyetini belirtmek amacıyla sözün başına getirilir: *Sağ olsun, beni hiç dinlemedi.* 2. para, çalışma gücü vb. ye güven duymayı belirtir: "*Paran kutsa itibarın sağ olsun.*" -M. Ş. Esenal. **sağı solu olmamak** olumlu mu olumsuz mu davranacağı bilinmeyen bir kişi olmak. **sağ akçe, sağbeğeni, sağduyu, sağ esen, sağgörü, sağistem, sağ ol, sağ para, sağ sağ, sağ salim, sağyağ*

TS'de yer alan *katıksız* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Sağaldıcı sıf. İyileştirici, şifa veren, verici. || [TS.sağaltıcı] is. ve s. 1. Sağaltma işini yapan. 2. Asalağı, doğrudan doğruya konakçı üzerinde ortadan kaldıran (ilâç veya işlem).

Sözcük TS'de asalağı ortadan kaldıran ilaç özelliği için de kullanılırken ATS'de "iyileştirme" kavramı için kullanılmaktadır.

Sağır sıf. ar. İşitme duyusundan mahrum olan, işitmeyen, kulağı duymayan, az işiten, az duyan. || [TS.sağır] s. 1. İşitme duyusundan yoksun, işitmeyen (kimse). 2. Ses geçirmeyen,

yankı yapmayan: *Sağır duvar*. 3. Isıyı az veren, geç ısınan: *Sağır soba*. 4. Vurulduğu zaman ses vermeyen: *Sağır davul sağır etmek* sağırlaşmasına sebep olmak, işitemez duruma getirmek: "Bu başını döndüren, kulağını sağır eden seslere karşı elinden ne gelirdi ki..." -Y. Kemal. **sağır** olmak sağır duruma gelmek, sağırlaşmak. **Mısır'daki sağır sultan bile duydu** duymayan kalmadı.. **sağır dilsiz, sağır duvar, sağır kapı, sağır keף, sağır nun, sağır pencere, sağır renk, sağır yılan*

TS'de "ısı" kavramı için kullanılan sözcük ATS'de sadece "işitme" yetisinden yoksun olan kişi için kullanılmaktadır.

Sağlam sıf. 1- Vücudun bütün organlarının düzgün, sağ salim, normal çalışması hâli, vücudu her yönden normal, olan. // Sağlamlık ifade eden, sağlam olduğunu gösteren, bildiren. // mec. Doğru, düzgün, akıllı, kusursuz, dürüst. 2- Organizma için faydalı, temiz, hayırlı olan; temiz, saf. // mec. Normal, gerekli. 3-mec. Sağlam, sarsılmaz, harap olmamış, kolayca hasara uğramayan. 4- mec. Sağlam, zedesiz, harap olmamış, bozulmamış. || [TS.sağlam] s. 1. Dayanıklı, kolay bozulmaz, yıkılmaz: *Sağlam yapı. Sağlam ayakkabı. "En sağlam sütunlar üstünde durduğu sanılan devir, bir karton kale gibi yıkılmıştı."* -F. R. Atay. 2. Zarar görmemiş, bozulmamış: *Bütün eşya sağlam.* 3. Sakatlık veya hastalığı bulunmayan, sağlıklı, sıhhatli: *"Kendisi uzun boylu, sağlam, orta yaşlı bir adamdır; ama yıprandığını söylüyor."* -M. Ş. Esendal. 4. Güvenilir: *Sağlam iş. Sağlam para.* 5. Gerçek, inanılır bir temeli olan: *Sağlam haber. "Böyle sağlam adı nereden bulacaksınız."* -M. Ş. Esendal. 6. *zf. hlk. (sa'ğlam)* Her hâlde, muhakkak: *Çalışmazsa sağlam işten atılır: "Sağlam bu gece perilere karıştım gitti."* -H. R. Gürpınar. **sağlam ayakkabı değil** bir kimsenin güvenilirmez olduğunu belirtir: *"Sağlam bir ayakkabı olmadığını ben zaten görür görmez anladım."* -H. R. Gürpınar. *"Nasıl aldattı beni, meğer sağlam ayakkabı değilmiş."* -P. Safa. **sağlam durmak** gücünü, yeteneğini ve cesaretini toplamak: *"Daha bu günden sağlam durmayı beceremezse, kaptan köprüsüne adım atmasın."* -Z. Selimoğlu. **sağlam kazığa (veya sağlama) bağlamak** işin sonuçlanmasına engel olacak şeyleri ortadan kaldırmak, işin aksamadan yürümesini sağlayacak önlemleri almak. *sağlam para

Sözcük TS'de *güvenilir* ve *inanılır* anlamında kullanılmıştır. ATS'de bu kullanım yer almamaktadır.

Sahipsiz sıf. 1- Sahibi olmayan, sahipsiz; kimsesiz. 2- Babası, annesi olmayan, öksüz. || [TS.sahipsiz] s. 1. Kimsenin malı olmayan, iyersiz: *"Bu evin saadetinden, diğer mesut aile ocaklarına sahipsiz, manevî bir selâm götürüyordu."* -Ö. Seyfettin. 2. *mec.* Koruyucusu, gözeteni bulunmayan, kimsenin sahip çıkmadığı.

ATS'de kullanılan *öksüz* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Sakin sıf ar. 1- Bir yerde yaşayan, oturan, ikamet eden. **Sakin étmek** (élemek) Yerleştirmek, ikamet ettirmek. Sakin oimağ Bir yerde yaşamak, oturmak. 2- Hareketsiz, sessiz. **Sakin olmağ** Rahatlamak, sakinleşmek. 3- Arap alfabesinde here-kese olmayan, hereke ile okunmayan. || [TS.sakin] s. 1. Durgun, hareket etmeyen, kımıldamayan, dingin. 2. Sessiz: "Dinlenmek için otelimizden daha sakinini bulacağınızı ummam." -S. F. Abasıyanık. 3. Kimseyi rahatsız etmeyen, kızgınlık göstermeyen. 4. Huysuzluğu, rahatsızlığı azalmış veya geğmiş: *Hasta şimdi sakin, uyuyor. "Sesi dinlediği müddetçe sakin ve uslu duruyordu."* -Y. K. Karaosmanoğlu. 5. esk. Bir yerde oturan, sekene: *Ankara'da sakin. Mahalle sakinleri. "Sakinleri Müslümanlardan ibaret olan semtte, bakkal dükkânı, günün her saatinde dolup boşalır."* -S. Ayverdi. **sakin sakin sakin olmak** 1. bir yerde yerleşmek, oturmak 2. sakin duruma gelmek: "Mümkün olduğu kadar sakin olmağa çalışarak tekrar masasına döndü." -H. Taner.

TS'de yer alan *huysuzluğu, rahatsızlığı azalmış veya geğmiş* anlamı ATS'de bulunmamaktadır. Bununla birlikte "bir yerde oturmak" anlamı ortaktır.

Sakit sıf. ve zar. ar. 1- Sessizce, iyi duyulmayan, yavaşça, usulca. //Kavgasız, gürültüsüz, sessiz sakin, heyecansız, gürültüsüz. 2- Suskun, sükut içinde olan, sessizliğe gömülmüş. // Hareketsiz, sessiz sedasız, gürültüsüz, sükunet içinde olan. 3-Rahat, heyecansız, ıstırapsız, kaygısız. 4- Rahat, eziyet vermeyen. 5- Mülayim, yumuşak. 6- Soğukkanlı, soğukkanlılıkla, asabileşmeden. **Sakit étmek** Avutmak, rahatlatmak, yatıştırmak, sakinleştirmek. **Sakit olmağ** Sakinleşmek. 7-Rahat, emin, sakin, heyecansız. **Sakit étmek** bak. **Sakitleřdirmek**. **Sakit olmağ** bak. **Sakitleşmek**. **Sakit-sakit** zar. bak. **Sakitce**. || [TS.sakit] s. esk. Susmuş, sessiz: "Nazmiye hanım hülyaları içinde *sakit, uysal ve gevşek* adımlarla yürüyordu." -P. Safa. **sakit kalmak** söz söylemesi gerekirken susmak.

ATS'de çok anlamlı olan sözcük TS'de tek anlamlıdır. "suskunluk" bildirme ortaktır. ATS'de *mülayim, yumuşak* ve *rahat, eziyet vermeyen* anlamları TS'de yer almamaktadır.

Sancılı sıf. 1- Sancılanmış, sancıya yakalanmış. 2- Sokulmuş, batırılmış hâlde olan. 3- Geçirilmiş, takılmış, tutturulmuş. || [TS.sancılı] s. Sancıya tutulan veya sancı veren: *Sancılı hasta. Sancılı hastalık. "Yatağının içinde, sancılı bir adam gibi dönüp durdu."* -P. Safa.

"sancıya tutulmak" anlamı ortaktır. ATS'de olan "batırmak", "sokmak" anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Sapsağlam sıf. Hiçbir hastalığı olmayan, sağlıklı. || [TS.sapsağlam] s. Çok sağlam, her yanı sağlam: "Kendi yaşında sıırım gibi *sapsağlam* bir yerli kadın olan karısı bir hafta içinde tifodan ölüp gidivermişti." -R. N. Güntekin. "Ferit dayı bu savaştan da *sapsağlam, üstelik miralay* olarak dönmüştü." -A. İlhan.

ATS'de "sağlık" kavramını yansıtan sözcük TS'de genel olarak "sağlam olma"YI bildirmektedir.

Sarı¹ 1- sıf. Güneş ışığının ayrışma tayfında portakal rengi ile yeşil arasında yer alan renk. // sıf. Bu renkte olan şey. 2- Çeşitli birleşik sözlere veya terimlerin birinci kısmı (sarı zanbak, sarı pıtrak vs.) 3-is. kon. Altın anlamında. **Sarı év esk.** Akıl hastaları için yapılan hastahane. **Sarı sime vurmağ, Sarı simde çatdırmağ** Bir sözü, meramı çok ince bir yolla ulaştırmak, nazik bir şekilde söylemek, ...**Sarı yağ kimi yayılmağ (üreyine, canına, bedenine** sözleri ile) Çok hoşlanmak, çok memnun olmak. || [TS.sarı] is. 1. Güneş ışığının ayrışma tayfında yeşil ile portakal rengi arasında olan renk, altının rengi. 2. s. Bu renkte olan. 3. s. Soluk, solgun. **sarı çizmeli mehmet ağa** kim olduğu, nerede oturduğu bilinmeyen kimse. **sarı humma bk.** sarı humma. *sarıağız, sarıasma, sarıasmağiller, sarıbalık, sarı benek, sarı bez, sarıçalı, sarıçıyan, sarıçiçek, sarıçiğdem, sarıdiken, sarierik, sarıfiğ, sarıgöz, sarıhalile, sarıhani, sarı humma, sarı ırk, sarıkanat, sarı kart, sarıkız, sarikulak, sarıkıyruk, sarı lira, sarımercimek, sarıpatıya, sarısabır, sarısalkım, sarı sendika, sarı sıcak, sarı yağ, sarı yağız, sarıyonca, sarızambak

TS'de bulunan *soluk, solgun* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Sarışın sıf. Sarı benizli, sarı saçlı ve beyaz tenli. || [TS.sarışın] s. 1. Sarı saçlı ve ak tenli kimse: "*Yanımdaki kapılardan biri açıldı, içeriye sarışın bir taze girdi.*" -R. N. Güntekin. 2. Sarıya yakın renkli: "*Sarışın bir kış güneşi maviyi billûrlaştırıyor, bulutları pamuk yığınlarına çeviriyordu.*" -T. Buğra.

TS'de yer alan *sarıya yakın renkli* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Sarsağ sıf. Serseri, ahmak, akılsız, aptal. // Anlamsız, akılsız, boş (söz, hareket, İş vs.) //is. Bazan küfür olarak kullanılır. **Sarsağ- sarsağ zar.** Ahmakcasına, aptal aptal, anlamsız bir şekilde. || [TS.sarsak] s. Yaşlılık, hastalık gibi sebeplerle güçsüz kalarak vücudu titrer gibi sarsılan. *sarsak sarsak, sarsak sursak

ATS'de küfür niteliği bulunan sözcüğün TS'de "yaşlılık" ve "hastalık" kavramlarıyla ilgili olduğu görülmektedir. Tam anlam farklılığı söz konusudur.

Sarsıntılı sıf. 1- Sallanan, kımıldayan, oynak, sarsıntı sebebiyle zedelenmiş; dayanaksız, güven duyulmayan. 2- mec. Kederli, gamlı, pejmürde. || [TS.sarsıntılı] s. 1. Sarsılan, sallanma. 2. s. mec. Güven verici olmayan, düzenli olmayan: *Sarsıntılı bir evlilik yaşamları var.*

ATS'de *kederli, gamlı, pejmürde* anlamı TS' bulunmamaktadır.

Savaşgan sıf. Kavgacı, savaşı, kavgayı seven kimse. || [TS.savaşkan] s. İyi savaşan, çok savaşan, savaşçı, cengâver.

ATS'de *kavgayı seven* anlamıyla sözcük TS'de bulunan anlamdan farklıdır. TS'de "savaşçı özelliği iyi olan" anlamındadır.

Sayı s. 1- Sayısı az olan, az rastlanan, az yapılan. 2- Sayısı , miktarı belli olan. || [TS.sayı] s. 1. Herhangi bir sayısı olan: *On sayılı kâğıt*. 2. Sayısı belli olan, sayılmış olan: *Tabaklar sayılıdır*. 3. Sayısı birkaçı geçmeyen, az olan, mahdut. 4. *mec.* Az görülen, önemli, mahdut: *Tarihte bu gibi sayılı olaylar vardır. Er meydanında sayılı bir pehlivandı. "Bu hafta... huzur ve sükûn içinde sayılı yaz mehtaplarından birini daha yaşadık."* -R. H. Karay.

Az görülen, önemli, mahdut anlamlarıyla TS'de bulunan sözcük ATS'de bu anlamla yer almamaktadır.

Séçilmiş s. 1- Seçim neticesinde galip gelmiş. 2- Yayınlanmak için ayrılmış, beğenilmiş. || [TS.seçilmiş] s. 1. Seçerek ayrılmış: *Seçilmiş hikâyeler*. 2. Aynı cinsten olan nesnelere arasından iyi ve seçkin olanlar çıktıktan sonra geride kalanlar: *Bu seçilmiş kumaşların içinde iyileri de var.*

ATS'de *Seçim neticesinde galip gelmiş* anlamıyla sözcük TS'de yer almamaktadır.

Séçme¹ 1- is. Seçmek fiili. 2- s. Benzerleri arasında en iyisi en güzeli, en göze çarpanı, çarpıcı olanı. 3- s. En saygın, en seçkin, en nüfuzlu. 4- is. biyo. Tabiatın, hayatın değişen şartlarına tahammül eden organizmaların yaşaması durumu. 5- s. *mec.* Güzel, hoş, iyi, alımlı. || [TS.seçme] is. 1. Seçmek işi. 2. s. Seçkin, seçilmiş: *Türk edebiyatının seçme hikâyeleri bir araya getirilerek yayımlandı. "Üsküp'ün kızları, hepsi de seçme."* -Halk türküsü. **seçme hakkı, seçme süresi, seçme yetkisi*

ATS'de "güzellik" ve "hoşluk" bildiren sözcük bu anlamıyla TS'de bulunmamaktadır.

Seksenlik s. 1- Seksen yaşında olan. || [TS.seksenlik] s. 1. İçinde seksen sayı bulunan: *Seksenlik limon sandığı*. 2. Seksen yaşında olan.

Sözcük TS'de "seksen" sayısı ile miktar da bildirirken ATS'de sadece "yaş" için kullanılmıştır.

Selt s. 1- kon. Baştan başa, tamamen. || [TS.salt] zf. 1. Yalnız, sadece, tek, sırf: "Sanat adına konuşmakta kendinde hak gören, her konuştuğunu da salt doğrudur diye karşısındakine kabullendirmek isteyen kimseler sardı etrafımızı." -N. Cumalı. "Salt benim elimde doksan üç kuruş var, dedi." -R. N. Güntekin. 2. s. İçinde yabancı bir öge bulunmayan, mutlak: *Salt sevinç*. 3. s. *fel.* İçine, kendisine yabancı hiçbir şey karışmamış, arı. **salt çoğunluk, salt değer, salt nem, salt sıcaklık, salt sıfır*

TS'de *İçinde yabancı bir öge bulunmayan, mutlak* anlamıyla sözcük ATS'de bulunandan farklıdır.

Semavi s. 1- ar. 1-Gökle ilgili, göğe ilişkin. 2- şair. Sema renginde olan. mavi. 3-*mec.* Güzel, temiz, saf, fevkalâde. || [TS.semavî] s. *esk.*Gökle ilgili, göğe ilişkin: *"Eski hayatımızda takvim semavî bir şeydi."* - H. A. Yücel.

Sözcüğün ATS'deki *güzel, temiz, saf, fevkalâde* anlamları ve "renk" anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Serxoş sıf. far. Alkollü içki veya keyif verici bir madde sebebiyle kendini bilmeyecek veya kontrol edemeyecek derecede kimse, esrik, mest. // Klas. Baygın, süzgün (göz). **Serxoş étmek (éylemek)** Keyiflendirmek, mest etmek. **Serxoş olmağ** İçip keyiflenmek, kendini kaybetmek. **Sarhoşları ayıltma menteğesi** Sarhoşların ayıltıldığı tıbbi mıntıka. || [TS.sarhoş]s. ve *is.* 1. Alkollü içki veya keyif verici bir madde sebebiyle kendini bilmeyecek durumda olan kimse, esrik, esri, mest, sermest: *Sarhoştan deli bile korkar.* 2. *mec.* Hoşa giden bir etki ile kendinden geçmiş olan: *Arılar bahar çiçekleriyle sarhoş dolaşıyorlar.* 3. *mec.* Bir şeyden çok fazla mutluluk duyan: *Zafer sarhoşu.* **sarhoş etmek** (alkol veya keyif verici madde) sarhoş olmasına yol açmak. **sarhoş olmak** · sarhoş bir duruma gelmek, esrimek.

ATS'de yer alan *baygın, süzgün (göz)* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Serin sıf. 1- Azıcık soğuk, ılık ile soğuk arası. // *is.* Serin hava, serin yer. **Serin düşmek** Biraz soğumak, serinlemek (hava). 2- *mec.* Araları soğuk, küskün, kırgın **Serin baxmağ** Kayıtsız olmak, acımamak, oralı olmamak. **Üreyini serin sahlamağ** bak. **Üreyine serin su sepmek** || [TS.serin] s. 1. (hava için) Az soğuk, ılık ile soğuk arası. 2. Hoşa giden, hafif bir soğukluk veren (şey): *Serin su . "...kuşluk vaktinin sıcağına rağmen bina loş ve serin."* -R. H. Karay. **serin tutmak** sıcaktan etkilenmeden daha soğuk bir durumda bulundurmak: *"Dedelerimiz sıcakta serin tutan birtakım kürkler bulunduğunu bilirlerdi."* -R. H. Karay. **serin kanlı, serin kanlılık*

ATS'de "küskünlük" bildiren sözcük bu anlamıyla TS'de yer almamaktadır.

Serseri sıf. far. 1- Belirli bir işi gücü olmayan, başıboş, hayta. 2- zar, Serserice-sine, tutarsız. **Serseri olmağ** Deli olmak, aklını yitirmek. 3-Sahipsiz, yersiz, yurtsuz, avare. || [TS.serseri] s. ve *is.* 1. Belli bir işi ve yeri olmayan başıboş kimse, kabadayı, hayta, holigan: *"Hayran Baba'yı bir serseri ile birlikte temizlemişlerdi."* -F. R. Atay. 2. Tutarsız, beğenilmeyen davranışları olan. 3. *mec.* Belli bir hedefi olmayan, belli bir hedefe atılmamış olan, rastlantıyla gelen: *Serseri torpil.Serseri kurşun. Serseri mayın. "Köpüklü denizin üstünde serseri martılar uçuşuyor, yanımızdan yelkenli bir mavna geçiyordu."* -Ö. Seyfettin. **serseri mayın, serseri serseri*

TS'de "hedefsiz" kavramını yansıtan sözcük ATS'de bu anlamda kullanılmamaktadır.

Sert sıf. 1- Çizilmesi, kırılması, kesilmesi güç olan, pek katı. 2- Şiddetli, keskin. 3- *mec.* Kaba, keskin, hırçın. 4- Yumuşak olmayan. || [TS.sert] s. 1. Çizilmesi, kırılması, kesilmesi veya çığnenmesi güç olan, pek, katı, **yumuşak** karşıtı: *Sert tahta.* 2. Esnekliği az olan, kolayca eğilip bükülmeyen: *Sert kösele. "Tabakanın sert yaylı kapağını tak diye kapatıyor."* -T. Buğra. 3. Kolay dayanılmayan, zor katlanılan, etkili, **yumuşak** karşıtı: *Sert iklim.Sert hava.* 4.

Hırçın, öfkeli, hiddetli: *Sert ses.* "Zaten Atatürk'ün ne vakit öfkesine kapılarak herhangi bir kimseye karşı herhangi bir sert harekette bulunduğunu kim hatırlar?" -Y. K. Karaosmanoğlu. 5. Titizlikle uygulanan, sıkı: *Sert bir yönetim.* 6. Güçlü kuvvetli: "Kapıyı kapadı, döndü, sert adımlarla ilerledi." -M. Ş. Esenal. 7. Sarsıcı niteliği olan, çarpıcı, keskin, hafif karşıtı: *Sert şarap.* *Sert tüün.* 8. Bağışlaması, hoşgörüsü olmayan: "Birçokları beni dik ve sert olduğum için belki sevmiyorlardı." -M. Ş. Esenal. 9. Gönül kırıcı, katı, ters: *Sert bir karşılık.* "...sarardı, dudakları titredi, ama adam sert bir davranışla kadehi kadının eline tutuşturdu." -H. E. Adıvar. 10. jeol. Minerallerin çizilmeye karşı gösterdikleri direnç. **sert buğday, sert damak, sert doku, sert sert, sert su, sert tabaka, sert ünsüz, sert zar*

TS'de *güçlü, kuvvetli* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Sévdalı sıf. Sevdaya düşmüş, aşık olmuş, vurgun. || [TS.sevdalı] s. 1. Sevdaya tutulmuş olan, tutkun, vurgun, aşık: "Cömert sevgili bunların da parasını saydıktan sonra iki sevdalı oradan çıktılar." -H. Taner. 2. *mec.* Bir şeye gereğinden çok düşkünlük gösteren, eğilim duyan.

TS'de verilen "düşkünlük" anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Sévincsiz sıf. Perişan, ferahsız, kederlendirici, gamlandmıcı. || [TS.sevinçsiz] s. Sevinci olmayan, sevinç vermeyen: "İsteyip de elde ettiği şeyleri sevinçsiz karşılıyordu artık." -N. Cumalı.

Séyreksıf. 1- Sık olmayan, birbirinden aralı olan. 2- Parça parça olan, bütün hâlde olmayan. 3- zar Ara sıra, bazan tek, sık olmayan. Ağıldan séyrek Akılsız, ahmak, zeka seviyesi düşük. séyrek-séyrek zar. Arada bir, bazan, ara sıra. || [TS.seyrek] s. 1. Benzerleri veya parçaları arasında çok aralık bulunan, aralıklı, sık karşıtı: *Ağaçları seyrek bir bahçe. Seyrek kumaş. Seyrek saç.* "Öğle vapurlarının seyrek ahalisi içinden sıyrıldı, koşarak merdivenleri çıktı." -P. Safa. 2. Çok bulunmayan, az rastlanan. 3. *zf.* Uzun zaman aralıklarıyla, arada sırada: *Bir yere seyrek gitmek.* "Eviden pek seyrek zamanlarda içtiği nargilesini istedi." -H. E. Adıvar. 4. *zf.* Aralıklı olarak, aralıklı bir biçimde.

ATS'de "parçalı" anlamıyla sözcük TS'de yer almamaktadır.

Seyyar sıf. ar. 1- Hareket eden, gezen, dolaşan, belli bir yeri olmayan. 2- Daimi olarak bir yerde kalmayan, yer değiştiren, sabit olmayan. || [TS.seyyar] s. 1. Belli bir yeri olmayan, gezici, gezgin: *Seyyar satıcı.* 2. Kolay taşınabilen, katlanarak taşınabilir duruma getirilebilen, portatif: "Zira muharebeden beri seyyar karyolamı hiç bırakmadım." -Y. K. Karaosmanoğlu. **seyyar hastahane, seyyar satıcı*

TS'de yer alan *portatif* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Sxolastik sıf.yun. 1-Skolastik görüşe ait olan. 2- *mec.* Gerçek, reel muhtevadan yoksun, gerçek hayattan uzak. || [TS.skolâstik] *is. fel.* 1. İnanç ve bilgiyi kiliseyle, özellikle

Aristoteles'in bilimsel sistemini uyumlu bir biçimde birleştirmeye çalışan Orta Çağ felsefesi. 2. s. Bu felsefe ile ilgili olan. 3. s. *mec.* Orta Çağ yöntemlerine uygun, eski.

ATS'de "gerçek olmayan" anlamında kullanılan sözcüğün bu anlamı TS'de bulunmamaktadır. Aynı şekilde TS'de *eski, Orta Çağ yöntemlerine uygun* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Sıkıcı sif. 1- Sıkma işinde kullanılan alet. 2-*mec.* Üzücü, can sıkıcı, kederlendirici. || [TS.sıkıcı] s. İç sıkıkan, can sıkıkan, tedirgin eden: "*Etrafında her şey ona sıkıcı ve manasız geliyor.*" -H. Taner.

ATS'de yer alan "alet" anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Sıkıntılı sif. Gamlı, kederli, üzüntülü. || [TS.sıkıntılı] s. 1. Sıkıntısı olan: "*Ağrılar kesilmeyince çok sıkıntılı vaziyete düştüm.*" -R. N. Güntekin. 2. Sıkıntı veren, kasvetli, meşakkatli, mukassî: "*Son birkaç yılındaki oldukça sıkıntılı durumu bir yana bırakılacak olursa, maddî bakımdan rahat, ortanın epey üstünde bir hayatı olmuştur.*" -A. Ş. Hisar.

TS'de sözcüğün *sıkıntı veren* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Sınığ sif. 1- Kırık hâlde olan; kırık. 2- is. Kırılmış, kırılmış bütün bir şeyin parçaları. 3- *mec.* Perişan, gamlı, kederli, dertli. 4- İflas etmiş. 5-*mec.* Yenilgiye uğramış, baskınla dağılmış. **Sınığ çıxmağ** İflas etmek. **Sınığ düşmek** a- bak. **Sınığ çıxmağ.** b- Yenilip dağılmak, darmadağın olmak. **Sınığ salmağ** Dağıtmak, yenmek, darmadağın etmek. || [TS.sınığ] s. *hlk.* 1.Kırık, çıkık. 2. Yenilmiş, bozguna uğramış.

ATS'de *perişan, gamlı, kederli, dertli* ve *iflas etmiş* anlamları TS'de yer almamaktadır.

Sıralı sif. Sıra ile olan, sıra ile dizilmiş, || [TS.sıralı] s. 1. Sıralanmış, düzenlenmiş, dizili. 2. Yere, zamana, konuya, yönteme uygun olan: *Sıralı konuşma. *sıralı cümle, sıralı oluş, sıralı sırasız*

TS'de yer alan "uygun olma" anlamıyla sözcük ATS'de yer alan sözcükten farklıdır.

Sırasız sif. Sırada olmayan; dağınık, nizamsız. || [TS.sırasız] s. 1. Sırada olmayan, sırası olmayan, düzensiz. 2. Yere, zamana, konuya, yönteme uygun olmayan: "*O hep sırasız arzularla, varlıklar içinde, yoksulluklar çekerdi.*" -A. Ş. Hisar.

TS'de "uygun olmayan" anlamıyla yer alan sözcük bu anlamıyla ATS'de bulunmamaktadır.

Silahlı sif. Silahlı olan, elinde, üzerinde silah olan. //Askeri operasyon, silahlı vuruşma ile yapılan. || [TS.silâhlı] s. Silâhı olan. **silâhlı kuvvetler*

ATS'de bulunan *Askeri operasyon, silahlı vuruşma ile yapılan* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Silahsız sif. ve zar. 1- Silahı olmayan. 2-Silahsız yapılan, icra edilen. || [TS.silâhsız] s. Silâhı olmayan.

ATS'de yer alan *Silahsız yapılan, icra edilen* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Sirkelik sif. Sirke yapımında kullanılan üzüm. || [TS.sirkelik] s. 1. Sirke yapmaya yarar: *Sirkelik üzüm*. 2. Sirke kabı.

"kap" anlamıyla TS'de yer alan sözcük ATS'de bu anlamıyla bulunmamaktadır.

Sitemli sif. Eziyet çeken, zulme maruz kalan; mazlum. || [TS.sitemli] s. Sitem taşıyan: "*Ruhsar tatlı ama sitemli bakışıyla susturmasa, bacı daha kim bilir ne kadar konuşacak.*" -A. İlhan.

Sözcüğün ATS'deki *mazlum* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Sivil lat. is. ve sif. Askeri olmayan, asker sınıfından olmayan, askeri üniforma giymeyen. || [TS.sivil] s. 1. Askerî olmayan: *Sivil savunma*. 2. Asker sınıfından olmayan (kimse). 3. Özel bir biçimde olmayan, üniforma olmayan (giysi): "*Arkasında siyah şayaktan bir sivil elbise vardı.*" -R. N. Güntekin. 4. Üniforma veya özel giysi giymemiş olan (kimse): "*Çoğunlukla sivil insanları yadırgardım.*" -F. R. Atay. "*Nina, iki subayla bir sivilin ortasında, ayakta.*" -R. H. Karay. 5. is. Sivil polis. 6. argo Çıplak, çırpçılak. **sivil idare, sivil polis, sivil savunma, sivil yönetim*

Sözcük ATS'de sadece *askerî üniforma giymeyen* anlamıyla yer alırken TS'de genel olarak *üniforma olmayan (giysi)* anlamını almıştır.

Sivri sif. Ucu keskin ve batıcı, delici olan, ucuna doğru gittikçe incelen. || [TS.sivri] s. 1. Ucu keskin ve batıcı olan: "*Sivri gagasından kelimeler çıkarken sanki birer ok oluyordu.*" - Ö. Seyfettin. 2. Ucuna doğru gittikçe incelen: *Dik, sivri dağlar.Sivri burun. Sivri tepe.* "*Aşağıda gördüğümüz dik ve sivri bir binanın üst katında çay içmeğe gideceğiz.*" -F. R. Atay. 3. *mec.* Genel tutumun veya geleneklerin dışında kalan, göze batıcı özelliği olan, aşırı: *Sivri uçlar.Sivri bir adam.* 4. is. bk. palamut. **sivri akıllı, sivri biber, sivri fare, sivrikuyruk, sivrisinek*

TS'de mecaz anlam olarak yer alan *aşırı* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Siyasi sif. ar. 1- Siyasetle ilgili, siyasal, politik. 2- Hukuki, 3- İhtilâlcî fikri veya hareketlerinden dolayı hapsedilen veya sürgün edilen şahıs. 4- Siyasetçi, politikacı. || [TS.siyasî] s. 1. Siyasetle ilgili, siyasal, politik: "*Siyasi işlere karışmamamı tavsiye ederim.*" - P. Safa. 2. is. Siyasetçi, politikacı. **siyasî ambargo, siyasî coğrafya, siyasî harita, siyasî parti*

ATS'de *politikacı* anlamında kullanılan sözcüğün bu ve *hukukî* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

Solmaz sıf. 1- Solmayan, tazeliğini kaybetmeyen. 2- mec. Unutulmayan, ebedi yaşayan. || [TS.solmaz] s. Solmayan, rengini yitirmeyen.

TS'de "renk" kavramını yansıtan sözcüğün bu anlamı ATS'de bulunmamaktadır. Anı şekilde ATS'de yer alan *ebedi* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Soluğ sıf. Rengi, canlılığı, tazeliği kaçmış, kaybolmuş. || [TS.soluk(II)] s. 1. (cilt için) Donuk bir beyazlığı olan, rengi atmış olan, solmuş: "*Dudağının soluk rengini bile fark ettirecek kadar rengi bir tuhaf kırmızıydı.*" -S. F. Abasıyanık. 2. (ışık için) Parlaklığını, gücünü yitirmiş olan: "*Bahçeye, kafeslerden elenen solgun bir ışık vurmuş.*" -Y. Z. Ortaç. 3. (nesnelere için) Rengi atmış olan: *Soluk kumaş.*

TS'de "ışık" için kullanılan *parlaklığını, gücünü yitirmiş* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Sonsuz¹ sıf. Sınırsız, sonu nihayeti olmayan, ebedi, hiç bitmeyen. || [TS.sonsuz] s. 1. Sonu olmayan, hiç bitmeyen, ebedi: "*Seninle arkadaşlığımız sonsuz olacak.*" -M. Yesari. 2. Ölçülemeyecek kadar çok veya büyük olan: *Sonsuz gök.* 3. mec. Sonu, sınırı olmayan, çok: "*İçimdeki ülkede bu ordu insanlarına karşı sonsuz bir sevgi ve minnet var.*" -R. E. Üneydin. 4. mat. Sonu olmayan, her niceliği aşabilen değişken (nicelik). 5. is. Sonu ve sınırı olmayan şey. *sonsuz küçük

TS'de "çokluk" bildiren 2. ve 3. anlam ATS'de yer almamaktadır.

Soysuz is. ve sıf. 1- Soyunun özelliklerini yitirmiş olan (adam, bitki vs.). 2- Biyolojik ve toplumsal yönünden göze batacak kadar kötü hareketleri olan kimse, kendini kaybedip dejenere olan, özelliğini kaybeden. || [TS.soysuz] s. 1. Soyunun özelliklerini yitirmiş olan (kimse, bitki vb.). 2. Biyolojik ve toplumsal ölçüler yönünden göze batacak kadar kötüye giden (kimse), dejenere: "*Ağaç deyip geçme, onun da soylusu olur, soysuzu olur.*" -T. Buğra. 3. Kötü tanınmış, ahlâksız.

Sözcüğün TS'de yer alan *ahlâksız* anlamı ATS'de yer almamaktadır

Soyuğ sıf. 1- Isısı düşük olan. // Üşüme duygusu, üşütme. Soyuğ aparmağ Soğuk çalmak, soğuktan donmak, üşümek. Soyuğ deymek (olmağ) Üşütmek, soğuk almak, hastalamak. Soyuğ düşmek Soğumak (hava). 2- Isıtılmamış, ısıtılmayan veya sıcaklığı tutmayan. 3- mec. Sert, itinasız, soğuk tavır, ilgisiz. // mec. Coşkusu, heyecanı, ihtirası, ateşi olmayan; soğuk yüzlü. 4- mec. Can sıkıcı, usandırıcı. Soyuğ muharibe II. Dünya Savaşı'ndan sonra Doğu ve Batı bloklarının zaman zaman savaş çıkarma tehditlerinin dünyada yarattığı gerginliğe verilen ad. || [TS.soğuk] s. 1. Isısı düşük olan, sıcak karşıtı: *Soğuk su.* "*Bu el soğuktan ve titriyordu.*" -P. Safa. 2. Üşütecek derecede ısısı olan: *Soğuk hava.* "*Güneşli, soğuk bir gündü.*" -S. F. Abasıyanık. 3. mec. Duygudan, sevgiden yoksun olan, sokulgan olmayan. 4. mec. Yakın

ve içten olmayan, ilgisiz: *Soğuk bir karşılama. "Soğuk tavırla birbirlerini selamlayıp uzaklaştılar."* -R. H. Karay. 5. *mec.* Sevimsiz veya yersiz: *Soğuk bir espri. Soğuk bir cevap. "Bu soğuk, yavan sözler zevkimi rencide ediyordu."* -H. C. Yalçın. 6. *mec.* (kadın için) Cinsel istek duymayan: *Soğuk bir kadın.* 7. *zf.* İlgisiz, sevimsiz bir biçimde veya memnuniyetsizliğini belli ederek: *"O günden beri bana karşı bütün davranışların soğuktu."* -H. R. Gürpınar. 8. *is.* Isının üşütecek kadar az veya düşük olması durumu: *"Abant soğuktur; geceleri ateş yakmadan durulmaz."* -R. H. Karay. *"Karın soğuğu başka bir tür soğuktur."* -S. F. Abasıyanık. soğuk almak üşüyerek hastalanmak, üşütmek: *"Soğuk almak yahut hırsızlara soyulmak tehlikesi de yok."* -R. N. Güntekin. soğuk çalmak (bitki için) soğuk zarar vermek. soğuk çıkmak hava soğumak. soğuk durmak ilgisiz, sevimsiz davranmak: *"Suat ilgilerine heyecanla karşılık vermiyor, biraz uzak ve soğuk duruyordu."* -A. İlhan. soğuk düş etkisi yapmak (ansızın bildirilen tatsız bir haber için) olumsuz bir tepki yaratmak. soğuk düşmek (veya kaçmak) (söz, davranış vb. için) yersiz ve sevimsiz olmak: *Esprisi soğuk kaçtı. "Bir cenaze alayında böyle bir latife az buçuk soğuk kaçmakla beraber pek yersiz de sayılmazdı."* -R. N. Güntekin. soğuk ter dökmek (veya soğuk ter basmak) korku, heyecan anlarında birden terlemek: *"Safnaz kardeşini düşününce soğuk ter döktü."* -H. E. Adıvar. *"Hele ansızın alnımı, bıyıklarımın dibini ve ensesini basan soğuk ter, sinsî bir ölüm korkusunu içine yılan gibi akıtıyor."* -A. İlhan. soğuk vurmak (veya yakmak) (bitki için) çok soğuğun etkisiyle kurumak. *soğuk algınlığı, soğuk bez, soğuk büfe, soğuk dalgası, soğuk damga, soğuk harp, soğuk hava deposu, soğuk ısırması, soğukkan, soğukkanlı, soğukkanlı havyanlar, soğukkanlılık, soğuk neva, soğuk nevale , soğuk renkler, soğuk savaş , soğuk şaka

Sözcüğün TS'de anlamca oldukça genişlediği sdikkati çekmektedir. Bu anlamlardan ilgisiz ATS'de yer almamaktadır. Yine *sevimsiz* anlamı da ATS'de bulunmamaktadır.

Soyuğğanlı sıf. ve zar. 1- Kolayca öfke, telâş, heyecana kapılmayan, serin kanlı. 2- Sevimsiz, cana yakın olmayan, soğuk davranışlı. || [TS.soğukkanlı] s. Olaylara ve gelişmelere sakin, ılımlı ve temkinli yaklaşan (kimse).

Sözcüğün ATS'de yer alan *sevimsiz, soğuk davranışlı* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Sözlü sıf. İçinde söyleyecek sözü olan, yüreği, içi dolu. || [TS.sözlü] s. 1. Sözle, konuşma biçiminde yapılan, yazılı, şifahî karşıtı: *Sözlü sınav.* 2. Herhangi bir konu ile ilgili olarak biri ile sözleşmesi bulunan. 3. *is. ve s.* Evlenmek için birbirine söz vermiş olan (kimselerden her biri). *sözlü film, sözlü soru

Sözcüğün TS'de yer alan *Evlenmek için birbirine söz vermiş olan (kimselerden her biri)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Sözsüz sıf. ve zar. 1- Konuşmadan yapılan, icra edilen, hayata geçirilen. 2- Kayıtsız şartsız, itirazsız. || [TS.sözsüz] s. Konuşmadan yapılan. *sözsüz oyun

Sözcüğün ATS'de bulunan Kayıtsız şartsız, itirazsız anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Statik sıf. yun. 1- Hareketli olmayan, belirli bir süre değişmeyen, durgun. 2- Sabit, hareketsiz, ilerlemeyen. || [TS.statik] s. 1. Hareketi olmayan, belirli bir süre değişmeyen, duruk. 2. fiz. Kuvvetlerin dengelenmesi ile ilgili. 3. is. fiz. Hareket etmeyen nesnelerin üzerindeki kuvvet dengelerini konu olarak alan bilim dalı. 4.» s. fiz. Dalgalı akımlı elektrik motor ve üreteçlerinde hareket etmeyen bölüm, statör. 5. mec. Gelişme, ilerleme göstermeyen, duruk: *Statik bir kuruluş. "Bütün ömrü bu çeşit statik susanlara karşı mücadeleye geçmiş Atatürk gibi bir büyük inkılapçı."* -Y. K. Karaosmanoğlu.

Sözcüğün TS'de fizik terimi kullanılan 3. anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Stéril sıf. lat. Her çeşit mikroptan arınmış. || [TS.steril] s. 1. Verimsiz, kısır. 2. tıp Her çeşit mikroptan arınmış.

TS'de 1. anlamda kullanılan *verimsiz, kısır* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Stérilize sıf. lat. Mikroplardan arıtılmış şey. Stérilize etmek Mikroplardan arıtmak, temizlemek. || [TS.sterilize] s. 1. Her türlü mikroptan arınmış: *Sterilize şişe. Sterilize tüp.* 2. Bozulmasına yol açabilecek mikroorganizmalardan ve fermentlerden sterilizasyon yöntemiyle arınmış olan (ürün vb.): *Sterilize süt. Sterilize sebze.* 3. Kısırlaştırılmış. **sterilize etmek** mikroplarını öldürmek.

Sözcüğün TS'de yer alan *kısırlaştırılmış* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Sulu sıf. 1- Birleşimde bol su olan. 2-İslak, yaş, rutubetli. 3- Duru. **Sulu gar** Çabuk eriyen kar. || [TS.sulu] s. 1. Suyu olan, içinde su bulunan: *Sulu yemek. "Eczahane acaba nane suyu yahut zararsız bir sulu ilâç var mıdır?"* -R. N. Güntekin. 2. Suyu çok olan: *Sulu limon. "Onun getirdiği kızarmış eti, şarabı, iri ve sulu elmaları acele yuttu."* -Ö. Seyfettin. 3. İçine su katılmış, sulandırılmış olan: *Sulu süt.* 4. s. ve is. mec. Yersiz şakalar yapan, söz ve davranışları ile çevresini tedirgin eden veya kadınlara hoş olmayan iltifatlarda bulunan (kimse): *"Ben diyor, akşamdan beri onu kolluyorum. Bilirim sarhoşluğu suludur."* -M. Ş. Esenal. **sulu boya, sulu göz, sulu sepken, sulu tarım, sulu zırtlak*

Sözcüğün TS'de yer alan Yersiz şakalar yapan, söz ve davranışları ile çevresini tedirgin eden veya kadınlara hoş olmayan iltifatlarda bulunan (kimse) anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Sümsük sıf. Yemek peşinde, yal peşinde oradan oraya giden (köpek). // Aşağılayıcı, küçültücü küfür anlamında kullanılır. || [TS.sümsük] s. *hlk.* Uyuşuk davranan, miskin, aptal, mıymıntı, sünepe, pısırik: *"Beş yıl öncesine kadar kara kuru, sümsük bir kızken şimdi gelişivermiş bir dişi."* -H. Taner.

ATS'de "köpek" için kullanılan sözcüğün TS'de insan için kullanıldığı görülmektedir.

Sümüklü sıf. 1- Kemiği olan. 2- Kemikleri meydana çıkmış şey. 3- mec. Boylu boslu. || [TS.sümüklü] s. 1. Sümüğü olan. 2. Burnundan sürekli sümük akan: "*Şu yumurcıkların içinde temizi, sümüklüsü, çarıklısı, yarım entarilisi hepsi hepsi vardı.*" -A. Gündüz. *sümüklü böcek*

Bu sözcükte tam olarak anlam farklılığı görülmektedir. TS'de "sümük" kavramını yansıtan sözcük ATS'de "kemik"le ilgilidir.

Sürmeli sıf. Sürme ile boyanmış, sürme çekmiş, çekilmiş. || [TS.sürmeli] s. 1. Sürme ile boyanmış olan: "*Kirpikleri kudretten sürmelidir.*" -S. F. Abasıyanık. 2. Sürgü ile kapatılmış olan, sürmelenmiş olan: "*Yavaşça vitrinin sürmeli camını açtı.*" -S. F. Abasıyanık.

Sözcüğün TS'de yer alan *Sürgü ile kapatılmış olan, sürmelenmiş olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Sürtük¹ sıf. 1- Sürtünmeden dolayı yazısı, nakısı, süsü kaybolan şey. 2- mec. Utanmaz, arlanmaz, yüzsüz. || [TS.sürtük] s. 1. Vaktini çok gezerek geçiren, evinde oturmayan (kadın): "*Bu sürtüğü oğluma almak da, sonunda çıkacağı belli olmayan bir felâkettir.*" -H. R. Gürpınar. 2. Orospu

TS'de *orospu ve Vaktini çok gezerek geçiren, evinde oturmayan (kadın)* anlamlarında kullanılan bu sözcük bu anlamlarıyla ATS'de yer almamaktadır

Süslü sıf. Süslenmiş, bezekli, süslü olan. || [TS.süslü] s. 1. Süsü olan, süslenmiş, bezenmiş: *Süslü bir oda. "Geniş, süslü karyola köşede duruyordu."* -M. Ş. Esenal. "*O gün bir gelin kadar süslü idiniz.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Süslenmeye, süse çok düşkün olan: *Süslü bir kadın. *süslü püslü, süslü üslûp*

Sözcüğün TS'de *süse çok düşkün olan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Süzgün sıf. Yarı açık, yan kapalı (göz), nazlı nazlı bakan, baygın bakış. || [TS.süzgün] s. Biraz zayıflamış, güçsüzleşmiş: "*Dikkat ettim, süzgün bir yüzü, güzel kirpikleri, nemli, şeffaf dudakları vardı.*" -O. V. Kanık. **süzgün bakış, süzgün göz*

ATS'de "göz" için kullanılan sözcük TS'de "zayıklık", "güçsüzlük" için kullanılmaktadır.

22. Ş MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 60

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 63

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 105

Toplam madde başı sayısı : 228

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 15

22.1. Ş Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :

Şapkalı sıf. Şapka takmış, başında şapkası olan. || [TS.şapkalı] s. 1. Şapka giymiş olan (kimse): "*Onun yanında, kadife şapkalı, siyahlar giyinmiş bir kadın var.*" -H. C. Yalçın. 2. bot. Şapkası olan bitki. 3. Üzerinde düzeltme işareti bulunan (ünlü).

TS'de verilen "bitki" için kullanılan 2. anlam ve "düzeltme işareti" için kullanılan 3. anlam ATS'de bulunmamaktadır.

Şehla sıf. ar. İri koyu mavi (göz). || [TS.şehlâ] s. Kusurlu sayılmayacak kadar hafif şaş (göz): "*Çakır Emine'nin şehla olan gözünün tarafındaki yanığına elimin tersiyle tokadı yapıştırdım.*"-O. C. Kaygılı.

TS'de sözcük *hafif şaş* göz anlamını almış, buna karşılık sözcüğe ATS'de "göz rengi"ni bildiren anlam verilmiştir.

Şekerli sıf. Şeker karıştırılmış, katılmış, içinde şeker olan; tatlı. || [TS.şekerli] s. 1. İçinde şeker bulunan: "*Elmalar, ferik elmaları gibi kokulu, şekerli, tatlıdır.*"- S. F. Abasıyanık. 2. Şeker hastalığı olan. *şekerli kahve

TS'de bulunan "şeker hastası" anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Şekilli sıf. 1 - İçinde resimler, fotoğraflar olan; fotoğraflı, resimli. 2- mec. Güzel, alımlı, hoş. 3- Tiyatro sahnesinde veya sinemada gösterimde olan eserin kaç suretli olduğunu bildirir. || [TS.şekilli] s. Şekli olan: "*Tarihten evvelki acayip şekilli mahlûklara benzeyen bazı yelkenliler...*"- A. Ş. Hisar.

ATS için çok anlamlı olan sözcük TS'de tek anlamlıdır. "fotoğraf" ve "güzellik" kavramlarını bildiren sözcüğün bu kullanımları TS'de bulunmamaktadır.

Şekilsiz sıf. 1- Fotoğrafi, resimleri olmayan; resimsiz. 2- mec. Biçimsiz, görünüşsüz, görünüş olarak pek göze çarpmayan. || [TS.şekilsiz] s. 1. Belli ve belirli biçimi olmayan

(nesne). 2. Biçimi bozuk, biçimsiz: "*Birçok odaları ve birçok pencereleriyle bu bina biraz şekilsiz bir yapıydı.*"- A. Ş. Hisar.

"biçimi bozuk" anlamında ortaklık gösteren sözcük ATS'de "resim", "fotoğraf" için kullanımıyla TS'den farklıdır.

Şenliksiz sıf. Neşe olmayan, çalıp çağırmasız, sessiz, moralsiz. || [TS.şenliksiz] s. *hlk*.
1. Kalabalık olmayan. 2. Eğlenceli olmayan, eğlencesiz.

TS'de halk ağzında *kalabalık olmayan* anlamıyla kullanılan sözcüğün bu anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Şerefli sıf. 1- Saygılı, şanlı, hürmetli. 2-Hürmet, şeref, şan şöhret getiren, kazandıran, iftihar doğuran. || [TS.şerefli] s. 1 . Onurlu. 2. Onur veren, şeref veren: "*O kadar tatlı ve şerefli hatıralarla dolu olan Çankaya...*"- Y. K. Karaosmanoğlu. 3. Bayındır, şenlikli.

Sözcüğün TS'deki *bayındır, şenlikli* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Şertli sıf. Önceden şartlaştırılmış, şart konan, belirli şarta bağlı olan. || [TS.şartlı] s. 1. Şarta bağlı, koşullu. 2. (dinî bakımdan) Şartlanmış (şey). 3. Şartlanmış olan, koşullu. 4. Şart etmiş olan (koca).

TS'de yer alan *şart edilmiş olan (koca)* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Şertsiz sıf. Hiçbir şartla sınırlanmayan, şartsız. || [TS.şartsız] s. 1. Şarta bağlı olmayan, koşulsuz. 2.*is*. Dinî bakımdan şartlanmamış (şey).

TS'de bulunan "dinsel" anlam ATS'de bulunmamaktadır.

Şiddetli sıf. Çok güçlü, çok kuvvetli; dehşetli. || [TS.şiddetli] s. 1. Zorlu, sert: "*Bir aralık rahmetli babam şiddetli bir romatizmaya tutulmuştu.*"- F. R. Atay. 2. Hızlı: "*Şiddetli yağmurun damlaları camı dövüyordu.*"- R. Enis. 3. Aşırı.

ATS'de "güç" ve "kuvvet" kavramlarını yansıtan sözcük TS'de çok anlamlıdır ve "aşırılık", "hız" ve "zorluk" kavramlarını bildirmektedir.

Şikeste is. far. 1- Segah makamında ritimli muğam. 2- sıf. mec. klas. Kırık, kırılmış. **Şikeste étmek** klas. Kırık, koparmak.3-sıf. mec. Kalbi kırılmış, yüreği yaralı. 4-is. Fars alfabesinde kullanılan,süratli yazılan yazı türlerinden birinin adı. || [TS.şikeste] s. 1. Kırılmış, kırık. 2. *mec*. Yenilmiş, yenik düşmüş. 3. *mec*. Gücenmiş, kırgın, kederli.

TS'de verilen *yenilmiş, yenik düşmüş ve gücenmiş, kırgın, kederli* anlamları ATS'de yer almamaktadır

Şimşekli sıf. Şimşekli, yıldırımlı. || [TS.şimşekli] s. 1. (hava için) Şimşek oluşan, şimşek çakan. 2. *mec.* Gürültülü patırtılı, sinirli, tartışmalı: "*Üzerimize çöken şimşekli, yıldırımlı havanın bana verdiği heyecanı yeniden duyuyorum.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

TS'de "gürültü", "patırtı" kavramlarıyla ilişkili olan sözcük, ATS'de temel anlamıyla kullanılmaktadır.

Şirin sıf. far. 1- Tatlı. // Şekerle, balla; reçelle vs. hazırlanan. 2- zar. *mec.* Lezzetle, büyük hevesle, İştahla, tatlı tatlı. 3- İçimli, içmeye yararlı. // İçinde olmayan. 4- *mec.* Hoş, tatlı, zevk verici. // *mec.* Çok kıymetli, çok aziz, muhterem, sevimli, 5- *mec.* Gönül okşayan, yürek açan, hoş. **Şirin dil** Gönül okşayan, iç açan, tatlı, hoş dil. 6- *mec.* Hoş, sefalı, mesut. // *mec.* Hassas, mihriban, sevimli. **Şirin gelmek** Lezzet vermek, gönül açmak. 7- Bazı yenen bitkilerin birleşik kısmı 8- Çok güzel olmadığı hâlde, oldukça sevimli, cazibeli görünen; sıcakkanlı. **Şirin cana gësd élemek** a- Öldürmek, b- şak. Çok çalışarak kendine eziyet etmek, azap vermek. **Şirindil tökmek, Şirin dile tutmağ** Tatlı sözlerle kandırmaya, aldatmaya çalışmak, yola getirmeğe çalışmak. **Şirin et** Vücudun herhangi bir yerinin yumuşak, kalın eti. **Şirin yuxu görmek, Şirin yuxuya getmek, Şirin yuxuda olmağ** Güzel, rahat, tatlı tatlı uyumak anlamında. || [TS.şirin] s. Sevimli, cana yakın, tatlı, hoş: "*Gözlerin, dişlerin ve ak gerdanıyla / Ne şirin komşumzdun sen Fahriye abla.*"- A. M. Dıranas.

TS'de tek anlamlı olan sözcüğün bu anlamı ATS'de de bulunmaktadır. ATS bu sözcük açısından çok anlamlı bir görünüm sergilemektedir.

Şövglü sıf. 1- Şevki, hevesi olan; heveslenmiş; bir şeyin arzusunda, hevesinde olan, isteğen. 2- Şen, neşeli, keyifli. || [TS.şevkli] s. Şevki olan: "*Ben onun kadar şevkli oyuncu tanımadım.*"- H. Taner.

ATS'de sözcüğün *şen, neşeli* anlamları TS'de yer almamaktadır.

Şux sıf. far. 1- Şen, mutlu, işveli, nazlı, oynak. 2- *mec.* Gönül açan, göze çarpan, parlak. || [TS.şuh] s. ve is. Neşeli ve serbest (kadın): "*O kadar oynak, o kadar şuh, o kadar cana yakın kadındı.*"- Y. K. Karaosmanoğlu.

Sözcüğün TS'de sadece kadın için kullanıldığı görülürken ATS'de mecaz olarak *gönül açan, göze çarpan, parlak* anlam kazandığı dikkati çekmektedir.

23. T MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 133

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 119

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 137

Toplam madde başı sayısı : 389

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 39

23.1. T Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar

:

Tam¹ sıf. ar. 1- Baştan başa, bütün, tamamen. // Tamamen, en yüksek, en mükemmel. 2- Zaman bildiren sayılardan önce gelerek vaktin bütünlüğünü, eksikliği olmadığını bildirir. 3- Bitmiş, tamamlanmış. // Hiçbir şeyle sınırlanmayan; sınırsız. 4- Belirli bir Ölçüde, normda olan. 5- mat. Eksikliği olmayan, tam. **Tam** eded mat. Noksanı olmayan, kesiri olmayan sayı. **Tam me'nasında (me'nasile)** Tamamen, bütünüyle. **Tam mes'uliyetle** a- Bütün sorumluluğu üzerine alarak, b-Bütün gücünü, becerisini sarfederek. **Sözün tam me'nasında** bak. **Tam me'nasında (me'nasile)**. || [TS.tam] s. 1. Eksiksiz, kesintisiz: "*Tam iki saat yalandan tamirle uğraştım.*"- A. Gündüz. 2 . Bütün, tüm. 3. *meç.* Gerçek, ehliyetli, yetkin, kusursuz: "*Reşit Galip tam bir idealist gibi öldü.*"- O. S. Orhon. 4. *zf.* (zaman ve yer için) Anlamı kesinleştirir: "*Bohçasını aldı, tam çıkacaktı...*"- Ö. Seyfettin. 5. *zf.* Uygun olarak, tıpkı, aynı. 6. *zf.* Sırasında, anında: "*Tam mağazaya gireceğim zaman arkamdan bir ses geldi.*"- Ö. Seyfettin. "*Tam bu sırada bir helikopter geçti üzerimizden.*"- H. Taner. 7. *argo* Amerikan doları. **tam adamına çatmak** Olumsuz bir davranış ve tutum içinde bulunan kimseyle karşı karşıya gelmek. **tam adamını bulmak (veya tam adamına düşmek)** 1. En uygun kişiyi seçmek. 2. (alay) en uygunsuz kişiyi seçmek. **tam gelmek** Uygun gelmek, uymak. **tam maaşla tekaüt (veya emekli)** (şaka) işi az, ödeneği çok olan bir işe yerleşenler için söylenir. **tam üstüne basmak** İstenilen şeyi bulmak.

TS'de bulunan *gerçek, ehliyetli, yetkin, kusursuz* anlamı ATS'de bulunmamaktadır. Sözcüğün temel anlamı olan "tüm, bütün" ortaktır.

Taraşlı sıf. Tıraşlı, tıraş olmuş. **Taraşlı ste-kan** İşlenmiş çay bardağı. || [TS.tıraşlı] s. 1. Tıraş olmuş, sakalını tıraş etmiş: "*Matbaa makinisti bıyıkları tıraşlı da çenesinin ucunda sanki alay olsun diye bırakılmış bir sakalı var.*"- M. Ş. Esendal. 2. Tıraşlı uzamış. 3. Yontulmuş.

TS'de yer alan *tıraşlı uzamış* ve *yontulmuş* anlamları ATS'de yer almamaktadır.

Tarixi sıf. ar. 1- Gerçekten meydana gelmiş, uydurma olmayan. 2- Tarih için ö-nemi olan, tarihe geçmiş. 3- Tarihte olan bir olaya dayanan, tarihten alınmış. 4-Olaylara, oluş ve gelişmesine göre bakan, inceleyen. // Olayları gelişimlerine göre inceleyen. 5- Toplumun gelişmesinin belirli bir safhasıyla ilgili olan, geçici, daimi olmayan. 6- Tarihten önceki devirlere değil de tarihi mirasların bırakıldığı devre ait olan. **Tarixi matérializm** bak. **Matérializm**. || [TS.tarihî] s. 1. Tarihe dair, tarihle ilgili, tarihsel. 2. Tarihe geçmiş. 3. *mec.* Unutulmayan, anılma değeri olan. **tarihî coğrafya, tarihî eser, tarihî film, tarihî maddeci, tarihî maddecilik, tarihî roman, tarihî tiyatro*

TS'de yer alan *unutulmayan, anılma değeri olan* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Tarixsiz sıf. Tarihi kaydedilmeyen, yazıldığı vakit gün, ay, yıl notları düşülmeyen. || [TS.tarixsiz] s. 1. Tarihi yazılmamış, yazıldığı gün, ay veya yıl belirtilmemiş, günsüz. 2. Uzun bir geçmişi olmayan.

TS'de verilen *uzun bir geçmişi olmayan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Tay¹ sıf. far. Denk, eş, eşit, münasip. **Tay étmek** Eşit tutmak, eşit kabul etmek; denk tutmak. **Tay olmağ** Eş olmak, denk olmak. **Tay tutmağ** (ğoymağ) bak. **Tay etmek**. **Tayını tapmağ** Eşini, dengini bulmak. || [TS.tay(II)] s. *hlk.* 1. Denk, eşit, eş. 2. Hayvanın bir yanındaki yük.

"denk olma" anlamını bildiren sözcük bu yönüyle ortaktır. TS'de 2. anlamda verilen *hayvanın bir yanındaki yük* ATS'de bulunmamaktadır.

Télli sıf. Saçlarını alnına döken, kaküllü. || [TS.telli] s. 1. Teli olan. 2. Teller takınmış, telle süslenmiş: *Telli gelin*. **telli balıkçıl, telli çalgılar, telli duvaklı, telli pullu, telli turna*

Sözcükte tam olarak farklı verilen anlamlar görülmektedir. TS'de "tel" nesnesine dayalı somut temel anlamın yanında *telle süslenmiş* anlamı yer alırken bu anlamlar ATS'de bulunmamaktadır.

Télsiz sıf. Alnına dökülmüş saçları olmayan. || [TS.telsiz] s. Teli olmayan.

Farklı iki anlam verildiği görülmektedir. Sözcük TS'de "tel" nesnesine dayalı anlam bildirirken, ATS'de telin saç anlamıyla kullanıldığı görülmektedir.

Temterağlı sıf. Gösterişli, tantanalı, ihtişamlı. // Dış görünüş olarak çok parlak, göz alıcı. || [TS.tumturaklı] s. (söz ve anlatım için) Anlama bir şey katmayan, bir anlam bildirmeyen ama kulağa hoş gelen, gösterişli: "*Yüzlerce garson ve aşçı, adları tumturaklı aşlar pişiriyorlardı.*" -Halikarnas Balıkçısı.

TS'de "söz ve anlatım için" kullanılan sözcük bu kullanımıyla ATS'de bulunmamaktadır.

Tepeli sıf. Tepesi, tepeleri olan; sivri. || [TS.tepeli] s. 1. Tepesi olan: *Tepeli arazi*. 2. Başında sorguç, hotoz gibi bir süs bulunan (kuş): *Tepeli tavuk*. **tepeli akbaba, tepeli bülbül, tepeli dalgıç, tepeli deve kuşu, tepeli deve kuşugiller, tepeli horoz, tepeli köstebek, tepeli patka, tepeli tarla kuşu, tepeli tavuk, tepeli tavukgiller, tepeli toygar*

TS'de "kuş" için kullanılan ve "sorgucu olan" anlamını bildiren sözcük ATS'de yer almamaktadır.

Teravetli sıf. ve zar. 1- Tazeliği, canlılığı olan; taze. 2- Temiz, saf, serin. 3- Sağlam, sağlıklı görünümlü, cazibeli. || [TS.taravetli] s. *esk.* Körpe, taze.

Sözcük ATS'de "tazelik" ve "canlılık" bildirirken TS'de bu bildirim yer almamaktadır.

Terbiyeli sıf. Güzel terbiye almış, edepli; ahlâklı. || [TS.terbiyeli] s. 1. Topluluk kurallarına uygun olarak davranan, müeddep: "*Terbiyeli adam*. "*Gelenleri kapıdan terbiyeli uşaklar karşılamış*." -R. H. Karay. 2. İçine terbiye katılmış (yemek): *Terbiyeli çorbaterbiyeli maymun gibi çok saygılı, çekingen (kimse), itaatkâr*. **terbiyeli çorba, terbiyeli köfte, terbiyeli terbiyeli*

Sözcük "edepli ve ahlâklı olma" temel anlamı açısından ortaktır. TS'deki "çorba" için kullanılan anlam ATS'de bulunmamaktadır.

Tereddüdü sıf. 1- Tededdüt eden, kararsız, kesin karar veremeyen. // Tereddütle yapılan, kesin kararlar yapılmayan. 2- Gidiş gelişi çok olan, hareketli. || [TS.tereddütlü] s. Tereddüdü olan, tereddüde yol açan, duraksamalı: "*Bir av arıyormuş gibi tereddütlü adımlarla şoseye indi*." -Ö. Seyfettin.

ATS'de 2. anlam olarak yer alan *gidiş gelişi çok olan, hareketli* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Terledici sıf. Terleten, ter meydana getiren. || [TS.terletici] s. 1. Terlemeye sebep olan, terleten. 2. *mec.* Sıkıntıya yol açan: *Terletici bir soru*.

TS'de yer alan mecaz kullanıma sahip *sıkıntıya yol açan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Tertemiz sıf. Çok temiz, lekesiz, oldukça temiz. || [TS.tertemiz] s. 1. Çok temiz, her yanı temiz, pirüpak: "*Mütevekkil ve hülyalı, hanım hanımcık, uslu puslu, tertemiz yaşarlardı*." -R. H. Karay. 2. *mec.* Kötülük düşünmeyen, günahsız, lekesiz, suçsuz: "*Vurulup tertemiz alından uzanmış yatıyor*." -M. Â. Ersoy.

TS'de "suçsuzluk" ve "günahsızlık" bildiren sözcük bu anlamlarıyla ATS'de yer almamaktadır.

Tesadüfi sıf. ar. 1- Beklenmediği hâlde meydana gelen, tesadüf olarak oluşan, 2- Bazan, arada bir olan. 3- Sebepsiz, zaruretten doğmayan, kural dışı. || [TS.tesadüff] s. Raslantı. ATS'de 2. ve 3. anlamlardaki kullanım TS'de yer almamaktadır.

Teze sıf. far. Yeni. || [TS.taze] s. 1. Bozulmamış, bayatlamamış olan; solmuş, pörsümüş olmayan: "Beyaz peyniri, ekmeğin taze kabuğuna sarıp ağzıma sokuyorum." -Y. Z. Ortaç. "Uyku arasında burnuma taze bir süt kokusu geldi." -H. Taner. 2. Dinç, yıpranmamış, yorulmamış: "Yüzü taze, teravetli ve güzeldi." -M. Ş. Esendal. 3. *mec.* Yeni, son, zamanı geçmemiş: "Orada okuduğum en taze havadis yirmi beş, otuz günlüktü." -Halikarnas Balıkcısı. 4. Kuru olmayan, körpe: *Taze fasulye.* "Ağaçların taze yaprakları akşamın serinliğini emiyormuş gibi duruyordu." -M. Ş. Esendal. 5. *is. mec.* Genç kadın: "Şu köşede çocuğuyla beraber bir taze oturuyor." -Ö. Seyfettin. "Kart bir kadın, zilsiz tefini ovuşturuyor, ayakta kendilerine çeki düzen veren iki taze zillerini vuruyordu." -R. H. Karay. **taze ot görmüş eşek gibi** iştahlanmak: "Çamur, taze ot görmüş eşek gibi pis pis sırtmış bunun üzerine." -H. Taner. *taze fasulye, taze para

Sözcüğün TS2de çok anlamlı olduğu görülmektedir. ATS'de tek anlamlı olarak sadece *yeni* anlamındadır.

Tın-tın sıf. ve zar. Burundan çıkarılan nazal sesle telaffuz şekli. || [TS.tıntın] s. 1. Boş, bomboş. 2. *mec.* Bilgisiz, cahil.

ATS'de sıfat ve zarf olarak kullanılan sözcüğün anlamı TS'den oldukça farklıdır. Burada bir tam farklı anlamdan söz edebiliriz. Sözcük TS'de "boşluk" ve bu temel anlama bağlı olarak genişleyen "cahillik" kavramlarını bildirmektedir.

Tırtıllı sıf. Tırtılı olan, tırtilla hareket eden. || [TS.tırtıllı] s. Kenarlarında tırtıl olan. *tırtıllı bıçak

TS'de "kenar" kavramıyla ilişkili olan sözcük bu yönüyle ATS'den farklıdır.

Tikansız sıf. Dikeni olmayan, dikensiz. **Ti-kansız balığ** Hiç kimseyi incitmeyen, kimseye ne iyiliği ne de kötülüğü dokunan kimse. || [TS.dikensiz] s. 1. Dikeni olmayan. 2. *mec.* Sıkıntısız, üzüntüsüz: "Her güzel dakika gibi, hiç dikensiz geçen bu rüya ve saadet hayatı da bitmek lâzım geliyordu." -H. C. Yalçın. **dikensiz gül olmaz** "iyi veya güzel olan her şeyin az çok sıkıntı veren bir yanı da bulunur" anlamında kullanılır.

TS'de kullanılan ve mecaz anlam bildiren sözcük *sıkıntısız, üzüntüsüz* anlamıyla ATS'den ayrılmaktadır.

Tikişsiz sıf. Dikişi, dikiş yeri olmayan, bütün. || [TS.dikişsiz] s. 1. Dikişi olmayan: *Dikişsiz boru*. 2. Yapıştırma: *Dikişsiz ayakkabı*. *Dikişsiz cilt*.

TS'de verilen TS'de verilen *yapıştırma* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Tiryeki sıf. far. Afyon, uyuşturucu kullanan kimse. || [TS.tiryeki] s. ve is. 1. Afyon, tütün, kahve, çay gibi keyif veren maddelere alışmış olan (kimse): *Tütün tiryakisi*. *Kahve tiryakisi*. "*Tiryaki değildi ama, aklına estikçe içiyordu.*" -Ç. Altan. 2. tiy. (karagöz oyununda) Yaşlı ve afyon içmeye alışmış kimse. 3. mec. Bir şeye çok alışmış, vazgeçemeyen: "*Belki de habire yenilmekte olduğu için zaten öfkesi burnunda bir altmış altı tiryakisi.*" -H. Taner. (bir şeyin veya birinin) tiryakisi olmak bir şeye çok düşkün olmak: "*Artık birbirimizin tiryakisi olmuştuk.*" -Y. Z. Ortaç. "*Açık söyleyeyim, ben parasızlığın tiryakisi bile oldum.*" -P. Safa.

TS'de çok anlamlılık görülmektedir. ATS'de tek anlamlı olarak "uyuşturucu" kavramıyla ilgili olan sözcük, TS'de mecazî kullanım olarak "alışmış", "bağlanmış" anlamlarını bildirmektedir.

Toğğalı sıf. 1- Belinde kemer veya kayış olan; kemerli, kayışlı. 2- Kayış, kemer, ip vs. ile bağlanmış. || [TS.tokalı] s. Tokası olan, toka takılmış olan: "*Başına... altın kaplama tokalı, yana sarkan çuha püsküllü bir şapka giymiş.*" -M. Ş. Esendal.

Sözcük tam olarak farklı iki anlamda yer almıştır. ATS'de "kayış", "kemer" ile bağlatılı iken TS'de "saça takılan nesne" ile ilgilidir.

Tox¹ sıf. 1- Açlık hissetmeyen, yemek ihtiyacı duymayan, doymuş, tok. **Tox ol-mağ** Yiyerek doymak, artık yemek İstememek, aç olmamak. 2- Beslenmiş, yedirilmiş, beslenip şişmanlatılmış. 3- mec.. Zengin güzel yaşayan //mec.. Büyüklenen, kibirli, herkese yüksekte bakan. 4- mec.. Bıkmış, usanmış. **Gözü tox olmağ** bak. **Göz. Özünü tox tutmağ** (sahlamağ) Kırılmamak, sakın hareket etmek. || [TS.tok] s. 1. Açlığını gidermiş, doymuş, aç karşıtı: "*Tok açın hâinden anlamaz.*" -Atasözü. "*Karnı tok olanlara bile mutlaka aşından bir yudum tattırırdı.*" -Ö. Seyfettin. 2. (kumaşlar için) Sık ve kalın dokunmuş. 3. (ses için) Kalın ve gür: "*Biraz tok, biraz derinden gelen bir sesle...*" -Y. Z. Ortaç. 4. mec. Sevgi, sevecenlik, başarı veya para, mal gibi şeyleri elde etmiş ve bunlara kavuşmuş olan. **tok evin aç kedisi** ihtiyacı olmadığı hâlde aç gözlülük eden. **tok gözlü bk.** tok gözlü. **tok karınla** doymuş olarak. **tok karnına** yemekten sonra. **tok tutmak** (yiyecekler için) açlığı uzun süre giderme veya doyurma özelliği olan. *tok gözlü, tok gözlülük, tok sözlü, tok tok

ATS'de yer alan *zengin, güzel yaşayan* anlamı ve *bıkmış, usanmış* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Toxunulmaz sıf. 1- Zamanı gelinceye kadar korunup saklanmış olan, kullanılmayan, harcanmayan.//mec. Kimsenin dokunmaya, bozmaya, kastetmeğe yetkisi olmayan. 2- Bir

kimsenin dokunmasından, kastinden korunan, kanunun himayesinde olan. || [TS.dokunulmaz] s. 1. İlişilmez, el sürülmez, taarruzdan korunmuş: "*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez, temel hak ve hürriyetlere sahiptir.*" -Anayasa. 2. mec. Hiçbir biçimde eleştirilemez: "*Dokunulmaz, yan bakılmaz, müstesna bir mahlûktur.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

ATS'de "harcanmama" kavramıyla ilgili olan sözcüğün bu kullanımı TS'de bulunmamaktadır.

Tombul sıf. kon. Beyaz ve yumuşak.//Beyaz tenli ve şişman. || [TS.tombul] s. 1. Şişman, şişkin, dolgun: "*Altı tombul, boynu ince boş likör şişesi, koltuğun dibinde duruyordu.*" -Ç. Altan. 2. Dolgun, etli: "*İçerde tombul yanakları kızarmış, ter içinde tıknaz bir kadın kıvranıyordu.*" -S. F. Abasıyanık.

ATS'de yer alan "beyazlık" kavramı TS'de bulunmamaktadır.

Toplu² 1- is. Bir yere kümelenmiş kimseler; grup. 2- sıf. gram. Bir bütün olarak algılanan şeylerin insanların vs. birlikte olduğunu ifade eden. 3- Mecmua, dergi. || [TS.toplu] s. 1. Topu olan: *Toplu tabanca*. 2. Hep bir arada, toplanmış: "*Yol, toplu yaşamının doğurduğu bir gereksinmeyi karşılamak için yapılır.*" -N. Cumalı. 3. Düzene konmuş: *Toplu bir oda*. 4. Topunu içine alan: *Toplu bir bakış*. 5. Vücutça dolgun: "*Boyum uzun olmadığından mı nedir, büsbütün toplu gösteriyorum.*" -A. İlhan. **toplu çalışma, toplu çalışma, toplu durum, toplu görüşme, toplu iğne, toplu konut, toplu sözleşme, toplu tabanca, toplu tartışma, toplu taşıma*

TS'de yer alan *vücutça dolgun* ve *topu olan* anlamları ATS'de yer almamaktadır.

Torpağlı sıf. 1- Toprağı olan, toprakla kaplı. 2- Toprak sahibi, toprağı, arazisi olan. 3- Tozlu. || [TS.topraklı] s. 1. İçine toprak karışmış. 2. Ekecek toprağı olan (köylü).

ATS'de verilen *tozlu* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Torpağısız sıf. Toprağı olmayan. || [TS.topraksız] s. 1. İçinde toprak bulunmayan. 2. Ekecek toprağı olmayan (köylü).

ATS'de tek anlamlı olarak görülen sözcük TS'de çok anlamlıdır.

Tökme 1- is. Dökmek fiili. 2- is. Eritilerek kalıba dökülen metal ürün. 3- sıf. Döküm yoluyla hazırlanmış, yapılmış. 4- sıf. Kendi kendine oluşmayarak el, cihaz vs. yardımıyla yapılan. || [TS.dökme] is. 1. Dökmek işi. 2. s. Bir yerden bir yere dökülen, aktarılan: *Dökme su*. 3. s. Kapların içinde olmayan, yığın biçiminde ortaya dökülmüş olan: *Dökme buğday. Dökme portakal. Dökme çimento*. 4. s. Kalıba dökülmek yoluyla yapılmış: *Dökme soba*. **dökme demir dökme* (veya taşıma) su ile değirmen dönmez yetersiz ve gelişi güzel önlemlerle iş görülemez, yürütülemez.

ATS'de bulunan *kendi kendine oluşmayarak el, cihaz vs. yardımıyla yapılan* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Tutarlı sıf. 1- Düzgün, esaslı, isbatlı, düzgün, dakik, kanıtlanmış. 2- Sağlam, muhkem. || [TS.tutarlı] s. Aralarında çelişme bulunmayan, uygun, her yönden bağdaşmış, dengeli, insicamlı.

ATS'de verilmiş olan *sağlam ve muhkem* anlamı TS'de yoktur. "düzgünlük" anlamı ortaktır.

Tutarsız sıf. isbatsız, delilsiz, dayanıksız, asılsız. || [TS.tutarsız] s. Tutarlı olmayan, insicamsız: "*Tutarsız her olayı, her davranışı alaturkadır diyerek Doğu'ya yükledik.*" -N. Cumalı.

TS'de yer alan "düzgün olamayan, tutarsızlık" bildirme ATS'de bulunmamaktadır.

Tutğun sıf. 1- Kısık, kısılmış (ses). 2- Gamlı, kederli, perişan, asık suratlı. 3- Açık olmayan, bulutlu. // mec.. Kederlendirici, can sıkıcı. 4- mec.. Üstü kapalı açık olmayan, anlaşılmayan. 5- Zayıf, ölgün, donuk. 6- mec.. Gergin, kızgın. 7- Açık olmayan, koyu (renk). || [TS.tutkun] s. 1. Gönül vermiş, meftun, meclûp: "*Kapıda bekleyen tutkunlarından bir tanesinin arabasına atladığı gibi, ortadan kayboluyordu.*" -E. E. Talu. 2. is. Bir şeye alışmış, bağlanmış, düşkün kimse, müptelâ: "*Ben yine eskisi gibi tutkunum tiyatroya.*" -N. Cumalı. **tutkun olmak** âşık olmak, sevdalanmak: "*Yaş farkına rağmen birbirlerine nasıl da tutkun olduklarını anlayarak şaşıyordu.*" -R. H. Karay.

ATS'de sözcüğün çok anlamlı olduğu görülmektedir. ATS'de yer alan *anlaşılmayan, kederli, can sıkıcı, asık suratlı* gibi olumsuzluk bildiren anlamlar TS'de yer almamaktadır.

Tutuğ sıf. bak. **Tutğun.** || [TS.tutuk] s. 1. Akıcı, rahat konuşamayan. 2. Durgun, çekingen, sıkılğan. 3. Eski işlevini göremez duruma gelmiş: "*Geçen gün beni dövdüler.Boynum, omuzlarım hâlâ tutuk.*" -A. İlhan. 4. Kısılmış, tutulmuş, kesik: "*Ağır ağır ve tahtalar arasında boğulan tutuk akislerle yükseliyordu.*" -P. Safa. 5. Tutuklu. 6. Kapalı, tıkalı. *tutuk evi

ATS'de *tutğun* sözcüğüne gönderme yapılmıştır. Gönderme yapılan sözcükle TS'de yer alan *tutuk* sözcüğü anlamca farklıdır. Örneğin TS'de yer alan *durgun, çekingen, sıkılğan* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Tutumlu sıf. Belirli miktarda bir şey alabilen; hacimli. // Çok miktarda şey alan. || [TS.tutumlu] s. Tutumlu davranan, idareli, muktesit: "*Ayşe hesabını kitabını bilir, tutumlu bir ev kadımıydı.*" -Halikarnas Balıkcısı.

TS'de bulunan ve insan için kullanıldığı anlaşılan *idareli* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Tutumsuz sıf. Az şey tutan, hacmi küçük olan. || [TS.tutumsuz] s. Tutumlu olmayan, müsrif.

TS'de bulunan "israf eden" kavramını bildiren anlam ATS'de bulunmamaktadır.

Tüklü sıf. 1- Tüyleri olan, vücudu tüyle kaplı, tüylü. // Yüzünü tıraş etmemiş sakallı. 2- Tüylü deriden yapılmış. 3- Tüyü olan (yaprak veya meyve). || [TS.tüylü] s. 1. Tüyü olan: "*İki dakika içinde etrafıma, ayağımın altındaki tüylü halıya baktım.*" -Ö. Seyfettin. 2. Uzun tüyleri olan kilim. **tüylü dalak otu, tüylü deve, tüylü meşe*

TS'de kilim için kullanılan anlam ATS'de bulunmamaktadır. ATS2de "tıraş" kavramıyla ilişkili anlam TS'de yer almamaktadır.

Tüksüz sıf. 1- Tüyü olmayan, kılsız. 2-Henüz yüzünde tüy çıkmamış. // Tıraş olmuş, yüzünde tüy olmayan. 3- Tüyü olmayan (meyve veya yaprak).|| [TS.tüysüz] s. 1. Tüyü olmayan: "*Tüysüz kollarında bir adale hareketi görüliyordu.*" -S. F. Abasıyanık. 2. Henüz bıyığı, sakalı çıkmamış.

ATS'de 2. anlamda verilen *tıraş olmuş, yüzünde tüy olmayan* anlam TS'de yer almamaktadır.

Türfe sıf. ve zar. ar. klas. Zarif, ince, güzel, alımlı. || [TS.turfa] s. *hlk.* 1. Az bulunur, eski, nadir. 2. *mec.* Değersiz, değeri düşük: "*Şehirli dediği bu turfa kalabalığı küçümsediğini her hâliyle belli ederdi.*" -H. Taner. **turfa olmak** değerini yitirmek, çürümek: "*Turfa oldu artık eski felsefe.*" -Y. Z. Ortaç.

ATS'de "güzellik" bildiren sözcük bu yönüyle TS'de bulunmamaktadır. TS'de "değersizlik" kavramını yansıtan mecaz kullanım görülmektedir.

Tütsülü sıf. 1- Duman çıkaran, dumanı çıkan. 2- Duman kaplamış, bürümüş, dumanlı. 3- İçinden duman çıkan. || [TS.tütsülü] s. 1. Tütsü yapılmış (yer, kimse veya yiyecek). 2. *argo* Sarhoş: "*Kimse farkında değil, anlaşılın, yaptığının / Kafalar tütsülü hulya ile, gözler kızgın.*" - M. Â. Ersoy.

TS'de kullanılan *argo* özellikli anlam ATS'de bulunmamaktadır.

24. U MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 64

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 30

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 22

Toplam madde başı sayısı : 116

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve Benzer sıfat sayısı : 12

24.1. U Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar

Uc-bucağısız sıf. Sonsuz, ucu bucağı görünmeyen, sınırsız, çok geniş. || [TS.uçsuz bucağısız] s. 1. Sonu görülmeyecek kadar geniş olan: "*Şehir, uzaktan bir dağın eteğinde uçsuz bucağısız bir bahçe gibi görünüyor.*" -R. N. Güntekin. 2. Çok fazla, pek çok.

TS'de yer alan *çok fazla, pek çok* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ucuz sıf. 1-Değeri düşük olan, fiyatı az olan. 2- mec. Zahmetsiz, eziyetsiz, kolaylıkla elde edilen, yapılan/mec. Önemsiz, bayağı. **Ucuz başa gelmek (oturmağ)** Zahmetsiz, eziyetsiz, kolayca elde edilmek, yapılmak, icra edilmek. **Ucuz gurtarmağ** Belalı, kötü bir durumdan, olaydan, işten çok kolaylıkla, başına bir şey gelmeden kurtulmak. **Ucuz olmağ** mec. Değeri düşmek, ucuzlamak, saygısı, hürmeti, haysiyeti yıpranmak, toplum içindeki değerini yitirmek. **Ucuz tutmağ** Önem vermemek, kaale almamak. || [TS.ucuz] s. 1. Fiyatı yüksek olmayan, pahası az, düşük fiyatlı **pahalı** karşıtı: "*Geceleri tiyatroların önünde saatlerce bekleyerek ucuz yerlere yerleşirdik.*" -Y. K. Beyatlı. 2. mec. Az emekle elde edilen: "Biletçi teşekkür etmekten, ben de bu kadar ucuz teşekkür toplamaktan kurtulduk." -B. Felek. **ucuz alan, pahalı alır** ucuz olan mal çabuk eskir, pahalıya alınmış gibi olur. **ucuz atlatmak** (veya **kurtulmak**) zor veya tehlikeli durumdan az zararla sıyrılmak: "*Bizim tekrar tekrar dinlemeyi sevdiğimiz bu fıkrayı anlatırken o hâlâ bu işten ucuz kurtulmuş olmasının heyecanını duyardı.*" -A. Ş. Hisar. **ucuz etin yahnisi yavan** (veya **tatsız**) olur » ucuz mal olan şeylerin niteliksiz olduğunu anlatır. **ucuza çıkmak** yaptırılan bir şey az masrafla elde edilmek. **ucuza gitmek** basit, kolay, önemsiz olarak değerlendirilmek: "*Tezgâhtarlık, figüranlık derken kendini satmasını bilememiş, ucuza gitmişti.*" -N. Cumalı. **ucuza kapatmak** ucuza almak, fırsatı değerlendirmek: "*Hem arabayı ucuza kapattım, hem sağlama bağladım.*" -A. Gündüz. **ucuzdur vardır illeti, pahalıdır vardır hikmeti** ucuz şeylerin ucuzluğuna tamah etmemeyi, pahalı şeylerin de pahalılığından korkmamayı öğütler. **ucuz halkçılık, ucuz pahalı*

ATS'de verilen *önemsiz, bayağı* anlamı TS'yer almazken, TS'de yer alan *az emekle elde edilen* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Uçuğ¹ 1- sıf. Yıkık, yıkılmış durumda olan. 2- is. Yıkılmış bir binanın vs, kalıntıları; harabe yer. || [TS.uçuk(II)] s. 1. Uçmuş, soluk: "*Uçuk sarı benzi hafifçe kızardı.*" -S. F. Abasıyanık. "*Parasızın yürüyüşü sürtük, gözleri süzük, rengi uçuk, sesi bozuktur.*" -R. H. Karay. 2. Açık (renk): "*Uçuk siyah renkli çarşaf pelerinin önü açık...*" -P. Safa. 3. Hafif, belirsiz: "*Ruhsar Hanım uçuk bir gülümsemeye kapıya süzüldü gitti, birkaç saat içinde birkaç yıl daha yaşlanıvermiş kadıncağz.*" -A. İlhan.

ATS'de "yıkılmış olan" anlamıyla yer alan sözcüğün bu anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ufağ sıf. Küçük,ufak. || [TS.ufak]s. ve is. 1. Boyutları olağandan küçük: Ufak ev. 2. Yaşça daha küçük olan: "İki ufak çocuk konuşarak Fener'e doğru gidiyor." -M. Ş. Esenal.3. mec. Önemsiz, çok az: Ufak bir ücret. "Ufak bir ameliyatla yüzük kesilip alındı." -R. N. Güntekin. 4. Makam, derece bakımından geri olan: "*Ufak bir memuriyet de olsa olurdu.*" -O. Kemal. **ufak çapta, ufak para, ufak ufak, ufak tefek, ufaktan ufuğa*

ATS'de tek anlamlı olan sözcüğün TS'de çok anlamlı olduğu görülmektedir. "küçük" ve "ufak olma"yı ortak olarak bildiren sözcüğün TS'deki anlam genişliği ATS'de bulunmamaktadır.

Ufağ-tufağ sıf. Küçük ve önemsiz, küçük küçük. || [TS.ufak tefek] is. 1. (nesnelere için) Büyük yer kaplamayan, küçük; çok gerekli olmayan: "*Üç kat elbisemden, birkaç takım çamaşırimdan ve ufak tefeğimden başka hiçbir şeyim ve hiçbir kimsem yok.*" -P. Safa. 2. s. Önemsiz: "*Ama ben yaşımın toyluğuna kapılmış, ufak tefek ihmaller bulmuştum bu tercümede.*" -Y. Z. Ortaç. "*Atatürk öldüğü zaman Türkiye'nin ufak tefek sıkıntılar dışında hiçbir büyük problemi yoktu.*" -B. Felek. 3. s. Kısa ve zayıf: "*Kapımın önünde ufak tefek bir kadın göründü.*" -R. H. Karay.

Sözcüğün TS'deki *kısa ve zayıf* anlamı ATS'de yer almamaktadır

Ulduzlu sıf. Yıldızlarla kaplı, yıldızlı, çok yıldızlı olan (gök).// Üzerinde yıldızlar olan şey, yıldızlarla süslü.// Üzerinde yıldız şeklinde nişanı olan. || [TS.yıldızlı] s. 1. Üzerinde yıldız bulunan: "*Bayrağı, şekli kanunda belirtilen beyaz ay yıldızlı bayraktır.*" -Anayasa. 2. Bulutsuz, duru, açık: "*Bir yaz gecesi, bir cumartesi akşamı, bir sayfiye yeri, ılık mı ılık, yıldızlı mı yıldızlı, durgun mu durgun.*" -S. F. Abasıyanık.

TS'de yer alan *bulutsuz, duru, açık* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Univérsal¹ sif. lat. 1- Çeşitli yönlü, her yönlü, cihanşümul. 2- Çeşitli gayeler için yararlı, çeşitli işlerde kullanılan, çeşitli görevler yapabilen. **Univérsal mağaza** Her türlü malın satıldığı büyük mağaza. || [TS.üniversa] s. Evrensel.

ATS'de yer alan *çeşitli görevler yapabilen* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Uygunsuz sif. 1- Uygun olmayan, uymayan, muvafık olmayan. 2- Münasip olmayan, layık olmayan, yakışmayan. || [TS.uygunsuz] s. 1. Uymayan, yakışık almayan, yaraşmayan, münasebetsiz: "*Uygunsuz dediğim vak'alardan biri bir salon oyunu yüzünden çıkmıştır.*" -R. N. Güntekin. 2. Kötü davranışlarda bulunan, çirkin hareketleri olan: "*Birtakım uygunsuz, meymenetsiz heriflerle geziyormuş.*" -H. Taner. *uygunsuz kadın

TS'de verilen kötü davranışlarda bulunan, çirkin hareketleri olan anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Uyuşuğ sif. Uyuşmuş durumda bulunan, duyma kabiliyetini yitirmiş. || [TS.uyuşuk] s. 1. Duymaz ve hareket edemez duruma gelmiş, uyuşmuş. 2. *mec.* Gevşek, tembel, sünepe, uyuntu: "*Terli, sıcak, uyuşuk vücudu, yatağın çukuruna yapışmış, kımıldayamıyor bile.*" -P. Safa.

TS'de mecazi olarak verilen *gevşek, tembel, sünepe, uyuntu* anlamı ATS'de yer almamaktadır.

Uzağ sif. ve zar. 1- Mesafe, mekan bakımından yakın olmayan, irak.// Çok uzun.//Uzaktan görünen, uzakta olan.// Uzaktan gelen, uzaktan duyulan. 2- Zaman, vakit olarak yakın olmayan, hâldeki zamandan çok önce olan, geçmiş zamanda olmuş, o zamana ait olan.// Uzun bir zaman sonra olacak olan. 3-*mec.* Bir şey konusunda düşünmemeği, bir şey niyetinde, kastında, arzusunda olmamayı bildirir. 4- *mec.* Yabancı, özge, yad olmayan. 5- **Uzağda** zar. Uzak yerde, uzaklarda, uzak mesafede. 6- U-zağdan zar. a- Uzak mesafeden, uzak yerden, uzaklardan, b- Yandan, kenardan. 7- **Uzağlar** a- Uzak yerler, mesafeler, mekanlar, b- Uzak ülkeler, diyarlar. **Uzağ durmağ** (gezmek) Yaklaşmamak, yakınlık göstermemek, ilişki kurmamak. **Uzağ düşmek** Birbirinden çok uzak düş-mek, uzakta kalmak, uzakta olmak. **Uzağ kaçmağ** Yaklaşmamak, yakınlık göstermemek, yabancı gibi hareket etmek. **Uzağ (uzağa) gétmek** *mec.* Haddini aşmak, konuşmasında, hareketinde aşırıya kaçmak. **Uzağ göhum** Kökü bir nesle, ecdada gidip çıkan, ancak sonradan gittikçe nesil olarak uzaklaşan akraba, uzak akraba. **Uzağ keçmiş** Kadim veya hâlden çok çok eski devir zaman. **Uzağ olmağ** a- Uzaklaşmak, ilişki ku-ramamak. b- Emir şeklinde **Uzağ ol(un)** Defol(un), uzaklaş(m), yaklaşma(yan) anlamında. **Uzağ olsun** Arzu edilmeyen, istenmeyen, zararlı, kötü, belalı bir şey, olay için kullanılır. **Uzağ salmağ** Uzaklaştırmak. **Uzağdan baxmağ** Seyirci gibi bakmak, seyirci kalmak, karışmamak. **Uzağa buraxmağ** Tehir etmek, daha sonraya bırakmak, daha geç bir zamana bırakmak. **Uzağa gétmek** Hayatta başarı kazanmak, ilerlemek, artmak, büyümek,

gelişmek **Uzağa gétmek lazım deyil** Elde olan, hazırda olan, göz önünde olan bir şey hakkında konuşurken söylenir. **Uzağı görmek** Geleceği, gelecekte olabilecek şeyleri, olayları önceden tahmin etmek, düşünmek. || [TS.uzak] s. 1. Gidilmesi çok süren, çok ötelere bulunan, irak, yakın karşıtı: "Muallâ, uzaklardan bir ses duyar gibi oldu." -P. Safa. 2. Arada çok zaman bulunan: *Uzak bir gelecekte neler olacağı bilinmez.* 3. Eli, gücü veya hükmü yetişmez: *O böyle işlerden pek uzaktır.* 4. İhtimali az olan: *Ben bu işi çok uzak görüyorum.* 5. Ayrı, birbiriyle yakın ilgisi olmayan: *"Ne iyi!Sizinle birlikte uzak şeylerden bahsedebileceğiz."* -P. Safa. 6. is. Uzak yer: *Fazla uzağa gitme.* **uzak durmak** yaklaşmamak, karışmamak. **uzak düşmek** uzak olmak, uzak bulunmak: *"Ben uzak düşmemeye çalışır, karşılarında bir yere ilişirdim."* -Y. Z. Ortaç. **uzağı görmek** ileride ne olacağını kestirmek. **uzaklara gitmek** · *mec.* 1. konudan ayrılmak; 2. gözleri dalmak, dalıp gitmek. **uzaktan** 1. uzak yerden: *"Merak bu ya, bir gün uzaktan seyredeceğim bizim takımı."* -Y. Z. Ortaç. *"Uzaktan Çamlıca ve Kâğıthane tepeleri bir ökse gibi yemyeşil, bizi kendisine çekiyordu."* -R. H. Karay. 2. uzak olarak. **uzaktan bakmak** (veya seyirci kalmak) seyirci gibi davranıp karışmamak. **uzaktan merhaba** yakın ahbaplık bulunmadığını veya istenmediğini anlatır. **uzak akraba, uzak benzeşme, uzak benzeşmezlik, Uzak Doğu, uzak göçüşme, uzak görüşlü, uzak görüşlülük, uzak metatez, uzaktan uzağa, uzaktan yakından*

TS'de 3. anlam olarak verilen *eli, gücü veya hükmü yetişmez* ATS'de bulunmamaktadır. 4. anlam olarak verilen *ihtimali az olan* ATS'de yer almamaktadır. Temel olarak verilen anlamlar ortaktır.

Uzunboy(lu) sıf. Boyu uzun olan, uzun boylu. || [TS.uzun boylu] s. 1. Boyu uzun olan. 2. *mec.* Uzun süre: *"Uzun boylu bekledikten sonra ağzında bir kehribar ağızlıkla, üstüne bir ipekli yatak pijaması giymiş bir hanım karşısına çıktı."* -S. F. Abasıyanık. *"Karakolda uzun boylu sıkıştırdılar."* -S. F. Abasıyanık. 3. *mec.* Derinlemesine, ayrıntılarıyla.

"boy uzunluğu" bildirmesi açısından anlamca ortak olan sözcük, TS'de verilen *uzun süre* anlamıyla ATS'de verilen anlamdan farklıdır.

Uzunömürlü sıf. 1- Ömrü uzun olan, çok yaşamış, uzun ömür sürmüş. 2- Uzun müddet çalışabilen, çok süren, devam eden. || [TS.uzun ömürlü] s. Yaşadığı süre çok uzun olan.

ATS'de verilen *uzun müddet çalışabilen* anlamı TS'de yer almamaktadır.

25. Ü MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 89

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 32

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 42

Toplam madde başı sayısı : 163

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 13

25.1. Ü Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar :

Üç barmağlı sıf. Elinde veya ayağında üç parmağı olan üç parmaklı. || [TS.üç parmaklı] s. zool. Bir ayağında üç parmak bulunan (hayvan).

TS'de sözcüğe hayvan için kullanılan anlam verilmiştir.

Üçlük 1- bak. **Üçmanatlık** 1. anlamda. 2-is. iskambil kağıdında üçlü. 3- sıf. Üç numaralı. 4- is. Üç çalgıdan oluşan müzisyenler grubu. // Üç kişilik orkestra. 5-is. Bir iş için üç kişiden oluşturulmuş komisyon. || [TS.üçlük] s. 1. Üç tanesi bir arada bulunan, üç tane alabilen, üç taneden oluşmuş. 2. is. ve s. sp. Basketbolda ceza alanı dışından atılan topun potaya geçirilmesi sonucu kazanılan üç puan değerindeki atış.

ATS'de verilen "komisyon" anlamı TS'de bulunmamaktadır. Bunun yanında, TS'de verilen "üçlük atış" anlamı ATS'de yer almamıştır.

Ülvi sıf. ar. 1- Yüce, kutsal, yüksek. 2-klas. Maddi olmayan, manevi, ruhani. || [TS.ulvî] s. esk. Yüce: "*Doktor Hikmet, o vakit tabiatın bu ulvî manzarası karşısında sarsılarak biraz hakikate gelir gibi oldu.*" - Y. K. Karaosmanoğlu. 2. Gökke ilgili olan, semavî.

ATS'de *maddi olmayan, manevi, ruhani* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ümidli sıf. 1- Bir işin iyi neticeleneceğine ümidi olan, ümit veren; ümit verici. 2-Ümit edilebilen, inanılan, itimat edilen. || [TS.ümitli] s. 1. Umutlu: "*Silâhsızdık, vasıtasızdık, tarafsızdık; fakat sırf ümitli idik.*" -R. E. Ünaydın. 2. Verim beklenen: "*O sene bu civarların en ümitli tarlaları nihayet bire dört verdi.*" -M. Ş. Esendal.

TS'de verilen *verim beklenen* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ümitsiz sıf. ve zar. 1- Hiçbir ümit vermeyen, ümit edilmeyen. 2- Ümidini yitirmiş, ümitsiz.// İyileşmesine, kurtulmasına ümit olmayan, çaresiz. || [TS.ümitsiz] s. Umutsuz: "*Ümitsiz bir tavırla gazetelerini yatağının üstüne fırlattı.*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

ATS'deki *çaresiz* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Ümmî sıf. ar. 1- Anasından nasıl doğmuşsa öyle kalmış. 2- Okuma yazma bilmeyen, cahil. 3- Doğuştan (alim). || [TS.ümmî] s. Okuyup yazması olmayan: "*Bazıları ümmî olan bu kadınların ağırlığı cidden şaşılacak şeydi.*"- A. Ş. Hisar. "*Ha onun elinde yün, ha ümmî adamın elinde gazete!*"- H. Taner.

"okuma yazma bilmeme" ortak anlamı görülürken, ATS'de bulunan *anasından nasıl doğmuşsa öyle kalmış* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Üreksiz sıf. ve zar. 1- Korkak, cesaretsiz. 2- Hevessiz, istemeden, gönülsüz. || [TS.yüreksiz] s. Yürekli olmayan, korkak, cesaretsiz, tabansız.

"cesaretsizlik" bildiren sözcüğün ATS'de bulunan *hevessiz, istemeden, gönülsüz* anlamı TS'de yer almamaktadır.

Üryan sıf. 1- Çıplak. 2- Yaprığı dökülmüş, yapraksız, çıplak (ağaç. ot,vs.). || [TS.üryan] s. Çıplak.

çıplak ortak anlamının yanında ATS'de ağaç, ot vs. için kullanılan 2. anlam TS'de bulunmamaktadır.

Üzgün sıf. Takatsiz, yorgun, zayıf. || [TS.üzgün] s. Üzülmüş, üzüntü duymuş, neşesiz, tasalı, gamlı, mağmum, mahzun, melül, mükedder: "*Orada görüp işittiklerimden çok üzgünüm.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. "*O zamana kadar üzgündü, sesi kısılmış gibiydi.*" -T. Buğra. *üzgün balığı

Sözcüğün tam olarak farklı olarak kullanıldığı dikkati çekmektedir. ATS2de "yorgunluk" bildiren sözcük TS'de "üzülmüş olmayı" bildirmektedir.

Üzrlü sıf. 1- Kaymağı oluşmuş. 2- Yüzü kaplanmış. 3- mec. Yaramaz, afacan, arsız, yerinde duramayan. || [TS.yüzlü] s. 1. Yüzü herhangi bir nitelikte olan: *Güzel yüzlü kız.* "*Yanında... kapkara yüzlü, bembeyaz dişli, lâkin çırılçıplak olmayan bir de zenci vardı.*" -R. H. Karay. 2. mec. Şımartılmış, yüz bulmuş (kimse). *yüzlü yüzlü

ATS'deki "kaymaklı" anlamı TS'de bulunmamaktadır. ATS'de "yaramazlık" bildiren sözcük TS'de "şımarık olma"yı bildirmektedir.

Üzrlü sıf. ve zar. Sebebi kabul edilebilen, sebebi olan. || [TS.özürlü] s. 1. Özrü olan. 2. Eksiklik, sakat veya kusuru olan, defolu: *Özürlü kumaş.*

Sözcük ATS'de "sebeplilik" bildirirken, TS'de "özürlülük" ve "eksiklik" bildirmektedir.

Üzsüz sıf. 1- Kaymağı alınmış/ 2- Yüzü, astarı olmayan, kılıfı olmayan..3- mec. Utanmaz, yüzsüz. || [TS.yüzlü] s. 1. Yüzü herhangi bir nitelikte olan: *Güzel yüzlü kız.*

"Yanında... kapkara yüzlü, bembeyaz dişli, lâkin çırılçıplak olmayan bir de zenci vardı." -R. H. Karay. 2. mec. Şımartılmış, yüz bulmuş (kimse). *yüzlü yüzlü*

"kaymaksız", "astarsız" anlamlarıyla ATSEde bulunan sözcüğün bu iki anlamı TS'de yer almamaktadır.

Üzücü² sıf. İnsanın takatini kesen; yorucu. || [TS.üzücü] s. Üzüntü veren: *Üzücü bir durum.*

ATS'de *yorucu* anlamını TS'de bulunmamaktadır.

26. V MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TT'de olmayan sıfat sayısı : 38

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 41

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 29

Toplam madde başı sayısı : 108

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 11

26.1. V Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar :

Vağif sıf. ar. Bir işte bilgisi, malumatı olan; haberdar, vakıf. **Vağif olmağ** Aşına olmak, vakıf olmak, haberdar olmak, bilmek. || [TS.vâkıf(II)] s. esk. 1. Bilen: "Demirci anladı, ses çıkarmadı, duvardan üç beş halka aldı, sanatına vâkıf bir adam sükûnetiyle değneğe taktı." -M. Ş. Esenal. 2. Bir şeyi vakıf durumuna getiren. **vâkıf olmak** bilmek, öğrenmek: "Bu dünya ahvaline pek vâkıf olmayan cahillerin gönlünde de aynı üzüntü ve merak var." -P. Safa.

TS'de 2. anlam olarak verilen *bir şeyi vakıf durumuna getiren* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Vasiteli sıf. Vasıtası olan; bir vasıta ile meydana gelen; doğrudan değil de vasıta ile olan. || [TS.vasıtalı] s. 1. Araçlı. 2. Dolaylı: *Vasıtalı vergi. *vasıtalı vergi*

TS'de verilen *dolaylı* anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Ve'deli sıf. 1- Belirli bir zamanı, müddeti olan, süreli. 2- Davetli. || [TS.vadeli] s. Süresi sınırlanmış: "Kısa ve uzun vadeli hiçbir ödünç alma imkânı yoktu." -F. R. Atay. **vadeli hesap, vadeli mevduat, vadeli satış*

"süre sınırlaması"nı bildiren sözcük bu anlamıyla ortaktır. AYS'de verilen *davetli* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Vexim sıf. ar. 1- Güç hazmedilen. 2- Korkulu, ürkütücü. 3- Tehlikeli. || [TS.vahim] s. Ağır, korkulu, çok tehlikeli: "Siz sağlam bir vücutta mutlaka vahim bir illet bulmak hevesine düşmüşsünüz." -Y. K. Karaosmanoğlu.

ATS'deki *güç hazmedilen* 1. anlamı TS'de bulunmamaktadır. "tehlikeli" ve "ürkütücü" anlamı ortaktır.

Vehşi sıf. 1- İlkel; iptidai. 2- İnsanlara öğrenmemiş, ehlileşmemiş (hayvan ve kuşlar)// is. Vahşi hayvan. 3-Yabani, kendi kendine biten. 4- mec. Ürkek, utangaç. 5- mec. İnsansız, ıssız, tenha; insan ayağı deymemiş, insan yaşamayan yer. //Korkunç, heybetli. 6- Azgın, kaba,

terbiyesiz.//Kızgın, azgın, coşkun, hiddetli.//Kültürsüz, medeni topluma yakışmayan. [TS.vahşî] s. 1. Yabanî: "Adada vahşî bir kabile varmış; dikkatli davranalım"- S. F. Abasıyanık. 2. Güçlü: "Camları zangırdatan vahşî bir kahkaha attı."- Ö. Seyfettin. "Rüzgârın bu vahşî uğultularını dinleyerek ocağın başında oturdum."- M. Ş. Esendal. 3 . Kaba, saygısız, uyum sağlayamayan.

ATS'deki çok anlamlılık dikkati çekmektedir. 5. anlamda verilen *korkun, heybetli*, TS'de bulunmamaktadır.

Vérıcı sıf. Elektromanyetik dalgalarla ses, görüntü veya işaret yayan cihaz, verici. || [TS.verici] s. 1. Veren, verme yanlısı: "Cahilden kral olur, ama tarihe vesika verici olmaz." -A. Gündüz. 2. Çıkar gözetmeksizin her türlü yardımı yapan, esirgemeyen. 3. *is. fiz.* Elektromanyetik dalgalar yardımıyla işaret, ses ve görüntü iletmeye yarayan cihazların genel adı: "Anten olursa verici istasyonları da kurulabilir." -F. R. Atay. 4. *is. tıp* Başkasına aktarılmak üzere kan, doku veya organ veren kimse.

Sözcük ATS'de elektromanyetikte kullanılan bir araç için kullanılırken TS'de bu araç anlamının yanında *esirgemeyen* anlamı da bulunmaktadır.

Vesîgeli sıf. Vesikası, senedi olan. || [TS.vesikalı] s. 1. Belgesi olan. 2. Genel evde çalışmak için elinde resmî izin kâğıdı bulunan (kadın): "İki elin kanda olsa gel diyor / Telgrafın / Nasıl unutturum seni ben / Vesikalı yârim." -O. V. Kanık.

TS'de verilen "genel evde çalışan kadın" anlamı ATS'de bulunmamaktadır. ATS'de sözcük temel anlamında kalmıştır.

Vesveseli sıf. İstiraplı, heyecanlı, korkulu, endişeli. || [TS.vesveseli] s. İşkilli, şüpheli: "... vesveseli ve daima uyanık olan zekâsı böyle bir gaflete düşmesine asla müsait değildir." -Y. K. Karaosmanoğlu.

TS'deki *şüpheli* anlamı ATS'de bulunmayıp korku ve heyecanı, kaygıyı bildiren duygu durumları için kullanılmaktadır.

Veznli sıf. Ağırılığı olan; ağır. || [TS.vezinli] s. *esk.* 1. Tartılı. 2. *ed.* Ölçülü: *Vezinli şiir.*

TS'de verilen *ölçüşü* ve *tartılı* anlamları ATS'de bulunmamaktadır. ATS'de çok farklı olarak *ağır* anlamı vardır.

Veznsiz sıf. Ağırılığı olmayan; hafif. || [TS.vezinsiz] s. 1. Tartısız. 2. *ed.* Ölçüsü olmayan: *Vezinsiz şiir.*

TS'de "ölçü"le ilgili, anlamın yerine ATS'de "ağırlık" bildiren anlam bulunmaktadır.

Vurgulu sıf. dil. Üzerinde vurgu işareti olan. || [TS.vurgulu] s. 1. Vurgu ile söylenen: *Vurgulu kelime. Vurgulu hece. 2. s. ve zf. mec. Üstünde önemle durularak, dikkat çekilerek (yapılan): Vurgulu konuştu. *vurgulu hece*

ATS'de "işaret" anlamı bulunurken TS'de soyut anlam kazanan sözcük "önem" belirtmektedir.

27. Y MADDESİNDE SIFATLAR

ATs'de olup Ts'de olmayan sıfat sayısı : 291

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 143

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 124

Toplam madde başı sayısı : 558

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 46

27.1. Y Maddesinde Anlam Farklılığı Olan Biçimce Aynı ve Benzer Sıfatlar :

Yabancı sıf. Yabancı, özge, yad, yerli olmayan, tanıdık, bildik olmayan. || [TS.yabancı]s. ve is. 1. Başka bir milletten olan, başka bir milletle ilgili olan (kimse), ecnebi: *Yabancı uzman. "Bu toprak bizimdir, içinde yabancının işi yok."* -R. E. Ünaydın. *"Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için milletler arası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir."* - Anayasa. 2. Aileden, çevreden olmayan (kimse veya şey), özge: *"Ben, yabancı bir adam, neme lâzım, hiç sesimi çıkarmadım."* -M. Ş. Esendal. *"Lehçe ve şive bakımından da birbirimize o kadar yabancı idik."* -F. R. Atay. 3. Tanınmayan, bilinmeyen: *"Yabancı müşteri giremezdi kapısından. Gelenler hep edebiyat adamlarıydı."* -Y. Z. Ortaç. 4. Aynı türden, aynı çeşitten olmayan: *Yağın içinde yabancı maddeler var.* 5. Bir konuda bilgisi, tecrübesi olmayan: *Bu uygulamanın yabancısıyım.* 6. Belli bir yere veya kimseye özgü olmayan: *Yabancı arabalar buraya park edemez. yabancı gelmek (veya gelmemek) tanımamak (tanımak): "Çocukluğumdan beri aşına olduğum ses bana yabancı geldi."* -H. E. Adıvar. **yabancı gibi durmak** bir işe karışmamak, ilgi göstermemek, çekinmek. **yabancı saymak (veya tutmak)** yabancı gibi görmek, yabancı olarak benimsemek. **yabancısı olmak (veya olmamak)** tanımamak, bilmemek (tanımak, bilmek): *"Yabancısı olmadığımız ikinci kattaki küçük odaya yerleştik."* -Y. Z. Ortaç. **yabancı çita, yabancı dil, yabancı saha*

Sözcük TS'de çok anlamlıdır. ATS'de tek anlam olarak verilen *Yabancı, özge, yad, yerli olmayan, tanıdık, bildik olmayan* TS'de 1., 2. 3. ve 6. anlamlarda görülürken 4. ve 5. anlamlar farklıdır. Özellikle TS'de verilen 5. anlam deneyimsizlik durumunu bildirmesi açısından dikkat çekicidir.

Yağışlı sıf. Yağmurlu, yağışlı. || [TS.yağışlı] s. 1. Yağışı olan: "Akşamüstü havanın yağışlı olmasına rağmen... dediğim yerden geçiyordu." -O. C. Kaygılı. 2.Yağışı çokça olan: *Ekvator çevresi yağışlı bölgelerdendir.*

ATS'de tek anlam *yağmurlu, yağışlı* olarak verilmiştir. TS'de ise 2. anlam olarak *yağışı çokça olan* biçiminde verilmiştir. TS'de sözcük 2. anlam yönünden farklılık göstermektedir.

Yağlı sıf. 1- Yağlı olan, birleşiminde çok yağ olan.// Birleşiminde yağ maddesi olan. 2- Yağa bulaşmış.// Üzerinde yağ lekesi olan; kirli. 3- mec. kon. Paralı, zengin, geliri iyi olan. 4- mec. kon. Etkili, şiddetli. || [TS.yağlı] s. 1. Üzerinde veya içinde yağı olan. 2. Yağı çok olan. 3. Yağla yapılmış: *Yağlı çörek*. 4. Besili, semiz: *Yağlı tavuk*. "Bir de olaydı şimdi diye yağlı hindi sayıklıyorsun." -O. C. Kaygılı. 5. mec. ve tkz. Bol ve kolay kazanç sağlayan: *Yağlı bir iş*. 6. Yağdan kirlenmiş, yağdan lekelenmiş olan: "Uzun saçları eski redingotun yağlı yakasına dökülüyor." -Ö. Seyfettin. 7. Zengin: "Dükkâna yağlı bir müşteri arıyordu." -R. H. Karay. **yağlı ballı, yağlı bitki, yağlı boya, yağlı boyacı, yağlı güreş, yağlı güreşçi, yağlı ip, yağlı kâğıt, yağlı kapı, yağlı kara, yağlı kömür, yağlı kuyruk, yağlı müşteri, yağlı toprak*

ATS'de ve TS'de temel anlam olarak "yağlı olan, içinde yağ barındıran" biçiminde verilen anlamlar ortaktır. TS'de 4. anlam olarak verilen *besili, semiz*; 5. anlamda *bol, semiz*; ATS'de 4. anlam olarak verilen *etkili, şiddetli* kavramları bu sözcüğün anlam alanlarındaki farklılıklardır.

Yağlı-ğara sıf. Yağlı, isli ve kirli; çirkin.// mec. Çirkin. || [TS.yağlı kara] s. İçine sinmiş, temizlemesi zor, yağları kolay kolay çıkmayan.

"yağlı olma" durumunu yansıtan sözcük, ATS'de *çirkin* ve *isli* anlamlarıyla TS'den farklıdır.

Yağsız sıf. 1- Yağlı olmayan, yağı az olan; yağsız. 2- Yağ dökülmemiş veya yağ sürülmemiş. || [TS.yağsız] s. 1. Yağı olmayan. 2. Yağı az. 3. İçine yağ konulmamış, yağ ile yapılmamış. 4. mec. İnce, zayıf.

Sözcük TS'deki 4. anlamıyla farklılık göstermektedir. Temel anlamca "yağsız olma" durumu bildirmektedir.

Yaldızlı sıf. 1- Üzerine yaldız sürülmüş, yaldızlı olan.// Parlak. 2- mec. Dış görüntü olarak süslü, zahiri parlaklık. || [TS.yaldızlı] s. 1. Üzerine yaldız sürülmüş, yaldızla süslenmiş: "Tavanlar, duvarlar, kapılar, hep kartonpiyerli, yaldızlı." -S. M. Alus. 2. mec. Aldatıcı, göz boyayıcı: *Yaldızlı sözler. yaldızlı hap*

"yaldız sürülmüş, yaldızlı" temel anlamı ATS'de ve TS'de ortaklık gösteren sözcük, TS'de 2. mecaz anlamıyla ATS'den farklılık göstermektedir.

Yamağlı sıf. Yamalı, yama yapılmış hâde. || [TS.yamalı] s. 1. Yama vurulmuş, yama ile onarılmış olan: "*Pantolonu yamalı, ceketinin dirsekleri yıpranmış, fakat mintanı temizdi.*" - H. E. Adıvar. 2. (insan için) Yüzünde lekeler bulunan. *yamalı bohça*

TS'de sözcüğün insan için kullanılan 2. anlamı temel anlamca ortak olan "yamalı" kavramından farklıdır.

Yansız sıf. Yan kısmı, yanı olmayan. || [TS.yansız] s. 1. Birinden yana olmayan veya bir düşünceye, bir isteğe katılmayan, onu desteklemeyen, yan tutmayan, tarafsız, bîtaraf: "*Gerçeklere daha yansız ve sağlıklı gözle bakabiliyorum.*" -H. Taner. 2. kim. Turnusol gibi bir ayıraç karşısında, ne asit ne alkali tepkisi göstermeyen, nötr.3. fiz. Elektride karşı hiçbir tepkisi olmayan, nötr.

TS'de çok anlamlı bir görünümü olan sözcüğün TS'de soyut nitelikte "tarafsız" kavramını yansıttığını ve bu anlamıyla ATS'den farklı olduğu görülmektedir.

Yapışığ sıf. 1- Birbirine yapışmış durumda, bitişmiş hâde. 2- Çok yaklaştırılmış, yapıştırılmış durumda; komşu. 3- mec. Kendine karşı güzel duygular uyandırma özelliği, sıcak kanlılık, hoşa gitme. || [TS.yapışık] s. 1. Bir yere yapışmış olan: *Zarfa yapışık pullar.* 2. Fizyolojik yönden birbirlerine bağlı olarak doğan: *Yapışık ikizler.* "*Yapışık hemşireler gibi dünyaya beraber gelmişlerdi.*" -H. C. Yalçın. 3. Dokunan, değen: "*Lavabonun duvara yapışık kıyısının üstüne konmuş bir diş fırçası gösteriyordu.*" -Ç. Altan. **yapışık çeneliler*

"bitişik halde olma" temel anlamının ortak olduğu sözcük ATS'de "sıcakkanlı olma" durumunu bildirmesi bakımından farklıdır. Bunun yanında, TS'de verilen *dokunan, değen* 3. anlamı farklılık göstermektedir.

Yaraşığlı sıf. Güzel görünüşlü, güzel, alımlı. || [TS.yaraşıklı] s. Yaraşan, uygun, yakışır.

ATS'de "güzellik" kavramını yansıtan sözcük TS'de "yakışak" ve "uygun olmak" kavramlarını yansıtmaktadır.

Yaraşığsız sıf. 1- Yakışığı, güzelliği olmayan, çirkin. 2- Uygun, münasip, layık olmayan. || [TS.yaraşıksız] s. Yaraşık olmayan durumu, yaraşmayan, yakışmayan.

ATS'de "güzel olmama", "çirkinlik" kavramının verildiği görülmekte, bunun yanında TS'de "yakışmama", "yaraşmama" kavramları dikkati çekmektedir.

Yarığ 1- is. Bir şeyin üzerinde olan derin kesik, yarık. 2- is. Yarılıp ayrılmış toprak. 3- sıf. Yarılmış. || [TS.yarık] s. 1. Yarılarak açılmış veya yarılarak oluşmuş. 2. is. Yarılarak açılmış yer, geniş çatlak, gedik, rahne. 3. İnce bir çizgi durumunda açılmış yara: "*Kendini göstermek için terliklerini yarık topuklu tabanlarında şaplata şaplata geçmişti.*" -H. Taner. 4. fiz. Küçük bir ışık demeti elde etmek için ışık kaynağının önüne konulan, saydam olmayan bir

düzlem üzerine açılmış, dikdörtgen biçiminde küçük delik. 5. *mec.* Anlaşmazlık, bölünme: "*Şimdiden birtakım yarıklar açan siyasî rekabetten başka ne mana verilebilirdi?*" -Y. K. Karaosmanoğlu.

TS'de sözcüğün çok anlamlılık açısından farklı olduğu dikkati çekmektedir. "yarılmış olmak" kavramının ortak olarak yansıtıldığı sözcükte, TS'de 5. anlam mecaz kullanımıyla farklılık göstermektedir.

Yarım sıf. Bir bütünü bölündüğü iki eşit parçadan her biri. || [TS.yarım] s. 1. Bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri: "*yanm elma, gönül alma.*" -Atasözü. "*Bu yarım saat içinde evde neler geçti?*" -Y. Z. Ortaç. 2. Tam ve istenildiği gibi olmayan, eksik, noksan: *Yarım iş. Yarım bilgi.* "*Ötekinde de yarım kavala benzeyen kalın bir çığırtma vardı.*" -O. C. Kaygılı. 3. *mec.* Hastalıklı, sakat, sağlıksız. 4. *is.* Bir bütünü yarısı olan miktar: "*Billâhi yarım elmanın yarısı sen, yarısı o...*" -S. M. Alus. 5. *is.* (saat için) On iki otuz. **yarım elma, gönül alma** armağan küçük de olsa, gönül almaya yarar. **yarım elmanın yarısı o, yarısı bu** birbirine çok benzeyenler için söylenir. **yarım kalmak** tamamlanmamak, sonuçlanmamak. **yarım pabuçlu** işsiz, yoksul kimse. **yarım sağ etmek** sağ yana biraz yönelmek. **yarım sol etmek** sol yana biraz yönelmek: "*Doktorun elini tuttu, salladı. Sonra yarım sol etti, yan tarafta duran koltuğa oturdu.*" -M. Ş. Esendal. **yarımada, yarım adam, yarım ağız, yarım akıllı, yarım asalak, yarım ay, yarım ayak, yarım baş ağrısı, yarım daire, yarım daire kanalları, yarım doğru, yarım gün, yarım kafiye, yarım kanatlılar, yarım kubbe, yarım küre, yarım mesai, yarım pabuçlu, yarım pansiyon, yarım porsiyon, yarım seren, yarım tarife, yarım uyak, yarım vokal, yarım yamalak*

Sözcüğün TS'de çok anlamlı olduğu görülmektedir. "bütünden ayrılan parça"yı yansıtan ortak somut anlamın yanında TS'de sıfat olarak verilen diğer 2. ve 3. anlamlar tam olarak farklıdır.

Yatağan² sıf. Yatmayı çok seven, çok uyuyan. || [TS.yatağan] s. Namlusu kavisli, iki yanı da kesici, bir tür uzun savaş bıçağı: "*Kalkanları parçalayan çelik yatağanlar, zırhları kesen ağır saldırmalar yapacaktı.*" -Ö. Seyfettin.

Sözcükte İki farklı anlam dikkati çekmektedir. TS'de *savaş bıçağı anlamı* verilirken ATS'de *çok uyuyan* anlamı verilmiştir.

Yatgın sıf. Eğilmiş, meyiltlenmiş, yatık. || [TS.yatgın] s. 1. Bir yana eğilmiş, yatık. 2. Çok durmaktan sağlamlığını yitirmiş, çürük: *Yatgın mal. Yatgın kumaş.* 3. *mec.* Benimsemiş, alışmış, eğilimli: "*Çabuk parlamaya yatgın mizacına, karısının sakinliği, fena hâlde batıyor.*" -T. Buğra. "*Yadırgamaya yatkindi; ama görmüştü kızın oyununu.*" -A. İlhan. 4. (bir işte) Yetenekli, becerikli: *Eli dikişe yatgın. Dil öğrenmeye yatgın.* "*Dolap çevirmeye, şantaj mesleğine ne kadar yatgın, ne kadar elverişli idi ise, bu yeni konusunda da öyle olacağı benziyordu.*" -T. Buğra.

TS'deki 3. anlam mecaz kullanımıyla farklılık göstermektedir. Ayrıca 2. anlam da ATS'deki tek anlamdan farklıdır.

Yatığ sıf. 1- Eğilmiş, yatmış, çökmüş, yassılanmış gibi olan. 2- mec. Hiçbir şeyden haberi olmayan, uyanık olmayan, gafil; habersiz. || [TS.yatık] s. 1. Dik olmayan, eğik, yatırılmış bir durumda olan. 2. Zamanla dayanıklılığını yitirmiş: *Yatık kumaş*. 3. Çevrilmiş, devrik: *Yatık yaka*. 4. *is. hlk.* Yayvan su kabı. **yatık çit, yatık doğru, yatık yazı*

Sözcüğün somut teme anlamı olan "yatmış olmak, eğilmek" ortaktır. ATS'de verilen *gafil* ve *habersiz* anlamlarıyla TS'deki 2. anlam olarak verilen *dayanıklılığını yitirmiş* farklıdır.

Yavan sıf. 1- Sadece ekmekten ibaret olan yiyecek; katığı olmayan. 2- Yağlı olmayan, yağsız. 3- mah. Anlamsız, boş, tadı tuzu olmayan (söz, sohbet vs.). 4- mah. Gıdalı maddelerden mahrum toprak. || [TS.yavan] s. 1. Yağı az: *Yavan yemek*. 2. Katıksız: "*Birçok günler yavan ekmek bile bulamaz.*" -F. R. Atay. 3. *mec.* Hoşa gitmeyen, tatsız: "*Hayatları gerçekten yavan ve dayanılmaz bir sıkıntıyla sonuçlanır.*" -H. E. Adıvar. 4. *mec.* Görgüsüz, bilgisiz: "*Yaklaşınca her günkü gerçek ve çoğu zaman yavan yanlarını da ele verirler.*" -H. Taner. 5. Yoz.

TS'deki 4. anlam olan *görgüsüz, bilgisiz* ve ATS'de verilen 4. anlam farklılık göstermektedir.

Yavuz sıf. 1- Şiddetli, çok sert. 2- Mahir, usta. || [TS.yavuz] s. *hlk.* 1. Kötü, fena: "*Yavaş atın tekmesi yavuz olur.*" -Atasözü. 2. *hlk.* Güçlü, çetin. 3. *hlk.* İyi, gürbüz, güzel: "*Çok cevherli öküzmüş, bol yedir de hele bak, ne yavuz mal olur.*" -R. H. Karay. "*Aman havuz canım havuz / Bu yurdun kızları amma da yavuz.*" -Halk türküsü. *yavuz hırsız ev sahibini bastırır biri, suçunu zarar verdiği kimseye yüklediğinde söylenir: "Yavuz hırsız ev sahibini bastırır sözüne uygun olarak açtı ağzını, yumdu gözünü."* -H. R. Gürpınar.

ATS'deki 1. ve 2. anlam olarak verilen karşılıkların farklı olduğu görülmektedir. TS'deki 2. anlam ile ATS'deki 1. anlam benzerdir.

Yaygın sıf. 1- Çabuk yayılma özelliği olan, çabuk yayılan; sulu. 2- *mec.* Kesin, dakik olmayan, yeterince açık olmayan; belirsiz. || [TS.yaygın] s. 1. Çoğu kimselerce duyulmuş, öğrenilmiş, kullanılmış veya benimsenmiş olan: *Yaygın bir söz. Yaygın bir inanç*. 2. Çoğu kimselerde görülen, beğenilen, sevilen: "*Yaygın bir kültürü ve her çeşit insanı kavrayacak bir sunuş tarzı vardı.*" -H. Taner. 3. Sınırı genişlemiş: "*Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.*" -Anayasa. **yaygın eğitim, yaygın öğretim, yaygın yanlış*

ATS'deki 1. ve 2. anlam TS'de bulunmamaktadır, bu yönüyle farklılık görülmektedir.

Yayığ sıf. mah. 1- Göz önünde olmayan, uzun müddet yurdundan yuvasından ayrı kalan. 2- Tembel, üşengeç. || [TS.yayığ(II)] s. Yayılmış, yayvan. **yayığ ağızlı, yayık yayık*

Sözcük tam olarak farklı anlamlarda verilmiştir.

Yazılı sıf. 1- Üzerine bir şey yazılmış, üzerinde yazı olan. 2- Alfabetik işaretlerle ifade edilmiş; yazılmış. || [TS.yazılı] s. 1. Yazılmış olan, muharrer: *Yazılı bir kâğıt*. 2. Üzerinde yazı bulunan, yazısı olan: *Yazılı taş*. 3. Alna yazılmış olduğuna inanılan, mukadder: "*Herkes alınında ne yazılı ise onu görecek.*" -M. Ş. Esendal. 4. is. ve s. Yazılı olarak yapılan (sınav). **yazılı bildirim, yazılı emir, yazılı hani, yazılı hukuk, yazılı imtihan, yazılı kâğıdı, yazılı sınav, yazılı yoklama*

"üzerinde bir şey yazılı olmayı" bildiren sözcük bu anlamıyla ortaktır. TS'deki "kader" ve "sınav" kavramlarını yansımasıyla farklılık sergilemektedir.

Yelli¹ sıf. 1- Rüzgarlı. 2- mec. kon. Hiddetli, sinirli, çabuk kızan. 3- zar. Şiddetli, süratli. || [TS.yelli] s. 1. Yeli çok olan, rüzgârlı: *Yelli bir tepe*. 2. Çok yellenen. 3. mec. İşveli, fıkırdak.

"rüzgârlı olma" anlamını bildirmesi bakımından ortak olan sözcüğün TS'deki 3. ve 2. anlamıyla ATS'deki 2. ve 3. anlamı birbirinden farklıdır.

Yéni sıf. 1- İlk defa yapılmış, meydana çıkarılmış. // Kullanılmamış. // Önceki durumunu muhafaza etmiş, değişikliğe uğramadan kalmış. 2- Devre ait olan, çağdaş olan. **Yéni diller** Ölü dillerden farklı olan diller, çağdaş diller. **Yéni il** Yeni yıl. **Yéni iliniz mübarek!** Yeni yıl dolayısıyla söylenen tebrik ifadesi, yeni yılınız kutlu olsun anlamında. **Yéni İnsan, Yéni adamlar** Çağdaş kimseler, çağdaşlarımız. 3- Yeni bulunmuş, yapılmış, keşfedilmiş, eskiden bilinmeyen şey. 4- Öncekinin yerine gelen veya tayin olunan, Öncekinin yerine geçen. // Bir işte henüz tecrübesi olmayan; alışmayan, öğrenmemiş. // Öncekinin yerine uygulanan. 5- Önceki değil, başka, diğer, bambaşka. **Yéni iğtisadi siyaset** Rusların, kapitalizmden komünizme geçerken uyguladıkları yeni ekonomik siyaset. // İlave, bir daha, başka. 6- Yeni, taze, yeni ürün. 7- zar. Biraz önce; şimdi. **Yéni başdan bak. Yeniden. Yéni çıkma** Yeni piyasaya, ortaya çıkmış, moda olmuş. **Yéni dünya** esk. Amerika. **Yéniden-yéni** Çok yeni, yepyeni. || [TS.yeni] s. 1. Kullanılmamış olan: *Yeni giysi. Yeni ayakkabı*. 2. Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan: *Yeni haber. Yeni moda*. 3. En son edinilen: *Yeni mektuplar geldi. Yeni eve taşındık*. 4. İşe henüz başlamış: *Yeni öğrenci. Yeni asker*. 5. O güne kadar söylenmemiş, görülmemiş, gösterilmemiş, düşünülmemiş olan; değişik: *Yeni bir buluş. Yeni bir düşünce*. 6. Tanınmayan, bilinmeyen: *Yeni imzalara rastlıyoruz*. 7. Daha öncekilerden farklı olan: *Yeni ihtiyaçlarımız var*. 8. zf. Biraz önce, çok zaman geçmeden: "*Yeni tanıştığım orman uzmanları çok nazik, ye kibar insanlardı.*" -Ç. Altan. **yeni ay, yenibahar, yeni baştan, Yeni Çağ, yeniçeri, Yeni Dünya, yenedünya, yeni Eflâtuncu, yeni eleştirici, yeni gerçekçi, Yeni Gineli, yeni gümüş, yeni izlenimci, yeni sene, yeni yazı, yeni yeni, yeni yetme, yeni yıl, yeni yetmelik*

Sözcüğün TS'deki *En son edinilen biçiminde verilen* 3. anlamının ve *İşe henüz başlamış.* olarak verilen 4. anlamının farklı olduğu dikkati çekmektedir.

Yépyéni s. Çok yeni. || [TS.yepyeni] s. 1. Çok yeni, hiç kullanılmamış. 2. *mec.* Alışılmamış, görülmemiş: "*Millet, büyükleri ve küçükleriyle beraber yepyeni bir devlet kurmuşlar, zaferle idare ediyorlar.*" -A.Gündüz. 3. *zf. mec.* Tertemiz, çok yeni.

TS'deki 2. anlam olarak verilen mecaz anlam ATS'de bulunmamaktadır.

Yéraltı s. Yerin içinde, yer sathının, yüzeyinin altında olan. || [TS.yer altı] s. 1. Yerin yüzeyi altındaki bölümü: "*Burası soğuk, ıslak bir yer altı odası...*" -M. Ş. Esenal. 2. *s. mec.* Gizli ve zararlı (çalışma): *Yer altı faaliyeti. *yer altı çarşısı, yer altı dünyası, yer altı kaynakları, yer altı merdiveni, yer altı suları, yer altı treni*

TS'de 2. anlam olarak verilen *Gizli ve zararlı (çalışma)* ATS'de bulunmamaktadır.

Yérli s. 1- Bir başka taraftan, yerden olmayan, aynı yerden olan. 2- Belirli bir şehre, yere, ülkeye mensup, ait olan. // Aynı yerde hazırlanan. 3- Genel olmayan, bir şeyin bir tarafına, kısmına, yönüne etki eden, 4- Şartlara uygun olarak yapılan, yerinde davranılan, yapılan; haklı. **Yérli-yérinde** a- Her şey ve herkesin düzen, nizam içinde olma hâli. b-Bütün teferruatı ile. c- Her tarafta, gerekli olduğu yerde. || [TS.yerli] s. 1. Taşınamayan, başka yere götürülemeyen: *Yerli dolap. Yerli sedir.* 2. Belli bir bölgede yetişen: *Yerli muz. Yerli meyve.* 3. Yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan: *Yerli mallar.* 4. *s. ve is.* Oturduğu bölgede doğup büyüyen, ataları da orada yaşamış olan (kimse): "*Ben buranın yerlisiyim, siz yabancı ve belki de geçicisiniz.*" -R. H. Karay. "*Delikanlımın, köyün yerli gençlerinden olduğu anlaşılıyordu.*" -S. F. Abastyanık. **yerli dolap, yerli malı, yerli yerinde, yerli yerine, yerli yersiz*

ATS'de 4. anlam olarak verilen *Şartlara uygun olarak yapılan, yerinde davranılan, yapılan; haklı* anlamı TS'de bulunmamaktadır. Ayrıca 3. anlamda TS'de yer almamıştır.

Yérsiz s. 1- Yeri, mekanı, yeri yurdu, evi barkı olmayan. 2- Topraksız, 3- Yerinde, zamanında olmayan uygunsuz, münasebetsiz. 4- Etkisiz. 5- Asılsız, boşuna, abes. 6- Vazifesi, yeri olmayan; görevsiz. **yérsiz-yérsiz** zar. ve s. Münasebetsiz, uygunsuz. || [TS.yersiz] s. 1. Barınacak yeri olmayan. 2. *mec.* Yerinde olmayan, uygunsuz, anlamsız, manasız: "*Hepsini birden istemek / Yersiz / Zamanı var / Biz zengin değiliz.*" -B. Necatigil. **yersiz yurtsuz*

Barınacak yeri olmayan anlamıyla ortak olan sözcük ATS'de yer alan *topraksız, etkisiz, asılsız, boşuna, abes, görevsiz* anlamlarıyla farklılık göstermektedir

Yétişmiş s. 1- Olgunlaşmış, yenecek hâle gelmiş. // Kullanılmak, yenmek için hazır olan. 2- Büyümüş bulûğ çağına ermiş. || [TS.yetişmiş] s. Gereken niteliğe veya olgunluğa erişmiş: *Yetişmiş bir asker. Yetişmiş bir işçi. "Anadolu'da arif derler, bir halk yetişmişti vardır."* - F. R. Atay.

ATS'deki 2. anlam TS'de bulunmamaktadır.

Yétmişlik sif. Yetmiş yaşında. || [TS.yetmişlik] s. 1. Bir şeyden içinde yetmiş tane bulunan. 2. Yetmiş yaşında olan: *Yetmişlik ihtiyar*. 3. İçinde sıvı maddelerden 0, 700 lt. ölçüsünde bulunan şişe.

TS'deki "ölçü" ve "miktar" bildiren anlamlar ATS'de bulunmamaktadır.

Yéyici is. ve sif. 1- Yiyen, gıda alan, yemek yiyen. 2- bak. **Yéyimcil**. 3- Kimyevi yönden kötü etki eden; bozucu. || [TS.yiyici] s. 1. Yiyen: *Et yiyici hayvanlar*. 2. *mec.* Rüşvet alan (kimse), mürtekip, mürteşi. 3. *hlk.* Çok yiyen, obur

TS'deki *rüşvet alan (kimse)* ve *obur* anlamları ATS'de bulunmamaktadır.

Yéyimli sif. Yemeği iyi yiyen, yemek seçmeyen. || [TS.yiyimli] s. Zevkle yenen: *Yiyimli bir yemek*.

Her iki sözlükte de tam olarak farklı iki anlam verilmiştir.

Yırtıcı sif. 1- Başka hayvanların etini yiyen, yırtıcı. 2 *mec.* Vahşi, gaddar. || [TS.yırtıcı] s. 1. Etleriyle beslenmek için başka hayvanları parçalayarak yiyen (hayvan). 2. *mec.* Kan dökmekten, insan öldürmekten zevk alan (kimse): "*Uzun bir müddet insanın yırtıcı hayvanat cinsinden bir mahlûk olduğumu ispat için bin bir dereden su getirdi.*" -Y. K. Karaosmanoğlu. 3. *mec.* (ses) Tiz, yüksek: "*Bir sabah ev halkı, aşçı Şerife hanımın yırtıcı çığlıklarıyla uyandı.*" -R. N. Güntekin. 4. *mec.* İş bitiren, mahir: "*Buraların en çalışkan, en becerikli, en yırtıcı ve zengin adamıdır.*" -M. Ş. Esendal. **yırtıcı hayvan, yırtıcı kuş*

TS'deki *iş bitiren, mahir* ve ses için kullanılan *tiz, yüksek* anlamları ATS'de bulunmamaktadır.

Yırtığ¹ sif. Yırtığı, deliği otan; yırtık. // Eskiyip yırtılmış; parçalanmış, lime lime olmuş. || [TS.yırtık] s. 1. Yırtılmış olan: *Yırtık bir mendil*. "*Kirli, yırtık yenleriyle alının terlerini sildi.*" -Ö. Seyfettin. 2. *mec.* Utanması, çekinmesi olmayan: "*Becerikli, yırtık bir kız değil ki, mağazalarda iş arasın, bulsun.*" -P. Safa. *O, yırtığın biridir.* 3. Eskimiş, parçalanmış. 4. (ses) Cırlak, tiz, keskin: "*Yırtık sesiyle çığlık çığığa bağıyor.*" -R. N. Güntekin. "*Çocukların yırtık sesleri arasında gazetelerin başka şeyler de yazdıkları işitiliyordu.*" -A.Gündüz. 5. *is.* Yırtılma sonucu oluşmuş yarık: *Çorabın yırtığı*. *yırtık pırtık

Sözcük TS'de verilen 2. mecaz anlamıyla farklılık göstermektedir. Ayrıca ses için verilen *cırlak, tiz, keskin* anlamları ATS'de bulunmamaktadır.

Yoğun sif. 1- Kalın, geniş. // Şişman, dolgun, etli. 2- Kalın (ses). 3- *mec.* Kaba, yontulmamış, edepsiz. || [TS.yoğun] s. *fiz.* 1. Hacmine oranla, ağırlığı çok olan, kesif. 2. Koyu, ağır, kalın: *Yoğun bir sis*. 3. (koku vb.) Etkisi güçlü olan, ağır. 4. *mec.* Artmış, çoğalmış bir durumda olan: *O bölgede nüfus yoğundur*. 5. *mec.* Dolu, sıkı, çok. 6. *hlk.* (elek, iğne için) Kaba,

kalın, iri. 7. *mec.* Şişman, iri, tombul: "İtibarlı masalarda, sigaralarını içen, iri kalçalı, beyaz sarışın birtakım yoğun kadınlar..." -A. İlhan. *yoğun bakım, yoğun teker

TS'de sözcüğün çok anlamlılık açısından genişlediği görülmektedir. ATS'de verilen *kaba, yontulmamalı, edepsiz* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

Yollu sıf. Yolu olan. || [TS.yollu] s. 1. Yolu herhangi bir nitelikte olan: *Bozuk yollu bir mahalle.* 2. Çizgili: "Sandığın altında, mor yollu beyaz bir iplik çul seriliydi." -O. Kemal. 3. (taşıt için) Hızlı giden: *Yollu gemi.* 4. *mec.* Kuralına uygun: *Bu hiç de yollu bir iş değildi.* 5. *mec.* Herhangi bir nitelikte, biçimde olan: "İlk teklifimde direnir yollu konuşmaya başladım." -F. R. Atay. 6. *is. ve s. argo* Kolayca elde edilen (kadın).

ATS'de tek anlamlı olan sözcük TS'de çok anlamlıdır. "yolu olma" temel anlamı ortak olan sözcük ATS'de bu somut anlamıyla kalmıştır.

Yolsuz sıf. 1- Yolu olmayan. 2- *mec. kon.* Dinsiz, mezhepsiz (bazan küfür anlamında kullanılır). || [TS.yolsuz] s. 1. Yolu olmayan: *Yolsuz köy.* "Bu dik, sarp ve yolsuz dağları arabalar, katırlar ve otomobillerle aşacaksınız." -F. R. Atay. 2. (taşıt için) Yavaş giden: *Bu gemi yolsuzdur.* 3. *mec.* Kurallara aykırı, uygunsuz, yöntemsiz, düzensiz, yersiz, usulsüz, nizamsız: "Bir ihtiyarın iştmeğe tahammül edemeyeceği birtakım yolsuz, çiy lâkardırlardı." -R. N. Güntekin. "Kaymakamın yolsuz icraatı, hususî hayatı hep burada konuşulur, kasabanın olup biten işleri hep burada öğrenilirdi." -R. H. Karay. 4. Törelere, toplumun görüşüne aykırı davranan: "Babam böyle yolsuz bir adam olsaydı anam ne yapardı." -M. Ş. Esenal. *yolsuz yöntemsiz

"yolu olmayan" temel anlamı ortak olan sözcüğe TS'de verilen "aykırı" olma anlamı ATS'de bulunmamaktadır. ATS'de verilen *dinsiz, mezhepsiz* anlamları da TS'de bulunmamaktadır.

Yoluğ sıf. 1- Tüyleri yolunmuş. 2- *mec.* Fakir, yoksul. || [TS.yoluk] s. Tüyleri yolunmuş olan: "Nuran, yoluk kaşlarını parmaklarıyla düzeltiyordu." -M. Yesari.

"tüyü olmayan, yolunmuş" somut anlamının yanında ATS'de verilen *fakir, yaksul* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

Yonucu 1- sıf. Yontan, yontma işini yapan. 2- *is.* Yontma tezgahında çalışan. || [TS.yontucu] s. 1. Yontu yapan kimse, heykeltıraş. 2. *s. mec.* Kendi çıkarını düşünen.

TS'de verilen *Kendi çıkarını düşünen* mecaz anlamı ATS'de bulunmamaktadır.

Yorucu sıf. Yorgunluk meydana getiren, yoran; ağır. // Can sıkıcı, usandırıcı, bıktırıcı. || [TS.yorucu] s. Yorgunluğa yol açan: *Yorucu bir iş.* "Yalnızken kendini dinleyiş kadar yorucu ne vardır?" -R. H. Karay.

ATS'de görülen *can sıkıcı, usandırıcı, bıktırıcı* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

Yönlü sıf. kon. 1- Yararlı, gerekli, uygun, münasip, elverişli, iyi, güzel. 2- Söz, laf dinleyen. || [TS.yönlü] s. 1. Yönu olan: *Çok yönlü bir sorun.* 2. *hık.* Uygun. *yönlü doğru

ATS'de 2. anlam olarak verilen söz, *laf dinleyen* anlamı TS'de bulunmamaktadır..

Yönsüz sıf. Yararsız, gereksiz. // Kötü, kayıtsız, liyakatsiz. || [TS.yönsüz] s. 1. Yönu olmayan. 2. *mec.* Amaçsız: "*O henüz şekilsiz, yönsüz isteklerinin peşinde başıboş bir hayat sürmektedir.*" -N. Cumalı.

Sözcükte tam olarak farklı anlamların verildiği görülmektedir. TS'de temel anlamın ATS'de yer almadığı dikkati çekmektedir.

Yuxulu sıf. ve zar. 1- Uyumuş durumda iken, uyuma hâlinde. // Yarı uykulu hâlde, tam uyanamamış. 2- *mec.* Uyuşuk. || [TS.uykulu] s. 1. Uyku ihtiyacı olan veya sezilen: "*Gözleri her zaman uykuludur.*" -S. F. Abasıyanık. 2. *zf.* Uyku sersemi olarak.

ATS'de verilen *uyuşuk* anlamı TS'de bulunmamaktadır.

Yumuğ sıf. Yumulmuş vaziyette olan, kapalı, açık olmayan. || [TS.yumuk] s. 1. Yumulmuş olan, yumulmuş gibi duran: "*Uyandı, silkindi, yumuk gözlerini açarak yere sıçradı.*" -P. Safa. 2. Tombul: "*Şen, kara gözlü, yumuk, renkli bir çehre!*" -R. N. Güntekin. **yumuk gözlü, yumuk yumuk*

"yumulmuş olmak" anlamının ortak olduğu sözcükte TS'de 2. anlam olarak verilen *tombul*, ATS'de bulunmamaktadır.

Yurdsuz sıf. Yurdu, evi, mekanı, meskeni olmayan, evsiz barksız, yurdundan mahrum kimse. // Vatansız. // Sahipsiz, kimsesiz, bakımsız, avare. || [TS.yurtsuz] s. 1. Yurdu olmayan (kimse). 2. *mec.* Kalacak, barınacak yeri olmayan: "*Her şeyim dağılmış olarak yurtsuz ve sevgisiz, kendimi yapayalnız.. sokakta buldum.*" -P. Safa.

ATS'de verilen *Sahipsiz, kimsesiz, bakımsız, avare* anlamları TS'de bulunmamaktadır.

Yüklü sıf. 1- Yüklenmiş, yükü olan. 2- Bir şeyle yüklenmiş, üzerinde, sırtında, ellerinde yükü olan. 3- Hamile. || [TS.yüklü] s. 1. Yükü olan. 2. Yapılacak işi çok olan: *O çok yüklü, bu işi başkasına verelim.* 3. Çok çalışmayı gerektiren, çetin, güç, uygun: *Bu yılki ders programı çok yüklü.* 4. Çok fazla, pek çok: "*Vurgun, yüklü olursa firar kolaylıkları hazırlanmıştır.*" -Ö. Seyfettin. 5. Bir duyguyu veya olguyu içinde veya üzerinde fazlaca bulunduran: "*Romanları, denemeleri hep kültürle yüklü, çok yanlı, zengindi.*" -H. Taner. 6. *hık.* Gebe, hamile. 7. *argo* Çok sarhoş. 8. *argo* Paralı, varlıklı.

Sözcüğün TS'de daha çok anlam kazandığı görülmektedir. TS'de argo kullanımlar dikkati çekerken, ATS'de temel anlamın "yüklü olmak" olarak kaldığı görülmektedir.

Yüksek sıf. 1- Boyu fazla olan, bulunulan yerden veya seviyeden yukarı olan. 2-Normal seviyeden yukarı olan. 3- Çaba, dikkat, şiddet vs. yönünden büyük, güçlü, çok fazla. 4- Kalite olarak iyi. 5- Çok büyük önemi olan; yüce, şerefli. 6- Derin, büyük, ulu, derin muhtevalı. 7- Debdebeli, muhteşem. 8- Çok ince ve frekans olarak şiddetli (ses). **Yüksek fikirde olmağ** Çok iyi düşünceler taşımak, çok iyi değerlendirmek. **Yüksekde durmağ** Üstün olmak, daha ileri seviyede olmak. **Yüksekden baxmağ** Hor bakmak, aşağılarcasına bakmak, beğenmemek. **Yükseye ğalxmağ** Gelip geçmek, üstün olmak, ileri geçmek. || [TS.yüksek] s. 1. Altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan: *Yüksek dağ. Yüksek kapı. "...mekik dokuduğu yüksek bez tezgâhından kalktı."* -Ö. Seyfettin. 2. Belirli bir yere göre daha yukarıda bulunan: *"İri kanatları ile bir kaşıkçı kuşu çok yükseklerde tur atıyor."* -H. Taner. 3. Güçlü, etkili, şiddetli: *Yüksek basınç. Yüksek gerilim.* 4. *mec.* Derece veya makamı bakımından üstün: *Yüksek öğretim. Yüksek öğrenim.* 5. Normal değerlerin üstünde olan, çok: *Yüksek ücret. "Türk milletinin karakteri yüksektir."* -Atatürk. *"Gençlik, güzellik ve saadetin en yüksek derecesine çıkmıştım."* -R. N. Güntekin. 6. *mec.* Erdemli, faziletli: *Yüksek duygu.* 7. *mec.* Toplum içinde para, ün vb. bakımından üstünlüğü olan: *Yüksek sosyete.* 8. *is.* Yukarıda, üst tarafta olan yer: *"Yüksekten avluya açılmış iki pencereden aydınlık alıyordu."* -M. Ş. Esenal. 9. *zf.* Büyük para ile: *Yüksek oynamak. yüksek perdeden yüksek sesle. yüksek perdeden konuşmak* 1. yüksek sesle konuşmak; 2. meydan okurcasına sert konuşmak; 3. yapılması güç şeyleri gerçekleştirebilecekmiş gibi abartmalı konuşmak: *"Güya bütün memleket arkamızda imiş gibi yüksek perdeden konuşmaya başlamıştık."* -Y. K. Karaosmanoğlu. **yükseklerde dolaşmak** *mec.* elde edilmesi güç şeyler istemek. **yüksekten almak** karşısındakilere olduğundan fazla böbürlendirmek, abartılı davranmak: *"Karşıdakilerin içtimâi mevkileri ne kadar yüksek olursa, ben o kadar yüksekten alırım."* -R. N. Güntekin. **yüksekten atmak** yapamayacak şeyleri yapabilirmiş gibi söylemek. **(birine) yüksekten bakmak** kendini karşısındakinden üstün görmek: *"O kadar nefret ettiğim İsmail, kim bilir bana ne yüksekten bakacak."* -Y. K. Karaosmanoğlu. **yüksekten konuşmak** kendini çevresindekilere kabul ettirebilmek için övünerek konuşmak: *"Bekçi, onlardan cesaret almış gibi, şimdi daha yüksekten konuşuyordu."* -H. Taner. **yüksekten uçmak** 1. yükseklerde dolaşmak; 2. *argo* palavra atmak, çok abartmak. **yüksek atlama, yüksek basınç, yüksek fırın, yüksek fiyat, yüksek gerilim, yüksek lisans, yüksek okul, yüksek öğrenim, yüksek öğretim, yüksek ses, yüksek sosyete, yüksek tahsil, yüksek yaylak*

Sözcüğün somut anlamı olan "bir şeyin üstünde olma" anlamı ortaktır. ATS'de 4. anlam olarak verilen *kalite olarak iyi*, TS'de bulunmamaktadır.

28. Z MADDESİNDE SIFATLAR

ATS'de olup TS'de olmayan sıfat sayısı : 47

Birebir karşılığı olan sıfat sayısı : 44

Yaklaşık karşılık bulunan sıfat sayısı : 65

Toplam madde başı sayısı : 156

Anlam farklılığı bulunan biçimce aynı ve benzer sıfat sayısı : 12

28.1. Z Maddeisinde Anlam Farklılığı Olan Yapıca Aynı ve Benzer Sıfatlar :

Zahiri sıf. ar. Dış görünüş olarak, dıştan, görünürde olan. || [TS.zahirî] s. 1. Görünen, görünürdeki. 2. İçten olmayan yapmacık.

Sözcüğe ATS'de ve TS'de "dıştan görünüş" temel anlamı verilmiş. TS'de yan anlam olarak "yapmacık", "içten olmayan" anlamları verilerek sözcük çok anlamlı bir görünüm elde etmiştir.

Zavallı sıf. 1- Dolu, sıcaklık vs. sonucunda zedelenmiş (ağaç, bitki vs.). 2- Acınacak hâlde olan, bedbaht, belaya uğramış. **Zavallı-zavallı** zar. Mazlum mazlum, biçare bir şekilde. || [TS.zavallı] s. 1. Acınacak kadar kötü durumda bulunan, mutsuz: "*Zavallıyı saATSlerce kendine getiremediler.*" -H. Taner. 2. *mec.* Gücü bir şeye yetmeyen, âciz: "*Bunu idrak etmekten o kadar zavallı ve biçareydi ki.*" -A. H. Tanpınar.

ATS'de sözcüğe ağaç ve bitki gibi nesnelere için temel anlamı verilmiştir. Yan anlam olarak TS'de olduğu gibi "acınacak halde olan, mutsuz, bedbaht" anlamlarının verildiğini görmekteyiz. Buradaki farklılık ATS'deki temel anlamdan kaynaklanmaktadır.

Zay sıf. ar. Kayıp, yitik; telef olmuş, mahvolmuş, heder olmuş. **Zay étmek (élemek)** Mahvetmek, telef etmek. **Zay mehsul** Kalitesi kötü olan ürün. **Zay olmağ** Telef olmak, mahvolmak, heder olmak. **Zaya gétmek (çırmağ, dönme)** Boşu boşuna mahvolmak, hiç olmak, heder olmak. **Zaya vermek** bak. **Zay élemek (étmek).** || [TS.zayi] s. 1. Yitmiş, kaybolmuş olan, yitik, kayıp. 2. Yok olmuş, elden çıkmış, mahvolmuş. 3. İşe yaramayan, yararsız, boş. 4. *is.* Kaybolma, yitme, zarar, ziyan. **zayi etmek** yitirmek, kaybetmek. **zayi olmak** yitmek, kaybolmak.

TS'de sözcüğe 4. anlamı *is.* kullanımı olmak üzere 4 anlam verildiği görülmektedir. ATS'de temel anlam olarak verilen yitmek, kaybolmak, mahvolmak gibi kavramların TS'de 1. ve 2. anlamlarda verildiği görülmektedir. TS'de ATS'den farklı olarak sözcüğe 3. anlam olarak "işe yaramayan, yararsız, boş" anlamları verilmiştir.

Zebun sıf. far. Mas. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, aciz. // Esir, müptela. **Zebun étmek** (éylemek) a- ZayıflATSmak, güçten düşürmek, b- Esir olmak, müptela olmak, tutulmak. || [TS.zebun] s. esk. Güçsüz, zayıf, âciz: "*İnsan gözünden ziyade, bu kafese konmuş vahşî, yırtıcı hayvanların, içleri hırs, haşinlik ve ürkeklikle dolu, heybetli fakATS zebun gözlerine benziyordu.*" -H. Karay. zebun etmek güçsüz bırakmak, zavallı duruma düşürmek veya getirmek: "*Beni bir gözleri ahuya zebun eTSi felek.*" -Yavuz Sultan Selim. zebun kalmak güçsüz, zavallı durumda bulunmak: "*Bir zaman gelir ki surf kendi icadımız olan bir his elinde zebun kalırız.*" -H. C. Yalçın. zebun olmak güçsüz duruma düşmek. (birinin) zebunu olmak birini çok sevmek, ona aşırı düşkün olmak. *zebunküş

Sözcüğün temel anlam olarak hem ATS'de hem de TS'de *âciz, zayıf, güçsüz* kavramlarını yansıTSığı görülmektedir. TS'den farklı olarak ATS'de *esir, müptela* kavramlarının sözcüğe anlam olarak verilmiştir.

Zedesiz sıf. Zedesi, eziği, kusuru vs. olmayan; bütün, tam, saf. || [TS.zedesiz] s. Zedelenmemiş.

Zehirli sıf. 1- Zehiri olan, zehirli. // İçinde zehir maddesi olan, zehir karıştırılmış. 2- mec. Acı, kırıcı, istihzalı, kinli, alaylı. 3- mec. İstirap veren, kederlendiren, kötü. || [TS.zehirli] s. 1. Zehiri olan: *Zehirli mantarlar*. 2. mec. Zararlı (duygu, düşünce vb.). *zehirli gaz

Sözcük ATS'de 3 anlamlıdır, bunlardan *zehiri olan, zehirli, içinde zehir maddesi olan, zehir karıştırılmış* temel anlamı TS'de de verilmiştir. ATS'de 2. anlamın mecazi anlam olarak TS'den farklı bir anlama sahip olduğu görülmektedir. *Acı, kırıcı, iztihzalı, kinli, alaylı* anlamları TS'de yoktur.

Zencirli sıf. 1- Zinciri olan. 2- Zincirle bağlanmış hâlde. // Eli ayağı zincirle bağlı olan. 3- mec. Eli ve ayağı bağlı, esir edilmiş, vurgun, bağlı. 4- mec. Deli. || [TS.zencirli] s. 1. Zincirle bağlı. 2. Zinciri olan.

ATS'de 4 anlamda gösterilen sözcüğün temel anlam olarak kullanımı TS' ile aynıdır. Sözcüğün *vurgun, esir edilmiş, deli* gibi mecazi anlamlarının TS'de olmadığı görülmektedir.

Zengin sıf. 1- Çok parası veya malı olan, varlıklı. 2- Çok bol, çok, çok geniş, fazla, çok şey ihtiva eden. 3- Çok güzel, muhteşem, şahane. || [TS.zengin] s. 1. Parası, malı çok olan, varlıklı: *Zengin bir aile. Zengin bir ulus. "Şık, zengin, keyfi yerinde, yazı Avrupa'da ve kışı Beyrut'ta geçiren Suriyelilerden biri idi."* -F. R. ATSay. 2. Yararlı veya kendisinden beklenen, istenilen nitelikleri çok olan: *Zengin bir dil. Zengin bir kitaplık. Zengin bir anlatım*. 3. Verimli: *Zengin bir doğa*. 4. Gösterişli: *Zengin bir giysi. zengin arabasını dağdan aşırır, fakir düz ovada yolunu şaşırır* zengin, para gücüyle güçlükleri yenerken, yoksul, parasızlık yüzünden en kolay bir işi bile başaramaz. zengin etmek çok mal ve para sahibi yapmak. zenginin malı züğürdün çenesini yorar birinin zenginliğinden çok söz etmenin gereksizliğini, yersizliğini

belirtmek için söylenir. **zengin olmak** çok mal ve para edinmek: "*En nihayet işi sigortacılığa dökerek bu yüzden hayli zengin olmuştu.*" -H. Taner. **zengin erki, zengin kafiye*

Sözcüğün hem ATS'de hem de TS'de temel anlamca aynı olduğu görülmektedir. Sözcükte anlam farklılığını yaratanlar TS'de 2. 3. ve 4. anlamlardır. *yararlı, verimli, gösterişli* kavramlarının ATS'de verilmediği görülmektedir. Bunun yanında ATS'de 2. anlam olarak gösterilen *çok bol, çok geniş, çok şey ihtiva eden* anlamın TS'de olmadığı dikkati çekmektedir.

Zarif sıf. ar. 1- İnce, zarif. 2- mec. İnce, nazik. // Latif, hoş, gönül açan. 3- Zayıf, ince. || [TS.zarif] s. 1. Çekicilik, biçim, görünüş, durum ve davranışlarıyla hoş giden, beğenilen: "*Camilerimizdeki o zarif çizgilerin şuurini bir daha duyacak.*" -O. S. Orhon. 2. (dil, konuşma vb. için) Beğenilir ve nükteli: *Zarif bir söz.* 3. Hoşa gider bir biçimde konuşan.

ATS'de sözcüğe verilen 3. anlam TS'de farklı olarak *zayıf, ince* kavramlarını yansıtmaktadır. Diğer anlamlar *zarif, hoş, beğenilir* kavramları ekseninde ortak görülmektedir.

Zilli sıf. Kuş gübresi dökülmüş, gübrelî. || [TS.zilli] s. 1. Zili olan, üstünde zili bulunan. 2. mec. Edepsiz, eli maşalı, şirret (kadın). **zilli bebek, zilli maşa*

Sözcüğe temel anlamca TS'den çok farklı olarak ATS'de *Kuş gübresi dökülmüş, gübrelî* anlamının verildiği görülmektedir. TS'de mecaz kullanımla birlikte *zili olan* ve kadın için kullanılan *edepsiz, eli maşalı, şirret* anlamları verilmiştir. Sözcüğün yapıca aynı fakat anlamca tam olarak farklı olduğunu söyleyebiliriz.

Zorba sıf. 1- Çok büyük, azman, iri. // kon. Genelde büyük. 2- mec. Çok büyük, çok nüfuzlu (genelde kinaye ile kullanılır). || [TS.zorba] s. Gücüne güvenerek başkalarının hakkını alan, müstebit.

ATS'de hem temel anlam hem de yan anlam olarak verilen mecazi anlam TS'den tam olarak farklıdır. ATS'de irilik, kocaman olma ve nüfuz gibi kavramları karşılayan sözcük TS'de sadece insan için kullanılan *müstebit*, zorba kavramlarına karşılık gelmektedir.

Zorbaca sıf. Çok zorba, büyük, azman. || [TS.zorbaca] s. ve zf. Zorba bir yol seçerek.

Sözcük zorba sıfatında olduğu gibi ATS'de büyüklük bildirirken TS'de zarf olarak da kullanılmakta ve "müstebit", "despot" kavramlarını yansıtmaktadır.

29. AZERBAJCAN TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜ'NDE SIFATLARIN GÖRÜNÜMÜ

A Maddesi

Madde başı sayısı	736
Çok anlamlı sıfat	181
Tek anlamlı sıfat	555
Mecazi kullanım sayısı	91

B Maddesi

Madde başı sayısı	721
Çok anlamlı sıfat	188
Tek anlamlı sıfat	533
Mecazi kullanım sayısı	55

C Maddesi

Madde başı sayısı	169
Çok anlamlı sıfat	37
Tek anlamlı sıfat	132
Mecazi kullanım sayısı	13

Ç Maddesi

Madde başı sayısı	222
Çok anlamlı sıfat	45
Tek anlamlı sıfat	177
Mecazi kullanım sayısı	21

D Maddesi

Madde başı sayısı	841
Çok anlamlı sıfat	209
Tek anlamlı sıfat	632
Mecazi kullanım sayısı	102

E Maddesi

Madde başı sayısı	532
Çok anlamlı sıfat	37
Tek anlamlı sıfat	495
Mecazi kullanım sayısı	36

F Maddesi

Madde başı sayısı	116
Çok anlamlı sıfat	35
Tek anlamlı sıfat	81
Mecazi kullanım sayısı	8

G Maddesi

Madde başı sayısı	1121
Çok anlamlı sıfat	279
Tek anlamlı sıfat	842
Mecazi kullanım sayısı	110

H Maddesi

Madde başı sayısı	469
Çok anlamlı sıfat	108
Tek anlamlı sıfat	361
Mecazi kullanım sayısı	40

İ Maddesi

Madde başı sayısı	516
Çok anlamlı sıfat	97
Tek anlamlı sıfat	419
Mecazi kullanım sayısı	37

J Maddesi

Madde başı sayısı	2
Çok anlamlı sıfat	1
Tek anlamlı sıfat	1
Mecazi kullanım sayısı	-

K Maddesi

Madde başı sayısı	425
Çok anlamlı sıfat	93
Tek anlamlı sıfat	332
Mecazi kullanım sayısı	58

L Maddesi

Madde başı sayısı	157
Çok anlamlı sıfat	34
Tek anlamlı sıfat	123
Mecazi kullanım sayısı	16

M Maddesi

Madde başı sayısı	597
Çok anlamlı sıfat	164
Tek anlamlı sıfat	433
Mecazi kullanım sayısı	36

N Maddesi

Madde başı sayısı	214
Çok anlamlı sıfat	49
Tek anlamlı sıfat	165
Mecazi kullanım sayısı	22

O Maddesi

Madde başı sayısı	116
Çok anlamlı sıfat	35
Tek anlamlı sıfat	81
Mecazi kullanım sayısı	13

Ö Maddesi

Madde başı sayısı	70
Çok anlamlı sıfat	15
Tek anlamlı sıfat	55
Mecazi kullanım sayısı	17

P Maddesi

Madde başı sayısı	211
Çok anlamlı sıfat	53
Tek anlamlı sıfat	158
Mecazi kullanım sayısı	17

R Maddesi

Madde başı sayısı	94
Çok anlamlı sıfat	12
Tek anlamlı sıfat	82
Mecazi kullanım sayısı	3

S Maddesi

Madde başı sayısı	509
Çok anlamlı sıfat	116
Tek anlamlı sıfat	393
Mecazi kullanım sayısı	51

Ş Maddesi

Madde başı sayısı	228
Çok anlamlı sıfat	33
Tek anlamlı sıfat	195
Mecazi kullanım sayısı	33

T Maddesi

Madde başı sayısı	389
Çok anlamlı sıfat	75
Tek anlamlı sıfat	314
Mecazi kullanım sayısı	24

U Maddesi

Madde başı sayısı	116
Çok anlamlı sıfat	18
Tek anlamlı sıfat	98
Mecazi kullanım sayısı	10

Ü Maddesi

Madde başı sayısı	163
Çok anlamlı sıfat	36
Tek anlamlı sıfat	127
Mecazi kullanım sayısı	5

V Maddesi

Madde başı sayısı	108
Çok anlamlı sıfat	16
Tek anlamlı sıfat	92
Mecazi kullanım sayısı	8

Y Maddesi

Madde başı sayısı	558
Çok anlamlı sıfat	153
Tek anlamlı sıfat	405
Mecazi kullanım sayısı	53

Z Maddesi

Madde başı sayısı	156
Çok anlamlı sıfat	42
Tek anlamlı sıfat	114
Mecazi kullanım sayısı	13

Toplam Madde başı sayısı	9556
Toplam Çok anlamlı sıfat	2161
Toplam Tek anlamlı sıfat	7395
Toplam Mecazi kullanım sayısı	892

30. TÜRKÇE SÖZLÜK'TE SIFATLARIN GÖRÜNÜMÜ

A Maddesi

Madde başı sayısı	682
Çok anlamlı sıfat	245
Tek anlamlı sıfat	437
Mecazi kullanım sayısı	130

B Maddesi

Madde başı sayısı	668
Çok anlamlı sıfat	246
Tek anlamlı sıfat	422
Mecazi kullanım sayısı	49

C Maddesi

Madde başı sayısı	186
Çok anlamlı sıfat	55
Tek anlamlı sıfat	131
Mecazi kullanım sayısı	12

Ç Maddesi

Madde başı sayısı	348
Çok anlamlı sıfat	118
Tek anlamlı sıfat	230
Mecazi kullanım sayısı	38

D Maddesi

Madde başı sayısı	537
Çok anlamlı sıfat	214
Tek anlamlı sıfat	323
Mecazi kullanım sayısı	90

E Maddesi

Madde başı sayısı	415
Çok anlamlı sıfat	124
Tek anlamlı sıfat	291
Mecazi kullanım sayısı	17

F Maddesi

Madde başı sayısı	229
Çok anlamlı sıfat	76
Tek anlamlı sıfat	153
Mecazi kullanım sayısı	17

G Maddesi

Madde başı sayısı	461
Çok anlamlı sıfat	146
Tek anlamlı sıfat	315
Mecazi kullanım sayısı	27

H Maddesi

Madde başı sayısı	410
Çok anlamlı sıfat	184
Tek anlamlı sıfat	226
Mecazi kullanım sayısı	37

I Maddesi

Madde başı sayısı	48
Çok anlamlı sıfat	13
Tek anlamlı sıfat	35
Mecazi kullanım sayısı	5

İ Maddesi

Madde başı sayısı	434
Çok anlamlı sıfat	120
Tek anlamlı sıfat	314
Mecazi kullanım sayısı	42

J Maddesi

Madde başı sayısı	16
Çok anlamlı sıfat	6
Tek anlamlı sıfat	10
Mecazi kullanım sayısı	1

K Maddesi

Madde başı sayısı	1260
Çok anlamlı sıfat	489
Tek anlamlı sıfat	771
Mecazi kullanım sayısı	140

L Maddesi

Madde başı sayısı	133
Çok anlamlı sıfat	36
Tek anlamlı sıfat	97
Mecazi kullanım sayısı	8

M Maddesi

Madde başı sayısı	996
Çok anlamlı sıfat	348
Tek anlamlı sıfat	648
Mecazi kullanım sayısı	52

N Maddesi

Madde başı sayısı	217
Çok anlamlı sıfat	60
Tek anlamlı sıfat	157
Mecazi kullanım sayısı	10

O Maddesi

Madde başı sayısı	182
Çok anlamlı sıfat	66
Tek anlamlı sıfat	116
Mecazi kullanım sayısı	13

Ö Maddesi

Madde başı sayısı	140
Çok anlamlı sıfat	47
Tek anlamlı sıfat	93
Mecazi kullanım sayısı	13

P Maddesi

Madde başı sayısı	373
Çok anlamlı sıfat	110
Tek anlamlı sıfat	263
Mecazi kullanım sayısı	22

R Maddesi

Madde başı sayısı	135
Çok anlamlı sıfat	38
Tek anlamlı sıfat	97
Mecazi kullanım sayısı	8

S Maddesi

Madde başı sayısı	762
Çok anlamlı sıfat	271
Tek anlamlı sıfat	491
Mecazi kullanım sayısı	59

Ş Maddesi

Madde başı sayısı	195
Çok anlamlı sıfat	62
Tek anlamlı sıfat	133
Mecazi kullanım sayısı	14

T Maddesi

Madde başı sayısı	602
Çok anlamlı sıfat	98
Tek anlamlı sıfat	504
Mecazi kullanım sayısı	25

U Maddesi

Madde başı sayısı	142
Çok anlamlı sıfat	43
Tek anlamlı sıfat	99
Mecazi kullanım sayısı	15

Ü Maddesi

Madde başı sayısı	92
Çok anlamlı sıfat	20
Tek anlamlı sıfat	72
Mecazi kullanım sayısı	1

V Maddesi

Madde başı sayısı	115
Çok anlamlı sıfat	27
Tek anlamlı sıfat	88
Mecazi kullanım sayısı	3

Y Maddesi

Madde başı sayısı	490
Çok anlamlı sıfat	171
Tek anlamlı sıfat	319
Mecazi kullanım sayısı	71

Z Maddesi

Madde başı sayısı	122
Çok anlamlı sıfat	40
Tek anlamlı sıfat	82
Mecazi kullanım sayısı	13

Toplam Madde başı sayısı	10390
Toplam Çok anlamlı sıfat	3473
Toplam Tek anlamlı sıfat	6917
Toplam Mecazi kullanım sayısı	932

31. KARŞILIKLAR DİZİNİ

31.1 Azerbaycan Türkçesi-Türkiye Türkçesi

A

Abad mamur, mutlu, şad, şen
Abdar anlamlı, etkili, lâtif, sulu, taze
Ab-havâlı Ø

Abı Ø

Abırlı ciddî, hürmetli, itibarlı, namuslu,
nüfuzlu, terbiyeli, utangaç

Abırsız edepsiz, hayasız, utanmaz

Ac aç

Aciteher Ø

Acıtmalı mayalı

Acıtmalığ mayalık

Aciz aciz

Açarlı Ø

Açgöden aç gözlü

Açgözlü aç gözlü

Acı acı

Acıca acıca

Acidil(II) kırıcı

Acımış Ø

Acınacağlı âciz, mutsuz

Acındırıcı zavallı

Acıştırıcı Ø

Aciteher Ø

Acıtmalı mayalı

Acıtmalığ mayalık

Aciz aciz

Ac-yalavac aç, fakir, yoksul

Açıgaçık

Açığ-aydın İmüstehecen

Açığca Ø

Açığfikirli laçık fikirli

Açığgezen Ø

Açığgöz(lü) açıkgöz

Açığrağ Ø

Açığrengli Ø

Açığ-saçığ laçık saçık

Açığürekli laçık yürekli

Açılmaz Ø

Adağlı~ Adaxlıadaklı

Adamağılı Ø

Adam-adamyana ahlâklı, güzel

Adamaldadan yalancı

Adamoxşamaz biçimsiz, çirkin

Adamayovuşan sıcakkanlı

Adamboyu adam boyu

Adamcıl adamcıl

Adamdanğaçan korkak ürkek

Adamlı Ø

Adamsévmez merdümگیرز

Adamyana güzel, haysiyetli, iyi

Adamyéyen yamyam

Addımlı Ø

Adetkerde Ø

Adıbilinmez Ø

Adi adi

Adil adil

Adlı adlı

Adlı-sanlı adlı sanlı

Adsız adsız

Adsız-sansız şöhretsiz, ünsüz

Aerodinamik aerodinamik

Afetzade afetzede

Afrikalı Afrikalı

Agah Ø

Ağibetli başarılı

Ağibetsiz başarısız

Ağil akıl

Ağilâne Ø

Ağrar Ø

Ağrobioloji Ø

Ağrokimyevi Ø

Ağronomik Ø

Ağronomluğ Ø

Ağrotéxniki Ø

Ağ ak

Ağa üstün, varlıklı, varsil, zengin

Ağacdoğrayan Ø

Ağacvarı Ø

Ağaçlı ağaçlı

Ağaçlığ ağaçlık

Ağacmişarlayan Ø

Ağaçalan beyazımtırak

Ağappağ bembeyaz

Ağaran Ø

Ağardıcı Ø

Ağardılmış Ø

Ağarmış Ø

Ağayana Ø

Ağbaş Ø

Ağbaşı ihtiyar

Ağbeht mutlu, talihli

Ağbeniz Ø

Ağbirçek Ø

Ağbirçekli ihtiyar

Ağcalı varlıklı, varsil, zengin

Ağcamatan Ø

Ağcamaya Ø

Ağcasız Ø

Ağcavaz(a) Ø

Ağciyer Korkak, cesaretsiz, yüreksiz, aciz

Ağçil akçıl

Ağganadlı Ø

Ağgöz cesaretsiz, korkak

Ağgün(lü) bahtiyar, mesut, mutlu

Ağılçatmaz anlaşılmaz

Ağılı zehirli

Ağılkesen mantıklı

Ağılkesmez Ø

Ağıllı akıllı

Ağıllı-başlı Ø

Ağıllı-kamallı Düşünceli, şuurlu, terbiyeli

Ağılumulmaz Ø

Ağımsov Beyazımsı
 Ağımtıl Beyazımsı
 Ağır ağır
 Ağırayağ ağır ayak
 Ağırbaşı ağırbaşı
 Ağırxasiyyet(li) ciddi, temkinli
 Ağıréşiden sağır
 Ağırşanballı Temkinli, vakarlı, ciddi
 Ağırsegin Ciddi, temkinli
 Ağırtaxtalı ciddi, vakur
 Ağırtebiet(li) ağırbaşı
 Ağırterpenen Ø
 Ağırterpenişli Ø
 Ağıryana münasip, liyakatli
 Ağıryastığı Ø
 Ağıryüklü Ø
 Ağırzehmli korkunç, dehşetli, heybetli, azman
 Ağızaalınmaz uygunsuz
 Ağızabaxan Ø
 Ağız-burunlu Ø
 Ağızdandolma Ø
 Ağızlı ağızlı
 Ağızsız ağızsız
 Ağlabatan mantıklı
 Ağlasığ(ış)an mantıklı
 Ağlasığmaz mantıksız
 Ağlayan Ø
 Ağlayıcı Ø
 Ağlikesmez Ø
 Ağmatan Ø
 Ağmaya Ø
 Ağnavaz Ø
 Ağrikesen, Ağrikesici ağrikesen
 Ağrılı ağrılı
 Ağrısız ağrısız
 Ağrısızlaşdırıcı uyusturucu
 Ağrısızlaşdırılmış Ø
 Ağrıyan Ø
 Ağsaç(lı)
 Ağsağğal Ø
 Ağsifet Ø
 Ağsın akşın
 Ağtorpağ(lı) Ø
 Ağtük(lü) Ø
 Ağulu zehirli
 Ağürek âciz, cesaretsiz, korkak
 Ağüzlü Ø
 Ağyağız Ø
 Ağyal Ø
 Ağyanız Ø
 Ağyarpağlı Ø
 Ağzıaçığı ağzı açık
 Ağzıboş boşboğaz, geveze
 Ağzıbütöv, ağzı sıkı, ağzı pek
 Ağzıcıriğ ağzı gevşek, kaypak
 Ağzıdağınığ ağzı gevşek, kaypak
 Ağzıdualı dindar, mümin, mütedeyyin
 Ağziyri dargın, küskün
 Ağzığén Ø
 Ağzığara ağzı kara

Ağzıharfa boşboğaz, geveze
 Ağzıhedeli Ø
 Ağzıherze ağzı bozuk
 Ağzıhéyvere Ø
 Ağzıkeserli nüfuzlu
 Ağzıköpüklükibirli
 Ağzımvey âciz, cesaretsiz, korkak
 Ağziodlu sinirli
 Ağzıpertöv geveze
 Ağzıpolad(lı) nüfuzlu
 Ağzıpozug ağzı bozuk
 Ağzıpüste Ø
 Ağzısöyüşlü edepsiz
 Ağziyarı yarım
 Ağziyarığ Ø
 Ağziyélli atıcı boşboğaz
 Ağziyirtığ boşboğaz, geveze
 Ahal Ø
 Axan Ø
 Axar Ø
 Axar-baxarlı manzaralı
 Axarlı Ø
 Axçasız parasız
 Ahengdar ahenktar
 Ahengli ahenkli
 Ahengsiz düzensiz, uyumsuz
 Aheste aheste
 Axıcı ahenkli, düzgün
 Ahıl ihtiyar, yaşlı
 Axıntılı akıntılı
 Axır ahir
 Axırınıcî önemsiz
 Axırsız neticesiz, sonsuz
 Ahiretsiz dinsiz, günahkâr, imansız
 Axmağ² ahmak
 Axsağ aksak
 Axşamkı akşamki
 Axta iğdiş
 Axtalanmış iğdiş
 Ahtarılan Ø
 Ahu ahu gözlü
 Ahubahışlı ahu gözlü
 Ahugözlü ahu gözlü
 Ahuyerişli Ø
 Ah-vayçı Ø
 Aid ilgili
 Ailebaz Ø
 Ailecanlı Ø
 Aileli evli
 Aileperest Ø
 Ailesiz ailesiz
 Ailevi ailevi
 Akademik akademik
 Akrobatik Ø
 Aktiv¹ aktif
 Aktual aktüel
 Akustik Ø
 Al¹ al (II)
 Ala¹ ala
 Alabağır korkak

Alabezek alaca
 Ala-bişmiş çiğ
 Ala-bula alaca
 Ala-bulanıg alaca, bulanık
 Alaca² alaca
 Alacağlı alacaklı
 Alacalı alacalı
 Ala-çarpaz çapraz
 Ala-çiy çiğ
 Aladağ Ø
 Ala-deymiş Ø
 Aladodağ Ø
 Alafirengi alafranga
 Alafranğa alafranga
 Alagöz(lü) Ø
 Ala-ğara Ø
 Ala-ğaranlıg Ø
 Alağarın Ø
 Ala-ğarsağ çiğ
 Alağlı Ø
 Ala-ğora ham
 Alah-bulax dönek
 Alaxéy yaltakçı
 Alahı ayrı, başka, diğer
 Alakéş³ Ø
 Alalı benekli
 Alamezheb amaçsız, idealsiz
 Alanem Ø
 Alapeleng(i) alacalı
 Alapörtü çiğ
 Ala-seyrek dağınık, seyrek
 Ala-sütül ham
 Alasıg-dolaşıg belirsiz
 Ala-tala Ø
 Ala-toran Ø
 Ala-yetişmiş ham
 Albinos albinos
 Alçacığ alçacık
 Alçağ alçak
 Alçağboy(lu) Ø
 Alçağca alçakça
 Alçağcasına alçakça
 Alçağtepeli Ø
 Aldadıcı aldatıcı
 Al-elvan rengârenk
 Alemara(y) güzel, parlak
 Atem-aşkar açık, apaçık, aşikâr
 Alemefruz Ø
 Alemgir cihangir, fatih
 Alemşümül âlemsümül
 Alemtab Ø
 Al-ğırmızı Ø
 Alıcı² Ø
 Alınma Ø
 Alınmaz namağlup
 Alışgan² alışkan
 Alışığ² alışık
 Alışmalıg Ø
 Ali âli
 Alicenab âlicenap

Aligövhher soylu
 Alim âlim
 Alimane bilgece
 Alimegam Ø
 Alimekan Ø
 Alimenseb Ø
 Alineseb Ø
 Alışan debdebeli, şanlı, şaşaalı, tantanalı
 Alitehsilli Ø
 Aliye yüce, yüksek
 Allahsız allahsız
 Allégorik alegorik
 Allégro Ø
 Allı allı
 Allı-elvanlı allı pullu, rengârenk
 Allı-güllü göz alıcı, güzel, süslü
 Allı-şallı allı pullu, rengârenk
 Almayanağ Ø
 Almanca Almanca
 Almaz elmas
 Almazı Ø
 Alnaçıg doğru, dürüst, namuslu
 Alovğözlü ihtiraslı, öfkeli, sinirli
 Alovlu alevli
 Alovsaçan alevli, ateşli, kızgın, öfkeli, sinirli
 Alt¹ alt
 Altiacığ Ø
 Altıavarlı Ø
 Altıaylıg Ø
 Altıbarmağ Ø
 Altıbaşı Ø
 Altıbucağı Ø
 Altıcehet Ø
 Altıcergeli Ø
 Altıdüyme Ø
 Altıgünlük Ø
 Altıgatlı Ø
 Altılıg altılık
 Altımanatlıg Ø
 Altıمرتebe(li) Ø
 Altıncı altıncı
 Altısaathg Ø
 Altıüzlü Ø
 Altıyanlı Ø
 Altıyaşar Ø
 Altıyaşlı Ø
 Altmışıncı altmışıncı
 Altmışlıg altmışlık
 Alude alışkın, bağımlı, müptela
 Alüminiumlu Ø
 Alyanağ(lı) Ø
 Amansız amansız
 Aman-zaman tek, yalnız
 Aminxan Ø
 Amirane Ø
 Amorf amorf
 Anaç anaç
 Ana(dan) bir Ø
 Anadandoğma çıplak, doğuştan
 Anadangelme çırılçıplak doğuştan, fitri

Analı analı
 Analı-atalı Ø
 analitik analitik
 Anarxist anarşist
 Anarxo-sindikalist anarşist
 Anasız anasız
 Anatom Ø
 Anatomik Ø
 Anayım, Anayın acayip, tuhaf
 Andlı anthı
 Anğutboğaz çiroz
 Ani anı
 Anlağılı anlaklı
 Anlağısız akılsız, anlayışsız, ansız, düşüncesiz, şuursuz
 Anlamaz anlayışsız, kaba, nezaketsiz
 Anlaşığılı açık
 Anlaşılmaz anlaşılmaz
 Anlayan anlayışlı, nezaketli
 Anlı akıllı, düşünceli, müdrik
 Anonim anonim
 Anormal anormal
 Anrı Ø
 Ansız ansız
 Antarktik antarktik
 Antibiotik Ø
 Antifaşist Ø
 Antik antik
 Antisémit antisemit
 Antisovet Ø
 Antropoloji antropolojik
 Apaçığı apaçık
 Apağ apak
 Aparıcı esas
 Apaşkar apaçık
 Apaydın apaydın
 Arağarışdıran ara bozucu, fesatçı, müfsit
 Arağçnlı Ø
 Aralığ aralık
 Aramlı ağır, sabırlı, temkinli, yavaş
 Aramsız kararsız, rahatsız, sabırsız
 Arasikesilmez aralıksız, sürekli
 Aravuran ara bozucu, fitne, müfsit
 Arayıcı Ø
 Arba denk, eşit, müsavi
 Arbitr Ø
 Ardıcıl mantıklı
 Areste bezekli, süslü
 Arğaz Ø
 Ağrın argın
 Arxaik arkaik
 Arxalı¹ arkalı
 Arxalığlı arkalıklı
 Arxasız arkasız
 Arxéoloji arkeolojik
 Arxgazan Ø
 Ari² arı(I)
 Arığ arık(II)
 Arığca Ø
 Arığ-uruğ arık(II), cılız, sıska, zayıf

Arınmış arı, pak, temiz
 Âri arı
 Arif bilgili, haberdar, vâkıf(II)
 Arifane arifane
 Aristokrat aristokrat
 Ariz şikâyetçi
 Arizeli arızalı
 Arktik arktik
 Arlı arlı
 Arlı-abırlı arlı, edepli, terbiyeli
 Armudboğaz Ø
 Armudu Ø
 Arpalığ Ø
 Arsız arsız
 Arsızabırsız hayasız, utanmaz
 Arsız-arsız utanmazca
 Arsızca(sına) utanmazca
 Arşinliğ arşinlik
 Artan Ø
 Arterial Ø
 Artığ artık
 Artığ-eskik fazla, gereksiz, lüzumsuz
 Artığtamah aç gözlü, tamahkâr
 Artımlı bereketli
 Artımsız bereketsiz
 Arvadağızlı Ø
 Arvadarası Ø
 Arvadlı evli
 Arvadsifet kadınsı
 Arvadüzlü kadınsı
 Arzukey arzulu
 Arzulu arzulu
 Arzusuz, gönülsüz, hevessiz, isteksiz
 Asan hafif, kolay
 Aseptik aseptik
 Asfalt asfalt
 Asfaltlanmış asfalt
 Asfaltlı asfalt
 Aşğırdıcı Ø
 Asılı asılı
 Asılmış¹ asılı
 Asılmış² Ø
 Asılsız asılsız
 Asi isyancı, isyankâr
 Asi-kifir bezgin bıkkın
 Asimani göksel, kutsal, lekesiz, saf(II), temiz
 Asimanheraş Ø
 Asma asma(I)
 Asmalığ asmalık
 Astagel ağır, yavaş
 Astağaçan yavaş
 Astarlı Ø
 Astarlığ astarlık
 Astmalı astımlı
 Astronomik astronomik
 Asude asude
 Aşağa aşağı
 Aşğal Ø
 Aşğarlı Ø
 Aşğarsız katıksız

Aşığboylu Ø
 Aşığsayağı Ø
 Aşılavıcı Ø
 Aşılmaz Ø
 Aşındırıcı Ø
 Aşısız aşısız
 Aşığane aşıkane
 Aşikar aşikâr
 Aşına aşına
 Aşkaraşikâr
 Aşkara aşikâr
 AşlıØ
 Aşlıg pilâvlık
 Aşnabaz Ø
 AşüfteØ
 Ata-analı Ø
 Ata-anasız öksüz
 Atabir Ø
 Atadanğalmababa yadigârı
 Atalı babalı(I)
 Atasız öksüz
 Atasız-anasız öksüz
 Atcıl Ø
 Ateşbar hararetili
 Ateşfeşanateşli, parlak
 Ateşxar müstebit, zalim
 AteşinrühşarØ
 Ateşli ateşli
 Ateşnak ateşli, hararetili, kızgın
 Ateşreng Ø
 Ateşzeban Ø
 Atıcı atıcı
 Atıl atıl
 Atletik atletik.
 Atlı atlı
 Atmacalı alaycı, müstehzi
 Atomcu atomcu
 Atomistik Ø
 Atsifet Ø
 Atüstü² kalitesiz, niteliksiz
 Avam cahil
 Avangard avangart
 Avara¹ avare
 Avarlı Ø
 Avazımış soluk
 AvazlıØ
 Avazsız ahenksiz
 Avizeli Ø
 Avtobiografik otobiyografik
 Avtomat otomatik
 Avtomatik otomatik
 AvtomatlaşdırılmışØ
 Avtoritétli itibarlı, nüfuzlu
 Ayağlı ayaklı
 Ayağsız ayaksız
 Ayağyalın fakir, yoksul
 Ayağıağır hamile, uğursuz
 Ayağı perdeli Ø
 Ayağısürüşken Ø
 Ayağıyüngül uğurlu

Ayazlı soğuk
 Aybeniz alımlı, güzel
 Aydın aydın
 Aydınlığ aydımlık Ayğabağ(lı) alımlı, güzel
 Ayıblı ayıplı
 Ayıbsız ayıpsız
 Ayıgyatan Ø
 Ayıg-sayığ ihtiyatlı, temkinli, uyanık
 Ayırıcı ayırıcı
 Aylıaylı
 Aylı aylık
 Aylıgçı aylıklı
 Aylıg aylıklı
 Aylı - ulduzlu Ø
 AynabendliØ
 Aynalı¹ aynalı
 Ayparalı Ø
 Ayrıcaayrıcalı
 Ayrılmaz Ø
 Aysız aysız
 Ayulduzlu Ø
 Ayüzlü alımlı, güzel
 Az Ø
 Azacığ azıcık
 Azad¹ azat
 Azadfikirli Ø
 Azadhah Ø
 Azad(i)hah Ø
 Azadlıgseven,Ø
 Azadperver Ø
 Azargezdiren hastalıklı, zayıf
 Azarlı hasta
 Azarsız Azca
 Azcana cüz'i
 Azdanışan
 Azeri Azeri
 Azganlı kansız
 Azgüclü güçsüz, zayıf}
 Azgın azgın
 Azim Ø
 Azışlenen Ø
 Azman azman
 Azmış azgın
 Azotlu azotlu
 Aztapılan nadir
 Aztutumlu Ø
 Azuşağlı Ø
 Azürde Ø
 Azyarpağ Ø
 AzyaşlıØ

B

Babadanğalma, Ø
 Babasilli, basurlu
 Babat, Ø
 Babet¹, Ø
 Bacaran, kabiliyetli
 Bacarığlı, becerikli
 Bacarığsız, beceriksiz

- Bacarmaz, beceriksiz
 Bacasız, Ø
 Badağçesni, Ø
 Badağlı, Ø
 Badal yalancı
 Badağvarı, Ø
 Badamağız, Ø
 Badambuta, Ø
 Badamgöz(lü), badem gözlü
 Badamı, Ø
 Badambuta, Ø
 Badamlı¹, bademli
 Badamşekilli, Ø
 Badamvarı, Ø
 Badenuş ayyaş, bekrî
 Baderperest ayyaş, bekrî
 Badımcanburun, Ø
 Badımcanı, Ø
 Baftalı, Ø
 Baftaşalvarlı, Ø
 Bağı, baki
 Bağ-bağatlı, ağaçlık
 Bağçalı, bahçeli
 Bağırbadaş, cana yakın
 Bağırdelen¹, dehşetli, korkunç
 Bağırğan, huysuz
 Bairsağsız, Ø
 Bağıraran, dehşetli, korkunç
 Balı, bağlı
 Bağlı-bağatlı, bahçeli
 Bağlı-bağçalı, bahçeli
 Bağırbadaş, Ø
 Bağrıgara¹, kederli, mükedder, mahzun
 Baha, pahalı
 Bahacıl, pahacı
 Bahaçı, pahacı
 Bahalı, pahalı
 Baxan, bakan
 Baharlı, baharlı
 Baxeber, haberli
 Baxımlı, bakımlı
 Baxımsız, bakımsız
 Baxmalı, Ø
 Baxyalı, Ø
 Baiskar, Ø
 Bakkénbardlı, Ø
 Bakire, Ø
 Bakterioloji, bakteriyoloji
 Bala, körpe
 Balaca, cüz'i
 Balaca-balaca, Ø
 Balacaboy, Ø
 Balacanlı, Ø
 Balalı, Ø
 Baldırıaçıg, baldırı çıplak
 Balğabağı, Ø
 Balıgbéli, Ø
 Balıglı, balıklı
 Balkarca, Malkarca
 Balkonlu, Ø
 Ballı, ballı
 Ballistik, balistik
 Baltagörmez, ağaçlık
 Baltakesmez, Ø
 Baltalı, baltalı
 Bambalaca, küçücük
 Bambaşğa, bambaşka
 Bambılı, avare, başıboş, aylak
 Bameze. hoş, latifeci, lezzetli, şakacı, tatlı
 Bandaglanmış, Ø
 Bandağlıg, Ø
 Banderollu, bandrollü
 Bani, Ø
 Bantlı, Ø
 Barbar, barbar
 Barışdırıcı, ara bulucu, uzlaştırıcı
 Barışmaz, uzlaşmaz
 Barıtı, Ø
 Bariz, bariz
 Barkeş, Ø
 Barlı, faydalı, hayırlı, meyveli, semereli verimli, yemişli
 Barmağhesabı, Ø
 Barmağsız, Ø
 Barmağvarı, Ø
 Barometrik, Ø
 Barsız, faydasız, hayırsız, meyvesiz,
 Barvérici, Ø
 Basefa hoş, iç açıcı, manzaralı
 Basevad, bilgili, kültürlü
 Basıcı, sıkıcı
 Basıg, basık
 Basılmaz, Ø
 Basılmış, Ø
 Basma¹, basma
 Basmaçı², Ø
 Basmagelib, basmakalıp
 Baş, Ø
 Başabatanmantıklı, mantıksal
 Başabelabeceriksiz, kötü, yaramaz
 Başağlı,
 Başağardıcı, Ø
 Başbilenmüdrük, şef
 Başcıl, Ø
 Başdansovdu, baştan savma
 Başğa, başka
 Başğa-başğa, ayrı ayrı
 Başgalaşmış, Ø
 Başgicel(le)dici, Ø
 Başıaçıg, başı açık
 Başıaşğa, başıaşığı, rahat, sessiz, zavallı
 Başıbağlı, başı bağlı
 Başıbatmış, Ø
 Başıbelalı, Ø, bahtsız, talihsiz
 Başıberk, Ø
 Başıboş, başıboş,
 Başıbütv, başıbütv, başı bütün
 Başıdaşlı, bedbaht, biçare, mazlum
 Başıdolu, akıllı, müdrük
 Başıdümük, Ø

Başietli, varlıklı, varsıl, zengin,
 Başığapazlı, zavallı
 Başışgarlı, Ø
 Başışğırxiğ, Ø
 Başışğotazlı, püsküllü
 Başışküllü, bedbaht, mazlum, mutsuz, zavallı
 Başışörtülü, kapalı
 Başışpozug, başışbozuk
 Başışuca, Ø
 Başışyekekaba
 Başışkesen, acımasız, hunhar, insafsız, katil, katı
 yüreksiz, merhametsiz, vahşi, yırtıcı, zalim
 Başış, başış
 Başışca, Ø
 Başışlığlı, başışlıklı
 Başışmağlı, Ø
 Başışsız, başışsız
 Başışsız-ayagsız, ilgisiz, mantıksız
 Batağlı, bataklı
 Batğın, batkın
 Batığ, batık
 Batıl, batıl
 Batini, batını
 Batmanlığ, Ø
 Bay¹, bay
 Bayağı, bayağı
 Bayağılaşdırılmış, Ø
 Bayat¹, bayat
 Bayıldıcı, bayıltıcı
 Bayırşeheri, Ø
 Bayrağlı, bayraklı
 Bayramğabağı, Ø
 Bayramlığ, bayramlık
 Bazarı, Ø
 Bazarlığ, Ø
 Bazburudlu boyluboslu, gösterişli, yakışıklı
 Béca abes, boş, beyhude, manasız,
 münasebetsiz, yersiz
 Bed, belalı, berbat, kötü, saldırgan, sert, sinirli
 Bedavaz, Ø
 Bedbatın, ara bozucu, fesat, fesatçı, fitçi,
 karıştırmacı, kinli, müfsit, münafık
 Bedbeht, bedbaht
 Bedbin, bedbin
 Bedbinhesab, insafsız, vicdansız
 Bedbu(y), Ø
 Bedbünyad, nankör
 Bedcins, Ø
 Bedefkar, katil, suikastçı
 Bedehlag ahlaksız, geçimsiz, huysuz, şirret,
 terbiyesiz
 Bedehval, Ø
 Bedemel, arsız, ahlaksız, kötü, sıkılmaz,
 utanmaz, yüzüstü
 Bedeneere, çirkin
 Bedendam, çirkin
 Bedennüma, bedennüma ayna (güzgü) bedenî,
 bedensel
 Bedesil, Ø
 Bedevi, göçer

Bedgu, dedikoducu
 Bedgüman, Ø
 Bedgedem menhus, meş'um, meymenetsiz,
 musibet, uğursuz,
 Bedğılığ geçimsiz, huysuz, şirret, yaygaracı
 Bedhab, uykusuağır
 Bedhağğ, Ø
 Bedxah, bedhah
 Bedhal, Ø
 Bedhasiyyet, geçimsiz, huysuz, şirret,
 yaygaracı
 Bedxerc müsrif, savurgan, tutumsuz
 Bedhereket, geçimsiz, huysuz, şirret, yaygaracı
 Bedhéybet, acayip, çirkin, garip, tuhaf
 Bedhéykel, çirkin,
 Bedhu, geçimsiz, huysuz, şirret, yaygaracı
 Bedihi, bedihî
 Bediman, dinsiz, imansız, inansız, kafir
 Bedii, bedî
 Bedirlenmiş, bedirlenmiş ay kimi,
 Bedleker, acayip, çirkin, pinti
 Bedlöyün, kötü, liyakatsiz, yaramaz
 Bedméhr, Ø
 Bedmest, esrik, mest, sarhoş, sermest
 Bedmezac, geçimsiz, huysuz, şirret, yaygaracı
 Bedmezheb, dinsiz, imansız, inansız
 Bednal, Ø
 Bednam, bednam
 Bednefs, açgözlü, doymaz, haris, tamahkâr
 Bednijad, soysuz
 Bedniyyet, Ø
 Bedreftar, geçimsiz, huysuz, şirret
 Bedreğbet, Ø
 Beddrenç, çirkin, suratsız
 Bedsifet, çirkin, sert, suratsız
 Bedşekl, biçimsiz, çirkin, şekilsiz
 Bedşüküm, uğursuz, menhus, meş'um
 Bedter, beter
 Beduğur, bahtsız, şanssız, talihsiz
 Bedzat adı, alçak, aşağılık, namert, rezil, soysuz
 Beherli, mahsuldar, mümbit, semereli, verimli
 Behersiz, hayırsız, kazançsız, meyvesiz, ürünsüz
 Bexil, kıskanç
 Béhiştlik, cennetlik
 Béhli, Ø
 Behreli, faydalı, nafi, kazançlı, semereli,
 verimli, yararlı
 Behresiz, faydasız, meyvesiz, nafi, yararsız
 Behreyab, faydalı, kazançlı, nafi, yararlı
 Behri, bahri
 Bextebext, Ø
 Bextever bahtlı, mes'ut, mutlu, ongun, şanslı,
 talihi
 Bextiğara, bahtsız, bedbaht, mutsuz, şanssız,
 talihsiz
 Bextiyar, bahtiyar
 Bextsiz, bahtsız
 Bektaşi, Ø
 Beladide, Ø
 Belağetli, belâgatli

Belakés, Ø
 Belalı, beláli
 Béle, böyle
 Beled âşına, aşna, bildik, tanıdık
 Belekli, kundaklı
 Belğemi, mıymıntı, miskin, sümstük, sünepe,
 tembel, uyuşuk
 Belğemli, balgamlı
 Belğemizac, ağır, soğukkanlı
 Bélibağlı¹, kemerli
 Bélibasığ, Ø
 Bélibükük, beli bükük,
 Bélieyri, ihtiyar, yaşlı
 Beliğ, baliğ
 Bembeyaz, bembeyaz
 Bend², âşık, meftun, sevdalı, tutkun, vurgun
 Bendemli, Ø
 Bendemük, Ø
 Bendlibağlı
 Benekli, benekli,
 Benevşeyi, menekşerengi
 Benövşeyi, menekşerengi
 Benzer, benzer
 Bénzındaşyan, Ø
 Benzintöken, Ø
 Beraber, Ø
 Beraberterefli, eşkenar
 Beraberüzlü, Ø
 Beraberyanlı, Ø
 Beraderane, kardeşçe
 Berbad, berbat
 Berdevam, berdevam,
 Bereketli, bereketli
 Bereketsiz, bereketsiz
 Berğerar, devamlı, durağan, durgun, hareketsiz,
 sabit
 Berheva, Ø
 Berheyat, canlı
 Beri, beri
 Berk, berk
 Berkidici, Ø
 Berli-bezekli, bezekli, süslü
 Bermurad, Ø
 Berpa, kaim
 Berpaédici, Ø
 Berrağ, berrak
 Berteref, Ø
 Besiretli, basiretli
 Besiretsiz, basiretsiz
 Besit, basit
 Besleyici, Ø
 Beste¹, Ø
 Beste², Ø
 Besteboy, kısa
 Besteri, Ø
 Béşaylığ, Ø
 Béşbaşı, Ø
 Béşce, Ø
 Béşcergele, Ø
 Beşeri, beşerî

Béşfaizli, Ø
 Béşgirvenkelik, Ø
 Béşgöz(lü), Ø
 Béşgül, Ø
 Béşgünlük, geçici
 Béşğat(lı), Ø
 Béşğepiklik, Ø
 Béşxallı, Ø
 Beşikkertme, Ø
 Béşillik, Ø
 Béşleçekli, Ø
 Beşmertebe(li), Ø
 Béminlik, Ø
 Béşotağlı, Ø
 Béşsinifli, Ø
 Beşşaş, güleryüzlü, keyifli, neşeli, şen
 Béştonluğ, Ø
 Beşulduz(lu), Ø
 Béşverstlik, Ø
 Béşyarpağlı, Ø
 Béşyaşar, Ø
 Béşyaşlı, Ø
 Béşyerli, Ø
 Béşyüzlük, Ø
 Beter, beter
 Beton, Ø
 Betonlanmış, Ø
 Betonlu, Ø
 Béyinezici ağır, boğucu
 Béyinli, beyinli
 Béyinsiz, beynsiz
 Beylik beylik
 Béynelxalğ, beynelmilel, uluslar arası,
 enternasyonal
 Béynelmilel, beynelmilel
 Béynelmilelçi, beynelmilelci
 Béyniboşahmak, akılsız, alık, bön, budala,
 ebleh, sersem
 Béytin, boş, işsiz
 Bézar, bîzar
 Bezekli, bezekli
 Bezeksiz, sade
 Bézgin, bezgin
 Bézik, bezgin
 Bézikdirici, bıktırıcı
 Bezzat, alçak, aşağılık, namert, soysuz
 Bıçağlı, bıçaklı
 Biğdirici, bıktırıcı
 Biğburma genç, boylu boslu
 Biğğırığ, Ø
 Biğli, bıyıklı
 Biğli - sağğallı, sakallı, yaşlı
 Biğsız, bıyıksız
 biabır, ahlaksız, hayasız, sıkılmaz, terbiyesiz,
 utanmaz, yüzüz
 Biabırçı, alçak, aşağılık, rezil
 Biaheng, ahenksiz, düzensiz, uyumsuz
 Biar, ahlaksız, hayasız, sıkılmaz, terbiyesiz,
 utanmaz, yüzüz

Biaram, ikircikli, ikircimli, işkilli, kararsız, mütereddit, tahammülsüz
Bibak, cesaretli, cesur, korkusuz, yürekli
Bibehre, meyvesiz, ürünsüz, verimsiz, yetersiz
Biberli, biberli
Bibliografik, bibliyografik
Bic¹, piç
Bica, anlamsız, beyhude, boş, faydasız, manasız, nafiye, yararsız
Bicenge(ne), ara bozucu, fasık, fesatçı, fitneci, hilebaz, hileci, hilekâr, müfsit
Biçare, biçare
Biçici, Ø
Biçimli, biçimli
Biçimsiz, biçimsiz
Biçiz fakir, fakara, yoksul
Bidamağacılı, gamlı, kederli, keyifsiz, mağmum, mahzun, mükedder, neşesiz, üzgün, üzüntülü
Bidane, Ø
Bidar, bidar
Bildelil, Ø
Bidemağacılı, gamlı, kederli, keyifsiz, mağmum, mahzun, mükedder, neşesiz, üzgün, üzüntülü
Biderd, acısız, dertsiz, gamsız, kedersiz, sıkıntısız, tasasız, üzüntüsüz
Biderman, çaresiz, ilaçsız, onulmaz
Bideva, çaresiz, ilaçsız, onulmaz
Bidin, dinsiz, imansız, inansız, inançsız, itikatsiz, kafir
Bieğlahmak, akılsız, bön, budala, çılgın, deli, mecnun, meczub
Bielac, biilâç
Biélm, bilgisiz, cahil
Biemel, boşboğaz, geveze
Biencam, neticesiz, sonuçsuz
Biendaze, biçimsiz, ölçüsüz, şekilsiz
Biesil, alçak, aşağılık, ahlaksız, haysiyetsiz, onursuz, soysuz
Bié'tibar, itibarsız
Biéyb, eksiksiz, kusursuz, mükemmel, tam
Bifayda, faydasız, yararsız
Bifaide, faydasız, yararsız
Bifer, akılsız, beceriksiz
Bigah geç, vakitsiz, zamansız
Biğal, ağır başlı, ciddî, gururlu, munis, onurlu, sakın, vakur
Biğane, bigane
Biğem, acısız, dertsiz, gamsız, kedersiz, sıkıntısız, tasasız, üzüntüsüz
Bigeran, ebedî, sınırsız, sonsuz
Biğerar, bikarar,
Biğerez, içten, candan, samimî, yürekten
Biğéyd, gamsız, koşulsuz, sıkıntısız, şartsız, tasasız
Biğéyret, haysiyetsiz, onursuz, şerefsiz
Biğünah, biğünah
Biğüşur, kesin, kusursuz, kuşkusuz, şüphesiz

Bihal, argın, bitkin, dermansız, mecalsiz, takatsiz, yorgun
Bihalet, argın, bitkin, dermansız, mecalsiz, takatsiz, yorgun
Bixeber, bihaber,
Bihedd, çok, sınırsız, hadsiz hesapsız
Biheter, korkusuz, tehlikesiz
Biheya hayasız, rezil, utanmaz yüzüz
Bihésab, bilgisiz, cahil, haksız, sayısız, sınırsız
Bihörmet, hürmetsiz, saygısız
Bihude, beyhude
Bihuş, baygın, dalgın, hayran, meftun, mest, tutkun
Bihuşedici, Ø
Bihüner, beceriksiz, hünersiz
Biğrar, dönek, kaypak
Biiman, acımasız, vicdansız, dinsiz, imansız, insafsız, inansız, kafir, kalpsiz, katı yürekli, merhametsiz, zalim
Biinsaf, vicansız, gaddar, merhametsiz, şerefsiz, zalim
Biintiha, ebedî, sayısız, sınırsız, sonsuz
Bikam, mutsuz
Bikar, işsiz
Bikéf, bikéfolmağ, bikéfolmağkeyifsiz, neşesiz, hasta
Bikr, lekesiz, saf, temiz
Bilaaram, kararsız, sabırsız
Bilayığ, beceriksiz, kabiliyetsiz, liyakatsiz, yeteneksiz
Bildirki, Ø
Bilen, anlayışlı, düşünceli, ferasetli, iz'anlı, zeki
Bilende(r), bilgili, malûmatlı
Bileyağét, başarısız, değimsiz, liyakatsiz, yeteneksiz
Biletsiz, biletsiz
Bilgiliik, bilgili
Bilici, bilici
Bilikli, bilgili, hazırlıklı, malûmatlı
Biliksiz, bilgisiz, malûmatsız, hazırlıksız
Bilinmez, bilinmez
Bimar, hasta, rahatsız
Bimbiz, Ø
Bimegam, alakasız, ilgisiz, manasız, yersiz
Bimekan, lâmekân, yersiz, yurtsuz
Bime'na, anlamsız, manasız
Bimehr, Ø
Bimerhemet, vicdansız, gaddar, insafsız, merhametsiz, zalim
Bime'rifet, ahlaksız, edepsiz, terbiyesiz, sıkılmaz, utanmaz, yüzüz
Bimesref, beyhude, faydasız, gereksiz, lüzumsuz, yarasız
Bimezeboş, lezzetsiz, tatsız
Bimezmun, anlamsız, manasız
Biminnet, bedava, karşılıksız, parasız, ücretsiz
Bimisl, benzersiz, eşsiz, tek
Bimuzd, bedava, karşılıksız, parasız, ücretsiz

Bimürvet, acımasız, vicdansız, dinsiz, imansız, insafsız, inansız, kafir, kalpsiz, katı yürekli, merhametsiz, zalim
Bimürüvvet, acımasız, vicdansız, dinsiz, imansız, insafsız, inansız, kafir, kalpsiz, katı yürekli, merhametsiz, zalim
Binamus, namussuz
Bineli daimî, gedikli, kalıcı, sürekli, temelli
Binesib, kısmetsiz, mahrum, yoksun
Bineva, bedbaht, kısmetsiz, zavallı
Binezir, benzersiz, eşsiz, tek
Binihayet(t), ebedî, sayısız, sınırsız, sonsuz
Binişan, gizli, işaretsiz, nişansız
Biniyaz, doygun, müstagni
Binizam, dağınık, düzensiz, gayrimuntazam, gelişigüzel, intizamsız, lâlettayin, özensiz, rastgele, tertipsiz
Binöğsan, eksiksiz, kusursuz, noksansız, özürsüz
Binövrelî, dayanaklı, esaslı, temelli
Binövresiz, asılsız, dayanaksız, esassız, temelsiz
Binthî, sargılı
Bioloji, biyolojik, dirimsel, dirim bilimsel
Biperva, bîperva
Bir, bir
Biradamlıg, Ø
Biradlı, Ø
Birailleli, Ø
Birathî, Ø
Biratumlu, Ø
Birayağlı, Ø
Birbarmağlı, Ø
Birbuğumlu, Ø
Birbuynuzlu, Ø
Bircergeli, Ø
Bircildli, Ø
Bircins, hemicins, müteccenis, soydaş, türdeş
Bircür(e), Ø
Birçekli, kâküllü, saçlı
Birçeksiz, saçsız
Birdestekli, Ø
Birdirsekli, Ø
Birdorlu, Ø
Birededli, Ø
Bireğbet, acayip, çirkin, garip, şaşılmalı, tuhaf, yabansı
Birehm, vicdansız, gaddar, insafsız, merhametsiz, zalim
Bireli, pireli,
Birelli, Ø
Birenc emeksiz, eziyetsiz, kolay, zahmetsiz
Birer, birer
Birévcikli, bir evcikli,
Birevli, Ø
Birfamilyalı, Ø
Birfazalı, Ø
Birfikirli, hemfikir
Birgözlü, Ø
Birgünlük, Ø

Birğat(lı), Ø
Birğiyetli, Ø
Birgollu, Ø
Birheftelik, Ø
Birhécali, tek heceli
Birhörgüçlü, Ø
Birhücéyrelî, tek hücreli
Birhetli, Ø
Birikmiş, Ø
Birillik, Ø
Biriya, doğru, riyasız, sadakatli, sadık, samimî, yalansız
Birkerelik, Ø
Birküçeli, Ø
Birlampalı, Ø
Birleçekli, Ø
Birlepeli, Ø
Birleşdirici, birleştirici
Birmanathg, Ø
Birmechullu, Ø
Birmehelleli, Ø
Birme'nalı, tek anlamlı
Birmenzilli, Ø
Birmertebe(li), Ø
Birmeslekli, Ø
Birmotorlu, Ø
Birneferlik, tek kişilik
Birnövbeli, Ø
Birnüveli, Ø
Biroxlu, Ø
Birpalatalı, Ø
Birperdeli, Ø
Birreğemli, Ø
Birrengli, tek renkli
Birsaathg, Ø
Birsesli, tek sesli
Birsimli, Ø
Birtaylı, Ø
Birtebeğeli, Ø
Birterefli, Ø
Birterkibli, Ø
Birtiqli, Ø
Birtoxumlu, Ø
Birtonlu, Ø
Birtonluğ, Ø
Birtumlu, Ø
Biruh, cansız, ölü, ruhsuz
Biruni, Ø
Birüz(lü), Ø
Birüzvlü, Ø
Birveznli, Ø
Biryan, Ø
Biryanlı, Ø
Biryaşar, Ø
Biryaşlı, yaşıt
Biryérli¹, memleketli
Biryerli², tek kişilik
Biryollu, Ø
Bisabib, bakımsız, himayesiz, sahipsiz
Bisavad, beceriksiz, bilgisiz, cahil

Bisebat, geçici, kararsız, sebatsız
 Biserüpa, avare, başıboş, serseri
 Bisükun, huzursuz, rahatsız, tedirgin
 Bişeref, haysiyetsiz, onursuz, şerefsiz
 Bişkin, pişkin
 Bişmiş, Ø
 Bişübhe, kesin, kuşkusuz, şüphesiz
 Bişüür, anlayışsız, bilinçsiz, düşüncesiz, şuarsuz
 Bitecrübe, acemi, tecrübesiz
 Biteğsir, günahsız, masum, suçsuz
 Bitemenna, Ø
 Biterbiye, terbiyesiz
 Birterbiyet, terbiyesiz
 Biterefleştirici, Ø
 Bitib-tükenmez, sonsuz
 Bitişdirici, yapıştırıcı
 Bitişik, bitişik
 Bitişmiş, Ø
 Bitkin, bitkin
 Bitli, bitli
 Bitmeyen, Ø
 Bitmez, sonsuz
 Bitmez-tükenmez, sayısız, sınırsız, sonsuz
 Bitmiş, Ø
 Bitumlu, bitümlü
 Bivar, iskimsesiz
 Bivaxt, mevsimsiz, vakitsiz, yersiz, zamansız
 Bive, dul
 Bivec, gereksiz, lüzumsuz, yararsız
 Bivefa, bîvefa
 Bivehm, cesaretli, cesur, korkusuz, yürekli
 Biyabangerd, avare
 Biyarlıg, cebrî, zorlama
 Bizar, bîzar
 Bizeban, dilsiz
 Bizeval, baki, kalıcı, kalımlı, payidar, ölümsüz, zevalsiz
 Boğanağ, boğucu
 Boğaz², Ø
 Boğazgulu boğazlı, iştahlı, otlakçı
 Boğazlı, boğazlı
 Boğucu, boğucu
 Boğug, boğuk
 Boğulmuş, Ø
 Boğunuğ, boğunuk
 Bol, bol
 Bolgarca, Ø
 Bollu, Ø
 Bombadaşyan, Ø
 Bombardımançı, Ø
 Bomboş, bomboş
 Bomboz, bomboz
 Boranlı, tipili
 Borclu, borçlu
 Bordağ, semiz, tavlı
 Borulu, borulu
 Boruşekilli, borumsuz
 Boş, boş
 Boşaldılmış, Ø

Boşbéyin, ahmak, alık, aptal, bön, budala, ebleh
 Boşboğaz, boşboğaz
 Boşbuynuzlu, Ø
 Boyağlı, boyalı, renkli
 Boyağsız, boyasız, renksiz
 Boyalı, boyalı
 Boyanalı, Ø
 Boyanmış, boyalı
 Boyasız, boyasız
 Boyayıcı, boyayıcı
 Boy-buxunlu, boylu boslu, yakışıklı
 Boydaş, boydaş
 Boylama, Ø
 Boylu¹, boylu,
 Boylu², gebe, hamile, yüklü
 Boynuburuğ, boynu bükük, fukara, öksüz,
 mahzun, mazlum, zavallı
 Boynubükük, boynu bükük
 Boynuderili, Ø
 Boynuxezi, Ø
 Boynuyoğun, asalak, istismarcı
 Boysuz, boysuz
 Boyunduruğlu, hükümlü, mahkum, tutuklu
 Boyunluğlu, Ø
 Boyunsuz, Ø
 Boz¹, boz sifet göstermek boz
 Bozarag, bozca
 Bozaran, Ø
 Bozarmış, bozarık
 Boztövr, bozca
 Bozumsov, bozca
 Bozumtrağ, bozca
 Bozumtul, bozca
 Böhranlı, buhranlı
 Bölücü, bölücü
 Bölünmez, bölünmez
 Bölüşdürücü, Ø
 Börklü, kalpaklı
 Böyrekli, cesaretli, cesur, korkusuz, yürekli
 Böyüçük, büyücek
 Böyüdücü, Ø
 Böyüdülmüş, abartılı, abartmalı, mübalâğalı
 Böyük, büyük
 Böyükce, büyükçe
 Böyükğar, irice
 Böyüksüz, arkasız, hamisiz
 Böyük, yaşlı, büyük
 Brakbozuk, defolu, kusurlu, özürlü
 Bromlu, Ø
 Bronxial, Ø
 Bucağlı, köşeli
 Budağlı, budaklı
 Budağsız, Ø
 Budal, cesaretli, cesur, korkusuz, yiğit, yürekli
 Budkaçı, Ø
 Buğdayı, buğday benizli, esmer
 Buğdayibeniz, buğday benizli
 Buğdayısifet, buğday benizli, esmer
 Buğumlu, boğumlu
 Buxovlanmış, prangalı

Buxovlu, prangalı
 Bulandırıcı, Ø
 Bulanıg, bulanık
 Bulanlıg, bulanık
 Bulaşıg, bulaşık
 Bulaşıgılı, bulaşık
 Bulkaçı, Ø
 Buludlu, bulutlu
 Buludsuz, bulutsuz
 Bumbulaşıg, kirli, murdar, mülevves, pis
 Bumbuz, bumbuz
 Buradaki, Ø
 Buralı, buralı
 Burazlı, Ø
 Burma, burma
 Burmabıg(lı), Ø
 Burmabuynuz, Ø
 Burnuyelli, gururlu, kibirli, mağrur
 Burovuz, Ø
 Burucu, Ø
 Buruğ¹, buruğ düşmek buruğ salmag Buruğ -
 buruğ buruk,
 Burulğanlı, fırtınalı
 Burulmuş¹, buruk
 Burulmuş², iğdiş
 Butalı, Ø
 Buynuzlu¹, boynuzlu
 Buynuzsuz, boynuzsuz
 Buynuzşekilli, boynuzsu
 Buynuzvarı, boynuzsu
 Buyruğlu, Ø
 Buyurucu, buyurgan
 Buzlanmış, Ø
 Buzlu, buzlu,
 Büdregen, Ø
 Bükelenmiş, bükük, bükümlü
 Bükük, bükük,
 Bükülmeyen, Bükülmez, güçlü, kuvvetli,
 sağlam
 Bükülmüş, bükük, bükümlü
 Bükülü, bükülü
 Bulendpervaz, alicenap, bonkör, cömert, eli
 açık, iyi kalpli, iyi yürekli
 Büllüri, Ø
 Büllürin, kristal
 Bülövlenmiş, keskin
 Bülövlü, keskin
 Bürkülü, Ø
 Bürmelenmiş, Ø
 Bürokratasına, bürokratik
 Bürokratik, bürokratik
 Bürran, keskin
 Bürünceklı, peçeli
 Bürünüklü, örtülü
 Bürüşdürücü, Ø
 Bürüşmüş, buruşuk
 Bürüşük, buruşuk
 Büryan, Ø
 Büsatlı, debdebeli, görkemli, gösterişli, şaşaalı
 Bütçü, Ø

Bütöv, bütün, tam
 Bütün, bütün
 Büzmeli, büzgülü
 Büzücü, Ø
 Büzük, büzük
 Büzüşdürücü, Ø

C

Cadar-Cadar, Ø
 Caduger, Ø
 Çağlı, Ø
 Cahanşümül, cihanşümül
 Cah-calallı, azametli, görkemli, gösterişli,
 heybetli, muhteşem, bezekli, süslü
 Cahıl, cahil
 Cahılca, Ø
 Caiz, caiz
 Calagaltı, Ø
 Calağlı, aşılı
 Calallı, azametli, görkemli, gösterişli, heybetli,
 muhteşem, bezekli, süslü
 Calasıg, bitişik
 Calib, calip
 Camaxatanlı, Ø
 Camallı, alımlı, cazibeli, güzel
 Camlı, camlı
 Cana-cuna, anlamsız, boş, değersiz
 Canalan, dilber, katil
 Canasiner, Ø
 Canazar, cansız, kaknem, kuru, sıska, zayıf
 Canbexş, Ø
 Canbir, can ciğer, dost
 Canefza, canlandırıcı
 Canfeşan, Ø
 Canfeza, hoş
 Canğurtaran, Ø
 Canıberk, canı pek, dayanıklı, dirençli, güçlü,
 mukavim
 Canındankéçen, Ø
 Canışirin, değerli, hatırlı, hürmetli, itibarlı,
 muteber, saygın
 Canıyanan, Ø
 Canlandırıcı, canlandırıcı
 canlı, canlı
 Canlıca, canlı, güçlü, hareketli, kuvvetli
 Cansıxan, cıcan sıkıcı
 cansız, cansız
 Cansız-çelimsiz, cılız, çelimsiz, nahif, sıska
 Cantezeleyen, hoş
 Cantırağ, canlı, cüsseli, gösterişli, gövdeli, iri
 kıyım
 Canvérici, diriltici
 Canyandırın, Ø
 Car², Ø
 Cari, cari
 Cavabdeh, mes'ul, sorumlu
 Cavablı, cevaplı
 Cavahirli, cevherli
 Cavanca, Ø

Cavanlı-ğocalı ,Ø
Cavidebedî, daimî, kalıcı, lâyemut, ölmez, ölümsüz
Caydağ, uzun, uzun boylu, zayıf
Caylağ, fidan boylu
Caynağlı, pençeli
Cazibedar, cazibedar
Cazibeli, cazibeli
Cebri¹, cebrî
Cebri², cebirsel
Cedid(e), cedit
cefakar, cefakâr
Cefakêş, cefakeş
Cefalı, cefalı
Cefeng, anlamsız, boş, değersiz, manasız, yersiz
Cefteli, kancalı
Ceftesiz, kancasız
Cefteşekilli ,Ø
Cehdli, aktif, çalışkan, faal
Cehennemlik, cehennemlik
Céhizli, çeyizli
Céhizsiz, çeyizsiz
Cehl, cahil
Cehlkar, anut, direngen, inatçı, muannit
Celbédici, alımlı, albenili, cazibeli, çekici
Celd,acele, acil, evgin,hızlı, ivedi, ivedili, müstacel, seri(II), süratli
Cemiyetdenğaçan, merdümgiriz
Cemiyetezidd, Ø
Cemlenmiş, toplu
Cencel, davalı, karışık, kavgacı, mızıkçı, münakaşalı, ordubozan, oyunbozan
Cencelçi, ara bozucu, bölücü, fesatçı, fitneci, karıştırıcı, müfsit, münafık, ordubozan
Cencelli,gürültülü, kavgalı
Cengaver, cengâver
Cenubi, cenubî
Cenublu, cenuplu
Cergearası, Ø
Cergelerarası, Ø
Cergeli, dizili, mürettep, sıralı
Cerrahi, cerrahî
Cesametli, cesametli
Cesaretli, cesaretli
Cesaretsiz, cesaretsiz
Cesedli, büyük, cesim, cüsseli, iri, uzun boylu
Cesim, cesim
Cesur, cesur
Cevane, Ø
Céyranbaxışlı ,ceylân bakışlı
Céyranbasan, Ø
Céyrangöz(lü), ceylan bakışlı
Céyrankéçmez, dar
Cezbédici, albenili, alımlı, cazibeli, cezbeli
Cıbbılı, küçücük
Cıggalı , Ø
Cıggılı, küçücük
Cıgal, mızıkçı, oyunbozan
Cıgalbaz, mızıkçı, oyunbozan
Cıl fırgayri, ciddî, lâubalî, ciddiyetsiz, sulu

Cılxa, arı, halis, katışıksız, saf(II)
Cılz², cılız
Cınağlı,cüsseli, gövdeli, iri kıyım
Cındır,pejmürde,pörsük
Cındırlı, pejmürde
Cingılı, küçücük
Cır Ø
Cırığ, sökük, yırtık, yırtılmış
Cırığ-cırığ ,Ø
Cırılğan, dayanıksız
Cırılıtlı, gıcırtilı
Cırım-cırım ,Ø
Cırtan, değimsiz, liyakatsiz, ufacık tefecik, ufak tefek
Cırtanboylu,ufak tefek
Cıvrığatak, cevval, çevik, tetik
Cıyığberrak, duru, temiz
Cızığcızig, çizik
Cızığlı, çizikli
Cibli, varlıklı, zengin
Ciblik ,Ø
Ciddi, ciddî
Cift, çift
Cihazgayıran,Ø
Cilalı, cilâlî
Cildlenmiş, ciltli
Cildli, ciltli
Cildsiz, ciltsiz
Cilovlu, Ø
Cilovsuz, Ø
Cilveli, cilveli
Cinayetli, Ø
Cingene, küçük, küçücük
Cingiltili,çınlamalı
Cingöz, cingöz
Cinli, cinli
Cins, cins
Cinsi, cinsî
Cinslik,damızlık
Cismani, cismanî
Civeli, cıvalı
Civiltili, cıvıtlı
Ciyerianmış,Ø
Ciyerli, cesaretli ,cesur, korkusuz, yürekli
Ciyersuz, acıklı, dokunaklı, etkili, içli, koygun, müessir
Cizgili, çizgili
Cod, kaba, kalın, ser
Codyunlu, Ø
Coğrafi, coğrafi
Corablı ,Ø
Coşgun, coşkun
Cumbulu,küçücük
Cunalı, Ø
Cunğuş,küçücük
Cübbeli, cübbeli
Cücegöz, Ø
Cücüyeyen, Ø
Cüda, cüda
Cümleğayğı ,Ø

Cürbecür, çeşitli, muhtelif, mütenevvi, türlü
 Cüre², kaknem, sıska
 Cüre-cüre, çeşitli, muhtelif, mütenevvi, türlü
 Cür'etli, cür'etli
 Cür'etsiz, cür'etsiz
 Cüsseli, cüsseli
 Cütbaş(lı), Ø
 Cütbuynuz(lu) Ø
 Cütceyirdek(li), Ø
 Cüttelekli, Ø
 Cüvellağı, dalavereci
 Cüzamlı, cüzamlı

Ç

Çadralı, Ø, çarşafılı
 Çadrasız, Ø, çarşafsız
 Çağ², Ø, dinç, sağlam, sağlıklı, tendürüst, zinde
 Çağırıcı, Ø
 Çahmağlı, Ø
 Çal, Ø, akçıl, kır
 Çalbaşlı, Ø
 Çalbiğli, Ø
 Çal-boz, Ø, boz, gri, kül rengi
 Çalışgan, çalışkan
 Çalmalı, Ø, sarıklı
 Çalovvarı, Ø
 Çalpapag(lı), Ø
 Çalpaşığ, çapraşık
 Çalsaç(lı), Ø, akçıl
 Çalsagğal(lı), Ø
 Çamırlı, çamurlu
 Çanağlı, Ø
 Çantalı, çantalı
 Çapiğ, Ø
 Çardağlı, çardaklı
 Çaresiz, çaresiz
 Çargül, Ø
 Çarxovuzlu, Ø
 Çarxvarı, Ø, dairevi, dairesel
 Çarığlı, çarıklı
 Çarığlığ, çarıklık
 Çarpaşığ, çapraşık
 Çarpağ, çapraz
 Çaş, Ø, çarpık, dolaşık, eğri, karışık, şaşılı
 Çaşbaş, Ø, dolaşık, karışık, şaşırılmış, şaşkın
 Çaşgın, şaşkın
 Çatağ, Ø
 Çatal, çatal
 Çatığ, çatık
 Çatığgaş, çatıkkaş
 Çatılı¹, Ø
 Çatılı², çatılı
 Çatlı, Ø
 Çatmağaş(lı), Ø, çatık kaş
 Çayetrafi, Ø
 Çayğırağı, Ø
 Çayxor, Ø, tiryaki
 Çécence, Ø
 Çéxce, Ø

Çehrayı, Ø, pembe
 Çehrayısifet(li), Ø
 Çekicli, Ø
 Çekik, çekik
 Çekili, Ø
 Çekingen, çekingen
 Çekinmez, Ø, korkusuz, pervasız
 Çekisiz, Ø, zayıf
 Çekmeli, çekmeli
 Çekmelik, Ø
 Çelimli, çelimli
 Çelimsiz, çelimsiz
 Çelpeşik, Ø, dağınık, dolaşık, karışık, karmakarışık
 Çeltikli, çeltikli
 Çemenli, çimenli
 Çem-xemli, Ø, cilveli, edalı, işveli, nazlı
 Çémpion, şampiyon
 Çenberbiğ(lı), Ø
 Çenberburun(lu), Ø
 Çenberğuyruğlu, Ø
 Çenli, Ø, dumanlı, sisli
 Çep, Ø, sol, şaşılı
 Çepbucaglı, Ø
 Çeperlenmiş, Ø
 Çeperli, çeperli
 Çepgöz, Ø, şaşılı, şehlä
 Çepmil(li), Ø
 Çerçiveli, çerçeveli
 Çerdeklili, çekirdeklili
 Çerdeksiz, çekirdeksiz
 Çerençi, Ø, boşboğaz, geveze, lâfazan, lâfçı
 Çerkezce, Ø
 Çésidleyici, Ø
 Çésidli, çeşitli
 Çésmekli, Ø, gözlüklü
 Çésmeli, Ø
 Çésnili, çeşnili
 Çetin, çetin
 Çetirli, Ø
 Çévik, çevik
 Çévrin, Ø, çevrik
 Çeyirdeklili, çekirdeklili
 Çeyirdeksiz, çekirdeksiz
 Çeynenmiş, Ø
 Çığırğan, çığırtkan
 Çığırtmalığ, Ø
 Çıxdaşayıran, Ø
 Çıhığ, çıkık
 Çıxılmaz, Ø, çaresiz, umutsuz, ümitsiz
 Çıxmaz, çıkmaz
 Çıl-çılpağ, Ø, çırılçıplak, çorak
 Çılğın, çılğın
 Çılpağ, çıplak
 Çılpağca, Ø, çıplak, çırılçıplak, üryan
 Çinğilli, Ø, çakıllı
 Çırmalı, Ø
 Çırt(ı)-pırt(ı), Ø, anlamsız, boş, manasız, yararsız, yersiz
 Çiçekli, çiçekli

Çiçekperest, Ø
 Çiçekseven, Ø
 Çidar, Ø,şartlı
 Çil¹, çil(II)
 Çil-çil, çil çil
 Çilçırağlı, Ø,ışıklı, nuranî, nurlu, parlak
 Çilli, çilli
 Çilsifet(II), Ø,çilli
 Çimli, Ø,otlu
 Çince, Ø
 Çin-çin, Ø,kat kat
 Çinli, Çinli
 Çirkeş, Ø
 Çirkgötüren, Ø
 Çirkgötürmeyen, Ø
 Çirkin, çirkin
 Çirklendirici, Ø
 Çirкли, Ø ,kirli, murdar, mülevves, pis
 Çirкли-paşlı, Ø,kirli, murdar, pis
 Çiskinli, Ø,çiskin
 Çivzeli, Ø,sivilceli
 Çiy, çiğ
 Çiyidsepen, Ø
 Çiyidüşük, Ø,aciz, dikkatsiz, aptal
 Çox , çok
 Çoxarvadlı, Ø,çok eşli
 Çoxatlı, Ø
 Çoxatomlu, Ø
 Çoxbilen, Ø,deneyimli, tecrübeli
 Çoxbilmiş, çokbilmiş
 Çoxbucağlı, Ø
 Çoxbuğumlu, Ø
 Çoxca, Ø
 Çoxcehetli, Ø
 Çoxcildli, Ø
 Çoxçalovlu, Ø
 Çoxçarpayılı, Ø
 Çoxçiçekli, Ø
 Çox-çox, Ø
 Çoxdanışan , Ø,boşboğaz, geveze, lâfçı, lâfazan
 Çoxdankı, Ø
 Çoxdezagahçı, Ø
 Çoxdilli, Ø
 Çoxdişikli, Ø
 Çoxdişli, Ø
 Çoxerli, Ø,çok eşli
 Çoxesrli, Ø
 Çoxevli, Ø
 Çoxfazalı, Ø
 Çoxfigürlü, Ø
 Çoxgüclü, Ø
 Çoxgünlü, Ø
 Çoxğathı, Ø
 Çoxhécalı, Ø
 Çoxhedli, Ø
 Çoxhücéyrelî, çok hücreli
 Çoxillik, çok yıllık
 Çoxişlenen, Ø
 Çoxlampalı, Ø

Çoxlaylı, Ø
 Çoxlu, Ø,çok
 Çoxluca, Ø,bolca,çokça
 Çoxmeçullü, Ø
 Çoxmeğsedli, Ø
 Çoxme'nalı, Ø,çok anlamlı
 Çoxmertebe(li) Ø
 Çoxmilletli, Ø,çok uluslu
 Çoxmilyonlu, Ø,milyonluk
 Çoxminli, Ø,binlerce
 Çoxmotorlu, Ø
 Çoxmövzulu, Ø
 Çoxnövcü, Ø
 Çoxnövlü, Ø,çeşitli, mütenevvi, türlü
 Çoxotağlı, Ø
 Çoxpartiyalı, çok partili
 Çoxpilleli, Ø
 Çoxplanlı, Ø
 Çoxreğemli, Ø
 Çoxrengli, Ø
 Çoxsaheli, Ø
 Çoxsaylı, Ø
 Çoxsenetli, Ø
 Çoxsesli, çok sesli
 Çoxsimli, Ø
 Çoxsözlü, çok sözlü
 Çoxlebeğeli, Ø
 Çoxtekerli, Ø
 Çoxtelli, Ø
 Çoxterefli, Ø,çok yönlü
 Çoxtilli, Ø
 Çoxtirajlı, Ø
 Çoxtonlu, Ø
 Çoxuşağlı, Ø
 Çoxüzlü, Ø
 Çoxvağonlu, Ø
 Çoxvariantlı, Ø,çeşitli, türlü
 Çoxyaşlı, Ø,ihtiyar, yaşlı
 Çoxyérli, Ø
 Çoxyéyen, Ø,obur
 Çolağ, çolak
 Çolpalı, Ø
 Çovğunlu, Ø,fırtınalı, gürültülü, heyecanlı, hadiseli, karlı, olaylı, yağmurlu
 Çökdürücü, Ø
 Çökük,,çökük
 Çölçü, Ø,köylü
 Çöllü, Ø,köylü, kültürsüz, ümmî
 Çöpegülen, Ø,lâtifeci, muzip, şakacı, takılan
 Çöplük, Ø
 Çörekbişiren, Ø
 Çörekdaşyan, Ø
 Çörekitiren, Ø,nankör
 Çörekkesen, Ø,vurdumduymaz
 Çörekli, Ø,bonkör, cömert, eli açık, varsıl, zengin
 Çörekvéren, Ø,bonkör, cömert, eli açık
 Çörekvérmeyen, Ø,cimri, hasis, kısmık, pinti
 Çörekyaşan, Ø
 Çubugvarı, Ø

Çuxalı, çuhalı
 Çuxur, çukur
 Çuvaşça, Ø
 Çürük, çürük
 Çürükçü, Ø
 Çürüntülü, Ø

D

Dabanıçatlağ, kirli, pinti, pis
 Dabanığalxıg, Ø
 Dabanıgara, menhus, meş'um, meymenetsiz, musibet, uğursuz
 Dabanlı, tabanlı
 Dabansız, tabansız
 Dabbağlıg, Ø
 Dadamal, müptelâ
 Dadanağ, müptelâ
 Dadanıg, müptelâ
 Dadanmış, müptelâ
 Dadlı, tatlı,,
 Dadlı-dadlı, Ø
 Dadlıca, tatlıca
 Dadlı-duzlu, cana yakın, sempatik, sevimli, sıcak kanlı
 Dadmalı, lezzetli
 Dadsız, tatsız,
 Dadverici, Ø
 Dağgağarın, göbekli
 Dağ², Ø
 Dağal, mızıkçı, oyunbozan
 Dağar², gururlu, kibirli, kurumlu(II), mağrur
 Dağ-dağ, ¹ Ø
 Dağ-dağ², kızgın, mütehevvir
 Dağdibi, Ø
 Dağdöşü, Ø
 Dağeteyi, Ø
 Dağidıcı, Ø
 Dağıdılmaz, dayanıklı, kavi, mukavim, sağlam
 Dağınıg, dağınık
 Dağ(i)dar, acılı, gamlı, kederli, keyifsiz, mağmum, mahzun, mükedder, neşesiz, üzgün, üzüntülü
 Dağlı², dağlı(II)
 Dağlıg, dağlık
 Dağüstü, Ø
 Daxili, dâhilî
 Dahiyan, dâhiyan
 Daimi, daimî
 Dair, dair
 Dairevarı, dairesel, dairevî
 Dairevi, dairevî
 Dal, ¹geri
 Dal³, Ø
 Dalaşgan, kavgacı
 Dalayan, Ø
 Dalayıcı, Ø
 Dalda, duldalı
 Daldalanmalı, Ø
 Daldalıg, Ø, duldalı

Daldalayıcı, hamî, koruyucu
 Daldéy, Ø
 Dalğalı, dalgalı
 Dalğasız, dalgasız
 Dalğavarı, Ø
 Dalğayabenzer-, dalğavarı, Ø
 Dalğayaoxşar-, dalğavarı, Ø
 Dalğın, dalgın
 Dalli, dallı
 Dalli-budağlı, dallı budaklı
 Dama-dama, damalı
 Damacığlı, Ø
 Damağarxası, Ø
 Damağlı, damaklı
 Damağortası, Ø
 Damağönü, Ø
 Damağsız, damaksız
 Damalı, damalı
 Damaraltı, Ø
 Damarcığlı, Ø
 Damar-damar, damar damar
 Damaraoxşar, Ø
 Damarıboş, iradesiz, sebatsız
 Damarıgırıg, damarıboş, Ø
 Damarlı damarlı
 Damarsız, damarsız
 Damarüstü, Ø
 Damazlıg, damızlık
 Dambat, kasıntı, kurumlu(II), mağrur
 Damcivarı, Ø
 Damdandüşme, anlamsız, boş, manasız, tesadüfi, uygunsuz, yersiz
 Damğalanmış, damgalı, lekeli, mühürlü
 Damğalı, damgalı
 Damğasız, damgasız
 Dâna, alim, âlim, bilgin, bilici, bilgili
 Danğa¹, anut, dik başlı, dik kafalı, direngen, inatçı, kaba, muannit, ters
 Danğaz, anut, dik başlı, dik kafalı, direngen, inatçı, kaba, muannit, ters
 Danğır, çıplak, çorak, dazlak, kel
 Danışgan, hoşsohbet
 Danlağlı, Ø
 Danlanc, Ø
 Dar¹, dar
 Darağbatmaz,, kalın, sık
 Darağlı, taraklı
 Darağlıg, Ø
 Darağvarı, taraksı
 Daran, daracak, dasdaracak
 Daranıg, Ø
 Daranmış, Ø
 Darbadağın, darmadağın
 Darca, darca
 Darçını, tarçını
 Darçınlı, Ø
 Dar-düdük, dar, daracak
 Dardüşünceli, Ø
 Darfikirli, Ø
 Dargöz(lü), hasis, kıskanç

Darğursağ(lı),fırsatçı, sabırsız, tahammülsüz
 Darğın,darğın
 Darxetli, Ø
 Darıxdırıcı,monoton, muttarit, tekdüze
 Darışğal,sınırlı
 Darmadağın,darmadağın,
 Dartehar, Ø
 Dartılı,gerili
 Dartılmış,tartılı
 Dartınc, Ø
 Darürekli,bencil, egoist, hodbin, hodkâm
 Darvazalı, Ø
 Daryarpağ(lı), Ø
 Daşaxor,taşlık
 Daş,-,ğaşlı, Ø
 Daşgelbli,taş kalpli
 Daşğın,taşkın
 Daşığ, Ø
 Daşıyıcı,taşıyıcı,
 Daş-keseqli,taşlık
 Daşkesen, Ø
 Daşlı,taşlı
 Daşmalığ, Ø
 Daşürekli,taş yürekli
 Davacıl,kavgacı
 Davaçı²davali
 Davakar,kavgacı
 Davalı,davali
 Davamlı,devamlı
 Davamsız,devamsız
 Davarlı, Ø
 Davasız¹, Ø
 Davasız²,devasız,
 Dava(sız)-savaşız, Ø
 Davranışlı, Ø
 Davudi,davudî
 Dayağlı,dayaklı
 Dayağlığ,dayaklık
 Dayağsız,dayanaklı
 Dayandırıcı, Ø
 Dayandırılmaz, Ø
 Dayanışlı,dayanıklı
 Dayanıqsız,dayanıqsız
 Dayanmaz, Ø
 Dayaz,sığ, sathî, yüzeyşel
 Dayazca, Ø
 Dayazfikirli, Ø
 Dayazlanmış, Ø
 Dayazlaşmış, Ø
 Dayçalı, Ø
 Dayılı, Ø
 Daylağlı, Ø
 Daz,daz
 Dazbaş,dazlak, kel
 Dazlaşmış,dazlak, kel
 Debdebeli,debdebeli
 Deberegöz,,pörtlek
 Debilgeli,Ø
 Débitli, Ø
 Decel,yaramaz

Dedeli,babalı(I)
 Dedesiz,babasız
 Dédi-ğoduçu,dedikoducu
 Dedikçe,hayli
 Déduktiv, Ø
 Defineli, Ø
 Défisitli,tahripkâr, yıkıcı, zararlı
 Défisitsiz,zararsız
 Dégénérativ, Ø
 Değiğ,dakik,
 Değiğelik, Ø
 Değiğşünas,anlayışlı, ferasetli, izanlı, zeki
 Değdeğeci,evhamlı, kuruntulu, mütevehhim,
 vesveseli
 Değdeğeli,evhamlı, kuruntulu, mütevehhim,
 vesveseli
 Dehneli, Ø
 Dehrebürun, Ø
 Dehrelî, Ø
 Dehreşekilli, Ø
 Dehşetimiz,dehşetli, korkunç, müthiş
 Dehşetengiz,dehşetli, korkunç, müthiş
 Dehşetli,dehşetli
 Dehşetnak,dehşetli, korkunç, müthiş
 Dékorativ,dekoratif
 Deleduz,dalavereci, hilebaz, hileci
 Deleğarin,Ø
 Delegéy,dağmık, düzensiz, gayrimuntazam,
 intizamsız, tertipsiz
 Delengevaz iri kıyım
 Deli,deli
 Delibaş,azgın
 Delice,delice
 Deli,-,divane,deli divane,
 Deli,-,dolu,deli dolu
 Delişanlı, Ø
 Delixek,delice
 Delik,yırtık
 Delik-déşik,delik deşik,
 Delik-déşikli,delik deşik
 Delikli,delikli
 Delilli,ispatlı
 Delilsiz,asılsız, esassız, köksüz, temelsiz
 Delisov,çılğınca, delice, delimsirek, delişmen
 Delisoy-Delisov,çılğınca, delice, delimsirek,
 delişmen
 Deliteher-Delisov,çılğınca, delice, delimsirek,
 delişmen
 Delme,delme
 Delme-déşik,delik deşik, delikli
 Delmegöz(lü), Ø
 Demberégöz,pörtlek
 Demdemeki,dönek, kaypak
 Dem-desğahlı,görkemli, gösterişli, ihtişamlı,
 şaşaalı, tantanalı
 Démeli¹, Ø
 Demgil,benli(I)
 Demirbend,Ø
 Demir-béton, Ø
 Demirboz,demiri

- Demirdonlu, Ø
 Demirebenzer, Ø
 Demiri,demirî
 Demirkesen, Ø
 Demirli,demirli
 Demiryayan, Ø
 Demiryonan, Ø
 Demlenmiş,demli
 Demli,demli,
 Demli,-desgahlı,görkemli, gösterişli, ihtişamlı,
 şaşaalı, tantanalı
 Démokratik,demokratik
 Démokratikleştirilmiş, Ø
 Demrovlı, Ø
 Demsiz, Ø
 Dendeneli, Ø
 Denecikli,tanecikli
 Denedene, Ø
 Deneli,taneli
 Denemuzd, Ø
 Denever,tanecikli, taneli
 Dengil,benli
 Dengil-dengil,benli
 Dengil,-,dungul,aralıklı, seyrek
 Dengürudan, Ø
 Dengüllüş,ciddiyetsiz, gayriciddî, hafif, lâubalî
 Denxırdalayan, Ø
 Deni,deni
 Denizarıdan, Ø
 Denizaşırı,denizaşırı
 Denizğırağı, Ø
 Denizkenarı-,Denizğırağı, Ø
 Denli,taneli
 Denlik,tohumluk
 Densiz, Ø
 Dentemizleyen, Ø
 Dentemizleyici, Ø
 Denyéyen, Ø
 Deramedli,kârlı, kazançlı, yararlı
 Derbeder,derbeder
 Derdecer,dertli, hastalıklı, mariz, zayıf
 Derdeserli,dertli, düşünceli, kaygılı, müteessir,
 tasalı, üzüntülü
 Derdest, Ø
 Derd-ezablı,eziyetli , meşakkatli, sıkıntılı
 Derd-ğemli,gamlı, hüznü, kaygılı, kederli,
 müteessir, tasalı, üzüntülü
 Derdstgüsseli,gamlı, hüznü, kaygılı, kederli,
 müteessir, tasalı, üzüntülü
 Derdimend,dertli, kederli
 Derdlendirici,güç, sıkıntılı
 Derdli,dertli
 Derdmend,dertli, kederli
 Derdnağ,acılı, dertli, elemli, hasta, hastalıklı,
 ıstıraplı, kederli
 Derdsiz,dertsiz,
 Derdsiz-ğemsiz,dertsiz, kaygısız, tasasız
 Derdvérici,güç, meşakkatli, sıkıntılı
 Dereceli,dereceli,
 Derecesiz,derecesiz
 Dereli-tepeli, Ø
 Derelik, Ø
 Dere-tepeli, Ø
 Deribiçen, Ø
 Deriboyayan, Ø
 Derili,derili
 Derilik, Ø
 Derin,derin
 Derin-derin, Ø
 Derin,düşünceli akıllı, basiretli
 Derinfikirli,akıllı, basiretli
 Derinlikölçen, Ø
 Derisiğara, Ø
 Derkédilmez,anlaşılmaz,çapraşık,karışık,muğla
 k
 Dermançileyen, Ø
 Dermançileyici, Ø
 Dermanlayıcı,Ø
 Dermanlı,ilaçlı
 Dermansız,dermansız,
 Derme,nakışlı
 Derme-derme,bezekli, nakışlı, süslü
 Derrakeli,akıllı, kavrayışlı
 Derrakesiz,bilinçsiz, düşüncesiz, şuursuz
 Dersarası,Ø
 Dersdenkenar,ders dışı
 Dersli,bilgili, kültürlü, okumuş
 Derssiz,bilgisiz, cahil, kültürsüz
 Deruniderunî,
 Dervişane,fakir, fukara
 Derzbağlayan,Ø
 Derzdaşıyan, Ø
 Derzlik, Ø
 Derzyıgan,Ø
 Desgahlı,görkemli, gösterişli, ihtişamlı, şaşaalı,
 tantanalı
 Déspotik,despotik
 Destdiraz,gaddar, kıyıcı(I), zalim
 Destebaz,hizipçi
 Destecin,seçme
 Destekli,destekli
 Desteklik,Ø
 Desteksiz,desteksiz, desteksiz
 Desteli,kulplu, saplı
 Destemazlı,abdestli
 Destres,başarılı, muvaffakiyetli
 Désjici,delici
 Désjik-désjik,deşik
 Désjili,delik
 Deşilmiş,delik
 Devegötürmez,ağır, büyük, hacimli
 Develi, Ø
 Deveregöz,pörtlek
 De'vetedici,Ø
 De'vetli,Ø
 Deveyunu, Ø
 Dévik, Ø
 Deyanetli,direşken, güvenilir, sebatkâr, sebatlı
 Deyanetsiz,sebatsız
 Deyenekli,arkalı, güçlü

- Déyen-gülen**, canlı, hayat dolu, keyifli, mutlu, neşeli, şakacı, şakrak, şen
Deyer, Ø
Deyerli, değerli,
Deyersiz, değersiz,
Déyici, dedikoducu, geveze, lâfçı
Déyilen, Ø
Déyinen, geveze
Déyingen, geveze
Déyintili, dargın, gücenik, küs, küskün, muğber
Deyirmanhg, değirmenlik
Deyirmi, değirmi,
Deyirmice, Ø
Deyirmisifet, Ø
Deyirmisov, dairevî, dairesel
Deyişdirilmez, değişmez
Deyişekli, Ø
Deyişeklik, Ø
Deyişen, değişken
Deyişilmeyen, değişmez, durağan, sabit
Deyişilmez, daimî, değişmez, durağan, sabit
Deyişken, değişken
Deymedüşer, alingan, kırılğan
Deymemiş, olmamış
Deymiş, olgun, yetişmiş
Dezgahğayıran, Ø
Dezgahlı, Ø
Dığğan(a) cıg, azıcık, biraz, birazcık
Dıgđıgđıgđıgđı
Dılğır, avare, boş, fakir, gamsız, işsiz, işsiz güçsüz, rahat, yoksul
Dınbız, büyük, iri, koca, kocaman
Dıngılı, küçük, küçücük, ufak
Dırnağarası, gayri ciddi, sahte
Dırnağlı, tırnaklı
Dırnağsız, Ø
Dırnağşekilli, tırnaksı
Dırnağaoxşar, tırnaksı
Dızğax¹, cesaretsiz, korkak, yüreksiz
Diabétli, Ø
Diafrağmalı, Ø
Diagnostik, Ø
Dialéktal, Ø
Dialéktoloji, Ø
Dialoji, Ø
Diamétral, Ø
Diamétrli, Ø
Diapazonlu, ölçülü
Diatonik, Ø
Diba, Ø
Dibçekvarı, Ø
Dibdençixma, Ø
Dibdendüşme, Ø
Dibiyastı, Ø
Dibli, dipli
Dibsiz, dipsiz,
Didaktik, didaktik,
Didergin, derbeder
Didik, didik, didik
Didik-didik, didik didik
Didiklenmiş, didik didik
Didim-didim, didik didik
Diffuz, Ø
Diftéritli, difterili
Diftongvarı, Ø
Diger, diğer
Digergun, Ø
Dığgetcil, dikkatli, titiz
Dığgetelayiğ, albenili
Dığgetesayan, **Dığgetolayığ**, Ø
Dığgetli, dikkatli
Dığgetsiz, dikkatsiz
Dik, dik,
Dikbaş, dik, başlı
Dikbiğ, Ø
Dikburun, Ø
Dikdaban, Ø
Dikğulağ, Ø
Dikili, dikili
Dikli, çıkıntılı
Dikyarpag(ı), Ø
Dilaltı, dil altı
Dilara, dilber, güzel, sevgili
Dilaram, dilber
Dilarxası, Ø
Dilaver, cesaretli, cesur, yiğit, yürekli
Dilaviz, Ø
Dilayrı, Ø
Dilazar, acımasız, duygusuz, insafsız, merhametsiz, vicdansız, zalim
Dilbaz, dilber, güzel, sevgili
Dilber, dilber
Dilbeste, âşık, meclûp, meftun, sevdalı, tutkun, vurgun
Dilbilen, deneyimli, düşünceli, kavrayışlı, tecrübeli
Dilbilmez, anlayışsız, ferasetsiz, gabi, kalın kafalı
Dilbir, hemfikir, oydaş
Dilcavabı, sözlü, şifahi
Dilcikvarı, Ø
Dildade, âşık, meclûp, meftun, sevdalı, tutkun, vurgun
Dildar, güzel, sevgili
Dilefkar, dertli, düşünceli, kaygılı, müteessir, tasalı, üzüntülü
Dilefruz, hoş, sevimli, şirin, tatlı
Dilekli, arzulu, hevesli, istekli
Dileksiz, Ø
Dilfikar, dertli, düşünceli, kaygılı, sıkıntılı, üzüntülü
Dilfirib, can alıcı
Dilğanan, anlayışlı, deneyimli, düşünceli, kavrayışlı, zeki
Dilgir, kalbi kırık
Dilğüşa, gönül okşayıcı, şen
Dilxeste, gamlı, kalbi kırık, kederli, mükedder, üzüntülü
Dilxor, asabî, gamlı, kederli, meyus, sinirli, üzgün

Dilxoş,kıvançlı, memnun, mutlu, şen
 Dilxun,dertli, kalbi kırık, kederli
 Diliacı,dili zifir, iğneleyici
 Dilıboz,kaba
 Dilığısa,Diligödek., Ø
 Diligödek,Ø
 Dilik,Ø
 Dilik-dilik,Ø
 Dilikesik,Diligödek., Ø
 Dilikli,kertikli
 dilim-dilim,Ø
 Dilimli,Ø
 Dilişirin,hoş, sevimli, şirin, tatlı
 Diliuzun,Ø
 Dilkeş,gönlül okşayıcı, hoş
 Dilli,dilli
 Dilliağızlı,tatlı dilli
 Dillidilaver,konuşucu
 Dillifé'li,konuşucu
 Dilortası, Ø
 Dilönü, Ø
 Dilpesend,gönlül okşayıcı, hoş
 Dilrüba,alımlı, cazibeli, sevgili
 Dilsiz,dilsiz
 Dilsizağzızsız,acı, mazlum, zavallı
 Dilsuz,acıyıcı, dokunaklı, etkili, hassas, müessir,
 müşfik, şefkatli, tesirli
 Dilşad,kıvançlı, memnun, mutlu, şen
 Dilşikeste,bedbaht, çaresiz, kalbi kırık, zavallı
 Dilteng,gamlı, kalbi kırık, kederli, meyus,
 üzgün
 Dilucu¹, Ø
 Dilvarı,Ø
 Dimdik,dimdik
 Dimdikburun,gaga burun
 Dimdikli,gaga burun, gagalı
 Dimdiri,canlı, çevik, dipdiri, diri, güçlü,
 hareketli
 Dinamik,dinamik
 Dinamikalı,hareketli
 Dinamitli, Ø
 Dinc,dinç
 Dinc-dinmez,sakin
 Dinceldici,,dinlendirici
 Dincelmez,çalışkan
 Dingiliş,delişmen, hafif, hoppa
 Dini,dinî
 Dinmez,sessiz, suskun, süküf
 Dinperest, Ø
 Dinperver, Ø
 Dinsiz,dinsiz,
 Dipdiri,dipdiri
 Diplomatik,diplomatik
 Diplomlu,diplomalı
 Diplomsuz,diplomasız
 Direxşan,,parlak
 Direkçeli, Ø
 Direkli,direkli
 Direklik,direklik
 Direksiz,Ø

Diréktiv,Ø
 Dirı,diri
 Diribaş,atik, becerikli, canlı, çevik, maharetli,
 usta, zinde
 Diribaşlı,atik, becerikli, canlı, çevik, maharetli,
 usta, zinde
 Dirigözlü,canlı, diri, gözü keskin, zinde
 Dirildici,diriltici
 Dirsekli,erklı, güçlü, kudretli, kuvvetli, nüfuzlu
 Dirsekşekilli, Ø
 Dirsekvarı, Ø
 Disharmonik,dizgesiz, düzensiz, sistemsiz,
 uyumsuz
 Diskli, Ø
 Dışarası, Ø
 Dışarxası, Ø
 Dışbatan,yumuşak, zayıf
 Dışbatmaz,dayanıklı, dirençli, güçlü, mukavim,
 sağlam
 Dışcikli, Ø
 Dışdan, Ø
 Dışdek,² Ø
 Dış,-,diş,diş diş
 Dışebenzer, Ø,
 Dışedeyer,Ø
 Dışek-dişek,oyuk, oyuklu,
 Dışekli,çıkıntılı, girintili, girintili çıkıntılı, oyuk,
 oyuklu
 Dişi,dişi
 Dişicikli, Ø
 Dişiciksiz, Ø
 Dişlek,dişlek
 Dişlemlik, Ø
 Dişlenmiş, Ø
 Dişli,dişli,
 Dişsiz,dişsiz
 Divane,divane
 Divanı²,idarî, yönetimsel
 Divarlı,Ø
 Divarlıg,Ø
 Divgövde(li),cesametli, cüsseli, iri kıyım,
 kocaman
 Divğılıg,geçimsiz, huysuz, şirret
 Diyircekli,tekerlekli
 Dizaltı, Ø
 Dizelli, Ø
 Dizéntériyalı, dizanterili
 Dodağlama,dolmuş, dolu, meşbu
 Dodağlanan, Ø
 Dodağlanmayan, Ø
 Dodağlı,Ø
 Dodağvarı, Ø
 Dodağabenzer,Dodağvarı., Ø
 Dodağaoşar,Dodağvarı., Ø
 Dodağısallağ, Ø
 Dodağıyoğun,Ø
 Doğğazlı,Ø
 Doğğuzaylıg, Ø
 Doğğuzluğ, Ø
 Doğğuzmertebe(li),Ø

- Doğguzyaşlı,Ø
 Doğmatik,dogmatik
 Doğan, Ø
 Doğar, Ø
 Doğma,doğma,
 Doğmaca, Ø
 Doğrama, Ø
 Doğramacılığ, Ø
 Doğranmış,lime lime
 Doğru¹,doğru
 Doğrucul,gerçek, hakiki
 Doğruçu,Doğrucul., Ø
 Doğru-dürüst,doğru dürüst
 Doğrusu, Ø
 Doğruyabenzer,gerçekçi, realist,
 Doğruyaoxşar-doğruyabenzer.,gerçekçi,
 realist
 Doğumğabağı, Ø
 Doğurgan,doğurgan,
 Doğuşğabağı, Ø
 Doxsanyaşlı,doksanlık
 Dolabçı,,dessas, düzenbaz, düzenci, hilebaz,
 hileci
 Dolablı, Ø
 Dolağlı, Ø
 DolamDolam,dolambaçlı, helezonî, sarmal,
 yılankavi
 Dolama¹çarpık, dolambaçlı, eğri
 Dolam,-,dolaşığı,çapraşık, dağımık, dolaşık,
 düzensiz, karışık, karmakarışık
 Dolanbac,çapraşık, dağımık, dolaşık, düzensiz,
 karışık, karmakarışık
 Dolanbaçlı,dolambaçlı,
 Dolaş²,dolaşık, karmaşık
 Dolaşığı,dolaşık
 Dolaşığılı,dolaşık, eğri büğrütü, karışık
 Dolayı,eğri, eğri büğrütü, dolambaçlı
 Doldurucu,Ø
 Dolğun,dolgun
 Dolğunsifet(li),Ø
 Dolğunvücut(lu),dolgunca, şişmanca, tıknaz
 Dolmalığı,dolmalık
 Dolmuş,dolmuş
 Dolu¹,dolu(II)
 Dolubeden(li),dolgun, tıknaz, etli
 Doluca,Ø
 Dolusifet(li),Ø
 Doluyanag(lı), Ø
 Domba,kabarık, şiş, şişkin
 Dombagöz(lü),pörtlek
 Dombalangöz(lü)pörtlek
 Domuşuğ,büzüşük
 Dondurma¹, Ø
 Dondurucu,dondurucu
 Dondurulmuş,dondurulmuş,
 Donga,kambur
 Dongabél,kambur
 Dongalı,kambur
 Dongar,kambur
 Dongarbél,kambur
- Dongarburun(lu),Ø
 Dongarlı,kambur
 Dongaz,cılız, enez, eneze, nahif, zayıf
 Donlu,donlu
 Donluğ¹,elbiselek
 Donmuş,dondurulmuş
 Donosçu,Ø
 Donsuz,,elbisesiz
 Donuğ,donuk
 Dopdoğru,dosdoğru
 Dopdolu,dopdolu
 Dosdoğru,dosdoğru
 Dost,dost
 Dostca(sına),dostça
 Dost-doğma, Ø
 Dostperest, Ø
 Dostyana,dostça
 Doteleb,hevesli, istekli
 Dovlalı, Ø
 Dovşandodağ¹, Ø
 Dovşantepel, Ø
 Dovteleb,hevesli, istekli
 Doydurucu,doyurucu
 Doymamış,aç
 Doymaz,doymaz
 Doymuş,doymuş
 Doyumlu,doyumlu
 Dölek,dölek
 Döllük,damızlık
 Dölsüz,kısır
 Dönek,dönek
 Döngeli,virajlı
 Dönme,dönme
 Dönmez,azimli, kararlı
 Dönük,dönük
 Dördadamlığı,Ø
 Dördatlı,Ø
 Dördavarlı, Ø
 Dördayağı¹, Ø
 Dördaylığı, Ø,
 Dördbarmağ(lı), Ø
 Dördbaş(lı),Ø
 Dördbölgülü, Ø
 Dördbölüşlü, Ø
 Dördböyrek,cesaretli, cesur, korkusuz, yiğit
 Dördbucağı,Ø
 Dördcergeli, Ø
 Dördcildlik,Ø
 Dördçarxlı,Ø
 Dörddefeli, Ø
 Dörddeğişlik,Ø
 Dörddüyme,Ø
 Dörddüymeli,Ø
 Dördelementli, Ø
 Dördelli,acele, ivedi
 Dördgöz, Ø
 Dördgözlü,dikkatli, müteyakkız, uyanık
 Dördguşe(li),Ø
 Dördgül,kare, murabba
 Dördgünlük,Ø

Dördgatlı, Ø
 Dördgelsemeli, Ø
 Dörğiçli, Ø
 Dördğramlıg, Ø
 Dördğulplu, Ø
 Dördhécalı, Ø
 Dördhedli, Ø
 Dördhisseli, Ø
 Dördillik, Ø
 Dördkünc(lü), Ø
 Dördlitri(k), Ø
 Dördlük, Ø,
 Dördmertebe(fi), Ø,
 Dördmisralı, Ø,
 Dördmotorlu, Ø
 Dördneferlik, Ø,
 Dördoxlu, Ø
 Dördperdeli, Ø
 Dördpilleli, Ø
 Dördpudluğ, Ø,
 Dördregemli, Ø
 Dördrengli, Ø,
 Dördsaatlıg, Ø,
 Dördsesli, Ø,
 Dördsethli, Ø,
 Dördsimli, Ø,
 Dördsinifli, Ø,
 Dördtağlı, Ø,
 Dördtaklı, Ø,
 Dördtarlalı, Ø
 Dördtekerli, Ø,
 Dördtéli, Ø,
 Dördterefli, Ø,
 Dördtonluğ, Ø
 Dördüzlü, dört yüzlü,
 Dödyanlı, Ø,
 Dördyaşar, Ø,
 Dördyaşlı, Dördyaşar., Ø,
 Dördyérli, Ø,
 Dördyüzillik, Ø,
 Döşaltı, Ø
 Döşdeymiş, azgın, kızgın, kuduruk, yaralı
 Döşekagılıg, çarşaflık
 Döşeklik, Ø
 Döşeküzülük, Ø
 Döşeli, döşeli,
 Döşemeli¹, döşemeli
 Döşemeli², Ø
 Döşemelik¹, döşemelik,
 Döşemelik², Ø
 Döşeneckli, döşeli, mefruş, serili
 Döşenekli, döşeli, mefruş, serili
 Döşenmiş, döşeli, serili, örtülü
 Döşeyatan, albenili, alımlı, cazibeli, hoş
 Döşlü, cesaretli, cesur, yiğit, yürekli
 Döşlüklü, önlüklü
 Döşüaçıg, Ø
 Döşüğara, Ø
 Döşüodlu, dolu
 Döşüyastı, Ø

Döşüzeif, Ø
 Dövleti, Ø
 Dövletli, devletli,
 Dövletmend, varlıklı, varsil, zengin
 Dövletperest, Ø
 Dövletsiz, Ø
 Dövreleyici, Ø
 Dövrelü, Ø
 Dövreme, dairevî, dairesel
 Dövresifet, Ø
 Dövri, dairevî
 Döyenek, Ø
 Döyenekli, nasırlı
 Döyükmüş, şaşkın
 Döyülmüş, ezilmiş
 Döyüşçü, Ø
 Döyüşen, dövüşken
 Döyüşğabağı, Ø
 Döyüşken, dövüşken
 Dözülmez, tahammülfersa
 Dözümlü, dayanıklı, metanetli, metin(II), sabırlı
 Dözümsüz, dayanıksız, metanetsiz, sabırsız,
 tahammülsüz
 Dramatik, dramatik,
 Dramatikleşdirilmiş, Ø
 Dramaturji, Ø
 Dramlaşdırılmış, Ø
 Dualist, düalist
 Dublikat, Ø
 Dudalı, isli
 Dul, dul,
 Dulciğaz, Ø
 Dulluca, Ø
 Dumanlı, dumanlı
 Dumanlı-çiskinli., Ø
 Dumansız, dumansız,
 Dumduru, dupduru
 Dupduru, dupduru
 Durbin, uzak görüşlü
 Durbinli, dürbünlü
 Durğun, durgun
 Durnaboğaz(lı), Ø
 Durnagöz(lü), dupduru, saf, temiz
 Duru, duru
 Durulaşdırılmış, Ø
 Durulducu, Ø
 Duruldulmuş, arı, duru, saf, temiz
 Durumlu, besinli, dayanıklı, doyurucu, gıdalı,
 kuvvetli
 Durumsuz, dayanıksız, güçsüz, tahammülsüz
 Duvağlı, duvaklı
 Duvağlıg, Ø
 Duvağsız, duvaksız
 Duyğulu, duygulu
 Duyğusuz, duygusuz
 Duyuğ, tetik, uyanık
 Duyuğsuz, Ø
 Duyulmaz, Ø
 Duzğıran, Ø
 Duzlandırılmış, Ø

Duzlanmış, Ø
 Duzlu, tuzlu, tuzluya mal olmak (oturmak veya patlamak)
 Duzluca, iyi, tatlı
 Duzsêven, Ø
 Duzsuz, tuzsuz
 Dübbedüz, dümdüz
 Dûçar, duçar duçar olmak,
 Düdeme, Ø
 Düdükçalan, yalancı
 Düdükçü, Ø
 Dühali, Ø
 Dümbüride, Ø
 Dümdüz, dümdüz
 Dümğara, kapkara, simsiyah
 Dünenki, dünkü
 Dünkü, dünkü
 Dünyagörmüş, deneyimli, müdrük, tecrübeli
 Dünyevi, dünyevi
 Dûpbedüz, düpedüz
 Dürefşan, Ø
 Dûrek, Ø
 Dûreng, ikiyüzlü, riyakâr
 Dûrgeli, dürülü
 Dûrlü, türlü
 Dûrüst, dürüst
 Dûşberelik, Ø
 Dûşerli, faydalı, hayırlı, uğurlu
 Dûşkûn, düşkûn
 Dûşkûnleşmiş, Ø
 Dûşme, tesadüfi
 Dûşmeli, Ø
 Dûşmenane, düşmenca
 Dûşük, düşük
 Dûşümlü, münasip, uygun, yerinde
 Dûşümsüz, münasebetsiz, uygunsuz, yakışsız
 Dûşünceli, düşünceli,
 Dûşüncesiz, düşüncesiz
 Dûşünölmüş, Ø
 Dûşvar, çetin, müşkül, zor
 Dûyelekbaz, dalavereci, hilebaz, hileci, hilekâr, kavgacı
 Dûymeçeli, Ø
 Dûymeli, düğmeli
 Dûymeyarımhğ, Ø
 Dûyüçülük, Ø
 Dûyün, -, düyün, düğüm düğüm
 Dûyünlü, düğümlü,
 Dûyütemizleyen, Ø
 Düz, düz (I)
 Düzbucağlı, Ø
 Düzcezığlı, Ø
 Düzekli, albenili, alımlı, bezekli, güzel, süslü
 Düzelden, düzeltici
 Düzeldici, düzeltici,
 Düzeldilmez, Ø
 Düzğamet (li), boylu boslu, fidan boylu, yakışıklı
 Düzğelbli, candan, içten, samimi, yürekten
 Düzeltme, asılsız, düzme, uydurma, yalan

Düz-emelli, Ø
 Düzgün, düzgün,
 Düzhetli, Ø
 Düzülü, dizili, mürettep, sıralı
 Düzürekli, candan, içten, samimi, yürekten
 Düzvuran, nişancı

E

Ebeçi, Ø
 Ebedi, ebedî
 Ebes, boş, faydasız, yararsız
 Ebleğ, alaca, alacalı, rengârenk
 Ebleh, ebleh
 Ebreş, abraş
 Ebyez, ak, beyaz
 Ecaib, acayip
 Ecaib-ğeraib, acayip, garip, şaşılalı
 É'cazkar, harikulâde, olağanüstü
 Eceb, Ø
 Ecebce, acayip, garip, şaşılalı
 Ecele, acele
 Eceleli, Ø
 Ecemi, acemi
 Eceri, acar, yeni
 Ecerli, acar, yeni
 Ecib (e), acayip
 Eclaf, alçak, aşâğılık, rezil, soysuz
 Ecnebi, ecnebi
 Edabaz, Ø
 Edabazcasına, Ø
 Edaletli adaletli
 Edaletperver, Ø
 Edaletsiz adaletsiz
 Edalı edalı
 Edasız, Ø
 Edavetli, düşman, düşmanca
 Edavetsiz, kinsiz
 Edeb-erkanlı, edepli, müeddep, terbiyeli, uslu
 Edebi, edebî
 Edebli, edepli
 Edebli - erkanlı, edepli, terbiyeli, nezaketli
 Edebsiz, edepsiz
 Ededi, adedî
 Ededsiz, çok, pek çok, sayısız
 Edelli - bedelli, ciddî, eksiksiz, müttekâmil, tam, tamam
 Edeseli, mercekli
 Edibane, edibane
 Edilmiş, Ø
 Edna, edna
 Edviyyathı, baharatlı
 Edviyyeli, baharatlı
 Efel, Ø
 Éfektli, etkili, müessir, tesirli
 Éfirli, Ø
 Eflatuni, eflatunî
 Efsaneli, efsaneli
 Efsanevi, efsanevî
 Efsunlu, afsunlu

- Efşan**, Ø
Efvédilmez, Ø
 Efyunlu, afyonlu
Efzel, Ø
Eğdes, Ø
Eğideli, dindar, imanlı, inançlı, itikatlı, mutekit, mümin, mütedeyyin
Eğidesiz, imansız, inançsız, itikatsız
Eğilli, akıllı
Eğilli - başlı, çok, hayli, iyi, kıymetli
Eğilsiz, akılsız
Eğli, akli
Eğrebalı, Ø
Eğrabasız, Ø
Eğrebli, Ø
Eğsa, Ø
Eğleb, çok, pek çok
Ehateédici, kapsamlı, şümullü
Ehateli, ihatalı
Ehemiyyetli, ehemmiyeti
Ehemiyyetsiz, ehemmiyetsiz,
Éhkamperest, dogmacı
Exlaği, ahlâkı
Exlağlı, ahlâklı,
Exlağsız, ahlâksız
Ehli, ehli
Ehlileşdirilmiş, ehli, evcil
Ehlileşmiş, alışkın
Ehmer, al, kırmızı, kızıl
Éhramvarı, piramitsi
Éhtiramlı, hürmetli, nazik, saygılı
Éhtiramsız, edepsiz, hürmetsiz, saygısız, terbiyesiz
Éhtirashı, ihtirashı
Éhtirassız, hevessiz, isteksiz, şevksiz
Éhtişamlı, ihtişamlı
Éhtiyatkar, ihtiyatkar
Éhtiyatlı, ihtiyatlı
Éhtiyatsız, ihtiyatsız
Ehvalı, hoşsohbet, saygılı, tatlı dilli, varlıklı, varıl, yaşlı, zengin
Eke, büyük, iri, koca, kocaman
Eke - bike, deneyimli, tecrübeli
Ekec, deneyimli, büyük, iri, tecrübeli, yaşlı
Ekili, ekili
Ekilmiş, ekili, mezru
Ekimli, bitek, mümbit, verimli
Ekingabağı, Ø
Ekiz, ikiz
Ékiz, ikiz
Ékléktik, eklektik
Ekme, ekili, mezru
Ekoloji, Ø
Ékranlanmış, Ø
Ékranlaşdırılmış, Ø
Ékranlı, Ø
Ekrem, âlicenap, cömert
Ekser, Ekseri
Eksétdirici, Ø
Eksingilabçı, antikomünist
Eksingilabi, antikomünist
Ékspériméntal, deneysel
Ékspréssiv, anlamlı, etkileyici, etkili, tesirli
Éksséntrik¹, eksantrik
Éksténsiv, geniş, yoğun
Ékstérn, Ø
Ékstérritorial, dokunulmaz
Ékvatorial, ekvatorial
Ékvivalént, eş değerli
Ékzémalı, egzamalı
Ékzotérmik, ekzotermik
Ékzotik, egzotik
E'la, âlá
Elacı, ilâçlı
Elacpezir, Ø
Elacsız, ilaçsız
E'laçı, Ø
Elâgedar, alâkadar
Elâgeli, alâkalı
Elâgesiz, alâkasız
E'lahézret, Ø
Elahidde, ayrıcalı, müstesna, özel
Elaltı, Ø
E'la-me'reke, Ø
Elametdar, Ø
Élastik, elâstik
Élastiki, elâstiki
Elave, Ø
Elavesiz, Ø
Elbaği, Ø
Elbeseli, elbiseli
Elbeyaxa, amansız, şiddetli, zorlu
Elbir, Ø
Elceçik, küçücük
Elçatan, münasip, uygun
Elçatmaz, Ø
Eldeğayırma, beceriksiz, kayıtsız
Eldeğayırılma, Ø
Eldeki, mevcut
Eldeymemiş, bakir
Eldeymez, yüksek
Éle, öyle
Elebaxan, Ø
Elegelen, Ø
Elekçi, Ø
Elekéçmez, Ø
Elekli, Ø
Éléktrikli, elektrikli
Éléktrodinamik, elektrodinamik
Éléktrokimyevi, Ø
Éléktrolitik, Ø
Éléktromagnit, elektromanyetik,
Éléktroméxaniki, Ø
Éléktrométrik, Ø
Éléktromontaj, Ø
Élektron¹, Ø
Élektron², Ø
Éléktrotéxniki, Ø
Elemdar, Ø
Éléméntar, basit, esas, ilkel, sade, temel

Elemli, elemli
 Elemnak, elemli, kederli, üzgün
 Eléyhdar, aleyhtar
 Eliaçığ, eli açık
 Eliağır, eli ağır
 Eliaşağı, fakir, yoksul
 Elibağlı Ø
 Eliberk, cimri, hasis, kısmık, pinti
 Eliboş, eli boş
 Elieyri, Ø
 Eliğabarlı, Ø
 Eliğamçılı, gaddar, katı yürekli, merhametsiz, zalim
 Eliğandallı, tutsak
 Eliğanlı, katil
 Eliğetiren, şanslı, talihli
 Eligödek, fakir, yoksul
 Eliisti, atıcı, nişancı
 Eliiti, eli çabuk, atılğan, atik(I)
 Elil, alil
 Elindengelen, becerikli
 Elirişmez, Ø
 Elisulu, becerikli, maharetli
 Eliuşağı Ø
 Eliuzun, eli uzun
 Eliyuxa, fakir, yoksul
 Eliyüngül, uğurlu
 Ellame, allâme
 Elleme³, yaramaz
 Ellem-ğellem, ciddiyetsiz, dalavereci, gayri ciddi, hilebaz, hileci, hilekâr, lâubalî
 Elli², elli(II)
 Élli, Ø
 Elli -ayağı, becerikli, bütün, tam, yetenekli, zinde
 Elliğramlıg, Ø
 Éllik, içtimai, sosyal, toplumsal
 Ellilik, Ø
 Éliptik, eliptik
 Élmi, ilmî
 Élmi-fantastik, bilim kurgusal
 Élmi- kütlevi, Ø
 Élminezeri, Ø
 Élmi – populyar, Ø
 Élmi – téxniki, Ø
 Élmi-tetbiği, Ø
 Élmi, aydın, okumuş, tahsilli
 Élmsiz, bilgisiz, cahil
 Elsiz, aciz, beceriksiz, zavallı
 Elsiz - ayağısız, aciz, beceriksiz, zavallı
 Élsiz-obasız, yersiz
 Elvan, elvan
 Elvérişli, elverişi
 Elvérişsiz, elverişi
 Elyétmez, Ø
 Elzem, elzem
 E'malédici, üretici
 Emanetçi, Ø
 Emaneti, Ø
 Émbrioloji, Ø

Émbrional, Ø
 Emcekli, memeli
 Emekçi, emekçi
 Emekdar, emektar
 Emekperver, çalışkan, faal
 Emekséven, çalışkan, faal
 Emekséver, çalışkan, faal
 Emelbaz, dalavereci, düzmeci, hilebaz, hileci, hilekâr, sahteci, sahtekâr
 Emelisaléh, doğru, dürüst
 Emelli, geçerli, güzel, iyi, makbul
 Emelli - başlı, bütün, ciddi, eksiksiz, kusursuz, mükemmel, tam
 Emellice, bütün, ciddi, eksiksiz, kusursuz, mükemmel, tam
 Emelsiz, döneç, kaypak
 Emezek, aciz, beceriksiz, korkak
 Emici, emici
 Emik, Ø
 Emin, emin
 Emin – arxayın, Ø
 Emioğlu, Ø
 Emir, Ø
 Emiraxur, Ø
 Emiri, Ø
 Émission, Ø
 Emlik, Ø
 Emmameli, sarıklı
 Emniyetli, emniyetli
 Emniyetsiz, emniyetsiz
 Émosional, duygusal, duygulu, heyecanlı, hissî
 Émpirîk, ampirik
 Emteelik, satılık
 Emudi, amudî
 Emzikli, emzikli
 Enberbar, kokulu, rayihalı
 Enberbu, kokulu, rayihalı
 Enbereşan, kokulu, rayihalı
 Enberi, kokulu, rayihalı
 Enberin, kokulu, rayihalı
 Encirli, Ø
 Endamlı, endamlı
 Endamsız, endamsız
 Endazeli, biçimli, düzgün, mütenasip, mütevazin, oranlı, orantılı, ölçülü
 Endazesiz, endazesiz
 Endek – döndek, döneç, kaypak
 Éndémik, endemik
 Ender - dönder, alt üst, dağınık, karmakarışık
 Enderun, iç, içeri
 Enderuni, dahili, iç, içeri
 Éndirici, Ø
 Éndirimli, indirimli
 Endişeli, endişeli
 Endişesiz, endişesiz
 En'eneçi, an'aneci,
 En'eneperest, an'aneci
 En'enevi, an'anevi
 Énérgétik, Ø
 Enfüsi, enfüsî

- Êngelli, engelli,**
Engelsiz, engelsiz
Engel-üzar, güç, meşakkatli, sıkıntılı, yorucu, zahmetli
Engiboş, geveze, lâfazan, lâfçı
Engin, engin
Enik, Ø
Ênişli, inişli
Êniş – yoxuş, inişli yokuşku
Êniş – yoxuşlu, inişli yokuşku
Ênişli – yoxuşlu, inişli yokuşlu
Ênli, enli
Ênliğiz(lı), Ø
Ênliburun(lu), Ø
Ênlice, enli
Ênlidöş(lü), Ø
Ênliğaş(lı), Ø
Ênlikenar, Ø
Enlikli, makyajlı
Enlikli - kirşanlı, makyajlı
Ênlükürek(li), Ø
Ênlisifet(li), Ø
Ênliüz(lü), Ø
Ênliyarpağ(lı), Ø
Ênsiklopédik, ansiklopedik
Ênsiz, ensiz
Entiğ, antik
Etniğe, antika
Entiğefürüş, antikacı
Êntomoloji, Ø
Enver, Ø
Êpidémik, bulaşıcı
Êpiğrafik, Ø
Êpik, epik
Êpiléptik, epileptik
Êpistolyar, Ø
Epizodik, Ø
Êpolétli, Ø
Eprimiş, pörsük, yorgun
Er, mert, yiğit
Erbab, Ø
Ercanlı, Ø
Erebce, Arapça
Erebi, Arabî
Ereğac, Ø
Eremik, faydasız, neticesiz, sonuçsuz, ürünsüz
Erezen, Ø
Ergen, ergen
Erğevani, erguvanî
Ergin, ergin
Erikli, Ø
Erincek, erincek
Eringen, erincek
Erinik, üşengeç
Erinmez, Ø
Erinmiş, Ø
Erişlik, Ø
Erişmeli, Ø
Eriştelik, Ø
Eriyici, Ø
- Erkanlı, ahlâklı, ciddî, edepli, terbiyeli**
Erkansız, dinsiz, imansız
Êrkek, erkek
Êrkekce, erkekçe
Erköyün, şmarık
Erlı, Ø
Erlık, Ø
Êrmenice, Ø
Êrotik, erotik
Êrsiz, ersiz
Esalı, bastonlu, sopalı
Esas, esas
Esasi, esasî
Esaslı, esaslı
Esassız, esassız
Esatiri, esatirî
Esbablı, silahlı
Esebi, asabî
Esebileşdirici, sinirlendirici
Esebimezac, asabî, sinirli
Esen, esen
Eserbexş, etkili, müessir, tesirli
Eserli, etkili, müessir, tesirli
Easersiz, etkisiz, tesirsiz
Esercesine, Ø
Eseri¹, askerî
Esgervarı, Ø
Esil, asil
Esilli, asil, doğru, gerçek, hakikî
Esilsiz, asılsız
Eski¹, eski
Eskik, eskik
Eskik-eskik, Ø
Eskimiş, köhne
Esl, asıl
Esleheli, silahlı
Esmeceli, Ø
Esmer, esmer
Esnek, esnek
Esrarengiz, esrarengiz
Esrarlı, esrarlı(I)
Esrđide, eski, yaşlı, yüzyıllık
Esri, asrî
Esrik, esrik
Esrimiş, Ø
Esrlık, yüzyıllık
Êstétik, estetik
Êstonca, Ø
Eşedd, Ø
Êşğbaz, çapkın
Êşğli, harareti, heyecanlı, ihtiraslı, tutkulu
Êşidilmez, Ø
Êşim - eşim, büküm büküm, kıvrım kıvrım
Eşkbaz, Ø
Êşme¹, bükülü
Êşme-êşme, büküm büküm, kıvrım kıvrım
Eşref, eşref
Eşrefili, Ø
Êşsiz, eşsiz
Êşekli, Ø

Etaletli, Ø
 Etbaş, anlayışsız, budala, et kafalı, gabi, iz'ansız
 Etekdolusu, etek dolusu
 Etekli, Ø
 Eteneli, eteneli
 Etenesiz, etenesiz
 Etiacı, görgüsüz, kaba, kırıcı
 Etiaçıg, Ø
 É'tibarlı, itibarlı,
 É'tibarsız, itibarsız
 Etiğ(e), eski
 É'tiğadlı, itikatlı
 É'tiğadsız, itikatsız
 É'timadkar, güvenli, inandırıcı
 É'timadlı, sadakatli, sadık
 É'timadverici, güvenilir, inandırıcı
 Etirli, ıtrılı
 Etli, etli
 Etli – canlı, etli canlı
 Etli-ganlı, dinç, diri,dolgun, sağlam, zinde
 Etlik, Ø
 Etlik – piylik, Ø
 Etlik – südlük, Ø
 Étnografik, Ø
 Etraf, yakın
 Etraflı, etraflı
 Etrengi, Ø
 Etsiz, etsiz
 Etürperden, dehşetli
 Etürperdici, dehşetli
 Etyéyen, Ø
 Etyémez, Ø
 Évarası, Ø
 Évcil, evcil
 Évdar, evli
 Évence ,Even Ø
 Événkce, Ø
 Evezçi, intikamcı
 Evezolunmaz, benzersiz, eşsiz
 Évfmistik, Ø
 Évli, evli
 Évli-éşikli , evli,evli barklı
 Évlik, ailevi
 Évtsiz, evsiz
 Évtsizéşiktsiz, evsiz
 Evvelki, evvelki
 Ey, Ø
 Eyan, ayan beyan
 Eyani, açık, aşikâr, belli, malûm
 Éybecer, anlamsız, anormal, biçimsiz, çirkin, suratsız
 Eydemli, Ø
 Éyhamlı, üstü kapalı
 Éyi, iyi
 Éyibli, ayıplı
 Éyibsiz, ayıpsız
 Eyirici, Ø
 Eyirilmiş, Ø
 Eyirmeölçen, Ø

Eyirtirme, Ø
 Eyirtme, Ø
 Eyiş - üyüş , çarpık çurpuk,eğri büğrü
 Eylenceli, eğlenceli
 Eylendirici, eğlendirici
 Éymeağız, Ø
 Eymeli, eğri
 Éymelik, Ø
 Éymen , emin, güvenli, tehlikesiz
 Éynekli, gözlüklü
 Éyni, aynı
 Éyniadlı, Ø
 Éynibiçimli, eş biçimli
 Éynicinsli, Ø
 Éyniğiyetli, eş değerli
 Éynixasiyyetli, Ø
 Éynime'nalı, eş anlamlı
 Éyniyaşlı, yaşıt
 Eyremli, eğri, eğri büğrü
 Eyri, eğri
 Eyriayağ, Ø
 Eyriboyun, Ø
 Eyriböyür, Ø
 Eyri - bulamaç, eğri bürü
 Eyriburun, Ø
 Eyribuynuz, Ø
 Eyri – büyrü, eğri büğrü
 Eyrice, eğrice(I)
 Eyricizgili, Ø
 Eyriçiyin, Ø
 Eyridimdik, Ø
 Eyri – dolanbac, dolambaçlı, eğri büğrü
 Eyriğic,Ø
 Eyriğilça,Ø
 Eyrihetli, Ø
 Eyriili,Ø
 Eyrim¹, Ø
 Eyrim², çelimsiz, sıska, zayıf
 Eyrim – üyrü, eğri büğrü
 Eyrim – üyrüm, eğri büğrü
 Eyri-oğru, Ø
 Eyripence, Ø
 Eyrisiz, düz
 Eyri – üyrü, eğri büğrü
 Éyş-İşretli, Ø
 Éyvanlı, Ø
 Éyvansız, Ø
 Eyyar, dolandırıcı, hırsız, hilebaz
 Eyzen, tam
 Ezab - eziyetli, eziyetli, ıstıraplı, kederli, üzgülü
 Ezablı, eziyetli, ıstıraplı, kederli, üzgülü
 Ezablı- işgenceli, eziyetli, ıstıraplı, kederli, üzgülü
 Ezabsız, ıstırapsız, kolay
 Ezabverici, eziyetli, ıstıraplı, kederli, üzgülü
 Ezazıl, gaddar, katı yürekli, merhametsiz, zalim
 Ezberçi, ezberci
 Ezel, birinci, ilk
 Ezeleli, adaleli, kaslı

Ezelesiz, adalesiz, kassız
 Ezeli, ezeli
 Ezelki, evvelki
 E'zem, büyük, ulu
 Ezemetli, azametli
 Ezgin-üzgün, ezgin
 Ezici, ezici
 Ezik, ezik
 Ezik-üzük, ezik büyük
 Ezim, büyük, ulu, yüksek
 Ezimüşşan, Ø
 Ezinik, ezgin, ezik
 Eziyetli, eziyetli
 Eziyetsiz, eziyetsiz
 Eziz, aziz
 Eziz-erköyün, Ø
 Eziz-girami, Ø
 Eziz-xelef, Ø
 Ezmkar, azimli, kararlı
 Ezmli, azimli
 Ezzelki, evvelki

F

Facieli, facialı
 Fağır, fakir
 Faizli, faizli
 Faizsiz, fazisiz
 Faktik, gerçek, hakikî
 Fakultativ, Ø
 Familiyalı, Ø
 Fanatik, fanatik
 Fani, fâni
 Fantastik, fantastik
 Farâgat, sessiz
 Faraş, Ø
 Farmakoloji, Ø
 Farsca, Ø
 Fasileli, fasılalı,
 Fasilesiz, fasılasız
 Fasonlu, cakalı, fiyakalı, gösterişli
 Faş, faş
 Fatalist, fatalist
 Faydalı, faydalı
 Faydasız, faydasız
 Fazil, fazıl
 Feal, faal
 Fealiyyetli, aktif, çalışkan, faal, hareketli
 Feallyyetsiz, durağan, durgun, edilgin,
 hareketsiz, pasif
 Feci, feci
 Fedai, Ø
 Fedakar, fedakâr
 Fédérativ, federatif
 Fegir, fakir
 Fegirane, fakir, miskin, yoksul
 Fehmli, anlayışlı, ferasetli, iz'anlı, kavrayışlı,
 zeki
 Fehmsiz, akılsız, gabi, kalın, kafalı
 Fexri, fahrî

Felaketli, felaketli
 Felaketzede, felaketzede
 Fé'li, filî
 Felsefi, felsefî
 Fendbaz, dalavereci, hilebaz, hilekâr
 Fénoloji, Ø
 Féodal, feodal
 Ferari, firarî
 Ferasetli, ferasetli
 Ferasetsiz, ferasetsiz
 Ferdi, ferdî
 Ferdiyyetçi, ferdiyyetçi
 Ferehlendirici, ferahlatıcı, sevindirici
 Ferehli, ferah(I), ferahlatıcı, geniş, hoş, iç,
 açıcı, sevindirici, şen
 Ferehsiz, gamlı, kederli, neşesiz
 Ferğli, farklı
 Ferğsiz, farksız
 Ferli, ferli,
 Ferli-başlı, güzel, hayli, iyi, kıymetli, uygun
 Fersiz, fersiz
 Fesadçı, fesatçı
 Fesahetli, açık, düzgün
 Fesih, fasih
 Fetirsifet, Ø
 Fettan, fettan
 Fevvareli, Ø
 Féyzli, feyizli
 Feziletli, faziletli
 Fihğ, Ø
 Fındığburun, Ø
 Fırığ, berbat, fena, kötü
 Fırıldağçı, dalavereci, düzenbaz, düzenci,
 hilebaz, hileci, hilekâr
 Firlandırıcı, Ø
 Fırlı, hörgüçlü
 Fırtıglı, sümüklü
 Fırtınalı, fırtınalı
 Fiğurlu, figürlü
 Fikirli, fikirli
 Fikirsiz, fikirsiz
 Fikri, fikrî
 Fikriaçığ, ,açık, fikirli
 Filatélíst, Ø
 Fildékos, fildekoz
 Filizli, filizli
 Filizyuyan, Ø
 Filoloji, filolojik
 Filosofane, filozofça
 Fince, Ø
 Firavan, ,varlıklı, zengin
 Firengce, frenkçe
 Firuzeyi, Ø
 Fitneçi, fitneci
 Fitneli, ara, bozucu, fesatçı, fitneci, müfsit,
 Fiziki, fizikî
 Fizioloji, fizyolojik
 Fiziotéropévtik, Ø
 Fonetik, fonetik
 Fonoloji, Ø

Fonometrik, Ø
 Formal, kanunî(I), resmî, yasal
 Formalı, Ø
 Formasız, Ø
 Forslu, forslu,
 Fosforlu, fosforlu
 Fotogénik, fotojenik
 Fotoğrafik, Ø
 Fotokimyevi, Ø
 Fotolitoğrafik, Ø
 Fotoméxaniki, Ø
 Fotométrik, Ø
 Fövğel'ade, fevkalâde,
 Fövğelbeşeri, fevkalâde, olağüstü
 Fövğeltebii, acayip, garip, tuhaf
 Fraklı, fraklı
 Fransızca, fransızca,
 Frénçli, Ø
 Funksional, fonksiyonel
 Furğonlu, Ø
 Futurist, Ø
 Futuristik, Ø
 Füsunkar, füsunkâr
 Füzul, geveze, lâfçı, lâfazan

G

Gaba, kaba
 Ğabağ², evvelki, geçmiş
 Ğabağcıl, Ø
 Ğabağgören, basiretli
 Ğabar-ğabar, nasırlı
 Ğabarcığ, kabarcıklı
 Ğabardin, Ø
 Ğabarığ, kabarık
 Ğabarığlı, kabarık
 Ğabarlı, nasırlı
 Ğabartma, kabartma
 Ğabartmalı, kabartmalı
 Ğabayunlu, Ø
 Ğabığlı, kabuklu
 Ğabığsız, kabuksuz
 Ğabırğaalı, Ø
 Ğabırğalı, Ø
 Ğabil, kabil(I)
 Ğabiliyetli, kabiliyetli
 Ğabiliyyetsiz, kabiliyyetsiz
 Ğaçaç, kaçak
 Ğaçagan, Ø
 Ğaçan, Ø
 Ğaçılmaz, Ø
 Ğadalı, dertli
 Ğadir, kadir(II)
 Ğafalı, kafalı
 Ğafasız, kafasız
 Ğafğazlı, kafkasyalı
 Ğafil, gafil
 Ğafiyeli, kafiyeli
 Ğafiyeperdaz, Ø

Ğafiyesiz, kafiyesiz
 Ğağauzca, Ø
 Ğahgir¹, Ø
 Ğahlı, Ø
 Ğaxsımış, kokuşuk, müteaffin
 Ğaib,gaip
 Ğail, Ø
 Ğaim, kaim
 Ğalabend, Ø
 Ğalağlanmış, Ø
 Ğalaylanmış, kalaylı
 Ğalaylı, kalaylı
 Ğaldırıcı, Ø
 Ğalereyalı, Ø
 Ğalhağ, kalkık
 Ğalxanabenzar, Ø
 Ğalxanaoxşar, Ø
 Ğalxanğulağ, Ø
 Ğalxanlı, Ø
 Ğalxanşekilli, Ø
 Ğalxanvarı, Ø
 Ğalxığ, kalkık
 Ğalığlı, Ø
 Ğalığsız, Ø
 Ğalın, kalın(I)
 Ğalınbığlı, Ø
 Ğalınca, kalınca
 Ğalındodağ, Ø
 Ğalınğabığ, Ø
 Ğalınğafalı, kalın kafalı
 Ğalınğaş, Ø
 Ğalın-ğayım, dayanıklı, dirençli, güçlü, mukavim
 Ğalınlığölçen, Ø
 Ğalıntük(Iü), Ø
 Ğalib, galip
 Ğalibiyyetli, muzaffer, utkulu
 Ğallac, cömert, eli, açık, yardımsever
 Ğalı, değışken, kararsız, kavgacı
 Ğalmağalçı, geçimsiz, huysuz, şirret
 Ğalmağallı, gürültülü, kavgalı
 Ğalpaglı, kalpaklı
 Ğalstuklu, kravatlı
 Ğaltağçı, Ø
 Ğalvanik, Ø
 Ğalvanométrik, Ø
 Ğamaşığ, Ø
 Ğametli, boylu, boslu
 Ğanacağlı, ahlâklı, anlayışlı, düşünceli, terbiyeli
 Ğanacağsız, anlayışsız, düşüncesiz, edepsiz, kaba, terbiyesiz
 Ğanadlanmış, Ø
 Ğanadlı, kanatlı
 Ğanadsız, kanatsız
 Ğanbir, soydaş
 Ğancığ, kancık
 Ğandallı, prangalı, zincirli
 Ğandayandırıcı, Ø
 Ğané, kani

- Ğanéédici, inandırıcı, mukni
 Ğanğallı, Ø
 Ğanğaraldan, sinirlendirici
 Ğanğaraldıcı, sinirlendirici
 Ğanğırmızı, kankırmızı
 Ğanğrénli, kangrenli
 Ğanğurudan, Ø
 Ğanıacı, sevimsiz
 Ğanıaçıg, renksiz, solgun, soluk(II)
 Ğanıg, Ø
 Ğanısti, cana, yakın, içten, samimî, sempatik, sevimli, sıcak, kanlı
 Ğanılmaz, anlaşılmaz, zor
 Ğanısoyuğ, asik, suratlı, asosyal, soğuk
 Ğanışirin, cana, yakın, içten, samimî, sempatik, sevimli, sıcak, kanlı
 Ğanıçen, acımasız, asalak, gaddar, katı, yürekli, merhametsiz, tufeyli
 Ğanıçici, acımasız, asalak, gaddar, katı, yürekli, merhametsiz, tufeyli
 Ğankesen,
 Ğankesici, Ø
 Ğanlı, kanlı,
 Ğanlı-ğadalı, belâli, korkulu
 Ğanmaz, anlayışsız, düşüncesiz, edepsiz, kaba, terbiyesiz
 Ğanovuzu, koyu, rengârenk, renk, renk
 Ğansız, kansız
 Ğansoran, asalak, gaddar, istismarcı, merhametsiz, tufeyli
 Ğantarğalı, Ø
 Ğantarğasız, dizginsiz
 Ğanunauyğun, kanunî(I), legal, meşru, yasal, yasalı
 Ğanuni, kanunî(I)
 Ğanunperest, Ø
 Ğanunsuz, kanunsuz
 Ğanunverici, Ø
 Ğapağan, ısıricı
 Ğapaglı, kapaklı
 Ğapağsız, kapaksız
 Ğapalı, kapalı
 Ğapan², ısıricı
 Ğapayıcı, Ø
 Ğapğara, kapkara
 Ğapgaranlıg, kapkaranlık
 Ğapibir, Ø
 Ğapısız, kapısız
 Ğara¹, kara
 Ğaraayağ, Ø
 Ğarabext, bahtsız, bedbaht, talihsiz
 Ğarabeniz, esmer
 Ğarabiğ(lı), Ø
 Ğaraboğaz¹, Ø
 Ğarabuğdayı, Ø
 Ğaraca¹, karaca
 Ğaracalı, Ø
 Ğaradaban, meymenetsiz, menhus, meş'um, uğursuz
 Ğaradalag, dermansız, bitkin, mecalsiz, takatsiz
 Ğaraderili, Ø
 Ğaradırnağ(lı), Ø
 Ğaradinmez, suskun, sükûtf
 Ğaradöşlü, Ø
 Ğaraduvağ, Ø
 Ğaragile, Ø
 Ğaragöz(lü),
 Ğargün(lü), bedbaht, talihsiz, zavallı
 Ğargalpağca,
 Ğarağaş(lı), Ø
 Ğarağışğırığçı, Ø
 Ğara-ğura, eziyetli, kasvetli, meşakkatli, sıkıntılı, üzgüli
 Ğaraxetli, Ø
 Ğaramtlı, siyahımsı
 Ğaranal, Ø
 Ğaranğu, Ø
 Ğaranğuluğ, Ø
 Ğaranlıg, karanlık
 Ğarasaç(lı), Ø
 Ğarasagğal,
 Ğarasayağ, siyahımsı
 Ğarasız, Ø
 Ğarasov,
 Ğarashın, esmer
 Ğaratexer, siyahımsı
 Ğaratel(li), Ø
 Ğaratorpağ, Ø
 Ğaraürekli, hasis
 Ğarayağız, kara, yağız
 , Ğarayaxa, Ø
 Ğarayanıg, esmer
 Ğarayanız, esmer
 Ğarayatağ, yatalak
 Ğarayehet, Ø
 Ğarayorğa,
 , Ğardaşcasına, dostça, kardeşçe
 Ğarğaburun, gaga, burun
 Ğarulaşmış, ihtiyar, yaşlı
 Ğarımış, ihtiyar, yaşlı
 Ğarınayağlı, Ø
 Ğarınğulu, obur
 Ğarınlı, karınlı
 Ğarışdıran, karıştırıcı
 Ğarışdıricı, karıştırıcı
 Ğarış-ğuruş, karmakarışık
 Ğarışğ, karışık
 Ğarışğ- dolaşğ, çetrefilli, karışık
 Ğarışğlı, karışık,
 Ğarışğsız, katıksız, saf, temiz
 Ğarlı, karlı,
 Ğarlı- boranlı, tipili
 Ğarma-ğarışğ, karmakarışık
 Ğarmağbuynuz,
 Ğarmağlı, çengelli
 Ğarmağvarı, çengelsi
 Ğarnıaçıg, çıplak, fakir, yoksul,
 Ğarnıışik, dolgun, şişko, şişman

Ğarnıyoğun, şişko, şişman
 Ğarov, Ø
 Ğarpızçı, Ø
 Ğarpızı, Ø
 Ğarşı, karşı
 Ğarşısındaki
 Ğarşılıklı, karşılıklı
 Ğarşısızlanmaz, Ø
 Ğart¹, kart
 Ğart³, kart
 Ğartalburun(lu), gaga, burun
 Ğartallı, kartallı
 Ğartımsı, ihtiyar, yaşlı
 Ğartlaşmış, Ø
 Ğartmağlı, kabuklu
 Ğarzağlı,
 Ğasırğalı, boralı
 Ğasnaglanmış, Ø
 Ğasnağlı, Ø
 Ğaşğa, Ø
 Ğaşgabağlı, hiddetli, kızgın, öfkeli, sinirli
 Ğaşlı, kaşlı
 Ğatanğaz, kaba
 Ğatarı, Ø
 Ğatarlı, Ø
 Ğatğarış, düzensiz, karmakarışık, tertipsiz,
 Ğat-ğarışğ, düzensiz, karmakarışık, tertipsiz
 Ğatı, katı(I)
 Ğatıaçılmamış, gıcır, gıcır, yepyeni
 Ğatığlı, katıklı
 Ğatılaşmış, Ø
 Ğatılı, Ø
 Ğatılmış, Ø
 Ğatil, katil(I)
 Ğatlama, büzgülü, katlı,
 Ğatlanmamış, gıcır, gıcır, yepyeni
 Ğatlanmaz,
 Ğatlanmış, bükülü, katlı,
 Ğatma Ğarışğ, düzensiz, karmakarışık,
 tertipsiz
 Ğatranlanmış,
 Ğatranlı, katranlı
 Ğavaralı, boylu, boslu, görkemli, gösterişli
 Ğavranılmaz, anlaşılmaz, kavranılmaz
 Ğavrayışlı, kavrayışlı
 Ğay, Gey, duygusuz, hissiz
 Ğayçığörmemiş,
 Ğaydalı, düzenli, düzgün, muntazam, tertipli
 Ğaydasız, düzensiz, tertipsiz
 Ğayesiz, gayesiz
 Ğayğibilmez, bahtiyar, dertsiz, kaygısız,
 kedersiz, mes'ut, mutlu
 Ğayğikeş, Ø
 Ğayğısız, kaygısız
 Ğayıdan, Ø
 Ğayım, şiddetli, tiz, yüksek,
 Ğayırma, düzme, düzmece, sahte, uydurma,
 Ğayışbaldır,
 Ğayıtmaz, sağlam, muhkem, tehlikeli
 Ğaynadılmış, Ø

Ğaynağ, Ø
 Ğaynanmış, Ø
 Ğaynar, kaynar
 Ğaynatma, Ø
 Ğaysağlanmış,
 Ğaysağlı,
 Ğaysavahğ, Ø
 Ğaytanlı, kaytanlı
 Ğaytarılmaz, Ø
 Ğazağ¹, Ø
 Ğazaxca, Ø
 Ğazamatı, Ø
 Ğazanaoxşar, Ø
 Ğazanclı, kazançlı
 Ğazancsız, kazançsız
 Ğazanılmış, Ø
 Ğazantemizleyen, Ø
 Ğazanvarı, Ø
 Ğazıcı, kazıcı
 Ğazığ, oyuk
 Ğazi², gazi
 Ğazlı, gazlı
 Ğazma¹, kazma
 Ğazmağlı, Ø
 Ğaz(o)génératorlu, Ø
 Ğazsızlaşdırılmış, Ø
 Ğebahetli, kabahatli
 Ğebahetsiz, kabahatsiz
 Ğebalı, cübbeli
 Ğebih, çirkin, kabahatli, kötü, liyakatsiz,
 suratsız
 Ğebil, Ø
 Ğebulédici, Ø
 Ğebzeli, Ø
 Ğéceki, geceki
 Ğecereli, Ø
 Ğécériyen, Ø
 Ğécýétişen, Ø
 Ğéçergi, geçici, muvakkat, palyatif
 Ğeddenmiş, yontuk
 Ğedd-ğametli, boylu, boslu
 Ğedehnuş, şarapçı
 Ğedehvarı, Ø
 Ğedemli, kademli,
 Ğedemsiz, kademsiz
 Ğédergi, Ø
 Ğedersiz, pek, çok, sayısız,
 Ğedim, deneyimli, eski, tecrübeli
 Ğedimi, kadimi
 Ğedirbilen, kadirbilir
 Ğedirbilmez, kadirbilmez
 Ğedirdan, Ğedirbilen, kadirbilir
 Ğedli-ğametli, boylu, boslu
 Ğedteze, gıcır, gıcır, yepyeni
 Ğefeseli, parmaklıklılı
 Ğefil, gafil
 Ğeherli, kahırlılı
 Ğehreman, kahraman
 Ğehveyi, kahverengi
 Ğelb², sahte, sun'î, yapma, yapay

Ğelbaçan, güzel, hoş
 Ğelbi, yüksek,
 Ğelbidaş, acımasız, gaddar, insafsız,
 merhametsiz, taş, kalpli, taş, yürekli,
 Ğelbigâra, kuşkucu, septik, şüpheli,
 Ğelbigırığ, kalbi, kırık, üzgün
 Ğelbinazik, , merhametli, şefkatli, yufka,
 yürekli,
 Ğelbisınığ, kalbi, kırık, küskün
 Geldi- géder, geçici, muvakkat, palyatif,
 Geldi- gédergi, geçici, muvakkat, palyatif,
 Ğelebend, Ø
 Gelecek, gelecek,
 Ğelemğaş(lı), kalem, kaşlı,
 Ğelemler,
 Ğelemkar,
 Ğelemenmiş, Ø
 Gelen, gelecek,
 Ğelenderane, kalenderce
 Geleser, verimli
 Ğelevili, alkalik
 Ğelibli, kalıplı
 Gelimli, bol, kazançlı, verimli
 Gelinlik, gelinlik
 Gelirli, kazançlı
 Gelirsiz, kazançsız
 Gelişigözel, gelişigözel
 Ğeliz, galiz
 Ğelpelenen, Ø
 Ğelpelenmiş, Ø
 Ğelpeli, Ø
 Ğelsemeli, Ø
 Ğelyan boğaz, Ø
 Ğemalud, gamlı, hüznü, kederli
 Ğemaver, can, sıkıcı
 Ğemdide, Ø
 Ğemeli, kamalı
 Ğemer,
 Ğemerçöhre, Ø
 Ğemersuret(li), güzel
 Ğemerüz(lü), güzel
 Ğemfeza, gamlı
 Ğemgin, gamlı, kederli, meşus, perişan,
 Ğemxar, Ø
 Ğemirik, kırık, dökük
 Ğemirilmiş, Ø
 Ğemirtlenmiş, Ø
 Ğemnak, gamlı, kederli, meşus, perişan
 Ğemsiz, gamsız
 Ğemzede, bedbaht, dertli, kederli, mutsuz,
 zavallı
 Ğemzekar, cilvekar, cilveli, işveli, nazlı
 Ğemzeli, cilvekar, cilveli, işveli, nazlı
 Ğén¹, enli, geniş
 Ğenaetbexş, inandırıcı, mukni
 Ğenaetçil, faydalı, kanaatkâr, semereli,
 yetinden
 Ğenaetçi, kanaatkâr, yetinden
 Ğenaetkar, kanaatkâr
 Ğenaetlendirici, inandırıcı, mukni

Ğenaetli, kanaatli
 Ğenaetsiz, müsrif, savurgan, tutumsuz
 Ğén-bol, geniş, güzel, rahat, sıkıntısız
 Genç, genç
 Ğendabi, şerbetli, tatlı
 Ğendilli, kandilli
 Ğéndöşlü, Ø
 Genel, Ø
 Génératorlu, Ø
 Geneşikli, Ø
 Génétik, Ø
 Ğeni, gani
 Ğenirsiz, benzersiz, eşsiz
 Géniş, geniş,
 Génişahnlı, Ø
 Génişçe, genişçe
 Génişekranlı, Ø
 Génişelbli, açık, yürekli, cömert, içten, samimî,
 Génişecmli, Ø
 Génişlendirici, Ø
 Génişürekli, açık, yürekli, cömert, içten,
 samimî
 Génkürek(li), Ø
 Géntuman(lı), cahil, kültürsüz
 Géofiziki, Ø
 Géokimyevi, Ø
 Géoloji, Ø
 Géomorfoloji, Ø
 Ğerarlı, kararlı,
 Ğerarsız, kararsız
 Ğerbi, garbî
 Ğerçek, gerçek
 Ğerdekli, perdeli
 Ğerdenbendli, Ø
 Ğerdenli, Ø
 Ğerdensiz, Ø
 Ğerekli, gerekli
 Ğerekmez, gereksiz
 Ğereksiz, gereksiz
 Ğerezkar, garazkâr
 Ğerezli, garazlı
 Ğerezsiz, garazsız
 Ğergin, gergin
 Ğerginlikli, Ø
 Ğerib, garip
 Ğeribe, acayip, ilginç, tuhaf
 Ğeribnevas, Ø
 Ğerzekli,
 Ğesebevarı, Ø
 Ğeşeng, alımlı, güzel, ince, zarif
 Ğeşenge, Ø
 Ğetédici, kesici
 Ğeti, kat'î
 Ğetirici, Ø
 Ğetiyyetli, azimli, cesur, kararlı, sağlam, sebatlı
 Ğetiyyetsiz, cesaretsiz, döne, sebatlı
 Ğevi, kavi,
 Ğeyan,
 Ğéybetcil, dedikoducu
 Ğéydkés, iyi, kalpli

Ğeydli, kayıtlı,
 Ğeydsiz, kayıtsız
 Ğeyimli, giyimli
 Ğeyim-, kécimli, giyimli, kuşamlı,
 Ğeyinib-kécinmiş, giyimli, kuşamlı
 Ğeyinmiş, elbiseli, giyinik
 Ğeymeli,
 Ğeyretkés, gayretkés
 Ğeyretli, gayretli
 Ğeyretmend, gayretli
 Ğeyretperest, gayretli
 Ğeyretsiz, gayretsiz
 Ğeyri, başka, özge
 Ğeyri-, adı, fevkalâde, garip, görülmemiş,
 olağanüstü
 Ğeyri-bedii, çirkin
 Ğeyri-, béle, Ø
 Ğeyri-beraber, Ø
 Ğeyri-, caiz, yasak,
 Ğeyri-ciddi, gayriciddî
 Ğeyri-edebi, kaba
 Ğeyri-exlagi, gayriahlâkî
 Ğeyri-esgeri,
 Ğeyri-élmi, gayriilmî
 Ğeyri-feal, edilgin, pasif
 Ğeyri-ğabil, gayrikabil
 Ğeyri-ğanunî, gayrikanunî
 Ğeyri-ğenaetbexş, kifayetsiz, yetersiz
 Ğeyri-ğeti, Ø
 Ğeyri-, heğiği, yalancı
 Ğeyri-, herbi, Ø
 Ğeyri-heyati,
 Ğeyri-, ictimai, Ø
 Ğeyri-ixtiyari,
 Ğeyri-, insani, gayriinsanî,
 Ğeyri-iradi, gayriiradî
 Ğeyri-kafi, gayrikâfi,
 Ğeyri-kamil, kusurlu
 Ğeyri-layığ, gayrilâyık
 Ğeyri-léğal, gayrikanunî
 Ğeyri-maddî, manevî, tinsel
 Ğeyri-mecburi, gönüllü
 Ğeyri-meğbul, faydasız, kötü
 Ğeyri-mehdud, gayrimahdud
 Ğeyri-mehsuldar, verimsiz
 Ğeyri-me'lum, gayrimalûm
 Ğeyri-memnun, gayrimemnun
 Ğeyri-mentiği, mantıksız
 Ğeyri-meskun, gayrimeskûn
 Ğeyri-mö'teber, değersiz, kıymetsiz, naçiz,
 önemsiz
 Ğeyri-müeyyen, gayrimuayyen
 Ğeyri-mükemmel, eksik, yarım
 Ğeyrimümkün, gayrimümkün
 Ğeyrimünbit, gayrimünbit
 Ğeyrimüntezem, gayrimuntazam
 Ğeyrimüteherrik, hareketsiz
 Ğeyrimütenahi, sonsuz
 Ğeyrimütenasib, uygunsuz, yakışksız
 Ğeyrimüteşekkil, Ø

Ğeyrimüvafiğ, uygunsuz, yakışksız
 Ğeyrinizami, gayrinizamî
 Ğeyrinizamilik, Ø
 Ğeyrinormal, anormal, gayritabiî
 Ğeyrireal, Ø
 Ğeyriresmi, Ø
 Ğeyrisabit, kararsız
 Ğeyrisemimi, riyakâr
 Ğeyrisimmétrik, asimetrik, bakışmsız
 Ğeyri-tebii, gayritabiî,
 Ğeyri-tenğidi, Ø
 Ğeyri-üzvi, cansız
 Ğeyri-şeffaf, donuk, mat(II)
 Ğeyri-şluri, gayrişuurî,
 Ğeyzli, hiddetli, kızgın, öfkeli, sınırlı
 Ğezazede, kazazede
 Ğezebli, gazaplı,
 Ğezelçi, Ø
 Ğezelxan, Ø
 Ğezenti, göçebe, göçer
 Ğezergi, seyyar
 Ğezeyen, gezeğen
 Ğezici, gezici
 Ğezilli, kılı
 Ğıcğırması, bozuk
 Ğıcğlandırıcı, Ø
 Ğıcğlayıcı, Ø
 Ğıçavarı, Ø
 Ğıçsız, bacaksız
 Ğıdığlı, Ø
 Ğıfılbend,
 Ğıfıllanmış, kilitli
 Ğıfıllı, kapalı, kilitli
 Ğıfvarı, konik,
 Ğığılcımlı, kıvılcımlı
 Ğığılcımsaçan, kıvılcımlı,
 Ğığırdağlı, kıkırdaklı
 Ğıjiltılı,
 Ğılboyun, Ø
 Ğılçığı, kılçıklı
 Ğılçığısız, kılçaksız
 Ğıldığısız, imansız, inançsız, itikatsiz
 Ğılığlı, kılıklı,
 Ğılığısız, kılıksız
 Ğılinci, Ø
 Ğılınçlı, kılıklı
 Ğılincvarı, Ø
 Ğılincyarpağ, Ø
 Ğıllı, kılı
 Ğındırğa, kuru
 Ğındırğayı, derli, toplu, düzenli, tertipli
 Ğınlı, kınılı
 Ğınvarı, Ø
 Ğıpgızıl, kıpkızıl
 Ğıpgırmızı, kıpkırmızı
 Ğıpiğ, Ø
 Ğırağ,
 Ğırağlı, kenarlı
 Ğırçın-ğırçın, kırıç, kırıç
 Ğırçınlı, büzgülü,

Ğırğıburun(lu), gaga, burun

Ğırğızca, Ø

Ğırx, kırk

Ğırxdamar, dayanıklı

Ğırxdilli, iki, yüzlü, riyakâr, yalancı

Ğırxıg, Ø

Ğırxılı, Ø

Ğırxılıg, Ø

Ğırxılmış, Ø

Ğırxıncı, kırkıncı

Ğırcı, kırıcı

Ğırığ, kırık,

Ğırığ-ğırığ, Ø

Ğırığ-ğurağ, Ø

Ğırığ-ğuruğ, kırık, sökük

Ğırıgsökük, bağlantısız, dağınık, kırık, sökük

Ğırığ-tökük, kırık dökük

Ğırılmaz, ebedî, muhkem, sağlam

Ğırılmış, kırık

Ğırımğırıtı(ğ), döküntü

Ğırımlı, niyetli

Ğırışğırış, kırış kırış

Ğırışığ, kırışik

Ğırışıgılı, kırışiklı

Ğırışmış, buruşuk

Ğırışsifet, Ø

Ğırılı, Ø

Ğırma¹, kırma,

Ğırmağı(lı), Ø

Ğırma(n)çlı, Ø

Ğırmasağgal, Ø

Ğırımızı, kırmızı

Ğırımızıbayrağı, Ø

Ğırımızıbirçek, Ø

Ğırımızıca, Ø

Ğırımızıderili, Ø

Ğırımızıgabiğ, Ø

Ğırımızıgöz, Ø

Ğırımızılı, Ø

Ğırımızımtıl, kırmızımıl

Ğırımızımtrağ, kırmızımıtrağ

Ğırımızıpéyser, Ø

Ğırımızısağgal, dindar

Ğırımızısifet, Ø

Ğırımızıtepe, Ø

Ğırımızıyanag, Ø

Ğırpığ, kırpık

Ğırtmığ, Ø

Ğısa, kısa,

Ğısaayağ, Ø

Ğısaboğaz(lı), Ø

Ğısaboy(lu), Ø

Ğısaboyun(lu), Ø

Ğıسابuynuz, (lu), Ø

Ğısaca, kısaca

Ğısacığ, kısacık

Ğısadalğalı, Ø

Ğısağol(lu), Ø

Ğısağundağı, Ø

Ğısağuyruğ(lu), Ø

Ğısaldılmış, Ø

Ğısalıflı, Ø

Ğısalmış, Ø

Ğısametrajlı, Ø

Ğısamüddetli, Ø

Ğısarag, kısarak

Ğısaşacı, Ø

Ğısayunlu, Ø

Ğışğacı, Ø

Ğışgan, kıskanç

Ğışganc, kıskanç

Ğıs-ğıvrağ, Ø

Ğısıcı, Ø

Ğısığ, kısık, ,

Ğısılmış, Ø

Ğısır, kısır,

Ğısiremen, Ø

Ğısnağ, Ø

Ğısrağ, kısır

Ğışğırığçı, şamatacı, yaygaracı

Ğışlıg, kışlık

Ğıt, kıt

Ğıvırcıg, kıvırcık

Ğıvırcıgşacı(lı), Ø

Ğıvırcıgtel(li), Ø

Ğıvırcıgtüklü, Ø

Ğıvrağ, kıvrak

Ğıvrığ, kıvrık

Ğıvrılmış, kıvrık

Ğıvrım, Ø

Ğıvrım-ğıvrım, kıvrım kıvrım

Ğıvrımlı, kıvrımlı

Ğıvrımsağgal, Ø

Ğıyğac, eğri, şaşı, yan

Ğıyğacı, eğri, şaşı, yan

Ğıyığ¹, Ø

Ğıyığgöz(lü), Ø

Ğıylı, kaytanlı

Ğızardılmış, Ø

Ğızarmış, kızarık

Ğızdırıcı, Ø

Ğızdırılmış, Ø

Ğızdırmalı, sıtmalı

Ğızğım, kızgın

Ğızıl, kızıl

Ğızılıbayrağı, Ø

Ğızılbandlı, Ø

Ğızılboz, Ø

Ğızılca, kızılca

Ğızılcalı, Ø

Ğızıldış(li), Ø

Ğızıl-ğırmızı, Ø

Ğızılxallı, Ø

Ğızılı, Ø

Ğızılı, Ø

Ğızılılduzlu, Ø

Ğızışgan, azgın

Ğızışmış, hiddetli, kızgın, öfkeli, sinirli

Ğızmar, yakıcı

Ğızmış, kızgın

Gibtekêş, Ø
 Gic, ahmak, akılsız, serseri,
 Gicbeser, ahmak, akılsız, serseri,
 Gicbéyin, ahmak, akılsız, serseri,
 Gicellendirici, Ø
 Gıdalandırıcı, gıdalı
 Gıdalı, gıdalı
 Gıdasız, gıdasız
 Gıdi, kötü, yaramaz
 Gıgant, azman, iri, kocaman
 Gıgiyénik, hijyenik
 Gılaflı, kınılı
 Gilekce, Ø
 Giléyli, şikâyetçi
 Gilğarışdıran, Ø
 Gilli, , killi
 Gilliceli, Ø
 Gilü, galçı, kavgacı
 Gimnastik, Ø
 Ginékoloji, Ø
 Gipgirde, yusuvarlak
 Gipsli, Ø
 Girami, Ø
 Girdablı, ağır, ıstıraplı, tehlikeli, zor
 Girde, müdevver, yuvarlak
 Girdece, Ø
 Girdedişli, Ø
 Girdegöz(lü), Ø
 Girdenek, yumru, yuvarlak
 Girdesifet(li), Ø
 Girdeüz(lü), Girdesifet(li), Ø
 Giriftar, giriftar,
 Girinti-çixıntı, Ø
 Girinti(li)-çixıntılı, girintili çikıntılı,
 Girli, güçlü, kuvvetli
 Girsiz, güçsüz, kuvvetsiz, zayıf
 Girvenkelik, Ø
 Giryan, Ø
 Gisim, çeşit, çeşitli, türlü
 Gişalı, perdeli
 Giyabi, giyabi,
 Giyabiçi, Ø
 Giyamçı, isyancı,
 Giymeli, kıymalı
 Giymelik, kıymalık
 Giymetli, kıymetli
 Giymetsiz, kıymetsiz
 Giymetşünas, değerbilir, kadirbilir, kadirşinas
 Giziltili, acılı, ağırlı, sancılı
 Gizledilmiş, gizlenmiş
 Gizli, gizli,
 Gizlin, Ø
 Gnoséoloji, Ø
 Goburlu, kılıflı
 Goca, koca(II),
 Gocafendi, Ø
 Gocalmış, Ø
 Gocaman, kocaman
 Gocayana, Ø
 Goçağ, koçak

Goçbuynuzu, Ø
 Goxulu, kokulu,
 Gohumcanlı, Ø
 Gohumlu, Ø
 Goxumuş, kokuşuk, müteaffin
 Goxusuz, kokusuz,
 Golac, uzun
 Golac-ğolac, Ø
 Golay, kolay
 Golayca, kolayca,
 Golbağlı, bilezikli
 Gol-budağlı, Ø
 Gollu, kollu, ,
 Gollu-budağlı, Ø
 Gollu-ğanadlı, Ø
 Golsuz, kolsuz,
 Golsuz-ğanadsız, aciz, zavallı
 Goltuğlu, koltuklu
 Golubağlı, Ø
 Goluçirmekli, Ø
 Golüğüvvetli, güçlü, kuvvetli, sağlam
 Golukesik, Ø
 Goluzorlu, müstebit, zorba,
 Gonağcıl, konuksever, mükrim
 Gonağ-ğaralı, Ø
 Gonağperest, konuksever, mükrim
 Gonağperver, konuksever, mükrim
 Gonağseven, konuksever, mükrim
 Gonağsevmez, Ø
 Gonbul, semiz, şişman, toplu,
 Gondarma, sahte, sun'î, uydurma, yapay
 Gonşu, komşu
 Gonur, Ø
 Gonurgöz(lü), Ø
 Gonurumtul, kestane
 Gopcul, yalancı
 Gopçu, abartmacı, mübalağacı
 Gopuğ, kopuk
 Gorxacağ, korkak
 Gorxağ, korkak
 Gorxmaz, cesur, yiğit, yürekli
 Gorxubilmez, cesur, yürekli
 Gorxulu, korkulu
 Gorxunc, korkunç
 Gorxusuz, korkusuz
 Gorlu, ateşli
 Goruğ-ğaytağsız, edepsiz, nezaketsiz
 Goruyucu, koruyucu
 Goşa, çift
 Goşaathı, Ø
 Goşabuynuz, Ø
 Goşacibli, Ø
 Goşadırnağlı, Ø
 Goşadodağ, Ø
 Goşağanad(lı), Ø
 Goşagören, şaşı
 Goşasesli, Ø
 Goşma¹, Ø
 Goşulan, Ø
 Gotazlanmış, Ø

- Ğotazlı, püsküllü
 Ğotik, gotik
 Ğotmanvuran, Ø
 Ğotur, Ø
 Ğovğacı, kavgacı
 Ğovğalı, kavgalı
 Ğovrağ, kıvrak
 Ğovrulmuş, kavruk
 Ğovrumgözlü, Ø
 Ğovuğlu, kabarcıklı
 Ğovurmaçı, Ø
 Ğovurmaçılığ, Ø
 Ğovurmalı, kavurmalı
 Ğovurmalığ, kavurmalık
 Ğovuşdurucu, birleştirici
 Ğovuşuğ, bitişik, bütün
 Ğoyma, sun'î, yapay
 Ğoyumçu, Ø
 Ğozavarı, Ø
 Ğozbel, kambur
 Ğöbekli, göbekli
 Ğöbelekbaş, Ø
 Ğöbelekşekilli, Ø
 Ğöbelekvarı, Ø
 Ğödecik, kısacık
 Ğödek, kısa
 Ğödekce, kısaca
 Ğödekceli, Ø
 Ğödekcelik, Ø
 Ğödekayağ(lı), Ø
 Ğödekbarmağlı, Ø
 Ğödekboğaz(lı), Ø
 Ğödekboyu, Ø
 Ğödekboyun{ıu}, Ø
 Ğödekdeste(li), Ø
 Ğödekğıç(lı), Ø
 Ğödekğöl(lu), Ø
 Ğödekğuyruğ(lu), Ø
 Ğödeksaç(lı), Ø
 Ğödeksap(lı), Ø
 Ğödekyun(lu), Ø
 Ğödenğulu, obur
 Ğöderek, kısacık
 Ğölmeçeli, Ø
 Ğömgöy¹, masmavi
 Ğömgöy², yemyeşil
 Ğömrüklü, gümrüklü
 Ğömrüksüz, gümrüksüz
 Ğönçe, Ø
 Ğönçedehan, Ø
 Ğönçedeheh, Ø
 Ğönçedodağ(lı), Ø
 Ğönçeleb, Ø
 Ğönçeli, Ø
 Ğönlük, Ø
 Ğönsoyan, Ø
 Ğönüğalın, Ø
 Ğöresi, Ø
 Ğörkemli, görkemli
 Ğörkemsiz, Ø
 Ğörmeli, Ø
 Ğörüklü, görklü
 Ğörümlü, Ø
 Ğörünmez, görünmez,
 Ğörünüşlü, görkemli, gösterişli
 Ğötüre, Ø
 Ğötürümlü, ,ğötürümlü
 Ğövdeli, gövdeli
 Ğövdesiz, gövdesiz
 Ğövmi, kavmî
 Ğövsî, kavisli
 Ğövşşekilli, kavisli
 Ğövsvarı, Ø
 Ğövşek, gevşek
 Ğövşeyen, Ø
 Ğöy², gök
 Ğöy³, yeşil
 Ğöy⁴, cimri, hasis
 Ğöyala, elâ,
 Ğöyçek, gökçek
 Ğöyçekce, Ø
 Ğöy-demir, Ø
 Ğöydendüşme, tesadüfi,
 Ğöydendüşmüş, tesadüfi
 Ğöyemi, mor
 Ğöyerçini, Ø
 Ğöyermiş¹, renk, Ø
 Ğöyermiş², Ø
 Ğöyerti², Ø
 Ğöyertili, yeşil,
 Ğöyertisan, Ø
 Ğöyertisiz, Ø
 Ğöygöz, Ø
 Ğöygözlü, Ø
 Ğöylü, Ø
 Ğönyeden, yakıcı
 Ğöynedici, yakıcı
 Ğöysatan, Ø
 Ğöyümsov, mavimsi,
 Ğöyümtrağ, mavimsi
 Ğöyümtül, mavimsi
 Ğöy-yaşıl, Ø
 Ğöyzemin, Ø
 Ğözcük, Ø
 Ğözcüklü, Ø
 Ğözçıxaran, Ø
 Ğözedarpan, göz, alıcı
 Ğözedeleyen, göz, alıcı
 Ğözedeylemez, Ø
 Ğözegelimli, göz, alıcı, güzel
 Ğözegelmeli, güzel, iyi
 Ğözegörünmez, hayalî, sanal
 Ğözekli, yamalı
 Ğözel, güzel
 Ğözelce, güzelce
 Ğözel-gözel, Ø
 Ğözel-göyçek, Ø
 Ğözeşirin, sevimli, sıcakkanlı, şirin
 Ğözğamaşdıran, parlak
 Ğözğamaşdırıcı, parlak

- Göz-göz, delikli, delik, deşik
 Gözlenen, Ø
 Gözlenilen, Ø
 Gözlenilmeyen, Ø
 Gözlenilmez, Ø
 Gözlenmeyen, anî
 Gözlenmez, Ø
 Gözlü, gözlü
 Gözlüklü, ,gözlüklü
 Gözlüksüz, gözlüksüz
 Gözsüz, gözsüz
 Gözüac, aç, gözlü, doymaz, haris, tamahkâr,
 Gözüaçığ, gözü açık
 Gözübağlı, gözü bağlı
 Gözübağlıca, Ø
 Gözüdar, hasis, kiskanç
 Gözüdoymaz, aç, gözlü, doymaz, tamahkâr
 Gözüğüpığ, cesaretsiz, çekingen, ürkek
 Gözüğürpığ, cesaretsiz, çekingen, ürkek
 Gözüiti, gözü, keskin, dikkatli, uyanık
 Gözükölgeli, Ø
 Gözütox, gözü tok
 Gözüyaşlı, Ø
 Gözüyumuğ, Ø
 Gözüyumulu, gözü kapalı
 Gözyaşardan, Ø
 Gözyaşardıcı, Ø
 Gözyorucu, Ø
 Grafik, Ø
 Grammatik, gramatikal
 Grimlenmiş, makyajlı
 Grimli, makyajlı
 Gripli, gripli
 Grossméystér, Ø
 Gruplaşdırılmış, grup grup
 Gubarlı, dertli, gamlı, kederli
 Gudronlanmış, Ø
 Gudronlu, Ø
 Gudurğan, kudurğan
 Gudurmuş, kuduz, azgın, coşkun,
 Guduz, kuduz
 Gulağaltı, Ø
 Gulağbatıran, Ø
 Gulağbatırıcı, Ø
 Gulağlı, kulaklı
 Gulağsız, kulaksız
 Guldurcasına, Ø
 Gulluğbaz, Ø
 Gulplu, kulplu
 Gulunlu, Ø
 Gumbaraatan, Ø
 Gumbrinli, Ø
 Gumlu, kumlu,
 Gumluğ, kumluk,
 Gumral, kumral
 Gumralsaçlı, Ø
 Gumrovlı, Ø
 Gumsal, kumsal
 Gumsovuran, Ø
 Gumuçca, Ø
 Gunclu, konçlu
 Gundağlı¹
 Gundağlı², Ø
 Gundağlığ, Ø
 Gundağsız¹ kundaksız
 Gundağsız², Ø
 Gupğuru, kupkuru
 Gur, gür
 Gurağ¹ kurak
 Gurağlı, Ø
 Gurağlıgadavamlı, Ø
 Gurama¹, Ø
 Guramalığ, Ø
 Guran¹, Ø
 Guraşdırıcı, Ø
 Guraşdırılmış, Ø
 Guraşdırma, ekli
 Guraşığ, ekli
 Gurbağagöz, pörtlek
 Gurbanlığ, kurbanlık
 Gurdabenzer, Ø
 Gurdaoxşar, Ø
 Gurdğovan, Ø
 Gurdğovucu, Ø
 Gurdlu, kurtlu,
 Gurğuşunlu, kurşunlu
 Gurlayıcı, Ø
 Gurma, kurma
 Gurnaz, kurnaz
 Gurs, Ø
 Gursaç(lı), Ø
 Gursağlı, kursaklı,
 Gurses(li), Ø
 Gurşad, Ø
 Gurşağlanmış, Ø
 Gurşağlı, kuşaklı
 Gurşağlığ, Ø
 Gurşuni, kurşunî
 Gurtaracağ, son
 Gurtarmaz, sonsuz
 Guru¹ kuru,
 Guruca, Ø
 Gurucu, kurucu
 Gurudulmuş, Ø
 Guruldayıcı, gürültücü
 Gurultayğabağı, Ø
 Gurultulu, gürültülü
 Gurulu, kurulu,
 Gurumlu, kurumlu(I),
 Gurumsağ, namussuz,
 Gurumuş, Ø
 Gusdurma, Ø
 Gusdurucu, kusturucu
 Guşbaşı, kuşbaşı
 Guşğalxmaz, Ø
 Guşğonmayan, Ø
 Guşğonmaz¹, Ø
 Guşürek, cesaretsiz, korkak, yüreksiz
 Gutlu, kutlu
 Gutulu, kutulu,

Guyruğaltı, Ø
 Guyruğbulayan, Ø
 Guyruğlu, kuyruklu
 Guyruğsuz, kuruksuz
 Guzucuğ, Ø
 Guzulu, kuzulu
 Gūbbeli, kubbeli
 Gūbbeşekilli, Ø
 Gūbbevarı, Ø
 Gūbreli, gūbreli,
 Gūbresepen, Ø
 Gūcendirici, Ø
 Gūclü, gūçlü
 Gūcsüz, gūçsüz
 Gūdaz, tūketici, yoğaltıcı
 Gūddeli, bezeli
 Gūde, kısa
 Gūdeboy(lu), Ø
 Gūdretli, kudretli
 Gūdretsiz, kudretsiz
 Gūdsi, kutsî
 Gūlbeden(li), Ø
 Gūlbeniz(li), Ø
 Gūlcamal(lı), Ø
 Gūlçöhre, Ø
 Gūldürücü, gūldürücü
 Gūlebetin, sarı, sırmalı
 Gūlebetinli, sırmalı
 Gūlendam, Ø
 Gūler, neşeli, şen
 Gūleryüz(lü)gūler, yüzlü,
 Gūleş², gūler yüzlü, mutlu, şen
 Gūleşğabag(lı), gūler yüzlü, mutlu, şen
 Gūleşşifet(li), gūler yüzlü, mutlu, şen
 Gūleyen, gūleğen
 Gūl-gūl, Ø
 Gūlgūn, Ø
 Gūlleli, Ø
 Gūllevarı, Ø
 Gūllü, gūllü
 Gūllü-çiçekli, Ø
 Gūllü-gūlşenli, Ø
 Gūllü-, naxışlı, Ø
 Gūlmeli, gūldürücü, komik
 Gūlmeşeker, hoş, tatlı
 Gūlöyşe, mayhoş
 Gūlperest, Ø
 Gūlreng, gūl, rengi
 Gūlruş, Ø
 Gūlruşsar, Ø
 Gūlşad, Ø
 Gūlü, gūl rengi
 Gūlümser, gūlümser
 Gūlūnc, gūlūnc
 Gūlūzlü, Ø
 Gūlūzar, Ø
 Gūlyanağ(lı), Ø
 Gūmrah¹, gūmrah
 Gūmrah², sapkın
 Gūmūş, gūmūş

Gūmūşdeste, Ø
 Gūmūşlü, gūmūşlü
 Gūmūşü, gūmūşî
 Gūnahkar, ,gūnahkâr
 Gūnahlı, gūnahlı
 Gūnahsız, gūnahsız
 Gūnbedli, Ø
 Gūnbezli,
 Gūndelik, gūndelik
 Gūndūzkü, Ø
 Gūnemuzd, Ø
 Gūnemuzdçu, Ø
 Gūneşli, , gūneşli
 Gūneşsiz, ,gūneşsiz
 Gūnéy, gūney
 Gūngörmez, gūngörmez
 Gūnlü, gūnlü
 Gūnlük, gūnlük
 Gūnlüklü, Ø
 Gūnsüz, gūneşsiz
 Gūnūgara, bedbaht, mutsuz, zavallı
 Gūnyaşar, kısa, ömürlü
 Gūrbet, yabancı, yad(I)
 Gūrbetkēş, Ø
 Gūrbetzedede, Ø
 Gūrcüce, Ø
 Gūrreli, gururlu, kibirli, mağrur
 Gūrurlu, gururlu,
 Gūsseli, dertli, hūzūnlü, kederli, mahzun
 Gūssesiz, dertsiz, kaygısız, tasasız
 Gūsurlu, kusurlu
 Gūsursuz, ,kusursuz
 Gūvveli, kuvvetli
 Gūvvetlendirici, kuvvetlendirici
 Gūvvetli, kuvvetli
 Gūvvetsiz, kuvvetsiz
 Gūzeranlı, varlıklı, zengin
 Gūzeransız, sefil, yoksul,
 Gūzeştili, indirimli, tenzilâtlı
 Gūzgūlü, aynalı
 Gūzide, gūzide

H

Haça , çatal
 Haçbaş(lı) ,Ø
 Haçabuynuz(lu) ,Ø
 Haçadırnağ(h) ,Ø
 Haçadil(li) ,Ø
 Haçağuyruğ(lu) ,Ø
 Haçalı , çatallı
 Haçasagğal(lı) ,Ø
 Xaçlı haçlı
 Xaçvarı ,Ø
 Hafizeli hafızalı
 Hafizesiz hafizasız
 Hağğ hak(I)
 Hağlı haklı
 Hağsēver haksever
 Hağsız haksız

- Hağvérmez** ,Ø
Xain hain
Xakasca ,Ø
Xaki hâkî
Halal helâl
Halalca , helâl
Xalatlğ ,Ø
Xaldar , benli(I)
Halğa , boğum boğum
Halğaşekilli ,Ø
Halğavarı ,Ø
Xal-xal , benli
Xali hali
Xalis halis
Halı , çakırkeyf, içkili, keyifli
Xalıca , benekli, benli
Halsız , hâlsiz
Xalsız , lekesiz
Xaltalı ,Ø
Xam ham
Xam-xam ,Ø
Hamarca , pürüzsüz
Hamarlayıcı ,Ø
Hamarlüleli ,Ø
Xamıtğış ,Ø
Xamıtlı ,Ø
Hamile hamile
Xana-xana , damalı
Xanalı , damalı
Xanexerab , bedbaht, mutsuz, zavallı
Xanenişin ,Ø
Xanimanlı ,Ø
Xanimansız , evsiz, yurtsuz
Hankı hangi
Xaotik , düzensiz, karmakarışık
Hap-gopçu , abartmacı, mübalâğacı
Xar² , kepaze, rezil, zelil
Xar³ , yumuşak
Xarab harap
Xarabédici , tahripkâr, yıkıcı
Xaraktér ,Ø
Xaraktérik ,Ø
Xaraktérli karakterli
Xaraktérsiz karaktersiz
Haralı , nereli
Haramxor ,Ø
Xardallı hardallı
Harın , azgın, kibirli
Xarici haricî
Xariğeli , mucizeli, harikulâde, olağanüstü
Xariğül'ade harikulâde
Xarlanmış ,Ø
Xas¹ has
Xasa ,Ø
Xas-xalis ,asil, soylu
Hasil hâsıl
Xasiyyetce ,Ø
Xasseli ,Ø
Xaşal , şişko, şişman
Xaşalğarın , şişko, şişman
- Haşiyeli** ,Ø
Xata-balalı ,belâlı, eziyetli, korkulu, meşakkatli, tehlikeli, zor
Xatakar ,belâlî, korkulu, tehlikeli
Xatakün ,belâlî, hain, zararlı
Xatasız hatasız
Xatircem ,emin, rahat, sakin
Hatirgören , acıyıcı, merhametli
Havadar² ,havadar,
Havalı havalı
Havasız ,Ø
Havayı , anlamsız, asılsız, boş, değersiz, faydasız, kolayca, zahmetsiz
Havayıyéyen , asalak, tufeyli
Havi havi
Xay ,Ø
Hay-küyçü ,Ø
Hay-küylü , gürültülü
Hazır hazır
Hazırcavab hazırcevap
Hazırki , şimdiki
Hazırlığlı hazırlıklı
Hazırlığsız hazırlıksız
Xeberdar haberdar
Xeberdarédici ,Ø
Xebis habis
Xecaletli ,Ø
Xecil , mahcup
Hecmi ,Ø
Hecmli hacimli,
Hecvçi ,Ø
Hedeleyici , korkutucu
Heder , anlamsız, faydasız
Xedim , iğdiş
Hedsiz , sınırsız, sayısız, sonsuz
Hedsiz-hésabsız hedsiz hesapsız
Hedsiz-hüduzsuz , nihayetsiz, sonsuz, uçsuz bucaksız
Hedyan , ağzı bozuk, terbiyesiz
Xefifhafif
Heftelek haftalık
Heğiği hakikî
Heğir , alçak, fakir, yoksul
Heğirane ,Ø
Hékayeyazan ,Ø
Hekimane hakimane
Xekov ,Ø
Xelbirvarı ,Ø
Hele-hele , herhangi, herhangi bir
Xeeldar haleldar
Helem-helem , herhangi, herhangi bir
Xeletlik , hediyelek
Xelgi ,Ø
Helim¹ ,halim
Hell² , yumuşak
Hellédici¹ , esas, temel
Hellédici² , eritici
Hellemğellem , dalavereci, düzenbaz, düzensiz, hileci, hilekâr, karışık, zor
Hellolunmaz¹ ,Ø

Hellolunmaz²,Ø
 Helmeşik,Ø
 Xelvet, gizli
 Xelveti, gizli, ıssız
 Hemaheng, ahenkli
 Hemavaz,Ø
 Hembab, sevgili
 Hemçeki,Ø
 Hemdem, dost
 Hemders,Ø
 Hemdîn,Ø
 Hemeğide,Ø
 Hemen hemen
 Hemesr, çağdaş, muasır
 Hemfikir hemfikir
 Hemhal hemhâl
 Hemxana,Ø
 Hemxasiyet,Ø
 Hemhüdud hemhudut
 Hemhüğüğ,Ø
 Hemin, aynı, benzer
 Xemirağız,Ø
 Xemiraşılığ,Ø
 Xemirli,Ø
 Xemiryayan,Ø
 Hemişecavan,Ø
 Hemişeki , daimî, kalıcı, normal, sürekli
 Hemişeyaşıl,Ø
 Hemiyyetli Hamiyetli
 Hemmeclis,Ø
 Hemmehelle,Ø
 Hemme'na, anlamdaş, eş anlamlı, müteradif
 Hemreli, mayalı
 Hemreng, renktaş
 Xemresiz, mayasız
 Hemre'y , hemfikir
 Hemsaz , münasip, uygun, yerinde
 Hemsenet,Ø
 Hemsin , yaşıt
 Hemsinif,Ø
 Hemsir ,Ø
 Hemsüfre ,Ø
 Hemşherli ,Ø
 Hemtayfa ,Ø
 Hemvaxt ,Ø
 Hemveten(li),Ø
 Hemyaşlığ ,Ø
 Hemyaşlılığ,Ø
 Xencervarı ,Ø
 Xendan handan,
 Hendsi hendesi
 Henekçi , lâtifeci, şakacı
 Her her
 Xerabati , ayyaş, bekri, içkici
 Heraretili hararetili
 Heraylığ, aylık
 Herbi , askerî
 Hercayı , avare, başıboş, serseri
 Hercehetli , etraflı
 Herdemxeyal , döneke

Herekesiz harekesiz
 Hereketédici , devingen, hareketli
 Hereketli ,hareketli,
 Hereketötürücü ,Ø
 Hereketsiz hareketsiz
 Hereketverici, idareci
 Herfi ,Ø
 Hergünkü , günlük, gündelik, yevmî
 Xerif, bunak, matuh
 Herilki, yıllık
 Heris haris
 Herleme, dairesel, dairevî, yuvarlak
 Herze , anlamsız, boş
 Herzegu , boşboğaz, geveze
 Herzekar, boşboğaz, geveze
 Hésabagelmez , çok, hadsiz hesapsız
 Hésabcıl ,Ø
 Hésabi hesabî
 Hésablama ,Ø
 Hésabsız hesapsız
 Xesis hasis
 Hesretkeş , hasretli, özlemlî
 Hesretli hasretli,
 Hesas hassas
 Xeste, hasta
 Xestehal, hâlsiz, keyifsiz, takatsiz
 Xestehanalı,Ø
 Xestelikli hastalıklı
 Xestemezac,Ø
 Heşemetli haşmetli
 Heşeratyéyen, böcekçil
 Xeşin haşin
 Xeterli, korkunç, tehlikeli, zararlı
 Xetersiz, tehlikesiz, zararsız
 Xetirli hatırlı
 Xetvarı, çizgisel
 Hevediş(li) ,Ø
 Heveskarheveskâr
 Heveslendirici ,Ø
 Hevesli hevesli
 Hevessiz hevessiz
 Xeyalçı hayalci
 Heyalı hayâlî
 Xeyali hayâlî
 Xeyalperest hayalperest
 Xeyalperver , hayalci, hayalperest
 Xeyanetçi, hain
 Xeyanetkar , hain
 Heyasız hayasız
 Heyatbexş, canlandırıcı
 Heyati hayatî
 Heyatperest, canlı, hayat dolu, neşeli, şen
 Heyatséven, hayat dolu, şen, şen şakrak
 Heyatséver, hayat dolu, şen, şen şakrak
 Heyatvérici, canlandırıcı
 Héybetli heybetli
 Heyecanlı heyecanlı
 Heyetarası,Ø
 Heyetyanı ,Ø
 Xéyirxah hayırhah

Xéyirli hayırlı
Xéyirsiz hayırsız
Xéyirsöylemez, şom ağızlı
Xéylağ, hayli
Xéyli hayli
Xéylice ,Ø
Héyranédici , şaşırtıcı
Héyretamiz, garip, şaşırtıcı, tuhaf
Héyretengiz , garip, şaşırtıcı, tuhaf
Héyretli , garip, şaşırtıcı, tuhaf
Xéyriyye ,Ø
Heysiyyetli ,haysiyetli,
Heysiyyetsiz haysiyetsiz,
Xéysiz, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz
Héyvancasına , hayvanca, kabaca, vahşice
Héyvani hayvanî
Héyvansifet , kaba, vahşî, yabanî
Héyvere, avare, ağzı bozuk, ahlâksız, biçimsiz,
kaba, perişan, sefil, terbiyesiz
Xezelli ,Ø
Hezin hazin
Xezli , tüylü, yünlü
Xezlik ,Ø
Xılxa , yırtık
Xıltalı ,Ø
Xıltlı , tortulu
Xınalı kınalı
Xınayı , kınalı
Xıncaxınc hıncahınc
Xırçın hırçın
Xırda,Ø
Xırdaboy(lu),Ø
Xırdaboyuz(lu) ,Ø
Xırdaca , cılız, ufak, ince, zayıf, zarif
Xırdaca-xırdaca , ufak ufak
Xırdaçı ,Ø
Xırdadeneli ,Ø
Xırdadenever(li) ,Ø
Xırdadış(li) ,Ø
Xırdagövde(li) , ufak tefek
Xırdagül(lü) ,Ø
Xırda-xırda , ufak ufak
Xırda-xuruş, ehemmiyetsiz, küçük, önemsiz
Xırdalayıcı , parçalayıcı
Xırdaméyve(li) ,Ø
Xırda-para , küçük, önemsiz
Xırdasünbül(lü),Ø
Xırdayarpağ(lı),Ø
Xırxır, hırıltılı
Xırıltılı hırıltılı
Xırlı¹, yivli
Xırlı², esaslı, varlıklı, varsıl, yerinde, zengin
Xırsız² ,Ø
Xışılıtlı ,hışılıtlı
Xışlanmış ,Ø
Xidmeti ,Ø
Xidmetséven , itinalı, özenli
Hidravlik ,Ø
Hidroakustik ,Ø
Hidrodinamik hidrodinamik

Hidroğrafik ,Ø
Hidroloji ,Ø
Hikkeli , kibirli
Hikmetamiz , bilgece, hikmetli
Hikmetli hikmetli
Hilali hilâlî
Xilasédici, halâskâr, kurtarıcı
Xilasétme , halâskâr, kurtarıcı
Hilli , baharatlı
Himayeçi , hami,koruyucu
Himayedar , hami,koruyucu
Himayeédici , hami,koruyucu
Himayekar , hami,koruyucu
Himayesiz ,himayesiz
Xingallıg,Ø
Hipérbolik hiperbolik
Hipértonik ,Ø
Hipértonik ,Ø
Hırsli hırslı
Hisli isli
Hisli-paslı , kirli, tozlu
Hisli-tozlu Hisli-paslı, kirli, tozlu
Hissi hissî
Hissiz hissiz
Histoloji,Ø
Xiyabanlı,Ø
Hiylebaz, dalavereci, hilebaz, hileci, hilekâr
Hiyleger, hilebaz, hileci
Hiylesiz hilesiz
Xlorlu klorlu
Xoflu, dehşetli,korkulu, şüpheli
Hollandca,Ø
Xonsa hünsa
Hopdurmayan,Ø
Hopdurucu, emici
Xor² hor
Xoralı , cerahatli, iltihaplı, irinli, yangılı
Xoréografik ,Ø
Hormonal ,Ø
Xort , baygın
Xortumlu hortumlu
Xoruzgöz , atik(l),çevik, genç, hareketli
Xoruzguyruğu, kıpkırmızı, kırmızı
Xoruzpipiyi , kıpkırmızı, kırmızı
Xoruzpipiyi , kıpkırmızı, kırmızı
Xorvat ,Ø
Xorvatca ,Ø
Xoş hoş
Xoşageden , albenili,güzel,hoş, tatlı
Xoşagelen , albenili,güzel,hoş, tatlı
Xoşagelim(li) , albenili, alımlı, çekici, güzel,
hoş
Xoşagelmeyen , çirkin, kötü
Xoşagelmez , çirkin, kötü
Xoşagétmez, çirkin, kötü
Xoşaheng , ahenkli, mevzun, uyumlu
Xoşavaz(lı),Ø
Xoşbext, bahtlı, başarılı, şanslı, talihli
Xoşbeniz,Ø
Xoşbu(y), rayihalı

Xoşçekim(li),Ø
Xoşdil(li), tatlı dilli
Xoşexlağ(lı), ahlâklı
Xoşexval(lı), mülâyim
Xoşemel, ahlâklı
Xoşfikir(li),Ø
Xoşğamet(li), boylu boslu
Xoşgedem(li), meymenetli, uğurlu
Xoşğılığ,Ø
Xoşgöftar, hoşsohbet, tatlı dilli
Xoşgün(lü), gönençli, müreffeh
Xoşgüzeran(lı), gönençli, müreffeh
Xoşxal, gönençli, mutlu, müreffeh, şen
Xoşxasiyyət(li), mülâyim
Xoşhasseli, korkusuz, tehlikesiz
Xoşxatir, hoşnut, memnun
Xoşxet,Ø
Xoşkelam, hoşsohbet, tatlı dilli
Xoşlanmalı, müreffeh, mutlu
Xoşleñce, hoşsohbet, tatlı dilli
Xoşliğa, candan, güzel, sıcakkanlı, sempatik, sevimli
Xoşmezac, alımlı, cazibeli, çekici, güler yüzlü, sıcakkanlı
Xoşnevis,Ø
Xoşniyyət(li),Ø
Xoşnud hoşnut
Xoşreftar(lı), mülâyim
Xoşreng(li),Ø
Xoşses(li),Ø
Xoşsifet(li), alımlı, güzel, sempatik, samimî, sevimli, sıcakkanlı
Xoşu, işveli, nazlı
Xoşüz(lü), alımlı, güzel
Xoşzahir(li), güzel, hoş
Xovlu havlı
Xovsuz, tüysüz
Hovuzlu havuzlu
Hozeki, düzensiz, sakar, tertipsiz
Höcet, anut, direngen, inatçı, muannit, ters
Höcetçi, inatçı
Hökmlü hükümlü
Hörme örme
Hörmətçil, hürmetkâr, hürmetli, saygılı
Hörmətçi, hürmetkâr, hürmetli, saygılı
Hörmətkar hürmetkâr
Hörmətli hürmetli
Hörmetsiz,hürmetsiz
Hörük,Ø
Hörüklenmiş,Ø
Hörüklü, örgülü
Hörülmüş,Ø
Hövseleli, dayanıklı, sabırlı, tahammüllü
Hövselesiz, sabırsız, tahammülsüz
Höyüş,Ø
Xristian Hristiyan
Xristianlaşdırılmış,Ø
Xristianlaşmış,Ø
Xromlu kromlu
Xronik kronik

Xronikal, gündelik, günlük
Xroniki, kronik, müzmin
Xub, dilber, güzel, hoş, iyi
Xubru, alımlı, güzel
Xudbin hodbin,
Xudmani, gizli, mahrem
Xudpesend, gururlu, kibirli, kurumlu(II), mağrur
Xuliğan,Ø
Humanistcesine,Ø
Humanitar, insancıl
Xumar,Ø
Xumargöz(lü),Ø
Xunxar hunhar
Xurdu-hemir, ezilmiş
Xurmayı, kahverengi
Xurmayisaç(lı),Ø
Xurşidveş, alımlı, güzel
Huşlu, aklı başında
Huşlu-başlı,Ø
Huşsuz, baygın, unutkan
Huşyar, akıllı, bilinçli, düşünceli, şuurlu
Hücéyrearası,Ø
Hücéyredahili,Ø
Hücumçu hücumcu
Hüdudsuz hudutsuz
Hünerli hünerli
Hünermend, hünerli
Hünersiz hünersiz
Hünerver, becerikli, cesur, kabiliyetli, kudretli, mahir, muktedir
Hünöyür,Ø
Hüreyen,Ø
Hürkek ürkek
Xürrem, ferah, mutlu, neşeli, şen
Hürriyetperest,Ø
Hürriyetperver,Ø
Xüsusi hususî
Xüsusesmiş,Ø
Hüznaver, gamlı, kederli, üzüntülü
Xoşsima(lı), alımlı, görkemli, güzel, sevimli, sempatik, sıcakkanlı
Xoşsohbet hoşsohbet
Xoşsuret(li), alımlı, görkemli, güzel, sevimli, sempatik, sıcakkanlı
Xoştalé, bahtlı, başarılı, kısmetli, talihli
Xoşteb, kabiliyetli, yetenekli
Xoştebiet(li),Ø
Xoştinet(li),Ø

İ

İbadetkar,Ø
İbaret ibaret
İblisane,Ø
İbretli, ibretamiz
İbretvérici, ibretamiz
İbtida, ilk, birinci
İbtidai iptidai
İcazeli, izinli, mezun

İcbarı , kaçınılmaz, mecburî, zorunlu
 İcrasız ,Ø
 İctimai içtimai
 İctimaileştirilmiş ,Ø
 İç iç
 İçici , ayyaş, içkici
 İçkici içkici
 İçkili içkili
 İçkisiz içkisiz
 İçli içli
 İçmeli , lezzetli, tatlı
 İçsiz , boş
 İdaredar ,Ø
 İdarelenen ,Ø
 İdareli idareli
 İdareolunan,Ø
 İdaresiz idaresiz
 İdbar, acayip, çirkin, suratsız
 İddialı iddialı
 İddiasız iddiasız
 İdéalize , ideal
 İdéografik ,Ø
 İdéoloji , ideolojik
 İdéyalı ,Ø
 İdéyasız idealsiz
 İdillik , kaygısız, rahat, sakin
 İdiomatik ,Ø
 İdmançı , sporcu
 İdraklı , akıllı, bilinçli, düşünceli, kavrayışlı, şuurlu
 İdraksiz idraksiz
 İfadeli , açık, sade, yalın(II)
 İfadesiz, etkisiz
 İffetli iffetli
 İffetsiz iffetsiz
 İfrat, aşırı, çok, fazla, taşkın
 İfrazédirici,Ø
 İfrite, çirkin, fitneci, karıştırıcı, suratsız
 İfşaedici ,Ø
 İftade, düşkün, müptelâ, tutkun
 İgid yiğit,
 İgidölmüş ,Ø
 İgidyana , yiğitçe
 İğrarsız , kararsız, müteredit
 İğtidarlı , becerikli, güçlü, kabiliyetli, kuvvetli
 İğtidarsız iktidarsız,
 İğtisadi iktisadi
 İğtişaşlı , alt üst, allak bullak, hercümerç, karışık, karmakarışık
 İxlaskar , sadakatli, sadık, samimî
 İxlaskeş , sadakatli, sadık
 İxtilafı , münakaşalı, tartışmalı
 İxtilafsız ,Ø
 İxtilatçı ,Ø
 İxtisaslaşdırılmış,Ø
 İxtisaslı,Ø
 İxtisassız,Ø
 İxtiyar² ihtiyar
 İxtiyari ihtiyarî
 İxtiyarsız ihtiyarsız

İki iki
 İkiadamlı ,Ø
 İkiadlı ,Ø
 İkiâğzlı ,Ø
 İkiaklı ,Ø
 İkiarvadlı ,Ø
 İkiatlı ,Ø
 İkiatomlu ,Ø
 İkitavarlı ,Ø
 İktayağı ikiayaklı
 İkiaylı ,Ø
 İkibaşlı iki başlı
 İkibendli ,Ø
 İkiboğazlı ,Ø
 İkibucagli ,Ø
 İki buynuz(lu) ,Ø
 İkicanlı iki canlı
 İkicergeli,Ø
 İkcildli ,Ø
 İkcildlik ,Ø
 İkicinsiyetli ,Ø
 İkiçarxlı,Ø
 İkiçeyirdekli,Ø
 İkidayağı,Ø
 İkidesteli,Ø
 İkidırnağı,Ø
 İkidibli,Ø
 İkidilli iki dilli
 İkidişli,Ø
 İkidivarlı,Ø
 İkidorlu,Ø
 İkidüyme(li) ,Ø
 İkiéléktrodlu,Ø
 İkiéléméntli,Ø
 İkierli,Ø
 İkiesrlik,Ø
 İkiévcikli iki evcikli
 İkiévlî¹,Ø
 İkifamilyalı,Ø
 İkifazalı,Ø
 İkifikirli, kararsız, müteredit
 İkiğanadlı,Ø
 İkiğat,Ø
 İkiğatlı iki katlı
 İkiğavahlı,Ø
 İkiğıçlı, iki ayaklı
 İkiğiyetli,Ø
 İkiğollu,Ø
 İkiğövdeli,Ø
 İkiğöyertili,Ø
 İkiğözlü,Ø
 İkiğulplu,Ø
 İkiğünlük,Ø
 İkiğüvenli ,Ø
 İkiğüzgülü ,Ø
 İkihaça(lı),Ø
 İkihécalı ,Ø
 İkihedli ,Ø
 İkiheftelik ,Ø
 İkihisseli ,Ø

ikihürgüclü ,Ø
 İkişetli ,Ø
 İkiillik ,Ø
 İkikaméralı ,Ø
 İkikanallı ,Ø
 İkikiloğramlıg ,Ø
 İkikilométrlik,Ø
 İkikonuslu ,Ø
 İkilampalı ,Ø
 İkilaylı , iki katlı
 İkileçekli ,Ø
 İkilepeli ,Ø
 İkilik ikilik
 İkilüle(li),Ø
 İkimanathg,Ø
 İkimehsullu,Ø
 İkime'nalı, iki anlamlı
 İkimenzilli,Ø
 İkimertebe(li),Ø
 İkimétrlik,Ø
 İkimil(li),Ø
 İkimotorlu,Ø
 İkinci ikinci
 İkincisiz, eşsiz, karşılıksız
 İkiniferlik,Ø
 İkinövbeli,Ø
 İkioxlu,Ø
 İkiotağlı,Ø
 İkiöçölü,Ø
 İkiövretli,Ø
 İkipalatalı,Ø
 İkipartiyalı,Ø
 İkipencereli,Ø
 İkiperdeli,Ø
 İkiperli,Ø
 İkipilleli,Ø
 İkiplanlı,Ø
 İkipudluğ,Ø
 İkireğemli,Ø
 İkireng(li),Ø
 İkisaathg,Ø
 İkisaplı,Ø
 İkisesli,Ø
 İkisetirlik,Ø
 İkisilindirli,Ø
 İkisinipli,Ø
 İkişekilli iki şekilli
 İkişer ikişer
 İkiotağlı,Ø
 İkitaxta¹,Ø
 İkitaxta²,Ø
 İkitaklı ,Ø
 İkitaralı ,Ø
 İkitaylı ,Ø
 İkitebeğeli , iki katlı
 İkitekerli ,Ø
 İkitélli ,Ø
 İkiterefli ,Ø
 İkiterkibli ,Ø
 İkitonluğ ,Ø

İki-üç ,Ø
 İkiüzlü¹ ikiyüzlü
 İkiüzlü² ikiyüzlü
 İkivaléntli ,Ø
 İkvédrelik ,Ø
 İkivérstlik ,Ø
 İkiyanlı ,Ø
 İkiyaruslu ,Ø
 İkiyaşar ,Ø
 İkiyaşlı ,Ø
 İkiyérlí ,Ø
 İkizirveli ,Ø
 İlahır¹ ,Ø
 İlahî ilâhî
 İlan-çayanlı ,Ø
 İlan-ğurbağa , kargacık burgacık
 İlanlı ,Ø
 İlansayacı ,Ø
 İlanvarı ,Ø
 İlanyolu ,Ø
 İldırımlı yıldırımlı
 İlğarlı, sadık, vefalı
 İlğarsız, vefasız
 İlgeklı, ilikli
 İlgeşekilli,Ø
 İlgevarı,Ø
 İlhamlı, coşkun, ihtirashı, şevkli
 İlhamvérici,Ø
 İlğ ılık
 İlğteher, ılık
 ilikli ilikli
 iliksiz iliksiz
 İlişik ilişik
 İlişikli ilişikli
 İlişiksiz ilişiksiz
 İlişken , ilişkenli
 İlk ilk
 İlkçe , birinci
 ilkin , birinci, ilk
 ilkinçi , birinci
 illetli illetli
 illetsiz , nedensiz, sebepsiz
 İllik yıllık
 illüstrativ , açık, aşikâr, belli(II), malûm
 İlmekli ilmikli
 İltifatkar , iltifatlı
 İltifathı iltifatlı
 İltifatsız ,Ø
 İmanlı imanlı
 İmansız imansız
 İmdadsız,Ø
 İmirçe , boylu boslu, güçlü
 İmirçimiş , bozuk,kokuşuk, kokmuş, müteaffin
 İmkanlı ,Ø
 İmkansız imkânsız,
 İmmanét , dâhilî
 İmpérialist emperyalist
 İmprovizator ,Ø
 İmsik ,Ø
 İmtahanédici ,Ø

İmtahanğabağı ,Ø
 İmtiyazlı imtiyazlı
 İmtiyazsız imtiyazsız
 İmzalı imzalı
 İmzasızimzasız
 İnadıl , anut, inatçı, ters
 İnadçı inatçı
 İnadédici , anut, inatçı, ters
 İnadkar , anut, inatçı, ters
 İnadlı , anut, azimli, inatçı, sebatkâr, sebatlı
 İnamlı, azimli, inançlı, kararlı, sebatkâr, sebatlı
 İnamsız, inançsız
 İnandırıcı inandırıcı
 İnamlacağ , güvenilir
 İnanılmaz inanılmaz
 İnanılmış , güvenilir, itimatlı
 İnanmalı, güvenilir, itimatlı, sadakatli
 İnanmaz , inançsız, inansız
 İnce ince
 İnce-ince , küçük, ufak
 İncebel(li) ,Ø
 İncevara ,,Ø
 İncik, gücenik, küskün, rencide
 İnekli ,Ø
 İneksağan ,Ø
 İneksiz ,Ø
 İnféksion , bulaşıcı
 İngilabbaz ,Ø
 İngilabi ,Ø
 İngilabileşdirici ,Ø
 İngilisce İngilizce
 İnhisarçı inhisarcı
 İniltili iniltili
 İnişilki ,Ø
 İnkaredici ,Ø
 İnkaredilmez , doğru, gerçek, inandırıcı
 İnkışafsız , ilkel, iptidaî
 İnnabı¹ , kırmızı
 İnsafılı insafılı
 İnsafsız insafsız
 İnsanabenzer, antropoit, insansı
 İnsancasına , insanca, insanî
 İnsani insanî
 İnsaniyyetperver, insancıl
 İnsaniyyetsiz insaniyyetsiz
 İnsanperver , insancıl, hürmanist
 İnsanpervercesine ,Ø
 İnsanséven, insancıl
 İnsanséver , insancıl
 İnsansévmez, merdümgeriz
 İnsansız , İSSİZ
 İnstinktiv içgüdüsel
 Instruméntal ,Ø
 İntéğral ,Ø
 İntehasız , ebedî, nihayetsiz, sonsuz
 İnténsiv, faal, gergin, güçlü, süratli, yoğun
 İntérnasional , uluslararası
 İntim, içten, samimî
 İntizamlı intizamlı
 İntizamsızintizamsız

İntizarlı , endişeli, kaygılı
 İnvaid ,Ø
 İnzibati inzibati
 İonlaşdırıcı ,Ø
 İonlu ,Ø
 İpek ipek
 İpekaçan ,Ø
 İpekçi ,Ø
 İpekeyiren ,Ø
 İpekli ipekli
 İpektoxuyan ,Ø
 İpeyatmaz ,Ø
 İplik ,Ø
 İplikli ,Ø
 İpsiz ipsiz
 İpvarı , ipsi
 İradıl ,Ø
 İradçı ,Ø
 İradeli iradeli,
 İradesiz iradesiz
 İradi iradî,
 İradsız , kusursuz, özürsüz
 İrağ irak
 İreliki , evvelki
 İreş , kart(I)
 İrgenci iğrenç
 İrği ırkı
 İri iri
 İribaşlı ,Ø
 İribedenli , cüsseli
 İrburun(lu) ,Ø
 İrbuynuzlu ,Ø
 İrice ırice
 İriçecek ,Ø
 İrideneli ,Ø
 İridenli ,Ø
 İridırnağlı ,Ø
 İridiş(li) ,Ø
 İrigövdeli , iri kıyım
 İrigöz(lü) ,Ø
 İri-xırda ,Ø
 İrikalibreli ,Ø
 İrikök(lü) ,Ø
 İrili-xırdalı , irili ufaklı
 İrinledici ,Ø
 İrinli irinli
 İrinvéren, rahatlatıcı, iltihaplı, irinli
 İrisifet(li) ,Ø
 İrişilmez ,Ø
 İriyanağ(lı) ,Ø
 İriyaprag(lı) ,Ø
 İrrasional, akıl dışı, gayriaklı
 İrsi irsî
 İrsiz arsız,
 İrtibatsız, bağlantısız, ilişkisiz, rabitasız
 İrsiz , haysiyetsiz, namussuz, şerefsiz
 İsbathı ispathı
 İsbatsız , gösterişsiz, yararsız
 İsbireli , sivilceli
 İsevi , Hristiyan

İsinikli ,Ø
 İsitmeli sıtmalı

İsladılmış , ıslak
 İslağ ıslak
 İslahédici , ıslahatçı
 İslaholunmaz ,Ø
 İslahpezir ,Ø
 İslandca ,Ø
 İslanmış , ıslak
 İsmetli ismetli
 İsmetsiz ismetsiz
 İspanca ,Ø
 İsrafcıl , müsrif, savurgan, tutumsuz
 İsrağagünkü ,Ø
 İssız ıssız
 İssızca, boş, ıssız
 İsté'dadlı istidatlı
 İsté'dadsız istidatsız
 İsté'falı,Ø
 İstéhkamlı ,Ø
 İstéhzalı istihzalı
 İstemeli , güler yüzlü, sevimli
 İstérik isterik
 İstériyalı , isterik
 İsti, kızgın, sıcak
 İstice , elverişli, rahat, yararlı
 İstifadeli , faydalı, yararlı
 İstifadelik ,Ø
 İstifadesiz , faydasız, yararsız
 İstiğametlendirici ,Ø
 İstiğametli , amaçlı, yönlü
 İstiğametsiz , yönsüz
 İstiğametvérici ,Ø
 İstiğanlı , güler yüzlü, samimî, sevimli, sıcakkanlı
 İstiğbalçı , karşılayıcı
 İstiğlaliyyetperver , vatansever, yurtsever
 İstiliktöredici , ısıveren
 İstiotlanmış , baharatlı
 İstiotlu ,Ø
 İstirahetcil , atıl
 İstirahetli , eziyetsiz, ıstırapsız, rahat
 İstisnasız istisnasız
 İsvéçreli İsviçreli
 İşareli işaretli
 İşaresiz işaretsiz
 İşbaccaran , becerikli, kabiliyetli, tecrübeli, yetenekli
 İşbilen , becerikli, kabiliyetli, tecrübeli, yetenekli
 İşcil , çalışkan
 İşgelen , gerekli, faydalı, yararlı
 İşeyarar(lı) , gerekli, faydalı, yararlı
 İşeyarayan işe yarar
 İşgenceli , azaplı, eziyetli, ıstıraplı
 İşgilbaz , dalavereci, hileci, hilekâr, sahtekâr
 İşgilli¹ ,Ø
 İşgilli² , şüpheli, zor
 İşgüzar işgüzar

İşğlandırıcı ,Ø
 İşğlı ışıklı
 İşğsaçan , aydınlatıcı
 İşğseven,Ø
 İşğsız ışiksiz,
 İşğvérici , aydınlatıcı
 İşğadavamlı ,Ø
 İşğahessas ,Ø
 İşıl-ışıl ışıl ışıl
 İşiltılı ışiltılı
 İşke, ince, zayıf
 İşlek¹ işlek
 İşlemeli işlemeli
 İşlenmiş,Ø
 İşlerbaşı ,Ø
 İşletmeli ,Ø
 işli işli
 İşli-güclü , becerikli, çalışkan
 İşli-pêşeli , becerikli, çalışkan
 İşretli , eğlenceli
 İşseven , çalışkan
 İşsiz işsiz
 İşsiz-gücsüz işsiz güçsüz
 İşsiz-pêşesiz, işsiz güçsüz
 İştah(a)açan ,Ø
 İştah(a)getiren,Ø
 İştah(a)getirici,Ø
 İştah(a)lı iştahlı
 İştah(a)sız iştahsız,
 İşvebaz , cilvekâr, cilveli, işveli
 İşvekar , cilvekâr, cilveli, işveli
 İşveli işveli
 İtaetkar itaatkâr
 İtaetli itaatli
 İtaetsiz itaatsiz
 İtalyanca ,Ø
 İtgılığ , huysuz, geçimsiz, şirret
 İti, çabuk, keskin, süratli, şiddetli
 İtiaxan,Ø
 İtibaxışlı, azimli, kararlı, sebatlı
 İtburun,Ø
 İtibuynuz(lu),Ø
 İtidırnağlı,Ø
 İtigéden,Ø
 İtigören,Ø
 İtigöz(lü), dikkatli, hassas, uyanık
 İtikli,Ø
 İtilek,Ø
 İtileyici,Ø
 İtiuc(lu) ,Ø
 İtiyarpag(lı) ,Ø
 İtkin , kayıp, yitik
 İtmil, sivri
 İtoynadan, lâtifeci,şakacı
 İttifağarası ,Ø
 İttifağlararası ,Ø
 İttihamkar ,Ø
 İtyatmaz , kirli, pis
 İtyemez , lezzetsiz, tatsız
 İycil ,Ø

İydeli ,Ø
 İyemiş¹ , bozuk,kokuşuk, kokmuş, müteaffin
 İyirmi yirmi
 İyirmibéşlik ,Ø
 İyirmice ,Ø
 İyirmigepiklik ,Ø
 İyirmigünlük ,Ø
 İyirmiillik ,Ø
 İyirmilik yirmilik
 İyirmimertebe(li) ,Ø
 İylenmiş , bozuk,kokuşuk, kokmuş, müteaffin
 İyli , kokulu
 İynediş ,Ø
 İyneşekilli ,Ø
 İynevarı ,Ø
 İyneyarpağ(lı) ,Ø
 İyrenciğrenç
 İysiz , kokusuz
 İyşekilli ,Ø
 İyvarı ,Ø
 İzafe , fazla
 İzafi izafi
 İzahédici , açıklayıcı
 İzahédilmez , garip, muammalı, sırlı
 İzahlı izahlı
 İzahsız ,Ø
 İzci ,Ø
 İzdihamlı , mahşerî
 İzinli izinli
 İzinsiz izinsiz
 İzli ,Ø
 İzole İzole
 İzoleédici , izolatör, yalıtıcı, yalıtkan
 İzolasiyalı ,Ø
 İzsiz , işaretsiz
 İzsiz-sorağsız ,Ø
 İzsiz-tozsuz,Ø
 İztirablı ıstıraplı
 İzzetli , aziz, hürmetli haysiyetli, şerefli

J

Jilétli, Ø

Jmıxdoğrayan, Ø

K

Kabablı kebablı,
 Kabablıg kebablık
 Kabardince,Ø
 Kafélli, çinili
 Kafer, kâfir
 Kafir kâfir
 Kaftanlı,Ø
 Kafurı,Ø
 Kağız kâğıt
 Kağızı,Ø
 Kağızlanmış , kâğıtlı
 Kağızlı, vesikasız
 Kağızsız, vesikasız
 Kaxal , aldırılmaz, kayıtsız, lâkayt,
 vurdumduymaz

Kahil,Ø
 Kahin,Ø
 Kal, ham
 Kalafaağzı,Ø
 Kalan,, varlıklı, varsıl, zengin
 Kalibrleşmiş,Ø
 Kalibrleyici,Ø
 Kalibrli,Ø
 Kaliumlu,Ø
 Kallaşmış, boğuk, kısık
 Kalmıkça,Ø
 Kaloriyalı,Ø
 Kamallı,, akıllı, anlayışlı, iz'anlı, kavrayışlı,
 zeki
 Kamalsız, akılsız, anlayışsız, idraksiz, iz'ansız,
 kavrayışsız
 Kamağış(lı),Ø
 Kaméralı, Ø
 Kamil kâmil
 Kamilce, kusursuz, mükemmel, tam
 Karman, bahtiyar, mesut, mutlu, sevinçli
 Kamsız,Ø
 Kanalizasiyalı,Ø
 Kanalizasiyasız,Ø
 Kapsullu¹,Ø
 Kapsullu²,Ø
 Kar¹, kayıtsız, sağır
 Karagelen, faydalı, gerekli, yararlı
 Karatlıg,Ø
 Karbonlu karbonlu
 Kardiyoloji,Ø
 Karıxdırıcı, şaşırıcı
 Karikaturalı,Ø
 Karkün , çalışkan
 Karsaz, becerikli, çalışkan
 Karsız kârsız
 Kartografik,Ø
 Karvağovan,Ø
 Kasad,Ø
 Kasavarı,Ø
 Kasıb, fakir, yoksul
 Kasıbfendi,Ø
 Kasılı, çinili
 Kataraktalı,Ø
 Kategöriyalı, sınıflı
 Katodlu,Ø
 Kauçuklu kauçuklu
 Kaustik ,Ø
 Kavérnalı,Ø
 Kebinli, nikâhlı
 Kebinsiz, nikâhsız
 Kebir kebir
 Kec¹, eğri
 Kecbin , şası
 Kecğabırğa, anut, inatçı, ters
 Kecmedar, aksi, ters
 Kecpapağ, havalı, kibirli
 Kecreftar, kötü, uğursuz, ters
 Kéçe,Ø
 Kéçel, dazlak, kel

- Kéçelbaş**, dazlak, kel
Kéçeleşmiş, çıplak, dazlak, kel
Kéçen, geçmiş
Kéçepapağ(lı), Ø
Kéçeri, geçici, muvakkat, palyatif
Kéçiayağ, Ø
Kéçici geçici
Kéçidli, Ø
Kéçilmez, Ø
Kéçirimli geçirimli
Kéçisağgal(lı), Ø
Kéçmiş geçmiş
Kéçmiş², sönük
Kederaver, gamlı, üzüntülü
Kederengiz, gamlı, üzüntülü
Kederlendirici, gamlı, üzüntülü
Kederli kederli
Kedersiz kedersiz
Kéfcı, ehlikeyf
Kefenli, Ø
Kefensiz kefensiz
Kefgirli, Ø
Kefli, köpüklü
Kéfli keyifli
Kefremli, Ø
Kéfsiz keyifsiz
Keher, Ø
Kehrebalı, Ø
Kehrizli, Ø
Keke keke
Kekilbaş, kâküllü
Kekilbaz, Ø
Kekilli, kâküllü
Kelağayılı, Ø
Kelekbaz, düzenbaz, düzenci, hileci, hilekâr, oyunbaz
Kele-kötür, biçimsiz, eğri büğrü, girintili çıkıntılı, gösterişsiz
Keleksiz, Ø
Kelemdolmalığ, Ø
Kellahı, hür, özgür, serbest
Kelle, Ø
Kellegöz, tepegöz
Kelleli, akıllı, anlayışlı, kafalı
Kelmelik, Ø
Keltenli, Ø
Kem¹ kem
Kemağıl, akılsız, alık(I), budala, ebleh
Kembaha, değersiz, kıymetsiz, ucuz
Kembext, bahtsız, şanssız, talihsiz
Kemcür'et, cesaretsiz, cür'etsiz, korkak
Kemçene, Ø
Kemçik, yarım
Kemberbeste, amade
Kemerli¹ kemerli
Kemerli², kemerli
Kemerli³, kemerli
Kemé'tibar, inançsız, itikatsiz
Kemé'tiğad, inançsız, itikatsiz
Kemé'tina, dikkatsiz, itinasız
Kemfürset, asabî, hiddetli
Kemhörek, Ø
Kemhövsele, sabırsız
Kemlifat, hürmetsiz, saygısız
Kemine, âciz, miskin, zavallı
Kemişteha, boğazsız, iştahsız
Kemiyetce, Ø
Kem-kesir, Ø
Kem-kesirli, kusurlu
Kemmaya, fakir, yoksul, ahmak, akılsız, ebleh
Kemreng, açık, renksiz
Kemsavad, Ø
Kemsikli, Ø
Kemşirin, Ø
Kemşür, bilinçsiz, idraksiz, şuursuz
Kemtalé, şanssız, talihsiz
Kemter(in), alçak, miskin, rezil, zavallı
Kemyék, az, eksik
Kenar kenar
Kenareli kenarlı
Kenarsız kenarsız
Kendarası, Ø
Kendirğayış, dayanıklı, muhkem, sağlam
Kendsayağı, Ø
Kendyanı, Ø
Kenek, anut, inatçı, ters
Kepekli kepekli
Kepenekvarı, Ø
Képkalı, Ø
Kerahetli, iğrenç, müstekreh
Kerametli, kerametli
Kerçe, Ø
Kerdiyar, dağınık, karışık
Kere², Ø
Keremli, insafı, merhametli, vicdanlı
Keremsiz, acımasız, insafsız, kalpsiz, merhametsiz
Kerim kerim
Kerpicarası, Ø
Kerpicğurudan, Ø
Kerpici, Ø
Kerpickesen, Ø
Kerpicli, kerpiç
Kerti, bayat, eski
Kesafetli, kirli
Kesaletli, durgun, hareketsiz, kederli, ölgün, saoğuk, üzgün
Kese kese(II)
Kesekli kesekli
Keserli, etkili, inandırıcı, keskin, nişancı,
Kesici kesici
Kesif kesif
Kesik kesik
Kesikli kesikli
Kesiksaç(lı), Ø
Kesili, Ø
Kesirli, eksik, kusurlu, zararlı
Kesirsiz, eksiksiz, kusursuz, noksansız
Keskin keskin
Kesme¹, kesik

Kesretli,, bol, çok, fazla, sayısız
 Kesri, kesirli
 Kesrli kesirli
 Kêşışisfet,Ø
 Kêşkeli,Ø
 Ketmençi,Ø
 Ketum ketum
 Kéy, duygusuz, hissiz
 Kéyfiyyetce,Ø
 Kéyfiyyetli, kaliteli, nitelikli, valı
 Kéyifiyyetsiz, Kalitesiz, niteliksiz
 Kéyimiş, donuk, uyuşuk
 Kibrli kibirli
 Kilidli kilitli
 Kilkebaş,Ø
 Kilkeli,,Ø
 Kilkesaç,Ø
 Kilkeşik, karışık, karmakarışık
 Kimsesiz kimsesiz
 Kimyevi kimyevî
 Kinayeli kinayeli
 Kindar kindar
 Kinétik, kinetik
 Kinli kinli
 Kinsiz kinsiz
 Kipkeç, orta hâlli
 Kirayeli, kiralı
 Kirayelik kiralık
 Kirdarlı,, aynı, benzer, çalışkan, dayanıklı
 Kirdarsız, âciz, anlayışsız, beceriksiz,
 kabiliyetsiz, sabırsız
 Kireçli kireçli
 Kireli kiralı
 Kiremitli kiremitli
 Kirişmiş, sessiz
 Kirkit²,Ø
 Kirlenmiş, kirli
 Kirli kirli
 Kirpiksiz,Ø
 Kirsli,Ø
 Kirşanlı, pudralı
 Kiseli keseli
 Kişisiz, dul, kocasız, yalnız
 Kişivarı, erkeksi
 Kişmiri,Ø
 Kitabçı,Ø
 Kitabperest, Ø
 Kitreli,Ø
 Klasik klâsik
 Klaviaturalı klâvyeli
 Klavişli,Ø
 Kobud, kaba
 Kobudyunlu,Ø
 Koğuşlu,Ø
 Kokainli,Ø
 Kokardalı kokartlı
 Kola,Ø
 Kolabuynuz(lu),Ø
 Kolahüren,Ø
 Kolbasalığ,Ø

Kolxozlararası,Ø
 Kolitli,Ø
 Kol-koslu,Ø
 Kollégial , kolektif
 Koléktorlu,Ø
 Kolloidal,Ø
 Kollu kollu
 Kollu-koslu,Ø
 Koloritli,Ø
 Kolpan,Ø
 Kolşekilli,Ø
 Kombinezonlu,Ø
 Komik komik
 Komnunal,Ø
 Kompléksli kompleksli
 Kompléktleşdirici,Ø
 Kompléktli, bütün, tam
 Kompléksiz, eksik, yarım
 Kompréssorlu,Ø
 Kompromisli,Ø
 Konduktorlu,Ø
 Konduktorsuz,Ø
 Konkrét, açık, belirgin, gerçek, kesin, tam,
 somut
 Konsérvleşdirici,Ø
 Konspirativ, gizli, saklı
 Konstitusiyacı, anayasacı
 Konstitusiyalı,Ø
 Kontinéntal,Ø
 KontROLSUZ,Ø
 Kontuziyalı,Ø
 Konusaoşşar, konik
 Konuşşekilli, konik
 Konusvarı, konik
 Konvévérli,Ø
 Koppuş, şişman, tombul
 Kor kör
 Korafehm, idraksiz
 Korazéhin, idraksiz
 Korbucag(lı),Ø
 Korbuz, cüsseli
 Korgöz, âmâ, gafil, görmez, kör
 Kor-kobud, yakışksız
 Koroğluhengi,Ø
 Koroğlusayağı,Ø
 Kortebii, doğaüstü, düzensiz, nizamsız,
 tabiatüstü
 Koruş, âmâ, görmez, kör
 Kosa köse
 Kosasağgal, köse
 Kosmétik,Ø
 Kostyumluğ kostümlük
 Kontancığlı,Ø
 Kotlétlük,Ø
 Kotmul,Ø
 Köbeli, bezekli, süslü
 Köçebe göçebe
 Köçeri göçeri
 Köçergi, göçeri
 Köhlen,Ø

Köhne köhne
Köhne-kürüş, eski, pörsük, yırtık
Köhnelmiş, çağ dışı, köhne
Köhnesayağ ,Ø
Kök², etli, semiz, şişman, tombul
Kökdoğrayan,Ø
Kökeldici,Ø
Köklenmiş, akortlu
Köklü köklü
Köklü-budağlı, dallı budaklı
Köklü-kömecli,Ø
Köklü-gövdeli,Ø
Köksüdü, büyük, etli, göğüslü, iri
Köksüz köksüz
Kökümsov,Ø
Kökyuyan,Ø
Kölgeleyici,Ø
Kölgeli gölgeli
Kölgeséven,Ø
Kölgesiz gölgesiz
Kömbe, çirkin, tombul, yakışsız
Kömbedodağ,Ø
Kömekdar, yardımcı
Kömeksiz, âciz, güçsüz
Kömürçixaran,Ø
Kömürğazıyan,Ø
Kömürlü kömürlü
Kömürsoran,Ø
Kömürtemizleyen,Ø
Kömüryükleyen,Ø
Köndelen, yan
Könlüaçıg, güler yüzlü, neşeli, şen
Könlügara, kuşkucu, septik, şüpheli
Könlüğırığ, kalbi, kırık, küskün
Könlüsınıg, kalbi, kırık, küskün
Köntöy, edepsiz, kaba, münasebetsiz,
 nezaketsiz
Könülaçan , iç açıcı
Könüllü gönüllü
Könülséven , sempatik, sevimli
Könülsüz gönülsüz
Köpbece , şişko, şişman, tombul
Köpekli köpekli
Köpeş, şişkin
Köpüklü köpüklü
Köpüksüz köpüksüz
Körpe körpe
Körpece, körpecik
Körpeli,Ø
Körpülü¹ köprülü
Körpülü²,Ø
Körüklü körüklü
Kösövlü,Ø
Köşebend ,Ø
Kötük, kütük
Kövden, akılsız, aptal, serseri
Kövrek gevrek
Kövşenli,Ø
Köynekli, gömlekli
Köyneklik, gömleklilik

Kranlı,Ø
Kremli,Ø
Kristallik,Ø
Kristalşekilli,Ø
Kubmétrlik,Ø
Kubşekilli, kübik
Kurortoloji,Ø
Kut-kut, küme
Kübar, aristokrat, gururlu kibirli, soylu
Küçesüpüren,Ø
Küdüretli, dertli, gamlı, kederli, kinci, kindar,
 kinli
Küftelik,köftelik
Kükrek, coşkun
Kükülük,Ø
Kükürlü kükürtlü
Küle, kuyruksuz
Küleçalan, kül rengi
Küleçalar, kül rengi
Küleli, rüzgârlı
Küleli-garlı, tipili
Küleli-tufanlı, fırtınalı
Küleli-yağışlı,Ø
Külektutan, rüzgârlı
Küleşli,Ø
Külfetarası, ailevi
Külfetli külfetli
Külfetsiz külfetsiz
Küllü küllü
Küllü küllü
Külrengi kül rengi
Kültemizleyen,Ø
Külü, kül rengi
Kümbedli,Ø
Kümbezli,Ø
Küncü, köşeli
Küncüdü,Ø
Kündeli, prangalı
Künfeyekün , alt üst
Kür¹, âciz, beceriksiz, şamatacı, yaygaracı
Kür², pak, saf(II), temiz
Küreklil¹,Ø
Küreklil²,Ø
Küreklilik,Ø
Küren,Ø
Kürenvarı,Ø
Küreşekilli, küremsi
Kürevarı, küremsi
Kürevi kürevi
Kürklü kürklü
Kürt,Ø
Kürülü,Ø
Küsen,Ø
Küseyen,Ø
Küskün küskün
Küstax, küstah
Küsülü, küskün
Kütbaş, akılsız, alık, kalın kafalı
Kütbeyin, akılsız, alık, kalın kafalı
Kütbucağ(lı),Ø

Kütleli,Ø
 Kütleli, içtimaî, sosyal, toplumsal
 Küycül,Ø
 Küyçü, yalancı, yaygaracı
 Küylü,Ø
 Küyültülü, gürültülü
 Küzül,Ø

L

Laciverdi laciverdî,
 Laelac, biçare, çaresiz
 Lafetli,Ø
 Lağéyd lâkayt
 Lağ-lağ,Ø
 Lağlağçı,Ø
 Lağlağı¹, boşboğaz, lâfçı, lâfazan, geveze
 Lax¹, bozuk, kokuşuk, müteaffin
 Lax²,Ø
 Laxlamış,Ø
 Lahta¹,Ø
 Lahta², etli butlu, şişman
 Lax-tax, boş, ıssız, kimsesiz
 Lahuti lâhutî
 Lakca,Ø
 Laklı,Ø
 Lal lâl
 Lalapiti(k),Ø
 Lal-dinmez, sessiz, suskun, sükûtî
 Laledodağ,Ø
 Lalegun,Ø
 Laleli laleli
 Lalereng,Ø
 Laleruh,Ø
 Laleyanag,Ø
 Lalıg,Ø
 Lalıg-malıg,Ø
 Lal-kar, dilsiz
 Lam¹, aheste, sakin, sessiz
 Lamekan lâmekân
 Lemezheb, allahsız, dinsiz
 Lapar-lapar,Ø
 Ları,Ø
 Las, beceriksiz
 Latayır, ahlâksız, edepsiz
 Latinca,Ø
 Latişça,Ø
 Lat-lüt, çıplak, elbisesiz
 Laubali lâubali
 Lavaşgulağ, kepçe kulak
 Lay¹, bütün, tam
 Layarası,Ø
 Laybalay²,Ø
 Layemut, lâyemut
 Layıg lâyık
 Layıgi, iyi, münasip, uygun
 Layıgli, münasip, uygun
 Layıgsız, değimsiz, liyakatsiz
 Laylı, kat kat

Lazım lâzım
 Lazımı,Øgerekli, mecburî, zarurî, zorunlu
 Lazımsız,Øgereksiz, lüzumsuz
 Lec, anut, inatçı, muannit, ters
 Leçek-leçek,Ø
 Leçekli, örtülü
 Leçer, ahlâksız, arsız, hayâsız
 Leğebli,lâkaplı
 Léhimleyici,Ø
 Léhimli,lehimli
 Léhmeğarın, obur
 Léhmeli, balçıklı
 Lekeaparan, temizleyici
 Lekedar , lekeli
 Leke-leke, lekeli
 Lekelenmiş , alçak, kepaze, lekeli, rezil
 Lekeli lekeli
 Lekersiz , çirkin, suratsız
 Lekesiz lekesiz
 Léksik ,Ø
 Lekte , alçak, hayâsız, kepaze, rezil
 Lelekli, tüylü
 Lelekesiz ,Ø
 Lelekvarı ,Ø
 Lelöyün, aç gözlü, hasretli, özlemlî
 Lemeli,Ø
 Lempeli,Ø
 Lems, ezgin, hâlsiz, yorgun
 Lendehor, ahenksiz, biçimsiz, büyük, kaba, müstebit, zorba
 Leng, tembelce
 Lengerli,Ø
 Lengeryerişli,Ø
 Lengidici,Ø
 Léninçi, leninci
 Léntebenzer,Ø
 Lenteran,Ø
 Léntli,Ø
 Léntvarı,Ø
 Lepeli¹, dalgalı
 Lepeli²,Ø
 Lepesiz¹, dalgasız
 Lepesiz²,Ø
 Lepiren, küçücük
 Lerzan lerzan
 Léşşöken, aç gözlü, doymaz, tamahkâr
 Leşyéyen, leşçil
 Let, ölgün, uyuşuk
 Letafetli, hoş, ince, zarif
 Letif lâtif
 Letife², alımlı, güzel, ince, nazik, zarif
 Levend,Ø
 Leyağetli liyakatlı
 Léylac,Ø
 Léylacı, eğri, şaşı, yan
 Léyli leyli
 Leziz leziz
 Lezzetli lezzetli
 Lezzetsiz lezzetsiz
 Lıxcım, hıncahuç

Lirt,Ø
 Lirtğarm,Ø
 Libaslı, elbise, giyinik
 Libassız, elbisesiz
 Libéralcasına ,Ø
 Lifayıran,Ø
 Lifeli,Ø
 Lifli lifli
 Liliput, cüce
 Lillenmiş, boyalı
 Lilli¹, balçıklı, bulanık, çamurlu
 Lilli², boyalı
 Limfatik,Ø
 Linc,Ø
 Linoléumlu,Ø
 Linzalı,Ø
 Lirik lirik
 Litérli,Ø
 Litrik,Ø
 Litvaca,Ø
 Lobyalı,Ø
 Lodkadaban,Ø
 Lopabıg(ı), pos bıyıklı
 Lopagöden(li), göbekli
 Lort, göbekli, şişman
 Lortğarın(ı), boğazlı, iştahlı
 Lortgöden(li), boğazlı, iştahlı
 Loru¹, basit, sade
 Loş¹, ezgin, ölgün
 Lotu, ciddiyetsiz, dalayereci
 Lotu-bambılı,Ø
 Lovğa, kibirli, kurumlu(II), mağrur
 Lovlu, belalı, dertli, heyecanlı, telaşlı
 Löhren, bitek, mümbit, verimli
 Lökdodağ(ı),Ø
 Lövberli, çapalı, demirli
 Lövheli,Ø
 Lövheşekilli,Ø
 Löyünlü, gösterişli, görkemli
 Löyünsüz, biçimsiz, görkemsiz
 Lumulu limonlu
 Lüğablı,Ø
 Lüğevi,Ø
 Lül²,Ø
 Lüle, borumsu
 Lülelenmiş,Ø
 Lüme(k),Ø
 Lümlüt, çırılçıplak, elbisesiz, üryan
 Lüt, çıplak, çırılçıplak, üryan
 Lüt-anadangelme,Ø
 Lüt-etce, çıplak, körpe, küçük
 Lütfkar lütufkâr

M

Maaşlısıf, maaşlı
 Macalsızsıf, mecalsiz
 Macarca, Ø
 Maceracısıf, maceracı
 Madar, Ø

Maddısıf, Maddi
 Maedasıf, ayrı, başka
 Magmatik, magmasal
 Magnitli, mıknatıslı
 Mahal², güç, imkânsız, zor
 Mahir, mahir
 Mahliğa, güzel
 Mahmuzlı,mahmuzlu
 MahruØ
 Mahtablı,mehtaplı
 Mail, mail
 Maili, eğri,meyilli
 MalaaltıØ
 Malalı, sıvalı(I)
 Malamal, dolu(II), dopdolu
 Malaşerik, hisseli, paylı
 Malay, genç, körpe
 Malbaş, ahmak, alık, aptal, budala, kalın kafalı
 Malcanlı, Ø
 Mal-ğaralı,Ø
 Malxulyacı, bunalımlı, kara sevdalı, kederli, melânkolik
 Maliyyetsiz,maliyetsiz,
 Mallı¹,Ø
 Mallı², varlıklı, varsıl, zengin
 Malperest, muhteris
 Malsız¹,Ø
 Malsız², fakir, yoksul
 Malyariyalı, sıtmalı
 Mamırlı, tüylü, yosunlu
 Mandallı,mandalli
 Mandatlı, belgeli
 Manéeli, zor, zorlu
 Manésiz, engelsiz, kolay
 Manikürlü,manikürlü,
 Manjéti, halkalı
 Marağlı, meraklı
 Marağsız, meraksız
 MaralbaxışlıØ
 Markalı, markalı
 Markasız, markasız
 Marksist-Léninçi, Marksist
 Masaüstü, Ø
 Maseva,Ø
 Masğarabaz, lâtifeci, şakacı
 Maskalı,maskeli
 Maşınlı, makineli
 Matan,Ø
 Matemengiz, matemli
 MatemgahØ
 Matemli,matemli
 Matemzede, felâketzede, matemli, yaşlı
 Mavi, mavi
 MavigözØ
 Mavimsov, mavimsi
 Mavimtrağ
 Mayabaş, Ø
 Mayalı, mayalı
 Mayalıg, mayalık
 Mayasız,mayasız

Mayğabağı, Ø
 Mayıf, felçli, inmeli, kırık, kusurlu, meflûç
 Maymağ, âciz, ahmak, akılsız, alık, beceriksiz, zavallı
 Mazğallı, mazgallı
 Mazlı, Ø
 Mazutlu, Ø
 Mébélli, mobilyalı
 Mecazi, mecazî
 Mecbur, mecbur
 Mecburi, mecburî
 Meccani, Ø
 Mechul, meçhul
 Mechullu, Ø
 Mecnun, mecnun
 Mecnunane, mecnunane
 Mecusi, Mecusî
 Medaxilli, verimli
 Medaxilsiz, verimsiz
 Médallı, madalyalı
 Meddah Ø
 Me'dealtı Ø
 Mededçi, yardımcı
 Me'denarası Ø
 Medeni, medenî
 Medeni-kütleli, Ø
 Medeniyetli, kültürlü
 Mefkureli, amaçlı, gayeli
 Mefkuresiz, amaçsız, gayesiz, idealsiz
 Mefkurevi, ülküsel
 Meftun, meftun
 Meftunédici Ø
 Meğbul, makbul
 Meğbun Ø
 Meğdur(e), mağdur
 Meğlub, mağlûp
 Meğlubédilmez, Ø
 Meğmun, Ø
 Meğrur, mağrur
 Meğruranc, Ø
 Mehdud, mahdut
 Mehdudlaşdırıcı, Ø
 Mehdudlayıcı, Ø
 Mehebbetli, âşık
 Mehebbetsiz, sevgisiz
 Meheccerli, parmaklıklılı
 Mehelli, mahallî
 Mexfi, mahfî
 Mehful, mahful
 Mehkemelik, mahkemelik
 Mehkum, mahkûm
 Méhli Ø
 Mehlullu, Ø
 Méhmannavaz konuksever
 Mexmeri, kadifemsi, yumuşak, zarif
 Mexmerli, kadife
 Mehrem, mahrem
 Méhriban, hoş, merhametli, samimî, sefkatli
 Méhrsiz, sevgisiz
 Mehrum, mahrum

Mehsuldar, mahsuldar
 Mehsullu, mahsuldar
 Mehsulsuz, bereketsiz, ürünsüz
 Mehsur, mahsur
 Mexsus, mahsus
 Mexsusî, hususî, özel
 Mehvédici, Ø
 Mahvédilmez, Ø
 Mehzun, mahzun
 Mehzunane, dertli, gamlı, hüznümlü, kederli
 Mekansız, yersiz, yurtsuz
 Mekrli, aldaticı, hileci, hilekâr, hileli
 Mekruh, mekruh
 Mektebdenkenar, Ø
 Mektebeğeder Ø
 Mekteblerarası, Ø
 Mektebli, mektepli
 Mektebyam, Ø
 Mektebyaşlı, Ø
 Melahetli, albenili, alımlı, cazibeli, lâtif, güzel, hoş, tatlı
 Melalli, gamlı, hazin, kederli
 Melefeli çarşafı
 Meleksima(lı) Ø
 Meleksuretli Ø
 Meleküzlü Ø
 Meler ¹, Ø
 Meleş, ekşi, mayhoş
 Melez, Ø
 Melih, güzel, hoş, sevimli, tatlı
 Meliorativ, Ø
 Mélodik, melodik
 Mélodramatik, Ø
 Melul, melûl
 Me'lum, malûm
 Me'lumathı, malûmatlı
 Mellumatsız, malûmatsız
 Mel'un, mel'un,
 Memanietli engelli
 Memanietsiz, engelsiz
 Memecikli Ø
 Memeli, memeli
 Memnun, memnun
 Me'mul, mamul
 Me'mur¹, memur
 Me'nalı, manalı
 Me'nahlıg, anlamsız, manasız
 Me'nevi, manevî
 Menfeetberdar, çıkarıcı, menfaatçi
 Menfeetdar, çıkarıcı, menfaatçi
 Menfeetli, kârlı, kazançlı
 Menfeetperest, menfaatperest
 Menfeetsiz, faydasız, hayırsız, yararsız
 Menfi, menfi
 Menfur, menfur
 Mengeneli, Ø
 Menğul, menkul
 Menhus, menhus
 Menkuhe, nikâhlı
 Menliksiz, kişiliksiz, şahsiyetsiz, şerefsiz

Mensub, mensup
 Mensur, mensur
 Menşeli, menşeli
 Mentîği, mantıkî
 Mentîgli, mantıklı
 Mentîğsiz, mantıksız
 Menzereli, manzaralı
 Menzilli, Ø
 Menzilsiz, Ø
 Menzum, manzum
 Merbut, alâkadar, alâkalı, bağı, ilgili, ilişik
 Mercanı , kırmızı
 Mercanvarı , Ø
 Mercili , Ø
 Mercimekli Ø
 Merdane ,merdane
 Merdimazar , Ø
 Merdimgiriz ,merdümgiriz
 Méréjkalı , Ø
 Merezli, marazlı
 Merhametli, merhametli
 Merhemetsiz, merhametsiz
 Merhum, merhum
 Me'rifetli, marifetli
 Me'rifetsiz, marifetsiz
 Merkezdenğaçan, merkezkaç
 Merkezeğaçan merkezkaç
 Merkezi, merkezi
 Mermer, mermer
 Mertebearası, Ø
 Mertebeli, Ø
 Mertebeyarım, Ø
 Me'ruf, maruf
 Me'ruz, maruz
 Mesafeli, mesafeli
 Mesameli, gözenekli
 Mesela, Ø
 Meselen, Ø
 Meslehetli, Ø
 Mesleki, meslekî
 Mesleksiz, mesleksiz
 Mesrefli, masraflı
 Mesrur, mesrur
 Mest¹, mest
 Mestan, baygın
 Mestane, baygın
 Mestédici, Ø
 Mes'ud, mesut
 Mes'ul, mesul
 Mes'uliyetli, mesuliyetli
 Mes'uliyetsiz, mesuliyetsiz
 Me'sum, masum
 Me'sumane, günahsız, kabahatsiz, masum, suçsuz
 Meşearası Ø
 Meşeggetli, meşakkatli
 Meşegıran Ø
 Meşeli, ormanlık
 Meş'elli, Ø
 Meşesiz, ormansız

Meşhur, meşhur
 Méşinli Ø
 Meşru, meşru
 Meşrut, meşrut
 Meşruteli, Ø
 Me'suğ, maşuk
 Me'suğê, sevgili
 Me'suğebaz, Ø
 Meş'um, meş'um,
 Meşveretçi, Ø
 Métafizik, Ø
 Métalaoşar, Ø
 Métaleriden Ø
 Métalkesen, Ø
 Métalli, Ø
 Métallik Ø
 Métallurji, Ø
 Métalyayan, Ø
 Metanetli, metanetli
 Metanetsiz, metanetsiz
 Metbexli Ø
 Metbu, matbu,
 Météoroloji, meteorolojik
 Metin, metin(II)
 Métodik, metodik
 Métodoloji, metodolojik
 Métrik, metrik
 Mevacibli, aylıklı, maaşlı, ücretli
 Meyhoş, mayhoş
 Meyitsifet , Ø
 Méylli, meyilli
 Méylsiz, meylsiz
 Meymunabenzer maymunsu
 Meymunaoşar maymunsu
 Me'yus, meyus
 Méyveli, meyveli
 Méyvesiz, meyvesiz
 Méyveyétirici, bereketli, bitek, mümbit
 Mezeli, güldürücü, komik, lezzetli, tatlı
 Mezemmetédici, Ø
 Mezemmetli, Ø
 Mezhebsiz, dinsiz, inançsız, itikatsiz
 Mezhekali, güldürücü, komik
 Meziyyetli, meziyetli
 Mezkur, mezkûr
 Mezlum, mazlum
 Mezmunca, Ø
 Mezmunlu, Ø
 Mezmunsuz, Ø
 Me'zur, mazur
 Mıxabenzer, Ø
 Mıxçalı, çivili, mıhlı
 Mıxlı, mıhlı
 Mıxvarı, Ø
 Mırıg Ø
 Mızı, Ø
 Mızımız(ı), mızımız
 Mifik, efsanevî, mitolojik
 Mitoloji, mitolojik
 Miğdari, Ø

- Miğdarsız, hürmetsiz, saygısız, sayısız, sınırsız
 Miğyaslı, mikyaslı
 Mihekli, Ø
 Mixeyi, Ø
 Mixi, Ø
 Mikrobioloji, Ø
 Mikroskopik, mikroskobik
 Miladi, milâdî
 Milemil, çizgili
 Milletçi, milliyetçi
 Milletperver, milliyetçi, ulusçu
 Milli¹, millî
 Milli², Ø
 Milimétrlik, Ø
 Milyardér, milyarder
 Milyardçı milyarder
 Milyonçu milyoner
 Milyonér, milyoner
 Milyonlarca, Ø
 Milyonlarla, Ø
 Min, bin
 Minalanmış¹, mineli
 Minalanmış², mayınlı
 Minal¹, mineli
 Minah², mayınlı
 Minareli, minareli
 Mince, Ø
 Mindilli yalancı
 Minéral, mineral
 Minéraloji, Ø
 Minillik, Ø
 Minimal, Ø
 Minimum, minimum
 Mininci bininci
 Minlerce, binlerce
 Minlerle, binlerce
 Minlik, Ø
 Minnetdar, Ø
 Minnetli, Ø
 Minnetsiz, karşılıksız
 Mirvaçılı, Ø
 Misallı, Ø
 Miseriden, Ø
 Mişgallı, Ø
 Misilsiz, benzersiz, eşsiz
 Miskin, miskin
 Misri¹, Ø
 Misri², bulaşıcı
 Mistik, mistik
 Misyayan, Ø
 Mişaraoşar, Ø
 Mişardişli, Ø
 Mişarlı, Ø
 Mişarvarı, Ø
 Mitil, eski, yırtık
 Mitillik, Ø
 Miyane, orta, vasat
 Miz² sivri
 Modabaz, Ø
 Modalı, Ø
 Modaperest, Ø
 Modern, modern
 Moldav(an)ca, Ø
 Molékulyar, moleküler
 Molibdénli, Ø
 Mollagüne, dindar, mütedeyyin
 Mollanüma, dindar, mütedeyyin
 Monarxiyalı, Ø
 Mongolca, Ø
 Monistik, Ø
 Monoğrafik, Ø
 Monolit, muhkem, sağlam
 Monuméntal, abidevî, anıtsal, azametli, esaslı, görkemli, köklü
 Mor, mor
 Mordvaca, Ø
 Morfoloji, morfolojik
 Motalğarın, göbekli, şişman
 Motalpapag(lı), Ø
 Motorğayıran, Ø
 Motorlaşdırılmış, Ø
 Motorlu, motorlu
 Motorsuz, Ø
 Moyda, hafif yollu
 Mozaik, mozaik
 Mö'cüzeli, mucizeli
 Möhkem, muhkem
 Möhnetkeş, dertli, kaygılı, kederli
 Möhnetli, mihnetli
 Möhreli, Ø
 Möhtac, muhtaç
 Möhterem, muhterem
 Möhteşem, muhteşem
 Möhürleşmiş, mühürlü
 Möhürlü, mühürlü
 Mö'min, mümin
 Mö'teber, muteber
 Mö'tedil, mutedil
 Mövcud, mevcut
 Mövğuf, mevkuf
 Mövhum, mevhum
 Mövhumatçı, gerici, mürteci
 Mövhumatperest, gerici, mürteci
 Mövlevi, Ø
 Mövsümğabağı, Ø
 Mövsümi, mevsimsel
 Mövsümlük, mevsimlik
 Mövzun, mevzun
 Mucib, mucip
 Muğamvarı, Ø
 Muğayat, dikkatli
 Muxtar, bağımsız, hür, özgür, serbest
 Mumlu, mumlu
 Muncuğ, Ø
 Muncuğgöz, Ø
 Muncuğlu, boncuklu
 Muncuğvarı, Ø
 Mundirli üniformalı
 Munis, munis
 Murdar, murdar

Musiğli, müzikli
Musiğiperest, müziksever
Muzdlu , Ø
Muzdsuz, bedava, karşılıksız, parasız
Müalicepezir ,Ø
Mülicesiz , çaresiz, şifasız
Mülarız, muarız
Müasir, muasır
Mübah, mubah
Mübahiseli, münakaşalı, tartışmalı
Mübahisesiz, değişmez, kesin
Mübalîğeli, mübalâğalı
Mübalîğesiz, mübalâğasız
Mübarek, mübarek
Mübariz, mücadeleci, savaşmıcı
Mübarizeli, Ø
Mübarizesiz, sakin
Mübhem, müphem
Mübtedalı,Ø
Mübtedasız,Ø
Mübtela, müptelâ
Mücvir, mücvir
Mücessem, mücessem
Müdafiesiz, savunmasız
Müdaracı, ikiyüzlü, riyakâr, yüze gülücü
Müddetli, müddetli
Müdhış, müthiş
Müdrık, müdrık
Müdrıkcesine, akıllıca
Müemmalı, muammalı
Müemmasız, açık, aşikâr, belli
Müeyyen, muayyen
Meyyenédici, Ø
Müezzem, muazzam
Müfessel, mufassal
Müflis, müflis
Müfte, bedava, karşılıksız, parasız
Müftece, boş, nafile
Müğavimetli, mukavemetli
Müğayiseli, mukayeseli
MüğayiselitaribiØ
Müğayisesiz, benzersiz, eşsiz
Müğeddem, mukaddem
Müğeddes, mukaddes
Müğeddimesiz, Ø
Müğessir, cani, kabahatli, mücrimi suçlu, töhmetli
Müğtedir, muktedir
Müğayir, aykırı, zıt
Mühafız, koruyucu,nöbetçi
Mühafizeédici, koruyucu
Mühalifetçi, Ø
Mühbir, muhbir
Müheğgeğ, muhakkak
Müxennes, alçak, aşağılık, korkak, namert
Müherrik, muharrik
Müheyya, müheyya
Müxtelif, muhtelif
Müxtelifcinsli, Ø
Müxtelifme'nalı, Ø

Müxtelifnövlü,Ø
Müxtelifölçülü,Ø
Müxtelifrengli,Ø
Müxtelifsesli,Ø
Müxtelifyanfı,Ø
Müxteser, muhtasar
Müxteseri,Ø
Mühüm,mühim
Mükedder, mükedder
Mükellefiyetli, borçlu, görevli, mükellef, sorumlu, vazifeli
Mükemmel, mükemmel
Mükerrer, mükerrer
Mülayim, mülayim
Mülki mülki
Mülteci, mülteci
Mültefit, mültefit
Mümanietsiz, engelsiz
Mümessil, temsilci
Mümkün, mümkün
Mümkünsüz, imkânsız
Mümtaz, mümtaz
Münağışeli, münakaşalı
Münağışesiz ,Ø
Münasib, münasip
Münasibetli, münasebetli
Münasibetsiz, münasebetsiz
Münasibhal , münasip, uygun
Münbit, mümbit
Müncer, müncer
Mündericatlı ,Ø
Mündericeli , konulu, mevzulu
Mündericesiz , konusuz, mevzusuz
Münevver, münevver
Münezzeh, münezzeh
Münferid, münferit
Münherif, eğri
Munhesir, münhasır
Münkir, münkir
Münsif, Ø
Müntheb, mümtaz, seçilmiş
Münteşir, münteşir
Müntezem, muntazam
Müntezir, muntazır
Münzevi, Ø
Mürebbeli, Ø
Mürebbelik, reçellik
MürebbiØ
Mürehhes, Ø
Mürekkeb¹, mürekkep
Mürgülü, uykulu
Mürtecé, mürteci
Mürted,mürtet
Mürtekib, mürtekip
Mürüvvetli, mürüvvetli
Mürüvetsiz, mürüvetsiz
Müsaheb, dost
Müsaid, müsait
Müsavi, müsavi
Müsbet,müspet

Müselleh, silâhlı
Müselman, Ø
Müselmanca, Ø
Müselsel, müselsel
Müsihetli, facialı, felâketli
Müsihetzede, felâketzede
Müsinn, ihtiyar, yaşlı
Müstebid, müstebit
Müstecab, Ø
Müsteğil, müstakil
Müsteğim, müstakim
Müsteheğ, müstahak
Müstehti, müstehzi
Müsteid, istidatlı, kabiliyetli, yetenekli
Müstesna, müstesna
Müstevi, müstevi
Müşembeli, Ø
Müşerref, müşerref
Müşkbar, kokulu, rayihalı
Müşkbu, Ø
Müşkül, müşkül
Müşkülce, çetin, güç, müşkül, zor
Müşkülpesend, Ø
Müştağ, müştak (II)
Müştebeh, kuşkulu, şüpheli
Müşterek, müşterek
Müşterigir, Ø
Müştüklü, Ø
Mütabiğ, mutabık
Mütaliesiz, Ø
Mütearif, angın, meşhur, tanınmış, ünlü
Müteagi, müteakip
Mütedavil, mütedavil
Müteessib, mutaassıp
Müteessif, müteessif
Müteessir, müteessir
Mütefekkir, dalgın, düşünceli
Müteğabil, mütehabil
Müteğeyyir, Ø
Müteherrik, müteharrik
Müteheyyir, mütehayyir
Mütekebbir, mütekebbir
Mütemadi, mütemadi
Mütenasib, mütenasip
Mütercim, Ø
Müterreddid, müterreddit
Mütereğgi, müterakki
Müteşekkil, müteşekkil
Müteveccih, müteveccih
Müti, muti
Müttehid, müttehit
Müttehim, günahkâr, günahlı, mücrim, şüpheli, suçlu
Müttesil, muttasıl
Müvafiğ, muvafık
Müvazi, muvazi
Müvazinetli, eşit, sabit, sessiz
Müveffeğ, muvaffak
Müveffeğiyetli, muvaffakiyetli
Müveffeğiyetsiz, muvaffakiyetsiz

Müveğgeti, geçici, muvakkat, palyatif, süreksiz
Müyesser, müyesser
Müzeffer, muzaffer
Müzefferiyetli, galip
Müzeyyen, müzeyyen
Müzlim, muzlim
Müzterib, mustarip
Müzür, muzır

N

Naavandsıf, çetin, güç, zor
Nabaliğsıf, Ø
Nabecasıf, ilgisiz, münasebetsiz, yersiz
Nabekarsıf, boş, yaramaz
Nabeledsıf, yabancı
Nacins, alçak, iğrenç, rezil, şerefsiz
Nacağ, hasta
Naçar, naçar
Nadan, nadan
Nadinc, bozguncu, coşkuncu, fitneci, karıştırıcı
Nadir, nadir
Nadirülvücut, ender, müstesna, nadir, seyrek
Nadürüst, dalavereci, düzenbaz, düzensiz, hileci, hilekâr
Naehl, değimsiz, kaba, liyakatsiz, yaramaz
Naftalinli, Ø
Nağabil, münasebetsiz, yersiz
Nağafil, anı, habersiz
Nagahani, anı, habersiz
Nağis, nakıs
Nağisüleğli, akılsız
Nağolay, güç, zor
Nagüman, nevmi, umutsuz, ümitsiz
Nagüvara, ağır, zor
Nağılvarı, Ø
Nahağ, nahak
Naharlığ, Ø
Nahelef, Ø
Naxış, Ø
Naxışlanmış, bezekli, nakışlı, süsülü
Naxışlı, nakışlı
Naxışsız, nakışsız
Nail, nail
Nainsaf, vicdansız, insafsız, imansız
Nakam, mutsuz
Nakes, alçak, rezil, şerefsiz, yaramaz
Nakişi, hain, namert
Nalan, Ø
Nalayığ, nalâyık
Nalgıran, Ø
Nallanmış, Ø
Nallı, Ø
Nalşekilli, Ø
Namazlığ, namazlık
Namdar, namdar
Nameğbul, uygunsuz
Namehrem, namahrem
Naméhriban, soğuk, sert, şefkatsiz
Name'lum, bilinmeyen, meçhul

Namerbut, nalâyık
 Namerd, namert
 Namôhkem, dayanıksız
 Namurad, bahtsız, başarısız, talihsiz
 Namuslu, namuslu
 Namussuz, namussuz
 Namüeyyen, bilinmeyen, meçhul
 Namümkün, imkânsız
 Namünasib, edepsiz, kötü, uygunsuz, yersiz
 Namürüvvet, insaniyetsiz, merhametsiz, mürüvvetsiz
 Namütenahi, namütenahi
 Nanecib, asılsız, nankör, soysuz, şerefsiz
 Naniğ, güçsüz, zayıf
 Nankör, nankör
 Napak, ahlâksız, kirli, lekeli, murdar, pis
 Narahat, rahatsız
 Narazı, Ø
 Nareva, haksız, nalâyık
 Narın, narin
 Narınca, ince, küçük
 Narıncı, Ø
 Nanndış(li), Ø
 Narıntük(lü), Ø
 Narınyarpağ(lı), Ø
 Narkotik, narkotik
 Narlı, Ø
 Nasaz, bozuk, hasta, keyifsiz
 Naseza, edepsiz, nalâyık, terbiyesiz
 Naşad, gamlı, kederli, mahzun, üzgün
 Naşı, deneyimsiz, tecrübesiz
 Naşükür, nankör
 Natamam, natamam
 Nataraz, azman, biçimsiz, büyük, cüsseli, iri, kaba
 Natemiz, kirli, kötü, murdar, pis
 Natevan, güçsüz, hasta, kudretsiz, takatsiz
 Natığburun, Ø
 Natural, Ø
 Naümid, ümitsiz
 Navarlı¹, Ø
 Navarlı², semerli
 Nazende, nazenin
 Nazenin, nazenin
 Nazik, nazik
 Nazikbeden(li), ince yapılı, narin, nazik
 Nazikbel(li), Ø
 Nazikbiğ(lı), Ø
 Nazikce, hassas, içli
 Nazikdodağ(lı), Ø
 Nazikğabiğ(lı), Ø
 Nazikğaş(lı), Ø
 Nazikmezac, ince, zarif
 Nazikter, ince, zarif
 Nazikürek(li), hassas
 Nazikyarpağ(lı), Ø
 Nazil, nazil
 Nazlı, nazlı
 Nazlı-duzlu, cilveli, edalı, hoş, işveli, nazlı, şuh
 Nazsatan, cilveli, edalı, işveli, nazlı

Nebati, nebati
 Necabetli, asil, soylu, şöhretli, tanınmış
 Necib, asil, kutsal, mukaddes, soylu, temiz
 Necibane, Ø
 Néçe, nice
 Néçenci, kaçınıcı
 Nefberdar, Ø
 Nefesli, nefesli
 Nefessiz, cansız
 Nefli, faydalı, hayırlı
 Nefsani, nefsanî
 Nefskar, aç gözlü, tamahkâr
 Nefslî, ateşli, ihtiraslı, tutkulu
 Nefesperest, ihtiraslı, şehvetli
 Néftayırma, Ø
 Néftçıxarma, Ø
 Néftdaşyan, Ø
 Néftli, Ø
 Néfttemizeyen, Ø
 Neğli, nakli
 Neğşli, nakışlı
 Nehayetsiz, nihayetsiz
 Neheng, azman, iri, kocaman
 Nehs, kötü, şom, uğursuz
 Nemekbeharam, nankör
 Nemeki, Ø
 Nemiş, ıslak, nemli, rutubetli
 Nemli, nemli
 Nepek, Ø
 Ner, cesaretli, cesur, güçlü, korkusuz
 Neriltili, gürültülü, uğultulu
 Nermenazik, ince, gönül okşayıcı, zarif
 Nesihetimiz, ibretlik
 Nesilbenesil, Ø
 Nesildengelme, kalıtsal
 Nesillik, Ø
 Nesilsiz, Ø
 Nesli, kalıtsal
 Neş'eli, neşeli
 Neş'esiz, neşesiz
 Néşterli, Ø
 Neticeli, Ø
 Neticesiz, neticesiz
 Nevazişli, okşayıcı
 Néytrallaşdırıcı, Ø
 Nezaketli, nezaketli
 Nezaketsiz, nezaketsiz
 Nezaretsiz, nezaretsiz
 Nezeri, nazarî
 Nezeriyyebaz, Ø
 Nezirli, Ø
 Nezmen, manzum
 Nitiğ, Ø
 Nicatvérici, kurtarıcı
 Nifretimiz, alçak, aşağılık
 Nifreteşayan, alçak, aşağılık, kötü
 Nifretlendirici, alçak, aşağılık
 Nifretli, aşağılık, iğrenç
 Niğablı, duvaklı, peçeli
 Nigaran, endişeli, heyecanlı, kaygılı, ıstıraplı

Nihan, nihan
 Nikbin, nikbin
 Nikellenmiş, nikelli
 Nimçevarı, dairesel, dairevî, yuvarlak
 Nimdaş, Ø
 Nimteneli, Ø
 Nisbi, Ø
 Nişgilli, dertli, kederli, sıkıntılı
 Nişanlı, nişanlı
 Nişansız, nişansız,
 Nişastalanmış, kolalı
 Nişastalı, kolalı
 Nişastasız, Ø
 Noxudlu, nohutlu
 Noxudu, Ø
 Noxudvarı, Ø
 Nominal, nominal
 Normalaştırılmış, Ø
 Notarial, Ø
 Notlu, Ø
 Notsuz, Ø
 Novator, yenilikçi
 Novbar, Ø
 Novlu, Ø
 Nöğsanlı, eksik, kusurlu, zedeli
 Nöğsansız, noksansız
 Nömrebaz, hilebaz, hileci, hilekâr, numaracı
 Nömrelenmiş, Ø
 Nömreli, Ø
 Nömresiz, numarasız
 Növarası, Ø
 Növbedenkenar, Ø
 Növbeli, Növbeliekin, sıralı
 Növbenöv, çeşitli
 Növbetçi, nöbetçi
 Növbeti, sıralı
 Növcavan, genç, körpe
 Növ-növ, çeşitli
 Növreste, ergen, genç
 Nurani, nuranî
 Nurelennur, ışıklı, parlak
 Nurlanmış, aydınlık, ışıklı, parlak
 Nurlu, nurlu
 Nursaçan, aydınlık, ışıklı, parlak
 Nüfuzédici, etkili, tesirli
 Nüfuzlu, nüfuzlu
 Nükteli, nükteli
 Nümayan, belli, zahir(I)
 Nümunevi, örnek
 Nüvedaxili, Ø

O

Obrazlı, açık, düzgün, fasih
 Obyektiv¹, objektif
 Odadavamlı, Ø
 Odadavamsız, Ø
 Od-alov, atılan, cesur, çevik, hareketli
 Odekolonlu, kolonyalı
 Odlu, alevli, ateşli, etkili, yakıcı

Odpüskürdücü, Ø
 Odpüsküren, Ø
 Odunğiran, Ø
 Odunluğ, odunluk
 Oğrun, gizli
 Oğulsuz, oğulsuz
 Oxlu, Ø
 Oxşar, benzer
 Oxşayıcı, okşayıcı
 Oxşekilli, Ø
 Oxucu, okuyucu
 Oxumuş, okumuş
 Oxunağlı, okunaklı
 Okéanoğrafik, Ø
 Oktyabrğabağı, Ø
 Olan-ğalan, kalan
 Olan-olmaz, Ø
 Olmalı, Ø
 Olmaz, olmaz
 Olmazın, yakışsız
 Olub-kéçmiş, geçmiş
 Omonimik, Ø
 On, Ø
 Onaylığ, Ø
 Onbucağ(h), Ø
 Onca, Ø
 Onğat(lı), Ø
 Onğepiklik, Ø
 Ongirvenkelik, Ø
 Ongünlük, Ø
 Onillik, Ø
 Onkoloji, Ø
 Onlarca, onlarca
 Onlarla, onlarca
 Onluğ, onluk
 Onmanatlığ, Ø
 Onmertebe(li), Ø
 Onminlik, Ø
 Onotağlı, Ø
 Onsinifli, Ø
 Ontonluğ, Ø
 Onurğalı, Ø
 Onurğasız, Ø
 Onyaşar, Ø
 Oynaşlı, Ø
 Onyerli, Ø
 Opérativ, Ø
 Optik¹, optik
 Optimal, optimal
 Optimist, optimist
 Oradaki, Ø
 Orağlı, Ø
 Orağvarı, Ø
 Oralı, oralı
 Ordénli, Ø
 Ordérli, Ø
 Orfoépik, Ø
 Orfoğrafik, Ø
 Orijinal, orijinal
 Ormanlı, Ø

Ornaméntal, Ø
 Ornaméntli, Ø
 Ornitoloji, Ø
 Oroğrafik, Ø
 Orta, orta
 Ortabab, orta, orta karar
 Ortağlı, Ø
 Ortancıl, Ø
 Ortodoksal, Ø
 Ortopédik, ortopedik
 Osetince, Ø
 Otabenzer, otsu
 Otağlı, odalı
 Otağsız, Ø
 Otlı, otlu
 Otsuz, otsuz
 Ottarlı, Ø
 Oturacağlı, Ø
 Oturağ, oturak
 Oturuşmuş, kart(I), yaşlı
 Otuz, otuz
 Otuzca, Ø
 Otuzgünlük, Ø
 Otuzillik, Ø
 Otuzluğ, otuzluk
 Otuzmertebe(II), Ø
 Otuzuncu, otuzuncu
 Otyéyen, otçul
 Ovğatsız, keyifsiz
 Ovxağ, gevrek
 Ovma¹, Ø
 Ovsarlı, Ø
 Ovsunlu, afsunlu
 Ovuc, avuç avuç, avuç dolusu
 Ovuğlu, oyuklu
 Ovundurucu, müsekkin, yatıştırıcı
 Ovunmaz, Ø
 Ovrutdağ, etli, şişman
 Ovuşuğ, ezik
 Oyadıcı, uyarıcı
 Oyağ, açıkgöz, uyanık, zeki
 Oyandırıcı, uyarıcı
 Oyanığ, açıkgöz, uyanık, zeki
 Oynağ¹, oynak
 Oynağan, hareketli, oynak
 Oynar, hafif yollu, hareketli, kararsız, oynak
 Oyrota, Ø
 Oyuğ¹, oyuk
 Oyuğlu, oyuklu

Ö

Öçeşken, Ø
 Öddek, ödlek
 Öfkeli, öfkeli
 Ögýy, üvey
 Öksüz, öksüz
 Ölçülü, ölçülü
 Ölçülüb-biçilmiş, Ø
 Ölçüsüz, ölçüsüz

Ölçüyegelmez, sayısız, sınırsız, uçsuz bucaksız
 Öldürücü, öldürücü
 Ölezik, sönik
 Ölgün, ölgün
 Ölmeli, Ø
 Ölmez, ölmez
 Ölmüş, ölmüş
 Ölü, ölü
 Ölüb-iten, ölmüş, ölü
 Ölümcül, ölümcül
 Ölümgabağı, Ø
 Ölüvay, âciz, beceriksiz
 Ömürlü, ömürlü
 Ömürlük, Ø
 Ömürsüz, ömürsüz
 Ön, ön
 Öncül, Ø
 Önlüklü, önlüklü
 Örkenli, Ø
 Örpeklî, Ø
 Örpeksiz, Ø
 Örtücü, Ø
 Örtüklü, örtülü
 Örtülü, örtülü
 Örtülük, Ø
 Örtünceklî, örtülü
 Ösküreklî, öksürüklü
 Öte², öte
 Ötedeki, Ø
 Öteki, öteki
 Öten, geçmiş
 Öteri¹, anı, gönülsüz, seri(II), sathı, yüzeysel
 Ötkem, geveze, lâfçı, kasımtı, kibirli
 Ötkün, ahenkli, güçlü, güzel, hoş, lâtif
 Ötmüş, geçmiş
 Ötrü, Ø
 Övkeşik, ezik
 Övladcanlı, Ø
 Övladlı, evlâtlı
 Övladsız, evlâtsiz
 Övretbaz, çapkın
 Öyle², öyle
 Öyredici, öğretici
 Öyrencek, müptelâ, tiryaki, tutkun
 Öyrence, müptelâ, tiryaki, tutkun
 Öyrenişli, müptelâ, tiryaki, tutkun
 Öyrenmiş, müptelâ, tiryaki, tutkun
 Öyüdvérici, ibretamiz, ibretlik
 Öyüngen, övüngen
 Özbekce, Ø
 Özce, Ø
 Özekli, Ø
 Özge, özge
 Özlü, özlü
 Özüaçılan, Ø
 Özüboşaldan, Ø
 Özüllü, temelli
 Özürsüz, esassız, temelsiz
 Özünüçeken, kibirli, kurumlu(II)
 Özünüdartan, kibirli, kurumlu(II)

Özüyazan, Ø
Özüyeériyen, Ø

P

Pađšahyana, řahane
Pafoslu, tutkulu
Paxıl, kıskanç
Paxırlı, bakırlı
Paxlalı, baklalı
Pak, pak
Pakize, güzel, iyi, pak, temiz
Palanlı, Ø
Palazğulağ, Ø
Palazlığ, Ø
Palaztoxuyan, Ø
Palçığlı, balçıklı
Palçığtutan, Ø
Palıdli, Ø
Pal-paltarlı, giyimik
Paltarbiçen, Ø
Paltarçı, Ø
Paltarlığ, elbiselik
Paltartiken, Ø
Paftaryuyan, Ø
Pambığğurudan, Ø
Pambığlı, Ø
Pambığtemizleyen, Ø
Pampağ, beceriksiz, cesaretsiz, çekingen,
kayıtsız, korkak
Panélli, Ø
Pansionat, Ø
Pantéist, panteist
Papağlı, Başıpapağlı kalpaklı
Papağlığ, kalpaklık
Papağsız, Ø
Papirosçu, Ø
Papirosdolduran, Ø
Para¹, parçalı
Parabolik, parabolik
Paradırnağ, Ø
Paradoksal, paradoksal
Parafinli, parafinli
Paralél, paralel
Parasız, parasız
Parça¹, ufak ufak
Parça-tike, Ø
Pardağlayıcı, Ø
Pardağlı, perdahlı
Parıltılı, parıltılı
Parikli, Ø
Parlağ, parlak
Parlaméntli, Ø
Parlayıcı, parlak
Partiyalı, Ø
Partiyasız, Ø
Partladıcı, Ø
Partlağ, patlak
Partlayan, Ø
Partlayıcı, patlayıcı

Pasağlı, pasaklı
Pasibansız, Ø
Paslanmış, paslı
Paslı, paslı
Passiv², pasif
Pastérize, pastörize
Pastoral, pastoral
Paténtli, Ø
Paténtsiz, Ø
Patoloji, patolojik
Patriarx, Ø
Patronlu, kurşunlu
Patronsuz, kurşunsuz
Paydar, payidar
Payızlığ, Ø
Paylı-lüşlü, Ø
Pazşekilli, Ø
Pédagoji, pedagojik
Pédant, kaideci, kuralcı, titiz
Pejmürde, pejmürde
Pele, Ø
Pelebiğ(lı), pala bıyık
Peleğulağ(lı), Ø
Pelengi, rengârenk, renk renk
Peltek, peltek
Penbe, pembe
Pence, Ø
Pénceklı, Ø
Pencereli, pencereci
Penceresiz, Ø
Perakende, perakende
Perdearası, Ø
Perdeli, perdeli
Perdilik, Ø
Pereğulağ, haysiyetsiz
Perekli, Ø
Peren-peren, dağınık
Pergar², becerikli, mahir, usta
Pericamal, Ø
Periçöhre, Ø
Perisima, Ø
Perişan, perişan
Periüzülü, Ø
Perli, pervaneli
Pérmanént, devamlı, daimi, sürekli
Pérpéndikulyar, amudî, dikey, düşey, şakulî
Pérspektiv, Ø
Pérspektivli, Ø
Pérspektivsiz, Ø
Pert, keyifsiz, kırgın, kırık, meyas, üzgün
Pertöv², çalışkan, düzensiz, intizamsız, kayıtsız
Pesmende, Ø
Peşekar, Ø
Pétrografik, Ø
Péyda, peyda
Péyinli, Ø
Péyinsepen, Ø
Pezeveng, Ø
Piçiltılı, Ø
Piçhapıç, Ø

Pıç-pıç, Ø
 Pırpız, diken diken
 Pırtlağ, pırtlak
 Pırtlaşığı, dolaşık
 Pıtırğanlı, Ø
 Pilekli, pullu
 Pilleli, basamaklı
 Pineçi, Ø
 Pinti, pinti
 Pipikli, ibikli
 Piramidal, piramitsi
 Pirani, ihtiyar, nuranî, yaşlı
 Pis, pis
 Pisfikirli, Ø
 Pisxasseli, habis, kötücül
 Pisniyyetli, Ø
 Pis-pis, pis
 Pistonlu, pistonlu
 Pişraz, Ø
 Piyada, piyade
 Piyalegöz(lü), Ø
 Piyan, sarhoş
 Piyli, şişman, yağlı
 Piyşiz, yağsız, zayıf
 Planlı, plânlı
 Plansız, plânsız
 Plaskartlı, Ø
 Plastik, plâstik
 Platonik, plâtonik
 Plénar, Ø
 Plomblu, mühürlü
 Plombsuz, mühürsüz
 Plutokratik, Ø
 Pnévmatik, Ø
 Podağralı, Ø
 Poétik, estetik, güzel, şiirsel
 Poğonlu, Ø
 Poladeritme, Ø
 Poladı, Ø
 Poladyayan, Ø
 Polifonik, polifonik
 Poliğlot, Ø
 Poliğrafik, Ø
 Politéxnik, Ø
 Polyakca, Ø
 Pomadalı, Ø
 Populyar, popüler
 Portativ, portatif
 Portféli, Ø
 Portfélsiz, Ø
 Portuğalca, Ø
 Potaboy(lu), tıknaz
 Poténsial, potansiyel
 Pozğun, bozgun
 Pozuğ, bozuk(I)
 Pozulmuş, Ø
 Pöhreli, Ø
 Praktik¹, pratik
 Prédikativ, Ø
 Primitiv, primitif

Prinsipial, Ø
 Prinsipli, Ø
 Prinsipsiz, Ø
 Prizmalı, Ø
 Prizmaşekilli, Ø
 Prizmavarı, Ø
 Problématik, problematik
 Profésional, profesyonel
 Profilaktik, Ø
 Prosésual, Ø
 Psixi, psikolojik, psişik, ruhî, ruhsal
 Psixiatrik, Ø
 Psixopatoloji, psikopatolojik
 Psixotérapévtik, Ø
 Publisistik, Ø
 Puç, boş, kof
 Pudralı, pudralı
 Pulagir, Ø
 Pulakı, paragöz
 Pulgir, Ø
 Pullu, pullu
 Pulperest, paragöz
 Pulsuz, bedava, fakir, parasız, yoksul
 Pulsuzparasız, fakir, parasız, yoksul
 Püxte, deneyimli, tecrübeli
 Pünhan, pinhan
 Pünhani, gizli
 Pürfend, mahir, usta
 Pürğiyet, değerli, kıymetli
 Pürheves, Ø
 Püribare, Ø
 Pürkamal, akıllı
 Pürmelal, pürmelâl
 Pürme'na, çok anlamlı
 Püsteğarın, Ø
 Püsteyi, fistikî

R

Rabiteçi, Ø
 Rabiteli, rabitalı
 Rabitesiz, rabitasız
 Radikal³, radikal
 Radioaktiv, radyoaktif
 Rahat, rahat
 Rahatsız, rahatsız
 Raxitli, Ø
 Ram, ram
 Rasional, rasyonel
 Rast¹, rast
 Rayonlararası, Ø
 Razi, razı
 Réaktiv², Ø
 Réal¹, asıl, gerçek, hakikî
 Réalist, realist
 Reddedilmez, ispatlı, kanıtlı
 Redifli, Ø
 Refédici, Ø
 Référativ, Ø

Refigane, arkadaşı, dostça
 Réfléksiv, bilinçsiz, mekanik, şuursuz
 Réfléktiv, bilinçsiz, mekanik, şuursuz
 Réfléktor², Ø
 Réfléktorlu, Ø
 Reğbetli, rağbetli
 Reğmen, Ø
 Rehmdil(li), acıyıcı, merhametli
 Rehmkar, acıyıcı, merhametli
 Rehmsiz, acımasız, vicdansız, insafsız, kalpsiz, merhametsiz
 Rexnelenmiş, Ø
 Reiiyetperver, Ø
 Reiiyetperest, Ø
 Réslî, Ø
 Rélssiz, Ø
 Remzi, üstü kapalı
 Re'na, güzel, hoş, iyi, lâtif
 Rencide, rencide
 Rencideğelib, gücenik, küskün
 Rengareng, rengârenk
 Rengbereng, rengârenk
 Rengin, renkli
 Rengleyici, Ø
 Rengli, renkli
 Rengsiz, renksiz
 Réntgénoloji, Ø
 Réntgénoskopik, Ø
 Resmî, resmî
 Resmli, resimli
 Réspublikalararası, Ø
 Reşadetli, kahraman, yiğit
 Revac, Ø
 Revan, revan
 Rezeli, Ø
 Rezil, rezil
 Rıtsarlıg, Ø
 Riğgetli, rikkatli
 Rişesiz, Ø
 Rişhendcil, alaycı, müstehzi
 Rişhendli, alaylı(II), istihzalı
 Ritmik, ritmik
 Ritorik, debdebeli, şaşaalı
 Riyakar, riyakâr
 Riyasız, riyasız
 Riyazi, matematiksel
 Rizasız, Ø
 Rize-rize, parçalı
 Romantik, romantik
 Rombşekilli, Ø
 Rövneğli, revnaklı
 Rōşen, aydınlık, ışıklı, parlak
 Ruhani, ruhanî
 Ruhani², güzel, hoş, latif
 Ruhi, ruhî
 Ruhlandırıcı, güçlendirici
 Ruhlu, ruhlu
 Ruhnevaz, iç açıcı
 Ruhoxşayan, iç açıcı
 Ruhperver, canlandırıcı

Ruhsuz, ruhsuz
 Ruşūnas, Ø
 Ruhvérici, Ø
 Rumınca, Ø
 Rusca, Ø
 Rusi, Ø
 Rusiyalı, Ø
 Ruzisiz, Ø
 Rübendli, peçeli
 Rūblük, Ø
 Rūsvaycı, Ø
 Rūsvayédici, Ø
 Rūşvetçi, rüşvetçi
 Rūşvetxor, rüşvetçi
 Rūtbeli, rütbeli
 Rūtbemiz, rütbesiz
 Rūtubetli, rutubetli

S

Sabahki, sabahki
 Sabahlıg, sabahlık
 Sabiğ, sabık
 Sabit, sabit
 Sabitgedem, sağlam, sebatlı
 Sabunlu, sabunlu
 Sabunsuz, sabunsuz
 Saçağlı, saçaklı
 Saçlı, saçlı
 Saçlı-birçekli, Ø
 Saçlısağğallı, Ø
 Saçsız, saçsız
 Saçşekilli, Ø
 Sade, sade
 Sadece, sade
 Sadedil, iyi kalpli, iyi yürekli
 Sadelöv, iyi kalpli, iyi yürekli
 Sadeürekli, iyi kalpli, iyi yürekli
 Sadiğ, sadık
 Sadir, sâdir
 Sadist, sadist
 Safdil, safdil
 Safğanlı, saf kan
 Saflaşdırıcı, Ø
 Safürekli, açık yürekli, saf(II), samimî
 Sağğallı, sakallı
 Sağğalsız, sakalsız
 Sağit, sakıt
 Sağ¹, sağ(II)
 Sağ², sağ
 Sağaldıcı, sağaltıcı
 Sağalmaz, çaresiz
 Sağımlı, Ø
 Sağır, sağır
 Sağlam, sağlam
 Sağlambedenli, sağlıklı, sıhhatli
 Sağlamlaşdırıcı, Ø
 Sağmal, sağmal
 Sağrılı, Ø

- Sağ-salamat, Ø
 Sağsullu, akıllı, kusursuz
 Sahibmenseb, Ø
 Sahibsiz, sahipsiz
 Sahilsiz, Ø
 Sahmanlı, düzenli, düzgün, intizamlı, rahat
 Saxta, sahte
 Saxtakar, sahtekâr
 Sait, Ø
 Sakin, sakin
 Sakit, sakit
 Sakitleştirici, Ø
 Sal¹, yayvan, yassı
 Salamat, canlı, diri, sağ
 Salxımabenzer, salkımsı
 Salxımçiçek(li), Ø
 Salxımlı, Ø
 Salım, az
 Salim, salim
 Sallabaş, asık suratlı
 Sallağ², asılı, sarkık
 Sallağbığ(lı), Ø
 Sahagdodağ(lı), Ø
 Sallağgarın(lı), Ø
 Sallağgulağ(lı), haysiyetsiz, şerefsiz
 Samanı, samanî
 Samanlı, samanlı
 Samıgıran, güçlü, kuvvetli
 Samit¹, sessiz
 Sanballı, ağır, büyük, ciddî, derin, esaslı, güçlü, muhkem, sağlam
 Sancağaoşar, Ø
 Sancağvarı, Ø
 Sancılı, sancılı
 Sancılmış, Ø
 Sâni, ikinci
 Sanitâr, Ø
 San(ı)lı, sayılı
 Sapğın, sapkın
 Saplağlı, saplı
 Saplı, saplı
 Sapsağ, sağlıklı, sapaşğlam
 Sapsağlam, sapaşğlam
 Sapsarı, sapsarı
 Sapşekilli, ipliksi
 Sapvarı, ipliksi
 Sarı¹, sarı
 Sarıbaş, sarışın
 Sarıbeniz(lı), sarışın, solgun
 Sarı-bozumtul, sarımsı
 Sarığanad(lı), Ø
 Sarı-ğızılı, Ø
 Sarı-ğırmızı, Ø
 Sarığlı, sarıklı
 Sarıköklü, Ø
 Sarı-küren, Ø
 Sarılı, sarılı(II)
 Sarımsağlı, sarımsaklı
 Sarımsov, sarımsı, sarımtırak
 Sarımtıl, sarımsı, sarımtırak
 Sarısaç(lı), sarışın
 Sarısifet(li), solgun
 Sarışın, sarışın
 Sarıyağız, sarışın
 Sariyanız, Ø
 Sarp, sarp
 Sarsağ, sarsak
 Sarsıdıcı, sarsıcı
 Sarsılmaz, dayanıklı, sağlam
 Sarsıntılı, sarsıntılı
 Sataşğan, sataşkan
 Satğın, alçak, hain, namert, şerefsiz
 Satılmalı, satılık
 Satılmaz, Ø
 Satınalma, Ø
 Satirik, satirik
 Satılığ, satılık
 Sava, Ø
 Savadlı¹, bilgili, malûmatlı
 Savadlı², savatlı
 Savadsız, beceriksiz, bilgisiz, cahil, yeteneksiz
 Savaşğan, savaşkan
 Savay(ı), başka
 Saya¹, basit, sade, tek renkli
 Sayalı, kutlu, tekin, uğurlu
 Sayğılı, saygılı
 Sayxaş, durgun, rüzgârsız, sakin
 Sayıg, gözü açık, ihtiyatlı, uyanık
 Sayılı, sayılı
 Sayır- bayır, alâkasız, anlamsız, mantıksız
 Sayrı, sayrı
 Say-sécme, seçme
 Saysız, sayısız
 Saytal, boylu boslu, büyük, cüsseli, sağlam, şişman
 Saz², kusursuz, sağlam, zedesiz
 Sazağlı, Ø
 Seadetli, bahtiyar, başarılı, mesut, mutlu
 Seadetsiz, başarısız, bedbaht, mutsuz
 Sebatlı, sebatlı
 Sebatsız, sebatsız
 Sebebli, sebepli
 Sebebsiz, sebepsiz
 Sebirli, sabırlı
 Sebirsiz, sabırsız
 Sebzeli, Ø
 Sebzığovurmatı, Ø
 Sevziğovurmalığ, Ø
 Seciyyevi, Ø
 Séçilen, seçilmiş
 Séçilmiş, seçilmiş
 Séçkiğabağı, Ø
 Séçkili, seçilmiş
 Séçme¹, seçme
 Séçme- séçme, Ø
 Sed, Ø
 Sedağetsiz, sadakatsiz
 Sedefli, sedefli
 Sefalı, safalı
 Seféh, ahmak, akılsız, aptal, serseri

Seferber, seferber
 Seferberédici, davetkâr
 Seferlik, Ø
 Sefil, sefil
 Sexavetli, cömert, eli açık
 Seherki, Ø
 Sehih, sahih
 Sehl, kolay
 Sehlenkar, kayıtsız, sorumsuz
 Sehneleşdirilmiş, Ø
 Séhrkar, afsunlu, füsunkâr, sihirli
 Séhrli, sihirli
 Sehvsiz, hatasız, kusursuz
 Sekil, Ø
 Sekili, sekili
 Sekilli, Ø
 Sekiz, sekiz
 Sekkizadamlıg, Ø
 Sekkizaylıg, Ø
 Sekkizbucağı, Ø
 Sekkizce,, Ø
 Sekkizcildli, Ø
 Sekkizcildlik, Ø
 Sekkizdüyme, Ø
 Sekkizhécalı,, Ø
 Sekkizğat(lı), Ø
 Sekkizguşe(li)Ø
 Sekkizgünlük, Ø
 Sekkizillik, Ø
 Sekkizinci, sekizinci
 Sekkizlik, sekizlik
 Sekkiz, Ø
 Sekkizotağ(lı), Ø
 Sekkizreğemli, Ø
 Sekkizsaathg, Ø
 Sekkizsütunlu, Ø
 Sekkiztarlalı, Ø
 Sekkizyaşar, Ø
 Sekkizyaşlı, Ø
 Seksekeli, endişeli, heyecanlı, ıstıraplı, rahatsız
 Seksekili, endişeli, heyecanlı, ıstıraplı, rahatsız
 Seksen, seksen
 Seksenillik, Ø
 Sekseninci, sekseninci
 Seksenlik, seksenlik
 Seksenyaşlı, seksenlik
 Selahiyyetdar, salâhiyetli
 Selahiyyetli, salâhiyetli
 Selemçi, Ø
 Selemxor, Ø
 Seliğeli, düzgün, intizamlı, muntazam
 Seliğe-sahmanlı, dakik, düzenli, intizamlı, tertipli
 Seliğesiz, düzensiz, intizamsız, tertipsiz
 Sélikli, Ø
 Sélikvarı, salyamsı
 Selis, selis
 Séliyeoxşar, salyamsı
 Sélleme, Ø
 Sélli, Ø

Selt, salt
 Sémantik, anlamsal
 Sémasioloji, anlam bilimsel
 Semavi, semavî
 Semend, Ø
 Séméntli, çimentolu
 Semereli, semereli
 Semeresiz, faydasız, hayırsız
 Semimi, samimî
 Sémitoloji, Ø
 Senayéli, Ø
 Senetkarane, Ø
 Séntiméntal, hassas
 Sepgili, Ø
 Ser, fevkalâde, güzel, iyi
 Sérbce, Ø
 Serbest, serbest
 Serefraz, başı dimdik, gururlu, onurlu
 Serfeli, elverişli, faydalı, hayırlı
 Serfesiz, elverişsiz, faydasız, hayırsız, nafilé
 Sergerdan, avare, evsiz barksız, serseri
 Serhésab, gözü açık, uyanık
 Serxoş, sarhoş
 Serili², serili
 Serin, serin
 Serince, serince
 Serinledici, Ø
 Serinleşdirici, Ø
 Serişтели, deneyimli, tecrübeli
 Seriştesiz, deneyimsiz, tecrübesiz
 Serlövheli, başlıklı
 Sermayeci, sermayedar
 Sermest, sermest
 Séroloji, Ø
 Serrast, dakik, doğru, düzgün, tutarlı
 Serssem, serssem
 Serseri, serseri
 Sert, sert
 Servaxt, gözü açık, ihtiyatlı, uyanık
 Servboy(lu), serviboylu
 Servetli, varlıklı, varsıl, zengin
 Servğamet(li), servi boylu
 Servğedd(li), servi boylu
 Sesboğan, susturucu
 Sesiğlendirici, Ø
 Sesiğlendirici, Ø
 Seskécirmeyen, Ø
 Ses-küylü, kalabalık
 Séssiyalararası, Ø
 Sessiz, sessiz
 Sessizsemirsiz, sessiz, suskun, sükutî
 Sesyazan, Ø
 Sethi, sathî
 Setiraltı, Ø
 Setirbesetir, Ø
 Setri, Ø
 Sévdalı, sevdalı
 Séveryerinden, Ø
 Sévgili, sevgili
 Sévgisiz, sevgisiz

Sévici, âşık, sevdalı, tutkun, vurgun
 Sévimli, sevimli
 Sévimsiz, sevimsiz
 Sévincli, sevinçli
 Sévincsiz, sevinçsiz
 Sévindirici, sevindirici
 Sey, akılsız, serseri
 Sé'yli, çalışkan, fasılasız, gergin, inatçı, şiddetli
 Séyrek, seyrek
 Séyrekbiğ(lı), Ø
 Séyrekdiş(lı), Ø
 Séyreksaç(lı), Ø
 Séyrekarpag(lı), Ø
 Séyrekyn(lu), Ø
 Séysmik, sismik
 Seyyal, seyyal
 Seyyar, seyyar
 Sxolastik, skolâstik
 Sıçrayışlı, Ø
 Sıçrayışvarı, Ø
 Sığallı, bezekli, süslü
 Sığmaz, Ø
 Sığortalı, sigortalı
 Sıx, sık
 Sıxıcı, sıkıcı
 Sıxıntılı, sıkıntılı
 Sıx- Sıx, aralıksız, bitişik
 Sıxyarpag(lı), Ø
 Sıldırım, sarp, yalçın
 Sıldırım(lı), sarp, yalçın
 Sınağlı, Ø
 Sınanmış, Ø
 Sınayıcı, Ø
 Sınığ, sınık
 Sınığ-salxağ, eski
 Sınığ-sınığ, kırık
 Sıralanmış, dizili, sıralı
 Sıralı, sıralı
 Sırasız, sırasız
 Sıravı, alelâde, bayağı, sıradan
 Sırf, salt
 Sırığlı, Ø
 Sırmalı, sırmalı
 Sırtığ, arsız, utanmaz, yüzüstü
 Sısğa, sıska
 Sıyığ, Ø
 Sıyığvarı, sulu
 Sızğa, Ø
 Sızğov, Ø
 Sızılı, sızılı
 Sicilleme, ayrıntılı, etraflı, teferruatlı
 Siçanabenzer, Ø
 Siçanaoxşar, Ø
 Sifetce, Øzahiri
 Sifonlu, Ø
 Sifte, ilk
 Siğarabenzer, Ø
 Sikkeli, Ø
 Sikkesiz, Ø
 Silahğayran, Ø

Silahlı, silâhlı
 Silahsız, silâhsız
 Silindirik, silindirik
 Silindirli, silindirli
 Silindirşekilli, silindirik
 Silinmez, Ø
 Sillabik, Ø
 Silsileli, zincirleme
 Silsilevi, aralıksız, fasılasız
 Simasız, kişiliksiz, şahsiyetsiz
 Simfonik, senfonik
 Simic, cimri, pinti
 Simitan, hayasız, sıkılmaz, utanmaz, yüzüstü
 Simiten, hayasız, sıkılmaz, utanmaz, yüzüstü
 Simli, telli
 Simmétrik, simetrik
 Simsiz, telsiz(I)
 Simvolik, sembolik
 Simvolist, sembolist
 Sinebendli, Ø
 Sinedefer, hazırcevap
 Sinfi, sınıfsal
 Sinxron, senkron
 Sinxronik, senkronik
 Sinğalı, Ø
 Sinifdenxaric, ders dışı
 Sinifdenkenar, ders dışı
 Sinifli, sınıflı
 Sinifsiz, sınıfsız
 Sinirli, sınırlı
 Sinklenmiş, Ø
 Sinli, ihtiyar, yaşlı(I)
 Sinonimik, Ø
 Sinonist, siyonist
 Sintaktik, sentaktik
 Sintétik, sentetik
 Sirab, Ø
 Sirayetédici, bulaşıcı
 Sirkelik, sirkelik
 Sirli, gizli
 Sisli, sisli
 Sistematik, sistematik,
 Sistémli, sistemli
 Sisténsiz, sistemsiz
 Sital, utanmaz, yüzüstü
 Sitemli, sitemli
 Sivil, sivil
 Sivişgen, kaygan
 Sivri, sivri
 Sivriburun(lu), Ø
 Sivriuelu, Ø
 Sivriyarpag(lı), Ø
 Siyah, Ø
 Siyasi, siyasî
 Sklérozlu, Ø
 Slovakça, Ø
 Slovénce, Ø
 Soğanlı, soğanlı
 Soxulcanaoxşar, Ø
 Sol, sol(I)

Sola(ğa)n, Ø
Solaxay, solak
Solğun, solgun
Solmaz, solmaz
Soluğ, soluk(II)
Sonralıg, Ø
Sonsuz¹, sonsuz
Sonsuz², Ø
Sonuncu, Ø
Sorağsız, habersiz
Sorucu¹, emici
Sosur, acımasız, merhametsiz
Souslu, Ø
Soysuz, soysuz
Soyuğ, soğuk
Soyuğganlı, soğukkanlı
Soyuğadavamlı, Ø
Söhbetcil, konuşkan
Söhbetcî, konuşkan
Sökük, sökük
Sönük, sönük
Sövdalı, Ø
Söykeklî, dayalı
Söyüdlü, söğütlü
Söyüşcül, ağız bozuk
Söyüşcü, ağız bozuk
Sözanlayan, anlayışlı, ferasetli, iz'anlı, zeki
Sözbaz, dedikoduçu
Sözebaxan, Ø
Sözebaxmayan, Ø
Sözebaxmaz, Ø
Sözgezdiren, Ø
Sözgötürmey, gururlu, kibirli, mağrur, onurlu
Sözgötürmez, Ø
Sözlü, şifahî
Sözsüz, sözsüz
Sözübütöv, sözüne sahip
Sözübütün, sözüne sahip
Sözüdüz, sözüne sahip
Sözükéçen, nüfuzlu
Sözükéçer, nüfuzlu
Spazmatik, Ø
Spirtili, ispirotolu
Stabil, daimî, değışmez, sabit
Stabilizator, Ø
Stajlı, Ø
Statik, statik
Stéril, steril
Stérilize, sterilize
Stolbaz, Ø
Stolüstü, Ø
Stomatoloji, Ø
Stratéji, stratejik
Sualbaz, Ø
Sualçı, Ø
Sualédici, Ø
Suallı, Ø
Sualtı, Ø
Subay, Ø
Subaysayağı, Ø

Subtropik, Ø
Subyektiv, sübjektif
Suçlu, suçlu
Sukécirmeyen, su geçirmez
Sukécemez, su geçirmez
Sulu, sulu
Sumağı, bordo
Sumbatlı, görkemli, liyakatli, yakışıklı
Suretperest, Ø
Suséven, Ø
Suséver, Ø
Susuz, susuz
Suvağlı, sıvalı(I)
Suvağsız, Ø
Suvaşgan, yapışkan
Suvéren, egemen
Suyuşirin, cana yakın, sempatik, sevimli, sıcakkanlı, tatlı
Suzan, gamlı, kederli, üzüntülü, yakıcı
Sübutlu, ispatlı, tanıtılı
Sübutsuz, tanıtısız
Süddaş, Ø
Südecer, Ø
Südemer, deneyimsiz, tecrübesiz
Südlü, sütlü
Südvéren, sağmal, sütlü
Sülhséver, barışçı
Sümsük, sümsük
Sümükaltı, Ø
Sümükarası, Ø
Sümüklü, sümüklü
Sümüksüz, Ø
Sümükvarı, sümüksü
Sünbüllü, Ø
Süngülü, süngülü
Sün'i, sun'î
Süpürgesagğal, Ø
Sürekli, sürekli
Süreksiz, süreksiz
Sür'etli, sür'atli
Sürmeli, sürmeli
Sürtük¹, sürtük
Sürtüşken, geçimsiz, kavgacı, şirret
Sürüşken, kaygan
Süslü, süslü
Süst, halsiz, hissiz, mecalsiz, takatsiz, uyuşuk
Sütunlu, Ø
Sütül, körpe
Süvari, atlı
Süzgün, süzgün
Süzülmüş, Ø

Ş

Şabalıdı, kahverengi
Şad, şad
Şadene, Ø
Şad-xürrem, pürneşe
Şadlandırıcı, sevindirici
Şadman, memnun, neşeli, sevinçli, şen

- Şad-şalayın, şad
 Şadyana, Ø
 Şağgalı, iri kıyım, vücutlu
 Şağrağ¹, şakrak
 Şağuli, şakulî
 Şax, Ø
 Şahane, şahane
 Şahani, şahane
 Şax-budağ, Ø
 Şaxeli, budaklı, dallı
 Şaxlı, budaklı, dallı, tütülü
 Şaxlı-budağlı, dallı budaklı
 Şaxtalı, Ø
 Şairane şairane
 Şairkөнüllü, Ø
 Şalapay, avare, serseri
 Şallı, Ø
 Şalvarlıq, Ø
 Şana-şana, delik deşik
 Şanlı, şanlı
 Şanlı-şerafetli, debdebeli, haşmetli
 Şanlı-şövketli, debdebeli, haşmetli
 Şan-şan, delik deşik
 Şapkalı, şapkalı
 Şarabenzer, küresel, kürevî
 Şarlatan, şarlatan
 Şarlı, dairesel
 Şaşgın, şaşkın
 Şaşkallı, kılıçlı
 Şatir, neşeli, şen, şuh
 Şayan, şayan
 Şayani-diğget, Ø
 Şayeste, şayetse
 Şebedebaz, alaycı, hokkabaz
 Şebekeli, parmaklıklılı
 Şebnemli, Ø
 Şedid, şedit
 Şefebexş, Ø
 Şefalı, şifalı
 Şefavérici, Ø
 Şefeğli, ışıklı
 Şeffaf, şeffaf
 Şefğətli, şefkatli
 Şeheretrafi, Ø
 Şeher(ler)arası, şehirler arası
 Şeherli, şehirli
 Şehersayağı, Ø
 Şehertipli, Ø
 Şehla, şehlâ
 Şehlagöz(lü), Ø
 Şéhli, Ø
 Şéhlik, canlı, diri, taze
 Şexsi, şahsî
 Şexsiyettsiz, şahsiyetsiz
 Şexsli, Ø
 Şexssiz, Ø
 Şehvani, şehvanî
 Şehvetkar, şehvetperest
 Şehvetli, şehvetli
 Şehvetperest, şehvetperest
 Şekerli, şekerli
 Şekilli, şekilli
 Şekilperest, Ø
 Şekilsiz, şekilsiz
 Şekkak, kuşkucu, septik, şüpheli
 Şekk-şübhesiz, gerçek, hakikî
 Şekli¹, kuşkulu, şüpheli
 Şekli², şekli
 Şelaleli, Ø
 Şeleket, sakin
 Şeleli, Ø
 Şelepapağ, Ø
 Şélpik, Ø
 Şemşirbaz, Ø
 Şen, şen
 Şendir, yağsız, yavan
 Şenliksiz, şenliksiz
 Şénliksiz, şenliksiz
 Şen-şen, Ø
 Şerabxor, şarapçı
 Şerafetli, aziz, mübarek, saygın, şerefli
 Şeraketli, müşterek
 Şerareli, kıvılcımlı
 Şerbaz, fitne, iftiracı, müfteri
 Şerçi, iftiracı, müfteri
 Şerefli, şerefli
 Şerefsiz, şerefsiz
 Şerefsizcesine, alçakça, rezilce
 Şerefyab, şerefyap
 Şereşur(e), belâlî
 Şergi¹, şarkî
 Şerğli, şarklı
 Şer'i, şer'î
 Şerikli, bölünmez
 Şeriksiz, Ø
 Şerir, ara bozucu, fesat, münafık, yaramaz
 Şermende, mahcup, sıkılğan, utangaç
 Şermsiz, ahlâksız, arsız, hayasız, utanmaz, yüzsüz
 Şerti, şartlı
 Şertli, şartlı
 Şertsiz, şartsız
 Şeş¹, altı
 Şeşber, Ø
 Şeşe, dik, sivri
 Şésebiğ, Ø
 Şésebuynuz, Ø
 Şe'seedar, ışıltılı, parıltılı
 Şe'seeli, şaşaalı
 Şeşli, yivli
 Şetaretli, şetaretli
 Şevesaç, Ø
 Şéyda, tutkun, vurgun
 Şéypurburun, Ø
 Şéytanfikir, ara bozucu, fesat, fitneci, karıştırıcı, münafık
 Şéytani, şeytanî
 Şéytansifet, şeytan
 Şıdırğı, aralıksız, fasılasız
 Şığıryıcı, hücumcu

Şillağatan, Ø
 Şiltağ, Ø
 Şiltağçı, inatçı, ters
 Şırlıtlı, Ø
 Şırım-şırım, çizikli
 Şıblétli, Ø
 Şid, ekşimsi, tatsız
 Şiddetli, şiddetli
 Şifahi, şifahi,
 Şiferli, Ø
 Şifrilenmiş, şifreli
 Şifri, şifreli
 Şikari, Ø
 Şikayetçil, şikâyetçi
 Şikayetçi, şikâyetçi
 Şikayetkar, şikâyetçi
 Şikayetli, dertli, iniltili
 Şikest, sakat
 Şikeste, şikeste
 Şikestedil, kalbi kırık, kederli
 Şikestexatir, kalbi kırık, kederli
 Şikestenefs, alçak gönüllü
 Şil, çolak
 Şileyi, şile bezi
 Şil-küt, ezik
 Şimali, şimalî
 Şımallı, kuzeyli
 Şimşekli, şimşekli
 Şinélli, Ø
 Şipşirin, şipşirin
 Şirazi, Ø
 Şireli, canlı, hoş, sulu, tatlı
 Şirin, şirin
 Şirince, Ø
 Şirindil(li), hoşsohbet, güler yüzlü
 Şirinhal, Ø
 Şirinsöhbet(li), hoşsohbet
 Şirintexer, Ø
 Şirli, perdahlı
 Şirmayı, bembeyaz, sedefsi
 Şirnikdirici, Ø
 Şiş¹, şiş(I)
 Şiş², keskin, sivri
 Şişbaş(lı), uzun kafalı
 Şişburun, Ø
 Şişgulağ, Ø
 Şişik, şişkin
 Şişirtme, abartmalı, mübalâğalı
 Şişkin, şişkin
 Şişman, şişman
 Şişmanca, şişmanca
 Şişmansifet(li), Ø
 Şişpapağ, kabadayı, kibirli
 Şit, bayağı, tuzsuz
 Şitengi, kıpırdak, şımarık, yaramaz
 Şivebaz, edalı, işveli, nazlı
 Şiveli, cilveli, edalı, işveli, nazlı
 Şivenli, dehşetli, facialı
 Şiverek, uzun boylu
 Şlémlı, Ø

Şoğarib, Ø
 Şokoadlı, çikolatalı
 Şor², çorak, tuzlu
 Şorağ, Ø
 Şoraketli, çorak
 Şoraketlik, çorak
 Şoranlı, tuzlu
 Şorgöz, çapkın
 Şortu, ahlâksız, arsız, edepsiz, hayâsız, utanmaz, yüz­süz
 Şotkalı, fırçalı
 Şöhretbaz, Ø
 Şöhretgir, meşhur, şöhretli, ünlü, tanınmış
 Şöhretli, şöhretli
 Şöhretperest, kibirli
 Şök, dik
 Şövglendirici, Ø
 Şövglü, şevkli
 Şövg­süz, şeksiz
 Şövk­etli, şevketli
 Ştampli, mühürlü
 Ştadankenar, Ø
 Ştatlı, Ø
 Şux, şuh
 Şuluğ, hareketli, yaramaz
 Şum¹, şom
 Şumal, boylu boslu, doğru, düz, yüksek
 Şumaltı, Ø
 Şumlanmış, Ø
 Şurevi, Ø
 Şüalı, ışınlı
 Şüasaçan, ışınlı
 Şüasaçıcı, ışınlı
 Şüavarı, Ø
 Şübheli, şüpheli
 Şücaetli, bahadır, cesaretli, cesur, yiğit
 Şükuhlu, azametli, şanlı, şerefli, tantanalı
 Şümerek, genç
 Şüşekesen, elmas
 Şüşesilen, Ø
 Şüşetemizleyen, Ø
 Şüşevarı, camsı, şeffaf
 Şüurlu, şuurlu
 Şüursuz, şuursuz
 Şüyum, kirli, pasaklı

T

Tabaşirli, tebeşirli
 Tabé, tâbi(I)
 Tabéli, bağımlı
 Tabésiz, bağımsız
 Tablı, dayanıklı, dirençli, güçlü, mukavim
 Tabsız, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz
 Tacikce, Ø
 Tağetsiz, takatsiz
 Tağğanağ, kupkuru
 Tağbend, Ø
 Tağlı, Ø

- Taxtalıg, Ø**
Taxtapuşlu, Ø
Talağlı, nikâhlı
Talağsız, nikâhsız
Talantlı, kabiliyetli, yetenekli
Talvarlı, çardaklı
Tam¹, tam
Tamahkar, tamahkâr
Tamahsız, gözü tok
Tamamlayıcı, tamamlayıcı
Tamaşalı, acayip, garip, manzaralı
Tamhuğuğlu, Ø
Tamlı, lezzetli
Tammétrajlı, Ø
Tamsız, lezzetsiz, tatsız
Tanğahlı, varlıklı, varıl, zengin
Tanınmaz, Ø
Tanınmış, tanınmış
Tanış, bildik, tanıdık
Tankgayıran, Ø
Tankvuran, Ø
Tanrıca, inançlı, mümin
Tapaçalı, Ø
Tapğır², Ø
Tapmacalı, belirsiz, muammalı, üstü kapalı
Tar², Ø
Taraşlı, tıraşlı
Taraz, dosdoğru, eşit
Tarixen, Ø
Tarixi, tarihi
Tarixli, tarihli
Tarixsiz, tarihsiz
Tarlaçılığ, Ø
Tarlağoruyucu, Ø
Tar-mar, tarumar
Taskülahlı, Ø
Tavanalı, paralı, varlıklı, varıl, zengin
Tavanasız, parasız, yoksul
Tavanlı, paralı, varlıklı, varıl, zengin
Tavar, büyük, iri, kocaman
Tay¹, tay(II)
Taydeyişik, Ø
Tayğıç(lı), Ø
Tayğılça(lı), Ø
Taygollu, Ø
Taygöz(lü), Ø
Taygulağ(lı), Ø
Taysız, benzersiz, eşsiz
Taytağ, aksak, sakat
Tebii, tabii
Tecavüzkar, tecavüzkâr
Tecrübeli, tecrübeli
Tecrübesiz, tecrübesiz
Tedbirlı, tedbirlı
Tedrici, Ø
Teeccüblü, acayip, garip, şaşırtıcı, tuhaf
Tefsilatla, ayrıntılı, etraflı, tafsilâtlı
Tefsilli, ayrıntılı, etraflı, tafsilâtlı
Teğaudçü, aylıklı, maaşlı
Teğdirelayıg, beğenilir
Teğribi, takribi
Teğsirli, taksirli
Teğsirsiz, günahsız, suçsuz
Tehdidédici, tehditkâr
Tehdidli, tehditkâr
Texellüslü, Ø
Tehersiz, acayip, biçimsiz
Tehğiramiz, alçaltıcı
Tehğirédici, alçaltıcı
Tehğirli, alçaltıcı
Te'xiresalınmaz, acele, acil, evgin, ivedi, ivedili, müstacel
Tehlükeli, tehlikeli
Tehlükesiz, tehlikesiz
Texmini, tahminî
Téxniki, teknik
Téxnoloji, teknolojik
Tehrikédici, ayartıcı, kışkırtıcı, muharrik
Tehriri, tahriri
Tehsilli, bilgili, okumuş
Tehsilsiz, Ø
Tehtelhésab, Ø
Tek¹, tek
Tekavarlı, Ø
Tekbarmağ, Ø
Tekbuynuz(lu), Ø
Tekce, yalnız
Tekebbür, çalmlı, kibirli, kurumlu(II)
Tekebbürlü, çalmlı, kibirli, kurumlu(II)
Tekemséyrek, seyrek
Tekerli, tekerli
Tekervarı, dairevî, dairesel
Tekesağğal(lı), Ø
Tekhakimiyyetli, Ø
Tekhücéyrelı, tek hücreli
Tekir, tekir
Teklifsiz, teklifsiz
Tekme'nalı, tek anlamlı
Tekrarédilmez, benzersiz, eşsiz
Teksesli, tek sesli
Tek-tek, tek tük
Tek-tenha, yalnız
Téktionik, Ø
Tek-tük, tek tük
Tekzibédilmez, şüphesiz
Tekzibolunmaz, şüphesiz
Telaşlı, telâşlı
Telatümlü, heyecanlı, ıstıraplı, telâşlı
Telebkar, ciddî
Telesken, Ø
Telğinéđici, inandırıcı, mukni
Télli, telli
Télsiz, telsiz
Tématik, tematik
Temayüllü, Ø
Temelli, temelli
Temelsiz, temelsiz
Temannasız, Ø
Te'minathı, teminatlı
Te'minéđici, Ø

- Te'mirarası, Ø**
Temiz, temiz
Temizce, tertemiz
Temizcinsli, temiz kan
Temizganlı, temiz kan
Temizkar, Ø
Temizleyici, temizleyici
Temizürekli, temiz yürekli
Temkinli, temkinli
Temterağlı, tumturaklı
Ten¹, denk
Tenasübsüz, tenasüpsüz
Tenbel, üşengeç
Tendürüst, tendürüst
Te'ne, dokunaklı
Te'neli, Ø
Teng, dar(I), sık
Tenğidi, Ø
Tenha, تنها
Tennaz, cilveli, edalı, işveli, nazlı
Tenteneli, tantanalı
Tentik, acele, saf, temiz yürekli
Tenumend, boylu boshu, cüsseli
Tenzimçi, Ø
Tenzimédici, Ø
Tenzimleyici, Ø
Tepçévir, Ø
Tepel, Ø
Tepeleme¹, tepeleme
Tepeli, tepeli
Teperli, becerikli, namuslu, yiğit
Tepeyen, Ø
Tepikcil, Ø
Tepteze, taptaze
Ter², genç, taze
Teravetli, taravetli
Terbiyeli, terbiyeli
Terbiyesiz, terbiyesiz
Terbiyevi, terbiyevî
Tereddüdü, tereddütlü
Tereğgiperver, terakkiperver
Te'rifegelmez, Ø
Te'rifelayıg, Ø
Terkibli, Ø
Terledici, terletici
Terli, terli
Términoloji, Ø
Térmodinamik, Ø
Ters, ters
Terse, aksi, ters
Tertemiz, tertemiz
Tesadüfi, tesadüfi
Tesdigédici, Ø
Tesellivérici, Ø
Te'sirédici, etkili, tesirli
Te'sirli, tesirli
Te'sirsiz, tesirsiz
Teskinédici, yatıştırıcı
Tesvibédici, Ø
Tesvirçi, Ø
- Tesviregelmez, Ø**
Tesviri, tasvirî
Teşbexli, Ø
Teşexxüslü, çalımli, gururlu, kibirli,
kurumlu(II), mağrur
Teşer, yaramaz
Teşne, susuz
Teşvişli, heyecanlı, telâşlı
Tetbiği, pratik
Te'tilpozan, Ø
Tevazökar, alçak gönüllü, mütevazı
Tevazölü, tevazulu
Téy, saf
Te'yinédici, Ø
Teyyareğayıran, Ø
Tezadlı, tezatlı
Tézalışan, Ø
Tézalovlanan, Ø
Tézböyüyen, Ø
Tézdeyen, Ø
Teze, taze
Tezebine, Ø
Tezece, taptaze, yenice
Tézeriyen, Ø
Te'ziyedar, matemli, yaşlı
Tézkéçen, devamsız, süreksiz
Tézsınan, gevrek, kırılğan
Tézyétişen, Ø
Tıxacılı, tıkaçlı
Tıxılı, tıksık
Tıxlı, Ø
Tıxsız, Ø
Tın-tın, tıntın
Tırtıllı, tırtıllı
Tibbi, Ø
Tiftikli, tüylü
Tikanlı, dikenli
Tikansız, dikensiz
Tikanyarpağ(lı), Ø
Tikili², dikili
Tikişli, dikişli
Tikişsiz, dikişsiz
Tikmeli, nakışlı
Tilsimbend, afsunlu, büyüdü, sihirli
Tilsimçi, Ø
Tilsimlenmiş, tılsımlı
Tilsimli, tılsımlı
Timikli, Ø
Tindeki, Ø
Tinli, kenarlı
Tipik, tipik
Tipoloji, tipolojik
Tirli, Ø
Tirmeli, Ø
Tiryekçi, tiryaki
Tiryeki tiryaki
Titeli, Ø
Titredici, sarsıcı
Titrek, titrek
Titrer, titrek

Titretmeli, sıtmalı
 Tizfehm, kavrayışlı, zeki
 Toğğalı, tokalı
 Toğlubası, Ø
 Tox¹, tok
 Toh², koyu
 Toxğarın, doymuş, tok
 Toxmağlı, Ø
 Toxtağ, emin, rahat, sakin
 Toxumluğ, tohumluk
 Toxumsepen, Ø
 Toxunan, Ø
 Toxunma², Ø
 Toxunmuş, Ø
 Toxunulmaz, dokunulmaz
 Toksik, zehirli
 Toksikoloji, Ø
 Tomağalı, ibikli, kâküllü
 Tomatlı, Ø
 Tombul, tombul
 Tonluğ, tonluk
 Tonyarımlıg, Ø
 Topa, küme, sık
 Topaçiçek, Ø
 Topal, topal
 Topasağğalı(lı), top sakallı
 Topayarpağ, Ø
 Topbıg(lı), Ø
 Topçiçek(li), Ø
 Topdağıtmaz, güçlü, varlıklı, varsil, zengin
 Topdan toptan
 Topğuyruğ(lu), Ø
 Toplanan, Ø
 Toplu¹, toplu
 Toplu², toplu
 Topoğrafik, topoğrafik
 Toponomik, Ø
 Toppuş, Ø
 Toppuzlu, topuzlu
 Topsağğalı(lı), top sakallı
 Top-tüfengli, Ø
 Topuğlu, topuklu
 Torbalı, torbalı
 Torlu, Ø
 Torlu, ağı, ağsı
 Torpağaltı, toprak altı
 Torpağarası, Ø
 Torpağberkiden, Ø
 Torpağdaşıyan, Ø
 Torpağgazın, Ø
 Torpağlı, topraklı
 Torpağsız, topraksız
 Torpağsoran, Ø
 Torpağüstü, Ø
 Torpéddeşıyan, torpilli
 Tortalı, Ø
 Torvarı, ağsı
 Totuğ, şişman, tombul
 Totuş, şişman, tombul
 Toyuğ, Ø

Toyuğlu, Ø
 Tozanağlı, tozlu
 Tozlanmış, tozlu
 Tozlu tozlu
 Toz-torpağlı, Ø
 Tozvarı, Ø
 Tozyıgan, Ø
 Töhmetédici, uyarıcı
 Töhmetli, töhmetli
 Tökme, dökme
 Tökmebeden(li), vücutlu
 Tökmerek, şişman, tombul
 Töre, Ø
 Töreboy, Ø
 Törpüdeyememiş, anlayışsız, kaba
 Törpügörmemiş, anlayışsız, kaba
 Tör-töküntülü, düzensiz, karmakarışık
 Tövbeli, tövbeli
 Tragik, trajik
 Traxomalı, Ø
 Tranzistorlu, Ø
 Travmalı, Ø
 Travmatoloji, Ø
 Trigonométrik, Ø
 Tropik, tropik
 Tufanlı, fırtınalı
 Tul, uzun
 Tulani, tulânî
 Tumançağ, Ø
 Tumanlı, donlu
 Tumbul, tombul
 Tumlu, tohumlu
 Tumluğ, tohumluk
 Tumovlu, gripli
 Tumsuz, çekirdeksiz
 Tumturş, ekşi
 Tumurcuğlu, Ø
 Turş, ekşi
 Turşaşirin, mayhoş
 Turşmeze, ekşimsi
 Turşuğovormalı, Ø
 Turşulu, Ø
 Turşumuş, bozuk, hoşnutsuz, memnuniyetsiz
 Turşuyadavamlı, Ø
 Tuşatan, nişancı
 Tuşğul, nişancı
 Tuşvarı, nişancı
 Tutarlı, tutarlı
 Tutarsız, tutarsız
 Tutaş, bitişik, kalın, sık
 Tutğun, tutkun
 Tutmalı, hastalıklı, mariz
 Tutuğ, tutuk
 Tutulmaz, tutulmaz
 Tutumlu, tutumsuz
 Tutumsuz, tutumsuz
 Tuvaca, Ø
 Tüfengli, silâhlı
 Tühaf, tuhaf
 Tükbaş, başı açık

Tükce, Ø
Tükenmez, tükenmez
Tüklü, tüylü
Tüklüpapağ, Ø
Tüksüz, tüysüz
Tükügödek, Ø
Tükürperden, Ø
Tükürperdici, Ø
Tülek, Ø
Tülküxasiyyet(li), hilekâr, kurnaz, yaltakçı
Tülküsifet(li), Ø
Tünd, kesif, koyu, yoğun
Tündxassiyet(li), asabî, sınırlı
Tünük, ince, zayıf
Türfe, turfa
Türkce, Ø
Türkesaya(ğ), samimî, temiz yürekli
Türkmence, Ø
Türkoloji, Ø
Tüstülü, tütsülü
Tüstüsüz, dumansız

U

Uca, yüce
Ucaboy(lu), boylu boslu, uzun boylu
Ucağamet(li), boylu boslu, uzun boylu
Ucalan, Ø
Ucamertebeli, Ø
Uc-bucağsız, uçsuz bucaksız
Ucdantutma, Ø
Ucuiiti, keskin, sivri
Ucuz, ucuz
Ucuzca, Ø
Ucuzeu, ucuzcu
Ucuzlaşdırılmış, Ø
Ucuzlu, ucuz
Ucuzvarı, Ø
Uçağan³, süratli
Uçar, uçar
Uçğunyanağlı, Ø
Uçucu, uçucu
Uçuğ¹, uçuk(II)
Uçurumlu, Ø
Udince, Ø
Uducu, Ø
Uduşlu, Ø
Uduşsuz, Ø
Ufacığ, azıcık
Ufağ, ufak
Ufağ-tufağ, ufak tefek
Uğurlu, uğurlu
Uğursuz, uğursuz
Ukraynaca, Ø
Ulduzaoxşar, yıldızsı
Ulduzlu, yıldızlı
Ulduznişan(lı), Ø
Ulduzu, yıldızsı
Ulduzvarı, yıldızsı
Ulu, ulu

Umsuğ, kalbi kırık
Univérsal¹, üniversal
Univérsal², Ø
Unlu, Ø
Unudulmaz, Ø
Unudulmuş, Ø
Unutğan, unutkan
Upuzun, upuzun
Urlu, Ø
Uroloji, Ø
Urvalğ, Ø
Urvatlı, itibarlı, nüfuzlu, saygın
Urvatsız, itibarsız, nüfuzsuz
Usandırıcı, usandırıcı
Usanmaz, Ø
Uslu, uslu
Ustadane, Ø
Uşağcanlı, Ø
Uşağemizdiren, Ø
Uşağlı, çocuklu
Uşağsêven, Ø
Uşağsız, çocuksuz
Utancağ, utangaç
Utandırılacaq, kötü, yakışksız
Utanmaz, utanmaz
Utilitâr, Ø
Utopik, ütöpik
Uyar(lı), münasip, muvafık, uygun
Uyarsız, münasebetsiz, uygunsuz
Uygulu, uyukulu
Uyğusuz, uykusuz
Uygun, uygun
Uyğunsuz, uygunsuz
Uygurca, Ø
Uyumuş, Ø
Uyuşmaz, Ø
Uyuşuğ, uyuşuk
Uzağ, uzak
Uzağgören, uzak görüşlü
Uzağ-uzag, Ø
Uzağvuran, Ø
Uzun, uzun
Uzunayağ(lı), Ø
Uzunbaldır(lı), Ø
Uzunbaş(lı), uzun kafalı
Uzunbiğ(lı), Ø
Uzunboğaz(lı), Ø
Uzunboy(lu), uzun boylu
Uzunboyun, Ø
Uzunburun¹, Ø
Uzunbuynuz(lu), Ø
Uzunca, Ø
Uzundalğalı, Ø
Uzundanışan, boşboğaz, geveze
Uzundraz, Ø
Uzundetek(lı), Ø
Uzunğadanad(lı), Ø
Uzungerden(lı), Ø
Uzunğıç(lı), Ø
Uzunğılça(lı), Ø

Uzunğol(lu), Ø
 Uzungövedeli, Ø
 Uzunğulağ, Ø
 Uzunğunc, Ø
 Uzunğuyruğ(lu), Ø
 Uzunkirpik(li), Ø
 Uzunladıcı, Ø
 Uzunlifli, Ø
 Uzunlüle, Ø
 Uzunmüddetli, uzun ömürlü
 Uzunömürlü, uzun ömürlü
 Uzunsaç(lı), Ø
 Uzunsagğal(lı), Ø
 Uzunsifet(li), Ø
 Uzunsov, Ø
 Uzunsüren, devamlı, sürekli
 Uzunteher, Ø
 Uzun-uzadı, Ø
 Uzun-uzun, Ø
 Uzunyarpağ(lı), Ø

Ü

Üç, üç
 Üçadamlıg, Ø
 Üçarşınıg, Ø
 Üçatlı, Ø
 Üçatomlu, Ø
 Üçayağlı, Ø
 Üçaylıg, Ø
 Üç barmağlı, üç parmaklı
 Üçbaşı, üç başlı
 Üçbendli, Ø
 Üç-beş, üç beş
 Üçce, Ø
 Üçcergeli, Ø
 Üçcildli, Ø
 Üççarxlı, Ø
 Üçdebir, Ø
 Üçdefelik, Ø
 Üçdilli, Ø
 Üçdişli, Ø
 Üçdorlu, Ø
 Üç-dörd, üç dört
 Üçdüyme(li), Ø
 Ücem, Ø
 Ücesrlik, Ø
 Üçfaizli, Ø
 Üçfazalı, Ø
 Üçğapılı, Ø
 Üçğat(lı), üç katlı
 Üçgédişli, Ø
 Üçğepiklik, Ø
 Üçgöz(lü), Ø
 Üçguşe(li), Ø
 Üçgül, Ø
 Üçgünlük, Ø
 Üçhécalı, Ø
 Üçhedli, Ø
 Üçheftelik, Ø

Üçhisseli, Ø
 Üçillik, Ø
 Üçkilométrlik, Ø
 Üçlaylı, üç katlı
 Üçlük, üçlük
 Üçmanathg, Ø
 Üçmechullu, Ø
 Üçmenzilli, Ø
 Üçmertebe(li), üç katlı
 Üçmilli, Ø
 Üçminlik, Ø
 Üçmilyonluğ, Ø
 Üçmotorlu, Ø
 Üçneferlik, Ø
 Üçohlu, Ø
 Üçotağlı, Ø
 Üçölçülü, Ø
 Üçpencereli, Ø
 Üçperdeli, Ø
 Üçpilieli, Ø
 Üçplanlı, Ø
 Üçpudluğ, Ø
 Üçreğemli, Ø
 Üçrengli, Ø
 Üçsaathg, Ø
 Üçsesli, Ø
 Üçsimli, Ø
 Üçsinifli, Ø
 Üçtaktlı, Ø
 Üçtarlalı, Ø
 Üçterefli, Ø
 Üçtinli, Ø
 Üçtonluğ, Ø
 Üçulduz(lu), Ø
 Üçüncü, üçüncü
 Üçüzlü, Ø
 Üçvaléntli, Ø
 Üçvérstlik, Ø
 Üçyarpağ, Ø
 Üçyaşlı, Ø
 Üçyerli, Ø
 Üçzirveli, Ø
 Üfunetli, ufunetli
 Üfüği, yatay
 Ülvi, ulví
 Ümde, asıl
 Ümidli, ümitli
 Ümidsiz, ümitsiz
 Ümidvéren, ümitli
 Ümmi, ümmî
 Ümumbeşeri, evrensel
 Ümumi, umumî
 Ümummilli, Ø
 Ümumtehsil, Ø
 Ünsiyetli, sempatik, sıcakkanlı
 Ünsiyetsiz, soğuk
 Ünyetmez, Ø
 Ürekaçan, ferahlatıcı
 Ürekaçıcı, ferahlatıcı
 Ürekaltı, Ø

Ürekbir, can ciğer, samimî, sıkı fıkı
 Ürekbulandırın, iğrenç, kötü
 Ürekbulandırıcı, iğrenç, kötü
 Üreklendirici, Ø
 Ürekli, yürekli,
 Üreksixan, can sıkıcı, üzücü
 Üreksixıcı, can sıkıcı, üzücü
 Üreksındıran, dokunaklı
 Üreksındırıcı, dokunaklı
 Üreksiz yüreksiz
 Ürekvarı, Ø
 Ürekvéren, Ø
 Ürekverici, Ø
 Ürekyaxan, etkili, sarsıcı
 Üreyeyatan, alımlı, cazibeli, güzel, hoş, iyi
 Üreyiaçıg, açık yürekli, samimî, temiz yürekli
 Üreyiberk, acımasız, gaddar, katı yürekli, zalim
 Üreyidağlı, dertli, gamlı, kederli
 Üreyidaş, insafsız, merhametsiz, taş yürekli
 Üreyigeniş, âlicenap, yardımsever
 Üreyiğurdulu, fesat
 Üreyisimig, kalbi kırık
 Üreyiyuxa, temiz yürekli
 Üreyiyumşag, temiz yürekli
 Ürkek, ürkek
 Üryan, üryan
 Üslubi, Ø
 Üstüaçıg, Ø
 Üstün, üstün
 Üstüörtülü, üstü kapalı
 Üsullu, ihtiyatlı
 Üsyancı, isyancı
 Üşüdücü, Ø
 Ütüik, Ø
 Ütülenmiş, ütülü
 Ütülü, ütülü
 Ütüsüz, ütüsüz
 Üzbarı, karşılıklı
 Üzbeüz, Ø
 Üzegülen, ikiyüzlü, riyakâr, yaltakçı
 ÜzenÜzgüçü, Ø
 Üzgöre, açık, aşikâr, belli(II)
 Üzgün, üzgün
 Üzülü, yüzlü
 Üzlük, Ø
 Üzristeyici, Ø
 Üzrlü, özürü
 Üzrsüz, özürsüz
 Üzsüz, yüzlü
 Üzüaçıg, peçesiz
 Üzüağ, yüzü ak
 Üzüaşağı, Ø
 Üzüboz, edepsiz, kaba, nezaketsiz, utanmaz
 Üzücü¹, Ø
 Üzücü², üzücü
 Üzüdönük, döneç, hain
 Üzüğara, yüzü kara
 Üzüğırığı, tıraşlı
 Üzügülmez, asık suratlı, somurtkan, yüzü asık
 Üzükvarı, Ø

Üzüntülü, üzüntülü
 Üzüörtülü, Ø
 Üzüsulu, arsız, yüzüz
 Üzüyola, yumuşak yüzlü
 Üzüyuxa, yumuşak yüzlü
 Üzüyumşag, yumuşak yüzlü
 Üzvi, uzvî

V

Vabeste, vabeste
 Vağif,,vâkıf(II)
 Vağongayıran, Ø
 Vağongayırma, Ø
 Vağam, Ø
 Vağanımış, Ø
 Vahid, vahit
 Vahimeli, vahametli
 Vahimesiz, korkusuz
 Vaxtamuzd, Ø
 Vaxtaştrı, düzenli
 Vaxtsiz, vakitsiz
 Vâla, yüksek
 Valéh, hayran, meftun, vurgun
 Valéhédici, Ø
 Vanilli, Ø
 Vannalı, Ø
 Var¹, var
 Varılmaz, Ø
 Varid, Ø
 Varissiz, Ø
 Varlı, varlıklı, varsıl, zengin
 Vasvası, çekingen, şüpheci
 Vasiteli, vasitalı
 Vasitesiz, vasitasız
 Vayganlı, Ø
 Vaylı, belâlı, felâketli, heyecanlı, telâşlı
 Vazeh, vazih
 Vazelinli, Ø
 Vebalı, vebalı
 Vecahetli, güzel
 Vecdli, neşeli, sevinçli
 Vecibe, alımlı, güzel
 Vecsiz, anlamsız, değersiz, gereksiz, hayırsız, kıymetsiz
 Ve'dexilaf, Ø
 Ve'deli, vadeli
 Ve'desiz, vadesiz
 Vefadar, dost, sevgili, vefakâr, vefalı
 Vefalı, vefalı
 Végétativ, Ø
 Vexim, vahim
 Vehmnak, evhamlı, korkak, kuruntulu, şüpheci, vehimli
 Vehş, vahşî, yabanî
 Vehşetefza, Ø
 Vehşetli, dehşetli, korkunç
 Vehşi, vahşî
 Vehşitebiet(II), kaba, yabanî
 Véktorial, Ø
 Vénéroloji, Ø

Vénoz, Ø
Verdişli, alışık
Verecekli, verecekli
Veremli, veremli
Vereseli, Ø
Veresesiz, Ø
Vérici, verici
Vérimcil, âlicenap, bereketli, cömert, eli açık, verimli, yardımsever
Vérimsiz, verimsiz
Vérstlik, Ø
Vértkâl, dikey, şakulî
Vesaitli, araçlı, vasıtalı
Vesfegelmez, Ø
Vesfi, Ø
Vesiğeli, vesikalı
Vesmeli, Ø
Vesveseli, vesveseli
Vetendaşlıg, Ø
Vetenli, Ø
Vetenperver vatanperver
Vetenpervercesine, Ø
Vetensiz, vatansız
Véyl, véyl-véyl, avare, işsiz
Vezifeli, vazifeli
Vezifepereş, koltuk düşkünü
Vezifeşünas, vazifeşinas
Vezili, Ø
Veźneli, Ø
Veźnli, vezinli
Veźnsiz, vezinsiz
Vicdani, vicdanî
Vicdanlı, vicdanlı
Vicdansız, vicdansız
Vintlenmiş, vidalı
Vintlî, vidalı
Vintvarı, Ø
Viran, viran
Viranéđici, yıkıcı
Viskozlu, Ø
Vitaminleşdirilmiş, vitaminli
Vitaminli, vitaminli
Vitaminsiz, vitaminsiz
Vokal, Ø
Volframlı, Ø
Vulğar, bayağı, kaba
Vulğarlaşdıran, Ø
Vulkanik, volkanik
Vurağan, Ø
Vuran², Ø
Vurgulu, vurgulu
Vurğun, vurgun
Vurğusuz, vurgusuz
Vurub-yıxan, azgın, kuduruk, yaramaz, zararlı
Vuruşan, Ø
Vuruşğan, vuruşkan
Vücutlu, vücutlu
Vügarlı, vakarsız
Vügarsız, vakarsız
Vüs'etli, geniş

Y
Yabalı, Ø
Yabancı, yabancı
Yabanı, yabanî
Yad¹, yad(I)
Yaddaşlı, Ø
Yaddaşsız, unutkan
Yadélli, yabancı, yad(I)
Yadölkeli, yabancı
Yadyérli, garip, yabancı
Yafesli, Ø
Yağabenzer, Ø
Yağınlıg, yağışlı, yağmurlu
Yağıntılı, yağışlı
Yağırılı, yaralı
Yağışlı, yağışlı
Yağışsız, yağışsız
Yağlayıcı, Ø
Yağlı, yağlı
Yağlıca, Ø
Yağlı-gara, yağlı kara
Yağlı-yağlı, gıdalı, lezzetli, tatlı, yağlı
Yağmurlu, yağmurlu
Yağmursuz, yağmursuz
Yağsız, yağsız
Yabalı, yakalı
Yaxalıg, yakalık
Yaxalıgılı, yakalıklı
Yaxalıgsız, yakaliksiz
Yaxasıağıg, Ø
Yaxasız, yakasız
Yaxıb-yandırıcı, incitici
Yahıcı¹, yakıcı
Yahıcı², Ø
Yaxın, yakın
Yaxındaki, yakın
Yaxın-uzaq, Ø
Yaxşı, yahşi
Yaxşılaşdırıcı, Ø
Yaxşılı-yamanlı, Ø
Yaxşı-yaxşı, Ø
Yalağ¹, yalak
Yalan, yalan
Yalancı, yalan
Yalansız, yalansız
Yalanyanlış, yalan yanlış
Yalavac, aç, susuz
Yalçın, yalçın
Yaldızlı, yaldızlı
Yalğı, arı, boş, sade, temiz
Yalğız, yalnız, kimsesiz, تنها
Yalxa, yalnız
Yalxı¹, yalnız
Yalın, yalın(II)
Yalıngat, cansız, sıska, zayıf
Yalmanlı, yeledi
Yalsız¹, Ø
Yalsız², aç
Yaltağ, yaltakçı

- Yalvarıcı, Ø
 Yamaçlı, Ø
 Yamağlı, yamalı
 Yamağlıg, Ø
 Yamağsız, Ø
 Yamağyamağ, Ø
 Yaman, yaman
 Yamanca, fena, kötü
 Yamanlı, Ø
 Yamanmış, yamalı
 Yaman-yaman, iftiracı, müfteri
 Yamyastı, yamyassı
 Yamyaşıl, yemyeşil
 Yanacağlı, Ø
 Yanacağsız, Ø
 Yanar, alevli, ateşli
 Yanar-yanar, Ø
 Yanaşılmaz, Ø
 Yandıran, Ø
 Yandırıcı, ateşli, yakıcı
 Yanğılı, alevli, ateşli
 Yanğinsöndüren, Ø
 Yanıcı, Ø
 Yanıg, yanık
 Yanıgılı, elemli, etkili, gamlı, hazin, kederli
 Yanlı, yanlı
 Yanlıgılı, Ø
 Yanlıgsız, Ø
 Yanlış, yanlış
 Yanlışlı, hatalı
 Yanlışsız, düzgün, hatasız
 Yanmalı, acınılacak, zavallı
 Yanmaz, Ø
 Yansız, yansız
 Yanşag, yavşak
 Yanyaxa, Ø
 Yapağ(ı), Ø
 Yapıg, Ø
 Yapıxmış, Ø
 Yapılma, sun'î, yapma, yapay
 Yapılmış, Ø
 Yapıncılı, Ø
 Yapıncılıg, Ø
 Yapışan, yapışkan
 Yapışdırıcı, yapıştırıcı
 Yapışdırılmış, Ø
 Yapışgan, yapışkan
 Yapışganlaşmış, Ø
 Yapışganlı, Ø
 Yapışıcı, yapışıcı
 Yapışıg, yapışık
 Yapışıgılı, cazibeli, iç açıcı, sıcakkanlı
 Yapışıgsız, nahoş
 Yapma, yapma
 Yaponca, Ø
 Yaradan, Ø
 Yaradıcı, yaratıcı
 Yaradılmış, Ø
 Yarağlı, silâhlı
 Yarağlı-yasağlı, Ø
 Yarağsız, silâhsız
 Yara-xoralı, Ø
 Yaralanmış, yaralı
 Yaralı, yaralı
 Yaramaz, yaramaz
 Yaranan, Ø
 Yaranmış, Ø
 Yararlı, yararlı
 Yararsız, yararsız
 Yaraşıgılı, yaraşıklı
 Yaraşıgsız, yaraşiksiz
 Yardımcı, yardımcı
 Yardımsız, Ø
 Yarıac, Ø
 Yarıaçıg, Ø
 Yarıaralı, Ø
 Yarıbatağlıg, Ø
 Yarıbaygın, Ø
 Yarıberk, Ø
 Yarıbışmış, Ø
 Yarıdeymiş, Ø
 Yarıg, yarık
 Yarıgapalı, Ø
 Yarıgaranlıg, Ø
 Yarıgéyinmiş, Ø
 Yarıgılı, Ø
 Yarıgıvarı, Ø
 Yarım, yarım
 Yarımağır, Ø
 Yarımarsın, Ø
 Yarımasılı, Ø
 Yarımavtomat, Ø
 Yarımay², Ø
 Yarımayé, Ø
 Yarımbükük, Ø
 Yarımcan, gönülsüz, hevensiz, mecalsiz, takatsiz, yorgun
 Yarımcır, Ø
 Yarımçıg, yarım
 Yarımçürümüş, Ø
 Yarımdairevi, Ø
 Yarımfabrikat, Ø
 Yarımğaba, Ø
 Yarımağarın, Ø
 Yarımğatr, Ø
 Yarımğaynar, Ø
 Yarımğivirciğ, Ø
 Yarımğirvenkelik, Ø
 Yarımğol, Ø
 Yarımğurağ, Ø
 Yarımğurumuş, Ø
 Yarımşam, Ø
 Yarımşaraba, Ø
 Yarımillik, Ø
 Yarımisti, Ø
 Yarımkéçirici, yarı iletken
 Yarımkéfli, Ø
 Yarımkiloluğ, Ø
 Yarımkosa, Ø
 Yarımköçeri, Ø

Yarımkristallik, Ø
 Yarımleğal, Ø
 Yarımüt, Ø
 Yarımmanatlıg, Ø
 Yarımmertebe, Ø
 Yarımmétr, Ø
 Yarımnefes, Ø
 Yarımorta, Ø
 Yarımoyağ, Ø
 Yarımütubetli, Ø
 Yarımsait, Ø
 Yarımsavadlı, Ø
 Yarımsehra, Ø
 Yarımşeffaf, Ø
 Yarım, Ø
 Yarımtonluğ, Ø
 Yarımuçuğ, Ø
 Yarımvehşi, Ø
 Yarımyuvarlağ, Ø
 Yarımyun, Ø
 Yarımyüngül, Ø
 Yarımzerif, Ø
 Yarıörtülü, Ø
 Yanparçalanmış, Ø
 Yarıtma, Ø
 Yarıtok, Ø
 Yarruzanmış, Ø
 Yarıyétmiş, Ø
 Yarıyétkin, Ø
 Yarıyuxulu, Ø
 Yarıyumulu, Ø
 Yarıyumşaq, Ø
 Yarlı, Ø
 Yarma², yarma
 Yarmalıg, Ø
 Yarpağlı, yapraklı
 Yarpağsız, yapraksız
 Yarpağvarı, yapraksı
 Yarsız-yoldaşsız, dostsuz, kimsesiz, yalnız
 Yar-yarağlı, silâhli
 Yar-yoldaşlı, Ø
 Yasağlı, yasaklı
 Yasemeni, lelakı
 Yasemenli, Ø
 Yashı, yashı
 Yas(s)ar, beceriksiz, çirkin, sakar, suratsız
 Yastı, yassı
 Yastıbaş, Ø
 Yastıbıg, Ø
 Yastıburun, Ø
 Yastıbuynuz, Ø
 Yastıca, yassıca
 Yastıdaban, Ø
 Yastıdib(li), Ø
 Yastığlı, yastıklı
 Yastığlıg, Ø
 Yastısifet, Ø
 Yastıvarı, Ø
 Yastıyapalağ, biçimsiz
 Yaş², yaş(II)

Yaşar, ebedi, uzun ömürlü
 Yaşid, yaşit
 Yaşıl, yeşil
 Yaşılbaşlı, Ø
 Yaşılğözlü, Ø
 Yaşımsov, yeşilimsi
 Yaşılı, bezekli, müzeyyen, süslü
 Yaşıl-mavi, Ø
 Yaşıötmüş, ihtiyar, yaşlı
 Yaşlı¹, yaşlı(I)
 Yaşlı², yaşlı(II)
 Yaşlı-ğurulu, Ø
 Yaşmağlı, yaşmaklı
 Yaşyarım, Ø
 Yaşyarımlıg, Ø
 Yatağlı¹, yataklı
 Yatağlı², yataklı
 Yatağan², yatağan
 Yatalağ², yatalak
 Yatalağlı, Ø
 Yatıgın, yatkın
 Yatıg, yatık
 Yatımlı, iç açıcı, sevimli
 Yatmalı, Ø
 Yatmış, Ø
 Yava, bozuk, edepsiz, kötü, pis
 Yavan, yavan
 Yavansızlıg, Ø
 Yavaş, yavaş
 Yavaşıcı, Ø
 Yaviğ, yakın
 Yavuğ, yakın
 Yavuğlu, yavuklu
 Yavuz, yavuz
 Yaygın, yaygın
 Yayıcı, Ø
 Yayığ, yayık(II)
 Yaylı, yaylı
 Yaylıg¹, yazlık
 Yaylımı¹, Ø
 Yaymalıg, Ø
 Yazıcı, Ø
 Yazıg¹, acınacak, aciz, bedbaht, fukara, sakin,
 sessiz
 Yazıg², Ø
 Yazılı, yazılı
 Yazma, yazma
 Yédđi, yedi
 Yédđi-yédđi, Ø
 Yédđiarşınlıg, Ø
 Yédđiaylıg, Ø
 Yédđibaaşlı, Ø
 Yédđibucağlı, Ø
 Yédđideğigelik, Ø
 Yédđidilli, Ø
 Yédđidüymelik, Ø
 Yédđiğat(lı), Ø
 Yédđiğülleli, Ø
 Yédđilik, Ø
 Yédđilik, yedilik

Yéddimertebe(li), Ø	Yémli, Ø
Yéddimétrlik, Ø	Yémlik ³ , yemlik
Yéddinci, yedinci	Yémsek, aksak, topal
Yéddiyaş(lı), Ø	Yémsiz, Ø
Yéddiyaşar, Ø	Yéngi, yeni
Yédekcil, Ø	Yéni, yeni
Yédekli, Ø	Yénice, yenice
Yeg, yeğ	Yénilmez, Ø
Yeherburun, Ø	Yéni-yeni, Ø
Yeherğaş, Ø	Yépyéke, iri, kocaman
Yeherli, eyerli	Yépyéni, yepyeni
Yeheryanı, Ø	Yéraltı, yer altı
Yehudice, Yahudice	Yérbeyérli, Ø
Yehudiperest, Ø	Yérdençixma, Ø
Yékecehet, Ø	Yérebaxan, Ø
Yékcins, Ø	Yérgazan, Ø
Yékdil, Ø	Yérli, yerli
Yéke, büyük, iri, kocaman	Yérsiz, yersiz
Yékebaş, kaba, kaba saba	Yérsiz-yurdsuz, yersiz yurtsuz
Yékebiğ(lı), Ø	Yérsiz-yuvasız, yersiz, yersiz yurtsuz
Yékeburun, Ø	Yérustü, Ø
Yékebuynuz(lu), Ø	Yéşikdaşıyan, Ø
Yékedalağ(lı), Ø	Yéşikli, kasalı
Yékedırnağ(lı), Ø	Yéldik, yeter
Yékediş(li), Ø	Yéter, yeter
Yékedodağ, Ø	Yétik, yetik
Yékeğanad(lı), Ø	Yétim, öksüz
Yékeğarın, aç gözlü, doymaz	Yétimdar, Ø
Yékeğaş, Ø	Yétimdoyuran, Ø
Yékeğulağ(lı), Ø	Yétirici, Ø
Yékeğuyruğ, Ø	Yétişken, yetişkin
Yékexana, çalımlı, kibirli, kurumlu(II)	Yétişmiş, yetişmiş
Yékeper, büyük, cüsseli, iri, kocaman	Yétkin, yetkin
Yékerağ, büyük	Yétme, kâmil, olgun, yetkin
Yékesağgal, Ø	Yétmiş, yetmiş
Yékeyanağ(lı), Ø	Yétmişillik, Ø
Yékneseğ, monoton, tekdüze	Yétmişinci, yetmişinci
Yékpate, bütün	Yétmişlik, yetmişlik
Yékrenğ, monoton, tek düze	Yétmişyaşlı, yetmişlik
Yéksan, aynı, eşit	Yéyeceksiz, besinsiz, gıdasız
Yékser, Ø	Yéyici, yiyici
Yékteref, sınırlı	Yéyimcil, obur
Yékvücut, bütün, tek	Yéyimli, yiyimli
Yélayağ(lı), Ø	Yéyin, acele, hızlı, süratli
Yélbeyin, ahmak, ebleh, serseri	Yézidi ² , kırmızı
Yélekli, Ø	Yığcam, kısaca
Yéleksiz, Ø	Yığılan, Ø
Yélenli, dantelli	Yığılı, yığılı
Yélensiz, Ø	Yığımcıl, ihtiyatlı, tedbirli
Yélkenli, Ø	Yığıntı, Ø
Yélkensiz, Ø	Yığın-yığın, yığışık
Yéllencekli, salıncaklı	Yıxıcı, yıkıcı
Yélli ¹ , yelli	Yıxıg, yıkık
Yélli ² , Ø	Yıxılğan, Ø
Yélpikşekilli, Ø	Yıxılı, yıkık
Yélpikvarı, Ø	Yıxılmaz, Ø
Yémeli, hoş, lezzetli	Yıxılmış, yıkık
Yeminli, yeminli	Yıpranmış, güçsüz, takatsız
Yémişli, yemişli	Yırtıcı, yırtıcı
Yémleyici, Ø	Yırtıg ¹ , yırtık

- Yivli, yivli
 Yiyeli, Ø
 Yiyesiz, bakımsız, sahipsiz
 Yodlu, Ø
 Yoğrulmuş, Ø
 Yoğun, yoğun
 Yoğunbaldır, Ø
 Yoğunca, Ø
 Yoğundimdik, Ø
 Yoğundodağ, Ø
 Yoğunğarın, Ø
 Yoğurucu, Ø
 Yoğuz, Ø
 Yoxlayıcı, araştırmacı, inceleyici
 Yoxuşlu, çetin, eziyetli, ıstıraplı, zor
 Yoxuşsuz, kolay, rahat
 Yolayaxın, uysal
 Yolbilen, deneyimli, tecrübeli, tedbirli
 Yoldaşcanlı, Ø
 Yoldaşsız, dostsuz
 Yoldaşvarı, dostça
 Yollu, yollu
 Yolluğ, Ø
 Yolma, Ø
 Yolsuz, yolsuz
 Yoluğ, yoluk
 Yoluxdurucu, Ø
 Yoluxma¹, bulaşıcı
 Yoluxucu, bulaşıcı
 Yolunmuş, yoluk
 Yolvérilmez, Ø
 Yol-yol, çizgili
 Yonma, yontma
 Yonucu, yontucu
 Yonuğ, yontuk
 Yonulmamış, edepsiz, kaba, terbiyesiz
 Yonulmuş, Ø
 Yorğa, Ø
 Yorğanığalın, Ø
 Yorğanlıg, Ø
 Yorğanüzülük, Ø
 Yorğun, yorgun
 Yorğun-arğın, Ø
 Yort, Ø
 Yortma, Ø
 Yorucu, yorucu
 Yorulmaz, Ø
 Yosma, yosma
 Yosmaca, işveli, nazlı, ufak tefek
 Yosmarağ, Ø
 Yosunlu, yosunlu
 Yosunvarı, lif lif
 Yovşanlı, Ø
 Yovuşmaz, asosyal
 Yöndemli, yöntemli
 Yöndemsiz, yöntemsiz
 Yönelici, Ø
 Yönlü, yönlü
 Yönsüz, yönsüz
 Yubadılmaz, Ø
- Yuxarı, yukarı
 Yuxarıdaki, Ø
 Yuxarıki, Ø
 Yuxucul, uykucu
 Yuxugetiren, Ø
 Yuxugetirici, Ø
 Yuxulu, uyku
 Yuxusuz, uykusuz
 Yumağlıg, Ø
 Yumoristik, güldürücü, komik
 Yumru, yumru
 Yumruca, yuvarlak
 Yumrucuğ, Ø
 Yumrudib, Ø
 Yumrusifet, Ø
 Yumruyanag, Ø
 Yumşag, yumuşak
 Yumşagca, Ø
 Yumşagderili, Ø
 Yumşagxasiyyet(li), mülayim
 Yumşagtük(lü), Ø
 Yumşagürekli, sevecen, müşfik, şefkatli
 Yumşagvarı, Ø
 Yumşagyarpağlı, Ø
 Yumşagyunlu, Ø
 Yumşaldıcı, Ø
 Yumuğ, yumuk
 Yumulu, yumulu
 Yumurtalı, Ø
 Yumurtalıg, Ø
 Yumurtasız, Ø
 Yumurtavarı, Ø
 Yunanca, Ø
 Yunani, Ø
 Yunanlı, Yunanlı
 Yundarayan, Ø
 Yundiden, Ø
 Yuneyiren, Ø
 Yunlu, yönlü
 Yunluğ, Ø
 Yunsuz, Ø
 Yunyuyan, Ø
 Yupyumru, yusyuvrak
 Yurdlu, Ø
 Yurdsuz, yurtsuz
 Yurdsuz-yuvasız, bakımsız, kimsesiz, sahipsiz, yurtsuz
 Yurd-yuvasız, avare, yurtsuz
 Yuridik, hukukî, hukuksal
 Yuvalı, yuvalı
 Yuvarlağ, yuvarlak
 Yuvasız, evsiz barksız, yurtsuz
 Yuyucu¹, Ø
 Yuyulmamış, kirli
 Yuyulmuş, temiz
 Yükdaşıyan, Ø
 Yükğaldıran, Ø
 Yüklenmiş, Ø
 Yükleyici, yükleyici
 Yüklü, yüklü

Yüksek, yüksek
 Yüksekce, Ø
 Yüksekgerginlikli, Ø
 Yüksekixtiaslı, Ø
 Yüksekmaaşlı, Ø
 Yüksekmehsullu, Ø
 Yüksekvezifeli, Ø
 Yüksekvoltlu, Ø
 Yüksüz, Ø
 Yüngül, hafif
 Yüngülce, Ø
 Yüngülçekili, hafif
 Yüngülleşdirici, hafifletici
 Yüngülrağ, Ø
 Yüngülvarı, Ø
 Yüpyüngül, Ø
 Yüyenli, Ø
 Yüyensiz, Ø
 Yüy(ü)rek, sür'atli
 Yüz, yüz(I)
 Yüzillik, yüzyıllık
 Yüzlerce, Ø
 Yüzlük, yüzlük
 Yüzüncü, yüzüncü

Z

Zabiteli, kurallı, nüfuzlu
 Zabitesiz, nüfuzsuz
 Zağlı, cilâli, parlak
 Zahirî, zahirî
 Zahirperest, Ø
 Zail, zail
 Zalim, zalim
 Zanbağı, Ø
 Zaponkalı, Ø
 Zarafatçı, lâtifeci, şakacı
 Zarafatyana, gayriciddî
 Zatiğırığ, dalavereci, soysuz
 Zavallı, zavallı
 Zavalsız, zevalsız
 Zavodyanı, Ø
 Zay, zayi
 Zayé, zayi
 Zeberdest, güçlü, yetenekli
 Zebun, zebun
 Zedelenmiş, zedeli
 Zedeli, zedeli
 Zedesiz, zedesiz
 Ze'feranı, Ø
 Ze'feranlı, Ø
 Zeferli, tehlikeli
 Zeferyab, başarılı, galip
 Zegğeto, Ø
 Zehende, kaba
 Zeherleyici, Ø
 Zeherli, zehirli
 Zehersiz, zehirsiz
 Zehersizleşdirici, Ø
 Zehinli, kavrayışlı

Zehinsiz, hafızasız, kavrayışsız
 Zehlekar, bıktırıcı
 Zehletöken, bıktırıcı, pis
 Zehli, Ø
 Zehmetli, zahmetli
 Zehmetséven, Ø
 Zehmetsiz, zahmetsiz
 Zehmli, azametli, hiddetli, korkutucu, sinirli
 Zehni, zihnî
 Zehniaçığ, açık fikirli
 Zeif, zayıf
 Zeifleşdirici, Ø
 Zekalı, zeki
 Zekasız, akılsız, yeteneksiz
 Zeki, zeki
 Zelil, bedbaht, fukara, zavallı
 Zelzeleli, Ø
 Zeminesiz, esassız, temelsiz
 Zenbilli, Ø
 Zencirçi, Ø
 Zencireli, Ø
 Zencirleme, zincirleme
 Zencirli, zincirli
 Zencirvarı, Ø
 Zenexdanlı, Ø
 Zengin, zengin
 Zenginleşdirici, Ø
 Zengli, zilli
 Zengvarı, Ø
 Zerbaflı, sırmalı
 Zerbeci, ilerici, terakkiperver
 Zerbeli¹, Ø
 Zerbeli², ehemmiyetli, mühim, önemli
 Zerd¹, sarı
 Zerdüşti, zerdüşti
 Zereşen, Ø
 Zererdide, felâket
 Zererli, zararlı
 Zerersizleşdirilmiş, Ø
 Zerganadlı, Ø
 Zerxaralı, Ø
 Zerif, zarif
 Zerifyunlu, Ø
 Zerli, Ø
 Zernişan, süslü
 Zerrin, altın
 Zeruri, zarurî
 Zervarı, sarımsı
 Zer-zibalı, süslü
 Zevzek, zevzek
 Zeyli, şaplı
 Zığgı, aç gözlü, cimri, kısmık, pinti
 Zığgıcı, bayağı, cimri, hasis, kısmık, pinti
 Zığlanmış, Ø
 Zığlı, balçıklı, kirli
 Zihğlı, sümüklü
 Zingirovlu, Ø
 Zırı(ğ), anlayışsız, azman, kaba
 Zırıpı, Zırı(ğ) anlayışsız, kaba
 Zırrama, ahmak, aptal, serseri

Zır-zır, Ø
Ziba, alımlı, güzel, hoş, süslü
Zibildaşıyan, Ø
Zibilli, çöplü, kirli
Zibilsiz, temiz
Zidd, zıt
Ziddiyetli, düşmanca, tezatlı
Ziddiyetsiz, Ø
Ziftli, Ø
Ziğiyet, değerli, kıymetli, pahalı
Zil¹, Ø
Zilletli, güç, meşakkatli
Zilli, zilli
Zinakar, Ø
Zinde, zinde
Zinetli, bezekli, süslü
Ziréhli, zırhlı
Ziréhdelen, Ø
Ziréhdéşen, Ø
Ziréhlenmiş, zırhlı
Ziréhli, zırhlı
Zirek, becerikli, canlı, çevik, eli çabuk, hareketli
Zişan, şanlı
Zişt, çirkin, kötü
Ziyadar, ziyadar
Ziyalı, açık, berrak, ışıklı, nurlu
Ziyançı, ziyankâr
Ziyankar, ziyankâr
Ziyansız, ziyansız
Ziyanvéren, Ø
Ziyaretçi, göçer
Ziyilli, Ø
Zodlu, ekli, etkili, tesirli
Zoğalı, Ø
Zoğlu, filizli
Zol¹, şeritli
Zolağarası, Ø
Zolağlı, şeritli
Zolağ-zolağ, şeritli
Zol-zol¹, şeritli
Zonal, bölgesel
Zontikli, Ø
Zoogigiyénik, Ø
Zooloji, hayvanî, kaba
Zootéxniki, Ø
Zor, zor
Zorakı, zorakî
Zorba, zorba
Zorbaca, zorbaca
Zorlu, zorlu
Zorsuz, güçsüz, kuvvetsiz, zayıf
Zöhrevi, zührevî
Zökemli, nezleli
Zövgülü, zevkli
Zövgüsüz, zevksiz
Zurna-balabanlı, Ø
Zülali, Ø
Zülflü, zülüflü
Zülmetli, karanlık

Zülüm, gaddar, zalim
Zümrüd, zümrüt
Zümrüdgözlü, Ø
Zümrüdü, zümrüdü
Zümzümeli, ahenkli, ahenktar

31.2. Türkiye Türkçesi-Azerbaycan Türkçesi

A

abartılı Büyüdülmüş,
abartmacı Gopçu, Hap-gopçu
abartmalı Büyüdülmüş, Şiştirme
abdestli Destemazlı
abes Béca
abidevî Monumental
abraş Ebreş
acar Eceri, Ecerli
acayip Anayım, Anayım, Bedhéybet, Bedleker, Bireğbet, Ecaib, Ecaib-ğeraib, Ecebce, Ecib(e), Fövgeltebi, Ğeribe İdbar, Tamaşalı, Teeccüblü, Tehersiz
acele Celd, Dördelli, Ecele, Te'xiresalınmaz, Tentik, Yéyin
acemi Bitecrübe, Ecemi
acıklı Çiyersuz
acılı Dağ(i)dar, ıDerdnak, Giziltili
acımasız Başkesen, Biiman, Bimürüvvet, Bimürvet, Dilazar, Ganiçen, Ganiçici, Gelbidaş, Keremsiz, Rehmsiz, Sosur, Üreyiberk
acınacak Yazıg¹
acınılacak Yanmalı
acısız Biderd, Biğem,
acıyıcı Dilsuz, Hatirgören, Rehmdil(li), Rehmkar
acil Celd, Te'xiresalınmaz,
âciz Aciz, Ağciyer, Ağürek, Ağzımıvay, Çiynidüşük, Dilsizağsız, Elsiz, Elsiz-ayağsız, Emezek, Golsuz-ğanadsız, Kemine, Kirdarsız, Kömeksiz, Kür¹, Magmağ, Ölüvay, Yazıg¹
aç Ac-yalavac, Doymamış, Yalavac, Yalsız²
aç gözlü Artıgtamah, Bednefs, Gözüac, Gözüdoymaz, Lelöyün, Léşşöken, Nefskar, Yékeğarın, Zıggı
açık Açıg, Anlaşığı, Atem-aşkar, Eyani, Fesahetli, Fikriaçıg, İfadeli, illüstrativ, Kemreng, Konkrét, Müemmasız, Obrazlı, Üzgöre, Ziyalı
açık fikirli Açıgfikirli, Zehniaçıg
açıkgöz Açıggöz(lü), Oyağ, Oyanıg
açıklayıcı İzahédici
açıksaçık Açıg-saçıg
açık yürekli Açıgürekli, Génigelbli,
Génişürekli, Safürekli, Üreyiaçıg
adaklı Adağlı~Adaxlı
adaleli Ezeleli
adalesiz Ezelesiz
adaletli Edaletli
adaletsiz Edaletsiz
adam boyu Adamboyu
adamcıl Adamcıl
adedî Ededi
adî Adi, Bedzat
adil Adil

adlı Adlı
adlı sanlı Adlı-sanlı
adsız Adsız
aerodinamik Aerodinamik
afetzedede Afetzade
Afrikalı Afrikalı
afsunlu Efsunlu, Ovsunlu, Séhrkar, Tilsimbend
afyonlu Efyunlu
ağaçlı Ağaçlı
ağaçlık Ağaçlıg, Bağ-bağatlı, Baltagörmez
ağır Ağır, Aramlı, Astagel, Belğemmicac, Béyinezici, Devegötürmez, Girdablı, Nagüvara Sanballı
ağır ayak Ağırayağ
ağırbaşı Ağırbaşı, Ağırtebiet(li), Biğal
ağızlı Ağızlı
ağızsız Ağızsız
ağlı Torlu
ağrıkesen Ağrıkesen, Ağrıkesici
ağrılı Ağrılı, Giziltili
ağrısız Ağrısız
ağsı Torlu, Torvarı
ağzıaçık Ağzıaçıg
ağzıbozuk Ağzıherze, Ağzıpozug, Hedyan, Héyvere, Söyüşcül, Söyüşçü
ağzıgevşek Ağzıcırıg, Ağzıdağımıg
ağzıkara Ağzığara
ağzıpek Ağzıbütöv
ağzısıkı Ağzıbütöv
ahenkli Ahengli, Axıcı, Hemaheng, Xoşaheng Ötkün, Zümzümeli
ahensiz Avazsız, Biaheng, Lendehor
ahenktaş Ahengdar, Zümzümeli
aheste Aheste, Lam¹
ahir Axır
ahlâkî Exlaği
ahlâklı Adam-adamyana, Erkanlı, Exlağlı, Ğanacağlı, Xoşemel, Xoşexlağ(lı),
ahlâksız Bedehlag, Bedemel, biabır, Biar, Biesil, Bime'rifet, Exlağsız, Héyvere, Latayır, Leçer, Napak, Şermsiz, Şortu
ahmak Axmağ², Bieğl, Boşbéyin, Gic, Gicbeser, Gicbéyin, Kemmaya, Malbaş, Magmağ, Seféh, Yélbeyin, Zırrama
ahugözlü Ahu, Ahubahşlı, Ahugözlü
ailesiz Ailesiz
ailevî Ailevi, Évlik, Külfetarası
akademik Akademik
ak Ağ, Ebyez
akçıl Ağçıl, Çal, Çalsaç(lı)
akıl dışı İrrasional
akıllı Ağıllı, Anlı, Başıdolu
akıllıca Müdrıkcesine, Derin, Derinfikirli
Derrakeli, Eğilli, Huşyar, İdraklı, Kamallı
Kelleli, Pürkamal, Sağsullu
akılsız Anlağsız, Béyniboşahmak, Bieğl, Bifer, Eğilsiz, Fehmsiz, Gic, Gicbeser, Gicbéyin, Kamalsiz, Kemağıl, Kemmaya, Kövden, Kütbaş, Kütbeyin, Magmağ, Nagüstüleğl, Seféh, Sey, ekasız

- akıntılı Axıntılı
 akıl Ağil
 akli başında Huşlu
 akli Eğli
 akortlu Köklenmiş
 aksak Axsığ, Taytağ, Yémsek
 aksi Kecmedar, Terse
 akşamki Axşamkı
 akşın Ağşın
 aktif Aktiv¹, Cehdli, Fealiyyetli,
 aktüel Aktual
 al (II)Al¹
 ala Ala¹
 alaca Alabezek, Alaca², Ala-bula, Ala-bulanıg,
 Ebleğ
 alacaklı Alacağlı
 alacalı Alacalı, Alapeleng(i), Ebleğ
 âlâ E'la
 alafranga Alafranğa, Alafirengi
 alâkadar Elağedar, Merbut
 alâkalı Elağeli, Merbut
 alâkasız Bimeğam, Elağesiz, Sayır-bayır
 alaycı Atmacalı, Rişhendcil, Şebedebaz
 alaylı(II) Rişhendli
 albenili Celbédici, Cezbédici, Diğgetelayıg,
 Döşeyatan, Düzekli, Xoşagédén, Xoşagelen,
 Xoşagelim(li)Melahetli
 albinos Albinos
 alçacık Alçacığ
 alçak Alçağ, Bedzat, Bezzat, Biabırçı, Biesil,
 Eclaf, Heğir, Kemter(in), Lekelenmiş, Lekte
 Müxennes, Nacins, Nakes, Nifretamiz,
 Nifreteşayan, Nifretlendirici, Satğın
 alçakça Alçağca, Alçağcasına, Şerefsizcesine
 alçak gönüllü Şikesteneş, Tevazökar
 alçaltıcı Tehğgirédici, Tehğiramiz, Tehğirli
 aldaticı Aldadıcı, Mekrli
 aldırılmaz Kaxal
 alegorik Allégorik
 al Ehmer
 alelâde Sıravı
 âlemşümül Alemşümül
 alevli Alovlu, Alovsaçan, Odlu, Yanar, Yanğılı
 aleyhtar Eléyhdar
 alık(I) Kemağıl, Béyniboşahmak, Boşbéyin,
 Kütbaş, Kütbeyin, Malbaş, Maymağ
 alımlı Aybeniz, Ayğabağ(lı), Ayüzlü, Camallı,
 Celbédici, Cezbédici, Dılırüba, Döşeyatan,
 Düzekli, Geşeng, Xoşagelim(li), Xoşmezac,
 Xoşsifet(li), Xoşsima(lı), Xoşsuret(li),
 Xoşüz(lü), Xubr, Xurşidveş, Letife², Melahetli,
 Üreyeyatan, Vecibe, Ziba
 alıngan Deymedüşer
 alışık Alışığ², Verdişli
 alışkan Alışğan²
 alışkın Alude, Ehlileşmiş
 âli Ali
 âlicenap Alicenab, Bulendpervaz, Ekrem,
 Üreyigeniş, Vêrimcil
 alil Elil
- âlim Alim, Dâna
 alkalik Gelevili
 allahsız Allahsız, Lemezheb
 allakbullak İğtişaşlı
 allâme Ellame
 allı Allı
 allı pulluAllı-elvanlı, Allı-şallı
 Almanca Almanca
 alt Alt¹
 altlık Altılığ
 altıncı Altıncı
 altın Zerrin
 altı Şeş¹
 altmışıncı Altmışıncı
 altmışlık Altmışlıg
 altüst Ender-dönder, İğtişaşlı, Künfeyekün
 amaçlı İstiğametli, Mefkureli
 amaçsız Alamezheb, Mefkuresiz
 amade Kemerbeste
 âmâ Korgöz, Korus
 amansız Amansız, Elbeyaxa
 amorf Amorf
 ampirik Émpirik
 amudî Emudi, Pépéndikulyar
 an'aneci En'eneçi, En'eneperest,
 an'anevî En'enevi
 anaç Anaç
 analı Analı
 analitik analitik
 anarşist Anarxist, Anarxo-sindikalist
 anasız Anasız
 anayasacı Konstitusiyacı
 angın Mütearif
 anıtsal Monumental
 anî Ani, Gözlenmeyen, Nagahani, Nağafil,
 Öteri¹
 anlaklı Anlağlı
 anlam bilimsel Sémasioloji
 anlamdaş Hemme'na
 anlamlı Ékspréssiv
 anlamsal Sémantik
 anlamsız Bica, Bime'na, Bimezmun, Cana-
 cuna, Cefeng, Çirt(ı)-pirt(ı), Damdandüşme,
 Éybecer, Havayı, Heder, Herze, Me'nalılıg,
 Sayır-bayır, Vecsiz
 anlaşılmaz Ağılçatmaz, Anlaşılmaz,
 Derkédilmez, Ganılmaz, Gavranılmaz
 anlayışlı Anlayan, Bilen, Değışşünas, Dilğanan,
 Fehmli, Ganacağlı, Kamallı, Kelleli, Sözanlayan
 anlayışsız Anlağsız, Anlamaz, Bişür,
 Dilbilmez, Etbaş, Ganacağsız, Ganmaz,
 Kamalsız, Kirdarsız, Törpüdeyememiş,
 Törpügörmemiş, Zırı(ğ), Zırpı, Zırı(ğ)
 anonim Anonim
 anormal Anormal, Éybecer, Géyirinormal
 ansız Anlağsız, Ansız
 ansiklopedik Énsiklopédik
 antarktik Antarktik
 antik Antik, Entiğ
 antikacı Entiğefürüş

antika Etniğe
antikomünist Eksingilabçı
antikomünist Eksingilabi
antisemit Antisémit
antlı Andlı
antropoit İnsanabenzer
antropolojik Antropoloji
anut Cehlkar, Danğa¹, Danğaz, Höcet, İnadçıl, İnadédici, İnadkar, İnadlı, Kecğabırğa, Kenek, Lec
apaçık Apaçığ, Apaşkar, Atem-aşkar
apak Apağ
apaydın Apaydın
aptal Boşbéyin, Çiynidüşük, Kövden, Malbaş, Seféh, Zırrama
Arabî Erebi
arabozucu Arağarışdıran, Aravuran, Bedbatın, Bicenge(ne), Cencilçi, Fitneli, Şerir, Şeytanfikir
arabulucu Barışdırıcı
araçlı Vesaitli
aralık Aralığ
aralıklı Dengil-dungul
aralıksız Arasikesilmez, Sıx-Sıx, Silsilevi, Şıdırğı
Arapça Erebce
arasız Bimesref
araştırıcı Yoxlayıcı
argın Ağrın, Bihal, Bihalet
arı(I)Arı²
arı Arınmış, Cılxa, Durıldulmuş, Yalğı
arık(II) Arığ, Arığ-uruğ
arızalı Arizeli
arî Âri
arifane Arifane
aristokrat Aristokrat, Kübar
arkadaşça Refiğane
arkaik Arxaik
arkalı Arxalı¹, Deyenekli
arkalıklı Arxalıklı
arkasız Arxasız, Böyükşüz
arkeolojik Arxéoloji
arktik Arktik
arlı Arlı, Arlı-abırlı
arsız Arsız, Bedemel, İrsiz, Leçer, Sırtığ, Şermsiz, Şortu, Üzüsulu
arşınlık Arşınlığ
artık Artığ
arzulu Arzukeş , Arzulu, Dilekli
asabî Dilxor, Esebi, Esebimezac, Kemfürset, Tündxassiyet(li)
asalak Boynuyoğun, Ğaniçen, Ğaniçici, Ğansoran, Havayiyéyen
aseptik Aseptik
asfalt Asfalt, Asfaltlanmış, Asfaltlı
asık Ğanısoyuğ
asık surathı Sallabaş, Üzügülmez
asıl Esl, Asılı, Asılmış¹, Sallağ², Réal¹, Ümde
asılsız Asılsız, Binövsiz, Delilsiz, Düzeltme, Esilsiz, Havayı, Nanecib
asil Esil, Esilli, Necabetli, Necib, Xas-xalis

asimetrik Ğeyrisimmétrik
askerî Esgeri¹, Herbi
asma(I) Asma
asmalık Asmalığ
asosyal Ğanısoyuğ, Yovuşmaz
asrı Esri
astarlık Astarlığ
astımlı Astmalı
astronomik Astronomik
asude Asude
aşağı Aşağa
aşağılık Bedzat, Bezzat, Biabırçı, Biesil, Eclaf, Müxennes, Nifretamiz, Nifreteşayan, Nifretlendirici, Nifretli
âşikane Aşigane
âşık Bend², Dilbeste, Dildade, Mehebbetli, Sévici
aşılı Calağlı
aşırı İfrat
aşısız Aşısız
aşikâr Aşikar, Aşkar, Aşkara, Atem-aşkar, Eyani, illüstrativ, Müemmasız, Üzgöre,
aşına Aşına, Beled
ateşli Alovsaçan, Ateşfeşan, Ateşli, Ateşnak, Ğorlu, Nefslı, Odlu, Yanar, Yandırıcı, Yanğılı
atıcı Ağzıyélli, Atıcı, Eliisti
atıl Atıl, İstirahetcil
atılğan Eliiti, Od-alov
atik(I)Eliiti, Diribaş, Diribaşlı, Xoruzğöz
atletik Atletik
atlı Atlı, Süvari
atomcu Atomcu
avangart Avangard
avare Avaral¹, Bambılı, Biserüpa, Biyabangerd, Dılğır, Hercayı, Héyvere, Sergerdan, Şalapay, Véyl, véyl-véyl, Yurd-yuvasız
avuç avuç Ovuc
avuç dolusu Ovuc
ayaklı Ayağlı
ayaksız Ayağsız
ayanbeyan Eyani
ayartıcı Tehrikédici
aydın Aydın, Élmi
aydınlatici İşığsaçan, İşıgvérici
aydınlık Aydınlığ, Nurlanmış, Nursaçan, Röşen
ayıplı Ayıblı, Éyibli
ayıpsız Ayıbsız, Éyibsiz
ayırıcı Ayırıcı
aykırı Müğayir
aylak Bambılı
aylı Aylı
aylık Aylığ, Heraylığ
aylıklı Aylığçı, Aylığlı, Mevacibli, Teğatüdcü
aynalı Aynalı¹, Güzgülü
aynı Éyni, Hemin, Kırdarlı, Yéksan
ayrı Alahı
ayrı ayrıBaşğa-başğa
ayrıcalı Ayrıca, Elahidde

ayrı Maeda
ayrıntılı Sicilleme, Tefsilatla, Tefsilli
aysız Aysız
ayyaş Badenuş, Badeperest, Xerabati, İçici
azametli Cah-calallı, Calallı, Ezemetli,
Monumental, Şukuhlu, Zehmlı,
azaplı İşgenceli
azat Azad¹
Azca Azarsız
Azerî Azeri
azgın Azgın, Azmış, Delibaş,
Döşdeymiş, Gızışgan, Gudurmuş, Harın, Vurub-
yıxan
azıcık Azacığ, Dığgan(a)cığ, Ufacığ
azimli Dönmez, Ezmkar, Ezmlı,
Çetiyetli, İtibaxışlı, İnadlı, İnamlı
aziz Eziz, İzzetli, Şerafetli
az Kemyék, Salım
azman Ağırzehmlı, Azman, Gigant,
Nataraz, Neheng, Zırı(ğ)
azotlu Azotlu

B

babalı(I) Atalı, Dedeli
babasız Dedesiz
babayadigârı Atadangalma
bacaksız Gıçsız
badem gözlü Badamgöz(lü)
bademli Badamlı¹
bağımlı Alude, Tabéli
bağımsız Muxtar, Tabésiz
bağlantısız Gırıgsokük, İrtibatsız
bağlı Balı, Merbut
bahadır Şücaetli
baharatlı Edviyyatlı, Edviyyeli
baharatlı Hilli, İstiotlanmış
baharlı Baharlı
bahçeli Bağçalı, Bağlı-bağatlı, Bağlı-bağçalı
bahri Behri
bahtiyar Ağgün(lü), Bextiyar, Gaygıbilmez,
Karman, Seadetli
bahlı Bextever, Xoşbext, Xoştalé
bahtsız Başibelalı, Beduğur, Bextigara, Bextsiz,
Çarabext, Kembext, Namurad,
bakan Baxan
bakımlı Baxımlı
bakımsız Baxımsız, Bisabib, Yiyesiz, Yurdsuz-
yuvasız
bakırlı Paxırlı
bakımsız Geyrisimmétrik
baki Bağı, Bizeval
bakir Eldeymemiş
baklalı Paxlalı
bakteriyoloji Bakterioloji
balçıklı Léhmeli, Lilli¹, Palçığlı, Zığlı
baldırıçiplak Baldırıaçığ
balgamlı Belğemli
balıklı Balığlı
baliğ Belig

balistik Ballistik
ballı Ballı
baltalı Baltalı
bambaşka Bambaşğa
bandrollü Banderollü,
barbar Barbar
barışçı Sülhséver
bariz Bariz
basamaklı Pilleli
basık Basığ
basiretli Basiretli, Derin,
Derinfikiri, Gabağgören
basiretsiz Basiretsiz
basit Besit, Élémentar, Lorı¹, Saya¹
basma Basma¹
basmakalıp Basmagelib
bastonlu Esalı
basurlu Babasilli,
başarılı Ağibetli, Destres, Xoşbext, Xoştalé,
Seadetli, Zeferyab
başarısız Ağibetsiz, Bileyağet,
Namurad, Seadetsiz
başı açıkBaşıaçığ, Tükbaş,
başı bağlıBaşıbağlı
başıboş Bambılı, Başıboş, Biserüpa, Hercayi
başıbozuk Başıpozuğ
başıbütn Başıbütv, Başıbütv
başıdimdik Serefraz
başka Alalı, Başğa, Géyri, Maeda, Savay(ı)
başlı Başlı
başlıklı Başlığlı, Serlövheli
başsız Başsız
baştan savma Başdansovdu
bataklı Batağlı
batık Batığ
batıl Batıl
batınBatini
batkın Batgın
bayağı Bayağı, Sıravı, Şit, Vulğar, Zığgıcı
bayatBayat¹, Kerti
bay Bay¹
baygın Bihuş, Huşsuz, Xort, Mestan, Mestane I
bayılıcı Bayılıcı
bayraklı Bayrağlı
bayramlık Bayramlığ
becerikli Bacarığlı, Diribaş, Diribaşlı,
Elindengelen, Elisulu, Elli-ayağlı, Hünner,
İğtidarlı, İşbacaran, İşbilen, İşli-güclü, İşli-
péşeli, Karsaz, Pergar², Teperl, Zirek
beceriksiz Bacarığsız, Bacarmaz, Başabela,
Bifer, Bihüner, Bilayığ, Bisavad,
Eldeğayırma, Elsiz, Elsiz-ayağsız, Emezek,
Kirdarsız, Kür¹, Las, Maymağ, Ölüvay, Pampağ,
Savadsız, Yas(s)ar
bedava Biminnet, Bimuzd, Muzdsuz,
Müflis, Pulsuz
bedbaht Başıdaşlı, Başıküllü, Bedbeht,
Bextigara, Bineva, Dilşikeste,
Çarabext, Gargün(lü), Gemzede, Günüğara,
Xanexerab, Seadetsiz, Yazığ¹, Zelil

- bedbin** Bedbin
bedenî Bedennüma
bedensel Bedennüma
bedhah Bedxah
bedi Bedii
bedihî Bedihi
bednam Bednam
beğenilir Teğdirelayıg
bekrî Badenuş, Badeperest, Xerabati
belâgatli Belağatli
belâlı Bed, Belalı, Ganlı-ğadalı, Xata-balalı, Xatakar, Xatakün, Lovlu, Şereşur(e), Vaylı
belgeli Mandatlı
beli bükük Bélibükük
belirgin Konkrét
belirsiz Alaşıg-dolaşıg, Tapmacalı
belli(II) illüstrativ, Eyani, Müemmasız, Nümayan, Üzgöre
bembeyaz Ağappağ, Bembeyaz, Şırmayı
bencil Darürekli
benekli Alalı, Xallica, Benekli
benli(I) Dengil, Dengil, Dengil-dengil, Xaldar, Xal-xal, Xallica
benzer Benzer, Hemin, Kirdarlı, Oxşar
benzersiz Bimisl, Binezir, Evezolunmaz, Genirsiz, Mısiltsiz, Müğayisesiz, Taysız, Tekrarédilmez
berbat Bed, Berbad, Fırıg
berdevam Berdevam
bereketli Artımlı
bereketli Bereketli, Méyveyétirici, iVérimcil
bereketsiz Artımsız, Bereketsiz, Mehsulsuz
beri Beri
berk Berk
berrak Berrağ, Ziyalı
besinli Durumlu
besinsiz Yéyeceksiz
beşeri Beşeri
beter Bedter, Beter
beyaz Ebyez
Beyazımsı Ağımsov, Ağımtıl
beyazımtırak Ağaçalın
beyhude Béca, Bica, Bihude, Bimesref
beyinli Béyinli
beyinsiz Béyinsiz
beylik Beylik
beynelmîlel Béynelmîlel, Béynelxalğ
beynelmîlelci Béynelmîlelci
bezekli Areste, Berli-bezekli, Bezekli, Cah-calallı, Calallı, Derme-derme, Düzekli, Köbeli, Naxışlanmış, Sığallı, Yaşılı, Zinetli
bezeli Güddeli
bezgin Asi-kifir, Bézgin, Bézik
bıçaklı Bıçağlı
bıkkın Asi-kifir
bıktırıcı Bézikdirici, Bığdırıcı, Zehlekar, Zehletöken
bıyıklı Bığlı
bıyıksız Bığsız
biberli Biberli
bibliyografik Bibliografik
biçare Başıdaşlı, Laelac, Biçimli, Endazeli
biçimsiz Adamoxşamaz, Bedşekl, Biçimsiz, Biendaze, Éybecer, Héyvere, Kele-kötür, Lendehor, Löyünsüz, Nataraz, Tehersiz, Yastıyapalağ
bidar Bidar
bigane Bigane
bigünah Bigünah
bîhaber Bixeber
bîlâç Bielac
bikarar Biğerar
bildik Beled, Tanış
biletsiz Biletsiz
bilezikli Golbağlı
bilgece Alimane, Hikmetamız
bilgili Arif, Basevad, Bilende(r), Bilgilik, Bilikli, Dâna, Dersli, Savadlı¹, Tehsilli
bilgin Dâna
bilgisiz Biélm, Bihésab, Biliksiz, Bisavad, Derssiz, Élmsiz, Savadsız
bilici Bilici, Dâna
bilim kurgusal Élmi-fantastik
bilinçli Huşyar, İdraklı
bilinçsiz Bişür, Derrakesiz, Kemşür, Réfléksiv, Réfléktiv
bilinmeyen Name'lum, Namüeyyen
bilinmez Bilinmez
bininci Mininci
binlerce Çoxminli, Minlerce, Minlerle
bin Min
bîperva Biperva
bir Bir
biraz Dığğan(a)cığ
birazcık Dığğan(a)cığ,
birer Birer
birevcikli Birévcikli,
birinci Ezel, İbtida, İlkçe, ilkin, ilkinçi
birleştirici Birleşdirici, Govuşdurucu
bitek Ekimli, Löhren, Méyveyétirici
bitişik Bitişik, Calasığ, Govuşuğ, Sıx-Sıx, Tutaş
bitkin Bihal, Bihalet, Bitkin
bitli Bitli
bitümlü Bitumlu
bîvefa Bivefa
biyolojik Bioloji
bîzar Bézar, Bizar
boğazlı Boğazğulu, Boğazlı, Lortgöden(li), Lortğarın(lı)
boğazsız Kemişteha
boğucu Béyinezici, Boğanağ, Boğucu
boğuk Boğuğ, Kallaşmış
boğum boğum Halğa
boğumlu Buğumlu
boğunuk Boğunuğ
bol Bol, Gelimli, Kesretli
bolca Çoxluca
bomboş Bomboş
bomboz Bomboz
boncuklu Muncuğlu

bonkör Bulendpervaz, Çörekli, Çörekvéren
boralı Gasırğalı
borçlu Borclu, Mükellefiyetli
bordo Sumağı
borulu Borulu
borumsuz Boruşekilli, Lüle
boslu Ğametli
boş Boş, Béca, Béytin, BicaboşCana-
cuna, Cefeng, Çirt(1)-pirt(1), Damdandışme,
Dılğır, Ebés, Havayı, Herze, İcsiz, İssızca, Lax-
tax, Müftece, Nabekar, Puç, Yalğı
boşboğaz Ağzıboş, Ağzıharfa, Ağzıyélli,
Ağzıyirtığ, Biemel, Boşboğaz, Çerenci,
Çoxdanışan, Herzegu, Herzekar, Lağlağı¹,
Uzundanışan
boyalı Boyağı, Boyalı, Boyanmış,
Lillenmiş, Lilli²
boyasız Boyağısız, Boyasız
boyayıcı Boyayıcı
boydaş Boydaş
boylu Boylu¹, Ğametli
boylu boslu Bazburudlu, Bığıburma, Boy-
buxunlu, Düzğamet(li), Ğavaralı, Ğedd-
ğametli, Ğedli-ğametli, İmirçe, Saytal, Şumal,
Tenumend, Ucaboy(lu), Ucağamet(li),
Xoşğamet(li)
boynu bükük Boynuburuğ, Boynubükük
boynuzlu Buynuzlu¹
boynuzsu Buynuzşekilli, Buynuzvarı
boynuzsuz Buynuzsuz
boysuz Boysuz
boz Boz¹, Çal-boz
bozarık Bozarmış
bozca Bozarag, Boztövr, Bozumsov,
Bozumtrağ, Bozumtul
bozgun Pozğün
bozguncu Nadinc
bozuk(I) Ğıçğırmış, İmirçimiş,
İyimiş¹, İylenmiş, Lax¹, Nasaz, Pozuğ, Turşumuş,
Yava
böcekçil Heşeratyéyen,
bölgesel Zonal
bölücü Bölücü, Cencelçi
bölünmez Bölünmez, Şerikli
bön Béyniboşahmak, Bieğl, Boşbéyin
böyle Béle
budaklı Budağı, Şaxeli, Şaxlı
budala Béyniboşahmak, Bieğl, Boşbéyin,
Etbaş, Kemağıl, Malbaş
buğday benizli Buğdayı, Buğdayıbeniz,
Buğdayışifet
buhranlı Böhranlı
bulanık Ala-bulanığ, Bulanığ, Bulanlığ, Lilli¹
bulaşıcı Épidémik, İnféksion, Misri²,
Sirayetédici, Yoluxma¹, Yoluxucu
bulaşık Bulaşığı, Bulaşığı
bulutlu Buludlu
bulutsuz Buludsuz
bumbuz Bumbuz
bunak Xerif

bunalımlı Malxulyaçı
buralı Buralı
burma Burma
buruk Buruğ¹, Burulmuş¹
buruşuk Bürtüşmüş, Bürtüşük, Ğırışmış
buyurgan Buyurucu
buzlu Buzlu
büklüm büklüm Éşim-éşim, Éşme-éşme
bükük Bükelenmiş, Bükük, Bükülmüş
bükülmez Bükülmeyen
bükülü Bükülü, Éşme¹, Ğatlanmış
bükümlü Bükelenmiş, Bükülmüş
bürokratik Bürokratcasına, Bürokratik
bütün Bütöv, Bütün, Elli-ayağı, Emelli-başlı,
Emellice, Govuşuğ, Kompléktli, Lay¹,
Yékpere, Yékvücad
büyücek Böyüçük
büyük Böyük, Böyük, Cesedli, Devegötürmez,
Dınbiz, E'zem, Eke, Ekec, Ezim, Köksüdolü,
Lendehor, Nataraz, Sanballı, Saytal,
Tavar, Yéke, Yékeper, Yékeırağ,
büyükçe Böyükçe
büyülü Tilsimbend
büzgülü Büzmeli, Ğatlama, Ğırçınlı
büzük Büzük
büzüşük Domuşuğ

C

cahil Avam, Biélm, Bihésab, Bisavad, Cahıl,
Cehl, Derssiz, Élmsiz, Géntuman(lı), Savadsız
caiz Caiz
cakalı Fasonlu
calip Calib
camlı Camlı
camsı Şuşevarı
can alıcı Dilfirib
cana yakın Bağırbadaş, Dadlı-duzlu, Ğaniisti,
Ğanışirin, Suyuşirin
cancığer Canbir, Ürekbir
candan Biğerez, Düzğelbli, Düztrekli, Xoşlığa
canıpek Canıberk
cani Müğessir
canlandırıcı Canefza, Canlandırıcı, Heyatbex,
Heyatvérici, Ruhperver
canlı Berheyat, canlı, Canlıca, Cantrağ, Déyen-
gülen, Dimdiri, Diribaş, Diribaşlı, Dirigözlü,
Heyatperest, Salamat, Şéhlik, Şireli, Zirek
can sıkıcı Cansıxan, Ğemaver, Üreksıxan,
Üreksıxıcı
cansız Biruh, Canazar, cansız, Géyri-üzvi,
Nefessiz, Yalınğat
cari Cari
cazibedar Cazibedar
cazibeli Camallı, Cazibeli, Celbédic,
Cezbédic, Dılırüba, Döşeyatan, Melahetli,
Üreyeyatan, Xoşmezac, Yapışığı
cebirsal Cebri²

cebrî Biyarlıg, Cebri¹
 cedit Cedit(e)
 cefakâr cefakar
 cefakeş Cefakeş
 cefalı Cefalı
 cehennemlik Cehennemlik
 cengâver Cengaver
 cennetlik Béhiştlik
 cenubî Cenubi
 cenuplu Cenublu
 cerahatli İrinvéren, Xoralı
 cerrrahî Cerrahi
 cesametli Cesametli, Divgövde(li)
 cesaretli Bibak, Bivehm, Böyrekli, Budal,
 Cesaretli, Ciyerli, Dilaver, Dördböyrek, Döşlü,
 Ner, Şucaetli
 cesaretsiz Ağciyer, Ağgöz, Ağürek, Ağzımvey,
 Cesaretsiz, Dızğax¹, Getiyyetsiz, Gozluğırpıg,
 Gözüğırpıg, Guşürek, Kemcür'et, Pampağ
 cesim Cesedli, Cesim,
 cesur Bibak, Bivehm, Böyrekli, Budal, Cesur,
 Ciyerli, Dilaver, Dördböyrek, Döşlü, Getiyyetli,
 Görxmaz, Görxubilmez, Hünerver, Ner, Od-
 alov, Şucaetli
 cevaplı Cavablı
 cevherli Cavahirli
 cevval Cıvrığatakü
 ceylân bakışlı Céyranbaxışlı, Céyrangöz(lü)
 cezbeli Cezbédici
 cılız Arıg-uruğ, Cansız-çelimsiz, Cılız²,
 Dongaz, Xirdaca
 cıvalı Cıveli
 civıltılı Civiltili
 ciddî Ağırşanballı, Ağırşengin, Ağırtaxtalı,
 Ağırşasiyyet(li), Biğal, Ciddi, Edelli-bedelli,
 Emelli-başlı, Emellice, Erkanlı,
 Sanballı, Telebkar
 ciddiyyetsiz Cılıfır, Dengülüş, Ellem-ğellem,
 Lotu
 cihangir Alemgir
 cihanşümül Cahanşümül
 cilâlî Cilalı, Zağlı
 ciltli Cildlenmiş, Cildli
 ciltsiz Cildsiz
 cilvekâr Gemzede, Gemzeli, İşvebaz, İşvekar
 cilveli Cilveli, Çem-xemli, Gemzede, Gemzeli,
 İşvebaz, İşvekar, Nazlı-duzlu, Nazsatan, Şiveli,
 Tennaz
 cimri Çörekvérmez, Eliberk, Göy⁴, Simic,
 Zıggı, Zıggıcı
 cingöz Cingöz
 cinli Cinli
 cins Cins
 cinsî Cinsi
 cismanî Cismani
 coğrafi Coğrafi
 coşkun Coşğun, Ğudurmuş, İlhamlı, Kükrek,
 Nadinc

cömert Bulendpervaz, Çörekli,
 Çörekvéren, Ekrem, Ğallac, Génigelbli,
 Génişürekli, Sexavetli, Vérimcil
 cübbeli Cübbeli, Ğebalı
 cüce Liliput
 cüda Cüda
 cür'etli Cür'etli
 cür'etsiz Cür'etsiz, Kemcür'et
 cüsseli Cantırağ, Cesedli, Cınağlı, Cüsseli,
 Divgövde(li), İribedenli, Korbuz, Nataraz,
 Saytal, Tenumend, Yékeper
 cüz'i Azcana, Balaca
 cüzamlı Cüzamlı

Ç

çabuk İti
 çağdaş Hemesr
 çağ dışı Köhnelmiş
 çakıllı Çıngıllı
 çakırkeyf Hallı
 çahımlı Tekebbür, Tekebbürlü, Teşexxüslü,
 Yékexana
 çalışkan Cehdli, Çalışğan, Dincelmez,
 Emekperver, Emekséven, Emekséver,
 Fealiyyetli, İşcil, İşli-güclü, İşli-péşeli, İşséven,
 Karkün, Karsaz, Kirdarlı, Pertöv², Sé'ylı
 çamurlu Çamırlı, Lilli¹
 çantalı Çantalı
 çapalı Lövberli
 çapkın Êşğbaz, Övretbaz, Şorgöz
 çapraşık Çalpaşğ, Çarpaşğ,
 Derkédilmez, Dolam-dolaşğ, Dolanbac
 çapraz Ala-çarpaz, Çarpağ
 çardaklı Çardağlı, Talvarlı
 çaresiz Biderman, Bideva, Çaresiz, Çıxılmaz,
 Dilşikeste, Laelac, Mülicesiz, Sağalmaz
 çarıklı Çarığlı
 çarıklık Çarığlık
 çarpık Çaş, Dolama¹
 çarpık çurpuk Eyiş-üyüş
 çarşafı Çadralı, Melefeli
 çarşaflık Döşekağlıg
 çarşafsız Çadrasız
 çatal Çatal, Güzide
 çatalı Haçalı
 çatık Çatıg
 çatık kaş Çatıgğaş, Çatmağaş(lı)
 çatılı Çatılı²
 çekici Celbédici, Xoşagelim(li), Xoşmezac
 çekik Çekik
 çekingen Çekingen, Gozluğırpıg, Gözüğırpıg,
 Pampağ, Vasvası
 çekirdekli Çerdeklı, Çeyirdekli
 çekirdeksiz Çerdeksiz, Çeyirdeksiz, Tumsuz
 çekmeli Çekmeli
 çelimli Çelimli
 çelimsiz Cansız-çelimsiz, Çelimsiz, Eyrım²
 çeltikli Çeltikli
 çengelli Ğarmağlı

çengelsi Çarmağvarı
çeperli Çeperli
çerçeveli Çerçiveli
çeşit çeşit Çişim
çeşitli Cürbecür, Cüre-cüre, Çesidli, Çoxnövlü,
 Çoxvariantlı, Növ-növ, Növbenöv
çeşnili Çeşnili
çetin Çetin, Düşvar, Müşkölce,
 Naavand, Yoxuşlu
çetrefilli Çarışığ-dolaşığ
çevik Cıvrığatak, Çevik, Dimdiri, Diribaş,
 Diribaşlı, Xoruzgöz, Od-alov, Zirek
çevrik Çevrim
çeyizli Céhizli
çeyizsiz Céhizsiz
çığırtkan Çığırtkan
çıkarıcı Menfeetberdar, Menfeetdar
çıkık Çıhığ
çıkıntılı Dikli, Dişekli,
çıkılmaz Çıxmaz
çılgın Bieğl, Çılgın
çılgınca Delisov, Delisoy-Delisov, Deliteher-
 Delisov
çınlamalı Cingiltili
çıplak Anadandoğma, Çılpağ, Çılpağca, Dangır,
 Çarımaçığ, Kéçeleşmiş, Lat-lüt, Lüt, Lüt-etce
çırılçırıl Çıl-çılpağ, Çılpağca, Lümlüt, Lüt,
 Anadangelme
çiçekli Çiçekli
çift Cift, Goşa
çiğ Ala-bişmiş, Ala-çiy, Ala-ğarsağ,
 Alapörtü, Çiy
çikolatalı Şokoadlı
çil(II) Çil¹
çilçil Çil-çil
çilli Çilli, Çilsifet(li)
çimenli Çemenli
çimentolu Séméntli
çinili Kafélli, Kasılı
Çinli Çinli
çirkin Adamoxşamaz, Beddeng, Bedendam,
 Bedeneere, Bedhéybet, Bedhéykel, Bedleker,
 Bedsifet, Bedşekl, Bireğbet, Çirkin, Éybecer,
 Gebih, Géyri-bedii, Xoşagelmeyen,
 Xoşagelmez, Xoşagétmez, İdbar, İfrite, Kömbe,
 Lekersiz, Yas(s)ar, Zışt
çiroz Anğutboğaz
çiskin Çiskinli
çivili Mıxçalı
çizgili Cizgili, Milemil, Yol-yol
çizgisel Xetvarı
çizik Cızıgıcızığ
çizikli Cızığlı, Şırım-şırım
çocuklu Uşağlı
çocuksuz Uşağsız
çok Çox, Bihedd, Çoxlu, Ededsiz, Eğilli-
 başlı, Eğleb, Hésabagelmez, İfrat, Kesretli
çok anlamlı Çoxme'nalı, Pürme'na
çokbilmiş Çoxbilmiş
çokça Çoxluca

çok eşli Çoxarvadlı, Çoxerli
çok hücreli Çoxhüceyreli
çok partili Çoxpartiyalı
çok sesli Çoxsesli
çok sözlü Çoxsözlü
çok uluslu Çoxmillətli
çok yıllık Çoxillik
çok yönlü Çoxterefli
çolak Çolağ, Şil
çorak Çıl-çılpağ, Dangır, Şor², Şoraketli,
 Şoraketlik
çökük Çökük
çöplü Zibilli
çuhalı Çuxalı
çukur Çuxur,
çürük Çürük

D

dağınık Ala-seyrek, Binizam, Çelpeşik,
 Dağınığ, Delegéy, Dolam-dolaşığ, Dolanbac,
 Ender-dönder, Gırıgökük, Kerdiyari, Peren-
 peren,
dağlı(II) Dağlı²
dağlık Dağlığ
dâhil Daxili, Enderuni, İmmanét
dâhiyane Dahiyane
daimî Bineli, Cavidebedi, Daimi, Deyişilmez,
 Hemişeki, Pérmanént, Stabil
dair Dair
daireli Şarlı
dairesel Çarxvarı, Dairevarı, Deyirmisov,
 Dövreme, Herleme, Nimçevarı, Tekervarı
dairevi Çarxvarı, Dairevarı, Dairevi,
 Deyirmisov, Dövreme, Dövri,
 Herleme, Nimçevarı, Tekervarı
dakik Değig, Selige-sahmanlı, Serrast
dalavereci Cüvellağı, Deleduz,
 Düyelekbaz, Ellem-ğellem, Emelbaz, Fendbaz,
 Fırılđacı, Hellemğellem, Hiylebaz, İşgilbaz,
 Lotu, Nadürüst, Zatiğırığ
dalgalı Dalğalı, Lepeli¹
dalgasız Dalğasız, Lepsiz¹
dalgın Bihuş, Dalğın, Mütfekkir
dallı Dallı, Şaxeli, Şaxlı
dallı budaklı Dallı-budağlı, Şaxlı-budağlı,
 Köklü-budağlı
damaklı Damağlı
damaksız Damağsız
damalı Dama-dama, Damalı, Xana-xana,
 Xanalı
damar Damar Damar-damar
damarlı Damarlı
damarsız Damarsız
damgalı Damğalanmış, Damğalı
damgasız Damğasız
damızlık Cinslik, Damazlığ, Döllük
dantelli Yélenli
dar(I) Céyrankéçmez, Dar1, Dar-düdük, Teng

daracık Dar-düdük, Daram
darca Darca
dargın Ağziyri, Darğın, Déyintili
darmadağın Darbadağın, Darmadağın
dasdaracık Daram
davalı Cencel, Davaçı², Davalı,
davetkâr Seferberédici
davudî Davudi
dayaklı Dayağlı
dayaklık Dayağlıg
dayalı Söykecli
dayanaklı Binövrelî, Canıberk, Dağıdılmaz,
 Dayağsız, Dayanıgılı, Dışbatmaz, Dözümlü,
 Durumlu, Galın-ğayım, Gırxdamar, Hövseleli,
 Kendirğayış, Kırdarlı, Sarsılmaz, Tablı
dayanaksız Binövresiz, Cırlıgan, Dayanıgısız,
 Dözümsüz, Durumsuz, Namöhkem
daz Daz
dazlak Danğır, Dazbaş, Dazlaşmış, Kéçel,
 Kéçelbaş, Kéçeleşmiş
debdebeli Alişan, Bısatlı, Debdebeli,
 Ritorik, Şanlı-şerafetli, Şanlı-şövkətli, Bedgu,
 Dédi-ğoduçu, Déyici, Géybetci, Sözbaz
defolu Brakbozuk
değerbilir Ğiymetşünas
değerli Canışirin, Deyerli, Pürğiyet, Zıgiyet
değersiz Cana-cuna, Cefeng, Deyersiz, Géyri-
 mö'teber, Havayı, Kembaha, Vecsiz
değimsiz Bileyağət, Cırtan, Layıgısız, Naeht
değirmenlik Deyirmanhg
değirmi Deyirmi
değişken Deyişen, Deyişken, Gallı
değişmez Deyişdirilmez,
 Deyişilmeyen, Deyişilmez, Mübahisesiz, Stabil
dehşetli Ağırzehmli, Bağirdelen¹, Bağıraran,
 Dehşetamiz, Dehşetengiz, Dehşetli, Dehşetnak,
 Ettürperden, Ettürperdici, Xoflu, Şivenli, Vehşetli
dekoratif Dékorativ,
deli Bieğl, Deli
delice Delice, Delisov, Delisoy-
 Delisov, Deliteher-Delisov, Delixek
delici Désici
deli divane Deli-divane
deli dolu Deli-dolu
delik Désili, Deşilmiş, Göz-göz
delik deşik Delik-déşik, Delik-déşikli, Delme-
 déşik, Şan-şan, Şana-şana
delikli Delikli, Delme-déşik, Göz-göz
delimsirek Delisov, Delisoy-Delisov, Deliteher-
 Delisov
delişmen Delisov, Delisoy-Delisov, Deliteher-
 Delisov, Dingiliş
delme Delme
demirî Demirboz, Demiri
demirli Demirli, Lövberli
demli Demlenmiş, Demli
demokratik Démokratik
deneyimli Çoxbilen, Dilbilen, Dilğanan,
 Dünyagörmüş, Eke-bike, Ekec, Ğedim, Püxte,
 Serişteli, Yobilen

deneyimsiz, Naşı, Seriştersiz, Südemer
deneyisel Ékspériméntal
denî Deni
denizaşırı Denizaşırı
denk Arba, Ten¹
derbeder Derbeder, Didergin
dereceli Dereceli
derecesiz Derecesiz
derili Derili
derin Derin, Sanballı
derli Ğıdırğayı
dermansız Bihal, Bihalet, Dermansız
ders dışı Dersdenkenar, Sinifdenkenar,
 Sinifdenxaric
derfli Derdecer, Derdeserli, Derdimend,
 Derdli, Derdmend, Derdnak, Dilefkar, Dilefkar,
 Dilxun, Ğadalı, Ğemzede, Ğubarlı, Ğüsseli,
 Küduretli, Lovlu, Mehzunane, Möhnetkeş,
 Nisgilli, Şikayetli, Üreyidağlı
dertsiz Biderd, Biğem, Derdsiz, Derdsiz-
 ğemsiz, Ğayğibilmez, Ğüssesiz
derunî Deruni
despotik Déspotik
dessas Dolabçı
destekli Destekli
desteksiz Desteksiz
deşik Déşik-déşik, Göz-göz
devamlı Berğerar, Davamlı,
 Pérmánent, Uzunsüren
devamsız Davamsız, Tézkéçen
devasız Davasız²,
devingen Hereketédici
devletli Dövletli,
dığdığı Dığdığı
didaktik Didaktik
didik didik Didik, Didik-didik, Didiklenmiş,
 Didim-didim
difterili Diftéritli
diğer Alahı, Diger
dik Dik, Şeşe, Şök
dik başlı Danğa¹, Danğaz, Dikbaş
diken diken Pırpız
dikenli Tikanlı
dikensiz Tikansız
dikey Pérpéndikulyar, Vértkál
dikili Dikili, Tikili²
dikişli Tikişli,
dikişsiz Tikişsiz
dik kafalı Danğa¹, Danğaz
dikkatli Diğğetcil, Diğğetli, Dördgözlü,
 Gözüiti, İtigöz(lü), Muğayat
dikkatsiz Çiynidüşük, Diğğetsiz, Kemé'tina
dil altı Dilaltı
dilber Canalan, Dilara, Dilaram, Dilbaz, Dilber,
 Xub
dilizifir Diliacı
dilli Dilli
dilsiz Bizeban, Dilsiz, Lal-kar
dimdik Dimdik, Dinamik
dinç Çağ², Dinc, Etili-ganlı

dindar Ağzıdualı, Eğideli, Gırmızısığgal,
 Mollagüne, Mollanüma
dinî Dini
dinlendirici Dinceldici
dinsiz Ahiretsiz, Bediman, Bedmezheb, Bidin,
 Biiman, Bimürüvvet, Bimürvet, Dinsiz,
 Erkansız, Lemezheb, Mezhebsiz
dipdiri Dimdiri, Dipdiri
dipli Dibli
diplomalı Diplomalı
diplomasız Diplomsuz
diplomatik Diplomatik
dipsiz Dibsiz
direkli Direkli
direklik Direklik
dirençli Canıberk, Dışbatmaz, Galın-
 gayım, Tablı
direngen Cehlkar, Danğa¹, Danğaz, Höcet
direşken Deyanetli
diri Dimdiri, Diri, Dirigözlü, Etli-ganlı,
 Salamat, Şehlik
diriltici Canvérici, Dirildici
dirim bilimsel Bioloji
dirimsel Bioloji
diş diş Diş-diş
dişi Dişi
dişlek Dişlek
dişli Dişli
dişsiz Dişsiz,
divane Divane
dizanterili Dizentériyalı
dizgesiz Disharmonik
dizginsiz Ğantarğasız
dizili Cergeli, Düzülü, Sıralanmış
dogmacı Ehkamperest
dogmatik Doğmatik
doğüstü Kortebii
doğma Doğma
doğru Alnıaçığ, Biriya, Doğru¹, Emelisaléh,
 Esilli, İnkaredilmez, Serrast, Şumal
doğru dürüst Doğru-dürüst
doğurgan Doğurgan
doğuştan Anadandoğma, Anadangelme
doksanlık Doxsanyaşlı
dokunaklı Ciyersuz, Dilsuz, Te'ne,
 Üreksındıran, Üreksındırıcı
dokunulmaz Ékstérritorial,
 Toxunulmaz, Dolama¹
dolambaçlı DolamDolam, Dolanbaçlı, Dolayı,
 Eyri-dolanbac
dolandırıcı Eyyar
dolaşık Çaş, Çaşbaş, Çelpeşik, Dolam-dolaşığ,
 Dolanbac, Dolaş², Dolaşığ, Dolaşığılı, Pırtlaşığ
dolgun Dolğun, Dolubeden(li), Ğarnışışik
dolgunca Dolğunvücad(lu)
dolmalık Dolmalığ
dolmuş Dodağlama, Dolmuş
dolu(II) Dolu¹, Dodağlama, Döşüodlu, Malamal
dondurucu Dondurucu
dondurulmuş Dondurulmuş, Donmuş

donlu Donlu, Tumanlı
donuk Donuğ, Ğeyri-şeffaf, Kéyimiş
dopdolu Dopdolu, Malamal
dosdoğru Dopdoğru, Dosdoğru, Taraz
dost Canbir, Dost, Hemdem, Müsahib
dostça Dostca(sına), Dostyana, Ğardaşcasına,
 Refigane, Vefadar, Yoldaşvarı
dostsuz Yarsız-yoldaşsız, Yoldaşsız
doygun Biniyaz
doymaz Bednefs, Doymaz, Gözüac,
 Gözldoymaz, Léşşöken, Yékeğarin
doymuş Doymuş, Toxğarin
doyumlu Doyumlu
doyurucu Doydurucu, Durumlu
dökme Tökme
dökük Gemirik
döküntü Ğırımğırıtı(ğ)
dölek Dölek
dönek Alah-bulax, Biiğrar, Demdemeki,
 Dönek, Emelsiz, Endek-döndek,
 Ğetiyyetsiz, Herdemxeyal, Üzdönük
dönme Dönme
dönük Dönük
dört yüzlü Dördüzlü
döşeli Döşeli, Döşenecekli, Döşenekli,
 Döşenmiş
döşemeli Döşemeli¹
döşemelik Döşemelik¹
dövüşken Döyüşen, Döyüşken
dramatik Dramatik
duçar Düçar
dul Bive, Dul, Kişisiz
duldalı Dalda, Daldalığ
dumanlı Çenli, Dumanlı
dumansız Dumansız, Tüstüstüz
dupduru Dumduru, Dupduru, Durnagöz(lü)
durağan Berğerar, Deyişilmeyen, Deyişilmez,
 Feallyyetsiz
durgun Berğerar, Durğun, Feallyyetsiz,
 Kesaletli, Sayxaş
duru Cıyığberrak, Duru, Duruldulmuş
duvaklı Duvağlı, Niğablı
duvaksız Duvağsız
duygulu Duyğulu, Émosional
duygusal Émosional
duygusuz Dilazar, Duyğusuz, ĞayGey, Kéy
düalist Dualist
düğmeli Düymeli
düğüm düğüm Düyün-düyün
düğümlü Düyünlü
dümdüz Dübbedüz, Dümdüz
dünkü Dünenki, Dünkü
dünyevî Dünyevi
düpedüz Düpbedüz
dürbünlü Durbinli
dürülü Dürgeli
dürüst Alnıaçığ, Dürüst, Emelisaléh
düşey Pérpéndikulyar
düşkün Düşkün, İftade
düşman Edavetli

düşmanca Düşmenane, Edavetli, Ziddiyetli
 düşük Düşük
 düşünceli Ağıllı-kamallı, Anlı,Bilen,
 Derdeserli, Derin, Dilbilen, Dilefkar, Dilefkar,
 Dilganan, Düşünceli, Ganacağlı, Huşyar,
 İdraklı,Mütefekkir
 düşüncesiz Anlağısız, Bişür, Derrakesiz,
 Düşüncesiz, Ganacağısız, Ganmaz
 düz(I) Düz, Şumal, yrisiz
 düzeltici Düzelden, Düzeldici
 düzenbaz Dolabçı, Fırıladağçı, Hellemğellem,
 Kelekbaz, Nadürüst
 düzenci Dolabçı, Fırıladağçı, Hellemğellem,
 Kelekbaz, Nadürüst
 düzenli, Gaydalı, Gıdırğayı, Sahmanlı, Selige-
 sahmanlı, Vaxtaştrı
 düzensiz Ahengsiz, Biaheng, Binizam,
 Delegéy, Disharmonik, Dolam-dolaşığı,
 Dolanbac, Gat-ğarışığı, Gatğarış, Gatmağarışığı,
 Gaydasız, Hozeki, Xaotik, Kortebii, Pertöv²,
 Seligesiz, Tör-töküntülü
 düzgün Axıcı, Düzgün, Endazeli, Fesahetli,
 Gaydalı, Obrazlı, Sahmanlı, Seligeli,
 Serrast, Yanlısız
 düzme Düzeltme, Gayırma
 düzmece Gayırma
 düzmececi Emelbaz

E

ebedî Bigeran, Biintiha, Binihayet(t), Ebedi,
 Gırılmaz, İntehasız, Yaşar
 ebleh Béyniboşahmak, Boşbéyin, Ebleh
 ,Kemağıl, Kemmaya, Yélbeyin
 ecnebi Ecnebi
 edalı Çem-xemli, Edalı, Nazlı-duzlu, Nazsatan,
 Şivebaz, Şiveli, Tennaz
 edebî Edebi
 edepli Arlı-abırlı, Edeb-erkanlı, Edebli, Edebli-
 erkanlı, Erkanlı
 edepsiz Ağzısöyüşlü, Bime'rifet, Edebsiz,
 Éhtiramsız, Ganacağısız, Ganmaz, Goruğ-
 gaytağısız, Köntöy, Latayır, Namünasib, Naseza,
 Şortu, Üzüboz, Yava, Yonulmamış
 edibane Edibane
 edilgin Feallyetsiz, Géyri-feal
 edna Edna
 eflatunî Eflatuni,
 efsaneli Efsaneli
 efsanevî Efsanevi, Mifik
 egemen Suvéren
 egoist Darürekli
 egzamalî Ékzémalı
 egzotik Ékzotik
 eğlenceli Eylenceli
 eğlenceli İşretli
 eğlendirici Eylendirici
 eğri Çaş, Dolama¹, Dolayı, Eymeli, Eyremli,
 Eyri, Gıyğac, Gıyğacı, Kec¹, Léylacı, Maili,
 Münherif

eğri büğrü Dolaşığı, Dolayı, Eyiş-üyüş,
 Eyremli, Eyri-büyrü, Eyri-dolanbac, Eyri-üyrü,
 Eyrim-üyrü, Eyrim-üyrüm, Kele-kötür, Eyri-
 bulamaç
 eğrice(I) Eyrice
 ehemmiyeti Ehemmiyetli, Zerbeli²
 ehemmiyetsiz Ehemmiyetsiz, Xırda-xuruş
 ehli Ehli, Ehlileşdirilmiş
 ehlikeyf Kéfçi
 ekili Ekili, Ekilmiş, Ekme
 eklettik Ékléktik
 ekli Ğuraşdırma, Ğuraşığı, Zodlu
 eksantrik Éksséntrik¹
 ekseri Ekser
 eksik Eskik, Géyri-mükemmel, Kemyék,
 Kesirli, Komplétsiz, Nöğsanlı
 eksiksiz Biéyb, Binöğsan, Edelli-bedelli,
 Kesirsiz
 ekşi Meleş, Tumturş, Turş
 ekşimsi Şid, Turşmeze
 ekvatorial Ékvatorial
 ekzotermik Ékzotérmik
 elâ Göyala
 elâstik Élastik
 elâstikî Élastiki
 elbiseli Elbeseli, Géyinmiş, Libaslı
 elbiselik Donluğ¹, Paltarlıg
 elbisesiz Donsuz, Lat-lüt, Libassız, Lümlüt
 elektrikli Éléktrikli
 elektrodinamik Éléktrodinamik
 elektromanyetik Éléktromagnit
 elemli Derdnak, Elemli, Elemnak, Yanıgılı
 eli açık Bulendpervaz, Çörekli, Çörekvéren,
 Eliacığ, Gallac, Sexavetli, Vérimecil
 eli ağır Eliagır
 eli boş Eliboş
 eli çabuk Eliüti, Zirek
 eliptik Éliptik
 eli uzun Eliuzun
 elli(II) Elli²
 elmas Almaz, Şüşekesen
 elvan Elvan
 elverişli Elvérişli, İstice, Serfeli
 elverişsiz Elvérişsiz, Serfesiz
 elzem Elzem
 emekçi Emekçi
 emeksiz Birenc
 emektar Emekdar
 emici Emici, Hopdurucu, Sorucu¹
 emin Emin, Éymen, Toxtağ, Xatircem
 emniyetli Emniyetli
 emniyetsiz Emniyetsiz
 emperyalist İmpérialist
 emzikli Emzikli
 endamlı Endamlı
 endamsız Endamsız
 endazesiz Endazesiz
 endemik Éndémik
 ender Nadirülvücad
 endişeli Endişeli

endişeli İntizarlı, Nigaran, Seksekeli, Seksekili
endişesiz Endişesiz
enez Dongaz
eneze Dongaz
enfûsî Enfûsi
engelli Engelli, Memanietli
engelsiz Engelsiz, Manéesiz, Memanietsiz,
Mümanietsiz
engin Engin
enli Énli, Énlíce, Gén¹
ensiz Énsiz
enternasyonal Béynelxalğ
epik Épik
epileptik Épiléptik
ergen Ergen, Növreste
ergin Ergin
erguvanî Ergevani
erincek Erincek, Eringen
eritici Hellédici²
erkek Érkek
erkekçe Érkekce
erkekşi Kişivarı
erkli Dirsekli
erotik Érotik
ersiz Érsiz
esas Aparıcı, Éléméntar, Esas, Hellédici¹
esasî Esasi
esaslı Binövrelî, Esaslı, Xırlı², Monuméntal,
Sanballı
esassız Binövresiz, Delilsiz, Esassız, Özürsüz,
Zeminesiz
esatirî Esatiri
esen Esen
eski Eski¹, Esrdide, Etiğ(e), Gedim,
Kerti, Köhne-kürtüş, Mitil, Sınığ-salxağ
esmer Buğdayı, Buğdayısifet, Esmer,
Ğarabeniz, Ğaraşın, Ğarayanığ, Ğarayanız
esnek Esnek
esrarengiz Esrarengiz
esrarlı(I) Esrarlı
esrik Bedmest, Esrik
estetik Éstétik, Poétik
eş anlamlıÉynime'nalı, Hemme'na
eş biçimli Éynibiçimli,
eş değerli Ékvivalént, Éyniğiyemli
eşit Arba, Müvazinetli, Taraz, Yéksan
eşkenar Beraberterefli
eşref Eşref,
eşsiz Bimisl, Binezir, Éşsiz, Evezolunmaz,
Genirsiz, İkincisiz, Misilsiz, Müğayisesiz,
Taysız, Tekrarédilmez
etek dolusu Etekdolusu
eteneli Eteneli
etenesiz Etenesiz
et kafalı Etbaş
etkileyici Ékspréssiv
etkili Ciyersuz, Dilsuz, Éféktli, Ékspréssiv,
Eserbeş, Eserli, Keserli, Nüfuzédici, Odlu,
Te'sirédici, Ürekyaxan, Yanıglı, Zodlu
etkisiz Esersiz, İfadesiz

etli Dolubeden(li), Etlî, Kök², Köksüdülu,
Ovurtdağ
etli butlu Lahta²
etli canlı Etlî-canlı
etraflı Etraflı, Hercehetli, Sicilleme, Tefsilatla,
Tefsilli
etsiz Etsiz
evcil Ehlileşdirilmiş, Évcil
evgin Celd, Te'xiresalinmaz
evhamlı Değdeğeci, Değdeğeli, Vehmnak
evlâtlı Övüladlı
evlâtsiz Övüladsız
evli Aileli, Arvadlı, Évdar, Évli, Évli-éşikli
evli barklı Évli-éşikli
evrensel Ümumbeşeri
evsiz Évsiz, Évsizéşiksiz, Xanimansız
evsüz barsız Sergerdan, Yuvasız
evvelki Evvelki, Ezelki, Ezzelki, Ğabağ², İreliki
eyerli Yeherli
ezberci Ezberçi
ezeli Ezeli
ezgin Ezgin-üzgün, Ezinik, Lems, Loş¹
ezici Ezici
ezik Ezik, Ezinik, Ovuşuğ, Övkeşik, Şil-küt
ezik büyük Ezik-üzük
ezilmiş Döyülmüş, Xurdu-hemir
eziyetli Derd-ezablı, Ezab-eziyetli,
Ezablı, Ezablı-işgenceli, Ezabvérici, Eziyetli,
Ğara-ğura, Xata-balalı, İşgenceli, Yoxuşlu
eziyetsiz Birenc, Eziyetsiz, İstirahetli

F

faal Cehdli, Emekperver, Emekséven,
Emekséver, Feal, Fealiyyetli, İnténsiv
facialı Facieli, Müsibetli
fahri Fexri
faizli Faizli
fakir Ac-yalavac, Ayağyalın, Biçiz,
Dervişane, Dılğır, Eliaşağı, Eligödek, Eliyuxa,
Fağır, Fegirane, Feğir, Ğarnıaçığ, Heğir, Kasıb,
Kemmaya, Malsız², Pulsuz, Pulsuzparasız
fanatik Fanatik
fâni Fani
fantastik Fantastik
farklı Ferğli
farksız Ferğsiz
fasık Bicenge(ne)
fasılalı Fasileli
fasılasız Fasilesiz, Sé'yli, Silsilevi, Şıdırğı
fasih Fesih, Obrazlı
faş Faş
fatalist Fatalist
fatih Alemgir
faydalı Barlı, Behreli, Behreyab, Düşerli,
Faydalı, Ğenaetcil, İstifadeli, İşeyarar(lı),
İşgelen, Karagelen, Nefli, Serfeli
faydasız Barsız, Behresiz, Bica, Bifaide,
Bifayda, Bimesref, Ebes, Eremik, Faydasız,

Géyri-meğbul, Havayı , Heder, İstifadesiz,
 Menfeetsiz, Semeresiz, Serfesiz
 fazıl Fazıl
 faziletli Feziletli
 fazısız Faızsız
 fazla Artıg-eskik, İfrat, İzafe Kesretli
 feci Feci
 fedakâr Fedakar
 federatif Fédérativ
 felâket Zererdide
 felâketli Felaketli, Müsibetli, Vaylı
 felâketzede Felaketzede,
 Matemzede, Müsibetzede
 felçli Mayıf
 felsefi Felsefi
 fena Fırığ, Yamanca
 feodal Féodal
 ferahlatıcı Ferehlendirici, Ferehliferah(I),
 Ürekaçan, Ürekaçıcı
 ferah Xürrem
 ferasetli Bilen, Değişşünas, Fehmli, Ferasetli,
 Sözanlayan
 ferasetsiz Dilbilmez, Ferasetsiz
 ferdi Ferdi
 ferdiyetti Ferdiyetti
 ferli Ferli
 fersiz Fersiz
 fesat Bedbatın, Şerir, Şeytanfikir, Üreyiğurdu
 fesatçı Arağarışdıran, Bedbatın, Bicenge(ne),
 Cencilçi, Fesadçı, Fitneli
 fettan Fettan
 fevkalâde Fövgelbeşeri, Fövgel'ade, Géyri-
 adi, Ser
 feyizli Féyzli
 fırçalı Şotkalı
 fırsatçı Darğursag(lı)
 fırtınalı Burulğanlı, Çovğunlu, Fırtınalı,
 Küleklî-tufanlı, Tufanlı
 fıstıkî Püsteyi
 fitrî Anadangelme
 fidan boylu Caylağ, Düzgamet(li)
 figürlü Fiğurlu
 fiilî Fé'li
 fikirli Fikirli, Fikriaçığ
 fikirsiz Fikirsiz
 fikrî Fikri
 fildekoz Fildékos
 filizli Filizli, Zoğlu
 filolojik Filoloji
 filozofça Filosofane
 firarî Ferari
 fitçi Bedbatın
 fitne Aravuran, Şerbaz
 fitneçi Bicenge(ne), Cencilçi, Fitneçi, Fitneli,
 İfrite, Nadinc, Şeytanfikir
 fiyakalı Fasonlu
 fizikî Fiziki
 fizyolojik Fizioloji
 fonetik Fonetik
 fonksiyonel Funksional

forslu Forslu
 fosforlu Fosforlu
 fotojenik Fotogénik
 fraklı Fraklı
 fransızca Fransızca
 frenkçe Firengce
 fukaraBiçiz
 fukara Boynuburuğ, Dervişane, Yazığ¹, Zelil
 füsunkâr Füsunkar, Séhrkar

G

gabi Dilbilmez, Etbaş, Fehmsiz
 gaddar Biinsaf, Bimerhemet, Birehm,
 Destdiraz, Eliğamçılı, Ezazil, Ğaniçen, Ğaniçici,
 Ğansoran, Ğelbidağ, Üreyiberk, Zülüm
 gafil Gafil, Ğefil, Korgöz
 gagaburun Dimdikburun, Dimdikli,
 Ğarğaburun, Ğartalburun(lu), Ğırğıburun(lu)
 gagalı Dimdikli
 gaip Ğaib
 galip Ğalib, Mützefferiyetli, Zeferyab
 galiz Ğeliz
 gamlı Bidamağacılı, Bidemağacılı, Dağ(i)dar,
 Derd-ğemli, Derdstğüsseli, Dilteng, Dilxeste,
 Dilxor, Ferehsiz, Ğemalud, Ğemfeza, Ğemgin,
 Ğemnak, Ğubarlı, Hüznaver, Kederaver,
 Kederengiz, Kederlendirici, Küduretli,
 Mehzunane, Melallı, Naşad, Suzan, Üreyidağlı,
 Yanığlı
 gamsız Biderd, Biğem, Biğeyd, Dılğır, Ğemsiz
 gani Geni
 garazkâr Ğerezkar
 garazlı Ğerezli
 garazsız Ğerezsiz
 garbî Ğerbi
 garip Bedhéybet, Bireğbet, Ecaib-ğeraib,
 Ecebce, Fövgeltebi, Ğerib, Géyri-adi,
 Héyretamiz, Héyretengiz, Héyretli, İzahédilmez,
 Tamaşalı, Teeccüblü, Yadyérli
 gayeli Mefkureli
 gavesiz Ğavesiz, Mefkuresiz
 gayretkeş Ğeyretkeş
 gayretli Ğeyretli, Ğeyretmend, Ğeyretperest
 gayretsiz Ğeyretsiz
 gayriahlâkî Ğeyri-exlagi
 gayriaklı İrrasional
 gayriciddî Cıfır, Dengülüş, Dırnağarası, Ellem-
 gellem, Géyri-ciddi, Zarafatyana
 gayriilmî Géyri-élmi
 gayriinsanî Géyri-insani
 gayriiradî Géyri-iradi
 gayrikabil Géyri-ğabil
 gayrikâfi Géyri-kafi
 gayrikanunî Géyri-ğanuni
 gayrikanunî Géyri-léğal
 gayrilâyık Géyri-layığ
 gayrimahdut Géyri-meğbul
 gayrimalûm Géyri-me'lum
 gayrimemnun Géyri-memnun

gayrimeskûn Géyri-meskun
 gayrimuayyen Géyri-müeyyen
 gayrimuntazam Binizam, Delegéy,
 Géyrimüntezem
 gayrimümbit Géyrimünbit
 gayrimümkün Géyrimümkün
 gayrinizamî Géyrinizami
 gayrişuurf Géyri-şûuri
 gayritabiî Géyri-tebii
 gazaplı Gezebli
 gazi Gazi², Gazlı
 gebe Boylu²
 geceki Géceki
 geç Bigah
 geçerli Emelli
 geçici Bêşgünlük, Bisebat, Géçergi, Geldi-
 géder, Geldi-gédergi, Kéçeri, Kéçici, Müveğgeti
 geçimsiz Bedehlag, Bedğılığ, Bedhasiyyet,
 Bedherket, Bedhu, Bedmezac, Bedreftar,
 Divğılığ, Ğalmağalç, İtğılığ, Sürtüşken
 geçirimli Kéçirimli
 geçmiş Ğabağ², Kéçen, Kéçmiş, Olub-
 kéçmiş, Öten, Ötmüş,
 gedikli Bineli
 gelecek Gelen, Gelecek
 gelinlik Gelinlik
 gelişigüzel Binizam, Gelişigözel
 genç Biğiburma, Genc, Xoruzgöz, Malay,
 Növcavan, Növreste, Şümerek, Ter²
 geniş Éksténsiv, Ferehliferah(I), Gén-bol,
 Gén¹, Geniş, Vüs'etli
 genişçe Génişçe
 gerçek Doğrucul, Esilli, Faktik, Ğerbi,
 İnkaredilmez, onkrét, Réal¹, Şekk-şübhesiz
 gerçekçi Doğruyabenzer, Doğruyaoxşar-
 doğruyabenzer
 gerekli Gerekli, İşeyarar(I), İşgelen, Karagelen,
 Lazımı
 gereksiz Artığ-eskik, Bimesref, Bivec,
 Gerekmez, Gereksiz, Lazımsız, Vecsiz
 gergin Gergin, İnténsiv, Séyli
 geri Dal¹
 gerici Mövhumatçı, Mövhumatperest
 gerili Dartılı
 geveze Ağzıboş, Ağzıharfa,
 Ağzıpertöv, Ağzıyırıtığ, Biemel, Çerençi,
 Çoxdanışan, Déyici, Déyinen, Déyingen,
 Engiboş, Füzul, Herzegu, Herzekar, Lağlağ¹,
 Ötkem, Uzundanışan
 gevrek Kövrek, Ovxağ, Tézsınan
 gevşek Gövşek
 gezeğen Gezeyen
 gezici Gezici
 gıcır gıcır Ğatiaçılmamış, Ğatlanmamış,
 Gedteze
 gıcırıtılı Cırılıtlı
 gıdalı Durumlu, Ğidalandırıcı, Ğidalı, Yağlı-
 yağlı
 gıdasız Ğidasız, Yéyeceksiz
 gıyabî Giyabi

giriftar Giriftar
 girintili Dişekli,
 girintili çıkıntılı Dişekli, Girinti(li)-çıkıntılı,
 Kele-kötür
 giyimli Géyimli
 giyimli kuşamlı Géyim-kécimli, Géyim-
 kécimli, Géyininib-kécinmiş
 giyinik Géyiniş, Libaslı, Pal-paltarlı
 gizlenmiş Gizledilmiş
 gizli Binişan, Gizli, Xelvet, Xelveti, Xudmani,
 Konspirativ, Oğrun, Pünhani, Sirlı
 gotik Ğotik
 göbekli Dağğağarın, Göbekli,
 Lopagöden(li), Lort, Motalğarın
 göçebe Gezenti, Köçebe
 göçer Bedevi, Gezenti, Ziyaretçi
 göçeri Köçergi, Köçeri
 göğüslü Köksüdülu
 gök Göy²
 gökçek Göyçek
 göksel Asimani
 gölgeli Kölgeli
 gölgesiz Kölgesiz
 gömleklilik Köyneklilik
 gömleklilik Köyneklilik
 gönençli Xoşgün(lü), Xoşgüzeran(lı), Xoşxal
 gönüllü Géyri-mecburi, Könüllü
 gönül okşayıcı Dilgüşa, Dilkeş, Dilpesend,
 Nermenazik
 gönülsüz Arzusuz, Könülsüz, Öteri¹, Yarımcan
 görevli Mükellefiyetli
 görgüsüz Etiacı
 görkemli Büsatlı, Cah-calallı, Calallı, Dem-
 desgahlı, Demli, desgahlı, Desgahlı, Gavaralı,
 Görkemli, Görünüşlü, Xoşsima(lı), Xoşsuret(lı),
 Löyünlü, Monumental, Sumbatlı
 görkemsiz Löyünsüz
 görklü Görüklü
 görmemiş Ğayçı
 görmez Korgöz, Korus
 görülmemiş Géyri-adi
 görünmez Görünmez
 gösterişli Bazburudlu, Büsatlı, Cah-calallı,
 Calallı, Cantırağ, Dem-desgahlı, Demli,-
 desgahlı, Desgahlı, Fasonlu, Gavaralı,
 Görünüşlü, Löyünlü
 gösterişsiz İsbatsız, Kele-kötür
 götürümlü Götürümlü
 gövdeli Cantırağ, Cınağlı, Gövdeli
 gövdesiz Gövdesiz
 göz alıcı Allı-güllü, Gözeçarpan,
 Gözedeyen, Gözegelimli
 gözenekli Mesameli
 gözlü Gözlü
 gözlüklü Çêşmekli, Éyneklilik, Gözlüklü
 gözlüksüz Gözlüksüz
 gözsüz Gözsüz
 gözü açık Gözüaçığ, Sayığ, Serhésab, Servaxt
 gözü bağı Gözübağı
 gözü kapalı Gözüyumulu

gözü keskin Dirigözlü, Gözüiti
gözü tok Gözütox, Tamahsız
gramatikal Grammatik
gri Çal-boz
gripli Gripli
gripli Tumovlu
grup grup Gruplaşdırılmış
gururlu Biğal, Burnuyelli, Dağar², Gürreli,
 Gürurlu, Kübar, Serrefraz, Sözcötürmey,
 Teşexxüslü, Xudpesend
gübreli Gübreli
gücenik Déyintili, İncik, Rencideğelb
güç(I) Derdlendirici, Derdvérici, Engel-üzar,
 Mahal², Müşkölce, Naavand, Nağolay
güçlendirici Ruhlandırıcı
güçlü Bükülmeyen, Camberk, Canlıca,
 Deyenekli, Dimdiri, Dirsekli, Dışbatmaz, Galın-
 ğayım, Girli, Goluğtövvetli, Güclü, İğtidarlı,
 İmirçe, İnténsiv, Ner, Ötkün, Samıgıran,
 Sanballı, Tablı, Topdağıtımaz, Zeberdest
güçsüz Azgüclü, Durumsuz, Girsiz, Gücsüz,
 Kömeksiz, Naniğ, Natevan, Tabsız, Xéysiz,
 Yıpranmış, Zilletli, Zorsuz
güldürücü Güldürücü, Gülmeli,
 Mezeli, Mezhekeli, Yumoristik
güleğen Güleyen
güler yüzlü Beşşaş, Güleryüz(lü), Güleş²,
 Güleşğabağ(lı), Güleşsifet(li), Xoşmezac,
 İstemeli, İstıganlı, Könlüaçıg, Şirindil(li)
güllü Güllü
gül rengi Gültreng, Gülü
gülümser Gülümsér
gülünç Gülünc
gümrah Gümrah¹
gümrüklü Gömrüklü
gümrüksüz Gömrüksüz
gümüş Gümüş
gümüşü Gümüşü
gümüşlü Gümüşlü
günahkâr Ahiretsiz, Günahkar, Müttehim
günahlı Günahlı, Müttehim
günahsız Biteğsir, Günahsız,
 Me'sumane, Teğsirsiz
gündelik Gündelik, Hergünkü, Xronikal
güneşli Güneşli
güneşsiz Güneşsiz, Günsüz
güney Günéy
güngörmez Güngörmez
günlü Günlü
günlük Günlük, Hergünkü, Xronikal
gür Gur
gürültücü Guruldıyıcı
gürültülü Hay-küylü, Cencelli, Çovğunlu,
 Çalmağallı, Gurultulu, Küyültülü, Nerilti
güvenilir Deyanetli, É'timadverici, İnamlacağ,
 İnanılmış, İnınamalı
güvenli É'timadkar, Éymen
güzel Adam-adamyana, Adamyana,
 Alemara(y), Allı-güllü, Aybeniz, Ayğabağ(lı),
 Ayüzlü, Camallı, Dilara, Dilbaz, Dildar,

Düzekli, Emelli, Ferli-başlı, Gelbaçan,
 Gemersuret(li), Gemertüz(lü), Gén-bol, Geşeng,
 Gözeğelimli, Gözeğelmeli, Gözel, Xoşagédén,
 Xoşagelen, Xoşagelim(li), Xoşliğa, Xoşsifet(li),
 Xoşsima(lı), Xoşsuret(li), Xoşüz(lü),
 Xoşzahir(li), Xub, Xubru, Xurşidveş, Letife²,
 Mahliğa, Melahetli, Melih, Ötkün, Pakize,
 Poétik, Re'na, Ruhani², Ser, Üreyeyatan,
 Vecahetli, Vecibe, Ziba
güzelce Gözelce
güzide Güzide

H

haberdar Arif, Xeberdar
haberli Baxeber
habersiz Nagahani, Nağafil, Sorağsız
habis Pıxasseli, Xebis
hacimli Devegötürmez, Hecmli
haçlı Xaçlı
hadiseli Çovğunlu
hadsiz hesapsız Bihedd, Hedsiz-hésabsız,
 Hésabagelmez
hafızalı Hafizeli
hafızasız Hafizesiz, Zehinsiz
hafif Asan, Dengültüş, Dingiliş, Xeffif, Yüngül,
 Yüngülçekili
hafifletici Yüngülleşdirici
hafif yollu Moyda, Oynar
haftalık Heftelik
hain Xain, Xatakün, Xeyanetçi, Xeyanetkar,
 Nakişi, Satğın, Üzdönük
hak(I) Hağğ
hakikî Doğrucul, Esilli, Faktik, Heğiği,
 Réal¹, Şekk-şübhesiz
hakimane Hekimane
hâkî Xaki
haklı Hağlı
haksever Hağséver
haksız Bihésab, Hağsız, Nareva
halâskâr Xilasédici, Xilasétme
haleldar Xeeldar
halim Helim¹
halis Cılxa, Xalis
hali Xali
halkalı Manjéti
hâlsiz Halsız, Xestehal, Lems, Süst
ham Ala-ğora, Ala-sütül, Ala-yétişmiş, Xam,
 Kal
hamî Daldalayıcı, Himayeçi, Himayedar,
 Himayeédici, Himayekar
hamile Ayğağır, Boylu², Hamile
hamisiz Böyüksüz
hamiyetli Hemiyetli
handan Xendan
hangi Hankı
harap Xarab
hararetili Ateşbar, Ateşnak, Éşğli, Heraretili
hardallı Xardallı
harekesiz Herekesiz

hareketli Canlıca, Dimdiri, Dinamikalı,
 Fealiyyetli, Hereketédici, Hereketli, Xoruzgöz,
 Od-alov, Oynağan, Oynar, Şuluğ,Zirek
hareketsiz Berğerar, Feallyetsiz,
 Géyrimüteherrick,Hereketsiz,Kesaletli
haricî Xarici
harikulâde É'cazkar, Xariğeli, Xariğül'ade
haris Bednefs, Gözüac, Heris,
has Xas¹
hâsil Hasil
hasis Çörekvérmez, Dargöz(lü), Eliberk,
 Garatrekli, Göy⁴, Gözüdar, Xesis, Zığgııcı
hasretli Hesretkeş, Hesretli, Lelöyün
hassas Dilsuz, Hesas, İtigöz(lü), Nazikce,
 Nazikürek(li), Séntiméntal
hasta Azarlı, Bikéf, Bimar, Derdnak, Xeste,
 Nacağ, Nasaz, Natevan
hastalıklı Azargezdiren, Derdecer, Derdnak,
 Tutmalı, Xestelikli
haşin Xeşin
haşmetli Şanlı-şerafetli, Heşemetli, Şanlı-
 şövkətli
hatalı Yanlışlı
hatasızXatasız, Sehvsiz, Yanlışsız
hatırlı Canışirin, Xetirli
havadar Havadar²
havalı Havalı, Kecpapağ
havi Havi
havlı Xovlu
havuzlu Hovuzlu
hayalci Xeyalçı, Xeyalperver
hayâlî Heyalî
hayalî Gözegörünme, Xeyali
hayalperest Xeyalperest, Xeyalperver
hayâsız Arsızabırsız, biabır, Biar,
 Biheya,Heyasız, Leçer, Lekte, imitan, Simiten,
 Şermsiz,Şortu
hayat dolu Déyen-gülen, Heyatperest,
 Heyatséven, Heyatséver
hayatî Heyati
hayırhah Xéyirxah
hayırlı Barlı, Düşerli, Xéyirli, Nefli, Serfeli
hayırsız Barsız, Behersiz, Xéyirsiz, Menfeetsiz,
 Semeresiz,Serfesiz, Vecsiz
hayli Dedikçe, Eğilli-başlı, Ferli-başlı, Xéylağ,
 Xéyli
hayran Bihuş, Valéh
haysiyetli Adamyana, Heysiyyetli, İzzetli
haysiyetsiz Biesil, Biğéyret, Bişeref,
 Heysiyyetsiz, İrsiz, Pereğulağ, Sallağgulağ(lı)
hayvanca Héyvancasına
hayvanî Héyvani, Zooloji
hazır Hazır
hazırcevap Hazırcavab, Sinedeften
hazırlıklı Bilikli, Hazırlıqlı
hazırlıksız Biliksiz, Hazırlıqsız
hazin Hezin, Melallı, Yanıqlı
hediyelik Xeletlik
helâl Halal, Halalca
helezonî DolamDolam

hemcins Bircins
hemen Hemen
hemfikir Birkikirli, Dilbir, Hemfikir, Hemre'y
hemhâl Hemhal
hemhudut Hemhüdüd
hendesî Hendesi
her Her
hercümerç İğtişaşlı
herhangi Hele-hele, Helem-helem
herhangi bir Hele-hele, Helem-helem
hesabî Hésabi
hesapsız Hésabsız
heveskâr Heveskar
hevesli Dilekli, Doteleb, Dovteleb, Hevesli
hevessiz Arzusuz, Éhtirassız, Hevessiz,
 Yarımcan
heybetli Ağırzehmli, Cah-calallı, Calallı,
 Héybetli
heyecanlı Çovğunlu, Émosional, Éşğli,
 Heyecanlı ,Lovlu, Nigaran, Seksekeli, Seksekili,
 Telatümlü, Teşvişli, Vaylı
hıncalı Hıncalı, Hıncaxınc, Lıxcım
hırçın Xırçın
hırıldılı Xırıldılı, Xırxır
hırsız Eyyar
hırslı Hırsli
hışıldılı Xışıldılı
hızlı Celd, Yéyin
hiddetli Gaşgabağlı, Géyzli, Gızışmış,
 Kemfürset, Zehmli
hidrodinamik Hidrodinamik
hijyenik Gigiyénik
hikmetli Hikmetamiz, Hikmetli
hilâlî Hilali
hilebaz Bicenge(ne), Deleduz, Dolabçı,
 Düyelekbaz, Ellem-ğellem, Emelbaz, Eyyar,
 Fendbaz, Fırıladağçı, Hiylebaz, Hiyleger,
 Nömrebaz
hileci Bicenge(ne), Deleduz, Dolabçı,
 Düyelekbaz, Ellem-ğellem, Emelbaz, Fırıladağçı,
 Hellemğellem, Hiylebaz, Hiyleger, İşgilbaz,
 Kelekbaz, Mekrli, Nadürüst, Nömrebaz
hilekâr Bicenge(ne), Düyelekbaz, Ellem-
 gellem, Emelbaz, Fendbaz, Fırıladağçı,
 Hellemğellem, Hiylebaz, İşgilbaz, Kelekbaz,
 Mekrli, Nadürüst, Nömrebaz, Tülküxasiyyet(li),
hileli Mekrli
hilesiz Hiylesiz
himayesiz Bisabib, Himayesiz
hiperbolik Hipérbolik
hisseli Malaşerik
hissî Émosional, Hissi
hissiz GayGey, Hissiz, Kéy, Süst
hizipçi Destebaz
hodbin Darürekli, Xudbin
hodkâm Darürekli
hokkabaz Şebedebaz
hoppa Dingiliş
horXor²
hortumlu Xortumlu

hoş Bameze, Basefa, Canfeza, Cantezeleyen,
Dilefruz, Dilişirin, Dilkeş, Dilpesend,
Döşeyatan, Ferehliferah(I), Gelbaçan,
Gülmeşeker, Xoş, Xoşagédén, Xoşagelen,
Xoşagelim(li), Xoşzahir(li), Xub Letafetli,
Méhriban, Melahetli, Melih, Nazlı-duzlu,
Ötkün, Re'na, Ruhani², Şireli, Üreyeyatan,
Yémeli, Ziba
hoşnut, Xoşnud, Xoşxatir
hoşnutsuz Turşumuş
hoşsohbet Danışğan, Ehvalli, Şirindil(li),
Şirinsöhbət(li), Xoşgöftar, Xoşkelam, Xoşlehce,
Xoşsohbet
hörgüçlü Fırlı
Hristiyan İsevi, Xristian
hudutsuz Hüdudsuz
hukukî Yuridik
hukuksal Yuridik
hunhar Başkesen, Xunxar
hususî Mexsusî, Xüsusi
huysuz Bağırğan, Bedehlag, Bedğılığ,
Bedhasiyyet, Bedherket, Bedhu, Bedmezac,
Bedreftar, Divğılığ, Galmağalç, İtgılığ
huzursuz Bisükun
hücumcu Hücumçu, Şığıyıcı
hükümlü Boyunduruğlu, Hökmlü
hümanist İnsanperver
hünerli Hünerli, Hünermend
hünersiz Bihüner, Hünersiz
hünsa Xonsa
hür Kellahı, Muxtar
hürmetkâr Hörmecil, Hörmətçi, Hörmətkar,
Canışirin, Éhtiramlı, Hörmecil, Hörmətçi,
Hörmətli, İzzetli
hürmetsiz Bihörmət, Éhtiramsız, Hörmetsiz,
Kemiltifat, Miğdarsız
hüzünlü Derd-ğemli, Derdstğüsseli, Gemalud,
Güsseli, Mehzunane

I

ılık İlğ, İlğteher
irak İrağ
ırkî İrği
ısıricı Gapağan, Gapan²
ısıveren İstilik töredici
islahatçı İslahédici
ıslak İsladılmış, İslağ, İslanmış, Nemiş
ıssız İnsansız, İssız, İssızca, Lax-tax, Xelveti
ıstıraplı Derdnak, Ezab-eziyetli, Ezablı, Ezablı-
ışgenceli, Ezabvérici, Girdablı, İşgenceli,
İztırablı, Nigaran, Seksekeli, Seksekili,
Telatümlü, Yoxuşlu
ıstırapsız Ezabsız, İstirahetli
ışıklı Çilçırağlı, İşığlı, Nurelennur, Nurlanmış,
Nursaçan, Röşen, Şefeğli, Ziyalı
ışiksiz İşığsız
ışıl ışıl İşıl-ışıl
ışıl tılı İşıltılı, Şe'seedar
ışıl nılı Şüalı, Şüasaçan, Şüasaçıcı

ıtlı Etirli

İ

ibaret İbaret
ibikli Pipikli, Tomağalı
ibretamiz İbretli, İbretvérici, Öyüdvérici
ibretlik Nesihetamız, Öyüdvérici
içaçıcı Basefa
iç Enderun, Enderuni, İç
iç açıcı Ferehliferah(I), Könülaçan, Ruhnevaz,
Ruhoxşayan, Yapışığlı, Yatımlı
içeri Enderun, Enderuni
içgüdüsel İnstinktiv
içkici İçici, İçkici, Xerabati
içkili Hallı, İçkili
içkisiz İçkisiz
içli Ciyersuz, İçli, Nazıkce
içten Biğerez, Düzğelbli, Düztrekli, Ganiisti,
Ganişirin, Géniğelbli, Génişürekli, İntim
içtimaf Éllik, İctimai, Kütleli
idareci Herketverici
idareli İdareli
idaresiz İdaresiz
idarî Divanı²
iddialı İddialı
iddiasız İddiasız
ideal İdealize
idealsız Alamezheb, İdeyasız, Mefkuresiz
ideolojik İdeoloji
idraksiz İdraksiz, Kamalsiz, Kemşür,
Korafehm, Korazéhin
iffetli İffetli
iffetsiz İffetsiz
iftiracı Şerbaz, Şerçi, Yaman-yaman
iğdiş Axta, Axtalanmış, Burulmuş², Xedim
iğneleyici Diliacı
iğrenç İrgenci, İyrenc, Kerahetli, Nacins,
Nifretli, Ürekbulandıran, Ürekbulandıricı
ihatalı Ehateli
ihtiraslı Alovğözlü, Éhtiraslı, Éşğli, İlhamlı,
Nefslî, Nefsperest
ihtişamlı Dem-desgahlı, Demli,-desgahlı,
Desgahlı, Éhtişamlı
ihtiyar Ağbaşlı, Ağbircekli, Ahıl, Bélieyri,
Çoxyaşlı, Garlaşmış, Garımış, Gartımış,
İxtiyar², Müsinn, Pirani, Sinli, Yaşıötmüş
ihtiyarî İxtiyari
ihtiyarsız İxtiyarsız
ihtiyatkâr Éhtiyatkar
ihtiyatlı Ayıg-sayıg, Éhtiyatlı, Sayıg, Servaxt,
Üsullü, Yıgıncıl
ihtiyatsız Éhtiyatsız
iki İki
iki anlamlı İkime'nalı
iki ayaklı İkiğıçlı, İktayağlı
iki başlı İkibaşlı
iki canlı İkicanlı
iki dilli İkidilli
iki evcikli İkiévcikli

iki katlı İkiqatlı, İkilaylı, İkitebeğeli
 ikilik İkilik
 ikinci İkinci, Sâni
 ikircikli Biara
 ikircimli Biara
 iki şekilli İkişekilli
 ikişer İkişer
 iki yüzü Düreng, Gırxdilli, İkiüzütlü¹, İkiüzütlü²
 ,Müdaracı, Üzegülen
 ikiz Ékiz, Ekiz
 iktidarsız İgtidarsız
 iktisadî İgtisadi
 ilâçlı Dermanlı, Elaçlı
 ilâçsız Biderman, Bideva, Elacsız
 ilâhî İlahî
 ilerici Zerbeçi
 ilgili Aid, Merbut
 ilginç Geribe
 ilgisiz Başsız-ayagsız, Bimegam, Nabeca
 ilikli İlgekli, ilikli
 iliksiz iliksiz
 ilişik İlişik, Merbut
 ilişikli İlişikli
 ilişiksiz İlişiksiz, İrtibatsız
 ilişkenli İlişiksiz
 ilk Ezel, İbtida, İlk, ilkin, Sifte
 ilkel Éléméntar, İnkişafsız
 illetliilletli
 ilmi Élmi
 ilmikli İlmekli
 iltifatlı İltifatkar, İltifatlı
 iltihaplı Xoralı, İrinvéren
 imanlı Egideli, İmanlı
 imansız Bediman, Bedmezheb, Bidin, Biiman,
 Bimürüvvet, Bimürvet, Egidesiz, Erkansız,
 Gıldıgsız, İmansız, Nainsaf
 imkânsız İmkansız, Mahal², Mümkünsüz,
 Namümkün
 imtiyazlı İmtiyazlı
 imtiyazsız İmtiyazsız
 imzalı İmzalı
 imzasız İmzasız
 inançlı Egideli, İnamlı, Tanrıçı
 inançsız Bidin, Egidesiz, Gıldıgsız, İnansız,
 İnanmaz, Kemé'tibar, Kemé'tiğad, Mezhebsiz
 inandırıcı É'timadkar, É'timadverici, Ganéédici,
 Génaetbexş, Génaetlendirici, İnandırıcı,
 İnkaredilmez, Keserli, Telğinedici
 inanılmaz İnanılmaz
 inansız Bediman, Bedmezheb, Bidin, Biiman,
 Bimürüvvet, Bimürvet, İnanmaz
 inatçı Cehlkar, Danğa¹, Danğaz, Höcet,
 Höcetçi, İnadçıl, İnadçı, İnadédici, İnadkar,
 İnadlı, Kecğabırğa, Kenek, Lec, Sé'ylı, Şıltağçı
 ince Geşeng, İnce, İşke, Letafetli, Letife²,
 Narınca, Nazikmezac, Nazikter, Nermenazik,
 Tünük, Xırdaca
 inceleyici Yoxlayıcı
 ince yapılı Nazikbeden(li)
 incitici Yaxıb-yandırıcı

indirimli Éndirimli, Güzeştli
 İngilizce İngilizce
 inhisarcı İnhisarcı
 iniltili İniltili, Şikayetli
 inişli Énişli
 inişli yoxuşlu Éniş-yoxuş, Éniş-yoxuşlu, Énişli
 – yoxuşlu
 inmeli Mayıf
 insafı İnsafı, Keremli
 insafsız Başkesen, Bedbinhesab, Biiman,
 Bimerhemet, Bimürüvvet, Bimürvet, Birehm,
 Dilazar, Gelbidaş, insafsız, Keremsiz, Nainsaf,
 Rehmsiz, Üreyidaş
 insanca İnsancasına
 insancıl Humanitar,
 İnsaniyyetperver, İnsanperver, İnsanséven,
 İnsanséver
 insanı İnsancasına, İnsani
 insaniyetsiz İnsaniyyetsiz, Namürüvvet
 insansı İnsanabenzar
 intikamcı Evezçi
 intizamlı İntizamlı, Sahmanlı, Selige-sahmanlı,
 Seligeli
 intizamsız Binizam, Delegéy, İntizamsız,
 Pertöv², Seligesiz
 inzibatı İnzibati
 ipek İpek
 ipekli İpekli
 ipliksi Sapşekilli, Sapvarı
 ipsi İpvarı
 ipsiz İpsiz
 iptidaî İbtidai
 iptidaî İnkişafsız
 iradeli İradeli
 iradesiz Damarıboş, İradesiz
 iradî İradî
 iri Cesedli, Dınbız, Eke, Ekeç, Gigant, İri,
 Köksüdü, Nataraz, Neheng, Tavar,
 Yéke, Yékeper, Yépyéke
 irice Böyükğar, İrice
 iri kıyım Cantırağ, Cınağlı, Delengevaz,
 Divgövde(li), İrigövdeli, Şağğalı
 irili ufaklı İrili-xırdalı
 irinli İrinli, İrinvéren, Xoralı
 irsi İrsi
 isli Dudalı, Hisli
 ismetli İsmetli
 ismetsiz İsmetsiz
 ispatlı Delilli, İsbatlı, Reddedilmez, Sübutlu
 ispirotolu Spirotli
 istekli Dilekli, Doteleb, Dovteleb
 isteksiz Arzusuz, Éhtirassız
 isterik İstérik, İstériyalı
 istidatlı İsté'dadlı, Müsteid
 istidatsız İsté'dadsız
 istihzalı İstéhzalı, Rişhendli
 istismarcı Boynuyoğun, Gansoran
 istisnasız İstisnasız
 İsviçreli İsvéçreli
 isyancı Asi, Gıyamçı, Üsyançı

isyankâr Asi
işaretli İşareli
işaretsiz Binışan, İşaresiz, İzsiz
işe yarar İşeyarayan, İşgüzar
işkilli Biaram
işlek İşlek¹
işlemeli İşlemeli
işli işli
işsiz Béytin, Bikar, Dılğır, İşsiz, Véyl, véyl-véyl
işsiz güçsüz Dılğır, İşsiz-gücsüz, İşsiz-pésesiz
iştahlı Boğazğulu, İştah(a)lı, Lortgöden(li), Lortğarın(lı)
iştahsız İştah(a)sız, Kemişteha
işveli Çem-xemli, Gemzede, Gemzeli, Xoşu, İşvebaz, İşvekar, İşveli, Nazlı-duzlu, Nazsatan, Şivebaz, Şiveli, Tennaz, Yosmaca
itaatkâr İtaetkar
itaatli İtaetli
itaatsiz İtaetsiz
itibarlı Avtoritétlı, Canışirin, É'tibarlı, Urvatlı
itibarsız Bié'tibar, É'tibarsız, Urvatsız
itikatlı É'tiğadlı, Eğideli
itikatsız É'tiğadsız, Eğidesiz, Bidin, Gıldığsık, Kemé'tibar, Kemé'tiğad, Mezhebsiz
itimatlı İnanılmış, İnanmalı
itinalı Xidmetséven
itinasız Kemé'tina
ivedi Celd, Dördelli, Te'xiresalınmaz
ivedili Celd, Te'xiresalınmaz
iyi Adamyana, Duzluca, Eğilli-başlı, Emelli, Eyi, Ferli-başlı, Gözegelmeli, Xub, Layiği, Pakize, Re'na, Ser, Üreyeyatan
iyi kalpli Bulendpervaz, Géydkés, Sadedil, Sadelöv, Sadeürekli
iyi yürekli Bulendpervaz, Sadedil, Sadelöv, Sadeürekli
iz'anlı Bilen, Fehmli, Kamallı, Sözanlayan
iz'ansız Etbaş, Kamalsiz
izafi İzafi
izahlı İzahlı, Değışünas
izinli İcazeli, İzinli
izinsiz İzinsiz
izolatör İzoleédici
izole İzole

K

kaba Anlamaz, Cod, Danğa¹, Danğaz, Diliboz, Etiacı, Gaba, Ganacağsız, Ganmaz, Gatanğaz, Géyri-edebi, Héyvansifet, Héyvere, Kobud, Köntöy, Lendehor, Naehl, Nataraz, Törpüdeymemiş, Törpügörmemiş, Üzüboz, Vehşitebiet(li), Vulğar, Yékebaş, Yonulmamış, Zehende, Zırı(ğ), Zırpı, Zırı(ğ), Zooloji
kabaca Héyvancasına
kabadayı Şışpapağ
kabahatli Ğebahetli, Ğebih, Müğessir
kabahatsiz Ğebahetsiz, Me'sumane
kabarcıklı Ğabarcığ, Ğovuğlu

kabarık Domba, Ğabarığ, Ğabarığlı
kabartma Ğabartma
kabartmalı Ğabartmalı
kaba saba Yékebaş
kabil(I) Ğabil
kabiliyetli Bacaran, Ğabiliyetli, Hünerver, İğtidarlı, İşbacaran, İşbilen, Müsteid, Talantlı, Xoşteb
kabiliyetsiz Bilayığ, Ğabiliyetsiz, Kirdarsız
kabuklu Ğabığlı, Ğartmağlı
kabuksuz Ğabığsız
kaçak Ğaçaç
kaçıncı Néçenci
kaçınılmaz İcbarı
kademli Ğedemli
kademsiz Ğedemsiz
kadınısı Arvadsifet, Arvadüzlü
kadife Mexmerli
kadifemsi Mexmerli
kadimî Ğedimi
kadir(II) Ğadir
kadirbilir Ğedirbilen, Ğedirbilen, Ğedirdan, Ğiymetşünas
kadirbilmez Ğedirbilmez
kadirşinas Ğiymetşünas
kafalı Fehmsiz, Ğafalı, Kelleli
kafasız Ğafasız
kâfir Bediman, Bidin, Biiman, Bimürüvvet, Bimürvet, Kafer, Kafir, kafiyele Ğafiyeli, Ğafiyesiz
kafkasyalı Ğafğazlı
kâğıt Kağız
kâğıtlı Kağızlanmış
kahırlı Ğeherli
kahraman Ğehreman, Reşadetli
kahverengi Ğehveyi, Xurmayı, Şabalıdı
kaideci Pédant
kaim Berpa, Ğaim
kaknem Canazar, Cüre²
kâküllü Birçekli, Kekilbaş, Kekilli, Tomağalı
kalabalık Ses-küylü
kalan Olan-ğalan
kalaylı Ğalaylanmış, Ğalaylı
kalbi kırık Dilğır, Dilşikeste, Dilteng, Dilxeste, Dilxun, Ğelbiğırığ, Ğelbisınığ, Könlüğüriğ, Könlüsınığ, Şikestedil, Şikestexatir, Umsuğ, Üreyisınığ
kalem Ğelemğaş(lı)
kalenderce Ğelenderane
kalıcı Bineli, Bizeval, Cavidebedi, Hemişeki
kalımlı Bizeval
kalın(I) Cod, Darağbatmaz, Fehmsiz, Ğalın, Tutaş
kalınca Ğalınca
kalın kafalı Dilbilmez, Ğalınğafalı, Kütbaş, Kütbeyin, Malbaş,
kalıplı Ğelibli
kalıtsal Nesildengelme, Nesli
kaliteli Kéyfiyyetli
kalitesiz Atüstü², Kéyifiyyetsiz

kalkık Ğalhağ, Ğalxığ
 kalpaklı Başıpapağlı, Börklü, Ğalpaglı, Papağlı
 kalpaklık Papağlığ
 kalpsiz Biiman, Bimürüvvet, Bimürvet,
 Keremsiz, Rehmsiz
 kamalı Ğemeli
 kambur Donga, Dongabél, Dongalı, Dongar,
 Dongarbél, Dongarlı, Gözbel
 kâmil Kamil, Yétme
 kanaatkâr Ğenaetci, Ğenaetçi, Ğenaetkar
 kanaatli Ğenaetli
 kanatlı Ğanadlı
 kanatsız Ğanadsız
 kancalı Ceftefi
 kancasız Ceftesiz
 kancık Ğancığ
 kandilli Ğendilli
 kangrenli Ğangrenli
 kanıtlı Reddedilmez
 kani Ğané
 kan kırmızı Ğangırmızı
 kanlı Ğanlı
 kansız Azğanlı, Ğansız
 kanunî(I) Formal, Ğanunauyğun, Ğanuni
 kanunsuz Ğanunsuz
 kapalı Başıörtülü, Ğapalı, Ğıfilli
 kapaklı Ğapaglı
 kapaksız Ğapağsız
 kapısız Ğapısız
 kapkara Dümğara, Ğapğara
 kapkaranlık Ğapgaranlığ
 kapsamlı Ehateğici
 kara Ğara¹
 karaca Ğaraca¹
 karakterli Xarakterli
 karaktersiz Xaktérsiz
 karanlık Ğaranlığ, Zülmetli
 kararlı Dönmez, Ezmkar, Ğerarlı, Ğetiyyetli,
 İtibaxışlı, İnamlı
 kararsız Aramsız, Biaram, Bilaaram, Bisebat,
 Ğallı, Ğerarsız, Ğeyrisabit, İğrarsız, İkifikirli,
 Oynar
 kara sevdalı Malxulyaçı
 karayağız Ğarayağız
 karbonlu Karbonlu
 kardeşçe Beraderane, Ğardaşcasıma
 kare Dördgül
 kargacık burgacık İlan-ğurbağa
 karınlı Ğarınlı
 karışık Cencel, Çaş, Çaşbaş, Çelpeşik,
 Derkédilmez, Dolam-dolaşığı, Dolanbac,
 Dolaşığı, Ğarışığı, Ğarışığı-dolaşığı,
 Ğarışığı, Hellemğellem, İğtişası, Kerdiyâr,
 Kilkeşik,
 karıştırıcı Bedbatın, Cencelçi, Ğarışdıran,
 Ğarışdırıcı, İfrite, Nadinc, Şeytanfikir
 karlı Çovğunlu, Ğarlı
 kârlı Deramedli, Menfeetli
 karmakarışık Çelpeşik, Dolam-dolaşığı,
 Dolanbac, Ender-dönder, Ğarış-ğuruş, Ğarma-

Ğarışığı, Ğat-ğarışığı, Ğatğarış, Ğatmağarışığı,
 Xaotik, İğtişası, Kilkeşik, Tör-töküntülü
 karmaşık Dolaş²
 kârsız Karsız
 karşı Ğarşı
 karşılayıcı İstiğbalçı
 karşılıklı Ğarşılığlı, Üzbarı
 karşılıksız Biminnet, Bimuzd, İkincisiz,
 Minnetsiz, Muzdsuz, Müflis
 kart(I) Ğart¹, Ğart³, İreş, Oturuşmuş
 kartallı Ğartallı
 kasalı Yéşikli
 kasıntı Dambat, Ötkem
 kaslı Ezeleli
 kassız Ezelesiz
 kasvetli Ğara-ğura
 kaşlı Ğaşlı, Ğelemğaş(ılı)
 kat^ı Ğeti
 katı(I) Başkesen, Ğatı
 katıklı Ğatığlı
 katıksız Aşğarsız, Ğarışığısız
 katıksız Cılxa
 katı yürekli Biiman, Bimürüvvet, Bimürvet,
 Eliğamçılı, Ezazil, Ğaniçen, Ğaniçici, Üreyiberk
 katil(I) Başkesen, Bedefkar, Canalan, Eliğanlı,
 Ğatil
 kat katÇin-çin, Laylı
 katlı Ğatlama, Ğatlanmış
 katranlı Ğatranlı
 kauçuklu Kauçuklu
 kavgacı Cencel, Dalaşğan, Davacıl, Davakar,
 Düyelekbaz, Ğallı, Ğiltüğalçı, Ğovğaçı,
 Sürtüşken
 kavgalı Cencelli, Ğalmağallı, Ğovğalı
 kavi Dağıdılmaz, Ğevi
 kavisli Gövsi, Gövşekilli
 kavmî Gövmi
 kavranılmaz Ğavranılmaz
 kavrayışlı Derrakeli, Dilbilen, Dilğanan,
 Fehmlı, Ğavrayışlı, İdraklı, Kamallı, Tizfehm,
 Zehinli
 kavrayışsız Kamalsız, Zehinsiz
 kavruk Govrulmuş
 kavurmalı Ğovurmalı
 kavurmalık Ğovurmalığı
 kaygan Sivişgen, Sürtüşken
 kaygılı Derd-ğemli, Derdeserli, Derdstğüsseli,
 Dilefkar, Dilefkar, İntizarlı, Möhnetkeş, Nigaran
 kaygısız Dersiz-ğemsiz, Ğayğibilmez,
 Ğayğısız, Ğüssesiz, İdillik
 kayıp İtkin
 kayıtlı Ğeydli
 kayıtsız Eldeğayırma, Ğeydsiz, Kar¹, Kaxal,
 Pampağ, Pertöv², Sehlenkar
 kaynar Ğaynar
 kaypak Ağzıcırığ, Ağzıdağımığ, Biiğrar,
 Demdemeki, Emelsiz, Endek-döndek
 kaytanlı Ğaytanlı, Ğıylı
 kazançlı Behreli, Behreyab, Deramedli,
 Ğazançlı, Gelimli, Gelirli, Menfeetli

kazançsız Behersiz, Gazançsız, Gelirsiz

kazazede Gezazede

kazıcı Gazıcı

kazma Gazma¹

kebablı Kabablı

kebablık Kabablık

kebir Kebir

kederli Bağrıgara¹, Bidamağacılı, Bidemağacılı,

Dağ(i)dar, Derd-ğemli, Derdimend, Derdmend,

Derdnak, Derdstgüsseli, Dilteng, Dilxeste,

Dilxor, Dilxun, Elemnak, Ezab-eziyetli,

Ezablı, Ezablı-işgenceli, Ezabvérici, Ferehsiz,

Gemalud, Gemgin, Gemnak, Gemzede, Gubarlı,

Güsseli, Hüznaver, Kederli, Kesaletli,

Küdüretli, Malxulyaçı, Mehzunane, Melallı,

Möhnetkeş, Naşad, Nisgilli, Suzan, Şikestedil,

Şikestexatir, Üreyidağlı, Yanığlı

kedersiz Biderd, Biğem, Gayğibilmez, Kedersiz

kefensiz Kefensiz

keke Keke

kel Dağır, Dazbaş, Dazlaşmış, Kéçel,

Kéçelbaş, Kéçeleşmiş

kemerli Bélibağlı¹, Kemerli¹, Kemerli²,

Kemerli³

kem Kem¹

kenar Kenar

kenarlı Gırağlı, Kenareli, Tinli

kenarsız Kenarsız

kepazeLekelenmiş

kepaze Lekte, Xar²

kepçe kulak Lavaşgulağ, Kepekli

kerametli Kerametli

kerim Kerim

kerpiç Kerpici

kertikliDilikli

kese(II) Kese

kesekli Kesekli

keseli Kiseli

kesici Getédici, Kesici

kesif Kesif, Tünd

kesik Kesik, Kesme¹

kesikli Kesikli

kesin Biğürsur, Bişübhe, Konkrét, Mübahisesiz

kesirli Kesri, Kesri

keskin Bülövlənmiş, Bülövlü, Bürnan, İti,

Keserli, Keskin, Şiş², Ucuiti

kestane Gönurumtul

ketum Ketum

keyifli Beşşaş, Déyen-gülen, Hallı, Kéfli

keyifsiz Bidamağacılı, Bidemağacılı, Bikéf,

Dağ(i)dar, Xestehal, Kéfsiz, Nasaz, Ovğatsız,

Pert

kıkırdaklı Gığırdağlı

kılıçlı Gılçığı

kılıcsız Gılçığısız

kılıçlı Gılınclı, Şaşkalı

kılıflı Gıoburlu

kılıklı Gılığlı

kılıksız Gılığsız

kılılı Gezilli, Gıllı

kınalı Xınalı, Xınayı

kınlı Gınlı, Gılaflı

kıyırdak Şitengi

kıpkırmızı Gıpgırmızı, Xoruzğuyruğu,

Xoruzpipiyi, Xoruzpipiyi

kıpkızıl Gıpgızıl

kır Çal

kırgın Pert

kırıcı Etiacı, Gırıcı

kırık Gemirik, Gırığ, Gırığsokük, Gırılmış,

Gırığ-ğuruğ, Mayıf, Pert, Sınığ-sınığ

kırık dökkük Gırığ-tökkük

kırılğan Deymedüşer, Tézşınan

kırış kırış Gırçın-ğırçın, Gırçın-ğırçın,

Gırışğırış

kırışık Gırışığ

kırışıklı Gırışığı

kırk Gırx

kırkınıc Gırxınıc

kırma Gırma¹

kırmızı Ehmer, Gırmızı, Xoruzğuyruğu,

Xoruzpipiyi, Xoruzpipiyi, İnnabı¹, Mercanı,

Yézidi²

kırmızıs Gırmızımıl

kırmızımırak Gırmızımırak

kırpık Gırpığ

kısa Besteboy, Gısa, Gödek, Gıde

kısaca Gıısaca, Gödekce, Yiğcam

kısacık Gıısacığ, Gödecik, Gıderek

kısa ömürlü Gınyaşar

kısarık Gısarık

kısık Gıısık, Kallaşmış

kısır Dölsüz, Gıısır, Gıısırık

kısıkanc Bexil, Dargöz(lü), Gıısğanan, Gıısğanc,

Gözüdar, Paxıl

kısmetli Xoştalé

kısmetsiz Binesib, Bineva

kısmık Çörekvérmez, Elıberk, Zığğı, Zığğıcı

kışkırtıcı Tehrikédici

kışık Gıışık

kıt Gıt

kıvançlı Dilşad, Dilxoş

kıvılcıklı Gığılıcıklı, Gığılıcımşacan, Şerareli

kıvırcık Gıvırcık

kıvrak Gıvrık, Gıvrık, Gıvrık, Gıvrılmış

kıvrım kıvrım Éşim-éşim, Éşme-éşme, Gıvrım-

ğıvrım

kıvrımlı Gıvrımlı

kıyıcı(I) Destdiraz

kıymalı Giymeli

kıymalık Giymelik

kıymetli Eğilli-başlı, Ferli-başlı, Giymetli,

Pürğiyemet, Zığiyemet

kıymetsiz Géyri-mö'teber, Giymetsiz,

Kembaha, Vecsiz

kızarıc Gızarmış

kızgın Alovşacan, Ateşnak, Dağ-dag²,

Döşdeymiş, Gaşgabaglı, Géyzli, Gızgın,

Gızışmış, Gızmış, İsti

kızıl Ehmer, Gızıl

kızılca Gızılca
kibirli Ağzıköpüklü, Burnuyelli
kibirli Dağar², Gürreli, Harın, Hikmeli,
Xudpesend, Kecapağ, Kibrli, Kübar, Lovğa,
Ötkem, Özünüçeken, Özünüdardan,
Sözcötmürme, Şışapağ, Şöhretperest,
Tekebbür, Tekebbürlü, Teşexxüslü, Yékexana
kifayetsiz Géyri-ğenaetbexş
kilimli Gıfillanmış, Gıfillı, Kilidli
killi Gilli
kimsesiz Bivar, Kimsesiz, Lax-tax,
Yalğız, Yarsız-yoldaşsız, Yurdsuz-yuvasız
kimyevî Kimyevi
kinayeli Kinayeli
kinci Küduretili
kindar Kindar, Küduretili
kinetik Kinétik
kinli Bedbatın, Kinli, Küduretili
kinsiz Edavetsiz, Kinsiz
kıralı Kirayeli, Kireli
kıralık Kirayelik
kireçli Kireçli
kiremitli Kiremitli
kirli Bumbulaştığ, Çirkli, Çirkli-paşlı,
Dabanıçatlağ, Hisli-paşlı, Hisli-paşlı, Hisli-
tozlu, İtyatmaz, Kesafetli, Kirlenmiş, Kirli,
Napak, Natemiz, Şüyüm, Yuyulmamış, Zığlı,
Zibilli
kişiliksiz Menliksiz, Simasız
klâsik Klasik
klâvyeli Klaviaturalı
klorlu Xlorlu
koca(II) Goca
koca Dınbız, Eke
kocaman Dınbız, Divgövde(İ), Eke, Gigant,
Gocaman, Neheng, Tavar, Yéke,
Yékeper, Yépyéke
kocasız Kişisiz
koçak Goçağ
kof Puç
kokarth Kokardalı
kokmuş İmirçimiş, İyimiş¹, İylenmiş
kokulu Enberbar, Enberbu, Enberfşan, Enberi,
Enberin, Goxulu, İyli, Müşkbar
kokusuz Goxusuz, İysiz
koşuk Gaxsımış, Goxumu, İmirçimiş,
İyimiş¹, İylenmiş, Lax¹
kolalı Nişastalanmış, Nişastalı
kolay Asan, Birenc, Ezabsız, Golay, Manéesiz,
Sehl, Yoxuşsuz
kolayca Golayca, Havayı
kolektif Kollégial
kollu Gollu, Kollu
kolonyalı Odekolonlu
kolsuz Golsuz
koltuk düşkünü Vezifepereş
koltuklu Goltuğlu
komik Gülmeli, Komik, Mezeli, Mezhekeli,
Yumoristik
kompleksli Kompléksli

komşu Gönşu,
konçlu Gönçlu
konik Gıfvarı, Konusaoşsar, Konuşşekilli,
Konusvarı
konuksever Gönagseven, Gönagcıl,
Gönagperest, Gönagperver, Méhmannavaz
konulu Mündericeli
konusuz Mündericersiz
konuşkan Söhbetcil, Söhbetçi
konuşucu Dillidilaver, Dillifé'li
kopuk Gopuğ
korkak Adamdanğaçan, Ağciyer, Ağgöz,
Ağürek, Ağzımıvay, Alabağır, Dızğax¹, Emezek,
Ğorxacağ, Ğorxağ, Ğuşürek,
Kemcür'et, Müxennes, Pampağ, Vehmnak
korkulu Ğanlı-ğadalı, Ğorxulu, Xata-balalı,
Xatakar, Xoflu
korkunç Ağırzehmli, Bağırdelen¹, Bağırıyan,
Dehşetamiz, Dehşetengiz, Dehşetnak, Ğorxunc,
Xeterli, Vehşetli
korkusuz Bibak, Biheter, Bivehm, Böyreklı,
Budal, Ciyerli, Çekinmez, Dördböyreklı,
Ğorxusuz, Xoşhasseli, Ner, Vahimesiz
korkutucu Hedeleyici, Zehmli
koruyucu Daldalayıcı, Ğoruyucu, Himayeçi
,Himayedar, Himayeédici, Himayekar, Mühafız,
Mühafizeédici
kostümlük Kostyumluğ
koşulsuz Biğéyd
koygun Ciyersuz
koyu Ğanovuzu, Toh², Tünd
köftelik Küftelik
köhne Eskimiş, Köhne, Köhnelmiş
köklü Köklü, Monuméntal
köksüz Delilsiz, Köksüz
kömürlü Kömürlü
köpekli Köpekli
köprülü Körpülü¹
köpüklü Kefli, Köpüklü
köpüksüz Köpüksüz
kör Kor, Korgöz, Korus
körpe Bala, Körpe, Lüt-etce, Malay, Növcavan,
Sütül
körpecik Körpece
körüklü Körüklü
köse Kosa, Kosasağgal
köşeli Bucağlı, Künclü
kötü Başabela, Bed, Bedemel, Bedlöyün, Fırığ,
Ğebih, Géyri-meğbul, Gidi, Xoşagelmeyen,
Xoşagelmez, Xoşagétmez, Kereftar,
Namünasib, Natemiz, Nehs, Nifreteşayan,
Utanalacağ, Ürekbulandırın, Ürekbulandırıcı,
Xoşagelmez, Xoşagétmez, Yamanca, Yava, Zışt
kötücül Pısxasseli
köylü Çölçü, Çöllü
kravatlı Ğalstuklu
kristal Büllurin
kromlu Xromlu
kronik Xronik, Xroniki
ksiksiz Emelli-başlı, Emellice

Leziz leziz

lezzetli Bameze, Dadmalı, İçmeli,
Lezzetli, Mezeli, Tamlı, Yağlı-yağlı, Yémeli
lezzetsiz Bimezeboş, İtyemez, Lezzetsiz,
Tamsız
lif lif Yosunvarı
lifli Lifli
lime lime Doğanmış
limonlu Lumulu
lirik Lirik
liyakatlı Ağuryana, Leyağetli, Sumbatlı
liyakatsiz Bedlöyün, Bilayığ, Bileyaget,
Cırtan, Gebih, Layıgsiz, Naehl
lütufkâr Lütüfkar
lüzumsuz Artıg-eskik, Bimesref, Bivec,
Lazımsız

M

maaşlı Maaşlı, Mevacibli, Teğatüdcü
maceracı Maceracı
madalyalı Médallı
Maddî Maddi
magmasal Mağmatik
mağdur Meğdur(e)
mağlûp Meğlub
mağmum Bidamağacılı, Bidemağacılı,
Dağ(i)dar
mağrur Burnuyelli, Dambat, Gürreli,
Xudpesend, Lovğa, Meğrur, Sözcötürmey,
Teşexxüslü
mahallî Mehelli
maharetli Diribaş, Diribaşlı, Elisulu
mahcup Şermende, Xecil
mahdut Mehdud
mahfi Mexfi
mahfuz Mehfüz
mahir Hünerver, Mahir, Pergar², Püfend
mahkemelik Mehkemelik
mahkûm Boyunduruğlu, Mehkum
mahmuzlu Mahmuzlu
mahrem Mehrem, Xudmani
mahrum Binesib, Mehrum
mahsuldar Beherli, Mehsuldar, Mehsullu
mahsur Mehsur
mahsus Mexsus
mahşerî İzdihamlı
mahzun Bağırgara¹, Bidamağacılı,
Bidemağacılı, Boynuburuğ, Dağ(i)dar, Güsseli,
Mehzun, Naşad
mail Mail
makbul Emelli, Meğbul
makinelî Maşınlı
makyajlı Enlikli, Enlikli-kırşanlı, Grimlenmiş,
Grimli
maliyetsiz Maliyetsiz
Malkarca Balkarca
malûm Eyani, illüstrativ, Me'lum
malûmatlı Bilende(r), Bilikli,
Me'lumatlı, Savadlı¹

malûmatsız Biliksiz, Mellumatsız
mamul Me'mul
manalı Me'nalı
manasız Béca, Bica, Bime'na, Bimegam,
Bimezmun, Cefeng, Çırt(i)-
pırt(i), Damdandüşme, Me'nalılığ
mandallı Mandallı
manevî Géyri-maddi, Me'nevi
manikürlü Manikürlü
mantıkî Mentiği
mantıklı Ağılkesen, Ağlabatan, Ağlasıg(ış)an,
Ardıcıl, Başabatan, Mentiği
mantıksal Başabatan
mantıksız Ağlasıgmaz, Başsız-ayagsız, Géyri-
mentiği, Mentıgsiz, Sayır-bayır
manzaralı Axar-baxarlı, Basefa, Menzereli,
Tamaşalı
manzum Menzum, Nezmen
marazlı Merezli
marifetli Me'rifetli
marifetsiz Me'rifetsiz
mariz Derdecer, Tutmalı
markalı Markalı
markasız Markasız
Marksist Marksist-Léningçi
maruf Me'ruf
maruz Me'ruz
maskeli Maskalı
masmavi Gömgöy¹
masraflı Mesrefli
masum Biteğsir, Me'sum, Me'sumane
maşuk Me'şuğ
mat(II) Géyri-şeffaf
matbu Metbu
matematiksel Riyazi
matemli Matemengiz, Matemli, Matemzede,
Te'ziyedar
matuh Xerif
mavi Mavi
mavimsi Göyümsov, Göyümtrağ, Göyümtül,
Mavimsov
mavimtrak Mavimtrağ
mayalı Acıtmalı, Hemreli, Mayalı
mayalık Acıtmalığ, Mayalığ
mayasız Xemresiz, Mayasız
mayhoş Gülöyşe, Meleş, Meyhoş, Turşaşirin
mayınlı Minah², Minalanmış²
maymunsu Meymunabenzer, Meymunaoxşar
mazgallı Mazğallı
mazlum Başıdaşlı, Başıküllü, Boynuburuğ,
Dilsizağsız, Mezlum
mazur Me'zur
mecalsiz Bihal, Bihalet, Macalsız,
Süst, Yarımcan
mecazî Mecazi
mecbur Mecbur
mecburî İcbarı, Lazımı, Mecburi
meclûp Dilbeste, Dildade
mecnun Bieğl, Mecnun
mecnunane Mecnunane

Mecusî Mecusi
meçzûb Bieğl
meçhul Mechul, Name'lum, Namüeyyen
medenî Medeni
meflûç Mayıf
mefruş Döşenecekli, Döşenekli
meftun Bend², Bihuş, Dilbeste, Dildade, Meftun, Valéh
mehtaplı Mahtablı
mekanik Réfléksiv, Réfléktiv
mekruh Mekruh
mektepli Mektebli
mel'un Mel'un
melânkolik Malxulyaçı
melodik Mélodik
melül Melul
memeli Emcekli, Memeli
memleketli Biryérli¹
memnun Dilşad, Dilxoş, Xoşxatir, Memnun, Şadman
memnuniyetsiz Turşumuş
memur Me'mur¹
menekşe rengi Benevşeyi, Benövşeyi
menfaatçi Menfeetberdar, Menfeetdar
menfaatperest Menfeetperest
menfi Menfi
menfur Menfur
menhus Bedgedem, Bedşüküm, Dabanıgara, Garadaban, Menhus
menkul Menğul
mensup Mensub
mensur Mensur
menşeli Menşeli
meraklı Marağlı
meraksız Marağsız
mercekli Edeseli
merdane(I) Merdane
merdümgiriz Adamsévmez, Cemiyetdenğačan, İnsansévmez, Merdimgiriz
merhametli Gelbinazik, Hatirgören, Keremli, Méhriban, Merhametli, Rehmdil(li), Rehmkar
merhametsiz Başkesen, Biiman, Biinsaf, Bimerhemet, Bimürüvvet, Bimürvet, Birehm, Dilazar, Eliğamçılı, Ganiçen, Ganiçici, Gansoran, Gelbidaş, Keremsiz, Merhemetsiz, Namürüvvet, Rehmsiz, Sosur, Üreyidaş
merhum Merhum
merkezî Merkezi
merkezkaç Merkezdenğačan, Merkezeğačan
mermer Mermer
mert Er
mes'ul Cavabdeh, Mes'ul
mes'ut Bextever, Gayğibilmez
mesafeli Mesafeli
meslekî Mesleki
mesleksiz Mesleksiz
mesrur Mesrur
mest Mest¹, Bedmest, Bihuş
mesuliyetli Mes'uliyetli

mesuliyetsiz Mes'uliyetsiz
mesut Ağgün(lü), Karman, Mes'ud, Seadetli
meş'um Bedgedem, Bedşüküm, Dabanıgara, Garadaban, Meş'um
meşakkatli Derd-ezablı, Derdvérici, Engel-üzar, Gara-ğura, Xata-balalı, Meşeğgetli, Zilletli
meşbu Dodağlama
meşhur Meşhur, Müttearif, Şöhretgir
meşru Ganunauyğun, Meşru
meşrut Meşrut
metanetli Dözümlü, Metanetli
metanetsiz Dözümsüz, Metanetsiz
meteorolojik Météoroloji
metin(II) Dözümlü, Metin
metodik Métodik
metodolojik Métodoloji
metrik Métrik
mevcut Eldeki, Mövcud
mevhum Mövhum
mevkuî Mövğuf
mevsimlik Mövsümlük
mevsimsel Mövsümi
mevsimsiz Bivaxt
mevzulu Mündericeli
mevzun Xoşaheng, Mövzun
mevusuz Mündericesiz
meyilli Maili, Méylli
meyilsiz Méylsiz
meymenetli Xoşgedem(li)
meymenetsiz Bedgedem, Dabanıgara, Garadaban
meyus Dilteng, Dilxor, Gemgin, Gemnak, Me'yus, Pert
meyveli Barlı, Méyveli
meyvesiz Barsız, Behersiz, Behresiz, Bibehre, Méyvesiz
meziyetli Meziyyetli
mezkuî Mezkur
mezru Ekilmiş, Ekme
mezun İcazeli
mıhlı Mıxçalı, Mıxlı
mıknatıslı Mağnitli
mıymıntı Belğemi
mızıkçı Cencel, Cığal, Cığalbaz, Dağal
mızımız Mızımız(ı)
mihnetli Möhnetli
mikroskobik Mikroskopik
mikyashı Miğyashı
milâdî Miladi
millî Milli¹
milliyetçi Milletçi, Milletperver
milyarder Milyardçı, Milyardér
milyoner Milyonçu, Milyonér
milyonluk Çoxmilyonlu
minareli Minareli
mineli Minalanmış¹, Minalı¹
mineral Minéral
minimum Minimum
miskin Belğemi, Fegirane, Kemine, Kemter(in), Miskin

mistik Mistik	mut suz Başıküllü, Bextigara, Bikam, Günügara,
mitolojik Mifik, Mitoloji	Nakam, Seadetsiz, Xanexerab
mobilyalı Mébélli	muttarit Darıxdırıcı
modern Modérn	muttasıl Müttesil
moleküler Molékulyar	mu vaffak Müveffeğ
monoton Darıxdırıcı, Yékneseğ,, Yékrenğ	mu vaffakiyetli Destres, Müveffeğiyetli
morfolojik Morfoloji	mu vaffakiyetsiz Müveffeğiyetsiz
mor Göyemi, Mor	mu vafık Müvafiğ, Uyar(lı)
motorlu Motorlu	mu vakkat Geçerçi, Geldi-géder, Geldi-géderçi,
mozaik Mozaik	Kéçeri, Müveğgeti
muammalı İzahédilmez, Müemmalı, Tapmacalı	mu vazı Müvazı
muannit Cehlkar, Danğa ¹ , Dangaz, Höcet, Lec	mu zaffer Galibiyetli, Müzeffer
muarız Mûarız	mu zırr Müzür
muasır Hemesr, Müasır	mu zip Çöpegülen
muayyen Müeyyen, Müezzem	mu zlim Müzlim
mubah Mübah	mü balâğacı Gopçu, Hap-gopçu
mucip Mucib	mü balâğalı Böydülmüş, Mübalığeli, Şışirtme
mucizeli M'cüzeli, Xariğeli	mü balâğasız Mübalığesiz
mufassal Müfessel	mü barek Mübarek, Şerafetli
muğber Déyintili	mü cadeleci Mübariz
muğlak Derkédilmez	mü cavir Mücavir
muhakkak Müheğgeğ	mü cessem Mücessem
muharrık Müherrık, Tehrikédici	mü crim Müğessir, Müttehim
muhbir Mühbir	mü ddetli Müddetli
muhkem Ğayıtmaz, Ğırılmaz, Kendirğayış,	mü devver Girde
Monolit, Möhkem, Sanballı	mü drik Anlı, Başbilen, Başıdolu,
muhtaç Möhtac	Dünyagörmüş, Müdrik
muhtasar Müxteser	mü eddep Edeb-erkanlı
muhtelif Cürbecür, Cüre-cüre, Müxtelif	mü essir Ciyersuz, Dilsuz, Éféktli,
muhterem Möhterem	Eserbexş,Eserli
muhteris Malperest	mü flis Müflis
muhteşem Cah-calallı, Calallı, Möhteşem	mü fsit Arağarışdıran, Aravuran, Bedbatın,
mukaddem Müğeddem	Bicenge(ne), Cencilçi, Fitmeli, Müflis
mukaddes Müğeddes, Necib	mü fteri Şerbaz, Şerçi, Yaman-yaman
mukavemetli Müğavimetli	mü heyya Müheyya
mukavim Canıberk, Dağdıılmaz, Dışbatmaz,	mü him Mühüm, Zerbeli ²
Ğalın-ğayım, Tablı	mü hürlü Damğalanmış, Möhürlenmiş,
mukayeseli Müğayiseli	Möhürlü, Plomblu, Ştamplı
mukni Ğanéédici, Ğenaetbexş, Ğenaetlendirici,	mü hürsüz Plombsuz
Telğinéđici	mü kedder Bağrıgara ¹ ,
muktedir Hünerver, Müğtedir	Bidamağacılı,Bidemağacılı, Dağ(i)dar, Dilxeste,
mumlu Mumlu	Mükedder
munis Biğal, Munis	mü kellef Mükellefiyetli
muntazam Ğaydalı, Müntezem, Seliğeli	mü kemmel Biéyb, Emelli-başlı,
muntazır Müntezir	Emellice,Kamilce, Mükemmel
murabba Dördgöl	mü kerrer Mükerrer
murdar Bumbulaşğ, Çirkli, Çirkli-paslı,	mü krım Ğonagseven, Ğonağcıl, Ğonağperest,
Murdar, Napak, Natemiz	Ğonağperver
musibet Bedğedem, Dabanıgara	mü lâyım Xoşexval(lı), Xoşreftar(lı),
mustarip Müzterib	Xoşxasiyyet(li), Mülayım, Yumşağxasiyyet(li)
mutaassıp Müteessib	mü levves Bumbulaşğ, Çirkli
mutabık Mütabiğ	mü lkî Mülki
muteber Canışirin, M'teber	mü lteci Mülteci
mutedil M'tedil	mü ltefit Mültefit
mutekit Eğideli	mü mbit Beherli, Ekimli, Löhren,
muti Müti	Méyveyétirici, Münbit
mutlu Ağbeht, Ağgün(lü), Bextever, Déyen-	mü min Ağzıdualı, Eğideli, M'min, Tanrıçı
ğülen, Dilşad, Dilxoş, Gayğibilmez, Güleş ² ,	mü mkün Mümkün
Güleşğabağ(lı), Güleşşifet(li), Xoşlanmalı,	mü mtaz Mümtaz, Müntehe
Xoşxal, Xürrem, Karman, Seadetli	mü nafık Bedbatın, Cencilçi

münafık Şerir, Şeytanfikir
münakaşalı Cencel, İxtıflı, Mübahiseli,
Münağışeli
münasebetli Münasibetli
münasebetsiz Béca, Düşümsüz, Köntöy,
Münasibetsiz, Nabeca, Nağabil, Uyarsız
münasip Ağır yana, Düşümlü, Elçatan, Hemsaz,
Layığı, Layıgli, Münasib, Münasibhal, Uyar(lı)
müncer Müncer
münevver Münevver
münezzeh Münezzeh
münferit Münferid
münhasır Munhesir
münkir Münkir
münteşir Münteşir
müphem Mübhem
müptelâ Alude, Dadamal, Dadanağ, Dadanığ,
Dadanmış, İftade, Mübtela, Öyrence, Öyrencek,
Öyrenişli, Öyrenmiş
müreffeh Xoşgün(lü), Xoşgüzeran(lı),
Xoşlanmalı, Xoşxal
mürekkep Mürekkep¹
mürettep Cergeli, Düzülü
mürteci Mövhumatçı, Mövhumatperest,
Mürtecé
mürtekip Mürtekip
mürtet Mürted
mürüvvetli Mürüvvetli
mürüvetsiz Mürüvetsiz, Namürüvvet
müsaıt Müsaid
müsavi Arba, Müsavi
müsekin Ovundurucu
müsel Müsel
müspet Müsbet
müsrif Bedxerc, Genaetsiz, İsrafcıl
müstacel Celd, Te'xiresalınmaz
müstagni Biniyaz
müstahak Müsteheğ
müstakil Müsteğil
müstakim Müsteğim
müstebit Ateşxar, Göluzorlu, Lendehor,
Müstebid
müstehcen Açığ-aydın
müstehzi Atmacalı, Müstehzi, Rişhendcil
müstekreh Kerahetli
müstesna Elahidde, Müstesna, Nadirülvücut
müstevi Müstevi
müşerref Müşerref
müşfik Dilsuz, Yumşağürekli
müşkül Düşvar, Müşkül, Müşkülce
müştak(II) Müštağ
müşterek Müşterek, Şeraketli
müteaffin Gaxsımış, Goxumuş, İmirçimiş,
İyimiş¹, İylenmiş, Lax¹
müteakip Müteğib
mütecenis Bircins
mütedavil Mütedavil
mütedeyyin Ağzıdualı, Eğideli, Mollagüne,
Mollanüma
müteessif Müteessif

müteessir Derd-ğemli, Derdeserli,
Derdstgüsseli, Dilefkar, Müteessir
müteharrık Müteherrik
mütehayyir Müteheyir, Dağ-dağ²
mütekabil Müteğabil
mütekâmil Edelli-bedelli
mütekebbir Mütekebbir
mütemadi Mütemadi
mütenasip Mütenasib, Endazeli
mütenevvi Cürbecür, Cüre-cüre, Çoxnövlü
müteradif Hemme'na
müterakki Mütereğgi
mütereddit Biaram, İğrarsız, İkifikirli,
Mütereddid
müteşekkil Müteşekkil
mütevazı Tevazökar
mütevazin Endazeli
müteveccih Müteveccih
mütevehhim Değdegeçi, Değdeğeli
müteyakkız Dördgözlü
müthiş Dehşetamiz, Dehşetengiz, Dehşetnak,
Müdhış
müttehit Müttehidi
müyesser Müyesser
müzeyyen Müzeyyen, Yaşılı
müzikli Musıgli
müziksever Musığiiperest
müzmin Xroniki

N

naçar Naçar
naçiz Geyri-mö'teber
nadan Nadan
nadir Aztapılan, Nadir, Nadirülvücut
nafi Behreli, Behreyab
nafile Behresiz, Bica, Müftece, Serfesiz
nahak Nahağ
nahif Cansız-çelimsiz, Dongaz
nahoş Yapışışsız
nail Nail
nakıs Nağis
nakışlı Derme, Derme-derme, Naxışlanmış,
Naxışlı, Neğşli, Tikmeli
nakışsız Naxışsız
nakli Neğli
nalâyık Nalayığ, Namerbut, Nareva, Naseza
namağlup Alınmaz
namahrem Namehrem
namazlık Namazlığ
namdar Namdar
namert Bedzat, Bezzat, Müxennes, Nakışı,
Namerd, Satğın
namuslu Alınacığ, Namuslu, Teperl
namussuz Binamus, Gırumsağ, İrsiz,
Namussuz
namütenahi Namütenahi
nankör Bedbünyad, Çörekiren,
Nanecib, Nankör, Naşükür, Nemekbeharam
narin Narın, Nazikbeden(li)

narkotik Narkotik
nasırlı Döyenekli, Ğabar-ğabar, Ğabarlı
natamam Natamam
nazarî Nezeri
nazenin Nazende, Nazenin
nazik Éhtiramlı, Letife², Nazik, Nazikbeden(li)
nazil Nazil
nazlı Çem-xemli, Ğemzede, Ğemzeli, Xoşu, Nazlı, Nazlı-duzlu, Nazsatan, Şivebaz, Şiveli, Tennaz, Yosmaca
nebatî Nebati
nedensiz illetsiz
nefesli Nefesli
nefsanî Nefsani
nemli Nemiş, Nemli
nereli Haralı
neşeli Beşşaş, Déyen-gülen, Güler, Heyatperest, Xürrem, Könlüaçığ, Neş'eli, Şadman, Şatir, Vecdli
neşesiz Bidemağacılı, Bidemağacılı, Bikéf, Dağ(i)dar, Ferehsiz, Neş'esiz
neticesiz Axırsız, Biencam, Eremik, Neticesiz
nevmit Nagüman
nezaketli Anlayan, Edebli-erkanlı, Nezaketli
nezaketsiz Anlamaz, Ğoruğ-ğaytağsız, Köntöy, Nezaketsiz, Üzüboz
nezaretsiz Nezaresiz
nezleli Zökemli
nice Néce
nihan Nihan
nihayetsiz Hedsiz-hüdudsuz,
İntehasız, Nehayetsiz
nikâhlı Kebinli, Menkuhe, Talağlı
nikâhsız Kebinsiz, Talağsız
nikbin Nikbin
nikelli Nikellenmiş
nişancı Düzvuran, Eliisti, Keserli, Tuşatan, Tuşğul, Tuşvarı
nişanlı Nişanlı
nişansız Binişan, Nişansız
nitelikli Kéyfiyyetli
niteliksiz Atüstü², Kéyfiyyetsiz
niyetli Ğırmılı
nizamsız Kortebii
nohutlu Noxudlu
noksansız Binöğsan, Kesirsiz, Nöğsansız
nominal Nominal
normal Hemişeki
nöbetçi Mühafiz, Növbetçi
numaracı Nömrebaz
numarasız Nömresiz
nuranî Çilçırağlı, Nurani, Pirani
nurlu Çilçırağlı, Nurlu, Ziyalı
nüfuzlu Ağzıkeserli, Ağzıpoad(lı), Avtoritétli Dirsekli, Nüfuzlu, Sözkéçer, Sözükéçen, Urvatlı, Zabiteli
nüfuzsuz Urvatsız, Zabitesiz
nükteli Nükteli

O

objektif Obyéktiv¹
obur Çoxyéyen, Ğarınğulu, Ğödenğulu, Léhmeğarin, Yéyimcil
odalı Otağlı
odunluk Odunluğ
oğulsuz Oğulsuz
okşayıcı Nevazişli, Oxşayıcı
okumuş Dersli, Élmli, Oxumuş, Tehsilli
okunaklı Oxunağlı
okuyucu Oxucu
olağanüstü É'cazkar, Fövgelbeşeri, Géyri-adi, Xariğeli
olaylı Çovğunlu
olgun Deymiş, Etli-ganlı, Yétme
olmamış Deymemiş
olmaz Olmaz
ongun Bextever
onlarca Onlarca, Onlarla
onluk Onluğ
onulmaz Biderman, Bideva
onurlu Biğal, Serefraz, Sözgötürmey
onursuz Biesil, Biğéyret, Bişeref
optik Optik¹
optimal Optimal
optimist Optimist
oralı Oralı
oranlı Endazeli
orantılı Endazeli
ordubozan Cencel, Cencelçi
orijinal Orijinal
ormanlık Meşeli
ormansız Meşesiz
orta Miyane, Orta, Ortabab
orta hâlli Kipkeç
orta karar Ortabab
ortopedik Ortopédik
otçul Otyéyen
otlakçı Boğazğulu
otlu Çimli, Otlı
otobiyografik Avtobiografik
otomatik Avtomat, Avtomatik
otsu Otabenzer
otsuz Otsuz
oturak Oturağ
otuzluk Otuzluğ
otuz Otuz
otuzuncu Otuzuncu
oydaş Dilbir
oynak Oynağan, Oynağ¹, Oynar, Oyuğ¹
oyuk Dişek-dişek, Dişekli, Ğazığ
oyuklu Dişek-dişek, Dişekli, Ovuğlu, Oyuğlu
oyunbaz Kelekbaz
oyunbozan Cencel, Cığal, Cığalbaz, Dağal

Ö

ödlek Öddeç
öfkeli Alovğözlü, Alovsaçan, Ğaşgabağlı, Géyzli, Ğızıışmış, Öfkeli

öğretici Öyredici
öksürüklü Ösküreklî
öksüz Ata-anasız, Atasız, Atasız-anasız,
 Boynuburuğ, Öksüz, Yétim
ölçülü Diapazonlu, Endazeli, Ölçülü
ölçüsüz Biendaze, Ölçüsüz
öldürücü Öldürücü
ölgün Kesaletli, Let, Loş¹, Ölgün
ölmez Cavidebedî, Ölmez
ölmüş Ölmüş, Ölüb-iten
ölü Biruh, Ölü, Ölüb-iten
ölümcül Ölümçül
ölümsüz Bizeval, Cavidebedî
ömürlü Ömürlü
ömürsüz Ömürsüz
ön Ön
önemli Zerbeli²
önemsiz Axırıcı, Géyri-mö'teber, Xırda-para,
 Xırda-xuruş
önlüklü Döşlüklü, Önlüklü
örgülü Hörüklü
örme Hörme
örnek Nümunevi
örtülü Bürüntüklü, Döşenmiş, Leçekli, Örtüklü,
 Örtülü, Örtünceklî
öte Öte²
öteki Öteki
övüngen Öyüngen
öyle Ele, Öyle²
özel Elahidde, Mexsusî
özenli Xidmetséven
özensiz Binizam
özge Géyri, Özge
özgür Kellahî, Muxtar
özlemlî Hesretkeş, Lelöyün
özlü Özlü
özürlü Brakbozuk, Üzrlü
özürsüz Binöğsan, İradsız, Üzrsüz

P

pahacı Bahacıl, Bahaçı
pahalı Baha, Bahalı, Zığıymet
pak Arınmış, Kür², Pak, Pakize
pala bıyık Pelebiğ(lı)
palyatif Geçerği, Geldi-géder, Geldi-géderği,
 Kéçeri, Müveğğeti
panteist Pantéist
parabolik Parabolik
paradoksal Paradoksal
parafinli Parafinli
paragöz Pulakı, Pulperest
paralel Paralel
paralı Tavanalı, Tavanlı
parasız Axçasız, Biminnet, Bimuzd, Muzdsuz,
 Müflis, Parasız, Pulsuz, Pulsuzparasız,
 Tavanasız
parçalayıcı Xırdalayıcı
parçalı Para¹, Rize-rize

parılıtlı Parılıtlı, Şe'seedar
parlak Alemara(y), Ateşfeşan,
 Çilçırağlı, Direxşan, Gözğamaşdıran,
 Gözğamaşdırcı, Nurelennur, Nurlanmış,
 Nursaçan, Parlağ, Parlayıcı, Röşen, Zağlı
parmaklıklî Gefeseli, Mehecçerli, Şebekeli
pasaklı Pasağlı, Şüyum
pasif Feallyetsiz, Géyri-feal, Passiv²
paslı Paslanmış, Paslı
pastoral Pastoral
pastörize Pastérize
patlak Partlağ
patlayıcı Partlayıcı
patolojik Patoloji
payidar Bizeval, Paydar
paylı Malaşerik
peçeli Bürünceklî, Niğablı, Rübendli
peçesiz Üzüaçığ
pedagojik Pédagoji
pejmürde Cındır, Cındırlı, Pejmürde
pek çok Ededsiz, Eğleb, Gédersiz
peltek Peltek
pembe Çehrayı, Penbe
pencereli Pencereklî
pençeli Caynağlı
perakende Perakende
perdahlı Pardağlı, Şirli
perdeli Gerdekli, Ğışalı, Perdeli
perişan Gemgin, Gemnak, Héyvere, Perişan
pervaneli Perli
pervasız Çekinmez
peyda Péyda
pırtlak Pırtlağ
piç Bic¹
pilâvhlk Aşlığ
pinhan Pünhan
pinti Bedleker, Çörekvérmez, Dabanıçatlağ,
 Eliberk, Pinti, Simic, Zığğı, Zığğıcı
piramitsi Éhramvarı, Piramidal
pireli Bireli
pis Bumbulaşığ, Çirkli, Çirkli-
 paslı, Dabanıçatlağ, İtyatmaz, Napak, Natemiz,
 Pis, Pis-pis, Yava, Zehletöken
pistonlu Pistonlu
pişkin Bişkin
piyade Piyada
plânlı Planlı
plânsız Plansız
plâstik Plastik
plâtonik Platonik
polifonik Polifonik
popüler Populyar
portatif Portatif
pos bıyıklı Lopabiğ(lı)
potansiyel Poténsial
pörsük Cındır, Eprimiş, Köhne-kürtüş
pörtlek Deberegöz, Dembergöz, Deveregöz,
 Dombagöz(lü), Dombalangöz(lü), Ğurbağagöz
prangalı Buxovlanmış, Buxovlu,
 Gandallı, Kündeli

pratik Praktik¹, Tetbiği
 primitif Primitiv
 problematik Problématik
 profesyonel Proféssional
 psikolojik Psixi
 psikopatolojik Psixopataloji
 psişik Psixi
 pudralı Kirşanlı, Pudralı
 pullu Pilekli, Pullu
 pürmelâl Pürmelal
 pürneşe Şad-xürrem
 pürüzsüz Hamarca
 püsküllü Başığıotazlı, Götazlı

R

rabıtalı Rabiteli
 rabitasız İrtibatsız, Rabitesiz
 radikal Radikal³
 radyoaktif Radioaktiv
 rağbetli Reğbetli
 rahat Baştaşağa, Dılğır, Gén-bol, Xatircem,
 İdillik, İstice, İstirahetli, Rahat, Sahmanlı,
 Toxtağ, Yoxuşuz
 rahatsız Aramsız, Bimar, Bisükun, Narahat,
 Rahatsız, Seksekeli, Seksekili
 ram Ram
 rastRast¹
 rastgele Binizam
 rasyonel Rasional
 rayıhalı Enberbar, Enberbu, Enberefşan, Enberi
 , Enberin, Xoşbu(y), Müşkbar
 razı Razi
 realist Doğruyabenzer, Doğruyaoxşar-
 doğruyabenzer, Réalist
 reçellik Mürebbelik
 rencide İncik, Rencide
 rengârenk Al-elvan, Allı-elvanlı, Allı-şallı,
 Ebleğ, Ganovuzu, Pelengi, Rengareng,
 Rengbereng
 renkli Boyağlı, Rengin, Rengli,
 renk renk Ganovuzu, Pelengi
 renksiz Boyağsız, Ganıaçığ, Kemreng, Rengsiz
 renktaş Hemreng
 resimli Resmli
 resmî Formal, Resmi
 revan Revan
 revnaklı Rövneğli
 rezil Bedzat, Biabırçı, Biheya, Eclaf, Xar² ,
 Kemter(in), Lekelenmiş, Lekte, Nacins, Nakes,
 Rezil
 rezilce Şerefsizcesine
 rikkatlı Rigğetli
 ritmik Ritmik
 riyakâr Düreng, Gêyrisemimi,
 Gırxdilli, Mütaraçı, Riyakar, Üzegülen
 riyasız Biriya, Riyasız
 romantik Romantik
 ruhanî Ruhani

ruhî Psixi, Ruhi, Ruhlu
 ruhsal Psixi, Biruh, Ruhsuz
 rutubetli Nemiş, Rütubetli
 rüşvetçi Rüşvetçi, Rüşvetxor
 rütbeli Rütbeli
 rütbesiz Rütbesiz
 rüzgârlı Küleklî, Külektutan
 rüzgârsız Sayxaş

S

sabahki Sabahki
 sabahlık Sabahlıgı
 sabık Sabiğ
 sabırlı Aramlı, Dözümlü, Hövseleli, Sebirli
 sabırsız Aramsız, Bilaaram, Dargursag(ı),
 Dözümsüz, Hövselesiz, Kemhövsele, Kirdarsız,
 Sebirsiz
 sabit Bergerar, Deyişilmeyen, Deyişilmez,
 Müvazinetli, Sabit, Stabil
 sabunlu Sabunlu
 sabunsuz Sabunsuz
 saçaklı Saçağlı
 saçlı Birçekli, Saçlı
 saçsız Birçeksiz, Saçsız
 sadakatli Biriya, E'timadlı, İnanmalı, İxlaskar,
 İxlaskeş
 sadakatsiz Sedağetsiz
 sade Bezeksiz, Élémentar, İfadeli, Lorı¹, Sade,
 Sadece, Saya¹, Yalğı
 sadık Biriya, E'timadlı, İlğarlı, İxlaskar,
 İxlaskeş , Sadıgı
 sâdır Sadir
 sadist Sadist
 saf kan Safğanlı
 saf(II) Asimani, Bıkr, Cıxa, Durnagöz(lü),
 Duruldulmuş, Garişığsız, Kür², Safürekli,
 Tentik, Téy
 safalı Sefalı
 safdil Safdil
 sağ(II) Sağ¹
 sağaltıcı Sağaldıcı
 sağır Ağırésiden, Kar¹, Sağır
 sağlam Bükülmeyen, Çağ², Dağıdılmaz,
 Dişbatmaz, Etli-ganlı, Gayıtmaz, Getiyyetli,
 Gırılmaz, Goluğtvetli, Kendirğayış, Monolit,
 Sabitgedem, Sağlam, Sanballı, Sarsılmaz,
 Saytal, Saz²
 sağlıklı Çağ², Sağlambedenli, Sapsağ
 sağmal Sağmal, Südvéren
 sağ Sağ², Salamat
 sahih Sehih
 sahipsiz Bisabib, Sahibsiz, Yiyersiz, Yurdsuz-
 yuvasız
 sahte Dırnağarası, Gayırma, Gelb², Gondarma,
 Saxta
 sahteci Emelbaz
 sahtekâr Emelbaz, İşgilbaz, Saxtakar
 sakallı Bığlı – sağğallı, Sağğallı
 sakalsız Sağğalsız

sakar Hozeki, Yas(s)ar
sakat Şikest, Taytağ
sakit Sağit
sakin Biğal, Dinc-dinmez, İdillik, Lam¹,
Mübarizesiz, Sakin, Sayxaş, Şeleket, Toxtağ,
Xatircem, Yazıg¹
sakit Sakit
saklı Konspirativ
salâhiyetli Selahiyyetdar, Selahiyyetli
saldırgan Bed
salıncaklı Yéllencekli
salim Salim
salkımsı Salxımabenzer
salt Selt, Sırf
salyamsı Sélikvarı, Séliyeoxşar
samanî Samanı
samanlı Samanlı
samimî Biğerez, Biriya, Düzgelbli, Düzürekli,
Ğanısti, Ğanışirin, Géniğelbli, Génişürekli,
Xoşsifet(li), İntim, İstığanlı, İxlaskar, Méhriban,
Safürekli, Semimi, Türkesaya(ğ), Ürekbir,
Üreyiaçığ
sanal Gözegörünmez
sancılı Giziltili, Sancılı
sapasağlam Sapsağ, Sapsağlam
sapkın Gümrah², Sapğın
saplı Desteli, Saplağlı, Saplı
sapsarı Sapsarı
sargılı Bintli
sarhoş Bedmest, Piyan, Serxoş
sarı Gülebetin, Sarı¹, Zerd¹
sarıklı Çalmalı, Emmameli, Sarığlı
sarılı(II) Sarılı
sarımsaklı Sarımsağlı
sarımsı Sarı-bozumtul, Sarımsov,
Sarımtil,Zervarı
sarımtırak Sarımsov, Sarımtil
sarışın Sarıbaş, Sarıbeniz(lı), Sarısaç(lı),
Sarışın, Sarıyağız
sarkık Sallağ²
sarmal DolamDolam
sarp Sarp, Sıldırım, Sıldırımlı
sarsak Sarsağ
sarsıcı Sarsıdıcı, Titredici, Ürekyaxan
sarsıntılı Sarsıntılı
sataşkan Sataşğan
sathî Dayaz, Öteri¹, Sethi
satılık Emteelik, Satılmalı, Satlığ
satirik Satirik
savaşımçı Mübariz
savaşkan Savaşğan
savatlı Savadlı²
savunmasız Müdafiesiz
savurgan Bedxerc, Ğenaetsiz, İsrıfıl
saygılı Éhtıramlı, Ehvalı, Hörmecil, Hörmetçi,
Sayğılı
saygın Canışirin, Şerafetli, Urvatlı
saygısız Bihörmət, Éhtıramsız, Kemiltifat,
Miğdarsız
sayılı San(ı)lı, Sayılı

sayısız Bihésab, Biintiha, Binihaye(t), Bitmez-
tükenmez, Ededsiz, Ğedersiz, Hedsiz, Kesretli,
Miğdarsız, Ölçütyegelmez, Saysız
sayrı Sayrı
sebatkâr Deyanetli, İnadlı, İnamlı
sebatlı Deyanetli, Ğetiyyetli, İtibaxışlı, İnadlı,
İnamlı, Sabitğedem, Sebatlı
sebatsız Bisebat, Damarıboş, Deyanetsiz,
Ğetiyyetsiz, Sebatsız
sebepli Sebebli
sebepsiz illetsiz, Sebebsiz
seçilmiş Münteheb, Séçilen, Séçilmiş, Séçkili
seçme Destecin, Say-séçme, Séçme¹
sedefli Sedefli
sedefsi Şirmayı
seferber Seferber
sefil Güzeransız, Héyvere, Sefil
sekili Sekili
sekizinci Sekkizcinci
sekizlik Sekkizlik
sekiz Sekiz
seksen Seksen
sekseninci Sekseninci
seksenlik Seksenlik, Seksenyaşlı
selis Selis
semavî Semavi
sembolik Simvolik
sembolist Simvolist
semerele Barlı, Beherli, Behreli, Ğenaetçil,
Semereli
semerli Navarlı²
semiz Bordağ, Gonbul, Kök²
sempatik Dadlı-duzlu, Ğanısti, Ğanışirin,
Xoşliğa, Xoşsifet(li), Xoşsima(lı), Xoşsuret(li),
Könülséven , Suyuşirin, Ünsiyyetli
senfonik Simfonik
senkronik Sinxronik
senkron Sinxron
sentaktik Sintaktik
sentetik Sintétik
septik Gelbigara, Könlügara, Şekkek
serbest Kellahı, Muxtar, Serbest
seri(II) Celd, Öteri¹
serili Döşenecekli, Döşenekli, Döşenmiş, Serili²
serin Serin
serince Serince
sermayedar Sermayeci
sermest Bedmest, Sermest
sersem Sersem, Béyniboşahmak
serseri Biserüpa, Gic, Gicbeser,
Gicbéyin,Hercayı, Kövden, Seféh, Sergerdan,
Serseri, Sey, Şalapay, Yélbeyin, Zırrama
sert Bed, Bedsifet, Cod, Naméhriban, Sert
servi boylu Servboy(lu), Servğamet(li),
Servğedd(li)
sessiz Başıaşağa, Dinmez, Faragat, Kirimış, Lal-
dinmez, Lam¹, Müvazinetli, Samit¹, Sessiz,
Sessizsemirsiz, Yazıg¹
sevda Bend², Dilbeste, Dildade, Sévda, Sévici

sevecen Yumşağtörekl
 sevgili Dilara, Dilbaz, Dildar, Dirlüba, Hembab,
 Meşuğa, Sévgili, Vefadar
 sevgisiz Mehebbetsiz, Méhrsiz, Sévgisiz
 sevimli Dadlı-duzlu, Dilefruz, Dilişirin,
 Ğanısti, Ğanışirin, Gözeşirin, Xoşliğa,
 Xoşsifet(li), Xoşsima(lı), Xoşsuret(li), İstemeli,
 İstığanlı, Köntülséven , Melih, Sévimli,
 Suyuşirin, Yatımlı
 sevimsiz Ğanıacı, Sévimsiz
 sevinçli Karman, Sévincli, Şadman, Vecdli
 sevinçsiz Sévincsiz
 sevindirici Ferehlendirici, Ferehliferah(I),
 Sévindirici, Şadlandırıcı
 seyrek Ala-seyrek, Dengil-dungul,
 Nadirülvücut, Séyrek, Tekemséyrek
 seyyal Seyyal
 seyyar Gezergi, Seyyar
 sıcak İsti
 sıcakkanlı Adamayovuşan, Dadlı-duzlu,
 Ğanısti, Ğanışirin, Gözeşirin, Xoşliğa,
 Xoşsifet(li), Xoşsima(lı), Xoşsuret(li), İstığanlı,
 Suyuşirin, Ünsiyetli, Yapışıǵlı
 sıǵ Dayaz
 sıhhatli Sağlambedenli
 sık Daragbatmaz, Sıx, Teng, Topa, Tutaş
 sıkıcı Basıcı, Sıxıcı
 sıkı fıkuÜrekbir,
 sıkılğan Şermende
 sıkılmaz Bedemel, biabır, Biar,
 Bime'rifet, Simitan, Simiten
 sıkıntılı Derd-ezablı, Derdlendirici, Dervérici,
 Dılfiakar, Engel-üzar, Ğara-ğura,
 Nisgilli, Sıxıntılı
 sıkıntısız Biderd, Biğem, Biğéyd, Gén-bol
 sınıflı Kategoriyalı, Sınıflı
 sınıfsal Sınıfı
 sınıfsız Sınıfsız
 sınık Sınıǵ
 sınırlı Darısǵal, Yékteref, Bigeran, Bihedd,
 Bihésab, Biintiha, Binihayet(t), Bitmez-
 tükenmez, Hedsiz, Miğdarsız, Ölçüyegelmez
 sıradan Sıravı
 sıralı Cergeli, Düzülü, Növbeli, Növbeliekin,
 Növbeti, Sıralanmış, Sıralı
 sırasız Sırasız
 sırlı İzahédilmez
 sırmalı Gülebetin, Gülebetinli, Sırmalı, Zerbaflı
 sıska Arıǵ-uruǵ, Canazar, Cansız-çelimsiz,
 Cüre², Eyrim², Sısğa, Yalınǵat
 sıtmalı Ğızdırmalı, İsitmeli,
 Malyariyalı, Titretmeli
 sıvalı(I) Malalı, Suvaǵlı
 sıvalı Sızılı
 sigortalı Sıǵortalı
 sihirli Séhrkar, Séhrli, Tilsimbend
 silâhlı Esbablı, Esleheli, Müselleh, Silahlı,
 Tüfengli, Yar-yaraǵlı, Yaraǵlı
 silâhsız Silahsız, Yaraǵsız
 silindirik Silindirik, Silindirşekilli

silindirli Silindirli
 simetrik Simmétrik
 simsiyah Dümğara
 sinirlendirici Esebileşdirici, Ğangaraldıcı,
 Ğangaraldan
 sınırlı Ağziodlu, Alovğözlü, Alovsaçan,
 Bed, Dılxor, Esebimezac, Ğaşgabaglı, Ğéyzli,
 Ğızışmış, Sınırlı, Tündxassiyet(li), Zehmlı
 sirkelik Sirkelik
 sisli Çenli, Sisli
 sismik Séysmik
 sistematik Sistematik
 sistemli Sistémli
 systemsiz Disharmonik, Sistemsiz
 siteimli Siteimli
 sivilceli Çivzeli, İsbireli
 sivil Sivil
 sivri İtmil, Miz², Sivri, Şeşe, Şiş², Ucuiti
 siyahımsı Ğaramtıllı, Ğarasayaǵ, Ğaratexer
 siyasî Siyasi
 siyonist Sinonist
 skolâstik Sxolastik
 soğanlı Soğanlı
 soğuk Ayazlı, Ğanısoyuǵ, Kesaletli,
 Naméhriban, Soyuǵ, Ünsiyetsiz
 soğukkanlı Belğemmez, Soyuǵanlı
 sol(I) Çep, Sol
 solak Solaxay
 solgun Ğanıaçıǵ, Sarıbeniz(lı),
 Sarısifet(li), Solgun
 solmaz Solmaz
 soluk(II) Avazımış, Ğanıaçıǵ, Soluǵ
 somurtkan Üzügülmez
 somut Konkrét
 son Ğurtaracaǵ
 sonsuz Axırsız, Sonsuz¹, Bigeran, Biintiha,
 Binihayet(t), Bitib-tükenmez, Bitmez, Bitmez-
 tükenmez, Ğéyrimütenahi, Ğurtarmaz, Hedsiz,
 Hedsiz-hüduzsuz, İntehasız
 sonuçsuz Biencam, Eremik
 sopalı Esalı
 sorumlu Cavabdeh, Mükellefiyetli
 sorumsuz Sehlenkar
 sosyal Éllik, Kütleli
 soydaş Bircins, Ğanbir
 soylu Aligövher, Xas-xalis, Kübar, Necabetli,
 Necib
 soysuz Bednijad, Bedzat, Bezzat, Biesil, Eclaf,
 Nanecib, Soysuz, Zatuǵırıǵ
 söǵütlü Söyüdü
 söküük Cırıǵ, Ğırıǵsokük, Ğırıǵ-ğuruǵ, Sökük
 sönüük Kéçmiş², Ölezik, Sönük
 sözlü Dılcavabı
 sözsüz Sözsüz
 sözüne sahip Sözübüdüv, Sözübüdüv, Sözüdüv
 sporcu İdmançı
 statik Statik
 steril Stéril
 sterilize Stérilize
 stratejik Stratéji

suçlu Müğessir, Müttehim, Suçlu
 suçsuz Biteğsir, Me'sumane, Teğsirsiz
 sugeçirmez Sukéçirmeyen, Sukéçmez
 suikastçı Bedefkar
 sulu Cıfır, Sıyığvarı, Sulu, Şireli
 sun'î Gelb², Gondarma, Goyma, Sün'i, Yapılma
 suratlı Ğanisoyuğ
 suratsız Beddrenğ, Bedsifet, Éybecer,
 Ğebih, İdbar, İfrite, Lekersiz, Yas(s)ar
 suskun Dinmez, Ğaradinmez, Lal-dinmez,
 Sessizsemirsiz
 susturucu Sesboğan
 susuz Susuz, Teşne, Yalavac
 sübjektif Subyektiv
 sükutî Dinmez, Ğaradinmez, Lal-dinmez,
 Sessizsemirsiz
 sümsük Belğemi, Sümsük,
 sümüklü Fırtıglı, Sümüklü, Zılıglı
 sümüksü Sümükvarı
 sünepe Belğemi
 süngülü Süngülü
 sür'atli Celd, İnténsiv, İti, Sür'etli, Uçağan³,
 Yéyin, Yüy(ü)rek
 sürekli Arasikesilmez, Bineli, Hemişeki,
 Pérmanént, Sürekli, Uzunsüren
 süreksiz Müveğğeti, Süreksiz, Tézkéçen,
 sürmeli Sürmeli
 sürtük Sürtük¹
 süslü Alı-güllü, Areste, Berli-bezekli, Cah-
 calallı, Calallı, Derme-derme, Düzekli, Köbeli,
 Naxışlanmış, Sığallı, Süslü, Yaşılı, Zer-zibalı,
 Zernişan, Ziba, Zinetli
 sütlü Sütlü, Südvéren
 süzgün Süzgün

Ş

şad Şad, Şad-şalayın
 şahane Padşahyana, Şahane, Şahani
 şahsî Şexsî
 şahsiyetsiz Menliksiz, Simasız, Şexsiyetsiz
 şairane Şairane
 şakacı Bameze, Çöpegülen, Déyen-
 gülen, Henekçi, İtoynadan, Masğarabaz,
 Zarafatçı
 şakrak Déyen-gülen, Şağrağ¹
 şakulî Pérpéndikulyar, Şağuli, Vérkâl
 şamatacı Ğışğırığçı, Kür¹
 şampiyon Çémpion
 şanlı Alişan, Şanlı, Şukuhlu, Zişan
 şanslı Bextever, Eligetiren, Xoşbext
 şanssız Beduğur, Bextiğara, Kembext, Kemtalé
 şapkallı Şapkallı
 şaplı Zeyli
 şarapçı Ğedehnuş, Şerabxor
 şarkî Şergi¹
 şarklı Şerğli
 şarlattan Şarlattan
 şartlı Çidar, Şerti, Şertli
 şartsız Biğéyd, Şertsiz,

şaşaalı Alişan, Büsatli, Dem-desgahlı, Demli-
 desgahlı, Desgahlı, Ritorik, Şe'seeli
 şaşlı Çaş, Çep, Çepgöz, Ğıyğac, Ğıyğacı,
 Ğoşagören, Kecbin, Léylacı
 şaşılalı Bireğbet, Ecaib-ğeraib, Ecebbe
 şaşırılmış Çaşbaş
 şaşirtıcı Héyanédici, Héyretamiz, Héyretengiz,
 Héyretli, Karıxdırıcı, Teeccüblü
 şaşkın Çaşbaş, Çaşğın, Döyükmüş, Şaşğın
 şayan Şayan
 şayetse Şayeste
 şedit Şedid
 şef Başbilen
 şeffaf Şeffaf, Şüşevarı
 şefkatli Méhriban, Dilsuz, Gelbinazık, Şefğetli,
 Yumşagürekli
 şefkatsiz Naméhriban
 şehirlere arası Şehir(ler)arası
 şehirlere Şehirli
 şehlá Çepgöz, Şehla
 şehvanî Şehvani
 şehvetli Nefsperest, Şehvetli
 şehvetperest Şehvetkar, Şehvetperest
 şekerli Şekerli
 şekilli Şekilli
 şekilsiz Bedşekl, Biendaze, Şekilsiz
 şekli Şekli²
 şen Beşşaş, Déyen-gülen, Dilğüşa, Dilşad,
 Dilxoş, Ferehliferah(I), Güler, Güleş²,
 Güleşğabağ(lı), Güleşşifet(li), Heyatperest,
 Heyatséven, Heyatséver, Xoşxal, Xürrem,
 Könlüaçığ, Şadman, Şatir, Şen
 şenliksiz Şenliksiz, Şenliksiz
 şen şakrak Heyatséven, Heyatséver
 şer'î Şer'i
 şerbetli Ğendabi
 şerefli İzzetli, Şerafetli, Şerefli, Şukuhlu
 şerefsiz Biğéyret, Biinsaf, Bişeref, İrzsiz,
 Menliksiz, Nacins, Nakes, Nanecib,
 Sallağğulağ(lı), Satğın, Şerefsiz
 şerefyap Şerefyap
 şeritli Zol-zol¹, izol¹, Zolağ-zolağ, Zolağlı
 şetaretli Şetaretli,
 şevketli Şövketli
 şevkli İlhamlı, Şövğlü
 şevksiz Éhtirassız, Şövğsüz
 şeytan Şéytansifet
 şeytanî Şéytani
 şımarık Erköyü, Şitengi
 şiddetli Elbeyaxa, Gayım, İti, Sé'ylı, Şiddetli
 şifahî Dilcavabı, Sözlü, Şifahi, Şefalı
 şifasız Mülicesiz
 şifreli Şifrenmiş, Şifrli
 şiiysel Poetik
 şikâyetçi Ariz, Giléyli, Şikayetçil, Şikayetçi,
 Şikayetkar
 şikeste Şikeste
 Şile bezi Şileyi
 şimalî Şimali
 şimdiki Hazırkı

şimşekli Şimşekli
şipşirin Şipşirin
şirin Dilefruz, Dilişirin, Gözeşirin, Şirin
şirret Sürtüşken, Bedehlag,
Bedğılığ, Bedhasiyyet, Bedherket, Bedhu,
Bedmezac, Bedreftar, Divğılığ, Galmağalçı,
İtğılığ
şiş(I) Domba, Şiş¹
şişkin Domba, Köpeş, Şişik, Şişkin
şişko Ğarnişişik, Ğarnıyoğun, Xaşal,
Xaşalğarın, Köpbece
şişman Ğarnişişik, Ğarnıyoğun, Gonbul, Xaşal,
Xaşalğarın, Koppuş, Kök², Köpbece, Lahta²,
Lort, Motalğarın, Ovurtdağ, Piyli, Saytal,
Şişman, Totuğ, Totuş, Tökmerek
şişmanca Dolğunvücd(lu), Şişmanca
şom Nehs, Şum¹
şomağızlı Xéyirsöylemez
şöhretli Necabetli, Şöhretgir, Şöhretli
şöhretsiz Adsız-sansız
şuh Nazlı-duzlu, Şatir, Şux
şuurlu Ağılı-kamallı, Huşyar, İdraklı, Şturlu
şuursuz Anlağısız, Bişür, Derrakesiz,
Kemşür, Réfléksiv, Réfléktiv, Şüursuz
şümüllü Ehateédici
şüpheci Ğelbigara, Könlügara, Şekkak,
Vasvası, Vehmnak
şüpheli Xoflu, İşgilli², Müştebeh, Müttehim,
Şekli¹, Şübhelı
şüphesiz Biğüşur, Bişübhe, Tekzibédilmez,
Tekzibolunmaz

T

tabanlı Dabanlı
tabansız Dabansız
tâbi(I) Tabé
tabiatüstü Kortebii
tabii Tebii
tafsilâtlı Tefsilatla, Tefsilli
tahammülfersa Dözülmez
tahammüllü Hövseleli
tahammülsüz Biaram, Dargürsağ(lı),
Dözümsüz, Durumsuz, Hövselesiz
tahmini Texmini
tahripkâr Défisitli, Xarabédici
tahriri Tehriri
tahsilli Élmli
takatsiz Bihal, Bihalet, Xestehal,
Xéysiz, Natevan, Süst, Tabsız, Tağetsiz,
Yarımcan, Yıpranmış
takılğan Çöpegülen
takribi Teğribi
taksirli Teğsirli
talihli Ağbeht, Bextever, Eligetiren, Xoşbext,
Xoştalé,
talihsizBaşibelalı, Beduğur, Bextigara,
Ğarabext, Ğargün(lü), Kembext,
Kemtalé, Namurad

tam Biéyb, Bütöv, Edelli-bedelli, Elli-ayağı,
Emelli-başlı, Emellice, Eyzen, Kamilce,
Kompléktli, Konkrét, Lay¹, Tam¹
tamahkâr Artığtamah, Bednefs, Gözüac,
Gözüdoymaz, Léşşöken, Nefskar, Tamahkar
tamam Edelli-bedelli
tamamlayıcı Tamamlayıcı
tanecikli Denecikli, Denever
taneli Deneli, Denever, Denli
tanidik Beled, Tanış
tanınmışMütearif, Necabetli,
Şöhretgir, Tanınmış
tanıtlı Sübutlu
tanıtsız Sübutsuz
tantanalı Alışan, Dem-desgahlı, Demli,-
desgahlı, Desgahlı, Şükuhlu, Tenteneli
taptaze Tepteze, Tezece
taraklı Darağlı
taraksı Darağvarı
taravetli Teravetli
tarçını Darçını
tarihi Tarixi
tarihli Tarixli
tarihsiz Tarixsiz
tartılı Dartılmış
tartışmalı İxtılaflı, Mübahiseli
tarumar Tar-mar
tasalı Derd-ğemli, Derdeserli, Derdstğüsseli,
Dilefkar
tasasız Biderd, Biğem, Biğeyd, Derdsiz-
ğemsiz, Ğüssesiz
tasvirî Tesviri
taşıyıcı Daşıyıcı
taş kalpli Daşgelbli, Gelbidaş
taşkın Daşğın, İfrat
taşlı Daşlı
taşlık Daş-kesekli, Daşaxor
taş yürekli Daşürekli, Gelbidaş, Üreyidaş
tatlı Bameze, Dadlı, Dilefruz, Dilişirin,
Duzluca, Ğendabi, Ğülmeşeker, Xoşagéden,
Xoşagelen, İcmeli, Melahetli, Melih,
Mezeli, Suyuşirin, Şireli, Yağlı-yağlı
tatlıca Dadlıca
tatlı dilli Dilliağızlı, Ehvalı, Xoşdil(li),
Xoşğöftar, Xoşkelam, Xoşlehe
tatsız Bimezeboş, Dadsız, İtyemez, Şid, Tamsız
tavlı Bordağ
tay(II) Tay¹
taze Şéhlik, Ter², Teze
tebeşirli Tabaşirli
tecavüzkâr Tecavüzkar
tecrübeli Çoxbilen, Dilbilen, Dünyagörmüş,
Eke-bike, Ekec, Gedim, İşbacaran, İşbilen,
Püxte, Seriştelı, Tecrübelı, Yolbilen
tecrübesiz Bitecrübe, Naşı, Seriştesiz, Südemer,
Tecrübesiz
tedbirli Tedbirli, Yığımçıl, Yolbilen
tedirgin Bisükun
teferruatlı Sicilleme
tehditkâr Tehdidédici, Tehdidli

tehlikeli Ğayıtmaz, Girdablı, Xatakar, Xeterli,
 Tehlükeli, Xata-balalı, Zeferli
 tehlikesiz Biheter, Ğyemen, Xetersiz, Xoşhasseli,
 Tehlükesiz
 tek Aman-zaman, Bimisl, Binezir, Tek¹,
 Yékvücut
 tek anlamlı Birme'nalı, Tekme'nalı
 tekdüze Darıxdırıcı, Yékneseg,, Yékrenğ
 tekerlekli Diyirceklı
 tekerli Tekerli
 tek heceli Birhécalı, Birhücéyrelı
 tek hücreliTekhücéyrelı
 tekin Sayalı
 tekir Tekir
 tek kişilik Birneferlik, Biryerli²
 teklifsiz Teklifsiz
 teknik Téxniki
 teknolojik Téxnoloji
 tek renkli Birrenqli, Saya¹
 tek sesli Birsesli, Teksesli
 tek tük Tek-tek, Tek-tük
 telâşlı Lovlu, Telaşlı, Telatümlü, Teşvişli, Vaylı
 telli Simli, Télli
 telsiz(I) Simsiz, Télsiz
 tematik Tématik
 tembel Belğemi
 tembelce Leng
 temel Éléméntar, Hellédici¹
 temelli Temelli, Bineli, Binövrelı, Özüllü
 temelsiz Binövresiz, Delilsiz, Özürsüz,
 Temelsiz, Zeminisiz
 teminatlıTe'minatlı
 temiz Asimani, Bıkr, Cıyığberrak,
 Durnagöz(lü), Duruldulmuş, Ğarışığsız, Necib,
 Pakize, Temiz, Yalğı, Yuyulmuş, Zibilsiz
 temiz kan Temizcinsli, Temizğanlı, Kür²
 temizleyici Lekeaparan, Temizleyici
 temiz yürekli Temizürekli, Tentik,
 Türkesaya(ğ), Üreyiaçığ, Üreyiyumşağ,
 Üreyiyuxa
 temkinli Ağırsanballı, Ağırsengin,
 Ağırxasiyyet(li), Aramlı, Ayığ-sayığ, Temkinli
 temsilci Mümessil
 tenasüpsüz Tenasübsüz
 tendürüst Çağ², Tendürüst
 تنها Tenha, Yalğız
 tenzilâtlı Güzeştli
 tepegöz Kellegöz,
 tepeleme Tepeleme¹
 tepeli Tepeli
 terakkiperver Tereğğiperver, Zerbeçi
 terbiyeli Ağılı-kamallı, Arlı-abırlı, Edeb-
 erkanlı, Edebli-erkanlı, Erkanlı,
 Ğanacağlı, Terbiyeli
 terbiyesiz Bedehlag, biabır, Biar, Bime'rifet,
 Birterbiyet, Biterbiye, Ğhtıramsız, Ğanacağsız,
 Ğanmaz, Hedyan, Héyvere, Naseza, Terbiyesiz,
 Yonulmamış
 terbiyevî Terbiyevî
 tereddütlü Tereddüdlü

terletici Terledici
 terli Terli
 ters Danga¹, Danğaz, Höcet, İnadçıl, İnadédici,
 İnadkar, Kecğabırğa, Kecmedar,
 Kecerftar, Kenek, Lec, Şıtağçı, Ters, Terse
 tertemiz Temizce, Tertemiz, Ğaydalı
 tertipli Ğıdırğayı, Seliğe-sahmanlı
 tertipsiz Binizam, Delegéy, Ğat-ğarışığ,
 Ğatğarış, Ğatmağarışığ, Ğaydasız,
 Hozeki, Seliğesiz,
 tesadüfi Damdandüşme, Düşme,
 Göyendüşme, Göyendüşmüş, Tesadüfi
 tesirli Dilsuz, Éféktli, Ékspréssiv,
 Eserbexş, Eserli, Nüfuzédici, Te'sirédici, Te'sirli,
 Zodlu
 tesirsiz Esersiz, Te'sirsiz
 tetik Cıvrıgatak, Duyuğ
 tevazulu Tevazölü
 tezath Tezadlı, Ziddiyetli
 tıkaçlı Tıxaclı
 tıkuşık Tıxılı
 tıknaz Dolğunvücut(lu), Dolubeden(li),
 Potaboy(lu)
 tılsımlı Tılsimlenmiş, Tılsimli
 tıntın Tın-tın
 tıraşlı Taraşlı, Üzüğırığı
 tırnaklı Dırnağlı
 tırnaksı Dırnağaoxşar, Dırnağşekilli
 tırtıllı Tırtıllı
 tinsel Ğeyri-maddi
 tipik Tipik
 tipili Boranlı, Ğarlı-boranlı, Küleklı-ğarlı
 tipolojik Tipoloji
 tiryaki Çayxor, Öyrence, Öyrencek, Öyrenişli,
 Öyrenmiş, Tiryekçi, Tiryeki
 titiz Diğğetçil, Pédant
 titrek Titrek, Titrer
 tiz Ğayım
 tohumlu Tumlu
 tohumluk Denlik, Toxumluğ, Tumluğ
 tok Tox¹, Toxğarın
 tokalı Toğğalı
 tombul Koppuş, Kök², Kömbe, Köpbece ,
 Tombul, Totuğ, Totuş, Tökmerek, Tumbul
 tonluk Tonluğ
 topal Topal, Yémsek
 toplu Cemlenmiş, Ğıdırğayı, Gonbul, Toplu¹,
 Toplu²
 toplumsal Éllik, Kütleli
 topografik Topografik
 toprak altı Torpağaltı, Torpağlı
 topraksız Torpağsız
 top sakallı Topassağğalı(lı), Topsağğalı(lı)
 toptan Topdan
 topuklu Topuğlu
 topuzlu Toppuzlu
 torbalı Torbalı
 torpilli Torpédđasıyan
 tortulu Xıtlı

tozlu Hisli-paşlı, Hisli-tozlu,
Tozanağlı, Tozlanmış, Tozlu
töhmetli Müğessir, Töhmetli
tövbeli Tövbeli
trajik Tragik
tropik Tropik
tufeyli Ğaniçen, Ğaniçici,
 Ğansoran, Havayıyéyen
tuhaf Tühaf, Anayım, Anayım, Bedhéybet,
 Bireğbet, Fövgeltebi, Ğeribe, Héyretamiz,
 Héyretengiz, Héyretli, Teeccüblü
tulânî Tulani
tumturaklı Temterağlı
turfa Türfe
tutarlı Serrast, Tutarlı
tutarsız Tutarsız
tutkulu Eşğli, Nefli, Pafoslu
tutkun Bend², Bihuş, Dilbeste, Dildade, İftade,
 Öyrence, Öyrencek, Öyrenişli, Öyrenmiş,
 Sévici, Şeyda, Tutğun, Eligandallı
tutuk Tutuğ
tutuklu Boyunduruğlu
tutulmaz Tutulmaz
tutumlu Tutumlu
tutumsuz Bedxerc, Ğenaetsiz, İsrafcıl,
 Tutumsuz
tuzlu Duzlu, Şor², Şoranlı
tuzsuz Duzsuz, Şit
tükenmez Tükenmez
tüketici Güdaz
türdeş Bircins
türlü Cürbecür, Cüre-cüre, Çoxnövlü,
 Çoxvariantlı, Dörlü, Ğisim
tütsülü Tüstülü
tüylü Lelekli, Mamırlı, Tiftikli, Tüklü, Xezli
tüysüz Tüksüz, Xovsuz

U

ucuz Kembaha, Ucuz, Ucuzlu
ucuzcu Ucuzcu
uçar Uçar
uçsuz bucaksız Hedsiz-hüduzsuz,
 Ölçüyelmez, Uc-bucağsız
uçucu Uçucu
uçuk(II) Uçuğ¹
ufacık tefecik Cırtan
ufak Dıngılı, İnce-ince, Xırdaca, Ufağ
ufak tefek Cırtan, Cırtanboyu,
 Xırdagövde(li), Ufağ-tufağ, Yosmaca
ufak ufak Xırda-xırda, Xırdaca-xırdaca, Parça¹
ufunetli Üfunetli
uğultulu Nerilti
uğurlu Ayağıyüngül, Düşerli, Eliyüngül,
 Xoşgedem(li), Sayalı, Uğurlu
uğursuz Ayağağır, Bedgedem, Bedşüküm,
 Dabanığara, Ğaradaban, Keçreftar,
 Nehs, Uğursuz
ulu E'zem, Ezim, Ulu
ulusçu Milletperver

uluslar arası Béynelxalğ, İnternasional
ulvî Ülvi
umumî Ümumi
umutsuz Çıxılmaz, Nagüman
unutkan Huşsuz, Unutğan, Yaddaşsız
upuzun Upuzun
usandırıcı Usandırıcı
uslu Edeb-erkanlı, Uslu
usta Diribaş, Diribaşlı, Pergar², Püfend
utangaç Şermende, Utancağ
utanmaz Arsızabırsız, Bedemel, biabır, Biar,
 Biheya, Bime'rifet, Sırtığ, Simitan, Simiten,
 Sital, Şermsiz, Şortu, Utanmaz, Üzüboz
utanmazca Arsız-arsız, Arsızca(sına)
utkulu Ğalibiyetli
uyanık Ayığ-sayığ, Dördgözlü, Duyuğ, Gözüiti,
 İtigöz(lü), Oyağ, Oyanığ, Sayığ,
 Serhésab, Servaxt
uyarıcı Oyadıcı, Oyandırıcı, Töhmetédici
uydurma Düzeltme, Ğayırma, Ğondarma
uygun Düşümlü, Elçatan, Ferli-başlı, Hemsaz,
 Layıği, Layıgli, Mütasibhal, Uyar(lı), Uyğun
uygunsuz Ağızaalınmaz, Damdandüşme,
 Düşümsüz, Ğeyrimütenasib, Ğeyrimüvafığ,
 Nameğbul, Namünasib, Uyarsız, Uygunsuz
uykucu Yuxucul
uykulu Mürğülü, Uyğulu, Yuxulu
uykusu ağır Bedhab
uykusuz Uyğusuz, Yuxusuz
uysal Yolaxın
uyumlu Xoşaheng
uyumsuz Ahengsiz, Biaheng, Disharmonik
uyuşturucu Ağrısızlaşdırıcı
uyuşuk Belğemi, Kéyimiş, Let, Süst, Uyuşuğ
uzak Uzağ
uzak görüşlü Durbin, Uzağgören
uzlaşmaz Barışmaz
uzlaştırıcı Barışdırıcı
uzun Caydağ, Golac, Tul, Uzun
uzun boylu Caydağ, Şiverek, Ucaboy(lu),
 Ucağamet(li), Uzunboy(lu)
uzun kafalı Şişbaş(lı), Uzunbaş(lı)
uzun ömürlü Uzunmüddetli, Uzunömürlü,
 Yaşar
uzvî Üzvî

Ü

ücretli Mevacibli
ücretsiz Biminnet, Bimuzd
üç Üç
üç başlı Üçbaşlı
üç beş Üç-beş
üç dört Üç-dörd
üç katlı Üçğat(lı), Üçlaylı, Üçmertebe(li)
üçlük Üçlük
üç parmaklı Üç barmaglı
üçüncü Üçüncü
ülküsəl Mefkurevi
ümitli Ümidli, Ümidvéren

ümitsiz Çıxılmaz, Nagüman, Natümid, Ümitsiz
 ümmî Çöllü, Ümmi
 üniformalı Mundirli
 üniversal Üniversal¹
 ünlü Mütəarif, Şöhretir
 ünsüz Adsız-sansız
 üretici E'malédici
 ürkek Adamdanğaçan, Gozluğırpı, Gözüğırpı,
 Hürkek, Ürkek
 ürünsüz Behersiz, Bibehre, Eremik, Mehsulsuz
 üryan Çılpağca, Lümlüt, Lüt, Üryan
 üstü kapalı Eýhamlı, Remzi, Tapmacalı,
 Üstüörtülü
 üstün Ağa, Üstün
 üşengeç Erinik, Tenbel
 ütöpik Utopik
 ütülü Şaxlı, Ütülenmiş, Ütülü
 ütüsüz Ütüsüz
 üvey Ögüy
 üzgülü Ezab-eziyetli, Ezablı, Ezablı-işgenceli,
 Ezabvérici, Ğara-ğura,
 üzgün Bidamağacılı, Bidemağacılı, Dağ(i)dar,
 Dilteng, Dilkor, Elemnak, Ğelbiğırı, Kesaletli,
 Naşad, Pert, Üzgün
 üzgüsüz Şermsiz
 üzücü Üreksixan, Üreksixıcı, Üzücü²
 üzüntülü Bidemağacılı, Bidemağacılı,
 Dağ(i)dar, Derd-ğemli, Derdeserli,
 Derdstğüsseli, Dilefkar, Dilefkar, Dilxeste,
 Hüznaver, Kederaver, Kederengiz,
 Kederlendirici, Suzan, Üzüntülü
 üzüntüsüz Biderd, Biğem

V

vabeste Vabeste
 vadeli Ve'deli
 vadesiz Ve'desiz
 vahametli Vahimeli
 vahim Vexim
 vahit Vahid
 vahşî Başkesen, Héyvensifet, Vehş, Vehşi
 vahşice Héyvancasına
 vakarlı Ağırşanballı
 vakarsız Vügarlı, Vügarsız
 vâkıf(II) Arif, Vağif
 vakitsiz Bigah, Bivaxt, Vaxtsiz
 vakur Ağırtaxtalı, Biğal
 var Var¹
 varlıklı Ağa, Ağcalı, Başietli, Cibli,
 Dövlətmend, Ehvalı, Firavan, Güzeranlı, Kalan,
 Mallı², Servetli, Tangahlı, Tavanalı,
 Tavanlı, Topdağıtma, Varlı, Xırlı²
 varsıl Ağa, Ağcalı, Başietli, Çörekli,
 Dövlətmend, Ehvalı, Xırlı², Kalan, Mallı²,
 Servetli, Tangahlı, Tavanalı, Tavanlı,
 Topdağıtma, Varlı
 vasat Miyane
 vasıtalı Vasiteli, Vesaitli
 vasıtasız Vasitesiz

vatanperver Vetenperver
 vatansever İstiğlaliyyetperver
 vatansız Vetensiz
 vazih Vazeh
 vazifeli Mükellefiyetli, Vezifeli
 vazifeşinas Vezifeşünas
 vebalı Vebalı
 vefakâr Vefadar
 vefalı İlğarlı, Vefadar, Vefalı
 vefasız İlğarsız
 vehimli Vehmnak
 verecekli Vérecekli
 veremli Veremli
 verici Vérici
 verimli Barlı, Beherli, Behreli, Ekimli, Geleser,
 Gelimli, Löhren, Medaxilli, Véricil
 verimsiz Bibehre, Ğeyri-mehsuldar,
 Medaxilsiz, Véricimsiz
 vesikalı Vesigeli
 vesikasız Kağızlı, Kağızsız
 vesveseli Değdeğeci, Değdeğeli, Vesveseli
 vezinli Veznli
 vezinsiz Veznsiz
 vicdanî Vicdani
 vicdanlı Keremli, Vicdanlı
 vicdansız Biinsaf, Bedbinhesab, Biiman,
 Bimerhemet, Bimürüvvet, Bimürvet, Birehm,
 Dilazar, Nainsaf, Rehmsiz, Vicdansız
 vidalı Vintlenmiş, Vintli
 virajlı Döngeli
 viran Viran
 vitaminli Vitaminleşdirilmiş, Vitaminli
 vitaminsiz Vitaminsiz
 volkanik Vulkanik
 vurdumduymaz Çörekkesen, Kaxal
 vurgulu Vurgulu
 vurgun Bend², Dilbeste, Dildade, Sévici,
 Şeyda, Valéh, Vurgun
 vurgusuz Vurgusuz
 vuruşkan Vuruşğan
 vücutlu Şağğalı, Tökmebeden(li), Vücutlu

Y

yabancı Gürbet, Nabeled, Yabancı, Yadélli,
 Yadölkeli, Yadyérli
 yabanî Héyvensifet, Vehş, Vehşitebiet(li),
 Yabanı
 yabansı Bireğbet
 yad(I) Gürbet, Yad¹, Yadélli
 yağışlı Yağınlı, Yağıntılı, Yağışlı
 yağışsız Yağışsız
 yağlı kara Yağlı-ğara
 yağlı Piyli, Yağlı, Yağlı-yağlı
 yağmurlu Çovğunlu, Yağınlı, Yağmurlu
 yağmursuz Yağmursuz
 yağsız Piysiz, Şendir, Yağsız
 yahşi Yaxşı
 Yahudice Yehudice
 yakalı Yabalı

yakalık Yaxalığ
yakalıklı Yaxalığlı
yakaliksız Yaxalığsız
yakasız Yaxasız
yakıcı Gızmar, Gönyeden, Göynedici, Suzan, Yahıcı¹, Yandırıcı
yakın Etraf, Yavıg, Yavuğ, Yaxın, Yaxındaki
yakışıklı Bazburudlu, Boy-buxunlu, Düzgамет(li), Sumbatlı
yakışiksız Düşümsüz, Géyrimütenasib, Géyrimüvafığ, Kor-kobud, Kömbe, Olmazın, Utanılacağ
yalak Yalağ¹
yalan Düzeltme, Yalan, Yalancı
yalancı Adamaldadan, Badal, Düdükçalan, Géyri-heğigi, Gırxdilli, Gopcul, Küyçü, Mindilli
yalansız Biriya, Yalansız
yalan yanlış Yalanyanlış
yalçın Sıldırım, Sıldırımlı, Yalçın
yaldızlı Yaldızlı
yalın(II) İfadeli, Yalın
yalıtıcı İzoleédici,
yalıtkan İzoleédici
yalnız Aman-zaman, Kişisiz, Tek-tenha, Tekce, Yalğız, Yalxa, Yalxı¹, Yarsız-yoldaşsız
yaltakçı Alaxéy, Tülküxasiyyet(li), Üzegülen, Yaltağ
yamalı Gözekli, Yamağlı, Yamanmış
yaman Yaman
yamyam Adamyéyen
yamyassı Yamyastı
yan Ğıyğac, Ğıyğacı, Köndelen, Léylacı
yangılı Xoralı
yanık Yanığ
yanlı Yanlı
yanlış Yanlış
yansız Yansız
yapay Goyma, Ğelb², Ğondarma, Yapılma
yapışıcı Yapışıcı
yapışık Yapışığ
yapışkan Suvaşğan, Yapışan, Yapışğan
yapıştırıcı Bitişdirici, Yapışdırıcı
yapma Yapma, Ğelb², Yapılma
yapraklı Yarpağlı
yapraksı Yarpağvarı
yapraksız Yarpağsız
yaralı Döşdeymiş, Yağırılı, Yaralanmış, Yaralı
yaramaz Başabela, Bedlöyün, Decel, Elleme³, Gidi, Nabekar, Naehl, Nakes, Şerir, Şitengi, Şuluğ, Teşer, Vurub-yıxan, Yaramaz
yararlı Behreli, Behreyab, Deramedli, İstice, İstifadeli, İşeyarar(lı), İşgelen, Karagelen, Yararlı
yararsız Behresiz, Bica, Bifaide, Bifayda, Bivec, Çirt(ı)-pırt(ı), Ebes, İsbatsız, İstifadesiz, Menfeetsiz, Yararsız
yaraşıklı Yaraşığlı
yaraşiksız Yaraşığsız
yaratıcı Yaradıcı

yardımcı Kömekdar, Mededçi, Yardımcı
yardımsever Ğallac, Üreyigeniş, Véricmil
yarı iletken Yarımkeçirici
yarık Yarığ
yarım Ağzıyarı, Géyri-mükemmel, Kemçik, Kompléksiz, Yarım, Yarımçığ
yarma Yarma²
yasak Géyri-caiz
yasaklı Yasağlı
yasal Formal, Ğanunauyğun
yasalı Ğanunauyğun
yaslı Matemzede, Te'ziyedar, Yaslı
yassı Sal¹, Yastı
yassıca Yastıca
yastıklı Yastığlı
yaş(II) Yaş²
yaşıt Biryaşlı, Éyniyaşlı, Hemsin, Yaşıt
yaşlı(I) Ahıl, Bélieyri, Bığlı – sağğallı, Böyük, Çoxyaşlı, Ehvallı, Ekec, Esrdide, Ğarılaşmış, Ğarımış, Ğartımış, Müsinn, Oturuşmuş, Pirani, Sinli, Yaşıötmüş, Yaşlı¹
yaşlı(II) Yaşlı²
yaşmaklı Yaşmağlı
yatağan Yatağan²
yataklı Yatağlı¹, Yatağlı²
yatalak Ğarayatağ, Yatalağ²
yatay Üfüğü
yatık Yatığ
yatıştırıcı Ovundurucu, Teskinédici
yatkın Yatğın
yavan Şendir, Yavan
yavaş Aramlı, Astagel, Astağacan, Yavaş
yavşak Yanşağ
yavuklu Yavuğlu
yavuz Yavuz
yaygaracı Bedğılığ, Bedhasiyyet, Bedhereket, Bedhu, Bedmezac, Ğışğırığçı, Kür¹, Küyçü
yaygın Yayğın
yayıklı(II) Yayığ
yaylı Yaylı
yayvan Sal¹
yazılı Yazılı
yazlık Yaylığ¹
yazma Yazma
yedi Yéddi
yedilik Yéddilik
yedinci Yéddinci
yeğ Yeg
yeleli Yalmanlı
yelli Yélli¹
yeminli Yeminli
yemişli Barlı, Yemişli
yemlik Yémlik³
yemyeşil Gömgöy², Yamyaşlı
yeni Eceri, Ecerli, Yéngi, Yéni
yenice Tezece, Yénice
yenilikçi Novator
yepyeni Ğatıaçılmamış, Ğatlanmamış, Ğedteze, Yépyéni
yer altı Yéraltı

yerinde Düşümlü, Hemsaz, Xırlı²
yerli Yérli
yersiz Béca, Bimegam, Bimekan, Bivaxt, Cefeng, Çırt(1)-pırt(1), Damdandüşme, Élsiz-obasız, Mekansız, Nabeca, Nağabil, Namünasib, Yérsiz, Yérsiz-yuvasız
yersiz yurtsuz Yérsiz-yurdsuz, Yérsiz-yuvasız
yeşil Göy³, Göyertili, Yaşıl
yeşilimsi Yaşılmsov
yetenekli Elli-ayağlı, Xoşteb, İşbacaran, İşbilen, Müsteid, Talantlı, Zeberdest
yeteneksiz Bilayığ, Bileyağət, Savadsız, Zekasız
yeter Yéldik, Yéter
yetersiz Bibehre, Géyri-ğenaetbeş
yetik Yétik
yetişkin Yétişken
yetişmiş Deymiş, Yétişmiş
yetkin Yétkin, Yétme
yetmişinci Yétmişinci
yetmişlik Yétmişlik, Yétmişyaşlı
yetmiş Yétmiş
yevmî Hergünkü
yığılı Yığılı
yığışık Yığın-yığın
yıkıcı Défisitli, Xarabédici, Viranédici, Yıxıcı
yıkık Yıxığ, Yıxılı, Yıxılmış
yılankavi DolamDolam
yıldırım İldırım
yıldızlı Ulduzlu
yıldızsı Ulduzaoşar, Ulduzu, Ulduzvarı
yıllık Herilki, İllik
yırtıcı Başkesen, Yırtıcı
yırtık Cırığ, Delik, Köhne-kürüş, Mital, Xılxa, Yırtığ¹
yırtılmış Cırığ
yiğit Budal, Dilaver, Dördböyrek, Döşlü, Er, Gorxmaz, İgid, Reşadetli, Şücaetli, Teperli
yiğitçe İgidyana
yirmi İyirmi
yirmilik İyirmilik
yitik İtkin, Şéşli
yivli Xırlı¹, Yivli
yiyci Yéyici
yiymli Yéyimli
yoğaltıcı Güdaz
yoğun Éksténsiv, İnténsiv, Tünd, Yoğun
yoksul Ac-yalavac, Ayağyalın, Biçiz, Dılğır, Eliaşağı, Eligödek, Eliyuxa, Fegirane, Ğarnıaçığ, Güzeransız, Heğir, Kasıb, Kemmaya, Malsız², Pulsuz, Pulsuzparasız, Tavanasız
yoksun Binesib
yollu Yollu
yolsuz Yolsuz
yoluk Yoluğ, Yolunmuş
yontma Yonma
yontucu Yonucu
yontuk Ğeddenmiş, Yonuğ
yorgun Bihal, Bihalet, Eprimiş, Lems, Yarımcan, Yoruğın

yorucu Engel-üzar, Yorucu
yosma Yosma
yosunlu Mamırlı, Yosunlu
yönetimsel Divanı²
yönlü İstiğamətli, Yönlü
yönsüz İşiğametsiz, Yönsüz
yöntemli Yöndemli
yöntemsiz Yöndemsiz
yufka Ğelbinazik
yukarı Yuxarı
yumru Girdenek, Yumru
yumuk Yumuğ
yumulu Yumulu
yumuşak Dişbatan, Hell², Xar³, Mexmeri, Yumuşğ
yumuşak yüzlü Üzüyola, Üzüyumşğ, Üzüyuxa
Yunanlı Yunanlı
yurtsever İstiğlaliyyetperver
yurtsuz Bimekan, Xanimansız, Mekansız, Yurd-yuvasız, Yurdsuz, Yurdsuz-yuvasız, Yuvasız
yusyuvurlak Ğipgirde, Yupyumru
yuvalı Yuvalı
yuvarlak Girdenek, Girde, Herleme, Nimçevarı, Yumruca, Yuvarlağ
yüce Aliye, Uca
yükleyici Yükleyci
yüklü Boylu², Yüklü
yüksek Aliye, Eldeyemez, Ezim, Ğayım, Ğelbi, Şumal, Vála, Yüksek
yünlü Xezli, Yunlu
yürekli Bibak, Bivehm, Böyrekli, Budal, Ciyerli, Dilaver, Döşlü, Ğelbinazik, Ğorxmaz, Ğorxubilmez, Ürekli
yüreksiz Ağciyer, Başkesen, Dızğax¹, Ğuşürek, Üreksiz
yürekten Biğerez, Düzğelbli, Düzürekli
yüz(I) Yüz
yüze gülücü Müdaraçı
yüzeysel Dayaz, Öteri¹
yüzlük Yüzlük
yüzlü Üzlü, Üzsüz
yüzsüz Bedemel, biabır, Biar, Biheya, Bime'rifet, Sırtığ, Simitan, Simiten, Sital, Şortu, Üzsulu
yüzü ak Üzüağ
yüzü asık Üzüğölmez
yüzü kara Üzüğara
yüzüncü Yüzüncü
yüzyıllık Esrdide, Esrlık, Yüzillik

Z

zahir(I) Nümayan
zahiri Sifetce, Zahiri
zahmetli Engel-üzar, Zehmetli
zahmetsiz Birenc, Havayı, Zehmetsiz
zail Zail
zalim Ateşxar, Biiman, Biinsaf, Bimerhemet, Bimürüvvet, Bimürvet, Birehm,

Destdiraz, Dilazar, Eliğamçılı, Üreyiberk, Zalim,
 Zülüm
 zamansız Bigah, Bivaxt
 zararlı Défisitli, Xatakün, Xeterli, Kesirli,
 Vurub-yıxan, Zererli
 zararsız Défisitsiz, Xetersiz
 zarif Ğeşeng, Xırdaca, Letafetli, Letife²,
 Mexmeri, Nazikmezac, Nazikter, Nermenazik,
 Zerif
 zarurî Lazımı, Zeruri
 zavallı Başıaşağa, Başıgapazlı, Başıküllü,
 Bineva, Boynuburuğ, Dilsizağsız,
 Dilşikeste, Elsiz, Elsiz-ayağısız, Ğargün(lü),
 Ğolsuz-ğanadsız, Günügara, Xanexerab,
 Kemine, Kemter(in), Maymağ, Yanmalı, Zavallı,
 Zelil
 zayıf Arığ-uruğ, Azargezdiren, Azgüclü,
 Canazar, Caydağ, Çekisiz, Derdecer,
 Dişbatan, Dongaz, Eyrim², Girsiz, Xırdaca, İşke,
 Naniğ, Pıysız, Tüntük, Yalıngat, Zeif, Zorsuz
 zayı Zay, Zayé
 zebun Zebun
 zedeli Nöğsanlı, Zedelenmiş, Zedeli
 zedesiz Saz², Zedesiz
 zehirli Ağılı, Ağulu, Toksik, Zeherli
 zehirsiz Zehersiz
 zeki Bilen, Değışünas, Dilğanan, Fehmli,
 Kamallı, Oyağ, Oyanığ, Sözanlayan, Tizfehm,
 Zekalı, Zeki
 zelil Xar²
 zengin Ağa, Ağcalı, Başietli, Cibli, Çörekli,
 Dövmend, Ehvallı, Firavan, Güzeranlı,
 Xırlı², Kalan, Mallı², Servetli, Tanğahlı,
 Tavanalı, Tavanlı, Topdağıtmaz, Varlı, Zengin
 zerdüşti Zerdüşti
 zevalsiz Bizeval, Zavalı
 zevkli Zövgülü
 zevksiz Zövgüsü
 zevzek Zevzek
 zırhlı Ziréhlenmiş, Ziréhli, Ziréhli
 zıt Müğayir, Zidd
 zihni Zehni
 zilli Zengli, Zilli
 zincirleme Silsileli, Zencirleme
 zincirli Gandallı, Zencirli
 zinde Çağ², Diribaş, Diribaşlı, Dirigözlü, Elli-
 ayağlı, Etli-ganlı, Zinde
 ziyadar Ziyadar
 ziyankâr Zıyançı, Zıyankar
 ziyansız Zıyansız
 zor Düşvar, Ğanılmaz, Girdablı, Hellemgellem,
 Xata-balalı, İşgilli², Mahal², Manéeli, Müşkölce,
 Naavand, Nagüvara, Nağolay, Yoxuşlu, Zor
 zorakî Zorakı
 zorba Ğoluzorlu, Lendehor, Zorba
 zorbaca Zorbaca
 zorlama Biyarlığ
 zorlu Elbeyaxa, Manéeli, Zorlu
 zorunlu İcbarı, Lazımı
 zührevî Zöhrevi

zülüflü Zülflü
 zümrüdü Zümrüdü
 zümrüt Zümrüt

SONUÇ

Sıfatlar bir dilin söz varlığında önemli yeri olan birimlerdir. İsimlerin sınırlarını belirleyen, varlıkları donatan, niteliklerini bildiren bu birimler Türkiye Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesinde bu çalışmayla anlam ve bazı sayısal yönleriyle değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Azerbaycan Türkçesinde sıfat olarak karşılaştığımız toplam sözcük sayısı 9556'dır. 2161 sözcük çok anlamlı bir görünüm sergilemektedir. Bu sayının 7395'i, tek anlamlı olarak kullanılan sıfatları oluşturmaktadır. Toplam mecazî kullanım sayısı 892'dir.

Belirlediğimiz yapıca benzer veya aynı olan ancak anlamca farklı sözcük sayısı 745'tir.

Türkiye Türkçesi için belirlediğimiz sıfat olarak kullanılan toplam madde başı sayısı 10390'dır. Bu sayının 3473 tanesini çok anlamlı sözcükler oluşturmaktadır. 6917 adet sözcük tek anlamlıdır. Mecazî kullanım sayısı 932'dir.

Yukarıda verilen rakamlardan yola çıkarak şu sonuçlara ulaşabiliriz :

Madde başı sayısı açısından Türkiye Türkçesinde daha çok sıfat bulunmaktadır. Bununla birlikte aradaki farkın dikkate değer ölçüde olmadığını da söyleyebiliriz.

Çok anlamlı sözcükler açısından Türkiye Türkçesi sıfatlarının yaklaşık 1200 sözcüklük farkla daha fazla anlama sahip olduğu görülmektedir. Çok anlamlı kullanımın neden Türkiye Türkçesi için daha çok olduğunu söylemek kolay değildir. Çünkü bir dilin söz varlığını etkileyen, sözcüklerinin anlam alanlarını belirleyen temel etken sözcüğün kullanıldığı bağlamdır. Bağlam konusunun insanı ve dolayısıyla dili ilgilendiren bir çok yönü vardır. Toplumsal düşüncü biçimleri, kültür özellikleri, kültürel psikoloji vs. gibi ögeler dili değiştiren etkenlerdir.

Her iki sözlüğün söz varlığının belirlenmesinde kullanılan yöntemin de önemli payı bulunmaktadır. Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü'nde Türkçe Sözlük'ten farklı olarak -An, -m^oş gibi sıfat fiil ekleriyle yapılan sıfatların madde başı olarak daha çok alındığı dikkati çekmektedir. Türkçe Sözlükte ortaç yapılı sıfatlar çok daha az kullanılmıştır.

Sonuç olarak bu çalışma bir sıfat sözlüğü niteliğini kazanırken biçim bakımından aynı ya da benzer sıfatların anlamca farklılıklarının ortaya konulmasıyla tamamlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Akerson, Fatma Erkman (2000), *Dile Genel Bir Bakış*, İstanbul: Multilingual Yayınları, Kardeşler Matbaası.
- Aksan, Doğan (1987), *Anlambilimi ve Türk Anlambilimi*, 3. baskı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları :357 Ankara
- (1998), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, 2. baskı, TDK Yayınları:439, Ankara
- (1998), *Anlabilim, Anlabilim konuları ve Türkçenin Anlabilimi*, Engin Yayınevi, Ankara.
- (2003), *Dil, Şu Büyülü Düzen...*, 1. basım, Bilgi Yayınları: 76, Ankara.
- Altaylı, Seyfettin (1994), *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü*, I-II C:, MEB Yayınları.:2468, İstanbul
- Cevizci, Ahmet (2000), *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, 1. baskı, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Ergin, Muharrem (1993), *Türk Dilbilgisi*, 20. baskı, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım İstanbul
- Erol, Hülya Arslan (2002), *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri* (Basılmamış doktora tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Bilim Dalı, Çanakkale.
- Gencan, Tahir Nejat (2001), *Dilbilgisi*, Ayraç Yayınevi, Ankara
- Kılıç, Veysel (2002), *Dilin İşlevleri ve İletişim*, 1. baskı, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Korkmaz, Zeynep (1992), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları:575, Ankara.
- Lyons, John, *Kuramsal Dilbilime Giriş* (1983), (Çev. Ahmet Kocaman), TDK Yayınları : 512. Ankara.
- Türkçe Sözlük (1998), I-II C., TDK Yayınları : 549, Ankara.
- Vardar, Berke vd. (1998), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, 2. baskı, ABC Kitabevi Yayın ve Dağıtım AŞ., İstanbul.
- Erişim: <http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk>

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : B. Tahir TAHİROĞLU

Doğum Yeri ve Yılı : Kadirli, 01.03.1979,

Medenî Hâli : Bekâr

Adres : Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Balcalı/ADANA

Telefon : (GSM) 0 536 797 05 56

elmek : btahir@cu.edu.tr

ÖĞRENİM DURUMU

Yüksek Lisans : 2000-2003, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk
Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Balcalı/ADANA

Lisans : 1995-1999, Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü, Balcalı/ADANA

Lise : 1991-1994, Borsa Lisesi / ADANA

Orta Okul : 1988-1991, Taşpınar Lisesi / AKSARAY

İlkokul : 1983-1988, Cumhuriyet İlköğretim Okulu, İslahiye / GAZİ ANTEP

İŞ HAYATI

2002-ÇÜ Türkoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Uzmanı

YABANCI DİL

İngilizce

BİLGİSAYAR

MS Windows 98, MS Windows 2000, MS Windows 2000 Server, MS Windows XP,
Linux Mandrake 9.1, MS Word, Excel, Access, PowerPoint, FrontPage; Macromedia
Dereamweaver

**T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**